מבוי שהוא גבוה. שהניחו את הקורה למעלה מעשרים אמה. וקורה זו להתיר לטלטל לתוכה באה דמדאורייתא איתסר הוצאת רה"ר בשבת. ומה היא רה"ר סרטיא ופלטיא גדולה כדאמרן בפרק יציאות השבת (שבת ד' ו.) שדומין לדגלי מדבר דכל מילי דשבת ממשכן גמרינן ועגלות של לוים ברוחב י"ו אמה אזלי כדאמרן בהזורק (שם ד' עט.) הלכך לא הוי רה"ר בגיר מי"ו אמה רוחב ומפולש מב' רשאין אבל מבוי קצר הוא ואינו רחב י"ו אמה ואי נמי רחב הוא אינו מפולש אלא רשאי אחד פתוח לרה"ר ורשאי אחד סתום דאי הוה מפולש לא הוי משתרי בקורה כדאמרינן בגמ' (ב) וכיון דלאו רה"ר הוא שרי לטלטולי ביה מן התורה בלי שום תיקון ורבנן גזור עליה משום דאתי לאיתלופי ברה"ר ושריוה בתקנתא דאתי אי קורה דליהוי היכירא דלא ליתי למישרי רה"ר גמורה: **ימעט.** יפסיל וטעמא מפרש בגמ' [ע"ב]: **והרחב מעשר אמות ימעט.** דזהו שיעור רוחב סתם פתחים וטופי מהכי לא מיקרו פתח אלא פרצה ואתן בעינן פתח ודריך לנעוץ קנים למעט רוחב כניסתה ולהעמידה על עשר או על פחות: **צורת הפתח.** לחי מיכן ולחי מיכן וקורה (מ"א וקנה) על גביהן:

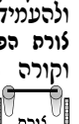

גמ' דתני תקנתא. דתני ימעט ולא תנא פסול: **סוכה.** דטעמא דילה דאורייתא כדאמרי' התם(ט) מלמען ידעו דורותיכם(י): **תני פסולה.** הואיל וכבר מימות משה ניתנה מדה זו(כ) ובאו חכמים לפרש לך שאם לא עשה כן פסולה שייך למיתני בה לשון פסלות ואף על גב דמהניא בה תקנתא כל כמה דלא מתקן לה איקריא פסולה: **מבוי.** דכל עיקריה דרבנן הוא לא שייך למימר ביה לשון פסלות שהרי כאן התחילו להראותך עסקי מבוי ותורותיו ומאי פסול שייך למימר אכתי לא הודיעוך רבנן שיעוריה בהכי דליתני אם לא עשה כן פסול: **דאורייתא נמי תני תקנתא.** בעלמא במילי אחרייני: **דנפישי מיליה.** דקתני התם(ט) ושאין לה שלש דפנות ושאינה גבוהה עשרה ושממתה מרובה מלילתה: **פסיק ותני פסולה.** דהשתא מצי כייל ותני לה כולהו כחדא דאי הוה תני תקנתא לא הוה מצי לערובינהו ולמתייניהו דבשאין לה שלש דפנות בעי למיתני יעשה לה דופן ובשאינה גבוהה בעי למיתני יגביה ובשממתה מרובה מלילתה יוסיף על סככה ואמר מר לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה (פסחים ד' ג.): **אהל מועד.** הוא ההיכל שאם היה נתון מזבח החוב והשלחן והמנורה וכולהו כתיב(ל) אהל מועד: **רבנן סברי.** קדושת אולם לאו בקדושת היכל וכל עבודות המצוות בהיכל אי הוה עביד להו באולם שלפניו לא מיתכשרי הלכך לא מיקרי אהל מועד ולא אשכחן קרא לדיקרי לפתח דיליה פתח: **אל פתח אוהל.** אלמא פיתחא איקרי: **הביא הפסוח לאולם.** והוא היכל: **והא כי כתיב.** פתח אהל מועד במשכן שהיה במדבר כתיב ואם לא היה אולם ופתח היכל י' אמות הוא דגבוה שהקרשים לא היו אלא עשר אמות גובהן: **שלמים ששחטן.** שחרית קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין: **הא במשכן כתיב.** ובבית עולמים מנא לן: **ונפקי משכני בתוככם.** (ט) וכשנאמר מקרא זה כבר הוקם המשכן שהרי בתורת כהנים נכתב וכל אותו הספר באהל מועד נאמר כדכתיב (ויקרא א) וידבר ה' אליו מאהל מועד ועל איזה משכן היה מדבריהן עוד אם לא על המקדש: ההוא

מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט. הקשה מהר"י מאורלינ"ש דהוה ליה לאשמועינן הכשר מבוי בריש שהוא בלחי וקורה ואם הניח למעלה מעשרים ימעט ותירץ דתנא ניחא ליה להתחיל בהאי לישנא כמו שמתחלת מתניתין דסוכה ולהכי פריך שפיר טפי בגמרא מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה. **סוכה דאורייתא תני פסולה.** פרש"י דשייך למיתני בה לשון פסול הואיל ומימות משה ניתנה מדה זו(כ) [אף על גב דבדאורייתא שייך נמי תקנתא] ולישנא דאיבעית אימא בדאורייתא נמי תני תקנתא לא אתי שפיר לפירושו כי גם ללשון ראשון תני בדאורייתא תקנתא ולא קאמר אלא דשייך למתני בה לשון פסולה לכך נראה לפרש סוכה דאורייתא תני פסולה ללשון ימעט משמע מומרא בעלמא ואתי למיטעי ולומר דדווקא לכתחלה אבל בדיעבד שפיר דמי אבל במבוי דרבנן אין לחוש והא דאמרינן בפ' במה מדליקין (שבת ד' כב.) גר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי ואע"ג דגר חנוכה הוי דרבנן נקט פסולה אגב סוכה דבתריה מ"ג התם לא מצי למיתני ימעט דהוה משמע כמו שהיא דולקת ימעט וזה אינו דאפילו למ"ד הנהה עושה מצוה צריך לכבותה ולהדליקה שלא יאמר הרואה לגרכו הוא דאדלקה כדאמרינן התם גבי הדליקה מבפנים והניחה מבחוץ: **דכתיב אל פתח אולם הבית.** זה הפסוק אינו בשום מקום ואורי' דמצינו דכתיב (יחזקאל מ) אולם הבית ובקרא אחרינא (שם מז) כתיב פתח הבית והוי כאלו נכתב בהדיא בחד קרא פתח אולם הבית וקאמרי רבנן אי כתב פתח אולם דקאמרת פי' שלא היה כתוב בשום מקום אולם הבית:

אשכחן משכן דאיקרי מקדש. ונפקא מינה שאינו דוחה את השבת ושלא יכנס אדם שם באבק שעל רגליו משמע דמשכן ומקדש גמרינן מהדדי וכן בפ"ק דחולין (ד' כד.) גבי מומין שפסולין בכהנים ולוים בשנים דקאמר יכול אף בשילה ובית עולמים כן וקשה דבפ"ג דשבועות (ד' מח.) מצריך תרי קראי דקאמר לכתוב אידי ואידי מקדש וכו' וכן בסוטה (ד' מז.) וביומא (ד' מד.) ובכמה דוכתי ותירץ הר"ר נתנאל דהכא לא צריך קרא דעיקר דשם אינה אלא על המקדש דבמשכן לא היו לתות וההיא דחולין סברא הוא אם לא היה הפסוק שיפסלו אף בשילה הואיל ואינו תלוי בקדושת המשכן: **שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין.** ואם תאמר תיפוק ליה דנשחטו קודם תמיד של שחר ואמרינן (ע) העולה עולה לאשורה (ם) תמיד של שחר נמי בעי פתיחת דלתות ההיכל כדתנן (פ) בתמיד נשחט (פסחים ד' נח.) לא היה תמיד נשחט עד שהיה שומע קול שער שנפתח וי"ל דקרא דהעולה דווקא בהקטרה אייני ולא בשחיטה אי נמי למצוה ולא לעכב כדאמר בהדיא בהתכלת (מנחות ד' מט.) והא דתניא בתוספתא (צ) כל הזבחים שהקדימן לתמיד של שחר או עיכבן אחר תמיד של בין הערבים (ק) פסולין היינו מדרבנן אי נמי הכא אילטריך כשנפתחו וחזרו ונעצו (ר): בין

מבוי

(א) שהוא גבוה (ב) למעלה מעשרים אמה ימעט ר' יהודה אומר אינו צריך והרחב מעשר אמות ימעט ואם יש לו צורת הפתח אע"פ שהוא רחב מעשר אמות אין צריך למעט: **גמ'** תנן (ג) התם (ד) סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ורבי יהודה מכשיר מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה וגבי מבוי תני תקנתא סוכה דאורייתא תני פסולה מבוי דרבנן תני תקנתא ואיבעית אימא דאורייתא נמי תני תקנתא אלא סוכה דנפישין מיליה פסיק ותני פסולה מבוי דלא נפישי מיליה תני תקנתא אמר רב יהודה אמר רב חכמים לא למדוה אלא מפתחו של היכל ורבי יהודה לא למדה אלא מפתחו של אולם דתנן (ה) פתחו של היכל גבהו עשרים אמה ורחבו עשר אמות (ו) ושל אולם גבהו ארבעים אמה ורחבו עשרים אמות ושניהן מקרא אחד דרשו [1] ושחטו פתח אהל מועד דרבנן סברי קדושת היכל לחוד וקדושת אולם לחוד וכי כתיב פתח אהל מועד אהיכל כתיב ורבי יהודה סבר (ז) היכל ואולם קדושה אחת היא וכי כתיב פתח אהל מועד אתרוייהו הוא דכתיב ואיבעית אימא לר' יהודה נמי קדושת אולם לחוד וקדושת היכל לחוד והכא היינו טעמא דרבי יהודה [2] דכתיב אל פתח אולם הבית ורבנן אי הוה כתב אל פתח אולם כדקאמרת השתא דכתיב אל פתח אולם הבית הבית הפתוח לאולם והא כי כתיב האי במשכן כתיב אשכחן (ח) משכן דאיקרי מקדש ומקדש דאיקרי משכן דאי לא תימא הכי הא (ט) דאמר רב יהודה אמר שמואל (י) שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין שנאמר [1] ושחטו פתח אהל מועד בזמן שפתוחין ולא בזמן שהן נעולים והא כי כתיב ההיא במשכן כתיב אלא אשכחן מקדש דאיקרי משכן ומשכן דאיקרי מקדש בשלמא מקדש דאיקרי משכן דכתיב [3] ונתתי (את) משכני בתוככם אלא משכן דאיקרי מקדש מנלן אילימא מדכתיב [4] ונסעו הקהתים נושאי המקדש והקימו את המשכן עד בואם

א א מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה יד סמג עשין דרבנן ג טושע"ע ס"ח סי' שסג סעיף מו:
ב ב מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה ג סמג עשין מג טושע"ע ס"ח סי' תרלג סעיף ג:
ג ג מיי' פ"ד מהלכות בית הבחירה הלכה ז סמג עשין קסג:
ד ד מיי' שם הלכה ח:
ה ה מיי' פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הל' ה סמג עשין קפג:

תורה אור השלם

1. וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:
ויקרא ג ב
2. וְהָבֵאנִי אֶל אֵלֶם הַבַּיִת וַיָּמָד אֵל אֵלֶם חָמֵשׁ אַמּוֹת מִפֹּה וְחָמֵשׁ אַמּוֹת מִפֹּה וְרֹחַב הַשֵּׁעַר שֶׁלֹשׁ אַמּוֹת מִפֹּו וְשֶׁלֹשׁ אַמּוֹת מִפֹּו:
יחזקאל מ מח
וַיִּשְׁבְּנִי אֶל פֶּתַח הַבַּיִת וְהִנֵּה מַיִם יֹצְאִים מִתַּחַת מִפְּתַן הַבַּיִת קָדִימָה כִּי פְנֵי הַבַּיִת קֵדִים וְהַמַּיִם יֹרְדִים מִתַּחַת הַבַּיִת הַיְמָנִית מִנֶּגֶב לַמִּזְבֵּחַ:
יחזקאל מז א
3. וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכֶכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם:
ויקרא כו יא
4. וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהֵקִימוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן עַד בֹּאָם:
במדבר י כא

מוסף רש"י

מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה. מבוי שהוא סתום משלש לדדין וראשו פתוח לרה"ר ומלילות פתוחות לו ויוצאות ונכנסות לרה"ר, הרי הוא רשות היחיד לבני מלילות, ואסרו חכמים להוציא מרשותו לרשות חבירו בלא עירוב, שהמלילות כל אחת רשות לעצמה והמבוי רשות לכולן והצריכו בו שיתוף להתתף כל החצירות בפת או ביין ולהניח השיתוף באחת מן החצירות, ולפי שאין לו מחילה דביעית וקרוב הוא להיות דומה לרה"ר, הצריכו היכר בראשו הפתוח לרה"ר, או לחי קזוף או קורה מכותל לכותל, ואם גבוה הקורה מעשרים אמה, יתעטר. יפסיל (סוכה ב.). בזמן שפתוחין. לשון פתח אינו אלא החלל, והפותח והנועל קרוי לחם (זבחים נה:). ונתתי משכני בתוככם. כל הנימן בתוככם קרי משכן (שבועות טז:).

רב נסים גאון

מבוי דרבנן תאני תקנתא. בפר' עושין אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שתיקן שלמה עירובין וידים יצתה בת קול ואמרה לו בני אם חכם לבך. ודע כי כל דבר שאינו כתוב בקראי ואע"פ שהוא מתקנת נביאים, דרבנן מיתקרי, כי מפי השמועה שלהן קיבלוהו.

הגהות הב"ח

(א) במשנה מבוי שהוא גבוה מעשרים כל"ל ומיבת למעלה נמחק:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה מבוי שהניחו את הקורה למעלה מב'. וכ"כ הרע"ב ומחילוקי המשניות כתבתי לתמוה הא מסקינן לקמן דחלא מבוי תנן ול"כ אפשר לקורה להיות מונח למעלה מכ' אלא דהחלא צריך שלא יהי' למעלה מכ' עוד כתבתי לתמוה במה דכתב רש"י שם הדבור וכן הרע"ב ושריוה בתקנתא דלחי או קורה קיי"ל דלחי הטומד מאליו הוי לחי דקיי"ל לחי משום מחילה: תוס' ד"ה שלמים וכו' דתמיד של שחר נמי וכו'. עי' זבחים דף סא ע"א תוס' ד"ה קודש שיעמדו: **בא"ד** פסולין היינו מדרבנן. עי' הוריות דף ד ע"א ברש"י ד"ה ספק משמשיכה וכתו' שם:

רבינו חננאל

מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט. תנא כיצד ממעטו נותן עליו קורה מעשרים אמה ולמטה. תנן התם סוכה שהיא גבוה מעשרים אמה פסולה. מ"ש גבי סוכה תני פסולה, מ"ש גבי מבוי תני תקנתא וכו', ופשוטה היא. אמר רב יהודי אמר רב חכמים לא למדוה שעד כ' אמה כפתח הוא חשיב, אלא מפתחו של היכל, שהיה גובהו כ' אמה, כדתנן במסכת מידות, פתחו של היכל גובהו כ' ורחבו י' אמות. ור' יהודי למד מן האולם דתנן ושל אולם גובהו מ' אמה ורוחבו כ' אמה. ושניהם מקרא אחד דרשו ושחטו פתח אוהל מועד. רבנן סברי פתח אוהל מועד ההיכל הוא דאיקרי אהל מועד, והאי פתח, פתח ההיכל הוא. ור' יהודי סבר קדושת אולם והיכל חדא מילתא היא וכוליה אהל מועד איקרי. ואע"ג דהאי קרא ושחטו פתח אהל מועד במשכן כתיב וליכא התם אולם. אשכחן דמשכן איקרי מקדש, שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן, ומקדש נמי איקרי משכן, דכתיב ונתתי משכני בתוככם. ותרוייהו חדא מילתא היא. ארון נמי איקרי מקדש שנאמר ונסעו הקהתים נושאי המקדש.

ועירובין דרבנן לפי שאינם כתובים

בין לרבנן ובין לרבי יהודה לילפו מפתח שער החצר. מרוחבה פריך כדפי' בקונטו' דלגובהה לא מצי פריך (א) כיון דאשכחן דאיקרי פתח היכל ועזרה דהוו גביהי עשרים ועוד מי לגובהה פריך לא הוה משני מידי פתח שער החצר איקרי דכל שכן לא איקרי פתח יותר ממשמ דשער גדול מפתח אלא מרוחבה פריך דלילפו משער החצר דהוה רוחב כ' כדמייתי מקראי אע"ג דג' עמודים היו עומדים ברוחב הפתח כדמוכחי קראי מ"מ אתי חויר דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה כדאמר לקמן (ד' י:) ומשני דפתח שער איקרי פתח סתמא לא איקרי ואע"ג דבפרשת במדבר סיני מלינו דאיקרי נמי פתח סתמא אין לחוש הואיל ובשאר מקומות איקרי פתח שער וכענין זה מלינו בהקומץ רבה (מנחות ד' ז:) דקאמר מלינו ימין שנקראת יד דכתיב כי ישית אציו יד ומינו ואידך יד ימין איקרי יד סתמא לא איקרי ואע"ג דבתר הכי כתיב ויתמוך יד אציו:

ט) **ואיבעית אימא כי כתיב.** ט"ו אמות בגובה הוא דכתיב אבל ברוחב אין שיעור מפורש ואפשר שהיה הפתח רחב עשר או פחות וגרסי' בתר הכי משפת מזבח ולמעלה והיינו כר' יוסי דבפ' קדשי קדשים (זבחים ד' נט:) דאמר מזבח גובהו י' אמות פי שנים כאורכו והקלעים סביב ט"ו אלא יהא כהן עומד ועבודה בידו וכל העם רואין אותו והא דכתיב בקלעים וקומה ה' אמות היינו משפת מזבח ולמעלה והא דכתיב במזבח (שמות כז) ושלש אמות קומתו היינו משפת סובב ולמעלה ור' יהודה פליג התם דהמזבח ג' אמות דברים ככתבן והקלעים גובהן ה' והאי שיעוא בתרא דהכא לא משני לר' יהודה אלא לרבנן דלר' יהודה קלעים ט"ו אמות נמי בגובהן כתיב ואע"ת מאי פריך שאני פתח החצר דהוה ליה צורת הפתח שהקלעים היו על גבי ווי עמודים שהקלעים תלויים בהן וי"ל דאמר לקמן (ד' יא.) לצורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום ועוד דלא קשה מידי דאליבא דרב קיימינן ורב תני לריך למעטו אע"ג דאית ליה צורת הפתח ולהכי נמי לריך בסמוך ור' יהודה מפתחו של אולם גמר והא תנן כו' ולא פליג ר' יהודה ולא משני שאני אולם דה"ל צורת הפתח משום דאליבא דרב קיימינן אך קשה דקראי מוכחי דברוחב כתיב וברוחב לריבע"ל דמשמע ליה והרחב מי' אמות יתעבו אפילו אינו גבוה אלא חמש ולהכי פריך היכא דאינו גבוה אלא ה' ליפו מפתח החצר דאפילו רוחב כ' הוי פתח ואין נראה למקשה דפתח שער איקרי כיון דנמוך כ"כ ועוד דבפ' מדבר סיני איקרי פתח סתמא ואתי שפיר דגרס בכל הספרים מה נהלן גבוה ה' ברוחב כ' ומשני דאפ"ה פתח שער איקרי הואיל ורחב כ"כ והא דאיקרי בפרשת במדבר סיני פתח סתמא אין לחוש כדפי' לעיל (ו) ואיבעית אימא קלעים ט"ו אמה בגובה הוא דכתיב ובגובה נמי כתיב דהא כתיב קלעים חמש עשרה אמה אל הכתף וגו' וכתיב ולכתף השנית מזה ומזה לשער החצר דלפניו בגובהה כתיב לא הוצרך לכתוב מזה ומזה לשער החצר כיון דכבר פי' לד אחד אלא וודאי קרא קמא אייתי בגובה והא דכתיב בקרא קמא עמודיהם שלשה דמשמע דאחורהן קאי י"ל דאדלבתריה קאי ותדע דהמקשה הביא קרא דתרומה חמש עשרה אמה קלעים והמתרץ הביא קרא דויקהל קלעים חמש עשרה אמה אל הכתף וגם רב אשי שסידר הש"ס הביא למעלה ולכתף השנית מזה ומזה דויקהל ולא הביא קרא דתרומה שהוא אצל הפסוק שהביא תחלה דהיינו ולכתף השנית חמש עשרה קלעים והביאו בשביל שתירץ בזה הפסוק והשתא ולאי הואיל וגובה היה כ"כ פשיטא דנקרא שער ומתחלה לא הקשה אלא דלא משמע ליה דאיקרי שער בעבור גובהו חמש ט):

אמר אביי פליג בברייתא. משמע ועולם מפתח אולם גמר ומכשיר עד רוחב כ' (ד' י.) וקשה לקמן (ד' י.) אמר דלא מכשיר ר' יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש ט): **עד** ארבעים וחמשים אמה. אין להקשות השתא נ' שרי מ' מיבעיא דאיכא למימר מ' וג' כדאמרי אינשי כדמשמע בפרק מפנין (שבת ד' קכו:) מ): **ליבעו** דלתות בהיכל. ואע"ג דבאהל מועד שהיה נמי הפתח רחב י' לא היו דלתות ואפי' הכי קרי ליה פתח היינו משום שלא היה גבוה אלא ז' א"ע ע"כ אהל מועד שלא כדין נקרא פתח שהרי היה פרוץ במלואו דלא הוה ליה גיפופי: **אלא** מעתה לא תיהני ליה צורת הפתח. אבל לא תיהני ליה דלתות לא פריך דפשיטא הואיל ואית ליה דלתות והן נעלות דהוא כמחילה מעלייתא ולא שייך נמי למיפרך דליבעי צורת הפתח דצורת הפתח לא הוי אלא משום נוי בעלמא אבל האי פריך שפיר דלא תהני ליה צורת הפתח דאי הוה קרוי פתח אף כשגדול ביותר ע"י צורת הפתח היה לו לעשותו שוה לאולם: **מידי הוא טעמא אלא לרב.** ואע"ג דברייתא נמי גמרה מהיכל איכא למימר דפליגא אמתני' א"ל לא נקט היכל אלא לסימנא בעלמא כדאמרינן בסמוך: ורב

ההוא בארון כתיב אלא מהכא [1] ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם [2] בין לרבנן [3] ובין לרבי יהודה לילפו מפתח שער החצר דכתיב [2] אורך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים וקומה חמש אמות וכתיב [3] וחמש עשרה אמה קלעים לכתף וכתיב [4] ולכתף השנית מזה ומזה לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה מה להלן חמש ברוחב עשרים אף כאן חמש ברוחב עשרים פתח שער החצר איקרי פתח סתמא לא איקרי ואיבעית אימא כי כתיב קלעים חמש עשרה אמה [5] לכתף בגובהה הוא דכתיב גובהה והא כתיב וקומה חמש אמות [6] ההוא משפת מזבח ולמעלה ורבי יהודה מפתחו של אולם גמר והא תנן והרחב מעשר אמות ימעט ולא פליג ר' יהודה אמר [7] אביי פליג בברייתא דתניא [8] והרחב מי' אמות ימעט ר' יהודה אומר אינו צריך למעט וליפלוג במתני' פליג בגובהה וה"ה לרחבה ואכתי ר' יהודה מפתחו של אולם גמר והתניא מבוי שהוא גבוה מכ' אמה ימעט ורבי יהודה מכשיר עד מ' וג' אמה ותני בר קפרא עד מאה בשלמא לבר קפרא גוזמא אלא לרב יהודה מאי גוזמא בשלמא [9] לרבי יהודה ארבעים גמר מפתחו של אולם אלא ג' מנא ליה א"ר חסדא הא מתניתא אטעיתיה לרב דתניא [10] מבוי שהוא גבוה מכ' אמה יותר מפתחו של היכל ימעט הוא סבר מדרבנן מפתחו של היכל גמרי רבי יהודה מפתחא של אולם גמר ולא היא ר' יהודה מפתחא דמלכין גמר ורבנן אי מפתחו של היכל גמירי ליבעו דלתות בהיכל אלמה [11] תנן הכשר מבוי ב"ש אומרים לחי וקורה וב"ה אומרים לחי או קורה דלתות היכל לצניעות בעלמא הוא דעבידן אלא מעתה לא תיהני ליה צורת הפתח דהא היכל צורת הפתח הויא לו אפילו הכי עשר אמות הוא דרויח אלמה תנן אם יש לו צורת הפתח אע"פ שרחב מעשר אמות אינו צריך למעט מידי הוא טעמא אלא לרב הא [12] מתני ליה רב יהודה לחייא בר רב קמיה דרב אינו צריך למעט וא"ל אתנייה צריך למעט אלא מעתה לא הוה ארון כתיב. שהוא משא בני קהת ועל שם שהוא מקודש משאר המשאות קרוי מקדש: **לילפו מפתח שער החצר.** מרוחב פריך דתנן במתני' והרחב מעשר אמות ימעט הא אשכחן פתח חצר דהוי עשרים רוחב ואיקרי פתח דכתיב [13] ואת קלעי החצר ואת מסך פתח שער החצר בפרשת נשא כתיב אבל מגובה ומיפסל בגובה יותר מה' אמות לא מצי פריך דהא אשכחן פתח היכל דגבוה כ' וקא קרי ליה פתח: רוחב חצר המשכן נ' אמה והא דכתיב חמשים בחמשים בפרק ב' (לקמן כג:) מפרש לה ופתחה באמצע רחבה וסתמו בקלעים ט"ו אמה מצד זה של פתח וט"ו אמה מצד זה של פתח נשארו כ' אמה רוחב באמצע דכתיב חמש עשרה אמה לכתף וכתף הוא לידו של פתח: **מה להלן.** גובה חמש שהרי כל קלעי החצר סביב לא היה גובהן אלא חמש כדכתיב (שמות כז) וקומה חמש אמות: **בגובהה הוא דכתיב.** שגבהו הקלעים המזרחיות מזה ומזה לפתח ט"ו אמה יותר משאר קלעי החצר דהוו להו גובה כ' ולרוחב לא ניתנה מדה: **הוא.** חמש אמות: **משפת קלעים ולמטה.** למטה מאותן ט"ו שנעדפו מזה ומזה לפתח היו עוד ה' גובה שוה לשאר הקלעים ועליהן ניתוספו ט"ו בגובה מג' עברי הפתח דהוו להו כ'. ליפוא אחריונא בגובהה הוא דכתיב דגובה כל קלעי החצר סביב ט"ו אמה אבל לרוחב הפתח לא למדנו שיעור ולהך ליפוא גרסינן במסקנא הוא משפת מזבח ולמעלה שהמזבח גובהו עשר והקלעים גבוהות ממנו חמש דהוו להו ט"ו כדי שלא יהא כהן עומד עליו ועבודה בידו וכל העם רואין אותו מבחוץ. ושתיהן שמעתי וזה עיקר וכן מפורש בזבחים בפ' קדשי קדשים (ד' נט:) והמפרש לשון ראשון טועה הוא שהיה סבור דמאן דפריך לילפו מפתח שער החצר לגובהה פריך למיפסל גובה יותר מה' אמות ומשום הכי אהדר לאוקומי פתח החצר בגובה כ': **ולא פליג ר' יהודה.** ואי מאולם גמר ליכשר ברוחב כ': **ואפי' בר קפרא.** במילתיה דר' יהודה עד מאה אמה: **בשלמא לבר קפרא.** איכא למימר דר' יהודה מאולם גמר ולא מכשר בגבוה מארבעים והא דתני בר קפרא ק' גוזמא נקט משום דאכשר ר' יהודה ביותר מכ' ומשלשים נראים לבר קפרא גוזמא ונקיט במילתיה טפי: **אטעיתיה לרב.** דאמר לעיל [ע"א] ר' יהודה לא למדה אלא מפתח אולם הא מתניתא דלקמיה אטעיתיה: **פיתחא דמלכים.** פתח פתחי מלכים גבוהין הרבה: **לחי.** קנה או לוח נעוץ אצל כותל האחד ברוחבו: **לא תיהני ליה צורת הפתח.** להכשיר רוחבו ביותר מעשר: לא

ט) [ל"ל וכתיב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן כן לרבנן כו' כ"א בשבועות טז:]. ב) נ"א אל המקדש. ג) [מנחות י:]. ד) [לקמן יא.]. ה) [תוספ' רפ"א]. ו) לקמן יא.; ז) [לקמן יא.]. ח) [במדבר ד]. ט) רש"ל כ' דהך ואיבע"א הוא דיבור אחד עם הך דלעיל. י) [בס"א הוא סה"ד]. כ) [ועי' תוס' זבחים ס. ד"ה ואומר שהאריך בזה]. ל) וי"ל דהתם דומה לבעלמא דילוף מפסי בילות (מ"א מהר"מן). מ) [וע"ע תוס' שבת ס: ד"ה השתא].

תורה אור השלם

1. וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם:
שמות כה ח
2. אֹרֶךְ הַחָצֵר מֵאָה בָאַמָּה וְרֹחַב חֲמִשִּׁים בַּחֲמִשִּׁים וְקֹמָה חָמֵשׁ אַמּוֹת וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת:
שמות כז ט
3. וְחָמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה קְלָעִים לַכָּתֵף עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה:
שמות כז ד
4. וְלַכָּתֵף הַשֵּׁנִית מִזֶּה וּמִזֶּה לְשַׁעַר הֶחָצֵר קְלָעִים חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה:
שמות לח טו

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכתיב וקומה חמש אמות (הוא משפת מזבח ולמעלה) תפ"מ וי"ב ס"א ההוא משפת קלעים ולמטה: (ב) שם לר' יהודה מאי גוזמא בשלמא לרבנן כנ"ל ומיהו לרבי יהודה נמתק: (ג) תוס' ד"ה בין לרבנן וכו' כיון דאשכחן פתח היכל ועזרה דהוו גביהי עשרים דאיקרי פתח ועוד לי:

גליון הש"ם

גמ' ובין לר"י לילפו מפתח שער החצר. לא ידעתי לפרש דמה קושיא על ר"י מה נוכל ללמוד מפתח החצר יותר מהגליות מהאולם הא גם האולם היה רוחב יותר מי' ומה פריכי בתמא אח"כ ומוכחי מזה דר"י פליג על הרוחב עכ"פ אין שייך למיגקט הקושיא לר"י ליקח מפתח החצר מה עדיפות בזה מהגליות מהאולם ולימוד מאולם הא צריך לענין גבוה יותר מכ' וע"ע: תוס' ד"ה אמר וכ' דלקמן. לא ידעתי שעשו מזה קושיא והעיקר בקושיא הא זהו אינו שם משנה לו בריתא רק דרב אחי סבר לומר כן ור"י דחי לה והיא הנותנת וא"כ י"ל דאחי סבר כר"י וגם הא ר"א לא הסבר אמר כן בהאלגא אלא הסבר לומר כן ואפשר לקיבל מר"י דהיא הנותנת:

מוסף רש"י

ההוא בארון כתיב. שהיו הקהתים נושאים את הארון והשלחן והמנורה והמזבחות, שהם דברים המקודשים (שבועות טז:). **אתנייה צריך למעט.** אפילו יש לו צורת פתח (לקמן יא.).

לא תיהני ליה אמלתרא. לאכשורי גובהו יותר מכ׳. לקמן מפרש מאי אמלתרא והיכא תני דמהניא: **של מילה.** עץ שגדילין בו מילין והם עפלים ובלע״ז גלא״ש: **אלמה אמר ר׳ אילעא בו׳.** השתא קא מסיק לפירכיה דלאסכחן דמהניא אמלתרא אגיבא דרב ומעיקרא לא שבקיה לאסוקי למלתיה עד דסתר ליה לתיובתא: **רחבה ד׳.** אם היתה קורה רחבה ד׳ טפחים אע״פ שהיא דקה ואינה חזקה לקבל אריח כשירה והא דתנן במתני׳ (לקמן ד׳ יב:) בריאה כדי לקבל אריח כשאינה רחבה ד׳ טפחים קאמר: **ואם יש לה אמלתרא בו׳.** תרתי מילי קאמר רב ולקולא: **אמר רב יוסף.** הא אמלתר׳ דאיתיה משמיה דרב לא רב אמרה דתיקשי דרב אדרב אלא מתניתא היא: **ותיקשי ליה.** הא חזינן הכא דלא גמרי רבנן מהיכל מדקתני דאמלתרא מהניא: **דל אגא מהכא.** הילמינו מיכן כאילו שתקתי ולא אמרתי דבר זה: **מתייהי׳ מי לא קשיין אהדדי.** הא תניא לעיל [נ:] בהדיא מבוי שהוא גבוה מכ׳ יותר מפתחו של היכל אלמא רבנן מהתם גמרי: **תנאי היא.** תנא דלעיל דסבירא ליה דרבנן מהיכל גמרי ואמלתרא לא מהניא והאי תנא דאמלתרא סבר לאו מהיכל גמרי: **לדידי נמי תנאי היא.** ואגא כתנא דלעיל אמרי: **בלא רב.** אי לא הוה מפרש רב למתניתא קמייתא וילף מינה דרבנן מהיכל גמרי: **מתייהי׳ אהדדי לא קשיין.** דבין לההיא מתני׳ ובין להא מתני׳ דאמלתרא: **קורה לרבנן טעמא מאי.** בעו תוך כ׳ אמה: **משום היכר.** דליחזו אינשי ולידעו דתקנתא עבוד ולא ליתי לאיתלופי ברה״ר ומשום הכי מהניא אמלתרא דכיון דמיסתכלי בה אינשי אפי׳ למעלה מכ׳ אמה איכא היכרא: **והא דקתני.** במתניתי׳ קמייתא יותר מפתחו של היכל לאו דגמרי מהתם אלא סימנא בעלמא נקט שלא תחליף גירסא דעשריס ותאמר למעלה מל׳ או מארבעים יהא פתח היכל סימן בידך: **אי סבירא ליה הא דרבה.** דטעמייהו דרבנן בסוכה נמי משום היכר: **למה לו.** לרבנן ור׳ יהודה לפלוגי בתרתי: **מבוי דלהילוך עביד.** כלומר המהלך אינו מציע למעלה: **קיני.** (ז) כגון קיני עופות היו בולטין מתחתו האולם למעלה (מל׳) מן הפתח: **פסקי דארזא.** כלונסות של ארז ארוכין תחוצין בכותל ואיידי דנפיש משכיה אורך דידהו חזו להו אינשי ואיכא היכרא: **מאן דאמר פסקי.** איכא היכרא למבוי: **כל שכן קיני.** דאיידי דחשיבי ומילתא דתמיהא היא מסתכלי בהו אינשי וחזו לקורה: **מקלס.** עובי הקורה בתוך כ׳ ומקצתה למעלה וכן עובי סככה של סוכה: **קנוס.** רואין כאילו ניטל אותו העובי היוצא למעלה ותהא קורה דקה: **הניטלת ברוח.** שהרי שיערוה חכמים בריאה כדי לקבל אריח ואי לאו הכי שדי ליה זיקא הלכך לא חשיב: **לא מידכר.** וזמנין דמשתקיל מקצת עובי הסכך הנכנס לתוך כ׳ וקיימא כולה למעלה מכ׳: **מדברי אהדדי.** שאם תירקב תחתונה של קורה ותעמוד כולה למעלה מעשרים אמה מתקני לה: **אגא.** אמאי מכשרת בסוכה משום דע״כ השתא לילתה מרובה מחמתה דהא רואין הוא דקאמרי ולא שקילנא מינה מידי: **הכא נמי.** חשוב אותה כשפודין כבידין דאי נמי קלישי לא שדי להו זיקא דהא לא מידי שקלת מינה אלא רואין הוא דקאמר:

חלל

ורב נחמן בר יצחק אי סבירא ליה הא דרבה בו׳. לרבה גופיה הוה מצי למיפרך דאתי ליה בפרקין (ד׳ יב:) דקורה משום היכרא אלא משום דרב נחמן מפרש בהדיא דפליגי בהיכר פריך למה להו לאיפלוגי בתרתי: **אי** קלשת הוי לה חמתה מרובה מצילתה. מפר׳ ר״י חמתה מרובה מצילתה ע״י שיבא הרוח ויפזר עד שתהא חמתה מרובה מצילתה דאי ע״י קליסה לחודה תהא חמתה מרובה היכי מכשר׳ לה בלישנא בתרא הא אין סכך פסול מצטרף בהדי סכך כשר כדאמרי׳ בסוכה (ד׳ ט:) גבי העושה סוכתו תחת האילן וקשיא דאמר בפרק קמא דסוכה (ד׳ ד.) היתה גבוהה מכ׳ אמה והולין יורדין בתוך כ׳ אם לילתה מרובה מחמתה כשירה אם לאו פסולה ואמאי כשירה והלא אי קלשת ליה יפלו ההולין למטה ולישנא בתרא דהכא אתי שפיר ולרבה דמפרזקיא נמי דמפרש משום דסוכה דיחיד היא ולא מידכר אתי שפיר דגבי הולין איכא למימר דיורדין הרבה למטה דליכא למיגזר מידי אגב לרבינא קשה דמשמע דמשום סוכה דאורייתא פסולה משום אי קלשת כו׳ וי״ל דהתם פסולא מיירי שיש הרבה הולין שיכולין להתקיים בקל על ידי סמיכה ועוד נוכל לומר הכא דאי קלשת ליה הוי חמתה מרובה ע״י קליסה לחוד ומצטרף לסכך דלמעלה מכ׳ ולישנא בתרא דלא תשיב כל כך סכך פסול הואיל והוי סכך כשר אם היה למטה מכ׳ אגב קשה דגבי הולין אמרי׳ ואם לאו פסול ולישנא בתרא דהכא מכשרינן אפילו חמתה מרובה מצילתה מיהו לישנא קמא ניחא אי נמי גבי הולין יש לפסול יותר הואיל ואגודים עליונים והתחתונים זה בזה דאי קלשת יפול הכל: **אמר** רבה במבוי פסול. ל״ג רב דרב יליף מפתחו של היכל דהוי חלון כ׳:

חלל

דרבה בר אבוה אמר קיני כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא פסקי דארזא מאן דאמר פסקי דארזא כ״ש קיני מ״ד קיני אבל פסקי דארזא לא ומ״ד פסקי דארזא (ג) מ״ט משום דנפיש משכיה והא סוכה דנפיש משכיה וקאמרי רבנן דלא אלא כיון דקא חשיב אית ליה קלא: [ג] מקצת קורה בתוך עשרים ומקצת קורה למעלה מעשרים מקצת סכך בתוך עשרים ומקצת סכך למעלה מעשרים אמר רבה במבוי כשר בסוכה פסול מאי שנא במבוי דכשר דאמרי׳ קלוש סוכה נמי לימא קלוש אי קלשת הויא לה חמתה מרובה מצילתה הכא נמי אי קלשת הויא לה קורה הניטלת ברוח אלא על כרחך נעשו כשפודין של מתכת הכא נמי על כרחך נעשית צילתה מרובה מחמתה אמר רבא מפרזקי׳ סוכה דליחיד היא לא מדכר מבוי דלרבים מדכרי אהדדי רבינא אמר סוכה דאורייתא אחמירו בה רבנן מבוי דרבנן לא אחמירו ביה רבנן רב אדא בר מתנה מתני להא שמעתא דרבה איפכא אמר רבה במבוי פסול בסוכה כשירה מאי שנא סוכה דכשירה דאמרינן קלוש במבוי נמי לימא קלוש אי קלשת הוי לה קורה הניטלת ברוח הכא נמי אי קלשת הויא לה חמתה מרובה מצילתה אלא על כרחך נעשית צילתה מרובה מחמתה הכא נמי ע״כ נעשו כשפודין של מתכת אמר רבא מפרזקיא [ה] סוכה דליחיד היא רמי אנפשיה ומדכר מבוי דלרבי׳ היא סמכי אהדדי ולא מדכרי׳ [ו] דאמרי אינשי קדרא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא רבינא אמר סוכה דאורייתא לא בעי חיזוק מבוי דרבנן בעי חיזוק מאי הוי עלה רבה בר רב עולא אמר זה וזה פסול רבא אמר [ז] זה וזה כשר

חלל

מתניתא היא וחמא בריה דרבה בר אבוה קתני לה. ואי אמרת בין כך ובין כך קשיא לרב. אמר לך רב והא תניא כוותיה, דתניא מבוי שגבוה מכ׳ אמה יותר מפתחו של היכל ימעט, אלא מאי אית לך למימר תנאי היא ופליגי אהדדי. לדידי נמי תנאי היא ופליגי אהדדי, ואנא דאמרי כי האי תנא. ודחינן ואמרינן, בלא רב מתניתא לא פליגי אהדדי, קורה לרבנן משום היכר היא, ואי לא תיהני ליה אמלתרא דהא היכל אמלתרא הויא ליה ואפי׳ הכי עשרים אמה הוא דגבוה דתנן [ח] א חמש אמלתראות של מילה [ט] היו על גביו זו למעלה מזו וזו למעלה מזו והאי מאי תיובתא דילמא כי תניא ההיא דאמלתראות באולם תניא והאי מאי קושיא דילמא תבנית היכל כתבנית אולם אלמה אמר רבי אילעא אמר רב רחבה ד׳ אע״פ שאינה בריאה ואם יש לה אמלתרא אפי׳ גבוהה יותר מעשרים אמה אינו צריך למעט אמר רב יוסף אמלתרא מתניתא היא מאן קתני לה אמר אביי והא [י] חמא בריה דרבה בר אבוה קתני לה ותיהוי אמלתרא מתניתא ותיקשי לרב אמר לך רב דל אגא מהכא מתנייתא מי לא קשיין אהדדי אלא מאי אית לך למימר תנאי היא לדידי נמי תנאי היא רב נחמן בר יצחק אמר בלא רב מתנייתא אהדדי לא קשיין לרבנן קורה [יא] טעמא [יב] מאי משום היכרא והאי דקתני יתר מפתחו של היכל סימנא בעלמא ורב נחמן בר יצחק הניחא אי לא סבירא ליה הא דרבה אלא אי סבירא ליה הא דרבה [יג] דאמר רבה כתיב [1] למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי עד עשרים אמה אדם יודע שדר בסוכה למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע משום דלא שלטא ביה עינא אלמא גבי סוכה נמי בהיכרא פליגי איפלוגי בתרתי למה [יד] לי צריכא דאי אשמעינן גבי סוכה בהא קאמר ר׳ יהודה כיון דלישיבה עבידא שלטא ביה עינא אבל מבוי דלהילוך עביד אימא מודה להו לרבנן ואי אשמעינן בהא בהא קאמרי רבנן אבל בהך אימא מודו ליה לר׳ יהודה צריכא [2] מאי אמלתרא רב חמא בריה

מסורת הש״ס

ח) מדות פ״ג מ״ז, ט) [ביקסת המשנה מילת וכן בערוך ערך מל י״ג], ג) גי׳ יעב״ץ רב חמא, ד) [לקמן ה. ח: יב:], ה) סוכה ב., ו) [ב״ב כד:], ז) בס״ל: מחומת, ח) בס״ל: לא.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ מאי לאו משום היכרא: (ב) שם בתרתי למה להו לריבא: (ג) שם דאמרת מ״ע אי משום: (ד) רש״י ד״ה קיני כמין קיני עופות:

גליון הש״ס

גמ׳ סוכה דליחיד רבי אנפשיה. עיין לקמן יח ע״א וכרש״י ד״ה כור הרניס:

מוסף רש״י

קורה טעמא מאי משום היכרא. קורה שמיקנו חכמים למבוי משום היכר בעלמא הוא, דלא ליתי למישרי רשות הרבים (לקמן ה.). למען ידעו דורותיכם. עשה סוכה שישיתה מיכרת לך, דכתיב ידעו כי בסוכות הושבתי, לומר לישב, הכי דרש ליה, ואע״ג דאין יוצא מידי פשוטו דהיקף עניני כבוד, מיהו דרשינן ליה לדרשה (סוכה ב.). דלא שלטא ביה עינא. שאינו רואה את הסכך, וסוכה היינו סכך כדאמר (שם). קדרא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא. שזה סומך על זה (ב״ב כד:).

רבינו חננאל

צורת הפתח דהיא קנה מיכן וקנה מיכן [וקנה] על גביהן. ופרקינן שמועה זו דרבנן ילפי לה מפתחו של היכל מן קתני לה רבנן רב, הא׳ ליה רב לרב יהודי׳ אתנייה לחייא ברי ואע״פ שיש שם צורת הפתח צריך למעט דצורת פתח לא מהני.

תוב אקשינן ליבעו אמלתרא כי היכל, כדתנן במס׳ מדות חמש אלמתראות (הן) של מילה היו על גבן כו׳. פי׳ אמלתרא קורות לאחיזת הקיר. כגון טור כרותות ארזים. ובלישנא דרבנן למיסר בניינא. מילה שם האילן, ופירוותיי נקראין מילין. כדגרסינן אין מי מילין ע״ג מילין. והשונה של מילת טועה הוא. ודחינן הא דתני (המלי) [חמש] אמלתראות של מילה היו על גבן, באולם היו וכל אחת יתירה על חבירתה. ואמרינן ודילמא תבנית היכל כתבנית אולם הוא, אלמה אמר רב הקורה אם רחבה ארבעה אע״פ שאינה בריאה. ואם יש שם לו אמלתרא אין צריך למעט, לא תיהני אמלתרא דהא גובה היכל לא היה יותר מכ׳ ואע״ג דהוה ליה אמלתרא. ואמרינן ופריק רב יוסף אמלתרא לא רב אמרה, מתניתא היא וחמא בריה דרבה בר אבוה קתני לה. ואי אמרת בין כך ובין כך קשיא לרב. אמר לך רב והא תניא כוותיה, דתניא מבוי שגבוה מכ׳ אמה יותר מפתחו של היכל ימעט, אלא מאי אית לך למימר תנאי היא ופליגי אהדדי. לדידי נמי תנאי היא ופליגי אהדדי, ואנא דאמרי כי האי תנא. ודחינן ואמרינן, בלא רב מתניתא לא פליגי אהדדי, קורה לרבנן משום היכר היא, ואי

ותהיה כשירה[ה]. ופריק רבה מפרזקיא סוכה דיחיד כו׳. ופריק רבינא סוכה דהיא מדאורייתא אחמרו בה רבנן. מבוי דהוא מדרבנן לא אחמרו ביה. רב אדא בר מתנה מתני איפכא, אמר רבה בסוכה כשירה במבוי פסולה כו׳. עד רבינא אמר סוכה דאורייתא לא בעיא חיזוקי, מבוי דרבנן בעיא חיזוקי. מאי הוי עלה, רבה בר עולא אמר זה וזה לפסול. רבא אמר זה וזה כשר.

עין משפט נר מצוה

ו א מיי׳ פ״ד מהלכות בית הבחירה הל׳ ח סמג עשין קסב:
ז ב מיי׳ פי״ז מהלכות שבת הלכה טו טוש״ע א״ח סי׳ שסג סעיף טו:
ח ג ד מיי׳ שם הל׳ טז ופ״ד מהלכות סוכה הלכה יג סמג עשין מג טוש״ע א״ח שם וסימן תלג סעיף א:

תורה אור השלם

1. לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:
ויקרא כג מג

רב ניסים גאון

דתנן ה׳ מלטריות היו על גביו. עיקר זו המשנה במסכת מדות בפרק ג׳, פתחו של אולם גובהו ארבעים אמה ורחבו כ׳ אמה, וחמש מלטריות שלמילת היו על גביו, התחתונה עודפת על הפתח אמה.

רבינו חננאל (המשך)

איכא אמלתרא אין לך היכר גדול מזה. והאי דתני פתחו של היכל, סימנא בעלמא הוא, עד עשרים, כי היכי דלא ליחלוף לך. ואמרינן ורב נחמן בר יצחק אי סבר לה להא דרבה דאמר למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי וגו׳. עד כ׳ אמה אדם יודע שדר בצל סוכה וכו׳. באנו לפרש טעמא דהא מתניתא דתני אם יש אמלתרא אפילו למעלה מכ׳ אמה אין צריך למעט. ומאי אמלתרא חמא בריה בר אבוה א׳ קיני. פי׳ קורה ועליה כמין קיני העופות לקנן עליהן, כעין הא דכתיב קנים תעשה את התיבה. במערבא אמרי פיסקא דארזאי. פי׳ לוח ארז רחבה ד׳ טפחים, דגרסינן בירושלמי בעניין איסקופה, אבל אם יש שם רחב ד׳ אסורה. א״ל והדא אמלתרא אילו מלתרא שמה אינה מתרת כלל. ומלתרא זו שמתרת לא מפני רחבה אלא מפני חשיבותא, וכל העובר נותן עיניו עליה מפני חשיבותא. וכ״ש קני (שפטורין) [שפוטרין] לדברי הכל, כי פליגי בפיסקי דארזא. כך סוגיא דשמועה זו. מקצת קורה בתוך כ׳ ומקצת למעלה מכ׳. סכך מקצתה בתוך כ׳ ומקצתה למעלה מכ׳, אמר רבה בסוכה פסולה, ואמרי אמאי אמרת במבוי כשר, דחזינן לה לקורה כמאן דקלישא, וההוא דשדא למעלה מכ׳ כמאן דליתה דמי. אי קלשת לה נמצאת קורה זו ניטלת ברוח. אלא רואין אותה כאילו היא שפוד של מתכת. שהיא חזקה וכבדה וראויה לקבל אריח עליה, בסוכה נמי נימא דחזינן להאי סכך כמאן דקלישא, ואעפ״כ בחזקתה קיימי וצילתה מרובה מחמתה היא

חלל סוכה תנן. והא דאמר בסוכה (ד׳ ה.) והולין יורדין לתוך כ׳ לאו דווקא ואגב דנקט למעלה מכ׳ נקט נמי בתוך כ׳ כלומר בתוך הכשר כ׳: **תניא** דמסייע לך. אע״ג דהיכל בחמת בת ששה הכא ארבע קאי דאית ליה לקמן דשל מבוי נמי בחמת בת ששה ואע״ג דהכן עלבות שמא של היכל נמי עלבות היו א״נ אפילו לאביי לסימנא בעלמא נקט לענין אמות אבל מ״מ מייתי כמו שהיכל חללו עשרים באמות דידיה כמו נמי מבוי באמות דידיה: **כמאן דאמר בארבעה.** פי׳ ומשהו יותר [ה] דאין פתח פחות מד׳ ואי לא הוי משהו יותר א״כ לא הוי אלא יותר על רחבו ואינו מיתר בלחי וקורה כדאמרינן לקמן (ד׳ ה.) ואע״ג דלאביי גופיה אית ליה לקמן (שם) דמשך מבוי בד׳ אמות הכא אליבא דרב נחמן קאמר וליה לא סבירא ליה: **והא איכא רצופין דלקולא כו׳ כרבנן דאמרי כרם הוי.** וא״ת הא איכא הא דתנן במסכת כלאים (פ״ד מ״ד) גדר שנפרצה עד י׳ אמות הרי הוא כפתח יותר מכאן כנגד הפרצה אסור וי״ל דרוב אמות קאמר: **כרבנן דאמרי כרם הוי.** אף על גב דרבנן מודים דלא הוי כרם היכא דכי נאמר רואין את האמצעים כאילו אינם כרבנן דאמרי כרם הוי. ומחול הכרם ופוסקי עריס ומוחר אפיפירות, כולן באמה בת ו׳ טפחים, חוץ ממזבח הזהב והקרן והלסובב והיסוד, שהן באמה בת ה׳ טפחים, שנאמר אלה מדות המזבח, שהיו למזבח ב׳ מידות, יכול יהו כולן באמה של ה׳ טפחים, תלמוד לומר באמות אמה אמה וטופח, באמה שהיא יתירה על של חברתה טפח. ובמסכ׳ מנחות בפ׳ שתי הלחם אמרו וכמה אמה בינונית אמר ר׳ יוחנן ו׳ טפחים. ובפר׳ התכלת אמר ר׳ פפא טפח דאורייתא ר׳ בקטנה ה׳ ותולתא בגדולה, ד׳ בגדול. ובמס׳ בכורות בפר׳ כל אלו מומין גרסי תאנא אצבע שאמרו אחת מארבע בטפח שלכל אדם. ושאמרו ב׳ אמות היו בשושן. לזה נתכוונו לצורת שושן הבירה שהיתה במקדש על שער מזרחית. כדתנן במידות בפר׳ א׳ שער המזרחי ועליה שושן הבירה צורה. ובפר׳ שתי הלחם פירשו טעמא דמילתא דאמר מאי [טעמא אמרי] רב חסדא ור׳ יצחק בן אבדימי חד אמר כדי שידעו מהיכן באו, וחד אמר כדי שתהא אימת מלכות עליהם. ומכל הראיות שהזכרנו תבין שעור הטפח ושיעור האמה הגדולה והבינונית והקטנה, ותבין מה שפירשו בפסוק שהביאו ראיה

עין משפט נר מצוה

ט א מיי׳ פ״ז מהלכות כלאים הל׳ יא סמג לאוין רפ טוש״ע י״ד סי׳ רלו סעיף מב:

י ב מיי׳ שם הלכה יב (וגר) טוש״ע שם סעיף מג:

יא ג מיי׳ שם הלכה ג טוש״ע שם סעיף נג:

יב ד מיי׳ פ״ח שם הל׳ יב ופי״ז מהל׳ שבת הל׳ ו סמג שם ועשין דרבנן ג טוש״ע א״ח סי׳ שמט סעיף ג וסי׳ שלו סעיף ג וטוש״ע י״ד סי׳ רלו סעיף סח:

מוסף רש״י

ב״ש אומרים עשרים וארבע אמות. לריך שיהא בה להתירה להרמיק ארבע אמות וגזרו, ואם פחות אסור לגזוז בה אפילו טפח (לקמן צג.). **ומחזול הכרם.** סביב כעין מחזולות (שם). **אין שם שש עשרה אמות.** לפי שיש כרם מכאן ומכאן ולריך להרמיק ולימן ארבע אמות לכרם לכל לד לעבודתו, כמלא בקר וכליו, שהיו מוכשין בשוורין, ואם נשאר ה׳ אמות בחמלע, שאם באת לחלקו לכאן ולכאן יש ד׳ אמות לכל חלק, השיני ולא בטלי ולא אתי כרם דהאי גיסא ומבטל פלגא, וכרם מהאי גיסא ומבטל פלגא (שם). **רבי שמעון אומר אינו כרם.** אלא יער, ומותר בכלאים (רשב״ם ב״ב פג.). **ורואין את האמצעיים כאילו אינם.** שוהה בין שתי שורות רואין כאילו אינה והוו להו שש אמות בין שורה לשורה (שם לז.) דכל העומד ליעקר כעקור דמי ומומעל היא גבי כלאים (שם פג.).

רב ניסים גאון

אמת המבוי ואמת סוכה בת חמשה. בסדר טהרות במסכת כלים שנינו [בפרק] כל כלי בעלי בתים, ב׳ אמות היו בשושן הבירה אחת על קרן מזרחית צפונית ואחת על קרן מזרחית דרומית, שעל קרן מזרחית צפונית היתה יתירה על שלמשה חצי אצבע, ושלקרן דרומית מזרחית היתה יתירה עליה חצי אצבע, נמצאת יתירה על שלמשה אצבע, ולמה אמרו אחת גדולה ואחת קטנה, אלא שהאומנין נוטלין בקטנה וחוזרין בגדולה, כדי שלא יבואו לידי מעילה. ר׳ מאיר אומר כל האמות היו בבינוניות חוץ ממזבח הזהב, והקרן והסובב והיסוד. ר׳ יהודה אומר אמת הבנין ו׳ טפחים ושלכלים ה׳. ובתוספתא גרסי בפרק כלי עור, אצבע מארבע אצבעות בטפח, טפח מו׳ טפחים באמה. זרת האמורה בתורה חצי אמה של ו׳ טפחים. ואי זו היא אמה בינונית, זו אמה של ו׳ טפחים ז). ר׳ מאיר אומר כל מידות שאמרו חכמים בכרם כגון חרבן הכרם ומחול הכרם ופוסקי עריס ומוחר אפיפירות, כולן באמה בת ו׳ טפחים, חוץ

ז) שם בתוספתא הגי׳ אמה של ה׳ טפחים אבל פשוט דל״ל שם של ו׳ כמו שגרס רבינו וכ״ה במחות ד׳ לח.

מסורת הש״ס

ה) [תוספתא רפ״ח], ו) [ל״ל הוא], ז) [לקמן ה.], ד) סוכה ב., ח) לקמן לג. כלאים פ״ד מ״ז, ו) כלאים פ״ה מ״ב ב״ג ג׳: פב. קב.; ז) [פי׳ התלבעות סדוקות מרווחות כלרך השוקק שפוקק שפתיו והעלב מדביקן עריון ערך סתק], ח) [י״.רש״ס], ט) [ועיל ב.], י) בס״ת: וכליו,

---

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה אין שם י״ב אמה וכו׳ בטיל לגבי כרם (והכא לא). תא״מ וג״ב ס״ח והא דלא:

גליון הש״ס

גמ׳ לקרחת הכרם. ק״ל אמאי לא נקט ולעבודת הכלים שהוא בד״ח: רש״י ד״ה ולפירצת מבוי כו׳ ב׳ אמות פסל להו וכו׳ דבי׳ אמות קטנות. ליענא קלילא הוא דהא מי׳ אמות לא הוי פלילה לא מיתר מעשר: תוס׳ ד״ה כמאן דאמר וכו׳. דאין פתח פחות מד׳. לקמן י״ב ע״ח:

רבינו חננאל

חלל סוכה וחלל מבוי תנן. תניא כרבא מבוי שגבוה מכ׳ אמה יותר מפתחו חלל של היכל ימעט, והא היכל חלליה עשרין הוא. ומותבינן עליה מיהא דתניא כיצד ממעטו מניח קורה משפת כ׳ ולמטה. ודחינן אימא מניח הקורה למעלה מכ׳. ואקשינן והא למטה קתני בהדיא. ומשני קמ״ל דלמטה כלמעלה. מה למעלה למעלה מכ׳ דנשאר חלל יתר מכ׳ אמה, כך למטה למטה מעשרה טפחים שלא נשאר חלל שם י׳ טפחים פסולה. אמר אביי משמיה דרב נחמן אמת סוכה ואמת מבוי בת חמשה טפחים. אמת כלאים בת ששה. אמת מבוי למאי הילכתא, לגובהה כ׳ אמה ולפירצת המבוי שהיא עד עשר אמות. דגבהה דמבוי באמה בת חמשה טפחים, כ׳ אמה הן ק׳ טפחים, ואם הן ק׳ (אמה) [טפחים] פסולה, ואילו היתה אמה בת ששה אינה פסולה עד ק״כ טפחים הנה לחומרא. וכן בפירצה כדבעינן למימר לקמן אם נשתייר בו פסל ארבעה מתיר פירצה עד עשר. פי׳ אם הפירצה עד חמישים טפחים שהן י׳ אמות פסל מתירה, ואם היא יתר מזה אפילו טפח אחד [אין] פסל זה מתירה הנה גם זה לחומרא. ואקשינן והא איכא משכא. פי׳ משכא רוחב כדבעינן למימר לקמן, משך החקיקה במבוי שהוא פחות מי׳ טפחים גובהו, וחקק בו והשלימו לי׳ טפחים רוחב, זה שחקק בכמה, אביי אמר בד׳ אמות. הנה הוכשר כל המבוי בחקיקת כ׳ טפחים. ואילו היה באמה בת ו׳ טפחים אינו כשר עד שיהיו בחקיקתו כ״ד טפחים, שהן ד׳

חלל סוכה תנן. עשריס אמות שהוזכרו בין במבוי בין בסוכה אחללה קיימי: **משפת כ׳ ולמטה.** משמע שיהא הקורה בתוך כ׳: **הא קמ״ל.** דשיעור שנתנו חכמים למטה מי׳ [ט] טפחים אחלל קאי כשיעור שאמרו בכ׳ למעלה והכי קאמר מתני׳ מניח את הקורה משפת כ׳ ולמעלה וכן למטה אם בא לעשותו נמוך מניחה משפת עשרה טפחים ולמעלה דבפחות מעשרה לא הוי מבוי: **אמת מבוי ואמת סוכה.** אמות שהוזכרו במבוי ובסוכה באמות קטנות שיערו ואמות שהוזכרו בכלאים באמות גדולות שיערו ולקמן מפרש הי מינהו. וי״ג מדקאמר הכא קטנות והכא גדולות ש״מ הכא תומרא והכא תומרא דאי לא לאומרא היכי מצי אמר הני גדולות והני קטנות הא לא תנן בהו שיעורא: **למאי הלכתא.** משעריס אלו שבמבוי בקטנות דתיהוי תומרא: **לגובהו.** הנך עשרים שהוזכרו ליפסל בגובהו (ב) מכי איכא כ׳ אמות קטנות פסלי אי מגבה לה טפי: **ולפירצת מבוי.** דקיימא לן בהאי פירקא (ג) פרצת מבוי [ד] ביו״ד אמות פסיל ליה וקאמר רב נחמן דבעשר אמות קטנות מיפסלי: **והא איכא.** אמות שהוזכרו במשך מבוי ד׳ אמות ואם ארכו פחות מד׳ אמות פסיל ליה אביי לקמן בפירקין (ד׳ ה.) דאמר לקמן היה פחות מיו״ד טפחים ובא להשלימו עד כמה חוקק בו במשכו רב יוסף אמר ד׳ טפחים אביי אמר ד׳ אמות דמשך מבוי בעינן ד׳ אמות ובהני אמות אתיא מילתיה דרב נחמן לקולא דמכשר ליה בד׳ אמות קטנות: **כמ״ד.** משך מבוי בארבעה טפחים סבירא ליה לרב נחמן ולא הוזכרו אמות בשיעור משכו ופלוגתא דאביי ורב יוסף היא: **רוב אמות.** המזכרות במבוי קאמר רב נחמן דליהוי קטנות ולא אכל אמות מבוי קאמר: **גובהה.** שהוזכרו כ׳ אמות בפוסקה: **ולדופן עקומה.** דתנן (סוכה ד׳ ח.) בית שנפחת וסיכך ע״ג הפחת בסכך כשר ותקרת העליה נותרת סביב ומפסקת בין סכך כשר לדפנות אם יש בין סכך כשר לדופן ד׳ אמות פסולה ולא אמרינן דופן עקומה פחות מד׳ אמות כשירה דאמרינן חזינן ליה להאי סכך פסול כאילו הוא מן הדפנות שנעקמו למעלן ובאו עד סכך כשר והרי אין כאן הפסק וקא אתא רב נחמן למימר דבאמות קטנות משערינן ליה ומיפסלא בעשרים טפחים והיינו אומרא: **והאיכא ארבע אמות.** המזכרות במשך סוכה דאי מכשרת ליה בקטנות איכא קולא ורב נחמן כייל ואמר כל אמות סוכה בקטנות ואי אמר רב נחמן כרבי הוי קולא: **ואינעיא אימא.** רב נחמן לעולם כרבי והאי דאמר רב נחמן אמות סוכה בקטנות לאו באמות דמשך סוכה אלא בשאר אמות קאמר: **לקרחת הכרם ולמחול הכרם.** דכי משערת ליה בגדולות אומרא היא: **קרחת הכרם בית שמאי אומרים עשרים וארבע אמות.** אם קרחתה עשרים וארבע אמות מותר לזרוע שם ואם פחות מכ״ד אמות אסור לזרוע שם. ולקמן מפרש מאי קרחת ומאי מחול: **שהרב באמצעיתו.** שהרי יש שם גפנים סביב הקרחה י״ו אמה על י״ו אמה וכן אם הלכה הקרחה על פני כל רוחב הכרם שאין שם גפנים אלא מב׳ לידי הקרחה בעינן י״ו רוחב הקרחה: ואם לאו לא יביא זרע לשם אפי׳ באמה האמצעית דד׳ אמות שבאל הכרם מזה וד׳ אמות שבאל הכרם הוו עבודת הכרם דתנן (כלאים פ״ו מ״ח) כמה עבודת הכרם (מלא) ד׳ אמות כמלא בקר וכליו (ד) שהיו בולרים אותה בשוורים ובעגלות ובעת המריאה מוריאים אותה בשוורים הלכך ככרם דמו ואם נשארו ח׳ אמות בינתים לבד אותן ד׳ לכל לד דכי שדית פלגא להכא ופלגא להכא איכא ד׳ אמות מקום חשוב לכל חד לא בטלי לגבי כרם ומותר לזורען ובגיר מח׳ אמות שדי פלגא להכא ופלגא להכא ליכא ד׳ אמות מקום חשוב ובטיל לגבי כרם. ולבית שמאי לא חשיב שדה בפחות מח׳ אמות הלכך כ״ד אמות בעינן ד׳ לעבודת הכרם מכאן ומכאן פשו י״ו שדי ח׳ להכא וח׳ להכא איכא שדה ולא בטלי אי נמי סבירא להו לבית שמאי עבודת הכרם ח׳ אמות: **מחול הכרם בין כרם לגדר.** דהיינו סביב כמו מחולות: **יש שם י״ב אמות.** לבית הלל נותן ד׳ אמות לעבודת הכרם וזורע השאר: **אין שם י״ב אמה לא יביא זרע לשם.** דד׳ אמות דלהדי כרם עבודת הכרם וד׳ אמות דלהדי כותל כיון דלא מיזדרעי משום דוושא דכותל אפקורי מפקר להו אמצעיות אי איכא ד׳ אמות חשיב ואי לא בטיל לגבי כרם. (ה) והכא לא בעינן י״ו אמה שאין האיסור אלא מצד אחד והכי מפרש לה בפרק כל גגות (לקמן ד׳ לג.). וקא אמר רב נחמן דבאמות גדולות משערינן ולאומרא ולא משערינן בקטנות: **והא איכא רצופין.** גפנים רצופין שסמוכה שורה לשורה יותר ממה שנתנו חכמים שיעור שאם אין בין שורה לשורה ד׳ אמות אינו כרם הואיל ואין לו כל צרכו להילוך עגלה ומותר לזרוע בכולן לר׳ שמעון ובהנך אמות אתיא מילתיה דרב נחמן לקולא דאי איכא ד׳ אמות קטנות אמרינן אינו כרם עד דאיכא גדולות: **על פחות מד׳ אמות.** שאין בין שורה לשורה ד׳ אמות אינו כרם ומותר לזרוע לשם: **ורואין את האמצעיים.** הנטועין בתוך ריוח הראוי להיות בין שורה לשורה: **כרבנן.** סבירא ליה לרב נחמן: **דאמרי כרם.** הלכך לא הוזכרו אמות בכלאים לענין רצופים: **הללו שוחקות.** אמות כלאים מודדין בטפחים גדולים ושל סוכה ומבוי עלבות מצומצמות לאומרא: שלא

חלל סוכה תנן א״ל רב פפא לרבא תניא דמסייע לך מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה יותר מפתחו של היכל ימעט והיכל גופו חללו עשרים איתיביה רב שימי בר רב אשי לרב פפא (ג) כיצד (ד) היה עושה מניח קורה משפת עשרים ולמטה אימא ולמעלה והא למטה קתני הא קמ״ל דלמטה כלמעלה מה למעלה חללה עשרים אף למטה חללה עשרה: אמר אביי משמיה דרב נחמן אמת סוכה ואמת מבוי באמה בת חמשה אמת כלאים באמה בת ששה אמת מבוי באמה בת חמשה למאי הלכתא לגובהו ולפירצת מבוי והא איכא משך מבוי בארבע אמות דלקולא כמאן דאמר (ה) בארבעה טפחים ואיבעית אימא (ו) בארבע אמות ורוב אמות קאמר אמת סוכה באמה בת חמשה למאי הלכתא לגובהה ולדופן עקומה והא איכא משך סוכה בארבע אמות דלקולא דתניא (ז) רבי אומר אני כל סוכה שאין בה ד׳ אמות על ד׳ אמות פסולה כרבנן דאמרי אפי׳ אינה מחזקת אלא ראשו ורובו ושולחנו ואיבעית אימא לעולם רבי היא ורוב אמות קאמר אמת כלאים באמה בת ששה למאי הילכתא (ח) לקרחת הכרם ולמחול הכרם דתנן (ט) קרחת הכרם ב״ש אומרים עשרים וארבע אמות וב״ה אומרים שש עשרה אמות ומחול הכרם בית שמאי אומרים שש עשרה אמות ובית הלל אומרים שתים עשרה אמות איזו היא קרחת הכרם א כרם שחרב אמצעיתו אין שם שש עשרה אמות לא יביא זרע לשם היו שם שש עשרה אמה נותן לו כדי עבודתו וזורע את המותר ואיזהו מחול הכרם ב בין כרם לגדר אין שם שתים עשרה אמה לא יביא זרע לשם היו שם שתים עשרה אמה נותן לו כדי עבודתו וזורע את השאר והא איכא רצופים בארבע אמות דלקולא דתנן (י) כרם הנטוע על פחות מארבע אמות רבי שמעון אומר אינו כרם וחכמים אומרים כרם (ג) ורואין את האמצעיים כאילו אינם כרבנן דאמרי הוי כרם ואיבעי׳ אימא לעולם ר׳ שמעון ורוב אמות קאמר ורבא משמיה דר״נ אמר (ד) כל אמות באמה בת ששה אלא הללו (ו) שוחקות והללו עצבות מיתיבי כל אמות שאמרו חכמים באמה בת ששה ובלבד שלא

ב) [פ״ל הוא], ג) [לקמן ה.], ד) סוכה ב., ה) לקמן לג. כלאים פ״ד מ״ז, ו) כלאים פ״ה מ״ב ב״ג ג׳: פב. קב.; ז) [פי׳ התלבעות סדוקות מרווחות כלרך השוקק שפוקק שפתיו והעלב מדביקן עריון ערך סתק], ח) [י״.רש״ס], ט) [ועיל ב.], י) בס״ת: וכליו,

שלא יהו מכוונות. כדמפרש ואזיל שיהו אמות כלאים שוחקות ושל מבוי וסוכה עצבות: **אלא לאביי קשיא.** הא דקתני כל אמות באמה בת ששה: **אימא אמה כלאים באמה בת ששה.** והכי קאמר כל אמות שאמרו בכלאים באמה בת ששה ובלבד שלא יהו מכוונות מצומצמות אלא גדולות בטפחים שוחקות: **לאביי ודאי תנאי היא.** דלא מצי לאוקומי לרבנן כוותיה דהא כל אמות קאמרי: **לרבא מי לימא תנאי היא.** מי אמרינן רבן שמעון בן גמליאל פליג עליה למימר אמת כלאים באמה בת ששה אבל שאר אמות כגון סוכה ומבוי באמה בת חמשה או דילמא פרושי קא מפרש רבן שמעון בן גמליאל למילתייהו דרבנן דאמרי ובלבד שלא יהו מכוונות היש מהן שוחקות ויש מהן עצבות ולא פירשו איזה מהן שוחקות ואיזה מהן עצבות ואתא איהו לפרושי דהנך דכלאים ליהוו שוחקות כדקתני ובלבד שלא יהו מצומצמות ולהכי אדכר כלאים ולא למעוטי שאר אמות שהיה להיות בנות חמשה אלא למעוטינהו דלא ליהוו שוחקות: **הא אתא לאשמועינן אמה כלאים לא יצמצם.** ולפרושי מילתיה דתנא קמא הוא דאתא ולא למעוטי שאר אמות מבת ששה: **לא למעוטי אמה יסוד ואמה סובב.** דלאו בנות ששה הן: **באמות אמה אמה וטופח.** באמות קטנות בת חמשה שיש באמה בת ו׳ ביונית אמה וטפח מאלו: **חיק האמה.** נמדד באמות קטנות וכן אמה רוחב וכן גבולו על שפתו זרת האחד וזה גב המזבח כולן באמות קטנות הללו: **חיק האמה זה יסוד.** חיק על שם שהוא חיקויו ותיקונו של מזבח מלמטה: **אלו הקרנות.** שהן אמה על אמה והלי דכתיב זרת האחד מתמצעית רחבו של קרן מודד [ז] זרת שהוא חצי אמה לכל רוח דהוי אמה על אמה: **וזה גב המזבח.** כלומר באמה בת אמה קטנה זו נמדדה אמה של מזבח הזהב דכתיב ביה אמה ארכו ואמה רחבו (שמות ל׳). ובמסכת מנחות בפרק שתי הלחם (ד׳ נ״ז:) מפרש ליה דתנא קמא דאמה יסוד דקאמרי בקטנה לאו ברוחב כניסת היסוד אלא בגובה עלייתו דאמר מר עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד אבל רוחב הכניסה באמה בת ששה ואמה סובב כניסה דילה באמה קטנה ולא ה׳ אמות של עליית גובהה באמה קטנה כדתנן [ח] עלה חמש וכנס אמה זה הסובב וקרנות לא שנא גובהן ולא שנא רוחבן באמה קטנה: הגא״ה. כאשר מפורש בקונטר׳ שמע רבינו מר׳ יעקב בר יקר ועתה חזר בו דקשיא ליה מה שתרגם יונתן אמה אמה וטפח אמתא דהיא אמתא ופשך ונמלא דבאמה גדולה מיירי ועוד אם כדברי הזקן לא היה לו לכתוב וחיק כי אם חיק האמה ופירש [א] לנו רבינו הכי למעלה[ט] הזכיר מדות המזבח והאריאל שתים עשרה אמה ושאר מדותיו ועתה כך אמר הכתוב אלה מדות המזבח שאמרתי לך הכל נמדדו באמה שהיא אמה וטפח וחיק שהוא יסוד אינו נמדד אלא באמה שהיא אמה קטנה ולא באמה שהיא אמה וטפח ועתה דברי יונתן בן עוזיאל קיימין כך שמעתי ועיקר. **ע״כ הגא״ה: שיעורין.** שנתנו חכמים לכל דבר כגון כזית דס חלב פיגול ונותר וכזית מן המת שמטמא באהל ושאר שיעורין דמפרש לקמן: **חלילין.** חלילה הפוסלת בטבילה: **ומחיילין.** הלכות ממילה שתהא גבוהה עשרה וכן שאר הילכותיה הלכה למשה מסיני: **לשיעורין נאמר.** וכל אלו משערין בהן דברים אחרים: **נלוי על כתיפיו וסנדליו וטבעותיו בידיו[יא].** שאינן מלובשין בו דרך מלבוש דומיא דכליו על כתפיו: **הוא הן עומאין מיד.** שאף הן באין אל הבית וכתיב והבא אל הבית (ויקרא יד): **היה לבוש כליו.** וכן כולם דרך לבישתן קרויין בגדיו ובטלין אצלו וכתיב (שם) והאוכל בבית יכבס את בגדיו ודרשינן בתורת כהנים [מצורע פרשה ז] מקראי דהאי אוכל לאו אכילה ממש הוא אלא שישהא כדי שיעור אכילה ובביאה בלא שהייה אינו מטמא בגדים: **פרס.** ד׳ ביצים הן מזון סעודה ביונית. פרס לשון פרוסה שישערוהו בחצי ככר האמור בעירוב דבעינן מזון ג׳ סעודות ותנן התם חציה לבית המנוגע בפרק כילד (לקמן ד׳ פב:): **פת חיטין.** אין שוהה בה כפת שעורין: **מיסב.** שהייה זו בהסיבה שיעורהו ולא בנאכלת בעמידה והולך ובא שהוא שוהה באכילתו יותר: **ואוכלה בליפתן.** שנאכלת מהר: **ואינו מטמא באהל.** שוס עצם בלא בשר עד שיהא שם שדרה שלימה או גולגולת או רוב בנינו ג׳ שוקיים וירך אחת או רוב מניינו קכ״ה אברים: **רציעיה יין לנזיר.** לחייבו מלקות: גרוגרת

ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטופח. פי׳ בקונטר׳ באמות קטנות שיש באמה ביונית אמה וטפח מאלו וקשה דלא הוה ליה למיכתב וחיק בוי״ו כיון דקאי [ט] אאמות ונראה כמו שפירש״י בפירוש יחזקאל דפירש באמות אמה גדולות שיהא אמה וטופח בשל אמה בת ה׳ וכן תרגם יונתן באמתא דהיא אמתא ופשך וקאי אשאר אמות המזבח וחיק [י] האמות הוו קטנות: **גפן** כדי רביעית יין לנזיר. פרש״י לחייבו מלקות וקשה דלא הוה דומיא דאחריני דמשערינן בהו מילי אחריני ונראה כפרש״י דסוכה (ד׳ ו. [יא]) דפירש שאם אכל ענבים וחרגנים ולוגביים מגפן אינה למ״ד ברביעית וזה ביין משערינן שיקח כוס מלא יין ויושיט בו עלין ולוגבין כשיעור מה שאכל ואם יצא רביעית חייב ואם היה בא לשער במים היה יוצא רביעית בפחות שאין נגדשין על שפת הכלי כמו יין וכה״ג תניא בתוספתא [יב] כילד יעשה מביא כוס מלא יין ומביא זית אגוזי ונותן לתוכו ושופע אם שתה כיוצא בו חייב ואם לאו פטור דברי ר׳ עקיבא רבי אלעזר בן עזריה אומר אינו חייב עד שישתה רביעית יין ואתיא לשמעתין כרבי אלעזר בן עזריה ובפ׳ ג׳ מיין (מיר ד׳ לד.) תנן אינו חייב עד שיאכל ענבים כזית משנה ראשונה אמרו עד שישתה רביעית יין רבי עקיבא אומר אפי׳ מזיר ששרה פתו ביין ויש בו כדי לגרף כזית חייב וקאמר בגמ׳ ת״ק מדמי להו אסורי מזיר לאכילה לשתיה פירוש ת״ק היינו משנה ראשונה מדמה אכילה לשתיה ובעי באכילת עלין ולוגבין נמי רביעית ונקט במתניתין שתייה משום דאכילה מינה ילפינן וטעמא משום דכתיב לא ישתה תרי זימני ולא חש לפרס [יג] שם טעמא [גא] דר׳ עקיבא כיון דאמר קרא וענבים לחים ויבשים לא יאכל מה אכילה בכזית אף כל בכזית והא דנקט אכילה במשנה אחרונה משום דשתיה ילפינן מינה וכל חד נקט מידי דליף מייניה וא״ת ומ״מ מאי נפקא מינה לשער ביין והלא כלי המחזיק רביעית הוא בילה ומחצה ומה שמפיל בילה ומחצה ביין יין ובין מים אם שיעור עלין ולוגבין שאכל יפילו כל כך חייב וי״ל דנפקא מינה אם יש כלי שמחזיק מה שמפיל בילה ומחצה מן היין שלא יעשר עלין ולוגבין בכוס מלא מים עד שימלא הכלי שזה הכלי אינו מחזיק בילה ומחצה מן המים שאינן עבין כמו יין ונמצא שאין הכלי זה רביעית ודוחק: הגא״ה. וקשה דשמעתין אתיא דלא כמשנה אחרונה ועוד דבספרים ישנים מצא ר״ת דגרסינן בנזיר (ד׳ לח:) תנא קמא לא מדמי להו לכל איסורי מזיר לאכילה משמע להן גירסא דבאכילה לא פליגי אלא הוי לכולי עלמא בכזית וכן משמע בירושלמי דלא פליגי באכילה דקאמר משנה ראשונה

מינה לשער ביין והלא כלי המחזיק רביעית הוא בילה ומחצה ומה שמפיל בילה ומחצה ביין יין ובין מים אם שיעור עלין ולוגבין שאכל יפילו כל כך חייב וי״ל דנפקא מינה אם יש כלי שמחזיק מה שמפיל בילה ומחצה מן היין שלא יעשר עלין ולוגבין בכוס מלא מים עד שימלא הכלי שזה הכלי אינו מחזיק בילה ומחצה מן המים שאינן עבין כמו יין ונמצא שאין הכלי זה רביעית ודוחק: הגא״ה. וקשה דשמעתין אתיא דלא כמשנה אחרונה ועוד דבספרים ישנים מצא ר״ת דגרסינן בנזיר (ד׳ לח:) תנא קמא לא מדמי להו לכל איסורי מזיר לאכילה משמע להן גירסא דבאכילה לא פליגי אלא הוי לכולי עלמא בכזית וכן משמע בירושלמי דלא פליגי באכילה דקאמר משנה ראשונה

מסורת הש״ס

ח) מנחות נז:, ט) סוכה ה: יומא פ״, ג) בכלות מא: סוכה ה:, ד) נגעים פי״ג מ״ט חולין עא: ת״כ פ׳ מצורע פרשה ז, ה) וסנדליו בידיו וטבעותיו בקומתו כ״ה בס״ם, ו) אהלות פ״ב מ״ג, ז) [מדות פ״ג מ״ח], ח) [עי׳ רש״ם], ט) בס״ם: וסנדליו בידו וטבעותיו בקומתו, י) [ובפירש״י דברכות מא.], כ) [במירות רפ״ד], ל) ולא חש לפרס אלא טעמא דר״ע. כל״ל מהרש״ם,

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה ואלה וכו׳ כיון דקאי **אבאמות** וגו׳לאה: (ב) **בא**״ד ומיק האמה היו קטנות: (ג) ד״ה גפן וכו׳ ולא חש לפרס אם טעמא דרבי עקיבא. נ״ב ע״ש בדף ל״ח ע״ב:

גליון הש״ם

רש״י ד״ה אלו הקרנות וכו׳ זרת שהוא חצי אמה. עי׳ לקמן דף כא ע״א ובתוס׳ שם ד״ה א׳ מג׳:

הגהות הגר״א

[א] רש״י ד״ה הגא״ה כאשר מפורש בקונטר׳ וכו׳ כי אם חיק האמה ופי׳ כו׳. נ״ב וג״ז ק׳ לרולמו דלאינו מבר ומיק האמה בתה נמדד. אבל בתוספתא (כלים ב״מ פ״ו) מפרש ר״מ בהליא דכתיב אמה אמה כו׳ ב׳ מיני אמות א׳ אמה וא׳ באמה וטפח ומפר׳ והולך כו׳ והכראל כו׳:

מוסף רש״י

חיק האמה זה יסוד. דעלה אמה וכנס אמה (מנחות צז:). אלו הקרנות. דמתמצעית הלבן מודד והוא זרת לכל רוח דהיינו אמה על אמה, זרת חצי אמה (שם). **וזה גב המזבח.** כלומר ובאמה זו יהא גמי מזבח הזהב (שם). שיעורין. של איסורים, כגון כזית לכל אכילת איסור וכוכחבת ליום הכפורים (סוכה ה:). **הלכה למשה מסיני.** אלו שלשה נשאלו בבית המדרש מעין לסם, מן הסורה, והשיבו שהלכה למשה מסיני הם ושמעון השומע ומלדן כסלר שמעון (סוכה לד.). **כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר.** לא בא הכתוב להודיע שכח חשיבות הפירות בטעם שלהם אלא שנתה של אדם ישראל שיש בה פירות ששיעורי תורה נתלין בהן (ברכות מא.) שאפילו בדברי תורה צריכין לשער בפירותיה איסורין שנתורה ועיקר. (סוכה ה:). **הנכנס לבית המנוגע.** כתיב (ויקרא יד) והבא אל הבית ועמא עד הערב, ולא כתיב כבוס בגדים, והאוכל בבית יכבס את בגדיו (שם) בשוהא שיעור אכילה, ואפילו לא יאכל, מדכתיב בסיפיה והשוכב בבית יכבס את בגדיו, הלכך הנכנס בו ונוטל את בגדיו עמו אלא כדרך מלבושו, אין אלו בגדיו ומטמאים מיד, שאף בהן אני קורא והבא אל הבית, וכשהוא לבוש בהן בעי שהייה (ברכות מא. וכנ״ל סוכה ה:).

וטבעותיו בידיו. בקומתו אלא כדרך מלבוש (חולין עא:) **דומיא דסנדליו** (סוכה שם). **הוא והן טמאין מיד.** אלא שהייה, דכתיב והבא אל הבית ועמא וכולהו בא אל הבית קרינא בהו (שם). **היה לבוש כליו בו.** דלקרבי לבו בגדיו, הוא טמא מיד. דכתיב והבא אל הבית ועמא, והן **טהורין עד שישהא.** דכתיב והאוכל בבית יכבס וגו׳, ודרשינן בת״כ אין לי אלא אוכל ושוכב, אוכל אלא שוכב, שוכב אלא אוכל, לא אוכל ולא שוכב מנין, מ״ל יכבס בגדיו, ריבה, שתי פעמים כתיב יכבס בגדיו, ואם קופנו לרבות הכל מה מ״ל והאוכל, ליתן שיעור לשוכב כדי אכילה, שאין טעון כיבוס בגדים עד שישהה כדי אכילה, וגופו טמא מיד, דהכי כתיב והבא אל הבית ועמא, ולא כתיב כיבוס בגדים, דהיינו שוהה כדי אכילה, יכבס בגדיו (סוכה ה:). **אבילת פרס.** חלי

ככר שנעשרו בו חכמים את העירוב, שהוא כולו מזון שתי סעודות וחלקו מזון סעודה אחת (ברכות מא. וכנ״ל סוכה ה:). **פת חיטין.** שהייתה מועטת משל שעורים (סוכה שם) נאכלת מהר (ברכות שם). **מיסב.** דרך הסבה, שהיא נאכלת מהר, שאינו פוזה אצה ואנה (שם) דהיינו דרך אכילה, מי שהוא מיסב הוא עקוף באכילה ואינו טורח בדברים אחרים (סוכה שם). **ואינו מטמא באהל.** כשיעור זה, עד שיהא שדרה או גולגולת שלמה, או רוב מנין אברי אדם (שם) הלכה למשה מסיני הוא (ברכות שם). **גפן.** מה שעשרו בו, **כדי רביעית יין לנזיר.** בשאר איסורי מזיר, דאיתא למ״ד בתמ״ד מזיר (לד:) דחולגים ולוגבין ועליו מצטרפין לשיעור רביעית יין, שאם יתנה לכוס מלא יין עד שיצא ממנו רביעית יין, ואין דומה המשער בכוס מלא מים למשער ביין, משום דיין עב הוא ואינו ממהר ללאת אלא נגרר ונגדש על שפת הכוס יותר מן המים (סוכה שם וכנ״ל ברכות שם).

עין משפט נר מצוה

יג א מיי׳ פ״ב מהלכות בית הבחירה הל׳ ו [והלכה ז]:

יד ב מיי׳ פי״ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב:

טו ג מיי׳ פט״ז מהל׳ טומאת צרעת הל׳ ז סמג עשין לגוי:

טז ד מיי׳ שם הלכה ו:

יז ה מיי׳ פ״ג מהלכות טומאת מת הלכה ב סמג עשין רלח:

יח ו מיי׳ פ״ה מהלכות מזיות הלכה ב סמג לאוין רכ:

תורה אור השלם

1. וְאֵלֶּה מִדּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּאַמּוֹת אַמָּה אַמָּה וְטֹפַח וְחֵיק הָאַמָּה וְאַמָּה רֹחַב וּגְבוּלָהּ אֶל שְׂפָתָהּ סָבִיב זֶרֶת הָאֶחָד וְזֶה גַּב הַמִּזְבֵּחַ: יחזקאל מג יג

2. אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ: דברים ח ח

רב נסים גאון

ממנו. ואלה מדות המזבח ובאמה וטפח פירוש שתהא יתירה על חברתה טפח. עד שישהה בכדי אכילת פרס. תמצא עיקר דיליה בתורת כהנים. והאוכל בבית, אין לי אלא אוכל, אם [ט] סופנו לרבות את האוכל אע״פ שאינו שוכב, מה תלמוד לומר האוכל והשוכב, אלא ליתן שיעור לאוכל כדי שיאכל שוכב. וכמה הוא שיעור אכילת פרס, פת חטים ולא פת שעורים וכו׳.

ט) כתו״כ לפנינו הגי׳ אלא ליתן שיעור לשוכב כדי שיאכל וע״ש מה שהקהו הכס״ם והקר״א בזה אבן גי׳ רבינו נסונה יותר ומזה למדו חז״ל דמשערין האכילה כאוכל בהסיבה.

רבינו חננאל

כרם והזורע בו אינו עובר משום לא תזרע כרמך כלאים דברי ר״ש. והנה מה שיש בו כ׳ טפחים נמצאו בו ד׳ אמות באמה בת ה׳ טפחים ואתה מתירו לזורע בו, הנה לקולא. ופריק רב נחמן אילו דברי ר׳ שמעון הן, ואנא דאמרי כרבנן דפליגי עליה, ואמרי (הנה) [הרי] זה כרם. איבעית אימא אפי׳ כר׳ שמעון, מאי אמות כלאים דקאמר רוב אמות של כלאים באמה בת ו׳ טפחים היכא דאיכא לחומרא, אבל הני דרצופין באמה בת ה׳ טפחים. **רבא** אמר רב נחמן אמר סוכה ואמת מבוי נמי בת ששה הן. ומיהו טפחים עציבות פי׳ האצבעות דחוקות זו עם זו. ושל כלאים פי׳ האצבעות שוחקות מרווחות כדרך השוחק שפוסק שפתיו והעצב מדביקם. ומותבינן לאביי כל אמות שאמרו באמה בת ו׳ טפחים ובלבד שלא יהיו מכוונות. כלומר לא יהיו עציבות שוחקות ולא השוחקות עציבות כרבא, אלא לאביי קשיא. ופריק אביי אנא דאמרי כרשב״ג. ועמדה לאביי בתנאי. **ורבא** אמר לך כולי עלמא באמה בת ו׳ טפחים אית להו, ולא פליגי אלא בצימצום. ת״ק סבר יצמצם [ורשב״ג סבר דאמת כלאים לא יצמצם]. אלא [הא ד]קתני אמת כלאים בת ו׳ טפחים, למעוטי אמת יסוד ואמת סובב, דכתיב ואלה מידות המזבח באמות אמה אמה וטפח וחיק האמה ואמה רוחב וגו׳. חיק האמה זה יסוד, ואמה רוחב זה סובב, זה מפורש במנחות באר היטב פרק שתי הלחם נלושות. אמר רב חייא בר אשי אמר רב, שיעורין חציצין ומחיצו׳ הלכה למשה מסיני. שיעורין דאורייתא נינהו ארץ חטה ושעורה וגו׳. ואמר רבי יוחנן פסוק זה כולו לשיעורין נאמר, חטה דתנן הנכנס לבית המנוגע וכליו על כו׳ פירשנוהו במסכת סוכה

יט א מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה ח:
כ ב מיי' פי"ו מהלכות כלים הלכה ב:
כא ג שביתת עשור הל' ח סמג לאוין קט טוש"ע א"ח סי' תריב סעיף ח:
כב ד מיי' פ"ח מהל' מקוואות הלכה יב סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' קלח סעיף ח:
ה [מיי' שם הלכה ב טוש"ע י"ד סי' רל סעיף ח]:
כג ו מיי' פ"ד שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סי' רל סעיף ח:
כד ז מיי' פ"ג שם הלכה טו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קלח סעיף ה:
כה ח מיי' פ"ח שם הלכה יב סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:
כו ט מיי' פי"ז מהל' שבת הל' טז טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו:

מוסף רש"י

תאנה. מה שיערו בה, כגרוגרת להוצאת שבת. שיערו בכל האוכלים (סוכה ו.) דתנן המוליא כאוכלין כגרוגרת, והיא תאנה יבשה (ברכות מא.). **שיעורין כרימונים.** ניקב כמוליא רימון טהור, בעלי בתים חסים על כליהם, הילך ניקב כמוליא קטניות מצניעו לזיתים, ניקב כמוליא זית משמש לגחזים, ניקב כמוליא אגוז משמש בו רמונים, אבל של אומן העומד למכור לא הוי שיעוריה בהכי (שם מא: וכע"ז סוכה שם). **דבש.** המתוק כתולה הוא דבש תמרים (ברכות שם). **ככותבת.** תמרה (סוכה שם). **ליום הכפורים.** לא כתיב ביה אכילה אלא אשר לא תעשה, מידי דמייתב דעתיה ומפקע ליה מעיניו (שם). **ותיסברא שיעורין מיכתב כתיבי.** כלום כתיב בתורה עצם כשעורה וכמה כמעוגא המצוי וכן כולם (שם). **שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים.** בשרו במים משמע שיגע בשרו למים (ב"ק פב.). **במים במי מקוה.** במים משמע מים מתוכרים יחדיו (לקמן יד:) **לו:** במים נקולחו בפת"מ משמע מים המיוחדים, לאפוקי שאובין, ומיהו מים חיים לא צריך, מדכתיב בזב (ויקרא טו) מים חיים, מכלל דשאר טמאין לאו מים חיים בעו, ומיהו במים, במים המיוחדין במקוה, אע"פ שהן גשמים (חגיגה יא.) **לו:** במים, מים המיוחדים שנקוו מתחילה מעצמם, מדלא כתיב במים (בשר"ם) למעוטי שאובין לחזיל השתא ומייתי וטביל (רשב"ם פסחים קט.). **כל בשרו.** מדלא כתיב בשרו, משמע שכל גופו עולה בהן, שאינו נראה אלא כולו מכוסה בהן (שם). **נימא אחת קשורה.** ומקפיד עליו, חוצצת. דמיהדק שפיר ולא עיילי בה מיא, ואמרינן לקמן גזרינן על מעיונו המקפיד (סוכה ו. וכע"ז נדה סז.). **שלש אינן חוצצות.** לפי שהשער קשה ולא מיהדק שפיר ועיילי ביה מיא (שם ושם). **את הטפל לבשרו.** יהא במים, הטפל, הדבוק (סוכה ו.). **דבר תורה.** הלכה למשה מסיני (סוכה ו: ונדה סז:) דאמר מר שיעורין חלילן ומחילין הלכה למשה מסיני (נדה שם). **רובו.** רוב שערו מונף בטיט או קשור אחת אחת (סוכה שם וכע"ז נדה שם). **ושאינו מקפיד עליו.** הוה ליה כגופיה דאוליא ואין קופו ליטול ובטיל לגביה ולא מיין (סוכה שם). ואגן ניקוב ונגזור גזירה לגזירה. הא דאמרינן בכוליה הש"ס שאין בחכין גזירה לגזירה, מהאי קרא נפקא ומשמעתי את משמעתי (ויקרא יח) עשו משמעת, לגזירה, לגזירה, ולא משמעת למשמעת, שלא יעשו גזירה לגזירה (ביצה ב:). **אמת בנין.** כגון חומת הבית ומזבח העולה (מנחות צז.). **אמת כלים.** אהרן ושלחן ומזבח הזהב (שם). המשך בעמוד הבא.

תאנה [א] כגרוגרת להוצאת שבת רמון כדתנן [ב] כל כלי בעלי בתים שיעורן כרימונים [ג] ארץ זית שמן [ד] (ודבש) ארץ שכל שיעוריה כזיתים כל שיעוריה ס"ד והאיכא הני דאמרן אלא אימא ארץ שרוב שיעוריה כזיתים דבש [ה] ככותבת הגסה ליום הכיפורים ותיסברא שיעורין מיכתב כתיבי אלא [ו] הלכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי חציצין דאורייתא נינהו דכתיב [ז] [2] ורחץ את כל בשרו (במים) [ח] [ט] שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים במים [י] במי מקוה כל בשרו מים [יא] שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום ג' אמות ושיערו חכמים מי מקוה מ' סאה כי איצטריך הילכתא לשערו [יב] וכדרבה בר רב הונא דאמר רבה בר רב הונא [יג] נימא אחת קשורה חוצצת שלש אינן חוצצות שתים איני יודע שערו נמי דאורייתא הוא [יד] דתניא ורחץ את כל בשרו את הטפל לבשרו [טו] וזהו שער כי אתאי הילכתא לרובו ולמיעוטו ולמקפיד ולשאין מקפיד וכדר' יצחק [טז] דאמר ר' יצחק [יז] דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד וליגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד אי נמי משום רובו שאינו מקפיד [יח] היא גופה גזירה ואגן ניקום וניגזור גזירה לגזירה מחיצות דאורייתא נינהו דאמר מר [יט] ארון תשעה וכפורת טפח הרי כאן עשרה לא צריכא [כ] [כא] לר' יהודה דאמר אמת בנין באמה בת ששה אמת כלים באמה בת חמשה ולר"מ דאמר כל האמות היו בבינונית מאי איכא למימר לר' מאיר כי אתאי הילכתא לגוד וללבוד ולדופן עקומה: היה גבוה מעשרים אמה ובא למעטו כמה ממעט כמה ממעט כמה דצריך ליה אלא רחבו בכמה רב יוסף [כב] אמר טפח אביי אמר ארבעה לימא בהא קא מיפלגי דמאן דאמר טפח קסבר מותר להשתמש תחת הקורה ומ"ד

גרוגרת. היא תאנה יבישה ובה שיערו כל אוכל אדם לענין הוצאת שבת דתנן (שבת ד' עו:) המוליא אוכלין כגרוגרת: בעל הבית חס על כליו ואם ניקב כמוליא זית מצניעו לאגוזים כאגוז מצניעו לרמונים לפיכך אם ניטמא וניקב עדיין טמא עד שינקב כמוליא רמון והיינו שיעורן כרמונים אבל כלי אומן העומד לימכר טהור בנקב קטן: **רוב שיעוריה בזיתים.** אכילת חלב ודם ונותר ופיגול וטמא ונבילה ובהמה טמאה ובשר המת להאהיל ומגע נבילות: כל דבש האמור בתורה דבש תמרים וכדאמר התם (בכורים פ"א מ"ג) אין מביאין בכורים כי אם מז' המינין ולא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים אלמא פשיטא ליה לתנא דתמרים מז' המינין הייניו דבש: **במים במי מקוה.** המכונסין משמע ואע"ג דלאו חייס מדלא כתיב חייס: **כל בשרו.** משמע כל בשרו לאחד: **לשערו.** שתפסל בו חציצה: **וכדרבה.** דאמר רבה חציצה פוסלת בשיער: **נימא אחת קשורה חוצצת.** דמצי להדוקה שפיר ואין המים נכנסין בקשר: **שלש אינן חוצצות.** דלא מיהדקי שפיר ועיילי בהו מיס: **דבר תורה.** הלכה למשה מסיני בתורה שבעל פה: **רובו.** רוב שערו שאם יש בו דבר המונע כגון דס יבש ודיו וטיט יבש וחפת יבש או שקשור רובו אחת אחת: **ומקפיד עליו.** שמצטער על ליכלוך זה שבראשו: **ושאינו מקפיד עליו.** הוי כגופו ואע"ג דהוי ברובו לא חייץ: **וגזרו על רובו שאינו מקפיד.** הואיל והוי רוב ודמי במקצת חציצה דאורייתא: **ועל מיעוטו המקפיד.** הואיל ודמי ליה בהקפדה. וגזרו לאו הלכה למשה מסיני הוא אלא גזירה מדרבנן ורובו המקפיד לחודיה הוא דהוה הלכה למשה מסיני: **וליגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד עליו משום מיעוטו המקפיד.** דלמו להדדי דהאי מיעוטו והאי מיעוטו: **אי נמי.** ניגזור בו משום רובו שאינו מקפיד דדמי להדדי דהאי אינו מקפיד והאי אינו מקפיד: **היא גופה גזירה.** משום רובו המקפיד כדאמר: **ארון תשעה וכפורת טפח.** אהרן גובהו תשעה טפחים דכתיב (שמות כה) ואמה ואחי קומתו וכפורת טפח הרי עשרה וכתיב [שם] ודברתי אתך מעל הכפורת ותניא בפ"ק דסוכה (דף ה.) רבי יוסי אומר לעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה דכתיב השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם [תהלים קטו] ולמטה מעשרה טפחים חשיב ארץ דכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת אלמא עשרה הוי מחילה דלמעלה מעשרה לא חשיב ליה רשות תחתית אלא רשותא אחריתי: **אמה בנין.** כגון אמות הקרשים והיריעות: **אמה כלים.** כגון אמות אהרון והמזבחות והשלחן: **באמה בת חמשה.** דהשתא לא נפקא ליה מאהרון מידי דלר' יהודה לא הוי אהרון בהדי כפורת אלא שמנה טפחים ומחלה: **בינונית.** בלאמה בת ו' בינונית לכל אדם ויש גדולה ממנה כדאמר בכילד לוקין (פסחים פו.) שתי אמות היו בשוקן הבירה אחת יתירה על של משה חצי אצבע ואחת יתירה עליה חצי אצבע נמצאת יתירה על של משה אצבע: **גוד.** דאמרי' בכמה דוכתי גוד אחית גוד אסיק. ופחות מג' כלבוד ולשון לבוד כמו קניף דבר קצר שהוסיפו עליו והאריכוהו: **ובא למעטו.** לעשות בנין אצטבא או עפר תחת הקורה בארץ למעט גובה החלל: **כמה ממעט.** משמע כמה יגביה הקרקע: **כמה דצריך ליה.** עד שלא יהא החלל יותר על עשרים: **רחבו.** של מיעוט להרחיבו לתוך אורך המבוי כמה: **טפח.** כנגד רחבה של קורה ותחתיה: **מאן דאמר טפח קסבר מותר להשתמש תחת הקורה.** דאמר חודו החיצון יורד וסותם כדמשמע לקמן (ד' מ:) והלכך כיון דשיעור עשרים אמה משום היכר הוא הרי יש היכר לעומד על אותו טפח שנגבה תחת הקורה: ומאן סבר היכירא לבני מבוי משום דקתמר בתר הכי ואידעית אימא דכולי עלמא קורה משום היכירא משמע דעד השתא לא הוי לכולי

[יט] שבת (קנ.) קיב: סוכה ו. ברכות מא. לקמן כד. כלים פי"ז מ"ח, [כ] [בברכות מא:] [כא] [בסוכה ו. ובברכות מא:] [אימא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא], [ד] [ל"ל ורחץ במים את כו'], [ה] [לקמן יד:] יומא לא. מגילה יא. פסחים קט. [סוכה ו. ב"ק פב. ע"ש], [ו] [סוכה ו. ע"ש נדה סז.], [ז] סוכה ו. ע"ש, [ח] בס"ר אימא לרבות את שערו אלא כי איצטריך הלכתא, [ט] סוכה ו: נדה סז: יומא שם", [י] [שבת יא: ביצה ג. וש"נ], [יא] [שבת לב. סוכה ד:], [יב] [סוכה ה: ו: כלים פי"ז מ"א מנחות לז.], [יג] [בירושלמי דמזיר פ"ו אימא בהי"ל דהוון דכתיב שכר מה שכר שנאמר להלן רביעית אף כאן רביעית ופי' בעל קרבן העדה להלן רביעית בביאת המקדש רביעית בבעי' שיעור מידי דמיסתכר ונכון מלת הוון דדפסח כאן הוא בטעות. וכן בתוס' סוכה ו. סד"ה גפן וכו' אימא על נכון], [יד] לשערו אלא וודאי הלכתא נאמרה סתמא והוי מוקמי' ליה לשערו ואי לאו הלכתא הי"א סולו קמ"ל הלכתא לרובו בין לשערו בין לבשרו [מ"ר],

תורה אור השלם

1. אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ:
דברים ח ח
2. וְאִישׁ כִּי תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו טז

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא לריכא אלא לרבי יהודה: (ב) תוס' ד"ה שיעורן וכו' ניקב כמוליא זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו וסתמו על שהשלימו: (ג) ד"ה מותר וכו' ולא לגה לפרש. כ"כ ע"ל בסוף דף (י"ב) [מ"ר]:

רב נים גאון

כי אתאי הילכתא לגוד וללבוד ולדופן עקומה. (אבל) לגוד זה כמו שאמרו בזו המסכתא ובמסכת סוכה גוד אסיק מחיצתא וגוד אחית מחיצתא, ולבוד זהו שאמרו כל פחות מג' כלבוד דמי. ודופן עקומה מפורשת בפר' א' מסוכה, בית שנפחת וסוכך על גביו אם יש בין הכותל ולסיכוך ד' אמות פסולה. שאם יהיה הריחוק שביניהן פחות מד' אמות כשרה. כי נידון זה הכותל שלבית כאילו הוא סמוך לסיכוך וראוין כאילו הוא דופן עקומה ונכשיר בו הסוכה.

רבינו חננאל

היה גבוה מכ' אמה ובא למעטו ממעטו בגובהו עד שיעמידנו בכ'. ברוחבו בכמה ממעטו. רב יוסף אמר טפח, כלומר שיעור רוחב הקורה [אביי אמר ארבעה]. לימא בהא פליגי אביי ורב יוסף, רב יוסף אמר טפח ומותר לו להשתמש תחת הקורה שנמצא משתמש במקום שהוא עשרים,

ומאן דאמר ארבעה קסבר אסור להשתמש תחת הקורה. דחודה הפנימי יורד וסותם ורוחב הקורה הוי חוץ לסתימה ולמשתמשים במבוי אין להם היכר בקורה שהרי בגמוד הן הלכך צריך שימשך לתוך המבוי שתהא הקורה ניכרת להם כשישמשו בתותו גובה וכיון דאפיקתיה מתחת הקורה צריך שיהא מקום היכר ותשוב: **לא דכולי עלמא מודה וכהא פליגי מר סבר קורה.** שתיקנו חכמים למבוי משום היכר בעלמא הוא דלא ליתי למישרי רשות הרבים והרי יש כאן היכר בכמיסתן כשמשתמשין תחת הקורה: **ומאן דאמר ארבעה קסבר קורה.** המתרת במבוי טעמא משום מחילה דאמרי׳ חודה החיצון יורד וסותם ואמרו רבנן דבטפי מעשרים לא אמרי׳ יורד וסותם וכיון דלא הוי מיעוט ד׳ הוי מחילה העשויה לפחות מד׳ וקיימת לן בכל דוכתא דמחילה שאינה ראויה לד׳ לאו מחילה היא דאין רשות היחיד לפחות מד׳ טפחים ואע״פ שמוקף מחילה של עשרה טפחים ובגזוטרלות דחגייה בן עקביא נמי הכי אמרינן דאין מחילות אלא אם כן יש תוך החלל ארבעה בפרק כילד משתתפין (לקמן פו:): **גזירה שמא יפתח.** על ידי דריסת רגלים יפתח המיעוט ויעמוד על פחות מטפח הלכך בעינן טפי וכיון דאפיקתיה מהיכר של מעלה אוקמיה אארבעה דמשיכי בכל דוכתא: **משכו.** של חקק לתוך אורך המבוי. בדבר הבולט כגון מיעוט שייך למימר רוחב ובדבר השוקע ומקיפות אותו מחילות כגון חקק שייך לומר לשון משך: **רב יוסף.** דבעי לעיל [ד:] טפח הכא בעי ארבעה דהתם דאיתיה לדופן ולמעוטי קאתי בהיכר בעלמא סגי הכא דהשתא הוא דמשוי ליה דופן. בין לרב יוסף ובין לאביי בעינן דליתחזי המי דופן לשיעור הכשר אורך מבוי שלם הלכך לרב יוסף שיעור משך מבוי בד׳ טפחים ואביי סבירא ליה שיעור משך מבוי בד׳ אמות: **שנפרץ מלידו.** אחד מן הכתלים שבצד ארכו: **רלפי ראשו.** סמוך לקורה הימנה ולפנים: **אם יש שם פס ד׳.** אם נשתייר שם עדיין פירלה עד עשר דכיון דיש הכשר אורך מבוי מן הקורה עד הפירלה לא בטל ליה תורת פתח מקמאי[ט] ובמלתיה קאי וקורתו מתירתו ופירלתה מתרת[י] כיון דלאו יותר מעשר תורת פתח עליה ומבוי אינו נפסל בפתחים הרבה אי נמי שבקי בני מבוי פתחא קמא ונפקו ועיילי בההיא פירלה משום דדרך קרנה היא להם אפ״ה לא בטלה תורת פתח וקורה מן הראשון משום דהוי לה׳ הסמוכין לו הואיל וד׳ אורך ראויין לקורה דיש בהן הכשר מבוי: **ואם לאו.** דאין שם פס ד׳: **פחות מג׳.** אם הפירלה פחותה מג׳: **מיסיר.** תיקון המבוי את המבוי שהרי כלבוד דמי ואין כאן פירלה ואם הפירלה ג׳ אינו מתיר דכיון דממעטין בני מבוי בהילוכן ומקצרין את דרכן דרך אותה פירלה חיישינן דילמא שבקי פתחא רבה ועיילי ונפקי בההיא פירלה ובטיל ליה פתחא קמא ובטלה קורה קאמר והכא נמי אי ליכא פס ד׳ אמות אין קורה זו ראויה לאותו הפס ואין כאן קורה: **סוף מבוי.** כגון הא דר׳ אמי ור׳ אסי שכבר היה מבוי ואירע בו פסול ה״נ דלמיהדר לשוייה מבוי סגי בד׳ טפחים: **אחילה מבוי.** כגון גבי חקק דהשתא קאתי לשוייה מבוי: **בתים וחצירות.** בתים פתוחין לחצירות וחצירות למבוי שכן היה דרכן שאין בתים פתוחין אלא לחצריהן. וכל חצר האמור בהש״ס ובמשנה אינו אלא לפני הבית אבל שאחורי הבית מוקצה או רחבה קרי ליה: **ואי.** אמרת בד׳ הוי מבוי היאך ניתר באורך ארבעה[כ] מכדי מיעוט חצירות שתים ואין פתח פחות מד׳ ואין יפתח פתח רוחבו ארבעה במשך המבוי שאינו אלא ד׳ איה מקום הפנימין ועוד כולו פרוץ הוא: **וכי תימא דפתח ליה בדופן אמצעיים.** וכי קאמר רב יוסף הכשר מבוי באורך ד׳ במבוי רחב מאד קאמר ויכול לפתוח פתח החצירות בדופן שמאחריו: **והאמר רב נחמן נקיטינן.** מסורת מאבותינו מנהג[ל] מרבותינו: **ארכו יתר על רחבו.** הוי מבוי ויתר בלחי וקורה אבל מרובע דין חצר עליו ואמרי׳ לקמן [יב.] חצר לריכה פס ד׳ או פס משהו מכאן ופס משהו מכאן היכא דפרוצה במלואה לרה״ר וכיון דאמרת ארכו ד׳ כשר הרי רחבו ד׳ חסר משהו ואין שם שיעור פתח דבכולי הך מסכתא[מ] אמרי׳ דאין פתח פחות מד׳: **בקרן זוית.** טפח מן הפתח בדופן המשך וכן בגילוי השני ג׳ טפחים בדופן המשך וכן בגילוי השני[נ] ולא דק דלא״כ אין הפתח רחב אלא אלכסון של ג׳ טפחים על טפח והנה עיינו רואות שאין (א) האלכסון של שלשה על אחד מגיע לאלכסון של טפח על טפח:

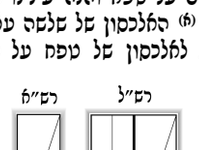

אמר אביי מנא אמינא לה. הא דלא מייתי לאיי מלקמן (ד׳ י.) דאמר שמואל משמיה דלוי מבוי שרחבו כ׳ אמה עושה פס גבוה עשרה במשך ארבע אמות ומעמידו לארכו של מבוי שמא לחלק מבוי לב׳ מבואות מודה רב יוסף דצריך ד׳ אמות: **ורב יוסף לאפוקי מתורת לחי עד דאיכא ד׳ אמות.** קשה דרב יוסף קאמר לקמן (ד׳ י.) על דברי רב הונא (ב) משך מבוי ארבע אמות ודוחק לומר דהיינו לאפוקי מתורת לחי: **לחי הבולט מדופנו של מבוי.** אין פירושו כהיא דלקמן (ד׳ י.) לחי המושך מדופנו של מבוי דהתם מושך חוץ למבוי לארכו של מבוי דהא חשיב ליה שוה מבפנים והכא בולט לרחבו של מבוי וסותמו דאמר לקמן דמבוי ז׳ ניתר בעומד מרובה על הפרוץ ואביי הוה מלי לאתויי נמי מהתם: בטל ליה תורת פתח מקמאי[ט] ובמלתיה קאי וקורתו מתירתו ופירלתה מתרת[י] כיון דלאו יותר מעשר תורת פתח עליה ומבוי אינו נפסל בפתחים הרבה אי נמי שבקי בני מבוי פתחא קמא ונפקו ועיילי בההיא פירלה משום דדרך קרנה היא להם אפ״ה לא בטלה תורת פתח וקורה מן הראשון משום דהוי לה׳ הסמוכין לו הואיל וד׳ אורך ראויין לקורה דיש בהן הכשר מבוי: **ואם לאו.** דאין שם פס ד׳: **פחות מג׳.** אם הפירלה פחותה מג׳: **מיסיר.** תיקון המבוי את המבוי שהרי כלבוד דמי ואין כאן פירלה ואם הפירלה ג׳ אינו מתיר דכיון דממעטין בני מבוי בהילוכן ומקצרין את דרכן דרך אותה פירלה חיישינן דילמא שבקי פתחא רבה ועיילי ונפקי בההיא פירלה ובטיל ליה פתחא קמא ובטלה קורה דיליה ואין קורה למבוי זה והאי טעמא מפרש לקמן בפירקין [י.]: **ואביי נמי דר׳ אמי ודר׳ אסי.** דהא הכשר מבוי בד׳ אמות קאמר והכא נמי אי ליכא פס ד׳ אמות אין קורה זו ראויה לאותו הפס ואין כאן קורה: **סוף מבוי.** כגון הא דר׳ אמי ור׳ אסי שכבר היה מבוי ואירע בו פסול ה״נ דלמיהדר לשוייה מבוי סגי בד׳ טפחים: **אחילה מבוי.** כגון גבי חקק דהשתא קאתי לשוייה מבוי: **בתים וחצרות.** בתים פתוחין לחצירות וחצירות למבוי שכן היה דרכן שאין בתים פתוחין אלא לחצריהן. וכל חצר האמור בהש״ס ובמשנה אינו אלא לפני הבית אבל שאחורי הבית מוקצה או רחבה קרי ליה: **ואי.** אמרת בד׳ הוי מבוי היאך ניתר באורך ארבעה[כ] מכדי מיעוט חצירות שתים ואין פתח פחות מד׳ ואין יפתח פתח רוחבו ארבעה במשך המבוי שאינו אלא ד׳ איה מקום הפנימין ועוד כולו פרוץ הוא: **וכי תימא דפתח ליה בדופן אמצעיים.** וכי קאמר רב יוסף הכשר מבוי באורך ד׳ במבוי רחב מאד קאמר ויכול לפתוח פתח החצירות בדופן שמאחריו: **והאמר רב נחמן נקיטינן.** מסורת מאבותינו מנהג[ל] מרבותינו: **ארכו יתר על רחבו.** הוי מבוי ויתר בלחי וקורה אבל מרובע דין חצר עליו ואמרי׳ לקמן [יב.] חצר לריכה פס ד׳ או פס משהו מכאן ופס משהו מכאן היכא דפרוצה במלואה לרה״ר וכיון דאמרת ארכו ד׳ כשר הרי רחבו ד׳ חסר משהו ואין שם שיעור פתח דבכולי הך מסכתא[מ] אמרי׳ דאין פתח פחות מד׳: **בקרן זוית.** טפח מן הפתח בדופן המשך וכן בגילוי השני ג׳ טפחים בדופן המשך וכן בגילוי השני[נ] ולא דק דלא״כ אין הפתח רחב אלא אלכסון של ג׳ טפחים על טפח והנה עיינו רואות שאין (א) האלכסון של שלשה על אחד מגיע לאלכסון של טפח על טפח: **אמר אביי מנא אמינא לה.** הא דלא מייתי לאיי מלקמן (ד׳ י.) דאמר שמואל משמיה דלוי מבוי שרחבו כ׳ אמה עושה פס גבוה עשרה במשך ארבע אמות ומעמידו לארכו של מבוי שמא לחלק מבוי לב׳ מבואות מודה רב יוסף דצריך ד׳ אמות: **ורב יוסף לאפוקי מתורת לחי עד דאיכא ד׳ אמות.** קשה דרב יוסף קאמר לקמן (ד׳ י.) על דברי רב הונא (ב) משך מבוי ארבע אמות ודוחק לומר דהיינו לאפוקי מתורת לחי: **לחי הבולט מדופנו של מבוי.** אין פירושו כהיא דלקמן (ד׳ י.) לחי המושך מדופנו של מבוי דהתם מושך חוץ למבוי לארכו של מבוי דהא חשיב ליה שוה מבפנים והכא בולט לרחבו של מבוי וסותמו דאמר לקמן דמבוי ז׳ ניתר בעומד מרובה על הפרוץ ואביי הוה מלי לאתויי נמי מהתם:

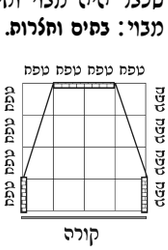

פחות

פחות

אמות בעינן. ורב יוסף אמר לך לא אתא לאשמועינן אלא כל דהוא מד׳ אמות ולמעלה נפיק ליה מתורות לחי והרי הוא כמבוי, וצריך הוא לחי להתירו ולעולם אפילו ד׳ טפחים הוי מבוי.

מסורת הש״ס

א) [לעיל ג. לקמן מ: יב:], ב) [לעיל ג:], ג) [שם], ד) שבת קלז: ע״ש לקמן עג: ע״ש וש״ע, ה) לקמן יב:, ו) [שבת קלא. וש״נ], ז) [עי׳ תוס׳ לקמן ו. ד״ה דפתחא], ח) [גירס׳ הרא״ש אבא], ט) [פירש״י ע״ז עי׳ בע״ב], י) כש״ס: מקמא, כ) כש״ס: הנותרת, ל) כש״ס: ומנהג, מ) [לקמן עו.], נ) בנדפס ״פס״ ול״ל למי ע״פ מהרש״ל ישן, ס) [ד״ה ר״ש],

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה דפתח וכו׳ שאין האלכסון. נ״ב כלומר היתרון המרובע מהאלכסון למאי דאמרינן כל אמתא בריבוע אמתא ומרי חומשי באלכסונא הנה עיינו רואות דיתרון טפח ע״ע הוא יותר מהיתרון של ג׳ טפחים ע״ע והוא אם תמדוד בטפח ע״ע באלכסון ולא תמצא היתרון כי״א ב׳ חומשי טפח וכשתמדוד אלכסון של ג״ט על אחד לא יהיה היתרון כל כך חה דבר ברור ונראה לעניה: (ב) ד״ה ורב יוסף וכו׳ על דברי רב הונא שמע מינה משך מבוי:

גליון הש״ם

גמ׳ וס״ם קורה משום מחיצה. עיין לקמן דף טו ע״א תוס׳ ד״ה אביי לטעמייה: שם מתיר בפרצה עד עשר. עיין לקמן דף י ע״ב תוס׳ ד״ה ואלבעייס: רש״י ד״ה ואי אמרת. מבדי מיעוט חצירות שתים. ק״ל בלאו הקדמה זו הא אף אי הוה קני בחצר א׳ הוי הרחיה נכונה והא בחמת אף דבעי׳ ב׳ חצרות מ״מ אפשר בחצר א׳ מצד דופן זה וחצר א׳ בדופן כנגדו אלא דבחמת גם פתח אחד א״א באורך ד׳ וא״כ גם אם קני בחצר א׳ יצטרך לחיה זו: תוס׳ ד״ה דפתח ל״. ולא דק. עיין ת׳ מהלרב״ח סי׳ יג:

מוסף רש״י

המשך מעמוד קודם. **כל האמות היו בבינונית.** כל האמות שבמשכן, בין של כלים בין של בנין, היו ממדות בבינונית שהיא אמה בת ששה טפחים, והיא קרויה בינונית מפני שיש בת המשקה קטנה הימנה, והיא אמת יפות וסובב ואמת הקרנות ואמת ריבוע של מזבח הפנימי כדאמר במנחות (צו.) מהאי קרא ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה ופופה ונו׳ ויש גדולה הימנה אלי אצבע, דתניא בספרים (פו.) שני אמות היו בשוקן הבירה אחת יתירה על של משה חלי אצבע (סוכה ה:). עד כאן המשך מעמוד קודם. **קורה משום היכר.** לליחזו אינשי ולידעו דתקנתא עבוד ולא ליתי לאיחלופי בהיר״ר (לעיל ג.). **עד שיהו בתים וחצרות פתוחין לתוכו.** שני בתים פתוחים לשני חצרות, שיהי לכל חצר, ושני חצרות פתוחות למבוי (שבת קלא. ולקמן עד.). **ובתים וחצרות פתוחין לתוכו.** שני חצרות פתוחות לתוכו ובית פתוח לכל חצר, שכן היו דירותיהן, לפני כל בית היה חצר (לקמן יב:).

ומ״ד ארבעה קסבר אסור להשתמש תחת הקורה לא דכולי עלמא קסברי [א] מותר להשתמש תחת הקורה ובהא קא מיפלגי מר סבר [ב] קורה משום היכר [ג] ומר סבר קורה משום מחיצה ואיבעית אימא דכולי עלמא [ד] קורה משום היכר והכא בהיכר של מטה ובהיכר של מעלה קא מיפלגי דמר סבר אמרינן היכר של מטה כהיכר של מעלה ומר סבר לא אמרינן היכר של מטה כהיכר של מעלה ואיבעית אימא דכולי עלמא אמרינן [ה] היכר של מטה כהיכר של מעלה והכא בגזירה שמא יפחות קמיפלגי: היה פחות מעשרה טפחים וחקק בו להשלימו לעשרה כמה חוקק כמה חוקק בו כמה דצריך ליה אלא משכו בכמה [ו] רב יוסף אמר בד׳ [ז] אביי אמר [ח] בארבע אמות לימא בדרבי אמי ורבי אסי קמיפלגי דאיתמר מבוי שנפרץ מצידו כלפי ראשו איתמר משמיה דר׳ אמי ור׳ אסי [ט] אם יש שם פס ד׳ [י] מתיר בפירצה עד עשר ואם לאו פחות משלשה מתיר שלשה אינו מתיר לרב יוסף אית ליה דרבי אמי לאביי לית ליה דר׳ אמי אמר לך אביי התם סוף מבוי הכא תחלת מבוי אי איכא ארבע אמות אין אי לא לא אמר אביי מנא אמינא לה דתניא [יא] אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצרות פתוחין לתוכו ואי בד׳ היכי משכחת ליה וכי תימא דפתח לה בדופן האמצעי [יב] והאמר רב נחמן נקיטינן [יג] איזהו מבוי שניתר בלחי וקורה כל שארכו יתר על רחבו [יד] ובתים וחצרות פתוחין לתוכו ורב יוסף [טו] דפתח ליה בקרן זוית אמר אביי מנא אמינא לה דאמר רמי בר [יו] חמא אמר רב הונא לחי הבולט מדופנו של מבוי [יח] פחות מארבע אמות נידון משום לחי ואינו צריך לחי אחר להתירו ד׳ אמות נידון משום מבוי וצריך לחי אחר להתירו ורב יוסף לאפוקי מתורת לחי עד דאיכא ארבע אמות למיהוי מבוי אפי׳ בארבעה טפחים נמי הוי מבוי: גופא אמר רמי בר חמא אמר רב הונא לחי הבולט מדפנו של מבוי

פחות

פס

פחות

א) נראה לחסר כאן וכ״ל פתוחין לתוכו ואי בד׳ היכי משכחת לה ורב יוסף אמר לך דמשכחת לה שהיו פתוחין בו בקרן זוית.

עין משפט נר מצוה

כז א מיי׳ פי״ז מהל׳ שבת הלכה יא טוש״ע ס״ח סי׳ שסה סעיף ד:

כח ב מיי׳ שם הלכה ט [וגם טוז]:

כט ג טוש״ע ס״ח סי׳ שסג סעיף כו:

ל ד מיי׳ שם הלכה טז טוש״ע שם:

לא ה מיי׳ שם הלכה יז טוש״ע ס״ח סי׳ שסה סעיף ה:

לב ו ז מיי׳ שם הל׳ ז סמג עשין דרכנן ה טוש״ע ס״ח סי׳ שסג סעיף כו:

רב ניסים גאון

אם יש פס ד׳ מתיר פירצה עד עשרה. עיקר דילה במשנה כל פרצה שהיא כי׳ אמות מותרת מפני שהיא כפתח יתר מיכן אסור.

רבינו חננאל

אביי אמר ד׳ טפחים, שאסור לו להשתמש מן המבוי תחת הקורה, שתחת הקורה כלחרן דמי ומן הקורה ולפנים המבוי [מותר]. לפיכך צריך מקום אחר זולתי תחת הקורה להיות בתוך עשרים, שיהא מותר לו להשתמש בו מן המבוי. ודחינן לא כולי עלמא מותר להשתמש תחת הקורה, מיהו רב יוסף סבר הכר למטה כהכר למעלה ובטפח נמי סגי ליה, ואביי סבר לא [אמרינן היכר של מטה כהיכר של מעלה]. איבעית אימא בגזירה שמא יפחת פליגי רב יוסף לא גזר. ואביי אמר פעמים שיפחת, הילכך מצרכינן ליה ד׳ טפחים שאם יפחת יעמוד על טפח. היה פחות מי׳ טפחים ובא להשלימו לי׳ חוקק. כלומר מעמיק וחופר בקרקע עד שמשלימו לי׳. משך, כלומר רחב אותה החקיקה בכמה, רב יוסף אמר בד׳ טפחים, אביי אמר בד׳ אמות. לימא בהא פליגי דאיתמר מבוי שנפרץ מצידו כלפי ראשו, איתמר משמיה דר׳ אמי ור׳ אסי אם נשתייר בו פסל עומד שיש בו ד׳ טפחים מתיר פירצה עד עשר. כלומר אפילו אם הוא רוחב הפירצה י׳ אמות, כיון שהפסל זה עומד נמצא ככותל והפירצה כפתח ומותר. רב יוסף אית ליה דר׳ אמי ור׳ אסי ואביי לית ליה. ואמרינן בסוף מבוי כ״ע אית להו הא דר׳ אמי ור׳ אסי, כי פליגי בתחילת מבוי, רב יוסף סבר תחילת מבוי נמי בארבעה, ואביי סבר בד׳ אמות. ובא אביי לברר דבריו מדבריו של רב, דאמר אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחין בו [ו] בקרן זוית. ואביי אמר לך פתחין בקרן זוית לא עבדי אינשי. וכן עוד בא אביי לדקדק מיהא דאמר לחי הבולט מדופנו של מבוי. פי׳ בולט יוצא ועודף מבנין הכותל כגון כתיבת דינרין שהן בולטות האותיות ולא שוקעות. אם זה הבולט פחות מד׳ אמות נידון משום (מבוי) [לחי] ואין צריך לחי אחר להתירו. ש״מ דשיעור מבוי ד׳

עין משפט נר מצוה

לג א ב ג ד מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה כב טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף יב:

רב ניסים גאון

חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה ניתרת במרובה עומד על הפרוץ. לפנינו בזה הפרק פרשו כי החצר צריכה פסין ואין מועיל לה לחי וקורה כלום. וזהו שאמרו חצר ניתרת בפס אחד, ר' אומר בב' פסין, אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן חצר צריכה ב' פסין. וטעמו שלדבר שהיא ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ, כי כל מחיצות שלשבת צריכות עומד מרובה על הפרוץ חוץ מפסי ביראות כמו שאנו עומדים לפרשו וכל שכן המבוי שמועיל בו לחי וקורה שיועיל בו עומד מרובה על הפרוץ. מה לחצר שכן פרצתה בי". כבר הזכרנו מה שאמרה המשנה בזה הפר' כל פרצה שהיא כי' אמות כו'. וגם בפרק חלון כותל שבין ב' חצרות גבוה י' טפחים. נפרץ הכותל עד י' אמות מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד מפני שהיא כפתח. כבר נתברר לך כי פרצת חצר בי', ומה שאמרו פרצת מבוי בד', כבר מפורש אחר כן ר' הונא אמר אחד זה ואחד זה בד'.

רבינו חננאל

ומיבעיא לן הא דתני בבולט וצריך לחי להתירו אותו לחי היכן מעמיד, אם מעמידו בראשו של בולט נמצא מוסיף עליו. ופריק רב פפא דמוקים ליה כנגדו בכותל האחר שכנגדו. רב הונא א' לעולם אינו מעמידו אלא בראשו של בולט, וכגון שבולטו יתר או פוחתו, שיהא נראה או בולט או שוקע, אבל משוה עם אותו לחי הבולט לא. **אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא במבוי** ח' אמות. שנמצא הבולט ד' אמות, ונמצאו עוד ד' אמות מבוי. והכל צריכין דבר להתירו. אבל מבוי ז' אמות וד' מהן לחי הבולט, אין צריך לחי אחר להתירו, אלא נידון כעומד מרובה על הפרוץ מק"ו וכו'. ופרקינן מה לחצר שכן פירצתה בעשר, דתנן חצר שנפרצה מב' רוחותיה וכו'. ואוקמה רב בעשר וכגון שנפרצה בקרן זוית דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי. תאמר במבוי שפירצתו בד'. ופרקינן סבר רב הונא בריה דרב יהושע פרצת מבוי נמי בעשר. ורב אשי אמר אפילו תימא במבוי ח' לא צריך לחי, מה נפשך אי עומד נפיש הרי הותר בעומד מרובה על הפרוץ, אי פרוץ נפיש נידון משום לחי, מאי אמרת כי הדדי נינהו הוי ספק דדבריהן וספק דדבריהן להקל. אמר רב נתן בר' אבא אמר רב פירצת מבוי

פחות מארבע אמות נידון משום לחי. וסמכינן עליה ואע"ג דלגו לשם לחי הוקבע משום דקיימא לן כחציי בלחי העומד מאיליו ואפילו לר"ת דפסק כרבא מ"מ הכא איירי אליבא דרב הונא ואחיי מרב הונא דייק לה לקמן בפירקין (ד' טו.) וגרסה דרש"י מדקדק דמיירי הכא בלא הוקבע לשם לחי מדמפליג בין ד' לפחות מד' דאילו עבדיה לשם לחי הוי כשר בכל ענין דמשום דריבה בסתימתו לא גרע מלחי משהו כדפי' רש"י בסמוך אבל ההיא דלקמן (דף י.) דלחי המושך הואיל והוי לאורך המבוי ואינו סותמו דיידון משום מבוי אפילו הוקבע לשם לחי ולהכי כי דייק מייתי לקמן (ד' י.) שמע מיניה תנא לא קאמר שמע מינה ד' דלחי העומד מאליו הוי לחי ולקמן (דף ט.) פרש"י ולרשב"ג ליהוי כגרגה מבחוץ ושוה מבפנים שכן דרך מעמידי לחי שמושכין קימע' כלפי חוץ ל"כ משמע דר"ל אע"ג דהוקבע לשם לחי יידון משום מבוי:

ארבע אמות נידון משום מבוי. אפילו למ"ד (לקמן ד' טו.) לחי משום מחילה דהיה לו להועיל יותר אם סותמו מ"מ היכי קנא בעינן ואע"ג דהיכא דהעמידהו לשם לחי לפי' הקונטרס מועיל אע"ג דאין היכירא מ"מ י"ל כשהועמד לשם לחי יש קול ואיכא היכירא:

אותו לחי היכן מעמידו. במבוי רחב יותר משמונה קא בעי דבחוב ח' היכן שיעמידנו הוי עומד מרובה: **כל** וחומר מחצר. אע"ג דחצר ומבוי שוין בכשהן מרובעין צריכין פס ד' ואם ארכן יותר על רחבן ניתרין בלחי וקורה מכל מקום עדיד קל וחומר שפיר דבמקום דלא מהני לחי וקורה דהיינו במרובעים מהני עומד מרובה ואמחילה רביעית הוא דעדיד קל וחומר דליהני עומד מרובה אבל שיועיל עומד מרובה בכל ד' מחילות ליכא למילף דליו לבא מן הדין להיות כנדון כמו לחי: **אינו** דין שיהא ניתר **בעומד מרובה.** פירש בקונטר' ומיהו במבוי ח' אע"ג דבהאי ק"ו נמי מצי למשרייה דהא יותר מד' הוי האי פס ואחר משתרית בפס ד' כיון דלגו לשם לחי הוקבע ולא לשם תיקון פס הוקבע כי היכי דלאפקינן מתורת לחי לאפקינן נמי מתורת פס ור"י פי' דאין סברא ללמוד לענין תורת פס מאחר פס דבאחר הפס מהני משום מחילה משום הכי כל שכן דמהני היכא דסותמו טפי אבל במבוי שהקילו מכמיס בלחי אפי' למ"ד משום מחילה צריך שיהא שם לחי עליו אבל לענין עומד מרובה הוי ק"ו טוב משום דהוי מחילה גמורה שמועיל בכל ד' דפנות אבל לחי ופס לא מהני אלא במחילה רביעית וליכא למימר פס ד' אמות יוכיח דמהני באחר ולא מהני אף אי אליבא עומד מרובה דכיון שאין יכול ללמדו מק"ו הכא נמי ליכא למימר מוכיח ועוד מה לפס ד' אמות שכן לא מהני אלא במחילה רביעית תאמר בעומד מרובה דמהני בכל ד': **תאמר במבוי שפירצתו בארבע**[1]. ומ"ת והיא גופיה מילף מק"ו ומאחר שיהא פרצתו בעשר ומאי טעמא דרב הונא דאמר בארבע וי"ל דלא שייך ק"ו אפרצת עשר משום דהיא הנותנת דבשביל שמבוי ניתר אפי' בלחי משהו הוי פרצתו בד' ואפילו לאידך לישנא דאמר לקמן (ד' י.) גבי פסי ביראות כיון דאקילו בהו חד קולא אקילו בהו קולא אחריתי התם משום עולי רגלים הקילו קולא יתירא מפני דוחקן ומ"ת א"כ מאי פריך מה לחצר שכן פרצתו בי' מה פירכא היא זו ניחא היא הנותנת משום דלא התרתיו אלא בעומד מרובה שרי עד עשר וי"ל דהיא הנותנת לא אמרי' אלא לסתור הק"ו אבל לסתור הפירכא כדי לקיים הק"ו לא אמר: **שפרצתו בד'.** ומ"ת ונעשה ק"ו מלחי וקורה שאין מועיל בחצר מהני במבוי עומד מרובה כו' וי"ל דאיכא למימר פירצ' עשר תוכיח וליכא למימר דילף אלא יועיל לחי וקורה למבוי ועומד מרובה לחצר דגמירי לה מסיני דמהני וכן שיועיל לחי וקורה לחצר ליכא למילף דגמירי דבעי פס ארבעה ועוד דמעומד מרובה ליכא למילף דמה לעומד מרובה דמהני בכל ד' דפנות וממבוי נמי ליכא למילף דמה למבוי שכן פרצתו בארבעה לרב הונא: **וספק** דבריהם להקל. ומ"ת תיפוק ליה דקיימא לן בפירקין (ד' טו:) דפרוץ כעומד מותר וי"ל דהכא (ב) קיימא לן אליבא דרב הונא בריה דרב יהושע דאית ליה לקמן (ד' טו:) פרוץ כעומד אסור ומ"ת ואמאי הוי ספק דבריהם הא קיימא לן דבידי אדם אפשר לגמלם דקיימא לן כרב פפא דאמר פרוץ כעומד מותר ואי לא אפשר לגמלם ליחוש דילמא פרוץ מרובה וכן בפרק ב' דחולין (ד' כח:) דפליגי במחלה על מחלה אי הוה כרוב משמע דאפשר לגמלם והא דאמרינן בפרק ג' דיבמות (ד' כח.) לא סתם לן תנא כר"י הגלילי דאמר אפשר לגמלם היינו בידי שמים ובהזורק (גיטין ד' עח.) גבי ספק קרוב לו ספק קרוב לה דאמר וניחזי הי מינייהו קדים וכ"ת כשבאו שניהן בבת אחת

א פחות מארבע אמות נידון משום לחי ואין צריך לחי אחר להתירו ד' אמות נידון משום מבוי וצריך לחי אחר להתירו אותו לחי היכן מעמידו אי דמוקי ליה בהדי' אוספי הוא דקא מוסיף עליה אמר רב פפא [2] דמוקי ליה לאידך גיסא רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפילו תימא דמוקי לה בהדי' [3] דמטפי ביה או דמבצר ביה אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא במבוי שמונה אבל במבוי שבעה [4] ניתר בעומד מרובה על הפרוץ וקל וחומר מחצר ומה חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ מבוי שניתר בלחי וקורה אינו דין שניתר בעומד מרובה על הפרוץ מה לחצר שכן פרצתה בעשר תאמר במבוי שפרצתו בארבע [5] קסבר רב הונא בריה דרב יהושע מבוי נמי פרצתו בעשר למאן קאמרינן לרב הונא והא רב הונא פרצתו בד' סבירא לי' רב הונא בריה דרב יהושע טעמא דנפשיה קאמר רב אשי אמר אפילו תימא [6] במבוי שמונה נמי לא צריך לחי מה נפשך אי עומד נפיש ניתר בעומד מרובה על הפרוץ ואי פרוץ נפיש נידון משום לחי מאי אמרת דשוו תרוייהו כי הדדי הוה ליה ספק דבריהן [7] וספק דבריהן להקל: אמר רב חנין [8] בר רבא אמר רב מבוי שנפרץ מצידו

[1] **פחות מד' אמות.** ברוחב המבוי נידון משום לחי וסמכינן עליה ואע"ג דלגו לשם לחי איקבע דקיימא לן הלכתא כאחיי בלחי העומד מאליו דכשר[1]: **ד' אמות.** אם היה בולט לתוך רוחב המבוי ד' אמות נידון משום מבוי כלומר כיון דאורך הכשר מבוי ניתר בכך בעצמו ומיקרי מבוי הכא נמי נפיק מתורת לחי דלא סמכינן עליה אע"ג דאי עבדיה משום לחי הוי כשר דמשום דריבה בסתימתו לא גרע מלחי משהו הכא כיון דלגו להכי איקבע אגן במחשבה לא מצינן לאפוקיה מתורת כותל ולשווייה לחי דכיון דנפק ליה מתורת לחי ונמצא שאין תיקון למבוי זה וצריך לחי אחר להתיר המבוי. אלמא מדקתני דצליר מד' אמות לא הוי מבוי לאפוקי מתורת לחי שמע מינה הכשר מבוי בד' אמות[1]: **בהדיה.** אגלו ברוחב המבוי: **בחידך גיסא.** אגל כותל האחר כנגדו: **דמטפי ביה או דמבצר ביה.** גבוה ממנו או נמוך ממנו. א"נ או עב ממנו או דק ממנו כדי שימשך ממנו ולחוץ או הימנו ולפנים: **במבוי שמונה.** שרחב שמונה אמות וכל שכן אם יותר: **אבל במבוי שבעה ניתר.** המבוי ואע"פ שאין זה לחי הואיל וסתימת הפתח מרובה על הפרוץ: **ומה חצר.** מרובעת או רחבה יותר על אורכה שאינה ניתרת בלחי וקורה אם נפרץ כותל שעל פני רשות הרבים על פני כולו והעמיד בו לחי משהו אינו מתיר אא"כ יש בו פס ד' כדאמרינן לקמן בפרקין (ד' יב.) פסי חצר לריכין שיהא בהן ארבעה: **ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ.** אפילו נפרצו בה פרצות הרבה בד' מחיצותיה סביב ונשתייר שם מן העומד עד שרבו עומדים על הפרוצות מותרות[2] בלא שום תיקון: **מבוי שניתר.** פתיחת כותלו הסמוך לרשות הרבים בלחי משהו: **אינו דין שיהא ניתר בעומד מרובה על הפרוץ.** בלא שום סימן אחר. ומיהו מבוי שמונה אע"ג דבהאי קל וחומר נמי מצי למשרייה דהא יותר מארבעה טפחים הוי האי פס ואחר משתרייא בפס ד' כיון דלגו לשם לחי הוקבע שם ולא לשם תיקון פס הוקבע שם כי היכי דילא מתורת לחי יצא מתורת פס ולא מנכרא מילתא ואמרינן זהו פתחו ולא נעשה בו תיקון להתירו: אחר אין פירצת עשר אוסרת בה אא"כ הוי מלואו בכותל או יותר מעשר והכי קיימא לן במתניתין (לקמן ד' טו:) כל פירצה שהיא בעשר[3] אמות מותרת: **תאמר במבוי.** דאמר רב הונא בארבעה לקמן (ד' ו.): **למאן דאמרינן נרב הונא.** האי ק"ו אליבא דמאן דאמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע אליבא דרב הונא רביה תלמידיה דרב דהא הך שמעתין דלחי הבולט רב הונא אמרה ומילתיה דרב הונא קא מפרש רב הונא בריה דרב יהושע: **פירצתו בד' סבירא ליה.** לקמן בשמעתין: **טעמא דנפשיה קאמר.** והכי קאמר במבוי שמונה קא מסתברא מילתיה דרב הונא אבל במבוי שבעה לא מסתברא כוותיה דאיכא למישרייה בקל וחומר: **אי עומד.** מרובה על הפרוץ שהיו ארבע אמותיו של לחי שותקות ונמצא פרוץ חסר מארבע הרי ניתר בכך: **ואי פרוץ.** מרובה נמצא שאין ד' שלימות בלחי ונידון משום לחי דהא רוב בני אדם אין יכולין לנמנם: **מאי אמרת.** לאוסרו דילמא נמנם וכי הדדי נינהו ואין כאן לחי שהרי יש בו ארבע אמות ולא עומד מרובה: **הוי ספק דבריהם.** שמא נמנם ואסור ושמא לא נמנם ומותר דטלטול מבוי מדרבנן הוא וספק דבריהם להקל:

מלידו

[2] **פחות מד' אמות.** ברוחב המבוי נידון משום לחי וסמכינן עליה ואע"ג דלגו לשם לחי איקבע דקיימא לן הלכתא כאחיי בלחי העומד מאליו דכשר[1]: **ד' אמות.** אם היה בולט לתוך רוחב המבוי ד' אמות נידון משום מבוי כלומר כיון דאורך הכשר מבוי ניתר בכך בעצמו ומיקרי מבוי הכא נמי נפיק מתורת לחי דלא סמכינן עליה אע"ג דאי עבדיה משום לחי הוי כשר דמשום דריבה בסתימתו לא גרע מלחי משהו הכא כיון דלגו להכי איקבע אגן במחשבה לא מצינן לאפוקיה מתורת כותל ולשווייה לחי דכיון דנפק ליה מתורת לחי ונמצא שאין תיקון למבוי זה וצריך לחי אחר להתיר המבוי. אלמא מדקתני דצליר מד' אמות לא הוי מבוי לאפוקי מתורת לחי שמע מינה הכשר מבוי בד' אמות[1]: **בהדיה.** אגלו ברוחב המבוי: **בחידך גיסא.** אגל כותל האחר כנגדו: **דמטפי ביה או דמבצר ביה.** גבוה ממנו או נמוך ממנו. א"נ או עב ממנו או דק ממנו כדי שימשך ממנו ולחוץ או הימנו ולפנים: **במבוי שמונה.** שרחב שמונה אמות וכל שכן אם יותר: **אבל במבוי שבעה ניתר.** המבוי ואע"פ שאין זה לחי הואיל וסתימת הפתח מרובה על הפרוץ: **ומה חצר.** מרובעת או רחבה יותר על אורכה שאינה ניתרת בלחי וקורה אם נפרץ כותל שעל פני רשות הרבים על פני כולו והעמיד בו לחי משהו אינו מתיר אא"כ יש בו פס ד' כדאמרינן לקמן בפרקין (ד' יב.) פסי חצר לריכין שיהא בהן ארבעה: **ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ.** אפילו נפרצו בה פרצות הרבה בד' מחיצותיה סביב ונשתייר שם מן העומד עד שרבו עומדים על הפרוצות

[3] **בלא שום תיקון: מבוי שניתר.** פתיחת כותלו הסמוך לרשות הרבים בלחי משהו: **אינו דין שיהא ניתר בעומד מרובה על הפרוץ.** בלא שום סימן אחר. ומיהו מבוי שמונה אע"ג דבהאי קל וחומר נמי מצי למשרייה דהא יותר מארבעה טפחים הוי האי פס ואחר משתרייא בפס ד' כיון דלגו לשם לחי הוקבע שם ולא לשם תיקון פס הוקבע שם כי היכי דילא מתורת לחי יצא מתורת פס ולא מנכרא מילתא ואמרינן זהו פתחו ולא נעשה בו תיקון להתירו: אחר אין פירצת עשר אוסרת בה אא"כ הוי מלואו בכותל או יותר מעשר והכי קיימא לן במתניתין (לקמן ד' טו:) כל פירצה שהיא בעשר[3] אמות מותרת: **תאמר במבוי.** דאמר רב הונא בארבעה לקמן (ד' ו.): **למאן דאמרינן נרב הונא.** האי ק"ו אליבא דמאן דאמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע אליבא דרב הונא רביה תלמידיה דרב דהא הך שמעתין דלחי הבולט רב הונא אמרה ומילתיה דרב הונא קא מפרש רב הונא בריה דרב יהושע: **פירצתו בד' סבירא ליה.** לקמן בשמעתין: **טעמא דנפשיה קאמר.** והכי קאמר במבוי שמונה קא מסתברא מילתיה דרב הונא אבל במבוי שבעה לא מסתברא כוותיה דאיכא למישרייה בקל וחומר: **אי עומד.** מרובה על הפרוץ שהיו ארבע אמותיו של לחי שותקות ונמצא פרוץ חסר מארבע הרי ניתר בכך: **ואי פרוץ.** מרובה נמצא שאין ד' שלימות בלחי ונידון משום לחי דהא רוב בני אדם אין יכולין לנמנם: **מאי אמרת.** לאוסרו דילמא נמנם וכי הדדי נינהו ואין כאן לחי שהרי יש בו ארבע אמות ולא עומד מרובה: **הוי ספק דבריהם.** שמא נמנם ואסור ושמא לא נמנם ומותר דטלטול מבוי מדרבנן הוא וספק דבריהם להקל:

מלידו

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מרבע וכו' למאן דאמר. נ"ב לקמן בדף יב ע"ב: (ב) ד"ה וספק וכו' וי"ל דהכא קאי אליבא דרב הונא:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ארבע. אפילו למ"ד. נ"ל דמוכח כן דהא מרא דשמעתין הוא ר"ה ואיהו ס"ל לקמן דף טו דלמי העומד מאליו הוי לחי והו ספק וכו' למ"ד לחי משום מחילה עיי"ש: ד"ה אינו דין. דבחצר הפס מהני משום מחיצה. עיין לקמן דף ט ע"ב תוס' ד"ה כותל:

[1] בארבעה], [2] [שבת לד. לקמן מה: בילה ג:], [3] בפ"ח: [בתן], [4] [מכאן שייך עוד לע"ח], [5] [לקמן טו.], [6] [ע"כ שייך לע"ח], [7] בפ"ח: מותרת, [8] בפ"ח: כעשר, [9] בפ"ח: בארבעה,

[1] [שבת יעב"ן], [2] [שבת לד. לקמן מה: בילה ג:], [3] בפ"ח: [בתן], [4] בפ"ח: [בתן], [5] [מכאן שייך עוד לע"ח], [6] בפ"ח: מותרת, [7] בפ"ח: כעשר, [8] בפ"ח: בארבעה,

מצידו. בכותל אחרכו ולא אצל ראשו אלא שיש ארבעה עומד מן הפתח עד הפרלה: **מראשו.** שהיה מבוי רחב כ' אמה וסתמו עשר אמות כדתנן [ב.] והרחב מעשר ימעט ונפרלה פירלה בתותה סתימה: **לא תיפלוג עלאי.** לומר דרב מכשר פירלת עשר בגילו דהא רב איקלע לדמחריא כו': **בקעה מצא.** עמי הארצים היו ומזלזלין במצות והחמיר עליהן לעשות סייג להרחיקן מן העבירה כאדם הגודר בקעה פרולה לשומרה: **מבוי עקום.** ושני פתחיו לרשות הרבים: **תורתו כמפולש.** ומבוי המפולש לרה"ר צריך צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן כדלקמן אף זה צריך לשני פתחיו

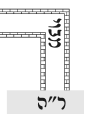

ללד רשות הרבים לחי לכל רוח ובעקומיתו צריך צורת פתח דפילוש שהוא מפולש לחבירו הוי כמפולש לרה"ר: **תורתו כפתוח.** ואין צריך בעקומיתו כלום אלא אלו עושין לחי לפתחן ואלו עושין לחי לפתחן מצרכינן צורת הפתח אלא לפתחים המפולשין זה כנגד זה לרשות הרבים. ל"א תורתו כפתוח תורת מבוי פתוח וצריך לעשות לחי לעקומיתו והיינו לחי שעושים במבוי פתוח וזה קבלתי ממורי הזקן ז"ל: **אילימא ביותר מעשר.** שרוחב פתיחת עקומיתו יותר מעשר: **הא לימא שמואל כפתוח.** ויסגי בלחי אטו לחי ביותר מעשר במבוי פתוח מי מהני. ולישנא קמא כיון דיותר מעשר הוי כחד מבוי וכי האי גוונא לא לימא שמואל דלאו מפולש הוא: **אלא לאו בעשר.** אלמא פירלת לדדין לרב בארבעה: **מכלל דרב הונא.** אפי' בפירלה דלא בקעי רבים כגון שפרולה למקום מטונף או למקום מקולקל בפחתים וטיט ואין דרך רבים מצויים לעבור בתותה פירלה אסר נמי בארבעה: **מ"ש מדר' אמי ומדרב אסי.** דאמרינן לעיל [ה.] אם יש שם פס ארבעה מתיר פירלה עד עשר אלמא פירלת מבוי מגילו בעשר: **הפס דאיכא גידודי.** שנשתייר מן הכותל ביסוד ג' או ד' טפחים גובה על כל פני הפירלה שאינה נוחה לעבור בה: **הא.** דאסרינא אנא בדליכא גידודי. גידוד לשון שפה: **ר"ה.** משמע רחב שש עשרה אמה ועיר שמצויין בה ששים ריבוא ואין בה חומה (או)[ח] שהיה ר"ה שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר: **צורת הפתח מלאן.** בראשו אחד: **ולחי וקורה.** בסוף העיר: **יפר על כן.** לעיל מיניה איירי בבונה עלייה מבית לבית שבשני לידי רה"ר וכן גשרים המפולשין לרה"ר דשרי ר' יהודה לטלטולי תותיה משום פי תקרה יורד וסותם בפ' כל גגות העיר[ט] וקאמר בבריתא יתר על כן אפילו היכא דליכא פי תקרה הואיל

א מצידו בעשר מראשו בד' מאי שנא מצידו בעשר דאמר פתחא הוא מראשו נמי נימא פתחא הוא א"ר הונא בריה דרב יהושע כגון שנפרץ בקרן זוית [ו] דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי ורב הונא אמר אחד זה וא' זה בארבעה וכן א"ל רב הונא לרב חנן בר רבא לא תפלוג עלאי דרב איקלע לדמחריא ועבד עובדא כוותי א"ל רב [ז] בקעה מצא וגדר בה גדר אמר רב נחמן בר יצחק כוותיה דרב הונא מסתברא דאיתמר מבוי עקום רב אמר [ח] תורתו כמפולש ושמואל אמר תורתו כפתוח במאי עסקינן אילימא ביותר מעשר בהא לימא שמואל תורתו כפתוח אלא לאו בעשר וקאמר רב תורתו כמפולש אלמא פירצת מבוי מצידו בד' ורב חנן בר [ט] רבא שאני התם [י] דקא בקעי בה רבים מכלל דרב הונא סבר אע"ג דלא בקעי בה רבים מ"ש [יא] מדר' אמי ורב אסי התם דאיכא גידודי הכא דליכא גידודי: ת"ר כיצד מערבין דרך רה"ר עושה צורת הפתח מכאן ולחי [יב] וקורה מכאן [יג] חנניה אומר ב"ש אומרים עושה דלת מכאן ודלת מכאן וכשהוא יוצא ונכנס נועל ב"ה אומרים עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן ורה"ר מי מיערבא והתניא [יד] יתר על כן א"ר יהודה מי

מי

מחת והא מי אפשר לגמגם התם נמי הואיל ולאו אדעתייהו לבא בבת אחת הוי כבידי שמים וי"ל הואיל ואי אפשר לגמגם אלא ע"י טורח גדול לא הטריחו לגמגם ולמדוד בספק דבריהם וכן משמע מלשון הקונטרס דפי' דרוב בני אדם אין יכולים לגמגם והוי ספק גמגם ואסור או לא לגמגם ומותר וה"ר שמעיה פי' דמלי למימר דבידי אדם נמי אי אפשר לגמגם והא דפרוץ כעומד מותר משום דהוי כעין ספק ספיקא שמא עומד מרובה ואפי' כי לא נפיש ושוו כי הדדי מותר והשתא שפיר קרי ליה ספק דבריהם אך קשה מאי איריא ספק דבריהם אפי' בדאורייתא נמי שרי כיון דהתיתר קרוב מן האיסור דמטעם זה בעי למישרי בשחיטה במחלה על מחלה וי"ל דהא דשרי הכא אי פרוץ נפיש היינו בח' אמות מצומצמות אבל שמא יש מעט יותר ואפי' אי פרוץ נפיש איכא ד' אמות ולכך לא שרי אלא בספק דבריהם ואם תאמר דבפרק ג' דבכורות (ד' יח:) אמר נמצא מכוון בין שתי עיירות לרבנן יביאו עגלה אחת ויתנו והשתא כל אחת תביא עגלה לעצמה דשמא קרובה היא ואפי' מצומצמות הא אמר הקרובה אפילו קרובות וי"ל דממה נפשך קני באחת אם רחוקה היא פטורה ואי קרובה היא יוצאה בשל תנאי מאי אמרת דילמא מצומצמות היא זה אינו מצוי: **מצידו בעשר מראשו בארבעה.** עשר אין פירושו כארבע' דעשר כשל מטה וארבעה כשל מעלה: **דפתחא** בקרן זוית **לא עבדי אינשי.** מיהו אם עשא' כעין פתח במזוזות ומשקוף הוי שפיר פתח כדאמר לעיל (ד' ה.) דפתח ליה בקרן זוית: **אחד** זה ואחד זה בד'. אם נפרץ בקרן זוית אבל אם נפרץ מראשו בלא קרן זוית לא הוי בד' דלא פליג אדרב יהודה דאמר לקמן (ד' י:) מבוי שהוא רחב ט"ו אמות מרחיק ב' אמות ועושה פס ג' אמות והשתא הוי פירלה ב' אמות ומצידו דהוי בד' היינו משום דקא ממעט בהילוכא אבל כשהפירלה בראשו לא ממעט בהילוכא דלא שבקי פתחא רבה ועייל בפתחא זוטא: **רב** אמר תורתו כמפולש. פי' בקונטרס דצריך לעשות צורת הפתח בעקומיתו דפילוש מה שמפולש לחבירו הוי כמפולש לרה"ר ולשני פתחים ללד רה"ר יעשו לחי או קורה לכל אחד ובמילתא דשמואל נמי דאמר תורתו כפתוח פי' בשם רבו הזקן תורת מבוי פתוח צריך לעשות בעקומיתו דהיינו לחי מיהו שם פי' פירוש אחר תורתו כפתוח ואין צריך בעקומיתו כלום והלשון דחקו דכיון דתורתו כפתוח מה צריך לעשות בעקומיתו וכפירושו משמע מדקאמר בסמוך אי ביתר מעשר בהא לימא שמואל תורתו כפתוח משמע דלרב אתי שפיר ואי תורתו כמפולש קאי אפתחים דהיינו שצריך לעשות צורת הפתח באחד הפתחים ובשני לחי ולא בעקומיתו א"כ לרב נמי קשה דאין יועיל לחי מצד אחד או אפי' צורת הפתח ביותר מעשר הא אית ליה לרב אע"פ שיש לו צורת הפתח צריך למעט אבל אי אעקומיתו קאי כדפירש רש"י אתי שפיר לרב דסגי בצורת הפתח אפי' ביותר מי' הואיל ופתחי מבוי הפתוחים לרה"ר לא הוו יותר מעשר [ט] דהא ל"ה מהני מן התורה אפילו לרב ביותר מי' כדאמרינן לקמן (ד' יא.) וגבי כלאים [ומיהו יש לדחות דהוי נמי מלי פריך לרב אלא דמקשה אליבא דשמואל טפי בפשיטות] ועוד יש ראיה [י] מההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא כו' ואצרכוה לתות ופירש"י עקום כמין ח' וצריך ב' לתות לשני עקומיות דאי לאו הכי די בדלת אחת ומיהו ר"ח גריס ואצרכוה לתת וכן כתוב ברוב ספרים ואפילו גרסינן לתות [יא] איכא למימר דמפולש גמור הוה ועקום בשמעא כזה ופתוח בשלשה פתחים לרה"ר דממה נפשך צריך לעשות לתות וגבי מבוי העשוי כנדל (לקמן ד' ח:) משמע נמי כפירוש רה"ר וזה לשון אידך

הקונטרס דקאמר אלא עושה ל"ה לכולהו פי' ללד מבוי הגדול ואידך גיסא משתרי בלחי וקורה היינו ללד כפי' הקונט' אבל אי קאי הא דקאמר עושה ל"ה לכולהו היינו ללד רה"ר ואידך גיסא קאי אפתח מבוי גדול אז גיסא לא אתי שפיר ואין לתמוה למה יהיה מבוי עקום חמור ממפולש גמור דסגי בל"ה ולחי אחד דבעינן שילאה ל"ה כל בני המבוי: **כיצד** מערבין דרך רה"ר. פ"ה רה"ר רחב י"ו אמות ומפולש משני צדיו משער לשער ומצויין בה ששים רבוא וכן יש בה"ג דבעינן דריסת ס' רבוא וקשה לר"ת דבשבת בפ' הזורק (ד' לח.) אמר דעגלות הוו תחתיהן וביניהן רה"ר ותחתיהן לא היו ס' רבוא ואומר ר"י דמ"מ דרכן היה ללאת ולבא באותו דרך ועוד הקשה דבדגלי מדבר הוו טף ונשים ואין מספר וכן קשה מערב רב ויש לומר דלא גמרי ממשכן אלא מילתא דכתיבא במספרם: **ולחי** וקורה **מבאן.** אף על גב דלחי לא מהני ביותר מעשרה יעשה לחי רחב עד שיתמעט האויר מעשרה: **יתר** על כן אמר ר' יהודה. פירש הקונטרס לעיל מיניה איירי בבונה עלייה כו' דשרי ר' יהודה לטלטל תחתיה משום פי תקרה יורד וסותם וקאמר בבריתא יתר על כן אמר ר' יהודה אע"ג דליכא פי תקרה שרי ר' יהודה הואיל ואיכא ב' מחיצות מעליתא והכי משמע בהדיא בתוספתא [במכילתין פ"ז] דאהא קאי יתר על כן:

מי

מסורת הש"ס

ו) [לקמן לד:], ג) [לקמן ק: תולין קי.], ג) [גיל' הרא"ש אבות], ד) [לעיל ה.], ה) גי' רי"ף ורא"ש אי קורה, ו) [לקמן יא:], ז) שבת ו. וקיי. לקמן יב. כב. נט: לה., ח) "אי" איתא בד"י, ט) [לקמן לה.], י) ומהא [לקמן דף ח.] דכריך בודיא ואותיבו בעקמימותו אין ראיה לפי' ד"ל דבני ראשו האחד לא אלו לעשות להם תיקון [ת"י].

גליון הש"ם

תוס' ד"ה רב אמר וכו' דהא צה"פ מחני מן התורה. עיין לקמן דף כב ע"א תוס' ד"ה והא"ר: **בא"ד** איבא למימר דמפולש גמור הוי. עיין לקמן דף י ע"ב תוס' ד"ה עושה פס:

מוסף רש"י

דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי. דלאו אורחיה הוא (לקמן צד:). בקעה מצא. כלומר אינן בני תורה שידעו להזהר, בבקעה זו שאין לה שומר והכל פרוץ (לקמן ק:).

לד א מיי' פי"ז מהל' שבת הלי"ז טוש"ע א"ח סי' שסה סעיף ב: לה ב מיי' שם הל' ג יט סמג עשין דרבנן ג טוש"ע א"ח סי' שסד לו ג טוש"ע א"ח סי' שסה סעיף ב:

רבינו חננאל

מצדדין בעשר, מאמצעיתו בקרן זוית בארבעה, ורב הונא אמר בין מן הצדדין בין מן האמצע בארבעה. דרב איקלע לדמהדיא ועבד עובדא כוותי, א"ל גדר גדר. כלומר לא שהלכה כך אלא ראה אותן שמקילין והחמיר עליהן. אמר רב נחמן בר יצחק כרב הונא מסתברא, דהא אמר רב במבוי עקום כמין גומא [ט] ונפרץ בסופו שהוא כמו מצידו, ואמר תורתו כמו מפולש. ואי אפשר לומר כשפרצתו יתר מעשר דהאמר שמואל תורתו כפתח. וביתר מעשר ליכא מאן דמכשר. אלא ודאי בפחות מעשר ואמר רב כמפולש. אלמא פירצת מבוי מצידו בארבעה סבירא ליה לרב, וכל שהוא יתר מארבעה הריהו כמפולש. ודחי רב חנן שאני מבוי עקום דקא בקעי ביה רבים. מכלל דרב הונא אע"ג דלא בקעי בקעי רבים אסר. מאי שנא מדר' אמי ורבי אסי דא' אם נשתייר בו פסל מתיר פירצה עד עשר. ופרקינן הא דר' אמי ור' אסי בדאית תמן גידודי. [והלכתא כר' הונא]. ת"ר כיצד מערבין דה"ר עושה צורת הפתח מיכן כו'. עד בית הילל אומ' עושה דלת מיכן ולחי או קורה מיכן. ואקשינן וכי מערבין דה"ר והתניא יתר על כן א"ר יהודה

ט) נדל"ל גאס.

מי שיש לו שני בתים בו'. פי' שתי חצירות דאין מבוי ניתר בלחי עד שיהו חצירות פתוחות לתוכו ובתוספתא גרסי' בהדיא ב' חצירות: **וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא בו'.** משמע דמסיק דאפי' בדלתות לא מיערבא ואם כן איירי ברה"ר גמורה רוחב ט"ז אמות וקשה דלקמן בפירקין (ד' י.) אמרינן דלכל היותר לא התיר ר' יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש ומ"מ הוי רה"ר גמורה כגון שרשות הרבים אחת משני צידי המבוי רוחב ט"ז אמות ואורך רה"ר [ה] מהלכין דרך מבוי [ו] דהשתא אפי' במבוי דלא הוי רוחב ט"ז אמה כמו בין העמודים דאמר פ"ק דשבת (ד' ז.) דהוי רה"ר אע"ג דלא הוי ט"ז אמה אפי' למ"ד התם בין העמודים נידון ככרמלית היינו משום דעמודים הן זה אצל כנגד זה ולא ניחא תשמישתיה ולא דמי למבואות המפולשות דהתם רה"ר אינה עוברת במבוי אלא ששני רה"ר עוברות אצל הפתחים וא"ל לפי זה אע"ג דלר' יהודה לחי וקורה מהני מדרבנן לי"ג ולרוחב י"ו לא מהני מודה הוא דמדאורייתא אין חילוק בין י"ג לי"ו וקסבר ב' מחילות דאורייתא ולכך פריך מירושלים אע"ג דרחבה י"ו אמה כיון דחייבין עליה משום רשות הרבים מדאורייתא הוא הדין ברחבה י"ג דמדאורייתא אין חילוק ואם תאמר כיון דאית ליה לרבי יהודה שתי מחילות דאורייתא אמאי איצטריך למיתני בברייתא פרק קמא דשבת (ד' ו.) זו היא רשות היחיד גמורה אחרין עמוק עשרה טפחים ורוחב ד' כו' למעוטי דרבי יהודה דיתר על כן הא מדקתני בריש איזהו רשות הרבים סרטיא ופלטיא ומבואות המפולשות שמעינן שפיר למעוטי דרבי יהודה דלדידיה מבואות המפולשות לא הוו רה"ר הואיל ואיכא ב' מחילות ויש לומר דאי מרישא ה"א דטעמא דר' יהודה לאו משום שתי מחילות אלא משום דקסבר לחי וקורה משום מחילה דאיכא מאן דסבר הכי בפירקין להכי איצטריך זו היא רשות היחיד גמורה למעוטי דרבי יהודה דלא הוי רשות היחיד לחי וקורה לא חשיבי מחילה:

והאמר רבה בו'. פ"ה דפריך אמאי דשרינן לחי וקורה מצד אחד ומדמצריך לנעילת דלת אינו נראה לו שהיה מקשה לו דאיכא לאוקומא נמי בנעלת ואם תאמר כיון דיש לו ב' מחילות ושלישית בנעלת הוי ג' מחילות ולקמן אמר דלכל היותר לב"ה שלש מחילות דאורייתא ויש לומר לפירושו דהיינו דווקא היכא דאיכא ג' מחילות גמורות הוו דאורייתא אבל הכא דשלישית ע"י דלת רביעית נמי צריך דלת ונר"י נראה דפריך משום דמשמע ליה דב"ה לא בעי נעילה וכן אמר בסמוך דבברייתא לא מפרש בדברי ב"ה נעילה כמו בדברי ב"ש וא"ת והיכי פריך מר' יוחנן דאמר בפרק ב' דהוי אליבא דרבי יהודה דאמר אתו רבים ומבטלי מחילתא ופליגי עליה התם דרבנן ויש לומר דפריך כי היכי דנר' יהודה בשם ד' מחילות דלא חשיבי ליה מצריך נעילה הכי נמי ב' מחילות דלא חשיבי לרבנן יהיה צריך נעילה וכן משמע בפרק שני (ד' כב.) דשתי מחילות לרבנן כשם ד' מחילות לרבי יהודה: **ומי** עבדינן בתרי חומרי. ואם תאמר ומאי סלקא דעתך השתא כיון דלא סתרו אהדדי וכי משום דהלכתא כווותיה בחד דוכתא יהא הלכה כמותו בכל מקום ובכמה מקומות קיימא לן כמר בהא וכמר בהא ויש לומר דלא דמי דהתם מבוי שרי בב"ה לכולי עלמא ואיכא מאן דמצריך לדלתות: **כאן לאחר בת** קול. ואם תאמר מאי שנא דלא קיימא לן כבת קול דרבי אליעזר דהוזהב (ב"מ ד' נט.) ויש לומר דהתם לא יצאה אלא לכבודו כדמוכח התם ועוד דהתם היתה כנגד רבים והתורה אמרה אחרי רבים להטות אבל הכא אדרבה בית הלל הוו רובא ולא הוצרכו בת קול אלא משום דבית שמאי [ז] הוו חריפי טפי ואם תאמר אם כן מאי קאמר ר' יהושע היא דאמר אין מסתיימין בבת קול הלא לא אמר רבי יהושע אלא אבת קול דר"א וא"ל דלא בשמים היא משמע דאין להשגיח כלל בשום בת קול: כגון

מי שהיו לו שני בתים משני צידי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא הא בדלתות מיערבא [ח] והאמר רבה בר [ט] בר חנה אמר רבי יוחנן [א] ירושלים אילמלא דלתותיה נגעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים ואמר עולא הני אבולי דמחוזא אילמלא דלתותיהן נגעלות חייבין עליהן משום רה"ר אמר רב יהודה הכי קאמר [ב] כיצד מערבין מבואות המפולשין לרשות הרבים עושה צורת הפתח מכאן ולחי [ג] וקורה מכאן איתמר רב אמר [ג] הילכתא כתנא קמא ושמואל אמר הלכה כחנניה [ד] איבעיא להו לחנניה אליבא דבית הלל צריך לנעול או אין צריך לנעול ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל אינו צריך לנעול וכן א"ר מתנה אמר שמואל אינו צריך לנעול איכא דאמרי אמר רב מתנה בדידי הוה עובדא ואמר לי שמואל אין צריך לנעול בעו מיניה מרב ענן צריך לנעול או אין צריך לנעול אמר להו תא חזי הני אבולי דנהרדעא דטימן עד פלגייהו בעפרא ועייל ונפיק מר שמואל ולא אמר להו ולא מידי אמר רב כהנא הנך מגופות הואי כי אתא רב נחמן אמר [ד] פניות לעפרייהו לימא קסבר רב נחמן צריך לנעול לא [ה] כיון דראויות לנעול אע"פ שאין נגעלות [ו] ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא רמי עליה חומריה דרב וחומריה דשמואל ואצרכוהו דלתות חומריה דרב דאמר תורתו כמפולש והאמר רב הלכה כת"ק כשמואל דאמר הלכה כחנניה והאמר שמואל תורתו כסתום כרב דאמר תורתו כמפולש ומי עבדינן כתרי חומרי והא תניא [ז] לעולם הלכה כבית הלל והרוצה לעשות כדברי בית שמאי עושה כדברי בית הלל עושה מקולי ב"ש ומקולי ב"ה רשע מחומרי ב"ש ומחומרי ב"ה עליו הכתוב אומר [ח] הכסיל בחשך הולך אלא אי כב"ש כקוליהון וכחומריהון אי כב"ה כקוליהון וכחומריהון הא גופא קשיא אמרת לעולם הלכה כב"ה והדר אמרת הרוצה לעשות כדברי ב"ש עושה ל"ק כאן [ט] קודם בת קול כאן לאחר ב"ק ואיבעית אימא הא והא לאחר בת קול ורבי

הואיל ואיכא שתי מחילות מעליתא מחילת הבית מכאן ומחילת בית השני מכאן סגי בתקנתא פורתא: **לחי מכאן.** אצל פתח הבית האחד: **ולחי מכאן.** אצל פתח השני לאותו בית עצמו והויא שתימה לשני לאשי רשות הרבים ומותר לטלטל מבית לבית: **ירושלים.** רשות הרבים שלה מכוון משער לשער ומפולש ויש בה דריסת ששים ריבוא ורחב שש עשרה אמה ואילמלא שנועלין דלתותיה בכל לילה חייבין עליה בשבת משום רשות הרבים אבל נעילת דלתות משויא לה כחצר של רבים ומערבין את כולה וכל זמן שלא עירבו הויא כרמלית ולא מיחייבי עלה והכי נמי אמרינן בפרק בתרא (לקמן קפ.) דירושלים כרמלית היא: **אבולי דמחוזא.** שערי העיר מכווניס זה כנגד זה והיו בה ששים ריבוא: **חייבין עליה בו'.** אלמא נעילת דלתות בעינן בכל לילה והכא קתני עושה לה מכאן ולחי וקורה מכאן לבית הלל: **צריך לנעול.** אותו דלת יחיד: **אבולי דנהרדעא.** רשאי מבואות מפולשין לרשות הרבים הוו: **דטימן עד פלגייהו בעפרא.** סתומות עד חציין בעפר ואין אדם יכול לנועלן מפני העפר. טיימן כמו טמונין פלשתאי (בראשית כו): **מגופות היו.** לא היו כולן פתוחות אלא סגורות ופתוחות במקצת. מגופות כמו הגפת דלתות (ערכין ד' יא.): **מבוי עקום.** שני פתחיו מפולשין לרשות הרבים אחת כגון זה: **ואצרכוהו דלתות.** בשני עקומותיו: **חורכו כמפולש.** וכאן שני פילושין דרה"ר יש: **הלכה כת"ק.** דלא בעי דלת אלא ל"ה: **בת קול.** לקמן בפירקין (ד' יג.): שילאה בת קול ואמרה הלכה כבית הלל: ורבי

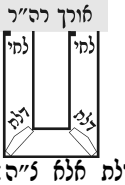

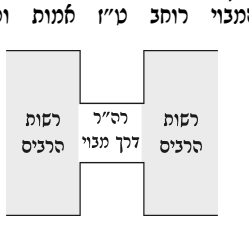

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פי"ד מהל' שבת הלכה ח סמג עשין דרבנן ח טוש"ע א"ח סי' שמה סעיף ז בהג"ה וסי' שסד סעיף ב:

לח ב ג מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה ג סמג שם טוש"ע א"ח סי' שסד סעיף ח:

לט ד ה מיי' שם הלכה י סמג שם טוש"ע שם סעיף ב:

תורה אור השלם

1. הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ וְיָדַעְתִּי גַּם אָנִי שֶׁמִּקְרֶה אֶחָד יִקְרֶה אֶת כֻּלָּם: קהלת ב יד

הגהות הב"ח

(ח) תוס' ד"ה וכי תימא וכו' ואוקי רה"ל מהלכתא דרך מבוי:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה וב"ת וכו' דהשתא אפילו במבוי דלא הוי רוחב י"ו אמה. עיין לקמן דף נט ע"א תוס' ד"ה עיר של יחיד:

מוסף רש"י

מי שהיו לו שני בתים משני צידי רה"ר. זו כנגד זו, עושה לחי מכאן ולחי מכאן. בשתי פאות של אחד מן הבתים להיכר בעלמא, דקסבר ר' יהודה ב' מחילות הוו רה"י מדאורייתא והא איכא שתי מחילות מעליתא, מחילת של ב' בתים (שבת ו.). ירושלים וכו' חייבין עליה משום רה"ר. דעיר של רבים היא, שאוכלוסין הרבה בתוכה לה, אבל עכשיו דדלתותיה נגעלות לא רה"ר, שאינה כדגלי מדבר, שהוא דרך פתוח כל שעה (לקמן קא.).

רב ניסים גאון

כאן קודם בת קול. בפירקין לקמן אמרו יצתה בת קול ואמרה הלכה כבית הלל. ובגמ' דבני מערבא היכן יצתה בת קול, ר' בבי בשם ר' יוחנן ביבנה יצאתה בת קול, ור' יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול, בבבא מציעא בפר' הזהב אמרו עמד ר' יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא לאמר. וכבר פירשנוהו בברכות.

רבינו חננאל

מי שיש לו שני בתים משני צידי רה"ר עושה לחי מיכן ולחי מיכן וכו'. עד אמרו לו אין מערבין רה"ר בכך. וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא. כלומר בלחי או קורה, הא בדלתות מיערב אע"ג דאינן נגעלות. והאמר ר' יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה נינעלות בלילה חייבין עליה משום רה"ר. פי' אע"פ שיש לה דלתות, אילו [לא] היו דלתות נינעלות המטלטל בתוכה חייב משום מטלטל ברשות [הרבים]. וכן אבולי דמחוזא. ופריק רב יהודי' הא דתנו רבנן לאו מערבין רשות הרבים עצמה קתני, הכי קתני כיצד מערבין מבואות המפולשין לרה"ר. עושה צורת הפתח מיכן ולחי או קורה מיכן. חנניה אומר (בית שמאי אומר) [ב"ה אומרים] עושה דלת מיכן ולחי או קורה מיכן. וכיון דאוקימנא במבואות המפולשין לרשות הרבים אמר רב הלכה כת"ק, ושמואל אמר הלכה כחנניה. איבעיא לחנניה ואליבא דב"ה צריך לנעול. ופשטנא אינו צריך מיהו צריך להיות דלתות ראויות לנעול, ואם אינו נועל לא חיישינן. פי' מוגפות סגורות כגון יגופו הדלתות. טיימי סתומות טמונות. אבולי בלשון יון מבואות, פי' עקום. להריפיה עטפיה. ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא דרמו עליה חומריה דרב, דאמר תורתו כמפולש. וחומרי דשמואל דאמר הלכה כחנניי', ואצרכוה דלת. ומדשקלי וטרו (כ)[ב]שמואל דאמר הלכה כחנניה ש"מ הלכה כשמואל בהא. ואקשינן ומי עבדינן כתרין חומרי, והתניא לעולם הלכה כבית הילל והרוצה לעשות כב"ש עושה כב"ה עושה, ובלבד שלא יעשה כקולי זה וכקולי זה כחומרי זה וכחומרי זה.

ורבי יהושע. בפרק הזהב בבבא מציעא (ד' נט:): **ואיבעיא לימא.** הרוצה לעשות דקתני לאו בית שמאי ובית הלל דווקא נקט דעל כרחיך כב"ה בעי למיעבד אלא אפלוגתא דשאר תנאי בעלמא קאי דפליגי בעלמא בשאר מילי כגון אלו מחלוקות דבית שמאי ובית הלל כלומר כי היכי דפליגי בית שמאי ובית הלל בדברי מחלוקתן: **מכל מקום.** ברייתא (לא) מתרלה וקשיא לנהרדעי דעבוד כתרי חומרי: **הלכה.** כתנא קמא: **ואין מורין כן.** אלא כחנניה דבעי דלתות: **דספרן אהדדי.** תרי תנאי דפליגי מר מחמיר ומר מיקל וטעמא דחומריה דמר בהאי הוי קולא בדוכתא אחריתי וטעמא דקוליה דמר בהאי הוי חומרא בדוכתא אחריתי מאן דעבד בהכי תרי דוכתי לחומרא מיקרי כסיל דהא חד טעמא הוא דהכא הוי חומרא והכא הוי קולא ואי ההוא טעמא סבירא ליה ליעביד קוליה וכחומריה: **כגון שדרה וגולגולת.** של מת דאיפליגו בה לבית שמאי לא הוי חסרון אלא בג' חוליות ואם חסרה חוליא אחת עדיין מטמא באהל וגבי טריפה נמי לא הוי חסרון וכשירה והוי טעמא דבית שמאי חומרא לגבי מת ולבית הלל דאמרי חסרון הוא הוי חומרא לגבי טריפה ומאן דעביד בטריפה כבית הלל וכבית שמאי במת הוי כסיל דהא סתרן עובדי אהדדי דהכא הוי חסרון והכא לא הוי חסרון: **שדרה והגולגולת.** גבי טומאת אהל במת תנן כמה חסרון בשדרה ותלא מתורת שדרה ותידון כשאר עצם כשעורה שאינו מטמא באהל: כמלא מקדח וכדי שינטל מן החי וימות מפרש להו בבכורות בפ' שלישי[ו]: **אבל הילא דלא ספרן.** חומרי אהדדי כגון הכא דפליגי בתרי מילי דתליין בתרי טעמי מר מחמיר בהא עקום ומר מחמיר בהא מפולש ולא סתרן חומרי אהדדי עבדינן: **שניקו אחרון.** כל האילן קרוי אתרוג: **שני עישורין.** שניה יוצאה ושלישית נכנסת הואי. שנה שניה לשמיטה מעשר ראשון ושני והשלישית מעשר ראשון ומעשר עני: **אחד דברי בית שמאי.** דאמרי[ז] באחד בשבט ראש השנה לאילן וכבר נכנסת שלישית: **ואחד דברי בית הלל.** דאמרי[ח] עד חמשה עשר בו לא הוי ראש השנה ועדיין שניה היא: **גמריה איספיקיה ליה.** וכוליה כב"ה עבד: **מחלוקת.** דמבואות המפולשין דת"ק וחנניה: **ארטיא ופלטיא** שיתין רה"ר כדאמרינן ביציאות השבת (שבת ד' ו.) איזהו רה"ר ארטיא ופלטיא ארטיא דרך הילוך בני אדם פלטיא רחוב לשווקים והיכא דשני ראשין מפולשין ברשות הרבים הוא דפליג חנניה ואמר בעי דלת: **בקעה.** כרמלית היא ואיסורא דרבנן הוא: [ט] **ומפייס בה.** רב יוסף משמיה דרב יהודה אתמא ולא פירש לו רב יהודה לרב יוסף ממי קבל האי סיום דאם היה סוף המבוי הזה המפולש לרה"ר כלה לרחבה ודרך הרחבה היה המבוי מפולש שנפרץ כותל הרחבה שכנגדו לרה"ר. רחבה היקף אחר שאחורי בתים קרי רחבה מוקפת ארבע מחיצות: **אין צריך לומר.** לתקן אותה פתיחה של לד הרחבה אלא דאם המפולש לרה"ר אתא לאשמועינן דלעיל קאי דאי ברחבה סתומה לגמרי פשיטא דהא פתיחה מעלייתא היא והא ליכא למימר דמשום בני רחבה איצטריך לאשמועינן דלא אסרי מבוי ואפילו לא עירבו עמהן דהא נמי פשיטא דרחבה לא בעיא לערובי דסתם רחבה אין בה דיורין ללאת ולבא ואין תשמישה תדיר (ד' כה.) מאן דשרי לטלטולי מן המבוי לתוכה משום דלית בה דיורין והלכתא קיימא לן[י] בכל המורה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכתא כרבינא לקולא בר מאומצא ביני ומזריקי. ורחבה לאו דווקא נקט והוא הדין לאחר שיש בה דיורין ועירבו אלא עובדא ברחבה היתה דדאמרינן לקמן [ע"ב] עובדא הוה בדורא דרעותא כו'. כל כניסה ויציאה דבתים שבהם"ס דרך האחר הוא ואחר לפני הבתים: **הא דר"י.** הא דסיימת משמיה דרב יהודה ולא פירש לך ממאן גמרה כדמפרש בריש המילתא משמיה דרב האי קיומא ע"כ משמואל רבינא גמרה: **במלואו**

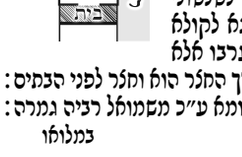

בגון שדרה וגולגולת. משמע דוכן לטריפה אתרוייהו קאי ואם תאמר מאי קאמרי ב"ה כדי שינטל מן החי וימות לב"ש נמי מיית בשיעורא דילהו ועוד מאי קמ"ל רב יהודה דאמר וכן לטריפה לענין גולגולת כיון דמיית בה וי"ל דרגילות הוא למות על ידי נטילה בחסרון מוטעו מעל ידי רקיבה וחולי ואת"ת ובאלו טרפות (חולין ד' מב:) דפריך והאיכא בסג"ר ושב שמעתתא והסמ"ך הוי חסרון בשדרה ואמאי לא פריך נמי מגולגולת וי"ל דחסרון גולגולת דטריפה היינו משום דסוף הקרום של מוח ליפסק והוי בכלל י"ח טריפות אבל שדרה לא הוי משום דסוף המוט ליפסק דאפילו למעה מפרשות דליכא טרפות בספיקת המוט אייר:

[י] (ומיהו כמה בני אדם שניטל הרבה מעצם גולגלתם ולא ניקב הקרום ומיו ול"ל דחסרון הגולגולת הוי עם קרום העליון ואע"ג דאיכא למ"ד דבבהמה בהה"ג בנקיבת קרום העליון טריפה היינו משום דסוף התחתון ליפסק אבל באדם אין סופו ליפסק לפי שהוא קשה וחזק באדם יותר מבהמה ולכך לריך חסרון העצם אבל למ"ד עד דאיכיקיב מתאה אדם ובהמה שוים דבין באדם בין בבהמה כי ליפסק העצם עם הקרום סוף התחתון ליפסק) [י]:

ונהג בו ב' עישורים. מפרש בירושלמי שעיסר על תנאי וחללו ותנו לעניים: **בקעה מבאן ובקעה מבאן מיבעיא.** ולא משמע ליה דאתא לאשמועינן דאפ"ה בעי לורת הפתח אלא אתי לאשמועינן דסגי בלורת הפתח: **אם** היה מבוי בלה לרחבה אינו צריך בו'. פירש רש"י דנפרלה רחבה כנגדו אייר דאל"כ מאי אשמועינן דאשמועינן דאין רחבה אוסרת על המבוי לא איצטריך דרחבה לית בה דיורין כדאמרינן בפ' ג' (ד' כד:) גבי רחבה דהוה בפוס נהרא מאן דשרי משום לית בה דיורין והלכתא כרבינא לקולא ועוד דאין לריך לאפילו מאן דאסר איכא למימר דאייר ברחבה שכל אחד היה אלקו מבורר בה ברחבה ואיכא למיחש שמא כל אחד יכנס באלקו כדאמר בסמוך (ג). ע"כ: דבעי למימר אין לריך כלום אפילו לא עירבו אבל חצר לאית בה דיורין אסור עד שיערבו דסבר נראה מבחוץ ושזה מבפנים אינו נידון משום לחי ופתח ובכלה לאמצע רחבה אייר כלום משמע דקאי אאיסור פילוש דאייר ביה לכך נראה דנפרלה כנגדו אייר והא דנקט רחבה ולא נקט חצר משום דבעי למימר אין לריך לתת בית דיורין אסור עד שיערבו דסבר נראה מבחוץ ושזה מבפנים אינו נידון משום לחי ופתח ובכלה לאמצע רחבה אייר ולא חשיב ליה כמפולש משום דביציאתו מן המבוי יש מקום לנטות לכאן ולכאן ולא אתי למישרי מפולש:

דאי בקעה. כרמלית היא ואיסורא דרבנן הוא: [ט] **ומפייס בה.** רב יוסף משמיה דרב יהודה אתמא ולא פירש לו רב יהודה לרב יוסף ממי קבל האי סיום דאם היה סוף המבוי הזה המפולש לרה"ר כלה לרחבה ודרך הרחבה היה המבוי מפולש שנפרץ כותל הרחבה שכנגדו לרה"ר. רחבה היקף אחר שאחורי בתים קרי רחבה מוקפת ארבע מחיצות: **אין צריך לומר.** לתקן אותה פתיחה של לד הרחבה אלא דאם המפולש לרה"ר אתא לאשמועינן דלעיל קאי דאי ברחבה סתומה לגמרי פשיטא דהא פתיחה מעלייתא היא והא ליכא למימר דמשום בני רחבה איצטריך לאשמועינן דלא אסרי מבוי ואפילו לא עירבו עמהן דהא נמי פשיטא דרחבה לא בעיא לערובי דסתם רחבה אין בה דיורין ללאת ולבא ואין תשמישה תדיר (ד' כה.) מאן דשרי לטלטולי מן המבוי לתוכה משום דלית בה דיורין והלכתא קיימא לן[י] בכל המורה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכתא כרבינא לקולא בר מאומצא ביני ומזריקי. ורחבה לאו דווקא נקט והוא הדין לאחר שיש בה דיורין ועירבו אלא עובדא ברחבה היתה דדאמרינן לקמן [ע"ב] עובדא הוה בדורא דרעותא כו'. כל כניסה ויציאה דבתים שבהם"ס דרך האחר הוא ואחר לפני הבתים: **הא דר"י.** הא דסיימת משמיה דרב יהודה ולא פירש לך ממאן גמרה כדמפרש בריש המילתא משמיה דרב האי קיומא ע"כ משמואל רבינא גמרה: **במלואו**

[ו] ורבי יהושע היא [ז] דלא משגח בבת קול ואיבעית אימא הכי קאמר כל היכא דמשכחת תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדדי כעין מחלוקת ב"ש וב"ה לא ליעבד כי קוליה דמר וכי קוליה דמר ולא כחומריה דמר וכי חומריה דמר אלא או כי קוליה דמר וכחומריה עביד או כקוליה דמר וכחומריה עביד מ"מ קשיא אמר ר"נ בר יצחק כוליה כרב עבדוה דאמר רב הונא אמר רב הלכה ואין מורין כן ולרב אדא בר אהבה אמר רב דאמר הלכה ומורין כן מאי איכא למימר אמר רב שיזבי כי לא עבדינן כחומרי דבי תרי היכא דסתרי אהדדי כגון שדרה וגולגולת דתנן [ח] השדרה והגולגולת שחסרו וכמה חסרון בשדרה בש"א שתי חוליות וב"ה אומרים א חוליא אחת ובגולגולת בש"א כמלא מקדח וב"ה אומרים [ב] כדי שינטל מן החי וימות ואמר רב יהודה אמר שמואל [ג] וכן לענין טריפה אבל היכא דלא סתרי אהדדי עבדינן והיכא דסתרי אהדדי לא עבדינן מתיב רב משרשיא [ד] מעשה ברבי עקיבא שליקט אתרוג באחד בשבט ונהג בו ב' עישורין אחד כדברי ב"ש ואחד כדברי ב"ה [ה] ר' עקיבא גמריה איספיק ליה ולא ידע אי בית הלל בחד בשבט אמור אי בחמיסר בשבט אמור ועבד הכא לחומרא והכא לחומרא: יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר אמר רב יהודה אמר רב [ד] מחלוקת בסרטיא מבאן וסרטיא מבאן ופלטיא מבאן ופלטיא מבאן אבל סרטיא מבאן ובקעה מבאן או בקעה מבאן ובקעה מבאן עושה צורת הפתח מבאן ולחי וקורה מבאן השתא סרטיא מבאן ובקעה מבאן עושה לו צורת הפתח מבאן ולחי וקורה מבאן בקעה מבאן ובקעה מבאן מיבעיא הכי קאמר [ה] סרטיא מבאן ובקעה מבאן נעשה כבקעה מבאן ובקעה מבאן ומסיים בה משמיה דרב יהודה אם היה מבוי כלה לרחבה א"צ כלום אמר ליה אביי לרב יוסף [ו] הא דרב יהודה דשמואל היא דאי

מ א ב מי' פ"ב מהל' טומאת מת הלכה ח סמג עשין רלח:

מא ג מי' פ"י מהלכות שמיטה הלכה ב ה סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ל סעיף ב וסי' נד סעיף ד:

מב ד ה מי' פי"ז מהל' שבת הלכה ג י [ע"ש בכ"מ ובמ"מ] סמג עשין דרבנן ג טוש"ע ס"ח סי' שסד סעיף ג:

רבינו חננאל

ופרקינן הא דעבוד דלת בהאי מבוי עקום כרב עבוד. דאע"ג דאמר רב הלכה כתנא קמא [הא] אמר אין מורין כן, אלא כב"ה ואליבא דחנניה דאמר עושה דלת. **ולרב אדא בר אהבה דאמר** הלכה ומורין כן, פריק רב שיזבי, כי לא עבדינן כתרי חומרי כגון שדרה ונענקה צלע מעיקרא טריפה, דסתרי אהדדי. דחיסרון בשדרה ג) חוליא וצלע בהדה ונענקה צלע בלא חוליא, אבל תרי חומרי דלא סתרי אהדדי עבדינן. וכבר פירשנו שמועה זו בפרק אילו טריפות בהאי תנן כמה חיסרון בשדרה כדי שינטל מן החי וימות. ולעניין טריפה תנן זה הכלל כל שאין כמוה חיה טריפה, וכיון שאתה עושה חוליא אחת טריפה, ולעניין טומאה [אם חסר] חוליא אחת [אתה] מטמא באהל דהן סותרין זה את זה. פי' [אחר] תרי חומרי דסתרי אהדדי, כגון שדרה וגולגולת דתנן בתרוייהו כדי שינטל מן החי וימות. גבי טומאה תנן כמה חסרון בשדרה ולא יהיה מטמא באהל בית שמאי אומרים שתי חוליות ובית הילל אומרים אחת, והלוקחתם דבית שמאי סברי לא מיית עד (דמשתלמו) [דאשתלפי] מיניה תרי חוליות. ובית הילל סברי כשתנטל חוליא אחת מיית וכאלו הותזה ראשו. ואם נחמיר כבית הילל לחשבו מת ולטמא במגע מת ולכשימות לגמרי [אינו] מטמא באהל שכבר חסר כדי שינטל מן החי וימות. ואם כשנטלה ממנו חוליא אחת אינו מת אלא חי הוא [כב"ש] אינו מטמא במגע. אבל לטמוי במגע כבית הילל ובאהל כבית שמאי לא איפשר, דהא העיקר דסמכא דתרוייהו עליה כדי שינטל מן החי וימות ואי איפשר (להילל) [לומר]ג) בשעה אחת לבית שמאי חי לבית הלל מת. וכיון ששנינו בטרפה נמי זה הכלל כל שאין במינו חיה טריפה, אמר שמואל וכן לטריפה, ושנינו במשנתינו אדם אינו מטמא עד שתצא נפשו אפי' גוסס וכו', הוחזו ראשיהם אע"פ שמפרכסין טמאין כזנב הלטאה שמפרכסת. ומי שניטלה ממנו חוליא אחת לבית הילל כאילו הותזו ראשיהן. **יתיב רב יוסף וקאמר,** הא דת"ר כיצד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומסייס וכו' הל"ל עם ד"ה אין לריך וכו': (ב) **בא"ד** כדאמרינן בפרק שני. נ"ב ריש דף כה וע"ש בפרש"י דף כד ע"ב: (ג) תוס' ד"ה אם היה וכו' בהג"ה שמא כל אחד יבנה בחלקו כדאמר בסמוך. נ"ב פירוש דקאמר בהחבה דיחיד זיממין דמיימלך וכני לה בתי כו' כלומר דמיישר דילמא עבדי בה דיורין ואסרי אהדדי היינו דקאמר לקמן ומאן דאסר זמנין דהוו בה דיורין ואתי לטלטולי:

גליון הש"ם

גמ' אמר לי' אביי לר"י הא דר"י דשמואל היא. לקמן דף פה ע"א יבמות יח ע"א כתובו' דף יב ע"ב:

מוסף רש"י

השדרה והגולגולת. שלימין מטומאין באהל ושאר עצמות אין מטומאין באהל עד שיהא בהן רוב מנין או רוב מנין או רובע הקב, ואם חסרו שדרה וגולגולת אין מטומאין (בכורות לז:). **וכמה חסרון בשדרה.** שלא תטמא באהל אלא במגע ונמשא כדין עצם כשעורה, דאילו שדרה שלמה וגולגולת שלמה ורוב מניינו ורוב בניינו תנן באהלות (פ"ב מ"ח) דמטומאין באהל ואע"פ שאין עליהן בשר (חולין מב:). **וכן** לענין טריפה. נב"ש לא הויא טריפה בצלע משמי חוליות ובב"ה בחוליא אחת מיטרפא (שם). **שליקט אתרוג.** פירות אילן אתרוג (ר"ה יד:). **באחד בשבט.** ושנה שניה הנכנסת לשלישית היתה (יבמות טז.). **ונהג בו שני עישורין.** מעשר שני כב"ה דאמרי ע"ו בשבט ר"ג לאילנות ואכתי שניה היא, ומעשנו עני כב"ש דאמרי באחד בשבט ר"ה לאילנות, ושלישית היא (שם). **גמריה איספיקיה ליה.** כב"ה בעא למעבד (ר"ה יד:).

רב נסים גאון

ובגולגולת בית שמאי אומרים כמלא מקדח. במשנה שנו באיזה מקדח אמרו בקטן שלרופאים

מערבין, ואוקימנא במבואות המפולשות לרה"ר, מחלוקת תנא קמא וחנניה בסרטיא או פלטיא מיכן. אבל סרטיא מיכן ובקעה מיכן עושה צורת הפתח מיכן ולחי או קורה מיכן. **ומסיים בה משמיה דרב יהודי אם היה מבוי (כולה) [כלה] לרחבה אינו צריך כלום.** פי' רחבה זו יש בה בתים ודיורין והיא מפולשת לרה"ר. אמר ליה אביי לרב יוסף הא דרב יהודי

ג) דברי רבינו כמסוכסכין ונראה דל"ל כגון שדרה שניטל ממנה חוליא בלא לגע או שנעקר לגע ממנה ואתי חוליא בהבה טרפה (עי' חולין נ"ב) דסתרי אהדדי אבל תרי חומרי כו'. ד) נראה דל"ל ואי אפשר כלל לומר בשעה אחת הוא מחי כב"ש וגם הוא ממת כב"ש.

עין משפט נר מצוה

דאי דרב קשיא דרב אדרב בתרתי דאמר רב מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו חצר מותרת. דבני מבוי לא אסרי עלה דאין דריסתם עלה ורשות הרבים נמי לא אסרה דלא הוי פרלה יותר מעשר והוי פתח ומבוי אסור משום פילוש דהעומד במבוי רואה רשות הרבים כנגדו ואינו רואה שיכול לנטות לכאן ולכאן ומדנקט שנפרלה חצר כנגדו משמע דוקא שנפרלה חצר כנגדו אסור משום דהוי כמפולש אבל אם לא נפרלה אפילו אם לא עירבו מותר אע"ג דנפרץ המבוי במלואו לחצר משום דקסבר נראה מבחוץ ושוה מבפנים גילון משום לחי ופתח ומתני' דגדולה מותרת וקטנה אסורה מוקי לה בנכנסין כותלי קטנה לגדולה וליכא למימר דאסור משום מפולש ומשום שנפרץ במלואו ולא עירבו קאמר דא"כ הוה ליה למינקט רחבה דהוה משמע דאסור משום מפולש וגם הוה משמע מדנקט רחבה ולא נקט חצר מכלל דבחצר יש עוד איסור אחר דהיינו משום שלא עירבו אבל השתא דנקט חצר משמע אפילו איסור דלא עירבו דשייך בחצר ליכא אלא משום שנפרלה חצר כנגדו והיינו דקשיא דרב אדרב בתרתי דרב סבר גילון משום לחי ופתח ואסור משום מפולש ורב יהודה סבר דאין אסור משום מפולש ונראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו גילון משום לחי ופתח. אסברא לך כאן שעירבו כלומר רב לא אסר מטעם מפולש ולא נקט נפרלה חצר כנגדו אלא משום שריותא דחצר אע"ג דרבים נכנסין לה בזו ויוצאין לה בזו שריא אבל מבוי אסור אפילו לא נפרלה חצר כנגדו משום דנפרץ במלואו לחצר ולא עירבו וסבר נראה מבחוץ אינו גילון משום לחי ופתח ודווקא נפרץ במלואו אבל אי לא הוה נפרץ במלואו שרי אע"ג דלא עירבו כיון דאינה רגילה בו כדאמר ונפרץ משמע דאינה רגילה בו והוא הדין [2] דהוה מצי למינקט במבוי פתוח לחצר דאסור כיון דרגילה בו אע"ג דלא הוי במלואו אלא אי נקט הכי לא הוה קמ"ל רב מידי דכיון דפתח גמור הוא פשיטא דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא אי נמי לא הוה מצי למינקט בפתוח לחצר דאע"ג דרגילה בו הוה שרי האויל ולבני חצר יש להם דרך לרה"ר בלא מבוי דכגון זו כופין אותו על מדת סדום כדאמרינן במי שהוציאוהו (לקמן ד' מט.) גבי חצר שבין שני מבואות: [3] **בעירבו** קמיפלגי בדרב יוסף. דהיינו כלה לאמצע רחבה ורב יוסף מפרש מילתיה דרב יהודה הא דאמר אין צריך כלום ומירוץ דכאן בעירבו לא תירצו בימי רב יוסף וסבר רב יוסף דנראה מבחוץ לרב גילון משום לחי כדס"ד מעיקרא אליבא דרב והכי נמי דייק רב יוסף ממלתיה דרב הונא דהונא דהוא תלמידיה דרב דגדון משום לחי אך קשה דלא שייך למימר קמיפלגי בדרב יוסף הואיל ולא איירו במה שבא רב יוסף לחדש והיינו דאסור בצידי רחבה וי"ל דאי לאו מילתיה דרב יוסף ה"א דפליגי נמי בצידי רחבה והוה קשה היכי שרי שמואל בצידי רחבה היכא דאיכא תרתי לריעותא שצידו אחד מפולש עד רה"ר ולדו השני נמי אע"ג דנראה מבחוץ האמר שמואל דאין גילון משום לחי לכך הוצרך להביא דרב יוסף דבכלה לאמצע רחבה פליגי דלא הוי תרתי לריעותא וגם לרב נמי הוה קשה הואיל וסבר דגילון משום לחי אמאי אסר משום מפולש דהוה סברא לומר דהא בהא תליא ולכך מייתי דרב יוסף דלאו הא בהא תליא דבכלה לצידי רחבה אסור לכולי עלמא אפילו למאן דאמר גילון משום לחי וטעמא משום דלמפולש לא מהני לחי [4] אלא לר' יהודה והא דלא משני לעיל דרב יהודה בכלה לאמצע ודרב בכלה מן הצד או כאן בזה וכאן בזה שלא כנגד זה ומשום דהאמת תירץ לו דהא רב ששת לא מחמת קשיא תירץ אלא קבלה היתה בידו כך יש לפרש לפי שיטת רש"י [5] ור"י מפרש דרחבה דהכא לא הויא כרחבה דפ' שני (ד' כד:) דהתם מיירי בתיירה מבית סאתים ולא הוקף לדירה והויא כרמלית ואין מטלטלין בה אלא בד' אבל רחבה דהכא אינו כן דא"כ הוה כלה לבקעה אלא מיירי בדאית בה דיורין מדמפליג בין עירבו ובין לא עירבו דלא גרע מחורבה דאמר בפרק הדר (לקמן ד' עד.) דאסור כ"ש רחבה דאית בה דיורין טפי מחורבה והיתה אסורה אי לאו דס"ד השתא דסבר רב יהודה נראה מבחוץ גילון משום לחי וקס"ד השתא מדלא מפליג רב יהודה בשריותא משמע דשרי בכל עניין אפילו כלה לצידי רחבה ונפרלה [6] חצר כנגדו ואפילו לא עירבו ועוד מדאיירי רב יהודה בנפרלה כנגדו ואיצטריך לאשמועינן דלא הוי מפולש א"כ על כרחך ס"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים גילון משום לחי דאי לא חשיב לחי אמאי שרי בכלה לצידי רחבה דלאמצע רחבה פשיטא דלא הוי מפולש וא"כ איכא תרתי לריעותא שצידו אחד מפולש עד רשות הרבים וצידו השני נמי נהי דנראה מבחוץ הא לא חשיב לחי אלא וודאי חשיב לחי והשתא לא הוי תרתי לריעותא [דחשיב] לחי מצד אחד כדאמר לקמן (ד' ט.) וליתא לבוד מרוח אחת ותשתרי ונקט רחבה משום דעובדא הכי הוה והוא הדין חצר אע"ג דרב יוסף קאמר משמיה דרב יהודה והוא מוקי לה לקמן בכלה לאמצע רחבה אבל בצידי רחבה אסור ההוא לא שנו הוי לפי המסקנא. חצר מותרת ומבוי אסור השתא ס"ל אסור משום מפולש בכלה לצידי חצר ונפרלה כנגדו אפילו עירבו דבכלה לאמצע אין סברא לאסור משום פילוש מדקאמר ונפרץ חצר כנגדו ואסור בשלא עירבו אפילו בכלה לאמצע ולא נפרלה חצר כנגדו מדנקט במלואו משמע דאסור משום דנפרץ במלואו דהיינו בלא עירבו ובלא נפרלה כנגדו דאי בנפרלה ובעירבו מאי אריא ונפרץ במלואו [7] דאפילו לא נפרץ במלואו הוי כמפולש ולא מהני לחי עד דאיכא צורת הפתח ועוד מדנקט חצר ולא נקט קרפף דלית בה דיורין משמע משום דיורין שבחצר בא נמי לאסור ועוד דאי לא אסור אלא משום פילוש הוה ליה למימר מבוי שנפרץ במלואו לצידי חצר מדלא נקט הכי משמע דבכלה לאמצע נמי מיירי ואסור משום דלא עירבו וסבר נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו גילון משום לחי ומיהו מדאסר בצידי חצר משום פילוש אין להוכיח דסבר דאינו גילון משום לחי דאפילו גילון משום לחי הוי מפולש דהא רב יוסף אסר בצידי רחבה לכ"ע אפילו למ"ד גילון משום לחי. דרב אדרב נמי ל"ק כאן בעירבו פי' הא דרב יהודה בכלה לאמצע כדמפרש רב יוסף אע"ג דלא מפליג בשריותא אין לחוש דכיון דתרוייהו מילתיה דרב מה שסתם כאן פירש כאן ועוד כיון דסבר רב נראה מבחוץ לא הוי לחי לא חש לפרש דאיירי בכלה לאמצע רחבה דבכלה מן הצד הוי תרתי לריעותא אע"ג דרב יוסף אית ליה נראה מבחוץ גילון משום לחי כדדייק לקמן ממלתיה דרב הונא מ"מ אוקי מילתיה דרב יהודה בעירבו משום דרב יהודה תחלת דבריו אמר משמיה דרב ונראה לרב יוסף דהסיום נמי הוי משמיה דרב אע"פ שסתם א"ר יהודה כו' ולא פירש משם מי אמר וכן רב יוסף אמר בסתם משמיה דרב יהודה מ"מ היה נראה לו שגם זה מדברי רב ורב סבר אינו גילון משום לחי והשתא אתי שפיר דקמפלגי במה שבא רב יוסף לחדש ומיהו רבינו חננאל מיישב דאתי שפיר דקא מיפלגי בדרב יוסף דרב יהודה שרי אפילו זה כנגד זה כרב יוסף ורב כרבה דבעי זה שלא כנגד זה ולקמן נמי משמע דרבה פליג אדרב יוסף דפריך ולרבה דאמר זה כנגד זה אסור מיהו ה"ל למימר דרבה ודרב יוסף איכא ביניהו:

דאי דרב קשיא דרב אדרב בתרתי דאמר רב ירמיה בר אבא אמר רב [א] מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו חצר מותרת ומבוי אסור ואמאי ליהוי כמבוי שכלה לרחבה אמר ליה [ב] אנא לא ידענא עובדא הוה בדורא דרעותא מבוי שכלה לרחבה הוה ואתא לקמיה דרב יהודה ולא אצרכיה ולא מידי ואי קשיא משמיה דרב תיהוי משמיה דשמואל ולא קשיא מידי השתא דאמר ליה רב ששת לרב שמואל בר אבא ואמרי ליה לרב יוסף בר אבא אסברא לך כאן שעירבו כאן שלא עירבו דרב אדרב נמי לא קשיא כאן [ג] שעירבו בני חצר עם בני מבוי כאן שלא עירבו ולמאי

במלואו. כותל אמצעי על פני כולו: **ונפרלה חצר כנגדו.** בפחות מעשר: **חצר מותרת.** דלדילה לא הוי במלואה ונשתיירו בה גיפופין מכאן ומכאן לפיכך לגבי דידה פתחים נינהו ולא אסרי עלה בני מבוי שאין מבוי אוסר על חצירות הפתוחין לו אבל חצירות אוסרין במבוי שהרי דריסת רגליהם עליו ורשות הרבים נמי לא אסר עלה דחצר הפתוח לו כפתח[6] הוא: **ומבוי אסור.** קס"ד מדנקט ונפרלה חצר כנגדו משום דמיחזי כמבוי מפולש קא אסר ליה ולאו משום דנפרץ לחצר ורב יהודה מדנקט רחבה אשמעינן דמשום מפולש לא מיתסר וברחבה ליכא דיורין דליתסרו עליה אבל אי הוה כלה לחצר אסרי עליה ולקמן מפרש טעמייהו. והיינו דקשיא דרב אדרב בתרתי אי משום מפולש אי משום הנפרץ לחצר ואסרי עליה בני חצר דנפרץ המבוי במלואו לרשות האסורה לו: **לא ידענא.** ממאן גמרה: **בדורא דרעותא.** כפר רועים: **שכלה לרחבה.** ורחבה נפרלה בכותל שכנגדה: **אסברא לך.** מילתיה דרב דגמירנא לה מיניה: **כאן שעירבו כאן שלא עירבו.** כלומר אאי מבוי אסור דקאמר רב יש חילוק בדבר שפעמים אסור ופעמים מותר עירבו בני החצר עם בני מבוי מותרין דהא דאסר ליה רב לאו משום מפולש קאסר ליה כדמוקמינן לקמן [ח.] בזה שלא כנגד זה והאי נפרלה חצר כנגדו משום רבותא דחצר נקט דאף על גב דרבים נכנסין לה בזו ויוצאין לה בזו אפילו הכי שריא האויל ונפרלה בפחות מעשר דחשיב כפתח חצר אבל איסור מבוי לאו משום [פירלא] דכותל שכנגדו הוא אלא משום דבני חצר אסרי עליה כי לא עירבו דכיון דלדידיה הוי מלואו פירלא הוא ודיורי חצר אוסרין עליו והוא אינו אוסר עליהן כדאמרינן בפרק כל גגות העיר (לקמן ד' לב.) גבי חצר גדולה שנפרלה לקטנה דיורי גדולה בקטנה כלומר אוסרים בקטנה דדידהו הוא דבטלה לגבה ואין דיורי קטנה בגדולה לגבי גדולה פתח הוא ושתי חצירות שיש ביניהן פתח לא אסרן אהדדי כדאמרינן בפרק חצר (לקמן ד' עו:) נפרץ הכותל עד עשר אמות אם רצו מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד מפני שהוא כפתח ושניהם מותרין זה בזה: **דרב אדרב נמי לא איקשי.** כלומר מהשתא מצינן למימר דרב יהודה בדורא דרעותא כרב עבדוה כדאמרינן כאן שעירבו וכאן שלא עירבו וברחבה ליכא דיורין למיסרי אמבוי: ולמאי

[1] בס"ל: דפתח, [2] וליכא למימר דנקט הכי לאשמעי' דאם אינה רגילה בו מותר דא"כ מאי פריך לקמן מאי קמ"ל רב, [3] שייך לדף ח. ומהכ"מ כתב דהך ד"ה בעירבו עם ד"ה דאי וד"ה אם כולם דיבור אחד,

[4] בס"ל: דפתח, [5] וליכא לאשמועי' דאם אינה רגילה בו מותר דא"כ מאי פריך לקמן מאי קמ"ל רב, [6] שייך לדף ח.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בעירבו וכו' דלמפולש לא מהני לחי אלא, נ"מ דאם אינה אלא ובעו"ה נמחק ג"כ מה שנ"ב: (ב) בא"ד כלה לצידי רחבה ונפרלה רחבה כנגדו:

גליון הש"ם

גמ' אנא לא ידענא עובדא הוי. לקמן דף יב ע"א כ"ב דף מד ע"ב ושם דף פב ע"ב: תוס' ד"ה בעירבו וה"י מפרש. בחידושי מהרמ"ל אלא זמיתי להבין הא בתמת דהתיא עובדא היה בכלה לאמצע רחבה דהא למסקנא בכלה לצידי לכ"ע אסור ואיך לא אלרכה ר"י ולא מידי וכיון שכן למה דהיה סבר ר"י תחלה דפלוגתייהו רק בצידי דבאמצע ליכא חידוש ומריא לכ"ע אין הבית ראי' מהתוא עובדא הא שם היה בכלה באמצע וכ' יתיר עיי': בא"ד דאפ' לא נפרץ במלואו נמי הוי במפולש. וק"ל הא כמו דהרחבה וחצר לא הוי ממפולש מכח הגיפופין שלהן ה"נ המבוי בלא נפרץ במלואו:

מג א ב מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה יח סמג עשין דרבנן ג טוש"ע א"ח סי' שסה סעיף ג:

רב ניסים גאון

וכבר נטלו מי שהוא ראוי לו. ואם בט"ו בשבט אמרו הרי שנה שניה עדיין לא יצאת. וזה המעשר שהפריש מעשר שני הוא וחייב לאכלו הוא או כספו בירושלים. ולפיכך פדאהו בכסף ואכל כספו לפנים מן החומה כראוי לו כדי להנצל מן הספק.

רבינו חננאל

אינה כרב. דכיון דאמר רב מבוי שנפרץ במילואו לחצר ונפרצה כנגדו חצר לרה"ר החצר מותרת ומבוי אסור. אמאי אסור ליהוי כמבוי שכלה לרחבה. אלא אינה כרב אלא כשמואל. ואמר ליה אנא עובדא חזיתי לרב יהודי דלא אצטריך למבוי שכלה לרחבה ולא כלום, ואי קשיא משמיה דרב ליהוי כשמואל. ולא היא לרב נמי לא קשיא כיון דפרשה רב ששת הא דאמר רב חצר מותרת ומבוי אסור בשלא עירבו בני חצר עם בני מבוי, אבל אם עירבו מבוי נמי מותר. הכא נמי בשעירבו בני מבוי עם בני רחבה

ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דבין עירבו ובין שלא עירבו פליגי. דלפילו בעירבו אסר רב וטעמא משום מפולש ודוקא נפרלה [חלר] כנגדו קאמר הא לאו הכי לא מיתסר מבוי משום בני חלר והא דרב יהודה דשמואל היא ושרי בעירבו כגון רחבה דלא בעא עירוב ואע"ג דנפרלה רחבה כנגדו ואסר בלא עירבו גבי חלר אפילו לא נפרלה מדנקט רחבה ולא נקט חלר: **בעירבו.** דאיסורא משום פירלה שכנגדו היא: **במאי פליגי.** מאי טעמא דרב דאסיב ליה מפולש ומאי טעמא דשמואל דלא קרי ליה מפולש: **בשלא עירבו.** כי לא נפרלה מאי טעמא דשמואל דאמר בני חלר אסרי ומאי טעמא דרב דאמר לא אסרי: **בנראה מבחוץ ושוה מבפנים.** דפליגי ביה אמורא לקמן בפירקין (ד' ט:) איכא למאן דאמר נדון כנראה משני לדדין ואיכא למאן דאמר אינו נידון. והכא נמי הכי גיפופי דאית לחלר העודפים על רוחב פירלת המבוי נראין מבחוץ לאותן העומדים בחלר ולא מיחזי כותל פרוץ במלואו ויותר מעשר נמי לא הוי הלכך אע"ג דשוה מבפנים שהעומדין במבוי אין רואין אותו ונראה להם כותל פרוץ במלואו אפילו הכי לרב מהני הני גיפופי לשוויה פתחא לגבי מבוי כי היכי דמשוו ליה פתחא לגבי חלר והא דתנן[1] קטנה אסורה מוקיס ליה רב בנכנסין כותלי קטנה לגדולה דליכא נראה מבחוץ והוא פרוצה במלואה אבל הכא פיתחא הוא אף למבוי ולא אסרי בני חלר למבוי ואע"ג דשאר חלירות הפתוחות למבוי בפתח הגון ודאי אוסרות עליו זו הואיל ואינה רגילה בו שהרי סתום היה מתחלה אינה אוסרת עליו כדאמר בפ' מי שהוציאוהו (לקמן ד' מט.) שאינה רגילה בו מותר ושמואל סבר אין נידון משום שיור למבוי ופירלה היא ודיורי חלר אוסרין עליו אם לא עירבו: **ובשעירבו.** דאיסורא משום פירלה שכנגדו הוא פליגי בדרב יוסף דאמר לא שנו דאין לריך כלום אלא שכלה מבוי לאמצע רחבה דכיון דרוחבה של רחבה עודף על המבוי לכל לד נראה שהמבוי לרחבה כלה ואינו מושך עד רשות הרבים שכנגדו ולא אתי למיסרי מפולש ורב סבר אפילו הכי כיון דהעומד במבוי רואה לב' ראשי רשות הרבים ובקעי רבים מרשות הרבים זו לרשות הרבים זו דרך מבוי ורחבה אסור: **אבל כלה לידי רחבה.** שכותל אורך המבוי שוה לאחד מכותלי אורך הרחבה ונראה כמבוי ארוך ומושך עד רה"ר שכנגדו מיחזי כמפולש ואסור: **אבל זה כנגד זה.** פרלת חלר כנגד המבוי אסור. והאי כנגדו דקאמר רב ואוקימנא טעמא דאיסור מבוי בשלא עירבו הא עירבו מותר האי כנגדו לאו דווקא אלא כל כותל שכנגדו קרי הכי ובלידי רחבה אפילו זה שלא כנגד זה אסור משום דכותל רחבה מאריך המבוי והוי כמבוי ארוך עד כותל (א) רחבה שכנגדו ואסור מידי דהוה אמבוי עקום שיש יותר מעשר בעקומימתו לבלולי עלמא אסור [ו.] ואע"פ שאין פתחיו מכוונין הכא נמי משנכנס לרחבה הרי כל רוחב הרחבה הוי עקומימת גדולה ורחבה הרבה ודמי כמבוי המפולש דרך עקומימת: **ובני לה בתים.** ברחבה ברוחב העודף על המבוי ומשוי כותלי אורכה לכותל אורך המבוי: **לידו אחד יש ולידו אחד אשפה.** ולאשו אחד סתום כשאר מבוי ולאשו אחר לרשות הרבים מתוקן בלחי וקורה: **אשפה.** גבוהה עשרה ויש (ב) שפתו גבוה עשרה: **ויעלה היש שרעון.** של חול ואבנים אבל שפתו כי כן דרכו ומתקלר רוחב היש ונעשה קרקע כרוחב פרסה או יותר: **ומי חיישינן לו.** הש"ס הוא דמפרש מלתיה דמנא תימרא ואזיל: **וזורקין לה בשבת.** ולא חיישינן שמא תתמעט אשפה מעשרה ונמלא זורקין לרשות הרבים: **לאשפה דיחיד.** והיא אשפה דרבי אשפה דיחיד הואי: **ורבנן.** שהיו בדורו של רבי מאי הוו אמרי היא בההוא מבוי: **פסיק ליה לסורא באחולי.** היש היה סמוך לסורא מאחריה ולאשי המבואות מפולשין ליש והיה מרימר עושה רשתות ומכמורות לכל המבואות ולא רלה לסמוך על מחילת היש: **אמר שמא יעלה היש שירטון.** (ג) **פסיק.** מפסיק בינה לבין היש במחילות אחולי: **בודיא.** מחללת: **ואוסיבו ביה בעקומימיה.** בני ראשו אחד עשו לאי לפתחן והמחללת לעקומימתו ובני ראשו אחר לא עשו לפתחן לאי: **הני"מ לאי מעליא.** כשיש לחייס משני ראשין. ולשון מורי (ד) לריך עקומימותו לאי לבד מאותן שבשני ראשיו: **סיכלא.** קביליי"ל בלע"ז: **גופא א"ר ירמיה בו'.** ואוקמה כשלא עירבו ואיסורא דמבוי משום לאסרי עליה בני החלר הוא: **לא משנתנו היא.** היתר חלר תנינא ואיסור מבוי תנינא: **חלר קטנה שנפרלה.** במלואה לגדולה גדולה מותרת ולא אסרי בני קטנה עילויה לבגבי גדולה פתח הוא דיש לה שיור מכאן ומכאן והוו כשאי חלירות ופתח אחד ביניהן דלא אסרן אהדדי ולקמן [ט:] מוקי לה בשאין קטנה רחבה יותר מעשר דאי יותר מעשר לא הוי פתח בני גדולה: **וקטנה אסורה.** דלדידה לאו פתח הוא אלא פירלה ונעשית רשותן של בני גדולה שהרי נתערבה עמהן: **א"נ.** רב (ה) היתר חלר משמעינן ואע"ג דנפרלה בכותל השני דדרסי רבים מרשות הרבים זו לרה"ר זו דרך חלר ומבוי דאי מהתם הוה אמינא משום דלא דרסי רבים דהא גדולה לא נפרלה בכותל השני: **רה"ר לעומאה.** וספיקא טהור דהא ספק טומאה מסוטה גמרינן (ו) ובסוטה בכי האי חלר לאו מקום ייחוד וסתירה הוא:

אבל

ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא בין שעירבו ובין שלא עירבו פליגי בעירבו במאי פליגי בשלא עירבו במאי פליגי בשלא עירבו פליגי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים בעירבו קמיפלגי בדרב יוסף דאמר רב יוסף לא שנו [א] אלא שכלה לאמצע רחבה אבל כלה לצידי רחבה אסור אמר רבה הא דאמרת לאמצע רחבה מותר לא אמרן אלא [ב] זה שלא כנגד זה אבל זה כנגד זה אסור אמר רב משרשיא הא דאמרת זה שלא כנגד זה מותר לא אמרן אלא [ג] רחבה דרבים אבל רחבה דיחיד זימנין דמימלך עלה ובני לה בתים וה"ל כמבוי שכלה לה לצידי רחבה ואסור ומנא תימרא דשני לן בין רחבה דרבים לרחבה דיחיד [ד] דאמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק מעשה במבוי אחד שצידו אחד כלה לים וצידו אחד כלה לאשפה ובא מעשה לפני רבי ולא אמר בה לא היתר ולא איסור איסור לא אמר בה דהא קיימי מחיצות היתר לא אמר בה חיישינן שמא תינטל אשפה ויעלה הים שרטון ומי חיישינן שמא תינטל אשפה [ה] והתנן אשפה ברשות הרבים גבוה י' טפחים חלון שעל גבה זורקין לה בשבת אלמא שני [ו] בין אשפה דרבים לאשפה דיחיד הכא נמי שני בין רחבה דרבים לרחבה דיחיד ורבנן מאי אמר רב יוסף בר אבדימי תנא וחכמים אוסרין אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים איכא דאמרי אמר רב יוסף בר אבדימי תנא [ז] וחכמים מתירין אמר רב נחמן אין הלכה כדברי חכמים מרימר פסיק לה לסורא באוזלי [ח] אמר חיישינן שמא יעלה הים שרטון ההוא מבוי עקום דהוה בסורא כרוך בודיא אותיבו ביה בעקמומיתיה אמר רב חסדא הא לא כרב ולא כשמואל לרב דאמר תורתו כמפולש צורת הפתח בעי לשמואל דאמר תורתו כסתום הני מילי לחי מעליא אבל האי [ט] כיון דנשיב ביה זיקא ושדי ליה לא כלום הוא ואי נעיץ ביה סיכתא וחבריה חבריה: גופא אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו חצר מותרת ומבוי אסור אמר ליה רבה בר עולא לרב ביבי בר אביי רבי לא משנתנו היא זו [י] חצר קטנה שנפרצה לגדולה גדולה מותרת וקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה אמר ליה אי מהתם הוה אמינא [יא] הני מילי היכא דלא קא דרסי בה רבים אבל היכא דקא דרסי בה רבים אימא אפילו חצר נמי והא נמי תנינא [יב] [יג] חצר שהרבים נכנסין לה בזו ויוצאין לה בזו רה"ר לטומאה [יד] ורה"י לשבת אי מהתם הוה אמינא הני מילי זה שלא כנגד זה אבל

זורקין לה בשבת. משמע שהאשפה רחוקה מן הכותל ודרך למעלה מעשרה זורקין לה דהוו מקום פטור ואית דגרס שופכין:

לאו משנתנו היא זו חצר קטנה וכו'. וא"ל דקמ"ל דנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי דמתני' איכא לאוקמה בנכנסין כותלי קטנה לגדולה דאם כן הוי ליה לרב לפרושי מתני' דלא איירי בנכנסין או הוי ליה למימר בהדיא נראה מבחוץ אינו נידון משום לחי: מבוי

מד א ב ג מיי' פי"ז מהל' שבת הל' יח סמג עשין דרכנן ח טוש"ע ח"א סי' שסה סעיף ג: **מה** ד ה מיי' שם הלכה ה סמג שם טוש"ע ח"א סי' שסג סעיף כט: **ו** [שו"ע שם סעיף ה]: **מו** ז מיי' פ"כ מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה ג: **מז** ח מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה יח סמג שם טוש"ע ח"א סי' (שסד סעיף ד) [שסה סעיף ג]:

לעזי רש"י

קביליי"א [קיבול"א]. יתד, וו, זיז.

רבינו חננאל (המשך)

דיחיד, דאמ' מעשה במבוי שצידו אחד כלה לים וצידו אחד לאשפה ולא אמר בו ר' איסור, דהא קיימי מחיצות, היתר נמי לא אמר בו שמא תינטל אישפה מזה הצד, ויעלה הים שירטון מן הצד האחר ונמצא מבוי מפולש לרה"ר משני צדדין. פי' שירטון. כדכתיב ויגרשו מימיו רפש וטיט. פעמים שמגרש הים בזעפו על שפתו רפש וטיט ומתקבץ על שפתו ועולה כמין גבשושית, וכשנחם הים ישאר זה הטיט ומתיבש ונעשה קרקע מהלך לבני אדם לרה"ר. ואקשינן, ומי חישינן שמא תינטל אישפה והתנן בסוף מסכת זו אשפה ברה"ר גבוהה י' טפחים חלון שעל גבי וכו'. הנה ר' לא אמר בו לא איסור ולא היתר, רבנן מאי. ואמ' תנא (קמא) וחכמים אוסרין. ואמר רב נחמן הלכה כחכמים. מרימר פסיק לסורא באיזלי ולא חייש שמא יעלה הים שרטון .ההוא מבוי עקום דהוה בסורא כרכו בודיא. פי' מחצלת. אותיבו בשפתיה דמבוי. אמר רב חסדא הא דלא כרב דאמר תורתו כמפולש דאי כרב צורת הפתח בעי. ואי כשמואל דאמר כסתום לחי מעליא או קורה בעיא. ואי נקש ביה סיכא וחבריה בטינא לשמואל מיהא שפיר דמי משום דאינה מחיצה הניטלת ברוח. פי' ואם תקע בבודיא זו יתד וחיברו בטיט שפיר דמי. אמרו משמיה דרב מבוי שנפרץ במלואו. פי' נפרץ הכותל האמצעי כולו לחצר ונפרצה חצר כנגדו ברשות הרבים חצר מותרת ומבוי אסור. מבוי אסור משום דהוא מפולש לרה"ר, אבל חצר מותרת אפילו לטלטל בה, דקימ' לן בחצר אע"פ שרבים בוקעין בה מותר לטלטל.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל זה וכו' כמבוי ארוך עד כותל (רחבה) תו"מ וי"ב ס"א אין זה: (ב) שם ד"ה אמר ליה רב ביבי היתר:

מוסף רש"י

מעשה במבוי אחד. ראשו אחד פתוח לרה"ר וראשו אחד סתום, ושני צדדיו אחד יש וגילויו גבוהים י', ואחד אשפה, ובמים וחלרות פתוחין לו בדופן אמצעי (לקמן צט:). שרטון. לימו"ן בלע"ז, שמעלה טיט לשפתיו וממייבש ועשה קרקע עולם (שם). חצר קטנה שנפרצה לגדולה גדולה מותרת. לחולין כלי הנמים שבה אם עירבה לעצמה ולא אסרי עלה בני קטנה (לקמן נב:). חצר שהרבים נכנסין לה. דרך פתחים או פרלות של עצר (לקמן כב:).

רבינו חננאל

ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא, דרב בין עירבו בין לא עירבו אוסר, במאי פליגי. ואמרינן בשל(מ)א עירבו בנראה מבחוץ ושוה מבפנים, שמואל סבר הרי הוא לחי ומתיר, ורב סבר לא הוי לחי. בשעירבו פליגי במבוי שכלה לאמצע לרחבה, שמואל סבר לה כרב יוסף דאמר אפילו פילוש מבוי כנגד פילושה של רוחבה כיון שהוא באמצע רוחבה שרי, ורב (יוסף) כרבה דאמר אפילו באמצע רחבה זו כנגד זו אסור. אמר רב משרשיא זה שלא כנגד זה באמצע רחבה לא אמרן שמותר אלא ברוחבה דרבים אבל רחבה דיחיד אסור. מאי טעמא זימנין דמימלך ומלי ליה האי אמצע רחבה בתי והוה ליה פילושא בצידי הרחבה. ורחבה זו היא כמו שאמרנו שיש בה דיורין ואינה מוקפת כולה אלא יש לה פתח פתוח לרה"ר. ומנא תימרא דשני בין רחבה [ד]רבים לרחבה

מבוי העשוי כנדל. פי׳ רבינו תם שמבואות קטנים פתוחים למבוי גדול משני לדדין ואינן זה כנגד זה דאם כן הוו מפולשין וכענין זה הם כרגלי הגדל שיש לו ג׳ שורות של רגלים מימין ומשמאל והם זה שלא כנגד זה:

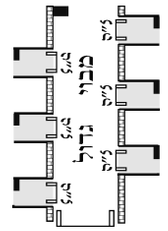

והא ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדע׳ ורמו עליה חומריה דרב. ממאי דאסו נמי לדשמואל לא פריך ויעטרך לתות (ג) דהא דאסו משום דנהדלעא אתרייה דשמואל הוה אבל מדאסו לדרב באתרייה דשמואל פריך שפיר: **מניח את** הקורה באלכסון. פ״ה משתמש כאן בארוכה וכאן בקצרה והדין עמו שפי׳ כן דאי לא תימא הכי אמאי מניח את הקורה באלכסון הא בעינן קורה לכל הפחות דבוקה במבוי כדאמר בסמוך גבי ב׳ יתידות בשני כותלים כו׳ לדברי האומר אסור ואף על פי שכאן מונח ראשו האחד על גבי המבוי אין סברא לחלק ואת״ת והיכי שרי להשתמש נגד האורוה הא אין כאן אלא ב׳ מחילות וי״ל דאית ליה קורה משום מחילה ומאן דאית ליה משום מחילה הוי אפילו דאורייתא כדמוכח בפירקין אי נמי כיון דלידו האחד ארוך מסתמא לא בקעי בה רבים ולא גזרו ביה רבנן הואיל ובטל לגבי מבוי אע״ג דאית ביה ד׳ על ד׳: **הכל** מודים בבין לחיים דאסור. טעמא משום דלאי הוי אפילו משום ואתי לאפוקי אבל בקורה דרחבה טפח ליכא למיחש אבל אין לפרש דטעמא דרב חסדא משום דסבר קורה משום היכר ולאי משום מחילה ומשום היכר (ד) ובין לחיים אסור ואינו יכול להשתמש אלא מן המחילה שלפנים דהא אביי אית ליה לעיל (ד׳ ה.) גבי היה גבוה מכ׳ ובא למעטו לחד לישנא קורה משום מחילה וכ״ש לאי וקא אמר בסמוך מסתברא מילתיה דר׳ יוחנן תחת הקורה אבל בין לחיים אסור ורבא נמי אית ליה בפירקין דתרוייהו משום היכירא ובסמוך מודה רבא דאסור להשתמש בין לחיים היכא דרחב אדרבעה שמין

אבל זה כנגד זה אימא לא ולרבה דאמר זה כנגד זה אסור הא דרב במאי מוקי לה בזה שלא כנגד זה תרתי למה לי אי מהתם הוה אמינא הני מילי לזרוק אבל לטלטל אימא לא קמ״ל איתמר מבוי העשוי כנדל אמר אביי עושה צורת הפתח לגדול והנך כולהו מישתרו בלחי וקורה א״ל רבא כמאן כשמואל דאמר תורתו כסתום למה ליה צורת הפתח ועוד הא [ה] ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא וחשו לה לדרב אלא אמר רבא [א] עושה צורת הפתח לכולהו להאי גיסא ואידך גיסא מישתרו בלחי וקורה אמר רב כהנא בר מניומי משמיה דרב כהנא בר מלכיו [ו] משמיה דרב כהנא רביה דרב ואמרי לה רב כהנא בר מלכיו היינו רב כהנא רביה דרב מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר פחות מארבע אמות מניח את הקורה באלכסון ארבע אמות אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר רבא אמר [ב] אחד זה ואחד זה אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר ואימא טעמא דידי ואימא טעמא דידהו אימא טעמא דידי [ג] קורה טעמא מאי משום היכר ובאלכסון לא הוי היכר ואימא טעמא דידהו [ד] קורה משום מאי משום מחיצה ובאלכסון נמי הוי מחיצה אמר רב כהנא הואיל ושמעתתא דכהני היא אימא בה מילתא הא דאמרת מניח הקורה באלכסון לא אמרן אלא שאין באלכסונו יותר מעשר אבל יש באלכסונו יותר מעשר דברי הכל אינו מניח אלא כנגד הקצר איבעיא להו מהו להשתמש תחת הקורה רב ורבי חייא ור׳ יוחנן אמרו [ג] מותר להשתמש תחת הקורה שמואל ורבי שמעון בר רבי ור״ש בן לקיש אמרו אסור להשתמש תחת הקורה לימא בהא קמיפלגי דמר סבר קורה משום היכר ומר סבר קורה משום מחיצה לא דכולי עלמא קורה משום היכר והכא בהא קמיפלגי דמר סבר היכירא מלגיו ומר סבר היכירא מלבר ואיבעית אימא דכולי עלמא משום מחיצה והכא בהא קמיפלגי דמר סבר חודו הפנימי יורד וסותם ומר סבר חודו החיצון יורד וסותם אמר רב חסדא הכל מודים בבין לחיים שאסור בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא נעץ שתי יתידות בשני כותלי מבוי מבחוץ והניח קורה על גביהן מהו א״ל לדברי המתיר אסור לדברי האוסר מותר רבא אמר לדברי האוסר נמי אסור [ד] בעינן קורה ע״ג מבוי וליכא איתיביה רב אדא בר מתנה [ד] לרבא היתה קורתו

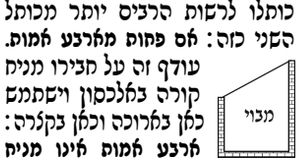

ארבע אמות אינו מניח קורה. על לאש כותל הארוך אלא כונס לפנים מראשו כנגד לאש כותל הקצר ומניחה: **ובאלכסון לא הוי היכרא.** שהרואה בני מבוי נמשכין ומשתמשין בהי״ר חוץ מכנגד כותל הקצר אומר מותר להשתמש ברשות הרבים לפי שאין אותו העודף דומה שיהא מן המבוי: **שאין באלכסונו יותר מעשר.** שהמבוי קצר לרחבו הרבה ואין ברוחבו ואארבע אמות הנמשכין להצטרף יותר מעשר: **אבל יש באלכסונו יותר מעשר.** נמצא פחתו רחב מעשר שהרי כל תחת הקורה הוי פתח: **מהו להשתמש תחת הקורה.** אכל מבואות קאי: **קורה משום מחילה.** ומודו הפנימי יורד וסותם הלכך אסור דמן המחילה ולפנים בעי אשתמושי: **מר סבר חודו הפנימי יורד וסותם.** נמצא תחת הקורה מן המחילה ולחוץ ואסור: **מלגו.** לגבי רשות הרבים דהיינו לד החילון: **מר סבר חודו הפנימי יורד וסותם.** נמצא תחת הקורה מן המחילה ולחוץ ואסור: **הכל מודים.** במבוי שאין בו קורה והכשירו בלחי שאסור להשתמש בין לחיים כלומר כנגד הלחי והאי דנקט בין לחיים אמבואות עובדא קאי: **נעץ שתי יתידות.** קביליי״ש נעוצות בכותל בעוביו שלגד רשות הרבים ונמצאת קורה שעליהן בולטת ונמשכת לחוץ יותר מן הכתלים וחודה הפנימי דבוק וסמוך לכותל כזה: **לדברי האוסר.** להשתמש תחת הקורה בכל מבואות דטעמא משום חודו הפנימי יורד וסותם: **מהיר.** כאן להשתמש במבוי הזה אגב הך קורה שאינה על גבי מבוי דכיון דחודו הפנימי סותם נמצאת סתימת הקורה דבוקה לכתלים וסתימה מעליתא היא: **לדברי המתיר.** להשתמש תחת הקורה אלמא חילון יורד וסותם אוסר כל המבוי הזה עד שיביאו קורה אחרת דאין הסתימה מחוברת לכתלים ויש אויר ביניהם והכא לאו מחילה ממש הוא להכשיר הפסק אויר שמכאן ומכאן ע״י לבוד:

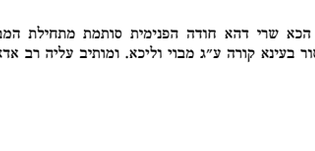

משוכה

עין משפט נר מצוה

מח א מיי׳ פי״ז מהל׳ שבת הלכה יט סמג עשין דרבנן ג טוש״ע א״ח סי׳ שסד ס״ה:
מט ב מיי׳ שם הלכה כ טוש״ע א״ח סי׳ שסג סעיף ל:
נ ג מיי׳ שם הלכה יא סמג עשין דרבנן ג טוש״ע א״ח סי׳ שסה סעיף ד:
נא ד מיי׳ שם הלכה כג טוש״ע א״ח סי׳ שסג סעיף יד:

לעזי רש״י

קביליי״ש [קיבילי״ש]. יתדות, ווים, זיזים.

מוסף רש״י

מבוי עקום. שני פתחיו מפולשין לרשות הרבים אחת (לעיל ו:). קורה טעמא מאי משום היכר. קורה שמיקנו חכמים למבוי משום היכר בעלמא הוא, דלא ליתו למיסרי הס״ל (לעיל ה.) דליחזו אינשי ולידעו דתקנתא עבוד ולא ליתי לאיתלופי בהי״ר (לעיל ג.). קורה משום מאי משום מחיצה. קורה דאמרת במבוי טעמא משום מחילה, דאמרינן תוהא המילון יורד וסותם (לעיל ה.).

רבינו חננאל

איתמר מבוי העשוי כנדל. פי׳ מבוי ארוך שמשני צדדיו יש לו מבואות קטנים פתוחין מיכן ומיכן כמו רגלי השרץ הנקרא נדל, ויש לו רגלים הרבה משוכות מהנה ומהנה. כדתניא עד כל מרבה רגלים זה נדל. אסקה רבא דהילכתא כוותיה, עושה צורת הפתח לכולהו מחד גיסא לכל חד וחד ואידך גיסא מישתרי בלחי וקורה. והא דרבא שייכא כרב דסבר מבוי עקום תורתו כמפולש וקאמר רב במבוי המפולש לרה״ר הלכה כת״ק דאמר עושה צורת הפתח מיכן ולחי או קורה מיכן. הא דאמר רב כהנא רביה דרב מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר, פחות מד׳ אמות מניח קורה באלכסון. פי׳ אם עודף הצד הארוך על הצד הקצר ד׳ אמות כאילו מבוי בפני עצמו הוא וצריך מחיצות כנגדו. פחות מד׳ אמות חשוב כמו פירצת מבוי ומחיצות של מבוי פותרות אותו. ואסיקנא בשיש באלכסונו יותר מעשר אמות דברי הכל אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר, וכן אם בא לעשות לחי אינו עושה אותו אלא כנגד הקצר. הא דאיבעיא לן מהו להשתמש תחת הקורה. רב ור׳ חייא ור׳ יוחנן אמרי מותר. וקיימא [לן] כוותייהו. וסוגיא ה) דק׳[א] סברי קורה משום היכר הני סבירא להו היא, והיכירה מלבר. וא״ת משום מחיצה הני סברי חודה החיצון סותם ולפיכך מותר לה[ן]שתמש תחת הקורה. וכן בין לחיים נמי מותר להשתמש כו׳ יוחנן דאמר (ו)[ל]תנא דר׳ זכאי דהוה תני תחת הקורה ובין לחיים ככרמלית פוק תני לברא. כלומר זו אינה משנה. [משום] הכר כלומר בין הקורה ובין הלחיים

מסורת הש״ס

ה) [לעיל ו:], ו) [לעיל ו:], ז) ה. וש״נ], ח) [סס], ד) גם לרב חסדא פריך [ת״י], ט) רש״ל מ״ז ועי׳ במהרש״ל, י) בס״ל: משמעמע, יא) [ויקרא יא], יב) [לעיל ו.], יג) [לף ז.], יד) איפכא משמע דטוב לעשות ל״ה בפילוגו לרה״ר ובעקמימותו לחי וא״ש לשמואל לפירוש שני של רש״י א״ל יותר בקל הוא לעשות ל״ה בעקמימותו ולחי אחד מכל לד מלעשות פעמיים ל״ה ולחי בחמלע [הר״ח בן הרי״ק],

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ משמי׳ דרב כהנא כר מלכיו (משמיה דרב כהנא רביה דרב וכו׳ רביה דרב) תא״מ וג״ב ס״א משמיה דרב כהנא רבה ואמרי לה רב כהנא בר מלכיו היינו רב כהנא רבה: (ב) רש״י ד״ה ועוד הא ההוא מבוי עקום דהוה: (ג) תוס׳ ד״ה והא ההוא וכו׳ דהא דאסו לדשמואל משום: (ד) ד״ה הכל וכו׳ קורה משום היכר ולחי משום מחילה ומשום הכי בין לחיים אסור דאינו יכול:

גליון הש״ם

ברש״י ד״ה נדל. כדתניא בתורת כהנים. וזה בחולין דף מז ע״ב: תוס׳ ד״ה מניח את הקורה. משום מחיצה הוי אפ׳ דאוריי״תא. עי׳ לקמן דף פו ע״א תד״ה קורה: בא״ד לא בקעי. עי׳ בר״ן פ״ק דסוכה דף ולא ע״א ד״ה גרסינן:

רבינו חננאל (המשך)

משום הכר הן. ואע״ג דאמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא ואת לא תסברא דבין לחיים אסור, והאמר משמיה דר׳ יוחנן מבוי שרצפו בלחיים. ס״א נפרץ בלחיים, פחות פחות מד׳ טפחים אליבא דרשב״ג דאמר אמרינן לבוד, בד׳ טפחים משתמש עם חודו הפנימי של פנימי. לדבנן דאמרי לא אמרינן לבוד בכי האי גוונא משתמש עם חודו הפנימי של חיצון, ודכולי עלמא בין לחיים אסור. ופרקינן דפחות לכרמלית. ואקשינן אבל לרה״ר מאי שרי יציבא בארעא וכו׳. כלומר ברה״ר מותר בכרמלית אסור. ופרקינן (היאך) [אין] מצא מין את מינו ונעור. בעא מיניה רמי מרב חסדא נעץ שתי יתידות בין שני כותלי מבוי מבחוץ והניח קורה על גבן, שנמצאת הקורה ע״ג היתידות מחוץ לכותלי המבוי, מהו זה להשתמש במבוי כו׳. א״ל (ו)לדברי רב ור׳ חייא ור׳ יוחנן דשרו להשתמש תחת הקורה, דסברי חודה של קורה החיצונה מתרת, הכא אסרי. דהא חודה החיצונה חוץ למבוי הוא, ואין זו המחיצת מבוי לפיכך המבוי אסור. ולדברי הני דאסרי, דסברי חודה הפנימי[ת] מתרת, הכא שרי דהא חודה הפנימית סותמת מתחילת המבוי. הנה רב חסדא אוקמ׳ בפלוגתא. רבא אמר לדברי הכל מבוי אסור בעינא קורה ע״ג מבוי וליכא. ומותיב עליה רב אדא מיהא דתניא היתה קורתו

ה) נראה דל״ל וקוגיא דגמ׳ הכי דאם קורה משום היכר הוא הני קבילא להו דהכירא מלגבי וא״ת משום מחילה כו׳.

משוכה. משמע רחוקה היא מן הכתלים: **או תלויה.** שאין לאשה מונחים על גבי הכתלים אלא תלויה באויר שקלרה משתי רוחותיה וכגון שנעץ קנה כל שהוא באמצע פתח המבוי ונתן על גבו את הקורה **כזה:** רבן שמעון סבירא ליה בכל דוכתא פחות מד' כלבוד למי:

משוכה מבחוץ. שנמשכה לתוך רשות הרבים כגון האי בעיין דלעיל [ח:] דשתי יתידות: **תלויה מבפנים.** שקלרה משתי רוחות ואינה מגעת לכתלים אלא נתלית באויר וא"מרינן לבוד להאריך לאשה: **אידי ואידי מבפנים.** ותרוייהו בקורה קלרה עסקינן: **משוכה מרוח אחת.** לאשה אחד על הכותל ולאשה השני אינו מגיע לכותל שבגבהן: **רב אשי אמר.** משום ב' רוחות לא איצטריכא ליה דכיון דתנא משוכה מרוח אחת הוא הדין משתי רוחות אלא מדא קתני משוכה והיא תלויה שקלרה היא מהגיע לכתלים ועוד שתלויה היא למעלה מגובה כותלי המבוי: **והיכי דמי כגון שנעץ שתי יתידות עקומות על גבי ב' כותלי מבוי.** ועקמימותיהן נוטות זו כלפי זו להיותן סניף להאריך הקורה משני לידיה כשתנתן עליהם והם עצמם אינם ראויות להכשר קורה שאין בהן רוחב טפח כשיעור הכשר קורה דמתניתין: **ואין בעקמומיתן שלשה.** ואיכא למימר לבוד מראשי הקורה ולכתלים ואין בגובהן של יתידות ממעל לכתלים שלשה טפחים דאי הוה בגובהן שלשה טפחים הוה מיפסלא דקורה על גבי כתלים בעינן אבל השתא בפחות משלשה אמרינן חבוט השפל כאילו מונחת על הכותל: **לבוד.** לשון סניף להאריך ובלע"ז אפש"ט: **נידון כדרמלית.** ואסור לטלטל שם: **משתבראי מילתיה דרבי יוחנן.** דאמר פוק תני לברא אלא מותר הוא אתחת קורה קאמר ליה דקסבר חודו החילון יורד וסותם: **אבל בין לחייס.** במבוי שאין שם קורה מודה דאסור: **מקום שאין בו ד' על ד'.** עומד בין רשות הרבים לרשות היחיד הואיל ואיכא מקום חשוב לאו רשות באנפי נפשיה הוא ובטיל להכא ולהכא והיינו מקום פטור: **לכתף עליו.** משאות: **ובלבד שלא יחליפו.** דלא ליתרו דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד ואתי למישרי הוצאה בשבת. ובין לחייס נמי אפילו אשבת ליה מקום בפני עצמו בטל להכא ולהכא ושרי: **בגבוה שלשה.** דמיגכרא אבל בין לחייס דלא מיגכרא דוכתא אי שריית לטלטל התם אתי להחליף ולאפוקי לרשות הרבים: **סוך הפתח.** כגון מבוי שיש פלימין רחבים לפתחו מכאן ומכאן והן הן לחייס שלו צריך להעמיד לחי אחר מבחוץ אם ירצה להשתמש בין הפלימין: **דאית בהו ארבעה.** ברוחב הפלימין במשך המבוי דכל ד' רשות באנפי נפשיה היא וכרמלית היא ומדרבנן אסורה: **לכרמלית.** לבקעה דשייך ומצטרף למינו שחוצה לו: **יציאה.** אזרחי: **מצא.** כרמלית שבין לחייס שלא היה בו שיעור כרמלית: **אם מינו.** שחוצה לו: **וגיעור.** מתחזק על ידי מינו וגיעור משנתן שהיה בתחלה בטל אצל שאינו מינו. ודוגמתו בבכורות (ד' כב.) טומאה שבטלה ומחזרה וגיעורה: אבל פחות לרשות הרבים שלא זה מינו ולא זה מינו ולכאן וכאן בטלה: **ואם לא אפשרא דבין לחייס.** לר' יוחנן אסור: **והאמר ר' יוחנן מבוי שרצפו בלחייס.** במשך המבוי מראשו לצד סופו בשתים ושלש אמות: **בפחות מארבעה.** שאין בין לחי ללחי ד' אבל יש ביניהן ג': **באנו למחלוקת רבן שמעון ורבנן.** דליפלגו לעיל במשלשה ועד ד' אי אמרינן לבוד או לא מאותו מחלוקת אנו למידין אף בהכשר מבוי זה יש מחלוקת ביניהן. ורבי יוחנן לא מפרש מילתיה והשתא קא מפרש רב הונא בריה דרב יהושע דעל כרחיך הא דקאמר רבי יוחנן דשייכא פלוגתא דרבן שמעון ורבנן הכא לא משכחת לה אלא בתשמיש שבגגד הלחייס לדרבן שמעון הוו כולהו כחד לחי ואין משתמש במבוי אלא עד חודו הפנימי של לחי הפנימי אבל משם ולחוץ הוי בין לחייס ואסור ולרבנן לא הוי כחד לחי ובלחי החילון משתרי מבוי ומותר להשתמש בכל המבוי עד חודו הפנימי של חילון לכנגד חילון לחוליה הוי בין לחייס. אלמא לרבי יוחנן בין לחייס אסור דאי בין לחייס לרבי יוחנן מותר מאי שייכא פלוגתייהו דרבן שמעון ורבנן להכא בין הוו כולהו כחד בין לא הוו כולהו כחד כנגד כולם הוא משתמש:

שאין בגובהן שלשה. ואם תאמר והא אמר בסוף [ד' כב.] דכי יש ברחבו טפח אמר חבוט ורמי אפילו ביתר מג' וקורה דרחבה טפח נימא נמי חבוט ורמי אפילו גבוה מג' ובלאו הכי קשה אמאי לא שריא אפילו ביתר מג' כיון דקורה תוך עשרים וי"ל דהכא בעינן קורה על גבי מבוי וביתר מג' לא הוי היכר תדע דהא משוכה מבחוץ אפילו בפחות מג' לא אמרינן לבוד: **תוך הפתח צריך לחי אחר להתירו.** לאו משום דמשתמש במבוי בפני עצמו דאין מבוי ניתר בלחי וקורה אלא אם כן ארכו יתר על רחבו ובתים וחצירות פתוחין לתוכו: **ורבא** התם הוא דפתוח לכרמלית.

ואם תאמר בפרק קמא דשבת (ד' ו.) גבי אחריס אומריס אסקופה משמשת שתי רשויות פתח פתוח כלפיים פתח נעול כלחוץ ופריך מהא דאמר רב צריך לחי אחר להתירו ומשני הכא באסקופת מבוי עסקינן ואמאי לא משני התם דפתוחה לכרמלית והתם דאחריס בפתוח לרה"ר וי"ל דאי בפתוח לרה"ר כיון דאין בו ארבע על ארבע הוי מקום פטור ואפילו פתח נעול נמי כלפיים ותדע דלתאני נמי לוקמא בגובה שלשה דהוי מקום פטור כדאמרינן לעיל אלא משום דאם כן אפילו נעול נמי: **לרשב"ג דאמר לבוד משתמש עד חודו הפנימי.** זו אינו מדברי רבי יוחנן דהא רב אשי מפרשה בע"א ואם תאמר אם כן מאי פריך לרבא הוא יפרש דפליגי שרצפו בלחייס רחבים ארבע על ארבע הוי מקום פטור ואפילו בתין רחבים ד' פליגי ומשכחת פלוגתא דרשב"ג אומר לבוד והרי בין כולם יש ד' ואסור להשתמש כנגדו ולרבנן דאמרי לא אמרינן לבוד משתמש עד חודו החילון של לחי החילון וי"ל כיון דכשאין כ"א ג' לחייס ובכל א' משהו ושניהם לצופים בפחות מד' לא משכחת פלוגתייהו דרשב"ג ורבנן ולא משכחת פלוגתייהו אלא כשיש ד' הוה ליה לרבי יוחנן לפרושי במילתיה בהדיא מבוי שרצפו בלחייס בפחות מד' בע"א בשמש ד' אע"ג דרב אשי מוקי לה בשמש ד' אמות כיון שאמר ר' יוחנן מבוי שרצפו הוי כאילו פירש בהדיא ד' אמות דמשמע מבוי ד' אמות: ולרשב"ג

משוכה או תלויה [ח] א פחות מג' אין צריך להביא קורה אחרת ג' צריך להביא קורה אחרת [ט] רשב"ג אומר פחות מד' אין צריך להביא קורה אחרת ד' צריך להביא קורה אחרת מאי לאו משוכה מבחוץ ותלויה מבפנים לא אידי ואידי מבפנים משוכה מרוח אחת ותלויה משתי רוחות [י] מהו דתימא מרוח אחת אמרינן לבוד משתי רוחות לא אמרינן לבוד קמ"ל רב אשי אמר משוכה והיא תלויה והיכי דמי [כ] כגון שנעץ שתי יתידות עקומות על שני כותלי מבוי שאין בגובהן ג' ואין בעקמומיתן ג' מהו דתימא או [כא] לבוד אמרינן או חבוט אמרינן לבוד וחבוט לא אמרינן קמ"ל תני ר' זבאי קמיה דר' יוחנן בין לחיים ותחת הקורה נידון כברמלית אמר ליה [כב] פוק תני לברא אמר אביי מסתברא מילתיה דר' יוחנן תחת הקורה אבל בין לחיין אסור ורבא אמר [כג] בין לחיים נמי מותר אמר רבא מנא אמינא לה [כד] דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו ואביי התם בגבוה ג' אמר אביי מנא אמינא לה [כה] דאמר רב חמא בר גוריא אמר רב תוך הפתח צריך לחי אחר להתירו וכי תימא דאית ביה ד' על ד' והאמר רב חנין [כו] בר רבא אמר רב תוך הפתח אע"פ שאין בו ד' על ד' צריך לחי אחר להתירו ורבא [כז] התם דפתוח לכרמלית אבל לרה"ר מאי שרי [כח] יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא אין [כט] מצא מין את מינו [ל] וניעור א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא ואת לא תסברא דבין לחיין אסור והאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מבוי שרצפו בלחיין פחות מד' באנו למחלוקת רשב"ג ורבנן לרשב"ג דאמר אמרינן לבוד משתמש עד חודו הפנימי של לחי הפנימי לרבנן דאמרי לא אמרינן לבוד משתמש עד חודו הפנימי של חיצון אבל בין לחיין דכולי עלמא אסור ורבא התם נמי דפתוח לכרמלית אבל לרה"ר מאי שרי יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא אין מצא מין את מינו וניעור רב

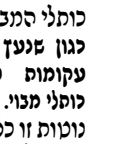

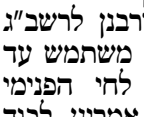

מסורת הש"ס

ח) [לקמן יד.], ט) [לקמן יד. טז: עו. פז: סוכה כב.], י) [סוכה טז:], יא) [בעיוך ערך גד ב' גריס גוד], יב) שבת מ: לקמן עז. פה: פז. קא:, יג) שבת טו., יד) [בשבת איתא רב חמא בר גוריא], טו) [יומא מז. ב"ק מב.], טז) ע"ז עב. בכורות כב. כג., יז) [עי' רש"י בע"ז עג. בד"ה מצא הארץ לפרש מלה זו], יח) בס"מ: בסוכה, יט) [שבת טו.], כ) [נדל"ל ארבעה], כא) וכ"ה דה"מ לשנוי דרבא סבר משן מבוי בד' וכן הוה מלי לאוקמא פלוגתא בשרצף עד סוף המבוי לרשב"ג דאמר לבוד לא הוי נראה בפחות [ת"ש], כב) גי' רש"ל במשך ד' אי בדרמיס ד',

גליון הש"ס

גמ' א"ל פוק תני לברא. שבת דף קו ע"ב איכא דף יב ע"ב יומא דף מג ע"ב:

לעזי רש"י

אפש"ט [אפוש"ט]. תוספת.

מוסף רש"י

פוק תני לברא. דטעות הוא (סנהדרין סב.). מקום שאין בו ד' על ד'. רוחב ועומד בין רה"י לרה"ר, ויש לו היכר כגון גבוה מן הארץ ג', ואילו היה רוחב ד' היה נקרא רשות לעצמו והוי כרמלית ואסור לכאן ולכאן, אבל עכשיו נקרא מקום פטור ומותר לכאן ולכאן לכתף עליו משאי שלהן (לקמן עז.). **ובלבד שלא יחליפו.** דדבנן היא, דאילו מיוכא ליכא, דבעינן עקירה מרשות זו והנחה לרשות זו, והכא עקירה מרה"י גמורה והנחה למקום פטור, ועקירה ממקום פטור והנחה לרה"ר גמורה (שם). **תוך הפתח.** של מבוי דהיינו רחב הסקופה (שבת ט.). **צריך לחי אחר להתירו.** שהלחי הסמוך אל המבוי אסמיה נגד הסקופה חקוף עליה, וקסבר אסור להשתמש נגד הלחי אלא מחודו הפנימי ולפנים הוי היכר המחילה (שם). **מצא** מין את מינו **וניעור.** כלומר נתחזק וימוסף איסורו, ולשון ניעור כאים אשר יעור משנתו, כמו הניעור בגילה, וכל היכא דתנא מצא מין את מינו וניעור היינו פירושה, ויש שמפרשין וניעור נוער מתורתו ראשונה ונדבק בחבירו ונתחזק, וא"כ נוער מיבעי ליה (ע"ז עג.).

עין משפט נר מצוה

נב א ב מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה כד טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף [כא] כה:

נג ג ד מיי' שם הלכה יא סמג עשין דרבנן ח טוש"ע א"ח סי' שסה סעיף ד:

רבינו חננאל

משוכה או תלויה פחות מג' אין צריך קורה אחרת. ג' צריך קורה אחרת. רשב"ג אומר אם יש ביניהן ארבעה צריך קורה אחרת. ואמרינן מאי משוכה לאו משוכה חוץ למבוי ונתונה ע"ג יתידות כי האי גוונא, וקתני דאם הקורה נתונה בפחות משלשה אין צריך קורה אחרת, ומותר לטלטל(ו) במבוי. ומשני רבא לא, אידי ואידי בין משוכה בין תלויה מבפנים של מבוי היא, מיהו משוכה מרוח אחת, כגון שנתן קורה ע"ג המבוי ויוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל שכנגדה במבוי, פחות מג' טפחים כלבוד דמי וכאילו ע"ג שני הכתלים היא נתונה ואין צריך קורה אחרת וכו'. תלויה, כגון שזו הקורה תלויה באמצע מבוי ואינה נתונה לא בכותל זה ולא בכותל זה, אם היא בפחות מג' טפחים מיכן ומיכן אין צריך קורה אחרת, וקמ"ל דאמרינן לבוד מב' רוחות. **רב אשי אמר משוכה והיא תלויה היכי דמי כגון שנעץ ב' יתדות עקומות.** כגון עקומית של אגמון. שאין בגובהן שלשה ולא בעקימומותו שלשה, ותלה הקורה בחבל ביניהן והיא תלויה ומשוכה, כלומר רחוקה מב' כותלי המבוי. וקמ"ל דאמרינן גוד אסיק מחיצתה מן הקורה ולמעלה, ותוב אמרינן חבוט רמי ביתדות כדי להראות כאילו נתפשטה עקומית להשתוך לקורה כדי שתהיה הקורה על שני הכתלים. וקיי"ל כרבא דהא רב אשי דהוא בתרא מתרץ למתניתא דא כוותיה. כיון דאמר רבא בין הקורה ובין הלחיים מותר להשתמש, א"ל רב (אשי דהוא)ט) הונא בריה דרב יהושע **ואת לא תסברא דבין לחיים אסור, והא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מבוי שרצפו בלחיים פחות מד',** פי' כותל של מבוי בכל משך פחות מד' טפחים מרחיב בעובי הכותל כשיעור טפח ונראה לחי, וכן מושך בענין הזה רוב אורכו של מבוי. וא"ר יוחנן בכה"ג באנו למחלוקת רשב"ג ורבנן, שחולקין (דהא) [בהא] דתניא היה קורה משוכה או תלויה פחות מג' א"צ קורה אחרת כו', עד כ"ש בין לחיים אסור. ושני (רבה) [רבא] במבוי שפתוח לכרמלית משום דמצא מין את מינו וניעור, אבל אם היה פתוח לרה"ר מותר.

ט) נראה דשיבוש הוא וכן ליתא בספר. ר"ת לעיל ח: שהעתיק הגמ' כאן. והמגיה בד"ו לא נחית לזה במש"כ שאולי גי' אחרת היתה לו בכאן.

ולרשב"ג להוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים. פ"ה דמסתמא דלחי קמא משכו קימעא כלפי חוץ שכן דרך כל מעמידי לחי שמושכין קצת כלפי חוץ כדי שירלה מבחוץ שהוקבע לשם לחי ויותר נראה לפרש שמשכו קצת כלפי פנים דהא משמע בכולי שמעתא דבעי למישרי לרבא עד חודו החיצון של לחי והיכי הוה שרי אי מושכו כלפי חוץ דהיינו לרשות הרבים דאיך יתיר את רה"ר

דקתני מבוי אורך כתליו שוין:

כותל שצדו אחד כנוס משל חבירו בין שנראה כו'. כאן פ"ה ששקע הכותל מלפניו ונעיל פירש נראה מבחוץ שמשך כל הלחי לחוץ וחודו הפנימי נכנס בעובי הכותל ואינו נראה מבפנים אלא מבחוץ ונראה לדבר שינה דלעיל איירי בלחי שמעמידין אצל כותל ודרך להעמידו לצד פנים ומייתי לה נמי אמבוי שרצפו בלחיים דהיינו לצד פנים אבל הכא מיירי בכותל שצידו אחד כנוס משל חבירו ודרך לעשות בגין כעין זה כשיש שני מבואות זה אצל זה או בית ואחר אצל המבוי שפעמים מאריכין כותל שאצלו יותר מכותל המבוי ומה שפירש כאן ניחא טפי דלפי' הקונטרס לעיל קשה דאי חשיב נראה מבחוץ כשהלחי לצד הפנימי (ב) היכי משני לקמן בנכנסין כותלי קטנה לגדולה אכתי נראה מבחוץ הוא דגיפופי גדולה נראין שהן עודי כותלי קטנה ומה שנכנס לתוך הגדולה הוי כלחי שפירש הקונטרס ואין לומר בנכנסין ארבע אמות שיוצאין מתורת לחי דאין זה שייך בחצר ומיהו אי הוי דווקא הא דאמר לקמן בעשר ושני טפחים סגי אתי שפיר דמיירי כשאין (ג) בעודיו טפח וריצב"א מייחד בנכנסין כותלי קטנה לגדולה מיירי שיש היכר איזו הס כותלי קטנה כגון שכותלי קטנה הולכים בשיפוע ממזרח למערב כמו שעושין לכתלים בראשיהן וכותלי גדולה שיפועם מצפון לדרום: **אי לא סבר לה למה ליה למתנייה.** לע"ג דבפ' יוצא דופן (נדה ד' מו:) אשכחן רבי יוסי דתני בריית' דסדר עולם ולא סבר לה יש לומר דהיינו דברי הראשונים ממנו אבל דברי דבר פלוגתא לא תני: רבי

רב אשי אמר. לעולם בין לחיים לרבי יוחנן מותר והאי דאמר רבי יוחנן דשייכא פלוגתייהו דרבן שמעון ורבנן להכא כגון דהוה משך רציפה זו ד' אמות באורך המבוי: **ורבן שמעון.** יש לבוד בפחות מד' והוה ליה חד לחי ואמרינן לעיל (ד' ה.) ד' אמות נידון משום מבוי ויליף מתורת לחי: **ולריך לחי אחר להפירו.** מבוי זה שבין לחיים אבל מלחי הפנימי ואילך מיהו שרי לטלטולי במבוי דלהנהו ולאי נראה לחי ועוביו נידון להם בלחי וניתר בו מבוי כך שמעתי. ולי נראה שאפילו מפנימי ולפנים אינו ניתר דלחי הפנימי ולפנים[1] לרבי יוחנן אינו מתיר כלל אבל לרבנן כל חד וחד באנפי נפשיה הוא ומשתרי מבוי בלחי קמא: **ורבן שמעון.** נהי נמי דכולי חד הוא ונידון משום מבוי אפילו הכי היכי שמע רבי יוחנן מדרבן שמעון דבעי לחי אחר להתירו ליתשתרי האי מבוי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים דהא מסתמא כי אוקמא אלחי קמא משכו קמעא כלפי חוץ (כזה) שכן דרך כל מעמידי לחיים כדי שירלה מבפנים ומבחוץ שהוקבע שם לשם לחי דאם אינו מושך קצת הלחי להלאה מכותלי המבוי מעט אלא בשוה להן כזה נראה כמוסיף על רוחב עודי כותל המבוי ואינו ניכר מבחוץ שהוא לחי אלא בפנים ניכר שאינו מן הכתלים לפי שחודו נראה בפנים וכיון דראשון קצתו נמשך לחוץ כי הדר השווהו מבפנים ברליפת לחיים הללו ועשאו כותל מיהא ליתשתרי מבוי בההיא בליטה קמייתא הנראית מבחוץ דהא אמרינן לקמן נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי: **מידי הוא טעמא.** כלומר מי מותבינן האי תיובתא אלא לרבי יוחנן דיליף מלבוד דרבן שמעון פסולא להאי מבוי: **אינו נידון.** הלכך אי אמרינן לבוד בעי לחי אחרינא: **איתמר** גרסינן: **נראה מבפנים ושוה מבחוץ.** שהעמיד הלחי רחבו לצד אורכו של מבוי ולא משך אלא רחבו קימעא כלפי חוץ אלא

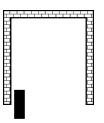

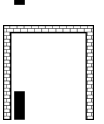

כותל שלידו אחד כנוס מחבירו. שנכנס הבנין ומיעטו מעביו דהשתא בולט ויולא ממנו כמין שקעו (ד) [א] ושוה מבחוץ כזה כגון שקעו (ה) הכותל מלפניו דאמר לעיל בהדיא אינו נידון:

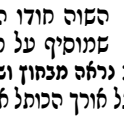

מי לא שמיע ליה הא. מתני' דר' חייא ואפ"ה לא דילמא איהו נמי שמיע ליה ולא סבר לה: **חלר קטנה גדולה קטנה נמי השתרי.** דלא ליסרו בני גדולה עלייהו אלא ליהוי נמי פתחא לגבה להיות כשני חצירות ופתח ביניהם ואע"ג דשוה מבפנים שהעומד בתוכה רואה כל כתלי אורכה שוין שאין שם מכותל רחבה לפיאותיה כלום והוי מלואה הרי מבחוץ בתוך הגדולה נראין לה שיורין (ד) וכותל זה מכאן ומכאן אותו עולף שהגדולה עולפת על הקטנה דהא גדולה בהו משתריא משום דלדידה נראין אלא מבפנים: **בנכנסין כותלי קטנה.** ובולטין לתוך הגדולה בשתים וג' אמות דהנך גיפופי דשם להו מגדולה שעומדין מאחרי פירלת הקטנה נראין אלא מאותו כותל היה כזה: **וימא לבוד ופשפרי.** כזה כותלי אורך הקטנה **עובה.** עולפת על הקטנה אלא אמה אחת הרי שלשה טפחים לכאן ושלשה טפחים לכאן ועודי כניסות הכתלים ממעטין את השלשה מכל לד דאיכא לבוד: **במופלגין מכותל זה בשנים ומזה בארבעה.** שלא היתה קטנה מכוונת כנגד אמצעיתה של גדולה אלא משוכה שני טפחים לצד אחד ויש מהאמה עודפת שני טפחים לכאן וארבעה לכאן והכניסות דקות ונשאר מצד אחד יותר משלשה ריוח: **וימא לבוד מרוח אחת.** והרי כאן שיור אחד נראה מבחוץ ותשתרי ביה קטנה דישוויה להאי פירלה פתח דהא עשר הוא דהויא: רבי

רב אשי אמר כגון שרצפו בלחיים פחות פחות מארבעה במשך ארבע אמות לרבן שמעון בן גמליאל דאמר אמרינן לבוד הוה ליה מבוי וצריך לחי אחר להתירו ולרבנן דאמרי לא אמרינן לבוד לא צריך לחי אחר להתירו ולרבן שמעון בן גמליאל להוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים מידי הוא טעמא אלא לר' יוחנן הא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי [6] איתמר נראה מבפנים ושוה מבחוץ נידון משום לחי נראה מבחוץ ושוה מבפנים רבי חייא ורבי שמעון ב"ר חד אמר [א] נידון משום לחי וחד אמר אינו נידון משום לחי תסתיים דר' חייא הוא דאמר נידון משום לחי דתני [3] רבי חייא כותל שצידו אחד כנוס מחבירו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ נידון משום לחי תסתיים ורבי יוחנן מי לא שמיע ליה הא אלא שמיע ליה ולא סבר לה רבי חייא נמי לא סבר לה האי מאי בשלמא ר' יוחנן לא סבר לה משום הכי לא תני לה אלא ר' חייא אי איתא דלא סבר לה למה ליה למיתנא אמר רבה בר רב הונא נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי אמר רבה [3] ומותבינן אשמעתין [ב] [7] חצר קטנה שנפרצה לגדולה גדולה מותרת וקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה ואם איתא קטנה נמי תשתרי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים אמר ר' זירא [ג] בנכנסין כותלי קטנה לגדולה ולימא לבוד ותשתרי וכי תימא דמפלגי טובא והא [5] תני רב אדא בר אבימי [1] קמיה דר' חנינא [8] קטנה בעשר גדולה באחת עשרה אמר רבינא במופלגין מכותל זה בשנים ומכותל זה בד' ולימא לבוד מרוח אחת ותשתרי רבי

רב אשי אמר. לעולם בין לחיים לרבי יוחנן מותר והאי דאמר רבי יוחנן דשייכא פלוגתייהו דרבן שמעון ורבנן להכא כגון דהוה משך רציפה זו ד' אמות באורך המבוי: **ורבן שמעון.** יש לבוד בפחות מד' והוה ליה חד לחי ואמרינן לעיל (ד' ה.) ד' אמות נידון משום מבוי ויליף מתורת לחי: **ולריך לחי אחר להפירו.** מבוי זה שבין לחיים אבל מלחי הפנימי ואילך מיהו שרי לטלטולי במבוי דלהנהו ולאי נראה לחי ועוביו נידון להם בלחי וניתר בו מבוי כך שמעתי. ולי נראה שאפילו מפנימי ולפנים אינו ניתר דלחי הפנימי ולפנים[1] לרבי יוחנן אינו מתיר כלל אבל לרבנן כל חד וחד באנפי נפשיה הוא ומשתרי מבוי בלחי קמא: **ורבן שמעון.** נהי נמי דכולי חד הוא ונידון משום מבוי אפילו הכי היכי שמע רבי יוחנן מדרבן שמעון דבעי לחי אחר להתירו ליתשתרי האי מבוי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים דהא מסתמא כי אוקמא אלחי קמא משכו קמעא כלפי חוץ (כזה) שכן דרך כל מעמידי לחיים כדי שירלה מבפנים ומבחוץ שהוקבע שם לשם לחי דאם אינו מושך קצת הלחי להלאה מכותלי המבוי מעט אלא בשוה להן כזה נראה כמוסיף על רוחב עודי כותל המבוי ואינו ניכר מבחוץ שהוא לחי אלא בפנים ניכר שאינו מן הכתלים לפי שחודו נראה בפנים וכיון דראשון קצתו נמשך לחוץ כי הדר השווהו מבפנים ברליפת לחיים הללו ועשאו כותל מיהא ליתשתרי מבוי בההיא בליטה קמייתא הנראית מבחוץ דהא אמרינן לקמן נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי: **מידי הוא טעמא.** כלומר מי מותבינן האי תיובתא אלא לרבי יוחנן דיליף מלבוד דרבן שמעון פסולא להאי מבוי: **אינו נידון.** הלכך אי אמרינן לבוד בעי לחי אחרינא: **איתמר** גרסינן: **נראה מבפנים ושוה מבחוץ.** שהעמיד הלחי רחבו לצד אורכו של מבוי ולא משך אלא קצת רחבו קימעא כלפי חוץ אלא

כותל שלידו אחד כנוס מחבירו. שנכנס הבנין ומיעטו מעביו דהשתא בולט ויולא ממנו כמין שקעו (ד) [א] ושוה מבחוץ כזה כגון שקעו (ה) הכותל מלפניו דאמר לעיל בהדיא אינו נידון:

מי לא שמיע ליה הא. מתני' דר' חייא ואפ"ה לא דילמא איהו נמי שמיע ליה ולא סבר לה: **חלר קטנה גדולה קטנה נמי השתרי.** דלא ליסרו בני גדולה עלייהו אלא ליהוי נמי פתחא לגבה להיות כשני חצירות ופתח ביניהם ואע"ג דשוה מבפנים שהעומד בתוכה רואה כל כתלי אורכה שוין שאין שם מכותל רחבה לפיאותיה כלום והוי מלואה הרי מבחוץ בתוך הגדולה נראין לה שיורין (ד) וכותל זה מכאן ומכאן אותו עולף שהגדולה עולפת על הקטנה דהא גדולה בהו משתריא משום דלדידה נראין אלא מבפנים: **בנכנסין כותלי קטנה.** ובולטין לתוך הגדולה בשתים וג' אמות דהנך גיפופי דשם להו מגדולה שעומדין מאחרי פירלת הקטנה נראין אלא מאותו כותל היה כזה: **וימא לבוד ופשפרי.** כזה כותלי אורך הקטנה **עובה.** עולפת על הקטנה אלא אמה אחת הרי שלשה טפחים לכאן ושלשה טפחים לכאן ועודי כניסות הכתלים ממעטין את השלשה מכל לד דאיכא לבוד: **במופלגין מכותל זה בשנים ומזה בארבעה.** שלא היתה קטנה מכוונת כנגד אמצעיתה של גדולה אלא משוכה שני טפחים לצד אחד ויש מהאמה עודפת שני טפחים לכאן וארבעה לכאן והכניסות דקות ונשאר מצד אחד יותר משלשה ריוח: **וימא לבוד מרוח אחת.** והרי כאן שיור אחד נראה מבחוץ ותשתרי ביה קטנה דישוויה להאי פירלה פתח דהא עשר הוא דהויא: רבי

ולרשב"ג להוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים. פ"ה דמסתמא דלחי קמא משכו קימעא כלפי חוץ שכן דרך כל מעמידי לחי שמושכין קצת כלפי חוץ כדי שירלה מבחוץ שהוקבע לשם לחי ויותר נראה לפרש שמשכו קצת כלפי פנים דהא משמע בכולי שמעתא דבעי למישרי לרבא עד חודו החיצון של לחי והיכי הוה שרי אי מושכו כלפי חוץ דהיינו לרשות הרבים דאיך יתיר את רה"ר

דקתני מבוי אורך כתליו שוין:

כותל שצדו אחד כנוס משל חבירו בין שנראה כו'. כאן פ"ה ששקע הכותל מלפניו ונעיל פירש נראה מבחוץ שמשך כל הלחי לחוץ וחודו הפנימי נכנס בעובי הכותל ואינו נראה מבפנים אלא מבחוץ ונראה דלכך שינה דלעיל איירי בלחי שמעמידין אצל כותל ודרך להעמידו לצד פנים ומייתי לה נמי אמבוי שרצפו בלחיים דהיינו לצד פנים אבל הכא מיירי בכותל שצידו אחד כנוס משל חבירו ודרך לעשות בגין כעין זה כשיש שני מבואות זה אצל זה או בית ואחר אצל המבוי שפעמים מאריכין כותל שאצלו יותר מכותל המבוי ומה שפירש כאן ניחא טפי דלפי' הקונטרס לעיל קשה דאי חשיב נראה מבחוץ כשהלחי לצד הפנימי (ב) היכי משני לקמן בנכנסין כותלי קטנה לגדולה אכתי נראה מבחוץ הוא דגיפופי גדולה נראין שהן עודי כותלי קטנה ומה שנכנס לתוך הגדולה הוי כלחי שפירש הקונטרס ואין לומר בנכנסין ארבע אמות שיוצאין מתורת לחי דאין זה שייך בחצר ומיהו אי הוי דווקא הא דאמר לקמן בעשר ושני טפחים סגי אתי שפיר דמיירי כשאין (ג) בעודיו טפח וריצב"א מייחד בנכנסין כותלי קטנה לגדולה מיירי שיש היכר איזו הס כותלי קטנה כגון שכותלי קטנה הולכים בשיפוע ממזרח למערב כמו שעושין לכתלים בראשיהן וכותלי גדולה שיפועם מצפון לדרום: **אי לא סבר לה למה ליה למתנייה.** לע"ג דבפ' יוצא דופן (נדה ד' מו:) אשכחן רבי יוסי דתני בריית' דסדר עולם ולא סבר לה יש לומר דהיינו דברי הראשונים ממנו אבל דברי דבר פלוגתא לא תני: רבי

רב אשי אמר כגון שרצפו בלחיים פחות פחות מארבעה במשך ארבע אמות לרבן שמעון בן גמליאל דאמר אמרינן לבוד הוה ליה מבוי וצריך לחי אחר להתירו ולרבנן דאמרי לא אמרינן לבוד לא צריך לחי אחר להתירו ולרבן שמעון בן גמליאל להוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים מידי הוא טעמא אלא לר' יוחנן הא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי [6] איתמר נראה מבפנים ושוה מבחוץ נידון משום לחי נראה מבחוץ ושוה מבפנים רבי חייא ורבי שמעון ב"ר חד אמר [א] נידון משום לחי וחד אמר אינו נידון משום לחי תסתיים דר' חייא הוא דאמר נידון משום לחי דתני [3] רבי חייא כותל שצידו אחד כנוס מחבירו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ נידון משום לחי תסתיים ורבי יוחנן מי לא שמיע ליה הא אלא שמיע ליה ולא סבר לה רבי חייא נמי לא סבר לה האי מאי בשלמא ר' יוחנן לא סבר לה משום הכי לא תני לה אלא ר' חייא אי איתא דלא סבר לה למה ליה למיתנא אמר רבה בר רב הונא נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי אמר רבה [3] ומותבינן אשמעתין [ב] [7] חצר קטנה שנפרצה לגדולה גדולה מותרת וקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה ואם איתא קטנה נמי תשתרי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים אמר ר' זירא [ג] בנכנסין כותלי קטנה לגדולה ולימא לבוד ותשתרי וכי תימא דמפלגי טובא והא [5] תני רב אדא בר אבימי [1] קמיה דר' חנינא [8] קטנה בעשר גדולה באחת עשרה אמר רבינא במופלגין מכותל זה בשנים ומכותל זה בד' ולימא לבוד מרוח אחת ותשתרי

א) [סוכה יט.], **ב)** לקמן טו. [מוספתא פ"ל ה"ח], **ג)** [קידושין נ: וש"נ], **ד)** [לעיל ח. וש"נ], **ה)** לקמן יב. ע"ש, **ו)** נ"ל קמיה דר' חנינא ואמרי לה קמיה דר' חנינא בר פפא, **ז)** בס"ל ליתא, **ח)** ליור זה וכן להלן בד"ה בין שנראה מבחוץ וכו' נדפסו בטעות בדפוסים, לכן ליירנו ע"פ המהרש"ל, והגר"א (סי' שס"ג), ושו"ת המהרלב"ח (סי' רי"ד). אמנם ע"פ הגר"א (סי' שס"ג) יש לגייר כך:

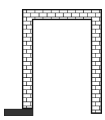

ט) בס"ל: שקוקע, **י)** ע"פ הגר"א (סי' שסג) יש לגייר כך:

הגהות הב"ח

(א) גמ' קמיה דר' חנינא בר פפי קטנה בעשר: **(ב)** רש"י ד"ה נראה מבחוץ וכו' ותוהו הפנימי נכנס בעובי כותל המבוי: **(ג)** ד"ה מי לא שמיע וכו' הכא נמי היכי מסתיימת מינה: **(ד)** ד"ה חצר קטנה וכו' לה שיורין מכותל זה: **(ה)** תוס' ד"ה כותל וכו' דאי חשיב נראה מבחוץ כשהלחי לצד הפנימי ואין נראה לצד המבוי אלא לעומדי' אחורי המבוי היכי משני לקמן: **(ו)** בא"ד בעשר וכו' טפחים סגי אתי שפיר דמיירי כשאין באורכן טפח. נ"ב פי' באורכו של כותלים הנכנסין לקטנה אין באורכן טפח ולא חשיב פס הכותל עצמו אם לא בדאיכא טפח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה בין שכנסתה נראית בפנים וכו'. נ"ב עי' מהרש"ל והגיורים נדפסו בטעות וכבר הארכתי בזה בחידושי. ושוב ראיתי בקרבן נתנאל בפרקין סי' יא תקנס על נכון:

לעזי רש"י

פלי"ר [פילי"ר]. אומנה (עמוד תומך).

מוסף רש"י

ומוחבינן אשמעתין. אשמועתא עצמנו (גיטין לח:) יש לי להשיב על דברי (קדושין נ:) אלדיה גופיה קא מותיב (מנחות מז.). חצר קטנה שנפרצה. נמצאת, לגדולה גדולה מותרת. לחוליא כלי הכתים שבה אם עירבה לעצמה (לקמן צב.) ולא אסרי בני קטנה עליה, לבני גדולה פתח הוא דיש לה שיור מכאן ומכאן והוו

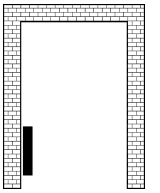

נר א מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה כב טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ט [וסעיף יג]:

ב [מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה כד טוש"ע א"ח סי' שעד סעיף ג]:

ג [שו"ע שם]:

רבינו חננאל

רב אשי אמר כגון שרצפו פחות פחות מד' במשך ד' אמות. לרשב"ג דאמר כל פחות מד' טפחים אמרינן לבוד הוא, נידון אילו ארבע אמות הרצופות בלחיים כאילו מבוי בפ"ע הוה וצריך לחי אחר להתירו, ור' יוחנן הוא דאמר מבוי שרצפו בלחיים באנו למחלוקת רשב"ג ורבנן. ולמה א' לדברי רשב"ג צריך לחי אחר להתירו דאע"ג דנראה מבחוץ ושוה מבפנים הוא, לית ליה לר' יוחנן דכי האי גוונא נידון משום לחי, דכי אתא רבין אמר ר' יוחנן אפי' נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי. **תני ר' חייא כותל שצידו אחד כנוס מחבירו.** פי' כגון כותל רחב ועשה ראשו צר ונראה מבחוץ כמו לחי ושוה מבפנים, או רחב מראשו והניח מעוביו כמו טפח, כגון שהתחיל רחב הכותל ד' טפחים והניח טפח והיצר ובנה, נידון משום לחי. ואע"ג דר' יוחנן שמיעא ליה הא מתניתא דתנא לה ר' חייא, כיון דלא ס"ל כוותיה משום הכי לא תני לה. אבל ר' חייא אי לאו דסבר לה כוותיה למה לי למיתנייה. **אקשי רבא** למ"ד נידון משום לחי, והתנן חצר גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת וקטנה אסורה, ואמאי קטנה אסורה תשתרי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים. ודחי ר' זירא בנכנסין כותלי קטנה בגדולה ג' טפחים שאינו נראה הנותר מן הכותל של גדולה כמו לחי, שהרי יוצא ג' ואינו נראה מכללו. **ואמרי' ולימא לבוד.** כלומר ראה כותל קטנה היוצא ג' כאילו לבוד בכותל של גדולה ויהיה כותל של קטנה כלחי. וכי תימא כי אמרי' לבוד היכא דהוא פחות מג' טפחים והאי כותל של קטנה מיפלא מן כותלה של גדולה אינה אינו אדא קטנה ב' גדולה בי"א. הנה אין ביניהן אלא אמה אחת בלבד. ודחי רבינא במופלגת מכותל זה ד' טפחים ומכותל זה ב' טפחים,

כשתי חצרות ופתח אחד ביניהן דלא אסרי אהדדי (לעיל ח.). וקטנה אסורה. לדידה לאו פתח הוא אלא פירלה ועשית רשותן של בני גדולה, שהרי נתערבה עמהן (שם).

רבי היא דאמר בעינן ב'. שיורין לחצר של עשר הגפרלת במלואה: **חצר ניתרת בפס אחד.** אם נפרלה לרשות הרבים ונשתייר בה מלא ג' מותרת. ובשאין הפירלה יותר מעשר עסקינן דאי יותר מעשר לא מהני ליה מחילה להאי חצר: **האי מאי אי אמרת בשלמא.** מתני' דלהוה שמעינן לה מעיקרא במכוונת קטנה כנגד אמצעיתה של גדולה ומהאמה היתירה נשארו שלשה לכאן ושלשה לכאן ו"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים משני רוחות ואפילו הכי קטנה אסורה דנראה מבחוץ ושוה מבפנים לא מהני (ח) ורבי בשני פסין דחצר כרבי יוסי סבר לה דאמר במתני'(ו) אין לחי פחות מרוחב שלשה וכל שכן פסין דחצר דבעי רוחב כדבעי רבי יוסי בלחי: **ודרבינא.** דאוקמא [ט:] במופלגין מזה בשנים ומזה בארבעה ליתא דא"כ לא הוה משתריא גדולה דפס ב' טפחים לא מהני וכיון דליתא לדרבינא ליתא נמי לדרבי זירא דאוקמא [שם] בנכנסין דכיון דמכוונת שלשה מכאן ושלשה מכאן כיסה מאי מהניא הא כי נכנסין נמי איכא (ו) למשרייה (ט) בנראה מבחוץ ושוה מבפנים מב' רוחות ולא שרינן לה דמוקמינן ליה בנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי מאשם הכי יהיב תנא שיעור לעודפה של גדולה שתהא יתירה על הקטנה אמה כי היכי דיהוו לה לגדולה שלשה מכאן ושלשה מכאן משום דרבי שני פסין בעי ורחבי' שלשה כרבי יוסי ומשום היתר גדולה נקט לה: **אלא אי אמרת נראה מבחוץ.** מהני וקטנה דאסירא היינו טעמא משום דאיתא לדרבי זירא בנכנסין ולדרבינא במופלגין ולוכא לבוד משני רוחות ואפילו הכי גדולה משתריא בגיפופין הנשארין לה מאחורי הכניסות ואף על פי שרוחב האחד אינו אלא ב' טפחים דלא סבר לה כר' יוסי: **גדולה בי"ח.** דיהיב תנא שיעורא לעודפה אמה למה לי: **אי למשרייה לגדולה.** דליהוי לה שיור משני לדדין קאתי: **בעשר ושני טפחים סגי.** דהא רבי לא סבר לה כר' יוסי: **ואי למיסרה לקטנה קאתי.** כדי שירחקו כותלי אורך הגדולה מכניסתה של קטנה ד' טפחים מלא האחד דלא לימלי למימר לבוד למשרייה ולאגמוריה דאי לאו הכי הוה שרינן לה בקטנה בנראה מבחוץ ע"י לבוד: **לישמעינן.** גדולה רחבה הרבה ומיפלגי טובא הוי מילתא דפסיקא דהא לאו מילתא דפסיקא היא הואיל ומופלג' (י) מכותל זה בשלשה ומכותל זה בשלשה ואי הגדולה רחבה הרבה הוה תני הוה (יא) גמרינן מינה טפי דמשום הפלגה מיתסרא והא ליכא למימר דדק תנא בשיעורין לאשמועינן דבהכי הוא דמיתסרא ובגיר מהכי לא דהא בי' וד' טפחים נמי מיתסרא וכגון דמופלגא בחלי טפח מכאן ובשלשה וחלי מכאן דמשתריא גדולה בגיפוף משהו מכאן ושלשה וחלי מכאן וקטנה מיתסרא דליכא לבוד משני רוחות: **אלא לאו ש"מ.** על כרחך דוקא שלשה מכאן ושלשה מכאן למשרייה לגדולה נקט לה ואפ"ה קטנה אסורה דנראה מבחוץ לא מהני ש"מ: **לא שמיע לי הא שמעתא.** דרבה בר רב הונא מרב הונא אבוה דנראה מבחוץ נידון משום לחי: **לחי המושך עם דופנו של מבוי.** לחוץ שנראה כמאריך את דופן המבוי שמעמיד חודו כנגד עובי הדופן דמיכסי חודו בעוביו של דופן דשוה מבפנים ונראה מבחוץ שאין חודו של לחי מכסה כל עובי הדופן שרחב ממנו: **בכולו.** בכל המבוי שהרי אין כאן לחי: **שמע מינה משך מבוי ארבע.** מדקאמר נידון משום מבוי: **בין לחייס אסור.** מדקאמר עד חודו הפנימי: **ושמע מינה נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי.** מדקאמר נידון משום לחי: **חיובא והלכתא.** דהא אותביניה מחצר קטנה שנפרלה לגדולה: **דאני רבי חייא לוותיה.** כותל שלידו אחד כנוס כו' [טו:]: **עד למה.** יהא רחב ולא יהא צריך למעט לרבי יהודה: **פסי בירלאות שהפרלה בהן.** שלש עשרה אמה ושליש דתנן בפרק שני (לקמן יח:) עושין פסין לבירלאות שברשות הרבים והן עמוקין עשרה ואסור למלאות מהן ולהניח על שפתן שמוליא מרשות היחיד לרשות הרבים והתירו חכמים לעשות ארבעה דיומדין לארבע פיאות ולשוויה בין הפסין רשות היחיד ומותר למלאות ושרי רבי יהודה להרחיק זה מזה מלא שני רבעות של ארבעה ארבעה בקר ועוביה של פרה אמה ושני שלישי אמה דהוו להו שלש עשרה אמה ושליש לשמונה בקר: **והיא הנותנת.** מדה זו שאתה מביא בה איסור ליותר משלש עשרה אמה ושליש למבוי משום טעמא דלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד היא הנותנת טעם להיתר דהתם הוא דאיכא עומד מועט משום הכי לא התרתה בו יותר משלש עשרה אמה ושליש אבל מבוי דרובו סתום שרי ביה טפי: **אי נמי לאידך גיסא.** דלא תיתי ליה מפסי בירלאות דאילו התם הוא דהקלת בה קולא דמכשרת ליה בפרוץ מרובה על העומד אקיל נמי קולא אחריתי דלהוי חשוב פתח עד שלש עשרה אמה ושליש: **כלו כלו לא.** טפי מעשר לא: **אין הלכה לאוסה משנה.** דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לקנה: ומעמידו

רבי היא דאמר בעינן שני פסין דתניא (ח) חצר ניתרת בפס אחד רבי אומר בשני פסין האי מאי אי אמרת בשלמא נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי ורבי סבר לה כר' יוסי ודרבי זירא ודרבינא ליתא משום הכי קטנה בעשר וגדולה באחת עשרה משום דר' סבר לה כר' יוסי אלא אי אמרת נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי ודרבי זירא ודרבינא איתא ור' לא סבר לה כר' יוסי גדולה באחת עשרה למה לי ממה נפשך אי למשרייה לגדולה קאתי בעשר ושני טפחים סגיא ואי למיסרה לקטנה קאתי לאשמועינן דמפלגי טובא אלא לאו ש"מ נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי ש"מ (ט) א"ר יוסף לא שמיע לי הא שמעתתא א"ל אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת ניהלן דאמר רמי בר אבא אמר רב הונא (א) לחי המושך עם דפנו של מבוי פחות מד' אמות נידון משום לחי ומשתמש עם חודו הפנימי ד' אמות נידון משום מבוי ואסור להשתמש בכולו ואת אמרת לן עלה שמע מינה תלת שמע מינה בין לחיין אסור ושמע מינה משך מבוי בארבע ושמע מינה נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי והלכתא נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי (ב) תיובתא והלכתא אין משום דתני רבי חייא כוותיה: והרחב מעשר ימעט: אמר אביי (ג) תנא (ג) והרחב מעשר ימעט ר' יהודה אומר אינו צריך למעט ועד כמה סבר רב אחי קמיה דרב יוסף למימר עד שלש עשרה אמה ושליש וקל וחומר מפסי בירלאות (ד) ומה פסי בירלאות שהתרתה בהן פרוץ מרובה על העומד לא התרתה בהן יותר משלש עשרה אמה ושליש מבוי שלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד אינו דין שלא תתיר בו יותר משלש עשרה אמה ושליש והיא הנותנת פסי בירלאות שהתרתה בהן פרוץ מרובה על העומד לא תתיר בהן יותר משלש עשרה אמה ושליש מבוי שלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד תתיר בו יותר מי"ג אמות ושליש אי נמי לאידך גיסא פסי בירלאות דאקילת בהו חד קולא אקיל בהו קולא אחרינא מבוי כלל כלל לא תני לוי מבוי שהוא רחב עשרים אמה נועץ קנה באמצעיתו ודיו הוא תני לה והוא אמר לה דאין הלכה כאותה משנה איכא דאמרי אמר שמואל משמיה דלוי אין הלכה כאותה משנה אלא היכי עביד אמר שמואל משמיה דלוי עושה

רבי היא דאמר בעינן שני פסין דתניא וכו'. משמע לרבנן אפילו בחצר מרובעת סגי בפס משהו דבמרובעת פליגי כמו שאפרש לקמן (ג): **ושני טפחים סגי.** האי ב' טפחים לאו דוקא דהא אמרינן (לקמן ד' יב.) בשתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן ואין סברא לומר דמשהו לאו דוקא כדאמרינן פרק חלון (לקמן ד' פ.) גבי שיתופי מבואות ולריך להגביה כל אחוז וכמה כל אחוז טפח דאם כן הוה ליה לפרושי כי התם אי נמי בפס גמור סגי בשני משהויין אבל כותל עצמו לא משיב פס אם לא ברוחב טפח דאין היכר כל כך בכותל כמו בפס גמור: עושה

(א) לקמן יב., ב) [לקמן מא. סו: עג. פט: נדרים מא. מכות ד. נדה לט. סג:], ג) [לקמן מז: כתובות מא: ב"ק טו:], ד) [לעיל ב:], ה) וא"א ומה לפסי בירלאות שכן לריך שם ד' מחילות ולכך לא התנה בהן יותר מי"ג אמות ושליש תאמר במבוי דסגי בג' וי"ל דאין חילוק בין ד' לג' אפילו ב' מחילות חשיבי לרי יהודה ספיר משם ד' מחילות כדאמר לקמן בפרק ב [דף כב.], ו) [לקמן דף יד:], ז) ס"א למשריי' בלבוד מב' רוחות דהא איכא פחות מג' מכאן ומכאן מיהו כי אמרי' לבוד ונראה מבחוץ משכחת להו לב' פסין של ג' בסדר עודי הכותל ואפ"ה לא שרינן לה דמוקמינן ליה בנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו וכו'. (מ"מ), ח) [היא אינו מופלגת רש"ש], ט) כש"א: דהוה,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה האי מאי וכו' ושוה מבפנים לא מהני דאינו נידון משום לחי וכו' בשני פסין דחצר: (ב) ד"ה ודרבינא וכו' הא כי נכנסין נמי איכא למשרייה בלבוד משתי רוחות כל"ל ותיבות בנראה מבחוץ ושוה מבפנים נמחק: (ג) תוס' ד"ה רבי הוא וכו' שפרש נקמן. נ"ב בדף י"ב ע"א ד"ה וכ נחמן:

מוסף רש"י

אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתתא. רב יוסף חלה ושכח תלמודו והיה אביי תלמידו מזכירו (לקמן מא. סו: עג. מכות ד. וכעי"ז נדה לט.).

רב ניסים גאון

אי אמרת בשלמא נראה מבחוץ ושוה מבפנים אין נידון משום לחי, ור' סבר לה כר' יוסי. זה הדבר חוזר על מה שאמר ר' יוסי במשנה בפירקין ברוחב הלחיים ר' יוסי אומר רחבן ג' טפחים. אמר ר' יוסף לא שמיע לי הא שמעתתא, אמר ליה אביי את אמרתה ניהלן ואהא אמרת ניהלן. תמצא במסכ' נדרים בפרק אין בין המודר הנאה מחבירו, רב יוסף חלש אייקר ליה תלמודיה, אהדריה אביי קמיה, ובכל דוכתא היינו דאמר רב יוסף לא שמיעא לי הא שמעתתא. **פסי בירלאות שהתרתה כאן** פרוץ מרובה על העומד לא התרתה בהן יותר מי"ג אמה ושליש. עיקר שלו בפרק ב' דתנן עושין פסין לבירלאות ד' דיומדין נראין כח', ולפי שרוחב הדיומד ו' טפחים שהן אמה, נמצא לשני הדיומדין ב' אמות ובהן הותר לטלטל

ח) אמה, ונשאר עדיין מעובי הפרות שני שלישי אמה לפרה והן ח' פרות, הרי י"ו שלישים ה' אמה ושליש. נמצא הכל י"ג אמה ושליש אמה. וא' ק"ו מפסי בירלאות ומה פסי בירלאות שהתרתה בהן פרוץ י"ג אמה ושליש על העומד, והוא הדיומד שהוא רחבו ג' טפחים, ג' מכן וג' מכן וזהו הפרוץ מרובה על העומד, מבוי שלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד כו'. ודחינן **היא הנותנת.** כלומר זו היא הראייה שהבאת ללמד ממנה, מראה כי חילוף מה שאמרת, **הא** דתתי לוי מבוי שרחב כ' אמות נועץ קנה באמצעיתו ודיו כו', לית הילכתא כוותיה. **והיכי עביד הא. אמר אביי**(ח)

ח) לפיכו שמואל משמיה דלוי.

א [שו"ע ח"מ סי' שפג סעיף יג]

נה ב מי"ז פי"ז מהל' שבת הלכה יד סמג עשין דרבנן ח טוש"ע ח"מ סי' שפג סעיף כו:

רבינו חננאל

ור' היא דצריך בחצר שני פסין, דתניא חצר ניתרת בפס אחד ר' אומר בשני פסין. עכשיו אם תאמר דר' זירא דאמר בנכנסין כותלי קטנה בגדולה ג' ליתה. ודרבינא נמי דאמר במופלגת [מכותל זה] ד' ומכותל זה ב' ליתה, ולעולם אין נכנסין כותליה ולא אחד מהן רחוק ד' טפחין וכותליהן שווין, ורו י"א אמה ורו י' אמה, נמצאת הגדולה יתירה על הקטנה ג' טפחים מיכן וג' טפחים מיכן. ומתני' ר' היא, ור' סבר לה כר' יוסי דאמר רוחבן של לחיים ג' טפחים לכל אחד, ולחיים מעליא הוו. ואמאי קטנה אסורה דנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי. אלא אי אמרת נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי, ודר' זירא (לדרבינא) [ודרבינא] איתא, ור' לא סבר לה כרבי יוסי, אמאי תני אדא גדולה בי"א קטנה בי', אי לאסור קטנה קאתי לאשמועינן אפילו מפלגא טובא. אי למישרי גדולה לשמעינן דגדולה יתירה על הקטנה שני משהויין, משהו מיכן ומשהו מיכן, דהווין לחיים של גדולה, כדתנן רחבן ועוביין כל שהוא. אלא לאו ש"מ נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי ש"מ. אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא. כבר פירשנוה הא דאמר רב יוסף לא שמיעא לי הא שמעתא במקומות הרבה, דבר זה מפורש בנדרים, כד חלש רב יוסף אייקר תלמודיה ואנשייה מצעריה, וכד איתפח אהדריה ליה אביי, היינו דאמר את אמרת לן ואהא אמרת לן, בלחי המושך עם דופנו של מבוי פחות מד' אמות נידון משום לחי ומשמש עם חודו הפנימי. ד' אמות נידון משום מבוי וצריך לחי אחר להתירו כו'. ואסיקנא והילכתא נידון משום לחי. פיסקא, והרחב מי' אמות ימעט. ואמרינן הא דאמר ר' יהוד' [דא"צ] למעט אם הוא רחב כמה אליבא דר' יהוד' אין צריך למעט. ובאנו לפרש טעמיה דר"י מפסי בירלאות דמתיר התם רחב בין הדיומדין כמלוא שתי רבקות של ד' ד' בקר, הנה ח' פרות, וכל פרה מפורש כי עוביה אמה ושני שלישי אמה, נמצא המקום שמפיל ח' פרות

עושה פס גבוה עשרה במשך ד' אמות. מי איכא מרגא דפס של לד פנים עד הכותל אמצעי של מבוי יותר מעשר צריך למבוי זה לורת הפתח דהוי כמבוי עקום ואע"ג דאליבא דשמואל קיימינן כדפריסית לעיל (ה) מי ביתר מעשר בהא דאימא שמואל תורתו כסתום דאפתיחתא עקמומית קאי וריצב"א פי' דהכא אפילו ביתר מעשר לא מיקרי מפולש דכיון דשני הפתחים לרה"ר אחד והעומד בפתח זה לא יסבב לבא סביב [הפס] לפתח אחר אבל במבוי עקום יש בשני ראשי' בכל לד רה"ר ורגילות לילך דרך מבוי מלד זה ללד אחר משום הכי הוי מפולש ו) ומבוי עקום דאגריכוה לתות דהוי כמו לא הוי פתוח בשני פתחים לרה"ר אחד או יפרש שהוא מפולש משלש רוחות ובאמצע עקום כפי' ר"י: **ועושה פס שלש אמות.** וצריך לחי אחר דהאי פס לא מהני הואיל ומופלג מן הכותל שלש דאמר לקמן דלא הוי לחי ומשום הכי פריך מדר' אמי ומדר' אסי שהיה לו להתבטל לאותו התקון:

ואמאי יעשה פס אמה ומחצה. פי' רש"י דאמאי אצריכה פס ג' אמות יחד משמע שהמקשה בא להקל עליו ולא משמע הכי מדמשני לקמן כולי האי לא אטרחוה רבנן משמע שהמקשה להחמיר עליו בא וכענין זה משמע שהיו כל הקושיות לכך נראה דפריך ויעשה פס אמה ומחצה דהכי עדיף טפי דכשיש גיפופי לבד זה ולבד זה נראה יותר פתח: **עור העסלא וחלל שלו מצטרפין.** היינו כשהטומאה והכלי תחת העור כדאמרינן בפ"ק דסוכה (ד' יח.) אהובה בבית ובה פותח טפח טומאה בבית מה שכנגד אהובה טהור טומאה נגד אהובה כל הבית כולו טהור ומ"מ מצטרף האויר כמו אויר סוכה דמצטרפין ואין ישנים תחתיו ואין לחשוב האויר כסתום מטעם לבוד דהלכתא גמירי לה גבי טומאה דלא אמרינן לבוד ולהכי נמי קאמר בסמוך אבעיים מכאן כו' ואי אמרת לבוד סגי במשהו מכאן ומשהו מכאן: **ואצבעיים** ושני שלישים ריוח **באמצע.** לא שייך בעור העסלא שהוא כלי אתי אוירא דהאי גיסא ואוירא דעלמא ומבטל ליה אלא במחיצות קבועות כדלעיל ולקמן בפירקין (ו) גבי מקיפין בחבלים וריצב"א מפרש דאוירא דעלמא לא אמר דאתי ומבטל ליה אלא באויר שאני חושבו כסתום כהיא דלעיל דחשיב האויר של עשר כסתום ובמקיפין בחבלים אוירא דלמעלה מעשר חשוב כסתום אבל האויר שאינו מן המחילה אינו מבטל וכן משמע (לעיל ה.) דקאמרי רבי אמי ורבי אסי יש שם פס אהבע מתיר פירלה עד עשר ולא אמרינן אתי אוירא דהאי גיסא ודעלמא ומבטלי ליה אם לא שנחלק בין תחילת מבוי לסוף מבוי:

א עושה פס גבוה עשרה במשך ד' אמות ומעמידו לארכו של מבוי אי נמי כדרב יהודה דאמר רב יהודה מבוי שהוא רחב חמש עשרה אמה ב מרחיק שתי אמות ועושה פס שלש אמות ואמאי יעשה פס אמה ומחצה וירחיק שתי אמות ויעשה פס אמה ומחצה שמע מינה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות לא הוי עומד לעולם אימא לך הוי עומד ג ושאני הכא דאתי אוירא דהאי גיסא ואוירא דהאי גיסא ומבטל ליה ויעשה פס אמה וירחיק אמה ויעשה פס אמה וירחיק אמה ויעשה פס אמה ש"מ ד) עומד כפרוץ אסור לעולם אימא לך מותר ושאני הכא דאתא אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה ה אין הכי נמי וכולי האי לא אטרחוה רבנן וליחוש דלמא שביק פיתחא רבה ועייל בפיתחא זוטא אמר ו) רב אדא בר מתנה חזקה אין אדם מניח פתח גדול ונכנס בפתח קטן ומאי שנא מדרבי אמי ודרבי אסי התם קא ממעט בהילוכא הכא לא קא ממעט בהילוכא ז) תנן התם ח) עור ט) העסלא וחלל שלו מצטרפין בטפח מאי עור העסלא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן עור כיסוי של בית הכסא וכמה כי אתא רב דימי אמר אצבעיים מכאן ואצבעיים מכאן ואצבעיים ריוח באמצע כי אתא רבין אמר אצבע ומחצה מכאן ואצבע ומחצה מכאן ואצבע ריוח באמצע א"ל אביי לרב דימי מי פליגיתו א"ל לא הא ברברבתא הא בזוטרתא ולא פליגין א"ל לאיי פליגיתו ובעומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות פליגיתו לדידך הוי עומד משתי רוחות לרבין מרוח אחת הוי עומד משתי רוחות לא הוי עומד דאי סלקא דעתך לא פליגיתו לרבין הכי איבעי ליה למימר אצבע ושליש מכאן ואצבע ושליש מכאן ואצבע ושליש ריוח באמצע ואלא מאי פליגינן לדידי הכי איבעי לי למימר אצבע ושני שלישים מכאן ואצבע ושני שלישים מכאן ואצבעיים ושני שלישים ריוח באמצע אלא אי איכא למימר דפלגינן בפרוץ כעומד פלגינן: י אם יש לו צורת הפתח אף על פי שרחב מעשר אינו צריך למעט: אשכחן צורת הפתח דמהניא ברחבו ואמלתרא דמהניא בגבהו

איפכא

ומעמידו לאורכו של מבוי. בחמצע הפתח דכיון דאיכא הכשר מבוי באורכו של פס הוו להו כשתי מבואות ונעשה הפתח האחד למבוי זה והפתח השני למבוי השני: **מרחיק שתי אמות.** מן הכותל ומתחיל לעשות שם פס ועושהו משלש אמות לסתום הפתח ונמצאו חמש אמות אלו סתומות שפרצת שתי האמות ניתרת בעומד מרובה עליהן והיכא דהוי רוחב כ' יעשה כן אף ללד השני או יעשה פס שש אמות וירחיק ד' אמות וניתר לידו אחד בעומד מרובה על הפרוץ: **ואמאי.** מצרכת ליה לסתום ג' האמות כאחד: **יעשה פס אמה ומחצה.** לפיהא אצל הכותל וירחיק ב' אמות ויעשה פס אמה ומחצה אצל פתח גדול וכיון דלא שרית ליה בהכי משום דפרוץ מרובה על העומד שמכאן ועל העומד שמכאן אצל א"כ תצרפס יחד להיות שניהן רבין עליו שמעי' מינה מדלא מצטרפת להו עומד מרובה על הפרוץ בין ב' הרוחות כשתצרפס לא הוי עומד מרובה אצל זיל לגבי כל חד וחד ונמצא פרוץ רבה עליו ומבטלו ונמצא פתח רחב מעשר: **נעוצה אימא לך.** בעלמא אי לא הוה קאי עומד זה בין שני פרצים מצטרפין העומדין לבטל פרוץ היחידי אבל הכא אתי אוירא דהאי גיסא דב' האמות ואוירא דפתח הגדול ומבטלי ליה לפס אמה ומחצה שביניהן: **שמע מינה פרוץ כעומד אסור.** ופלוגתא דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע היא בשילהי פירקין ושמעת מהכא דרב יהודה כרב הונא סבירא ליה ולפיכך כל אמת פרוץ אוסרת עומד שאצלה ונמצא שאין כאן סתימה: **דהאי גיסא.** פתח גדול: **ודהאי גיסא.** אמה הפרוץ ומבטל ליה לאמה העומד שאצל הפתח: **וירחיק אמה.** מן הכותל ויעשה פס אמה ומחצה כו' דהשתא לא מצטרף אויר אמה עם אויר הפתח לבטל אמה ומחצה דהא בטיל ליה אויר דזוטר מייניה והכי הוי שפיר טפי שלא תהא פירלה שתי אמות כאחת: **אין הכי נמי.** דהכי שפיר טפי וכולי האי לא אטרחוה: **דילמא שביק פתחא רבה.** ובטיל תורת פתח מייניה ובטיל לחי המתוקן בו ונמצא מבוי זה בלא תיקון: **מאי שנא מדר' אמי ור' אסי.** דאמרי לעיל (ד' ה.) במבוי שנפרץ מצידו כלפי ראשו ג' אינו מתיר ואע"ג דאין פירלה פחותה מעשר אמות אוסרת במבוי קאסרי ליה אינהו משום דלמא עייליי ונפקי בההיא פירלה שלשה ובטיל קמא מפתח ובטיל תיקונו: **הכס.** איכא למיחש להכי משום דההיא פירלה קטנה מצידו של מבוי היא וממעטי בהילוכא אבל הכא בראש המבוי הוא ולא ממעטי בהילוכא: **עור העסלא.** כדמפרש עור העשוי לבית הכסא של שרים חלל הנקב שבו מצטרף להיות עומד טפח שלם ואם יש תחתיו כזית מת וכלים מטמאים באהל ובפחות מטפח אין אהל לתנן (אהלות פ"ג משנה ז) טפח על טפח ברוס טפח מביא את הטומאה:

ומה. יהא בנקב שיהא בטל אצל העומד שסביביו. במנחות פרק התכלת (ד' מא:) אמרינן טפח דאורייתא ד' בגודל חמש באצבע שית בזוטרתי: **ברברבתא.** בגודל: **בזוטרתי.** באצבע קטנה: **לדידך הוי עומד.** דהא אין באחד מן העומדין לבטל האהל עד שיצטרפו שניהן לבטלו: **לרבין.** דנקט האהל פחות מן אחד העומדין: **לא הוי עומד.** להצטרף לבטל הפרוץ: **לדידי הכי מיבעי ליי** (ו) **למימר כו'.** ולמינקט אהל יותר על כל אחד מהעומדין ואפ"ה ליצטרפי לרבות עליו ולבטלו אבל השתא משום דפרוץ כעומד הוא בכל חד וחד: **אלא אי פלגינן בפרוץ כעומד פלגינן.** דלרבין דנקט אצבע ומחצה מכאן ואצבע ריוח באמצע וממעטי ליה לפרוץ מעומד שבצד אחד לא הוי עומד אלא אם כן כל אחד ואחד מרובה על הפרוץ: **דמהניא ברחבה.** להכשיר רחב מעשר: **ואמלתרא דמהניא בגובהה.** להכשיר גבוה מעשרים:

נו א מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה כא סמג עשין לדבנן ח טוש"ע ח"מ סי' שסג סעיף לג:
נז ב ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף לד:
נח ה מיי' פט"ז שם הלכה טז ופי"ז הלכה יד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שסב סעיף י וסי' שסג סעיף כו:

רב נסים גאון

ומאי שנא מדר' אמי ור' אסי. חזור על הדבר שהקדימו בראש הפרק, דאיתמר מבוי שנפרץ מצדו כלפי ראשו איתמר משמיה דר' אמי ומשמיה דר' אסי אם יש שם פס ד' מתיר פרצה עד י'.

רבינו חננאל

עושה פס גבוה י' טפחים במשך ד' אמות. כלומר ארוך ד' אמות, ומעמידו באמצע מבוי לאורכו של מבוי. אי נמי כרב יהודי דאמר מבוי שרחב ט"ו אמות מרחיק אמתים ועושה פס ג' אמות. ומקשינן ויעשה פס אמה ומחצה וירחיק ב' אמות ויעשה פס אמה ומחצה. שמעינן מינה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות לא הוי עומד. ודחינן שני (התם) [הכא] דקא אתי אוירא דהאי גיסא והאי גיסא ומבטיל ליה. ויעשה פס אמה וירחיק אמה כו'. ומאי שנא מדר' אמי ור' אסי דאמרי מבוי שנפרץ מצידו כלפי ראשו אם נשתייר פסל ד' מתיר פירצה עד עשר. ודחינן התם ממעט בהילוכה. תנן בתוספתא בכלים פרק תשעה עשר עור אסלא וחלל שלו מצטרפין לטפח, וכאילו סתום הוא כולו ומאהיל. פי' עור אסלא, כסא של ברזל ועושין בו בשני קצותיו רצועות מעור של בקר חזקות רחבות מאצבע ולמעלה וביניהן חלל. ויושב אדם עליו בשעה שצריך לנקביו והריעי נופל מן החלל על הצביט של ריעי וזהו עור אסלא, עור כסא של בית הכסא הוא עור שהוא מכסה לאסלא. וכך שמה בלשון יון אסלא. ואמר רב דימי אצבעיים שיעור רוחב הרצועה מיכן ואצבעיים שיעור רוחב הרצועה מיכן

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה עושה וכו' כדפריסית לעיל גבי מי ביתר:

רבינו חננאל (המשך)

ואצבעיים חלל באמצע. ורבין אמר אצבע ומחצה מיכן ואצבע ומחצה מיכן ואצבע חלל באמצע. ואסיקנא דלא פליגי, רב דימי אמר באצבעות קטנות שהן ו' בטפח. ורבין אמר באצבעות גדולות כגודל שהן ד' בטפח. כי פליגי בעומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות, לרב דימי דאמר אצבעיים מיכן ואצבעיים מיכן ואצבעיים ריוח אי מצרפת אצבעיים ואצבעיים מב' רוחות נמצאו מרובות על החלל, דהני ד' אצבעות והחלל בב'. אבל אם לא תצטרפם לא תמצא מרוח אחד עומד מרובה על הפרוץ, דהני אצבעיים והני אצבעיים אינון. אבל (רבא) [רבין] דאמר אצבע ומחצה מיכן ואצבע ומחצה מיכן ואצבע ריוח באמצע אמר לך אי איכא עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת אין, אבל מב' רוחות לא מצרפי. דאי ס"ד לא פליגי רבין ורב דימי הכי הוה למימר אצבע ושליש מיכן ואצבע ושליש מיכן ואצבע ושליש ריוח באמצע. ודחינן אלא מאי אית לך פליגי, אי הכי רב דימי [הכי איבעיא לי' למימר] אצבע וב' שלישי אצבע מיכן, ואצבע וב' שלישי מיכן, שהן ג' אצבעות ושליש ואצבעיים וב' שלישי באמצע שהן שלש אצבעות חסר שליש, שנמצא העומד מב' רוחותיה העומד מרובה על הפרוץ [ב'] שליש אצבע. אלא כי פליגי בעומד כפרוץ רב דימי אמר הוי עומד (רבא) [רבין] אמר לא הוי עומד. והרחב מי' אמות אם יש לו צורת הפתח אין צריך למעט

ה) [לקמן טו: סוכה טו.], ו) [גיל' הרא"ש רב יהודה], ז) [ליתא בשום משנה ולפיכך מלת תנן צריך תיקון], ח) תוספ' כלים ב"ב סוף"ח, ט) [בערוך ליתא האסלא ע"ש פי' בארוכות], י) בס"ח: ליה, ו) ר"מ גריס ומבוי עקום כמין ח דאגריכו' לגתות לא הוי, מ) [דף טז:],

איפכא מאי. כלומר מי מהניא לורת הפתח בגובהה וקשיא לר"ת דהא לורת הפתח הוי קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן דל קנה דעל גביהן ליתכשר בקנה דמכאן ומכאן דהוי כלחי משהו וי"ל דמיבעיא ליה היכא דלא מהני לחי כמו במפולש או ביתר מעשר דבעי לורת הפתח או לר' יוסי דבעי לחי רוחב ג' ובהכי מיתוקמא נמי ברייתא דמייתי: **חצר שרובה פתחים וחלונות.** ובפחות מעשר דמי ביתר מעשר אפילו בעומד מרובה הא אתנייה רב לריך למעט ובד' דפנותיה איירי דמשני לדדין מודה רב דמהני לורת הפתח (א) דאמרינן לעיל [1] הלכה כת"ק וקשיא דמהאי בנין אב אפילו מחיצה רביעית יש ללמוד דלא מהני לורת הפתח כי היכי דלא מהני ביתר מעשר אפילו במחיצה אחת וי"ל דאין ללמוד אלא על ד' מחיצות דמחיצה אחת ביתר מעשר הוי כמו פרוץ מרובה בד' מחיצות דמה שאוסר ביתר מעשר משום דלא מיקרי פתח ולא מהני ליה לורת הפתח גם לפרוץ מרובה מד' רוחות לא יועיל לורת הפתח דפתחא בד' רוחות לא עבדי אינשי אבל אמחיצה אחת דעבדי פתח פשיטא דמהני לורת הפתח ועל זה אין שייך ללמוד: **מה יתר מעשר האוסר במבוי.** ואין להקשות מה למבוי שכן פרלתו (ב) בד' דיתר מעשר נמי אסר בחלר ולא נקט מבוי אלא משום דרב איירי ביה: **פתחי שימאי.** [2] פר"ח פתחי ארץ ישראל שהוא ארץ בני שם: **אילימא בעשר בהא לימא ר' יוחנן בשבת לא.** אין להקשות דמאי פריך דילמא סבר כהרדעא (ג) דאלרכוהו לתות אפילו בעשר דביתר מעשר שמואל נמי מודה דהוי כמפולש דכאן איירי בבקעה שהיא כרמלית דליכא מאן דפליג שלא יועיל לורת הפתח כדאמרינן לעיל (ד' ז.) אך קשה דהא רב יוסף אסר לעיל אפילו בעשר הואיל ופרוץ מרובה ואפילו בכלה לבקעה איירי דומיא דיתר מעשר דאסר ואפילו בכלה לבקעה מדמייתי מרבי יוחנן דאיירי בבקעה א"כ מה פריך בהא לימא ר' יוחנן כיון דרב יוסף סבר הכי וי"ל דאין לחוש לדברי רב יוסף הואיל ודחו ות"ת הואיל ומהני לורת הפתח מכל ד' רוחות א"כ גבי פסי בירלות למה הולרכו לאלרבעה דיומדין ולא הוי שרי אלא לבהמה בין לר"מ ובין לר' יהודה היה להם לעשות ד' קולסין וזמורה על גביהן לרב בעשר ולמתני' ביתר מעשר וגבי שיירא נמי אמאי לריך שלשה חבלים זה למעלה מזה או קנים פחות פחות מג' יעשו לורת הפתח מד' רוחות ואומר ר"י לפי שלא היה מתקיים כל כך משוס דאתו גמלי ושדו ליה וגם בקל יכול ליפול ברוח שאינה מצויה לפי שהיו לריכין להגביהו מן הגמלים הנכנסים שם לשתות וכן בשיירא ועוד דבשיירא אין להתיר כמו בחלר שמוקף לדירה וריצב"א מפרש דהכא לא אייר בד' דפנות וה"פ כך התירו לענין שבת במפולש דהיינו ב' מחיצות דב' מחיצות לענין שבת הוי כד' מחיצות לענין כלאים דבכלאים אין חילוק בין ב' לד' והשתא פריך שפיר בהא לימא רבי יוחנן בשבת לא דבב' מחיצות אין לחוש אם פרוץ מרובה ואסר מקולי מפרש דהכי פירושא בהא לימא רבי יוחנן בשבת לא אי לית ליה דרב דאמר ביתר מעשר לא מהני לורת הפתח דהא דאמר רב יוסף לורת הפתח לא מהניא בפרוץ מרובה היינו מדברי רב דאסר ביתר מעשר אלא לאו ביתר מעשר ס"ל לרבי יוחנן כרב דלא מהני לורת הפתח ולכך אפילו בעשר קאמר רבי יוחנן בשבת דלא מהני לורת הפתח משום דפרוץ מרובה לרב יוסף אסור אפילו ע"י לורת הפתח דאית ליה בנין אב:

הכא

אתנייה לריך למעט. אפילו יש לו לורת פתח: **מדברי רבינו.** רב דאמר לורת פתח לא מהניא: **שרובה פתחים.** בתרבע דפנותיה: **אינה ניתרת בלורת פתח.** ואפילו פתחים קטנים מעשר כי היכי דלא מהניא לורת פתח לשוויה יותר מעשר פתחא לא מהני נמי לפרוץ מרובה על העומד בפתחים קטנים: **מה ליותר מעשר.** דין הוא שלא יועיל לורת פתח בו שכן חמור איסורו שלא הותר בשום מקום בשבת ואפילו בפסי בירלות ואליבא דרבי מאיר דאמר בפ' שני (לקמן יח:) ובייהן כמלא שתי רבקות של ג' ג' בקר דהיינו עשר אמות דכל פרה אמה ושני שלישי אמה: **תאמר בפרוץ מרובה על העומד.** בפרלות של עשר או פחות שהרי הותר בפסי בירלות ואפילו לרבי מאיר דמחמיר בהו ואסר ביותר מעשר מיהו פרוץ מרובה מודי דשרי וכ"ש לר' יהודה דמכשיר בי"ג אמה ושליש: **לימא מסייע ליה.** למ"ד לא מהניא לורת הפתח בעומד פחות מן הפרוץ: **שרובן פ"ד.** כיון דרובן פתחים וחלונות הוה ליה פרוץ מרובה והיכי מלי תו למיתני ובלבד שיהא עומד מרובה: **אלא שריבה בהן.** שעשה בהן הרבה פתחים וחלונות סביב סביב מותר ובלבד שיהא בין פתח לפתח יותר מכדי פתח אלמא עומד מרובה על הפרוץ בעינן ואע"ג דאיכא לורת פתח בכולהו: **פיתחי שימאי.** פתחין שוממין. ל"א פתחים מקולקלין שמחוסרין תיקון כמו זקן אשמאי [3] חסר מתורה: **שיקפי.** מזוזות שנחלנו אבניהם מכאן ומכאן אבן יולאת ואבן נכנסת ואין זו לורת פתח: **פיקרא.** שאין כלוס בנין למעלה מן הפתח אלא כל הכותל חלוק כפתח עד ראשו כזה ולורת פתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן: **סבר לה להא דרב.** דלא מהני לורת פתח ליותר מעשר במבוי: **בית חרוותן.** שם מקוס: **ומתח זמורה על גביהן.** מזה לזה כעין לורת פתח: **לענין כלאים.** שאם יש גפנים בתוך הקולדסין מותר לזרוע סמוך להן חוץ למחילה כדתנן [4] היה גדר בינתים זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן: **לענין שבת.** לטלטל בתוכו: **מן הלד.** שמתח הזמורה מזה לזה באמצעיתו [5] ולא על ראשיהן: **לא עשה כלום.** ולענין שבת [6] אמאי התירו לו: **בשבת לא.** הא בעשר לכולי עלמא פתחא הוא: **ובדרב חסדא פליגי.** ריש לקיש לית ליה דרב חסדא ורבי יוחנן אית ליה דרב חסדא וקסבר כי אמר רב חסדא לשבת אבל לכלאים אפילו מן הלד הוי לורת פתח דשבת חמור מכלאים: פיאה

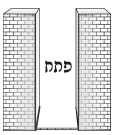

איפכא מאי ת"ש דתניא מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט ואם יש לו צורת הפתח אינו צריך למעט אמלתרא ברחבו מאי תא שמע דתניא מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט והרחב מעשר ימעט ואם יש לו צורת הפתח אינו צריך למעט ואם יש לו אמלתרא אינו צריך למעט מאי לאו אסיפא א לא ארישא [7] מתני ליה רב יהודה לחייא בר רב קמיה דרב אינו צריך למעט א"ל [8] אתנייה צריך למעט אמר רב יוסף מדברי רבינו נלמד חצר שרובה פתחים וחלונות אינה ניתרת בצורת הפתח מ"ט הואיל ויותר מעשר אוסר במבוי ופרוץ מרובה על העומד אוסר בחצר מה יותר מעשר האוסר במבוי אינו ניתר בצורת הפתח אף פרוץ מרובה על העומד האוסר בחצר אינו ניתר בצורת הפתח מה ליותר מעשר האוסר במבוי שכן לא התרת בו אצל פסי ביראות לר"מ תאמר בפרוץ מרובה על העומד האוסר בחצר שכן התרת אצל פסי ביראות לדברי הכל לימא מסייע ליה [9] דפנות הללו שרובן פתחים וחלונות מותר ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ שרובן ס"ד אלא אימא שריבה בהן פתחים וחלונות ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ אמר רב כהנא כי תניא ההיא בפיתחי שימאי [10] מאי פיתחי שימאי פליגי בה רב רחומי ורב יוסף חד אמר דלית להו שקפי וחד אמר דלית להו תיקרה ואף ר' יוחנן סבר לה להא דרב דאמר רבין בר רב אדא א"ר יצחק מעשה באדם אחד מבקעת בית חורתן שנעץ ד' קונדיסין בארבע [11] פינות השדה ומתח זמורה עליהם ובא מעשה לפני חכמים והתירו לו לענין כלאים ואמר ר"ל כדרך שהתירו לו לענין כלאים [12] כך התירו לו לענין שבת ר' יוחנן אמר [13] לכלאים התירו לו לענין שבת לא התירו לו במאי עסקינן אילימא מן הצד והאמר רב חסדא [14] צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום אלא על גבן ובמאי אילימא בעשר בהא לימא ר' יוחנן בשבת לא אלא לאו ביתר מעשר לא לעולם בעשר ומן הצד ובדרב חסדא קא מיפלגי ורמי דר' יוחנן אדר' יוחנן ורמי דריש לקיש אדריש לקיש דאמר ריש לקיש משום ר' יהודה בר' חנינא

מסורת הש"ס

א) [לעיל ב:], ב) [עי' תוס' לקמן יד. ד"ה אתנייה], ג) לקמן טז:, ד) מנחות לג: ע"ב, ה) [גילסת הערוך בערך פיאה ב' פיאות], ו) [קידושין לב:], ז) [ב"מ כו.], ח) בס"א: בתמצעיתן, ט) ס"א כלאים, י) [לף ו:], כ) [ועי' תוספות קדושין לב: ד"ה זקן וכו'],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אלר וכו' דאמר לעיל. נ"ב דף ו ע"ב: (ב) ד"ה מה וכו' שכן פרלתו. נ"ב עי' לעיל דף ו: (ג) ד"ה אילימא וכו' כהרדעי. נ"ב לעיל סוף דף ו:

גליון הש"ס

גמ' רי"א לבלאים התירו. עיין לקמן דף לב ע"א תוד"ה חליו:

רבינו חננאל

א"ל רב לרב יהודי תני צריך למעט. אמלתרא, אסיקנא דלא מהניא ברחבה. אמר רב יוסף מדברי רבינו, רב דאמר צריך למעט נלמד חצר שרובה פתחים וחלונות אינה ניתרת בצורת הפתח הואיל ויותר מעשר אסור במבוי, ופרוץ מרובה על העומד אסור בחצר שיש לה צורת הפתח, מה יותר מעשר האוסר במבוי אינו [ניתר] לדברי רב בצורת הפתח אף פרוץ מרובה על העומד כו'. (פי') מה ליתר מעשר שכן לא התרתה בו אצל פסי ביראות לר' מאיר. [פי'] דאמר שתי רבקות של בקר נמצאו רחב ו' פרות כשעומדות בשורה אחת זו אצל זו, עובי כל פרה ופרה אמה וב' שלישי אמה, נמצא בשש פרות עשר אמות לר' מאיר. אבל לר' יהודי דאמר ח' פרות הן י"ג אמות ושליש. אבל פרוץ מרובה על העומד לדברי הכל מותר. פי' הדיומד רחבו ו' טפחים, ובין דיומד לדיומד פרוץ לר' מאיר י' אמות ולר' יהודה י"ג אמות ושליש. לימא מסייע ליה, לרב. דפנות הללו שירבה בהן פתחין וחלונות כשירות ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ. ודחה רב כהנא ואמר, הא דתני בפתחים וחלונות הללו עד שיהא עומד מרובה על הפרוץ, משום דפתחים הללו פיתחי שימאי נינהו, דלית להו תקרה או משקוף. פי' שימאי של א"י שהיא ארץ בני שם. ואף ר' יוחנן סבר לה להא דרב, דאמר הרחב מעשר אמות אע"פ שיש לו צורת הפתח צריך למעט, דצורת הפתח ביותר מעשר אינה ניתרת. ואמרינן מעשה באחד מבקעת בית חורתן שנעץ ד' קונדיסין בד' פינות השדה כעניין דאמרן, ובין אילו קונדיסין קנים זה אצל זה בפחות מג' טפחים כדי שתהיה כמו מחיצה, ומתח זמורה עליהן בשביל שלא ישמטו ויפלו זולתי מקום הפתח. ואמר ריש לקיש כשם שהיא מחיצה לכלאים כך היא מחיצה לשבת. ור' יוחנן אמר לכלאים התירו ולא לשבת. במאי עסקינן, אי נימא בעשה פתחו מן הצד. כלומר העמיד מזוזות בלא תיקרה אלא קנה מיכן וקנה מיכן, והאמר רב חסדא צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה כלום. אלא לעולם שעשה קנה מיכן וקנה מיכן וקנה אחר עליהן. וכי האי גוונא צורת הפתח מעליא היא. ואם רוחב זה הפתח עשר אמות אמאי א"ר יוחנן אבל לא לשבת. אלא כגון שיש בפתחו יתר מעשר, וא"ר יוחנן אע"פ שיש שם צורת הפתח עשר אמות כיון דפתחו יתר מעשר לא עשה כלום, ש"מ דר' יוחנן כרב סבירא ליה דאמר והרחב מעשר אמות ימעט. ודחינן, לא, לעולם לא נתן קנה על גביהן, ולא עשה הפתח אלא קנה מיכן וקנה מיכן, והוו צורת הפתח מן הצד. כלומר יש לו מזוזות מן הצדדין ואין תיקרא על גביהן, ובדרב חסדא פליגי, דאמר העושה צורת הפתח מן הצד לא עשה כלום, ר' יוחנן אית ליה דרב חסדא, ר"ל לית ליה. וכיון דאסיקנא דבפתח מן הצד פליגי אמרי איני והאמר ר"ל משום ר' יהודה בן חנינא

עין משפט נר מצוה

נט א טור ח"מ סי' שסג: ם ב מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה טז סמג עשין דרבנן ח טוש"ע ח"מ סי' שסב סעיף י וסי' שסג סעיף כ:

בא ג מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה כ וסי"ז הלכה לה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שסב סעיף יא:

מוסף רש"י

פיתחי שימאי. מקולקלין ואסמים, כמו זקן אשמאי דאמרינן בקדושין (לב: מנחות לג:). **שקפי.** מזוזות, תיקרה. אסקופה עליונה. ל"א שקפי אסקופה עליונה, תקרה שאין הכית מקורה (שם).

רבינו חננאל (המשך)

הפתח צריך למעט, דצורת הפתח ביותר מעשר אינה ניתרת. ואמרינן מעשה באחד מבקעת בית חורתן שנעץ ד' קונדיסין בד' פינות השדה כעניין דאמרן, ובין אילו קונדיסין קנים זה אצל זה בפחות מג' טפחים כדי שתהיה כמו מחיצה, ומתח זמורה עליהן בשביל שלא ישמטו ויפלו זולתי מקום הפתח. ואמר ריש לקיש כשם שהיא מחיצה לכלאים כך היא מחיצה לשבת. ור' יוחנן אמר לכלאים התירו ולא לשבת. במאי עסקינן, אי נימא בעשה פתחו מן הצד. כלומר העמיד מזוזות בלא תיקרה אלא קנה מיכן וקנה מיכן, והאמר רב חסדא צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה כלום. אלא לעולם שעשה קנה מיכן וקנה מיכן וקנה אחר עליהן. וכי האי גוונא צורת הפתח מעליא היא. ואם רוחב זה הפתח עשר אמות אמאי א"ר יוחנן אבל לא לשבת. אלא כגון שיש בפתחו יתר מעשר, וא"ר יוחנן אע"פ שיש שם צורת הפתח עשר אמות כיון דפתחו יתר מעשר לא עשה כלום, ש"מ דר' יוחנן כרב סבירא ליה דאמר והרחב מעשר אמות ימעט. ודחינן, לא, לעולם לא נתן קנה על גביהן, ולא עשה הפתח אלא קנה מיכן וקנה מיכן, והוו צורת הפתח מן הצד. כלומר יש לו מזוזות מן הצדדין ואין תיקרא על גביהן, ובדרב חסדא פליגי, דאמר העושה צורת הפתח מן הצד לא עשה כלום, ר' יוחנן אית ליה דרב חסדא, ר"ל לית ליה. וכיון דאסיקנא דבפתח מן הצד פליגי אמרי איני והאמר ר"ל משום ר' יהודה בן חנינא

הכא ביתר מעשר. והשתא לא לריכי לשנויי לריש הא דידיה הא דרביה:

כי פליגי בשיש ברגליה שלשה וגבוהה עשרה. והא דאמרינן בפרק קמא דשבת (ד' ז:) זרק למעלה מי' והלכה ונתה בתור כל שהוא פטור, הא מי' ולמטה חייב, ר' מאיר ורבנן דפליגי בחוקקין להשלים אומר ר"י דמיירי בחורין שדרכן לעשות בשעת בנין שמפולשין לרשות הרבים ולגד רשות היחיד רחבין ארבעה על ארבעה דבענין אחר לא הוה אמרינן לרבי מאיר חוקקין כדמשמע הכא:

פיאה. קליעת הזמורה המתוחה מקונדס לחבירו ודוגמתו פיאה נכרית במסכת שבת (ד' סד:): **הא דרביה.** הך בתריתא[ט] משום ר' יהודה בר' חנינא אמרה ולית לה סברא ליה: **אי אמרת בשלמא.** קמייתא על גבן משום הכי שרי לענין כלאים ובזיתר מעשר דאי בעשר לא מצי למימר אבל לא לשבת ועל כרחיך כרב סברא ליה שפיר: **ומנא תימרא דשני לן.** בכלאים בין עשר ליותר מעשר מן הגד: **אע"פ שבקי.** רבי יהושע בהלכות כלאים שאל ממנו דבר זה: **קניס הדוקרנין.** משופין כדקר יתד הנעוץ בקרקע: **כדי להעמיד בה דלת.** כל שהוא ואפילו יכול להעמיד בה דלת של קשין דיה. קשין של שבלים: **אבקתא.** חור שליר הדלת סובב בו ואע"פ שאינה לריכה דלת מיהו חזא לדלת בעינן: **לריכין ליגע.** קנה שעל גבן לקניס שבגדרין או אפילו תלויה למעלה מהן באויר: **עובדא בי ריש גלותא.** שהקיף להתיר רחבה לטלטל בה ועשה בהן פתחים הרבה יותר מעשר ועשה להן פיאה ולא נגעו לקניס של מטה: **ליפה.** שער העשוי כליפה: **וחכמים פוטרים.** מפני שלמעלה בעיגול הוא מלר ואינו רחב ארבעה ואין פתח פחותה מד' רוחב: **ושוין שאם יש ברגליה עשרה.** גובה קודם שיתחיל לעגל: **חייבת.** דהא יש בה עשרה גובה ברוחב ארבעה ואפילו כל העיגול סתום נשאר שם שיעור פתח כשר אלמא אין לריכין ליגע דהא הכשירה לפתח ברגליה היא והעיגול מפסיק בין תקרה העליונה למזוזות וקתני חייבת: **אמר.** לפרושי פלוגתייהו אתא. ליטנא אחרינא **ואמר אביי** גרסינן ומפירוש דאביי יליפינן דאין לריכין ליגע: **הכל מודים גבוהה עשרה ואין ברגליה שלשה דלא כלום.** דכל בליר משלשה גובה ארבע סמיכתא היא ואין שם מפתח זה כלום שיהא רוחב ארבעה: **אי נמי יש ברגליה גובה שלשה.** וסתם רגליה רוחב ד' ואין גובהה עשרה ולא כלום דכל פחות מעשרה לא כלום ולאו פתח הוא: **כי פליגי דיש ברגליה שלשה.** דנקיף מתורת ארבע סמיכתא בהכשר פתח ארבעה רוחב וגובהה עשרה עם העיגול ואינה רחבה ארבעה מעוגל ולמעלה: **ויש בה לחוק.** העיגול והרחיבו לארבעה בלא נפילת ראש העיגול העליון שהבנין ארוך לכאן ולכאן ואין הבנין כלה מכאן ומכאן למדת השער: **חוקקין להשלים.**

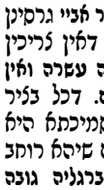

הוחיל וגבוהה שלשה יש הכשר רוחב פתח רואין שבעה העליונים כאילו הן חקוקין מבפנים ונרחבים למדת הרגליס: **מתני' על מבוי שהוא פחות מארבע אמות.** רוחב פתחו: **גמ' ממאן דלא דאגניה כו'.** דקא סלקא דעתיה דהכי קאמר הכשר מבוי מפולש ב"ש אומרים כו': **ד' מחילות דאורייתא.** הלכה למשה מסיני היא[י] במחילות דבליר מד' מחילות לא הוי רשות היחיד משום הכי בעי לחי וקורה דתיהוי מחילה מעלייתא: **נזרוק.** מרה"ר לתוכו משלש הוא דמיחייב דשלש מחילות דאורייתא דשויה רה"י אבל לטלטל בתוכו גזור רבנן עד דאיכא ארבע:

לאובלין

סב א ב מיי' פט"ז מהלכות שבת הלכה יט סמג עשין דרבנן ג טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף יא:

סג ג מיי' [שם הלכה כ] יו"ט מהלכות מוחה הלכה ד סמג עשין כג [שו"ע שם סעיף יב] טוש"ע י"ד סי' רפז סעיף ב [וכרב כ"ל בהלכות מוחה דף עו:]

סד ד מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה ב סמג עשין דרבנן ג טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ג וסעיף יד:

רבינו חננאל

פיאה מתרת לעניין כלאים אבל לא לשבת. ור' יוחנן אמר כשם שאינן מחיצות לשבת כך אינן מחיצות לכלאים. בשלמא ר"ל לא קשיא, הא דידיה הא דרביה, אלא ר' יוחנן הכא אמר מתרת לכלאים והכא אמר אפילו לכלאים אינה מתרת, בשלמא אי אמרת הכא דקאמר מתרת לכלאים בשענ[ש]ה צורת הפתח על גבן, והכא עשה מן הצד, לפיכך זה שעל גבן מתרת וזה שמן הצד אינה מתרת. אלא אי אמרת אידי ואידי מן הצד, קשיא. ושנינן לעולם תרוויהו מן הצד והא דאמר [דמתרת לכלאים] בפתח שהוא בעשר, והא דאמר אינה מתרת ביותר מעשר. והתינו דא"ל ר' יוחנן לר"ל לא כך היה המעשה שהלך ר' יהושע בן קרחה אצל ר' יוחנן בן נורי ללמוד תורה, אע"פ שהיה בקי בהילכות כלאים ומצאו יושב בין האילנות כו'. **ואסיקנא** אלא לאו מן הצד וש"מ עשר מותר יתר מ' אסור. ירושלמי ר"ל בשם ר' יהודה בן חנינא נעץ ד' קנים בד' זויות הכרם, וקשר גמי מלמעלה מציל משום פיאה. א"ר יוחנן כמחיצות שבת כך מחיצות כלאים, א"ר יוחנן מעשה שהלך ר' יהושע בן קרחה אצל ר' יוחנן בן נורי והראהו שדה אחת (וחזותתה) [ובית חבירתא] היתה נקראת והיו שם פרצות יתר מעשר והיה [נוטל] אעים וסותם דוקרנין וסותם עד שמיעטן פחות מעשר, אמר כזו כך מחיצות שבת. **ואסיקנא** א"ר אבהו כל אילין מיליא לענין מיסב ומיתן, הא להורות אסירי. **תניא** היו שם קנין דוקרנין. פי' נעוצין, ועשה להן פיאה מלמעלה אפי' ביתר מעשר מותר. **גופא אמר רב חסדא צורת הפתח שעשאה מן הצד.** פי' בלא תקרה ולא משקוף אלא מזוזות בלבד לא עשה כלום. ויש שמפרש פיתתא מן הצד כגון קנה עומד כנגד הקונדס הנעוץ בזויות, ונתן קנה על בגיבן צידו אחד על הקנה רצדו אחד על הקונדס, שנמצא כצורת פירצה ולא כצורת פתח, שהרי לא עשה לה מזוזות, אלא הקונדס נתן במקום מזוזות. **תנא** קנה מיכן וקנה מיכן וקנה על בגיבן. ואמר רב חסדא צריכה שתהא בריאה כדי לקבל דלת ואפי' של קשין. וא"ר **יגאי צריכה היכר ציר.** והיא אבקתא. פי' ידות כדמתרגמינן שתי ידות תרתין ציירין, וכתיב הדלת (לא) תיסוב על ציריה. והוא החלל החקוק על המשקוף להכניס בו ציר הדלת, כדגרסינן בענין הרצועה שמלקין בה, אלא אמר רבא אבקתא את ביה, פי' נקבין שמקוצין בהן הרצועה, כי בעו מרפו בה מפקי לה, וכי בעו מלקט בה לפום גברא'. **איבעיא להו צריכין ליגע או לא.** פי' הקנים העשויין במזוזות צריכין ליגע בקנה שעל בגיבהן הנתון במשקוף, או כיון שהקנים הללו הוו יתר מ' טפחים ולמעלה, והקנה שהוא במשקוף אינן נוגעין בו אלא הוא נתון על אחרין גבוהין מאילו, והם מופרדין זה מזה יתר מב' אמות או קרובין פחות מד' טפחים, מאי. אמר רב נחמן אין צריכין ליגע. **עבד רב נחמן עובדא כשמעתיה.** שעשה צורת הפתח שלא היו מגיעין שני הקנים העשויין [כ]מזוזות על הקנה העליון העשוי במשקוף. ואמר רב ששת לגדא שמעי' (זז) [זיל] שדיתנהו ושדיתנהו. חבשוה עבדי דרב נחמן לגדא, קם רב ששת אבבא קרא גדא פוק ושבקוה ונפק. **אשכח** רב ששת לרבה בר שמואל א"ל תני מר משנה בצורת הפתח. אין תנינא כיפה ר"מ מחייב במזוזה וחכמים פוטרין ושוין שאם יש ברגליה עשרה **טפחים שחייבת.** הנה כיפה זו כיון שיש ברגליה י' טפחים, ומשם ולמעלה עוקם הבניין כמו קשת ועולה. והאבנים שבשמי כיפה אע"פ כי אינן מגיעות לרגליה שהן המזוזות, נקרא פתח ושער, ולדברי הכל חייבת במזוזה. (וחכמים פוטרין ושוין שאם יש ברגליה). שמעינן מינה שאע"פ שאינן מגיעות המזוזות למשקוף שער מעליא הוא כרב נחמן. א' **ליה רב ששת אי משכחת להו.** לאילו שחלקו עלי, לא תימא להו, הא מתניתא. כלומר אני אחזור בי מעצמי. **אמר אביי הכל מודים** אם כיפה זו רחבה ד' טפחים ואין ברגליה שלשה ולא כלום היא, דכל פחות מג' כלבוד דמי, ואפילו (אבר) [אויר] ליכא. וכן יש ברגליה שלשה ואינה רחבה ד' ולא כלום היא, דכל פחות מארבעה לא הוי מקום. כי פליגי דיש ברגליה שלשה ורחבה ארבעה ואין גבוה עשרה ויש בה לחוק ולהשלימה לעשרה. ר' מאיר סבר הואיל ויש בה לחוק אותו כאילו הוא חקוק ויש ברגליה עשרה וחייבת במזוזה כי פתח מעליא הוא. ורבנן סברי הואיל ואינו חקוק לא אמרינן דואין כאילו הוא חקוק, השתא מיהא אין ברגליה עשרה. **פיסקא, הכשר מבוי בית שמאי אומרים לחי וקורה וכו'.** ואמרינן מתניתין דקא תני לחי וקורה, ובית הילל אומ' או לחי או קורה, קס"ד דמתניתין במבוי מפולש לרשות הרבים. לפיכך אמרינן כמאן לא כתנא קמא דבריית'א דקתני עושה צורת פתח מיכן ולחי או קורה מיכן, ולא כחנניה דתני לבית שמאי (דתנ"י) דלת מיכן ודלת מיכן. ולבית הילל דלת מיכן ולחי או קורה מיכן (ולחי או קורה מיכן). ופריקינן, אמר רב יהודה הכי קאמר הכשר מבוי סתום בשלש רוחותיו, כיצד מערבין בו, בית שמאי אומרים לחי וקורה ובית הילל אומרים או לחי או קורה כו'. דייקינן מדקתני במתני' הכשר מבוי לטלטל בו בית שמאי אומרים לחי וקורה הויא לה מחיצה רביעית. כדתנן ועוד א"ר יהוד' מערבין למבוי המפולש וכו'. ואמר רבה התם לא תימא טעמ' משום דסבר שתי מחיצות דאורייתא, אלא משום דסבר פי תקרה יורד וסותם ולחי מתום היכר. **הילכך לבית שמאי** ליתה לרשות היחיד שמותר לטלטל בה עד דאיכא ד' מחיצות, אבל שלש מבוי הוא, ואע"פ שאין מטלטלין בו שאינה רשות היחיד גמורה כרשות היחיד דמי ואסור לזרוק מתוכו לרה"ר או מרה"ר לתוכו. **ולבית הילל** שלש מחיצות דאורייתא לטלטל, וכשם שלחי משום הכר כך קורה משום הכר, ובשתי מחיצות נמי מבוי הוא, מיהו לזרוק בו מרשות הרבים אסור, כדאמרינן דהוא כרשות היחיד. ולטלטל בו עד שיהו שלש וכדתניא חציירות של רבים ומבואות שאינן מפולשין בין עיירבו בין לא עיירבו הזורק לתוכו חייב. ר' **אליעזר אומר.** לחיים וקורה קאמר ולבית שמאי חולק, או לבית הילל חולק ולחיים (ז)[ב]לא קורה קאמר. ולא אפשיטא בהדיא.

פיאה מותרת לענין כלאים אבל לא לשבת ור' יוחנן אמר כמחיצות לשבת דלא כך מחיצות לכלאים דלא בשלמא דריש לקיש אדר"ל לא קשיא הא דידיה הא דרביה אלא דרבי יוחנן אדר' יוחנן קשיא אי אמרת בשלמא התם על גבן הכא מן הצד שפיר אלא אי אמרת אידי ואידי מן הצד מאי איכא למימר לעולם אידי ואידי מן הצד התם בעשר הכא ביותר מעשר ומנא תימרא דשני לן בין עשר ליותר מעשר דאמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש לא כך היה המעשה שהלך רבי יהושע אצל ר' יוחנן בן נורי ללמוד תורה אף על פי שבקי בהלכות כלאים ומצאו שיושב בין האילנות ומתח זמורה מאילן לאילן ואמר לו רבי אי גפנים כאן מהו לזרוע כאן אמר לו בעשר מותר ביותר מעשר אסור במאי עסקינן אילימא על גבן יותר מעשר אסור והתניא [ט] היו שם קנין הדוקרנין ועשה להן פיאה מלמעלה אפי' ביותר מעשר מותר אלא לאו מן הצד וקאמר ליה בעשר מותר יותר מעשר אסור שמע מינה: גופא אמר רב חסדא צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום ואמר רב חסדא צורת הפתח שאמרו [א] צריכה שתהא בריאה כדי להעמיד בה דלת ואפילו דלת של קשין אמר ריש לקיש משום ר' ינאי צורת הפתח צריכה היכר ציר [ב] מאי היכר ציר אמר רב אויא אבקתא אשכחינהו רב אחא בריה דרב אויא לתלמידי דרב אשי אמר להו אמר מר מידי בצורת הפתח אמרו ליה לא אמר ולא כלום תנא צורת הפתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן צריכין ליגע או אין צריכין ליגע רב נחמן אמר [ג] אין צריכין ליגע ורב ששת אמר צריכין ליגע אזל רב נחמן ועבד עובדא בי ריש גלותא כשמעתיה א"ל רב ששת לשמעיה רב גדא זיל שלוף שדינהו אזל שלף שדינהו אשכחוהו דבי ריש גלותא חבשוהו אזל רב ששת קם אבבא א"ל גדא פוק תא [ד] נפק ואתא אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל אמר ליה תני מר מידי בצורת הפתח א"ל אין [ה] תנינא כיפה ר"מ מחייב במזוזה וחכמים פוטרין ושוין [ו] שאם יש ברגליה עשרה שהיא חייבת אמר אביי הכל מודים אם גבוהה עשרה ואין ברגליה שלשה אי נמי יש ברגליה שלשה ואין גבוהה עשרה ולא כלום כי פליגי ביש ברגליה ג' וגבוהה עשרה ואין רחבה ארבעה ויש בה לחוק להשלימה לארבעה [ז] ר' מאיר סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים א"ל [ח] [ט] אי משכחת להו לא תימא להו לבי ריש גלותא ולא מידי מהא מתניתא דכיפה: **מתני'** [י] הכשר מבוי ב"ש אומרים לחי וקורה וב"ה אומרים או לחי או קורה רבי אליעזר אומר לחיין משום ר' ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני ר"ע לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שהוא פחות מארבע אמות שהוא ניתר או בלחי או בקורה על מה נחלקו על רחב מארבע אמות ועד עשר שב"ש אומרים לחי וקורה וב"ה אומרים או לחי או קורה א"ר עקיבא על זה ועל זה נחלקו: **גמ'** כמאן [יא] דלא כחנניה ולא כתנא קמא אמר רב יהודה הכי קאמר הכשר מבוי סתום כיצד ב"ש אומרים לחי וקורה וב"ה אומרים [יב] או לחי או קורה ב"ש אומרים לחי וקורה למימרא דקא סברי ב"ש ארבע מחיצות דאורייתא [א] לא לזרוק משלש הוא דמיחייב לטלטל עד דאיכא ארבע ב"ה אומרים או לחי או קורה לימא קא סברי ב"ה שלש מחיצות דאורייתא לא לזרוק משתים הוא דמיחייב לטלטל עד דאיכא שלש: ר' אליעזר אומר לחיין: איבעיא להו ר' אליעזר לחיין וקורה קאמר או דילמא לחיין בלא קורה קאמר ת"ש [יג] מעשה ברבי אליעזר שהלך אצל רבי יוסי בן פרידא תלמידו

לאובלין

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי משכחת להו לבי ריש גלותא לא תימא להו ולא מידי:

גליון הש"ם

גמ' נפק ואתא אשכחו' רב ששת. כעין זה לקמן דף לט ע"ב ובב"ק דף לח ע"ב:

הגהות הגר"א

[א] גמ' לא לזרוק משלש הוא דמחייב לטלטל עד דאיכא ארבע. נ"ב גרסת ר"ח ורמב"ם בכולה שמעתא דאסור (ועמ"ש רבינו בא"ח סי' שמ"ה ס"ק ל"ה):

מוסף רש"י

קנין הדוקרנין. משופין כדקר, נעוצין בארץ (לקמן שז.). ועשה להן פיאה מלמעלה. פאה קלועה מלמעלה מזה לזה (שם). אפילו ביותר מעשר. אמות, מותר. דלומת הפתח מהני לכלאים אף ליותר מעשר (שם). אבקתא. אותו חור שבאסקופה שליר הדלת סובב בו (מנחות לג.). כיפה כו' וחכמים פוטרין. שאין שער גלוי רוחב ד' וכל כיפה מתקלמת כרשאה לפחות מד' (יומא יא:). ושוין שאם יש ברגליה עשרה. קודם שיתחיל העגול ותתמעט רחבה, שהיא חייבת. שאפילו שהכל סתום מי' ולמעלה יש שיעור פתח בגובהה י' ברוחב ד' (שם). הכל מודים אם גבוהה עשרה. בין הכל, ואין ברגליה שלשה. גובה, שנתמעט רוחבה קודם שיגביה גבהה ג' (שם). ולא כלום. דכל פחות מג' גובה אלעא סמיכתא היא ואין כאן לד שם פתח של ד', ואפילו ר"מ מודה שאין כאן התחלה לומר תקוק והשלם (שם). אי נמי יש ברגליה שלשה. קודם שנתמעט רחבה מד' ואינה גבוהה י' בין הכל (שם). כי פליגי ביש ברגליה ג'. ברוחב ד' ואינה רחבה ד' בגובהה י', שקודם שהגביהה י' נתמעט רחבה מד' ויש בה לחוק ולהרחיב החלל למעלה כמדה של מטה, שאין החומה הולכת ולה מבחוץ לפי החלל הפנימי אלא החומה תלוכה למעלה מבחוץ לחלל כמשפט (שם עי"ש הציורים). ר' מאיר סבר חוקקין להשלים. הואיל והתמיל בה ג' ברוחב ד' שם פתח עליו ורואין כאילו הוא חקוק למעלה להרחיב מדתו שלמטה (שם) דבר שאין בו שיעור ויש שם עוני ורחב לחקוק ולהשלים לכשיעור אמרינן כמאן דחקוק דמי (שבת ז:) ורואין אותו כאילו חקוק (לקמן קא:).

מסורת הש"ם

א) [לקמן טז. תוספ' כלאים פ"ד ה"ג], ב) [מנחות לג.], ג) יומא יא:, ד) [ויומא שם שבת ז: ק. לקמן לג: קפ:], ה) [לקמן לט: ב"ק לח:], ו) שבת קח. [לעיל ב:, ז) לעיל ו., ח) [תוספתא פ"א ה"ג], ט) בס"א: בריית'א, י) [לעיל ד.],

א) [לקמן טז. תוספ' כלאים פ"ד ה"ג], ב) [מנחות לג.], ג) יומא יא:, ד) [ויומא שם שבת ז: ק. לקמן לג: קפ:], ה) [לקמן לט: ב"ק לח:], ו) שבת קח. [לעיל ב:, ז) לעיל ו., ח) [תוספתא פ"א ה"ג], ט) בס"א: בריית'א, י) [לעיל ד.],

לאובלין. מקוס: הכי קאמר אינו צריך (ג) **לא לחי ולא קורה כו'. והאי** כלום דקאמר להתך תוספת דמוספי בית שמאי ורבי אליעזר אדבית הלל קאי: **ומה.** יהא פחות רוחבו מארבע אמות ויהא צריך תיקון: **עד ארבעה.** טפחים אפילו אינו רחב אלא אמה או ממשה או ארבעה טפחים צריך לחי אבל בפחות מארבעה אינו צריך כלום: **בפסי חצר.** אם נפרצה למקוס האסור לה צריכה שיור משני לידיה: **מאן מודים.** דקאמר ר' ירמיה רבי. ומאי הלכתא דקאמר רב נחמן דמשמע מכלל דפליגי אף בפסי חצר: **מאן פליג עליה רבנן.** בני מחלוקתו של רבי: **וגדולה באחת עשרה.** דליכא אלא שלשה מכאן ושלשה מכאן וקתני גדולה מותרת: **מימי.** עלה מן היס: **רבי היא וסבר לה כר' יוסי.** דאמר[ה] לחי רחב שלשה טפחים בעי ורבי יוחנן אליבא דרבנן קאמר דפס דקאמרי רבנן ארבעה טפחים הוא ובשני רוחות סגי בשני משהויין: **לשון יש שנכנס לחצר הוה.** ופרנו הדופן במלואו: **ולא אצרכוה אלא פס אחד.** בראש הכותל ומותר למלאות מן המים לפנים ממקוס המחילה ולא אמרינן קא ממלא מכרמלית לרשות היחיד: **שהקילו חכמים במים.** למלאות מהן ע"י תיקון כל שהוא: **לדבעא מיניה כו'.** אלמא יש להקל במים [מה] שאין [כן] במקוס אחר. להכי נקט חורבה דדרכה להיות שם מחילות תלויות: **אלא במים.** כגון גוזטרא שהיא למעלה מן היס בפרק כילד משתתפין (לקמן ד' פז:): **מלא מקוס.** דשמואל אדשמואל קשיא: **פירשוה.** לדשמואל האי דקאמר בפס אחד היינו ארבעה טפחים והאי דקאמר שני פסים בקטנים כל דהו: **בשלשה ומשהו סגי.** דאימעיט מארבעה ותו לא בעי מידי: **דהא אמר רב אחאי.** לעיל דפחות מארבעה לא צריך כלום: **לאן באחר.** חצר מרובע או רחבו יותר מארכו אע"ג דאימעיט מארבעה לא סגי בהכי: **מבוי.** ארכו יותר על רחבו: **דרב אחאי פליג היא.** לקמן (ד) מפרש להו וליכא למיקס עלה דמילתא הילכך בעינן רוב הדופן עומד: **שנכנס לחצר.** דרך פירצת הכותל וכשלא נפרץ במלואו עסקינן מדמפליג בעשרה ליותר מעשרה: **אלא אם כן.** עשו ממילא לגדור פירצת כותל החצר עד עשרה: **אבל עשרה אין צריך כלום.** שהרי יש שיור מכאן ומכאן: **מימלא הוא דלא ממלאינן.** משום דמטלטל מכרמלית לרשות היחיד: **הא טלטולי מטלטלינן.** בהאי חצר: **במלואה.** לאו דווקא אלא כל יותר מעשרה קרי ליה מלואה:

דאית

בפסי חצר. וקשה דגבי מבוי נקט לשון לחי וגבי חצר נקט לשון פס בכולה שמעתא אף על גב דשייכים משהו:

ורב נחמן אמר הלכה כר' אליעזר בפסי חצר. והא דלא קאמר הלכה כרבי בפסי חצר דהא סבר כרבי אליעזר כדקאמרינן ומודים חכמים היינו רבי לר' אליעזר והוה ניחא טפי דאיהו איירי בחצר אלא [ה] דניחא ליה למנקט ר' אליעזר שנזכר במשנתנו וצריך לומר דרבי ורבנן בחצר מרובעת פליגי דלרבנן סגי להו בפס משהו ולרבי צריך שני פסין של שני משהויין דאי בארכה יתר על רחבה פליגי קשיא דרב נחמן אדרב נחמן דהכא פסיק כרבי ובסוף שמעתא קאמר רב נחמן נקיטינן דחצר שארכה יתר על רחבה ניתרת בלחי משהו אלא ודאי במרובע פליגי וצריך שני פסין של שני משהויין או בפס אחד של ארבעה כדאמר רב נחמן בסוף שמעתא דחצר מרובעת ניתרת בפס ארבעה ודלא כפירוש הקונטרס שפירש בסמוך מרוח אחת בד' משתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן דהוי כרבנן דלרבנן סגי בפס אחד ומשהו כדפירשנו אלא כרבי אמי דהכי הילכתא: **וכי תימא בדופן שבעה דבארבעה הוי רוב דופן.** והשתא אי נקט ארבעה לא הוי משמיענו חדוש יותר מברוב דופן דאדרבה השתא דנקט ברוב דופן הוי רבותא טפי דאע"ג דלא הוי ארבעה סגי הואיל ואיכא רוב דופן למה לי ארבעה פירוש למה אטעיה להצריך ארבעה בשלשה ומשהו סגי דהשתא לא הוי צריך אפילו רוב דופן כיון שנתמעט האויר מארבעה ויש ספרים דגרסי למה לי רוב דופן ולפי זה אתי שפיר בפשיטות [ו] ואית ספרים דלא גרסי רוב דופן אלא למה לי בתלתא ומשהו סגי והיא היא:

הכא

לאובלין ומצאו שיושב במבוי שאין לו אלא לחי אחד אמר לו בני עשה לחי אחר אמר לו וכי לסותמו אני צריך א"ל יסתם ומה בכך אמר רשב"ג לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שהוא פחות מארבע אמות שאינו צריך כלום על מה נחלקו על רחב מארבע אמות ועד עשר שב"ש אומרים לחי וקורה וב"ה אומרים או לחי או קורה קתני מיהת וכי לסותמו אני צריך אי אמרת בשלמא לחיין וקורה משום הכי אמר וכי לסותמו אני צריך אלא אי אמרת לחיין בלא קורה מאי לסותמו הכי קאמר וכי לסותמו בלחיין אני צריך אמר מר אמר רבן שמעון בן גמליאל לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שפחות מארבע אמות שאינו צריך כלום והא אנן תנן משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני ר"ע לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שהוא פחות מארבע אמות שהוא ניתר או בלחי או בקורה אמר רב אשי הכי קאמר אינו צריך לחי וקורה כב"ש ולא לחיין כר' אליעזר אלא או לחי או קורה כבית הלל וכמה אמר [ו] רב אחלי ואיתימא רב יחיאל [א] עד ארבעה אמר רב ששת אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב מודים חכמים לרבי אליעזר בפסי חצר ורב נחמן אמר הלכה כר' אליעזר בפסי חצר [ז] אמר רב נחמן בר יצחק מאן מודים ר' [ח] הלכה מכלל דפליגי [מאן פליג עליה] רבנן דתניא [ט] חצר ניתרת בפס אחד רבי אומר בשני פסין אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן חצר צריכה שני פסין אמר ליה רבי זירא לרבי אסי מי אמר רבי יוחנן הכי והא את הוא דאמרת משמיה דר' יוחנן פסי חצר צריכין שיהא בהן ד' וכי תימא ארבעה מכאן וארבעה מכאן והתני [י] רב אדא בר אבימי קמיה דרבי חנינא ואמרי לה קמיה דר' חנינא בר פפי קטנה בעשר וגדולה באחת עשרה כי סליק רבי [כ] זירא מימי פרשה [כא] ברוח אחת בארבעה משתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן והדתני [כב] אדא בר אבימי רבי היא וסבר לה כרבי יוסי אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל חצר ניתרת בפס אחד אמר ליה אביי לרב יוסף מי אמר שמואל הכי והא אמר ליה שמואל לרב חנניה בר שילא את לא תעביד עובדא אלא או ברוב דופן או בשני פסין אמר ליה ואנא לא ידענא דעובדא הוה [כג] בדורה דרעותא לשון ים הנכנס לחצר הוה ואתא לקמיה דרב יהודה ולא אצרכיה אלא פס אחד אמר ליה לשון ים קאמרת קל הוא שהקלו חכמים במים [כד] כדבעא מיניה רבי טבלא מרב מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה אמר ליה [כה] אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקלו חכמים במים מכל מקום קשיא כי אתו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב פירשוה מרוח אחת בארבעה משתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן אמר רב פפא אי קשיא לי הא קשיא לי דאמר ליה שמואל לרב חנניה בר שילא את לא תעביד עובדא אלא או ברוב דופן או בשני פסין למה לי רוב דופן בפס ארבעה סגי וכי תימא מאי ברוב דופן בדופן שבעה דבארבעה הוה ליה רוב דופן למה לי ארבעה בשלשה ומשהו סגי דהא אמר רב אחלי ואיתימא רב יחיאל עד ארבעה איבעית אימא כאן בחצר כאן במבוי ואיבעית אימא דרב אחלי גופיה תנאי היא תנו רבנן [כו] לשון ים הנכנס לחצר אין ממלאין הימנו בשבת אלא אם כן יש לו מחיצה גבוה י' טפחים בד"א שפירצתו ביותר מעשרה אבל עשרה אין צריך כלום ממלא הוא דלא ממלאינן הא טלטולי מטלטלינן והא נפרצה חצר במלואה למקום האסור לה

הכא

מסורת הש"ס

ה) [לקמן יג.], ג) [שבת קו: וש"נ], ג) [עיל י., ד) [לעיל ט:], ה) [גירס' הערוך בערך ימי ר' אבא], ו) שבת קא. לקמן מח: מס. פו:, ז) [לקמן יד:], ח) לו אמא משום דלמדא בר אמימי צריך לר' רחמים (ד') [ג'] ומודים חכמים דקאמר היינו צריך ג' [ב"ש], ט) ואם היינו גורסי' בגליר מארבעה סגי הוי א"ש טובא אך לא נמצא בשום ספר,

הגהות הב"ח

(א) גמ' והא דתני רב אדא בר אמימי: (ב) שם דעובדא הוה בדורא דרעותא: (ג) רש"י ד"ה הכי קאמר אינו צריך לחי וקורה כל"ל ותיבת לא נמחק: (ד) ד"ה דרב אחלי וכו' לקמן. נ"ב בריש דף יג:

גליון הש"ם

גמ' א"ר נחמן בר יצחק מאן מודים. עי' גיטין דף לא ע"ב תד"ה אבל ל"ג. ולקמן דף מג ע"ב תד"ה ימיב ולקמן דף יח ע"ב תד"ה מתקיף:

מוסף רש"י

חצר ניתרת בפס אחד. אם נפרלה לה"ל ושמייר בה מלא אחד מותרת, ובשאין הפילה יותר מעשר עסקינן, דאי יותר מעשר לא מהני ליה מחילה להאי חצר (לעיל י.). קטנה בעשר וגדולה באחת עשרה. שאין גדולה עודפת על הקטנה אלא אמה אחת, הרי שלשה ושלשה טפחים לכאן ושלשה טפחים לכאן (לעיל ט:). בדורא דרעותא. כפל רועים (לעיל ז:). מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה. שדרך לעשות בה מחילות שנפלו מחמיהן וקיימות מלמעלה ותלויות, מהו שתתיר לטלטל בחורבה שלא תהא כפרוצה לה"ל (שבת קא.). אלא במים. כגון גוזטרא שהיא למעלה מן היס דתנן (לקמן פז:) דעושה מחילה תלויה סביב ומלמע, וכן כור שבין שני חצרות וחלקו במחילה תלויה מלמעלה ממלא זה מכאן חה מכאן ואע"פ שלא עירבו (שבת קא:).

רב ניסים גאון

והאי דתני אדא בר אבימי רבי היא סבר לה כר' יוסי. הוא שאמרה ר' יוסי במשנה בשביל הלחיים רחבן ג' שכבר פירשנוהו.

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה ט סמג עשין דרבנן ג טור ש"ע א"ח סי' שסג סעיף כח:

סו ב מיי' פט"ו מהלכות שבת הלכה יב סמג שס טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ג:

סז ג מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע א"ח סי' שנה סעיף [ב] ג:

סח ד מיי' שם הלכה יא סמג שם טוש"ע א"ח סי' שנו סעיף ג:

רבינו חננאל

א' רבן שמעון בן גמ' לא נחלקו בית שמאי ובית הילל על מבוי שהוא פחות מד' אמות שאין צריך כלום. אינו והא תנן משום ר' ישמעאל אמר תלמיד אחד לא נחלקו בית שמאי ובית הילל על פחות מד' אמות שהוא או בלחי או בקורה. ופריק רב אשי דרבן שמעון בן גמליאל הכי קתני אינו צריך לחיים כר' אליעזר ולא לחי וקורה כבית שמאי, אלא או לחי או קורה כבית הילל. למטה עד כמה. אהלי ואי תימא רב (יהואל) [אהלי] עד ארבעה. פי' מבוי שהוא רחב מארבע(ה) אמות ולמעלה צריך לחי (או) [ו]קורה עד עשר אמות. אבל למטה מד' אמות עד ד' טפחים צריך לחי או קורה. אבל אם פתחו של מבוי רחבו מארבעה טפחים ולמטה אין צריך לא לחי ולא קורה אלא מותר בולא כלום. סוגיין דכי היכי דמצריך ר' אליעזר במבוי לחיים הכי נמי מצריך לחצר שני פסין. ואמר רב נחמן בר יצחק מאן מודים לר' אליעזר בפסי החצר [רבין], ומאן חולקין עליו רבנן. דתניא חצר ניתרת בפס אחד, רבי אומר בשני פסין. א"ר אסי א"ר יוחנן חצר צריכה שני פסין, ואסיקנא, שני פסין בשני רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן, מצד אחד צריך פס ארבעה. והא דתני איבומי חצר קטנה בעשר גדולה בי"א, אוקימנא לר' דמצריך שני פסין, וסבר לה כר' יוסי דאמר לחיים שאמרו רחבן שלשה טפחים, שצריך לחי שלשה מיכן ולחי שלשה מיכן, הרי אמה שעודפת הגדולה על הקטנה. הא דאמר שמואל חצר ניתרת בפס אחד, אסיקנא עובדא הוה בדורא דרעותא בלשון ים שנכנס לחצר ולא אצרכה רב יהודה אלא פס אחד משום קל הוא שהקילו חכמים במים. אמר רב פפא קשיא לי הא דא"ל שמואל לרב חנניה בר שילא את לא תעביד עובדא, אלא או ברוב דופן או בב' פסין. למה לן רוב דופן פס ארבעה סגיא, וכי תימא הכא בחצר שהיא שבעה עסיקינן ועבד ארבעה ושבק תלתא, הא עביד

תלתא [ו]) ושבק ארבעה לא, והאמר אהלי ואי תימא רב אהלי עד ארבעה. ושנינן הא דרב אהלי תנאי היא. איבעית אימ' מילי דחצר לחוד מילי דמבוי לחוד, כלומר כי אמר רב אהלי במבוי אבל בחצר לא. ת"ר לשון ים שנכנס לחצר אין ממלאין הימנו בשבת אא"כ עשו לה מחיצה גבוה עשרה טפחים, במ' דברי' אמר' ביתר מעשר אבל בעשר אין צריך כלום. ואקשינן בלשון ים דאסיר הא בחצר שרי לטלטולי, והרי נפרצה החצר למקום האסור לה.

ו) ומשהו ושבק פחות ד' לא. כ"ה לפי המוספח נגמ' שלמינו.

הכא במאי עסקינן דאית ליה גידודי. פירש רש"י אבל היס כיסהו וקשיא דמכל מקום מאי שנא דלענין טלטול חשיבי מחיצות ולענין מילוי לא חשיבי וי"ל דהכי פירושו מילוי הוא דלא ממלינן פירוש דאסור לטלטל (ח) מבית לחבר ונקט מילוי משום דעיקר תשמיש מחבר לבית הוא המילוי אבל טלטולי הוא דמטלטלינן בחבר ואמאי כו' ומשני דאית ליה גידודי ויכרת מחיצה לבני חבר ולבני בית שסם רחוקים אינה יכרת ועריבי מיא ומשום הכי אסור וקשה דבפרק כילד משתתפין (לקמן ד' פו.) משמע דאתי שפיר דלא בענין שיראו ראשי קנים לי לאו ° משום דרב יהודה קפיד אערובי מיא והשתא הך ברייתא נמי סברה הכי ויש לומר דהוה מצי למימר וליטעמיך וריב"ן מפרש דמיירי בחבר שנפרצה מערב שבת והמיס באו בשבת וקאמר הכא במאי עסקינן דאית ליה גידודי ולהכי מטלטלין דשבת הואיל והותרה הותרה אע"ג דהשתא אין המחיצות ניכרות אבל למלאות מן המיס שבאו בשבת לא שייך הואיל והותרה הותרה ורשב"ם ור"ת פירשו דאית ליה גידודי [שיש גדודים] גבוהים עשרה ליס (ט) בתוך החבר ולכך מטלטלין בחבר אבל למלאות מן המיס אסור דמקום המיס נפרץ במלואו ליס והיס הוי כרמלית (ו) ואין לחוש שמא יעלה היס שרטון שגדודים גבוהים יותר או שהס רחוקים משפת היס ביותר הרבה והשר מקולי מפרש דהכי פירושו מילוי הוא דלא ממלינן הוא הדין טלטול ונקט מילוי משום דקתני בברייתא אין ממלאים אבל טלטולי מטלטלינן אם הלכו להס המיס ואמאי וכו' דאית ליה גידודי ולהכי שרי בשאין המיס אבל כשיש המיס ומחיצה אינה ניכרת ועריבי מיא אסור וא"ת ואמאי אסור הכא למלאות והא קתני בתוספתא (פ"ו) גזוזטרא שהיא למעלה מן המיס אין ממלאים הימנה בשבת אלא אם כן עשה מחיצה גבוה עשרה למטה מן המיס ואע"פ שהמיס נפין על גבה אלמא אף על גב דאין מחיצה ניכרת ממלאין הימנה ושמא יש לומר דהתם שהמחיצות עשויות לשם מיס עדיפי מגידודי דהכא ורילב"ן פירש כרש"י דאית ליה גידודי אבל היס כיסהו ולהכי לא ממלינן דילמא אזיל דלי לאידך גיסא חוץ לחבר וטעמא דעריבי מיא אין אסור אלא משום דילמא אזיל דלי לאידך גיסא ולא משום דאין המחיצות ניכרות ובעשר דהוי כפתח לא חיישינן דאיכא היכרא אבל טלטולי מטלטלינן אע"ג דאין מחיצות ניכרות והשתא אתי שפיר דהיא דתוספתא (ט) : **איתיביה** יתר על כן. ° ואפילו רבנן לא (ד) אסרי אלא דמדרבנן בעו שלש מחיצות גמורות: **במה** מבוונים כו' **אלא בפס ארבעה**. אית דלא גרים ארבעה משום דהשתא סלקא דעתיה דרבי זירא דסגי בפס משהו ואין לחוש דמשום מסקנא נקט ארבעה: **להוי כפס** משהו ולישתרי. ואף על גב דרבי זירא גופיה קאמר לעיל מרוח אחת באמה לבתר הכי שמעה:

ובתים וחצירות פתוחים לתוכו. שתי חצירות למבוי ושתי בתים לכל חבר וחבר והכי איתא בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת ד' קלא.) ואם תאמר חבר שאינה מרובעת היכי משתרי בלחי וקורה הא אין בתים וחצירות פתוחים לתוכה ואין לומר דלחבר דיש בה דיורין לא בעי בתים וחצירות אבל מבוי דרחוק מדיורין שחבר מפסיק בין הבתים למבוי משום הכי בעינן דיורין מרובין שתי חצירות ושני בתים לכל חבר דהא בפרק הדר (לקמן ד' עג.) אמר רב אין מבוי ניתר בלחי וקורה כו' ושמואל אמר אפילו בית אחד וחבר אחת ופירש רש"י התם בית אחד במבוי בלא חבר וחבר אחת עם הבתים וכיון דטעמיה דרב משום דיורין רב נמי מודה כיון דאיכא בית במבוי אפילו ליכא שום חבר דשרי בלחי וקורה וכפי' הקונטרס צריך לפרש בית אחד וחבר אחת היינו בית אחד בחבר דהא קאמר רבי יוחנן התם אפילו מורבה וקאמר בתר הכי דלא חיישינן דלמא אתי לאפוקי מנא דבתים לחורבה משמע דלא בעי למימר מורבה שבחבר דאם כן ליכא בתים אלא מורבה בלא חבר קאמר והכי נמי לשמואל דאמר אפילו בית אחד וחבר אחת ונראה לפרש משום דמבוי קרוב לרה"ר יותר מחבר בעי בתים וחצירות: על

הכא במאי עסקינן דאית ליה גידודי: אמר רב יהודה מבוי שלא נשתתפו בו הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור מתקיף לה רב ששת טעמא דלא נשתתפו בו הא נשתתפו בו אפילו הכשירו בקורה נמי חייב וכי כבר זו עשה אותו רשות היחיד או רשות הרבים והתניא חצירות של רבים ומבואות שאינן מפולשין בין עירבו ובין לא עירבו הזורק לתוכן חייב אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה מבוי שאינו ראוי לשיתוף א הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור ° אלמא קסבר ב) לחי משום מחיצה וקורה משום היכר וכן אמר רבה לחי משום מחיצה ג) וקורה משום היכר ° ורבא אמר אחד זה ואחד זה משום היכר איתיביה רבי יעקב בר אבא לרבא הזורק למבוי יש לו לחי חייב אין לו לחי פטור הכי קאמר אינו צריך אלא לחי הזורק לתוכו חייב לחי ודבר אחר הזורק לתוכו פטור איתיביה ג) יתר על כן אמר רבי יהודה מי שיש לו שני בתים בשני צידי רשות הרבים עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך התם קסבר רבי יהודה שתי מחיצות דאורייתא אמר רב יהודה אמר רב מבוי שארכו כרחבו אינו ניתר בלחי משהו אמר רב חייא בר אשי אמר רב מבוי שארכו כרחבו אינו ניתר בקורה טפח אמר רבי זירא כמה מכוונן שמעתא דסבי כיון דארכו כרחבו הוה ליה חצר וחצר אינה ניתרת בלחי וקורה אלא בפס ארבעה אמר רבי זירא אי קשיא לי הא קשיא לי ליהוי האי לחי כפס משהו ונשתרי אישתמיטתיה הא דאמר ר' אסי אמר ר' יוחנן פסי חצר צריכין שיהא בהן ארבעה ד) אמר רב נחמן ב נקטינן איזהו מבוי שניתר בלחי וקורה כל שארכו יתר על רחבו ה) ובתים וחצרות פתוחים לתוכו ג ואיזו היא חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה אלא בפס ארבעה כל שמרובעת מרובעת אין עגולה לא הכי קאמר ד אי ארכה יתר על רחבה הוה ליה מבוי ומבוי בלחי וקורה סגיא ואי לא הוה לה חצר וכמה סבר שמואל למימר עד דאיכא פי שנים ברחבה אמר ליה רב הכי אמר חביבי אפילו משהו: משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד כו': ר"ע

דאית ליה גידודי. מה שנשאר מן הפרלה בגובה עשרה אבל היס כיסהו: **הכשירו בלחי**. תיקנו בלחי: **הזורק לתוכו**. מרשות הרבים: **חייב**. דקסבר לחי משום מחיצה: **הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור**. דקורה משום היכר וקסבר ארבעה מחיצות דאורייתא בין לקולא בין לחומרא: **חצירות של רבים**. שפתוחין בתים הרבה לחצר ואוסרים בני הבתים זה על זה שאין יכולין להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב מפני שהבית רשות מיוחדת לו וחצר רשות חבירו מושל בה ומצא מוציא מרשות לרשות ורבנן גזור שלא להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד גזירה דילמא אתי לאפוקי מרשות היחיד לרשות הרבים אבל בחצר מותר לטלטל בה כדאמרינן במסכת שבת בפ' רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי כו' (דף קל.): **שאינו ראוי לשיתוף**. מפולש: **לחי משום מחיצה**. וקסבר שלש מחיצות דאורייתא: **הזורק למבוי כו'**. אלמא לחי משום מחיצה: **אינו צריך אלא לחי**. שאינו מפולש: **חייב**. ואע"ג דלית ליה לחי דשלש מחיצות דאורייתא: **לחי ודבר אחר**. צורת הפתח כתורת מפולש: **הזורק לתוכו פטור**. ואע"ג דעבד לחי: **יתר על כן**. לעיל מיניה חיירי בבונה עליה על גבי שני בתים בפ' כל גגות (לקמן לה.): **לחי מכאן כו'**. ° אלמא לחי משום מחיצה ואפילו רבנן לא פליגי עליה אלא בדשות הרבים אבל במבוי מפולש לא: **שתי מחיצות**. של שני בתים לבד הלחייס והלחייס דקא מגרין ר' יהודה משום היכר בעלמא: **בלחי משהו**. אלא בפס ארבעה כחבר: **בקורה טפח**. כשאר מבוי ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: **כמה מכוונין**. לסיימן הוא בא: **ובתים וחצירות**. שתי חצירות פתוחות לתוכו ובית פתוח לכל חבר שכן היו דירותיהן לפני כל בית היה חבר: **עגולה לא**. בתמיה. משום דעגולה היא משתרית בלחי משהו: **ואי לא הויא לה חבר**. ובעית פס. והאי מרובעת לאו למעוטי עגולה אתא אלא למעוטי ארכה יתר על רחבה: **וכמה**. יהא אורכה יותר דנפקא לה מדין חבר ומשתרית בלחי משהו: **עד דאיכא פי שנים**. הואיל וחבר היתה לא נפקא מדינא עד דאיכא פי שנים: **חביבי**. ר' חייא שהוא אחי אביו ואמו של רב(ו) : רבי

אתיביה יתר על כן. ° ואפילו רבנן לא (ד) אסרי אלא דמדרבנן בעו שלש מחיצות גמורות: **במה** מבוונים כו' **אלא בפס ארבעה**. אית דלא גרים ארבעה משום דהשתא סלקא דעתיה דרבי זירא דסגי בפס משהו ואין לחוש דמשום מסקנא נקט ארבעה: **להוי כפס** משהו ולישתרי. ואף על גב דרבי זירא גופיה קאמר לעיל מרוח אחת באמה לבתר הכי שמעה:

ובתים וחצירות פתוחים לתוכו. שתי חצירות למבוי ושתי בתים לכל חבר וחבר והכי איתא בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת ד' קלא.) ואם תאמר חבר שאינה מרובעת היכי משתרי בלחי וקורה הא אין בתים וחצירות פתוחים לתוכה ואין לומר דלחבר דיש בה דיורין לא בעי בתים וחצירות אבל מבוי דרחוק מדיורין שחבר מפסיק בין הבתים למבוי משום הכי בעינן דיורין מרובין שתי חצירות ושני בתים לכל חבר דהא בפרק הדר (לקמן ד' עג.) אמר רב אין מבוי ניתר בלחי וקורה כו' ושמואל אמר אפילו בית אחד וחבר אחת ופירש רש"י התם בית אחד במבוי בלא חבר וחבר אחת עם הבתים וכיון דטעמיה דרב משום דיורין רב נמי מודה כיון דאיכא בית במבוי אפילו ליכא שום חבר דשרי בלחי וקורה וכפי' הקונטרס צריך לפרש בית אחד וחבר אחת היינו בית אחד בחבר דהא קאמר רבי יוחנן התם אפילו מורבה וקאמר בתר הכי דלא חיישינן דלמא אתי לאפוקי מנא דבתים לחורבה שבחבר דאם כן ליכא בתים אלא מורבה בלא חבר קאמר והכי נמי לשמואל דאמר אפילו בית אחד וחבר אחת ונראה לפרש משום דמבוי קרוב לרה"ר יותר מחבר בעי בתים וחצירות: על

מרשות הרבים לתוכו חייב. אבל הכשירו בקורה שהיא משום היכר ואין בו אלא שתי מחיצות ודלת הזורק לתוכו פטור. וכן אמר **רבה** לחי משום מחיצה וקורה משום היכר. **ורבא** אמר אחד זה ואחד זה משום **היכר**. ואקשינן לרבא מיהא הזורק למבוי יש [לו] לחי חייב, (אין לו חייב) אין לו לחי פטור. מאי לאו יש לו [לחי] הכשירו בלחי, אין לו לחי אין הכשירו בלחי אלא בקורה, קשיא לרבא. ומשני רבא הכי קתני מבוי שיש לו ג' מחיצות ואינו מחוסר אלא לחי, והכשירו עכשיו בלחי חייב, אבל מחוסר לחי ומחיצה פטור. איני דמבוי שיש לו ב' מחיצות הכשירו בשתי ראשין בלחיים או בקורות פטור, והתניא יתר על כן א"ר יהודה מי שיש לו שני בתים משני צידי רשות הרבים עושה לחי מיכן ולחי מיכן כו'. ומשני קסבר ר' יהודה שתי מחיצות דאורייתא. אמר **רב יהודה** אמר **רב** מבוי שארכו כרחבו אינו ניתר בלחי משהו, וגם אינו ניתר בקורה, מ"ט כיון שארכו כרחבו הוה ליה כחצר, וחצר אינה ניתרת בלחי אלא בפס ארבעה. אמר רב נחמן נקיטינן איזהו מבוי שניתר בלחי וקורה כל שארכו יתר על רחבו ובתים וחצירות פתוחין לתוכו. ואיזהו חצר שניתרת בפס ארבעה כל שמרובעת ואפילו עגולה, לאפוקי אריכא וקטינא, ואפילו ארכה יתירה על רחבה משהו. פיסקא, משום ר' ישמעאל א' תלמיד אחד בפני ר' עקיבי כו'.

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה טו:
ע ב מיי' שם הלכה ז סמג עשין דרבנן ג טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו:
עא ג ד מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף כז:

מוסף רש"י

וקורה משום היכר. קורה שמקיפו חכמים למבוי משום היכר בעלמא הוא, דלא ליתי למישדי רה"ר (לעיל ה.) דליחו אינשי ולידעו דתקנתא עבוד ולא ליתי לאתיולפי בהה"ר (לעיל ג.). **יתר על כן אמר** ר' יהודה. לעיל מיניה חיירי בבונה עליה מבית לבית שבשני צידי רה"ר וכן גפרים המפולשין להה"ר, דשרי ר' יהודה לטלטולי מותיה משום פי תקרה יוכל וסותם, בפרק כל גגות שעיר (לקמן לה.) וקאמר בברייתא יתר על כן, אפילו היכי דליכא פי תקרה, הואיל ואיכא שתי מחיצות מעליתא, מחיצת הבית מכאן ומחיצת בית השני מכאן, סגי בתקנתא פותח (לעיל ג.). מי שיש לו שני בתים בשני צידי רה"ר. זו כנגד זו, עושה לחי מכאן ולחי מכאן. בשתי פאות של אחד מן הבתים להיכר בעלמא, דקסבר ר' יהודה ב' מחיצות הוו רה"ר מדאורייתא והא איכא שתי מחיצות של ב' בתים (שבת ג.). **ובתים וחצרות פתוחים לתוכו**. שני בתים פתוחים לשתי חצירות, שתים לכל חבר, ושתי חצרות פתוחות למבוי (שבת קלא. ולקמן עד.) בתים פתוחין לחצירות וחצירות למבוי, שכן היה דרכן שאין בתים פתוחין אלא לחצריהן, וכל חבר האמור בהש"ס ובמשנה אינו אלא לפני הבית, אבל שאחורי הבית מוקפת או רחבה קרי ליה (לעיל ה.).

רב נסים גאון

אמר ליה רב הכי אמר חביבי. ותמצא בירורו בפרק אור לארבעה עשר בתחילת מסכת פסחים רב בר אחוה דר' חייא ובר אחתיה הוא. ובבבא בתרא בפרק חזקת הבתים תמצא גם ההוא גברא דהוה דר בקשתא בעליתא אתא לקמיה דר' חייא אמר ליה אי אית לך סהדי דדר בה איהו מיקמך אפי' חד יומא מוקימנא לה בידך ואי לא לא, אמר רב הוה יתיבנא קמיה דחביבי.

רבינו חננאל

ושנינן בחצר דאית לה גידודי שהן כמו לחיים. אמר רב יהוד' מבוי הראוי לשיתוף, פי' כגון מבוי מפולש ועשה בראשו האחת דלת ובראשו האחרת לחי או קורה, לפיכך ראוי הוא עכשיו לשיתוף. אם הכשירו בלחי, הלחי במקום מחיצות חשוב, ונמצא בו ד' מחיצות לפיכך הזורק

מסורת הש"ס

ב) תוס' ד"ה הכא וכו' פירו' דאסור לטלטל מחצר לבית ונקט מילוי: (ג) בא"ד גבוהים עשרה ליס עצמו בתוך המקל וכו': (ד) בא"ד ואין לחוש. ב"ב עיין בדף ח ע"א: (ה) ד"ה איתביה וכו' רבנן לא אמרי אלא:

גליון הש"ם

גמ' אלמא קסבר לחי משום מחיצה וקורה משום היכר. עי' לעיל ח ע"ב תוד"ה מנין ולקמן דף פו ע"א תד"ה קורה: גמ' ורבא אמר אחד זה ואחד זה. עיין בהרא"ש פ"ק דסוכה סי' ט: רש"י ד"ה לחי מבאן. אלמא לחי משום מחיצה. ק"ל הא הקומי' לכ"ע דמדברי ר"י מוכח דאפילו קורה משום מחיצה. ויש לדחוק דלענין קורה ברייתא דלעיל דקתני זורק לתוך מבוי יש לו לחי מייב משמע דווקא לחי ולא קורה פליג בזה עלה ר"י אבל לענין לחי לא מצינו מאן דפליג: תד"ה הב"ע. משום דר"י קפיד אערובי מיא. לא זכיתי להבין דעיריבי מיא שייך בבור שבין ב' חצירות דמיס שבולל הבני בא לבאן דרך הממילה ואסור לשאוב דשבתו בחבר חבירו ואסור להדיחם לעיתו. אבל הכא מה בכך דשבתו בכרמלית הא עתה שבתו תוך המקל נעשה רה"י גמורה ואינו עוקר מכרמלית. אם נבא לדון כיון דבבית לא מנכרא ממחיצות הוי כליתנייהו למחיצה ג"כ גם בלא טעמא דעיריבי מיא אסור דמיס שבתלה נפרלו לתקוס האסור לה וא"כ עניין עיריבי מיא לא שייך הכא כלל וה' יאיר עיני: תד"ה איתביה. ואפ"ר רבנן בו'. תמוה לי הא מצינו מאן דפליג על ר"י בברייתא פ"ק דשבת דף ו' זהו רה"י גמורה ואמרי' עלה ואמאי קרי לה גמורה וכו' אבל לזרוק מודו קמ"ל הרי מברייתא זו מוכח אז דרבנן דר"י פליגי עלה אפי' לזרוק אז דעכ"פ הך ברייתא פליג עלה ובפסטא דמלבה דמכה הברייתא שמעי' דרבנן פליגי עליה אפי' לזרוק אל"כ אין כתבו ואפילו רבנן וכו' ומאי פריק הש"ס ול"ע:

רבי עקיבא היינו ת"ק. דקתני[ה] הכשר מבוי ב"ש אומרים כו' ולא מפליג בין קצר לרחב: **דרב אחלי.** מבוי פחות מארבעה טפחים חד מייניהו אית ליה דבארבעה ומארבעה ולמעלה פליגי אבל פחות מארבעה אין צריך כלום: **ולא מסיימי.** הי מייניהו אית ליה דרב אחלי והי מייניהו לית ליה לדרב אחלי והיינו דאמר לעיל [יב.] דרב אחלי גופיה תנאי היא: **לא רבי ישמעאל אמר דבר זה.** מוחזק אני בו שהוא חכם ומעולם לא אמר דבר זה: **לא אמרה רבי עקיבא.** להאי הלכה כאותו תלמיד אלא לחדד את התלמידים שישימו לבם לתורה ויאמרו פלפול מלבם לפיכך שיבחו בפניהם: **נראין איסמר.** נראין דברי אותו תלמיד: **קנקנתוס.** אדרימנ"ט: **אסרה עלי.** ולקמן מפרש: **מחסר אות אחת.** וה' אלהים אמת אם תחסר אל"ף הרי אתה מחריב. וידבר ה' אם תוסיף אות אחת ותכתוב וידברו נמצאת מחריב: **דבר אחד יש לי.** לקמן מפרש מאי קמהדר ליה: **כשב שיכול למחות.** וקנקנתוס רישומו ניכר מאד: **מאי קאמר ליה.** רבי ישמעאל: **ומאי קא מהדר ליה.** רבי מאיר. אזהר ליה על חסר ויתר ומהדר ליה קנקנתוס יש לי: **קשיא שימוש אשימוש.** דקאמר לעיל קמיה רבי ישמעאל שימש תחילה והכא תני איפכא: רבי עקיבא היה חריף טובא ולא מצי ר' מאיר למיקם אליביה: **וגמר גמרא.** משניות שקיבל מרבותיו: **והדר אתא לקמיה דרבי עקיבא.** שהיה חריף לפלפל ולדקדק במה שלמד להשיב תשובות ומשניות זו על זו ולתרץ: **חוץ מפרשת סוטה.** אפילו בספר תורה דקסבר אם בא למחוק לה מן התורה מוחק: **שבמקדש.** מגילה של כל סוטה וסוטה[ט]: **אין מגילתה כשירה כו'.** סוטה שנכתבה מגילתה ואמרה טמאה אני ופטורה אין מגילתה כשירה לסוטה אחרת אלמא כתיבה לשמה בעינן והא"ל נמי דאין מוחקין לה מן התורה: ונמלך

על זה ועל זה נחלקו. לא שייך למימר הכא טעמיה דב"ש אתא לאשמעינן דכיון דאמר ת"ק לא נחלקו בדין הוא שיש לו להשיב ולומר נחלקו: **ולא** מסיימי. לא שייך כאן תנא בתרא לטפויי קאתי כיון דאיכא תנא דאפסקיה: **לחדד בו את התלמידים.** אין לפרש כמו בשאר דוכתי לידע אם ידעו להשיב על דבריו דמאחר שאמר שלא אמר ר' ישמעאל דבר זה מעולם היו יודעים שלא אמר[י] כי אם לשבחו: **קנקנתום.** פירש הקונטרס אדרימנ"ט ורשב"ם פירש דקנקנתוס היא קרקע ירוקה שקורין אותה וידריו"ל וכן בערוך ור"ת נמי פוסק כן בתיקון ספר תורה דמותר לתת אדרימנ"ט לתוך הדיו לספר תורה לכולי עלמא דלאו היינו קנקנתוס ול"ת דבמסכת נדה (ד' יט.) תנן שחור כחרת ומפרש[כ] התם חרתא דאושכפי ובפ"ב דגיטין (ד' יט.) קאמר דקנקנתוס הוא חרתא דאושכפי אם כן משמע שהוא שחור ואילו וידריו"ל ירוקה היא ודומה לזכוכית ועל שם זכוכית נקראת וידריו"ל ולפי' הקונטרס ניחא ור"י מפרש דאחר שטוחנים אותה יפה לתת לתוך הדיו אז היא משחרת: **או** מייתר אות אחת. כמו בראשית ברא ברא ורבינו מאיר קבל מרבותיו כמו הוה על הוה (יחזקאל ז) שהטיל יו"ד על האחרון:

חוץ מפרשת סוטה. ור' ישמעאל שהיה אוסר בכל התורה כולה שמא היה דורש גזרה שוה מסוטה או כתיבה כתיבה או ג"ש אחרת אי נמי מדרבנן: **אבל** תורה דסתמא כתיבא ה"נ דמחקינן. משמע אע"ג דסוטה בעי כתיבה לשמה מוחקין לה מן התורה ותימה לעניין גט פסלינן פרק שני דגיטין (שם:) גבי ההוא דשקל ספר תורה ויהביה לדביתהו דאמר רב יוסף למאי ניחוש לה אי משום כריתות דאית בה בעינן וכתב לה לשמה וליכא וי"ל דרב יוסף אית ליה סברא דרב פפא דהכא אי נמי סבר לה כמאן דאמר אין מוחקין לה מן התורה וא"ת והיכי מכשר הכא רב פפא בספר תורה אפילו למאן דבעי לשמה והא תנן בריש כל הגט (שם ד' כד.) שמע קול סופרים מקרין אים פלוני מגרש פלונית פסול לגרש בו ומוקי לה בגמ' בסופרים העשויין להתלמד וספר תורה נמי חשיב לה הכא כעשויין להתלמד ומשמע דלכולהו תנאי אית להו מתני' דהתם מדפריך ולית ליה לר' אחא בר יאשיה הא דתנן וכו' וי"ל דלהתלמד דהתם לא נכתב כלל להכשר הגט אבל ספר תורה כותב בסתמא לדעת כן שאם יצטרכו ימחקו ממנה פרשת סוטה ומיהו קשיא לגבי גט אפילו בענין זה פסול ולא חשיב לשמה דהא אפילו כתבו הסופר לשמה בלא צווי הבעל פסול לגרש בו דהא תניא במי שאחזו (שם ד' עב.) כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה ונתנו לה הרי הוא פסול עד שישמעו קולו שאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו והתם פסול משום דלא חשיב לשמה ולא משום דבעינן שליחות בכתיבה דהא סוף פ"ב דגיטין (ד' כב:) מכשירים כתיבת חש"ו בגדול עומד על גביו אע"ג דלאו בני שליחות נינהו וי"ל דלעולם חשיב לשמה והתם פסול מדרבנן וגבי סוטה לא שייך לפסול מדרבנן א"נ בסוטה אין הכהן שעליו לכתוב מקפיד אם יכתוב שום אדם לשמה שלא בראשותו ומסתמא ניחא ליה אבל גבי גט מסתמא לא ניחא ליה לבעל:

עשייה

מסורת הש"ס

ה) [לעיל יב.], כ) [ברכות לג: וש"נ], ג) סוטה כ. ע"ש, ד) [סוטה יח:], ה) ומהר"ם אומר שזהובי בורחי' ממנו להכי קא"ל קנקנתוס יש לי וליכא למיחש לזהובי' [ת"ש], ו) ולריך לחלק בין וכתב לוגתן דבמתיבתא בעינן שליחות אבל בכתיבה לא בעינן שליחות משום דמסתמא אייני קבל שכל אדם יכול לגרש את אשתו ואפי' ידיו קטועות [ת"ש], ז) נזיקין כד. סוטה כ:, ח) ל"ל דמתניתין דקתני, ט) בפ"א וטפ: איתה כתובה שם, י) אלא לשבחו אלא כמו שפירש הקונטרס כל"ל מ"א רש"ל ול"ע מה יש בין הלכה לגרלין כיון דלשבחו אומר כן אם אמר הלכה מה גרלה שבחו יותר [ת"ש]; כ) [וכן כתבו תוס' בגיטין יט. ואפשר דבגרסתם היה כתוב אבל לפניו שם לא נמצא],

תורה אור השלם

1. וְכָתַב אֶת הָאָלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּמָחָה אֶל מֵי הַמָּרִים:
במדבר ה כג

לעזי רש"י

אדרימנ"ט. צבע שחור.

מוסף רש"י

לבלר. סופר (סוטה כ.). שמא אתה מחסר אות אחת. כגון מ' וה' אלהים אמת (ירמיה י), או מייתר אות אחת. כגון ברחמים ברחו אלהים (סוטה כ.). דבר אחד יש לי. לקמן מפרש מאי תשובה היא זו (שם). כתב שיכול למחות. ור' ישמעאל סבר מוחקין לה מן התורה ולא בעי כתיבה לשמה, ואפרשת סוטה למודה קא קפיד (שם). מאי קא"ל ומאי קא מהדר ליה. מאי קאמר ליה ר' ישמעאל דקא מהדר ליה ר"מ דבר אחד יש לי שעושה רושם ואינו ממחק, מה ענין קנקנתוס אצל חיסון ויתור (שם). כתב לגרש את אשתו. כתב לה גט (שם ב:).

עין משפט נר מצוה

עב א ב מיי' פ"א מהל' תפילין הלכה ד ופ"ג מהלכות סוטה הלכה ח ופ"ד שם הלכה ט סמג עשין נד נה טוש"ע י"ד סי' רעא סעיף ו:

עג ג מיי' פ"ג מהלכות סוטה הלכה ח ופ"ד הלכה ד והלכה יא סמג שם:

עד ד מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה ב סמג שם ועשין כ טוש"ע אה"ע סי' קלא סעיף ב:

רבינו חננאל

א"ר עקיב' על זה ועל זה נחלקו. פי' בין על המבוי שיש [ב]ארכו מד' אמות ולמעלה ובין על מבוי שהוא פחות מד' אמות נחלקו בית שמאי ובית הילל, ואמרינן תנא קמא סתם קאמר על כל מבוי, ור' עקיב' סתם אמר על כל מבוי מה ביניהו. ופרקינן דרב אחלי [איכא ביניהו] דאמר למטה עד ארבעה, כלומר אם הוא מבוי שרוחב פתחו מארבעה טפחים ולמטה אינו צריך לא לחי ולא קורה, ולא מסיימ. א"ר יהוש' בן לוי כל מקום שאתה מוצא משום ר' ישמעאל א' תלמיד אחד בפני ר' עקיב', אינו אלא ר' מאיר ששימש את ר' ישמעאל ואת ר' עקיב'. דתניא א"ר מאיר בשהייתי למד תורה אצל ר' ישמעאל הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו, וכשבאתי אצל ר' עקיב' אסרו עלי. איני והאמרי משמיה דר"מ כשהייתי למד תורה אצל ר' עקיב' כו'. ואסיקנא לא קשיא מעיקרא אתא קמיה דר' עקיב' כיון דלא (אי)מצי למיקם אליביה, אתא לקמיה דר' ישמעאל גמר גמרא, והדר אתא לקמיה דר' עקיב' וסבר סברא. תניא ר' יהוד' אומר [ר'] מאיר היה אומר לכל מטילין קנקנתום, חוץ מפרשת סוטה שבמקדש, מפני שצריך למוחקה.

עשייה דידה מחיקה היא. ואם תאמר אם כן למה אין מוחקין לה מן התורה ואומר ר"י משום דכתיב וכתב את האלות האלה דבעינן שתהא כתיבה לשם אלה: **שיודע** לטהר את השרץ. תימה מאי חריפות הוא לטהר את השרץ שהתורה טמאתו בהדיא ואומר רבינו תם דלענין טומאת גבילות מיירי שלא יטמא כזית ממנו במשא דהא כתיב או בנבלת חיה ושרץ אע"פ שרוחש הוי בכלל חיה כמו נחש דדרשינן בסנהדרין בפרק ארבע מיתות (ד' נט:) וכל חיה הרומשת זה נחש וליף רבינא ק"ו מנחש דיש מכלל גבלת חיה דממעט ליה בתורת כהנים מטומאת גבילות מוכל הולך על גחון וכי מסיק ולא היא וסותר הקל וחומר מ"מ אתי במה מצינו שפיר מנחש דלא הוי בכלל חיה ה"ג כל שרצים שרוחשין לא הוו בכלל חיה ולא מצא ר"י בתורת כהנים שממעט בשום מקום נחש מטומאת גבילות ועוד קשיא לר"י דבהדיא ממעט בת"כ כל שרצים מטומאת גבילות דקתני התם היא מטמאה במשא ואין שרצים מטמאים במשא איכול ומה בהמה שלא עשה הכתוב דמה כבשרה מטמאה במשא שרץ שעשה דמו כבשרו אינו דין שיטמא במשא ת"ל היא ולא שרץ ומיהו י"ל אע"ג דאיכא מיעוטא עביד נמי ק"ו אבל קשיא היכי אתי רבינא לבטל הק"ו שבתורת כהנים ואי לאו דאיכא מיעוטא בהדיא אדרבה הוה עבדינן ק"ו דתורת כהנים ועוד דעל ק"ו דרבינא איכא למיפרך מה לנחש שכן טהור אפילו במגע כנעבדה ק): **נוח** לו לאדם שלא נברא. והא דאמרינן בפ"ק דע"ג (ד' ה.) בוא ונחזיק טובה לאבותינו ר) שאילמלי הן לא חטאו לא באנו לעולם הא מפרש התם אימא כמי שלא באנו לעולם ג"נ הכא אייתי בשתא בני אדם אבל לדיק אשריו ואשרי דורו: ובלבד

ונמלך ומצאו בן עירו ואמר שמך כשמי ושם אשתך כשם אשתי פסול לגרש בו הכי השתא התם [1] וכתב לה כתיב בעינן כתיבה לשמה הכא [2] ועשה לה כתיב בעינן עשייה לשמה עשייה דידה מחיקה היא א"ר אחא בר חנינא גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו שלא ש) יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים על טהור טמא ומראה לו פנים תנא לא ר"מ שמו אלא ת) רבי נהוראי שמו ולמה נקרא שמו ר"מ שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה ג) ולא ד) נהוראי שמו אלא רבי נחמיה שמו ואמרי לה רבי אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה אמר ה) רבי האי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה א ואילו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי דכתיב [3] והיו עיניך רואות את מוריך א"ר אבהו א"ר יוחנן תלמיד היה לו לר"מ וסומכוס שמו שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה ארבעים ושמונה טעמי טומאה ועל כל דבר ודבר של טהרה ארבעים ושמונה טעמי טהרה תנא תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ במאה וחמשים טעמים ו) אמר ו) רבינא אני אדון ואטהרנו ומה נחש שממית ומרבה טומאה טהור שרץ שאין ממית ומרבה טומאה לא כ"ש ולא היא מעשה קוץ בעלמא קעביד א"ר אבא אמר שמואל שלש שנים נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו א] ז) יצאה בת קול ואמרה ו) אלו ואלו דברי אלהים חיים הן והלכה כב"ה וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותן מפני שנוחין ועלובין היו ושונין דבריהן ודברי ב"ש ולא עוד אלא שמקדימין דברי ב"ש לדבריהן כאותה ששנינו ח) מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית בית ב שמאי פוסלין וב"ה מכשירין אמרו ב"ה לב"ש לא כך היה מעשה שהלכו זקני ב"ש וזקני ב"ה לבקר את ר' יוחנן בן החורנית ומצאוהו יושב ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית אמרו להן בית שמאי (אי) ט) משם ראיה אף הן אמרו לו אם כך היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימיך ללמדך שכל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו י) וכל המגביה עצמו הקב"ה משפילו כל המחזר על הגדולה גדולה בורחת ממנו וכל הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת אחריו י) וכל הדוחק את השעה שעה דוחקתו וכל הנדחה מפני שעה שעה עומדת לו ת"ר שתי שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא עכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואמרי לה ו) ימשמש במעשיו: **מתני'** מ) ג הקורה שאמרו רחבה כדי לקבל אריח ואריח חצי לבנה של שלשה טפחים דייה לקורה שתהא רחבה טפח כדי לקבל אריח י) לרחבו רחבה כדי לקבל אריח ד ובריאה כדי לקבל אריח רבי יהודה אומר רחבה אף על פי שאין בריאה היתה של קש ושל קנים רואין אותה כאילו היא של מתכת ה עקומה רואין אותה כאילו היא פשוטה עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת מ) כל שיש בהיקיפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח: גמ'

ומנך. וחזר בו מלגרש אותה: **פסול.** אלמא וכתב לה משמע לשמה הכא נמי כתיב ועשה לה משמע לשמה: **התם כתיב לה.** לגבי כתיבה: **הכא.** כתיב לה לגבי עשייה. עשייה היינו מחיקה: **על סוף דעתו.** לא יכלו להבין באיזה דבריו נכונים ובאיזה אין דבריו נכונים שהיה נותן דעת מיושב והגון על אין הלכה כהלכה: **דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה.** כשלמדתי לפניו ישבתי בשורה של אחריו: **נחש שממית.** אדם ובהמה ומביא טומאה בעולם: **טהור.** כשמת דהא שמונה שרצים כתיבי ע): הכי גרסינן **מעשה קוץ בעלמא קעביד: עלונין.** סבלנין: **ושונין דבריהן ודברי ב"ש.** כשהיו ב"ש מביאין ראיה לדבריהם מן התורה וב"ה מביאין ראיה ממקרא אחר והיו ב"ה דורשין את המקרא של ב"ש למה בא ולא היה קל בעיניהם כאותה שסנינו במסכת ברכות (ד' י:) ב"ש אומרים בערב כל אדם יטה ויקרא ובבקר יעמוד שנאמר פ) בשכבך ובקומך וב"ה אומרים כל אדם קורא כדרכו שנאמר צ) ובלכתך בדרך אם כן למה נאמר בשכבך ובקומך בשעה שדרך בני אדם שוכבין ובשעה שדרך בני אדם עומדין: **שמקדימין דברי ב"ש לדבריהן.** דקאמרי להו מעשה שהלכו זקני ב"ש והדר זקני ב"ה: **הדוחק את השעה.** ממיגע להעשיר ולהתגדל ורואה שאינו מגליח ואעפ"כ חוזר והולך למרחקים ומכניס עצמו לגבוהות: **שעה עומדת לו.** לאחר זמן עתידה לעמוד לו שעה מצלחת: **יפשפש במעשיו.** שעשה כבר ויבדוק עבירות שבידו ויתודה וישוב: **ימשמש במעשיו.** כגון אם בא מלוה לידו יחשב הפסד מלוה כנגד שכרה ולא ייעץ (ק) לעשותה בשביל ההפסד שהרי שכרה עתיד לבוא ואם באת לידו עבירה יחשב שכרו שמשתכר בה עכשיו כנגד הפסדה העתיד ליפרע ממנו: **מתני' רחבה כדי לקבל אריח.** שתהא דומה לקביעות לבנות עליה בנין: **ואריח חצי לבנה של ג' טפחים.** נמצא אריח טפח ומחצה רוחב: **דייה לקורה ברוחב טפח כדי לקבל אריח זה ברחבו.** וכגמרא פריך טפח ומחצה בעי: **היקף של קש כו'.** רבי יהודה קאמר לה: **עקומה.** שאין אריח יכול לעמוד עליה: **עגולה.** ואין אריח יכול לעמוד עליה אבל עבה היא שאם תחלק יהא רחבה טפח: **רואין אותה כאלו היא** (ב) **מרובעת.** נפסלת לו חלוקה. ואי זו היא מדת עגולה להכשיר: **כל שיש בהקיפה ג' טפחים.** שגריכה חוט אחוז ג' טפחים להקיפה סביב בידוע שיש בה רוחב טפח אם תחלק: גמ'

ובני עיר אחת אמתו וגטו זה ראוי לי תנהו לי ותגרש בו את שתי (שם). **פסול.** לזה, לגרש בו. דדכתיב לה לשמה, דכתיב וכתב לה ספר כריתות, והכא נמי כתיב ועשה לה הכהן (שם). **אלו ואלו דברי אלהים חיים הן.** כי פליגי בדין אז אי בתיקור ויתיר, כל חד אמר הכי מקתבר טעמא, אין כאן שקר, כל חד וחד סברא דידיה קאמר, מר יסיב טעמא לסיתרא ומר יסיב טעמא לאיקורא, מר מדמי מילתא למילתא ומר מדמי ליה בענינא אחרינא ואיכא למימר אלו ואלו דברי אלהים חיים הם זימנין דשייך האי טעמא וזימנין דשייך האי טעמא שטעמ מתסבך לפי שיורי הדברים בשיורי מועט (כתובות נז.). **משם ראיה.** בתמיה (סוכה כח.). **וכל הדוחק את השעה.** כגון אנשלוס שביקש למלוך בחזקה (ברכות סד.). **הקורה שאמרו.** לענין הכשר מבוי (ב"ב ג.).

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פ"ד מהלכות מ"מ הלכה ב טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף ט:

עו ב מיי' פ"ו מהלכות סוכה הלכה ח סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרלב סעיף ד:

עז ג ד מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה יג סמג עשין דרכון ג טוש"ע א"ח סי' שב סעיף ח:

ה [מיי' שם הל' כו טוש"ע שם סעיף יט כ]:

רב נים גאון

תלמיד אחד היה לו לר' מאיר וסומכוס שמו שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה מ"ח טעמי טומאה, ועל כל דבר ודבר של טהרה מ"ח טעמי טהרה. ישנו בפרק ארבעה ראשי שנים הם. כשהזכיר ר' אבהו כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים, אמרו פליגי בה רב ושמואל חד אמר נ' שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו לו למשה בסיני חסר א'. שנאמר ותחסרהו מעט מאלקים. לפי שפירש מזוקק שבעתים שבעה כפולים שבעה פעמים שיעלה חשבונם מ"ט, ויהיה פירושו ותחסרהו מעט, בשביל האחד שחסר מן הנ'. ובתלמוד סנהדרין דבני מערבא גרסי כדי שתהא התורה נדרשת מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור. רבא בר מריה בשם ר' יצחק, נתן לו הקב"ה למשה את התורה מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא דכתיב ודגלו עלי אהבה שלמה אמרו ודגלו עלי אהבה פירו' ודגלו בגימטריא מ"ט. וכן הוא אומר אמרות ר' אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים. כל **הדוחק את השעה שעה דוחקתו וכל הנדחה מפני השעה שעה עומדת לו.** מרבה ורב יוסף ותמצא פירושו בסוף מס' ברכות:

רבינו חננאל

א"ר (חנינא) [אחא] בר חננא גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של ר"מ כמותו. ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו שלא עמדו חבריו על סוף דעתו. שהיה מראה כאילו מטמא את הטהור ומראה לו פנים וכו'. ור' מייאשא היה שמו, ולמה נקרא שמו ר' מאיר שהיה מאיר פנים בהלכה. וכן ר' אלעזר בן ערך נקרא ר' נהוראי. **אמר רב האי דעדיפנא מחבריי דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה.** פי' שהייתי קטן ולא הגעתי לישב בשורה שלפניו אלא הייתי יושב בשורה שלאחריו, ואילו הייתי זוכה לישב לפניו הוינא עדיף טפי, שנאמר והיו עיניך רואות את מוריך. ותלמיד היה לו לר' מאיר וסומכוס שמו שהיה ת) ר"מ אומר על דבר טומאה מ"ח טעמי טומאה, ועל כל טהרה מ"ח טעמי טהרה. תנא תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ מק"נ טעמים. אמר רבינא אני אדון ואטהרנו, מה נחש שממית וכו'. **שלש שנים חלקו בית שמאי ובית הילל הללו אומרים הלכה כמותנו, והללו אומרים הלכה כמותנו.** יצתה בת קול ואמרה הללו והללו דברי אלקים חיים הן אלא שהלכה כבית הילל, ומפני מה זכו להיות הלכה כמותן מפני (מה) שנוחין בהלכה, ועלובין הן, ושונין דבריהם ודברי בית שמאי, ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן. דתנן מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית כו'. **ללמדך שכל המשפיל עצמו הקב"ה [מגביהו].** וכל המגביה עצמו [הקב"ה] מנמיכו. וכל המחזר אחר הסרה הסרה בורחת ממנו. וכל הבורח ממנה היא מחזרת אחריו. **וכל הדוחק את השעה שעה דוחקתו והנדחה מפני השעה שעה עומדת לו.** ת"ר שנתים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הילל ובסוף נמנו וגמרו נוח לו למי שלא נברא. פי' מי שנכנס בצורך העולם יותר ממי שנברא. ועכשיו שנברא ימשמש במעשיו, ואמרי לה יפשפש במעשיו. מתני', **הקורה שאמרו רחבה כו'.**

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:

דברים כד א

2. אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תֵּעָבֵר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶעֱמִיד אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְיָ וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֶת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

במדבר ה ל

3. וְנָתְנוּ לְכֶם אֲדֹנָי לֶחֶם צָר וּמַיִם לָחַץ וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ:

ישעיהו ל כ

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ימשמש וכו' ולא ימים מלעשותה: (ב) ד"ה רואין אותה כאילו היא חלוקה או נפסלת ומרובעת הס"ד:

גליון הש"ם

גמ' אמר רבינא אני אדון ואטהרנו. עי' תוספות דמגהו"ר קד. ד"ה מווריינא כתבו דלית דגרסי רבא, ו) [סנהדרין י. ופסח איתא רבא], ז) [ניתין ו:], ח) ברכות יא. סוכה ג. ז: כח., ט) [שבת כט: וש"נ], י) [עי' לקמן נד. ובגליון נה.], כ) [ברכות סד.], ל) [פי' ימשמש מעיקרא שיהא זהיר מהחטוא או אם חטא יפשפש מעשיו ויחזור בתשובה. ערוך ערך פשפש א'], מ) ב"ב ג.; נ) ס"א לאחרכו, ס) [לקמן עו. סוכה ז: ב"ב יד: אבות פי"ב מ"ו], ע) [ויקרא יא], פ) [דברים ו], צ) [שם], ק) [ועי' תוס' סנהדרין י. ד"ה שיודעו], ר) [שלמלא ל"ל עיין תוס' מגילה כא. ד"ה אלמלא],

---

מוסף רש"י

ומצאו בן עירו. שמנו כשמו והוא מאותה העיר (סוטה כ:). **שמך כשמי.**

ת) [נגמ': שהיה אומר]

גמ' מלבין לה. לקורה בטיטא ממרח בטיט בשיפוע מלא אצבע מכאן וכנגדו מכאן ומשוה אותה לקורה. מלבין לשון לבנים: **ומעמידי הקורה.** אם הניחה על גבי יתידות אין צריכין שיהו בריאין לקבל קורה ואריח אלא לקבל קורה לבד דהא לא יהבי אריח עלה ובקורה הוא דבעינן קביעות כי היכי דתיהוי היכר דעליא אבל מעמידיה לא תלי היכירא בדידהו: **אחד זה ואחד זה.** קורה בעינן בריאות דאריח ומעמידיה בעו בריאות דקורה ואריח: **מחלוקת.** להיות מחיצה ליפות כח התירו[ה]: **שהגדיים נוקעין בה.** הואיל וגובהה שלשה הוא מחיצה תליה ואינה מתרת: **המתאימות.** שהשכיבן זו אצל זו כמו תאומים: **אחת למעלה ואחת למטה.** ובין שתיהם כדי לקבל אריח זו אצל זו אלא שאחת מעמידים [שלה] גבוהים משל חבירתה וגבוהים ממנה: **רואין אם העליונה כו'.** עד שיהא זו אצל זו בשוה: **למעלה מעשרים אמה.** מן הקרקע דאין שם הכשר קורה: **ולא פחות מכ' אמה מי'.** סמוך לקרקע: **דאין ליה רואין.** (ג) נמי כאבוה דאמר במתני' רואין אותה כאילו היא של מתכת: **היינו דך.** דתנא בריאה ואינה בריאה ואמה לי תו היתה של קש דאינה בריאה רואין אותה כאילו היא של מתכת: **בריאה במיעה אמרינן.** שרגיל להיות באותו המין בריאה כגון קורה של עץ כי אינה בריאה נמי אמרינן רואין כאילו היא בריאה אבל של קש ושל קנים דאינה בריאה במינה אימא לא אמרינן רואין: **פשיטא.** דהכא נמי אמרינן רואין דמאי שנא הא מדרישא: **משפחו עד שפחו.** חללו שלו לבד עודי דופנותיו עשר אמות וכתיב וקו שלשים באמה יסוב אותו אלמא לכל אמה רוחב בעיגולא איכא שלש אמות היקף: **והאיכא.** עודי שפחו דהוה עדיף על י' של חלל ואפילו הכי וקו שלשים הוא דבעי ותו לא: **פרח שוקן.** דק מאד כפרח שוקן זו: **ועביו טפח.** בשולי דפנותיו מלמטה אבל מלמעלה דק מאד כמעשה שפת כוס פרח שוקן: **מגואי קא חשיב.** קרא לההוא קו ל' להיקף דגואי חשיב ליה שאין עודי שפחו מוקף בו אלא קו שלשים הוא מקיף חלל שלשים[ט]: **מקוה טהרה.** מרבעים שאה:

ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מעשרים. גפ' היקן (סוכה כב.) פריך מהכא למאן דאמר כל היכא דלית ביה טפח לא אמרינן חבוט רמי ומשני תריץ הכי ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מכ' אלא בתוך כ' ותתחתונה סמוכה לה בפחות משלשה וקשה דאדפריך מר' יוסי בר' יהודה לשיעינן מרבנן דליתא להו רואין ואומר ר"י דטעמי' דרבנן לאו משום דליתא להו חבוט רמי בפחות מטפח אלא משום דבעי קורה רואיה לקבל אריח ופסלי קורה הנופלת ברוח ושתי קורות המתאימות אפילו בפחות משלשה משום דבעי קורה רואיה לקבל אריח:

אתנייה רחבה ובריאה. פירש רש"ס ואין מחלוקת בדבר וקשה דאז יש למחוק כל בנא דרואין אלא גראה שהיה [י] מהפך דברי רבי יהודה לרבנן וא"ת מאי פריך מרבי אילעאי דילמא כרבנן ס"ל וי"ל דלא מחוקה מילתיה כרבנן דהא רחבה מרבעה קאמ' ורבנן דיה שתהא רחבה טפח ואפילו איכא בריאה אלא על כרחך כדרבי יהודה וס"ד דקיס ליה לר' אילעאי דר' יהודה בעי רחבה ד' אבל אין צריך שתהא בריאה ומשני רחבה מרבעה שאני אבל ברחבה טפח בעי ר' יהודה שתהא בריאה [כ] ומיהו קשיא כיון דגם דברי רבנן מהפך הוה ליה [ג] למימר מילתיה דרבנן ולמימר אתנייה רחבה אע"פ שאינה בריאה כמילתייהו דרבנן ונראה לרבינו תם דדב יהודה מתני ליה אמילתיה דרבנן ואמר ליה רב אתנייה רחבה ובריאה כמו במתני' אלא שהש"ס המתין לסדר הגמרא זו עד שסיים פלוגתייהו והשתא פריך מר' אילעאי דמסתמא הוי כרבנן ולפי זה יש להוכיח דאין הלכה כרב דקאמר לעיל (ד' יא.) אתנייה צריך למעטו דהמשנה לא נשנית כמו שהגיה וכאן נשנית כמו שהגיה וכן פסקו הגאונים וה"ג:

והאיכא משהו. משמע שהחשבון מצומצם וכן בפ"ק דב"ב (ד' יד:) גבי שני טפחים שנשתייר באחרון ששה ספר תורה מונח שהיא בהיקפה ששה טפחים ופריך כיון דלאמצעיתו נגלל נפיש ליה משני טפחים וכן בתר הכי דמשני בספר דעזרה לתחלתו נגלל ופריך אכתי תרי בתרי היכי יתיב משמע דמצומצם לגמרי וקשיא דאין החשבון מדוקדק לפי חכמי המדות: כמה

גמ' טפח טפח ומחצה בעי כיון דרחב לקבל טפח אידך חצי טפח מלבין ליה בטינא משהו מהאי גיסא ומשהו מהאי גיסא וקיימא אמר בר רב הונא קורה שאמרו צריכה שתהא בריאה כדי לקבל אריח א ומעמידי קורה אינן צריכין שיהיו בריאין כדי לקבל קורה ואריח ב ורב חסדא אמר אחד זה ואחד זה צריכין שיהיו בריאין כדי לקבל קורה ואריח אמר רב ששת ג הניח קורה על גבי מבוי ופרס עליה מחצלת והגביה מן הקרקע שלשה קורה אין כאן מחיצה אין כאן קורה אין כאן דהא מיכסיא מחיצה אין כאן דהויא לה מחיצה שהגדיים בוקעין בה [ו] ת"ר ד קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל זה ה וכן שתי קורות אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה מכותל זה ואינן נוגעות זו בזו [ז] פחות משלשה אין צריך להביא קורה אחרת שלשה צריך להביא קורה אחרת [ח] רבן שמעון בן גמליאל אומר פחות מד' אין צריך להביא קורה אחרת ארבע [ט] צריך להביא קורה אחרת [י] וכן ב' קורות המתאימות לא בזו כדי לקבל אריח ולא בזו כדי לקבל אריח אם מקבלות אריח לרחבו טפח אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת רשב"ג אומר אם מקבלת אריח לארכו שלשה אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת היו אחת למעלה ואחת למטה ר' יוסי בר' יהודה אומר [יא] רואין את העליונה כאילו היא למטה ואת התחתונה כאילו היא למעלה ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מכ' אמה ותחתונה למטה מעשרה אמר אביי ר' יוסי בר' יהודה סבר לה כאבוה בחדא ופליג עליה בחדא סבר לה כאבוה בחדא דאית ליה רואין ופליג עליה בחדא דאילו ר' יהודה סבר למעלה מעשרים ור' יוסי ברבי יהודה סבר בתוך כ' אין למעלה מכ' לא: ר' יהודה אומר רחבה אע"פ שאינה בריאה: מתני ליה רב יהודה לחייא בר רב קמיה דרב רחבה אע"פ שאינה בריאה א"ל אתנייה רחבה ובריאה והאמר ר' אילעאי אמר רב [יב] רחבה ארבעה אע"פ שאינה בריאה רחבה ארבעה שאני: היתה של קש כו': מאי קמ"ל דאמרינן רואין היינו הך מהו דתימא במינה אמרינן שלא במינה לא אמרינן קמ"ל: עקומה רואין אותה כאילו היא פשוטה: פשיטא קמ"ל כדרבי זירא דאמר ר' זירא [יג] היא בתוך המבוי ועקמומיתה חוץ למבוי היא בתוך עשרים ועקמומיתה למעלה מעשרים היא למעלה מעשרה ועקמומיתה למטה מעשרה רואין כל שאילו ינטל עקמומיתה ואין בין זה לזה שלשה אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת הא נמי פשיטא היא בתוך מבוי ועקמומיתה חוץ למבוי איצטריכא ליה מהו דתימא ליחוש דילמא אתי לאמשוכי בתרה קמ"ל: עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת: הא תו למה לי סיפא איצטריכא ליה כל שיש בהיקפו ג' טפחים יש בו רחב טפח מנא הני מילי א"ר יוחנן אמר קרא [1] ויעש את הים מוצק עשר באמה משפתו עד שפתו עגול סביב וחמש באמה קומתו וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב והא איכא שפתו אמר רב פפא שפתו שפת פרח שושן כתיב ביה דכתיב [2] ועביו טפח ושפתו [יד] כמעשה כוס פרח שושן אלפים בת יכיל והאיכא משהו כי קא חשיב מגואי קא חשיב [טו] תניא [טז] רבי חייא ים שעשה שלמה היה מחזיק מאה וחמשים מקוה טהרה מכדי מקוה כמה הוי ארבעים סאה כדתניא [3] ורחץ (את [יז] בשרו) במים

א) סוכה יח. כב. [תוספ' פ"א ה"ס]. **ב)** [לעיל טו.]. **ג)** [שם וש"נ], **ד)** [נס"ל: מרגעה], **ה)** [נ"ל תמי'], **ו)** [פסחים קט:], **ז)** [עי' פסחים קט.], **ח)** נס"ל: היתה, **ט)** נס"ל: של יס, **י)** והר"ח בשם ס"ר מגיגדור הגיס דלא קאי לא מרבנן ולא מר' יהודה אלא רב יהודה הוי מתני למיא בדי דרב דהכי הלכתא דלא בעי בריאה כר' יהודה וא"ל מתני' דמתנה דהלכתא דמתה כו' ובריאה כרבנן ופריך והא"ר אילעי אמר רב דהלכתא דמתנה ד' אע"פ כו' [מ"ש], **כ)** ועי"ל דלדרב יהודה פריך מר' אילעאי אמר רב דמסתמא רב יהודה ידע כל דברי רב לפי שהיה תלמידו וא"כ הסיח מילתא דרב ממלן אמי' דלרבנן לא צריך ולרבי יהודה בעינן בריאה ומשני דרחבה שאני ומודה ר' יהודה דלא בעינן בריאה ואמי כר' יהודה [מ"ש],

הגהות הב"ח

(א) גמ' כמעש שפח כוס פרח: **(ב)** רש"י ד"ה דאית ליה רואין כאבוה דאמר כל"ל ותיבת גמי נמחק: **(ג)** תוס' ד"ה אתנייה וכו' מהפך הוה ליה לאסוקי ארבנן מילתייהו ולמימר אתנייה:

רבינו חננאל

כיון שנתפרש במשנה כי שיעור קורה כדי לקבל אריח שהיא חצי לבינה של שלשה טפחים, נמצא האריח טפח ומחצה, למה שנינו דיה לקורה טפח, וטפח ומחצה בעי כשיעור אריח. ומשנינן כי משוי האריח על הקורה מעדיף אצבע בגודל מיכן וכמותו מצד אחר ממלאהו בטיט ועומד. פי' בריאה (ו)חזקה. ואמר רב חסדא אחד הקורה ואחד מעמיד קורה כנגד כותלי המבוי, צריכין להיות בריאין כדי לקבל קורה ואריח שעליה. שמועה דרב ששת פשוטה היא. ת"ר קורה היוצאה מכותל צפוני ואינה נוגעת בכותל דרומי שהוא כנגדו אלא יש ביניהן ריוח, וכן שתי קורות אחת יוצאה מכותל צפוני ואחת יוצאה מכותל דרומי ואין נוגעות הקורות זו בזו אלא יש ריוח ביניהן, ואם אותו הריוח פחות מג' טפחים כלבוד דמי וא"צ קורה אחרת. אלא אם אותו הריוח ג' טפחים, צריך קורה אחרת למלאות הריוח ההוא. רבן שמעון בן גמליאל אומר ד' טפחים צריך להביא קורה אחרת, פחות מד' טפחים אין צריך, דסבר כל פחות מד' טפחים כלבוד דמי. וכן שתי קורות דקות משוכות על גבי המבוי שאין אחת מהן בריאה לקבל אריח לארכו שלשה טפחים אין צריך להביא קורה אחרת כו'. היו, שתי קורות, אחת למעלה ואחת למטה ממנה ואין אחת מהן בריאה לקבל אריח, ר' יוסי אומר רואין את העליונה כאילו היא למטה, פי' חבוט רמי. ורואין את התחתונה כאילו היא למעלה, פי' אמרינן גוד אסיק מחיצתא. ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מעשרים אמה, שיצאה מתורת פתחו של היכל. ולא תהיה עוד התחתונה למטה מעשרה טפחים שיצאת מתורת מחיצה. אמר אביי ר' יוסי סבר לה כר' יהוד' אבוה בחדא דאית ליה רואין, פי' פציפין ו) שרואין בהן. ופליג על אבוה בחדא, דאילו לר' יהוד' אפילו הקורה אם היא נתונה למעלה מעשרים מכשיר. ר' יהוד' אר' רחבה אע"פ שאינה בריאה. ואמר רב(נ') לא היא אלא כעין בריאה אלא אם רחבה הקורה ד' טפחים אינה צריכה בריאה. היתה של קש או של קנים. מהו דתימא רואין אותה כאילו היא של קש אמץ וחזק שהוא מינו אמרינן, אבל בדבר שאינו מינו לא, קמ"ל רואין אותה כאילו היא של מתכת. עקומה כר' זירא דאמר הקורה במבוי ועקמומיתה חוץ למבוי, היא בתוך כ'] ועקמומיתה למעלה מכ', היא למעלה מ' טפחים ועקמומיתה למטה מ' טפחים, רואין כל שאילו תינטל עקמומיתה ואין בין זה לזה שלשה, אמרינן כלבוד דמי ואין צריך קורה אחרת כו'. **פיסקא, כל שיש בהיקיפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח.** מנא לן א"ר יוחנן דאמר קרא ויעש את הים מוצק עשר באמה משפתו אל שפתו עגול סביב וחמש באמה קומתו וקו שלשים באמה. פי' רוחב חלל הים עשר באמה רחבו והקיפו שלשים באמה. ואקשינן והא איכא עובי השפתים שנמצא הים עשר אמות ועוד. ופירק מגוואי חשיב, פי' רוחב חלל הים עשר באמה וכן מידת היקף סביבותיו מבפנים הוא מחשב שנמצא ברוחב עשרה להיקף. איבעית אימא שפתו דק היה כמין שפת כוס פרח שושן, וכיון דהוא משהו לא חשיב ליה. **תני ר' חייא** ים שעשה שלמה מחזיק ק"נ מקוה טהרה, דתניא ורחץ את בשרו

מוסף רש"י

קורה היוצאה. להמיר המבוי ומתוה על רוחב פתח המבוי מכותל לכותל חו אינה מגעת לשני הכתלים (סוכה יח.). **רשב"ג אומר פחות מארבעה.** ר"ש סבירא ליה בכל דוכתא פחות מד' כלבוד דמי (לעיל ט. סוכה כב.). **רחבה ארבעה אע"פ שאינה בריאה.** אם היתה קורה ד' טפחים, אע"פ שהיא דקה ואינה חזקה לקבל אריח כשירה, והא דתנן במתני' בריאה כדי לקבל אריח, כשאינה רחבה ד' טפחים קאמר (לעיל ג.). **וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב.** לעגל אמות רוחב שלשים אמה היקף (סוכה ז:).

רב נסים גאון

דהויא לה מחיצה שהגדיים בוקעין בה. עיקר בירור זה בתוספת' כלאים והיא הברייתא האמורה בזה הפרק הבא לפנינו, כל שהוא פחות מג' צריך שלא יהא בין זה לזה ג' שלא יודקר הגדי בבת ראש, וכבר בירורוהו בפרק הזורק במסכ' שבת. אמר אביי ר' יוסי בר' יהודה סבר לה כאבוה בחדא. היא שאמר במשנה היתה שלקש או שלקנים רואין אותה כאילו היא שלמתכת. ור' יוסי בנו השוה עמו בזה הדבר כמו שהזכיר בזו הברייתא בכאן ר' יוסי בר' יהודה אומר רואין את העליונה כאילו היא למטה. ברוראין השוו שניהן. ובגובה המבוי יותר מכ' היתה חלוקה ביניהן שר' יוסי היה סובר צריך למעט, כי כן אמר ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מכ' אמה. ור' יהודה אבוי היה מכשיר במבוי שגבוה למעלה מכ' אמה כדתנן מבוי שגבוה למעלה מכ' אמה ימעט, ור' יהודה אומר אינו צריך. ולפי דעתו אפי' עליונה למעלה מעשרים אמה רואין אותה כאילו היא למטה.

ו) אלו ג' תיבות פציפין ברואין בהן הם משוללים הנה וע"ש.

כמה מרובע יתר על העגול רביע. מפורש בכילד מעברין (לקמן ד' ע:): **ש"מ** גודשא תלתא. אומר ר"ת דנפקא מינה לענין מקח וממכר אם התנה לתת לו סאה גדושה או לתקן לו כלי המדה: **פוק** חזי. פ"ה וכבר נהגו בלחי משהו וכיון דאין הלכה כרבי יוסי בלחי כ"ש בהילמי דאילו דאפילו רב הונא בר חיננא דפליג בלחייס מודה בהילמי ושרי לעשות מי מלח בשבת בשביל ליתן על עופות לגויין ואם נותן מלח על עופות ואח"כ נותן משקין עליהם הוי שרי אפילו לרבי יוסי שהשמנונית ממתיק את המלח כדתנן בפ' שמנה שרצים (שבת ד' קח:) ואלו הן מי מלח המותרים נותן שמן בתחילה לתוך המים או לתוך המלח:

תא

[א] במים במי מקוה [1] כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה כמה הוו להו חמש מאה גרמידי לתלת מאה מאה למאה וחמשין חמשין בארבע מאה וחמשין סגיא הני מילי בריבועא ים שעשה שלמה עגול היה [2] מכדי כמה מרובע יתר על העגול רביע לארבע מאה מאה למאה עשרים וחמשה הני מאה ועשרים וחמשה הוו להו תני רמי בר יחזקאל ים שעשה שלמה שלש אמות תחתונות מרובעות ושתים עליונות עגולות נהי דאיפכא לא מצית אמרת דשפתו עגול[2] כתיב אלא אימא חדא לא סלקא דעתך דכתיב [3] אלפים בת יכיל בת כמה הויא שלש סאין דכתיב [4] מעשר הבת מן הכור דהוה להו שיתא אלפי גריוי והא כתיב [5] מחזיק בתים שלשת אלפים ההוא לגודשא [6] אמר אביי שמע מינה האי גודשה תלתא הוי [7] ותנן נמי [8] שידה תיבה ומגדל כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרית אע"פ שיש להן שולים והן מחזיקות ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש טהורין: **מתני'** [9] לחיין שאמרו גובהן עשרה טפחים ורחבן ועוביין כל שהוא ר' יוסי אומר רחבן ג' טפחים: **גמ'** לחיין שאמרו כו' לימא תנן סתמא כר"א [10] דאמר לחיין בעינן לא מאי לחיין לחיין דעלמא אי הכי קורה נמי ניתני קורות ומאי קורות קורות דעלמא הכי קאמר אותן לחיין שנחלקו בהן ר' אליעזר וחכמים גובהן עשרה טפחים ורוחבן ועוביין כל שהוא [11] וכמה כל שהוא תני רבי חייא [12] אפילו כחוט הסרבל תנא [13] עשה לחי לחצי מבוי אין לו אלא חצי מבוי פשיטא אלא אימא [14] יש לו חצי מבוי הא נמי פשיטא מהו דתימא ליחוש דילמא אתי לאישתמושי בכוליה קמ"ל אמר רבא [15] עשה לחי למבוי והגביהו מן הקרקע שלשה או שהפליגו מן הכותל שלשה לא עשה ולא כלום אפילו לרשב"ג דאמר [16] אמרינן לבוד הני מילי למעלה אבל למטה כיון דהויא מחיצה שהגדיין בוקעין בה לא קאמר: ר' יוסי אומר רחבן ג' טפחים: אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר' יוסי לא [17] בהילמי ולא בלחיין אמר ליה רב הונא בר חיננא בהילמי אמרת לן בלחיין לא אמרת לן מאי שנא בהילמי דפליגי רבנן עליה לחיין נמי פליגי רבנן עליה א"ל שאני לחיין משום דקאי רבי כוותיה רב רחומי מתני הכי אמר רב יהודה בריה דרב שמואל [בר שילת] משמיה דרב אין הלכה כרבי יוסי לא בהילמי ולא בלחיין א"ל אמרת אמר להו לא אמר רבא האלהים אמרה וגמירנא לה מיניה ומאי טעמא קא הדר ביה משום דר' יוסי [18] נימוקו עמו אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי הילכתא מאי א"ל פוק חזי מאי עמא דבר איכא דמתני לה אהא [19] השותה מים לצמאו אומר [20] שהכל נהיה בדברו ר' טרפון אומר בורא נפשות רבות וחסרונן [21] על כל מה שבראת א"ל רב חנן לאביי הלכתא מאי א"ל [22] פוק חזי מאי עמא דבר איתמר

במים. משמע מים מחוברין יחדיו: **כמה הוו להו.** להכי עשר על עשר ברוס חמש אמות כמה גובה יש בהן באמה על אמה ברביעוטו של מקוה: **פ"ק גרמידי.** כילד חלקהו לעשר רצועות הרי לכל רצועה עשר אמות אורך ברוחב אמה ורוס חמש מתכס לתחיכות של אמה אמה הרי מאה תחיכות של אמה על אמה ברוס חמש אמות איש זו על זו אמה על אמה ברוס חמש הוה ת"ק אמות: **לתלת מאה.** גובה: **מאה.** מקוואות שלש אמות למקוה: **הני מילי בריבוע.** אם היה מרובע שיהא בו אורך ורוחב לגדלין כבאמצעיתו ויהיו רצועותיו שוות בי' י' אמות לרצועה כדפרישית: **יש שעשה שלמה עגול היה.** כדכתיב עגול סביב ומצא שאין אורך הרצועות עשר אמות אלא רצועה האמצעית לבדה דכל דבר עגול רחב באמצעיתו וקצר לכל גדליו: **מכדי כמה מרובע יתר על העגול רביע.** דהא כל עיגול שרחבו אמה יש בו היקף שלש אמות כדתנן במתני' [8] ואם היה מרובע אמה על אמה היה לו היקף ד' אמות אמה לכל רוח נמצא מרובע יתר על העגול רביע הלכך האי יש עגול דשרינוה בחמש מאות אמין במרובע בעינן לצורי רבעא מייניהו אימעיט להו ארבע מאה לתלת מאה דאינון מאה מקוואות ולמאה אמין דאיסתייר הוו עשרים וחמש מקוואות ארבע אמות למקוה דהני ארבע תלת הוא דהוו שהרי אמות קלרות הן: **שלש אמות אחתונות מרובעות.** ויש בהן י' רצועות של י' על י' [9] שהן מאה אמה ברוס ג' ברוחב אמה דהיינו תלת מאה אמין גובה באמה על אמה והן ק' מקוואות: **וב' עליונות עגולות.** ולאי הוו מרובעות הוו להו מאתן גרמידי השתא דאינון עגולות כי בצרת ריבעא פשו להו ק"נ דאינון נ' מקוואות: **נהי דאיפכא לא מצית אמרת.** דליהוי תחתונות עגולות ועליונות מרובעות דשפתו עגול כתיב [מ"א ז] אלא שתים עגולות מנא לן דילמא חד הוא דהויא עגולה ותו לא וטפי מק"נ מקוואות הוא מחזיק: **לא סלקא דעתך.** שיהא מחזיק יותר מק"נ מקוואות: **מעשר הבת מן הכור.** כור שלשים סאין וכי הוי הבת מעשר דיליה אשתכח דג' סאין הויא: **דהוו להו.** הכי אלפים בת: **ו' אלפים סאין.** שהן ק"נ מקוואות ד' אלפים הוי מ' מאות סאין שהן ק' מקוואות של מ' סאין ואלפים סאין נ' מקוואות: **מחזיק בתים שלשת אלפים.** כיס שעשה שלמה כתיב בדברי הימים: **לגודשא.** כשמודדין בו יבש: **שידה.** כמין ארגז תלוי בעגלה למרכב נשים חשובות: **מגדל.** מנשטי"ר: **וכור ספינה אלכסנדרית.** עושה בה כעין כור ונותן שם מים מתוקים: [10] **טהורין.** לפי שגדולים יותר מדאי ואין תורת כלי עליהן שהרי אינן מטולטלין מלא וריקן: **שהן כוריים ביבש.** שהרי אינן יכולין להטלטל מליאין וריקן: **מתני': גמ' לחיין דעלמא.** אכל מבואות קאי: **אי הכי.** דישא דתקני [יג:] הקורה שאמרו כו' ליתני נמי הקורות שאמרו ואימא מאי קורות קורות דעלמא: **לחיין שנחלקו בהן ר"א וחכמים.** דלר"א תרתי ולרבנן חדא זהו שיעורן כדמפרש מיהו סתמא לא כמר דייקא ולא כמר דייקא: **הסרבל.** קו"ט: **לחי מבוי.** שהכניס הלחי לפנים הרבה עד חצי מרכו של מבוי כזה: **אין לו אלא חצי מבוי.** שאסור להשתמש אלא מן חצי ולפנים: **יש לו.** דאין לו לא איצטריך לאשמעינן אלא הא אתא לאשמעינן דהימנו ולפנים קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת לכותל אחר דאיפליגו בה רשב"ג ורבנן (לעיל ע"א): **שרצים** [קפ:]. הילמי שלמוייר"א בלע"ז: **משום דקאי רבי יוסי.** לעיל [11] והא דתני אדא כדאוקימנא בחלר קטנה שנפרצה לגדולה: **נימוקו עמו.** טעמי דאיתתא מבית לו [12] בכל של חכמים וזהו שבחו של רבי יוסי: **הילכתא מאי.** בלחיין: **עמא דבר.** מה נהגו העם וכבר נהגו בלחי משהו: **למאן.** לאפוקי מאן דחנקתיה אומנא: **שהכל נהיה בדברו.** לפניו ולאחריו לא כלום: **ר"ט אומר בורא נפשות רבות.** ואני שמעתי דר"ט בא לחייב אף ברכה אחריו בורא נפשות רבות ולא נהירא [13] דאמרינן במס' נדה (ד' נא:) יש טעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו ואמרינן לאתויי מאי? והוינן בה ולרב פפא דמברך אמיא כו' ולא אמרינן ולרבי טרפון דמחייב אמיא מאי איכא למימר אלא נראה לי דרבי טרפון אלפניו קאמר:

העומד

[א] [נעיל ד: וש"נ], [ב] [נ"ב ס. קפ:; לקמן נו: מ. עו: סוכה מ. אהלות פי"ב מ"ו], [ג] שבת לה. וקל"ע, [ד] שבת לה. כלים פט"ו מ"א אהלות פ"ח מ"א ומ"ג, [ה] לעיל יא:, [1] [נ"ב קב. חולין קכד. קנ:; נדה כו:], [2] [תוספתא פ"א ה"מ], [3] [לקמן נט:], [4] שבת קח:, [5] [לקמן נא. וע"ש פרש"י גיטין סז. בכורות לו.], [6] בכרות מד., [7] ד' תיבות אלו מיותרים גם במשנה דברכות מד. אינן ועיין בביאור לא"מ מהגאון מהרא"ווז"ל סי' (תנצו) [רח] ס"ק ה, [8] [בכרות מה. וש"נ], [9] [מ"א ז], [10] [נעיל יג:], [11] בס"א: לרוחבו של י' י', [12] [נ"ל אחר ד"ה שהן כוריים], [13] דף י. ולף יב., [14] בס"א ליתא, [15] [נ"ל מיא],

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ כִּי תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו טז
2. וַיַּעַשׂ אֶת הַיָּם מוּצָק עֶשֶׂר בְּאַמָּה מִשָּׂפָתוֹ עַד שָׂפָתוֹ עָגֹל סָבִיב וְחָמֵשׁ בָּאַמָּה קוֹמָתוֹ וְקָו שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה יָסֹב אֹתוֹ סָבִיב: מלכים א ז כג
3. וְעָבְיוֹ טֶפַח וּשְׂפָתוֹ כְּמַעֲשֵׂה שְׂפַת כּוֹס פֶּרַח שׁוֹשָׁן אַלְפַּיִם בַּת יְכִיל: מלכים א ז כו
4. וְחֹק הַשֶּׁמֶן הַבַּת הַשֶּׁמֶן מַעֲשַׂר הַבַּת מִן הַכֹּר עֲשֶׂרֶת הַבַּתִּים חֹמֶר כִּי עֲשֶׂרֶת הַבַּתִּים חֹמֶר: יחזקאל מה יד
5. וְעָבְיוֹ טֶפַח וּשְׂפָתוֹ כְּמַעֲשֵׂה שְׂפַת כּוֹס פֶּרַח שׁוֹשַׁנָּה מַחֲזִיק בַּתִּים שְׁלֹשֶׁת אַלְפַּיִם יָכִיל: דברי הימים ב ד ה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ר' טרפון וכו' ולא נהירא לומר דקאי ר' טרפון אלא אלפניו ולא אלאחריו ואמרינן במס' נדה:

גליון הש"ס

גמ' אפילו כחוט הסרבל. עי' לקמן דף פ ע"ב תד"ה אבל קורה. ובתה"ד סי' עד:

לעזי רש"י

מנשטי"ר [מישטיי"ר. ארון כלים. קו"ט. מעיל. שלמוייר"א. מי מלח (של שימורים).

מוסף רש"י

במים במי מקוה. המכוסין משמע ומע"ג דלאו מים מדלא כתיב מים (לעיל ד:) לו: במים נקודתו בפס"ח משמע מים המיוחדים, לאפוקי שאובין, ומיהו מים מים לא צריך, מדכתיב בזב (ויקרא טו) מים מים, מכלל דשאר טמאין לאו מים מים בעו, ומיהו במים, במים המיוחדין במקוה, אע"פ שהן גשמים (חגיגה יא.) לו: במים, מים המיוחדים שנקוו מתחילה מעצמם, מדלא כתיב במים (בשו"ל) למעוטי שאובין דאחיל השתא ומיימי וטבל (רשב"ם פסחים קס.). **כל בשרו.** משמע כל בשרו כאחד (לעיל ד:) מדלא כתיב בשרו משמע שכל גופו עולה בהן, שאינו נראה אלא כולו מכוסה בהן (רשב"ם פסחים קס.). **כמה מרובע יתר על העגול רביע.** מתני' היא, והדברים נראים לעיניים דאילו אמה עגולה מוט שלש אמות מקיפה, ואמה מרובעת נריכה מוט ד' לסובבה, אמה לכל רוח (סוכה ח.). **הקש.** זנבות שבולין אשטרי"ש (שבת לה.). **ובור ספינה אלכסנדרית.** ספינה גדולה שפוטשים בה לוס הגדול ומי הים מלוחין ועושין כלי גדול כמין בור ונותנין לתוכו מים יפים (שבת לה.). **ארבעים סאה בלח.** לח אין בו גודש (שם). **שהן כוריים.** שיש סאה, **ביבש.** שגודש המחזיק שלש, בכלים שלהם שהיו עשויין כיס שעשה שלמה וגזבן כתלי ראתן והם עגולים (שם). המשך בעמוד הבא.

העומד מאליו. שלא הוקבע שם לשם תיקון מבוי דלא הזמינוהו לכך: **היכא דלא סמכינן עליה מאסמוכי.** שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת: **לאישתמושי באילן.** ויעלה וימלוש ביום טוב: **היה שם.** בספסי **בירלות תניא בפרק שני: חילת הקנים.** קנים מחוברים. חילת שהיו נטועים כסדר מחילה: **דיומד.** מפרש בפ׳ שני (ב) דיו עמודין עמוד אחד גדלה כשנים עששאו כמרזב ונוטה אחד ממחילותיו לדרום ואחד למערב דכי עביד ד׳ דיומדין לד׳ הפיאות יש לכל מחילה ב׳ אמות עומד אמה מכאן ואמה מכאן: **כדבעא מיניה.** בפרק שני (ג): **המסיך.** נופו נוטה סמוך לארץ ולא הגוף בפחות מג׳ לקרקע ועיקרו במקום שמחובר לאילן גבוה עשרה: **אין מעלטלין בו.** אם היה היקפו יותר מבית סאתים כחצר המשכן. ושיעור זה נתנו חכמים לכל היקף המתוקן ואינו מתוקן כל צרכו כגון למחילה שאין בה שתי וערב בהאי פירקא (ד׳ טז:) ולהיקף שלא הוקף לדירה בפ׳ שני (ד׳ כב.) והכא נמי אי בעומד מאליו מוקמת לה שפיר כו׳ הואיל ולאו להכי עבידא יהבו ביה רבנן האי שיעורא: **משום דהוי דירה שתשמישה לאויר.** לעולם שנטעו מתחילה לכך והיקף לדירה הוא אבל דירה זו אינה עשויה לגורף תוכה אלא לגורף אויר שחוצה לה לדור שם שומרי השדות ועשוי׳ להציל מן החמה ואין מטלטלין בדירה זו אלא בית סאתים כדתניא בפ׳ שני (ד׳ כב.) כלל אמר ר״ש בן אלעזר כל אויר שתשמישו לדירה כגון דיר וסהר ומוקלה וחצר ואפילו י׳ כורים מותר וכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית סאתים מותר יותר מבית סאתים אסור דלאו דירה הוא דעל כרחו הוא דר שם: **שבת נאל.** קדש עליו היום וקנה שם שביתתו: **גבוה עשרה.** דאמרינן גוד אסיק מחיצותיו כל סביבותיו והרי הוא מוקף: **וכן נקע.** אחד מנקיקי הסלעים: **והוא מד׳ אמות עד בית סאתים.** הואיל ושבת באויר מחיצותיו נעשית ביתו וכולו כארבע אמותיו הוא הלכך מהלך את כולו ותוקה לו אלפים אמה אבל אי הוה טפי מבית סאתים אין מחיצותיו מועילות לו שהיקף שאינו עשוי לדירה אינו מועיל אלא לבית סאתים. להכי נקט מארבע אמות ואילך דאם היה פחות מד׳ אמות מאי מהלך את כולו איכא ומחיצותיו מאי מהני בלאו מחיצה נמי מקום לכל אדם ד׳ אמות בפרק מי שהוציאוהו (לקמן ד׳ מא.): **ושיבולות מקיפות אותה.** שהניח גבוליה[ט] סביב מלקוט ושבלים גבוהין י׳ עסקינן: **הל ונקע מאי איכא למימר.** מימות עולם הן: **היולאות מן הגדר.** זו למעלה מזו: **למיסר בניינא.** אם ירצה לעשות מחיצה מכותל זה לכותל שכנגדו יתקשר באבנים הללו שכן דרך הבנאין לעשות ובעניין אחר אינו יכול לדבק בנין אדם בבנין ישן: **לסמוך אדיקלא.** דקל היה עומד אצל פתח המבוי: **הא סמכינן הוי לחי.** אלמא הלכה כאביי: **לימא בדלא סמכינן עליה פליגי.** ואביי דשרי קשיא ליה האי עובדא דרב לא סמך אדיקלא ואמן קיים לן הלכתא כאביי בלחי העומד מאליו: ומתרץ **לא ס״ד.** דוודאי בדסמכינן עליה פליגי אבל לא סמכינן דברי הכל אינו לחי כהסוא עובדא **דדיקלא דרב: ברקא.** יציע: **דסוה כי בר חבו.** והיה עמוד הסומך את היציע עומד בראש מבוי אחר: **ואפילגו בה כולי שניהו.** אביי שרי למיסמך עליה ורבא אסר אלמא בדסמכינן עליה פליגי. והלכתא כאביי בהא דזו היא אחת מיע״ל קג״ס שהלכה כאביי[יא]: **מתני׳ ומטמא משום גולל.** אם עשאו גולל לקבר מטמא לעולם בהאהל כמת עצמו ואפי׳ ניטל משם דתניא בפ׳ בהמה המקשה (חולין עב.) כל אשר יגע על פני השדה[יב] לרבות גולל ודופק: ורבי

תא שמע העושה סוכתו. בפ׳ הישן (סוכה ד׳ כד:) מוקי לה דעביד לה בהולא ודפנא דלא תקשי לרב אחא בר יעקב דאמר כל מחילה שאינה יכולה לעמוד ברוח פירוש שהרוח מנענעת לכאן ולכאן אינה מחילה ואמאי כשרה והא קאזיל ואתי ולפי זה לא פריך הכא מידי והוה מלי למימר ולטעמיך אי נמי משמע ליה דמייתי בכל עניין בין הוי רוב דופן מעובי האילן שאינו הולך ברוח בין דהוי רוב דופן מן הצוף: **אי הכי מאי למימרא.** ולא קגי בשיעוא דלעיל דלא הוה נקט תרתי לטו חדא: **תל** ונקע **מאי איכא למימר.** ולא תקשי מכאן למ״ד (ג) מחילה שאינה עשויה בידי אדם לא שמה מחילה דלא אתיא למעוטי אלא דבר שאינו ראוי להעשות בידי אדם כגון בעלי חיים: **אביי לטעמיה.** דאינו לחד ליצנא דלעיל גבי היה גבוה מכ׳ ובא למעטו (ד׳ ה.) דקסבר דאפילו קורה משום מחילה וכל שכן לחי ואותו לשון תופס עיקר ורבא לטעמיה דאמר לעיל (ד) אחד זה ואחד זה משום היכר ור״ח לא גרס לטעמיה אלא גרס בהדיא אביי אמר לחי משום מחילה ורבא אמר לחי משום היכר: **לא** סבר לה מר למסמך אדיקלא. אף על גב דרב הוא אית ליה בפיקרקין (ד׳ יז.) שבת הואיל והותרה הותרה ולא צריך למסמך אדיקלא הא מסיק לקמן דמודה רב הוא היכא דליתנהו למחיצות דלא אמרינן הואיל והותרה הותרה אי נמי הכא לפי דברי רב היה מקשה:

תלמוד

איתמר לחי העומד מאליו אביי אמר הוי לחי רבא אמר לא הוי לחי היכא דלא סמכינן עליה מאתמול כולי עלמא לא פליגי דלא הוי לחי כי פליגי היכא דסמכינן עליה מאתמול אביי אמר [א] הוי לחי דהא סמכינן עליה מאתמול רבא אמר לא הוי לחי כיון דמעיקרא לאו אדעתיה דהכי עבידי לא הוי לחי קא סלקא דעתך כי היכי דפליגי בלחי פליגי נמי במחיצה ת״ש [ב] העושה סוכתו בין האילנות ואילנות דפנות לה בשירה הכא במאי עסקינן שנטען מתחילה לכך אי הכי פשיטא מהו דתימא ליגזור דילמא אתי לאישתמושי באילן קמ״ל [ג] היה שם אילן או גדר או חיצת הקנים נידון משום דיומד הכא נמי במאי עסקינן שעשאן מתחילה לכך אי הכי מאי [ד] קמ״ל [קמ״ל] חיצת הקנים קנה קנה פחות משלשה טפחים [ה] כדבעא מיניה אביי מרבה ת״ש [ו] אילן המסיך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג׳ טפחים מטלטלין תחתיו הכא נמי במאי עסקינן שנטעו מתחילה לכך אי הכי ליטלטל בכולו אלמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו אלא בית סאתים משום דהוי דירה שתשמישה לאויר [ז] וכל דירה שתשמישה לאויר אין מטלטלין בה אלא בית סאתים ת״ש [ח] ד שבת בתל שהוא גבוה עשרה והוא מארבע אמות ועד בית סאתים וכן בנקע שהוא עמוק עשרה והוא מארבע אמות ועד בית סאתים וקמה קצורה ושיבולות מקיפות אותה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה וכי תימא הכא נמי שעשה מתחילה לכך בשלמא קמה לחיי אלא תל ונקע מאי איכא למימר אלא [ה] במחיצות כולי עלמא לא פליגי דהויא מחיצה כי פליגי בלחי אביי לטעמיה דאמר לחי משום מחיצה ומחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה ורבא לטעמיה דאמר [ט] לחי משום היכר אי עבידא בידים הויא היכר ואי לא לא הוי היכר ת״ש אבני גדר היוצאות מן הגדר מובדלות זו מזו פחות משלשה אין צריך לחי אחר שלשה צריך לחי אחר הכא נמי שבנאן מתחילה לכך אי הכי פשיטא מהו דתימא למיסר בניינא הוא דעבידא קמ״ל ת״ש [י] דתני ר׳ חייא כותל שצידו אחד כנוס מחברו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ נדון משום לחי הכא נמי שעשאו מתחילה לכך אי הכי מאי קמ״ל הא קמ״ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי תא שמע דרב הוה יתיב בההוא מבואה הוה יתיב רב הונא קמיה אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי כוזא דמיא עד דאתא נפל לחיא אחוי ליה בידיה קם אדוכתיה אמר ליה רב הונא לא סבר לה מר לסמוך אדיקלא אמר [יא] דמי האי מרבנן כמאן דלא פרשי אינשי שמעתא מי סמכינן עליה מאתמול טעמא דלא סמכינן הא סמכינן הוי לחי לימא אביי ורבא בדלא סמכינן פליגי הא סמכינן עליה הוה לחי לא ס״ד דההוא ברקא דהוה בי בר חבו דהוו פליגי בה אביי ורבא כולי שנייהו: **מתני׳** [יב] בכל עושין לחיין אפילו בדבר שיש בו רוח חיים [יג] ורבי מאיר אוסר [יד] ומטמא משום גולל ור׳

והא אתא לאשמעינן דלא גזרינן דילמא אתי לאישתמושי ביום טוב באילן. וכן נמי דחי במחיצת הקנים דתנינן דנידון משום דיומד, כשעשאו מתחלה לכך. אי הכי מאי למימרא, כלומר אם מתחילה עשאו לכך הא פשיטא היא. ודחי לכדבעא אביי מרבה איצטריכא ליה, וכדבעינן למימר לקמן. תא שמע מיהא דתנן בהמוצא תפילין, אילן המיסך על הארץ כו׳. ודחי הכא נמי בשעשאו לכך. אי הכי האי מחיצה דעבייתא היא, אלמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו אלא בבית סאתים. ומשני משום דהויא דירה שתשמישה לאויר כו׳ [כלומר אין שם בית]. ת״ש **שבת** בתל גבוה י׳ והוא מד׳ אמות ועד בית סאתים, (מפני שהיא דירה שתשמישה לאויר ואין לה אלא בית סאתים), וכן בנקע עמוק י׳ כו׳ עד וקמה קצורה או שיבולות מקיפות אותה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה, הנה התל והנקע אי אפשר לומר בהן שעשאן מתחילה לכך. ופרקינן במחיצות ס״ע לא פליגי דמחיצה העשויה מאיליה הויא מחיצה, כי פליגי בלחי. **אביי אמר לחי משום מחיצה.** ומחיצה העשויה מאיליה הויא מחיצה. **ורבא אמר לחי משום היכר,** ואי עשאו לכך הוי היכר ואי לא לא הוי היכר. ת״ש אבנים היוצאות מן הגדר, ונראות בולטות ומובדלות זו מזו, פחות משלשה אין צריך לחי אחר כו׳.[ט] פי׳ למיסר בניינא. ת״ש דרב ורב הונא הוו יתבי במבוי, א״ ליה רב לשמעיה אייתי לי מיא עד [ד]אתי שמעא נפל הלחי, א״ל רב קום אדוכתיך.

ט) נראה דל״ל כאן ודמי ה״ע שבנאן מתחילה לכך מ״ה פשיטא מהו דתימא למיסר בניינא.

מסורת הש״ס

א) סוכה כד:, ב) לקמן יט: [סוכה כד:], ג) [גי׳ תוס׳ לממעמע. יעב״ץ], ד) [לקמן יט:], ה) לקמן לט: סוכה כד:, ו) סוכה כה., ז) [לעיל יב:], ח) לעיל ט: [תוספתא פ״ח ה״מן], ט) [גיטין לט. ב״מ יא: ב״ב פד: חולין ה:], י) [ממשנה שבמשניות אינתא ר׳ יוסי אומר], כ) [סוכה כד. ע״ש], ל) [דף יח.], מ) בס״מ: שבוליה, נ) [ב״מ כב:], ס) [במדבר יט], ע) [דף יב:].

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה כדבעא מיניה בפ׳ שני. ב״ב סוף דף יט: (ב) תוס׳ ד״ה תל וכו׳ לא מ״ד ממילא. נ״ב בפרק הישן [סוכה כד.]:

גליון הש״ם

גמ׳ וכל דירה שתשמישה לאויר. לקמן דף כב ע״א:

מוסף רש״י

המשך מעמוד קודם. **טהורין.** לאתקפא כלי עץ לשק דמיטלטל מלא וריקן, וחזו אינו מיטלטל מלא, דגדול יותר מדי ואם יטלטלוהו ישבר ביריסס (שם). נימוקין עמו. נים וקו, דבר ישר וקו המשקולת (לקמן נא.) או: פירושו עמו לתת טעם לכל דבריו, שהיה מיישב את דבריו (גיטין מז.) או: טעמו, שהיה מביא טעם לדבריו כל שעה (בכורות לז.). **והחרונן.** לרבי פפוק (ברכות מד.). פוק חזי מאי עמא דבר. היאך מהגים, וכבר נהגו לנהוג בתחלה שהכל ונכסוף בזולת נפשות רבות והסדרונן על כל מה שבחת (שם מה.). עד כאן המשך מעמוד קודם.

העושה סוכתו בין האילנות. בתרן ולא סמכה עליהן אבל הן דופנותיה (סוכה כד:). **היה שם אילן.** בספסי בירלות קלי, היה בתחת הפיאות אילן שעובי אמה לכל לד (שם). **או גדר.** מרובע אמה על אמה, כל גדר שתחת של אבנים הוא וצריך שיהא אמה על אמה כדי לחלקו לשתי מחיצות, אמה לאמצע ואמה לצפון או לדרום (שם). **נידון משום דיומד.** ב׳ עמודים שהיו מחיצה לכאן ולכאן, שבכך הקלו חכמים עליהם (שם). **אילן המסיך על הארץ.** שנופו נוטה למטה מכל לדדיו סביב (לקמן צט:) נופו גדול מאד ואמצי הגוף כפופין סביב על הארץ (סוכה כד:). **מטלטלין תחתיו.** דאמרינן לגוד (לקמן צט; סוכה כד:) והכי יש כאן מחיצה עשרה (לקמן שם) ומחיצה זו נבוהה עשרה מבפנים, שהגוף ארוך הוא וכגופה האילן הוא (סוכה שם). **שבת בתל.** קדש היום על אהלם והוא בתל גבוה עשרה וקנה שם שביתתו (סוכה כה.). **והוא מארבע אמות ועד בית סאתים.** גדול הוא מארבע אמות אבל אינו יותר על בית סאתים (שם). **וכן בנקע.** עומק העשרה משבת ימי בראשית ועולים (שם). **וקמה קצורה.** בתמצעה, **ושיבולות.** גבוהות עשרה, **מקיפות אותה.** סביב, כל הני מחיצות ניתנו להיקף בית סאתים ולא לייחר מכאן, דלא נעשית לדירה, הלכך מהלך את כולה לתחר ותוקה לה אלפים, דכל אלנה הואיל ובבת זה באוירה מבעוד יום, הוה כארבע אמות של מקום שביתה, ולהכי נקט והוא מארבע אמות, דאי לא הוה יותר מארבע אמות מהלך את כולה אינה, כלא מחיצות נמי אלרבע אמות מקום שביתה אית ליה, דהיינו שבו אינם תחתיו, ותוקה לה אלפים אמה, דכתיב אל יצא איש ממקומו, ואמתיר רבנן למילף מקום ממקום ומקום מניחה כו׳ (לקמן נא.) ותל מוקף מחיצות הוא, דכל שבוהה עשרה אמרינן גוד אסיק מחיצות שלו והקף בהן את הלאו (סוכה כה.). **לחיי משום היכר.** דלמחו אינשי ולדעו דתקנתא עבוד ולא ליתי לאתלוגיי בהה״ל (לעיל ג.). **בותל שצידו אחד כנוס מחברו.** שנכנס הבנין ומיעטו מעביו, דהשתא בולנו ויוצא ממנו כמין עמוד שקורין פליי״ר, **בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים.** כגון שעקוש הכותל מלבפניו, שאין הכניסה נראית בעומדים בפנים אלא לבני רשות הרבים, **ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ.** שעקוש הכותל מאחריו ונראית הפגימה בפנים (לעיל ט:).

עין משפט נר מצוה

צא א מיי׳ פי״ז מהל׳ שבת הלכה כב סמג עשין לרבנן ג טוש״ע א״ח סי׳ שסז סעיף יא:

צב ב מיי׳ פ״ד מהל׳ סוכה הלכה ה סמג עשין מג טוש״ע א״ח סי׳ תכל סעיף י:

ג [מיי׳ פט״ז מהל׳ שבת הל׳ כד טוש״ע א״ח סי׳ שסב סעיף ח]:

צג ד מיי׳ פט״ז מהל׳ שבת הלכה כב ופכ״ז הלכה ד ופ״ז מהלכות עירובין הלכה ד סמג לאוין סה ועשין לרבנן ג טוש״ע א״ח סי׳ שלו סעיף ב:

צד ה מיי׳ פט״ז מהל׳ שבת הלכה כב טוש״ע א״ח סי׳ שסב סעיף ג:

צה ו מיי׳ פי״ז מהל׳ שבת הלכה יב סמג עשין לרבנן ג טוש״ע א״ח סי׳ שסג סעיף ג:

צו ז מיי׳ פ״ו מהלכות טומאת מת הלכה ד:

רב ניסים גאון

מחיצת קנים קנה קנה פחות משלשה איצטריכא ליה. כדבעא מיניה אביי מרבה. עיקר זו הבעיא בפרק עושין פסין (דף יט).

רבינו חננאל

מבוי יש לו חצי מבוי. פי׳ עשה לחי לחצי המבוי לארכו ונשתייר חצי המבוי החיצון בלא לחי יש לו להשתמש מן הלחי ולפנים במבוי. ולא גזרינן דילמא אתי לאישתמושי אפילו בחיצון. אמר **רבא** עשה לחי והגביהו מן הקרקע ג׳ טפחים, או הרחיקו מן הכותל ג״ט. (סימן) [כיון] דהיא מחיצה שהגדיים בוקעין בה לא עשה כלום. אמרי משמיה דשמואל אין הלכה כר׳ יוסי בהילמי, ומפורש בשבת פ׳ שמונה שרצים. ואין הלכה כר׳ יוסי בלחיים דבעי רוחב כל לחי ג׳ טפחים. וא״ל רב הונא בר חיננא אמרת לן בהילמי דאין הלכה כר׳ יוסי ולא [אמרת לן] בלחיים. דאמרינן מ״ש והא בין בהילמי בין בלחיים רבנן פליגי עליה. ואמרן משום דקאי ר׳ כוותיה, בעיניין חצר גדולה שנפרצה לקטנה ואוקמה גדולה ב״א אמה וקטנה בעשר, וכר׳ דאמר בעינן שני פסין, וסבר לה כר׳ יוסי דאמר כל פס רחבו ג״ט, ומדחזינן דר׳ קאי כוותיה. ותוב דרב יהודה דאמר משמיה דרב אין הלכה כר׳ יוסי בהילמי ולא בלחיים הדר ביה, משום דר׳ יוסי נימוקו עמו. ש״מ הילכתא כוותיה בלחיים. **ואביי** דאמר לרבא בר רב חנן כדבעא מיניה הילכתא מאי. א״ל פוק חזי היאך עמא דבר. איכא דמתני לה על השותה מים לצמאו אומר ברוך שהכל נהיה בדברו איתמר לחי העומד מאליו, כגון אילן וכיוצא בו, אביי אמר הוי לחי רבא אמר לא הוי לחי. וסברוה כי היכי דפליגי בלחי הכי פליגי במחיצות. ת״ש העושה סוכתו בין האילנות, והאילנות דפנות כשרה. ודחי רבא הכי, הכא במאי עסקינן בשעשאו לאילן מתחילה לשום דופן,

תא שמע העושה סוכתו. בפ׳ הישן (סוכה ד׳ כד:) מוקי לה דעביד לה בהולא ודפנא דלא תקשי לרב אחא בר יעקב דאמר כל מחילה שאינה יכולה לעמוד ברוח פירוש שהרוח מנענעת לכאן ולכאן אינה מחילה ואמאי כשרה והא קאזיל ואתי ולפי זה לא פריך הכא מידי והוה מלי למימר ולטעמיך אי נמי משמע ליה דמייתי בכל עניין בין הוי רוב דופן מעובי האילן שאינו הולך ברוח בין דהוי רוב דופן מן הצוף: **אי הכי מאי למימרא.** ולא קגי בשיעוא דלעיל דלא הוה נקט תרתי לטו חדא: **תל** ונקע **מאי איכא למימרא.** ולא תקשי מכאן למ״ד (ג) מחילה שאינה עשויה בידי אדם לא שמה מחילה דלא אתיא למעוטי אלא דבר שאינו ראוי להעשות בידי אדם כגון בעלי חיים: **אביי לטעמיה.** דאינו לחד ליצנא דלעיל גבי היה גבוה מכ׳ ובא למעטו (ד׳ ה.) דקסבר דאפילו קורה משום מחילה וכל שכן לחי ואותו לשון תופס עיקר ורבא לטעמיה דאמר לעיל (ד) אחד זה ואחד זה משום היכר ור״ח לא גרס לטעמיה אלא גרס בהדיא אביי אמר לחי משום מחילה ורבא אמר לחי משום היכר: **לא** סבר לה מר למסמך אדיקלא. אף על גב דרב הוא אית ליה בפיקרקין (ד׳ יז.) שבת הואיל והותרה הותרה ולא צריך למסמך אדיקלא הא מסיק לקמן דמודה רב הוא היכא דליתנהו למחיצות דלא אמרינן הואיל והותרה הותרה אי נמי הכא לפי דברי רב היה מקשה:

תלמוד

מבוי שהוא גבוה פרק ראשון עירובין טו.

תלמוד לומר וכתב לה מכל מקום. וא"ת ואימא וכתב לה כלל ספר פרט אין בכלל אלא מה שבפרט ספר אין מידי אחריינא לא וי"ל ונתן בידה חזר וכלל אף על גב דלא מייתי בברייתא אלא כללא קמא אין לחוש דכה"ג איכא בקדושין בפ"ק (ד' כפ:) דקתני בברייתא אין לי אלא מרגע הסול והסירה מנין ת"ל ולקחת כל דבר הנקח ביד ומשמע בתר הכי דמכלל ופרט וכלל דריש דקאמר ונתת באזנו חזר וכלל: **מה** ספר דבר שאין בו רוח חיים. בפ' בכל מערבין (לקמן ד' מז:) גבי מעשר שני [בבקר ובצלאן] נקט לד של פרי מפרי וגדולי קרקע ובפרק קמא דסוכה (ד' יא:) גבי מגיגה נקט מה מגיגה דבר שאינו מקבל טומאה וגדולו מן האדם הכל לפי מה שדומה לחכמים:

ורבנן האי וכתב לה מאי עבדי. אע"ג דאיצטריך למדרש וכתב לה לשמה תרי וכתב לה כתיבי והא דדרשינן בהמגרש (גיטין ד' פז.) וכתב לה ולא לה ולחברתה התם דריש מלה דוכתב דהכא:

בכתיבה מתגרשת ולא בכספ. הך דרשה לא אתיא אלא לרבא אבל לאביי נפקא ליה בפרק קמא דקדושין (ד' ה.) מסברא דאין סיגיור נעשה קטיגור ומכל מקום לאביי נמי איצטריך וכתב בכתיבה מתגרשת ולא בחליצה והא דדריש לה בריש קדושין (ד' ג:) דאיצטריך יוצאה בחליצה מספר כורתה ההיא דרשה כר' יוסי הגלילי כדמשמע הכא ונקט לה משום דהוא דרשה פשוטה טפי וכן דרך הש"ס כדאשכחן בהחובל (ב"ק ד' פז.) דמייתי קרא דבנעוריה בית אביה לגבי חבלה ובריש קדושין (ד' ג:) קאמר דבהפרת נדרים הוא דכתיב ובריש פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין ד' ל:) דריש דראיית נגעים ביום מוציום הראות בו דהיינו כאביי דפ"ק דמועד קטן (ד' ח.) ושביק דרשא דרבא דדריש התם מדכתיב לי ולא לאורי ט):

על מנת שלא תלכי לבית אביך. תימה דהא אם מת אביה ט) לא חשיב תו בית אביה כדתניא בנדרים בהשותפין (ד' מו.) קונס לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או מכרו לאחר מיד מותר וי"ל דבית אביה קרויים כל יוצאי חלציו כדכתיב בתמר (בראשית לח) שבי אלמנה בית אביך אע"ג דקראי מוכחי שכבר מת שם מ):

ורבי יוסי הגלילי (ג) מכרת כריתות. קשה לר"י דבגיטין בריש המגרש (ד' פג:) קאמר על רבנן דרבי אלעזר בן עזריה דכרת כריתות לא דרשי ורבי יוסי הגלילי הוא בכלל הנהו רבנן וי"ל דהתם קאמר דלא דרשי לההיא דרשה ולא בעי למימר דלא דרשי ליה כלל:

פרוץ בעומד. מכאן משמע דאפשר לנמנס כדפירש' לעיל ט) ומפרק שני דחולין (ד' לח:) דמוקי קרא דתתם אמו פרט ליתום זה פירש לגמיתה וזה פירש לחייס ואם אי אפשר לנמנס אמאי איצטריך למעוטי מספיקא הייתי אוסר דילמא מתה אמו והדר ילדתו והוה ליה יוצא דופן אין לדקדק דשבקינן לקרא דדחיק ואיצטריך לשאם יצא אליהו ויאמר ויש להביא ראיה מפרק בהמה המקשה (חולין דף ע.) גבי בעיא דהלכו באיבריה אחר הרוב דמוקי לה כגון שיצא חציו ברוב אבר ואם אי אפשר לנמנס מאי קמיבעי ליה ממה נפשך טעון קבורה שמא יצא רובו אית לן למימר כמותו דווקא קאמר אמר רבי אמי במעדיף כלומר מתניתין בלא נמנס וכמותו דקתני ביוצא ונכנס ותימה לתין

ור' מאיר מטהר א וכותבין עליו גיטי נשים ור' יוסי הגלילי פוסל: **גמ'** ב) תניא ר' מאיר אומר כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לא דופן לסוכה ולא לחי למבוי לא פסין לביראות ולא גולל לקבר משום רבי יוסי הגלילי אמרו אף אין כותבין עליו גיטי נשים מאי טעמא דרבי יוסי הגלילי ג) דתניא [1] ספר אין לי אלא ספר מניין לרבות כל דבר ת"ל [1] וכתב לה מכל מקום אם כן מה ת"ל ספר לומר לך מה ספר דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל אף כל דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל ורבנן מי כתיב בספר ספר כתיב לספירות דברים בעלמא הוא וכתב לה מאי דרשי ביה ההוא מבעי ליה ד) ה בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכספ סלקא דעתך אמינא הואיל ואיתקש יציאה להויה מה הויה בכספ אף יציאה בכספ קמ"ל ור' יוסי הגלילי האי סברא מנא ליה נפקא ליה מספר כריתות ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה ורבנן האי ספר כריתות מיבעי ליה לדבר ו הכורת בינו לבינה ז) לכדתניא ח הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין ח על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות כל שלשים יום הרי זה כריתות ורבי יוסי הגלילי נפקא ליה מכרת כריתות ורבנן כרת כריתות לא דרשי:

מתני' שיירא שחנתה בבקעה והקיפוה כלי בהמה מטלטלין בתוכה ובלבד שיהא גדר גבוה עשרה טפחים ולא יהו פירצות יתרות על הבנין ו כל פירצה שהיא כעשר אמות מותרת מפני שהיא כפתח יתר מכאן אסור: **גמ'** איתמר ט) פרוץ כעומד רב פפא אמר י מותר רב הונא בריה דרב יהושע אמר אסור רב פפא אמר מותר הכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובה רב הונא בריה דרב יהושע אמר אסור הכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובה תנן ולא יהו פירצות יתרות על הבנין הא כבנין מותר לא תימא הא כבנין מותר אלא אימא אם בנין יתר על הפירצה מותר אבל כבנין מאי אסור אי הכי ליתני לא יהו פירצות כבנין קשיא ת"ש ו ח המקרה סוכתו בשפודין או בארוכות המטה אם יש ריוח ביניהן כמותן כשירה כמאי עסקינן כשנכנס ויוצא והא אפשר לצמצם אמר רבי אמי ט במעדיף רבא אמר י אם היו נתונין ערב נותנו שתי שתי נותנו ערב ת"ש שיירא שחנתה בבקעה והקיפוה בגמלין באוכפות

בעביטין

ורבי מאיר מטהר. וטעמא דרבי מאיר מפרש במסכת סוכה ו) בכולהו משום דקסבר כל מחיצה העומדת ברוח חייס אינה מחיצה: **גמ' ולא** גולל לקבר. כלומר אם עשאו גולל אין אם גולל חל עליו לטמא. גולל הוא כיסוי שנותנין דף על המת: **ספר.** וכתב לה ספר כריתות. ספר משמע קלף כדכתיב ז) ואני כותב על הספר בדיו והדר קרי ליה מגילה כדכתיב (ירמיה לו) אחרי שרף [המלך] את המגילה: **מניין לרבות כל דבר.** שיכתוב הגט עליו: אי הוה כתיב וכתב לה כריתות בספר הוה משמע מגילה אבל השתא דכתיב ספר אלא ספר ספירות דבריס הוא והכי משמע וכתב לה דברי כריתות אבל לא קבע לו מקום לכותבו וממילא משמע בכל מקום שירצה יכתבנו: **וכתב לה מאי דרשי ביה.** כיון דספר לאו קלף משמע ממילא הא לא קבע ליה קלף וכל דבר משמע ולמה ליה למיכתב וכתב לרבות כל דבר לכתוב ונתן לה ספר כריתות: **ואינה מתגרשת בכספ.** אם נתן לה כסף ואמר התגרשי בו: והיתה לאיש אחר ט) היינו קדושין: **מה הויה בכספ.** דגמרינן במסכת קידושין (דף ב.) קיחה קיחה משדה עפרון: **מספר כריתות.** מדכתיב כריתות סמוך לספר: **לדבר הכורת בינו לבינה.** אלא יטיל תנאי בגט שיקברס יחד אלא דברי הבדלה יהו: **לעולם אין זה כריתות.** דהא כל ימיה קשורה בו שממתמנו היא נמנעת מלשתות יין ותנאי זה תלוי והולך לעולם ואין זה הבדלה אבל מכאן ועד שלשים יום הרי זה כריתות מיד שהרי דברי הבדלה הן לסוף שלשים יום ומותרת מיד לאיש אחר: **מתני' ולא יהו פרצות יתירות על הבנין.** ואפילו הן פרצות קטנות פחותות מעשר: **כל פרצה שהיא לעשר מותרת מפני שהיא כפתח.** ושיהא בעומד רב עליהן: **יתר מכאן אסורה.** פרצה אחת אוסרת כל ההיקף אפילו כולו עומד כדמפרש בגברייתא לקמן ט): **גמ' פרוץ כעומד.** כל ההיקף כולו עשוי כן: **אגמריה רחמנא למשה.** כדאמר בריש פירקין (דף ד.) מחיצות והלכותיהן הלכה למשה מסיני: שפודין וארוכות המטה פסולין לסכך בהן לפי שכלים הן ומקבלין טומאה ותנן (סוכה דף יא.) כל דבר המקבל טומאה אין מסככין בו: **ארוכות.** אשפונד"ש: **אם יש ריוח ביניהן כמותן.** לסכך שם בסכך כשר. אלמא פרוץ כעומד מותר דהא הכא פסול ככשר הוא ושרי וקשיא נמי הא לרב הונא: **בנכנס ויוצא.** שיהא שפוד יכול ליכנס וליצא בריוח שביניהם דהשתא הוי ריוח טפי משיעור שפוד ואינו מצומצם: **והא אפשר לצמצם.** דקס"ד דהאי דקא מתרץ בנכנס ויוצא הכי קמתרץ דכל כמותן בנכנס ויוצא הוא דאין דרך לצמצם לכך פריך והא אפשר לצמצם ולכוין אלא יהא לו ריוח יותר ואנן כמותן תנן: **אמר ר' אמי.** מתניתין בלא נמצם אלא במעדיף ריוח יותר משיעור שפודין וכמותן דקתני כשיעור שפודין בנכנס ויוצא: **אם היו.** שפודין נתונין שתי שתי נותן לסכך כשר ערב דאפילו לא העדיף הריוח אינה סכך כשר טפי דכיון דנותנו ערב אי אפשר לעמוד אלא אם כן ראשו אחד מונח על השפוד מכאן וראשו אחד מונח על השפוד מכאן:

עביטין

רש"י גרים והא אפשר לצמצם. פירוש כיון דאפשר לנמנס אית לן למימר כמותו דווקא קאמר אמר רבי אמי במעדיף כלומר מתניתין בלא נמנס וכמותו דקתני ביוצא ונכנס ותימה לתין

עין משפט נר מצוה

צז א מיי' פ"ד מהלכות גירושין הלכה ג סמג עשין ן טור שו"ע אה"ע סי' קכד סעיף ב:

צח ב ג מיי' פ"ז מ"ה שם הלכה ו וג סמג שם:

צט ד ה מיי' שם פ"ח הלכה [י] יא ויב סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף כ וכא:

ק ו ז מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה טז טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף ט:

קא ח ט י מיי' פ"ח מהלכות סוכה הלכה טז סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תלא סעיף א:

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ: דברים כד א

לעזי רש"י

אישפונד"ש. לבזבזים, קרשים (שבשפת המיטה) לאורך.

רבינו חננאל

א"ל רב הונא וליסמוך מר אדיקלא, א"ל וכי סמכינן עליה מאתמול. מכלל דאילו סמכינן עליה הוה לחי. לימא אביי ורבא בדלא סמך עליה מאיתמול פליגי. ודחינן לה דהוהא ברקא חלילה. פירוש בנין כמו תא, ומפורש בהמוכר את הבית, דהוה בדבי רב הונא על פי המבוי וחלקו בו אביי ורבא כל שנותם. **בכל** עושין לחיים כו'. תניא היה ר' מאיר אומר כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לא דופן לסוכה ולא לחי למבוי ולא פסין לביראות כו'. משום ר' יוסי הגלילי אמרו אף אין כותבין עליו גיטי נשים. דתניא ספר אין לי אלא ספר מניין לרבות כל דבר ת"ל וכתב לה כו'. מתני', שיירה שחנתה **בבקעה** כו'. איתמר פרוץ כעומד רב פפא אמר מותר הכי אגמריה רחנא למשה לא תפרוץ רובה. רב הונא בריה דרב יהושע אמר אסור, הכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובה. ודייקינן מדקתני במתני' לא יהו פרוצות יתירות על הבינין, ולא קתני לא יהו פרוצות כבינין. ש"מ פרוץ כבנין שרי כרב פפא. ת"ש המקרה סוכתו בשפודין או בארוכות המיטה אם יש ריוח ביניהן כמותן כשרה. ש"מ פרוץ כעומד שרי. ודחינן מאי כמותן כמלא נכנס ויוצא שהוא יתר כמעט. **ואקשינן**ן) והא אי אפשר לצמצם כלומר אם תרחיב [ב]נכנס ויוצא כשאתה נותן הפסל ביניהן נמצאת אתה דוחק באחר. ושנינן במעדיף כדי שלא יבואו לידי דוחק. רבא אמר מניח כדי שיעור נכנס ויוצא וממלאהו מסכך כשר. אם היו השפודין נתונין לאורך בשתי נותן הסכך הכשר על גבן לרוחב הסוכה בערב. ת"ש שיירה שחנתה בבקעה והקיפוה גמלים או באוכפין כו'.

ן) דברי רבינו ז"ל וגירסתו יתפרשו ע"פ הגות' מגן בד"ה רש"י גרים ע"ש.

מסורת הש"ס

ו) סוכה כג.; ז) שם כד: גיטין כפ.; ח) קידושין ה.; ד) סוכה כד: יומא יג. גיטין כפ: פג.; ט) לעיל י: סוכה טו.; ו) סוכה טו.,) [דף כג.:כד.]; יא) [ירמיה לו:], יב) [דברים כד], י) [דף טז.], כ) [וש"ע תוספות שבת דף קכח. ד"ה ומגן וכו'], ל) ומשמע מפ"ש אין זה כריתות כיון דבשפת גילוזין אינו יודע שימות אביה קודם [ת"י], מ) [עי' תוס' סוכה כד: בד"ה על מנת], נ) [דף ה: ד"ה ופפק],

---

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ור' יוסי הגלילי נפקא ליה מכרת:

מוסף רש"י

פסין לביראות. דתנן (לקמן יח:) עושין פסין לביראות מרבעה דיומנין לצור שברשות הרבים והכור עמוק עשרה הוא הר"י ואין יכול למלאות ממנה אלא אם כן מוקף מחיצות ומפני בהמות עולי רגלים המיהו המחיצות בארבעה דיומנין לארבע פיאות, ואמר ר' מאיר אלא עבדין חדא מהאי דבעלי חיים (סוכה כג.). **ולא גולל לקבר.** כלומר אם עשאוהו כיסוי לאמתו של מת אין אם גולל עליו לטמא, דאמרינן בבהמה המקבה דגולל ממנה במגע ומשא ובאהל, דתניא (חולין עב.) על פי הבלה לרבות גולל ודופק (סוכה כג.). **מניין לרבות כל דבר.** לכותבו עליו כגון לוח עץ ועלה זית (סוכה כד:). **ת"ל וכתב לה מכל מקום.** מדלא כתב ונתן ספר כריתות בידה (גיטין כא: וכע"ז סוכה כד:). **ורבנן מי כתיב בספר.** דהאי ספר קלף הוא (סוכה שם) משמע יכתוב בקלף ומנלן לאימר דכי רבי מוכתב לה דומיא דקלף הוא דרבי (גיטין שם). **לספירות דברים בעלמא הוא דאתי.** אין זה קלף ואין הכתוב מדבר שיהא נכתב עליו אלא דברי הגט קרוי ספר, ספירת דבריס, כריתות דבריס שיהו כורתין ומפרידין ביניהם (סוכה שם) אין זו אלא וכתב דברי כריתות ועל כל מה דנעי ליכתוב (גיטין שם). **ואינה מתגרשת בכספ.** ליתן לה כסף לשם גירושין ולומר הרי את מגורשת בו, כדרך שנתן בקידושין ואמר הרי את מקודשת בו (סוכה שם). **הואיל ואיתקש יציאה להויה.** ואלה מביאו והלכה והיתה לאיש אחר (סוכה שם וגיטין שם). **מה הויה בכספ.** הויה, קדושין שמהוה בהן עצמה לבעל (גיטין שם) כשמהוה עצמה לאיש אפשר בכסף, כדנפקא לן בקדושין (ב.) קיחה קיחה משדה עפרון (סוכה שם). **לדבר הכורת בינו לבינה.** שתהא קפיצת דבריס כורתת ביניהם ולא יהא תנאי האוגדם יחד (סוכה שם) אלא יהא בו תנאי המקשרן יחד אלא תנאי הכורתם ומבדיל ביניהם (גיטין שם). **לעולם אין זה כריתות.** דכל ימיה קשורה בו שממתמנו לריכה לעמוד אלא לילך (סוכה שם וכע"ז קדושין ה.). **כל שלשים יום הרי זה כריתות.** דיכול לצא לידי הפרלה לסוף שלשים, הלכך מעכשיו מותרת לינשא מן התורה (סוכה שם, וכע"ז קדושין שם) והיא תקיים התנאי (גיטין פג:

וקדושין שם). **מכרת כריתות.** דהוי מלי למכתב ספר כרת דמשמע ספר כורתה, והך דרשא אחריתי מייתינא דלעיל (קדושין שם). **פרוץ כעומד.** לענין מחיצות שבת אימתי, מחיצה שנעשית בפסין רחבין ג' והנית בין לפס לפס ממלא פס, דנפקא ליה תמורת לבוד וכן על פני כולה דהוה ליה פרוץ כעומד (סוכה טו:). **המקרה סוכתו.** כמו שאינו עושין שמקדירין כלונסות תחלה בסכך ונותנין הסכך עליהן (שם). **אם** יש ריוח ביניהן כמותן. בין שפוד לשפוד על פני כולה ויתן שם הסכך וכן על פני כולה (שם). **כשנכנס ויוצא.** שיהא הסכך כמותן יכול ליכנס וליצא בריוח שביניהם, דהשתא הוה ליה הסכך נותנו שם מרובה על השפודים והאויר יותר על השפודים (שם). **והא אפשר לצמצם.** קס"ד דהאי דקא מתרץ בנכנס ויוצא הכי מתרץ כל כמותן בנכנס ויוצא סוף, אתמה הוא בנכנס ויוצא, דאין דרך לצמצם לכוין כמותן ממש לא פחות ולא יותר, ופריכין והא אם יתן דעתו לכך אפשר לצמצם, וקתני מתניתין כמותן כשרה והוה ליה פרוץ כעומד (שם טו:). **רבא אמר.** אפילו בנמצמצם, ואם היו נתונים השפודין שתי, נותנן לקנים של סכך ערב, דעל כרחך אם אינו נותן רואי הקנים על שפודין הרי הן נופלין לאחר, והלכך הוה ליה כשר מרובה על הסכוך ומבטלן (שם).

מסורת הש"ס

א) תוספתא דכלאים פ"ד ה"ג, ב) [לעיל יא: תוספתא דכלאים פ"ד ה"ג], ג) [שבת ג. וש"נ], ד) [לקמן עט:], ה) ולי נראה דלא מיתסר אלא כנגד הפירלי' כיון דהוי עומד חשוב כמו בפרוץ מרובה דלא מיתסר כנגד העומד ודהדיא תנן במסכת כלאים גדר שנפרץ עד ר' אמה הרי הוא כפתח יתר מכאן כנגד הפרלה אסור [ת"י], ו) [וע' תוס' שבת עט: ד"ה אלא פיון],

עביטין. כר שתחת אוכף הגמל כדמתרגמינן (בראשית לא) בכר הגמל בעביטא דגמלא: **שליפין.** משוחות: **קולחות.** קלחי ירקות: **נמלאה אחה אומר כו'.** ריש"א במס' כלאים (פ"ד משנה ד) תנינן לה: **כל שהוא פחות מג'.** כל גדר העשוי בקניס עומדין פחות מרוחב ג': **לריך שלא יהא בין זה לזה ג' כדי שלא יזדקר הגדי בבת ראש.** כלומר להדיא בלא עכוב דדקירת גדי מבטל לה מתורת לבוד ואם אין בין זה לזה ג' אפי' פרוץ מרובה על העומד כגון קניס של ב' אצבעות וריוח ב' טפחים בין זה לזה כשר דכל ריוח פחות מג' אמרי' לבוד וכולו הוי עומד: **ומג' ועד ד'.** ולא ד' בכלל: **לריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו.** וכל כמה דלא הוי כמלואו אע"ג דהוי ריוח שלשה כיון דעומד רבה עליו ליכא למימר אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה והוו להו פתחים: **ואם היה פרוץ כו'.** לקמן מתרץ לה אם היה פרוץ כעומד הוה ליה למיתני: **אף כנגד העומד אסור.** לזרוע דלא אליס עומד בפחות מד' למישרי כנגדו היכא דפרוץ רבה עליו: **ועד עשר.** ועשר בכלל אבל יותר מי' כגון עומד י"ב או ט"ו לא מצי למיתני שיעור פירצתו במלואו דאפי' בגיר ממלואו דליכא פירצה יותר מעשרה [ה] מיתסר כולו כדתני סיפא: **כנגד העומד מותר.** הואיל והיקף חשוב הוא וה"ה אם היה פרוץ מרובה ולקמן מתרץ לה. הרי כאן שלש מדות במדה ראשונה דקניס פחותים מג' לא קפדינן אמלואו כיון דמלואו לא הוי פירצה שלשה ואפי' איותר ממלואו לא קפדינן עד דאיכא פירצה שלשה ובמדה שניה קפדינן אמלואו דהא איכא שיעור פירצה למיהוי קרוי אויר ואתי אויר המרובה ומבטל לעומד דאפי' כנגדו אינו מתיר ובמדה שלשית דאיכא עומד חשוב אויר לא מבטל לה לגמרי ומתיר מיהא כנגדה: **ואם היה עומד מרובה כו'.** אכולה קאי ואפי' אעומד מג' ועד ד' דהא קתני בה נמי לריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו הא בגיר ממלואו שרי: **נפרלה ביותר מי' אסור.** ואפי' כולו עומד: **היו שם קניס הדוקרנין.** משופין כדקר נעוצין בארץ ועשה להן פאה קלועה מלמעלה מזה לזה: **אפי' ביותר מעשר אמות מותר.** לגורת הפתח מהניא בכלאים אף ליותר מעשר: **מאי מלואו נכנס ויוצא.** והכי משמע ברייתא כל שהוא ג' ומג' ועד ד' לריך שלא יהא בין זה לזה מילואו נכנס ויוצא שלא יהא פרוץ כעומד בנכנס ויוצא דהוה ליה פרוץ מרובה ואם היה פרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור הואיל והוקף בדבר שאינו חשוב שאין בו רוחב ד': **איידי דתנא רישא פרוץ מרובה על העומד.** אסור לא סגיא דלא קתני לה לגלויי אמלואו דלאו מלומלם קאמר דקמ"ל הא כעומד מותר אף כנגד הפרוץ: **תנא סיפא עומד מרובה על הפרוץ.** אע"ג דלא איצטריך ליה דהא מגופה שמעת מינה דאפי' יש עומד כפרוץ שרי מדתנא ליה שלא יהא פרוץ כעומד ותרלינן לה בנכנס ויוצא הא בלמלום שרי וכ"ש עומד מרובה על הפרוץ אלא משום רישא תנא סיפא ולא משום למידק מינה הא כפרוץ אסור: **רישא לרב הונא לא קשיא איידי דנעי למיתני סיפא עומד מרובה על הפרוץ.** מותר דלא סגי דלא קתני לה דקמ"ל הא כפרוץ אסור: **אני נמי רישא פרוץ מרובה על העומד.** אע"ג דלא איצטריך דהא אפי' כעומד נמי אסור: **בשלמא לרב פפא.** דאמר [טו:] פרוץ כעומד מותר: **משום הכי לא עריב.** ג' בהדי פחות מג' ולמיתני כל שהוא פחות מג' וג' לריך שלא יהא בין זה לזה ג' דלא מצי למימר לריך שלא יהא בין זה לזה ג' דכיון דעומד ג' לא איכפת לן אי פרוץ נמי ג' דהא פרוץ כעומד מותר ומשום הכי אפסקיה לאתנייה גבי פחות מד' למיתנא ביה כמלואו דליהוי משמע בנכנס ויוצא: **אלא לרב הונא.** דאמר [שם] פרוץ כעומד אסור אפי' כנגד העומד: **ליערב.** ג' בהדי פחות מג' וליתני לריך שלא יהא בין זה לזה ג' טפחים: **משום דלא דמי פסולא.** דפחות מג' לפסולא דג' דפסולא דפחות מג' לא הוי מצי למיתלי בפרוץ מרובה על העומד דכל כמה דלא הוי פרוץ ג' אע"ג דעומד טפח ופרוץ טפחייס כשר ומכי מטא פרוץ לשלשה אשמעי' דבהכי מקרי פרוץ משום יזדקר גדי: **פסולא דסיפא.** היכא דעומד ג' לא מפסיל משום דיקור גדי דאי הוה עומד מרובה לא הוה חיישינן לגדי אלא משום מאי מיפסיל בפרוץ ג' משום דהוי פרוץ כעומד ותנא לאגמורי מדות דממילה קאתי ומכי מצי לחדושי טעמיה ולמתנייה בפסולא אחרינא תנייה: **פחות מג' מני רבנן היא.** מדקא מפליג בין פחות מג' לג' ש"מ רבנן היא דמפלגי נמי בין פחות מג' לג': **אימא סיפא כל שהוא ג' ומג' ועד ד'.** מדקא מפליג בין פחות מד' לד' דקאמר פחות מד' אם פרוץ יתר עליו אף כנגד העומד אסור וד' גופיה קתני סיפא דמתיר כנגדו ואף על גב דפרוץ יתר עליו ש"מ רבן שמעון בן גמליאל היא: אמאן

אפילו פרוץ מרובה על העומד שרי, ומציעתא אי הוי פרוץ מרובה אסור. אלא לרב הונא בריה דרב יהושע דלא שנא שלשה ולא שנא פחות משלשה פרוץ כעומד אסור, ליערבינהו וליתנינהו כל שהן פחות משלשה ושלשה צריך שלא יהא בין זה לזה (כמילואו) [שלשה]. ודהיינו רישא דקתני פחות מג' תורת לבודין, סיפא דקתני כל שהוא ארבעה ומארבעה ועד ארבע(ה) אמות ועד עשר תורת מחיצה משום הכי לא מתני ליה.

בעביטין בשליפין בקנים בקולחות מטלטלין בתוכה ובלבד שלא יהא בין גמל לגמל כמלא גמל ובין אוכף לאוכף כמלא אוכף ובין עביט לעביט כמלא עביט הכא נמי כשנכנס ויוצא תא שמע [ו] נמצאת אתה אומר שלש מדות במחיצות [א] כל שהוא פחות משלשה צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה כדי שלא יזדקר הגדי בבת ראש כל שהוא ג' [ב] ומג' עד ד' צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו כדי שלא יהא פרוץ כעומד ואם היה פרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור כל שהוא ד' ומארבעה עד עשר אמות צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו שלא יהא פרוץ כעומד ואם היה פרוץ כעומד כנגד העומד מותר כנגד הפרוץ אסור ואם היה עומד מרובה על הפרוץ אף כנגד הפרוץ מותר נפרצה ביותר מעשר אסור [ג] היו שם קנים הדוקרנים ועושה להן פיאה מלמעלה אפילו ביותר מעשר מותר קתני מיהת רישא מג' ועד ד' ובלבד שלא יהא בין זה לזה כמלואו תיובתא דרב פפא אמר לך רב פפא מאי מלואו נכנס ויוצא הכי נמי מסתברא מדקתני אם היה פרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור הא כעומד מותר שמע מינה לימא תיהוי תיובתיה דר"ה בריה דרב יהושע אמר לך וליטעמיך אימא סיפא אם היה עומד מרובה על הפרוץ אף כנגד הפרוץ מותר הא כפרוץ אסור סיפא קשיא לרב פפא רישא קשיא לר"ה בריה דרב יהושע סיפא לרב פפא לא קשיא [ד] איידי דתנא רישא פרוץ מרובה על העומד תנא סיפא עומד מרובה על הפרוץ רישא לרב הונא בריה דרב יהושע לא קשיא איידי דבעי למיתני סיפא עומד מרובה על הפרוץ תנא רישא פרוץ מרובה על העומד בשלמא לרב פפא משום הכי לא עריב להו ותני להו אלא לרב הונא בריה דרב יהושע ליערבינהו וליתנינהו כל שהוא פחות משלשה ושלשה צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה משום דלא דמי פסולא דרישא לפסולא דסיפא פסולא דרישא כדי שלא יזדקר הגדי בבת אחת פסולא דסיפא שלא יהא פרוץ כעומד פחות משלשה מני רבנן היא דאמרי [ה] פחות משלשה אמרינן לבוד שלשה לא אמרינן לבוד אימא סיפא כל שהוא שלשה ומשלשה ועד ארבעה אתאן

דאין זה סוגיית הש"ס דמשני במעדיף ואינו חושש על קושייתו ועוד קשה דפי' בדרבא אם היו נותנין שתי נותנן ערב ואיכא סכך כשר טפי ובפ"ק דסוכה (ד' ט:) תנן גבי העושה סוכתו תחת האילן אם היה הסיכוך הרבה מהן או שקצצן כשירה ומוקי לה בגמרא כשחבטן ופ"ה שם כשעירבן ואין ניכר איזהו פסול ואיזהו כשר ועוד דדוחק הוא דאמורא מסקי אליבא דמ"ד פרוץ כעומד אסור דלא קי"ל הכי ועוד דלא פריך בסמוך כי מוקי נמי ביולא וכנגם גבי שירה והא אפשר לצמצם והתם ליכא לשנויי לרבא כי הכא ומלאה כגירסת ר"ח דגרים והא אי אפשר לצמצם שיסתום כל האויר ומנלא שאין הכשר מרובה על האויר ועל הפסול או אפי' כמוהו ופריך לבולי עלמא ומשני ר' אמי במעדיף שבולאי יסתום כל האויר ורבא אמר אפי' תימא שאינו מעדיף אם היו נותנין שתי נותנו ערב ואז נסתם כל האויר אבל אין לפרש דדווקא בעניין זה אהני לרבא ולא במעדיף דגזר דילמא לא יעדיף דבכל הספרים גרסי' בפ"ק דסוכה (ד' טו:) רבא אמר אפי' תימא בשאינו מעדיף:

מארבעה עד עשר גרסי' ולא גרסינן עד ארבע אמות: **אימא סיפא כל שהוא שלשה ומג' ועד ד' כו'.** סיפא גופה היה יכול להקשות דלא אתיא כרבנן דקאמר הש"ס מדלא מתיר עומד שלשה כנגדו וכרשב"ג נמי לא אתיא מדקאמר ולריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו ורשב"ג אפי' יותר ממלואו אין בכך כלום כיון דליכא ד' כלבוד דמי אלא כך דרך הש"ס שמתחיל קושיא מרישא כשיכול וכה"ג איכא פ' כירה (ד' לט:) גבי חמין שהוחמו בשבת [ו]: והלכתא

עין משפט נר מצוה

קכ א מיי' פ"ז מהל' כלאים הלכה טו טוש"ע י"ד סי' רלו סעיף מס:

קג ב מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף מו:

רב ניסים גאון

מני רבנן היא דאמ' פחות מג' אמרי לבוד. אתאן לרבן שמעון בן גמליאל דאמ' פחות מד' אמרי' לבוד. וחלוקת רבנן ורבן שמעון בן גמליאל בזו הברייתא האמורה בתחלת הפרק, היתה קורתו משוכה או תלויה פחות מג' אין צריך קורה אחרת.

רבינו חננאל

עד ובלבד שלא יהא בין גמל לגמל כמלא גמל כו'. ודחינן הכא נמי כמלא נכנס [ויוצא]. ת"ש נמצאת אומר שלש מידות במחיצות, כל שהוא פחות משלשה צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה, שלא יזדקר הגדי בבת ראש. כל שהוא שלשה ומשלשה ועד ארבעה, צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו, שלא יהא פרוץ כעומד. ואם היה פרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור. כל שהוא [ארבעה ו] מארבעה ולמעלה עד עשרה, צריך שלא יהא בין זה לזה כמילואו, שלא יהא פרוץ כעומד, ואם היה פרוץ כעומד כנגד עומד מותר כנגד פרוץ אסור, ואם היה עומד מרובה על הפרוץ אף כנגד (עומד אסור) הפרוץ נמי מותר. נפרצה יותר מעשר אסור. היו לו קנים מדוקרין ועשה להן פאה מלמעלה אפילו ביותר [מי'] מותר. קתני מיהא רישא, כל שהו שלשה ומשלשה ועד ארבעה צריך שלא יהא בין זה לזה כמילואו. פי' צריך שלא יהא (כמילואו) [פרוץ כעומד], קשיא לרב פפא. ודחי כמלא נכנס ויוצא שהוא יותר כמעט. ואמרינן הכי נמי מסתברא דבמלואו יתר הוא כמעט, מדקתני ואם היה פרוץ מרובה על העומד, פרוץ מרובה על העומד הוא דאסור הא כעומד מותר. ואמרינן רישא קשיא לרב הונא בריה דרב יהושע, סיפא קשיא לרב פפא. ושנינן להו ופשוטה היא. ואמרינן בשלמא לרב פפא מוקים לה לרישא כל שהו פחות משלשה צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה, שאם היה העומד פחות משלשה והפרוץ שלשה אסור, שנמצא הפרוץ מרובה על העומד לפיכך אסור. הא זה כמו זה או אפי' הפרוץ מרובה על העומד כיון שהפרוץ אינו שלשה טפחים אלא פחות מותר. ומציעתא דקתני צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו מוקים לה כמלוא נכנס ויוצא שהוא יותר כמעט, הא זה כמו זה מותר, משום הכי לא מערב ותני להו, דרישא

טז: מבוי שהוא גבוה פרק ראשון עירובין

והלכתא כרב פפא. אין לתמוה דהכא קי"ל פרוץ כעומד מותר ובפ"ב דחולין (ד' כט.) מסיק לכ"ע מחלה על מחלה אינו כרוב ומייתי עלה ההיא דתנור והכא לא מייתי לה ושמא יש לחלק בין מחיצות לאיסור וטומאה:

אי מוקי לה בי מיצעי הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ מב' רוחות. ולא הוה ליה עומד משום דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לעילאי [ב] וקשה להשר מקולי דאכתי נעביד פחות מג' וחבל משהו ופחות מג' וחבל משהו ופחות מג' וחבל תלי טפח ומשהו ולמה לי עודיו יתר על טפח ושמא בענין זה אתי למיטעי: עירב

אתאן לרבן שמעון בן גמליאל דאמר [ג] פחות מארבעה לבוד דאי רבנן משלשה ועד ארבעה שלשה וארבעה חד הוא [ד] אמר אביי מדרישא רבנן סיפא נמי רבנן ומודו רבנן דכל למישרא כנגדו אי איכא מקום ארבעה חשיב ואי לא לא חשיב רבא אמר מדסיפא רבן שמעון בן גמליאל רישא נמי רבן שמעון בן גמליאל [א] וכי אמר רבן שמעון בן גמליאל אמרי' לבוד [ה] הנ"מ למעלה אבל למטה הוה ליה כמחיצה שהגדיים בוקעין בה לא אמרי' לבוד תא שמע [ו] דפנות הללו שרובן פתחים וחלונות מותר ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ שרובן סלקא דעתך אלא שריבה בהן פתחים וחלונות מותר ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ הא כפרוץ אסור תיובתא דרב פפא תיובתא והילכתא כוותיה דרב פפא [ז] תיובתא והילכתא אין משום דדייקא מתני' כוותיה דתנן לא יהיו פרצות יתירות על הבנין הא כבנין מותר: **מתני'** [א] מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה וזה למעלה מזה ובלבד שלא יהו בין חבל לחבירו שלשה טפחים שיעור חבלים [ח] ועובין יתר על טפח כדי שיהא הכל עשרה טפחים מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים בשיירא דברו ר' יהודה וחכמים אומרים [ב] לא דברו בשיירא אלא בהווה כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה דברי רבי יוסי בר' יהודה [ג] וחכמים אומרים אחד משני דברים: **גמ'** אמר רב המנונא אמר רב הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד בעי רב המנונא בערב מאי אמר אביי תא שמע שיעור חבלים ועוביין יתר על טפח שיהו הכל עשרה טפחים ואי איתא למה לי יתר על טפח ליעביד פחות משלשה וחבל משהו פחות משלשה וחבל משהו פחות מארבעה וחבל משהו ותיסברא האי פחות מארבעה היכא מוקים ליה אי מוקים ליה תתאי הוה ליה כמחיצה שהגדיים בוקעין בה אי מוקים ליה עילאי אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה אי מוקים ליה במיצעי הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות שמעת מינה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד אלא רב המנונא הכי [ד] קא מיבעיא ליה כגון דאייתי מחצלת דהוי ז' ומשהו וחקק בה ג' ושבק בה ד' ומשהו ואוקמיה בפחות מג' רב אשי אמר מחיצה תלויה איבעיא ליה [ה] כדבעא מיניה רבי טבלא מרב מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה א"ל אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקלו חכמים במים: מקיפין בקנים וכו': בשירא אין ביחיד לא והתניא ר' יהודה אומר כל מחיצות שבת לא התירו ליחיד יותר מבית סאתים כדאמר רב נחמן ואיתימא רב ביבי בר אביי לא נצרכא אלא ליתן להן כל צרכן ה"נ ליתן להן כל צרכן היכא איתמר דרב נחמן ואיתימא רב ביבי בר אביי אהא דתנן כל מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה דברי ר' יוסי בר' יהודה ומי א"ר יוסי בר' יהודה הכי והתניא אחד יחיד ואחד שיירא לחבלים ומה בין יחיד לשיירא יחיד נותנין לו בית סאתים שנים נותנין להם בית סאתים ג' נעשו שיירא ונותנין להן בית שש דברי ר' יוסי ברבי יהודה וחכמים אומרים אחד יחיד ואחד שיירא נותנין להן כל צרכן [ד] ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי אמר רב נחמן ואיתימא רב ביבי בר אביי לא נצרכא אלא ליתן להן כל צרכן: דרש רב נחמן משום רבינו שמואל יחיד נותנין לו בית סאתים ב' נותנין להו בית סאתים ג' נעשו שיירא ונותנין להן בית שש שבקת רבנן ועבדת כר' יוסי ברבי יהודה הדר אוקים רב נחמן אמורא עליה ודרש [ח] דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי ברם כך אמרו [ט] יחיד נותנין לו בית סאתים שנים נותנין להן בית סאתים שלשה נעשו שיירא ונותנין להן כל צרכן

רישא

אתאן לרבן שמעון בן גמליאל דאמר פחות מארבעה לבוד דאי רבנן משלשה ועד ארבעה שלשה וארבעה חד הוא. אמר אביי מדרישא רבנן סיפא נמי רבנן ומודו רבנן דכל למישרא כנגדו אי איכא מקום ארבעה חשיב ואי לא לא חשיב. רבא אמר מדסיפא רבן שמעון בן גמליאל רישא נמי רבן שמעון בן גמליאל. וכי אמר רבן שמעון בן גמליאל אמרי' לבוד. הנ"מ למעלה אבל למטה הוה ליה כמחיצה שהגדיים בוקעין בה לא אמרי' לבוד תא שמע דפנות הללו שרובן פתחים וחלונות מותר ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ שרובן סלקא דעתך אלא שריבה בהן פתחים וחלונות מותר ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ הא כפרוץ אסור תיובתא דרב פפא תיובתא והילכתא כוותיה דרב פפא. תיובתא והילכתא אין משום דדייקא מתני' כוותיה דתנן לא יהיו פרצות יתירות על הבנין הא כבנין מותר: **מתני'** מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה וזה למעלה מזה ובלבד שלא יהו בין חבל לחבירו שלשה טפחים שיעור חבלים ועוביין יתר על טפח כדי שיהא הכל עשרה טפחים מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים בשיירא דברו ר' יהודה וחכמים אומרים אחד משני דברים. או שתי או ערב: **גמ'** הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד. אע"ג דאיכא פרצות כדתנן לעיל [שם] ולא יהו פרצות יתירות על הבנין ותסתם כלי בהמה של שתי הוא שעומד על גבי קרקע: **בערב מאי.** מתבלים דמתני' ליכא למילף הכשירא דהתם כולו עומד הוא דכלבוד דמי: **נעביד.** אויר האחד פחות משלשה וחבל משהו וכן שני דהוי להו ששה עומד והאויר השלישי פחות מארבעה וחבל משהו ותיתכשר פירלת הד' בעומד של ששה: **שהגדיים בוקעין בה.** ואפילו למעלה ממנו עומד י' טפחים שלימין הא קיימא לן מחיצה תלויה אינה מתרת: **עילאי.** באויר השלישי שהוא עליון: **אתי אוירא.** דמן החבל ולרקיע: **ודהאי גיסא.** שממנו ולאמצעי דהוי נמי אויר כיון דהוי יותר משלשה ומבטל ליה לחבל ואין כאן אלא ו' תחתונים: **ואי מוקי לה באמצעי.** אין כאן עומד מרובה על הפרוץ אלא אם כן תלרף שתי רוחות לבטלו: **אלא.** כיון דלא משכחת לה רב המנונא הכי [ט] קמיבעיא ליה: **ושבק בה ד'.** שלימין למעלה ומשהו למטה: **ואוקמיה.** להך גיסא דמשהו פחות מג' סמוך לקרקע דהשתא הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת ואוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא נמי ליכא למימר הואיל ועומד מרובה על האויר דתוחיה מייתי: **מחיצה תלויה מיבעיא ליה.** מחצלת עשרה שהגדיה מן הקרקע שלשה או יותר מיבעיא ליה לרב המנונא אי מבטל לעומד לפרוץ שמתחתיו הואיל ופחות ממנו או לא: **אלא במים.** כגון גזוזטרא שהיא למעלה מן המים בפרק כילד משתתפין (לקמן ד' פז:): **לא מחיצות שבת.** בהנך מחיצות דעועות שהן דשתי או דערב קאמר שהתירום לרבים ע"י הלחק: **לא התירום ליחיד.** אי הקיף בהן יותר מבית סאתים ואף על גב שהוקף לדירה שהרי לדור בהן בגילי שבת הקיפוס מערב שבת הא בית סאתים מיהא שרי: **ליתן להן כל צרכן.** דהא דקאמר רבי יהודה בשיירא דברו ולא ליחיד ליתן לו כל צרכן בהנך מחיצות קאמר אבל בית סאתים ולאי יהבינן ליה הואיל ולדירה הקיפה ובהא שיירא עדיפא דיהבינן להו כל צרכן: **נחבלים.** מותר בהיקף חבלים אע"פ שאין כאן אלא ערב: **נותנים לו בית סאתים.** במחיצה זו אבל במחיצה מעלייתא כמה דבעי: **שלא יהא בית סאתים פנוי.** שלא יקיפו יותר מכדי צרכן בית סאתים: **ליתן להם כל צרכן.** הא דקאמר רבי יוסי דמתני' דאינה מחיצה אינה מחיצה לכל צרכן אבל מחיצה היא לבית סאתים לאחד ולבית שש לשיירא:

רישא

אתאן לרבן שמעון בן גמליאל דאמר פחות מארבעה לבוד. כלומר עד ד' ולא ד' בכלל דהא תנא בבא אחריתי כל שהוא ד' ומד' עד י' אמות אתאן לרשב"ג דקא מפליג נמי בין פחות מד' לד': **ה"ג דאי רבנן מג' ועד ד' ג' וד' חד הוא.** מג' ועד ד' בתמיה היכי מפליג ד' מג' דקתני עד ולא עד בכלל דתני סיפא כל שהוא ד' כו' הא לרבנן ג' וד' חד הוא: **הני מילי למעלה.** כעין קורה: **מתני' מקיפין ג' חבלים.** אשיירא שחתתה בנקעה קאי [טו:]: **זה למעלה מזה.** על גבי יתדות סביב מן התחתון לקרקע פחות מג' והוי כולו עומד דכלבוד דמי וממנו לאמצעי פחות מג' הרי ששה עומד פחות ב' משהויין בשני האוירין ומאמצעי לעליון פחות משלשה הרי בשלשה אוירין תשעה עומד פחות שלשה משהויין: **שיעור עובי החבלים יותר על טפח.** שלשה משהויין כדי שיהו הכל עשרה טפחים: **ומקיפין בקנים.** נעוליס ועומדים. זו היא מחיצה של שתי אבל של חבלים הויא מחיצה של ערב: **בשיירא דברו.** הקילו אצלן שאינן צריכין אלא או שתי או ערב שתי כגון קנים ערב כגון חבלים אבל ליחיד לא הקילו עד שיהא בה שתי וערב: **לא מחיצה שאינה כו'.** רבי יוסי פליג עליה דאבוה דמתני' וקאמר דאפילו לשיירא בעינן שתי וערב: **אחד משני דברים.** או שתי או ערב: **גמ' הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד.** אע"ג דאיכא פרצות כדתנן לעיל [שם] ולא יהו פרצות יתירות על הבנין ותסתם כלי בהמה של שתי הוא שעומד על גבי קרקע: **בערב מאי.** מתבלים דמתני' ליכא למילף הכשירא דהתם כולו עומד הוא דכלבוד דמי: **נעביד.** אויר האחד פחות משלשה וחבל משהו וכן שני דהוי להו ששה עומד והאויר השלישי פחות מארבעה וחבל משהו ותיתכשר פירלת הד' בעומד של ששה: **שהגדיים בוקעין בה.** ואפילו למעלה ממנו עומד י' טפחים שלימין הא קיימא לן מחיצה תלויה אינה מתרת: **עילאי.** באויר השלישי שהוא עליון: **אתי אוירא.** דמן החבל ולרקיע: **ודהאי גיסא.** שממנו ולאמצעי דהוי נמי אויר כיון דהוי יותר משלשה ומבטל ליה לחבל ואין כאן אלא ו' תחתונים: **ואי מוקי לה באמצעי.** אין כאן עומד מרובה על הפרוץ אלא אם כן תלרף שתי רוחות לבטלו: **אלא.** כיון דלא משכחת לה רב המנונא הכי [ט] קמיבעיא ליה: **ושבק בה ד'.** שלימין למעלה ומשהו למטה: **ואוקמיה.** להך גיסא דמשהו פחות מג' סמוך לקרקע דהשתא הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת ואוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא נמי ליכא למימר הואיל ועומד מרובה על האויר דתוחיה מייתי: **מחיצה תלויה מיבעיא ליה.** מחצלת עשרה שהגדיה מן הקרקע שלשה או יותר מיבעיא ליה לרב המנונא אי מבטל לעומד לפרוץ שמתחתיו הואיל ופחות ממנו או לא: **אלא במים.** כגון גזוזטרא שהיא למעלה מן המים בפרק כילד משתתפין (לקמן ד' פז:): **לא מחיצות שבת.** בהנך מחיצות דעועות שהן דשתי או דערב קאמר שהתירום לרבים ע"י הלחק: **לא התירום ליחיד.** אי הקיף בהן יותר מבית סאתים ואף על גב שהוקף לדירה שהרי לדור בהן בגילי שבת הקיפוס מערב שבת הא בית סאתים מיהא שרי: **ליתן להן כל צרכן.** דהא דקאמר רבי יהודה בשיירא דברו ולא ליחיד ליתן לו כל צרכן בהנך מחיצות קאמר אבל בית סאתים ולאי יהבינן ליה הואיל ולדירה הקיפה ובהא שיירא עדיפא דיהבינן להו כל צרכן: **נחבלים.** מותר בהיקף חבלים אע"פ שאין כאן אלא ערב: **נותנים לו בית סאתים.** במחיצה זו אבל במחיצה מעלייתא כמה דבעי: **שלא יהא בית סאתים פנוי.** שלא יקיפו יותר מכדי צרכן בית סאתים: **ליתן להם כל צרכן.** הא דקאמר רבי יוסי דמתני' דאינה מחיצה אינה מחיצה לכל צרכן אבל מחיצה היא לבית סאתים לאחד ולבית שש לשיירא:

רישא

שנים נותנין להם בית סאתים. כמאן, כר' יוסי בר' יהודה הואיל ואבוה קאי כוותיה, דתניא ר' יהודה אומר במחיצות שבת לא התירו ליחיד אלא בית סאתים. (ועוד) שלשה נעשו שיירא ונותנין להן כל צרכן.

קד א ב ג מיי' פט"ז מהל' שבת הל' יח סמג עשין דרבנן ח טוש"ע או"ח סי' שסב ס"ה:
קה ד ה מיי' שם הל' יב סמג שם טוש"ע או"ח סי' שם סעיף ח:

רבינו חננאל

ת"ש דפנות הללו שריבה בהן פתחין וחלונות כשיירין ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ. תיובתא דרב פפא תיובתא. והילכתא כרב פפא דפרוץ כעומד מותר, משום דדייקא מתני' כוותיה. דקתני לא יהו פרצות יתירות על הביניין, יתירות הוא דאסיר הא כבנין שרי. ואף על גב דסלקא בתיובתא. מתני' מקיפין שלשה חבלים כו'. בעי רב המנונא עומד מרובה על הפרוץ בשתי ודאי הוי עומד בערב מאי. כגון דאייתי מחצלת שבעה ומשהו וחקק בה שלשה ושבק בה ארבעה מלמעלה ומשהו מלמטה ושלשה באמצע, ולא איפשיט. ואתינן למיפשטא מיהא, ת"ש שיעור חבלים עוביין יתר על טפח כדי שיהא הכל י' טפחים כו'. רב אשי אמר מחיצה תלויה איבעיא ליה, ופשטא אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקלו חכמים במים. מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו ג' טפחים, בשיירא דברו דברי ר' יהודה. ואקשינן בשיירא אין ביחיד לא, והתניא ר' יהודה אומר במחיצות לא התירו ליחיד אלא בית סאתים שהן ע' אמה ושיריים על ע' אמה ושיריים, הנה דין זה של מחיצות אפי' ליחיד. ופרקינ' מתני' דקתני בשיירא ולא ליחיד ליתן להן כל צורכן. פי' קסבר ר' יהודה' לשיירא נותנין לה כל צורכה אבל ליחיד אין נותנין לו אלא בית סאתים בלבד, וכדרב ביבי דאמר (בהא) [אהא] דתנן כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה, דברי ר' יוסי בר"י. אינו והא תניא אחד יחיד ואחד שיירה בחבלים, ומה בין יחיד לשיירא יחיד נותנין לו בית סאתים, שנים נותנין להם בית סאתים, שלשה נעשו שיירא, ונותנין להם בית שש, דברי ר' יוסי בר' יהודה. וחכמי' או' אחד יחיד ואחד שיירא נותנין להם כל צורכן, ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי. הנה ר' יוסי בר' יהודה מתיר במחיצה אע"פ שאינה של שתי ושל ערב. ופריק רב ביבי אין שתי בלא ערב או ערב בלא שתי הויא מחיצה, מיהו אין נותנין לשיירה כל צורכה עד שתהא מחיצה עשויה שתי וערב. דרש רב נחמן [חצר] שתשמישה לאויר יחיד נותנין לו בית סאתים, כחצר המשכן שהוא ק' אמה על ג' רוחב וזהו בית סאתים. ונקראת חצר והיא עמודים ועליהן קלעים כדרך הולכי מדברות. לפיכך למדו מן המשכן.

גליון הש"ם

גמ' אמר אביי מדרישא. כעין זה בב"ק דף מ ע"ב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' וכי תרבב"ג אומרי' לבוד הני מילי למעלה. עי' ריטב"א ליישב מאי דקאמר מדלעיל דף ט. ודו"ק:

מוסף רש"י

דאמר פחות מארבעה לבוד. רבן שמעון סבירא ליה בכל דוכתא פחות מד' כלבוד דמי (לעיל ט.). הני מילי למעלה. כגון קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת לכותל אחר דאיפליגו בה רשב"ג ורבנן (לעיל יד:). שרובן סלקא דעתך. כיון דרובן פתחים וחלונות הוה ליה פרוץ מרובה, וסיכי מלי תו למיתני וכלבד שיהא עומד מרובה, אלא שריבה בהן פתחים וחלונות. שעשה בהן הרבה פתחים וחלונות סביב סביב, מותר ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ. שיהא בין פתח לפתח יותר מכדי פתח (לעיל יא.). מקיפין בקנים. ואע"פ שרחב קנה אינו אלא מלא אצבע, ויש בין קנה לקנה שלשה טפחים חסר משהו, ואיכא פרוץ מרובה על העומד שפיר דמי, דאמרינן לבוד והוי ליה כולו עומד (סוכה ז.). מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה. שדרך להיות בה מחילות שנפלו מתחתיהן וקיימות מלמעלה ותלויות, מהו שתהיי לבטלן מחורבה שלא תהא כפרוצה לרה"ר (שבת קא.). אלא במים. כגון גזוזטרא שהיא למעלה מן הים דתנן (לקמן פז:) דעושה מחילה תלויה סביב וממלא, וכן בור שבין שתי תלויות וחלקו במחילה תלויה מלמעלה, ממלא זה מכאן וזה מכאן ואע"פ שלא עירבו (שבת קא:).

ה) [לעיל ט. וש"נ], ו) [לעיל יד:], ז) לעיל יא., ח) [לעיל י. וש"נ], ט) [5 ל' עוביין וכן אותה במשנה שבמשניות וכירו וכרי"ף], י) [בס"ת: היכין], יא) שבת קא. לעיל יב. ולקמן מח. פו:, יב) [שבת סג.: וש"נ], יג) בס"ת: היכי, יד) בס"ת: מבטל עומד פרוץ, טו: מבטל לעומד פרוץ, טו: מבטל העומד לפרוץ, יז) [עי' לעיל ד' י' ע"ב תוס' ד"ה ואלבעייס],

רישא רבי יוסי ברבי יהודה. דקאמר [טז:] יחיד בית סאתים דאי רבנן אפי' ליחיד כל צרכו יהבינן: אין משום דקאי אכוה בשיעתיה. גבי יחיד קאמר רבי יהודה נמי דאין נותנין לו אלא בית סאתים בתחילת שתי או ערב: שלשה בחמש אסורין. כלומר פעמים ג' אנשים אסורין אפילו בחמש סאין ופעמים שמותרים אפילו בשבע: **אורייתא גבאי וכתיבי.** שבועה הוא: **הוצרכו לשש והקיפו לשבע.** שתי בלא ערב מותרין דליכא בית סאתים פנוי: **לא הוצרכו אלא לה' והקיפו לז' אפי' בה' נמי אסורין.** דהשתא לא מהני מחיצות הואיל והוקפו לבית סאתים יותר מכדי צרכן: **מאי לאו פנוי מאדם.** כגון שלשה שהקיפו ח' סאים דכי יהבת לכל חד בית סאתים אכתי פשו להו בית סאתים פנוי בלא בעלים אבל ז' לא דכי יהבת בית סאתים לכל חד לא פש ליה אלא חד בית סאה בלא בעלים: **לא פנוי מבלים.** כלומר שיש בין המחיצות בית סאתים פנוי שלא היו לריכין לו ואע"ג דאינהו שלשה אם אין לריכין אלא לבית סאתים והקיפו ד' סאין נמי בטלי מחיצות: **ומת אחד מהן.** ביום השבת: **וניתוספו עליהן.** בשבת: **שבת גורמת.** שלשה ומת אחד מהן הואיל וגורמת שבת להתיר מותרין השנים אפי' לר' יהודה. שנים והקיפו יותר מבית סאתים אע"פ שניתוספו עליהן דיורין אסורין לרבי יהודה הואיל וכשנכנסה שבת גרמה לאיסור: **דיורין גורמין.** ג' ומת אחד מהן דבלרי דיורין אסורין אם הקיפו יותר מבית סאתים. שנים ונתוספו עליהן מותרין דאיכא דיורין: **עירב דרך הפתח ונסתם הפתח.** אם היו ג' חלרות ופתח ביניהם ועירבו (א) דרך הפתח ונסתם הפתח או אם היו ג' חנויות ופתח ביניהם דעירבו על דעת הפתח ועכשיו נסתם בשבת שנפלה כגגדו מפולת: **מהו.** מי שרי לאשתמושי דרך שאר חלונות הפתוחות מד' שאין רלויות לעירוב כדאמרי' בפ' חלון (לקמן דף עו.): **חלר שנפרלה.** בשבת: **משני רוחותיה.** מפרש בפרק כל גגות (שם ד' לד:) מאי טעמא נקט מב' רוחותיה: **שניטלה קורתו או לחייו.** בשבת: **מותרין לאותה שבת.** דאמרי' הואיל והותרה הותרה: **רבי יוסי אומר אם מותרין כו'.** ומפרשינן בפ' כל גגות (שם ד' לה.) דר' יוסי לאיסור הכי קאמר כשם שאסורים לעתיד לבא כך אסורין לאותה שבת. אלמא לא אמרי' הואיל והותרה הותרה כדרבי יאמר: **היינו תנא קמא.** רבנן קמאי דאמרי לא דברו בשיירא אלא בהווה ועכולם יחיד נמי מותר: **איכא בייניהו יחיד בישוב.** דתנא קמא דקאמר לא דברו בשיירא אלא בהווה ועכולם יחיד נמי מותר יחיד דומיא דשיירא דבדרך ולא בישוב הואיל ויכול לעשות מחילה הוגנת ורבנן בתרלי אמילתיה דרבי יוסי ב"ר יהודה קא מהדרי דקאמר איהו אינה מחילה לא בדרך ולא בישוב ואמרי ליה רבנן אחד משני דברים או שתי או ערב מחילה היא אחד יחיד ואחד רבים בין בדרך בין בישוב: **מתני' במחנה.** היולאת למלחמה: **מביאין עליה.** ואין חוששין לגזל: **ומלערב.** עירובי חלירות אם הקיפו אלו ואלו ומחילה מפסקת ביניהם ויש שם פתח אין לריכין לערב: **גמ' למלחמה הרשות.** סתם מלחמת רשות ממלחמת יהושע ואילך שהיא היתה מלחמת מצוה: **עליה יבשים.** וכל שכן לחים: **עשרה חנאים.** בגמרא קמא בפ' מרובה (דף פ.): **שיהו מרעין בחורשין.** שיהא כל אדם מוליך בהמותיו לרעות ביער של חברו ולא יקפיד בעל היער משום דלאו לקבילה קאי: **הכא בחלוזין.** אע"פ שתלשום הבעלים לגרכן להיסק ויש בהם משום גזל אבל אחרים מותר לאנשי מחנה: **מפ מצוה קונה מקומו.** אחד מי' תנאין שהתנה יהושע הוא: **דאית**

עירב דרך הפתח. נראה לר"י דהלכה כרב הונא דשבת הואיל והותרה הותרה דתניא בוותיה בפרק הדר (לקמן ד' ע:) כל שהותר למקלת שבת כו' ואין לומר דרבי יאמר יעמיד הברייתא אליבא דרבי יהודה דהא מוקי נפשיה אפילו כר' יהודה בשמעתין ואבאי נמי סבירא ליה הכי בפרק כל גגות (לקמן ד' לג:) ומיהו היכא דליתנהו למחיצות אסור כדמסיק הכא אבל דאמרי אפי' כר' יוסי עד כאן לא קאמר רבי יוסי אלא משום דליתנהו למחיצות ורב נמי פסיק כרבי יוסי בסוף פרק כל גגות (שם) וכן שמואל בנפרלה לרה"ר ואע"ג דרב פסיק כר' יוסי אפי' בתיתנהו למחיצות כדמוכח גבי שתי חלירות ונפל כותל שביניהם דהתם הוי שפיר איתנהו למחיצות דאכתי איכא מחיצות חיצונות שעל ידיהן נעשה החלר רה"י ומשום הכי מייתי מחלר [גדולה] שנפרלה על בעיא דרב הושעיא בפרק כל גגות (ד' לג:) מ"מ נראה דבהא הילכתא כרב הונא כדפרישית ונראה לר"י שאם עירבו (ב) לגורך (ג) שניהן מבית לבית ונסתם הפתח בשבת דשרי כרב הונא ואפילו נסתם באמלע השבוע ואח"כ נפתח בשבת שרי לחזר העירוב למקומו ורמיה מדאמר בפ' הזורק (שבת ד' קא:) ספיגות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חזרו להתירן הראשון ועוד דלמסקנא דשמעתין דמוקי ר' יצחק נפשיה כר' יהודה ושרי אפי' במבוי שניטלה קורתו כ"ש דיתיר בעירבו דרך הפתח דהא בפרק הדר (לקמן ד' ע:) קאמר כל שהותר למקלת שבת כו' לאתויי עירב דרך הפתח וזה הכלל לאתויי מבוי שניטלה קורתו משמע דאי לא דתני זה הכלל לא הוי שריגן מבוי שניטלה קורתו אע"ג דהוי שריגן עירב דרך הפתח ונסתם וילבג"ש אומר דמהתם נמי יש להוכיח דהלכה כרב הונא דהסיא סוגיא כרב הונא דקפיד אמחילה טפי כדאמר הכא עד כאן לא קאמר רבי יוסי כו' ולהכי אי לאו זה הכלל לא הוי שריגן מבוי שניטלה קורתו אע"ג דשריגן עירב דרך הפתח ונסתם דאילו רבי יאמר קפיד טפי אדיורין:

קורותיו או לחייו. בפירוש רש"י בכתיבת ידו נמצא כתוב קורתו או לחיו והדין עמו ואע"ג דאליבא דרבי יהודה קיימינן ואשכחת לה לדיליה (ד) מבוי ניתר בשתי קורות או שני לחייס כמו במפולש מ"מ למה לי למינקט קורותיו כיון דבקורה אחת או בלחי אחד נאסר המבוי:

התם במחוברים. להאי שיטתא דתקין יהושע אלא היזמי והיגי המחוברים ולחיס כדאמר בהדיא במרובה (ב"ק דף פא.):

מיס

רישא רבי יוסי ברבי יהודה וסיפא רבנן אין משום דקאי אכוה בשיטתיה אמר רב גידל אמר רב שלשה בחמש אסורין בשבע מותרין אמרו ליה אמר רב הכי אמר להו אורייתא גבאי וכתיבי דאמר רב הכי אמר רב אשי מאי קשיא דילמא הכי קאמר הוצרכו לשש והקיפו בשבע אפי' בשבע מותרין [א] לא הוצרכו אלא [א] לחמש והקיפו [ב] בשבע אפי' בחמש אסורין ואלא הא דקתני ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי מאי לאו פנוי מאדם לא פנוי מכלים איתמר שלשה ומת אחד מהן שנים (ג) ונתוספו עליהן רב הונא ורבי יצחק חד אמר [ב] שבת גורמת וחד אמר דיורין גורמין תסתיים [ג] דרב הונא הוא דאמר שבת גורמת דאמר רבה [ד] בעאי מרב הונא ובעאי מרב יהודה עירב דרך הפתח ונסתם הפתח דרך החלון ונסתם החלון מהו ואמר לי [ה] שבת הואיל והותרה הותרה תסתיים לימא רב הונא ורבי יצחק בפלוגתא דרבי יוסי ורבי יהודה קמיפלגי [ו] דתנן חצר שנפרצה משתי רוחותיה וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו וכן מבוי שניטלו קורותיו או לחייו מותרין לאותה שבת ואסורין לעתיד לבא דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר אם מותרין לאותה שבת מותרין לעתיד לבא ואם אסורין לעתיד לבא אסורין לאותה שבת לימא רב הונא דאמר כר' יהודה ורבי יצחק דאמר כר' יוסי אמר לך רב הונא אנא דאמרי אפי' לר' יוסי עד כאן לא קאמר רבי יוסי התם אלא דליתנהו למחיצות הכא איתנהו למחיצות ור' יצחק אמר אנא דאמרי אפי' לר' יהודה עד כאן לא קאמר ר' יהודה התם אלא דאיתנהו לדיורין הכא ליתנהו לדיורין: וחכמים אומרים אחד משני דברים: היינו ת"ק איכא בינייהו יחיד בייישוב: מתני' [ד] ארבעה דברים פטרו במחנה מביאין עצים מ"מ ופטורין מרחיצת ידים ומדמאי ומלערב: גמ' ת"ר [ד] מחנה היוצאת למלחמת הרשות מותרין בגזל עצים יבשים ר' יהודה בן תימא אומר אף חונין בכל מקום ובמקום שנהרגו שם נקברין: מותרין בגזל עצים יבשים: האי תקנתא דיהושע הוה [ד] דאמר מר [ה] עשרה תנאים התנה יהושע שיהו מרעין בחורשין ומלקטין עצים משדותיהן התם בהיזמי והיגי הכא בשאר עצים אי נמי התם במחוברין הכא בתלושין אי נמי התם בלחין הכא ביבשים: ר' יהודה בן תימא אומר [ו] אף חונין בכל מקום ובמקום שנהרגים שם נקברים: פשיטא מת מצוה הוא [ז] ומת מצוה קונה מקומו לא צריכא [ז] אף על גב דאית

ונאנין נמי סבירא ליה הכי בפרק כל גגות (לקמן ד' לג:) ומיהו היכא דליתנהו למחיצות אסור כדמסיק הכא אבל דאמרי אפי' כר' יוסי עד כאן לא קאמר רבי יוסי אלא משום דליתנהו למחיצות ורב נמי פסיק כרבי יוסי בסוף פרק כל גגות (שם) וכן שמואל בנפרלה לרה"ר ואע"ג דרב פסיק כר' יוסי אפי' בתיתנהו למחיצות כדמוכח גבי שתי חלירות ונפל כותל שביניהם דהתם הוי שפיר איתנהו למחיצות דאכתי איכא מחיצות חיצונות שעל ידיהן נעשה החלר רה"י ומשום הכי מייתי מחלר [גדולה] שנפרלה על בעיא דרב הושעיא בפרק כל גגות (ד' לג:) מ"מ נראה דבהא הילכתא כרב הונא דכדפרישית ונראה לר"י שאם עירבו (ב) לגורך (ג) שניהן מבית לבית ונסתם הפתח בשבת דשרי כרב הונא ואפילו נסתם באמלע השבוע ואח"כ נפתח בשבת שרי לחזר העירוב למקומו ורמיה מדאמר בפ' הזורק (שבת ד' קא:) ספיגות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חזרו להתירן הראשון ועוד דלמסקנא דשמעתין דמוקי ר' יצחק נפשיה כר' יהודה ושרי אפי' במבוי שניטלה קורתו כ"ש דיתיר בעירבו דרך הפתח דהא בפרק הדר (לקמן ד' ע:) קאמר כל שהותר למקלת שבת כו' לאתויי עירב דרך הפתח וזה הכלל לאתויי מבוי שניטלה קורתו משמע דאי לא דתני זה הכלל לא הוי שריגן מבוי שניטלה קורתו אע"ג דהוי שריגן עירב דרך הפתח ונסתם וילבג"ש אומר דמהתם נמי יש להוכיח דהלכה כרב הונא דהסיא סוגיא כרב הונא דקפיד אמחילה טפי כדאמר הכא עד כאן לא קאמר רבי יוסי כו' ולהכי אי לאו זה הכלל לא הוי שריגן מבוי שניטלה קורתו אע"ג דשריגן עירב דרך הפתח ונסתם דאילו רבי יאמר קפיד טפי אדיורין:

קורותיו או לחייו. בכתיבת ידו נמצא כתוב קורתו או לחיו והדין עמו ואע"ג דאליבא דרבי יהודה קיימינן ואשכחת לה לדיליה (ד) מבוי ניתר בשתי קורות או שני לחייס כמו במפולש מ"מ למה לי למינקט קורותיו כיון דבקורה אחת או בלחי אחד נאסר המבוי:

התם במחוברים. להאי שיטתא דתקין יהושע אלא היזמי והיגי המחוברים ולחיס כדאמר בהדיא במרובה (ב"ק דף פא.):

מיס

ונינהו, ואפילו תלושין ואפילו יבשין. ר' יהודה בן תימא אומר אף חונין בכל מקום. ובמקום שנהרגין שם נקברין.

(א) [לקמן עט:], (ב) לקמן לג., (ג) לקמן לד., (ד) [עוס"פ ג"ב ה"ל], (ה) ב"ק דף פ:, (ו) [עוטה מה: ב"ק דף פ:, סנהדרין מז:], (ז) ב"מ סנה, (ח) [נעיל ו. יב:].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עירב דרך הפתח וכו' ופתח ביניהם ועירבו על דעת הפתח ועכשיו כל"ל ומיהו דרך הפתח ונסתם הפתח אם היו שתי חנויות ופתח ביניהן דעירבו ונסתם: (ב) תוס' ד"ה עירב וכו' ונראה לר"י שאם עירבו. נ"ב עי' באשר"י:

גליון הש"ס

גמ' דר"ה הוא דאמר שבת גורמת. עיין לקמן דף מב. תד"ה ויטלטל:

הגהות הגר"א

[א] לחמש. נ"ב בשלש נ"ל: [ב] (בשבע אפי') תפ"מ. (לפי הנ"ל):

מוסף רש"י

עירב דרך הפתח ונסתם הפתח. שתי חלרות שעירבו יחד על ידי פתח שביניהם ונסתם בשבת שנפלה מפולת כנגדו (לקמן צג:). מהו. לטלטל מזו לזו דרך גוזבה הכותל וחוזרין וסדקין, מי אמרינן הואיל והותר לסתקא שבת הותר לכולה או לא (שם). חצר שנפרצה. בשבת לרשות הרבים (לקמן צד.). מותרין לאותה שבת. הואיל והותרה לסתקתה (שם). ואסורין לעתיד לבא. בשבת הבאה (שם). ומת מצוה קונה מקומו. לקוברו שם (סוטה מה:) מקום שנפל שם בעת מותו קנאו לקבורה ואין בעל השדה מעכב עליו (ב"ק פא.) מתנאים הוא שהתנה יהושע בכניסתן לארץ, בפרק מרובה (סנהדרין מז:).

רבינו חננאל

א' רב גידל א' רב שלשה מותרין בשבע ואסורין בחמש. פירשה רב אשי (ח) נותנין להן כל צורכן כגון שהוצרכו לשש מותרין אפילו בשבע, אבל אם הקיפו שבע ולא הוצרכו אלא לחמש אפילו בחמש אסורין. ואלא דקתני נותנין להן כל צורכן, בין מעט בין הרבה ובלבד שלא יהא בית סאתים (בלבד) פנוי. מאי לאו פנוי מאדם, הנה זה אין פנוי מאדם דהא שלשה בני אדם הן וכל אחד יש לו בית סאתים לא נשאר פנוי אלא בית סאה. ואסיקנא פנוי מכלים, לפיכך כשהוצרכו לחמש ונשארו סאתים פנוים מכלים נאסרו אפילו בחמש. איתמר שבתו שנים וניתוספו עליהן, בשבת אחד, כיון שעכשיו ג' הרי הן נעשו שיירה ונותנין להן כל צרכן. או דילמא כיון שלא קנו שביתה שלשתן כאחד אינן אלא כיחידים ואין נותנין להן אלא סאתים. וכן שלשה שקנו שביתה ומת א' מהם בשבת מאי כשיירה הן, או כיחידים. רב הונא אמר שבת

(ח) אולי כ"ל פעמים שנותנין להן אפי' יותר מכדי לרכן כגון שהוצרכו וכו'.

עין משפט נר מצוה

קו א מיי' פט"ו מהל' שבת הל' יב סמג עשין דרכנן ג טוש"ע או"ח סי' שס סי"א:
קז ב מיי' שם הל' יג וטוש"ע שם סי"ב:
קח ג מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה כה טוש"ע א"ח סי' שעד סעיף ה:
קט ד מיי' פ"ו מהל' מלכים הל' יג סמג עשין קיח:
קי ה מיי' פ"ה מהל' מקו"ט ממון הל' ג טוש"מ סי' רעד:
קיא ו ז מיי' פ"ו מהל' מלכים הל' יב:

רב נסים גאון

משום דקאי אבוה בשיטתיה. חזזרין אלו הדברים על דברי ר' יהודה שאמרו כבר במחיצות שבת לא התירו ליחיד אלא בית סאתים. פירוש שתי בלא ערב. ולא היה מתיר ר' יהודה לתת ליחיד כל צורכו אלא אם תהיה שתי וערב יחדו. ובזה הוא שוה עם ר' יוסי בנו שאמר נותנין לו בית סאתים. ר' **דברים החנה יהושע.** תמצא פ' כולן בבבא קמא בפר' מרובה, ובגמרא דמגילה דבני מערבא. **סליק פירקא דמבוי**

רבינו חננאל (המשך)

גורמת. פירוש הכל הולך בשעה שקנה שביתה, אם יחידין מה שניתוספו עליהן אין חרשין להן. ואם שיירא קנו שביתה ומת אחד מהן, השנים הנשארים יש להן כל צורכן ולא חיישינן להאי דמית. ור' יצחק אמר דיורין גרמין. פי' הכל לפי הדיורין, ואם יחידין יחידין, אם שיירה שיירה. לימא רב הונא ור' יצח' בפלוגתא דר' (בר) יהוד' ור' יוסי פליגי. דתנן חצר שנפרצה משתי רוחותיה בית כו'. ופשוטה היא. פיסקא וחכמים אומרים אחד משני דברים. היינו תנא קמא דקתני לא דיברו אלא בהווה. ופרקינן איכא בינייהו יחיד בישוב, לתנא קמא בישוב לא, דפליג על תנא קמא דהוא ר' יהוד' דאמר (הוא ר' יהוד') בשיירה. וחלקו עליו הם אפילו ביחיד. מיהו במקום השיירות במדבר אבל בישוב לא. ורבנן בתראי אמרי אפילו בישוב. וקיימ' לן כוותייהו [מתני'] ארבעה דברים פטורין במחנה כו'. [ירושלמי] כמה הן מחנה. (ירושלמי) ר' יוחנן א' עשרה שנא' ויבואו נערי דוד וידברו אל נבל וגו'. מהו וינוחו נעשו מחנה. ר' יהוד' בן פזי א' עשרה עד למחנה גדול (במחנה) [כמחנה] אלקים, וכמה מחנה אלקים עשרה. תני בשם ר' יהוד' ר"ב אלף כמחנה ישראל. ת"ר מחנה היוצא למלחמת הרשות מותרין בגזל עצים יבשים כו'. עשרה דברים שהתנה יהושע מפורשין בסוף פרק מרובה, אוקימנא מותרין בגזל עצים ואפילו בשאר עצים דלא היזמי והיגי

מים אחרונים חובה. עכשיו לא נהגו במים אחרונים דאין מלא סדומית מצוי ביניהו במלא אחר אכילה: **ואת אכסניא דמאי.** פ"ה ושראלים אלבעותיהו במלא אחר אכילה פלוגתא דאיכא דמוקי לה בנכרים ואפ"ה הס מיהו בירושלמי איכא פלוגתא דאיכא דמוקי לה בנכרים ואפ"ה איצטריך לאשמועינן דמאכילין אותם דמאי דטבל אסור בהנאה ה) ובדמאי הקילו:

אמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים. לא שייך כאן להקשות וכי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן דקמ"ל דאי משכחת תנא דאמר אין מאכילין לא תיתוש לה דב"ש הוא וכה"ג אמרי' בפרק בתרא דיבמות (דף קכב.):

אל תפנו אל האובות הכי נמי דלא לקי. וא"ת אין הכי נמי דהא נאו שאין בו מעשה הוא וי"ל דפריך למ"ד לוקין עליו אי נמי עקימת שפתיו הוי מעשה: **לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד.** פ"ה (ג) כמו אל יוציא הוא ונפקא לן הוצאה מרשות לרשות מינה ומשני אל יצא כתיב ואין כאן לשון הוצאת משוי וקשה לפי' מה צריך כלל להזכיר דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כיון דמקשה מכח דבעי למימר דאתי קרא להוצאה ולא לתחומין ועוד מה מקשה ר' יונתן והא ר' עקיבא ס"ל (ד) תחומין דאורייתא ונפקא לי' כמי שהוציאוהו (לקמן דף נא.) מאל יצא ואם כא ר' יונתן לומר דמסתבר כמ"ד דרבנן על זה לא היה חולק רב אשי דהא בכל דוכתא פשיטא ליה להש"ס דעירובי תחומין דרבנן כדאמר בפרק בכל מערבין (שם דף לח:) דא"ל רבא לרב נחמן מאן הא' תנא דאפילו דרבנן לית ליה בריה ובפרק מי שהוציאוהו (שם דף מו.) א"ל רבא לאביי מכדי עירובי תחומין דרבנן מה לי יחיד במקום רבים כו' ועוד דמשמע בכל דוכתא דהוצאה כתיב ביה בשבת דבפר' כילד צולין (פסחים דף פה:) אמרי' המוליא בשר פסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שיניח הוצאה כתיב ביה בשבת ולא מצינו לשון הוצאה בשבת אלא מהאי קרא דאל יצא איש ובפרק קמא דהוריות (דף ד.) יש ספרים דגרסי בהדיא והא הוצאה כתיב (ה) אל יצא איש ממקומו וגרסה לפרש דבין ר' יונתן ובין רב אשי נפקא להו הוצאה מאל יצא דמשמע בכל מקום והכי משמע פשטי' דקרא אל יצא בשבת עם כליו ונקוט את המן כדרך שעושין בחול וסבר ר' יונתן אפי' למ"ד תחומין דאורייתא לא נקי דכיון דמהאי קרא נמי נפקא לן איסור הוצאה דהוי מיתת ב"ד ורב אשי משני מי כתיב אל יוציא דהוי עיקר קרא בהוצאה דאז ודאי לא היו לוקין עליו אע"ג דלתחומין נמי אתי אל יצא כתיב וכיון דעיקרו בלשון יציאה לוקין עליו אע"ג דאתי נמי לאיסור הוצאה ואע"ג דהוצאה נפקא לן בריש הזורק (שבת דף לו:) מוילא העם מהביא אלעטריך תרי קראי חד להוצאת עני וחד להוצאת בעל הבית ומשום דהוצאה מלאכה גרועה היא אלעטריך תרי קראי כדפרישית בשבת (דף ב. ד"ה פשט) והא דמשמע הכא דאי הוה עיקר קרא בהוצאה כמו בתחומין לא הוה לקי לגולי עלמא אע"ג דבתחומין ליכא מיתה ובמרובה (ב"ק דף עד:) גבי עדיס שהוכשרו בנפש ובנסוף הוזמו משמע דלוקין למאן דאמר אין נהרגים משום דלא חשיב לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין ושם מפורש:

הדרן עלך מבוי שהוא גבוה

עושין ארבעה דיומדין. והא דאמר לעיל (דף טו:) הכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובה היינו היכא דליכא שם ד' מחיצות כי הכא דהוא"ל ואיכא בכל ד' אמה מכאן ואמה מכאן חשיב פתח:

וארבעה פשוטין. וליכא למימר הכא דאתי אוירא דהאי גיסא והאי גיסא ומבטלי ליה לדגבי עולי רגליים הקילו (ד) ואוקמא אדאורייתא: [ואפשר דדוקא בפשוטין דדחבי' אמה לא אמרי' מדאורייתא דלא אתי אוירא ומבטל ליה דהא גבי עמודי החלר פירש ברש"י מס' דאתי אוירא ומבטל להו מדאורייתא. ת"ק] **וביניהן** במלא שתי רבקות. לא סגי בהך פלוגתא ואצטריך לעולא דמהני פשוטין לר"מ ולא אמרי' אתי אוירא ומבטל ליה. ת"ק:

קיב א מיי' פ"ג מהלכות אבל הלכה מ' סמ"ג לאוין רלה טוש"ע י"ד סי' שעד סעיף ג [וברב אלפס ריש הלכות עומא' דף סג.]
קיג ב ג מיי' פ"ח מה' טומאת מת הלכה ז' וס"ה מהל' מקי ממון הלכה ג' טוש"ע י"ד סי' שסד סעי' ג' ועור מו"מ סי' רעד:
קיד ד ה מיי' פ"ו מהל' ברכות הל' ג וס"ו מהל' מלכים הלכה יג טוש"ע או"ח סימן קנה סעיף מ:
קטו ו מיי' פ"י מהלכות מעשר הלכה יא וס"ו מהל' מלכים שם:
קטז ז מיי' פ"ו מה' מלכי' שם וס"ח מהל' עירובין הל' ג טוש"ע או"ח סי' שסו סעי' ב:
קיז ח מיי' פכ"ז מהלכות שבת הלכ' ח סמג לאוין סה:
א ט י כ מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה מז:
ב ל מ מיי' שם הלכה מט:

תורה אור השלם

1. אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֹבֹת וְאֶל הַיִּדְּעֹנִים אַל תְּבַקְשׁוּ לְטֻמְאָה בָהֶם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא יט לא
2. רְאוּ כִּי יְיָ נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת עַל כֵּן הוּא נֹתֵן לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמָיִם שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי: שמות טז כט

רבינו חננאל

ואע"פ שאינן מת מצוה, ואיזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין, אבל קורא ואחריו עונין אותו אין זה מת מצוה. ופטורין מרחיצת ידים. אמר אביי לא שנו אלא מים הראשוני', אבל מים האחרונים חובה מפני שיש מלח סדומית ומסמא את העינים, ומשתכחא קורטא בכורא. ואפילו מדד מלח צריך נטילת ידים. ופטורין מדמאי, שהם אכסנאים, ודומין כעניים, ותנן מאכילין את העניים דמאי ואת האכסנייא דמאי, וכן א' בית הילל. ופטורין מלעבר. ואוקימנא בעירובי חצירות. ואקשינן ויש חצירות במחנה. ופרקינן כדתניא מה בין שיירא למחנה אלא אהלים שבשיירא חייבין בעירוב, אהלים שבמחנה פטורין מן העירוב, ושאר (שאר) שאין להם אהלי' הרי הן כשרשיי (ש)בחצר. אבל בעירובי תחומין אפי' במחנה חייבין. דתני ר' חייא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה, דכתיב אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. ואקשינן וכי לוקין על לאו שבאל. (ולאו) [ולא], אלא מעתה דכתיב אל תפנו אל האובות ואל הידעונים וגו' הכי נמי דלא לקי. הכי קשיא לן לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין [הוא], וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין אין לוקין עליו. מתקיף לה רב אשי מי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב, ואל יצא קרינן. פי' בהוצאת חפץ אזהרת מיתת בית דין, ביציאת תחומין אין שם מיתה. הדרן עלך מבוי.

עושין פסין לבירות ארבעה דיומדין נראין כשמונה דברי ר' יהודה ר'.

דאית ליה קוברין ו) דתניא א איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה ב) ומת מצוה קנה מקומו והתניא ג) ב המוצא מת מוטל בסרטיא מפניהו לימין אסרטיא או לשמאל אסרטיא שדה בור ושדה ניר מפניהו לשדה בור שדה ניר ושדה זרע מפניהו לשדה ניר היו שתיהן נירות שתיהן זרועות שתיהן בורות מפניהו לכל רוח שירצה אמר רב ביבי הכא ג במת מוטל על המיצר עסקינן מתוך שניתנה רשות לפנותו מן המיצר (ו) מפניהו לכל רוח שירצה: ד ופטורין מרחיצת ידים: אמר אביי ה לא שנו אלא מים ראשונים אבל מים אחרונים חובה ד) אמר רב חייא בר אשי מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים אמר אביי ומשתכחא בקורטא בכורא א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי בייל מילחא מאי א"ל [הא] לא מיבעיא: ומדמאי: ט) דתנן ו מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי אמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי בית הלל אומרים מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי: ומלעבר: אמרי דבי רבי ינאי ז לא שנו אלא עירובי חצירות אבל עירובי תחומין חייבין דתני רבי חייא ח לוקין על עירובי תחומין דבר תורה מתקיף לה רבי יונתן וכי לוקין על לאו שבאל מתקיף רב אחא בר יעקב ט אלא מעתה דכתיב 1 אל תפנו אל האובות ואל הידעונים ה"נ דלא לקי רבי יונתן הכי קשיא ליה י) לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וכל ו) לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין אין לוקין עליו אמר רב אשי מי כתיב אל יוציא 2 אל יצא כתיב:

הדרן עלך מבוי

עושין מ פסין לבירות ארבעה דיומדין נראין כשמונה דברי ר' יהודה ר"מ אומר שמונה נראין כשנים עשר ארבעה דיומדים וארבעה פשוטין י גובהן עשרה טפחים יא ורוחבן ששה ועוביים כל שהוא וביניהן כמלא שתי רבקות של שלש שלש בקר דברי ר"מ ר' יהודה אומר כ של יא) ארבע קשורות ולא מותרות אחת נכנסת ואחת יוצאת ל מותר להקריב לבאר ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה בפנים ושותה מ מותר

להרחיק

דאית ליה קוברין. שיש לו יורשין: **באיסרטיא.** דרך כבושה: **מפניהו.** ואי סלקא דעתך קנה מקומו היכי מצי למסקליה מהתם: **במת מוטל על המיצר.** שמוסכב ברוחב הדרך ממיצר למיצר מתוך שניתן רשות לפנותו מפני הכיעס ושובי טהרות שלא יטמאו עליו מפניהו לכל רוח שירצה: **שמלח סדומית יש בו.** ואמור רבנן (ברכות דף מ.) אחר כל אכילתך אכול מלח ומשוש מלח שטבל בו אלעבעו תיקנו מים אחרונים: **כי קורעא בכורא.** בכור מלח יש מעט מאותו מלח סדומית כמין קורט קטן: **ריילא מלחא מאי.** מדד מלח לחמריס לריך ליטול ידיו או לא: **לא שכן.** דלריך: **אכסניא.** חיל הבא למלך ישראל להלחם על אויביהם וישראליס הם: **דמאי.** ספק מעושר ספק אינו מעושר דרוב עמי הארץ מעשרין הן וחומרא דרבנן היא וגבי הנך אקילו רבנן: **לוקין על עירובי תחומין.** דכתיבי) אל יצא איש ממקומו ומהכא ילפינן תחומין בפ' מי שהוציאוהו (לקמן דף נא.): **(שבאל): לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא.** דס"ד אל יוציא הוא ונפקא לן הוצאה מרשות לרשות מיניה והסיא אב מלאכה היא וממיתין עליה: **ולו לאו שניתן לאזהרת.** שלא יעשה כן שמתחייב עליו מיתת ב"ד אין לוקין עליו אפי' לא התרו בו למיתה והתרו בו למלקות דהשתא לא מיקטיל אפי' הכי לא לקי דלאזהרת מיתה ניתן ולא למלקות: **אל יצא כתיב.** ואין כאן לשון הוצאת משוי:

הדרן עלך מבוי שהוא גבוה

עושין פסין לבירות. שברשות הרבים ובירות עצמן רשות היחיד הן שעמוקים עשרה ואין יכול למלאות מהן ועושים פסין אלו להכין להן היקף שיהו הפסין הללו עושין את סביבות הבור רשות היחיד וימלא ויוציא ויניח שם ותיכנס בהמתו ויסקנה: **דיומדין.** עמודין הנראין כשנים שעשו כמרזב שלנו וכשנועלו בקרקע לפלח דרומית מערבית נוטה (ב) דופנו אחד למזרח(ו) ולידו אחד לפון(ו) והשני לפלח מערבית לפונית נוטה לידו אחד למזרח(ו) ולידו אחד לדרום(ו) וכשנותן אלרבעתן לד' הפיאות נמצא לכל רוח ב' אמות דופן אמה כנגד אמה והריות בינתיים: **פשוטין.** באמצע נותן לכל רוח לוח רחבה אמה. ובגמרא(ו) מפרש בגיזה בור בעי ר' מאיר פשוטין דהא מודה ר' מאיר שיכול להניח י' אמות ריוח בינתיים כדמפרש ואזיל: **וביניהם שבי רבקות וכו'.** דהיינו עשר אמות כדמפרש בגמרא [יט.] ואם פחות כ"ש שהוא יפה: **קשורות.** חומרא הוא למעט מריוח שבינתיים: **ולא מוסקות.** בגמרא [יט.] פריך היינו קשורות: **אחת נכנסת ואחת יוצאת.** קולא הוא דלא בעינן עשר מצומצמות אלא שוחקות: **מוסר להקריב.** פסיס לבאר ולעשות הסיקף קלר: **ובלבד שתהא.** משמע הבאר עד בין הפסין כדי לאשה ורובה של פרה אבל בגיר מהכי לא דילמא ממשיך אחר פרתו ומפיק לדוולא חוץ למחילה וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים:

להרחיק

ו) יבמות פט: מיר מג.; ב) [ב"ק פז:]; ג) שם, ד) חולין קה: [ש"ס שמביא בשם רב יהודה בברי דרב חייא ועי' תוס' חולין קה. ד"ה מים לשמוש גרסו הכא אבל מים אחרונים חובה דאמר וכו']. ה) ברכות מ:. שבת קכו: דמאי פ"ג מ"א לקמן נא. פסחים כ: סוכה לה:; ו) ס"ש וכי לוקין על לאו של שביתה, ז) [שבת קנד. ב"ק עד: סנהדר' פו: מכות יג: שבועות ל.], ח) [ל"ל אדבע אדבע קשורות], ט) [שמות טז], י) ל"ל למערב, כ) ל"ל לדרום, ל) ל"ל למערב, מ) ל"ל לפון. ב"ק בפ' ה"ר יהושע], נ) [לקמן יט.], ס) [וע' תוס' ברכות מז. ד"ה ומאכילין], ע) [סוטה מ:], פ) [לפניו הגר"ר לא תוליאו משא כו'],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מפניהו לכל רוח שיעלה. נ"ב וע"ש סנהדרין דף מ"ז ע"ב: (ב) רש"י ד"ה דיומדין וכו' טוטר צידו אחד למזרח: (ג) תוס' ד"ה לאו למיתן וכו' פ"ה דס"ד אל יוציא הוא: (ד) תוס' ד"ה ולרבנא וכו' דלגבי עולי רגליים הקילו ואוקמוה אדאורייתא:

גליון הש"ם

גמ' אלא מעתה דכתי' אל תפנו אל האובות. בס' המצות להרמב"ם ל"ת י הגיגים' כתן אל תפנו אל האלילים: מתני' ורוחבן ששה ועוביין כו'. עיין סוכה דף ד' ע"ב תוד"ה דיומד:

מוסף רש"י

מוטל בסרטיא. רשות הרבים ט"ז אמה (ב"ק פא:). שדה בור. מכלן לסרטיא, ושדה ניר. מכלן, ניר חרוש ולא זרוע (שם). מפניהו. אלמא לא קנה מקומו, דאי קנה מקומו מצי בעל השדה של ימין ושל שמאל לעכוביה (שם). במת מוטל על המיצר. מוטל ברוחב הדרך ושובריו ומאחיליו עליו עושי טהרות ומטמאות (שם). שמלח סדומית יש בו'. ואמרו חכמים על כל אכילתך אכול מלח, וכיון דנגע במלח כי הדר יהיב ידו אעיניה ממש לה, ולפיכך צריך לנטלן (חולין קה:). כייל מילחא. מדד מלח, כמו (שמות טז) וימודו בעומר תרגום וכלו בעומרא (חולין שם). מאכילין את העניים דמאי. מתין אלקומים מעם המלן ספק עשרן ספק לא עשרן (ברכות מז.) לא אסרוהו עליהם מפני שברייכים לחזר על פתח עמי הארץ ומתכו על שרוב עמי הארץ מעשרין (שבת קכז:) ומומרא בעלמא הוא שהעמידו בספק טבל וגבי עניים ואכסניא לא העמידו דבריהם (סוכה לה: וכעי"ז ברכות שם). ואת האכסניא. חיילות מלכי ישראל המוטלין על בני העיירות לזון להגין עליהם מאויביהן וישראלים הן והרי הן כעניים הוחיל ואינן במקומן (פסחים לה: וכעי"ז ברכות שם ושבת קכז: ולקמן לא: וסוכה שם).

הדרן עלך מבוי

עושין פסין לבירות. דהתירו חכמים משום עולי רגליים לעשות לבירות שברשות הרבים פסין לרבעה כמו דיומדין, ורואין כאילו יש המילה מזה לזה ומצלה הבור מוקף מחיצות ומתלאין מחוכה למון המחילה (סוכה ז: וכעי"ז שם לב.). דיומדיין. על שם שיש לכל אחד שתי מחיצות קרי

להו דיומדין, דיו עמודין, שני עמודים (שם ד:) עמוד אחד נראה כשנים שעשאו כמרזב וטוטר אחד ממחיצותיו לדרום ואחד למערב דכי עביד ד' דיומדין לד' הפאות יש לכל מחיצה ב' אמות עומד אמה מכאן ואמה מכאן (לעיל טו.).

להרחיק לא שהוא. כל מה שבלבו לעשות היקף גדול: **ובלבד שירבה בפסין.** דכל כמה דמרחיק מבור מגדיל ריוח שבין דיומד לדיומד וצריך להרבות בפסין עד שלא יהא בין פשוט לפשוט ובין פשוט לדיומד יותר מי' אמות לר' מאיר או מי"ג אמה ושליש לרבי יהודה: **לגינה ולקרפף.** שאין הקיפן לדירה. קרפף היקף גדול חוץ לעיר להכניס שם עגלים לאוכל: **אבל אם היה דיר.** של בהמות שעושין בשדות היום כאן והיום כאן כדי לזבל' בגללי הבהמות: **סהר.** לבהמות של עיר: **מוקצה.** רחבה שאחורי הבתים: **ואגר.** שלפני הבתים. דכל הני הקיפן לדירה הוא והני פסי בירלות נמי הואיל ומיימיהן ראויין לשתיית אדם תשמיש דירה מעליתא הוא: **גמ' תגיים לשיירא.** כדתנן בפ"ק (דף מח:) מקיפין שלשה חבלים דכולה עומד הוא אבל פסין (א) לשיירא לא דהוי פרוץ מרובה ולא הותר אלא לבור משום בהמת עולי רגלים כדמפרש לקמן [כ:]: **בור.** מים מכונסין ועבידי דפסקי ומשום הכי אסר חנניא דזמנין דפסקי מיא ובטלי מחילות ולא הותרו פסי בירלות אלא מפני מימיהן של בהמת עולי רגלים: **באר.** מים חיים ובירלות דמתניתין מדלא קתני בורות במים חיים קאמר: **בור הרבים.** אי פסקי מיא (ב) מדכרי אהדדי ולא מטלטלי התם: **באר היחיד.** דלא פסקי מיא: **לבורות לא.** ואפילו דרבים: **מכונסין דלא פסיקא ליה.** דאיכא בור הרבים דמהני ואיכא בור היחיד דלא מהני לא קתני: **ואילו הכא בירלות קתני.** דמשמע תרי חד דרבים וחד היחיד: **בירלות דעלמא.** אכל בירלות קאי ולעולם דרבים: **דשיתין.** מיני תאנים רעות כדאמר במס' ברכות (דף מ:): **פטורין.** מן הדמאי דכיון דרעות הן לא חס עליהו עם הארץ ועישרן: **חוץ מן הדיופרא.** שהוא חשוב: **דיו פירות.** טוענין ב' פעמים בשנה: **אחור וקדם לרבני.** מלפניה ומאחור לרת לי לורת פנים: **הלגע.** בין לרב בין לשמואל לשון גלדין כמו ולגלע המשכן השנית (שמות כו): **פרצוף.** חילקו לשנים שהיה זכר מכאן ונקבה מכאן: **וזב.** היה לו לאדם הראשון ונטלו ממנו וברא את חוה: **מאי אחור וקדם לרבני.** דמשמע ב' לורות: **מאדם ועד בהמה.** אדם הוזכר בפורענות תחילה: ה"ג **היינו דכתיב וייצר בפרין יודין.** דמשמע ב' לורות: **אוי לי מיצרי.** שמצערני אם אעשה רצון יוצרי: **אוי לי מיוצרי.** אם אעשה רצון יצרי: **זכר ונקבה ברא.** משמע מתחילת בריאתו היה זכר ונקבה זכר מצד זה ונקבה מצד זה: **ברא אותו.** משמע חד: **ויבן.** משמע שהיתה מחוסרת בנין: **מאי ויבן.** בנויה (ג) ועומדת היתה: **שקילעה.** קליעת שיער: אולר

אפילו י' בורין מותר. פ"ה והני פסי בירלות נמי הואיל ומיימיהן ראויין לשתיית אדם תשמיש דירה מעליתא היא ואין להקשות א"כ אמאי אמר בגמרא מתני' דלא כרבי עקיבא מדלא קתני בורות דילמא נקט בירלות דאפי' י' בורין מותר. ומ"ל דמתניתין ר' יהודה היא דלא שרי אפי' בבאר אלא בית סאתים ואדם תשמיש ומשום שנא גבי שיירא דבעו רבנן שלא יהא בית סאתים פנוי והכא גבי פסין דגריעי טפי מחבלים דלאמר בגמרא לא אצרכיה שלא יהא בית סאתים פנוי וי"ל דגבי שיירא הואיל ועשה לצורך שעה לא הוי חשיב מוקף לדירה כמו פסין אי נמי גבי עולי רגלים הקילו והחשיבו פסין כמו מחילה גמורה כמו שהקילו לענין פרוץ מרובה על העומד ומ"מ צריך לפרש כפירוש הקונטרס דחשיבי פסין מוקפין לדירה אע"פ שאין אדם דר שם דאלת"ה תקשה מתני' לרב הונא בר' (לקמן דף סז:) חיינא דבעי למימר בפ' הדר (לקמן דף סז:) דמחילה שאינה מוקפת לדירה לא שמה מחילה דפריך לר' יוחנן דאמר מחילה היא אלא שמחוסרת דיורין: **בור** לחוד **ובאר** לחוד. המקשה נמי היה יודע שיש חילוק בין בור לבאר דמתני' היא אלא שהיה מדקדק לפרש מדלא פירש במילתיה ופסין לבאר מכלל דלא מפליג כמו שמדקדק בסמוך וה"ה דהוה מצי למימר מתניתין דלא כתנא קמא דבמתני' קתני דווקא באר ולא בור: **בור** לחוד. פירש רש"י בור מים מכונסין דעבידי דפסקי ואע"ג דלקמן בפירקא קאמר טעמא דבעינן מים חיים משום דבעינן מידי דחזי לאדם האי טעמא לא שייך אלא לר' יהודה בן בבא דאמר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים ולדב דאמר אין בהן אלא בור הרבים ולא בור היחיד אבל בור היחיד עושין לו מחיצה גבוה עשרה טפחים דברי ר"ע ואילו הכא קתני לביראות ביראות אין לבורות לא אפי' תימא ר"ע באר מים חיים דפסיקא ליה לא שנא דרבים ול"ש דיחיד קתני בור מכונסין דלא פסיקא ליה לא קתני לימא מתני' דלא כר' יהודה בן בבא (ג) דתנן רבי יהודה בן בבא אומר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד ואילו הכא קתני לביראות ל"ש דרבים ול"ש דיחיד אפי' תימא ר' יהודה בן בבא מאי ביראות ביראות דעלמא מאי דיומדין א"ר ירמיה בן אלעזר דיו עמודין: [א] ד"יולמ"נודהשב"חזונ"יתנתק"לקלבמיד"ה שלש"ה סימן: (ד) תנן התם ר' יהודה אומר כל השיתין פטורין חוץ מן הדיופרא מאי דיופרא אמר עולא אילן העושה דיו פירות בשנה (ה) א"ר ירמיה בן אלעזר דיו פרצוף פנים היה לו לאדם הראשון שנאמר [1] אחור וקדם צרתני כתיב [2] ויבן ה' אלהים את הצלע וגו' רב ושמואל חד אמר (ו) פרצוף וחד אמר זנב בשלמא למ"ד פרצוף היינו דכתיב אחור וקדם צרתני אלא למ"ד זנב מאי אחור וקדם צרתני כדר' אמי דא"ר אמי אחור למעשה בראשית וקדם לפורענות בשלמא אחור למעשה בראשית דלא איברי עד מעלי שבתא אלא וקדם לפורענות מאי היא אילימא משום קללה הא בתחילה נתקלל נחש ולבסוף נתקללה חוה ולבסוף נתקלל אדם אלא למבול דכתיב [3] וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם ועד בהמה וגו' בשלמא למ"ד פרצוף היינו דכתיב [4] וייצר תרין יודין אלא למ"ד זנב מאי וייצר כדר"ש בן פזי (ז) דא"ר שמעון בן פזי אוי לי מיצרי אוי לי מיוצרי בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב [5] זכר ונקבה בראם אלא למאן דאמר זנב מאי זכר ונקבה בראם לכדר' אבהו (ח) דר' אבהו רמי כתיב זכר ונקבה בראם וכתיב [6] (כי) בצלם אלהים ברא אותו (ט) בתחלה עלתה במחשבה לבראות שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב [7] ויסגור בשר תחתנה אלא למאן דאמר זנב מאי ויסגור בשר תחתנה אמר רב זביד ואיתימא ר' ירמיה ואיתימא רב נחמן בר יצחק (י) לא נצרכה אלא למקום חתך בשלמא למ"ד זנב היינו דכתיב ויבן אלא למ"ד פרצוף מאי ויבן לכדר' שמעון בן מנסיא (יא) דדריש ר"ש בן מנסיא ויבן ה' אלהים את הצלע מלמד שקילעה הקב"ה לחוה והביאה לאדם הראשון שכן בכרכי הים קורין לקלעיתא בנייתא דבר אחר ויבן ה' אלהים אמר רב חסדא ואמרי לה במתניתא תנא מלמד שבנאה הקב"ה לחוה כבניין

אוצר

1. אָחוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה:
תהלים קלט ה
2. וַיִּבֶן יְיָ אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבִאֶהָ אֶל הָאָדָם:
בראשית ב כב
3. וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ וַיִּשָּׁאֶר אַךְ נֹחַ וַאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה:
בראשית ז כג
4. וַיִּיצֶר יְיָ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:
בראשית ב ז
5. זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאָם וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם בְּיוֹם הִבָּרְאָם:
בראשית ה ב
6. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם:
בראשית א כז
7. וַיִּפֶּל יְיָ אֱלֹהִים תַּרְדֵּמָה עַל הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעֹתָיו וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתֶּנָּה:
בראשית ב כא

רבינו חננאל

ואמרינן לימא מתניתין דלא כחנניא, דתניא חנניא אומר חבלין לבור ולא פסין. ואוקימנא אפי' תימא חנניא, אימור דאמר חנניא חבלים ולא פסין לבור, לבאר מי אמר כו'. לימא מתניתין דלא כר"ע. דתניא אחד (רשות) [באר] הרבים ובור הרבים ובאר היחיד עושין להן פסין כו'. אפי' תימא ר"ע באר דפסיקא ליה לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד [קתני], מכונסין דלא פסיקא ליה כו'. לימא מתניתין דלא כר' יהודי' בן בבא, דתנן ר' יהודי' בן בבא אומר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד כו', ומתניתין קתני לביראות לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד. אפי' תימא מתני' ר"י בן בבא מאי ביראות דתנן במשנתינו, ביראות דרבים אין ביראות דיחיד לא, ומאי ביראות [ביראות] דעלמא. מאי דיומדין אמר ר' ירמיה דיו עומדין. פי' שני עמודין. כלומר נראין כשנים. תנן ר' יהודי' אומר כל השיתין פטורין חוץ מן הדיפרא, אמר עולא אילן העושה שתי פירות בשנה כו'. דיו פרצופין היו לו לאדם הראשון שנאמר אחור וקדם צרתני. ויבן ה' אלהים את הצלע. רב ושמואל חד אמר פרצוף, וחד אמר זנב. ר' אבהו רמי כתיב זכר ונקבה בראם, וכתיב בצלם אלהים ברא אותו, בתחילה עלה במחשבה ליבראות שניהם כאחד, ולבסוף בראו יחידי. ויבן. מלמד שקילעה לחוה, שכן בכרכי הים היו קורין לקלעיתא בנייתא.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חבלים וכו' לשיירא דהוי פרוץ מרובה לא דלא הותר: (ב) תוס' ד"ה אפילו וכו' אבי דר"ל דמתניתין:

גליון הש"ם

גמ' בתחילה עלתה במחשבה. עי' ר"ה דף כז ע"א תוס' ד"ה כמאן מגלי: שם לא נצרכה אלא למקום חתך. כעין זה חולין דף סח ע"ב: רש"י ד"ה בור הרבים וכו' מדברי אהדדי. עי' לעיל דף ג ע"א:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דיו מעודה שכח יונה בית שתי נתקלל במדה שלשה. סימן כל"ל (והוא סימן לכל מימרות דר' ירמיה ב"א עד הסיפקא):

מוסף רש"י

אלא לבאר הרבים בלבד. דאיכא תרתי למעלייתא (לקמן כב:). דיו פרצוף פנים. שני פרלופין כולו מחלה, אחד מלפניו ואחד מלאחריו, ולאו לשנים ועשה מן האחד חוט (ברכות סא.). היינו דכתיב אחור וקדם צרתני. לשון לורה דסיינו שני פרלופין (שם). היינו דכתיב ויבן. שהיה לריך בנין (שם). מאי ויבן. והלא כבר נבנה (שם).

רב נסים גאון

כל השיתין פטורין. תמצא פירושו בברכות בפרק כיצד מברכין על הפירות. שיתין אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן תאיני. ובגמרא דבני מערבא מהוצאת העלין ועד הפגין נ' יום.

יד ליד לא ינקה רע. נלמ״ד היינו קרא דדריש בסוטה (דף ד:) לענין גסות הרוח דהתם דריש מקרא מ) דמועבת ה׳ כל גבה לב יד ליד וגו׳ וקרא דהכא היינו יד ליד לא ינקה רע וחרא לדיקים נמלט: **מתקיף** לה **רב** נחמן **בר יצחק.** מלמד משמע דרב נחמן בר יצחק נמי היינו רב נחמן סתמא: **ולא אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין.** נמוספתא דמגילה [פרק ג] תניא אין פותחין בתי כנסיות אלא למזרח שכן מצינו במשכן שנא׳ [במדבר ג] והחונים לפני המשכן קדמה וגו׳ מזרחה וגו׳ וגראה דקסבר האי תנא דשכינה במערב והיו משתחוים למערב או היתה א״י ובהמ״ק במערבם דכתיב [דה״ב ו] (ויתפללו) [והתפללו] דרך ארצם וכתיב [דניאל ו] וכוין פתיחן ליה בעליתיה נגד ירושלם והשתא לכאורה נראה לאחורי בית הכנסת היינו לצד האחרון ומיהו אין נראה נ) (דבסוף פרק) קמא דברכות (דף ו:) אמרינן התם גבא דהוה מצלי אחורי בי כנישתא א״ל אליהו כדו בר קיימת קמי מרך פירוש כשתי רשויות וקאמר לא שנו אלא דלא קא מהדר אפיה לבי כנישתא אבל מהדר אפיה לבי כנישתא לית לן בה ואם היה עומד לצד האחרון כ״ש דאי מהדר אפי׳ לבי כנישתא מ) דמחזי כשני רשויו׳ שהצבור משתחוי׳ למזרח והוא משתחוה למערב ועוד דאמר התם בפר׳ הרואה (דף פא.) אסור לו לאדם לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין ולא אמרן אלא דליכא פיתחא אחרינא אבל איכא פיתחא אחרינא לית לן בה א״כ משמע לפי שעובר לפני הפתח ואינו נכנס וגראה דאחורי בית הכנסת היינו לצד פתח ביהכ״נ וקורא אחורי לפי שהוא אחורי העם: **מרורין** בזית. ס) היינו אילן של זית והוא מר ואילן נמי מקרי זית דכתיב [שמות טו] ויורהו ה׳ עץ ס) ודרשינן זה זית שאין לך מר באילנות כמו זית ע): **כל הנשמה.** בדגש: **נתברכו** שביניה. והא דאמר [בפ״כ פ׳ בתוקומין] ושממו עליה אויביכם שזו היא מדה טובה שאינה טוענת פירות בשעה שאין שרויין בה כאן היו בני יהודה שכינה אי נמי שאינה מוליאה כל כך כמו כשהם עליה:

אוצר מה אוצר זה רחב מלמטה וקצר מלמעלה כדי לקבל את הפירות אף האשה רחבה מלמטה וקצרה מלמעלה כדי לקבל את הולד [1] ויביאה אל האדם מלמד שעשה הקב״ה שושבינות לאדם הראשון מבאן לגדול שיעשה שושבינות לקטן ואל ירע לו ולמאן דאמר פרצוף הי מיניהו סגי ברישא אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא דזכר סגי ברישא דתניא א לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך ואפי׳ היא אשתו נזדמנה על הגשר יסלקנה לצדדין וכל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא: תנו רבנן ב) המרצה מעות לאשה מידו לידה או מידה לידו בשביל שיסתכל בה אפילו דומה למשה רבינו שקיבל תורה מהר סיני לא ינקה מדינה של גיהנם ועליו הכתוב אומר [2] יד ליד לא ינקה רע לא ינקה מדינה של גיהנם אמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה שנאמר [3] ויקם וילך מנוח אחרי אשתו מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אלא מעתה גבי אלקנה דכתיב ג) וילך אלקנה אחרי אשתו הכי נמי וגבי אלישע דכתיב [4] ויקם וילך אחריה הכי נמי אלא אחרי דבריה ועצתה הכא נמי אחרי דבריה ועצתה אמר רב אשי ולמאי דאמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה אפילו בי רב נמי לא קרא דכתיב [5] ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש ולא לפני האיש אמר רבי יוחנן אחרי ארי ולא אחרי אשה אחרי אשה ולא אחרי עבודת כוכבים אחורי עבודת כוכבים ד ולא אחורי בית הכנסת בשעה (ה) שמתפללין ואמר ר׳ ירמיה בן אלעזר כל אותן השנים שהיה אדם הראשון בנידוי הוליד רוחין ושידין ולילין שנאמר [6] ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו מכלל דעד האידנא לאו כצלמו אוליד מיתיבי היה ר׳ מאיר אומר אדם הראשון חסיד גדול היה כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו ישב בתענית מאה ושלשים שנה ופירש מן האשה מאה ושלשים שנה והעלה זרזי תאנים על בשרו מאה ושלשים שנה כי קאמרינן ההוא בשכבת זרע דחזא לאונסיה ואמר רבי ירמיה בן אלעזר מקצת שבחו של אדם אומרים בפניו וכולו שלא בפניו מקצת שבחו בפניו דכתיב [7] כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה כולו שלא בפניו דכתיב [8] נח איש צדיק תמים היה בדורותיו וא״ר ירמיה בן אלעזר מאי דכתיב [9] והנה עלה זית טרף בפיה ו) אמרה יונה לפני הקב״ה רבש״ע יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך ואל יהיו מתוקין כדבש ותלוין ביד בשר ודם כתיב הכא טרף וכתיב התם [10] הטריפני לחם חוקי ז) וא״ר ירמיה בן אלעזר ח) כל בית שנשמעין בו דברי תורה בלילה שוב אינו נחרב שנאמר [11] ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה ואמר רבי ירמיה בן אלעזר מיום שחרב בית המקדש דיו לעולם שישתמש בשתי אותיות שנאמר [12] כל הנשמה תהלל יה הללויה ט) ואמר רבי ירמיה בן אלעזר נתקללה בבל נתקללו שכיניה שומרון נתברכו שכיניה נתקללה בבל נתקללו שכיניה נתקללה שומרון נתברכו שכיניה דכתיב [13] ושמתיה למורש קיפוד ואגמי מים נתקללה שומרון נתברכו שכיניה דכתיב [14] ושמתיה שומרון לעי השדה למטעי

אוצר רחב מלמטה וקצר מלמעלה. שאם היה רחב מלמעלה כשהוא ממלא מכביד משאוי הפירות על הכתלים ומטה אותם: **רחבה מלמטה.** חלל בית הרחם שלה: **שושבינות.** שנשתדל בחיתונו לשמחו ולהתעסק בצרכי סעודת חופה: **סגי.** מהלך: **ואפילו היא אשתו.** שהוא גנאי לו: **נזדמנה לו על הגשר.** והיא מהלכת לפניו: **יסלקנה לצדדין.** ויעבור לפניה: **בנהר.** דמדליא למנא ומסתכל בבשרה ובאשתא אית אמרה: **המרצה.** מונה: **יד ליד.** המרצה מיד ליד אפי׳ הוא כמו משה שקבל תורה מיד הקב״ה לידו: **עם הארץ היה.** דלא גמר דרך ארץ דתמני׳ דקתני לעיל לא יהלך אדם אפילו אחרי אשתו: **אלקנה.** נביא היה כדתניא בסדר עולם ויבא איש האלהים אל עלי ו) זה אלקנה י׳ נביאים נקראו איש האלהים והוא א׳ מהם ז) וליכא למימר עם הארץ היה: **ומאי דקאמר רב נחמן.** דהאי אחרי אחרי ממש קאמר: **בי רב.** מקרא [שקורין] תינוקות של בית רבן: **ולא אחרי אשה.** אשת איש: **ולא אחרי עבודה גלולים.** שמא ימשך אחריה וכתיב ז) הרחק מעליה דרכך ואמרי׳ (ע״ז דף ח.) זו האפיקורסות ח): **ולא אחורי בית הכנסת בשעה שהציבור מתפללין.** שגראה ככופר שעומד מאחריה ט) ואינו נכנס: **בנהרו.** שיבא מאה ושלשים שנה נזוף מפני שגער בו הקב״ה דכתיב ז) המן הנע וגו׳ וקללו: **זרזי פאנה.** מגורות מתרגמינן זרזין (בראשית ג): **שבכה זרע דחזא לאונסיה.** נעשה שידין ורוחין ולילין מיני מזיקין: **אומרים מקלס שבחו בו.** כלומר דרך ארץ הוא שאע״פ שאדם משבח את חברו שלא בפניו הרבה אין מרבה בשבחו לפניו מפני שגראה כמתניף (ט): **בפניו.** כתיב לדיק: **שלא בפניו.** כתיב לדיק תמים: **טרף בפיה.** מאמרי ז) פיה ביקשה שיהא זית טרף שלה והיינו מזון: **בשר ודם.** נח: **ולא אמר איה אלוה עושי.** לא הוצרך להתאונן ולומר איה עושי והרייני חרב מי שנותן זמירות של תורה בלילה. ולהכי נקט לילה שהקול נשמע מרחוק: **מיום שחרב בית המקדש.** ופסקו הכהנים מלברך בשם המפורש כדאמר באין דורשין ו) שהיו מברכין בשם המפורש: **דיו לעולם שישתמש.** בשם ב׳ אותיות בין לשבח לפניו בין לגרך אים את חבירו דכתיב כל הנשמה תהלל יה כלומר זה השם שכל הנשמה כולה ראוי להשתמש בו מכלל דשם בן ארבע אותיות ושם המפורש לא לכל הנשמה ניתן אלא להכהנים בלבד דכתיב (דברים י) ולברך בשמו וכתי׳ (במדבר ו) ושמו את שמי המיוחד לי: **נתקללו שכיניה.** מקללתה: **נתברכו שכיניה.** מקללתה: **למורש קיפוד.** ושם הולכות החיות רעות ומזיקות מקומות הסמוכות לה לאוי לרשע ואוי לשכינו [סוכה נ״ב]:

למטעי

כמשה רבינו שקבל תורה מימינו של הקב״ה, לא ינקה רע, וקרא כאשה משתעי (שם). **עם הארץ היה.** לא שמש תלמידי חכמים, שלא למד משנה זו שנינו לא יהלך אדם אחורי אשה ואפילו היא אשתו (שם). ולמאי דאמר רב נחמן. שהלך אחריה ממש, אם כן אפילו בי רב נמי לא קרא. עם תינוקות של בית רבן (שם). **בשעה שהצבור מתפללין.** לכיון שאינו נכנס נראה כפורש עול ומנכה בית הכנסת (שם) ו) שנראה כמנכיח עצמו מתפלה בית הכנסת שבמזרח (שם ח״). **זית טרף בפיה.** כפיה היתה שואלת מזון טרף של זית (שנהדרין קח:). **נתקללה בבל נתקללו שכיניה.** כלומר אוי לרשע ואוי לשכנו (ברכות נח.). **למורש קיפוד.** מיות ועופות רעים ומזיקין את השכנים אבל עי׳ הבלה ומטעי כרם שנתקללו בה עני ישראל הגלה היו לשכנים (שם).

אחרי אשה בשוק ואפי׳ היא אשתו, ואפילו אחותו נזדמנה על הגשר יסלקנה לצדדין. [ו]כל העובר על הנהר אחורי אשה אין לו חלק לעולם הבא. תי״ר המרצה מעות ליד האשה בשביל להסתכל בה, אפי׳ הוא כמשה רבינו וכו׳ עליו הכתוב אומר **יד ליד לא ינקה רע.** פי׳ שקיבל התורה מידו של הק׳ [ב״ה] לא ינקה מדין גיהנם. מנוח עם הארץ היה שנא׳ וילך מנוח **אחרי אשתו.** והלא באלקנה כתיב וילך אלקנה אחרי אשתו. ובאלישע כתיב ויקם וילך אחריה. אלא מאי אחריה אחרי דבריה ואחרי עצתה. אמר ר״י אחרי ארי ולא אחורי אשה. אחרי אשה ולא אחורי בית הכנסת ו). אחורי בית הכנסת ולא אחורי בית ע״ז, בשעה שהצבור מתפללין. היה ר״מ אומר אדם הראשון חסיד גדול היה כיון שראה שנקנסה מיתה עליו ישב בתענית ק״ל שנה, ופירש מן חזה והעלה זרוי תאנים בשר. ופרקינן שכבת זרע דחזה לאנסו. פי׳ קרי נעשו שידין ולילין. אומר מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו כו׳. אמרה יונה רבון העולמים יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך ואל יהו מתוקין כדבש בלילה אינו חרב, שנאמר ולא אמרו איה אלוק׳ עושי נותן זמירות בלילה. א״ר ירמיה בן אלעזר מיום שחרב ביהמ״ק דיו לעולם שישתמש בשתי אותיות שנא׳ כל הנשמה תהלל יה. פי׳ הנשמה [בדגש] כדכתיב הארץ הגלוז הנשמה, פי׳ משנעשית א״ר נשמה הילולו של הקב״ה בי״ה בחצי השם והוא כלל השם. ומפורש במנחות בגמ׳ דהקומץ. וי״א כיון שאין אומרים שם ככתובו אלא במקודש ובמדינה בכינויו. וחציו ככולו, כיון שנחרב בית המקדש מהללין שבח הק׳ בחר״ל בחצי השם שהוא חשוב ככלו. **נתקללה בבל נתקללו שכיניה.** שנאמר ושמתיה למורש קיפוד ואגמי מים וטאטיתיה במטאטי השמד. נתקללה שומרון נתברכו שכיניה.

ג) כל״ל וכ״ה הגי׳ בגמ׳ בפי׳ ר״מ ברכות שם ד״ה ר״מ יוחנן.

ג א מיי׳ פכ״א מהלכות תפלה הל״ה סמג עשין קכה טוש״ע אה״ע סימן כא סעיף א:
ד ב מיי׳ פ״ו מהלכות תפלה הל״א סמג עשין יט טוש״ע או״ח סימן נ סעיף ח:
ה ג מיי׳ פ״ג מהל׳ ת״ת הל״ג טור או״ח סימן נלח טוש״ע יו״ד סימן רמו סעיף כד:

תורה אור השלם

1. וַיְבָן יְיָ אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבִאֶהָ אֶל הָאָדָם: בראשית ב כב
2. יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע וְזֶרַע צַדִּיקִים נִמְלָט: משלי יא כא
3. וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ מָנוֹחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֶל הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנִי: שופטים יג יא
4. וַתֹּאמֶר אֵם הַנֵּעַר חַי יְיָ וְחַי נַפְשֶׁךָ אם אֶעֱזָבֶךָ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ: מלכים ב ד ל
5. וַתָּקָם רִבְקָה וְנַעֲרֹתֶיהָ וַתִּרְכַּבְנָה עַל הַגְּמַלִּים וַתֵּלַכְנָה אַחֲרֵי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת רִבְקָה וַיֵּלֶךְ: בראשית כד סא
6. וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בְּדָמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת: בראשית ה ג
7. וַיֹּאמֶר יְיָ לְנֹחַ בֹּא אַתָּה וְכָל בֵּיתֶךָ אֶל הַתֵּבָה כִּי אֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה: בראשית ז א
8. אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֶּךְ נֹחַ: בראשית ו ט
9. וַתָּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עֶרֶב וְהִנֵּה עֲלֵה זַיִת טָרָף בְּפִיהָ וַיֵּדַע נֹחַ כִּי קَלּוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: בראשית ח יא
10. שׁוּא וּדְבַר כָּזָב הַרְחֵק מִמֶּנִּי רֵאשׁ וְעֹשֶׁר אַל תִּתֶּן לִי הַטְרִיפֵנִי לֶחֶם חֻקִּי: משלי ל ח
11. וְלֹא אָמַר אַיֵּה אֱלוֹהַּ עֹשַׂי נֹתֵן זְמִרוֹת בַּלָּיְלָה: איוב לה י
12. כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּ יָהּ: תהלים קנ ו
13. וְשַׁמְתִּיהָ לְמוֹרַשׁ קִפֹּד וְאַגְמֵי מָיִם וְטֵאטַאתִיהָ בְּמַטְאֲטֵא הַשְׁמֵד נְאֻם יְיָ צְבָאוֹת: ישעיהו יד כג
14. וְשַׁמְתִּי שֹׁמְרוֹן לְעִי הַשָּׂדֶה לְמִטָּעֵי כָרֶם וְהִגַּרְתִּי לַגַּי אֲבָנֶיהָ וִיסֹדֹתֶיהָ אֲגַלֶּה: מיכה א ו

רבינו חננאל

ויביאה. מלמד שעשה הקדוש ברוך הוא שושבינות לאדם הראשון, מיכן לגדול שעושה שושבינות לקטן ואל ירע לו. **תניא לא יהלך אדם** אחורי אשה בשוק ואפי׳ היא אשתו, ואפילו אחותו נזדמנה על הגשר יסלקנה לצדדין. **עם הארץ היה.** לא שמש תלמידי חכמים, שלא למד משנה זו שנינו לא יהלך אדם אחורי אשתו (שם). ולמאי דאמר רב נחמן. שהלך אחריה ממש, אם כן אפילו בי רב נמי לא קרא. עם תינוקות של בית רבן (שם). **בשעה שהצבור מתפללין.** לכיון שאינו נכנס נראה כפורש עול ומנכה בית הכנסת (שם) ו: שנראה כמנכיח עצמו מתפלה בית הכנסת שבמזרח (שם ח״). **זית טרף בפיה.** כפיה היתה שואלת מזון טרף של זית (שנהדרין קח:). **נתקללה בבל נתקללו שכיניה.** כלומר אוי לרשע ואוי לשכנו (ברכות נח.). **למורש קיפוד.** מיות ועופות רעים ומזיקין את השכנים אבל עי׳ הבלה ומטעי כרם שנתקללו בה עני ישראל הגלה היו לשכנים (שם).

הגהות הב"ח

(א) גמ׳ כשעה שהצבור מתפללין: (ב) רש״י ד״ה אומרים מקלס וכו׳ כמתניף בפניו כפיו כתיב כל״ל והד״א:

גליון הש"ם

גמ׳ ואר״י בן אלעזר כל בית שנשמעין בו ד״ת בלילה. עי׳ סנהדרין דף לב ע״ל וש״ס דף קח ע״ב ותוס׳ איתא ת״ל לענוד: תוס׳ ד״ה מרורין בזית היינו אילן. עי׳ פסחים דף ו ע״ל תוס׳ ד״ה מה מרור: **בא״ד** ודרשי׳ זה זית. מכילתא סוף פרשת בשלח פרשה ג:

מוסף רש"י

כדי לקבל את הפירות. שאם יהיה קצר מלמטה ורחב מלמעלה תהא התבואה דוחפת את הכתלים מלמעלה לכאן ולכאן, שהמשא מכביד עליהם (ברכות טא.). **שושבינות.** משמלא בתופתו ובזיווגו (שם). **ולמאן דאמר פרצוף.** ומתחלתו היה מלד אחד זכר וזנקבה מלד אחר, הי מיניהו סגי ברישא. אחיהו פרצוף היה מהלך לפנים (שם). **ואפילו היא אשתו.** גנאי הלבר (שם). **נזדמנה על הגשר.** אשת איש והיא לפניו (שם). **יסלקנה לצדדין.** עד שיעבור לפניה (שם). **אחורי אשה בנהר.** אחורי אשת איש, מנגבת בגדיה מפני המים וחה מסתכל בה (שם). **יד ליד לא ינקה רע.** אפילו

מ) ברכות שם. מס׳ כלה פ״א, ג) [כתבו תוספות ברכות שם. ד״ה אלא מעתה גבי אלקנה דכתיב ויקן אלקנה אחרי אשתו וגו׳ שיבוש הוא שאין פסוק זה בכל מקרא וכ״ג ליה ע״כ שוב מצאתי ברש״ל ישן דפוס קדקא שנת ושנו״ה בברכות שם. פאריך לקיים הגי׳ ע״פ פסוקים מלוקטים הרבה וכנגם בגדר דחוקה למאד ולבסוף הוהה בעצמו דלפי פרש״י בפוסקים דפלגש בגבעה היה בתחילת ימי השופטים א״א לקיים הגילקא בשום אופן ע״ש ומעתה פי׳ רש״י דהכא בסוגיין ד״ה אלקנה נביא היה כדתניא וכו׳ צריך לפני ולפנים), ד) [מהדרין קח: ע״ש], ד) [ברכות נח.], ה) [ש״א כ:], ו) [ספרי ריש ברכה], ז) [משלי ה], ח) בס״א: המינות, ט) בס״א: מאמריהם, י) [בראשית ג:], כ) בע״י: במאמר, ל) [מגיגה טז.], מ) [משלי טז:], נ) [ל״ל דבפרק], ס) ואפשר כיון דהוקף פניו כלפי אחוז לא מיקוי כב׳ רשויות [תו״י בשם מורי הרב דודי ז״ל], ע) [וע״ש תוס׳ פסחים לו. ד״ה מה],

מ) כל״ל וכ״ה הגי׳ בגמ׳ בפי׳ ר״מ ברכות שם ד״ה ר״מ יוחנן.

למטעי כרם. ויהנו שכיניה ושבח הוא לה שנזכרת לטובה: חכה. עץ שפותח פיו שלא יכול לדבר: לך דומיה. הכל שותקין כנגדך: שדומה עליו כו'. נוחין לו יסורין שמקבלן מאהבה: **ולך ישולם נדר. אותה דומיה שהוא דומה** [מ] **ביסורין דומה לו כשילום נדר: מעין ישיחוהו. כמעין של שיתין נקב שבבנין המזבח שמיסוך היין של ספלים יורד לתוכו כל השנה כדאמרי' בגולב וערבה** (סוכה מט.): **הפושעי' בי. עדיין ואפי' בשעת מועלתם ומשם: דא"כ. דהא דר"ל בפושעי ישראל מוקי לה להאי קרא דכתיב ומשם לא תבכה קשיא דידיה אדידיה: ולא מבשקר. איננו מכירו שהוא יהודי דמשכה ערלתו ודומה לו כמי שאינו נימול: המוליא והמעלה. המוציא אתכם מארץ מצרים** (ויקרא כב) **וכן המעלה אתכם מארץ מצרים** (שם יא): **דפשעי. בחייהם: מבטן שאול. יונה בן אמתי קאמר ליה: בדבי רבן יוחנן בן זכאי. בריית' שנסדרה בבית מדרשו כעין תוספתא שסידר ר' חייא ור' אושעיא: ליני. דקלים: בשרין. לגולב: טיט היון. הוא רפש לטובע בו ובלע"ז פנ"ק וסתם טיט היינו שראוי לבנין: שחת ובור שחת חדא מילתא היא: על עסקי הנם. עריות: ספסה. גיהנם דכתיב בההוא קרא מדורתה אש ועצים הרבה: בית שאן פיחחו. שפירותיו מתוקין מכל ארץ ישראל: משבחא בפירות דעבר ימינא.** משבחא) בפירות של עבר הנהר פרת בדרומו: **רבקה נכנסה ורבקה יוצאת.** ולא פרה נכנסת ופרה יוצאת דא"כ לא הוו להו קשורות: **כמה רחשה ורובה של פרה.** שנתנו חכמים שיעור להרחקת פסין מן הבור שיהו רחוקין כדי לאשה ורובה כדתנן במתני' [יז:]:

[**פושעי** ישראל אין אור שולטת בהן ק"ו ממזבח הזהב. תימה דבמס' חגיגה (דף כז.) עביד ק"ו מסלמנדרא דתלמידי חכמים אין אור שולטת בהן מק"ו וי"ל דפושעי ישראל פגיהם משחירי' ואלו תלמידי חכמי' כלו וכלו לא]: **בר מבא וכו'** [ב]. לא שייך למחשביה בהזהב (ב"מ דף נח:) גבי שלשה יורדין לגיהנם ואינן עולין דזה עולה כשקיבל דינו והא דלא חשיב התם פושעי ישראל בגופן והלדוקין כו' [ג] דאין עולין לפי ששנויים בבריתא [מ] ואע"ג דמלבין פני חבירו חשיב ליה ותני ליה במס' אבות מ"מ אשמעינן דמכנה שם הוי מלבין אע"ג דדש ביה בשמיה:

דילמא היינו דירושלים. כדכתיב (יהושע טו) גיא בן הנם וגו' ירושלים ולא גרסינן היינו דמדבר: **באר** שחת כדכתיב **כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת.** [והיינו באר שחת] ומהאי קרא הוה מצי לאתויי דשמו שאול והא דלא מייתי קרא [ד] ואתה אלהים תורידם לבאר שחת דהאי קרא בקבר כתיב כדמוכח סיפא דקרא אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם: **וצלמות** דכתיב **יושבי חשך וצלמות.** האי קרא בתהלים כתיב גבי [ה] ארבעה צריכין להודות וגרלה כספרים דגרסי בטרס אלך ולא אשוב אל ארץ חשך וצלמות (איוב י') [חיתית גרס דתחתית כתיב ביחזקאל (ג"א) כשהרלה הקב"ה שכל הגויים יורדים לגיהנם כתיב שם אל ארץ תחתית]: **והאיבא** תפתה. תימה דלא חשיב עלוקה ור"ת מפרש דעלוקה שם חכם כמו לאיתיאל והא דמוקי ליה במסכת עבודה זרה (דף יז.) בגיהנם היינו משום דכתיב בתריה שאול ועולר רחם ומיהו קשה דבפסיקתא לא חשיב להם בשמות שלמה וגם בג' דברי' [ב] וד' דבריס [ג] הכתובים באותו ספר לא חשיב עלוקה ואע"ג דלא חשיב נמי יקא היינו משום דשמא הוי בכלל אגור והפייט [ע] נמי יסדו בשם גיהנם בזולת אין לור חלף יקדו בהבהבי עלק: **אם** בין הנהרות הוא. משמע דבין הנהרו' לאו היינו בבל ודלא כפ"ה שפי' בי' יוחסין (קדושין דף עב.) גבי בין הנהרות הרי הוא כגולה ליוחסין ובפירקין (דף כב:) נמי אמרי' בבל נמי מקיף לה פרת מחד גיסא ודגלת מחד גיסא:

שהן

למטעי כרם וא"ר ירמיה בן אלעזר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם מתחייב אדם הריגה למלכות מטילין לו חכה לתוך פיו כדי שלא יקלל את המלך מדת הקב"ה אדם מתחייב הריגה למקום שותק שנאמר [1] לך דומיה תהלה ולא עוד אלא שמשבח שנאמר תהלה ולא עוד אלא שדומה לו כאילו מקריב קרבן שנאמר [1] ולך ישולם נדר היינו דא"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב [2] עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה עוברי אלו בני אדם שעוברין על רצונו של הקב"ה עמק שמעמיקין להם גיהנם הבכא שבוכין ומורידין דמעות כמעיין של שיתין גם ברכות יעטה מורה שמצדיקין עליהם את הדין ואומרים לפניו רבונו של עולם יפה דנת יפה זכית יפה חייבת ויפה תקנת גיהנם לרשעים גן עדן לצדיקים איני והאמר רבי שמעון בן לקיש רשעים אפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרין בתשובה שנאמר [3] ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו' שפשעו לא נאמר אלא הפושעים שפושעים והולכין לעולם ל"ק הא בפושעי ישראל הא בפושעי עובדי כוכבים [ו] הכי נמי מסתברא דא"כ קשיא דר"ל אדריש לקיש [ז] דאמר ריש לקיש פושעי ישראל אין אור גיהנם שולטת בהן ק"ו ממזבח הזהב מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב עמד כמה שנים ולא שלטה בו האור פושעי ישראל שמליאין מצות כרמון שנאמר [4] כפלח הרמון רקתך ואמר ר"ש בן לקיש אל תיקרי רקתך אלא ריקתיך שאפי' ריקנין שבך מליאין מצות [ח] כרמון אאכ"ו אלא הא דכתיב עוברי בעמק הבכא ההוא דמחייבי ההיא שעתא בגיהנם ואתי אברהם אבינו ומסיק להו ומקבל להו בר מישראל שבא על בת עובד כוכבים דמשכה ערלתו ולא [ט] מבשקר ליה מתקיף לה רב כהנא השתא דאמרת הפושעים דפשעי ואזלי אלא מעתה דכתיב [5] המוציא [6] והמעלה דמסיק ודמפיק הוא אלא דאסיק ואפיק הכי נמי דפשעי הוא ואמר רבי ירמיה [י] (בר) אלעזר שלשה פתחים יש לגיהנם אחד במדבר ואחד בים ואחד בירושלים במדבר דכתיב [7] וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה בים דכתיב [8] מבטן שאול שועתי שמעת קולי בירושלים דכתיב [9] נאם ה' אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים ותנא דבי רבי ישמעאל אשר אור לו בציון זו גיהנם ותנור לו בירושלים זו פתחה של גיהנם ותו ליכא והאמר [יא] ר' מריון אמר ר' יהושע בן לוי ואמרי לה תנא רבה בר מריון בדבי רבי יוחנן בן זכאי שתי תמרות יש בגי בן הנום ועולה עשן מביניהן וזו היא ששנינו ציני הר הברזל כשירות וזו היא פתחה של גיהנם דילמא היינו דירושלים א"ר יהושע בן לוי ז' שמות יש לגיהנם ואלו הן שאול ואבדון ובאר שחת ובור שאון וטיט היון וצלמות וארץ התחתית שאול דכתיב [8] מבטן שאול שועתי שמעת קולי אבדון דכתיב [10] היסופר בקבר חסדך אמונתך באבדון באר שחת דכתיב [11] כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת ובור שאון וטיט היון דכתיב [12] ויעלני מבור שאון מטיט היון וצלמות דכתיב [13] יושבי חשך וצלמות וארץ התחתית גמרא הוא ותו ליכא והאיכא גיהנם גיא שעמוקה [יב] (בגיהנם) שהכל יורד לה על עסקי [ו] הנם [יג] והאיכא תפתה דכתיב [14] כי ערוך מאתמול תפתה ההוא שכל המתפתה ביצרו יפול שם גן עדן אמר ריש לקיש אם בארץ ישראל הוא בית שאן פתחו ואם בערביא בית גרם פתחו ואם בין הנהרות הוא דומסקנין פתחו בבבל אביי משתבח בפירי דמעבר ימינא רבא משתבח בפירי דהרפניא: וביניהן כמלוא שתי וכו': פשיטא כיון דתנא ליה דקשורות הוו אנן ידעינן דלא הוו מותרות מהו דתימא קשורות כעין קשורות אבל ממש לא קמ"ל ולא מותרות: אחת נכנסת ואחת יוצאת: תנא רבקה נכנסת ורבקה יוצאת: ת"ר כמה ראשה ורובה של פרה שתי אמות וכמה עוביה של פרה אמה ושני שלישי אמה

שהן

1. לך דְּמִיָּה תְהִלָּה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן וּלְךָ יְשֻׁלַּם נֶדֶר: תהלים סה ב
2. עֹבְרֵי בְּעֵמֶק הַבָּכָא מַעְיָן יְשִׁיתוּהוּ גַּם בְּרָכוֹת יַעְטֶה מוֹרֶה:
תהלים פד ז
3. וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דֵרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר:
ישעיהו סו כד
4. כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ:
שיר השירים ו ז
5. הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְיָ:
ויקרא כב לג
6. כִּי אֲנִי יְיָ הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים וְהִיִּיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי:
ויקרא יא מה
7. וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאֹלָה וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבֵדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל:
במדבר טז לג
8. וַיֹּאמַר קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל יְיָ וַיַּעֲנֵנִי מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי שָׁמַעְתָּ קוֹלִי:
יונה ב ג
9. וְסִלְעוֹ מִמְּגוֹר יַעֲבוֹר וְחַתּוּ מִנֹּס שָׂרָיו נְאֻם יְיָ אֲשֶׁר אוֹר לוֹ בְּצִיּוֹן וְתַנּוּר לוֹ בִּירוּשָׁלָם:
ישעיהו לא ט
10. הֲיְסֻפַּר בַּקֶּבֶר חַסְדֶּךָ אֱמוּנָתְךָ בָּאֲבַדּוֹן:
תהלים פח יב
11. כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת:
תהלים טז י
12. וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן וַיָּקֶם עַל סֶלַע רַגְלַי כּוֹנֵן אֲשֻׁרָי:
תהלים מ ג
13. יֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת אֲסִירֵי עֹנִי וּבַרְזֶל:
תהלים קז י
14. כִּי עָרוּךְ מֵאֶתְמוֹל תֻּפְתֶּה גַּם הִיא לַמֶּלֶךְ הוּכָן הֶעְמִיק הֹרְחִב מְדֻרָתָהּ אֵשׁ וְעֵצִים הַרְבֵּה נִשְׁמַת יְיָ כְּנַחַל גָּפְרִית בֹּעֲרָה בָּהּ:
ישעיהו ל לג

הגהות הב"ח

(א) גמ' על עסקי הנם: (ב) תוס' ד"ה והא איכא וכו' וגם בג' דברי'. נ"ב כלומר במדרש של ג' דבריס: (ג) בא"ד ותרגע דבריס בשמות שלמה הכתובין באותו ספר:

גליון הש"ס

רש"י סד"ה ולא מבשקר אינגו מבריו. וכן לא בשקרים יבמות דף קכ ע"א: שם בד"ה על עסקי הנם ערוות כל"ל. וכדאיתא ביומא פרק יום"כ גאכל במגלים מגס זה ערוות מהרש"א:

לעזי רש"י

פנ"ק. ברן.

מוסף רש"י

כעובי דינר זהב. דבר מועט, לא חסר זהבה דעבשה בו גם (חגיגה כז.). שתי תמרות. שני דקליס (סוכה לב:). בגי בן הנום. סמוך לירושלים (שם).

רבינו חננאל

עוברי בעמק הבכא וגו'. עוברי אילו בני אדם שעוברין על רצונו של מקום. בעמק, שמעמיקין להם גיהנם שעה אחת. ואתי אברהם ומציל להו לבר מהבא על הגויה דמשכא ערלתיה, כר"ל דאמר אין אור שולטת בפושעי ישראל קל וחומר ממזבח הזהב. ורשעים אפילו על פתח גיהנם אין חוזרין בתשובה ברשעי אומות העולם הוא. שלשה פתחים יש לגיהנם כו'. מתני' וביניהן כמלא שתי רבקות. פי' מלשון עגלי מרבק. של שלש בקר דברי רבי מאיר. ר' יהודי אומר של ארבע ארבע בקר. תנא רבקה נכנסת ורבקה יוצאה. ת"ר כמה ראשה ורובה של פרה אמתים. וכמה עוביה של פרה אמה ושני שלישי אמה,

שהן בעשר אמות. לא שייך למיפרך מנייגא אתא לאשמעינן כדפריך בפ"ק דקדושין (דף יח.) כיון דלא השמיענו מנין פרות: **בבור** שתים עשרה כ"ע לא פליגי. הוה מצי למנקט בבור אחת עשרה ושלש ומשום ולא דק: **רב פפא ברייתא לא** שמיע ליה. והא דמשני לעיל אברייתא יתירות על שלש עשרה היינו בתר דשמעה: **ואם** איתא זו היא מחיצה וזו היא מחיצה מיבעי ליה. קשה דהכא פשיטא ליה דהאלכת דיומדין עדיפי מפשוטין ולעיל אליבא דר"מ משמע ליה איפכא וי"ל דלעיל בעי היכי דכי נמי נאריך בדיומדין יהיה פרוץ מרובה דאז פשוטין עדיפי דאיכא היכר טפי אבל הכא איירי בארחב הרבה אשם נאריך בדיומדין יהיה עומד מרובה כדקתני אי אתה מודה בדיר וסהר ומוקצה שאפילו בית י' כורין או יותר מותר לכך פריך שפיר זו מחיצה וזו מחיצה מבעי ליה: להדדן

שהן כעשר דברי ר"מ ר' יהודה אומר כשלש עשרה אמה וכארבע עשרה אמה כעשר הא עשר הויין משום דבעי למיתנא סיפא כשלש עשרה (א) בשלש עשרה טפי הויין משום דבעי למתני כארבע עשרה וכארבע עשרה הא לא הויא אמר רב פפא א יתירות על שלש עשרה ואינן מגיעות לארבע עשרה א"ר פפא בבור שמונה דב"ע לא פליגי דלא בעינן פשוטין בבור שתים עשרה דב"ע לא פליגי דבעינן פשוטין כי פליגי משמונה עד שתים עשרה לר' מאיר בעינן פשוטין לר' יהודה לא בעינן פשוטין ורב פפא מאי קמ"ל תנינא רב פפא (ב) ברייתא לא שמיע ליה וקמ"ל כבברייתא: ארי"ך יות"ר בת"ל חיצ"ת חצ"ר שיבש"ה סימן: בעא מיניה אביי מרבה האריך בדיומדין כשיעור פשוטין לר"מ מהו א"ל תניתוה ובלבד שירבה בפסין מאי לאו דמאריך בדיומדין לא (ג) דמפיש ועביד פשוטין א"ה האי ובלבד שירבה בפסין עד שירבה פסין מיבעי ליה תני (ד) עד שירבה פסין א"ד א"ל תניתוה ובלבד שירבה בפסין מאי לאו דמפיש ועביד פשוטין לא דמאריך בדיומדין הכי נמי מסתברא מדקתני ובלבד שירבה בפסין ש"מ בעא מיניה אביי מרבה יותר משלש עשרה אמה ושליש לר' יהודה מהו פשוטין עביד או בדיומדין מאריך א"ל תניתוה (ה) כמה הן מקורבין כדי ראשה ורובה של פרה וכמה מרוחקין אפי' כור ואפי' כוריים ר' יהודה אומר בית סאתים מותר יותר מבית סאתים אסור אמרו לו לר' יהודה אי אתה מודה בדיר וסהר ומוקצה וחצר אפילו בת חמשת כורים ואפי' בת עשרה כורים שמותר אמר להן זו מחיצה ואלו פסין ואם איתא זו מחיצה וזו (היא) מחיצה מיבעי ליה הכי קאמר זו תורת מחיצה עליה ופרצותיה בעשר ואלו תורת פסין עליהן ופרצותיהן בשלש עשרה אמה ושליש בעא מיניה אביי מרבה תל המתלקט עשרה מתוך ארבע נידון משום דיומד או אינו נידון משום דיומד א"ל תניתוה ר' שמעון בן אלעזר אומר (ו) ג היתה שם אבן מרובעת רואין כל שאילו תחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד ואם לאו אינו נידון משום דיומד רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר היתה שם אבן עגולה רואין כל שאילו תחקק ותחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד ואם לאו אינו נידון משום דיומד במאי קא מיפלגי מר סבר חד רואין אמרינן תרי רואין לא אמרינן ומר סבר אפי' תרי רואין נמי אמרינן (ז) בעא מיניה אביי מרבה חיצת הקנים קנה קנה פחות משלשה נידון משום דיומד או לאו אמר ליה (ח) תניתוה (ט) היה שם אילן או גדר או חיצת הקנים נידון משום דיומד מאי לאו (י) קנה קנה פחות משלשה לא גודריתא דקני אי הכי היינו אילן ואלא מאי קנה קנה פחות משלשה היינו גדר אלא מאי אית לך למימר תרי גווני גדר הכא נמי תרי גווני אילן איכא דאמרי גודריתא דקני קא מיבעיא ליה גודריתא דקני מאי א"ל תניתוה היה שם גדר או אילן או חיצת הקנים נידון משום דיומד מאי לאו גודריתא דקני לא קנה קנה פחות משלשה אי הכי היינו גדר ואלא מאי גודריתא דקני היינו אילן אלא מאי אית לך למימר תרי

שהן כעשר. אמות ששה בקר. ולקמן פריך מאי כעשר הא עשר מכוונות הן: כי"ג וי"ד. שמונה בקר יצאו מכלל שלש עשרה ולכלל י"ד לא באו די"ג אמה ושלש הן: בבור. רחב שמונה אפי' לר"מ לא בעינן פשוטין דכי מרחיק כדי לאשה ורובה דהיינו שתי אמות לכל רוח נמצא החלל שבין ג' הממיצות שתים עשרה אמה והפסין רחבן אמה לכל רוח זה כנגד זה נמצא בין פס לפס שיעור פתח עשר אמות ור' מאיר בהכי אדי: בבור שתים עשרה. דכי מרחיק שתי אמות מכאן וכנגדם מכאן יש חלל המחיצה י"ו אמה ומהן שתי אמות עומד הרי בין זה לזה י"ד פרוץ וכולי האי לא אדי רבי יהודה ובעינן פשוטין לכל לד דמכל לד ולד איכא י"ד אמות. ולקמן מפרש היכא משוי להו: תנינא. לדבר פפא בתמיי דקתני לר' מאיר ששה בקר ולרבי יהודה שמונה בקר וממילא שמעינן דר"מ שרי בהבדלת עשר ור' יהודה שרי בהבדלת שלש עשרה אמה ושלש וכי קבעי ר' מאיר פשוטין ביותר מעשר קאמר: רב פפא הך ברייתא. דתנא שיעורא דעובי הפרות לא שמיע ליה ובמתני' לא פריש להו ואתא רב פפא לפרושי לך מתניתין דשיעורא דר' מאיר עשר אמות ודר' יהודה שלש עשרה אמה ושלש והסכים רב פפא מדעתו למה ששנינו בברייתא דלאשה ורובה שתי אמו' ועוביה אמה ושני שלישי אמה: האריך בדיומדין. יותר מאמה לכל לד עד שהעמיד ריוח שבינתים על עשר אמות: מהו. דווקא פשוטין קאמר דכיון דהרחיקן יותר משיעור חכמים בעינן היכר ביני ביני ולא סגי בהאלכת דיומדין אלא מרחיק פורתא מן הפס ונותן שם פשוט וכן לאידך גיסא משום דליהוי היכירא או דילמא כיון דסוף סוף עשר ריוח הוא דאיכא לא מיתסר: לר' יהודה. דלא אלכר פשוטין הי עדיפא ליה פשוטין עדיפי ליה ומרוחקין מן הדיומדין י"ג אמה למיהוי היכירא ביני ביני ולא סגי בהאלכת דיומדין או האלכת דיומדין עדיפא דלא ליתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ונבטלה: למה הן מקורבין. לצור: אפילו כור. ובלבד שיבבה בפסין: יותר מבית סאתים אסור. שזה שיעור היקף שלא כתיקנו: דיר. מוקף לדירה שהרועה דר שם בלילה: זו מחיצה. שלימה היא: ואלו פסין הן. וכין כל אחד ואחד שלש עשרה אמות ואין עומד אלא פס אמה בין כל שלש עשרה ושלש עשרה. אלמא לרבי יהודה פשוטין עביד דאי בדיומדין מאריך הא מחיצה היא: ופירלפס. אוסרת ביותר מעשר: ואלו פורס פסין עליהן. ויש י"ג אמה בין האלכה להאלכה הלכך ביותר מבית סאתים לא מיתכשר: על המתלקט י'. טפחים: מפוך ד'. אמות. תל משופע אבל מדרונו זקוף קודם שימשך ד' אמות עלה ונתלקט גובהו לי' טפחים וקי"ל בהזורק במס' שבת (דף ק.) לענין שבת הוי רשות היחיד הכא מאי אי קאי במקום א' מן הדיומדין מי הוי כדיומד או לא. ולהכי נקט מתוך ד' שאם היה מדרונו משופע יפה ואינו מתלקט לגובה עשרה עד שימשך יותר מד' אמות ואפי' עלה גובהו לשפוע לעשר אמות אלרעא סמיכתא היא: מרובעת. אמה על אמה ואינה מחוסרת אלא חליקה שיטול עודי שבינתים ותיעשה כמרזב דופן לכאן ודופן לכאן: עגולה. מחוסרת חקיקה לחקוק וליטול בליטת עיגול והלאוות אמצעה לפיאותיה ותהא מרובעת ועדיין היא מחוסרת חליקה: אמרי' נמי הרי רואין. לר' ישמעאל ותא נמי כאבן עגולה דמי. לתנא קמא לא אמרינן תרי רואין. ולכאן כעין דיומד: גודריתא דקני. קנים מחוברים הרבה בעץ א' סמוך לארץ ומלמעלה הן מתפרשין: תרי גווני אילן. אשמעי' אילן שלם דאיכא למימר יחלק ויתחקק ואשמעי' האי אע"ג דליכא למימר הכי הרי רואין ותמתיו אחד הוא" כדיומד אבל קנה (ג) פחות מג' לא: מאי נאו גודריתא דקני. וש"מ דאע"ג דאין עודיו (ג) ד' (ה) בגובה עשרה אמרינן רואין: לא קנה קנה פחות מג'. דעשוי כדיומד ממש ובלא רואין איכא תיקון מעליא: אמר

(א) גמ' משום דבעי למיתני סיפא כשלש עשרה תנא רישא בעשר כשלש עשרה הא טפי הויין: (ב) רש"י ד"ה תני גווני וכו' אבל קנה קנה פחות: (ג) ד"ה מאי לאו וכו' דאין עוביו שלשה בגובה עשרה:

מוסף רש"י

חיצת הקנים. קניס מחוברים, מילא שהיו נטועים כסדר מחילה (לעיל טו.). היה שם אילן. בפסי בילאות קאי, היה בתחת הפילאות אילן שעודיו אמה לכל לד (סוכה כד:). או גדר. מרובע אמה על אמה, כל גדל סתם של אגניס הוא ואריך שיהא אמה על אמה כדי לחלקו לשתי מחילות, אמה למזרח ואמה לגפון או לדרום (שם).

רבינו חננאל (המשך)

קאמר הללו דיר מוקצה חצר סהר תורת מחיצה עליהן ופירצתן בעשר, אבל בירואות תורת פסין עליהן ופירצתן בי"ג אמה ושלישי. בעא מיניה אביי מרבה תל המתלקט עשרה מתוך ארבע נידון משום דיומד אי לא. א"ל תניתוה, היתה אבן מרובעת בראש הזוית, רואין כל שאילו תחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד. ואי לא אינו נידון משום דיומד. ר' ישמעאל ב"ר יוחנן בן ברוקא אומר אפילו היא אבן עגולה רואין כל שאילו תחלק ותחקק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד. [שמעינן] מי'[הא] דתל המתלקט י' טפחים גובה מתוך ד' אמות אורך נידון משום דיומד. ותוב בעא מיניה חיצת הקנים קנה קנה פחות מג' טפחי' נידון משום דיומד אי לא. ופשט ליה מיהא דתניא היה שם אילן או גדר או חיצת הקנים נידון משום דיומד. ואי חיצת הקנים דקתני לאו חיצת קנים (פחות) קנה קנה פחות משלשה הן. ודחי לא, האי חיצת קנים גודרייתא דקני הן. פי' עיקרי הקנים שהן מחוברין כולן כאילו קנה אחד. אי הכי היינו אילן, כלומר גודרייתא דקני דומין לאילן שעיקרו אחד ואמריו מפוררין כו'. עד תרי גווני אילן. איכא דאמרי (הכל) [בבה"ג] (פשט) [פשוט] ליה גודרייתא דקני בעא מיניה.

הגהות הב"ח

(א) גמ' משום דבעי למיתני סיפא כשלש עשרה תנא רישא בעשר כשלש עשרה הא טפי הויין: (ב) רש"י ד"ה תני גווני וכו' אבל קנה קנה פחות: (ג) ד"ה מאי לאו וכו' דאין עוביו שלשה בגובה עשרה:

רבינו חננאל

ונותן בעשר אמות. ר' יהודה' אומר בשלש עשרה וכארבע עשרה. נמצא לר"מ עובי שש פרות כל פרה אמה ושני שלישי אמה עשר אמות. ולר' יהודה' דתני ח' פרות י"ג אמה ושליש. אמר רב פפא בבור שמונה דברי הכל לא [בעינן] פשוטין, דהא אפילו לרבי מאיר דאית ליה עשר אמות בין הדיומד, פש ליה תרתי אימתי ריוח לכל רוח, דמעייל ליה לפרה ראשה ורובה התם ומשקה להו(ר). דדיומדין הללו יש להם ששה טפחים אילך וששה טפחים אילך, נמצא לר' מאיר שיעור הדיומדין שתי אמות, ובין הדיומדין כעשר אמות הרי י"ב אמות על י"ב אמות. וכל שכן לר' יהודה' דפש ליה ה' אמות ושליש. בבור י"ב אמות דברי הכל בעינן פשוטין. דאפילו לר' יהודה' [לא] פש ליה אלא אמתא ושליש. כי פליגי בבור דאית ביה יתר משמונה אמות עד י"ב אמה. ולא כל י"ב אמה בכלל אלא י"א אמה ושליש, לר' מאיר בעי פשוטין לר' יהודה' לא בעי פשוטין. פשיטא, ופריק רב פפא לא שמיעא ליה הא ברייתא דיהיב שיעור דפרה בארכה ורוביה וקא מפרש כי הא ברייתא. בעא מניה אביי מרבה האריך בדיומדין הקבועין בזויות כשיעור פשוטין. פי' הפסין העומדים בזויות נקראין דיומדין מפני שהן מרובעים ונראין ששה טפחים לזה הצד וששה טפחים לצד האחר. והפס העומד באמצע נקרא פשוט. עתה אם האריך בפס שבזויות כשיעור י"ב טפחים מהו. ואסיקנא ללישנא קמא דלא כדיומדין דמו. ועוד בעא מניה יתר מן[י]ג אמה ושליש אמה לר' יהודה' כמה ממעטו, פשוטין עביד או מאריך בדיומדין. ואתא למיפשטא מיהא דתניא וכמה הן הפסין מקורבין לבאר כדי ראשה ורובה של פרה. וכמה הן מרוחקין מן הבאר אפי' כור ואפילו כורים. ר' יהודה' אומר בית סאתים מותר, יתר מבית סאתים אסור. אמרו לו אי אתה או' בדיר או בסהר מוקצה וחצר אפי' בית עשרת כוריים שמותר. אמר להן אילו כולן יש בהן מחיצה לפיכך מטלטלין בכולן אבל בבירואות פסין ולא מחיצות. וא"ת בדיומדין מאריך להו גם אילו מחיצות הן. ושנינן הכי

אמר ליה מוסר. דהא ליכא דיורין בין הפסין דליסרו עלייהו דליהוי מוליא מרשותו לרשות חבירו: **שפיס מאי.** שפיס זו אצל זו ומחילה ביניהן ושתיהן רשאן בין הפסין: **אסור.** לטלטל מתוכן לבין הפסין כדמפרש (ה) טעמא רב הונא: **ואפי' עירבו.** דרך הפתח שבמחילה שביניהן דהשתא חדא מינהו ונא אסרן אהדדי אסורות לטלטל מתוכן לבין הפסין גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל בין הפסין לשתף חצירות יחד שהרואה אותן מטלטלין מתוכן לבין הפסין לא ידע דיש פתח ביניהן וסבר האי דלא אסרן אהדדי בתוך בין הפסין כשאר שתי חצירות הפתוחות למבוי אחד שאסור להוליא למבוי אלא א"כ נשתתפו ה"ג משום דנתנו עירובן בין הפסין לשתף[ו] כשיתוף שאר מבוי ואתו למשדי נמי להכניס ולהוליא מבין הפסין לחצירות כי ליכא פתח ביניהן ויהבי עירוב באחת החצירות דרך בין הפסין והוה ולאי לא מהני דכי תקינו רבנן שיתופי מבואות במבוי שתוס תקון ואורכו יותר על רחבו וזה מפולש לארבעה לדדין: **עירבו מותרין.** דכיון דעירבו דרך פתח שביניהן וחד רשותא הוא דלא אסרן אהדדי להך גזירה לא חיישינן: **דהדרן וערבן.** שנפרלה ביניהן פירלה[ח] גדולה בשופה שגלוי לכל שרשות אחת היא: **יבשו מים בשבת מהו.** לטלטל בין הפסין מי אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה או דילמא כיון דהיתר פסין אינו אלא משום מים והרי יבשו ואסור. ואכל פסי בירלות קאי: **כלום נעשית מחילה.** כלומר כלום הותרה מחילה כזו אלא משום מים: **יבשו מים בשבת.** וחזרו ובאו גשמים בו ביום מאי מי אמרינן חזרו פסין להיתרן הראשון לטלטל בתוכן: **מיניה דמר.** רבה שהיה רבו: **ובאו מים בשבת לא קמבעיא לי.** דמותר דהא קיימא לן כל מחילה הנעשית בשבת שמה מחילה: **לא שנו.** דשמה מחילה: **אלא לזרוק.** שהזורק מרשות הרבים לתוכה חייב דמדאורייתא ודאי מחילה היא: **אבל לטלטל אסור.** דרבנן גזור עליה: **אמזיד איתמר.** וקנסא קנסוה אבל שוגג מותר והא דנעשית מחליה כל שכן דמותר: **הזורק.** מרשות הרבים לבין הפסין של בירלות: **חייב.** חטאת דרשות היחיד מעלייתא הוא: **אי נאו מחילה.** מדאורייתא היא לשוויה מיהא רשות היחיד לזריקה: **היכי שרו רבנן למלאות.** ולהוליא מרה"ר לרה"ר משום דוחק: **בעין פסי בירלות.** ואין שם בור: **מפסקינן.** שאין שם דרך אלא בין הפסין יסלקנה לגדדין דאתי דריסת רגים ומבטלי מחילות: **לאו הודיעון.** חכמים כמה גדול כחן של מחילות דלא מיבטלי משום בקיעת רגים: **מוסר להקריב כו'.** פרישנא לה לכולה מתני' ברישא פירקין [יז:]: **אלא א"כ הכנים ראשו ורובו.** דחיישי' שמא ימשך גופו למקום רגליו ויוליא הכלי עמו: וכן עלייהו דהיינו בשעת הנחת גרון אכתי לא מיחייב אהולאה עד שיגוחו במעיו אלא אהולאה נמי מחייב משעת בליעה דחשיב כמונח: וכי

אמר ליה מוסר. דהא ליכא דיורין בין הפסין דליסרו עלייהו דליהוי מוליא מרשותו לרשות חבירו: **שפיס מאי.** שפיס זו אצל זו ומחילה ביניהן ושתיהן רשאן בין הפסין: **אסור.** לטלטל מתוכן לבין הפסין כדמפרש (ה) טעמא רב הונא: **ואפי' עירבו.** דרך הפתח שבמחילה שביניהן דהשתא חדא מינהו ונא אסרן אהדדי אסורות לטלטל מתוכן לבין הפסין גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל בין הפסין לשתף חצירות יחד שהרואה אותן מטלטלין מתוכן לבין הפסין לא ידע דיש פתח ביניהן וסבר האי דלא אסרן אהדדי בתוך בין הפסין כשאר שתי חצירות הפתוחות למבוי אחד שאסור להוליא למבוי אלא א"כ נשתתפו ה"ג משום דנתנו עירובן בין הפסין לשתף[ו] כשיתוף שאר מבוי ואתו למשדי נמי להכניס ולהוליא מבין הפסין לחצירות כי ליכא פתח ביניהן ויהבי עירוב באחת החצירות דרך בין הפסין והוה ולאי לא מהני דכי תקינו רבנן שיתופי מבואות במבוי שתוס תקון ואורכו יותר על רחבו וזה מפולש לארבעה לדדין: **עירבו מותרין.** דכיון דעירבו דרך פתח שביניהן וחד רשותא הוא דלא אסרן אהדדי להך גזירה לא חיישינן: **דהדרן וערבן.** שנפרלה ביניהן פירלה[ח] גדולה בשופה שגלוי לכל שרשות אחת היא: **יבשו מים בשבת מהו.** לטלטל בין הפסין מי אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה או דילמא כיון דהיתר פסין אינו אלא משום מים והרי יבשו ואסור. ואכל פסי בירלות קאי: **כלום נעשית מחילה.** כלומר כלום הותרה מחילה כזו אלא משום מים: **יבשו מים בשבת.** וחזרו ובאו גשמים בו ביום מאי מי אמרינן חזרו פסין להיתרן הראשון לטלטל בתוכן: **מיניה דמר.** רבה שהיה רבו: **ובאו מים בשבת לא קמבעיא לי.** דמותר דהא קיימא לן כל מחילה הנעשית בשבת שמה מחילה: **לא שנו.** דשמה מחילה: **אלא לזרוק.** שהזורק מרשות הרבים לתוכה חייב דמדאורייתא ודאי מחילה היא: **אבל לטלטל אסור.** דרבנן גזור עליה: **אמזיד איתמר.** וקנסא קנסוה אבל שוגג מותר והא דנעשית מחליה כל שכן דמותר: **הזורק.** מרשות הרבים לבין הפסין של בירלות: **חייב.** חטאת דרשות היחיד מעלייתא הוא: **אי נאו מחילה.** מדאורייתא היא לשוויה מיהא רשות היחיד לזריקה: **היכי שרו רבנן למלאות.** ולהוליא מרה"ר לרה"ר משום דוחק: **בעין פסי בירלות.** ואין שם בור: **מפסקינן.** שאין שם דרך אלא בין הפסין יסלקנה לגדדין דאתי דריסת רגים ומבטלי מחילות: **לאו הודיעון.** חכמים כמה גדול כחן של מחילות דלא מיבטלי משום בקיעת רגים: **מוסר להקריב כו'.** פרישנא לה לכולה מתני' ברישא פירקין [יז:]: **אלא א"כ הכנים ראשו ורובו.** דחיישי' שמא ימשך גופו למקום רגליו ויוליא הכלי עמו: וכן עלייהו דהיינו בשעת הנחת גרון אכתי לא מיחייב אהולאה עד שיגוחו במעיו אלא אהולאה נמי מחייב משעת בליעה דחשיב כמונח: וכי

דהדרן וערבן. והכי פירושו שתים אסורות אפי' עירבו ואם עירבו כו' דהיינו כלומר דהדרן וערבן מותרות כשעירבו: **מחיצה** אין כאן. אע"ג דאכיי אית ליה (ט) שבת הואיל והותרה הותרה מודה הכא משום דליכא מחילות:

כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר. והא דאמרינן בשבת בפרק הזורק (ד' קא:) ספינות שנתקשרו מערב שבת והותרו וחזרו ונתקשרו בין שוגגין ובין מזידין ובין מוטעין ובין אנוסין חזרו להיתרן הראשון (כ) במזיד לא חזרו לגמרי להיתרן הראשון לטלטל אלא דהוו רשות היחיד דאוריתא אי נמי לא קאי אמזיד:

קמ"ל כאן וסבירא ליה. ומיהו לר' יוחנן ודאי כאן ולא ס"ל כדאמרי' לקמן: **לא** יעמוד אדם. בפרק בתרא (ד' לט.) מוקי לה בחפצים הצריכין לו וגזרי' דלמא יכנס אצלו וקשיא דתיפוק ליה דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד כמו משתין ורק מרשות הרבים לרה"י דאסרינן לקמן ורש"י תירץ לקמן דלא דמי למשתין ורק דשותה עביד עקירה והנחה בחד רשותא דמשקין נחין בתוך פיו שהוא מקום פטור ואע"ג דמוזרין ונבלעין אין לחוש הואיל ונחו במקום פטור ואע"ג דבמקום שאין בו ד' על ד' (ג) (אמתם) אמרינן ובלבד שלא יחליפו התם גזרינן דילמא אתי לאפוקי בהדיא אבל הכא אי אפשר כלל שלא ינוחו מעט בפיו קודם שיבלעם אבל במשתין ורק לא חשיב פיו מקום פטור כיון דפיו וגופו הן במקום ד' ולפי זה היה מותר להוליא ראשו מרה"ר ולרוק כיון דפיו במקום אחר הוי מקום פטור והא דמבעיא לן בפרק בתרא (ד' לט.) הוא ברה"י ופי' האמה ברה"ר מהו היינו משום דמי רגליים מיד כשנעקרו מגופו שוב אין נחיס בפי האמה אבל מפ"ק דשבת (ד' ג:) קשיא דקאמרינן התם אדרבה משחשיכה דאי שדי (ד) ליה אתי לידי חיוב חטאת לא קנסינן והשתא היכי אתי לידי חיוב חטאת הואיל ונחו בידו שהוא מקום פטור וי"ל דלא חשיב הנחה במקום פטור אלא בדבר שהוא עוטל ממקומו אבל התם שהכלי נח מאליו לא חשיב הנחה במקום פטור ולפי זה אסור להוליא ראשו ברה"ר ולרוק ואע"ת אכתי אפשר דלא אתי לידי חיוב חטאת כגון שיתן מידו זאת לידו אחרת וי"ל דאיירי כשהנקב קטן שלא יוכל להכניס בו שתי ידיו ועוד נראה לפרש דלא דמי למשתין ורק דהכא כשבולעם מיד חשיבי כנחין אע"ג דאינם נחיס עד שיגיעו למעיו משום דמבטלי אגב גופו והוי עקירה והנחה בחד רשותא והכי נמי אמר רבא בפ' המוליא (שבת ד' פ.) הוליא שתי אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב דכתיבתן זו היא הנחתן ואתי נמי שפיר מתניתין דאמרו לו (י) גבי יש אוכל אכילה אחת כו' ר' מאיר אומר אם היה שבת והוליא בפיו חייב והשתא היכי חשיב הואלה בהדי הך הא בעידנא דמיחייב כדאמרי' דאכיי אתי לא מיחייב אהולאה עד שיגוחו במעיו אלא אהולאה נמי מחייב משעת בליעה דחשיב כמונח: וכי

תרי גווני אילן הכא נמי תרי גווני גדר בעא מיניה אביי מרבה חצר שראשה נכנס לבין הפסין מהו לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה א"ל מותר שתים מאי אמר ליה אסור אמר רב הונא שתים אסורין ואפילו עירבו גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל לבין הפסין רבא אמר עירבו מותר א"ל אביי לרבא תניא דמסייע לך [א] חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה אבל שתים אסור בד"א שלא עירבו אבל עירבו מותרין לימא תיהוי תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא התם דהדרן וערבן בעא מיניה אביי מרבה יבשו מים בשבת מהו א"ל [ב] כלום נעשית מחיצה אלא בשביל מים מים אין כאן מחיצה אין כאן בעי רבין יבשו מים בשבת ובאו בשבת מהו א"ל אביי יבשו בשבת לא תיבעי לך דבעי מיניה דמר ופשיט לי דאסיר [ג] באו נמי לא תיבעי לך דהוה ליה מחיצה העשויה בשבת [ד] ותניא [ד] כל מחיצה העשויה בשבת בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון שמה מחיצה ולאו איתמר עלה אמר ר"נ לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל לא [ה] כי איתמר דר"נ אמזיד איתמר אמר ר"א [ו] הזורק לבין פסי הביראות חייב (א"ל) פשיטא אי לאו מחיצה היא היכי משתרי ליה למלאות לא צריכא [ז] דעבד כעין פסי בירא[ות] ברה"ר וזרק לתוכה חייב הא נמי פשיטא אי לאו דבעלמא מחיצה היא גבי בור היכי משתרי ליה לטלטלי [ח] לא צריכא אע"ג דקא בקעי בה רבים ומאי קמ"ל דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא הא א"ר אלעזר חדא זימנא [ט] דתנן רבי יהודה אומר אם היתה דרך רה"ר מפסקתן יסלקנה לצדדין וחכ"א אינו צריך [י] רבי יוחנן ור"א דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כחן של מחיצות אי מהתם הוה אמינא כאן ולא סבירא ליה קא משמע לן כאן וסבירא [כ] ליה ולימא הא ולא בעי הך [מ] חדא מכלל חבירתה איתמר: מותר להקריב לבאר וכו': [נ] תנן התם לא יעמוד אדם ברשות הרבים וישתה ברשות היחיד ברשות היחיד וישתה ברשות הרבים אלא אם כן מכנים ראשו ורובו למקום שהוא שותה

וכן

כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר. והא דאמרינן בשבת בפרק הזורק (ד' קא:) ספינות שנתקשרו מערב שבת והותרו וחזרו ונתקשרו בין שוגגין ובין מזידין ובין מוטעין ובין אנוסין חזרו להיתרן הראשון (כ) במזיד לא חזרו לגמרי להיתרן הראשון לטלטל אלא דהוו רשות היחיד דאוריתא אי נמי לא קאי אמזיד:

קמ"ל כאן וסבירא ליה. ומיהו לר' יוחנן ודאי כאן ולא ס"ל כדאמרי' לקמן: **לא** יעמוד אדם. בפרק בתרא (ד' לט.) מוקי לה בחפצים הצריכין לו וגזרי' דלמא יכנס אצלו וקשיא דתיפוק ליה דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד כמו משתין ורק מרשות הרבים לרה"י דאסרינן לקמן ורש"י תירץ לקמן דלא דמי למשתין ורק דשותה עביד עקירה והנחה בחד רשותא דמשקין נחין בתוך פיו שהוא מקום פטור ואע"ג דמוזרין ונבלעין אין לחוש הואיל ונחו במקום פטור ואע"ג דבמקום שאין בו ד' על ד' (ג) (אמתם) אמרינן ובלבד שלא יחליפו התם גזרינן דילמא אתי לאפוקי בהדיא אבל הכא אי אפשר כלל שלא ינוחו מעט בפיו קודם שיבלעם אבל במשתין ורק לא חשיב פיו מקום פטור כיון דפיו וגופו הן במקום ד' ולפי זה היה מותר להוליא ראשו מרה"ר ולרוק כיון דפיו במקום אחר הוי מקום פטור והא דמבעיא לן בפרק בתרא (ד' לט.) הוא ברה"י ופי' האמה ברה"ר מהו היינו משום דמי רגליים מיד כשנעקרו מגופו שוב אין נחיס בפי האמה אבל מפ"ק דשבת (ד' ג:) קשיא דקאמרינן התם אדרבה משחשיכה דאי שדי (ד) ליה אתי לידי חיוב חטאת לא קנסינן והשתא היכי אתי לידי חיוב חטאת הואיל ונחו בידו שהוא מקום פטור וי"ל דלא חשיב הנחה במקום פטור אלא בדבר שהוא עוטל ממקומו אבל התם שהכלי נח מאליו לא חשיב הנחה במקום פטור ולפי זה אסור להוליא ראשו ברה"ר ולרוק ואע"ת אכתי אפשר דלא אתי לידי חיוב חטאת כגון שיתן מידו זאת לידו אחרת וי"ל דאיירי כשהנקב קטן שלא יוכל להכניס בו שתי ידיו ועוד נראה לפרש דלא דמי למשתין ורק דהכא כשבולעם מיד חשיבי כנחין אע"ג דאינם נחיס עד שיגיעו למעיו משום דמבטלי אגב גופו והוי עקירה והנחה בחד רשותא והכי נמי אמר רבא בפ' המוליא (שבת ד' פ.) הוליא שתי אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב דכתיבתן זו היא הנחתן ואתי נמי שפיר מתניתין דאמרו לו (י) גבי יש אוכל אכילה אחת כו' ר' מאיר אומר אם היה שבת והוליא בפיו חייב והשתא היכי חשיב הואלה בהדי הך הא בעידנא דמיחייב כדאמרי' דאכיי אתי לא מיחייב אהולאה עד שיגוחו במעיו אלא אהולאה נמי מחייב משעת בליעה דחשיב כמונח: וכי

מסורת הש"ס

(ה) שבת קפ: לקמן כה., כ) שבת ו: לקמן כב., ג) [לקמן שם], ד) [מגילה כט: וש"נ], ה) [שם], ו) שבת יא. ע"ש לקמן לט., ז) כש"ל ליתא], ח) ציור זה ליירנו ע"פ מהרש"ל דפו"ר, ט) [לקמן לג:], י) [כריתות יג: ושם],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אסור לטלטל וכו' כדמפרש רב הונא טעמא הס"ד: (ב) תוס' ד"ה כי איתמר וכו' להיתרן הראשון וכן מחצלות כו' במזיד לא חזרו: (ג) ד"ה לא יעמוד וכו' ואע"ג דבמקום שאין בו ד' על ד' אמרינן כל"ל ומיבת אמות נמתק: (ד) בא"ד אדרבה משחשיכה דאי שדי להו אתי לידי חיוב חטאת:

מוסף רש"י

אלא לזרוק. לחומרא (לקמן כה.) לחייב הזורק מתוכה לרה"ר או לחפך (שבת קא:). אבל לטלטל לא. לחיות מותר לטלטל בתוכה אסור מדבריהם (שם). לא יעמוד אדם ברה"ר וישתה ברה"י. ויושיט פיו ולשאו לרה"י לאחוז כלי ולשתות, גזרה שמא יוציא הכלי אליו ונמצא מתחייב חטאת (שבת יא.) ברה"י וישתה ברה"ר. ויושיט ראשו לרה"ר וישתה, גזרה שמא יכנס הכלי אצלו (לקמן צט.).

ט א ב ג מיי' שם הלכה לד:
י ד ה מיי' שם הל' לד ופט"ז שם הל' כב טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף ג:
יא ו ז ח מיי' פי"ז שם הלכה לג:

רבינו חננאל

ותוב בעא מיניה חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין. מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה. אבל שתי חצירות נכנסות לבין הפסין אסור. אמר רב הונא ואפי' עירבו חצירות זו עם זו גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל לבין הפסין כו'. (ורבה) [ורבא] אמר עירבו מותר. ותניא כוותיה חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין מותר לטלטל בתוכה לבין הפסין כו' ושתים אסור, במה דברים אמורים בשלא עירבו [אבל עירבו] מותר. ורב הונא משני בהדדן עירבן. כלומר אילו שתי חצירות הנכנסות לבין הפסין הדדן מתערבן, או כגון שביטל אחד מהן רשותו לחבירו והויין כחדא. אבל אי לא הדדן מיתערבו אסור. וזו שיגריא היא. והילכתא כרבא. בעא מיניה אביי מרבה יבשו מים בשבת, מותר לטלטל בין הפסין אי לא. ופשט ליה לא נעשו פסין מחיצות אלא בשביל המים יבשו המים בטלו המחיצות. ואמר אביי באו מים בשבת לא קא מיבעיא לי דהא כל מחיצה שנעשית בשבת בין במזיד בין בשוגג שמה מחיצה, הילכך כיון שבאו מים מותר. והא דאמר רב נחמן לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור במזיד איתמר, והני מיא לא במזיד הביאום, אלא ממי המטר וכיוצא בהן באו מעצמן. א"ר אלעזר הזורק מבין רשות הרבים לבין פסי ביראות חייב. וכן העושה כמין פסי ביראות ברשות הרבים וזרק לתוכן חייב ו) דכרשות הרבים דמי. ואע"ג דבקעי ביה כדתנן ואם היתה דרך הרבים מפסקתה יסלקנה לצדדין, וחכמים אומרים אין צריך. ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כאן הודיעוך כוחן של מחיצות, דאע"ג דבקעי ביה כיון דקיימי מחיצתא כרשות היחיד דמי. פיסקא מותר להקריב לבאר כו'. תנן התם בסוף המסכת לא יעמוד ברשות הרבים וישתה ברשות היחיד אלא אם כן הכנים ראשו ורובו למקום שהוא שותה.

ו) נדל"ל דכרה"ר.

וכי (ג) **לא נקיט לה מי שרי.** קשה דאין זה סוגיית הש"ס דלעיל קאמר היכא דנקיט מנא ולא נקיט לה לא תבעי לך דבעינן דאשה ורובה והשתא פריך מי שרי וי"ל לא משום דפשיטא ליה קאמר הכי אלא אפי' אם תימצי לומר דשרי לא שרי אלא בראשה ורובה: **והתניא לא ימלא.** גבי פסי בירלאות מיתניא ומשמע דקאי אמתני' ואע"ג דאיכא דאשה ורובה ועל כרחך בדלא נקיט לה אייר אם כן מה דאי בדנקיט לה אייר אם כן מה הועילו דאשה ורובה של פרה:

אמר אביי הכא באיבום העומד ברה"ר. פירוש שהבהמה אוכלת מן האיבום ברה"ר אצל הפסין וקא משמע לן דלא ימלא דלי ויתננו על ראש האיבום ויאחזנו בידו דילמא חזי לראש האיבום שברה"ר נתקלקל וילך אם עם הדלי ומפיק מרשות היחיד לרשות הרבים אלא שופך לפניה דכי נמי חזי לראש האיבום שנתקלקל ואזיל להתם הא לית ליה מידי בידיה דהא כששפך הניח הדלי בין הפסין ובחנם דחק רש"י לפרש שהבהמה עומדת בבית ויש ספרים שכתוב בהן וכן גירסת רבינו חננאל דלמא חזי לאיבום דמקלקל ומפיק ליה לדווליה בהדיה פירוש אלא יכול להניח הדלי בראש האיבום שבין הפסין ומפיק לה לדווליה דרך האיבום דעומד אדם ברה"ר ומטלטל ברה"י וחזי ליה לאידך גיסא דמקלקל ומנח ליה וקא מפיק ליה מרה"י לרה"ר ומנח ליה פי' על ארעא ברה"ר עד דמתקן ליה לאיבום: **אובסין.** האי אובסין לאו דוקא אלא כלומר מלעיטין דתנן בפ' בתרא דשבת (ד' קנה:) אין אובסין את הגמל אלא מלעיטין: מידי

וכן בגת. מפרש בפ' בתרא (דף לט:) לענין מעשר דכל כמה שהוא בגת שותין בלא מעשר על הגת אבל להוליא מן הגת שתיית קבע הוא ועל הגת אפי' מוחזו בחמין דהוא לה קבע לא חשיב ליה קבע התם: **גבי בהמה.** המשקה בהמתו ברה"י והיא עומדת ברה"ר מהו: **היכא דנקיט מנא.** שהיא שותה בו: **ולא נקיט.** לאוקמה באפסר שלא תוכל לנעקר דאשה בחוץ: **לא תיבעי לך.** דודאי חיישינן שמא תעקר את דאשה ותוליך את הכלי אחריה: **וכי לא נקיט לה מי שרי.** לאחוז הכלי בפסי בירלאות ואע"ג דעשויין כתיקנן שהפרה דאשה ורובה בפנים: **לא ימלא אדם מים ויתן לפני בהמתו.** ויאחוז הכלי בידו בעוד שהיא שותה ולקמן בברייתא בשמעתין היא גבי פסי בירלאות. ועל כרחך בדלא נקיט לה הוא דאי נקיט לה הוא ואפ"ה אסור למה הוצרכו דאשה ורובה בפנים אלא פשיטא בדלא נקיט לה ומתני' דשרי בדנקיט לה וקתני דאשה ורובה מבפנים: **הא איתמר עלה כו'.** כלומר כי בעינן דאשה ורובה בדלא נקיט לה וכי הוי דאשה ורובה שרי ובברייתא דקתני לא ימלא ויתן הוא עצמו לבהמתו הא תרלה אגיי לקמן [כא.] דלאו בבהמה העומדת ברה"ר ודאשה ורובה בין הפסין עסקינן אלא בבהמה העומדת בבית וחלונות פתוחות לה לרה"ר ואיבוס מתוקן לה לפניה ברה"ר (ב) גבוה עשרה ורחב ד' דהוי רה"י ונותן לה שם תבן ומספוא מרה"י וראש האיבוס נכנס לבין הפסין ואשמעינן דלא ימלא מן הבור ויגביה הדלי על ראש האיבוס וילך דרך רה"ר ויטלטל הדלי על האיבוס לפני בהמה ואע"ג דקיי"ל עומד אדם ברה"ר ומטלטל ברה"י בהמולא תפילין (לקמן ד' לח:) הכא אסור: **דילמא.** כי בעי לאנוחי דלי על ראש האיבוס חזי ליה לאיבוס דמקלקל בראשו שברה"ר ומינשי ודרי ליה לדווליה בהדיה ואזיל לתקוניה וקא מפיק מבין הפסין לרה"ר הלכך לא ינחנו ויטלטלנו אלא שופך על האיבוס והמים הולכין עד הבהמה מאליהן: **וכי האי גוונא מי מיחייב.** כי עקר מרה"י לדעתא לאנוחיה ברה"י ואינשי ואפקיה לרה"ר מי מיחייב מדאורייתא דליגזור רבנן בדלא אפקיה משום דלא ליתי להכי: **אלא היכא עקירה כו'.** ובשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה שנתכוין לכך אלא שנגג בשבת כסבור שהיום חול או מלאכה זו מותרת אבל כי לא נתכוין פטור מחטאת. וכיון דאי נמי אתי לידי כך ליכא חיובא דאורייתא לא תיבעי לן למיגזר היתירא משום הא: **והדר מעייל ליה.** לדווליה לאיבוס בבתר דתקניה וקא עקר ליה מרה"ר לדעתא לאנוחי ברה"י: **לא תיבעי לך דאגי בראשה ורובה.** דהא מתני' היא בדנקיט מנא דאי לאו דנקיט מנא קמייה למה הצריכו דאשה ורובה בפנים אבל הא מספקא לן דדילמא מתני' בדנקיט לה הוא: **אובסין אוהב מבפנים.** מפרש בפ' מי שהמשיך (שבת ד' קנה:) שתובא לה מספוא הרבה על כרחה בבית הבליעה יותר מכדי אכילתה עד שנעשה כאיבוס במעיה כשיולא למדבר ומתיירא שלא תמצא מאכל: **והא איבוס כמאן דנקיט מנא ונקיט לה הוא.** שאם אינו אוחז בצואריו אינו יכול לתחוב וקא בעי דאשו ורובו ותיפשוט בעיא קמייתא דלישנא קמא: **מידי גבי דדדי פני לאו.** דתנא בהמה לא תנא גמל ומאי בהמה גמל: **איתמר נמי** לא גרסי': **צוארו ארוך.** ואע"ג (ו) דרוב גופו מבפנים אם יתקפנו ויעקרו צוארו יגיע (ח) **עד** רשות הרבים: **בהמה עולי רגליים אבל אדם.** אפי' עולי רגליים לא הותר לדלות ולשתות שיכול ליכנס לפנים ולשתות:

מטפס

מטפס

(1)

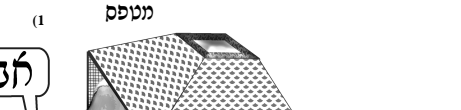

אבוס

וכן בגת גבי אדם הא אמר דבעי ראשו ורובו גבי פרה מי בעינן לה ראשה ורובה או לא כל היכא דקא נקיט מנא ולא נקיט לה לא תיבעי לך דבעי ראשה ורובה מלגיו כי תבעי לך היכא דנקיט מנא ונקיט לה מאי א"ל תניתוה ובלבד שתהא הפרה ראשה ורובה מבפנים ושותה מאי לאו דנקיט לה ונקיט מנא לא דנקיט מנא ולא נקיט לה וכי נקיט מנא ולא נקיט לה מי שרי והתניא (ח) לא ימלא אדם מים ויתן בשבת לפני בהמתו אבל ממלא הוא ושופך והיא שותה מאיליה הא אתמר עלה (ט) אמר אביי הכא באבום העומד ברשות הרבים גבוה י' טפחים ורוחב ד' וראשו אחד נכנס לבין הפסין גזרה דילמא חזי ליה לאבום דמקלקל ואתי לתקוניה ודרא ליה לדוולא בהדיה וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים וכי האי גוונא מי מיחייב (ו) והאמר רב ספרא אמר ר' אמי אמר ר' יוחנן (א) המפנה חפציו מזוית לזוית ונמלך עליהן והוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך אלא זמנין דמתקן ליה, והדר מעייל ליה וקא מעייל ליה מרה"ר לרשות היחיד תא שמע גמל שראשו ורובו מבפנים אובסין אותו מבפנים והא איבום כמאן דנקיט מנא ונקיט לה דמיא וקא בעינן ראשה ורובה אמר רב אחא בר רב הונא אמר רב ששת (ג) שאני גמל הואיל וצוארו ארוך ת"ש בהמה שראשה ורובה בפנים אובסין אותה מבפנים והא אבום כמאן דנקיט מנא ונקיט לה (ח) וקא בעינן ראשו ורובו מאי בהמה נמי דקתני גמל והתניא בהמה והתניא גמל (ד) מידי גבי הדדי תניא תנ"ה ר"א אוסר בגמל הואיל וצוארו ארוך (ד) א"ר יצחק בר (ט) אדא לא הותרו פסי בירלאות אלא לעולי רגלים בלבד והתניא לא הותרו פסי בירלאות אלא לגבי בהמה בלבד מאי בהמה בהמת עולי רגלים אבל אדם

מטפס

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פי"ג מהל' שבת הלכה יב:
יג ב מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה כט:
ג מיי' פט"ו שם הל' ח):
יד ד מיי' פי"ז שם הלכה ל:

מוסף רש"י

שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך. להוליאו (כתובות לא.).

רבינו חננאל

[ב]אדם הא תנן דבעי להכניס ראשו ורובו למקום ששותה. פרה מאי, מי בעינן להכניס ראשה ורובה למקום ששותה אי לא. והיכא דנקיט לה למנא ולא נקיט לה לבהמה, לא תיבעי לן דודאי בעינן להכניס ראשה ורובה למקום ששותה. כי תיבעי לן היכא דנקיט לה למנא ונקיט לה לבהמה מאי. ת"ש ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה בפנים ושותה. מאי לאו דנקיט מנא ונקיט לה כו'. [איכא דאמרי גבי] אדם הא קאמרינן דסגי ליה בראשו ורובו בהמה מאי. היכא דנקיט לה למנא ונקיט לה לבהמה דברי הכל סגי ליה בראשה ורובה. כי תיבעי לן היכא דנקיט מנא ולא נקיט לה מאי. ת"ש ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה לפנים ושותה מאי לאו דנקיט מנא ולא נקיט לה. ודחינן לא דנקיט מנא ונקיט לה. הכי נמי מסתברא דאי לא נקיט לה מי שרי לה לאשקוייה. והתניא לא ימלא אדם מים ויתן לפני בהמתו אבל ממלא הוא ושופך והיא שותה מאיליה. ודחינן הא איתמר עלה דהא ברייתא, אמר אביי הכא באיבוס העומד ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ד' שהוא רשות היחיד וראשו אחד נכנס לבין הפסין עסקינן, חיישינן דילמא נפיק ומסגי עילולא [נ"א: דילמא חזי לאיבוס דמקלקל] ומפיק ליה לדוולא בהדיה, ומנח ליה בארעא וקא מפיק מרה"י לרה"ר. ואקשינן ומאן דמפיק כי האי גוונא מי מיחייב והא אמר ר' יוחנן המפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך עליהן והוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך. ואמרינן חיישינן דילמא בתר דמנח ליה הדר מעייל ליה, וקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד. ת"ש גמל שראשו ורובו לפנים אובסין אותו בפנים. והא איבוס כמאן דנקיט למנא [ונקיט לה] דמי, וקא בעי ראשו ורובו של גמל. ודחי(נ') ר' אליעזר שאני גמל הואיל וצוארו ארוך. תניא לא התירו פסי בירלאות אלא [ל]עולין לרגל. ואוקימנא לבהמת עולי רגלים בלבד. אבל אדם

הגהות הב"ח

(א) גמ' ונקט לה דמיא וקא בעינן לאשו: (ב) רש"י ד"ה הא איתמר וכו' ואבוס מתוקן לה לפניה ברשות הרבים כדה 1): (ג) תוס' ד"ה וכי נקיט מנא ולא נקיט לה מי שרי:

(ד) [לקמן כח.], (ה) [שם], (ו) שבת ה: כתובות לא. ע"ש, (ז) [שבת יח. ניטין סד. ב"מ לד. לב.], (ח) גי' הרא"ש אמר, (ט) ואי לאו כל"ל [מ"מ], (י) [ל"ל ויעקקם], (יא) עד הרה"ר ואתכי בעי לאשו ורובו אע"ג דנקיט לה כל"ל [רש"ל],

מטפס. לוחז בידיו ורגליו בכתליס ונכנס ויולא. מטפס קרפי"ר בלע"ז: **מידי דחזי לאדם.** כיון דמיס משוי להו מחילה בעינן מיס משובין: **אם היו רחבין.** ואינו יכול לטפס מותר לו למלאות ולשתות: **ויתן לפני בהמתו.** הוא עלמו אינו מותר לאחוז הכלי לפניה: **מה הועילו.** בתמיה. הרי הועילו למלאות מן הבור שהוא רשות היחיד: **אין בורגנין בבבל.** דאמר בגילד מעברין (לקמן ד' נה:) אם היו בורגנין חוץ לעיר בתוך ע' אמה ושיריס מתעברין עמה ומולדין תחוס העיר משם ולהלן ומה הן בורגנין סוכות שעושין שומרי העיר ואינו דבר קבוע וקאמר ר' ירמיה דהנך בורגנין אין בבבל כלו' ואין מתעברין עם העיר דבבבל איכא בידקי דמיא ושטפי להו הלכך לא חשיבי מידי: **בחוצה לארץ.** בשאר ארלות לבד מבבל: **דלא שביחי מחיבתא.** להיות תלמידים הולכים מעיר לעיר ללמוד תורה ופסי בירלות לא הותרו אלא לעולי רגלים ולביולא בהן שהולכין לדבר מלוה: **דשביחי גנבי.** דגנבי להו הלכך לא חשיבי להיות בתים: **דשביחי מיא.** ולא הותרו פסי בירלות אלא למקום שריכין מי גשמים לכנסן ולשתות מהן דאיכא דוחק: **אמרי דקאתיהו מברנש לבי כנישתא דדניאל.** שמעתי שאומרי עליכם שאתם באין מברניש לבי כנישתא דדניאל בשבת. מקום היה בבבל שהיה מתפלל דניאל דכתיב[ו] וכוין פתיחן ליה בעליתיה: **אמאי קא סמכיהו אבורגנין.** שיש בורגנין משבעים אמה לשבעים אמה: **מפווסא.** עיירות חריבות ונשארו שם מחילות מן הבתים ואמרי' התם בפ' כילד מעברין (שם נה:) נפש שלא נפרלה דהיינו מלבת קבר מתעברת עם העיר ואע"פ שאינה בית ממש: **בשבעים אמה ושיריס.** שני שליטי אמה דהוא שיעור בית שאתים כאבר המשכן כדאמרי' לקמן (ד' נז.) נותנין קרפף לעיר בכל שבעים אמה ושיריס סמוך לעיר הוי עיר: **לכל תכלה ראיתי קץ.** לסוף[ז] כל דבר יש קץ למלוה סופו אבל מלותך רחבה מאד ואין קץ לתכלה שלה: **לא פירשו.** איזהו קץ שיעורה: **ופירש אותה לפני.** מגילת תורה שבעל פה הראהו: **וכן הוא אומר.** דקריים לשון פורענות הוא: **והגה.** לשון שמחה: **עשרים באמה.** אמה[ח] של הקדוש ברוך הוא: **ורחבה עשר.** כשהיא עפה היינו כפולה: **כי פשטת.** לכפילתה הוא עשרים בעשריס: **כי קלפת לה.** דתשיס קליפה זו בראש חביריתה שיהא כל כתיבה מלד אחד: **הוא לה הרגעי.** אורך ברוחב כ': **ושמים בורח סכן.** מדת עולם[ט] חלי אמה על חלי אמה לא וחשוב כמה חלי אמה על חלי אמה יש במגילה ומאמלא שלשת אלפים ומאתים כילד עשה מעשרים אמה רוחב לרועות של רוחב חלי אמה הרי כאן ארבעים לרועות וכל אחת ארבעים אמה לאורכה של מגילה הרי אלף ושש מלות אמה אורך שהן שלשת אלפים ומאתים זרחות: **דודאי מאתים.** סירות נחושת מלאות תאנים: **מועדים.** מוכנים: הבכורות

מידי דחזי לאדם בעינן. ואוכסין את הגמל לגעיל היינו נמי במידי דחזי לאדם אי נמי אילרי ברה"ש ולא בין הפסין אי נמי הואיל ותחילת התיקון הוי במידי דחזי לאדם הרי בכל עניין לעורך בהמה וא"ת אמאי בעינן מידי דחזי לאדם כיון דלא הרי אלא לעורך בהמה וי"ל שאם הלה לעורך בהמה ונשתיירו שם הרי לאדם והא דאמרינן בסמוך ואם היו רחבים לאדם נמי הרי היינו לדלות לכתחילה לעורך אדם אי נמי הא דאמרינן לא הותרו אלא לעורך בהמה היינו תחילת התיקון אבל בשכבר נתקן לעורך בהמה הרי אף לעורך אדם לכתחילה לדלות ואם היו רחבים הרי לתקן אפי' לעורך אדם ואתי שפיר הא דאמר לעיל חבר הראשה נכנס לבין הפסין מותר לבטלו מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה היינו השתא אפי' לעורך אדם:

מה הועילו ראשה ורובה של פרה. וא"ת הועילו דבנקיט מנא ונקיט לה דאמר לעיל דהרי ובריתא אייני בדלא נקיט לה כדמוכח לעיל וי"ל דרב ענן משמע ליה לא יתלא אפילו בנקיט מנא ונקיט לה אי נמי סבירא ליה דבנקיט מנא ונקיט לה לא בעינן לאשה ורובה:

אחוי ליה הנך מתוותא. משמע דכפרים קטנים מקרו מתוותא דהואיל ולא היו ידועים מכלל דקטנים היו ובפרק קמא דגטין (ד' ז.) קרי לעיירות גדולות מתוותא דקא אמרי' מתוותא דארעא דישראל קא חשיב גבי קינה ודימונה ועדעדה ומתוך כך נראה לאין להקפיד מה שכותבין בגט מתא פלוני בין עיר גדולה בין עיר קטנה ומיהו בקונטרס פי' כאן מתוותא עיירות חריבות ולפי זה אין ראיה דשמא גדולות היו ולפי שנחרבו לא היו ידועות:

אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה. בסלוק[ט] אז ראית וספרת יסד רבי אליעזר הקליר אלפים וארבע מאות בעולם מאריכה וזהו לפי שעושה זרת שליש אמה כמו שיסד והזרת מותחת עד שיש בסיט וארבעה אצבעות הוא הטפח והסיט ולפי חשבון דשמעתא הוי זרת חצי אמה וכל אמה כשתחלקנה לשתי ועבד יש בה ארבע זרתות אך תימה כי לפי חשבונו היה לו לחלק אמה לתשעה חלקים ואז יהיה בכל חלק זרת על זרת כי העולם זרת על זרת ואז יעלה לשבעת אלפים ומאתים והוא עושה העולם זרת על אמה וזה מנין לו[ט] וגם סובר דוכל בשליש עפר הארץ היינו שליש אמה והוא עלמו יסד גיא וכל עפרה בגדלה הכילו משמע דאצבע שלישי היינו אצבע הקרוי אמה קרי ליה גדלה ולא לפרש וכל בשליש באצבע שלישי ובמסכת יומא (ד' יט:) קרי גדלה אצבע שאגל הגודל וגדלה היינו גדה דדא של אגודל[י]:

מפני

מטפס ועולה מטפס ויורד איני והאמר רב יצחק אמר רב יהודה אמר שמואל[ה] לא הותרו פסי בירלות אלא לבאר מים חיים בלבד ואי לבהמה מה לי חיים מה לי מכונסין בעינן מידי דחזי לאדם גופא לא הותרו פסי בירלות אלא לבהמה בלבד אבל אדם מטפס ועולה מטפס ויורד א ואם היו רחבין אפילו לאדם נמי ב ולא ימלא אדם מים ויתן לפני בהמתו אבל ממלא הוא ושופך לפני בהמה ושותה מאיליה מתקיף לה רב ענן אם כן מה הועילו פסי בירלות מה הועילו למלאות מהן אלא מה הועיל ראשה ורובה של פרה ג אמר אביי הכא במאי עסקינן ד באיבום העומד ברה"ר גבוה עשרה ורוחב ארבעה וראשו נכנס לבין הפסין וכו' אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב אין בורגנין בבבל ולא פסי בירלות בחו"ל בורגנין בבבל לא דשכיחי בידקי פסי בירלות בחו"ל לא דלא שכיחי מתיבתא אבל איפכא עבדינן א"ד אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב אין בורגנין ד ופסי בירלות לא בבבל ולא בחו"ל בורגנין בבבל לא דשכיחי בידקי בחו"ל נמי לא דשכיחי גנבי פסי בירלות בבבל לא דשכיחי מיא בחוץ לארץ נמי לא דלא שכיחי מתיבתא א"ל רב חסדא למרי בריה דרב הונא בריה דרב ירמיה בר אבא אמרי אתיתו מברנש לבי כנישתא דדניאל דהוה תלתא פרסי בשבתא אמאי סמכיתו אבורגנין הא אמר אבוה דאבוה ד משמיה דרב אין בורגנין בבבל ה נפק ואחוי ליה הנהו מתוותא דמבלען בשבעים אמה ושיריים: אמר רב חסדא דריש מרי בר מר מאי דכתיב [1] לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד דבר זה אמרו דוד ולא פירשו אמרו איוב ולא פירשו אמרו יחזקאל ולא פירשו עד שבא זכריה בן עדו ופירשו אמרו דוד ולא פירשו דכתיב לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד אמרו איוב ולא פירשו דכתיב [2] ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים אמרו יחזקאל ולא פירשו ו דכתיב [3] ויפרש אותה לפני והיא כתובה פנים ואחור וכתוב אליה קינים והגה והי קינים זו פורענותן של צדיקים בעולם הזה וכן הוא אומר [4] קינה היא וקוננוה והגה זו מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא וכה"א [5] עלי הגיון בכנור והי זו היא פורענותן של רשעים לעתיד לבא וכן הוא אומר [6] הוה על הוה תבא עד שבא זכריה בן עדו ופירשו דכתיב [7] ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה ארכה עשרים באמה ורחבה עשר באמה וכי פשטת לה הויא לה עשרין בעשרין וכתיב היא כתובה פנים ואחור וכי קלפת לה כמה הויא לה ארבעין בעשרין וכתיב [8] מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן וגו' נמצא כל העולם כולו אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה ואמר רב חסדא דריש מרי בר מר מאי דכתיב [9] והנה שני דודאי תאנים מועדים לפני היכל ה' הדוד (ה) אחד תאנים טובות מאד כתאני הבכורות

א) [עי' תוס' פסחים ב. ד"ה יכנס ותוס' ב"ק ס: ד"ה לעולם], **ב)** [נעיל כ:], **ג)** [סס], **ד)** [נסס"ל: לאוקן], **ה)** [אמנם דר"ג פ' כה], **ו)** [דניאל ו:], **ז)** נס"ל: לסוף, **ח)** נס"ל: באמתו, **ט)** [נ"ל שקליס], **י)** [וע"ע תוס' מנחות לה: ד"ה וכמה],

תורה אור השלם

1. לְכָל תַּכְלָה רָאִיתִי קֵץ
רְחָבָה מִצְוָתְךָ מְאֹד:
תהלים קיט צו

2. אֲרֻכָּה מֵאֶרֶץ מִדָּהּ
וּרְחָבָה מִנִּי יָם:
איוב יא ט

3. וַיְפָרֹשׂ אוֹתָהּ לְפָנַי
וְהִיא כְתוּבָה פָּנִים וְאָחוֹר
וְכָתוּב אֵלֶיהָ קִנִים וְהֶגֶה
וָהִי: יחזקאל ב י

4. קִינָה הִיא וְקוֹנְנוּהָ:
בְּנוֹת הַגּוֹיִם תְּקוֹנְנֶנָּה
אוֹתָהּ עַל מִצְרַיִם וְעַל
כָּל הֲמוֹנָהּ תְּקוֹנְנֶנָּה אוֹתָהּ
נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים:
יחזקאל לב טז

5. עֲלֵי עָשׂוֹר וַעֲלֵי נֵבֶל
עֲלֵי הִגָּיוֹן בְּכִנּוֹר:
תהלים צב ד

6. הוֹי עַל הוֹי תָּבוֹא
וּשְׁמֻעָה אֶל שְׁמוּעָה
תִּהְיֶה וּבִקְּשׁוּ חָזוֹן מִנָּבִיא
וְתוֹרָה תֹּאבַד מִכֹּהֵן
וְעֵצָה מִזְּקֵנִים:
יחזקאל ז כו

7. וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה
רֹאֶה וָאֹמַר אֲנִי רֹאֶה
מְגִלָּה עָפָה אָרְכָּהּ
עֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרָחְבָּהּ
עֶשֶׂר בָּאַמָּה: זכריה ה ב

8. מִי מָדַד בְּשָׁעֳלוֹ מַיִם
וְשָׁמַיִם בַּזֶּרֶת תִּכֵּן וְכָל
בְּשָׁלֹשׁ עֶפֶר הָאָרֶץ וְשָׁקַל
בַּפֶּלֶס הָרִים וּגְבָעוֹת
בְּמֹאזְנָיִם: ישעיהו מ יב

9. הֹרַאנִי יְיָ וְהִנֵּה שְׁנֵי
דּוּדֵאי תְּאֵנִים מוּעָדִים
לִפְנֵי הֵיכַל יְיָ אַחֲרֵי
הַגְלוֹת נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ
בָּבֶל אֶת יְכָנְיָהוּ בֶן
יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה וְאֶת
שָׂרֵי יְהוּדָה וְאֶת הֶחָרָשׁ
וְאֶת הַמַּסְגֵּר מִירוּשָׁלִם
וַיְבִאֵם בָּבֶל: הַדּוּד אֶחָד
תְּאֵנִים טֹבוֹת מְאֹד
כִּתְאֵנֵי הַבִּכּוּרוֹת וְהַדּוּד
אֶחָד תְּאֵנִים רָעוֹת מְאֹד
אֲשֶׁר לֹא תֵאָכַלְנָה
מֵרֹעַ: ירמיהו כד א-ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' מטפס ויורד איני והא אמר רב יוסף אמר ר' יהודה אמר שמואל. נ"ב ע"ל דף כ"ג: **(ב)** תוס' ד"ה אחד וכו' וכו' חה מיין לו ואם סוכר דוכל בשליש עפר האלך שליש היינו אמה דהוא עלמו וכו' משמע דאצבע שלישי דהיינו:

גליון הש"ס

גמ' א"ר יהודה אמר שמואל לא הותרו פסי בירלות. עיין שבת דף לט ע"ב תוס' ד"ה אא"כ: **רש"י** ד"ה ושמים. **חצי אמה** על חצי אמה. עיין לעיל דף ד ע"א ברש"י ד"ה אלו הקרנות:

לעזי רש"י

קרפי"ר [רנפי"ר]. לזחול.

טז א מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה ג: **טז** ב ג ד מיי' שם הל' ל והלכה לב:
יז ה מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלח סעיף ו [וסעיף ז בהגה]:

רבינו חננאל

מטפס ויורד ושותה מטפס ועולה. פי' מטפס מסתרך מלשון שממית בידים תתפש, והיא בהיכלי מלך. ואם הבורות רחבים שאין יכולין לטפס ולירד אפילו לאדם נמי. פי' אם היו הבורות רחבות שאין אדם יכול ליטפס ולירד מותר למלאות גם לאדם. **ולא ימלא אדם ויתן לפני בהמתו אבל ממלא הוא ושופך והיא שותה מאיליה.** ואקשינן א"כ מה הועילו ראשה ורובה של פרה, ואוקמה אביי באיבוס העומד ברשות הרבים. איני והא אמרינן משמיה דשמואל לא הותרו פסי בירלות אלא לבאר מים חיים בלבד, ואי לבהמה מים חיים למה לי. ושנינן דילמא בעינן כעין מידי דחזי לאדם. איכא דאמרי אמר **רב ירמיה בר אבא אמר רב** אין בורגנין, **ולא פסי בירלות לא בבבל ולא בחוצה לארץ.** פי' בורגנין כמין שובכין עשויין בשדות ולאצ[ו]ר בהן תבואה, ובמקום שמצויין בידקי דמיא דזיקנין דסילקי ושטפי להן לא עבדי. וכן אי(סי) חייש[ן] משום גנבי לא שבקי פירי בבורגנין. הילכך בבבל דשכיחי בידקי דמיא ו[ן]בחוצה לארץ דשכיחי גנבי לא עבדי בורגנין. פסי בירלות נמי בבבל שכיחי מיא בכל מקום ולא צריכי להשקות ממי הבארות, ובחוצה לארץ נמי לא שכיחי מתיבתא ולא צריכי רבים למיתי לפירקא, במקום עולי רגלים. א"ל **רב חסדא** למרי בריה דרב הונא אמרי דקא אתיתו בשבת מבי כוש לבי כנישתא דדניאל ג' פרסי אמאי סמכיתו אבורגנין, והא אמר אבוה דאימך אין בורגנין **בבבל.** כלומר אין תורת בורגנין בבבל. **נפק אחוי ליה הנהו מתוותא.** פי' כגון כפרים שסמוכין זה לזה בתוך ע' אמה ושירים. וכאילו הללו תלתא פרסי חדא מדינה היא, (כיון) [כגון] דלית ביניהו [הרחקה] יתר (רחק) משבעים אמה ושירים כתדנן וכן שלשה כפרים המשולשים אם יש בין שנים החיצונים קמ"א אמה ושליש אמה עשה האמצעי את שלשתן להיות אחד. **כת' לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד.** א' דוד ולא פירשו. וכן איוב, וכן יחזקאל, עד שבא זכריה בן עדו ופירשו. ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה ארכה עשרים באמה ורחבה עשרה באמה. פי' עפה כפולה כדמתרגמינן רבוע יהיה כפול מרבע יהא עיף. כי פשטת לה כמה הויא עשרים בעשרים. והיא כתובה פנים ואחור. כי קלפת לה, ומשורת ליה לאחור בהדי פנים, כמה הויא ארבעין בעשרין, וכתיב שמים בזרת (תיקן) [תכן]. נמצא העולם כולו זרת על זרת [שהן] ארבעין אמה בעשרין משתכח (בבריתא) [בתבריתא] ת"ת אמה. וכל אמתא אית בה ד' זרתות ב' זרתות אורך וב' זרתות רוחב, נמצא ארך המגילה שלשת אלפים ומאתים זרת ברוחב(ו) זרת. וזו היא שיעור התורה. נמצא שיעור העולם זרת. והוא משלשת אלפים ומאתים זרת חלקים בתורה. **הדוד (ה)אחד תאנים (טובים) [טובות] מאד אילו צדיקים גמורים**

הבכורות. תלמיס חשובות הממהרות להתבשל: שאוגדות. קושרות פתחן לצורך בעליהן שאינן נבעלות לאחרים. אוגדות לשון אגודה. ל"א שמגידות פתחיהן כשרואה דם אומרת לבעלה ויפרוש הימנה: **חדשים.** דברי סופרים: **גם ישנים.** דברי תורה: **דודי צפנתי.** ושמרתי כל אלה לך לשמך: **פעמים פעמים ניתנה.** שתהא זו חדשה וזו ישנה: **דברי סופרים.** חדשים שנתחדשו בכל דור ודור לגדור גדר וסייג: **ויותר מהמה.** לעיל מייתי כתיב דברי חכמים כדרבונות אלו דברי תורה שנמסרו למשה על פה שנחלקו בהן חכמי ישראל לאחר שנתמעט הלב ושכחו כדכתיב בסיפיה דקרא נתנו מרועה אחד זה משה וכתיב בתריה ויותר מהמה בני הזהר ממה שניתן בסיני בכתב שהוא עיקר בני הזהר באלו שבעל פה שגם הם עיקר אלא לכך לא נכתבו שאין קץ לעשות ספרים הרבה בכל אלה: **עשה ולא תעשה.** יש בהן שאין בהן חיוב מיתה אבל דברי סופרים חייבין מיתה על כולן כדכתיב (קהלת י) ופורץ גדר ישכנו נחש: **ולהג הרבה.** המלעיג עליהן ביגיעות[מ] בשר נידון[מא]: **כל ההוגה בהן.** בכל שעה שאדם מחזר בדברי תורה מולא בהן טעם: **הגרסי.** שם מקום. ל"א שהיה טוחן גריסים: **וחיי עלויין בחייך.** שאין לי אלא מה שאתה נותן ומזמן לי: **בילדותו.** שהיה יכול לקבל[מב] טורח ועיניו: **שלמה היקן עירובי חצירות.** וגזר שלא להוליא מרשות היחיד לרשות היחיד חבירו לעשות סייג והרחקה לאיסור תורה שלא יבוא להתיר מרשות הרבים לרשות היחיד והיינו דכתיב ואיזן וחקר תיקן משלים שעשה אזנים לתורה כאזני כלי שאוחזין אותו בם: **וידים.** נטילת ידים לעשות סייג לטהרות: **כרמים.** מקום שווקים הן וישוב גדול ורגל רוכלין וסוחרין מצויה שם לפיכך גזל ועריות נוהג בהן: **הסדה.** בני (מג) בגא ועובדי אדמה ועוסקין בתורה מתוך דוחק: **סמדר.** גדול מפרח כך משנה מפורשת יותר מן המקרא: **הנצו הרמונים.** גדלו כל לרכן וכבר הגיע גדל סביבותיו כעין שומר שיש לאגוזים קטנים: **משל.** טעם: **אגמריה בסימני טעמים.** קבע לה מסורת וסימנין בין בתיבות המקרא בין בגירסא של משנה: **ועשה לה אזנים.** שתיקן עירובין וידים וגזר על השניות לעריות כדמפרש ביצמות (כא.) וע"י כך אוחזין ישראל במצות שנתרחקו מן העבירה כדרך שנוח לאחוז בכלי שיש לו בית יד משאין לו:

שמשכים

מפני מה לא נכתבו. א] ב) וגם בהלכה למשה מסיני ג) לא נתנו כדי שלא ישתכחו ד):

מוטב אמות מיתת עצמי. אף על גב דכפ' קמא (ד' יז.) אמר ארבעה דברים פטורין במחנה רחילת ידיים וכל שכן במקום סכנה מחמיר על עצמו היה:

בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים. אף על גב דתיקן נמי שניות כדאמר בפרק שני דיבמות (ד' כא.) הא דלא חשיב הכא משום דלאו בגמ אחת תיקן ואחר בת קול תיקן ומדכתיב איזן וחקר תיקן משלים הרבה משמע נמי שהרבה תקנות עשה אלא הבכורות והדוד (ה) אחד תאנים רעות מאד אשר לא תאכלנה מרוע תאנים הטובות אלו צדיקים גמורים תאנים הרעות אלו רשעים גמורים ושמא תאמר אבד סברם ובטל סיכוים ת"ל [1] הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידין שיתנו ריח דרש רבא מאי דכתיב הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא [1] ועל פתחינו כל מגדים אלו בנות ישראל שמגידות פתחיהן לבעליהן ל"א שאוגדות פתחיהן לבעליהן חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם הרבה גזירות גזרתי על עצמי יותר ממה שגזרת עלי וקיימתים א"ל רב חסדא להההוא מדרבנן דהוה קא מסדר אגדתא קמיה מי שמיע לך חדשים גם ישנים מהו אמר ליה אלו מצות קלות ואלו מצות חמורות א"ל [מג] וכי תורה פעמים פעמים ניתנה אלא הללו מדברי תורה והללו מדברי סופרים דרש רבא מאי דכתיב [2] ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה וגו' בני הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה שדברי תורה יש בהן עשה ולא תעשה ודברי סופרים [3] כל העובר על דברי סופרים חייב מיתה שמא תאמר אם יש בהן ממש מפני מה לא נכתבו אמר קרא עשות ספרים הרבה אין קץ [2] ולהג הרבה יגיעת בשר א"ר פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה דרב אחא בר עולא מלמד שכל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת מתקיף לה רבא מי כתיב לעג להג כתיב אלא כל ההוגה בהן טועם טעם בשר תנו רבנן מעשה בר"ע שהיה חבוש בבית האסורין והיה ר' יהושע הגרסי משרתו בכל יום ויום היו מכניסין לו מים במדה יום אחד מצאו שומר בית האסורין אמר לו היום מימך מרובין שמא לחתור בית האסורין אתה צריך שפך חציין ונתן לו חציין כשבא אצל ר"ע אמר לו יהושע אין אתה יודע שזקן אני וחיי תלויין בחייך סח לו כל אותו המאורע אמר לו תן לי מים שאטול ידי אמר לו לשתות אין מגיעין ליטול ידיך מגיעין אמר לו מה אעשה שחייבים עליהן מיתה מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דעת חבירי אמרו לא טעם כלום עד שהביא לו מים ונטל ידיו כששמעו חכמים בדבר אמרו מה בזקנותו כך בילדותו על אחת כמה וכמה ומה בבית האסורין כך שלא בבית האסורין על אחת כמה וכמה [מד] אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שתיקן שלמה [4] עירובין ונטילת ידים יצתה בת קול ואמרה [3] בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני ואומר [4] חכם בני ושמח לבי ואשיבה חרפי דבר דרש רבא מאי דכתיב [5] לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים נשכימה לכרמים נראה אם פרחה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמונים שם אתן את דודי לך לכה דודי נצא השדה אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אל תדיני כיושבי כרכים שיש בהן גזל ועריות ושבועת שוא ושבועת שקר נצא השדה בא ואראך תלמידי חכמים שעוסקין בתורה מתוך הדחק נלינה בכפרים אל תקרי בכפרים אלא בכופרים בא ואראך אותם [מה] שהשפעת להן טובה והן כפרו בך נשכימה לכרמים אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות נראה אם פרחה הגפן אלו בעלי מקרא פתח הסמדר אלו בעלי משנה הנצו הרמונים אלו בעלי גמרא שם אתן את דודי לך אראך כבודי וגודלי שבח בני ובנותי אמר רב המנונא מאי דכתיב [6] וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף מלמד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של תורה שלשת אלפים משל על כל דבר ודבר של סופרים חמשה ואלף טעמים דרש רבא מאי דכתיב [7] ויותר שהיה קהלת חכם עוד לימד דעת את העם [ו]איזן וחקר תיקן משלים הרבה לימד דעת את העם דאגמריה בסימני טעמים ואסברה במאי דדמי ליה [ו]איזן וחקר תיקן משלים הרבה [מו] אמר עולא אמר רבי [מז] אליעזר בתחילה היתה תורה דומה [מח] לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים [8] קווצותיו תלתלים אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות שחורות כעורב [מט] במי אתה מוצאן במי

שמשכים

יח א מיי' פ"ח מהל' עירובין הל' ב סמג עשין לרכנן ח:
יט ב מיי' פ"ג מהלכות ת"ת הל' יב טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף כח:

מוסף רש"י

ועשה לה אזנים. שלא קופה לאחוז בהן הקופה ומשמרת שלא תפול, ה"ג ע"י שניות מתרחקין מן העבירות (יבמות כא.).

רבינו חננאל

והתאינים הרעות רשעים גמורין כו'. **חדשים** (ו)**גם ישנים דודי צפנתי לך.** הן דברי תורה ודברי סופרים. **בני** ה(י)זהר עשות **ספרים.** פי' היזהר בדברי סופרים [יותר] מדברי תורה, שדברי תורה עשה ולא תעשה, ודברי סופרים העובר על דברי חכמים חייב מיתה. כדתנן אמרו לו לר' טרפון כדיי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הילל. וכל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת. ת"ר מעשה בר' עקיב' שהיה חבוש בבית האיסורין, ולא מצא מים ליטול ידיו, ואמר מה אעשה והעובר על דברי חכמים חייב מיתה, אמר מוטב לי שאמות מיתת עצמי ואל אעבור על דעת חבריי כו'. **בשעה שתיקן שלמה** עירובין וגזר טומאה על הידים. כדמפרש בתחילת שבת, יצתה בת קול ואמרה לו בני [אם] חכם לבך ישמח לבי גם אני, חכם בני ושמח לבי ואשיבה חרפי דבר. **נשכימה לכרמים.** אילו [בתי] כניסיות ומקדש. נראה אם פרחה הגפן, אילו בעלי מקרא. פתח הסמדר, אילו בעלי משנה. הנצו הרימונים, אילו בעלי התלמוד. על כל דבר ודבר של תורה אמר שלשת אלפים משל, ועל כל דבר ודבר של סופרים אמר (שלשת) [חמשת] ח) אלפים טעמים. שנאמר ויהי שירו חמשה ואלף. **קווצותיו תלתלים שחורות כעורב.** במי אתה מוצא תילי תילים [של] הלכות

ח) אולי ט"ס הוא, וא"ל ממשה ואלף כדאיתא לפניו בגמ'

תורה אור השלם

1. הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ
וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים
חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים דּוֹדִי
צָפַנְתִּי לָךְ:
שיר השירים ז יד
2. וְיֹתֵר מֵהֵמָּה בְּנִי הִזָּהֵר
עֲשׂוֹת סְפָרִים הַרְבֵּה אֵין
קֵץ וְלַהַג הַרְבֵּה יְגִעַת
בָּשָׂר: קהלת יב יב
3. בְּנִי אִם חָכַם לִבֶּךָ
יִשְׂמַח לִבִּי גַּם אָנִי:
משלי כג טו
4. חָכַם בְּנִי וְשַׂמַּח לִבִּי
וְאָשִׁיבָה חֹרְפִי דָּבָר:
משלי כז יא
5. לְכָה דוֹדִי נֵצֵא הַשָּׂדֶה
נָלִינָה בַּכְּפָרִים: נַשְׁכִּימָה
לַכְּרָמִים נִרְאֶה אִם
פָּרְחָה הַגֶּפֶן פִּתַּח הַסְּמָדַר
הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים שָׁם אֶתֵּן
אֶת דֹּדַי לָךְ:
שיר השירים ז יב-יג
6. וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
מָשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה
וָאָלֶף: מלכים א ה יב
7. וְיֹתֵר שֶׁהָיָה קֹהֶלֶת
חָכָם עוֹד לִמַּד דַּעַת אֶת
הָעָם וְאָזַן וְחִקֵּר תִּקֵּן
מְשָׁלִים הַרְבֵּה:
קהלת יב ט
8. רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פָּז
קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים
שְׁחֹרוֹת כָּעוֹרֵב:
שיר השירים ה יא

הגהות הב"ח

(מ) רש"י ד"ה הסדה בני באגא ועובדי:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה מפני. לא נתנו כדי שלא ישתכחו. עיין תשובת מו"י סי' קנב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תוס' ד"ה מפני וכו' וגם בהל"מ לא נתנו כדי שלא ישתכחו. עי' יבמות דף עז ע"ב תוס' ד"ה הלכה וכשו"ת מו"י סימן קל"ב וכשו"ת מוהר"ר הגרי"ז סי' נג:

מסורת הש"ם

א) [חולין קא:], ב) ברכות ד:, ג) שבת יד: ד) [בפ"ג: זרעים שלא עשון], ה) יבמות כא., ו) [ש"ל אלעזר], ז) פ"ח לקוחה, ח) בפ"ב: ביגיעת, ט) בפ"ג נוסף: והיינו נותה, י) בפ"ג: לסבול, כ) [עי' שו"ת חות יאיר סי' קנב כוונת תוס' בזה], ל) בפ"ג נוסף דיבור: מי כתיב לעג. מכל מקום אמת הוא שגילון בגמרא רומתת כדאמרינן בהגיזקין (גיטין מ.), גבי יפו הגולרי,

מא) בפ"ג: לבטול, מב) [עי' שו"ת חות יאיר סי' קנב כוונת תוס' בזה], מג) בפ"ג נוסף דיבור: מי כתיב לעג. מכל מקום אמת הוא שגילון בגמרא רומתת כדאמרינן בהגיזקין (גיטין מ.), גבי יפו הגולרי,

מד) בפ"ג: לבטול, מה) בפ"ג: ביגיעת, מו) בפ"ג נוסף: והיינו נותה, מז) בפ"ג: לסבול, מח) בפ"ג נוסף דיבור: מי כתיב לעג. מכל מקום אמת הוא שגילון בגמרא רומתת כדאמרינן בהגיזקין (גיטין מ.), גבי יפו הגולרי,

מט) [חולין קא:], נ) ברכות ד:, נא) שבת יד: נב) [בפ"ג: זרעים שלא עשון], נג) יבמות כא., נד) [ש"ל אלעזר], נה) פ"ח לקוחה, נו) בפ"ב: ביגיעת, נז) בפ"ג נוסף: והיינו נותה, נח) בפ"ג: לסבול, נט) בפ"ג נוסף דיבור: מי כתיב לעג. מכל מקום אמת הוא שגילון בגמרא רומתת כדאמרינן בהגיזקין (גיטין מ.), גבי יפו הגולרי,

שמשכים ומעריב. שמורות לשון שחרית. כעורב לשון ערבית: עורב לאחרי על בניו כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים וכנכסין לתוך פיהן[ה]: **קורמי.** ירקות. ליטנא אחרינא (ה) גמי לח כי עקרת לההוא רליכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ליפתא בחלי"ף בי"ת דר' מכיר מלאתיו: **אל פניו.** של הקב"ה ודומה לו כמשאוי לפניו: **ונא למחר נעשוסס.** שלאחר מיתה לעתיד לבוא אם בא לקיים מצות אינו מועיל דמי שטרח בערב שבת יאכל בשבת כדאמר במס' ע"ז[ו]: **אפיס.** משמע פיס בין שוחקות בין זעומות אפיס שוחקות מאריך ומאחר לצדיקים לעתיד לבא ואפיס זעומות מאריך לרשעים ומאחר פורענותם לעוה"ב: **בור ופסין.** רוחב הבור עם חלל היקף הפסין הרחוקין שתי אמות: **או דילמא בור.** לחודיה שרי בבית סאתים לבד הרחקת ב' אמות: **אדם נותן עיניו בבורו.** ואם בא ללמוד מכאן היתר מן הבור הוא למד והרי אינו אלא בית סאתים הלכך אע"פ שהוקף יותר על כן לא אתי למישרי קרפף יותר מבית סאתים דעלמא אלא הוקף לדירה: **או דילמא במחילתו אדם נותן עיניו.** ואם בא ללמוד מכאן היתר למקום אחר מן המחילה ילמוד הלכך אתי למישרי בעלמא יותר מבית סאתים אי שרית הכא: **לא אמרו להרחיק.** ההיקף לבד בית סאתים של רוחב הבור אלא שתי אמות: **אריך וקטין.** ק' על כ' דהוו סאתים כאלו המשכן לר' יהודה אע"פ שאינו מרובע מותר ובלבד שלא יהא בין ארכו ורחבו יותר מבית סאתים ולר"ש בעינן מרובע דכאמר בהדיא בית סאתים על בית סאתים דהוי שבעים אמה ושייריס על שבעים אמה ושייריס כדאמר בהאי פירקין (ד' כג.). קטין קלר ברחבו: **לו אויר.** אף על פי שאינו מקורה אם תשמישו לדירת אדם לכניסה ולילאה תמיד: **וכל דירה.** שהיא מכוסה בגג והיא עשויה לשמירת אויר שחוצה לה: **מתני': גמ' חייבין עליה.** אלמא אתו רבים ומבטלי מחילה: **הכא איכא שם ד' מחילות.** שיש שתי אמות (ט) היכר היקף דופן לכל רוח: (ט) **סולמא דלור.** סלע הר גבוה סביב לעלות

שמשכים ומעריב עליהן לבית המדרש רבה אמר במי שמשחיר פניו עליהן בערוב רבא אמר במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו בערוב כי הא דרב אדא בר מתנא הוה קאזיל לבי רב אמרה ליה דביתהו ינוקי דידך מאי אעביד להו אמר לה מי שלימו קורמי באגמא [1] ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו א"ר יהושע בן לוי אילמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו [ה] בביכול כאדם שנושא משוי על פניו ומבקש להשליכו ממנו לא יאחר לשונאו א"ר אילא לשונאיו הוא דלא יאחר אבל יאחר לצדיקים גמורים והיינו [ו] דא"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב [2] אשר אנכי מצוך היום לעשותם היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשותם למחר לקבל שכרם [ז] א"ר חגי ואיתימא ר' שמואל בר נחמני מאי דכתיב [3] ארך אפים ארך אף מבעי ליה אלא ארך אפים לצדיקים ארך אפים לרשעים: ר' יהודה אומר עד בית סאתים וכו': איבעיא להו בור ופסין קאמר או דילמא בור ולא פסין קאמר אדם נותן עיניו בבורו ולא גזרינן דילמא אתי לטלטולי יותר מבית סאתים בקרפף או דילמא אדם נותן עיניו במחיצתו וגזרינן דילמא אתי לאיחלופי יותר מבית סאתים בקרפף ת"ש כמה הן מקורבין כדי ראשה ורובה וכמה הן מרוחקין אפי' כור אפי' כוריים ר' יהודה אומר בית סאתים מותר יתר מבית סאתים אסור אמרו לרבי יהודה אי אתה מודה בדיר וסהר מוקצה וחצר אפילו בית חמשת כורים ובית עשרת כורים שמותר אמר להם זו מחיצה ואלו פסין ר"ש בן אלעזר אומר בור בית סאתים אבית סאתים מותר ולא אמרו להרחיק אלא כדי ראשה ורובה של פרה הא מדקאמר ר"ש בן אלעזר בור ולא פסין מכלל דרבי יהודה בור ופסין קאמר ולא היא ר' יהודה בור בלא פסין קאמר אי הכי היינו דר' שמעון בן אלעזר איכא בינייהו ארך וקטין כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר [א] כל אויר שתשמישו לדירה כגון דיר וסהר מוקצה וחצר אפילו בית חמשת כורים ובית עשרת כורים מותר [ט] וכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית סאתים מותר יתר מבית סאתים אסור: **מתני'** [ז] ר' יהודה אומר אם היה דרך רשות הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין וחכמים אומרים [2] אינו צריך: **גמ'** [ח] רבי יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כוחן של מחיצות כאן וסבירא ליה [ו] והאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה נגעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים ומי דרבנן אדרבנן [ז] דתניא יתר על כן א"ר יהודה מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים עושה לו לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדרבי יהודה לא קשיא התם דאיכא שתי מחיצות מעלייתא הכא ליכא שתי מחיצות מעלייתא דרבנן אדרבנן [נמי] לא קשיא הכא איכא שם ארבע מחיצות התם ליכא שם ד' מחיצות א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רה"ר יתיב רב דימי וקאמר ליה להא שמעתא א"ל אביי לרב דימי מ"ט אילימא

ארך אפים לצדיקים ולרשעים. אפיס שוחקות מאריך לצדיקים עד לעתיד וזעומות לרשעים ומאחר פורענותם עד לעולם הבא וגם זה לעוזבה שיש להם שהות לחזור בתשובה כדמשמע בחלק (סנהדרין ד' קיח.). דהוי נמי לטובה [ע' תוס' ב"ק נ: ד"ה אלכן]:

או דלמא בור בלא פסין קאמר.

פירוש ופסין לא יהו מרוחקין מן הבור אלא כדי רחשה ורובה של פרה אבל אין לפרש דפסין נמי אי בעי מרחיק עד בית סאתים מדקאמרי' בסמוך אי הכי מאי בייניהו בין לר"ש בין לר' יהודה ולפי זה טובא איכא בייניהו דר' שמעון לא שרי [ג] אלא להרחיק כדי רחשה ורובה של פרה ור' יהודה מתיר עד בית סאתים אלא ודאי גם ר' יהודה לא שרי להרחיק אלא כדי רחשה ורובה של פרה אע"ג דאדם נותן עיניו בבורו ולא במחילה אין להתיר יותר:

בור ופסין קאמר. והא דאמר בפרקין (ד' כה.) קרפף יותר מבית סאתים ובנה [ד] עמוד גבוה י' ורחב ד' מיעטו ה"ג האי בור למה לא הוי מיעוט וי"ל דהתם במחילות טובות אבל בפסין לא התירו בין הכל אלא בית סאתים:

והא א"ר יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה. ואם תאמר שאני ירושלים דהוה רחבה שם עשרה אמות ופסין ליכא אלא י"ג ושלש וי"ל הואיל והיה לירושלים צורת הפתח דחשיב כמחילה כדאמר בפ"ק (ד' יח.) ואם יש לו צורת הפתח א"ל למעט לא היה לרבים דבקעי לבטל המחילה ואפילו לרב [ה] דאמרינה לריך למעט מודה הוא דמן התורה מהני תדע דהא פיאה מתרת בכלאים אפילו יותר מעשר ולפי פירוש אחר דפירשתי (ד' ו.) גבי יתר (ט) על כן ניחא:

חייבין עליה משום רשות הרבים.

ואית כיון דמסקינן דרבי יוחנן סבר ליה כרבי יהודה אמאי חייבין עליה משום רשות הרבים הא אית ליה שתי מחילות דאורייתא וי"ל דירושלים היתה מפולשת מארבע לדדין וחייבין עליה משום רה"ר לעומד באמצע הפילוש דליכא מחילה:

קשיא דרבי יהודה אדר' יהודה.

קא סלקא דעתיה דמקשה דלרבי יהודה שלש מחילות דאורייתא ולחי וקורה משום מחילה אלמא לא אתו רבים ומבטלו מחילה דאי שתי מחילות דאורייתא לא הוה פריך מידי ומשני קסבר שתי מחילות דאורייתא אי נמי אפילו קסבר שלש מחילות דאורייתא לא אתו רבים ומבטלי מחילה שלישית כיון דאיכא שתי מחילה שלישית:

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא.

הוה מלי לשנויי דרבנן לא פליגי אדרבי יהודה אלא מדרבנן אבל מדאורייתא מודו ליה: אילימא

מסורת הש"ס

ה) [עיין פי' רש"י חגיגה יג: וביומא נ: ובמגילה כח.], ו) [ע"ז ג. ד:, ז) ב"ק נ. ע"ש, ד) שבת ו: [לעיל כ.], ט) [סנה', ו) לעיל ו: ולקמן קח., ז) שבת ו. קיז. לעיל ו. יב: לקמן נט: ודף לה., ח) [עי' ויק"ל בפי"ט], ט) [דף ג.], י) שיין לע"ב,

תורה אור השלם

1. וּמִשְׁלַם לְשֹׂנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ לֹא יְאַחֵר לְשֹׂנְאוֹ אֶל פָּנָיו יְשַׁלֵּם לוֹ: דברים ז י
2. וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַמִּצְוָה וְאֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לַעֲשֹׂתָם: דברים ז יא
3. וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת: שמות לד ו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קורמי ירקות לשנא אחרינא קוראמי גמי לח: (ב) ד"ה הכא איכא וכו' ותיבת היכר נמחק: (ג) תוס' ד"ה אי דילמא וכו' לא שרי להרחיק אלא כדי רחשה: (ד) ד"ה בור וכו' ובנה בו עמוד גבוה י' ורחב ד' ומיעטו הוי מיעוט והכא נמי אמי: (ה) ד"ה והא דאמר וכו' גבי יתר. ר"ב דף ו ע"ב בד"ה וכי מימא:

גליון הש"ם

גמ' וכל דירה שתשמישה לאויר. לעיל דף טו ע"א ועי' ברכות דף כה ע"ב ובכרכינו יומה: תוס' ד"ה והאר"י כו'. דאתגייה צריך למעם מודה הוא דמן התורה מהני. ע"ל דף ו ע"א תד"ה רב אמר:

מוסף רש"י

כביכול. נאמר בהקב"ה כבאדם שיכול להאמר בו כן (מגילה כא. וכביר"ז יומא ג: וחגיגה יג). **היום לעשותם.** בעולם הזה, ולא למחר לעשותם. דאינו יכול לעשותם בעולם הבא (ע"ז ג.) דאין מצות לעתיד (שם ד:). **למחר לקבל שכרם.** לעולם הבא (דברים ז יא). **ארך אף מבעי ליה.** אלכן אף משמע מאריך רוגז וממתין מליפרע, אלכן אפיס משמע שני רצונים, אחת של טובה ואחת של רעה (ב"ק נ:). **ארך אפים לצדיקים.** מלשון שכר טוב לאלתר, **ארך אפים לרשעים.** מליפרע מהן לאלתר (שם). **וכל דירה וכו' יתר מבית סאתים אסור.** דאלאו דירה אלא דירה הוא דעל כרחו הוא לד שם (לעיל סו.). **אם היה דרך רה"ר מפסקתן.** שאין שם דרך אלא בין הפסין (לעיל כ:) **יסלקנה לצדדין.** דאתי דרשת רבים ומבטלי מחיצות (שם וכביר"ז שבת ו:). **כאן הודיעך כוחן של מחיצות.** כאן הודיעך כוחן של מחיצות, דאם מחיצות מבטלי משום בקיעת רבים (לעיל כ:). **ירושלים וכו' חייבין עליה משום רה"ר.** יהושלים רה"ל שלה מכוון משער לשער ומפולש ויש בה דרימת שיש ריבוא ולחצ שם עשרה אמה, ואילמלא שנועלין דלתותיה בכל לילה חייבין עליה בשבת משום רה"ר, אבל בעינלת דלתות משוא לה כחצר של רבים ומערבין את כולה וכל זמן שלא עירבו הוא כרמלית ולא מחייבי עלה, והכי נמי אמרינן בפרק בתרא (קא.). דירושלים כרמלית היא (לעיל ו:) **אי:** דעיר של רבים היא שאוכלוסין הרבה בתוכה, אבל עכשיו דדלתותיה נגעלות אלו רה"ל, שאינה כדגלי מדבר, שהוא דרך פתוח כל שעה (לקמן קא.). **יתר על כן אמר ר' יהודה.** לעיל מינה אחיי בבונה עליה מבית לבית שבשבי לידי רה"ל וכן בגזרים המפולשין לרה"ל, דשרי ר' יהודה לבטלותיי תותיה משום פי מקרה יוכל ושותם, בפרק כל גגות העיר (לקמן לה.), ולקמן בגרייתא נעלות, כיון שמפסיקין על כן אפילו הימי דליכא פי מקרה, הואיל ואיכא שתי מחיצות מעלייתא, מחיצת הבית מבטלן ומחיצת בית הסני מבטלן, סגי בתקנתא פורתא (לעיל ו:).

ב) מוי' פט"ז מהל' שבת הל' [ח] ד (ה) [ומפי"ל הל' ח] סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שנח סעיף ח:

כא ב מוי' פי"ז מהל' שבת הלכה ג:

רב נים גאון

רבא אמר במי שמתאכזר על בניו בערוב. עיקר דליה מיהא דכתיב ולבני עורב אשר יקראו. וזה הדבר ידוע הוא כי הערוב יטוש את אפרוחיו כל זמן שעדיין לא העלו אברה. ולאחר שתעלה עליהן אברה והן משחירין הוא חוזר אליהן. וכתיב נמי מי יכין לעורב צידו. ובכתובות בפרק נערה שנתפתתה הקשו ועורבא בעי בניה, והכתיב לבני עורב אשר יקראו. לא קשיא הא בחיוראי והא באוכמי.

רבינו חננאל

במי שמשכימין ומעריבין עליהן בבהמ"ד. רבה אמר במי שמשחירין פניהם עליהן כעורב. רבא אמר במי שמתאכזר על בניו כעורב. כדרב אדא בר אהבה דכד הוה אזיל בי רב הוה אמרה ליה דביתהו ינוקי מאי אעביד להו, הוה אמר לה איכא קורמי באגמא. פי' ירקות שדה באגם יאכלו מהם. אשר אנכי מצוך היום לעשות, ולא היום לקבל שכרם כו'. ארך אפים לצדיקים ולרשעים כו'. מתני' ר' יהודה אומר עד בית סאתים כו'. איבעיא להו ר' יהוד' בור ופסין קאמר או דילמא בור בית סאתים זולתי פסין קאמר. אדם עיניו בבורו ולא גזר דילמא אתי לטלטולי בקרפיף דעלמא יתר מבית סאתים, או דילמא עיניו במחיצתו, שהן הפסין וכיון שהם יתר מבית סאתים גזר פסין אטו קרפיף, מאי. ת"ש כמה הן מקורבין כדי ראשה ורובה של פרה, וכמה יהו רחוקין מן הבאר, אפי' כוריים מותר כו'. ר' יהוד' אומר בית סאתים מותר כו'. ר' שמעון בן אלעזר אומר באר שהוא בית סאתים אינו מותר להרחיק מבאר אלא כדי ראשה ורובה של פרה. מדתני ר' שמעון בן אלעזר אומר בור בית סאתים על בית סאתים, מכלל דר' יהוד' באר ופסין בית סאתים קאמר. ודחינן לא ר' יהוד' נמי בור בלא פסין קאמר, ובבור אורוך וצר פליגי, ר' שמעון בן אלעזר בעי ארכו כרחבו, ור' יהוד' לא חייש כלל. אמר ר' שמעון בן אלעזר כל אויר שתשמישה לבית דירה כגון דיר וסהר ומוקצה וחצר אפילו עשרת כורים מותר. פי' דיר כדתנן הכונס צאן לדיר, ותנן בעיניין מעשר בהמה כונסן לדיר. סהר, כגון רחבה שעושין אחורי העיירות ומקיפין אותה להכניס פירות וכיוצא בהן

ערוי. מוקצה, מקום גבוה הוא שנעשה מוקצה מן רה"ר ומן הכרמלית, והללו יש בהן ריוח כמו הבקעה, כדתנן הוליכוהו לעיר אחרת ונתנוהו בדיר או בסהר, ואמרינן גזירה הילוך דדיר וסהר אטו הילוך דבקעה. קרפיף הוא כעין כותלים בלא קירוי, והיא נקראת מלוסא של חצר ט). וכל שתשמישה לאויר. כגון בורגנין בית [סאתים מותר], יתר מבית סאתים אסור. זו פשוטה היא. מתני' ר' יהוד' אומר אם היה דרך הרבים מפסקתה יסלקנה לצדדין, וחכמים אומרים אינו צריך. ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כחן של מחיצות, שאע"פ שמפסיקין אותן העוברים והשובים כמו רשות הרבים שיש שם מחיצות נעשה (ב)רשות היחיד. ואקשינן ר' יוחנן אמר כאן וסבירא ליה, והאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ירושלם אילמלי דלתותיה נינעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים, והנה ירושלם הרי היא מוקפת חומה שהיא חומה מעליא, וא"ר יוחנן אילולי שדלתותיה נינעלות בלילה ואין מפסיק בה משום כך היא רשות היחיד, אבל אילו לא היו דלתותיה נינעלות, כיון שמפסיקין אותה דרך הרבים כרשות הרבים היא ותורת רשות הרבים בה, ומחיצותיה אינן מועילות בה. אלא כאן ולא סבירא ליה. בכאן הנוסחאות מתחלפות. אמר ר' יוחנן ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רשות הרבים. אמר ליה רב דימי מאי טעמא

ט) אולי כונתו לדברי הש"ס דכ"ב דף סז המוכר את הבית לא מכר אלא מילוסא של חצר

אילימא משום דמקיף סולמא דצור. הוה מצי לאקשויי מר' יוחנן גופיה דאמר לעיל ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר ושמא התם הוי אליבא דר' יהודה דאית ליה דאתו רבים ומבטלי מחילה והכא אליבא דרבנן: **דילמא** מעלות ומורדות קאמרת.

ודווקא בארץ ישראל כדמפרש טעמא בסמוך יהושע אוהב ישראל היה אבל בחולה לארץ חייב ואליבא דר' יהודה אבל לרבנן אפי' בחולה לארץ פטור דלא אתו רבים ומבטלי מחילה ותימה דלרבנן כל ארץ ישראל תעשה רה"י ע"י סולמא דצור ומחתנא דגדר ובבל נמי דמקיף לה דיגלת ולא אתו רבים ומבטלי מחילתן ור' יוחנן דאמר בפרק הדר (לקמן ד' סז:) קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפי' כור ואפי' כוריים הזורק לתוכו חייב והוא הדין אפי' לאלף כורים דמה שיעור יהיה וי"ל דמחילה שאינה עשויה בידי אדם לא משיבא מחילה כולי האי ואפי' רבנן מודו דאתו רבים ומבטלי מחילה: **קרקפנא** חזיתיה לרישך. ריש היינו רבה שהיה רבו של אביי והוי כמו ריש בקרירי וריש דרישך בחמימי (שבת ד' נה.) ומצינו שהלך רבה לארץ ישראל ללמוד תורה לפני ר' יוחנן בסוף פרק שני דייני גזירות (כתובות ד' קיא.) אבל אביי עצמו לא מצינו שהלך ללמוד תורה שם [1] [ועוד שלא ראה אביי את ר' יוחנן אבל רבה תלמידו של רבי יוחנן הוה] [2]: **תל המתלקט בו'.** לא הוה שמיע ליה הא דא"ר יוחנן מעלות ומורדות שבארץ ישראל בו' אבל בחולה לארץ חייבין:

מני אילימא רבנן. וא"ת לימא לעולם רבנן וקמשמע לן דאפילו לטלטל שרי דמפסי בירלות לא שמעינן דבעולי רגליס הקילו וי"ל דעדיפא קא משמע [3]:

אלא לאו ר' יהודה. וא"ת ולוקמא כגון שיש שתי מחילות גמורות דבהיא ודאי מודה ר' יהודה וי"ל דע"כ בשנפרצה מד' רוחות דאי בנפרצה מב' רוחות מאי איריא דלא ניחא תשמישתיה אפי' אי אפקעה אמרינן בטלה דעתיה. ואסיקנא הפסקת [רבים] (דר') [לר'] יהודה מבטלת מחיצות, ואפי' לא ניחא תשמישתיה אלא עולין לאותו התל ולכל (מוציא) [כיוצא] בו בחבל, וכן אפי' מעלות של בית חורין. ומותבינן עליה מיהא חצר שהרבים נכנסין בו בצד זו ויוצאין בצד אחר כנגדו רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה, שספק נגע בה ספק לא נגע בה טהור, דקימ' לן ספק טומאה ברשות היחיד טמא, ברשות הרבים טהור. מאי לאו ר' יהודה היא וקתני רשות היחיד לשבת. ודחינן לא רבנן היא ורשות הרבים לטומאה איצטריכא ליה. ת"ש **מבואות המפולשין לבורות שיחין ומערות וכו'.** פי' כגון שיש חדץ למבוי בור הולך מכותל לכותל פשיטא דהוי רה"י והא דנקט בור ולא נקט מחילה מופלגת ג' מן הכותל משום דבבור הוי חדוש טפי דאע"ג שרשות הרבים נמי מהלכת בתוכו אפי' הכי הוי רשות היחיד לשבת **ואיזהו** שבילי בית גלגול בו'. ואם תאמר והא ע"כ שבילי בית גלגול היו מתלקטים עשרה מתוך ארבע הואיל והוי רשות היחיד לשבת וא"כ מה צריך הכא לאתויי דר' יוחנן ועוד קשיא דאמאי לא משני רשות הרבים לטומאה איצטריכא ליה כדמשני לעיל ויש לומר דמשום הכי מייתי מדר' יוחנן דמשמע דעיקר חידושא הוי שהוא רשות היחיד לשבת מדלא אמרינן אפילו אין העבד יכול לרוץ כו' אפ"ה הוי רשות הרבים ואם תאמר ולמה לי אין העבד יכול לרוץ אפי' יכול נמי הוי רשות היחיד כיון שמתלקט עשרה מתוך ארבע ויש לומר דבעינן שלא יהא ניחא תשמישתיה שלא יהא עשוי כעין מדרגה דלא תהוי מחילתא נדרסת דאמר בפרק כל גגות (לקמן ד' פט:) [4] דלא הוי מחילתא: [5] **יהושע** אוהב ישראל היה. דוקא שבילי בית גלגול דלא ניחא תשמישתיה כלל כדמפרש ר' יוחנן אבל העבד יכול לרוץ אבל מבוי מפולש לבורות וחצר שרבים נכנסים לה בזו ויוצאין בזו הוי רה"ר לר"י אע"ג דהוו של יחיד הואיל וניחא תשמישתיה ולאוי לאמוקמו לרבים הוו רה"ר לר' יהודה ע"י בקיעת רבים ולהכי לא קאמר אלא דמשמע דצריך עדיין לשנויא דלעיל: **חגורה.** פירוש מחילה: והא

[1] [לעלות בו לא"י והוא גבוה י' טפחים:] **ומחפנא.** מורד [2] [חריץ עמוק י' טפחים ורחב ד' סביב א"י מחידך גיסא] והוי לה מחילה ונהי דאסור לטלטולי מדרבנן מיהו לאו רה"ר דאורייתא היא לאחיובי עליה: **מעלות ומורדות שבא קאמרת.** אמין חייבין עליהם משום רה"ר דלא ניחא דריסה דידהו ולא הוי רה"ר: **קרקפנא.** בעל הגולגולת כלומר אדם משוב: **עמודי.** של בית מדרש של ר' יוחנן: **שאינן דגלי מדבר.** דארץ חלקה היתה שהענן משוה אותה: **ואפי' עולין לו בחבל.** בעיא היא ורחבה קאמר לה: **מעלות בית מרון.** זקופין מאד ומעלה קרנה ומהלכין בה בזה אחר זה ולא שנים יחד כדאמרי' בר"ה (ד' יח.) כבני מרון כמעלות בית מרון: **חלר שהרבים נכנסין לה.** דרך פתחים או פרצות של עשר: **דלא ניחא תשמישתי'.** לרבים לדריסה שהפתחין קטנין וגידולין יש באסקופה ופשיטא דלא מבטלה בקיעת רבים למחילות: **אלא לאו ר' יהודה.** ואשמעי' דהיכא דלא ניחא תשמישתיה מודי: **בבורות סלקא דעתך.** היכי הוי מבוי בתוך הבור: **לבורות.** שיש בור בראשו אחד ובשפה [3] אחת קרנה מהלכין שם עד שעוברין: **שבילי בית גילגול.** מעלה גבוהה וזקופה היא בארץ ישראל: **יהושע אוהב ישראל היה.** ובמעלות ומורדות דארץ ישראל מודינא לך דאין חייבין עליהן וכי אמינא לך דחייבין בשאר חלקות קאמינא: **מתני' בור הרבים.** אי פסקי מיא מדכרי אהדדי: **באר היחיד.** נמי שרי דהא לא פסקי מיא: **לבאר הרבים.** דאיכא תרתי למעליותא: **חגורה.** היקף של חבלים:

גמ'

[1] [יכמות עח.], [2] [ני"ר"ח מרבה], [3] [לעיל ח. [טהרות פ"ו מ"י] תוספ' דטהרות פ"ו ה"ה, [4] טהרות פ"ו [מ"ו ושם אי' הבילין], [5] שם, [6] [מנחות סה.], [7] [לעיל יח.], [8] גירסת רש"ל, [9] רש"ל, [10] [עיין תוס' יכמות עח. ד"ה מחיתיה], [11] א"ר כיון דלא נפרלה אלא מב' רוחות ולא ניחא תשמישתיה פשיטא דלרבנן דאמרו לא אתו רבים ומבטלי מחילה דאיכא אפי' לטלטול. [12] א"נ מלישנא דבריתא לא משמע היתר טלטול כדאמר עלה לעיל אי מהתם ניחא ה"א ה"מ לזרוק וכו' [תוספות יבמות כ"י], [13] [עיין לג: תוס' ד"ה חייב], [14] א"נ אי עבד יכול לרוץ הוה ניחא תשמישתיה ואתו רבים ומבטלי מחיצתא לרבי יהודה ולא מסרה לחיל [תוספות יבמות],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ויצאין בזו רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה מני: (ב) רש"י ד"ה לבורות וכו' ובשפה קנרה כל"ל ומיהא אחת נמחק:

מוסף רש"י

רה"ר לטומאה. וספיקא טהור, דהא דפסק טומאה מקוטה גמרינן ובקוטה בכי האי אלר לאו מקום ייחוד וטמירה הוא (לעיל ח.). **אחד בור הרבים.** אי פסקי מיא מדלכי אהדדי ולא מטלטלי אתם (לעיל יח.). **בור.** מים מכונסים (שם). **באר.** מים חיים (שם).

רבינו חננאל (המשך)

או שיח כו' שנכנסין למבוי מצד זה ויוצאין מצד האחר למלאות מים מן הבור או מן השיח או מן המערה שחוץ למבוי על פני המבוי, רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה. [וכגון שהבור רחוק מן הכותל ג' טפחים מכל צד והולכין דרך כאן וכאן]. פי' **שביל** מקום מעבר צר כדמתרגמי' במשעול הכרמים בשביל כרמיא, [ופי'] משעול מש עול כלומר אין זה יכול ליכנס עד שיצא חבירו. כלומר אין מכיל המעבר (שם) [שני] בני אדם. **בית** גדיגד מלשון גידוד חמשה ומחיצה חמשה, ואמרי דבי ר' יוסי כל שאין העובר יכול ליטול סאה של חיטין וירוץ לפני סרדיוט והו שביל בית (ד)גדגד [6]. כל[ומר] מקום צר. ופרקינן יהושע אוהב היה לישראל ותיקן להם דרכים וסרטאות, כל היכא דניחא תשמישתיה מסרה לרבים, וכל היכא דלא ניחא תשמישתיה לא מסרה לרבים. ר' יהודי **בן בבא** אומר אין עושין פסין אלא **לבור ברשות הרבים בלבד.**

[6] עי' בערוך ערך גלגל ג'.

גמ' הוה אמינא דרבים אפי' מכונסין. שרי ר"י בן בנא והא דקאמר באר הרבים משום ר' עקיבא דאמר באר היחיד שרי ואתא איהו למימר אע"ג דמים חיים נינהו דרבים אין היחיד לא והכי קאמר אין עושין פסין אפילו לבאר אלא של רבים: **מתני' שומירה.** סוכת שומרין. ואע"ג דהוקף לדירה בית סאתים הוא דשרי טפי לא: **סמוכה לעיר.** דהואיל וקרובה לביתו דעתו להשתמש בה תמיד וכהוקף לדירה דמי: **ובלבד שתהא שבעים אמה ושיריים על ע' אמה ושיריים.** ולא יותר. ובגמרא [ע"ב] פריך תנא קמא נמי הכי קאמר: **אם היה ארכה יותר על רחבה אפילו אמה אחת.** אע"ג דמיעט רחבה והוסיף בארכה ואין בכולה אלא בית סאתים אין מטלטלין דמרובע הוא דשרו רבנן היכא דלא הוקף לדירה: **אנשי חלר שאכלו כו'.** ולמחר ביטל רשותו לחברו[1] (ה) שהיא אוסרת עליהן מלהוציא מבתיהן לחלר: **ביתו אסור להכניס ולהוציא.** לחלר לגרנו: **אבל הן מותר.** להביא כלי בתיהן לביתו דרך חלר: **בערקבלין.** שם מרור: **ובקשתי לי חבר.** לשלשה דברים הללו אם שמעתן מפיו ולא מלאתי. ובגמרא[2] מפרש דגבי גינה וקרפף לא שרו יותר מבית סאתים וגבי אנשי חלר סברי דאף להם אסור ביתו אבל מבתיהן לחלר מותר ובגמ' [כו:] מפרש פלוגתייהו ובערקבלין סברי דלאו מרור הוא: **גמ' מאי תנא.** רבי יהודה בן בנא בגינה וקרפף דלעיל: **דקאמר ועוד.** דמשמע דאמר לעיל בה מומרא אחריתי: **אילימא משום דאמר חדא לחומרא.** גבי פסין דאמר [כב:] דאין עושין אותן אלא לבאר הרבים והשתא קאמר מומרא אחריתי דאע"ג דהוקף לדירה לא שרי טפי בית סאתים: **והא רבי יהודה בר אלעאי דתנא.** לעיל[3] חדא לחומרא דאמר עד בית סאתים אין טפי לא והדר תנא אחריתי[4] יסלקנה לגדדין ולא תנא ועוד משום דלאו בחדא מלתא היא דרישא איירי במדת היקף וסיפא איירי בביטול מחיצות: **לאפסקה רבנן.** דקא תני אמרו לו לא אמרו בית סאתים אלא לגינה כו': **וכל היכא דאפסקה רבנן לא הוה תני בה ועוד.** אי שייך למימר בה כגון היכא דרישא וסיפא בחדא מילתא: **והא ר' אליעזר דסוכה.** דתנן (במסכת סוכה ד' כז.) ר' אליעזר אומר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה וחכמים אומרים אין לדבר קצבה ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל ליל יו"ט הראשון ישלים לילי יום טוב האחרון אלמא משום דרישא וסיפא בסעודה דסוכה ובחשבונן איירי תנא ועוד אע"ג דאפסקוה ושמע מינה האי דלא תנא בדרבי יהודה ועוד משום דלא דמי הוא ובדרבי יהודה בן בנא למה לי דתני ליה: **הכא.** גבי סוכה במלתיה אפסקוה לא אהדרו ליה רבנן אלא בסעודות אבל רבי יהודה דמתני' לא איירי אלא בבסיס בירלות בית סאתים ואהדרו רבנן בגינה וקרפף ודיר וסהר ולעולם טעמיה משום הפסקה ולר' יהודה בן בנא דלא אפסקוה תנא ועוד:

גמ' אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה בן בבא ואמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים בלבד וצריכא דאי אשמעינן הלכה כר' יהודה בן בבא הוה אמינא דרבים אפילו מכונסין והאי דקתני באר הרבים לאפוקי מדר' עקיבא קא משמע לן דלא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים ואי אשמעינן באר מים חיים הוה אמינא לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד קא משמע לן הלכה כרבי יהודה בן בבא: **מתני'** ועוד אמר ר' יהודה בן בבא הגינה והקרפף שהן שבעים אמה ושיריים על ע' אמה ושיריים המוקפות גדר גבוה עשרה טפחים מטלטלין בתוכה ובלבד שיהא בה שומירה או בית דירה או שתהא סמוכה לעיר ר' יהודה אומר אפילו אין בה אלא בור ושיח ומערה מטלטלין בתוכה א רבי עקיבא אומר אפילו אין בה אחת מכל אלו מטלטלין בתוכה ובלבד שיהא בה שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים רבי אליעזר אומר אם היתה ארכה יתר על רחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין בתוכה ב רבי יוסי אומר אפילו ארכה פי שנים ברחבה מטלטלין בתוכה אמר רבי אלעאי שמעתי מרבי (ה) אלעזר ואפילו היא כבית כור וכן שמעתי ממנו אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור מלהכנים ולהוציא לו אבל להם מותר ג וכן שמעתי ממנו שיוצאין ד בערקבלין בפסח וחזרתי על כל תלמידיו ה ובקשתי לי חבר ולא מצאתי:

גמ' מאי תנא דקתני ועוד אילימא משום דתנא ליה חדא לחומרא וקתני אחריתי משום הכי קתני ועוד והא רבי יהודה דתנא ליה חדא לחומרא וקתני אחריתי ולא קתני ועוד התם אפסקוה רבנן הכא לא אפסקוה רבנן וכל היכא דאפסקוה רבנן לא קתני ועוד והא רבי אליעזר דסוכה דאפסקוה רבנן וקתני ו ועוד התם במילתיה הוא דאפסקוה הכא במילתא אחריתי אפסקוה: רבי עקיבא אומר אפילו אין בה אחד מכל אלו מטלטלין בתוכה: רבי

והא דנקט באר הרבים לאפוקי מר' עקיבא. ולא"ת לא"כ הוה ליה למימר בור הרבים וע"כ באר היחיד לא דלא"כ היינו רבי עקיבא וי"ל דאורחא דמלתא למיתני מענין שממעט דהיינו באר היחיד אי נמי הא דקאמר דרבים אפילו מכונסין לאו אר"י בן בנא קאי אלא אשמואל:

לא שנא דרבים ולא שנא כו'. יכול להיות דהוי כר' יהודה בן בנא והא דנקט ר' יהודה בן בנא באר הרבים היינו לאפוקי בור הרבים: **שהוא ע' אמה ושיריים.** ולא"ת ולילף מהר הבית ועזרת נשים שהיה קל"ב אמה ועזרת ישראל היה קפ"ז וי"ל דכל מילי דשבת ממשכן גמרינן להו אי נמי העזרות חשיבי מוקפין לדירה שהיו שומרים בה כל הלילה:

ובלבד שיהא בה שומירה. גרסה לפרש דפחות מע' אמה נמי צריך שומירה או בית דירה ובית מבית סאתים לא סגי דשומירה אבל בפחות מ"ל כלום ובית אין סגי בשומירה דאין סברא שיהא ג' חלוקים בג' משהויין והא נמי אין לומר דביתר מע' נמי סגי בשומירה ולא אתא למימר אלא דבלבד משבעים אמה ושיריים לא צריך כלל דאם כן במאי פליג ר' עקיבא לפירוש ר"ח דפירש דר' יהודה בן בנא אייר בדבר מועט ור' עקיבא לא אייר בתרוייהו בע' אמה ושיריים ודבר מועט צריך שומירה ובפחות מכאן לא צריך ואפי' לפי' רש"י דפי' היינו תנא קמא דאמרו לו לר' יהודה בן בנא נמי אית ליה דבר מועט כמו תנא קמא דמשום הכי איצטריך לרבי עקיבא לחזור ולשנות ובלבד שיהא בה ע' אמה כו' ועוד אי ביתר מבית סאתים נמי אייר ר"י בן בנא א"כ היכי קאמר ר"י אפילו אין בה אלא בור ושיח ומערה משמע דלר"י נמי אין חילוק בין סאתים ליתר ורבי יהודה גופיה קאמר לעיל גבי פסין עד בית סאתים ועוד לר"ח דפי' היינו תנא קמא היינו ר"י בן בנא כלומר ואמאי הולרך לשנות ובלבד כו' כיון דקאי ארבי יהודה בן בנא והא אצטריך דלא נימא דשרי אפילו ביתר מבית סאתים כיון דר' יהודה בן בנא איירי ביתר מבית סאתים לכך נראה כדפרישית ומה שפירש רש"י אפילו בהוקף לדירה לא שרי רבי יהודה בן בנא ביתר מבית סאתים אין נראה אלא בפחת ולבסוף הוקף מהני אפי' ביתר מבית סאתים דהא שרו רבנן לעיל בדיר וסהר ומוקלה אפי' בי' כורים וכמה תלירות ומבואות שהיו בירושלים יתרות על בית סאתים וכי יאסור ר' יהודה בן בנא בכולם לטלטל ודווקא ו בשומירה הוא דקאמר דלא מהני ביתר מבית סאתים אבל בפחת ולבסוף הוקף מהני אפי' יותר ולרש"י שמא יש לחלק דבדיר וסהר ומוקלה וחלר לפי שתשמישתן רב (ז) יותר אפי' י' כורין אבל קרפף אפי' פחת ולבסוף הוקף לא מהני ביתר מבית סאתים:

אילימא משום (ח) דתני חדא לחומרא. פירוש דשייך ד) למיתני ועוד אע"ג דלא הוו תרוייהו מענין א' אף על גב דלא הוו תרוייהו לחומרא כמו בסוכה (דף כז.) ובפרק רביעי דמגילה (דף כח.) ט) כדפ"ה: **הכא** במלתא אחריתי אפסקוה. תימה דבפרק המביא כדי יין (ביצה דף לד. ושם) קתני ועוד ואע"ג דאפסיק במילתא אחריתי דקתני ר' אליעזר אומר נוטל אדם קיסם מגלפניו [לחלון בו שיניו] ומגבב מן החצר ומדליק וחכ"א מגבב משלפניו ומדליק וקתני בתר הכי אין מוציאין את האור לא מן הצנים כו' ומפסיק בבא אלימה וקתני בתר הכי ועוד א"ר אליעזר עומד אדם על המוקלה כו' ומיהו רש"י מהפך שם המשנה והגמ' אך לר"ת שאומר שאין צריך להפך במילתא דאור קא מסייס וחזיל קשה וי"ל דהתם הוו תרי קולי ושייך למיתני ועוד אע"ג דאפסיק במילתא אחריתי דכח דהיתירא עדיף: רבי

גמ' הוה אמינא דרבים אפי' מכונסין. שרי ר"י בן בנא והא דקאמר באר הרבים משום ר' עקיבא דאמר באר היחיד שרי ואתא איהו למימר אע"ג דמים חיים נינהו דרבים אין היחיד לא והכי קאמר אין עושין פסין אפילו לבאר אלא של רבים: **מתני' שומירה.** סוכת שומרין. ואע"ג דהוקף לדירה בית סאתים הוא דשרי טפי לא: **סמוכה לעיר.** דהואיל וקרובה לביתו דעתו להשתמש בה תמיד וכהוקף לדירה דמי: **ובלבד שתהא שבעים אמה ושיריים על ע' אמה ושיריים.** ולא יותר. ובגמרא [ע"ב] פריך תנא קמא נמי הכי קאמר: **אם היה ארכה יותר על רחבה אפילו אמה אחת.** אע"ג דמיעט רחבה והוסיף בארכה ואין בכולה אלא בית סאתים אין מטלטלין דמרובע הוא דשרו רבנן היכא דלא הוקף לדירה: **אנשי חלר שאכלו כו'.** ולמחר ביטל רשותו לחברו[1] (ה) שהיא אוסרת עליהן מלהוציא מבתיהן לחלר: **ביתו אסור להכניס ולהוציא.** לחלר לגרנו: **אבל הן מותר.** להביא כלי בתיהן לביתו דרך חלר: **בערקבלין.** שם מרור: **ובקשתי לי חבר.** לשלשה דברים הללו אם שמעתן מפיו ולא מלאתי. ובגמרא[2] מפרש דגבי גינה וקרפף לא שרו יותר מבית סאתים וגבי אנשי חלר סברי דאף להם אסור ביתו אבל מבתיהן לחלר מותר ובגמ' [כו:] מפרש פלוגתייהו ובערקבלין סברי דלאו מרור הוא: **גמ' מאי תנא.** רבי יהודה בן בנא בגינה וקרפף דלעיל: **דקאמר ועוד.** דמשמע דאמר לעיל בה מומרא אחריתי: **אילימא משום דאמר חדא לחומרא.** גבי פסין דאמר [כב:] דאין עושין אותן אלא לבאר הרבים והשתא קאמר מומרא אחריתי דאע"ג דהוקף לדירה לא שרי טפי בית סאתים: **והא רבי יהודה בר אלעאי דתנא.** לעיל[3] חדא לחומרא דאמר עד בית סאתים אין טפי לא והדר תנא אחריתי[4] יסלקנה לגדדין ולא תנא ועוד משום דלאו בחדא מלתא היא דרישא איירי במדת היקף וסיפא איירי בביטול מחיצות: **לאפסקוה רבנן.** דקא תני אמרו לו לא אמרו בית סאתים אלא לגינה כו': **וכל היכא דאפסקוה רבנן לא הוה תני בה ועוד.** אי שייך למימר בה כגון היכא דרישא וסיפא בחדא מילתא: **והא ר' אליעזר דסוכה.** דתנן (במסכת סוכה ד' כז.) ר' אליעזר אומר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה וחכמים אומרים אין לדבר קצבה ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל ליל יו"ט הראשון ישלים לילי יום טוב האחרון אלמא משום דרישא וסיפא בסעודה דסוכה ובחשבונן איירי תנא ועוד אע"ג דאפסקוה ושמע מינה האי דלא תנא בדרבי יהודה ועוד משום דלא דמי הוא ובדרבי יהודה בן בנא למה לי דתני ליה: **הכא.** גבי סוכה במלתיה אפסקוה לא אהדרו ליה רבנן אלא בסעודות אבל רבי יהודה דמתני' לא איירי אלא בבסיס בירלות בית סאתים ואהדרו רבנן בגינה וקרפף ודיר וסהר ולעולם טעמיה משום הפסקה ולר' יהודה בן בנא דלא אפסקוה תנא ועוד:

גמ' אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה בן בבא ואמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים בלבד וצריכא דאי אשמעינן הלכה כר' יהודה בן בבא הוה אמינא דרבים אפילו מכונסין ואפילו מלוחין, ולאפוקי מדר' עקיבא דאמר אחד בור הרבים ואחד בור היחיד עושין להן פסין. קמ"ל לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים בלבד. ואי אשמעינן שמואל באר מים חיים, הוה אמינא לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד וכר' עקיב', קמ"ל הלכה כר' יהודה בן בבא. מתני' ועוד א"ר יהודה בן בבא הגינה והקרפיף כו'. מאי תנא דקתני ועוד, וכי תימא איידי דתנא רבי יהודה בן בבא אומר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים ההוא לחומרא משום הכי קתני ועוד דהיא לחומרא. והא ר' יהודה דתנא אין עושין פסין אלא עד בית סאתים דהיא לחומרא, והדר קתני אם היתה דרך הרבים מפסקתה יסלקנה לצדדין דהיא נמי לחומרא, ולא קתני ועוד. ופרקינן התם גבי ר' יהודה אפסקוה רבנן, דקתני אמרו לו לא אם אמרו בית סאתים [וכו'] אבל גבי ר' יהודה בן בבא לא אפסקוה לפיכך קתני ועוד. ואקשינן וכל היכא דאפסקוה לא קתני ועוד, והא ר' אליעזר דסוכה בפרק הישן בסוכה תחת המטה דקאמר ר' אליעזר אומר ארבעה עשרה סעודות חייב אדם לוכל בסוכה ואפסקוה רבנן, דקתני וחכמים [אומרים] אין לדבר קיצבה. וקתני ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל לילי יום טוב הראשון ישלים. ופרקינן התם במלתיה אפסקוה, דקתני וחכ"א אין לדבר קיצבה חוץ מלילי יום טוב האחרון, כלומר כאילו לא אפסקוה, אבל הכא הוא קאמר לענין פסין והן אמרו לו גינה וקרפיף, וכיון דאפסקוה במילתא אחריתי לפיכך לא קתני ועוד.

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה אנשי חלר וכו' רשותו לחבירו שהיתה אוסרת: (ב) תוס' ד"ה ובלבד כו' מתוך אפי' י' כורין כו': (ג) תוס' ד"ה אילימא משום וכו' אבל דיבור זה נדפס בזה הלשון גליון ולר"י שמא יש לחלק דבדיר וסהר ומוקלה וחלר לפי שתשמישתם מותר אפי' עשר כורים אבל קרפף אפי' פחת ולבסוף הוקף לא מהני ביתר מבית סאתים:

מוסף רש"י

וחזרתי על כל תלמידיו. של ר' אליעזר, ובקשתי לי חבר. לסייעני ששמע דבר זה מפיו (פסחים לט.).

שייך לקמן ע"ב קרפף שהוא יותר מבית סאתים שהוקף לדירה. סאתים הוא שיעור חלר המשכן ונתנוהו חכמים שיעור לכל היקף שלא הוקף לדור בתוכו או להשתמש מן הבית לתוכו, כגון קרפף שבבקעה, אבל המוקף לדירה, אפילו בית עשרה כורין, מטלטלין בו, וקאמר הכא יותר מבית סאתים שהוקף לדירה הוא מותר לטלטל בכולו (ב"ב בד:). **נזדרע רובו.** בטלו הזרעים שם דירה ממנו וחרי הוא כגינה שאין היקפה לדירה, הואיל ויתר מבית סאתים הוא אין מטלטלין בו עוד (שם). **נטע רובו.** באילנות, אין האילנות מבטלין תורת דירתו ממנו והרי הוא כחלר שלפני הבתים שהקיפוה לדירה ומותר (שם). **ואחד קרפיפות.** שאינן יותר מבית סאתים (לקמן פט.) אם של בית סאתים הוא מטלטל בכולו, ואם יותר ולא הוקף לדירה קרי ליה רשות אחת לגבי תברו לו לגבי חלר לטלטל ג' אמות בזה וג' אמות בזה, להוליא ולהכניס מזה לזה (שבת קל:). **רשות אחת הן.** לטלטל כלים שבאמצע בגד זה לגבי חברו (לקמן עד.) הואיל וטולס אין תשמישן מיוחד ומדיר, רשות אחת הן ומטלטלין מזה לזה, אפילו מחלר של רבים לחלר רבים בלא עירוב, ולית ליה לר"ש עירוב חצרות אלא משום היתר כלי הבית (לקמן פט.)

רב ניסים גאון

והא גבי ר' אליעזר דסוכה דאפסקוה רבנן וקאמר ועוד. זהו שאמר ר' אליעזר במסכת סוכה בפרק הישן תחת המטה ר' אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לוכל בסוכה אחת ביום ואחת בלילה. וחכמים אומרים אין לדבר קצבה חוץ מלילי יום טוב הראשון בלבד. ועוד אמר רבי אליעזר מי שלא אכל כו'.

רבינו חננאל

אמר רב יוסף אמר רב יהודי אמר שמואל הלכה כר' יהודי בן בבא. ועוד אמר לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר הרבים בלבד. וצריכי דאי אשמעינן הלכה כר' יהודי בן בבא הוה אמינא דרב'[ים] אפילו מכונסין ואפילו מלוחין, ולאפוקי מדר' עקיב' דאמר אחד בור הרבים ואחד בור היחיד עושין להן פסין. קמ"ל לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים בלבד. ואי אשמעינן שמואל באר מים חיים, הוה אמינא לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד וכר' עקיב', קמ"ל הלכה כר' יהודי בן בבא. מתני' ועוד א"ר יהודי בן בבא הגינה והקרפיף כו'. מאי תנא דקתני ועוד, וכי תימא איידי דתנא רבי יהודי בן בבא אומר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים ההוא לחומרא משום הכי קתני ועוד דהיא לחומרא. והא ר' יהודי דתנא אין עושין פסין אלא עד בית סאתים דהיא לחומרא, והדר קתני אם היתה דרך הרבים מפסקתה יסלקנה לצדדין דהיא נמי לחומרא, ולא קתני ועוד. ופרקינן התם גבי ר' יהודי אפסקוה רבנן, דקתני אמרו לו לא אם אמרו בית סאתים [וכו'] אבל גבי ר' יהודי בן בבא לא אפסקוה לפיכך קתני ועוד. ואקשינן וכל היכא דאפסקוה לא קתני ועוד, והא ר' אליעזר דסוכה בפרק הישן בסוכה תחת המטה דקאמר ר' אליעזר אומר ארבעה עשרה סעודות חייב אדם לוכל בסוכה ואפסקוה רבנן, דקתני וחכמים [אומרים] אין לדבר קיצבה. וקתני ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל לילי יום טוב הראשון ישלים. ופרקינן התם במלתיה אפסקוה, דקתני וחכ"א אין לדבר קיצבה חוץ מלילי יום טוב האחרון, כלומר כאילו לא אפסקוה, אבל הכא הוא קאמר לענין פסין והן אמרו לו גינה וקרפיף, וכיון דאפסקוה במילתא אחריתי לפיכך לא קתני ועוד.

כו א [טוס"ע ל"ח סי' שנח סעיף ל]:
כז ב [טוס"ע שם]:

ולא אמרינן כשם שדיורין חלוקין למעה כך חלוקין למעה כך חלוקין למעה, וכלים שבאמצע מוליאין לחבירתה, וכן לקרפף, וכן לחצר ולקרפף מן הגגין, הואיל וכולן רשות שאינה דירה היא, ואין צריך לערב מחצר לחצר אלא בשביל כלים שבאמצע בין בחצר לחצר אחרת (לקמן עד.). **לכלים ששבתו בתוכן.** שכשקדש היום היו בתוכו ולא בתוך הבית, דאילו שבתו כלים בבית, לא מיבעיא היכי דלא עירבו בני בתי החצר, דאפילו מבית לחצר לא יוציאו כלי הבית, אלא אפילו עירבו ומטלטל מבית לחצר לא יוציאו כלי הבית מחצר זו לחבירתה אלא עירבו עמה (שבת קל:).

רבי עקיבא היינו ת"ק. פ"ה היינו ת"ק דאמרו לו לר"י וקשיא דהוה מצי למימר אריך וקטין איכא ביניייהו דרבי עקיבא קאמר בהדיא ע' אמה על ע' אמה ובאמרו לו לא קא אמר ומסתמא לא פליגי אר' יהודה בהא דאית ליה לעיל אפילו אריך וקטין ועוד דילמא בעו בור שיח ומערה ומיהו י"ל דמשני שפיר ומ"מ נראה כפר"ח דהיינו ת"ק היינו רבי יהודה בן בבא פי' כיון דרבי יהודה בן בבא איירי בשבעים אמה ושיריים על שבעים אמה וכו' מה הולך ר"ע תו לשנות ובלבד שיהא בה כו' ומשני איכא ביניייהו דבר מועט דלר' עקיבא לית ליה לר' יהודה לית ליה והא דקתני בסמוך ר"י אומר דבר מועט יש ולא נתנו בו חכמים שיעור היינו שלא חשו לגמלס ולעולם לית ליה דכולהו תנאי שהוזכרו לפני ר"ע נראה דלית להו דבר מועט: **דבר מועט יש.** והא דלא חשיב ליה בכילד מעברין (לקמן ד' מ.) דקתני גבי ג' כפיס אם יש בין החילונות מאה וארבעים אמה ואמה אחת ושליש לא חש לגמלס אי נמי אתיא כר"ע דלית ליה דבר מועט: **פשטיה** דקרא במאי כתיב.

משמע דטול חמשים וסגב חמשים הוי אסמכתא בעלמא ומיהו בכילד מעברין (לקמן ד' נח.) פריך והא מנצי ליה דיטול חמשים כו' מ): **והתניא** רבי אליעזר אומר. והוא הדין דהוה מצי למיפרך דאם כן היינו רבי עקיבא אלא דניחא ליה למיפרך דרבי אליעזר אדרבי אליעזר:

אי הכי היינו ר' יוסי. אף על גב דמעיקרא איכא למיפרך נמי היינו ר"ע מ"מ היינו רבי יוסי ליכא למיפרך נ): **איבא** בינייהו רבועא דרבעוה רבנן. פ"ה דרבי אליעזר בעי לכתחילה אורכה פי שנים ברחבה ורבי יוסי בעי לכתחילה מרובעת וקשיא דאין שייך כאן לכתחילה ודיעבד דאי כבר הוקף לכתחילה לכ"ע שרי ואם בא להקיף ס) וכי נאמר לו שלא יקיף אלא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ונראה כפירוש רבינו חננאל דפירש דרבעוה דרבנן היינו פלוגתא דמי שהוליאוהו (לקמן ד' מט.): דר' חנינא בן אנטיגנוס ורבנן גבי האומר שביתתי במקומי יש לו אלפים אמה לכל רוח עגולות דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס וחכ"א מרובעות כטבלא מרובעת כדי שיהא נשכר לזויות והשתא לר"א אי אריכה יתר ע"פ שנים ברחבה אפילו באלכסון אין מטלטלין כרבי חנינא ורבי יוסי לטעמיי קאתי וקאמר דמטלטלין ע):

[נזרע רובו. ונראה לר"ח דדוקא קרקע יותר מבית שאתים אבל בבית שאתים אפילו נזרע כולו לא בטלי דיהוה בה לר' יהודה בן בבא דתמתיר בנזרע כולו מודה דמהני לגיהה שומיה אע"ג דסתם גיהה היא כולה זרועה ומיהא מיבעיא ליה ביתר מבית שאתים אם ביטל דירתו אף בדיר וסהר ומוקצה דשמא לפי שתשמישו רב אינו מתבטל משום זריעה כי גם לרש"י צריך לחלק בין דיר וסהר ומוקצה ותלר לקרפף):

לרבי שמעון כיון דנזרע רובו ה"ל מיעוט בטל. נראה (ד) דמכ"ש פריך לגבי רוב דמדקאמר נזרע רובו והיינו ביתר מבית שאתים משמע הא מיעוטו שרי אפילו ביתר מבית שאתים היינו משום דבטל לגבי רובו אפילו לקולא כל שכן היכא דרובא נזרע אפילו בית שאתים דינמא דבטל לגבי רובא לחומרא: לא

רבי עקיבא היינו תנא קמא איכא בינייהו דבר מועט דתניא ר' יהודה אומר דבר מועט יש על שבעים אמה ושירים ולא נתנו חכמים בו שיעור א וכמה שיעור סאתים כחצר המשכן מנא הני מילי אמר רב יהודה דאמר קרא 1 ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים אמרה תורה ב) טול חמשים וסבב חמשים ג) פשטיה דקרא במאי כתיב אמר אביי העמד משכן על שפת חמשים כדי שיהא חמשים אמה לפניו ועשרים אמה לכל רוח ורוח: ר"א אומר אם היתה ארכה כו': והתניא ר"א אומר אם היתה ארכה יתר על פי שנים ברחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין בתוכה אמר רב ביבי בר אביי כי תנן נמי מתני' ס [יתר על] פי שנים ברחבה תנן אי הכי היינו ר' יוסי איכא בינייהו ריבועא דריבעוה רבנן: ר' יוסי אומר כו': איתמר אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ורב ביבי אמר רב יהודה ד) אמר שמואל הלכה כר' עקיבא ה) ותרוייהו לקולא וצריכא דאי אשמעינן הלכה כרבי יוסי הוה אמינא עד דאיכא שומירה או בית דירה קמ"ל הלכה כר' עקיבא ואי אשמעינן הלכה כר"ע הוה אמינא דאריך וקטין לא קמ"ל הלכה כר' יוסי ו) קרפף שהוא יותר מבית סאתים שהוקף לדירה נזרע רובו הרי הוא כגינה ואסור נטע רובו הרי הוא כחצר ומותר נזרע רובו אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא יותר מבית סאתים אבל בית סאתים מותר כמאן כרבי שמעון דתנן ז) ר' שמעון אומר אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית לר"ש נמי כיון דנזרע רובו הוי ההוא מעוטא בטיל

רבי עקיבא היינו ת"ק. דאמרו לו לא אמרו בית סאתים אלא לגינה ולקרפף אבל אם היה כו' [יח.] אלמא היכא דליכא בית דירה אפי' עובדא ובשלא הוקף לדירה בית סאתים כר"ע: **איכא ביניייהו דבר מועט.** שבית סאתים יתר על שבעים אמה ושיריים רבועים כדתני לקמן לתנא קמא שרי בבית סאתים שלימים ולר' עקיבא שבעים ושיריים על שבעים ושיריים ותו לא כדקא אמרי' בהדיא וכמה הן סאתים כחצר המשכן: **דבר מועט.** לקמן ו) מפרש לה: **מנא הני מילי.** דמרבעינן ליה לחצר המשכן לשער בו איסור שבת: **מאי בחמשים.** הא רוחב חמשים וארכו מאה דהכי כתיבי במדות הקלעים וכן לפאת נפון באורך קלעים מאה אורך) ורוחב החצר לפאת קדמה מזרחה חמשים אמה ח): **אלא אמרה תורה עול חמשים.** שארכו יתר על רחבו וסבב חמשים הנותרים דהוו להו שבעים אמות וד' טפחים מרובעין. כילד עשה מהן חמש רצועות של עשר אמה רוחב וארכן חמשים השכב האחת למזרח והאחת למערב הרי רחבה שבעים וארכה חמשים עוד שיש אחת לצפון ואחת לדרום הרי שבעים על שבעים אלא שהקרנות פגומין לכל קרן וקרן עשר על עשר מפני התוספת שהוספת טול מן החמשים ד' חתיכות של י' על י' ושיש בד' קרנות ונתמלאו נשארה רצועה אחת של עשר על עשר אמות שהיא ששים טפחים על ששים טפחים ועשה אותן ל' רצועות של שני טפחים ט) (הרי ל' (א) רצועות אורך כל אחת ואחת עשר אמה) שכולן הן ג' מאות אמות תן ע' לכל רוח י) הרי שבעים וד' טפחים על שבעים וד' טפחים אלא שהקרנות פגומין טפחים על טפחיים נשארו בידך עשרים אמה טול מהן שמונה טפחים ושיש לקרנות ונתמלאו ונשארו בידך י"ח אמה וד' טפחים ברוחב טפחיים והיינו דבר מועט שאם בא לחלקו ולהקיף בהן [א] אין מגיע התוספת לרוחב ב' שליש אלבע דהא בעית למעבד מיניה י) רצועה של רפ"ג אמות ט) וד' טפחים אורך להקיף מרבע הרוחות: **פשטיה דקרא.** לענין משכן: **במאי רפיב.** בחמשים דקרא מאי היא: **העמד משכן על שפת.** שכלין שם החמשים של חצר משכנסים לה בפתחה של מזרח: **כדי שיהו חמשים אמה.** של חצר לפני המשכן: **ועשרים לכל רוח.** שהמשכן ארכו ל' כדכתיב (שמות כו) עשרים קרשים ורוחב הקרש אמה וחצי ורחבו של משכן תופש עשר אמות כדכתיב ששה קרשים [שם] שהן תשע אמות ושני קרשים למקולעות שהן ג' אמות רוחב והאמה והאמה מכאן לכסות עוביין של קרשים של צלע (ב) ארכו אמה וחצי אמה ומכאן ומכאן להשלים ולמלא החצר לעשר וכשאתה מעמידו לסוף חמשים ובאמצע רחבה של חצר נשארו מהחמשים על חמשים של חצר עשרים אמות לשלש הרוחות אלא שעודי הקרשים ממעט מהן אמה לכל צד והכא (ג) חללה חשיב ועודי הכתלים בכלל העשרים של כל רוח ולפניו למזרחו לא היו קרשים אלא מסך והיינו וילון: **ארכה יתר משנים ברחבה.** כחצר המשכן הוא דשרי ואע"ג דלא מרבעה והיינו אורך כשנים ברוחב אבל טפי משנים ברוחב לא מישתרי: **היינו רבי יוסי.** דאמר ארכה אפילו פי שנים ברחבה: **איכא ביניייהו ריבועא דריבעוה רבנן.** ר"ל סבר ארכה יותר משנים ברחבה אין מטלטלין ומיהו עיקרא ארכה פי שנים ברחבה דלכתיב ולית ליה ריבועא ומיהו אי מרבעה לא מיתסרא בהכי דלקתני אם היה ארכה יותר משנים ברחבה אין מטלטלין הא בציר מפי שנים מטלטלין ורבי יוסי סבר מרובעת עיקר ולכתחילה אורויי מוירין הכי ומיהו אפילו ארכה פי שנים ברחבה שריא ומדקאמר אפי' מכלל דמעיקרא לאו הכי הוא: **הלכה כרבי יוסי.** דלא בעי מרובעת: **והלכה כר' עקיבא.** דלא בעי מוקפת לדירה: **ופרוייהו.** הכי שמעתתא דשמואל לקולא: **הוה אמינא.** דשמואל דירה בעי כר"י בן בבא ובארכה יותר על רחבה כרבי יוסי סבר לה: **אריך וקטין לא.** דהא ר"ע מרובע בעי: **נזרע רובו.** בזרעונים ביטל דירתו דבזרעונים לא דיירי אינשי והוה ליה גינה ואסור לטלטל אף בשאינו נזרע דבטיל ליה לגבי רובא אבל בנוטע אילנות לא ביטל דירתו דאורחא להסתופף בצל אילנות תמיד: **אלא.** שיש באותו מקום זריעה יותר מבית סאתים דנעשה כרמלית דקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כרמלית היא ושאינו נזרע הוי חצר פרוצה במלואה לכרמלית לפיכך כולו אסור: **אבל בית סאתים.** דבטלו דירה שרי באנפי נפשיה הכא נמי שרי ואף על גב דמקום זריעה הוי קרוי קרפף ושאינו נזרע הוי חצר ופרוצין זה לזה אמין מחילה ביניהן אפילו הכי לא אסרי אהדדי הואיל ודחד גברא הוא ורבי שמעון היא דאמר רשות קרפף וחצר לא אסרי אהדדי אפילו היא של ב' בעלי בתים: **דתנן רבי שמעון אומר אחד תלרות ואחד קרפיפות ואחד גגות רשות אחד הן.** לטלטל מזה לזה לכלים ששבתו בתוכן ואפילו הן של בעלים הרבה אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית והוליאן לחצר אסור להוליאן מחצר לקרפף או לגג דבית וקרפף שתי רשויות הן ואפילו דחד גברא.

עין משפט נר מצוה

כח א ב מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה [ג] ד סמג עשין לרבנן ג טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף ג:

רבינו חננאל

אקשינן ר' יהוד' בן בבא קתני ע' אמה ושיריים, ור' עקיב' קתני ע' אמה ושיריים, מאי ביניייהו. ופרקינן דבר מועט איכא ביניייהו דתניא ר' יהוד' אומר דבר מועט יש מן חוץ לע' אמה ושיריים ולא נתנו בו חכמים שיעור. כמה הוא בית סאתים. ק' אמה ברוחב נ', כחצר המשכן. מנ"ל דאמר רב יהוד' אמר קרא ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים. אמרה תורה טול חמשים מן המאה, וסבב אותם על חמשים הנשארות מן המאה. ולכשתסבבם נמצאות שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים. ירושלמי ר' שמואל בר נחמן בשם ר' נתן מחצר המשכן למדו דהויא לה ארך ק' אמה ורחב [נ'] אמה, חמשים זמנין מאה אמין, הווין (בתרייתא) [בתבריתא] חמשה אלפין אמין. שבעין אמין על שבעין אמין (,בתרייתא) [בתבריתא] חמשה אלפין פרא מאה. ותנינן שבע' אמה ושיריים. ותני שמואל שיריים הללו הן [שנין] שלישי אמה. וכך הצעה של משנה שבעי' אמה ושני שלישי אמה על שבעים אמה ושני שלישי אמה דאינון שבעין (תלתותין) [תלתין] באורכה ושבעים (תלתותין) [תלתין] בפותיא, הא מאה וארבעין (תלתותין) [תלתין] דאינון תשעין אמתא ותלת אמין ותילתא דאמתא, אפיק מינייהו ארבעה תשעין לארבע רוחתא אישתיירו תשסרי (תשעין) [תלתולין] חסיר תשעין, הדא הוא דתני יש בו דבר קל ולא יכלו חכמים לעמוד עליו. והוא חלק משנים עשר חלקים לאמה, וחצי אצבע מחמש אצבעות לטפח. נמצא שבעים אמה ושני שלישי אמה וחלק מי"ב חלקים באמה וחצי אצבע מחמש אצבעות לטפח, על שבעים אמה ושני שלישי אמה וחלק מי"ב חלקים לאמה [וחצי אצבע מה' אצבעות לטפח] .ביון דאמרי שיטול חמשים וסבב חמשים אמרינ' פשטיה דקרא היכי הויא. ופשיט אביי אמרה תורה העמד משכן על שפת חמשים, נמצא אורך המשכן ל' אמות שהן כ' קרשים כל קרש אמה וחצי, הרי ל' אמה. ואחורי המשכן במערב כ' אמה ריוח הרי נ' אמה. ורוחב המשכן י' אמות וריוח כ' אמות בצפון וכ' אמה בדרום הרי נ' אמה. נמצא המשכן עם הריוח שלו, [נ'] אמה לכל רוח בג' רוחותיו צפון ומערב ודרום חמשים בחמשים, וחמשים בחמשים לפני המשכן חצר, הרי מאה ארך בחמשים. מתני' ר' אלע' אומר אם אורכה יתירה על רחבה אפי' אמה אחת. אוקימנא אם היה אורכה יתירה על פי שנים כרחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין בתוכה. ר' יוסי אומר אם היה אורכה אפילו כשנים כרוחבה מטלטלין בתוכה.

מסורת הש"ם

ה) לקמן נח., ו) [כתובות קיא: קידושין פ: מועלין ו. קלב. ערכין מ:], ג) גי' ר"י ורא"ש נחמן, ד) ב"ש כד:, ה) לקמן לה. עד. פט. ופ. ו) שבת קל:, ז) [ד"ה אלא אמרה], ח) [שבת כז], ט) [שם], ע) ר"מ מ"ז, י) מ"א: הרי ר"פ אמות, כ) [עי' מי"ע ד"ה ובלבד], ל) [ערכנו גירסאות יש כאן דלא גרסי' רפ"ג ע"ב לא גרסינן וד' טפחים ואי גרסי' וד' טפחים ע"כ לא גרסי' רפ"ג אלא רפ"ב ועיין מוס' במהרש"ל], מ) [ועיין תוס' ב"ב קמז. ד"ה מנין ותוס' סוטה לב: סד"ה וכיון], נ) [ועיין תוס' שבת קכ:], ס) [וכי תלות הן שיעקר לכתחלה לעשות כך והא לא אייתי אלא בהכשר קרפף שהוא בנוי כבר. רש"ל תוס' שם], ע) [ועיין ברכ אלפס דף לה.].

תורה אור השלם

1. אֹרֶךְ הַחָצֵר מֵאָה בָאַמָּה וְרֹחַב חֲמִשִּׁים בַּחֲמִשִּׁים וְקֹמָה חֲמֵשׁ אַמּוֹת שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת:

שמות כז יח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא אמרה תורה וכו' הרי ל' רצועות של ב' טפחים רוחב אורך כל אחת וכו' למעבד מיניה רצועה של רפ"ב אמות וד' טפחים אורך להקיף: (ב) ד"ה ועשרים לכל רוח וכו' של צלע לארבו ואמה וכו': (ג) בא"ד לכל לד והכא כללה קחשיב ועודי הכתלים: (ד) תוס' ד"ה ל' למעמן וכו' נראה דמכח כ"ש פריך וכו' והיינו משום דבטל:

גליון הש"ם

גמ' יתר ע"פ שנים ברחבה תנן. עיין לקמן דף כה ע"ב תוס' ד"ה קרפף:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה אלא אמרה תורה טול כו' אין מגיע התוספת לרוחב וכו'. נ"ב והוא אלבע ומ' מי"ח באלבע בקיריב [דעל ע'] הלרבעה טפחים ואלבע משמייר שליש אמה:

מוסף רש"י

הובא לעיל ע"א

רב נימים גאון

איכא בינייהו ריבועא דרבנן. עיקר דיליה בפרק מי שהוציאוהו גויים אם אינו מכיר או אינו בקי בהלכה ואמר שביתתי במקומי זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח עגולות דברי רבי חנניה בן אנטיגנס, וחכמים אומרים מרובעות כטבלה מרובעת.

רבינו חננאל (המשך)

ואקשינן ר' יוסי היינו ר' אליעזר. ופרקינן איכא בינייהו ריבועא דרבנן, דתנן עגולות דברי ר' חנניה בן אנטיגנס. וחכמים אומרים מרובעות (כשבטלה) [כטבלא]

ה) [נכ"ס: מכ], ב) ס"מ, ג) לעיל ד: ברכות מא. סוכה ו. שבת קיב: כלים פי"ז מ"ח, ד) כלים פכ"ו מ"ד שבת קיב:, ה) ס"א קמקמקמ, ו) [שבת קיב: ע"ז י:], ז) ס"ז פתח, ח) [ל"ל לתוס], ט) גי' יעב"ץ דרפא,

הגהות הב"ח

(א) גמ' א שניתה לו סנדל דתנן סנדל שנפסקה אתת: (ב) רש"י ד"ה טיהור מן המדרס דמו הד"מ עם ד"ה אבל וכו': (ג) שם מן האון שעדיין היה מדרס לטומאת כלים כל"ל ומיכא [נקבל טומאה ממקח: (ד) תוס' ד"ה לא תמכן וכו' בקרפף בית סאתים ואין יכול לטלטל ממנה: (ה) בא"ד דבטיל מיעוטא לגבי רובא:

מוסף רש"י

הובא לקמן כד:

רבינו חננאל

מרובע(ו)ת כדי שיהא נישכר את הזויות. לר' אליעזר דאמר אם היה אורכה יתר על שנים ברחבה אפילו אמה, אם היא מרובעת לא שרי לטלטולי בה, דכי (משכחת) [משחת] לה באלכסונא מזוית לזוית (אישתכרו) [אשתכח] טפי מן שנים ברוחבה כר' חנינא בן אנטיגנס, [דאמר] זה יהיה לכם גבול לזה אתה (אר') נותן פיאות ואי אתה נותן פיאות לשובתי שבת. ואילו ר' יוסי דאמר אפילו אורכה כשנים ברחבה [אפי'] מרובע [שרי], דיליף ממשכן דהוא אורכו ק' אמה ורחבו נ' אמה, שנמצא ארכו מרובע כשנים ברוחבו אע"ג דאלכסונן טפי מן שנים ברחבה שרי. כרב אחא דאמר המעביר ד' אמות ברשות הרבים אינו חייב עד שיעביר הן ואלכסונן. ואמר רב פפא בדיק לן רבא עמוד ברשות הרבים גבוה י' ורחב ד' מי בעינן הן ואלכסונן אי לא. ופשטנא מיהא דתני רב חנניא כזה יהיו כל שובתי שבת. ובהא אסיקנא הילכתא כרבי עקיב' והילכתא כר' יוסי ותרוייהו לקולא דאפי' אריך וקטין, ואפילו לא יש בה שומירה ולא בית דירה שרי. [נזדע רובו וכו' אם אין הקרפף יותר מבית סאתים והוקף לדירה אפי' נזדע כולו הרי הוא כחצר, אבל נטע אילנות בקרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה אפי' נטע כולו הרי הוא כחצר]. **קרפיף יתר מבית סאתים שהוקף לדירה אם נטע רובו הרי הוא כחצר.** פי' לא אפקיה מתורת חצר דעבידי אינשי דנטעי אילנות בחצר, ועדיין תורת חצר עליו. אבל אם נזדע רובו בא זריעתו ודחה את ההקפה שהקפו לשם דירה לפיכך אמרו הרי הוא כגינה, ותנן לא אמרו בית סאתים אלא בגינה ובקרפיף אבל יתר מיכן אסור, וזה כיון שהוא יתר מבית סאתים אסור, דהא זריעתן אפיקה מכלל דירה. אמר רב הונא בריה דר' יהושע לא אמרו שבאה זריעתן ובטלה תורת הקפתו לדירה, אלא בזמן שהוא יתר מבית סאתים אבל בית סאתים מותר [כר"ש] דתנן אחד גנות ואחד חצירות ואחד קרפיפות לכלין ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית. ואקשינן לר' שמעון נמי אפילו בית סאתים, כיון שנזדע

בטיל לגבי רובה. והוי כאילו נזרע כולו: והוה ליה קרפף יותר מבית סאתים. ואע"ג דהוקף לדירה חשוב כלא הוקף לדירה דהא הוי כולו גינה וכגינה לא מהני הוקף לדירה: **דלא הוי.** דהוא מיעוטא דנזרע בית סאתים דלא חשיב להבדל מן החצר ולהקרות לו שם לבדו: **אבל בית סאתים.** נקרא קרפף שלא הוקף לדירה ואע"ג דאילו הוה באנפי נפשיה כבית סאתים לא מיתסר הכא דנפרך לחצר וחצר נפרלה לו קיימא לן דאסור לטלטל מקרפף לחצר דהוי רשות הנפרלה למקום האסור לה ואוסרין הרשויות זו לזו ואין מטלטלין לא בזה ולא בזה: **למאן.** אמרי' דשתי רשויות הינהו: **ברבנן.** דפליגי עליה דר"ש בפ' כל גגות (לקמן פט.) ואמרי כל חד וחד רשות לעצמו ואע"ג דליכא דיורין בהו דליסרו אהדדי אין מטלטלין מזה לזה: **לקולא.** דאפילו המיעוטו בית סאתים דמיקרי קרפף כיון דבאנפי נפשיה שרי השתא נמי שרי ולא אסרי אהדדי דאילו היה ממילא ביניהן הוה שרי לטלטולי מזה לזה כר"ש והשתא דנפרלו זה לזה לא נפרלו לרשות האסור לה אבל יותר מבית סאתים נעשה כרמלית ובהא אפילו ר"ש מודה דאין מטלטלין מחצר לקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה והכא דנפרלו זה לזה שרי כל אחד נפרך למקום האסור לו: **אילטנלאות.** נטועין שורות שורות ונאה לשבת שם: **נמי רב הונא.** ויותר מבית סאתים הוה והוקף לדירה ונטע אחרי כן: **קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה.** ואחרי כן בנה אגלו דירה ואמרי' לקמן הוקף שלא לדירה ולבסוף פתח לו פתח דירת ביתו לא מהני: **וילד הוא עושה פורץ לו פרלה יותר מעשר.** דהוי כמי שאין בו מחילות וגודל וסותם אותה פירלה ומעמידה על עשר והוי כפתח ולבסוף הוקף לדירה שנפתחה לו לעולם בעינן שיגדור יותר מעשר אמות דאי פריץ עשר לבד וגדרה לא חשיב הוא היקף לשם דירה אלא כמי שעשה פתח דעד עשר לעולם הוי פתח: **פרץ אמה.** אבל סתימה וגדרה ועוד פרץ אמה אבל סתימת אמה המדשה וגדרה דלא פרץ י' אמות כאחד ולא גדר עשר אמות בבת אחת אלא מעט היה פורץ וגודר מיד: **עד שהשלימו ליותר מעשר.** מי אמרינן כיון דלא פרץ י' בבת אחת ולא גדר בבת אחת לא הויא היקף בזו לשם דירה או דילמא כיון דהשתא מיהא הוי המידוש של היקף יותר מעשר חשיב היקף לשם דירה: **לו לוי בעלי בתים.** לגבי כלי עץ תנינן לה במסכת כלים (פי"ז מ"ח): **שיעורן כרמונים.** לטהר מטומאתן אבל פחות מכאן חייב עליה ולא מבטיל ליה. שיעורן כרמונים ניקב כמוליא רמון טהור: **וחזר וניקב.** אבל הסתימה: **ופיקנה.** הוא הדין כי לא תיקנה נמי עדיין טמא מדרס הוא והא דנקט תיקנה לרבותא דאי לאו הכי תו לא אילטריך למימר נפסקה השניה וכו': (ב) **טהור מן המדרס.** דתו לא הוה כלי ולא חזי למדרס מלטמא תו אדם וכלים: **אבל.** כלי הוא דחזי לתשמיש אחרינא ועדיין טומאה מגע מדרס עליו שהרי בשעת פריצתו (ג) מן האון שעדיין הוא מדרס לקבל טומאה לטמא כלים קיבל טומאה מאביו והוי ראשון לטומאה ומטמא אוכלין ומשקין: **פיס חדשות.** אין חזיס הללו ממנו ומשניתקנו לא לדרסן הזב ומטומאה הראשונה טיהרו שהרי אין זה סנדל ראשון: **ליס דין בר נס.** אלא מלאך: **נגון דין בר נס.** אדם גדול: **רחבה שאחורי הבתים.** ואין פתח הבית פתוח לה הויא מוקפת שלא לדירה ואי יותר מבית סאתים היה אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות: **ואם פתח לו פתח.** מן הבית: **פשיטא.** דבפתח ולבסוף הוקף שרי שהרי הוקף לשם פתח: **לא לריכא דאיס בית בי דרי.** גורן אחר הבית קודם היקף הרחבה: **מהו דתימא דעדיפא דבי דרי פתחים.** ולאו אדעתא להקיף שם רחבה: כנטועים דמי. ומותר לטלטל (בכולו) בכולו, [דכולו] כחצר דמי דאיכא מאן דעביד בחצירו בריכה של מים.

לא אמרן אלא דלא הוי בית סאתים. אע"ג דלרבנן קרפף פחות מבית סאתים דינו כקרפף בית סאתים (ד) לטלטל ממנו לחצר משום דאין סברא שיהו שלשה מזלוקים בשלשה משהויין הכא לא אסר מיעוטו המזרע לרוב שאינו מזרע במה שפרוץ לו במלואו דכיון שהוא פחות מבית סאתים לא חשיב ובטל לגבי רוב שאינו מזרע אבל בית סאתים חשיב טפי ולא בטיל ובמזרע רובו אפי' לא הוי בית סאתים אסור דבטיל (ה) לגבי רובו והוה כמזרע כולו: **סנדל שנפסקה וכו'.** הוא הדין בלא תקנה נמי דטמא מדרס דאי כשנפסקה פרחה לה טומאה תו לא הדרה לה דלא מצינו טומאה ישנה חוזרת אלא בכלי מתכות כדמפרש בסוף פ"ק דשבת (ד' טז.) והא דנקט ותקנה פ"ה לאשמועינן אע"ג דתקנה כי נפסקה שויה טהורה מן המדרס דפיס חדשות בלו לגמרי: **אבל טמא מגע מדרס.** פירש הקונטרס משום דעדיין כלי הוא לאיתמוטי ביה תשמישתא אחרינא ולפירושו אפילו נפסקה שויה טמא מגע מדרס וקשה דתנן בהדיא בסיפא דהך משנה במסכת כלים בפרק כ"ו (מ"ד) לא הספיק לתקן ראשונה עד שנפסקה שויה טהורה ורש"י חזר בו והגיה אבל טמא מגע מדרס דעדיין כלי הוא וחזי למילתא קמייתא דהא איתקנה ראשונה ולפירושו איצטריך למיתני בריש ותיקנה דאי לא נתקנה כי נפסקה שויה אינה טמאה אפילו מגע מדרס ותגב דתני בריש תני נמי בסיפא ומיהו תימה מתי בא לו מגע מדרס דאם בא לו מגע מדרס ומדרס יחד כגון שדרס עליו הזב ברגלו יתה לו אפי' במגעל ולא הססיק בפשוטי כלי עץ א"כ איכא פיס חדשות למגע מדרס כמו למדרס ולפי' רש"י קמא ניחא דאפילו נפסקו ב' חזיס טמא מגע מדרס הואיל וחזי לתשמיס אחרינא ובפרק אלו קשרים (שבת דף קיב:) פ"ה דטמא מגע מדרס לפי שנגע בעצמו כשהיה אב הטומאה ולא נהירא דטומאת בית הסתרים היא דלא קיימא לן כרבי מאיר דאמר מטמא מדפיס בפשיטות בפרק בהמה המקשה (חולין דף עב:) ובהעור והרוטב (שם דף קכט:) טומאת בית הסתרים היא ומה שפירש כאן נמי דבשעת פריצתו מאחון קיבל טומאה מאביו אינו נראה דבפרק בהמה המקשה (שם דף עב:) אמרינן דבעינן בלות מבגד גדול ואין לומר דכשתיקן אחון ראשון לאחר שתפר חליה נעשית מחוברת ובא לה טומאת מדרס שבטלה לסנדל וכשחזר ותפר חליה השניה בא לסנדל מגע מדרס מן האחון ותו ליכא פיס חדשות דא"כ תפשוט בעיין דהקומץ רבה (מנחות דף כד.) דלא אמרינן שבא לה טומאה והרי"ר שמעון מייגרי"ש דמפרש דלא אמרינן שבא לה טומאה היכא דטומאה בא לו מגופו אתי שפיר ועוד יש לומר דלאחון בא מגע מדרס ומדרס יחד כשתפרה לסנדל וכסנדל בטל לאחון דאי אפשר להיות טומאה לזה בלא זה וכיון שבאו לה כאחד אין שייך לומר גניה שבא לה טומאה וריגב"ש אומר דלא שייך גבי מגע פיס חדשות דאפילו נפסקו שתי חזיו ראוי לקבל טומאת מגע אם מיחדו לתשמיש אחר ולא נתבטל תורת יחוד מכאן דכל שעה ושעה מתקנו ודעתו להשתמש בו אבל נועלו אם נפסקו שתי חזיו אפילו מיחדו בטלה דעתו אבל כל אדם:

פשיטא לא צריכא דאית ביה בי דרי. אדרב נחמן דאמר אם פתח בו פתח מותר לטלטל פריך דמפרש הש"ס בפתח ולבסוף הוקף ואהא פריך פשיטא אבל אש"ס דמפרש לא אמרן לא פריך דקמ"ל הוקף ולבסוף פתח לא מהני לאפוקי מהני אמוראי דלקמן (ד' כה:) גבי אבוינקי:

לא

בטיל ליה לגבי רובה והוה ליה קרפף יותר מבית סאתים ואסור אלא אי איתמר הכי איתמר הא מיעוטא שרי אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא דלא הוי בית סאתים אבל בית סאתים אסור כמאן כרבנן ורב ירמיה מדיפתי מתני לקולא א הא מיעוטא שרי אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא בית סאתים אבל יותר מבית סאתים אסור כמאן כר"ש: נטע רובו הרי הוא כחצר ומותר: אמר (ו) רב יהודה אמר אבימי והוא שעשויין אצטבלאות ורב נחמן אמר ב אע"פ שאין עשויין אצטבלאות מר יהודה אקלע לבי רב הונא בר יהודה חזנהו להנהו דלא עבידי אצטבלאות וקא מטלטלי בגוייהו אמר ליה לא סבר לה מר להא דאבימי אמר ליה אנא כרב נחמן סבירא לי אמר רב נחמן אמר שמואל קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כיצד הוא עושה ג פורץ בו פירצה יותר מעשר וגודרו ומעמידו על עשר ומותר איבעיא להו פרץ אמה וגדר אמה ד) [ופרץ אמה וגדרה] עד שהשלימו ליותר מעשר מהו א"ל ד לאו היינו דתנן ג ה כל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים ובעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רמון מהו וא"ל רבי יוחנן רבי שניתה לנו ד) ו סנדל (ח) שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס נפסקה שניה ותיקנה (בה) מן המדרס אבל טמא מגע מדרס ואמרת עלה מאי שנא ראשונה דהא קיימא שניה שניה נמי הא ט) קיימא ראשונה ואמרת לן עלה פנים חדשות באו לכאן הכא נמי פנים חדשות באו לכאן ו) קרי עליה לית דין בר אינש איכא דאמרי כגון דין בר נש אמר רב בהנא ז רחבה שאחורי הבתים אין מטלטלין בו אלא בד' אמות ואמר רב נחמן ח אם פתח לו פתח מותר לטלטל בכולו פתח מתירו ולא אמרן אלא שפתח ולבסוף הוקף אבל הוקף ולבסוף פתח לא פתח ולבסוף הוקף פשיטא לא צריכא דאית ביה בי דרי מהו דתימא אדעתא דבי דרי ו) עבדיה קמ"ל קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה ונתמלא מים סבור רבנן למימר כזרעים דמו ואסיר אמר להו רב אבא ט) (אבוה) ט) דרב בריה דרב משרשיא הכי אמרינן משמיה דרבא ט מים כנטעים דמו ושרי אמר

כט א ב מי' פט"ז מהל' שבת הלכה ו טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף ט:

ל ג ד מי' שם הל' ה טוש"ע שם ס"ג:

לא ה מי' פ"ז מהל' כלים הלכה ב:

לב ו מי' פ"ז שם הלכה יב:

לג ז ח מי' פט"ז מהל' שבת הלכה י טור ש"ע א"ח סי' שנט:

לד ט מי' שם הלכה ו טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף יא:

רבינו חננאל (המשך)

רובו בטיל ליה מיעוטו לגבי רובו וחשיב כמי שלא הוקף לדירה כיון שזרעו, ליהוי כי קרפיף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, כשם שזריעתן עשאתו כשדה כך תעשהו ביתר מבית סאתים. אלא אי איתמר, הכי איתמר, הא נזרע מיעוטו שרי אמר רב הונא בר'. רב ירמיה מדיפתי מתני לה לקולא נזרע רובו הרי הוא כגינה ואסור. הא מיעוטו שרי, אמר רב הונא בריה דר' יהושע לא אמרו אלא בית סאתים הא יתר מבית סאתים אפילו שלא נזרע אלא מיעוטו אסור ט)

כמאן כרבנן. **איצבלאות** עיקר המלה ארוות סוסים הוא בלשון יוני, ופירושו כי נוטעין אילנות זה בצד זה כגון העמדת סוסים בתוך אורוותיהם זה בצד זה. ואסיקנא דאע"ג דאינה עשויה איצבלאות מותר כרב נחמן. אמר רב נחמן אמר שמואל קרפיף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, פורץ בו פירצה יתר מעשר אמות, וחזרו וגודרו לשם דירה ודיו, וחשוב כאילו הקיפו כולו לשם דירה. וכן אם פרץ אמה וגדרה לשם דירה, ועוד פרץ אמה וגדרה לשם דירה עד שהשלים יתר מעשר אמות גדר לשם דירה, נעשה כאילו הוקף כולו לשם דירה ומותר לטלטל בכולו, ואפילו הוא בית [י"] כורין. כי הא דתנן **כל כלי בעלי בתים שיעורן ברימונים.** כלומר אם ניקבו כמוציא רימון טהרו. ובעי חזקיה ניקב במוציא זית וסתמו, וחזר וניקב במוציא זית וסתמו, עד שהשלימו למוציא רימון. וא' ליה ר' יוחנן רבי לא משנתינו היא זו סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמאה מדרס, נפסקה שניה ותיקנה טהר מלטמא מדרס כו', ואמרת לן פנים חדשות באו לכאן, הכא נמי פנים חדשות באו לכאן. כלומר אינם הן הן אינם אלא כאילו אחרות חדשות באו עכשיו. קרי חזקיה על ר' יוחנן לית דין בר אינש, כמלאך הוא חשוב שמבין ומוציא אילו התכמות. אמר **רב כהנא רחבה שאחורי בתים אין מטלטלין בה אלא בד' אמות.** אמר ר"נ אם פתח מן הבתים לתוכו פתח מותר לטלטל בכולו. ודווקא פתח ולבסוף הקיף דהויא לה הקפה לדירה. אבל הקיף שלא לשם דירה ולבסוף פתח לא. ואמרינן פתח מן הבתים פתח ואח"כ הקיפה צריכה למימר, דהא ודאי לדירה היא. ופרקינן כגון דאית ליה בההוא רחבה בי דרי. פי' גורן לדוש עליו תבואה. מהו דתימא האי פתח לגורן הוא דעבדיה, קמ"ל דכיון דאית ליה פתח האי דאקיף לדירה הוא דאקיף. **קרפיף יתר מבית סאתים שהוקף לדירה ונתמלא מים,**

ט) לפי הגרלאה מן הסוגיא לרבנן אפילו בית סאתים אסור ואולי טס"ה וכ"ל כמאן כר"ש וכמו שהגיה בגמ'.

לה א ב מיי׳ פט״ז מהל׳ שבת ה״ו טוש״ע א״ח סי׳ שנח סעיף יא:
לו ג ד מיי׳ פט״ז מהל׳ שבת הלכה יא:

לא אמרן אלא שאין בעומקו יותר מבית סאתים. פי׳ שאין בעומקו עשרה ביתר מבית סאתים כרוחב דהגך דעמוקין עשרה הוו כזרעים ואתיא כרבי שמעון דקיימא לן כוותיה דלרבנן אפילו בית סאתים אסור כדאמרינן לעיל ומייתי כגון דהוי מיעוט מים העמוקים י׳ דאי הוו רובא הגך שאין עמוקין עשרה הוי מיעוט ובטלים לגבי רוב ואסור כדאמרינן לעיל ור״י מפרש דאפילו רוב מים עמוקין נמי שרו כיון דליכא אלא בית סאתים בין עמוקים ובין שאינם עמוקים לא חשיבי כזרעים אלא דמו לנטעים דדמו לבור ומיהו ביתר מבית סאתים אסור שאין דרך שוחה מגיעה מים לעשות יותר מבית סאתים וחשיבי כזרעים אע״ג דגבי בור אפי׳ רבי יהודה לא אסר ביתר מבית סאתים במחיצות גמורות אלא דווקא בפסין דקאמר לעיל (דף יט:) זו מחיצה ואלו פסין היינו דווקא בבור המתוקן כהלכתו אבל שוחה לא:

(ה) **ההיא** רחבה דהוה בפום נהרא דחד גיסא פתוח למתא וחד גיסא פתוח לשביל. פירש הקונטרס דרחבה זו כרמלית והיתה אוסרת המבוי ואע״פ שבראשו האחד היה לו צורת הפתח אי היה סתום וגם את השביל שהיו לו שלש מחיצות דגודא דנהרא מחיצה מעליא היא ואף ע״ג דלרחבה היו גפופין כדמוכח הסוגיא לא מהניא למבוי ולשביל משום דנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי דכיון דלא מהני לרחבה גופה כל שכן דלא מהני למבוי ולשביל ושביל פירש הקונטרס דאית ביה דיורין ואתי שפיר הא דקאמרינן בסמוך דמהני לחי לשביל ואי אין בתים וחצירות פתוחים לתוכו לא הוה משתרי בלחי וכאן חזר בו רש״י ממה שפירש בפ״ק (דף ז:) דרחבה דהתם לית בה דיורין:

ליעביד מחיצה אגודא דנהרא. ויהוי שביל כמוסיף על הרחבה ותיהוי שביל ורחבה חד ותיהוי הך מחיצה כאילו עבדינן לה ברחבה ונראה דהיה שם רוחב יותר מעשר ולכך על ידי המחיצה נחשב מוקף לדירה דאי בעשר בלאו הכי הוי פתוח ועומד אפילו אם היה פרוץ במלואו לנהרא היה די בלחי משהו אלא היה יותר מעשר ולכך לא היה מהני אפי׳ לורת הפתח לרב: **אין** עושין מחיצה על גבי מחיצה. וא״ת הא אמרי׳ לקמן (דף כה.) שאם עשה מחיצה ע״ג התל הועיל שבאויר מחיצות העליונות הוא דר וי״ל שהיה שם תל גבוה עשר מן השביל ולפי זה אתי שפיר הא דלא חיישינן שמא יעלה הנהר שרטון אפילו אם לא נחלק בין יש לשאר נהרות וא״ת ויעשו מחיצות ברחוק ד׳ טפחים דאמר לקמן דמועיל וי״ל דלא רצו לקצר השביל:

(ו) **לעביד** צורת הפתח אפומא דשביל. פירש רש״י דפתוח לרחבה מיגו דמהני לשביל מהני נמי לרחבה וקשה דמשמע דלא צריך למיגו עד לקמן ועוד דמה לו להזכיר צורת הפתח כלל כיון דסגי בלחי כדאמר בחצי גופיה ועוד למה שינה הלשון דמעיקרא קאמר אפומא דשביל וגבי לחי קאמר אפיתחא ועוד דפריך יאמרו לחי מהני לשביל של כרמים היכא דהוי מפולש ואיך יטעו בין שביל זה דאית ליה גדודי לשביל דעלמא ועוד שצריך לפרש שיש שם תל גבוה עשרה כל שכן שלא יטעו לכך נראה לפרש דשביל של כרמים אין בו דיורין כדמוכח בהדר (לקמן דף עד.) דקאמר א״ר יוחנן אפילו בשביל של כרמים א״ל לא אמר ר׳ יוחנן אלא בחורבה דחזיא לדירה אבל בשביל של כרמים לא אמר ואפי׳ הכי מהניא ליה לחי דבני מבוי היו משתמשין שם ובמבוי הרבה בתים וחצירות היו וליעבד מחיצה אגודא דנהרא היינו מעבר הנהר וה״ה צורת הפתח דהוי כמחיצה והנהר לא היה רחב יותר מעשר ומעבר הנהר היו גידודין גבוהים עשרה (ג) [ומלא השביל היה נמוך] והשתא אתי שפיר הא דקאמר אין עושין מחיצה על גבי מחיצה כו׳ כי מלא השביל היה נמוך והשתא נמי לא חיישינן לשרטון דלעולם יהיה מתלקט י׳ מתוך ד׳: **ולעביד** צורת הפתח אפומא דשביל. פירוש אגודא דנהרא בנמוך ושם לא רצו לעשות מחיצה ולסתום השביל שדרך שם משקין הגמלים: **ולעביד** לחי אפיתחא דשביל לצד הרחבה כו׳ (ד) מיגו דמהני. פירוש השתא ודאי בלא מיגו לא מהני: **יאמרו** לחי מהני בשביל של כרמים דעלמא. שאין בני מבוי משתמשין שם שלא יעלו על דעתם דהכא מהני משום מבוי (ה) אי נמי י״ל יאמרו דלחי מהני בשביל של כרמים דעלמא שהוא מפולש דלא יסיקו אדעתייהו דגדודין שמעבר הנהר מהני: **טלטולי** ברחבה גופיה שרי. פירוש הכלים ששבתו בתוכה וכן בשביל:

מאן

אמר אמימר א והוא דחזיין לתשמישתא אבל לא חזיין לתשמישתא לא אמר רב אשי ודחזיין לתשמישתא נמי לא אמרן אלא שאין בעומקו יותר מבית סאתים אבל אם יש בעומקו יותר מבית סאתים אסור ב ולאו מילתא היא מידי דהוה אבריא דפירי ההיא רחבה דהואי בפום נהרא דחד גיסא הוה פתיח למתא וחד גיסא הוה פתיח לשביל של כרמים ושביל של כרמים הוה סליק לגודא דנהרא אמר אביי היכי נעביד לעביד ליה מחיצה אגודא דנהרא אין עושין מחיצה על גבי מחיצה ולעביד ליה צורת הפתח אפומא דשביל של כרמים אתו גמלי שדיין ליה אלא אמר אביי ליעביד לחי אפיתחא דשביל של כרמים דמגו דמהניא לשביל של כרמים מהני נמי לרחבה אמר ליה רבא יאמרו לחי מועיל לשביל של כרמים דעלמא אלא אמר רבא ג עבדינן ליה לחי לפיתחא דמתא דמגו דמהני ליה לחי למתא מהני נמי לרחבה הלכך טלטולי במתא גופה שרי טלטולי ברחבה גופה שרי ממתא לרחבה ומרחבה למתא פליגי בה רב אחא ורבינא חד אסר וחד ד שרי מאן

דחזו לתשמישתא. לשתיה דאין לך דירה מעולה מזו: **שאין בעומקו יותר על בית סאתים.** כלומר שאין עומקו של מים נפשטו ברוחב יותר על בית סאתים ועומקו של סתם מים לבטל מקומו מדין קרקע י׳ טפחים כדאמרינן במסכת שבת (דף ק:) ואם היה רקק מים וכו׳ כמה רקק מים פחות מי׳ טפחים: **כריא דפירי.** כרי של פירות גבוה עשרה ורוחב כרוחב בית כור לא בטלה תורת דירה משם ומים הראוין לשתיה כפירות דמי. ל״א מידי דהוה אבריא דפירי שוחה עמוקה שמלעיעין שם פירות שאע״פ שעמוקין שם הרבה נוטלים מהן בשבת: **ההיא רחבה.** יותר מבית סאתים הוה ולא הוקפה לדירה: **פום נהרא.** שם מקום: **חד גיסא פתוח למתא.** למבוי שבעיר שכלה לרחבה זו: **שביל של כרמים.** דיורין היו בו: **היכי ניעביד.** למשרינהו לכולהו שהרי רחבה זו כרמלית היא ואוסרת כל המבוי ואת השביל שיש לו שלש מחיצות דהא גודא דנהרא מחיצה מעלייתא היא שגובהה עשרה אבל הרחבה אוסרתן לפי שפרוצין הן במילואן לכרמלית והא דאמרינן בפ״ק (ד׳ ז.) אם היה מבוי כלה לרחבה אין צריך כלום במוקפת לדירה והיו בה דיורין קאמר כדמפליג התם בין עירבו ללא עירבו אבל רחבה כרמלית אסור כדאמרינן בהיא שמעתא [שם] בקעה מכאן ובקעה מכאן כו׳: **היכי ניעביד.** להתיר את כולם שהיו רוצין מעכשיו להשתמש בהם בני העיר ולהיותה מוקפת לדירה ושוב לא תיהוי כרמלית ותהא היא בכולן מותרת ואמרינן לעיל [ע״א] הוקף ולבסוף פתח לא מהני וגדר של אבנים היתה רחבה זו מוקפת וקשה להם לפרוץ פירלה יותר מעשר ולגדרה לדירה אדעתא דלישתמשו בה בני מבוי ושביל מהשתא וליהוי כפתח ולבסוף הוקף כדשמואל: **ניעביד ליה מחילה.** של קנים: **אגודא דנהרא.** כלומר להוי שביל כמוסף על הרחבה דליהוי רחבה ושביל חד וליהוי הך מחילה דעבדינן בשביל אדעתא דדירה לישתמשו מהשתא בני שביל ברחבה כאילו עבדינן לה ברחבה גופה לדירה דהוי פתח ולבסוף הוקף: **אין עושין מחילה על גבי מחילה.** כיון דגודא גבוהה עשרה כל מה שמוסיפין עליה הגבהת אותה מחילה עצמה הוא שהרי אם היה מגביה כל מחילת הרחבה לדירה לא מהני עד שיפרוץ בה פירלה האוסרתה ויחזור ויגדור לדירה: **ניעביד ליה לורת הפתח אפומא דשביל של כרמים.** דפתוח לרחבה דמגו דמהני לשביל לא יהא פרוץ לרחבה שאפילו היה פתוח לרה״ר מועיל לו ליהני נמי לרחבה להיות לה תוספת זה היקף לדירה: **אתו גמלי.** הבאין לשתות מן העיר דרך מבוי לרחבה ומשם לשביל ולנהר: **שדיין ליה.** שהיה פתח השביל לר להן ועכשיו הוא דוחקן: **לחי.** הנעוץ בארץ ועציו משהו ואין גמלין נוגעין בו: **דמיגו דמהני לשביל.** לטלטל בו דלא הוי השתא פרוץ לכרמלית: **מהני נמי לרחבה.** להיות לה היקף לדירה ויתירנה לטלטל בה. ובלאו מיגו לא מיתריא דהא פתח שביל רחבה לשביל לא היה יותר מעשר וכל כמה דסתים ליה לדירה לאו כלום היא דהא כל פתח סתימה מעלייתא היא וסתום ועומד הוא: **לשביל של כרמים דעלמא.** דלא סליק לגודא דנהרא והוי ליה כמבוי מפולש ואמרו שאין צריך תיקון אלא בראשו אחד כי האי: **דמיגו דמהני למתא.** לטלטל במבוי דלאמרינן בפרק קמא (דף ז.) סרטיא מכאן ובקעה מכאן עושה צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן והכא נמי ליעבדו בראש המבוי הפתוח לרשות הרבים צורת פתח והאי לחי דלגד הרחבה שרי ליה: **טלטולי במתא גופה שרי.** דהא שרינן לה בהאי לחי ואפילו היא והרחבה אסורים זה עם זה שיהן משתמשין לעצמן כשתי חצירות ופתח ביניהן וכן ברחבה גופה:

דלית

(ה) שני דבורים המתחילים לעניל ל״ה והדיבור ג׳ ולעניל לחי הד״ל [ר״מן], (ב) ת״י כ״ר, (ג) כיון דלרחבה דסמיכא טפי לא מהני אי לאו מיגו בשביל אלא אמר רבא דמו לא אסרה רחבה על השביל ודירת בני מתא היתה בטולן ומו ליכא למימר לחי מהני כו׳ דידעי שפיר דדיורי מתא מהני גם לשביל כיון דגם הרחבה הוקרה בדיורי מתא והוה ליה בשתא רחבה ושביל כחדא והאי לחי מהני לתרוייהו: [ת״י כ״ר],

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה ההוא רחבה וכו׳ וגם אוסרת את השביל כל״ל והל״ל עם ד״ה ליעבד וד״ה אין עושין וד״ה לעביד וד״ה ולעבד וד״ה ולעבד וד״ה יאמרו: (ב) ד״ה ולעביד לחי וכו׳ ולא הרחבה דמיגו דמהני כו׳ השתא ודאי בלא מיגו לא מהני אבל יאמרו לחי מהני:

מוסף רש״י

שייך לדף כד. **כל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים.** דעד שמיקב ממולא רמון שם כלי עליו ומקבל טומאה (סוכה ו.) ניקב כמולא רמון טהור, בעלי בתים חסים על כליהם, הלכך ניקב כמולא קטנית מלגיעו ליחים, ניקב כמולא זית משתמש לאגוזים, ניקב כמולא אגוז משתמש בו רמונים, אבל של אומן העומד למכור לא הוי שיעוריה בהכי (ברכות מא: וכעי״ז לעיל ד: וסוכה ו.) וטהור בנקב קטן (לעיל ד: וכעי״ז סוכה ו.). **וחזר וניקב.** אבל נקב הראשון, עד שהגיעו הסתימה למולא רמון (שבת קיב:). **וא״ל ר׳ יוחנן רבי.** חזקיה היה רבו של ר׳ יוחנן (קדושין נא.). **טמא מדרס.** אם היה של זב והיה טמא מדרס לא טהר מטומאתו כשנפסקה ועדנו אב הטומאה (שבת קיב:). **אבל טמא מגע מדרס.** והוי ראשון לטומאה דעדיין כלי הוא דחזי למילאת קמייתא, דהא מיתקנה ראשונה ואף למדרס הוא ראוי אי הוי נגעיל ליה זב מכאן ולהבא, מיהו מטומאת מדרס קמייתא דהוא עלה טהור, כדאמרינן לקמן פנים חדשות באו לכאן, ואל לכאן, וכל תורת מגעל שהיתה עליה בשעת קבלת טומאה ראשונה הלכה לה, וכיון דכלי הוא הוי ראשון שהרי נגע בעצמו כשהיה אב הטומאה, וכל זמן שהוא כלי וראוי לקבל טומאה לא טהר מטומאת המגע (שם). **פנים חדשות באו לכאן.** משירדה לו טומאת מדרס נתחדשו פנים אלו ואין זה הראשון, שכבר נתקלקל בו כדי ביטולו (שם). כגון דין בר נש. גברא כטולא (שם). עד כאן לדף כד.

דליים בה דיורין. שיאסרו על בני מבוי הלכך רשות בני מבוי הוא ובני שביל לא אסרי עלה דהוי כחצר קטנה שנפרלה לגדולה דגדולה מותרת וקטנה אסורה ושביל לא מתקיינן ליה גזרה שמא יאמרו לחי מועיל לשביל דעלמא: **באילנות לא הוי מיעוט.** דלרך קרפף להיות בו אילנות ולא בטיל ליה (ה) היקף קמא: **נגה בו עמוד.** ואפילו באמלע ובכך נתמעט מבית סאתים: **פחות מג'.** טפחים אפי' נתמעט מבית סאתים כמאן דליתיה דמי: **דהא נפקא ליה מחורת לבוד.** כלומר דהא חשיב ליה ג' בעלמא למיפק מתורת לבוד הלכך ה"ג חשיבי ולא בטיל: **הרחיק מן הכותל.** של קרפף ד' טפחים ועשה מחילה (ו) לדירה: **הועיל.** מחילה זו להיות היקף חדש והוי פתח ולבסוף הוקף: **פחות מג' לא הועיל.** דהוי כמחילה על גבי מחילה. ולא בנתמעט מבית סאתים מיירי מדלא נקט מיעוט ואינו מיעוט דאי בתמעט ודאי הוי מיעוט אשפילו הוסיף על עודי הכתלים עד שנתמעט שפיר דמי כדלקמן אלא למיהוי פתח ולבסוף הוקף מיירי: **מפני לקולא.** להך פלוגתא דלעיל ואמר דבשלשה דנפק ליה מתורת לבוד כולהו מודו דעמוד הוי מיעוט ומחילה הויא מחילה לדירה ולא כמוסיף ובפחות משלשה פליגי: **טח בטיט.** והוסיף על עודי הכתלים עד שנתמעט. והאי לאו דבה בר שימי קאמר לה אלא מילתא באנפי נפשיה היא: **ויכול לעמוד.** הטיט בפני עצמו שעשו בעודי שאפילו מיטל כותל הראשון יכול זה לעמוד: **הוי מיעוט ולא הוי מיעוט** גרס הכא: **הרחיק מן הכותל.** שבקרפף ויש מן התל עד המחילה יותר מבית סאתים הרבה ועשה מחילה לדירה אצל התל ברחוק ד' טפחים ועדיין יש יותר מבית סאתים בין ישנה לחדשה אצל זו לדירה עשאה: **הועיל.** והכל מותר: **לא הועיל.** דהויא מחילה על גבי מחילה: **וחד אמר הועיל.** דקסבר מחילה ע"ג מחילה מהניא להיות היקף לדירה: **בנכסי הגר.** שמת ואין לו יורשין אין זו חזקה לקנות ואם בא אחר והחזיק בהן קנה האחרון: **בשבת.** כגון לענין היקף לדירה שבתחילה היתה מחילה הוגמת אלא שלא הוקפה לדירה: הכי גרסינן **מודה לי רב ששת שאם עשה מחילה על התל** ולא גרסי' **על שפת.** והכי פי' אף על גב דפליג ואמר דלא מישתרי קרפף בהכי היינו טעמא שהדר בקרפף באויר מחילות התחתונות דר אצל אם היה תל יותר מבית סאתים ועשה מחילות סביב עליו להשתמש על גובה התל (ג): **הואיל.** והדר על התל דר באויר מחילות העליונות ולא מהני ליה תחתונות מידי הלכך לאו מחילה על גבי מחילה היא: **בעי רבה.** למ"ד אין מחילה על גבי מחילה נבלעו התחתונות בקרקע שהיה העפר רך ותיחוח ונחבט הכותל בבת אחת בשבת ולא נפל אלא נבלע והעליונות קיימות מהו: **אי נגבסי הגר.** קא מיבעיא ליה אי לא קדם אחר והחזיק בהן עד שנבלעו התחתונות ונמצא שאין בו אלא מחילות שעשה לו זה ומעכשיו קנוי לו: **דשדא ליפתא אפילא.** נטע לפת בגומא שנמצא בקרקע הגר ולא חפרה הוא דאי חפרה במכוש ראשון קנה: **לא קא שבת.** ולאו חזקה היא ואתן נעל גדר ופרץ כל שהוא תנן (נ"ב דף מב.) מידי דמהני הוי חזקה: **ממילא שבת.** והיא שעתא לאו איהו מחזיק בה אלא לפת הוא דשבת ואזיל. והכא נמי כיון דבשעתא דהחזיק לאו חזקה היא כי הדור הוו מחילות ממילא הוא דהוו ולא איהו דעביד: **אלא לענין שבת.** אי משתרי בעליונות שהיו בטילות עד עכשיו: **לזרוק.** לאומרא: **וקירה בו בית סאה.** קירוי גג: **אויר קירויו מייסרו.** סאה המקורה מיתשבת בהדי אידך כאילו לא קירוהו ואכתי הוי יותר מבית סאתים: **אין אויר קירויו מייסרו.** דאמרינן פי תקרה יורד וסותם: **אכסדרה.** מקורה בגג חלק בעליות שלנו ואינו משופע והיא קירוי שבכל הש"ס: ה"נ

מאן דשרי דהא ליכא דיורין ומאן דאסר זימנין דהוי בה דיורין ואתי לטלטולי א קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ובא למעטו מיעטו באילנות לא הוי מיעוט בנה בו עמוד גבוה עשרה ורחב ד' הוי מיעוט פחות מג' לא הוי מיעוט מג' ועד ד' רבה אמר ב הוי מיעוט ורבא אמר לא הוי מיעוט רבה אמר הוי מיעוט דהא נפיק ליה מתורת לבוד רבא אמר לא הוי מיעוט כיון דלא הוי מקום ד' לא חשיב הרחיק מן הכותל ד' ועשה מחיצה הועיל פחות מג' לא הועיל מג' ועד ד' רבה אמר ג הועיל רבא אמר אינו מועיל רבה אמר הועיל דהא נפיק ליה מתורת לבוד רבא אמר אינו מועיל כיון דלא הוי מקום ד' לא חשיב רב שימי (ד) מתני לקולא טח בו טיט ויכול לעמוד בפני עצמו הוי מיעוט אינו יכול לעמוד בפני עצמו רבה אמר ד הוי מיעוט רבא אמר ה לא הוי מיעוט רבה אמר הוי מיעוט השתא מיהא קאי רבא אמר לא הוי מיעוט כיון דלא יכול למיקם בפני עצמו לא כלום הוא הרחיק מן התל ד' ועשה מחיצה הועיל פחות מג' או על שפת התל רב חסדא ורב המנונא חד אמר הועיל וחד אמר לא הועיל תסתיים דרב חסדא אמר הועיל דאתמר העושה מחיצה על גבי מחיצה אמר רב חסדא בשבת הועיל ו בנכסי הגר לא קנה ורב ששת אמר ז אף בשבת נמי לא הועיל תסתיים אמר רב חסדא ומודה לי רב ששת ח שאם עשה מחיצה על התל שהועיל מאי טעמא הואיל ובאויר מחיצות העליונות הוא דר בעי רבה בר בר חנה נבלעו מחיצות התחתונות והעליונות קיימות מהו אי לנכסי הגר היינו דירמיה ביראה ט דאמר ירמיה ביראה אמר רב יהודה י האי מאן דשדא ליפתא יא אפילא דארעא דגר ואתא ישראל אחרינא רפק בה פורתא בתרא קני קמא לא קני מ"ט בעידנא דשדא לא קא שבח כי קא שבחא ממילא קא משבחא יב ואלא לענין שבת הוי מחיצה הנעשה בשבת יג ותניא כל מחיצה הנעשה בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה לאו איתמר עלה אמר רב נחמן לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר ההיא איתתא דעבדה מחיצה על גבי מחיצה בנכסי הגר אתא ההוא גברא רפק בה פורתא אתא לקמיה דרב נחמן אוקמה בידיה אתת אהיי וקא צווחא קמיה אמר לה מאי איעביד לך דלא מחזקת כדמחזקי אינשי יד קרפף בית שלש וקירה בו בית סאה טו רבא אמר אויר קירויו מייתרו ורבי זירא אמר ב אין אויר קירויו מייתרו לימא יז רבא ורבי זירא בפלוגתא דרב ושמואל קא מיפלגי יח דאיתמר אכסדרה בבקעה רב אמר ל מותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין אלא בד' אמות רב אמר מותר לטלטל בכולה אמרינן פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אין מטלטלין אלא בארבע אמות לא אמרי' פי תקרה יורד וסותם

מאן דשרי דהא ליכא דיורין ומאן דאסר זימנין דהוי בה דיורין ואתי לטלטולי א קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ובא למעטו מיעטו באילנות לא הוי מיעוט בנה בו עמוד גבוה עשרה ורחב ד' הוי מיעוט פחות מג' לא הוי מיעוט מג' ועד ד' רבה אמר ב הוי מיעוט ורבא אמר לא הוי מיעוט רבה אמר הוי מיעוט דהא נפיק ליה מתורת לבוד רבא אמר לא הוי מיעוט כיון דלא הוי מקום ד' לא חשיב הרחיק מן הכותל ד' ועשה מחיצה הועיל פחות מג' לא הועיל מג' ועד ד' רבה אמר ג הועיל רבא אמר אינו מועיל רבה אמר הועיל דהא נפיק ליה מתורת לבוד רבא אמר אינו מועיל כיון דלא הוי מקום ד' לא חשיב רב שימי (ד) מתני לקולא טח בו טיט ויכול לעמוד בפני עצמו הוי מיעוט אינו יכול לעמוד בפני עצמו רבה אמר ד הוי מיעוט רבא אמר ה לא הוי מיעוט רבה אמר הוי מיעוט השתא מיהא קאי רבא אמר לא הוי מיעוט כיון דלא יכול למיקם בפני עצמו לא כלום הוא הרחיק מן התל ד' ועשה מחיצה הועיל פחות מג' או על שפת התל רב חסדא ורב המנונא חד אמר הועיל וחד אמר לא הועיל תסתיים דרב חסדא אמר הועיל דאתמר העושה מחיצה על גבי מחיצה אמר רב חסדא בשבת הועיל ו בנכסי הגר לא קנה ורב ששת אמר ז אף בשבת נמי לא הועיל תסתיים אמר רב חסדא ומודה לי רב ששת ח שאם עשה מחיצה על התל שהועיל מאי טעמא הואיל ובאויר מחיצות העליונות הוא דר בעי רבה בר בר חנה נבלעו מחיצות התחתונות והעליונות קיימות מהו אי לנכסי הגר היינו דירמיה ביראה ט דאמר ירמיה ביראה אמר רב יהודה י האי מאן דשדא ליפתא יא אפילא דארעא דגר ואתא ישראל אחרינא רפק בה פורתא בתרא קני קמא לא קני מ"ט בעידנא דשדא לא קא שבח כי קא שבחא ממילא קא משבחא יב ואלא לענין שבת הוי מחיצה הנעשה בשבת יג ותניא כל מחיצה הנעשה בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה לאו איתמר עלה אמר רב נחמן לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר ההיא איתתא דעבדה מחיצה על גבי מחיצה בנכסי הגר אתא ההוא גברא רפק בה פורתא אתא לקמיה דרב נחמן אוקמה בידיה אתת אהיי וקא צווחא קמיה אמר לה מאי איעביד לך דלא מחזקת כדמחזקי אינשי יד קרפף בית שלש וקירה בו בית סאה טו רבא אמר אויר קירויו מייתרו ורבי זירא אמר ב אין אויר קירויו מייתרו לימא יז רבא ורבי זירא בפלוגתא דרב ושמואל קא מיפלגי יח דאיתמר אכסדרה בבקעה רב אמר ל מותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין אלא בד' אמות רב אמר מותר לטלטל בכולה אמרינן פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אין מטלטלין אלא בארבע אמות לא אמרי' פי תקרה יורד וסותם

אי

עליה ולפירוש הקונטרס לאית ביה דיורין לא אסרו עלה משום גיפופי: **ומאן** דאסר זימנין דאית ביה דיורין. שהבתים שאצל הרחבה יפתחו מבתיהן לרחבה ויאסרו הרחבה על בני מתא להוציא בה כלים שבתו בתוכה ומשום הכי אסור לטלטל ממתא לרחבה דשמא יטלטלו גם לאחר פתיחת הדיורין בלא עירוב כמו עתה אבל רחבה גופיה שרי שהרי אף לאחר שיפתחו מותר לטלטל כלים שבתו בתוכה:

שאם עשה מחיצה על שפת התל שהועיל. רש"י לא גריס על שפת התל דהוה משמע לאותן הדריס למטה אלא גריס על התל והועיל לאותן הדריס על התל ומיהו צריך לפרש דמיירי על שפת התל שאם הרחיקו ד' מן השפה אין שם מידוש דהכי נמי למטה אם הרחיק הועיל:

אכסדרה בבקעה. רש"י פירש לקמן דאכסדרה פרולה מארבעה רוחותיה והשתא אתי שפיר הא דנקט בבקעה שאין שם מחילות ולא נקט בחצר וגרס לקמן בפרק כל גגות (דף לד.) דמשני שמואל דאשמואל כי לית ליה בד' אבל בג' אית ליה וקשיא לפירושו דבסוכה אמרינן דאפילו בשתי רוחות זה כנגד זה לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם משום דהוי כמבוי מפולש ומפרש ר"ת דאכסדרה אית לה שלשה מחילות כדאמרינן בפרק לא יחפור (נ"ב דף כה:) עולם דומה לאכסדרה ורוח לפונית אינה מסובבת וגרס בפרק כל גגות (לקמן דף לד:) כי לית ליה בשלש אבל בד' אית ליה פירוש שיש ג' מחילות ומעטו מן הרביעית ורב אית ליה פי תקרה יורד וסותם אפי' בשתי מחילות וזה שלא כנגד זה והא דלא נקט אכסדרה בחצר משום דסתם אכסדרה בחצר יש לה ג' מחילות להכי נקט בקעה דאפי' כי ליכא אלא שתי מחילות אמר רב פי תקרה יורד וסותם: אי

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה ח טוש"ע א"ח סי' שנת סעיף ד:
לח ב מיי' שם שנת סעיף ד:
סעיף ה:
לט ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
[לט] ד מיי' שם הלכה ט):
מ ה טוש"ע שם ס"ז:
מא ו מיי' פ"ב מהלכות זכייה ומתנה הלכה יא סמג עשין פג טוש"ע א"ח סי' עה סעיף ג:
מב ז ח מיי' פט"ז מהל' שבת הל' ט טוש"ע א"ח סי' שנת סעיף ח:
מג ט מיי' פ"ב מהל' זכייה הל' י טוש"ע א"ח סי' עה סעיף כב:
מד י מיי' פט"ז מהל' שבת הל' [נו] כב טוש"ע א"ח סי' שנת סעיף ח [וסי' שסב סעיף ג]:
מה כ מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה ז סמג עשין דרבנן ג טוש"ע א"ח סי' שנת סעיף יב:
מו ל מיי' פי"ז שם הלכה לה סמג שם:

רבינו חננאל (המשך)

הועיל, בנכסי הגר לא קנה. ורב ששת אמר אפילו בשבת לא הועיל. ואמר רב חסדא מודה לי רב ששת בעושה מחיצה על שפת התל דדר בתל שהועיל. והאיל ובמחיצות העליונות הוא דר ומותר לטלטל בכולו. והילכתא כרב חסדא בין בשבת דהוא לקולא, ובין בנכסי הגר, דהא רב נחמן קאי כוותיה. בעי רבה בר חנן אליבא דרב ששת נבלעו מחיצות התחתונות והעליונות קיימות מהו, כמחיצה ע"ג מחיצה הוי אי לא. ופשיט אביי לענייַן שבת הא קי"ל כל מחיצה שנעשית בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה. ואפילו רב נחמן דאמר לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור, לא אמר אלא במתכוין לעשות מחיצה כדי לטלטל הוא דאסר, אבל כי האי גוונא אפילו רב נחמן שרי. או בנכסי הגר האמרינ' האי מאן דשדא ליפתא בי (סילחי) [פילי] דארעא דגר לא עבד ולא מידי. מאי טעי בעידנא דשדא האי ליפתא לא משבחא ולא מידי, בתר הכי כי קא שבחא ממילא שבחא. האי נמי בעידנא דעבד מחיצה ע"ג מחיצה לא הועיל, בתר דנבלעו התחתונות לא עשה הוא בעליונות כלום, הילכך לא קנה בנכסי הגר כלום כי האי גוונא. האי איתתא דעבדא מחיצה על גבי מחיצה בנכסי הגר אתא ההוא גברא רפק ביה פורתא. אוקמה רב נחמן בידה להוהא דרפק בנכסי הגר. אתא היא צוחה קמיה ולא אשגח בה אמר לה לא אחזקת כדמחזקי אינשי. קרפיף בית שלש סאין וקירה בו בית סאה. רבה אמר קירויו מייתרו. וכאילו יתר מבית [סאתים] הוא ואסור. ור' זירא אמר אין קירויו מייתרו, אלא הקרוי מפסיק בינתים וזה אין בו יותר מבית סאתים ומותר. לימא בפלוגתא דרב ושמואל פליגי, דאיתמר אכסדרא בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה, אמרינן פי תקרה יורד וסותם והויא לה רשות היחיד. ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בד' אמות כרשות הרבים, לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם. ר' זירא כרב דאמר פי תקרה יורד וסותם, וזה המקורה נמי אמרינ' פי תקרה יורד וסותם, ואין בזה שאינו מקורה אלא בית סאתים. ורבה כשמואל דאמר אכסדרה ורשות הרבים רשות אחת הן אין מטלטלין בהן אלא בד' אמות ואין ביניהן מחיצה מפסקת.

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה באילנות וכו' ולא בטיל ליה היקף קמא תפ"מ וכ"כ ס"פ משם קמא: (ב) ד"ה הרחיק ור"ה הועילה מחילה הד"ל: (ג) ד"ה הכי גרסינן וכו' על גובה התל הועיל הואיל והדר כל"ל והד"ל: (ד) תוס' ד"ה מאן דשרי וכו' ובשביל נמי לית ביה. [ובס"י הגר' וכ"ש שביל דלית כו']:

גליון הש"ם

גמ' קרפף בית שלש וקירה בו בית סאה. עי' לקמן דף ל ע"א תוס' ד"ה אלא שתי:

מוסף רש"י

דשדא ליפתא אפילא דארעא דגר. שזרע לפת בתוך נקעים של קרקע הגר ולא כיסה עפר ולא עשה כלום כי אם זריקה הלפת בתוך החריץ לא הויא מחזקה, שהרי לא עשה שום תיקון בקרקע והשלכת זרע בקרקע אינו מעשה אלא אם כן זורע ואח"כ מכסהו עפר, ואע"פ שגדל הלפת ונשרש בקרקע היום ולמחר, ממילא הוא דקשבח, ולא דמי לרפק בה פורתא דמעשה קעביד בגוף הקרקע ומשבח הקרקע מיד בתרישה זו (רשב"ם ב"ב נד.). **אכסדרה בבקעה.** הבקעה כרמלית, כדאמרינן בילקוט השבת (שבת ו:) ואכסדרה זו פרולה מד' רוחותיה ועומד קירויה על ד' יתדות ונותנין ד' קורות מיתד ליתד ועליהן מסדרין הנפרין, ואותן הקורות קרי פי תקרה, והאי דנקט בקעה משום דבעיר סתם אכסדראות סמוכות להקיף בית או חצר, ואיכא מחילה אחת או שתים ומודה שמואל הכא דמטלטלין (לקמן צ:) להכי נקט בבקעה דמתוך שאינה סמוכה לבית אין לה לפנות, שאין עושין לפנות לשם אכסדרה (סוכה יח:).

רבינו חננאל

מאן דשרי דהא לית בה דיורין וכחצר דמיא. ומאן דאסר גזר דילמא מיתבי בה דיורין. וקי"ל הילכתא כמאן דמיקיל ושרי ולא חייש לדיורין. וכבר פירשנוה למעלה (ו) (ורחבה) [דברחבה] דרבים הוא (ולא) [דלא] חיישינן. אבל ברחבה דיחיד זימנין דמימליך ובני בתי ודייר בה דיורין. קרפיף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ובא למעטו באילנות לא הוי [מיעוט], דהא נטיעת אילנות בחצר כחצר דמו כדאמרן. עמוד גבוה י' טפחים ורחב ד' טפחים הוי מיעוט פחות משלשה לא הוי מיעוט. וכן סלקא סוגיא דשמעתא, ארבעה הוי מיעוט פחות לא. הרחיק מן התל ד' ועשה בו מחיצה הועיל בו. פי' התל הוא מקום שלא הוקף לדירה, ואם הרחיק משפת התל ארבעה טפחים ועשה בו מחיצה לדירה הותר לו לטלטל בכולו, אבל בפחות משלשה, וכן העושה מחיצה שעשה עכשיו מבטלת גידור התל שהוא מחיצתו המוקף שלא לדירה אילו דברי רב ששת. ורב חסדא אמר העושה מחיצה ע"ג מחיצה בשבת

ו) גר' הרא"ש ורש"י: רבה בר שימון, ב) ב"ב נג: וש"ס אותה רבי ירמיה וכ"כ בגיטין לד., ג) פי' בקעיים, ד) שבת קפ: לעיל כ., ה) [ל"ל רבה], ו) [ל"ל רבה], ז) [לקמן ל: לד: סוכה יח:].

ו) אולי ר"ל לעיל דף ח' בהא לאמרינן שם דברחבה דיחיד מיירינן לגמא מימליך ע"ש.

(ג) **אי דעבידא כי אכסדרה הכי נמי.** פירוש שהיתה מוקפת משלש לו משמי רוחותיה [ד]: **הכא במאי עסקינן דעביד כי ארזלא.** שהיתה פרולה מד׳ רוחות וערסלא מטה דתרגום כמלונה במקשה כערסלא (ישעיה ו) והם חבלין המתוחין מאילן לאילן כסדר המטה והשומר שוכב עליה בלילה ויושב בגלו ביום ורש״י גרס כי ארזילא משופע לית לה פה ולא אמרי׳ פי תקרה יורד וסותם: **רבי אויר המותר לו אוסרו.** הרי נפרץ במלואו למקום המותר לו ויתור נמי ליכא דהא כל חצירות מוקפות לדירה הם ל״ל חביי כמאן כר׳ שמעון דלרבנן דאמרי שתי רשויות הן נפרץ במלואו למקום האסור לו ולדידהו נמי אויר החצר האסור לו מייתרו אע״ג דחצר מוקף לדירה דהיינו למה שבתוכו אבל לקרפף שהוא רשות אחרת לא חשיב מוקף לדירה ומייתרו אבל לר״ש שפיר דמי דחצר רשותא היא והוי אויר מותר וא״ת מדקאמר כמאן כר״ש לר״ש נמי כו׳ משמע דמילתיה דר׳ זירא אתי בפשיטות כרבנן ואי אתי כרבנן אמאי נקט הואיל ואויר חצרו מייתרו תיפוק ליה משום דנפרץ במלואו למקום האסור לו ויל״ל דאשמעינן דאסור נמי משום דאויר חצר מייתרו ונפקא מינה שאם נפרץ מצד אחד לרה״ר צריך צורת הפתח מכאן ולאי מכאן אבל מטעמא דנפרץ במלואו למקום האסור לו לא הוה צריך אלא לאי לאי לרה״ר כדמשמע בפ״ק (דף ז:) דמבוי שנפרץ במלואו לחצר אין צריך כלום אפי׳ לא עירבו אי נמי אשמעינן דמייתרו והוי כרמלית ואם נפרץ לכרמלית אחר מותר לטלטל ב׳ אמות מזה וב׳ אמות מזה אבל אם לא היה מייתרו אע״ג דנפרץ למקום האסור לו לא חשיב כרמלית ואסור לטלטל לימנו לכרמלית אחר כו׳ וכן פי׳ רש״י פרק כל גגות (לקמן דף 5:) גבי הא דפריך לשמואל אליבא דרבנן לטלטל מגג לקרפף:

קרפף שנפרץ במלואו לחצר חצר מותרת וקרפף אסור. ושלא נפרץ ביתר מעשר דביתר מעשר חצר נמי אסורה וקשה למה״ר דעל כרחך בקרפף בית סאתים איירי מדקאמרי׳ הואיל ואויר מחילה מייתרו ל״כ הוה ליה לרבה יותר הרבה על פי שיש בחבה וזה לא מצינו שום תנא דמתיר וי״ל דבמקום שנפרצה לא הוי יותר מעשר אבל מכאן ואילך מתרחבת והולכת ל״ג בית סאתים לא שריגא אריכה יותר על פי שיש בחבה אבל במשהו פחות מבית סאתים שרי טפי: **ר׳ יוחנן** דמשבחת לה **איפכא.** אי אתי כרבנן וכגון שהקרפף גדול מן החצר ומדנקט איסור בקרפף ש״מ דכר״ש אתיא דמשום שתי רשויות לא מיתסר אלא משום ייתור אויר דבמקום מחילות דבחצר לא אסר ובקרפף אסר ולא מצי למנקט איפכא דאי הוה בחצר מלואו ובקרפף גיפופי תרוייהו משתרו דר״ש סבר דכולהו רשות אחד הן ויתור בקרפף נמי ליכא הואיל ואיכא גיפופי כך פי׳ רש״י וא״ת ולוקמה לעולם כרבנן והא דלא אמרי׳ איפכא משום דבחצר ליכא איסור משום ייתור אלא פירצת מלואו וי״ל דא״כ היה לו לפרש דקרפף אסור משום דאויר חצר מייתרו אי כרבנן אתי ולא מצי למימר איפכא ולכך הוצרך לאתויי דרב חסדא דהוי כר״ש דממילתיה דר׳ זירא אין להוכיח דהוי כר״ש מדלא אמרינן איפכא משום דבעי למימר אע״ג דבקירה בה בית סאה לא הוי יותר מודינא הכא דהוי ייתור משום הכי לא [ו] מצי למימר איפכא: **ההוא** בוסתנא דהוה סמוך **לאגודא דאפדנא.** והוקף ולבסוף פתח והרחיקו ד׳ ועשו אשיתא והיה בה נמי פתח לבוסתנא נפל אשיתא וסבר רב ביבי דכיון דבעשה אחת היתה מוקפת לדירה אע״פ שנפלה שרי הואיל ופתוחה נמי לאפדנא ואע״ג דפתח לאפדנא הוי לאחר שהוקף דלא יצא מהיתרו ומסיק דגודא דאפדנא אינו מועיל ורש״י לא פירש כן: **ההוא** אבוורנקא. פירש רש״י [ז] לשון שני שמצא בהלכות גדולות וגרסה לו עיקר דאבוורנקא כמין אכסדרה או קובה שעושין למלכים בתוך הפרדס אזל רב הונא עבד קנה קנה פחות משלשה ולא רצה לסמוך אאבוורנקא משום דהוקף ולבסוף יצא ומשום דהויא מחילה העשויה לגמת ולגיעות כדמסיק ועביד שביל דקנה קנה פחות מג׳ מפתח הבוסתנא עד אבוורנקי אם האבוורנקא היתה עומדת בתוך הפרדס אבל אם היתה עומדת מצד הפרדס לא היה צריך לעשות שביל אלא לחלק הבוסתנא ולמעטה מסאתים אע״ג דהיקף האבוורנקי היה עשוי לגמת ולגיעות היה מותר לטלטל כלים ששבתו בו והנהו פירי

[ז] דבי תורי היו יותר מבית סאתים משום הכי הוצרכו לערב ערסייתא או לא יכלו לערב יחד לכלים ששבתו בבית ורבא שלפינהו והיה סבור שהיקף האבוורנקי חשוב כמוקף לדירה אף על גב דהוקף ולבסוף יצא וצריך לומר שידעו שצריך למיפרך אהוקף ולבסוף פתח או שמא לא היה פתוח שם שוס בית א״ג נוכל לומר אבוורנקא יצא ולבסוף הוקף היה והם לא ידעו אם רבא סמך על הוקף ולבסוף פתח ובית היה פתוח לו או על האבוורנקא והקשה לו מעיר חדשה דהוקף ולבסוף יצא לא מהני כל שכן הוקף ולבסוף פתח ואחרי כן הקשה לו (דאם כן) דאבוורנקא לא חשיב מחילה משום דעשוי לגמת ולגיעות ורבינו נתנאל מפרש דעביד קנה קנה פחות משלשה היינו שהרחיק מן הכותל ארבע [ח] להתיר כל הבוסתנא והיה הבית פתוח לו דהשתא הוי כפתח ולבסוף הוקף ורבא סבר דלא צריך כלום משום אבוורנקא אע״ג דהוקף ולבסוף פתח לא מהני הוקף ולבסוף יצא מהני:

מערב

אי דעבידא כי אכסדרה הכי נמי הב״ע דעבדה כי [ח] אורזילא אמר רבי זירא [א] ומודינא בקרפף שנפרץ במלואו לחצר שאסור מ״ט הואיל ואויר חצר מייתרו מתקיף לה רב יוסף וכי אויר המותר לו אוסרו א״ל אביי כמאן [ב] כרבי שמעון לרבי שמעון נמי הא איכא אויר מקום מחיצות דאמר רב חסדא קרפף שנפרץ במלואו לחצר חצר מותרת וקרפף אסור חצר מאי טעמא דאית ליה גיפופי והא זמנין דמשכחת לה איפכא אלא משום דאמרינן זה אויר מחיצות מייתרו וזה אין אויר מחיצות מייתרו ההוא בוסתנא דהוה סמיך לגודא דאפדנא נפל אשיתא ברייתא דאפדנא סבר רב ביבי למימר ליסמוך אגודא גוויאתא אמר ליה רב פפי [ג] משום דאתוי [ד] ממולאי אמרי תומילי מולייאתא [ה] הנך מחיצות לגואי עבידן לבראי לא עבידן ההיא [ו] אבוורנקא דהוה ליה לריש גלותא בבוסתניה א״ל לרב הונא בר חיננא ליעביד מר תקנתא דלמחר נאכול נהמא התם אזל עבד קנה קנה פחות משלשה אזל רבא

שלפינהו

ה״נ. אפי׳ רבה מודה כרב דפי תקרה יורד וסותם: **והלא.** דפליג רבה דעביד קירוי כי אורזילא יציע גג משופע לליכא פה: **ומודינא בקרפף.** בית סאתים: **שנפרץ במלואו לחצר.** שאויר חצר מייתרו ועושהו יותר מבית סאתים ואסור וגבי קירוי דשרינא משום פי תקרה יורד וסותם: **וכי אויר המותר לו אוסרו.** והרי חצר זו מתחילה היתה מותרת לטלטל הימנה לקרפף כר׳ שמעון ועכשיו שנפרץ למקום המותר לו נאסר לו ומשום ייתור ליכא למימר דהא כל חצר מוקפת לדירה הוי: **כמאן.** הוי אויר המותר לו כר״ש: **לר״ש נמי.** מיתסר קרפף משום מקום מחיצות שניטלו וניתוסף על האויר ועושהו יותר מבית סאתים שבתחילה היתה בית סאתים מלומה: **ונפרלה חצר כגדו** לא גרס בכולה שמעתתא: **דאיכא גיפופי.** ואי לאו הכי אסרי אהדדי וכרבנן דפליגי אדר׳ שמעון נקט לה בשאין הפרלה יתירה על עשר אמתי נקט היתר בחצר ואיסור בקרפף והא מצי למימר נמי איפכא כגון שקרפף גדול מן החצר דהוי לחצר מילואה ובקרפף איכא גיפופי: **אלא.** מדנקט איסור בקרפף ש״מ כר״ש ס״ל דמשום שתי רשויות לא מיתסר ונטעמא משום ייתור בית סאתים הוא דמקום מחיצות מייתרן דבחצר לא אסר ובקרפף אסר ולא מצי למינקט איפכא דכי הוי חצר מלואו ובקרפף גיפופי תרוייהו משתרו דכר״ש ס״ל דכולהו רשות אחת הן וייתור בקרפף נמי ליכא הואיל ואיכא גיפופי: **זה אויר מחילות מייתרו.** וקרפף ייתור קאסר ביה ייתור דמקום מחילה ואילו ייתור דאויר חצר לא אסר ליה דחצר מוקפת לדירה הוי ולא הוי ייתור: **וזה.** חצר: **אין אויר מחילות מייתרו.** כלומר אין ייתור אוסר בו דחצר [ט] אית ביה דיורא הלכך אי נקיטו ליכא לא מיתסר חצר כר״ש: **בוסתנא.** פרדס דהוי נטוע אילנות: **דהוי סמוך לגודא דאפדנא.** [י] והיא היתה לו [יא] היקף לדירה אהוקף גודא שהיה בו פתח פתוח לצד פרדס סמכו היקף הפרדס דהוי מוקף לדירה ויותר מבית סאתים הוה: **אגודא גוואי.** הרי יש עוד מחילות פנימיות לבית והן יהו מחילות לפרדס: **ממולאי.** מקוטעים מבית עלי דאביי אבוה דרב ביבי מבית עלי אתא כדאמרי׳ במסכת ר״ה (דף יח.): **מולייאתא.** קטועות בלא רגלים: **לבראי לא עבידן.** ונהי דפירלה ליכא היקף דירה מיהא ליתא בפרדס דהוי יותר מבית סאתים: **אבוורנקי.** אילן שאילו מרובה ונוטעין אותו השרים ועושין אצטבאות תחתיו סביבותיו להתלונן תחתיו בימות החמה ולשמה שם: **בוסתנא.** ויותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה היה הפרדס: **נאכול נהמא התם.** תחת האילן: **עבד קנה קנה פחות משלשה.** טפחים היקף כגון מחיצות קנים ד׳ מחיצות כחדר להניח שם בגילה המאכל ולדור שם השומר ולמחר יטלטלנו בכל הפרדס דהא אית ביה שומירה ובית דירה:

שלפינהו

[א] [אחזנא פירוש ערסלא. ערוך פי׳ ככל פירוש שבתבו התוס׳ דהכא], [ב] [לעיל כג:], [ג] [יבמות עו. וש״נ], [ד] [פי׳ גאון זה נאמר על אדם גדול מפני שהוא גדול מדבר גדולות. ערוך ערך מל ז׳], [ה] [גירסת הערוך אבוורנקי וכן גירסת תוס׳ לעיל דף כד. ד״ה פשיטא], [ו] ס״א לית ביה שיעורא, [ז] והיא היתה לו אחת ממחיצותיו וע״ש ההוא גודא כו׳ פרדס הוקף הפרדס כו׳ כל״ל רש״ג, [ח] [מב׳ דומותיה הב״ע כו׳ הד״ג. רש״ג], [ט] בס״א בעי, [י] לקמן כו. ד״ה לחרע, [יא] מ״ג האבוורנקי היה ע״י קנים ומנו דמהני קנה להיות מחילה לעצמו מהני נמי לשוויה אבוורנקי מוקפת לדירה [מ״מ ועי׳ רש״ג], [יב] [נדל״ל ארבעה, וכ״ה בתוס׳ הכל״ש],

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה דהוה סמוך לגודא דאפדנא והא היתה לו אחת ממחיצותיו ועל שם ההוא גודא שהיה בו פתח פתוח לצד פרדס הוקף כל״ל ותיבת סמכו נמחק: (ב) תוס׳ ד״ה אי וד״ה הכא הד״ל:

מוסף רש״י

משום דאתו ממולאי. ממשפחה אומללה מבית עלי, דאמרינן בפ״ק דר״ה אביי ורבא מדבית עלי קאתו (יבמות עו.) שהיה בגבוהים ובעוה (ב״מ קט.) בית עלי שהן כרותי ימים, ולי נראה ממולאי בגבוהים, בעלי תומים שאין תיין כשאר בני אדם, לשון (ב״ב נד.) שקל תוליא ומדי בגלא (כתובות פה.) אי: על שם מקומן נקראו בני עלי ממולאי, כדאמר בברכות רבה בתחלת פרשה ״ט ואבריהם זקן ערערת תפלת שיבה וגו׳ ר״מ אזל לממלא ראה אותם שחורי ראש, אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם דכתיב ביה וכל מרבית ביתך ימותו אנשים, אמרו להם לכו וטיפלו לצדקה ואתם זוכין לזקנה כו׳ וה״נ אמר בר״ש (יח.) אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה, בזבח ומנחה הוא דאין מתכפר אבל מתכפר בתורה וגמילות חסדים (רשב״ם ב״ב קלז: וכנ״י ז שם קנא.). **אמרייתו** מילי מולייאתא. דבכרים גבוהים, לשון מוליא במוליא במו״ק (י:) גבשושית (ב״מ קט.) אי: דברים כרותים שאין בהם ממש לשון (איוב יח) ימל קלילו (רשב״ם ב״ב שם) ל״נ כגון מוליא במוליא, גבשושיות, כלומר בעלי תומין, ואל שם מקומם מגדפם בדכתיב (מיכה ז) בתי אחזיב לאכזב (פסחים ב) ועקרון תעקר (רשב״ם ב״ב קלז:).

עין משפט נר מצוה

מז א מיי׳ פט״ז מהל׳ שבת הלכה ז סמג עשין דרבנן ג טור וש״ע א״ח סי׳ שנח סעיף יג: מח ב טוש״ע שם סעיף יד:

רב נסים גאון

אמר ליה אביי כמאן כר׳ שמעון. זהו שאמר ר׳ שמעון בפרק כל גגות העיר, אחד גגות ואחד חצרות ואחד קרפיפות. סליק עושין פסין

רבינו חננאל

ודחינן הכי אי עביד האי קירוי כי אכסדרה בשלש מחיצות, הכי נמי דחלוקתן כחלוקת רב ושמואל. וקימ׳ לן הילכתא כוותיה דרב. **הכא במאי עסקינן דעביד כי ארזלא.** פי׳ ערסלא, כדמתרג׳ כמלונה במקשה כערסלא מבחותא. והוא חבלים מתוחים מאילנות לאילנות כמין מיטה לשכב עליהן השומר בלילה, וישב תחת צילה ביום ותחתיהן פתוח כולו. ובהכי אמר רבה קירויו מייתרו בשניהן פתוח לגמרי. ור׳ זירא אמר אין קירוי מייתרו אלא המקום הקירוי חלוק הוא זה מזה. וקיימא לן כר׳ זירא דמיקיל בעירובין. ולפיכך אמר ר׳ זירא אע״ג דפליגנא בהאי קירוי דעביד כי ארזלא שהוא פרוץ מתחתיו מכל צד ומותר. מודינא בקרפיף שנפרץ במילואו לחצר שאין מטלטלין בו באותו קרפיף אלא בד׳ אמות הואיל ואויר מחיצות החצר מייתרו. ומתקיף לה רב יוסף וכי אויר של חצר שמותר לטלטל בכל החצר אוסר. א״ל אביי כר״ש דאמר אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות לכלין ששבתו בתוכן. הנה לר׳ שמעון הקרפיף והחצר רשות אחת הן, לר׳ שמעון נמי איכא אויר מחיצות והוא מקום הכותל שנפרץ שאינו בכלל החצר, ונצטרף עתה עם הקרפיף ונעשה יתר מבית סאתים. ומנא תימרא דאמר רב חסדא קרפיף שנפרץ במילואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו, חצר מותרת וקרפיף אסור. חצר מאי טע׳ מותרת משום דאיכא גיפופי. פי׳ גיפופי דחשיבי כפסין. זימנין דמשכחת לה איפכא, כלומר זימנין דמשכחת גיפופי בקרפיף ולא בחצר. אלא משום דאמר זה הקרפיף אויר מחיצות מייתרו, דאע״ג דאיכא מחיצות כיון דהוא יתר מבית (סאה) [סאתים] אסור, ובחצר מחיצותיה מתיררן אותה אפי׳ בבית י׳ כורין. וקיימא לן דהילכתא כוותיה דרב באכסדרא וכר׳ זירא בקרפיף. **ההוא בוסתנא** דהוה סמיך גודא לאשיתא דאפדנא, נפל גודא דבוסתנא, סבר רב ביבי למיסמך אאשיתא דאפדנא. ודחה רב ואמר אשיתא לאפדנא עביד לבוסתנא לא עביד.

ופשוטה היא. **ריש גלותא נטע** כוורנקיא בבוסתנא. פי׳ כוורנקיא נטיעה, כדגרסינן איזהי נטיעה של שמחה זה הנוטע אכוורנקי של מלכים. והיתה זאת הגינה יתר מבית סאתים מוקפת גדר גבוה י׳ טפחים סביבותיה, ולא היתה בה שומריה ולא בית דירה. וא״ל לי׳ ריש גלותא לרב הונא בר חננא זיל תקיין דוכתא דניכרוך ביה ריפתא בשבת התם. ביקש להתיר לו הטילטול בכל הגן ואפילו במקום האילנות דהוה חד גיסא נטיעות וחד גיסא זרעים. אזל רב הונא עבד קנה קנה פחות מג׳, בחדא גיסא מן הנטיעות ועד הבינין שבנה (כגון) [בגן] אחרי נטיעתו. וסמך בהאי גיסא אחריתי בגדר של גן שהוא גבוה י׳ טפחים דליהוי כאילו הוקף לדירה. אזל רבא

מסורת הש״ס

שלפינהו. דלא ס"ל הא תקנתא: **נקטינהו מבתריה.** שלא יחזור רב הונא ויתקנם: **איתיביה.** לסיועיה דשפיר עבד: **עיר חדשה מודדין לה מישיבתה.** אם מוקפת חומה ואינה מיושבת כולה כשבא למדוד תחומיה לא ימדוד לה מן החומה אלא מן הבתים לחומתה לאו חומה היא לשוויה כולה כד' אמות הואיל וישיבתה חדשה שקדמה חומתה לישיבתה אבל ישנה שישובה ישנה וקדם לחומתה מודדין לה מחומתה: **והאי נמי.** האי פרדס הרי הוקף ימיס רגיס והך השומירה נעשה עכשיו והיקף הפרדס לאו אדעתא דהך דירה הוה ודמי כי הוקף ולבסוף יצב: **א"ל רב פפא לרבא.** לסיועיה: **אדרבין.** בגאים שעושים מחיצה לגל שביבותיהם כשבונים בחמה: **כיון דלציעותא.** היא ולמחר סתרי לה לאו כלום היא והא נמי לציעותא דיום ולילה בעלמא היא דעבידא ולאו דירה היא: **נחת.** אלא לדור שם אלא להשתמר מה שיניחו שם: **ערסייתא.** שכונות שכונות ובכל שכונה היו מבואות הרבה ולא תיר את העיר כולה ביחד ואע"פ שהיתה עיר קטנה שאין נכנסין בה שנים ריבוא ותנן לקמן (דף נט.) עיר של יחיד מערבין את כולה והיינו של יחיד שאינה דומה לדגלי מדבר של שנים ריבוא: **משום פירא דבי תורי.** שוחה עמוקה היתה בין שכונה לשכונה ושם היו מניחין גרעיני תמרים לאכול השוורים והעיר אין לה חומה ומבואות של (בית) [בתי] השכונות מפולשים

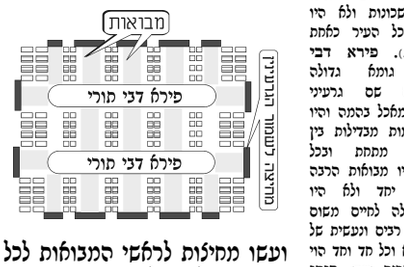

ועשו מחילות לראשי המבואות לכל לד שאון לעיר להשתמר הגרעינין ולא תשיב ליה מחילה לגרף את המבואות ונעשת העיר אחת ואע"פ שמחילה של קיימת היתה: **פירא.** שוחה כמו פירא דכורי במס' תענית (דף כד.). והך מחילה דרב הונא כעשויה לנחת דמיא שאינה נעשית לדירה תמיד לגאת ולבא בה: **לחרש.** לאסור. ובתשובת הגאונים מלאתיה בלשון אחר וישר בעיני מאד ההוא בוסתנא קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוה ואבוורנקא כמין אכסדרה או קובה שבונין המלכים[ט] בתוך פרדס שלהן ועומד באמצע פרדס ולא הולרך ריש גלותא אלא לטלטל מפתח בוסתנא שהיה אצל הבית עד האבוורנקא ועבד רב הונא בר חיננא כמין שביל מן הפתח עד האבוורנקא גדר מכאן וגדר מכאן בקנה קנה פחות מג' להפסיק בין הדרך לבוסתנא וטלטל באותו שביל ורבא כי שלפינהו לא לאסור אלא להקל עליו דס"ל דשרי לטלטולי בכולה בוסתנא דכיון דבנה ליה אבוורנקא בבוסתנא שויה לכולה בוסתנא חצר לאבוורנקא והוי מוקף לדירה ואתו תלמידי דרבא רב הונא בריה דרב יהושע נקטינהו דלא ליהדר רב הונא בר חיננא וליתקינהו והיא שעתא לא אדכור להו דלאו אפיר עביד דשלפינהו ולמחר אדכור ואותבוה כדאמר למחר איתיביה רבינא לרבא עיר חדשה ולבסוף נתיישבה. דכיון דחומה נעשית תחילה כל בינין שבונין בפנים סמוכין על החומה שהיא מחיצה החיצונה. והאי כהוקף ולבסוף ישב דמי. דהא בניינא דאיתבני בהדין בוסתנא בתרא הכי סמיכי להו אגדר דבוסתנא, וכי עבד רב הונא קנה קנה פחות מג' בההיא גיסא דהוו בה זרעים שפיר עבד, דגיסא אחריתי לא בעיא מחיצה דהא קיימי מחיצתה דבוסתנא דאינון חומה לכל בינייא דמתבי לגואי כגון חומת העיר, ואישתיק רבא. וסייעיה רב פפא וא"ל אמאי **והא תנן.** לקמן בפרק הדר ביתו אסור להכנים ולהוציא לו ולהן ואמרינן התם ביתו הוא דאסור להוציא אבל לחוץ אסור להכנים ולהוציא לו ולהן ואמרינן התם ביתו הוא דאסור שרשותו שולט בה ס"ד אי דלא בטל חצירו אמאי שריא ואוקימנא בשבטל רשות חצירו ולא בטל רשות ביתו וקסבר המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא בטל לפיכך חצר כולה שלהן היא ובטל מיוחדת לאסור להן להוליא מרשותו לרשותן:

מתני'

מערב לכולה מחוזא ערסייתא. פי' רש"י לא התיר לערב כולה יחד אע"ג שהיתה עיר קטנה ותנן לקמן (ט) עיר של יחיד מערבין את כולה וקשיא דבפ' כילד מעברין (לקמן דף ס.) אמרינן דשל רבים הוא דקאמר רבה בר אבוה מערב לכולה מחוזא ערסייתא דכל חד וחד הוי שיור לחבריה ועיר של יחיד לא בעי שיור אם לא שהיתה של רבים קודם אלא ודאי של רבים היתה (ג) ולעיל (ו:) נמי משמע שהיתה של רבים גבי אבולי דמחוזא דאמר אילמלא דלתותי' נעולות בלילה הוי חייב עליה משום רה"ר משמע דהוי אם ס' רבוא מ"מ אי לאו משום פירי דבי תורי היו יכולין לערב כל העיר יחד והוו משיירי ג' דיורין לר' יהודה או אלא חלירות לר' שמעון:

דבי תורי. פירא הקונטרס דמחוזא עיר שאין לה חומה ועשו מחילה בראשי מבואות לכל לד לשמור גרעינין ולא תשיב מחילה להגרף המבואות ונעשות כל העיר כאחת לפי שהיקף לא נעשה בעבור העיר אלא לשמור פירא דבי תורי ומשמע שר"ל שהוקף קודם שיבא העיר דאם הוקף אחרי כן אז נעשה גם בעבור העיר והוו מחילה מעלייתא וקשיא דלישנא משמע שאם נסתלקה משם הפירא דהוי מחילה מעלייתא ולפי' הקונטר' אף אם לא היה הפירא לא היה ניתר כיון דהוקף ולבסוף יצב ועוד מה שפי' בקונטרס דמחוזא לית לה חומה לא נהירא דאמר לעיל אבולי דמחוזא אילמלא דלתותי נעולות בלילה ונראה דמוקפת חומה היתה אחר שנתיישבה והיו יכולין לערב יחד אי לאו פירא דבי תורי שהיתה בין ערסא לערסא לאורך המבוי והיתה יתירה מבית סאתים ועמוקה י' ולא היו יכולים לערב מערסא לערסא לפי שלא היו יכולין לטלטל מזה לזה דהפירא הוי קרפף יותר מבית סאתים ולא דמי לכריא דפיירי לעיל דראוין למאכל אדם ואע"ג דיש להו מחילות אינם מועילים כלום דמחילות העשויות לנחת הם ורש"י פי' בכילד מעברין (לקמן דף ס.) משום פירא שמפסיק ואין יכולין להלך משכונה לשכונה והוי כחרין שבין ד' חצירות דאמרינן לקמן (דף עח:) שמערבין שתים ואין מערבין אחת והכא [לא משמע בפירא אלא] משום דהויא מחילה עשויה לנחת:

והתנן ביתו אסור לו ולהם. וליכא למימר דמתניתין דמבטל בהדיא רשות ביתו דאם כן מאי לא מצאתי לי חבר אי נמי משמע ליה דמתניתין איירי אפילו בשתים ולא שלפינהו ורב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע נקטינהו מבתריה למחר איתיביה רבינא לרבא [א] עיר חדשה מודדין לה מישיבתה וישנה מחומתה איזו היא חדשה ואיזו היא ישנה חדשה שהוקפה ולבסוף ישבה ישנה ישבה ולבסוף הוקפה והאי נמי כהוקפה ולבסוף ישבה דמי א"ל רב פפא לרבא והאמר רב אסי [ב] מחיצות אדרכלין לא שמה מחיצה אלמא כיון דלצניעותא עבידא לה לא הויא מחיצה ה"נ כיון דלצניעותא עבידא לא הויא מחיצה [ג] ואמר רב הונא בריה דרב יהושע לרבא והאמר רב הונא [ד] מחיצה [ה] העשויה לנחת לא שמה מחיצה דהא [ו] רבה בר אבוה מערב לה לכולה מחוזא ערסייתא ערסייתא משום [ז] פירא דבי תורי והא פירא דבי תורי כמחיצה העשויה לנחת דמיא קרי עלייהו ריש גלותא [1] חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו: א"ר אלעאי שמעתי מר"א ואפי' בית כור: מתניתין דלא כחנניה דתניא חנניה אומר ואפילו היא ארבעים סאה כאסטרטיא של מלך א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו שנאמר [2] ויהי ישעיהו לא יצא (אל) חצר התיכונה כתיב העיר וקרינן חצר מכאן לאיסטרטיא של מלך שהיו בעיירות בינוניות במאי קמיפלגי מר סבר עיירות בינוניות הויין בית כור ומ"ס מ' סאה הויין וישעיהו מאי בעי התם אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מלמד שחלה חזקיה והלך ישעיהו והושיב ישיבה על פתחו מכאן לת"ח שחלה שמושיבין ישיבה על פתחו ולאו מילתא היא דילמא אתי לאיגרויי ביה שטן: וכן שמעתי הימנו אנשי חצר ששכח אחד ולא עירב ביתו אסור: [ד] והתנן ביתו אסור להוציא ולהכנים לו ולהן אמר רב הונא בריה דרב יהושע אמר רב ששת לא קשיא הא

מסורת הש"ס

ט) י"ל שאינה עשויה, כ) לקמן ס., ג) [פי' מרין שבונלין בו הבהמות עדוך ערך פרלא], ד) לקמן סט:, ה) בס"ל: הגלמים, ו) בס"ל: חכמים הם להרע היום, ז) [נכתב"י שבע"י אינא דמיגרו בהדיה מגרי בהון], ח) [ל"ל דבטל להו לידיהו הוי], ט) [ל"ל מיהו], י) רש"ל.

תורה אור השלם

1. כִּי אֲרִיאֵל עַמִּי אוֹתִי לֹא יָדָעוּ בָּנִים סְכָלִים הֵמָּה וְלֹא נְבוֹנִים הֵמָּה חֲכַמִּים הֵמָּה לְהָרֵע וּלְהֵיטִיב לֹא יָדָעוּ: ירמיהו ד כב
2. וַיְהִי יְשַׁעְיָהוּ לֹא יָצָא חָצֵר הַתִּיכֹנָה וּדְבַר יְיָ הָיָה אֵלָיו לֵאמֹר: מלכים ב כ ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא הוי מחילה אמר ליה רב הונא: (ב) תוס' ד"ה מערב וכו' ותנן לקמן. ר"ג דף נט.: (ג) בא"ד ולאי של רבים היתה ומכל מקום אי לאו כל"ל ומן מיגא ולעיל נמי משמע וכו' עד ס' רבוא הוא גלגן:

מוסף רש"י

ערסייתא ערסייתא. שכונות שכונות ולא היו מערבין כל העיר כאחת (לקמן ס.). **פירא דבי תורי.** גומא גדולה שמגיעים שם גרעיני תמרים למאכל בהמה והיו אומן גומות מבדילות בין השכונות מתחת ובכל שכונה היו מבואות הרבה ומערבין יחד ולא היו מתקנין לה לחיים משום דעיר של רבים ועשית של יחיד הוא וכל חד וחד הוי שיור לחבריה (שם). **ביתו אסור להוציא ולהכניס לו ולהן.** מצינו לאדם בין הוא בין אשר בני הבלר (לקמן סט:).

רבינו חננאל

שליף שדנהו להנהו קני, סבר צריך להקיף גדר בהאי גיסא (לדירה אחריתי) [אחריתי לדירה]. למחר בשבת אותביה רבינא לרבא עיר חדשה ו) מונין לה מישיבתה, ואיזו עיר חדשה, שישבה ולבסוף ה[ו]קפה (שמודדין לה מחומתה), ואיזו היא ישנה [שמודדין לה מחומתה], שהוקפה ולבסוף נתיישבה. דכיון דחומה נעשית תחילה כל בינין שבונין בפנים סמוכין על החומה שהיא מחיצה החיצונה. והאי כהוקף ולבסוף ישב דמי. דהא בניינא דאיתבני בהדין בוסתנא בתרא הכי סמיכי להו אגדר דבוסתנא, וכי עבד רב הונא קנה קנה פחות מג' בההיא גיסא דהוו בה זרעים שפיר עבד, דגיסא אחריתי לא בעיא מחיצה דהא קיימי מחיצתה דבוסתנא דאינון חומה לכל בינייא דמתבי לגואי כגון חומת העיר, ואישתיק רבא. וסייעיה רב פפא וא"ל אמאי

ט) גי' רבינו הוא לשיפך גמ' דאין לחדשה היא שיבה ולבסוף הוקפה ושנה שהוקפה ולבסוף ישבה ל"ש. ג) נראה דכאן ל"ל אלא לציעותא ומי מיגא אלו למקע המיות ל"ל לקמן גבי פירא דבי תורי, ועי' בערוך ערך פרא.
ג) נראה דל"ל שאינה כמו מחילה שעשויה לנחת.

רבינו חננאל (המשך)

שתקת הא אמר רב אסי האי מחיצת אדרכלין לאו שמיה מחיצה. פי' כי אינה עשויה מחיצה לשדה אלא ג) למסע החיות. מהקנה קנה פחות מג' כמו מחיצת אדרכלין היא דעבידא לציניעותא בעלמא ואינה מחיצה שמתרת לטלטל בתוכה בשבת, כמו מחיצה של שיירות להולכי דרכים. **ובא** רב הונא בריה דר' יהושע נמי וסייעיה לרבא ואמר מחיצה זו אינה עשוי' לנחת. פי' להיות קבועה לעולם כבנין אלא ערעי הוא. ואמר רב הונא כל מחיצה שמתרת לטלטל בתוכה בשבת ד) כמו מחיצה שאינה עשויה לנחת אינה מחיצה. ועוד הא רבה בר אבוה מערב למחוזא ערסתא ערסתא, פי' מחיצת' חזקתא שרירתא דקבינן וקיימן ועשויות לנחת. פי' ערסתא שכונות שכונות. וכיון שהסכימו כולן כרבא, וכי מה שעשה רב הונא שלא כהוגן, הוה קרי עלייהו חכמים המה להרע וגו'. פי' בירא תורי באר דמחמא ואו' כי היא רסן העיר הגדולה. וכבר ראינו פי' לרבותינו הגאונים זולתי זה, אבל אנו כתבנו הפי' שהיא קבלה בידינו. מתני' א"ר אילעאי שמעתי מר' אליעזר שאפילו בית כור. מתניתא דלא כחנניה דתניא חנניה אומר מ' סאה כאסטרטיא של מלך. תנן בית כור שהוא ל' סאה א"ר חנין ושניהן מקרא אחד דרשו. ויהי ישעיהו לא יצא חצר התיכונה. כתיב עיר וקרינ' חצר מיכן לחצר של מלכים שהיא כעיירות בינוניות, ובהא פליגי תנא דידן סבר עיירות בינוניות ל' סאה וחנניה סבר מ' סאה. ישעיה מאי בעי התם. אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן שחלה חזקיהו ובא ישעיהו והושיב ישיבה על פתחו. מיכן לת"ח שחלה שמושיבין ישיבה על פתחו. ולאו מילתא היא דילמא מיגרי שטן. פיסקא וכן שמעתי ממנו אנשי חצר ששכח אחד ממנו ולא עירב ביתו אסור להכניס ולהוציא לו, אבל להן מותר. והתנן ביתו אסור לו ולהן.

מטו א מיי' פכ"ח מהל' שבת הל' ה טו"ע ח"מ סי' שלח סעיף יא: נ ב ג מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה טו ממג עשין לרבנן ח טוש"ע ח"מ סי' שסב סעיף ח:

עין משפט נר מצוה

נא א ב מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה ח [ג] סמג עשין דרבנן ח טוש"ע א"ח סי' שפ סעיף ח:
נב ג מיי' שם הל' [ח] ב טוש"ע שם ס"ב:
א ד מיי' פ"ח מהלכות עירובין הל' ח סמג שם טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ה:
ה [טוש"ע י"ד סי' רז סעיף יט]:
ו [מיי' שם הל' יד טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ח]:

רבינו חננאל

ופרקינן מתני' ר' אליעזר אידך רבנן. ואסיקנא בחמשה השרורין בחצר אחת ושכח אחד ולא עירב לדברי ר' אליעזר אין צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד. לדברי חכמים צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד. א"ל רב פפא לאביי לר' אליעזר אי פריש ואמר רשות חצרי בטלתי רשות ביתי לא בטלתי, ולרבנן אי פריש ואמר רשות חצרי ורשות ביתי מאי. ופשטנא בין לרבנן ובין לר' אליעזר כיון דגלי גלי. ערקבלין. פי' ירקות שמם אצוותא חרזיתא, ירקות שיוצאין בהן בפסח:
הדרן עלך עושין פסין
בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח כו'.

[ו] **ולא מצאתי לי חבר.** היינו דוקא בתלמידיו דתניא בכל שעה (פסחים דף לט.) עד שבאתי אצל ר"א בן יעקב והודה לדברי אי נמי לא מצא חבר ששמע מר"א קאמר:

אצוותא חרוזייתא. פירש בקונטרס סיב עבה הגדל סביב הדקל ונכרך ועולה כלולבי גפנים ואין נראה לר"י דבפ' כל שעה (פסחים דף לט.) אמרי' מה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים והתם אמרינן דחרחבינא אצוותא דדיקלא ואפשר דהן ב' מינין ושניהן נכרכין סביב הדקל [מ]:

הדרן עלך עושין פסין

בכל מערבין. פי' בקונט' עירובי חצירות ותחומין ואין נראה דבעירובי חצירות בעינן פת לכולי עלמא בפרק הדר (לקמן דף עא:) וכל האי פירקא מוכח דאיירי בתחומין: **ולכהן בבית הפרס.** וא"ת בפסחים (דף לב.) אמר אונן ומצורע ובית הפרס בעובדי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת פירוש לא העמידו דבריהם לטמאותו משום דאיכא כרת אם לא יעשה פסח והכא משמע דאפי' בשביל עירוב לא העמידו דבריהם והתם נמי ע"י בדיקה דרב יהודה איירי דקאמר בבית הפרס כדתנן ושוין ב"ש וב"ה שבודקין לאוכלי פסחים ואין בודקין לאוכלי תרומה וקאמר מאי בודקין א"ר יהודה אמר שמואל מנפח אדם בבית הפרס והולך לו ואף ע"ג דמפרש התם בפרק בתרא דאהלות (משנה ד) אהך משנה כילד הוא בודק מביא עפר שהוא יכול להסיטו ונותן לתוך כברה שנקביה דקין וממתה אם יש עצם כשעורה טמא הבית בדיקה מיירי אם כבר עבר ובדיקת דרב יהודה איירי אם רואה לעבור וה"פ מאי בודקין אם רואה לעבור וי"ל דהא דקאמרינן התם דלא העמידו דבריהם במקום כרת היינו משום דאיכא נמי כרת לעושי פסח בטומאה ולכך דוקא לעושי פסח לא העמידו דבריהם אע"ג דאיכא כרת כיון דאי לא עביד (ד) נמי פסח איכא כרת אבל אין בודקין לאוכלי תרומה אף על גב דליכא כרת לאוכלי תרומה בטומאה כיון דאיכא מיתה העמידו דבריהם והכי אמרינן בחומר בקדש (חגיגה דף כה:) לעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת פי' אפי' במקום כרת לאוכלי תרומה העמידו דבריהם במקום מיתה פי' אף על גב דליכא כרת אלא מיתה כדפרישית אבל הכא דטומאת כהן ליכא כרת אלא לאו לא העמידו דבריהם במקום מצוה דאפי' אם מערבין לדבר הרשות אורחא דמלתא הוא לערב לדבר מצוה כדאמר בפ' כילד משתתפין (לקמן דף פב.) ובמצוה רבה אפי' בלא ניפוח התירו כגון לגמוד תורה ולישא אשה ולדון ולערער עמהם כדי להציל מידם כדאמר במס' ע"ז (דף יג.) ובפרק מי שהוציאוהו (לקמן דף מז.) דמדלא מייתי התם הא דרב יהודה משמע דבלא ניפוח אייתי ולכך נקט נמי הנך מצות ולא נקט אחריני וכן מצינו דמשום כבוד הבריות התירו לטמא בטומאה דרבנן במי שמתו (ברכות דף יט:) גבי מדלגין היינו ע"ג אלונות:

מפני

מפני' ר"א. כדאמר רבי אלעזר שמעתי מר"א: **רשות ביתו ביטל.** ואע"ג דלא פריש בהדיא רשות ביתו דהא ודאי מתני' בדלא פירש דאי פירש לא מצי למימר ר' אלעזר בקשתי לי חבר ולא מצאתי דהא כ"ע מודו דשרי: **פשיטא.** דבהכי פליגי ולמה ליה לרב ששת לומר כשתימצי לומר: **אמר רחבה אנא ורב הונא בר חיננא תרגימנא.** להאי כשתימצי לומר דרב ששת למאי אינטריך: ה"ג **לא נצרכה אלא לחמשה ששרוין בחצר כו'.** דאשמעינן רב ששת לשוס לב להבין טעם מחלוקתן וללמוד הימנו דבר אחר דלר' אליעזר מבטל בעין יפה מבטל ולא אמרינן חצר דגלי גלי בית דלא גלי לא גלי ומילף מינה דהיכא דבטיל לחד מינייהו בטיל לגולהו ולא אמרי' למאן דגלי גלי למאן דלא גלי לא גלי ולרבנן צריך לבטל לכל אחד ואחד כי היכי דלגבי בית סבירא להו דמאי דלא פריש לא בטיל הכא נמי למאן דלא פריש לא בטיל וכולן אסורין דאע"ג דהאי דבטיל ליה עירב עם חבירו כי עירב מאתמול אדעתא דהיא חולקא לא עירב דהיא שעתא לאו דידיה הוא ודכוותיה תניא בהדר (לקמן דף ע:) אחד מן השוק שמת והיה לו בית בחצר והניח רשותו לאחד מבני החצר מבעוד יום דהיינו קודם שעירבו דכי עירב אדעתא דהיא חולקא נמי עירב אינו אוסר משתשיכה הרי זה אוסר: **רב נחמן מפני הכי.** להאי כשתימצי לומר דרב ששת אמתניתין ורחבה ורב הונא הוא דתרגמוה לגמורינן מינה אחמשה שעירבו בחצר כו' הוא דאתא: **ורב עקיבא מפני.** דרב ששת בהדיא אמרה עלה: **רבי אליעזר.** דאמר מבטל בעין יפה מבטל: **רבי אליעזר.** דאמר מסתמא ביטל רשות ביתו: **אם אמר.** בהדיא לא בטילנא רשות ביתי מי הוי ביתו מותר להן או לא: **ולרבנן.** דאמרי מסתמא לא ביטל רשות ביתו אמר בהדיא מבטילנא לכו אף רשות ביתי מבטיל אי לא: **ביטל בלא חלר.** כיון דאסר עצמו בחצרו שביטל להם: **נאו כל דמייה.** דכיון דלית ליה חצר דירת בית לא כלום היא לדידיה: **והאי כי אמר מבטילנא.** בטלה דעתו אצל כל אדם ולא ביטל אלא חצר: **אצוותא חרזייתא.** סיב עבה הגדל סביב הדקל ונכרך ועולה בו כלולבי גפנים. חרזייתא תכופות הרבה יחד כמחרוזות וטעם מרור בו:

הדרן עלך עושין פסין

בכל מערבין. עירובי חצירות (א) ותחומין: **ומשתתפין.** במבוי: **חוץ מן המים ומן המלח.** דלאו מידי דמזון הן וטעמא דעירוב משום דדעתא דדירתו במקום מזונותיו הוא וכיון שנתנו כל בני החצר כדי מזונן בבית אחד נעשה כאילו כולן דרים בתוכו ונמצאו כולן רשות אחת וכו' וכן בעירובי תחומין נעשה כמי (ב) שסכב שם ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח הלכך דבר מזון בעינן: **בכסף מעשר.** בתוך ירושלים כשהוא מוציאו [לצורך מאכלו] כדכתיב (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך: **חוץ מן המים ומלח.** בגמרא [כז:] מפרש טעמא דלאו פרי מפרי הוא: **מערבין לנזיר.** עירובי תחומין: **ביין.** ואף על גב דלא חזי לדידיה חזי לאחריני וכיון דמזונא הוא גבי אחריני שרו ליה רבנן: **ולישראל בתרומה.** דהא חזיא לכהן: **סומכוס אומר בחולין.** אבל לא בתרומה דמידי דחזי ליה בעינן. ובגמרא [ל:] מפרש מאי טעמא לא פליג סומכוס איין לנזיר: **ולכהן בבית הפרס.** סתמא היא ולאו סומכוס קאמר לה. מנימין עירוב לכהן בבית הפרס אע"ג דבעינן דמאי למיזל ולמישקליה ומיכליה התם דאי לא מצי אזיל התם היכי קני שביתה בההוא דוכתא למהוי כאילו שבת שם שם (ג) בבית הפרס שפיר דמי דספיקא דרבנן הוא ומותר ליכנס ע"י נפוח:

לחוץ

(א) לקמן סט:, (ב) ס"א רבא, (ג) לקמן ע., (ד) כל זה עד כמאן כר"א בס"א אינו. רש"ל, (ה) [לקמן סח:], (ו) [פסחים לט. ע"ש], (ז) לקמן פא. קידושין לד., (ח) [ברכות לה:], (ט) [ל"ל במים ומלח וכ"א בברכות לה:], (י) פסחים כג. [לקמן כח.], (כ) ס"א בבית [וכעי"ז בפיס' לקמן ל:], (ל) [שייך לעיל במשנה], (מ) עיין תוס' סוכה לו: ד"ה בסיב,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בכל מערבין עירובי חצרות. נ"ב כן מוקי לה בדף פ"א ע"ש: (ב) ד"ה חוץ וכו' רשות אחת וכן בעירובי תחומין נעשה כמי ששבת שם ומשם: (ג) ד"ה ולכהן וכו' כאלו שבת שם שם דהא לאו ביתו הוא ולא מצי למידר שם בבית הפרס שפיר דמי: (ד) תוס' ד"ה ולכהן וכו' אע"ג דאיכא כרת כיון דאי לא עביד פסח נמי איכא כרת:

גליון הש"ם

גמ' כשהוא מבטל רשות צריך לבטל לכל אחד ואחד. עיין לקמן דף סג ע"ב תוס' ד"ה בטילו רשותייהו:

מוסף רש"י

אצוותא חרוזיאתא. הוא סיב גדול ועב ומין לעצמו הוא (פסחים לט.).
הדרן עלך עושין פסין
בכל מערבין. דרך בתיהם להיות פתוחין לחצר, והרבה בתים פתוחים לחצר אחת, והן יוצאין דרך חצר לרשות הרבים, נמצא החצר רשות לכולן והבתים כל אחד מיוחד לבעליו, ואמרו חכמים אין מוציאין מרשות לרשות בלא עירוב שיערב כל הרשויות להיותם רשות אחת, ותיקנו ליתן כל בית ובית שבחצר פת וכולן בסל אחד ומיתיון אותו בחצר מן הבתים, ונעשים כולם כאילו דרין בפתוחו בית וכל הבתים דירה אחת (סוכה ג.). ומשתתפין. שתיקנו חכמים על כל חצר הפתוחה למבוי, כדרך שתיקנו עירוב לבתי החצר, שיהו נותנין בשיתוף (שם) מבוי שהוא סתום משלם לדלתן ותשלו פתוח לרשות הרבים וחצירות פתוחות לו ויוצאות ובאות לרשות הרבים, הרי הוא רשות היחיד לבני חצירות, ואסרו חכמים להוציא מרשותו לרשות חבירו בלא עירוב, שהחצירות כל אחת רשות לעצמה והמבוי רשות לכולן והאריכו בו שיתוף להשתתף כל החצירות בפת או ביין ולהניח השיתוף באחת מן החצירות (שם ב.). מערבין לנזיר ביין. אע"ג דקטורה שאינה ראויה לו היא, הואיל ואי מתגיל אמזיר אמיר שריא ליה, מערבין, וכן לישראל בתרומה. דאי בעי מיתשל עליה, דתרומת עעות אינה תרומה והדרא לטיבלה והדר מפרש עלה מינה ובה (פסחים כג.).

לחוץ. לעשות מחילה בינו ובין הקבר שלא יתהיל עליו וכגון בשידה תיבה ומגדל יכנס שם מבעוד יום בעבולות אם ירצה אלמא חזי ליה: **גמ' אין למידין מן הכללות.** כל היכא דתנן כלל לא אמרי' דוקא הוא דאיכא כלל דלא דק במילתיה ואיכא מילי לדיתנהו בההוא כלל כי הך דאמרינן לקמן: **ואפילו במקום שנאמר בו חוץ.** מדבר פלוני דאיכא למימר מדאפקיה להאי וודאי דק בכלליה אפילו הכי לא יליפינן מיניה דדלמא שייר ולא אפיק כל מאי דבעי: **מדקאמר.** רבי יוחנן אפי' מכלל דכי אמר' למילתיה לאו הכא אמרה דהכא נאמר בו חוץ וממילתיה משמע דאכלל שלא נאמר בו חוץ אמרה ומש"ה אמר אפי' כלומר לא מיבעיא היכא דלא נאמר בו חוץ אלא אפי' במקום שנאמר בו חוץ: **וגשים פטורות.** בפרק קמא דקדושין (דף לד.) יליף טעמא: **מלה.** לילה הראשונה חובת עשה היא בערב תאכלו מצות (שמות יב) ושאר כל הימים אם רצה להסתפק בבשר בלא לחם אין חובה עליו לאכול: **שמחה.** ושמחת אתה וביתך (דברים יד) הרי נשים במשמע. ומצה נמי חובה לנשים במס' פסחים (דף מג.) מהיקישא דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות[1] כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה ונשים ישנן בבל תאכל חמץ דכל מצות לא תעשה נשים מוזהרות כאנשים (מא.) בפ"ק דקדושין (דף כט.): **הקפל.** במועד שנת השמטה בחג הסוכות המלך עומד על בימה וקורא לפניהן מצות משנה תורה כדאיתא בסוטה (מא.) וכתיב [דברים לא] האנשים והנשים והטף: **תלמוד תורה.** נשים פטורות דכתיב[2] ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם[3]: **פריה ורביה.** דכתיב[4] פרו ורבו ומלאו[5] וכבשוה אים דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש (יבמות דף סה.): **פדיון.** בנו הבכור חובה על האב ולא על האם. (6) בקידושין (דף כט.) שמעינן לה מדכתיב[7] תפדה קרי ביה תפדה כל שחייב ליפדות חייב לפדות את בנו ואשה אינה בכלל פדיון עצמה דכתיב (שמות יג) בכור בניך תפדה ולא בנותיך אינה נמי במצות פדיון בנה הבכור: **כל שנישא על גבי הזב.** עליונו של זב דכתיב (ויקרא טו) בכל אשר יהיה תחתיו ואמר בפרק בנות כותים (נדה דף לג.) מאי תחתיו אי נימא תחתיו דזב היינו משכב אלא בכל אשר יהיה הזב תחתיו והיינו עליונו של זב: **חוץ מן הראוי למשכב ומושב.** אבל שאינו ראוי טהור כדאמר בחומר בקודש (חגיגה דף כג.) יכול כפה מלה ויושב עליה יהא טמא תלמוד לומר והיושב על הכלי אשר ישב עליו [ויקרא טו] מי שמיוחד ליושבה יצא זה שאינו מיוחד ליושבה שאומריס[8] עמוד ועשה מלאכתו: **והאדם.** דכתיב [שם] והנושא אותם אף הזב במשמע אותם: **תפוס.** דאוכף ארנו"ן בלע"ז שכשרוכב תופס באותו עץ שנקרא ארנו"ן ולהכי מטמא משום מרכב: **חד מפני אעירוב וחד מפני אמעשר.** האי לא שנו דקאמרינן לקמן: **מים ומלח.** המעורבין מזון הן לטבל בהן פתו: **פירא בעינן.** כדלקמן (עמוד ב') מכלל ופרט: **כי אתא רבי יצחק מתני.** להאי לא שנו אמעשר: **דשומנא דפירא.** אפילו כשאין קרבי דגים מעורבים בו יש שם קלת משמנן עם המיס ומלח: **אבל מים ומלח.** דעלמא דלאו ציר הוא לא אמר: לא

מפני שיכול[9] לחוץ ולילך ולאכול: **גמ'** [10] א"ר יוחנן אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ מדקאמר אפי' במקום שנאמר בו חוץ מכלל דלאו הכא קאי היכא קאי התם קאי [11] א כל מצות עשה שהזמן גרמא אנשים חייבין ונשים פטורות ושלא הזמן גרמא אחד נשים ואחד אנשים חייבין וכללא הוא דכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות הרי מצה שמחה והקהל דמצות עשה שהזמן גרמא הוא ונשים חייבות וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות הרי תלמוד תורה פריה ורביה ופדיון הבן דמצות עשה שלא הזמן גרמא ונשים פטורות אלא אמר רבי יוחנן אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ אמר אביי ואיתימא רבי ירמיה אף אנן נמי תנינא [12] עוד כלל אחר אמרו [13] כל שנישא על גבי הזב טמא [14] וכל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב [15] והאדם ותו ליכא והא איכא מרכב האי מרכב היכי דמי אי דיתיב עליה היינו מושב אנן הכי קאמרינן הא איכא גבא דאוכפא [16] דתניא [17] האוכף טמא מושב והתפוס טמא מרכב אלא שמע מינה אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ אמר רבינא ואיתימא רב נחמן אף אנן נמי תנינא בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים והמלח [א] ותו ליכא [ב] [א] והא איכא [18] במיהין ופטריות אלא שמע מינה אין למידין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בו חוץ: הכל ניקח בכסף מעשר כו': ר' [19] אליעזר ור' יוסי בר חנינא חד מתני אעירוב וחד מתני אמעשר חד מתני אעירוב [20] ל"ש אלא מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו דאין מערבין אבל במים ומלח מערבין וחד מתני אמעשר לא שנו אלא מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו דאין ניקחין אבל מים ומלח ניקחין בכסף מעשר מאן דמתני אמעשר כ"ש אעירוב ומאן דמתני אעירוב אבל [21] אמעשר לא מ"ט פירא בעינן כי אתא רבי יצחק מתני אמעשר מיתיבי העיד ר' יהודה בן גדיש לפני ר"א של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר אמר לו שמא לא שמעת אלא כשקרבי דגים מעורבין בהן ואפילו רבי יהודה בן גדיש לא קאמר אלא בציר דשומנא דפירא היא אבל מים ומלח לא אמר רב יוסף לא

לחזי ליסראל משום דהוי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר והיינו טעמא דת"ק דלא הוי עירוב ולא משום דס"ל כסומכוס ומיהו ר' יהודה משמע דסבר כסומכוס מדקאמר ולאכול וכן קאמר בברייתא לקמן (דף לא.) מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה משמע דבעי מידי לחזי ליה: **כל שנישא על גבי הזב.** אם נפרש דהיסקו חייבי שמסיטו כולו הוי כל דוקא וכמה דוכתי קרי להיסקו משא אבל אי מיירי בעליונו של זב שאינו מסיט כולו [22] ושמקצתו גרר בארץ דלאו היסקו הוא כדאמר (ת"כ פ' מצורע) איזהו מגע שהוא כולו הוי אומר זה היסקו מספקא לר"י אי שייך בכל דבר או לא דעליונו של זב נפקא לן מבכל אשר יהיה תחתיו הזב [23] אי הוי דומיא דמשכב ומושב שאינו נוגע אלא בדבר הראוי לכך או לא:

כל שהזב נישא עליו טהור. אומר רבינו תם דטהור מטומאה חמורה דאינו מטמא אדם וכלים אבל טמא טומאה קלה כגון לטמא אוכלין ומשקין אף על גב דאינו ראוי למשכב ומושב ומייתי ראיה מפרק דם הנדה (דף נד.): דקאמרינן אי מה היא עושה משכב ומושב כו' [1] אף [2] (מדוה) נמי עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים ומשני אמר קרא היא ולא דמה אי מה היא מטמאה באהל מסמא אף מדוה נמי והשתא כיון שמיעט דמה מדין משכב ומושב מאי קאמרינן תו דליטמא באהל מסמא והא אהל מסמא היינו משכב ומושב דמטעם משכב ומושב הוא דמיטמא כדקתני בתורת כהנים אפילו עשרה כלים זה על זה ואפילו על גבי אהל מסמא מגיין תלמוד לומר כל המשכב ואהל מסמא מפרש רבינו תם דהיינו אהל גדולה שיש כלים תחתיה ואין מרגישין הכלים בכובד הזב היושב על האהל שבלא הזב האהל כבידה ביותר ומפרש התם דבינו תם דהכי פירושו אי מה היא כו' כלומר דנהי שמיעטת דמה מטומאה חמורה אכתי מגיין שלא יטמא טומאה קלה אף על גב דממעטו ממשכב ומושב צריך למעט מטומאה קלה והיינו משום דאפילו דבר שאינו ראוי למשכב ומושב מטמא טומאה קלה ואין נראה דבהדיא כתיב בתורת כהנים תניא כל אשר ישכב עליו הזב יטמא יכול יטמא דבר שאינו ראוי לשכיבה לא מה היא אינה מטמאה כו' יכול הוא והיא לא יטמאו טומאה חמורה אבל יטמאו טומאה קלה תלמוד לומר משכב אלמא מידי דלא חזי למשכב ומושב טהור לגמרי ונראה לפרש דמה שמרבה בתורת כהנים אבן מסמא מוכל המשכב היינו דוקא לטומאה קלה ושמא בשום מקום ממעט לה מטומאה חמורה אבל מידי דלא חזי למשכב ומושב אפי' טומאה קלה ליכא ולכך אע"ג דמיעט דמה מדין משכב ומושב לענין טומאה חמורה עדיין צריך למעט מדין אבן מסמא שהוא לענין טומאה קלה: **אי דיתיב עלה היינו מושב.** תימה דבקרא כתיב מרכב ומושב ולינן חלוק זה מזה [3] וי"ל דנהי דקרא מחלק בין ישיבה דרכיבה לישיבה דעלמא מ"מ התנא דקאמר חוץ מן הראוי למשכב ומושב כל עניני ישיבות קאמר ולא נימא דלא דק בכללי' משום הכי קאמר היינו מושב: **אבל** במים ומלח מערבין. בסמוך מוקי בשנותן לתוכן שמן וקשה דתיפוק לי משום שמן כדפריך לקמן (עמוד ב') אמעשר והכא לא שייך שיעוא דהתם ויש לומר דהכא אלטריך דאף על גב דלא הוי מן השמן מזון שתי סעודות: **מאן** דמתני אמעשר כ"ש אעירוב. וקשה הא איכא כמיהין ופטריות וכפניות ופולין יבשין דאמרינן לקמן דאין מערבין

א [מיי' פי"ב מהל' עבודת כוכבים הל' ג]:
ב ב מיי' פ"א מהלכות משכב ומושב הל' ה ופ"ו הלכה ג והלכה ו:
ג ג מיי' פ"ו הל' ט ופ"ז הלכה ג:
ד ד מיי' פ"א שם הל' ה ופ"ו הל' ו ופ"ח הלכה ב:
ה ה מיי' פכ"ה מהל' כלים הלכה כ:
ו ו ז מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה ח סמג עשין לדבנן ה טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ה:
ז ח מיי' פ"ז מהלכות מעשר שני הלכה ד סמג עשין קלו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' חוץ מן המים והמלח. נ"ב וכו': [ב] **והאיכא** במיהין ופטריות. נ"ב מ"כ פ"א ספקא ח. (ומש"ש רבינו באו"ח סי' שפ"ו ס"ק ט"ז וממ"ש ולא קאי אמכהין מבושלין קשה ביותר כו'. עיין רש"י קדושין נ"ד ע"א ד"ה והאיכא כו' וקיט להו לרבנן דלא זייני):

לעזי רש"י

ארצו"ן. קשת-האוכף (אחד משני החלקים המקבילים המהווים את שלד האוכף).

רבינו חננאל

א"ר יוחנן אין למידין מן הכללות ואפילו [ב]מקום שנאמר בהן חוץ. פי' כל מקום שיאמר כל אינו ממש. ואפילו אם יפרש ויאמר חוץ מכך וכך, לא תאמר כיון שאמר חוץ אין לך דבר היוצא מן הכלל הזה אלא המפורשין, אלא יש הרבה זולתם יוצאין מזה הכלל. ואסיקנא בקדושין תנן כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות ואנשים חייבין כו'. והתם א"ר יוחנן אין למידין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בהן חוץ. אמר **אביי אף אנן נמי תנינא,** במסכת זבין פר' ה' עוד כלל אמרו כל הנישא על גבי הזב טמא, וכל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ולמושב והאדם. ואקשינן כללא הוא ותו ליכא, והא איכא מרכב. ואמרינן מרכב מאי ניהו איכוף אדיתיב עליה היינו מושב. ולטעמיך מי לא כתיב מושב וכתיב מרכב. אלא מרכב גברא [נ"א: גבא] אוכפא דבהדי דרכיב מחית ידיה עליה. ותנן בתוספתא בכלים פרק כ' האיכוף מטמא מושב והתפוס שלו מטמא מרכב. ושאר כל התופיות שבצדדין (ו)אם היו רחבות טפח טמאין. יש מי שמפרש התופיות הזונות והן הצעים הנתונין בטיפשא שמאחור ושלפנים, כדכתיב והזונות רחצו. והן עצי המרכב שניטבפו מן הדם. פי' האיכוף העץ שאחורי הסרג. והתפוס. העץ שלפניו שאוחז בידו בעת שהוא עולה לרכוב. והנה אילו לא מושב ולא מרכב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שמחה וכו' מוחכרות כאנשים דהוקשו נשים לאנשים לכל עונשים שבתורה: בפרק קמא דקדושין: (ב) ד"ה פריה ורביה וכו' ומלאו את הארץ וכבשוה: (ג) ד"ה פדיון וכו' על האם בבכורות שמעינן לה מדכתיב תפדה ויקרי ביה פֻּדֶּה כל שחייב לפדות את עצמו חייב: (ד) תוס' ד"ה כל שנישא וכו' מסיט כולו כגון שמקצתו: (ה) **באו"ד** תחתיו הזב מי הוה דומיא: (1) ד"ה כל שהזב וכו' מה היא עושה משכב ומושב לטמא אדם ולטמא בגדים אף מדוה נמי וכו' לטמא בגדים כו' ומשני וכו' אף מדוה נמי מטמאה באבן מסמא והשתא כיון וכו' תלמוד לומר כל המשכב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' הא איכא כמיהין ופטריות. נ"ב וכו' כל"ל כמו שהגיה הגאון מהר"מ ווילנא. ובאור דבריו בביאוריו לש"ע א"ח סי' שפ"ו ס"ק ט"ז יעו"ש באורך דקושיא קקא מעשר. ובמהין ופטריות אינן נקחין כדאיתא בתורת כהנים פ"א פיסקא ח' אבל לענין עירוב לא שייך כלל דממ"נ אם במבושלין הוו מאכל ומערבין בהם מדמוכח בשנת פ"ח ע"א ואם חיין הם אל"ל מתבואה שאין מערבין בה דלקמן דף כ"ט ע"א א"ר אמורי ודפח"ח אף שהוא לא כר"ף והרמב"ם. וא"ע גם בתוספות ד"ה מאן דמתני וכו' דסברי דניקחין בכסף מעשר נגד הת"כ שהגיה הגאון ז"ל. ו"ל:

מוסף רש"י

אין למדין מן הכללות. כל הכי דתני כלל כי האי גוונא כל מצות עשה וכו' וכל מצות לא תעשה, הכל חיישינן בגאיה, אין למדין מהכא, דאיכא בהו דלאו דוקא, ואפילו במקום שנאמר בו חוץ. דאיכא לאימר דלפקיה האי דלפקיה ש"מ דוקא הוא ולא שייר מידי, אפ"ה אין למדין (קדושין לד.). **כל מצות עשה שהזמן גרמא.** שהזמן גורם לה שתנא (שם כט.).

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

ה) גי' ירו' ובמשנה שבמסכתות לילך לחוץ וגירסת רי"ף ללכת לחוץ ולאכול, הרמ"ם לחוץ ולאכול, ג) לקמן כט. קידושין לד., ד) [קידושין כט. וש"נ], ד) זבין פ"ה מ"ב, ה) מוספתא דכלים ב"ב פ"ב ה"ד, ו) [נ"ל אלעזר], ז) [דברים ט"ז], ח) [דברים יח], ט) [קידושין כט.], י) [בראשית ל], כ) [במדבר יח], ל) בפ"א יומא: לו, מ) [נ"ל דמה], נ) [דהעוגב במרכב אין טעון כיסוי בגדים כדמוכח בתוס' בהגיס עי' תוס' פסחים ג. ד"ה שהרי],

(1) גמ' חוץ מן המים והמלח. נ"ב וכו': [2] **והאיכא** כמיהין ופטריות. נ"ב מ"כ פ"א ספקא ח. (ומש"ש רבינו באו"ח סי' שפ"ו ס"ק ט"ז יעו"ש באורך דקושיא קקא מעשר. ובמהין ופטריות אינן נקחין כדאיתא בתורת כהנים פ"א פיסקא ח' אבל לענין עירוב לא שייך כלל דממ"נ אם במבושלין הוו מאכל ומערבין בהם מדמוכח בשנת פ"ח ע"א ואם חיין הם אל"ל מתבואה שאין מערבין בה דלקמן דף כ"ט ע"א א"ר אמורי ודפח"ח אף שהוא לא כר"ף והרמב"ם. וא"ע גם בתוספות ד"ה מאן דמתני וכו' דסברי דניקחין בכסף מעשר נגד הת"כ שהגיה הגאון ז"ל. ו"ל:

טומאין. ש"מ אין למידין מן הכללות. וכן שנינו בכל מערבין חוץ מן המים ומן המלח והא איכא כמיהין ופטריות נמי כמו המים ו[ו]המלח. ואמרינן לא שנו אלא מים בפני עצמן ומלח בפני עצמו אבל שניהן יחד ניקחין. מן דמתני אמעשר שניקחין כ"ש אעירוב שמערבין כו'. כי אתא ר' יצחק מתני אמעשר. ואותבינן עליה מיהא דתניא יהודה בן גדיש לפני ר' אליעזר של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר, אמרו לו שמא לא שמעת אנ[לא] בציר שקרבי דגים מעורבין בהן. ואפ' יהוד' בן גדיש לא אמר [אלא] בציר דשומנא דפירות הוא, אבל מים ומלח דברי הכל הוא לא. ופריק רב יוסף

מערבין בהן אף על גב דמסתמא נקנין בכסף מעשר דפרי מפרי הן וגידולי קרקע ויש לומר הא דאין מערבין בהן היינו משום דלא חזו אלא ע"י תיקון וגבי עירוב צריך שיהו ראויין לאכילה בשעה שהעירוב חל אבל לטומא טומאת אוכל או ליקח בכסף מעשר שפיר דמי כיון דחזו על ידי תיקון אבל דבר שאין צריך תיקון אם ניקח בכסף מעשר כל שכן דמערבין בו וכן משני לקמן [ג] אכפיות דלענין טומאת אוכל שאני דרשוי למתקן על ידי האור ומתני' דמעילה דקתני ובמזון שתי סעודות לעירוב וכדילה לטומא טומאת אוכלין דמשמע דהא בהא תליא כדאמר לקמן [ד] היינו בדבר שאין צריך תיקון ורבא דאמר וכי מערבין בתפוחים לחדודי ההוא מדרבנן עבד דהא אטו מי לא הוה ידע דניקח בכסף מעשר דהוי פירי מפירי וגדולי קרקע דאין לומר דמיירי בתפוחים של יער דצריך למתקן דאם כן לא מייתי שפיר ממתני' דמעילה:

הוה אמינא מאי שכר דבילה קעילית. כל הני דרשות מיתורא דביתי"ן דריש דפרטי לריבי לפרט וכלל דממה נפשך לריבי תרי מייתיהו כדאמר בפרק קמא דקדושין (דף יז.) גבי הענקה דאי כתיב לאן הוה אמינא גידולי קרקע לא ואי כתיב גורן הוה אמינא בעלי חיים לא ושאר פרטי נמי שמא לריבי לשום דרשה ועוד דבשבועות פ"ג (דף כג.) ובפרק בתרא דיומא (דף עו.) פריך ואימא דבילה קעילית ומשני גמר שכר שכר ממזיר והכא נפקא לן מדמרבינן יין אגב קנקן אלא התם אצטריך שכר שכר דלא נימא שכר גופיה דבילה קעילית היא והכא אביי"ת דבשכר קאי וקשה דהיכי קאמר הכא דה"א דביי"ת דבשכר לדבילה קעילית אתא הא מכלל ופרט נפקא דהוו פירי מפירי ועוד הקשה מה"ר שמואל דהיכי בעי למימר התם דשכר גופיה לדבילה קעילית והאמר הכא דאי לאו יתור דיין אגב קנקן ה"א דביי"ת דבשכר לדבילה קעילית ויש לומר דשכר גופיה בעינן והכא דבילה קעילית בעינן והכא דבילה מעורבת עם המים שכך רגילים לתקנם וחשיב טפי מתמד ואם תאמר אמאי לא מוכח התם דשתיה בכלל אכילה מדמרבינן תמד ואמר רחמנא ואכלת וליכא למימר ע"י אינגרון דכאמרינן התם דמידי דמשכר בעינן הואיל ואתי מריבויא דבשכר וי"ל דואכלת לא קאי אביתי"ן אלא אגופיה דקרא דהא עור וגיזה וקנקן לאו בני אכילה ניהו:

הוה אמינא צאן על גב עורו אין. ואם תאמר והא נפקא לן מיין אגב קנקן דעור נמי חשיב שומר כדאמרי' בהעור והרוטב (חולין דף קיח.) וי"ל דעור לא הוי כל כך שומר לבשר דמשהופשט לא הוי שומר אבל יין אי אפשר בלא קנקן:

לא נצרכה [א] אלא שנתן לתוכן שמן אמר ליה אביי ותיפוק ליה משום שמן לא צריכא [ב] שנתן דמי מים ומלח בהבלעה ובהבלעה מי שרי אין והתניא בן בג בג אומר [1] בבקר [ג] מלמד שלוקחין בקר על גב עורו ובצאן מלמד שלוקחין צאן על גב גיזתה וביין מלמד [ד] שלוקחין יין על גב קנקנו ובשכר מלמד [ה] שלוקחין תמד משהחמיץ א"ר יוחנן מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג [ו] מובילנא מאניה אבתריה לבי מסותא מאי טעמא כולהו צריכי לבר מבבקר דלא צריך מאי צריכי דאי כתב רחמנא בבקר הוה אמינא בקר הוא דמזדבן על גב עורו משום דגופיה הוא אבל צאן על גב גיזתה דלאו גופיה הוא אימא לא ואי כתב רחמנא בצאן על גב גיזתה הוה אמינא משום דמחובר בה אבל יין ע"ג קנקנו אימא לא ואי כתב רחמנא ביין הוה אמינא משום דהיינו נטירותיה אבל תמד משהחמיץ דקיוהא בעלמא הוא אימא לא כתב רחמנא שכר ואי כתב רחמנא בשכר הוה אמינא מאי שכר דבילה קעילית דפירא הוא אבל יין על גב קנקנו אימא לא ואי כתב רחמנא יין על גב קנקנו דהיינו נטירותיה אבל צאן על גב גיזתה אימא לא כתב רחמנא צאן דאפילו על גב גיזתה בבקר למה לי וכ"ת אי לא כתב רחמנא בבקר הוה אמינא צאן על גב עורה אין על גב גיזתה לא כתב רחמנא בבקר לאתויי עורו אייתר ליה צאן לאתויי גיזתה אי לא כתב רחמנא בקר לא הוה אמינא צאן על גב עורה אין על גב גיזתה לא דאם כן לכתוב רחמנא בקר דממילא אייתר ליה צאן וכיון דכתב רחמנא צאן דאפילו על גב גיזתה בבקר למה לי השתא צאן על גב גיזתה מיזדבנא בקר על גב עורו מיבעיא [ז] היינו דקאמר רבי יוחנן מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג מובילנא מאניה לבי מסותא במאי קא מיפלגי רבי יהודה בן גדיש ור"א והני תנאי דלקמן ר' יהודה בן גדיש ור"א דרשי רבויי ומיעוטי והני תנאי דרשי כללי ופרטי ר' יהודה בן גדיש ור"א דרשי ריבויי ומיעוטי [1] ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך ריבה בבקר ובצאן וביין ובשכר מיעט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי רבי רבי כל מילי ומאי מיעט לר"א מיעט ציר לר' יהודה בן גדיש מיעט מים ומלח והני תנאי דרשי כללי ופרטי [2] דתניא ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל בבקר ובצאן וביין ובשכר פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע ותניא אידך מה הפרט מפורש ולד ולדות הארץ אף כל ולד ולדות הארץ מאי בינייהו אמר אביי דגים איכא בינייהו למאן דאמר פרי מפרי וגידולי קרקע הני דגים גידולי קרקע נינהו למאן דאמר ולד ולדות הארץ דגים ממיא איברו ומי אמר אביי דגים גידולי קרקע נינהו והאמר אביי

אכל

איכא בינייהו. האי תנא דמרבי כל דהוא פרי מפרי וגדולי קרקע מרבי אפי' דגים, דהני נמי גידולי קרקע נינהו. ואקשינן דאביי דאביי, אי דגים גידולי קרקע נינהו, אמאי

לא נצרכה. הא דמתני' ר' יצחק מיס ומלח המעורבין ניקחין אלא כשנתן לתוכן שמן: בהבלעה. בשביל המיס והמלח קנה השמן ביוקר והבליע בו דמיהן וכי האי גוונא שרי רבי יצחק: והתניא. בגיחותא: בבקר. הואיל וכתיב בכל אשר תאוה נפשך למה לי למיכתב בבקר ובצאן וביין ובשכר אלא לדרשות בבקר ללמדך שלוקחים בקר אגב עורו ואלא העור לחולין ואין צריך למוכרו ולחזור ולאכלו בירושלים: אגב גיזותיה. אע"ג דלאכלא תרתי עור וגיזה דנפקי לחולין: אגב קנקן. חבית של חרס שהיין שמור בתוכו ואלא הקנקן לחולין: תמד. שנותנים מיס בחרלנים ולכשהחמיץ שנגמרה תסיסתו הוי כיין. אלמא מדקתני בבקר אגב עורו אלמא בהבלעה שרי ואע"ג דעור באינפי נפשיה לא חזי דמידי דמאכל בעינן כדכתיב ואכלת: מאן דמתרגם בקר. דלילטוריך למיכתביה אליבא דבן בג בג כו': עורו. המחובר לבשר ואינו יכול להפשיטו מחייס: אבל גיזה. יכול לגוזזה מחייס והוה אמינא דליתסר דלא גופא דפירא הוא: קיוהא. כמו תקהינה שיניו (ירמיה לא). כלומר לאו פירא ממש הוא אלא מיס בעלמא שנכנס בהן קיוהא של חרלנים. איגרו"ם בלע"ז: ואי כתב שכר הוה אמינא. הבלעה לעולם אסירא והאי שכר לאו תמד הוא דילף מייה דיחיד דמיס של מיס בהבלעה אלא האי שכר דבילה קעילית היא מאותו מקוס דמשכרא כדאמרינן בכריתות (דף יג:) אבל דבילה קעילית ונכנס למקדש חייב: דאם כן. דלאן לאו למישרי גיזות הוא דאתא אלא עור לא הוה כתיב קרא לאן אלא בקר דלית ליה גיזות: במאי מיפלגי רבי יהודה ורבי אליעזר. דאמרי תרוייהו [ע"א] דגים ניקחין ובליר הוא דפליגי: והני תנאי דלקמן. דדרשי פרי מפרי וגידולי קרקע וולד ולדות הארץ ותרוייהו ממעטי דגים וכ"ש ליר: ה"ג לר"א מיעט ליר ולרבי יהודה מיעט מיס ומלח. דלאו ליר: ה"ג דתניא ונתתה הכסף וגו': פרי מפרי. עגל נולד מאמו וכן שה וענבים מחרלנים שזורעין החרלנים: וגידולי קרקע. שכולן ניזונין וגדילין מן הקרקע: ולד ולדות הארץ. שנברא מן הארץ במעשה בראשית: דגים גידולי קרקע ניהו. קסבר שהדגים ניזונין מן הקרקע:

עין משפט נר מצוה

ח א ב מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הלכה י:
ט ג מיי' פ"ח שם הלכה ח:
י ד מיי' שם הלכה ב:
יא ה מיי' פ"ז שם הלכה ו:
יב ו מיי' שם הל' ג:

רבינו חננאל

הא דתני ר' יצחק כגון שנתן שמן עד גבו ומליח והבליע לו דמי מים ומלח בשמן. פי' ששוה השמן לבדו חצי איסר, ואמר לו הרינו קונה מאצלך השמן לבדו באיסר והמים והמלח בחנם. ומנא לן דכי האי גוונא שרי. דתניא בן בג בג אומר ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן. היה לו לומר בבקר ללמד שלוקחין בקר על גבי עורו. פי' מבליע דמי עור בבשר. בצאן כו'. א"ר יוחנן מאן דמתרגם לי [ב]בקר אליבא דבן בג בג מובילנא מ[א]ניה בתריה לבי מסותא. פי' אני משמשו כתלמיד לרב. מ"ט הני כולהו בצאן וביין ובשכר צריכא, [לבד] מבבקר דלא הוה צריך דאתי מהני. אמאי כתביה רחמנא, ולא אישתכח ליה תרגומא. ומאי פליגי יהודה בן גדיש דמרבי ליקח ציר במעות מעשר שני, ור' אליעזר דאוסר, והני תנאי דבעינא למימר לקמן. ואמרי' הני יהוד' בן גדיש ור' אליעזר דרשי התורה ברבויי ומיעוטי. כתיב ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך, ריבה כל דבר שתתאוה. וחזר וכתב בבקר ובצאן ביין ובשכר מיעט כל דבר, ולא התיר אלא [אלו] בלבד. עוד חזר וכללו בכל אשר תשאלך נפשך, חזר וריבה לן כל דבר שתשאלך נפשך. ריבה ומיעט וריבה, למדנו כל שהוא בתורה כעניין הזה דרשינן לא חזר ריבוי באחרונה אלא שריבה הכל, מאי רבי רבי הכל. אי הכי מיעוט למאי אתא. ואמרינן אתא לר' אליעזר למעט [ציר]. קסבר בעינן עיקר פירי והאי שומנא דפירי הוא, ליהוד' בן גדיש למעוטי מים ומלח. הני תנאי דרשי כללי ופרטי, דתניא ונתתה הכסף בכל אשר תאוה [נפשך] כלל, בבקר ובצאן וביין ובשכר (כלל) פרט, ו[ב]כל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע, אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע. האי תנא דספרי דבי רב ודבי ר' ישמעאל תנא מה הפרט מפורש וולד וולדות הארץ אף כל וולד וולדות הארץ. מאי בינייהו אמר אביי דגים

מסורת הש"ס

א) [נ"מ מא. סנהדרין סב:], ב) נ"ק נד: סג. מיז לה:, ג) [דף כח:], ד) [דף כט.],

תורה אור השלם

1. וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׁם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ: דברים יד כו

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' היינו דקאמר ר' יוחנן מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג. עי' ב"ק דף נד ע"א תוס' ד"ה תמור דבור וכו' וב"מ ד' נה ע"א ד"ה תמור וכו' וכ"ש אלא הקשו מן בבקר דהכא ולא שייך מילוסא:

לעזי רש"י

איגרו"ם [איגרו"ם]. חומציות.

מוסף רש"י

שלוקחין בקר על גב עורו. הבשר לזבחי שלמים ומבליע דמי העור בבשר ויוצא לחולין (מנחות פב.). לבי מסותא. מרתך, כמו מסמוותה, וירמין מתרגמינן ואסמי (סנהדרין סב:). פרי מפרי. ולד מולד, יין מענבים ושכר מתמרים, למעוטי כמהין ופטריות ומים ומלח דאינו פרי מפרי (ב"ק נד:). וגידולי קרקע. למעוטי דגים שאינן נקחין בכסף מעשר (שם).

פוטיתא. שרץ המים קטן שאין בו כזית ואפ"ה כיון דבריה היא אכילה היא ולוקה ד' מלקיות. בשרץ המים כתיב (א) בתורת הבהמה[1] אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם הרי כאן שנים וכלל בהן בין שרץ האדם בין שרץ המים ומשום מבשרם לא תאכלו[2] ומשום וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו[3]: **נמלה.** שהוא שרץ האדמה לוקה ה' תרתי הא דאמרן וכל הולך על גחון לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום הרי ג' וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל הרי ד' ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ הרי ה' כולן בפרשת ויהי היום השמיני[4]: **לרעה לוקה שם.** שהיא שרץ העוף ולקי בכל הני חמשה מוסף עליו וכל שרץ העוף שקץ[5] הוא לא יאכל[6] במשנה תורה[7]. והאי דכתיב בקדושים תהיו ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש[8] לא משתעי ולא בשרצים דלא כתיב בהו שרץ. לשון שרץ דבר שהוא נד בארץ ואינו נראה אלא ע"י שירוצו וריחוצו מפני קוטנו: **ואם איתא.** דדגים גידולי קרקע מינהו פוטיתא נמי לילקי משום שרץ האדם גרם ולא גרם לילקי ה' דשבע בעי למילקי חמש דשרץ הארץ ושתים דשרץ המים: **מאי טעמא דמאן דמרבי עופות קסבר.** כל היכא דאיכא כלל ופרט וכלל כללא בתרא עיקר ובתריה אזלינן: **והוה ליה פרט וכלל ונעשה כלל מוסיף על הפרט ומרבי כל מילי וכללא קמא.** דאתי למעוטי ולמימר דנדרשיה בכלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט ולא נרבי מידי לא אזלינן בתריה ומיהו אהני פורתא למימר דכי מרבי כללא בתרא לא כל מילי מרבי אלא כעין הפרט מאי דדמי ליה מב' לדדין דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע ומיתרבי נמי עופות בהאי דינא ולמעוטי דגים דלא דמו ליה אלא בחד לד בפרי מפרי: **ומאן דממעט עופות קסבר.** כל היכא דאיכא כלל ופרט כללא קמא דווקא ואין בכלל אלא מה שבפרט ולא נרבי מידי לא אזלינן בתרא ומיהו אהני פורתא למימר דכי מרבי כללא בתרא לא כל מילי מרבי אלא כעין הפרט מאי דדמי ליה פרי מפרי וגידולי קרקע ומיתרבי נמי עופות בהאי דינא ולמעוטי דגים דלא דמו ליה אלא בחד לד בפרי מפרי: **ומאן דממעט עופות קסבר.** כל היכא דאיכא כלל ופרט כללא קמא דווקא ואין בכלל אלא מה שבפרט ולא נרבי מידי לא אזלינן בתרא ומיהו אהני פורתא למימר דכי מרבי כללא בתרא לא כל מילי מרבי אלא כעין הפרט מאי דדמי ליה מב' לדדין דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע. ואידך תנא סבר כללא קמא דווקא דהוה ליה כלל ופרט, ותורת כל כלל ופרט אין בכלל אלא מה שפרט הני דפריש קרא אין מידי אחרינא לא. אהני כללא בתרא לרבויי כל דדמי ליה בשלשה צדדין, והן פרי מפרי וגידולי קרקע. ותולדת ברייתו מן הארץ. למעוטי מים ומלח וכמיהין ופטריות דתאמרן. ולעופות נמי אע"ג דאינון פרי מפרי וגידולי קרקע, מרקק מים נבראו. ואינן דומין לבקר וצאן שהן פרי מפרי וגידולי קרקע, ותולדת ברייתם מן הארץ. **וכעינין** שמועה זו היא במס' נזיר, וסוגיא חדא היא לתרוייהו כאשר פירשנו. וכן בענין (מבית) [מנורת בית] המקדש ר' דרש לה בכללי ופרטי, ומרבי כל מיני מתכות וממעט של עץ. ור' יוסי ב"ר יהודה דרש ליה ברבויי ומיעוטי ואינו ממעט אלא של חרש בלבד. וכל אחד דורש הלשון שקבל מרבותיו. ירושלמי בכאן בעירובין ובפרק מעשר שני ניתן לאכילה בסופו, מתני' ר' עקיבא ולא ר' ישמעאל, דר' ישמעאל דרש ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל, בבקר ובצאן ובין ובשכר פרט, ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל, כלל ופרט וכלל א' אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש וולד וולדות הארץ, אף כל וולד וולדות הארץ. ר' עקיבא דרש מה הפרט מפורש פרי וולד פרי ומכשיר פרי, אף כל פרי וולד פרי ומכשיר עופות דגים וחגבים כמיהין ופטריות, לר' שמעאל אין נקחין בכסף מעשר, לר' עקיבא נקחין. ושקיא לן מאי שנא הני כללי דדרשי להו הכי משאר

[1] מכות טז: פסחים כד., [2] [מולין מז: ע"ש], [3] [נעיל כו:], [4] [עי' תוס' גיטין ו. ותוס' ב"ק פ. ד"ה מכי אתאן], [5] [שבת לב. וש"נ], [6] [תוספתא פ"ב דשביעית ה"ז], [7] [ויקרא יא], [8] [שם], [9] [דברים יד], [10] [ויקרא יא], [11] [נ"ל טמאן], [12] [דברים יד], [13] הרי שש. רש"ל, [14] [ויקרא כ],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פוטיתא וכו' ד' מלקיות בשרץ המים כתיב מבשרם לא תאכלו בת"כ בויהי ביום השמיני ולאו שני במשנה תורה וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו וכתיב בת"כ אל תשקצו את נפשותיכם וכו' בין שרץ המים הס"ד:

לעזי רש"י

יוטילי"ש. מין סלק.
פולפיי"ר. רגלה, חלגלוגה (עשב בר). אליינדר"א. כוסבר. הומלו"ן. כשות.
קרישו"ן. שחלים.
אורוג"א. גרגיר (צמח).

רבינו חננאל

אכל פוטיתא דהוא דג טמא לוקה משום תאל"ס, נילקי נמי משום שרץ השרץ על הארץ. ומשני רבינא לא תימא דגים איכא בינייהו, דדגים ודאי אליבא דאביי לאו גידולי קרקע נינהו, אלא אימא עופות איכא בינייהו, האי תנא דמרבי להו דגידולי קרקע נינהו, ואידך תנא ממעט להו דלא וולד וולדות נינהו [אלא] מרקק מים איברו. ואמרינן מכדי הני תרי תנאי כללי ופרטי דרשינ', מ"ט האי ממעט לעוף והאי מרבה ליה. ואמרינן האי תנא דמרבי ליה לעוף קסבר כללא בתרא דווקא, דהדר וכתב ובכל אשר תשאלך נפשך דהוה פרט וכלל דנעשה כלל מוסיף על הפרט ואיתרבי להו כל מילי[1], אהני כללא קמא למעוטי כל דדמי ליה משני צדדין, והן פרי מפרי וגידולי קרקע, ולא דמי להו משני צדדין, כגון מים ומלח כמיהין ופטריות שאינן פרי מפרי. וכגון דגין שהן פרי מפרי ואינן גידולי קרקע, ומרבי אפילו עופות שהן פרי מפרי וגידולי קרקע. ואידך תנא סבר כללא קמא דווקא דהוה ליה כלל ופרט אין בכלל אלא מה שפרט הני דפריש קרא אין מידי אחרינא לא. אהני כללא בתרא לרבויי כל דדמי ליה בשלשה צדדין, והן פרי מפרי וגידולי קרקע. ותולדת ברייתו מן הארץ. למעוטי מים ומלח וכמיהין ופטריות דתאמרן. ולעופות נמי אע"ג דאינון פרי מפרי וגידולי קרקע, מרקק מים נבראו. ואינן דומין לבקר וצאן שהן פרי מפרי וגידולי קרקע, ותולדת ברייתם מן הארץ. **וכעינין** שמועה זו היא

[1] נראה לי"ל כל מילי דדמי ליה מב' לדדין וכן פרי מפרי וגידולי קרקע ואתי כללא קמא למיעוטי מאי דלא דמי להו וכו'.

צירעה לוקה שש. פי' בקונט' דהא דכתיב בקדושים לא תשקצו וגו' וכל אשר תרמש האדמה בגדולים משמעי דלא כתיב שרץ וקשה דבפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נט:) דרשינן וכל מיה הרומשת זה נחש משמע דרמיסה נמי הוי דבר הרומש כמו נחש ההולך על גחונו ומפרש ה"ר יעקב דאורליינ"ש דבמעילה פרק קדשי מזבח (דף טז:) מוקי הא קרא דוקא בשמונה שרצים דכתיב אשר הבדלתי לכם לטמא במובדלין דבר הכתוב: **אהני כללא קמא למעוטי כל דלא דמי ליה משני צדדים.** ומ"ת דבנזיר בפ' ג' מיין (דף לה:) אמר מאי איכא בין תרי פרטי וכללא לתרי כללי ופרטא תרי כללי ופרטא מי איכא דדמי ליה אפי' בחד לד מרבינן תרי פרטי וכללא עד דדמי ליה משני לדדין משמע דבחד לד סגי וי"ל דשני לדדין דהכא הוי כחד לד דהתם דשני לדדין פרי מפרי וגידולי קרקע שוין הן ובפ"ק דקדושין (דף כד:) גבי שן ועין דרש מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינו חוזר הא נמי לדדין שוין והא דפריך התם למימר מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ובטל ממלאכה ואינו חוזר היינו למאן דאמר כללא קמא דווקא דע"כ לא דבטל ממלאכתו גרוע מהנך מדקמשני לחפשי ישלחנו ריבויא הוא ואם שוה הוא אמאי מרבינן ליה טפי משאר לדדין וכי האי סוגיא איתא בחולין (דף סו.) בסוף אלו טריפות גבי ארבה ובריש אלו מומין (בכורות דף ז.) גבי פסח או עור ואתו כולהו כמאן דאמר כללא קמא דווקא כדפירש' ועוד אומר ר"י דאתא שפיר אפי' למ"ד כללא בתרא דווקא ולדידיה נמי צריך שידמה בכל לדדין החשובין אע"פ שהא' חשוב מחבירו רק שלא יהיה לד גרוע יותר מדאי אבל למאן דאמר כללא קמא דווקא מצריך שיהא דומה אף בלד גרוע הרבה והדבר מסור לחכמים להכיר איזהו לד גרוע שחולקין בו:

ובבל הויא רובא דעלמא והתניא בו'. תימה אמאי לא משני כדמשני בפ' חבית (שבת ד' קמד:) מי דמי ערביא אתרא הכא בטלה דעתו אצל כל אדם וי"ל דהתם ודאי שייך לחלק דכולו עלמא נמי אם היו להם גמלים הרבה כמו בערביא היו מקיימין קונים בשדותיהן ולכך יש חשיבות באתרא אבל בית מנשיא אע"פ שכל העולם נמי אם היו להם רמונים היו קוחטין כיון דלא הוי אלא חד גברא בטלה דעתו אבל הכא שבכל העולם יש חזיז ולא אכלי אין לחלק בין אתרא לגברא ולהכי נמי לקמן (דף כט:) דפריך ופרסאי הוו רובא דעלמא ולא מייתי מהך ברייתא דליבטלו פרסאי לגבי רובא דעלמא דאין לי לבטלם כיון דרוב בשר יש להם ושאר העולם נמי אם הוי להם רוב בשר היו אוכלים בלא לחם דומיא דערביא ומייתי שפיר מבגדי עניים דלא בעי שיעור עשירים כיון שפחות חשוב בעיניהן ועוד דמדמי השיעורים להדדי ולא שייך נמי לאתויי לקמן הכיא לחכמים: [וע"ע תוס' שבת לב: ד"ה ותא"ל]

לפיכך זרעו חייב וירקן פטור. אין להקשות מאי לפיכך הא דמתעשר אחר הבאת שליש כדין זרע או לענין תורם מן הרעה על היפה: **לזרע** מתעשרין זרע וירק. תימה אמאי לא עירב ותני להו זרעו לזרע או לירק מתעשרין זרע וירק ואומר ר"י דהיכא דזרעו לירק עיקר ומתעשר הכל אחר לקיטה כירק בין ירק בין זרע ואם זרע לזרע מתעשר הכל לשעבר אחר זמן הראוי למעשר זרע ולא בתר לקיטה ולהכי תנא בריש ירק וזרע ובסיפא זרע וירק דבריש ירק עיקר ובסיפא זרע עיקר ונפקא מינה נמי לענין מן הרעה על היפה דכשירק עיקר הוי ירק יפה וכשזרע עיקר הוי זרע יפה והוי מן הזרע על הירק מן היפה על הרעה וכן משמע בירושלמי בפרק [רביעי] דמעשרות: **לאשויס**

בדגגוניתא

בתרא. דהא תאוה נפשך ותשאלך נפשך חדא מילתא לפיכך חלקו, האי אמר כללא קמא דווקא והאי אמר כללא בתרא דווקא. פי' פעפועין. שמענו כי הן ירקות שיש בהן מליחות והן קאקולי. ירושלמי בפרק האחרון בפאה, פעפועין וגודגדניות וחלגלגות מערבין בהן, היידן אינון, אמר רב קקולי והנדקוקי ופרפחיני. [ומקשינן וגדגדניות] שממעטין הזרע אין רוב בני אדם אוכלין אותן, ומאחר שאינן מאכל לכל אדם הראוי מערבין בהן. ופרקינן כשם שמערבין ביין לנזיר ולישראל בתרומה שאסורין בהן, כיון דחזו למי שאינו נזיר, והתרומה לכהן, מערבין בהן אפילו לנזיר ולישראל. הכא נמי כיון דחזו למרובי בנים מערבין בהן אפילו לחסוכי בנים. איבעית אימא כי אמר רב בהינרוקי מדאיי. פי' בעודן פגין. מסקנא חזון דדברא לא מערבינן בהן, דגנוניתא מערבין בהן. ואקשינן אהא דתנן (השאולין) [השחלים] והגרגיל שזרען לירק מתעשרין זרע וירק,

[1] מכות טז: פסחים כד., [2] [מולין מז: ע"ש], [3] [נעיל כו:], [4] [עי' תוס' גיטין ו. ותוס' ב"ק פ. ד"ה מכי אתאן], [5] [שבת לב. וש"נ], [6] [תוספתא פ"ב דשביעית ה"ז], [7] [ויקרא יא], [8] [שם], [9] [דברים יד], [10] [ויקרא יא], [11] [נ"ל טמאן], [12] [דברים יד], [13] הרי שש. רש"ל, [14] [ויקרא כ],

[1] א אכל פוטיתא לוקה ארבע נמלה לוקה חמש [2] צירעה לוקה שש ואם איתא פוטיתא נמי לילקי משום השרץ השורץ על הארץ אלא אמר רבינא עופות איכא בינייהו למאן דאמר פרי מפרי וגידולי קרקע [3] הני נמי גידולי קרקע נינהו למאן דאמר וולד וולדות הארץ הני עופות [4] מן הרקק נבראו מאן דמרבי עופות מאי טעמיה ומאן דממעיט עופות מאי טעמיה מאן דמרבי עופות קסבר כללא בתרא דוקא פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט ואיתרבו להו כל מילי ואהני כללא קמא למעוטי כל דלא דמי ליה משני צדדין ומאן דממעט עופות קסבר כללא קמא דווקא כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט הני אין מידי אחרינא לא ואהני כללא בתרא לרבויי כל דדמי ליה משלשה צדדין: א"ר יהודה משמיה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב מערבין בפעפועין ובחלגלוגות ובגודגדניות אבל לא בחזיז ולא [5] בכפניות ובגודגדניות מי מערבין והתניא גודגדניות מרובי בנים יאכלו חשובי בנים לא יאכלו [6] ואם הוקשו לזרע אף מרובי בנים לא יאכלו תרגמא אשלא הוקשו לזרע ומרובי בנים ואיבעית אימא לעולם לחשובי בנים דהא חזו למרובי בנים מי לא תנן [7] מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה אלמא אע"ג דלא חזי להאי חזי להאי הכא נמי אע"ג דלא חזי להאי חזי להאי ואיבעית אימא כי קאמר רב בהנדקוקי מדאי ובחזיז לא והאמר רב יהודה א"ר כשות וחזיז מערבין בהן ומברכין עליהן בורא פרי האדמה לא קשיא הא מקמי [8] דאתא רב לבבל הא לבתר דאתא רב לבבל ובבל הויא[9] רובא דעלמא[10] והתניא[11] הפולו והשעורה [12] והתילתן שזרען לירק בטלה דעתו אצל כל אדם לפיכך זרען חייב וירקן פטור [13] השחליים והגרגיר שזרען לירק מתעשרין ירק וזרע זרען לזרע מתעשרין זרע וירק כי קאמר רב

בדגגוניתא

מוסף רש"י

אכל פוטיתא לוקה ארבע. חד לאו בשרץ המים בתורת הבהמה דהוא ספר ויקרא, וחד במשנה תורה, ושני לאוין כתובים בתורת הבהמה בשרץ המים, אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם והכא לא כתיב על הארץ ומשמע בין שרץ המים ובין שרץ האדם, הרי אינבע (פסחים כד. וכעי"ז מכות טז:). נמלה לוקה חמש. בלא נמלה מיה הוא[1] ובריה אלימה היא אכילתה בכל שהוא ולוקה חמש, שני לאוין הכתובין בשרץ המים כמו שפירשתי, ושלשה לאוין הכתובין בשרץ האדם בתורת בהמה (מכות שם). צירעה לוקה שש. לירעה שרץ העוף היא וגם שורצת על האדם ויש בה לאו חמש לאוין ומוסיף עליה לאו דשרץ העוף במשנה תורה וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו, שרץ לשון רמוס ונענוע ואינו נראה, ואין בהמה ומיה הגבוהין מן האדם בכלל שרץ, הלכך לא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף וגו' דכתיב בקדושים תהיו, אינו מן המנין דלאו בשרצים כתיב (פסחים כד:). מן הדקק. ורבינו"ל שים בה מיס ובשם (חולין כז:). מערבין לנזיר. עירובי תחומין, ביין. ואע"ג דלא חזי לדליים חזי לאחריני וכיון דמזונא הוא גבי אחריני שרו ליה דבנן (לעיל כב:) לו: אע"ג דטעורה שאינה ראויה לו היא, הואיל ואי מתפיל אחיריתיה שריא ליה מערבין (פסחים כג.). ולישראל בתרומה. דהא חזיא לכהן (לעיל כב:) לו: דלא בעי מיתפל עליה, דתרומת טעות אינה תרומה והלכך לעיולה והלך מפרש עלה מיגה ובה (פסחים כג.).

רב נסים גאון

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב מערבין בפעפועין ובגלגלוגות ובגודגדניות. פירושו בגמ' דבני מערבא והכי גרסי, בעון קומוי איליין איגון, אמר לון קקולי וחנדקוקי ופרפחיני.

רבינו חננאל (המשך)

כללי. ופרקינן משום דהני כללי דכתיב דרך אחת, היא כללא קמא היא כללא

[1] א מיי' פ"ב מהלכות מאכלות אסורות הל' כג [ובכ"מ לאפם סוף פרק ג דמולין ד' רפב. ובכל"מ שם סימן סט]:
יד ב מיי' שם הל' כג:
טו ג מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הל' יב:
טז ד ה טוש"ע ס"ק סי' שפו ס"ק:
יז ו מיי' פ"ב מהלכות תרומות הלכה ז:
יח ז מיי' שם הלכה מ:
יט ח מיי' שם הלכה ה:

ראשונים שלא היה להן פלפלין. הקשה ה"ר שמעון ז"ל מהאי טעמא נמי פלפלין חייבין במעשר ואם כן מטמאין טומאת אוכלין דהא בהא תליא כדאמר בפ' בא סימן (נדה דף נ:) והתם בגמרא [ט] מייתי נמנו וגמרו שאין פלפלין מטמאין טומאת אוכלין וי"ל דהא דגרגיר חייב במעשר לאו משום דמטפלין בו אלא משום כשמוקצין אותו חזי למיכל בעייה אבל אין רגילות לשוקצו כדי לאוכלו בעייה אלא כדי לטבל בו אבל פלפלין גם כי נשקצו לא חזו בעייהו ופטורין מן המעשר [י]:

והאי לאו גמר פירא הוא. והא דאמר רב יהודה אמר רב כשות וחזיז מברכין עליהן בפה"א הא אוקימנא בדגנוייתא:

קור ניקח בכסף מעשר ואין מטמא טומאת אוכלים. תימא דבפ' בא סימן (נדה דף נא:) פריך גבי קוסט וחימוס וראשי בשמים אי נקחין בכסף מעשר ליטמאו טומאת אוכלין ומסיק דנמנו וגמרו שאין נקחין בכסף מעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין והכא תנאי דקור ניקח בכסף מעשר ואין מטמא טומאת אוכלין וי"ל ודאי התם אי חזי לאכילה הוי אוכל ושפיר קיימין דיה מכל האוכל אשר יאכל אבל הכא קור לא מיקרי אוכל כיון דסופו להקשות ולא נטעי דיקלא אדעתא דקורא ומכל מקום ניקח בכסף מעשר דהשתא הוא דך והוי פרי מפרי אע"ג דלא הוי אוכל: **הואיל** וראוי למתקן ע"י האור. וקור אף על גב דחזי ע"י שליקה וטיגון לא מטמא טומאת אוכלין משום דהוי כעץ בעלמא אלא דחזי ע"י שליקה כמו עור דבסמוך אבל הכא דבקל יכול למתקן חשיב אוכל ואף קודם מיתוק מטמא טומאת אוכלין: **זה** וזה לפטור **ואמרי** לה זה וזה לחיוב. אמריס גדולים וקטנים קאי אבל אין לפרש דקאי אקטנים מריס ומתוקים דבסוף פ"ק דחולין (דף כה:) אגמין ברוב ספריס ולמ"ד זה וזה לחיוב גדולים למאי חזו:

איכא בינייהו ברכה. דלתנא קמא מברך בפה"א ואע"ג דלענין ברכה מיקרי פרי מכל מקום לא חשיב לטמא טומאת אוכלין: מאי

בדגנוייתא זרע גרגיר למאי חזי א"ר יוחנן שכן ראשונים שלא היה להן פלפלין שוחקין אותו ומטבילין בו את הצלי [א] ר' זירא כי הוה חליש מגרסיה הוה אזיל ויתיב אפיתחא דרב יהודה בר אמי אמר כי נפקי ועיילי רבנן איקום מקמייהו ואקבל בהו אגרא נפק אתא ינוקא דבי רב א"ל מאי אגמרך רבך א"ל כשות בורא פרי האדמה חזיז שהכל נהיה בדברו אמר ליה אדרבה איפכא מיסתברא האי מארעא קא מרבי והאי מאוירא קא מרבי [א] והלכתא כינוקא דבי רב מ"ט האי גמר פירי והאי לאו גמר פירי ומאי דקאמרת האי מארעא קא רבי והאי מאוירא קא רבי לא היא כשות נמי מארעא קא רבי דהא קא חזינן דקטלינן לה להיזמתא ומייתא [ב] כשותא ובכפניות אין מערבין והתניא [ג] קור ניקח בכסף מעשר [ד] ואין מטמא טומאת אוכלין וכפניות נקחות בכסף מעשר [ד] ומטמאות טומאת אוכלים רבי יהודה אומר [ג] קור הרי הוא כעץ לכל דבריו אלא שניקח בכסף מעשר וכפניות הרי הן כפרי לכל דבריהם אלא [ה] שפטורות מן המעשר התם בדניסחני אי הכי בהא לימא רבי יהודה פטורות מן המעשר [ד] והתניא אמר רבי יהודה לא הוזכרו פגי ביתיוני אלא לענין מעשר בלבד פגי ביתיוני ואהיני דטובינא חייבין במעשר אלא לעולם לאו בניסחני ולענין טומאת אוכלין שאני כדאמר רבי יוחנן הואיל וראוי למתקן ע"י האור הכא נמי הואיל ויכול למתקן ע"י האור והיכא אתמר דרבי יוחנן אהא [ד] דתניא שקדים המרים קטנים חייבין גדולים פטורין מתוקים גדולים חייבין קטנים פטורין רבי [ו] שמעון ברבי יוסי אומר משום אביו זה וזה לפטור ואמרי לה זה וזה לחיוב א"ר אילעא [ז] הורה רבי חנינא בציפורי כדברי האומר [ח] זה וזה לפטור ולמאן דאמר זה וזה לחיוב למאי חזי א"ר יוחנן הואיל וראוי למתקן ע"י האור אמר מר רבי יהודה אומר קור הרי הוא כעץ לכל דבריו אלא שניקח בכסף מעשר היינו תנא קמא אמר אביי שלקו וטגנו איכא בינייהו מתקיף לה רבא מי איכא למאן דאמר שלקו וטגנו לא והתניא [ט] העור והשיליא אין מטמאין טומאת אוכלין [י] עור ששלקו ושיליא שחישב עליה מטמאין טומאת אוכלין אלא אמר רבא איכא בינייהו ברכה דאתמר [יא] קור רב יהודה אמר בורא פרי האדמה ושמואל אמר שהכל נהיה בדברו רב יהודה אמר בורא פרי האדמה אוכלא הוא ושמואל אמר שהכל נהיה בדברו כיון שסופו להקשות לא מברכינן עיליה בורא פרי האדמה א"ל שמואל לרב יהודה שיננא כוותיך מסתברא דהא [יב] צנון שסופו להקשות ומברכינן עליה בורא פרי האדמה ולא היא צנון נטעי אינשי אדעתא דפוגלא דיקלא לא נטעי אינשי אדעתא דקורא ואע"ג דקלסיה שמואל לרב יהודה [יג] הלכתא כוותיה דשמואל: גופא אמר רב יהודה אמר רב כשות וחזיז מערבין בהן ומברכין עליהם בורא פרי האדמה כשות בכמה כדאמר רב יחיאל כמלא היד [יד] הכא נמי כמלא היד חזיז בכמה אמר רבה בר בר טוביה בר יצחק אמר רב כמלא אוזילתא דאיכרי אמר רב חלקיה בר טוביה מערבין [טו] בקליא בקליא ס"ד אלא בירקא דקליא וכמה אמר רב יחיאל כמלא היד רבי ירמיה נפק לקרייתא בעו מיניה מהו לערב בפולין לחין לא הוה בידיה כי אתא לבי מדרשא אמרו ליה הכי אמר רבי ינאי [כ] מערבין בפולין לחין וכמה אמר רב יחיאל כמלא היד אמר רב המנונא [ל] מערבין בתרדין חיין איני והאמר רב חסדא סילקא קטיל גברא חייא

ההוא

בעירוב. ופשיטנ"ן כדאמר רב יחיאל בפולין לחין מלא היד, כשות נמי מלא יד. חזיז בכמה. ופשיטנא כמו איזוזלתא **דאיכרי.** פי' איסורייתא, והן חבילות של חמן שקושרין אותן האיכרים, הם עובדי האדמה. **מערבין בירקא דקליא.** כי יש ירקות ששורפין אותן ומערבין אפרן בבורית שמעבירין הכתם, ונקרא ירקא דקליא. כדכתיב אשר קלם מלך בבל באש. ואילו הירקות ירקות שדה הנאכלין הן, ולפיכך אמר מערבין בהן. וכמה, מלא היד. וכן פולין לחין. אמר רב יחיאל מלא היד. אמר רב המנונא מערבין בתרדין חיין. איני והא אמרינן סילקא חייא קטיל גברי חייא.

ע"ן משפט
נר מצוה

כ א טוש"ע ח"מ סי' רד סעיף ח:
כא ב מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הל' ח:
כב ג מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלין הלכה י:
כג ד מיי' שם הלכה יג:
כד ה מיי' פ"ב מהלכות מעשר הלכה ה:
כה ו מיי' פ"ח מהל' מעשר הלכה ט ופ"ב הלכה ה סמג עשין קלה [שו"ע י"ד סימן שלא סעיף עד]:
כו ז מיי' פ"ב מהלכות טומאת אוכלין הל' טו סמג עשין קלו:
כז ח טוש"ע ח"מ סי' רג סעיף ח:
כח ט מיי' פ"ח מהל' ברכות הלכה ו סמג עשין מז טוש"ע ח"מ סי' רד סעיף ח:
כט י מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה יח סמג עשין דרכנן ח:
ל כ ל מיי' וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' שפו סעיף ז:

רבינו חננאל

זרע גרגיל למאי חזי. א"ר יוחנן ראשונים שלא היה להן פילפלין שוחקין זרע גרגיל ומטבילין בו בשר צלי. ואסיקנא, כישות מברכין עליה בורא פרי האדמה. דמארעא קא רבי, דהא חזינן דקטלי היזמתא ומייתא כשותא, והיא גמר פירא (פירא), אבל (חוץ) [חזיז] שהכל נהיה בדברו דהא לא גמר פירא. לפיכך אמר רב אין מערבין בחזיז דדברא כדאוקימנא, וגם לא בכפניות. ואקשינן בכפניות לא, והתניא קור אלגומר ניקח בכסף מעשר ואינו מטמא טומאת אוכלין, כפניות ניקחות בכסף מעשר ומטמאין טומאת אוכלין כו'. ופרקינן כי תניא זו הברייתא כפניות הרי הן כפרי לכל דבריהן אלא שפטורין מן המעשר **בדניס(ח)ני.** פי' הן הכפניות הללו שיוצאין בניסן העשויות להאכל כפניות, כי הן דקלין ידועין [ש]פירותיהן נאכלין כפניות (נאכלין) ואינן מתקיימין להיגמר תמרים. אבל שאר דקלים כפניות היוצאות אחר ניסן שראויות להיות תמרים, עכשיו כפגין חשובין ולא נגמרו. ואקשינן אי הכי בהא נימא ר' יהוד' פטורה מן המעשר, והתניא א"ר יהוד' לא הוזכרו פגי בותיוני אלא לעניין מעשר. פגיוני, פי' מקום. ואהיני דבוובניא, פי' בוסר. חייבין במעשר, פי' כיון שכן דרכם להיאכל חייבין במעשר, שכבר נגמרה מלאכתן. הכא נמי בכפניות דניסני הרי נגמרה מלאכתן, אמאי פטורין מן המעשר לר' יהודה. ופרקינן, לעולם דלאו דניסני אלא כפניות שהן פגין קתני, וכי קתני כפניות הרי הן כפרי לעניין טומאת אוכלין קתני. מאי טעמא הואיל ויכול לתקן על ידי האור ולעשותן אוכל,

וכו' יוחנן דאמר בשחיטת חולין פרק ראשון בשקדים המרים הואיל ויכול לתקן על ידי האור. **והא** דאמר ר' (יוחנן) יהוד' קור דהוא אגומר הרי הוא כעץ לכל דבריו, היינו תנא קמא דאמר אין מטמא אוכל. ואתא אביי לפרק שלקו **וטיגנו איכא בינייהו:** דר' יהוד' סבר אפילו שלקו וטיגנו אינו מטמא אוכלין, (שאע"פ) שהעור אינו אוכל כיון דהא עץ הוא. ותנא קמא סבר כיון דטיגנו מיטמא. [ו]דחה רבא האי פריקא מדתניא עור ששלקו ושיליא שחישב עליה מטמא טומאת אוכלין, אע"פ שהעור אינו אוכל כיון ששלקו נעשה אוכל. אמר רבה ברכה איכא בינייהו, ר' יהוד' סבר כיון

מסורת הש"ס

א) [ברכות כח. ע"ס], ב) [תוספתא מ"ס ס"ל הי"ד ותוספתא (טבול יום פ"ה) [ועוקצין פ"ג ה"ו] ע"ס], ג) עוקצין פ"ג מ"ו ע"ס], ד) פסחים נג. ע"ס תוספתא פ"ז דשביעית הי"ח], ה) חולין כה:, ו) [ל"ל ישמעאל], ז) [חולין עז:], ח) ברכות לו. [וסס אי קוקא], ט) [קלא הוא עבד שטוקפין ונותנין אותו בבורית וכשהאין יהיין כמו קלס מלך בבל (ירמיה כט) ואלו הירקות ירקות שדה הנאכלים הם עריגן ערך קליא ל"ל], י) בב"מ פה. רש"י ד"ה לקרייתי פי' לעירי, כ) בס"ל עוסף דבור: פולין פיטולי"ס, ל) [דף נא:], מ) [וע"ע תוס' יומא פא: ד"ה שהפלפלין ותוס' נדה נ. ד"ה כל שחייב],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומייתא כשותא נ"ב ומייתא לשון מיתה כלומר יבש הכשות. ערוך ערך כשות: (ב) שם אמר ר' אילעא אמר ר' יהודה הוה ר' אילעא ר' חגיגה: (ג) רש"י ד"ה לה החכמו וכו' בפ' מקום. נ"ב דף נג ע"ס: (ד) ד"ה וטיגנו וכו' דלא אמר הכי:

לעזי רש"י

פרי"ט. מטונן. ווי"ל [בוליוול"א]. אגודת עשבים. פיישול"ש (בס"א). שעועיות.

מוסף רש"י

ואהיני. תמריס, דטובינא. מקום, ופוגן פגים ופוגן תמריס לעולם קטנים (פסחים נג.). **קטנים חייבין.** במעשר, שדרכן לאוכלן בקוטנם קודם שיהו מריס (חולין כה:). **מתוקים גדולים חייבין.** שנגמר פריסם, **קטנים פטורין.** שאין דרך אכילתן כך (שם). **מטמאין טומאת אוכלין.** דקי"ל דמתקנה משוא"ל אוכלא כל מידי דמלי למיכליה ואע"ג דלאו אוכלים (חולין קכא.). **צנון שסופו להקשות.** שאם אינו מולבו בעצמו הוא מתקשה כעץ (ברכות לו.). **אדעתא דפוגלא.** לאכלו כשהוא רך ומתוק פוגלא (שם).

רבינו חננאל (המשך)

דאכיל שויא אוכלא ובריך עליה בורא פרי האדמה. ושמואל אמר כיון שסופו להקשות לאו אוכלא. **והילכתא** כשמואל דדיקלא אדעתא דקורא לא נטעי אינשי, אבל צלף דאיכא אינשי דנטעי לשיתא, תנן על מיני נצפה על העלין ועל התמרות אומר בורא פרי האדמה, ועל האביונות ועל הקפריסין אומר בורא פרי העץ. אמר רב ששת כשות וחזיז מערבין בהן ומברכין עליהן בורא פרי האדמה. ואוקימנא בדגינוניתא. ואמרי כשות בכמה. פי' כמה שיעורים

בדגנוייתא זרע גרגיר למאי חזי. א"ר יוחנן דאמר בשחיטת חולין פרק ראשון בשקדים המרים הואיל ויכול לתקן על ידי האור. **והא** דאמר ר' (יוחנן) יהוד' קור דהוא אגומר הרי הוא כעץ לכל דבריו, היינו תנא קמא דאמר אין מטמא אוכל. ואתא אביי לפרק שלקו **וטיגנו איכא בינייהו:** דר' יהוד' סבר אפילו שלקו וטיגנו אינו מטמא אוכלין, (שאע"פ) שהעור אינו אוכל כיון דהא עץ הוא. ותנא קמא סבר כיון דטיגנו מיטמא. [ו]דחה רבא האי פריקא מדתניא עור ששלקו ושיליא שחישב עליה מטמא טומאת אוכלין, אע"פ שהעור אינו אוכל כיון ששלקו נעשה אוכל. אמר רבה ברכה איכא בינייהו, ר' יהוד' סבר כיון

א ההוא בבשיל ולא בשיל איכא דאמרי אמר רב המנונא אין מערבין בתרדין חיין דאמר רב חסדא סילקא חייא קטיל גברא חייא והא קא חזינן דקא אכלי ולא מייתי התם בבשיל ולא בשיל אמר רב חסדא [א] תבשיל של תרדין יפה ללב וטוב לעינים וכל שכן לבני מעיים אמר אביי והוא דיתיב אבי תפי ועביד [ב] תוך תוך אמר רבא [ג] הריני כבן עזאי בשוקי טבריא אמר ליה ההוא מרבנן לרבא תפוחים בכמה אמר ליה וכי מערבין בתפוחים ולא [ד] והתנן [ה] כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגוויה בחצי פרס [ו] ובמזון שתי סעודות לעירוב [ז] וכביצה לטמא טומאת אוכלים והאי מאי תיובתא אילימא משום דקתני כל האוכלין והני בני אכילה נינהו [ח] והאמר רבי יוחנן אין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ אלא משום דקתני ובמזון שתי סעודות לעירוב וכביצה לטמא טומאת אוכלין והני נמי בני טמויי טומאת אוכלין נינהו וכמה אמר ר"נ [ט] תפוחים בקב מיתיבי ר"ש בן אלעזר אומר [י] עוכלא תבלין וליטרא ירק ועשרה אגוזין וחמשה אפרסקין ושני רמונים ואתרוג אחד ואמר גורסק בר דרי משמיה דרב מנשיא בר שגובלי משמיה דרב [יא] וכן לעירוב והני נמי ליהוו כי אפרסקין הני חשיבי והני לא חשיבי אמר רב יוסף שרא ליה מריה לרב מנשיא בר שגובלי אנא אמריתא ניהליה אמתני' והוא אמרה אברייתא [יב] דתנן [יג] אין פוחתין לעני בגורן מחצי קב חטין וקב שעורין רבי מאיר אומר חצי קב שעורין וקב וחצי כוסמין וקב גרוגרות [יד] או מנה דבילה רבי עקיבא אומר פרס [טו] וחצי לוג יין ר"ע אומר רביעית [טז] ורביעית שמן ר"ע אומר שמינית ושאר כל הפירות אמר אבא שאול [יז] כדי שימכרם ויקח בהן מזון שתי סעודות ואמר רב וכן לעירוב ומאי אולמיה דהאי מהך אילימא משום דקא תני בהך תבלין ותבלין לאו בני אכילה נינהו אטו הכא מי לא קתני חטין ושעורין ולאו בני אכילה נינהו אלא משום דקתני חצי לוג יין ואמר רב [יח] מערבין [יט] בשתי רביעיות של יין מדבעינן כולי האי ש"מ כי אמר רב וכן לעירוב אהא מתני' קאמר ש"מ אמר מר ובמזון שתי סעודות לעירוב סבר רב יוסף למימר עד דאיכא סעודה מהאי וסעודה מהאי אמר ליה רבה אפילו למחצה לשליש ולרביע גופא אמר רב מערבין בשתי רביעיות של יין ומי בעינן כולי האי והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר יין כדי לאכול בו [כ] חומץ כדי לטבל בו זיתים ובצלים כדי לאכול בהן שתי סעודות התם [כא] בחמרא מבשלא אמר מר חומץ כדי לטבל בו אמר רב גידל אמר רב כדי לטבל בו מזון שתי סעודות של ירק איכא דאמרי אמר רב גידל אמר רב ירק הנאכל בשתי סעודות אמר מר זיתים ובצלים כדי לאכול בהן מזון שתי סעודות ובבצלים מי מערבין והתניא [כב] אמר ר' שמעון בן אלעזר פעם אחת [כג] שבת רבי מאיר בערדיסקא ובא אדם אחד לפניו אמר לו ר' עירבתי בבצלים לטיבעין והושיבו ר' מאיר בארבע אמות שלו לא קשיא הא בעלים הא באימהות דתניא אכל בצל והשכים ומת אין אומרין ממה מת ואמר שמואל לא שנו אלא בעלים אבל באימהות לית לן בה ובעלין נמי לא אמרן אלא דלא

בשיל ולא בשיל. קטיל גברא: איכא דאמרי אמר רב המנונא כו' והא חזינן דאכלי ולא מייתי התם בבשיל ולא בשיל. כי קאמר רב המנונא אין מערבין בבשיל ולא בשיל: אבי תפי. בכירה מקום שפיתת הקדירה: ועביד תוך תוך. עד שנימוח וכשהוא רותח דומה כמשמיע קול זה תוך תוך [ט]: הריני כבן עזאי בשוקי טבריא. יומא בדיחא הוה ליה לרבא ואמר להו לתלמידיו השתא אילי דעתאי והריני מזומן להשיב בחריפות לכל מי שישאלני כבן עזאי שהיה דורש בשוקי טבריא ולא היה בימיו עוקר הרים כמותו [י] [והיה אומר כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה] [יא]: לפסול את הגוויה. אם אכל אוכלין טמאין אע"ג שאין אוכל מטמא אדם במגע אי אכיל מיניהו חצי פרס דהיינו שני ביצים נפסל מלאכול בתרומה כדתנן בפירקין דלקמן (דף פב.) וחצי חציה לפסול את הגוויה. חציה היינו פרס ל' פרוסה וחצי חציה היינו חצי פרס: אלא משום דתני. עירוב דומיא דטומאת אוכלין דמשמע כל שהוא מטמא טומאת אוכלין יש לו מזון שתי סעודות חזי לעירוב ותפוחין בני טמויי ניהו: ר' שמעון בן אלעזר. במעשר עני שמחלקו לעניים הרבה על הגורן קאי וקאמר אין פוחתין לעני בגורן מהאי שיעור דכתיב [יב] ונתת לנוי לגר ליתום ולאלמנה וכביר מהכי לא הוי נתינה: עוכלא. [א] שמיינת [ב] שבליטרא וליטרא הוא לוג: וכן לעירוב. דחלק עני בגורן נמי מזון שתי סעודות היא כדאמר לקמן: ה"ג והני נמי ליהוי לאפרסקין. ותיסגי בחמשה: חשיבי. ואמרינן לקמן [יג] כל שהוא ליפתן כדי לאכול בו אלמא לאו ממש סעודות [יד] דליהוי כולה סעודתא מההוא מינא בעינן אלא כל מידי לפוס משיבותיה אם ליפתן שאדם רגיל ללפת בו את הפת [שיעורו כדי ללפת בו את הפת] לשתי סעודות ואם דבר הרגיל לבא בקינוח סעודה הוא שיעורו בכדי שאדם רגיל להביא קינוח לב' סעודות: שרי ליה מריה. ימחול לו אדונו [טו] על דבר זה לרבי מנשיא: דאנא אמריתא ניהליה. להא דאמר רב וכן לעירוב אמתני' כדמפרש ואזיל והוא אגמריה לגורסק בר דרי אברייתא: אין פוחתין לעני בגורן. ממעשר עני אם יש לו הרבה לחלק ובאו עניים הרבה והוא מחלק לכל אחד אל יפחות לו משיעור זה דנתינה בעינן. והתם [טז] קתני היה לו דבר מועט נותן לפניהם והן מחלקין ביניהן: מחצי קב חיטין. ואם שעורין קב ואם כוסמין קב ומחצה: דבילה. לאחר שנדרסין בעיגול קרי להו דבילה ושוב אינו מוכר במדה אלא במשקל: פרס. חצי מנה: ומאי אולמיה דהאי מהך. דאיקפד רב יוסף ארב מנשיא דאמר אברייתא במאי דאיירי מתניתין לא אייר ברייתא ולא סתרן אהדדי הני שיעורייהו בהכי והני שיעורייהו בהכי: לאו בני אכילה נינהו. וסבירא ליה לרב יוסף דאין מערבין בהן הלכך וכן לעירוב לאו עלה אתמר: אלא משום דקתני חצי לוג יין. דהיינו שתי רביעיות ושמעינן ליה לרב גבי עירוב נמי דקאמר הכי: ומעורה מהאי. ב' אוכלין מצטרפין לעירוב אבל ג' וד' דליכא סעודה מכל חד לא: יין כדי לאכול בו. לשרות בו פת מזון ב' סעודות: חומץ כדי לטבל בו. בשר מזון ב' סעודות: כדי לאכול בהן. ללפת בהן את הפת דב' סעודות: הכא. דקתני יין כדי לאכול בו: בחמרא מבושל. קאמר דמשום ללפת בו אבל חמרא בעינן להיות בו שתיית ב' סעודות: מזון ב' סעודות ירק. שכל הסעודה מן הירק: ירק הנאכל לב' סעודות. בפת. בערדיסקא ובא אדם אחד לפניו. בשבת מחוץ לתחום על ידי עירוב שעירב ממקומו לטיבעין והיה ערדיסקא באלפים אמה שבין עירובו לטיבעין: והושיבו ר' מאיר בד' אמות. ואסר לו לצאת ולזוז ממקומו מד' אמותיו שהיה עומד בהן בשעת שאלה דקסבר לאו עירוב הוא ונמצא יולא חוץ לתחום בלא עירוב ותנן לקמן בפ' מי שהוליאוהו (דף מא.) אין לו אלא ד' אמות: עלין. לא חשיבי ורעים לאכול:

מאי אולמיה דהאי מהאי. נראה לפרש [ט] דקיס ליה להש"ס דרב יוסף לא שמעיה דרב אמתני' בפירוש אלא משום טעם דקדק רב יוסף דאמר רב אמתני' ולהכי קאמר מאי אולמיה דהאי מהאי מאיזה כח בא לדקדק ומשני משום דקתני מתני' חצי לוג יין ואמר רב מערבין בשתי רביעיות יין והך מילתא לא אמר רב בפירוש אלא מכללא דההיא דוכן לעירוב אימתר א"כ שמע מינה דוכן לעירוב אמתני' אימתר דאי אברייתא מנא ליה דסבר רב מערבין בשתי רביעיות יין דהא פשיטא דאין לגמוד זה מזה מדלא אמר כל שיעורי עירוב כשיעורי מתנות עניים: חומץ כדי לטבל בו. היינו רביעית כדאמרינן בפרק הדר (דף סח.) וליקנו להו רביעתא דחלא בחמיתא:

והושיבו ר' מאיר בד' אמותיו. חוץ לעיר היה דבעיר היה מהלך את כולה כדאמר במי שהוליאוהו (דף מא.): אי נמי סבר לה כרבי יהושע דאמר אין לו אלא ארבע אמות ואין לומר משום דרבי מאיר קנס שוגג אטו מזיד דהא בדאוריתא לא קנס ואית ליה בפירקין (דף לה:) דתחומין דאורייתא ועוד כיון דחשבינן כל העיר כארבע אמות אפילו במזיד נמי מהלך את את כולה דמזיד נמי אית ליה ארבע אמות. בתוספות רבינו יהודה: מפני

אגורין, ד' אפרסקין, ב' רמונים, ואתרוג אחד. ואמר קורסק בר דר משום (דרבנן) [דרבן] וכן לעירוב. ואם איתא ניהוי ה' תפוחים כשיעור אפרסקין ה'. ושנינן תפוחין דשכיחי קב, אפרסקין דלא שכיחי ה'. אמר רב יוסף שרא ליה מריה לרב מנשיא בר שגובלי דאנא אמרי[תא] ניהליה. הא דאמר רב וכן לעניין [עירוב] אמתניתין דתנן בסוף פיאה, אין פוחתין

לא א [מיי' פ"ח מהל' עירובין הל' יא] טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ה:
לב ב מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה ג:
לג ג מיי' פ"ז מהלכות עירובין הל' ט [יא] סמג עשין דרבנן ג טוש"ע א"ח שם סעיף ד:
לד ד מיי' פ"ד מהלכות טומאת אוכלין הל' ג:
לה ה ו ז מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה יא ופ"ו מהל' מתנות עניים הל' ח סמג שם טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ז:
לו ח ט י כ ל מיי' פ"ו מהלכות מתנות עניים הל' ח:
לז מ נ ס מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה [ז] יא סמג עשין דרבנן ג טוש"ע א"ח שם סעיף ו:

מוסף רש"י

ועביד תוך תוך. כלומר שטוף ומנמה מאד וקול רתיחתו נשמעת בקול תוך תוך (ברכות לט.). הריני כבן עזאי בשוקי טבריא. יום אחד היה דעתו עגולה, אמר הריני כאן בפומבדיתא מוכן להשיב דבר לשואל בעומק ובחריפות כבן עזאי שהיה מרוץ ודוחק בשוקי טבריא (סוטה מה. וכעי"ז קדושין כ.). לו: הריני משובח במקומי שאני דרשן ובקי כבן עזאי שהיה משתבח בשוקי טבריא, כדתניא בבכורות בפ' משיעי (נח.) בן עזאי אומר כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום (עדכין ל.). אין למדין מן הכללות. כל היכא דתנן כלל לא תמרינן דוקא הוא, דאיכא כלל דלא דק בגמלתיה ואיכא מילי לתיתנהו בהכולו כלל, ואפילו במקום שנאמר בו חוץ. מדבר פלוני, דאיכא למימר מדאפקיה להאי ודאי דק בכלליה אפילו הכי לא נלפינן מיניה דלגמא שייר ולא אפיק כל מאי דבעי (לעיל כז. וכעי"ז קדושין לד.).

רבינו חננאל (המשך)

(לענייין) [לענייים] בגורן מחצי קב חיטין וקב שעורין. ר' מאיר אמר חצי קב, וקב וחצי כוסמין, וקב גרוגרות או מנה דבילה [ר"ע אומר] פרס. חצי לוג יין ר' עקיב' אומר רביעית. רביעית שמן ר' עקיבא אומר שמנינת. ושאר כל הפירות אמר אבא שאול כדי שימכרם ויקח בהן מזון שתי סעודות. והוא אמר הא דרב וכן לעירוב (בזו) [על זו] הברייתא. ומאי אולמיה דמתני' מברייתא. משום דתני בברייתא תבלין, ותבלין לאו בני אכילה ולאו בני עירוב נינהו. אטו מתני' (מילתא) [מי לא] תני חיטין ושעורין דלאו בני אכילה נינהו. אלא משום דקתני במתני' חצי לוג יין. ואמר רב מערבין בשתי רביעיות של יין, ש"מ כי אמר רב וכן לעירוב אמתני' קאמר ש"מ. ואם הוא יין מבושל

אמר רב כדי לאכול בו. חומץ כדי ליטבל בו. זיתים ובצלים כדי לאכול בהן שתי סעודות. וכמזון ב' סעודות לעירוב. סבר רב יוסף עד דאיכא סעודה מהאי וסעודה מהאי מצטרפין. ואסיקנא [דאפילו למחצה ולשליש ולרביע]. (חומץ כדי לטבול בו) [בצלים כדי לאכול מהן] מזון ב' סעודות. הני מילי באמהות אבל בעלין לא, ועלין נמי לא אמרן אלא

מפני נחש שבו. פ״ה אדם של שרף בגל ור״ח פי׳ העמוד שבתוכו שמתעגל בתוכו כמין גבעול ומתקבלין בו זרע הבגל אותו העמוד נקרא נחש של בגל: **הכא** שבר איקרי. ואפ״ה פוסל המקוה והא דאמר בפ״ק דמכות [8] דיין מזוג אינו פוסל את המקוה אפילו כשיש בו ג׳ לוגין מים שאינן משום דתמרא מזיגא מיקרי שאני שכר דכל עיקרו אינו אלא מים ועוד דהתם מיקרי תמרא מזיגא ושם תמרא עילוי׳ ופירי לא פסיל המקוה: **כדי** שימזגנו ויעמוד על רביעית.

משמע דכוס של ברכה טעון מזיגה וכן בפרק ג׳ שאכלו (ברכות נ:) ובהמוכר פירות (ב״ב דף לז:) אמר ואין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים ותימה דבפרק שלשה שאכלו (ברכות נא.) אמרינן עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה וחשיב מי ותירן רש״י דהי דקאמר היינו שיתנו מי בכוס ואחר כך ימזוג לאפוקי שלא ימזגו בכוס זה ויתנו בכוס אחר שמברך עליו ור״ת מפרש דהי היינו מזוג ולא מזוג דאמר בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף ע.) אינו חייב עד שישתה יין מי ומוקי לה במזוג ולא מזוג ונותן בו קצת מים בתחילת הברכה ובברכת האדמה מוסיף עליו מים עד שיהא מזוג כראוי דלאמר בפ׳ ג׳ שאכלו (ברכות נא.) שמוסיף בברכת האדמה והיינו מים ולא כמו שפירש שם בקונט׳ שמוסיף יין ובני גרבוה מפרשים דהי קאי אכוס ולאפוקי כוס שבור דכולהו עשרה דברים קאי אכוס ושייך הי בכוס דאמר (נ״ק נד.) שבירתן זו היא מיתתן ובפרק בתרא דמכות (דף טז:) אמר ריסק ט׳ נמלין ואחד הי ר״ל אותו הי שלש [9]: **ויעמוד** על רביעית. נראה כמו שפי׳ רש״י בהמוליא (שבת דף עו:) דכוס של ברכה צריך שיהא בה רובע רביעית הלוג כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית הלוג ולא כטועים שמפרשים רובע רביעית הקב דהיינו רביעית הלוג כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית הקב דהיינו לוג דהא בגזיר בפרק שלשה מינים (דף לח.) חשיב הך דשאר משקין ברביעית דמייתי הכא ומשמע הכא ובהמוליא (שבת דף עו.) דהיינו שיעור כוס יפה אחר מזיגתו והנהו דחשיב בגזיר הוי רביעית הלוג מדחשיב רביעית שמן לגזיר דליף מקרא בתחומה דהוי חצי שיעור של תוהה ותנן בפ׳ שתי מדות (מנחות דף פח:) חצי לוג שמן לתוהה ועוד תני התם ז׳ מדות של לח היו במקדש רביעית הלוג מה היא משמשת רביעית מים למצורע רביעית שמן לגזיר וחשיב נמי רביעית דם מטמא באהל דהיינו רביעית הלוג כדמשמע בפרק כ״ג בגזיר (דף נג.) דאמר חצי קב עצמות וחצי לוג דם לכל רובע קב עצמות ורביעית דם לח לכל ופריך נמי התם ותו ליכא והאיכא מי רביעית נוטלין מהן לידים והיינו מי רביעית הלוג כדמוכח במס׳ ידים (פ״א מ״ה): **כל** חמרא דלא דרי על חד תלת. והא דאמר בדיני ממונות (סנהדרין דף ל.) אל יחסר המזג שאם נגרף אחד מהם נצאת רואין אם יש שם כ״ג דמשמע דמזוג הוי שני חלקים מים אומר ר״י דקרא איירי ביין הסרוגי דהוי ג׳ חלקים מים דליכא לאוקמא קרא בסתם מזוג רביעית דסנהדרין למאי חזי אבל שלש חזי לדיני נפשות ליהוי סנהדרי קטנה [10]: **אלמא** דיותר מקב לא בעי: **בגדי** עניים. דווקא בטומאת מדרס יש חילוק בין עניים לעשירים דביחוד תליא מילתא ואין דרך עשיר לייחד פחות משלשה על שלשה טפחים ואם ייחד בטלה דעתו אבל בטומאת מת אין חילוק ואף לעשירים הוי בשלש על שלש דבפרק במה מדליקין (שבת דף כו:) תניא שלש על שלש מניין תלמוד לומר והבגד ולא מפליג בין עניים לעשירים ועוד דבמסכת כלים פרק כ״ז (משנה ב) תנן דבגד מטומא שלשה על שלשה למדרס ושלש על שלש למת ועל כרחך בעשירים מיירי דבעניים תנן בפכ״ה (משנה ח) בגדי עניים אף על פי שאין בהם שלשה על שלשה טומאין מדרס כך פר״ת ולא כפ״ה דסוף כירה (שבת דף מז.) שלש על שלש לא מטומא ביד עשיר כלל: רבה אמר כדי לאכול בו. רב יוסף אמר כדי לאכול ממנו, דהא פרסאי [אכלין] טבהקי. פי׳ בשר צלי, בלא נחמא. ואקשי עליה אביי ופרסאי הוו רובה דעלמא. כלומר מפני שהפרסיים אוכלין בשר צלי בלא פת נעשה לעולם כולו כמותם.

[1] א דלא [2] אבציל זירתא אבל [3] אבציל זירתא לית לן בה אמר רב פפא לא אמרן אלא דלא אישתי שיכרא אבל אישתי שיכרא לית לן בה תנו רבנן לא יאכל אדם בצל מפני [4] נחש שבו ומעשה ברבי חנינא שאכל חצי בצל וחצי נחש שבו וחלה ונטה למות ובקשו חביריו רחמים עליו וחיה מפני שהשעה צריכה לו: א״ר זירא אמר שמואל שכר מערבין בו [5] ופוסל את המקוה בשלשת לוגין [6] מתקיף לה רב כהנא פשיטא וכי מה בין זה למי צבע [7] דתנן רבי יוסי אומר [8] מי צבע פוסלין את המקוה בשלשת לוגין אמרי התם מיא דצבעא מיקרי הכא שיכרא איקרי ובכמה מערבין סבר רב אחא בריה דרב יוסף קמיה דרב יוסף למימר בתרין רבעי שכרא [9] כדתנן [10] המוציא יין כדי מזיגת הכוס ותני עלה כדי מזיגת כוס יפה מאי כוס יפה כוס של ברכה ואמר ר״נ אמר רבה בר אבוה כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית וכדרבא [11] דאמר רבא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא וקתני סיפא ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית מדהתם על חד ארבע הכא נמי על חד ארבע ולא היא התם הוא דבציר מהכי לא חשיב [1] אבל הכא [12] לא דעבידי אינשי דשתו כסא בצפרא וכסא בפניא וסמכי עילויהו תמרים בכמה אמר רב יוסף [13] תמרים בקב אמר רב יוסף מנא אמינא לה [14] דתניא אכל גרוגרות ושילם תמרים תבא עליו ברכה היכי דמי אילימא לפי דמים דאכל מיניה בזוזא וקא משלם ליה בזוזא מאי תבא עליו ברכה בזוזא אכל בזוזא קא משלם אלא לאו לפי מדה דאכל מיניה גריוא דגרוגרות דשויא זוזא וקא משלם ליה גריוא דתמרים דשוי ארבעה וקתני תבא עליו ברכה אלמא תמרים עדיפי אמר ליה אביי לעולם דאכל מיניה בזוזא וקא משלם ליה בזוזא ומאי תבא דאכל מיניה מידי דלא קפיץ עליה זבינא וקא משלם ליה מידי דקפיץ עליה זבינא [15] שתיתא אמר רב אחא בר פנחס תרי שרגושי כיסאני אמר אביי תרי בוני דפומבדיתא [16] אמר אביי אמרה לי אם הני כסאני מעלו לליבא ומבטלי מחשבתא ואמר אביי אמרה לי אם האי מאן דאית ליה חולשא דליבא לייתי בישרא דאטמא ימינא ודיכרא ולייתי כבויי דרעיתא דנסן ואי ליכא כבויי דרעיתא לייתי סוגייני דערבתא וניכבביה וניכול ונשתי בתריה חמרא מרקא: אמר רב יהודה אמר שמואל [17] כל שהוא ליפתן כדי לאכול בו כל שאינו ליפתן כדי לאכול הימנו בשר חי כדי לאכול הימנו בשר צלי רבה אמר [18] כדי לאכול בו ורב יוסף אמר כדי לאכול הימנו אמר רב יוסף מנא אמינא לה דהני פרסאי אכלי [19] טבהקי בלא נהמא אמר ליה אביי [20] ופרסאי הוו [21] רובא דעלמא [22] והתנן [23] בגדי עניים לעניים [24] בגדי עשירים לעשירים אבל

[1] דלא אבצל זרתא. שלא גדלו זרת [יש להן אדם] בבגל: נחש שבו. אדם שרף הבגל: ופוסל את המקוה. כשאר מים שאובין: מתקיף לה רב כהנא מה בין זה למי צבע. ופשיטא דפוסל: שיכרא מיקרי. וסל״ל אין עליו שם מים: תרין ריבעי שיכרא. תרי לוגין דלוג רובע קב: המוליא יין. בשבת: כדי מזיגת כוס. כמו שנותנין יין מי בכוס כדי למזגו במים: רובע רביעים. רובע לוג יין מי: וקפיי סיפא. דהמוליא יין ושאר כל המשקין הולאתן ברביעית דהיינו לוג: ומדהכא. בהולאת שבת בעינן על חד דיין אדבע דשיכרא דביין תני רובע רביעית ובשאר כל המשקין תני רביעית: הכא נמי. גבי עירוב בעינן אדבע ואמר רב לעיל [ע״א] מערבין בשני רביעיות יין אלמא בשיכרא תרי לוגי בעינן: דשפי רפא. של רביעית לוג שכר בצפרא וכסא בפניא וסמיך עלייהו: אכל גרוגרות. של תרומה בשוגג: בזוזא. בשוה זוז: וקא משלם ליה. תמרים היקרים מגרוגרות ולא שילם לו לפי מדה אלא לפי דמים: אלמא תמרים עדיפי. ותנן לעיל(ו) גבי עני בגורן קב גרוגרות ואמר רב וכן לעירוב וכ״ש תמרים דולאי סגי להו בהכי: א״ל אביי. מהא לא תשמע דתמרים עדיפי לעולם גרוגרות עדיפי ולפי דמים משלם ומאי ברכה דקפיץ עליה זבינא לוקחים ולענין עירוב בעינן טפי מקב: שפיפא. מאכל שעושין מקמח קלי שנתייבש בתנור ונותנין דבש לתוך התבשיל: שרגושי. תרוודין: ליסני. קליות: בוני. מגדות: מחשבתא. לאלהה: כבויי דרעייתא דינסן. לפעיי בקר: סוגייני דערבתא. קיסמין של ערבה: ונכבביה. יעשה מהן גחלת וילקה בהן אותו בשר ויכול: חמרא מרקא. יין מזוג: כדי לאכול בו. כל שהוא לפתן שיעורו כדי לאכול בו לגפת בו את הפת מזון ג׳ סעודות: כדי לאכול הימנו. שיהו כל שתי הסעודות ממנו: בשר חי. אינו לפתן ובעינן כדי לאכול ממנו: בשר צלי. פליגי ביה אי הוי ליפתן אי לא: טבהקי. תתיכות: בגדי עניים. שלש על שלש מקבלין טומאה לעניים: בגדי עשירים. שלשה על שלשה מקבלין טומאה אף לעשירים: ה״ג

[2] אבציל זרתא. שלא גדלו זרת [יש להן אדם] בבגל: נחש שבו. אדם שרף הבגל: ופוסל את המקוה. כשאר מים שאובין: מתקיף לה רב כהנא מה בין זה למי צבע. ופשיטא דפוסל: שיכרא מיקרי. וסל״ל אין עליו שם מים: תרין ריבעי שיכרא. תרי לוגין דלוג רובע קב: המוליא יין. בשבת: כדי מזיגת כוס. כמו שנותנין יין מי בכוס כדי למזגו במים: רובע רביעים. רובע לוג יין מי: וקפיי סיפא. דהמוליא יין ושאר כל המשקין הולאתן ברביעית דהיינו לוג: ומדהכא. בהולאת שבת בעינן על חד דיין אדבע דשיכרא דביין תני רובע רביעית ובשאר כל המשקין תני רביעית: הכא נמי. גבי עירוב בעינן אדבע ואמר רב לעיל [ע״א] מערבין בשני רביעיות יין אלמא בשיכרא תרי לוגי בעינן: דשפי רפא. של רביעית לוג שכר בצפרא וכסא בפניא וסמיך עלייהו: אכל גרוגרות. של תרומה בשוגג: בזוזא. בשוה זוז: וקא משלם ליה. תמרים היקרים מגרוגרות ולא שילם לו לפי מדה אלא לפי דמים: אלמא תמרים עדיפי. ותנן לעיל(ו) גבי עני בגורן קב גרוגרות ואמר רב וכן לעירוב וכ״ש תמרים דולאי סגי להו בהכי: א״ל אביי. מהא לא תשמע דתמרים עדיפי לעולם גרוגרות עדיפי ולפי דמים משלם ומאי ברכה דקפיץ עליה זבינא לוקחים ולענין עירוב בעינן טפי מקב: שפיפא. מאכל שעושין מקמח קלי שנתייבש בתנור ונותנין דבש לתוך התבשיל: שרגושי. תרוודין: ליסני. קליות: בוני. מגדות: מחשבתא. לאלהה: כבויי דרעייתא דינסן. לפעיי בקר: סוגייני דערבתא. קיסמין של ערבה: ונכבביה. יעשה מהן גחלת וילקה בהן אותו בשר ויכול: חמרא מרקא. יין מזוג: כדי לאכול בו. כל שהוא לפתן שיעורו כדי לאכול בו לגפת בו את הפת מזון ג׳ סעודות: כדי לאכול הימנו. שיהו כל שתי הסעודות ממנו: בשר חי. אינו לפתן ובעינן כדי לאכול ממנו: בשר צלי. פליגי ביה אי הוי ליפתן אי לא: טבהקי. תתיכות: בגדי עניים. שלש על שלש מקבלין טומאה לעניים: בגדי עשירים. שלשה על שלשה מקבלין טומאה אף לעשירים: ה״ג

[3] דלא אבצל זרתא. שלא גדלו זרת [יש להן אדם] בבגל: נחש שבו. אדם שרף הבגל: ופוסל את המקוה. כשאר מים שאובין: מתקיף לה רב כהנא מה בין זה למי צבע. ופשיטא דפוסל: שיכרא מיקרי. וסל״ל אין עליו שם מים: תרין ריבעי שיכרא. תרי לוגין דלוג רובע קב: המוליא יין. בשבת: כדי מזיגת כוס. כמו שנותנין יין מי בכוס כדי למזגו במים: רובע רביעים. רובע לוג יין מי: וקפיי סיפא. דהמוליא יין ושאר כל המשקין הולאתן ברביעית דהיינו לוג: ומדהכא. בהולאת שבת בעינן על חד דיין אדבע דשיכרא דביין תני רובע רביעית ובשאר כל המשקין תני רביעית: הכא נמי. גבי עירוב בעינן אדבע ואמר רב לעיל [ע״א] מערבין בשני רביעיות יין אלמא בשיכרא תרי לוגי בעינן: דשפי רפא. של רביעית לוג שכר בצפרא וכסא בפניא וסמיך עלייהו: אכל גרוגרות. של תרומה בשוגג: בזוזא. בשוה זוז: וקא משלם ליה. תמרים היקרים מגרוגרות ולא שילם לו לפי מדה אלא לפי דמים: אלמא תמרים עדיפי. ותנן לעיל(ו) גבי עני בגורן קב גרוגרות ואמר רב וכן לעירוב וכ״ש תמרים דולאי סגי להו בהכי: א״ל אביי. מהא לא תשמע דתמרים עדיפי לעולם גרוגרות עדיפי ולפי דמים משלם ומאי ברכה דקפיץ עליה זבינא לוקחים ולענין עירוב בעינן טפי מקב: שפיפא. מאכל שעושין מקמח קלי שנתייבש בתנור ונותנין דבש לתוך התבשיל: שרגושי. תרוודין: ליסני. קליות: בוני. מגדות: מחשבתא. לאלהה: כבויי דרעייתא דינסן. לפעיי בקר: סוגייני דערבתא. קיסמין של ערבה: ונכבביה. יעשה מהן גחלת וילקה בהן אותו בשר ויכול: חמרא מרקא. יין מזוג: כדי לאכול בו. כל שהוא לפתן שיעורו כדי לאכול בו לגפת בו את הפת מזון ג׳ סעודות: כדי לאכול הימנו. שיהו כל שתי הסעודות ממנו: בשר חי. אינו לפתן ובעינן כדי לאכול ממנו: בשר צלי. פליגי ביה אי הוי ליפתן אי לא: טבהקי. תתיכות: בגדי עניים. שלש על שלש מקבלין טומאה לעניים: בגדי עשירים. שלשה על שלשה מקבלין טומאה אף לעשירים: ה״ג

[4] נראה שחסר בדברי רבינו וכ״ל מ״ר לא יאכל אדם בגל מפני נחש שבו פי׳ נחש וכו׳. [5] דף לט: בוצא בוצא.

עין משפט נר מצוה

לח א [מיי׳ פ״א מהל׳ עירובין הל׳ יא] טוש״ע א״ח סי׳ שפו סעיף ה:

לט ב מיי׳ פ״ז מהל׳ מקוואות הלכה ד:

מ ג מיי׳ שם הלכה ח [טוש״ע י״ד סי׳ רא סעיף כד סק]:

מא ד מיי׳ פי״ח מהל׳ שבת הלכה ב:

מב ה ו מיי׳ פ״א מהל׳ עירובין הלכה יא:

מג ז ח מיי׳ שם הל׳ י ופ״ו הלכה ז טוש״ע א״ח סי׳ שפו סעיף ו:

מד ט מיי׳ פכ״ג מהל׳ כלים הלכה כ:

מה י מיי׳ שם הלכה כג:

רב ניסים גאון

שכר מערבין בו ופוסל את המקוה בג׳ לוגין. עיקר דיליה במסכת מקואות. ר׳ אליעזר אומר רביעית מים שאובין [בתחילה פוסלין את המקוה ושלשת לוגין על פני המים וחכמים אומרים] בין בתחילה בין בסוף שיעורן בג׳ לוגין. ובמסכת עדויות בפרק א׳ העידו מפי שמעיה ואבטליון ששלושת לוגין מים שאובין פוסלין המקוה, ואיתה בגמ׳ ביציאות השבת. תרין כוני .היא שמה שלמידה, ואיתה בכתובות בפרק אלמנה ניזונת, באתרא דכיילי בכנא כנא כונא בפרוטה.

רבינו חננאל

דלא אפציל זיתא (זיתא). אבל אפציל לית לן בה. [1] פי׳ נחש של בצל העמוד שבתוכו שמתעגל בראשו כמין גבעול ומתקבץ בו זרע הבצל, אותו העמוד נקרא נחש של בצל. א״ר זירא אמר שמואל שכר מערבין בו ופוסל את המקוה בג׳ לוגין. ואתקיף רב כהנא עליה הא פשיטא, מ״ש ממי צבע דתנן ר׳ יוסי אומר מי צבע פוסלין את המקוה בג׳ לוגין. ומשני איצטריך משום דהני מיא דצבעא מיקרו והמים פוסלין שהן שאובין, אבל הא שיכרא מיקרי. שיעור שיכרא לעירוב בכמה. ואתינן למימר תרי ריבעי שיכרא, שאם תמזגם יעמוד בשני לוגין על חד תמניא. בהוצאת שבת, פי׳ בהוצאת שבת המוציא רובע רביעית [חייב] נמצא שתי רביעיות של עירוב שמונה חלקים כהוצאת שבת, דתנן המוציא יין כדי מזיגת כוס, ואוקימנא בכוס של ברכה. ואמרינן כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית. כדרבא דאמר כל חמרא דלא דרי (מקבל) על חד תלת מיא לאו חמרא הוא. וקתני סיפא ושאר המשקין ברביעית. ומדהתם על חד ארבעה הכא נמי על חד ארבעה, דאינון תמניא רביעיות בשני לוגין. ולא היא התם בציר מהכי, מרובע רביעית, לא חשיב. אבל הכא גבי עירוב עבידי אינשי (רשותא) [דשתו] כסא דשיכרא בצפרא, דהוא רביעית מזוג, וכסא דשיכרא בפניא וסמכי עלוויהו. תמרים בכמה, אמר רב יוסף קב. דייק רב יוסף מיהא דתניא אין פוחתין לעני בגורן מקב גרוגרות. ואמר רב וכן לעירוב. וסבר תמרי דעדיפי הן לא כל שכן. ומנא אמינא לה, דתניא אכל גרוגרות ושילם תמרין תבא

מסורת הש״ס

[1] [מיי׳ פ״ז מהל׳ עירובין הל׳ יא] טוש״ע א״ח סי׳ שפו סעיף ה:

[2] [מיי׳ פ״ז מהל׳ מקוואות הלכה ד:

[3] [מיי׳ שם הלכה ח [טוש״ע י״ד סי׳ רא סעיף כד סק]:

[4] [מיי׳ פי״ח מהל׳ שבת הלכה ב:

[5] [מיי׳ פ״א מהל׳ עירובין הלכה יא:

[6] [מיי׳ פ״א מהל׳ עירובין הלכה יא:

[7] [מיי׳ פכ״ג מהל׳ כלים הלכה כ:

[8] [מיי׳ שם הלכה כג:

[9] [מיי׳ פ״ז מהל׳ מקוואות הלכה ד:

[10] [מיי׳ שם הלכה ח [טוש״ע י״ד סי׳ רא סעיף כד סק]:

[11] [מיי׳ פ״ז מהל׳ מקוואות הלכה ד:

[12] [מיי׳ שם הלכה ח [טוש״ע י״ד סי׳ רא סעיף כד סק]:

[13] [מיי׳ פ״ז מהל׳ מקוואות הלכה ד:

[14] [מיי׳ שם הלכה ח [טוש״ע י״ד סי׳ רא סעיף כד סק]:

[15] [מיי׳ פ״ז מהל׳ מקוואות הלכה ד:

[16] [מיי׳ שם הלכה ח [טוש״ע י״ד סי׳ רא סעיף כד סק]:

[17] [מיי׳ פ״ז מהל׳ מקוואות הלכה ד:

[18] [מיי׳ שם הלכה ח [טוש״ע י״ד סי׳ רא סעיף כד סק]:

[19] [מיי׳ פ״ז מהל׳ מקוואות הלכה ד:

[20] [מיי׳ שם הלכה ח [טוש״ע י״ד סי׳ רא סעיף כד סק]:

[21] [מיי׳ פ״ז מהל׳ מקוואות הלכה ד:

[22] [מיי׳ שם הלכה ח [טוש״ע י״ד סי׳ רא סעיף כד סק]:

[23] [מיי׳ פ״ז מהל׳ מקוואות הלכה ד:

[24] [מיי׳ שם הלכה ח [טוש״ע י״ד סי׳ רא סעיף כד סק]:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ מתקיף לה רב כהנא וכי מה כל״ל ומיבעי פשיטא ומתקי: (ב) רש״י ד״ה דלא אבציל זירתא שלא גדל לזרת בבגל ועוד יש להן אדם הס״ד:

גליון הש״ס

גמ׳ דלא אבציל זירתא. עיין תי״ט פ״ז מ״ד בשבת: שם אבציל. בתוס׳ תולין עמ ע״ב ד״ה וכי היה להם הגירסא כאן אפציל וכתבו דהוי כמו אבציל:

מוסף רש״י

המוציא יין. מי, כדי מזיגת הכוס. כשיעור שנותנין יין מי לתוך כוס להוסיף עליו מים כהלכתו ולמזוג אותו בהן (שבת עו:). כוס של ברכה. ברכת המזון שהלויכו חכמים ליפותו כדאמרינן בברכות (נא.). עיטור ועיטוף הדתה ושטיפה מי ומלח, צריך שיהא בו רובע רביעית. יין מי רובע של רביעית הלוג, כדי שימזגנו. במים, ויעמוד על רביעית. הלוג (שבת עו:). אכל גרוגרות. תאנים יבשים, ושילם תמרים. תמרים מתאנים ודמיהם מרובים (פסחים לב.). שתיתא. מאכל העשוי מקמח קליות שנתיבשו בתנור בעוד שהשבלים לחים (ברכות לח.). כסאני מעלו לליבא. קליות יפין ללב (ברכות מא:).

רבינו חננאל (המשך)

עליו ברכה, ונדחת זו הראייה שלו. פי׳ שתיתא. אטוריק. תרין שרגושי, הן מידות קטנות אינן ידועות עכשיו. כיסאני תרי כוני. כוני נמי מידות הן, כדגרסינן בכתובות פרק [אלמנה ניזונית ג׳] כונא בפרוטה. ואינון מיני תרוגימא. כדתניא בתוספתא בברכות הביאו לפניו מיני תרוגימא מברך עליהן בורא מיני כסנין. פי׳ (עובדא) [בשרא] דאטמא אבר הירך. חמרא מרקא. השוקט על שמריו כדכתיב ולא הורק מכלי אל כלי. אמר רב יהודי אמר שמואל כל דבר שהוא (לא) לפתן לאחר, כדי לאכול בו ב׳ סעודות. וכל הנאכל כמות שהוא כדי לאכול הימנו, שתי סעודות. בשר חי כדי לאכול הימנו, שתי סעודות. בשר צלי

ה"ג **אבל בגדי עשירים לעניים לא.** כלומר לעניים לא בעינן בגדי עשירים אלא כיון דלדידהו חזו אזלי בתרייהו. הכא נמי אע"ג דלפרסאי נאו ליפתן הוא כיון דלדידן הוי ליפתן ניסגי בשיעור זוטא: **הכא לחומרא.** דכיון דחזו להו מקבלי טומאה: **והכא לחומרא.** דעד דהוי ליפתן לכ"ע ליבעי שיעורא רבה: **והתניא.** גבי עירוב דכיון דחזו לזקן ולחולה אף על גב דלכל אדם לא הוי מזון שתי סעודות מערבין מיהא למאן דחזי דגבי רעבתן דאכיל טפי סגי בבינונית. אלמא לקולא אזלינן: **פתחו כמלואו.** להגיל על שאר פתחים ואי ליכא פתח דחזי ליה כל חור מלא אגרוף שבכתליס טמאין: **הדומי ניהדמיה.** יתחוהו לאיבריו: **פליגי רבנן.** במת בבית: **פתחים קטנים.** פחותין מד': **בהוא מרווח.** הלכך מגיל על כולן אבל כולן שוין בד' או בי' אמות כולן טמאין דלא ידעי בהי מרווח ומפיק ואפילו נפתח אחד מהן והאחרים סגורין או חישב עליו להוציאו באחד מהן דתנן בגמרא במסכת בילה (דף ז:) הוא טמא (א) וכולן טהורים ה"מ היכא דהאי חזי ליה ואפילו כולהו חזי ליה אבל היכא דליכא חד דחזי ליה ובעי מרווח וכולן שוין לא ידעינן בהי מרווח: **סיני.** קרי רב יוסף[ב] לפי שהיה בקי במשניות ובברייתות: **ולאו אוסכיניה הדא זימנא.** בגילד מברכין (ברכות לז.): **באומר כל הון עלי.** מתני' דאסר ליה בכל מילי ולאו דאמר יאסר עלי מזון דודאי לא מיקרי מזון אלא ה' מינין דהוו מין דגן דזייני וסעדי ליבא אלא כגון דאמר יאסר עלי כל הון דמשמע כל דבר המשביע דכל מילי זייני חוץ ממיס ומלח אבל מיסעד לא סעדי ולא מיקרו מזון: **גיוסר.** ארץ יס כינרת ופירותיה מתוקין: **דלא טעים לי זיונא.** לא אכלתי לשובע ועדיין אני רעב: **זיונא ס"ד** לא גרסינן הכא אלא במס' ברכות[ג] והכא גרסינן **אימא מזונא: מערבין לו בה.** דלא נדר אלא מאכילה ואי משום דלא חזיא ליה הא חזיא לאחריני מידי דהוה אגזיר ביין: **ככר זו עלי.** משמע כל דבר הנאתה קאסר עליה: **מאי נאו דאמר עלי.** ושמע מינה דלא אסר אינש אדעתיה אלא דרך עיקר הנאתה וכי נדר אדעתא דאכילה נדר: **לא דאמר הרי זו.** שבועה שלא אוכל ככר זו: **הקדש.** ודאי אסר בכל הנאות ואינו רשאי לשוי אדם: **בדידיה.** בככר של חולין: **אלא מאי כל היכא דאמר עלי מערבין.** דלא משמע אלא אכילה: **קשיא רישא.** דקתני אימתי בזמן שאמר שבועה שלא אטעמנה דמשמע הא אמר עלי לא. ומשני הא לא קשיא דאסורי מיאסרא כו' עד נעשה כאומר כו' דלא מסיק אדעתיה לאסור עליו אלא דרך הנאתה דהיינו אכילה: **אדם אוסר עצמו באוכל.** שתלה הנדר במעשה שהוא עושה בעצמו דהיינו שלא אוכל: **מערבין לו בה.** דהא הנאה דממילא היא ולאו איהו עביד: **אוכל הנאסר על האדם.** כגון ככר זו תיאסר עלי או שבועה שלא אהנה מכ[ר] זו דאמר לקמן (דף לא.) אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות ולאו ליהנות ניתנו הלכך משום הנאה לא איכפת לן ואי משום דלא חזיא ליה הא חזיא לאחרים דומיא דנזיר ביין ככר זו הקדש לא חזיא לא לדידיה ולא לאחרייני ואגן סעודה הראויה בעינן כדלקמן [ע"ב] זה עיקר: שמערבין

לימא תהוי תיובתא. ואם תאמר והא מאן דפליג אדב ושמואל לא פליג אלא באורז ודוחן וא"כ תקשה לבולהו ועוד תיקשי ליה מתניתין דכילד מברכין (ברכות דף מ:) דיש כמה דברים דמברכין עליו שהכל או בפ"ה וי"ל דדווקא לרב ושמואל פריך דלא חשיבי אורז ודוחן אף על גב דקבעי נמי סעודתא עלייהו א"כ סבירא להו דכל מילי לא מיקרו מזון אלא ה' מינין בלבד אבל מאן דפליג עלייהו סבר שפיר דכל מילי איקרו מזון אך דלא תקנו ברא מיני מזונות אלא הך דקבעי סעודתא עלייהו ואאורז ודוחן קבעי נמי: **כבר** זו עלי אין מערבין לו בה. תימה לר"י אמאי נקט בהאי שבועה ובהאי נדר בשבועה גופה או בנדר גופיה הוה מצי לפלוגי דהיכא דאסר עליה באכילה מערבין לו בה בהנאה אין מערבין לו בה ועוד דאמר לקמן (דף לא.) לכ"ע אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות ולאו ליהנות ניתנו משמע דליכא תנא דפליג והא רבי אליעזר דבסמוך דאמר ככר זו עלי דאין מערבין לו בה משום דאסור בהנאה אם כן סבר דמערבין לו לדבר הרשות או מצות ליהנות ניתנו ונראה כרשב"ם דמפרש דאין מערבין לו בה אפי' אמר קונם אכילת ככר זו עלי משום דקונם הוי כעין הקדש ואתי לאחלופי בהקדש אבל אמר שבועה אפילו אמר שבועה שלא אהנה מכ[ר] זו כיון דלא מיחלף בהקדש מערבין לו בה דאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות ולאו ליהנות ניתנו ונקט שבועה אגב אוכל דאפי' הכי בקונם אין מערבין לו בה וקשה לפירושו דכי פריך בסמוך לרב הונא ליפלוג וליתני בדידיה לישני דהכי קאמר אבל אמר עלי נעשה כאומר ככר זו הקדש ואין מערבין לו בה ולפי' הקונטרס ניחא דאין לו לתלות בהקדשות דאסירי לדידיה ולאחרייני ויש לומר דלא מצי לשנויי הכי משום דמסיים בה לפי שאין מערבין בהקדשות משמע דווקא בהקדשות אבל בקונמות מערבין:

תרומה

זו מערבין לו בה ככר זו עלי אין מערבין לו בה מיתיבי הנודר מן הככר מערבין לו בה מאי לאו דאמר עלי לא דאמר זו הכי נמי מסתברא דקתני סיפא אימתי בזמן שאמר שבועה שלא אטעמנה אבל אמר עלי מאי הכי נמי דאין מערבין לו בה א"ה אדתני ככר זו הקדש אין מערבין לו בה [ה] לפי שאין מערבין בהקדשות ליפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים דאמר זו אבל אמר עלי אין מערבין לו בה אמר לך רב הונא אלא מאי כל היכא דאמר עלי מערבין קשיא רישא חסורי מיחסרא והכי קתני הנודר מן הככר מערבין לו בה ואפילו אמר עלי נעשה כאומר שבועה שלא אטעמנה מכל מקום קשיא לרב הונא הוא דאמר כרבי אליעזר דתניא רבי אליעזר אומר שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין לו בה ככר זו עלי אין מערבין לו בה ומי אמר רבי אליעזר הכי והתניא זה הכלל עצמו באוכל מערבין לו בה אוכל הנאסר לו לאדם אין מערבין לו בה רבי אליעזר אומר [ו] ככר זו עלי מערבין לו בה ככר זו הקדש אין מערבין לו בה לפי שאין מערבין לו בהקדשות תרי תנאי ואליבא דרבי אליעזר: מערבין לנזיר ביין כו': מתני' דלא כב"ש דתניא ב"ש אומרים אין מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה ב"ה אומרים [ז] מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה אמרו להן ב"ה לב"ש אי אתם מודים שמערבין

אבל בגדי עשירים לעניים לא וכי תימא הכא לחומרא והכא לחומרא והתניא [ח] רבי שמעון בן אלעזר אומר [א] מערבין לחולה [ב] ולזקן כדי מזונו ולרעבתן בסעודה בינונית של כל אדם קשיא ומי אמר ר"ש בן אלעזר הכי והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר עוג מלך הבשן פיתחו כמלואו [א] ואביי התם היכי ליעביד הדומי נהדמיה [ונפקיה] איבעיא להו פליגי רבנן עליה דרבי שמעון בן אלעזר או לא ת"ש דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן עוג מלך הבשן [ב] פיתחו בארבעה התם דאיכא פתחים קטנים טובא ואיכא חד דהוי ארבעה דודאי כי קא מרוח בההוא קא מרוח אמר רב חייא בר רב אשי אמר רב מערבין בבשר חי אמר רב שימי בר חייא מערבין בביצים חיות וכמה אמר רב נחמן בר יצחק [ג] (אחת) סיני אמר [ג] שתים: [ד] הנודר מן המזון מותר במים כו': [ד] מלח ומים הוא דלא איקרי מזון הא כל מילי איקרי מזון לימא תיהוי תיובתא דרב ושמואל דרב ושמואל דאמרי תרוייהו אין מברכין בורא מיני מזונות אלא על חמשת המינין בלבד [ה] ולא אותביניה חדא זימנא לימא תיהוי תיובתייהו נמי מהא אמר רב הונא [ה] באומר כל הון עלי מים ומלח הוא דלא זייני הא כל מילי זייני [ו] והאמר רבה בר בר חנה כי הוה אזילנא בתריה דרבי יוחנן למיכל פירי דגינוסר כי הוינן בי מאה הוה מנקטינן לכל חד וחד עשרה עשרה כי הוינן בי עשרה הוה מנקטינן לכל חד וחד מאה מאה וכל מאה מינייהו (לא) הוי מחזיק להו צנא בת תלתא סאוי והוה אכיל להו לכולהון ואמר שבועתא דלא טעים לי זיונא אימא מזונא אמר רב הונא אמר רב שבועה שלא אוכל ככר

מסורת הש"ס

א) [תוספ' פ"ו ה"ב], ב) [לפנינו אינה אסטנים וקטן], ג) רש"ל מ"ז, ד) ברכות לה:, ה) [פסחים קב.], ו) ברכות מד., ז) [סוף מסכת ברכות וסוף מסכת הוריות], ח) [דף מד.],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בהוא מרווח וכו' הוא טמא. נ"ב ע"ל פרק הלל דף סח ע"א:

גליון הש"ם

גמ' לפי שאין מערבין בהקדשות. כעין זה שבת ד' כא ע"א וש"כ:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' ואביי התם היכי ליעבד הדומי נהדמיה. נ"ב פי' בתמיה וכי נגוליה כולי האי לתתכו לתמיכות ועי' ריטב"א:

מוסף רש"י

באומר כל הון עלי. הא דקתני מותר במים ומלח ומלח ומסוי בשאר אוכלין ומשקין, ולאו באומר קונם מזון עלי, דאין מזון אלא מה' מיני דגן, חטין ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון, אלא באומר כל הון עלי קונם, וכל מילי הכי לתתכו לאיקרו מזון מיהו מיזן זייני, כר ממיס ומלח (ברכות לה:).

רבינו חננאל

ועלתה לרב יוסף בקשיא מיהא דתניא ר' שמעון בן אלעזר אומר מערבין לחולה ולזקן כדי מזונו ולרעבתן כדי סעודה בינונית של כל אדם. ומי א"ר שמעון בן אלעזר הכי. שאם הוא משונה מרוב בני אדם מעמידין אותו במידה של בינוניים, והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר עוג מלך הבשן שמת פתחו כמלואו. כלומר אם יש כמלואו וחישב להוציאו ממנו מטהר שאר פיתחי הבית, ואם לאו כל הפתחים טמאין. ודחינן והתם גבי עוג משום דלא איפשר, הכי ניעביד נינתחי איברים (איברים) ונינפקיה. [איבעיא להו] מי פליגי עליה או לא. ת"ש דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן עוג מלך הבשן פתחו בארבעה ש"מ פליגי עליה. ודחי אביי התם כגון דאיכא פתחים קטנים טובא, ואיכא חד דריוח ד' טפחים, ודאי כי מרוח ופתח פתחא לאפוקיה מינה בהאיך רבה מוסיף [ק]מרווח. משום דרב אמרו מערבין בבשר חי ובביצים חיים וכמה אמר רב נחמן סיני [אמר] שתים. ומפורש בסוף הוריות רב יוסף סיני, רבה עוקר הרים. ירושלמי בכל מערבין ומשתתפין חוץ

עין משפט נר מצוה

א [שו"ע א"ח סי' תט סעיף ז]:

מו ב מיי' פ"ז מהל' טומאת מת הל' ח:

מז ג מיי' פ"א מהל' עירובין הל' יא סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ז:

מח ד ה טוש"ע י"ד סי' רי סעיף יט:

מט ו ז מיי' פ"א מהל' עירובין הל' יד טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ח:

רב ניסים גאון

עוג מלך הבשן פתחו בד'. עיקרו באהלות בפרק ג', כזית מן המת פתחן [בטפח], והמת פתחו בד' טפחים. אמר רב נחמן בר יצחק סיני אמר ב'. היינו רב יוסף. ובירורא דמילתא בסוף מסכת ברכות ובסוף מסכת דהוריות, רב יוסף סיני, ורבה עוקר הרים.

רבינו חננאל (המשך)

מן המים ומן המלח. א"ר יסא מפני שאין הגוף ניזון מהם. ר' לוי אמר שהן מין קללה. פי' מים מי המבול, מלח מכת סדום. משנה בכלים פרק כ"ז בגדי עניים אע"פ שאין להם שלש על שלש הרי אילו טמאים מדרס. מתני' הנודר מן המזון מותר במים ומלח. ואקשינן וכי כל מילי איקרו מזון כדמהני, והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו אין מברכין בורא מיני מזונות אלא על חמשת מינין הללו, חיטין ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון. ולא איתותבו חדא זימנא, נימא מיהא נמי תהוי עלייהו תיובתא. ופריק ר' יוחז' מתני' בנודר ואמר כל דבר הזן אסור עליו. ואקשינן תוב וכי כל מילי זייני בר ממים ומלח, והא ר' יוחנן הוה אכיל מפירות גינוסר טובא והוה משתבע דלא טעים לי זיונא. ופרקינן לא תימא זיונא אלא אימא מזונא. אמר רב הונא (הונא) שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין עליו בה, (ככר זו מערבין עליו בה) ככר זו עלי אין מערבין לו בה. ומקשינן עליה ומוקמינן ליה רב הונא דאמר כר' אליעזר, דתניא ר' אליעזר אומר שבועה שלא אוכל זו מערבין לו בה, ככר זו עלי אין מערבין לו בה. ומי א"ר אליעזר הכי והתניא זה הכלל כל שהאוכל נאסר על(ו) האדם אין מערבין לו בה, אוסר עצמו באוכל מערבין לו בה. ר' אליעזר אומר ככר זו עלי אסורה, מערבין לו בה. ככר זו הקדש אין מערבין לו בה, לפי שאין מערבין בהקדשות. ופריק תרי תנאי אליבא דר' אליעזר. פיסקא מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה. תניא בית שמאי או' אין מערבין לנזיר ביין ולא לישראל בתרומה. ובית הילל או' מערבין. אמרו בית הילל לבית שמאי אי אתם מודים

תרומה נמי אפשר דמתשיל. ב] ולא מצי לאוקמה בתרומה ביד כהן דתו לא מצי לאתשולי עליה כדאמר בפרק הנודר מן הירק (נדרים דף נט.) מדקתני בחולין משמע דווקא בחולין אבל בתרומה אפי' ביד ישראל לא: **ולפרוש** עליה ממקום אחר. השתא ס"ד דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ואף על גב דרבה דאית ליה הכנה אמרינן בפירקא (דף לח:) דתחילת היום קונה עירוב וכוותיה קיימא לן מ"מ מותר לתקן הטבל דלא גזרו עליו בין השמשות עד שתהא לילה ניכרת וידוע והא דתנן בבמה מדליקין (שבת דף לד.) דספק חשיכה אין מעשרין את הודאי והיינו כרבנן דר' אפ"ה קס"ד דהך מתני' דהכא אתיא כרבי משום דאיכא משניות טובא דמוכי להו הש"ס לקמן כרבי וא"ת אם כן אמאי קתני מתני' אבל לא בטבל הא חזי לתקוני בין השמשות ואין לומר דהכא אתיא דלא כרבי מדפריך לקמן (דף לד:) ריש"א רבי וסיפא רבנן ולא פריך ריש"א וסיפא רבנן ומצינתא רבי ועוד דפריך לקמן אבל לא בטבל פשיטא משמע דליכא מאן דפליג ומיהו * איכא למימר הא דפריך פשיטא היינו משום דמרישא שמעינן לה דקתני מערבין בדמאי דמשמע אבל לא בטבל וי"ל דאינו מועיל מה שראוי לתקנו אלא במידי דחזי השתא לשום אדם כגון תרומה דחזיא לכהנים ותדע דאמר לעיל דאין מערבין בהקדשות אף על גב דאפשר לאתשולי עליהו: **לא** נחשדו חברים. אע"ג דמשום כבוד שבת שרי כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף לג.) היינו שצריך לאכול אותן פירות בשבת אבל הכא מיירי דאין צריך לאוכלן בשבת ואע"ג ד) דאין מערבין אלא לדבר מצוה לא התירו לתרוס אלא מן המוקף אלא לכבוד שבת ולא לצורך מצוה אחרת: **אלא** סומכוס סבר לה כרבנן. ואם תאמר מהאי טעמא נמי נזיר לא יערב ביין כיון דשבות הוא לשאול על הנדרים בשבת כדאמרינן פרק מי שהשתין (שבת דף קנ.) וי"ל דלצורך שבת נשאלין כדאמרינן התם והאי הוי לורך שבת שיהיה מותר לשתות יין בשבת: **תרגומא** אחולה ואזקן. וא"ת ולוקמא נמי כרבנן דסומכוס והכל לפי מה שהוא אדם אחולה ואזקן דלרבנן מערבין חולה וזקן כדי מזונן דמקילי טפי מסומכוס דאמרי אפילו במידי דלא חזי לה מערבין מט

מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר. וכ"ש בחולין דאי נמי מיטמו חזו ליה אלא אפי' בתרומה דאי מטמאה לא חזיא ליה אפשר למיעבד תקנתא כדמפרש וחזיל. ודוקא נקט טהור בטהורה אבל בטמאה לא דלא חזיא ליה לא לכהן טמא ולא לכהן טהור וכהן טמא בטהורה נמי לא דלא חזיא ליה: **היכי אזיל בשידה תיבה ומגדל והא כיון דאחתא איטמיא ליה.** כלומר נהי דלר' יהודה אפילו בבית הקברות איכא תקנתא למיזל בשידה תיבה ומגדל וכ"ש קבר יחידי שיכול לעמוד אצלו אלא מיהא תרומה מכי אנחה התם מטמא באהילו של קבר: **במי פירות.** שאין מכשירין: **והיכי מייתי לה.** לאוכלה דהא רבי יהודה רואי לאוכלו בעי מדנקט טהור בטהורה ולא אכשר טמא בטהורה משום דחזיא לאחריני ועוד מדתני במתניתין לחוץ ולאכול: **בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה.** אבל במידי דמקבל טומאה לא דה"ל כלי טמא מת שהוא אב הטומאה דמיטמא ממתא אהל ומטמא ליה לאדם וטמא אסור בתרומה טהורה וקלי עליה במיתה ואע"ג דלית בה פותח טפח דמייתי ליה אחוריה[ט] כדמפרש לקמן. קי"ל (שבת דף יז.) בי"ח דבר שכל המטלטלין מביאין את הטומאה על עצמן כשהאהילו על מת בכל שהן ומטמא ליה אדם האוחזו ומו לא חזיא ליה תרומה: **והא קא מאהיל.** קס"ד כשיש בכלי פותח טפח או בהקיפו טפח וגזרו על האדם הנושאו בעובי המרדע ביציאות השבת (שם): **דמייתי ליה אחוריה.** דכלי שאין בחודו טפח לאו אהל הוא: **אי הכי מ"ט דרבנן.** בקבר יחידי נהי דאיפלגו במתניתין בבית הקברות ולא סבירא להו דמיהו אליבא באהל זרוק אבל הכא יכול לעמוד על שפתו ויביאנו אצלו: **אסור לקנות בית באיסורי הנאה.** בקבר והא הנאה היא דמשתרי ביה למיפק חוץ לתחום וכל תשמישי המת אסורין בהנאה דנפקא לן בסנהדרין (ד' מז.) מותמת שם מריס[כ] וגמר שם שם מעגלה ערופה[ל] ואפילו בישראל נמי אסרי רבנן והא דתני כהן להודיעך כמו דרבי יהודה: **מצוה לאו ליהנות נתנו.** ואין מערבין אלא לדבר מצוה לגבי האבל או לבית המשתה כדלקמן: הא דרבא במסכת ר"ה (דף כח.) מוקעין בשופר של עולה: **רבנן סברי מערבין אפילו לדבר הרשות.** והלכך הנאה היא: הא דרב יוסף בכילד משתתפין (לקמן פב.): **כיון דקנה ליה עירוב.** בין השמשות תו לא איכפת ליה בנטירותא ועד קניית עירוב אי נמי ניחא ליה לאו הנאה היא דמשום מצוה הוא: **מתני' דמאי.** בכבר שלקחה מעם הארץ ולא הפרישו ממנה דמאי: **ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו.** ואע"ג דמאי פריק ליה השתא מיהא לא מפרק: **גמ'** אכסניא

מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר היכי אזיל בשידה תיבה ומגדל והא כיון דאחתא איטמיא לה בשלא הוכשרה או שנילושה במי פירות והיכי מייתי לה בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה והא קא מאהיל דמייתי לה אחוריה[ט] אי הכי מ"ט דרבנן קסברי אסור לקנות בית באיסורי הנאה[מ] מכלל דר' יהודה סבר מותר קסבר מצות לאו ליהנות ניתנו אלא[נ] הא דאמר רבא מצות לאו ליהנות ניתנו לימא כתנאי אמרה לשמעתיה אמר לך רבא אי סבירא להו דאין מערבין אלא לדבר מצוה דכולי עלמא מצות לאו ליהנות ניתנו והכא בהא קמיפלגי מ"ם אין מערבין אלא לדבר מצוה ומ"ם מערבין אפילו לדבר הרשות אלא הא[ס] דאמר רב יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה לימא כתנאי אמרה לשמעתיה אמר לך רב יוסף דכולי עלמא אין מערבין אלא לדבר מצוה ודכולי עלמא מצות לאו ליהנות ניתנו ובהא קמיפלגי מ"ם[ד] כיון דקנה ליה עירוב לא ניחא ליה דמינטרא ומ"ם[א] ניחא ליה דמינטרא דאי איצטריך אכיל ליה: **מתני'**[ב] מערבין בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ובמעשר שני והקדש שנפדו והכהנים[ג] בחלה אבל לא בטבל ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו: **גמ'**[ו] דמאי הא לא חזי ליה מיגו דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזו ליה השתא נמי חזי ליה[ז] דתנן מאכילין את העניים דמאי ואת

קתני בברייתא דמייתי בנזיר בפרק כהן גדול (דף נה.) ר' יוסי ברבי יהודה אומר תיבה שהיתה מלאה כלים זרקה בתוכה אם טמאה ואם היתה מונחת טהורה וא"ת למ"ד אהל זרוק לא שמיה אהל מה היו מועילים לנתות שמתת התינוקות מפני קבר התהום כדאמר בפרק הישן (סוכה ד' כא.) הא אהל זרוק הוא ואומר ר"ת שיסבור שלא היו מביאין לנתות אלא שוורים שכריסם רחבה כדא"ר יהודה התם והשוורים רחמנא קרינהו אהל דכתיב ובעלמות וגדיים תסוככני (איוב ל) [ח] ורשב"א מפרש לנתות על גב שוורים לכ"ע הוי אהל דתנן באהלות (פ"ו מ"ח) אדם וכלים נעשים אהל לטמא אבל לא לטהר פירוש מביאין טומאה ואין מפסיקין בין טומאה שמתחיסה לכלים שעליהם ולא מייתי באדם וכלים שעושים עצמן אהלים אלא כדמפרש התם כגון נדנך של כבשים או לנתות על האדם או על הכלים אפילו כלי גלגלים וכלי אבנים וכלי אדמה ומשמע דסבר דאהל זרוק לא שמיה אהל דאי שמיה אהל כשנתן הנדנך על גבי הכלים אמאי לא יהיה משוב אהל להפסיק והא כלי עצמו נעשה אהל להפסיק כשאינו מקבל טומאה כגון שידה תיבה ומגדל למ"ד שמיה אהל וקתני סיפא נתון על גבי אבנים שאינם כלים או על דבר שיש בו רוח חיים דומיא דשוורים בפרק הישן (סוכה ד' כא.) טומאה תחתיו כלים שעליו טהורין כו' משמע דבעינן זה שלו אהל לכ"ע: **היכי אזיל בשידה תיבה ומגדל.** פירש נהי דלר' יהודה איכא תקנה אפילו בבית הקברות על ידי שידה תיבה ומגדל ובקבר יחידי נמי שגזרו[מ] שתופס ד' אמות סביביו משום הרחקה כ"ש דמלי אזיל בשידה תיבה ומגדל ולקמן פריך מאי טעמייהו דרבנן בקבר יחידי נהי דבבית הקברות גדול לא הוי חילה הכא[ס] דלא הויא אלא הרחקה אמאי פליגי הא מלי אזיל בשידה תיבה ומגדל דאין לך הרחקה גדולה מזו: **בשלא** הוכשרה. ולספרים דגרסי או שנילושה במי פירות

ה"פ בשלא הוכשרה כגון שעירב בפירות או בפת שנילושה במי פירות: **בפשוטי כלי עץ.** משמע דלא מקבלי טומאה אפילו מדרבנן וכן תנן במס' כלים (פ"ב מ"ח) ומייתי לה בפ"ק דשבת (ד' טז.) כלי עץ וכלי זכוכית פשוטיהם טהורים ומקבליהם טמאין וע"כ פשוטין טהורים אפי' מדרבנן דכלי זכוכית אפילו יש להן בית קבול אין להן טומאה אלא מדרבנן כדאמר בשבת וכן משמע בכמה דוכתי דטהורין פשוטי כלי עץ אפי' מדרבנן וקשה דבמהדורא בית (ב"ב דף סו.) אומר שאני פשוטי כלי עץ דמדרבנן גבי דף של נחתומין והתם לא אייר בהנך דחזו למדרסות דהנהו מקבלי טומאה דאורייתא דכל המטמא מדרס מטמא טומאת מת כדילפינן בב"ק פ"ב (דף כב.) ק"ו מפסים קטנים ת"ל שק מה שק מיוחד שהם תשמישי אדם ומשמשי תשמישי כו' וע"כ כשאין ראויין למדרס אייר מדלא נקט כסא ומטה ועוד דמוכל המשכב ה"ל לרבוייהו וכשאין להן בית קבול נמי אייר מדלא קאמר מה שק מיטלטל מלא וריקן אלמא מקבלי טומאה מדרבנן ואף על גב דדרש מקרא אסמכתא בעלמא הוא ועיקר דרשה דרשינן לה שק מטלטלין מלא וריקן וכמה מדרשות יש בפ"ב דהוי רק אסמכתא ומדע דבפרק שני הלחם (מנחות דף לו.): אמר רבי יוחנן לדברי האומר מסגרת למטה היתה פי' ברגלים ולא בשולחן טבלא המתהפכת טמאה כדדרשינן מעל השולחן הטהור מכלל דאיכא שהוא טמא ולדברי האומר למעלה היתה טבלא המתהפכת תיבעי לך דשל מקדש מקבל טומאה לפי שיש לו בית קיבול וליך קרא דהטהור מכלל שהוא טמא שהיו מגביהין אותו לעולי רגלים שלא תאמר עשוי לנחת הוא והשתא אמאי מיבעי תיפשוט מדרשה דת"כ אלא ש"מ אסמכתא בעלמא היא כדפריש"ת והא דמשמע התם דטבלא המתהפכת עדיפא לקבל טומאה דאורייתא משאר פשוטי כלי עץ היינו כדפ"ה משום דראוי להשתמש מצ' לדדין:

דמאי הא לא חזי ליה. כגון דלקומכום דווקא פריך דלרבנן אף על גב דלא חזי ליה הא חזי לעגייס ואם תאמר ולקומכום הא חזי ליה דמלי לאפרושי מיניה ובזה אפילו לרבנן דרבי דספק חשיבה מעשרין הדמאי ויש לומר דמשמע ליה דמתניתין אייר ליכא אלא שתי סעודות מצומצמות דמסתמא מתניתין אייר בכל עניין ולעיל (דף ג.) נמי דפריך מאי פסקא משום דמשמע ליה דמתניתין אייר אפילו ביתר משתי סעודות ומיהו בפרק מפנין (שבת דף קמ.) פריך נמי הכי גבי טלטול ומשני כי הכא ובפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז.): מלי למימר דחזי לעניים אלא משום דהתם מיבעי ליה לשנויי כי הכא ובפרק כל שעה (פסחים דף לה.) ובפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז.):

רש"ל

בפר' ב' כלי עץ כלי עור כלי עצם כלי זכוכית פשוטיהם טהורין ומקבליהן טמאים. בתוספתא שחיטת חולין גולמי כלי עץ טמאים ופשוטיהן (טמאין) [טהורים]. ואיתה בסוף גמר' דהכל שוחטין. עיקר דברי רבא (מצוות) לאו ליהנות ניתנו במסכת ראש השנה בפרק ראוהו ב"ד ובמסכ' חולין בפרק כיסוי הדם בסופו. ועיקר דברי רב יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה, בתחילת פרק כיצד משתתפין.

ופרקינן דכולי עלמ' אסרי ליה (פת) [בית] באיסורי הנאה. והכא בדרבא מצות לא ליהנות ניתנו פליגי. דברי רבא מפורשין בשחיטת חולין פרק כיסוי הדם בסופו, וכולי עלמ' כרב יוסף סבירא להו דאמר אין מערבין אלא לדבר מצוה. דדייקינן ממתני' כל מי שילך לבית האבל ולבית המשתה, רבי יהודי' סבר הקונה שביתה בעירוב במקום איסורי הנאה שרי, דלא נמצא נהנה מן האיסור דעירוב זה מצוה היא, אית ליה הא דרבא דאמר מצות לאו ליהנות ניתנו. גרסינן בראש השנה פרק ראוהו בית דין וכל ישראל, בעניין התוקע בשופר של עולה ובשופר של שלמים. ואסיק' הדר אמר רבא אחד זה ואחד זה מצות לאו ליהנות ניתנו.

רבנן לית להו הא דרבא. ואקשינן נימא דרבא תנאי היא. ושנינן, לא דכולי עלמ' אית להו דרבא, ובדרב יוסף פליגי. דאמר בתחילת פרק כיצד משתתפין בתחומין, אין מערבין אלא לדבר מצוה. ואקשינן תוב נימא הא דרב יוסף תנאי היא. ושנינן לא כולי עלמא אית להו דרב יוסף, הכא בהא פליגי, ר' יהודי' סבר כיון דקנה ליה עירוב אסותי מסהא דעתיה מההוא ככר ואי אבדה ליה לא איכפת ליה, הלכך לאו הנאה אית ליה כד מנטרא בקבר, ולפיכך שרי ולא מיתהני מאיסורי הנאה ולא מידי. ורבנן סברי אפי' הכי בתר דקנה עירוב ואיתעבידינא לה מצוה ניחא ליה דתינטר האי ככר בקבר, ואי מצטריך לה אכיל לה, דאשתכח דקא מיתהני מן הקבר בתר דאיתעביד לה מצות עירוב, הילכך אסרי. מערבין בדמאי דהא חזי ליה. כבית הילל דאמ' מאכילין את העניים דמאי ואי בעי מפקר לכולהו נכסי והוי עני ג). ג) ירושלמי, לכהן בבית הפרס מעתה אפ' בבית הקברות ראוי לעבור על השבות, וכ"ש ראוי הוא ליכנס בשידה תיבה ומגדל ולעשות לו חור פחות מטפח ולתחוב [בכוש] ובקיסם ולאכול.

ג) כדר"ו "מחזו ליה". ד) דברי ירושלמי אלו שייך למעלה קודם ד"ה מערבין.

ס) לפנינו שם סוף"ל: שמתכר את האוכלין.

א) [כס"ל: אחוריה], ב) ר"ה כח. ג) לקמן פב., ד) [לקמן עח.]; ה) ס"ל וכתרומה, ו) ברכות מז. שבת קמ: פסחים לה: סוכה לה.; ז) דמלי פ"ג מ"ח לעיל יז.; ח) [לעיל כז.], ט) כס"ל: אחוריה, י) ל"ל אחוריה, כ) [במדבר כו], ל) [דברים כא], מ) [כלאיים סוטה מד.], נ) [ל"ל ורשב"ם],

גליון הש"ם

גמ' מכלל דר"י סבר מותר מצות לאו ליהנות. עיי' לקמן דף עח ע"ב תוס' ד"ה ומ"ם אהל זרוק וכו' ד"ה ומ"ם אהל זרוק וכו' ורשב"א מפרש דלתות. עי' טורי אבן מגיגה דף כה ע"א ד"ה הא מני רבי יוסי: ד"ה היכי אזיל וכו' דלא הויא אלא הרחקה. עי' ב"ב דף קא ע"ב תוס' ד"ה ומו':

מוסף רש"י

מצות לאו ליהנות ניתנו. לישראל לחיות להם הנאה, אלא נעוץ על נוחמיהם ניתנו (ר"ה כח.) שהמצות שנתנו לישראל לא ליהנות ניתנו להם, לא לשם הנאה ניתנו להם, אלא גזירת מלך היא עליהם (חולין פט.). אין מערבין אלא לדבר מצוה. לא התירו חכמים לנתח חוץ לתחום אי' ביצאי עירוב אלא לדבר מצוה (לקמן פב.). לא ניחא ליה דמינטרא. לא איכפת ליה בשמירתו, ואיתתכח דלא מיתהני מקיבא אלא קניית עירוב לחודיה והכיא לאו הנאה היא, דאין מערבין בתחומין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו (לקמן עח.). מאכילין את העניים דמאי. דרוש עמי הארץ מעשרים הם וחומרא דרבנן בעלמא הוא (ברכות מז. ולעיל יז.) שהעמידו בספק טבל, וגבי עניים ואסמכוה לא העמידו דבריהם (סוכה לה.) לא אסרוהו עליהם מפני שעניים לחזר על פתח עמי הארץ ומתו על שרוב עמי הארץ מעשרין (שבת קכז.).

רבינו חננאל

מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר.... אמרינן כהן טהור היכי עייל בקבר והא קא מיטמא. ופרקינן עייל בשידה תיבה ומגדל כר' יוסי בריה. ואקשינן תרומה זו כיון שנתנה על הקבר ניטמאת. ופרקינן ככר זו של תרומה במי פירות נילושה ומי פירות אין מכשירין. וכיון שלא הוכשרה לאו בת איטמויי היא. **תוב** אמרינן היכי מעייל לה בשידה תיבה ומגדל, אי דמסיק ידיה ושקיל לה מן הקבר הא איטמי. ושנינן דמייתי לה בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה. והא מאהיל זה כלי עץ הפשוט צידו אחד עליו וצידו אחד על הקבר. ותנן כל המטלטלין המאהילין על הקבר מביאין טומאה על האדם הנושאין בעובי המרדע, והוא טפח. ושנינן דמייתי לה להאי ככר אחודיה דהאי כלי עץ הפשוט דלית ביה עובי המרדע. אי הכי הא לית ליה אורחא לטמאה אמאי אסרי רבנן. ואמרינן רבנן סברי אסור [לקנות] בית שביתה באיסורי הנאה, שנמצא נהנה מהם. ואקשינן וכי ר' יהודי' שרי ליהנות מאיסורי הנאה.

רב נים גאון

שנילושה במי פירות. עיקרו הוא שאמר הכתוב מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא. וכך פירשוהו אין לי אלא מים, הטל והיין והשמן והדם והדבש והחלב מנין ת"ל וכל משקה. יכול מי תותים ומי רמונים ושאר כל מיני פירות [ת"ל מים, מה מים מיוחדים שאין להם שם לווי, [ת"ל מים, מה מים מיוחדים שאין להם שם לווי אף אני מרבה הטל והיין והשמן והדבש והחלב שאין להם שם לווי, ומוציא מי תומים ומי רמונים ושאר כל מיני פירות שיש להם שם לווי]. ועוד ממה שאמר הכתוב אחר כן וכי יותן מים על זרע, ואמרו בפירושו הרי זה בא ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר מים, מנין לעשות שאר משקין כמים, ת"ל מים, מים אמורין למעלה ומים אמורין למטה, מה מים אמורין למעלה עשה בהן שאר משקין כמים אף מים האמורין למטה נעשה בהן שאר משקין כמים. וזו ראיה על כל המשקין שנידונין בהכשר מים. ומאי היא ז' המשקין כמו שפירשום בכאן כך פירשום עוד במשנת מכשיריו בפרק ו', ז' משקין הן הטל והיין והשמן והדם והחלב ודבש דבורים, ואמרו תולדות למים היוצא מן העין ומן האוזן. ובתוספתא שבת גרסי מנין לדם שהוא משקה שנאמר ודם ענב תשתה חמר. ומנין לדבש שהוא משקה שנאמר ויניקהו דבש מסלע. מנין לשמן שהוא משקה שנאמר משחת שמנים משחת שמרים. מנין לחלב שהוא משקה שנאמר ותפתח את נאד החלב ותשקהו, מנין לטל שהוא משקה שנאמר ומיקן טל מן הגזה מלא הספל מים. מנין לדם נידה שהוא משקה שנאמר מקור דמיה, ואומר ביום ההוא יהיה מקור נפתח. מנין לדמעת עין שהוא משקה שנאמר ותשקמו בדמעות שליש. ואומר ועפעפיו יזלו מים. כל אלו שכתובין הם שקרויים משקה. אבל מי פירות יצאו מכלל אלו המשקין ואינם מכשיריין את הזרעים לטומאה. ואתה נמי בתוספתא מכשיריין מי פירות מטמאין ולא מכשיריין. ובתוספתא עקצים עיסה שנילושה במי פירות טהורה שאין לך שמחובר לאוכלין [ט] אלא משקין. ובמסכתא דחלה עיסה שנילושה במי פירות חייבת בחלה ונאכלת בידים מסואבות. ובמס' תרומות נמי שנינו וחכמים אומרים תעלה ותאכל ניקודים או קליות או תלוש במי פירות. ואיתה נמי בתלמוד בבורות בפרק הלוקח בהמה. ובב"ב בפ' לא יחפור איתה מדאקשינן ותיפוק ליה דהוה ליה דבר שהוא מקבל טומאה ואינו חוצץ. ופרקינן בשנילושה במי פירות. היכי מיתי לה בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה. עיקר דילה במשנה במס' כלים

נד א ממ"י פ"ו מהל' עירובין הלכה ח טוש"ע ס"ח סימן תנו סעיף ח:
נה ב ממ"י פ"ח מהלכות עירובין הלכה טו:

(ד) **רשב"א** גרים מכל מתנותיכם תרימו. דאיירי בתרומה גדולה אבל מכל מעשרותיכם (ד) תרימו בתרומת מעשר קמיירי: **ומה ראית.** מפרש ריב"ם מה ראית לחלק בין הקדימו בכרי להקדימו בשבלין אימא בהקדימו בכרי נמי פטור מתרומה גדולה הואיל ולא הוקבע עדיין למעשר וקרא דמכל מתנותיכם אתי לחיובי בראה פני הבית אבל לא יתכן לפרש האי ומה ראית אימא איפכא לחייב הקדימו בשבלין ולפטור הקדימו בכרי דאין זו סברא:

וקא משמע לן דאין חומש מעכב. וא"ת אמאי לא פשיט מהכא בפרק הזהב (ב"מ דף נד.) דאין החומש מעכב וי"ל משום דאיכא למידחי ולאוקומי כשנתן החומש ואף על גב דמילתא דפשיטא היא אגב מעשר ראשון נקט מעשר שני:

שפדאו על גב אסימון. פ"ה מעה בלא צורה והא דמחללין מעשר שני על אסימון לר' דוסא טפי ממעות הניתנין לסימן בית המרחץ בפרק הזהב (ב"מ דף מז:) היינו משום דאסימון עשוי במשקל ורוחב כראוי ואינו מחוסר אלא צורה ובדבר קל יטביעו כמה מהם וקשה לר"ת בפרק במה אשה (שבת דף סה.) אמר אי משום צורתא ליעבד לה פולסא משמע דיש עליו צורה והתהזב אמר מאי אסימון פולסא וי"ל דפ"ה דקרי אסימון לכל דבר שאינו עשוי כהלכתו או של כסף ואין עליו צורה או של עץ ויש עליו צורה:

ונתן הכסף וקם לו. ואף על גב דבעלמא שוה כסף ככסף הכא איכא מיעוטא דדרשינן האי קרא בכלל ופרט וכלל וכן משמע בבכורות דתנן בפרק יש בכור (דף נא.) אין פודין לא בעבדים כו' ולא בהקדשות ומפרש בגמרא ולא הקדש בכל אלו וגבי בכור דיש בכלל ופרט וא"ת דאמרינן במעילה (דף יד.) בונין בחול ואח"כ מקדישין אלמא מחללין מעות הקדש על הבנין וי"ל דלענין זה חשיב תלוש ונכסוף חברו תלוש אי נמי התם חשיב תלוש טפי כיון דאי לא קדיש עומד לתלישה:

כאן בעירובי תחומין. פ"ה עירובי תחומין אקנויי שביתה הוא וקטן לא אליס למיקני. וקשה דבפרק בתרא דמעילה (דף כא.) אמר גבי שלא ביד חרש שוטה וקטן עשה שליחותו בעל הבית מעל ופריך והא לאו בני שליחות נינהו ומשני עשאוהו כההיא דנתנו על הפיל והוליכו על הקוף והוליכו הרי זה עירוב אלמא אתעביד שליחותייהו הכא נמי אתעביד שליחותייהו אלמא אפילו

ואת אכסניא (ה) דמאי אמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ובית הלל אומרים מאכילין את העניים דמאי: ובמעשר ראשון שנטלה כו': פשיטא לא צריכא שהקדימו בשבלין ונטלה ממנו תרומת מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה וכדר' אבהו אמר ריש לקיש דאמר ר' אבהו אמר ריש לקיש (ו) א מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה שנאמר [1] והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר שני והקדש שנפדו: פשיטא לא צריכא שנתן את הקרן ולא נתן את החומש וקמ"ל דאין החומש מעכב: אבל לא בטבל: פשיטא לא צריכא בטבל טבול מדרבנן וכגון שזרעו בעציץ שאינו נקוב: ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו: פשיטא לא צריכא שהקדימו בכרי ונטלה ממנו תרומת מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי קמ"ל כדשני ליה: ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו: פשיטא לא צריכא שפדאן ולא פדאן כהלכתן מעשר שפדאו על גב (ז) אסימון ורחמנא אמר [3] וצרת הכסף (ד) כסף שיש עליו צורה הקדש שחיללו על גב קרקע דרחמנא אמר (ח) ונתן הכסף וקם לו:

מתני' [2] השולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן או ביד (ט) מי שאינו מודה בעירוב אינו עירוב ואם אמר לאחר לקבלו ממנו הרי זה עירוב: **גמ'** וקטן לא והאמר רב הונא קטן גובה את העירוב לא קשיא כאן [3] בעירובי תחומין כאן [4] בעירובי חצירות: או ביד מי שאינו מודה בעירוב: מאן אמר רב חסדא כותאי: ואם אמר לאחר לקבלו הימנו הרי זה עירוב: וליחוש דילמא לא ממטי ליה כדאמר רב חסדא בעומד ורואהו ורואהו [5] ה"נ בעומד ורואהו וליחוש דילמא לא שקיל מיניה כדאמר רב יחיאל חזקה [6] שליח עושה שליחותו הכא נמי חזקה שליח עושה שליחותו והיכא איתמר דרב חסדא ורב יחיאל אהא אתמר דתניא (ח) [7] נתנו לפיל והוליכו לקוף והוליכו אין זה עירוב ואם אמר לאחר לקבלו הימנו הרי זה עירוב ודילמא לא ממטי ליה אמר רב חסדא בעומד ורואהו ודילמא לא מקבל ליה מיניה אמר רב יחיאל חזקה שליח עושה שליחותו אמר רב נחמן [7] בשל תורה אין חזקה שליח עושה שליחותו בשל

אכסניא. חיילות מלכי ישראל שמטילין אותן על בני העיר לזונן והוו להו כעניים שהרי אין בביתיהן: **שהקדימו בשבלין.** לתרומה גדולה דמן התורה התרומה קודמת למעשר דלאשת קרלאה רחמנא (ט) ומן המותר הוא נותן מעשר ראשון לוי ועכשיו העיר הלוי וקדמו כדי שלא יחסרנו כהן אחד מנ' במעשר: **מכל מעשרותיכם.** בלויס כתיב: **תרימו אף** (ג) **כל תרומת ה'.** אפילו תרומה גדולה: **ומה ראית.** דמוקמת קרא דחיוב בהקדימו בכרי וקרא דפטור בהקדימו בשבלים: **אלא.** הקדימו בכרי אידגן וכיון דנקרא דגן נעשה טבל לתרומה כדכתיב (דברים יח) ראשית דגנך: **והאי לא אידגן.** וכי שקליה לוי עדיין לא היה טבול לתרומה: **ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו.** קס"ד בתרומת מעשר קאמר וקא פריך פשיטא: **לא צריכא שהקדימו בכרי.** והא תרומה דקאמר היינו תרומה גדולה דחזי לאפרושי מיניה מקמי דליפרשי מעשר מיניה קאמר: **לדאמר ליה רב פפא לאביי.** לעיל בשמעתין: **אסימון.** מעה בלא צורה. פלטור"ן בלע"ז: **ונתן הכסף.** במקדיש שדהו כתיב ויסף חמישית כסף ערכך (ויקרא כז): **מתני' שאינו מודה בעירוב.** כותי: **גמ' גובה אף בעירוב.** מבני חלר ומערב עליהם: **עירובי חצירות.** דערובי רשותייהו בעלמא הוא הלכך ממילא מיערב ואע"ג דאין מעשה הקטן כלום לא מיכפת לן כדתנן לקמן (דף עא.) בעל הבית שהיה שותף עם שכיניו א"ל לערב אבל עירובי תחומין אקנויי שביתה הוא וקטן לא אליס למיקני: **לקבל הימנו.** קודם שיגיע שם והמקבלו עירב עליו: **דילמא לא ממטי ליה.** קטן עד לידו של מקבל: **בעומד ורואהו.** עד שמוליכו: **ודלמא הכא לא שקיל מיניה.** ולא מערב ליה אף על פי שהבטיחו: קוף ופיל פעמים שהן מלומדים: **בשל תורה אין חזקה כו'.** כלומר לא סמכינן אחזקה עד דאחזינן דעבד: בשל

הערובה. מאן אינון שאינן מודים בעירוב אמר רב חסדא כותאי. **אם אמר לאחר לקבלו ממנו,** ועומד ורואהו כדרב חסדא עד שמגיע אצלו הרי זה עירוב. ואקשינ' ודילמא האי לא קביל מיניה. ושנינן חזקת שליח עושה שליחותו. וזה כיון שאמר לו לקבלו ממנו ונתרצה לקבלו חזקה שקיבל כדרב יחיאל. **האי דרב חסדא ורב יחיאל אהא איתמר,** דתניא נתנו לפיל או לקוף והוליכו אינו עירוב, ואם אמר לאחר לקבלו ממנו [הרי זה עירוב]. ג) ודילמא לא מקביל ליה. אמר רב יחיאל חזקת שליח עושה שליחותו ומקבלו.

ה) [ברכות מז.] שבת קמ: פסחים לה: ביצה יג.; ו) [תמורה ה:, ג)] [כסף שלין עליו לורה מלאון סומא שאין לו עיניס. עיין], ז) [ב"מ מז:], ח) [עי' בתוספות שבת קמח. ד"ה ונתן], ט) [לקמן פא.]; י) [מיר יב. גיטין סד. חולין יב.], יא) [מעילה כא. ע"ש], יב) [דברים יח], יג) [ל"ז שייך לעיל במשנה], יד) כ"מ אשר מקמו, טו) כס"מ: לו, טז) [ע"ש כא. כתוס' ד"ה נתנו וכו'].

תורה אור השלם

1. וְאֶל הַלְּוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלָתְכֶם וֲהֲרַמְתֶּם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְיָ מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר: במדבר יח כו

2. כֵּן תָּרִימוּ גַּם אַתֶּם תְּרוּמַת יְיָ מִכֹּל מַעְשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת יְיָ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:

במדבר יח כח

3. וְנָתְתָה בַּכֶּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: דברים יד כה

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואת האכסניא דמאי ואמר רב הונא: (ב) שם אמר קרא תרימו את תרומת ה' מכל מעשרותיכם ומה ראית: (ג) רש"י ד"ה מכל וכו' בגויס כתיב תרימו תרומת ה' מכל מעשרותיכם אפילו תרומה גדולה: (ד) תוס' ד"ה דשב"א גרים לריך להתמהל תרימו את תרומת ה' דשב"א גרים וכו' מכל מעשרותיכם בתרומת מע"ל ומיהת תרימו ממתק: (ה) ד"ה והיכא וכו' דלא אלימי למיקני שביתה והשתא:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה כאן. ואע"ג דבפ"ק דפסחים. כתי' כתנאי לתמוה דהתם מעידים שבדקו ומאמינים להם בדרבנן וה"ל ר"ל דאם בא אומרו אמרו אמנו לערב דבזה אפי' בשולה לגבול אינים לבא עליה מדין חזקה אלא עושה שליחותו והך חזקה לא אמרינן בקטן ולע"ג: תוס' ד"ה והיכא. ובריתא דמעילה וכו'. לא הוו לריכי לזה כיון דעכ"ל מתניתין לחוד לא לריך לשנויי רק מכח לרוף בריתא דמעילה מש"ה דייקי יותר על הך בריתא לחודיה. מ"ש במהרש"ל לא ידענא וכו'. בעניי לא ידענא מאי קושיא הא ר"ל דזהו מפסקו פשיטא להש"ס דקוף ופיל לא מהימני:

לעזי רש"י

פלטור"ן [פלדור"ן]. עשת, גולם (חתיכת מתכת לפני שהוטבעה בה צורת מטבע).

רבינו חננאל

ובמעשר ראשון. כר"ת) וכבר פירשנוה. השולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן אינו עירוב. אוקימנא בעירובי תחומין, אבל בעירובי חצירות קיימא לן כרב הונא דאמר קטן גובה את

מלכי ישראל המוטלין על בני העיירות ומזונם לזונן, לפנין עניים מאוייביהם ושבלאים הן והרי הן כעניים הואיל ואין במקומן (פסחים לה: וכעי"ז ברכות מז. שבת קכז: וסוכה לה:). **ובמעשר ראשון שנטלה כו' פשיטא.** קס"ד תרומת מעשר שהלוי נותן לכהן, וכ"ש תרומה גדולה שיש על ישראל להפרישה והפרישו קודם שנתן המעשר ללוי (שבת קכז:). **שהקדימו בשבלין.** ישראל היה לו להפרישה תרומה גדולה תחלה, דכתיב (שמות כב) מלאתך ודמעך לא תאחר, מלאתך אלו בכורים, מכאן שמקדיש תרומה לבכורים לוקה, ודמעך זו תרומה, אם הקדיש מעשר לתרומה לוקה, והני מילי משנתמרח בכרי לוקה אם הקדיש מעשר לתרומה, אבל הקדיש מעשר לתרומה בשבלים אינו לוקה (שבת קכז:) ולוי קדם את הכהן ונטל מעשר בשבלים קודם שנטל כהן תרומה גדולה, נמצאת תרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הזה אחד מחמישים שנו לבד מתרומת מעשר שעל הלוי להפרישה תרומה ממעשרו (ברכות מז.). **וכדר' אבהו.** אשמעינן מתניתין דהכי הוא כדר' אבהו דפטור ליה ללוי מתרומה גדולה שנו (שם). **מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה.** שהיה לו לכהן ליטול תרומה גדולה תחילה, שהרי קראה ראשית, והלוי אחריו מעשר במה שמשייר, וחז שעטל מעשר תחילה ומצאו שלא הורמה תרומה גדולה ממנו מעשרו, וישראל לא יתן לכהן אלא אחד מחמישים במה שמשייר, ונמצא כהן הפסיד, פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר זה (ביצה יג: וכעי"ז פסחים לה: ותמורה ה:). **שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה'.** בלויס כתיב גבי תרומת מעשר (שבת קכז:) ופירש ומה היא תרומה, מעשר מן המעשר (ביצה יג:). **אי הכי אפילו הקדימו.** לתרומה, **בכרי.** משנתמרח, נפטור לוי מהאי קרא (שם). **עליך אמר קרא.** שלא תאמר כן (שם). **מכל מעשרותיכם תרימו את כל תרומת ה'.** בפרשת לויס כתיב ואל הלויס תדבר, וכתיב בהאי קרא את כל תרומת ה', כל לך תרומה שנו חייבים להפרישה (ברכות מז:) אשם הקדיש לוי את הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קודם שיטול כהן תרומה גדולה מן הכרי, לריך להפרישה הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמישים לתרומה גדולה, ויחזור ויפרישם תרומת מעשר (במדבר יח כט). **ומה ראית.** אימא איפכא (ביצה יג:). **האי אידגן.** משנה שנתמרח בכרי נעשה דגן וכיון דאיקרי דגן תלה עליו לשות כהן תחלה, דכתיב ראשית דגנך תתן לו (ברכות מז:) הלכך כי שקלה לוי בעי אהדורי לכהן מרי ממתה שנו בריש הכל מעשר אינו הקדש אם הכעליה פודין אותו מוסיפין חומש (שם). **ולא במעשר ראשון וכו' דלא אידגן.** כשבלים לא אידגן ולא תלה עליו לשות כהן (ברכות מז:). **ולא נתן את החומש. שהקדימו בכרי.** לאחר שנתמרח והוקבע לתרומה קדש לוי את הכהן ונטל מעשר ראשון תחלה, ואחר מחמישים שנו היה לוי לתרומה גדולה לכהן, ושלא נטלה תרומתו דקתני לאו תרומת מעשר קאמר אלא תרומה גדולה (שם). **כדאמר ליה רב פפא לאביי.** לעיל אי הכי אפילו הקדימו בכרי (שם). אסימון. כסף שלא נקבע בו צורה וקורין לו פלאטו"ן בלע"ז (שם). חזקה שליח עושה שליחותו. כל השלוחין עושין שליחותן ומחזקינן להו בכך, מאחר שנתנלו בשליחותם (חולין יב.).

ט) [ברכות מז.] שבת קמ: פסחים לה: ביצה יג.; י) [תמורה ה:, ג)] [כסף שלין עליו לורה מלאון סומא שאין לו עיניס. עיין], ז) [ב"מ מז:], ח) [עי' בתוספות שבת קכח. ד"ה ונתן], ט) [לקמן פא.]; יא) [מיר יב. גיטין סד. חולין יב.], יב) [מעילה כא. ע"ש], יג) [דברים יח], יד) [ל"ז שייך לעיל במשנה], טו) כ"מ אשר מקמו, טז) כס"מ: לו, יז) [ע"ש כא. כתוס' ד"ה נתנו וכו'].

ו) [ב"מ מז.] שבת קמ: פסחים לה: ביצה יג.; ז) [כסף שלין עליו לורה מלאון סומא שאין לו עיניס. עיין], ח) [ב"מ מז:], ט) [עי' בתוספות שבת קכח. ד"ה ונתן], י) [לקמן פא.]; יא) [מיר יב. גיטין סד. חולין יב.], יב) [מעילה כא. ע"ש], יג) [דברים יח], יד) [ל"ז שייך לעיל במשנה], טו) כ"מ אשר מקמו, טז) כס"מ: לו, יז) [ע"ש כא. כתוס' ד"ה נתנו וכו'].

ו) [ברכות מז.] שבת קמ: פסחים לה: ביצה יג.; ז) [כסף שלין עליו לורה מלאון סומא שאין לו עיניס. עיין], ח) [ב"מ מז:], ט) [עי' בתוספות שבת קכח. ד"ה ונתן], י) [לקמן פא.]; יא) [מיר יב. גיטין סד. חולין יב.], יב) [מעילה כא. ע"ש], יג) [דברים יח], יד) [ל"ז שייך לעיל במשנה], טו) כ"מ אשר מקמו, טז) כס"מ: לו, יז) [ע"ש כא. כתוס' ד"ה נתנו וכו'].

בשל סופרים. סמכינן אחזקת שליח דאי נמי לא עביד לא חמיר איסורא כגון עירובי תחומין: **הרחוקין.** מירושלים שאינן יודעין אם עדיין קרב העומר מותרין מחצות היום. אלמא סמכינן אכהנים שהן שלוחינו ועבדי שליחותייהו ומקרבי ליה: **הפס דקפני טעמא כו'.** ואדי דינא סמכינן אבל אשליח בעלמא לא: **שליח כולי יומא.** נטריה ומכי מטא לאורתא סמכינן עליה דודאי לא עבר היום עד ששמר הבטחתו: **מעות.** דמי שתי תורים: **ונותנת בשופר.** שכתוב עליו קיין ששם נותנין מעות קיני חובה כדתנן בשקלים (פ"ו משנה ה) י"ג שופרות כו': **וטובלת.** דתנן האונן והמתוסר כפורים לריכין טבילה לקודש: **ואוכלת בקדשים בערב.** אלמא חזקה כהנים עושין שליחותן הואיל והדבר תלוי בהן שהנשים סומכות עליהן שלא יעבור היום עד שיקנו קיינן בכל מעות שבאותו שופר ויקריבו כדי שלא יאכלו הנשים קדשים בטומאת הגוף [ו] שהוא בכרת: **ורב נחמן.** אמר לך הא נמי חזקה דבי דינא הוא: **לא ולקח לך אחנים מהאנתי.** ולא נתן מדה ללקיטתו: **אוכל.** המלקט מן הנלקטות: **ערלי.** בלא מעשר וכשבא לאכלן קבע מעשרן ודאי מעשרות ודאין תרומה גדולה וכל דיני הפרשה שאין ספק לומר שמא בעל הבית עישר עליהן ממקום אחר דהא לא ידע כמה ליקט: **אבל אמר לו מנא לך בללנה זו.** הואיל ונותן זה יודע כמה לוקט יש לומר שמא זה הנותן חושש שמא יסמוך עליו שיתן לו דבר היתר ומעשר עליהן ממקום אחר הילכך מלקט זה אוכל מהן ערלי בלא מעשר וכשבא לאוכלן קבע אין לריך לעשרן ודאי אלא דמאי [ח] יפרישו ויאכל הוא בעצמו המעשרות של לוי ושל עני כשאר לוקח פירות מעם הארץ שמחזיקן בספק מעושרין אף אלו ספק מעושרין הן ותורת דמאי עליהן: **בד"ח.** לספק הן ודמאי מיהא בעי אפרושי: **בעם הארץ.** שהנותן עם הארץ הוא ואינו חושש בלפני עור: **אבל בחבר.** ודאי מעושרין הן ואין לריך לעשרן אפילו דמאי: **רשב"ג אומר בד"ח.** דסגי בדמאי בזמן שהנותן עם הארץ וחשוד לתרוס שלא מן המוקף: **אבל.** היה הנותן חבר לא יאכל קבע הלוקט עד שיעשרם מעשרות ודאי: רבי בנו של רשב"ג הוה: **ואל יאכילו לעמי הארץ טבלים.** לקמן מפרש הי ניהו עם הארץ: **לא נחשדו.** לתרוס שלא מן המוקף הא לאו הכי ודאי הוה סמכינן על בעל הבית זה שהוא שליח על כך שמוטל עליו לעשר מה שהוא נותן ואל יאכיל איסור לעם הארץ: **מפקח ידו.** דהואיל ופירי דידיה הוא עליה דידיה רמי וחייש לנפני עור אבל שליח דקביל עליה מחבירו איכא למימר דמייאש ולא עביד דסבר ההוא לא סמיך עלי: **מי ליים לך.** לעשורי ספק הא עם הארץ חבריה מהימן ליה טפי מינך: **רישא.** דקתני מעשרן דמאי בעם הארץ דקאמר ליה לחבר סיפא כו' והכי קאמר במה דברים אמורים דלוקט לריך לעשרן דמאי בעם הארץ שאמר לו לחבר לקט דאיכא לספוקי אי עישר עלייהו האי בעל הבית אי לא אבל בחבר שאמר לעם הארץ לקט כלכלה זו וחבר אחר שמע ממנו אוכל ואינו לריך לעשר דמאי דודאי כיון דנותן חבר ולוקט עם הארץ חייש הנותן דלא ליכליהו בטבלייהו ותורס אף אלא מן המוקף דמוטב יחשדו חבריס כו': **מיסורא**

בשל סופרים חזקה שליח עושה שליחותו ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה חזקה שליח עושה שליחותו א"ר ששת מנא אמינא לה דתנן [ט] א משקרב העומר הותר המחדש מיד [י] והרחוקים מותרים מחצות היום ואילך והא חדש דאורייתא הוא וקתני הרחוקים מותרין מחצות היום ואילך לאו משום חזקה שליח עושה שליחותו ורב נחמן התם כדקתני טעמא לפי שיודעין שאין בית דין מתעצלין בו ואיכא דאמרי אמר רב נחמן מנא אמינא לה דקתני טעמא לפי שיודעין שאין ב"ד מתעצלין בו ב"ד הוא דלא מתעצלין בו הא שליח מתעצל בו ורב ששת אמר לך ב"ד עד פלגיה דיומא שליח כולי יומא אמר רב ששת מנא אמינא לה [יא] דתניא האשה שיש עליה לידה או זיבה מביאה מעות ונותנת בשופר וטובלת ואוכלת בקדשים [יב] לערב מאי טעמא לאו משום דאמרינן חזקה שליח עושה שליחותו ורב נחמן התם כדרב שמעיה [יג] דאמר רב שמעיה [יד] חזקה אין ב"ד של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל מעות שבשופר אמר רב ששת מנא אמינא לה דתניא האומר לחבירו צא ולקט לך תאנים מתאנתי אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי מלא לך כלכלה זה תאנים מתאנתי אוכל מהן עראי ומעשרן דמאי [טו] במה דברים אמורים בעם הארץ אבל בחבר אוכל ואינו צריך לעשר דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר במה דברים אמורים בעם הארץ אבל בחבר אינו אוכל עד שיעשר לפי [טז] שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף אמר רבי נראין דברי מדברי אבא מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ולא יאכילו לעמי הארץ טבלים עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר נחשדו ומר סבר לא נחשדו אבל כולי עלמא חזקה שליח עושה שליחותו ורב נחמן התם כדרב חנינא חוזאה [יז] דאמר רב חנינא חוזאה חזקה הוא על חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו אמר מר במה דברים אמורים בעם הארץ אבל בחבר אוכל ואינו צריך לעשר דברי רבי האי עם הארץ דקאמר ליה למאן אילימא דקאמר לעם הארץ חבריה מעשרן דמאי מי ציית אלא בעם הארץ דקאמר ליה לחבר אימא סיפא נראין דברי מדברי אבא מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו לעמי הארץ טבלים עמי הארץ מאי בעי התם אמר רבינא [יח] רישא בעם הארץ שאמר לחבר סיפא בחבר שאמר לעם הארץ וחבר אחר שומעו רבי סבר

רב ששת אמר חזקה שליח עושה שליחותו. הרב רבינו שמשון מפולירר"ל פוסק כרב ששת דבה"ג פוסק דהלכה כרב נחמן בדיני וכרב ששת באיסורי ולר"ת נראה דהכא הלכה כרב נחמן דבפ' התקבל (גיטין דף סד.) אמר בעל אמר לגירושין ושליש אמר לגירושין והיא אומרת נתן לי ואבד אין דבר שבערוה פחות משנים ופריך מהא דאמר האומר לחבירו לא וקדש לי אשה אחת (כ) אסור בכל הנשים שבעולם אלמא חזקה שליח עושה שליחותו ומשני ה"מ לאומרת אבל לקולא לא ובפ"ק דחולין (דף יב.) נמי מסיק לעולם אין חזקה שליח עושה שליחותו והאומר לשלוחו לא תרוס לי והלך ונלא תרוס אין חזקתו תרוס דילמא אינש אחרינא שמע ותרס ואע"ג דהתם רב נחמן קאמר לה מ"מ סליק הש"ס התם הכי והתם דבעא מייה קיבלה ועוד דרב שמעיה דבסמוך סבר נמי כרב נחמן דלרב ששת לא היה לריך לחזקת (כא) כהנים ואומר ר"י דאמר זה אין ראיה דרב ששת נמי לית ליה חזקה שליח עושה שליחותו אלא במקום שאם לא יעשה שליחותו יבא המשלח לידי עבירה אם יסמוך עליו ולכך בגט אין השליח חושש ליתן גט והיא דחולין נמי אינו חושש לשחוט ולתרוס שאם לא יתרוס יראה המשלח שאינו תרוס ולא אסיק אדעתיה שמא אחר ישמע ויתרוס ודרב שמעיה נמי איכא למימר דלא אמר כדי ליתן טעם למה סומכין על הכהנים אלא לייסד דברי רב דאמר בפ' האשה (פסחים דף 5:) אין שוחטין חזרקין על טמא ארץ אף על גב דמקוה לפנינו דילמא פשע ולא טבל אבל שוחטין חזרקין על מחוסר כפורים ואע"ג דהוי נמי מחוסר מעשה דליכא למיחש דילמא פשע כדרב שמעיה והתם נמי מייתי לה: **הרחוקים מותרין.** אף על גב דע"כ לריכין להקריב משום מצות העומר מ"מ מייתי ראיה מהא דשרו רחוקין מחצות ואילך אף על גב דיש שהות כל היום אלא שממהרין לפי שיודעין שהרחוקין סומכין עליהן וכן גבי קיני זבה ויולדת אף על גב דמצווין להקריב באותו יום מיהא לא מיחייבי אי לאו משום שסומכות עליהן וחזקה שליח עושה שליחותו:

האומר לחברו צא ולקוט לך. בפרק לולב (סוכה דף עט.) גבי הלוקח לולב מחבירו בשביעית מגיה שם רש"י מעם הארץ משום דלא הוה קרי ליה חבירו ואין לריך להגיה דהכא מוקי לה בעם הארץ שאמר לחבר אע"ג דקתני לחברו ובשבת פרק השואל (דף קנ.) אמר [יט] אומר אדם לחברו לא ושכור לי פועלים ומוקי לה בחברו נכרי: **תאנים מתאנתי.** אף על גב דמעשר פירות מדרבנן ורב נחמן מודה דבשל סופרים חזקה שליח עושה שליחותו כיון דעיקר שם מעשר מן התורה חשיב לה [כ] כשל תורה: ולא

בא א מיי' פ"י מהל' מאכלות אסורות הלכה כ:

סב ב מיי' פ"ז מהל' מחוסרי כפרה הלכה יב:

ג [מיי' שם]:

סג ד ה מיי' פ"י מהל' מעשר הלכה י:

רב נסים גאון

האשה שיש עליה לידה או זיבה מביאה מעות ונותנת בשופר. פי' שופר האמור כאן היא תיבה שמקבצין לתוכה מעות שלקיינן. כמפורש במס' שקלים י"ג שופרות היו במקדש וכתוב עליהן תקלין חדתין תקלין עתיקין. ולזה נתכוונו במסכת גיטין בפרק הניזקין, והא שיפורא דמעיקרא בי רב יהודה ולבסוף בי רבה, ולבסוף בי רב יוסף, ולבסוף בי אביי, ולבסוף בי רבא.

רבינו חננאל (המשך)

של כהנים עומדין משם עד שיכלו כל מעות שבשופר. **אמר רב ששת מנא אמינא לה** דתניא האומר לחבירו צא ולקט לי תאנים מתאנתי אוכל מהן עראי ומעשרין דמאי, מלא לך כלכלה זו אוכל מהן עראי ומעשרין ודאי. במה דברים אמורים בעם הארץ, אבל חבר אוכל ואין צריך לעשר דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר לא יאכל עד שיעשר לפי שלא נחשדו חברים לתרום [שלא] מן המוקף. א"ר נראין דברי מדברי אבא, מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, ואל יאכילו לעמי הארץ טבלא. ודייק רב ששת מינה ואמר עד כאן לא פליגי ר' [ו]אבא אלא בנחשדו, אבל ר"ע חזקת שליח עושה שליחותו, (וכמו) [וכיון] דאמר ליה לקט לי ודאי ליקט. ודחי רב נחמן הכי, לאו משום דחזקת שליח עושה שליחותו אלא כדרב [חנינא חוזאה] חזקה היא על החבר שאין מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו. לפיכך א"ר אם החבר אמר לעם הארץ ודאי החבר עישר עליהן מביתו, לפיכך אוכל עם הארץ ואין צריך לעשר. ואבוה א' [לא] נחשדו חברים לתרום מביתיה על מה שהוא בשדה. **אמר מר במה דברים אמורים** שמעשרין דמאי, בעם הארץ. האי עם הארץ אי לע"ה כמותו א"ל לקוט לי לא ציית ליה לעשר כלל, לא ודאי ולא דמאי. אלא עם הארץ דאמר לחבר אותו חבר מעשר דמאי חייש שמא עם הארץ שא' לו לקט לי עשר עליהן מביתו, הוה ליה ספק לפיכך דמאי. אי הכי [הא ד]תנא רבי מוטב שיחשדו חבירים לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו לעמי הארץ טבלין, בעל התאינה שהוא התורם עם הארץ הוא, והמלקט ואוכל הוא החבר. **ואוקמה רבינא,** רישא בעם הארץ דאמר לחבר לפיכך מעשרין דמאי. סיפא בחבר שאמר לעם הארץ וחבר אחר שומע, ר' סבר

מסורת הש"ס

ח) מנחות סח., ב) [ר"ה ל. מנחות סח. סוכה מא.], ג) [הא דהכא דוקא לערב ולעיל נבי עומר אבי מחלות עי' תוס' חגיגה כא. ד"ה האומן וכו' ותוס' זבחים לח: ד"ה טבול], ד) פסחים 5:, ה) [לעיל ל: וש"נ], ו) [פסחים ט. וש"נ], ז) [מנחות מ: ע"ש], ח) [ל"ל לא יאמר],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל אמר וכו' לעשרן ודאי אלא דמאי דהא אמרינן שמא הנותן עישר אלא יפרים ויאכל הוא: (ב) תוס' ד"ה רב ששת וכו' אשה אחת ומת שלוחו לאוכל בכל הנשים: (ג) בא"ד לא היה לריך לחזקת ב"ד כהנים:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תאנים מתאנתי וכו' בשל תורה. עי' לקמן דף לז ע"ב תוס' ד"ה מאן דאמר תנא:

מוסף רש"י

שאין בית דין מתעצלין בו. מלהקריבו קודם חצות (סוכה מא.). **עד שיכלו כל מעות שבשופר.** שופר היה שם שכתוב עליו קיינן, ואשה שים עליה לידה, וכן כל מחוסרי כפרה, מביאין מעות ונותנין לתוכו, ודמי הקיינן קלוניין היו, ואוכלים בקדש לערב וסומכין על חזקת ב"ד של כהנים שאין עומדין משם עד שיכלו כל מעות לתוכו שופר, כדי שלא יאכלו מחוסרי כפרה בקדשים (פסחים צ:). **שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף.** מן שאינו סמוך לו, כגון (ביצה לב:) אין מקיפין שתי חביות, וכמו (נדה עא:) מקפת וקורא לה שם, לשון מקריב ומגיען זה לזה, ואסור לחבר להפרים ממה שאין לפניו על מה שלפניו, דשמא אותו שהוא סומך עליו אינו בעין, שנאכל או נרקב, ומנגא שאין אומר כלום ואוכל טבלים (חולין ז.) ואם עשה עשוי (גיטין ל:).

רבינו חננאל

אמר רב נחמן בשל סופרים אמרינן חזקת שליח עושה שליחותו, אבל בשל תורה עד שיתברר שעשה שליחותו. ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה חזקת שליח עושה שליחותו. אמר רב ששת מנא אמינא לה דתנן במנחות משקרב העומר מותר החדש מיד, והרחוקין מחצות היום ואילך, ופשוטה היא. ורב ששת בית דין אין מתעצלין ושרי מחצות היום אבל גבי שליח כל היום, יתר מזה אמרינן חזקת שליח עושה שליחותו. אמר רב ששת מנא אמינא לה דתניא באשה שיש עליה לידה או זיבה מביאה מעות לקינה ונותנת בשופר וטובלת ואוכלת בקדשים לערב. מאי טעמא לאו משום דאמרינן חזקת שליח עושה שליחותו. ודחי רב נחמן ואמר התם כדרב שמעיה דאמר חזקה אין ב"ד

ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה. והא דמסיק פ"ק דשבת (דף ד.) גבי הדביק פת בתנור דלין אומריס לאדם חטא בשביל שיזכה חברך הכא שאני שהוא גורם לו לעבור שהוא אומר לו לקוט וסבור שעשרן ומיהו קשה דבפרק תמיד נשחט (פסחים דף נט.) אמר אין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטרת וגרות בכל השנה ופסח ומתוסר כפורים בערבי פסחים בלבד שטובל ואוכל פסחו לערב וקעבדי כהני לעשה דהשלמה שאין בו כרת כדי שיקיים זה מצות עשה שיש בו כרת וכן אמר הכא בפרק בתרא (דף קג:) הכהן דעלתה לו יבלת חזכו חותכו לו בשניו כדי שיעשה עבודתו ואף ע"ג דאי לאו עבודתו היה אסור והתם לא שרינן דליית הפת שהיא מדרבנן ואומר ר"י שיש לחלק בהיא דהדביק לפי שפשע שהדביק סמוך לחשיכה ואע"ג דהוי שוגג אינבעי ליה לאסוקי אדעתיה אבל בהנך דלא פשע מידי שרי והא דשרי (גיטין דף לח:) בחליה שפחה וחליה בת חורין לשחררה כשנהגו בה מנהג הפקר אע"ג שעובר בעשה לא דמי פרילות דידהו למדביק פת בתנור שאותו לא היה אנוס כלל אבל שפחה האסורה לעבדיה ולבני חורין והיא להוטה אחר זנות אי אפשר שלא תכשל בני אדם ודמו לאונסין ועוד דהוה ליה כמצוה דרבים כדמשני (שם:) גבי ר' אליעזר ששיחרר עבדו להשלימו לעשרה מצוה דרבים שאני י: **מה** לי למעלה מה לי למטה. השתא דאתאי לא אסיק אדעתיה דאתי כרבי הוי מצי לאקשויי דבין למעלה ובין למטה לא יהיה עירוב משום דמשתמש באילן אלא דפריך כיון דבמה שמשתמש באילן למעלה נמי ליהוי עירוב דהוא ועירובו במקום אחד הוא: **דרה"י** עולה עד לרקיע. לא הוי צריך להאי טעמא דרשות היחיד עולה עד לרקיע דאי נמי הוי מקום פטור הוא ועירובו במקום אחד אלא האמת אומר: **הא** קמשתמש באילן. פירש רש"י דהוא הדין דהוה מצי למיפרך והא קמייתי מכרמלית לרשות הרבים אלא חדא מב' פירכי נקט ומהר"י מפרש דהוי מצי לשנויי דקאי בכרמלית: **והא** אמר רבא הנותן עירובו יש לו ד' אמות. לכל רוח כאילו מוקפת מחילה וכיון דאשבינן עיבורה של עיר כמאן דמליא אע"פ שהוא רשות הרבים לפי שהוא במוקף לבני העיר שהוא חשוב בכלל העיר כד' אמות לענין תחום שבת וכן לנותן שם עירובו (לקמן דף ס:) גם חוץ לעיבורו של עיר יש לו ארבע אמות במקום שביתתו בלא חשבון אלפים אמה יחשב נמי כמאן דמליא י):

הכא באילן שנוטה חוץ לד' אמות. פירש רש"י הלכך למטה מעשרה עירובו עירוב דמצי לאתויי פחות פחות מארבע אמות עד תוך ארבע אמותיו ולא הוצרך לפרש כן אלא משום שרוצה להכשיר אפילו הניחו בראש הרבה מארבע אמותיו דאם לא היה נוטה אלא שלש אמות או שתי אמות חוץ לארבע אמותיו יכול להניחו בצד אחת ומהר"י מפרש דאפילו במופלג טובא יכול להוליכו בצד אחת עד מקום שביתתו יא) דכיון דעוקרו מכרמלית שוב אינו מתחייב בהנחתו אלא משום שבות: דהדר

לתחום דקתני מתניתין אינו עירוב ואמר רבא לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לתחום ארבע אמות אבל תוך ארבע אמות הנותן את עירובו יש לו ארבע אמות כלומר ארבע אמות שסביביו הוו ליה כמוקפות מחילות וכי היכי דהנותן את עירובו בצד שמקצתו בתחום ומקצתו חוץ לתחום מהלך את כולו וחולה לו אלפים אמה דהוי כל הבית כאילו הוא בתוך תחומו כדאמרינן לקמן בכילד מעברין (דף פא.) אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה כו' הא נמי כל ארבע אמות הוו להו כבית ומצי לאיתויי מחוץ לתחום בתוך התחום אלמא ארבע כרשות היחיד הן לו: **ורשות היחיד עולה עד לרקיע.** ואפילו נתנו למעלה מעשרה הוא ועירובו ברשות היחיד הן ונהי דלא רשות היחיד ממש מינהו לגבי איסורא דאורייתא למשקליה מאילן להתם דהא ליכא מחילה מיהו לענין מיהוי הוא ועירובו במקום אחד הוי חד רשותא דומיא דנותן בעיבורה של עיר דחזי ליה רבא כמאן דמליא: **באילן.** שנופו נוטה חוץ לארבע אמות יד) שהוא סוף התחום והניח עירובו בנופו חוץ לד' אמות: והוא

סבר אותו חבר אוכל ואינו צריך לעשר דודאי עישורי מעשר ההוא חבר קמא עילויה ורבן שמעון בן גמליאל אומר לא יאכל עד שיעשר לפי ט) שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואמר ליה רבי מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו עמי הארץ טבלים במאי קמיפלגי רבי סבר ניחא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא י) קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה ורבן שמעון בן גמליאל סבר ניחא ליה לחבר דליעבד עם הארץ איסורא רבה ואיהו אפי' איסורא קלילא לא ליעבד: **מתני'** א נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב נתנו בבור אפילו עמוק מאה אמה עירובו עירוב: **גמ'** יתיב רבי חייא בר אבא ורבי אסי ורבא בר נתן ויתיב רב נחמן גבייהו ויתבי וקאמרי האי אילן דקאי היכא אילימא דקאי ברשות היחיד מה לי למעלה מה לי למטה יא) רשות היחיד עולה עד לרקיע ואלא דקאי ברשות הרבים דמתכוון לשבות היכא אילימא דנתכוון לשבות למעלה הוא ועירובו במקום אחד הוא אלא יב) נתכוון לשבות למטה והא קא משתמש באילן לעולם דקאי ברה"ר ונתכוון לשבות למטה ורבי היא יג) דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות אמר להו רב נחמן יד) ישר יד) וכן אמר שמואל (טו) אמרו ליה פתריתו בה כולי האי אינהו נמי הכי קא פתרי בה יד) [אלא הכי] אמרו ליה קבעיתו ליה בגמרא אמר להו אין אתמר נמי אמר רב נחמן אמר שמואל הכא באילן העומד ברשות הרבים עסקינן גבוה עשרה ורחב ארבעה ונתכוון לשבות למטה ורבי היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות אמר רבא יג ל"ש אלא באילן העומד בתוך חוץ לעיבורה של עיר אבל אילן העומד בתוך עיבורה של עיר אפילו למעלה מעשרה הרי זה עירוב דמתא כמאן דמליא דמיא אי הכי חוץ לעיבורה של עיר נמי כיון דאמר רבא טו) הנותן עירובו יש לו ארבע אמות הויא לה רשות היחיד ורשות היחיד עולה עד לרקיע אמר רב יצחק בריה דרב משרשיא הכא באילן הנוטה חוץ לארבע אמות עסקינן

ונתכוון

איסורא קלילא. שלא מן המוקף: **איסורא רבה.** לאכול טבלים: **מתני' למעלה מעשרה טפחים כו'.** מפרש בגמרא: **נתנו בבור כו'.** מפרש בגמרא [לד.]: **גמ' אי דנתכוון.** לקנות שביתתו על אילן: **הוא ועירובו במקום אחד.** ואפילו למעלה מי' עירובו עירוב: **אלא דנתכוון לשבות למטה.** תירוצא הוא. הילכך למעלה מעשרה אין עירובו עירוב דבמקום שנתכוון לשבות שם היא שביתתו וכיון דאי הוה בעי למישקל עירובייה ומיכליה בשעה שהעירוב זוכה לו דהיינו בין השמשות לא מצי שקיל דמייתי מרשות היחיד לרשות הרבים לא הוה עירובו עירוב וכגון דאילן רחב ד' והוי למעלה מי' דידיה רשות היחיד. למטה מי' עירובו עירוב ואע"ג דלמטה מי' כרמלית הוא דכל ג' עד ט' ברוחב ד' כרמלית היא כדאמרן ביציאות השבת (שבת דף מ.) וקא מייתי ליה מכרמלית לרה"ר הא מוקמי לה כרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות: **והא משתמש באילן.** כי שקיל ליה ואמאי עירובו עירוב אפי' למטה מעשרה והא לא מצי שקיל ליה דשימוש אילן שבות הוא כדתנן (ביצה דף לו:) אלו הן משום שבות לא עולין באילן. והוא הדין דמצי למיפרך והא קא מייתי מכרמלית לרשות הרבים אלא כיון דהא שבות והא שבות חדא מיניייהו נקט: **בין השמשות.** שהיא שעת קניית עירוב וכיון דהשתא שעתא מצי שקיל ליה נמצאת סעודה הראויה לו באותה שעה (ג) ומו לא איכפת לן. לא גזרו עליו בין השמשות דכיון דבין השמשות ספיקא הוא ושבות דרבנן הוא לא גזור. ולקמן (לג.) מפרש מאי רבי ומאי רבנן: **עיבורה של עיר.** כל בית שיצאו בתוך שבעים אמה ושייריס לעיר קרי עיבורה של עיר בפרק כילד מעברין (לקמן דף נז.): **אבל באילן העומד בתוך עיבורה של עיר.** כגון שהיה עיר בתוך אלפים אמה של עירו והיה רוצה לילך עוד אלפים והניח עירובו באותה העיר באילן העומד בתוך עיבורה שבת לא גזרו עליה אלא בשבת ולאו בין השמשות (שבת ח:). יישר. יפה אמרת (שבת סג:) שפיר קאמרת (פסחים נג: חולין עה:). **הנותן** עירובו יש לו ארבע אמות. הואיל ונתכוון לקנות שם שביתה, יש לו ארבע אמות, דהואיל והנהו ארבע אמות מיבלגן בתחומא, הוו להו כתחומא והוי כנותן את עירובו בבית שבסוף התחום, שאפילו הוא אלף אמה מהלך את כולה ומולה לה אלפים אמה (לקמן לה.).

סד א ב מיי' פכ"ד מהל' שבת הלכה י וס"ו מהל' עירובין הלכה ט ל סמג עשין ג טוש"ע א"ח סי' שז סעיף כב וסימן שמב ס"א וסימן תט ס"ב: **סה ג** מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה ח טור ש"ע או"ח סי' תט סעיף ב:

רב נסים גאון

אלא דנתכוון לשבות למטה הא קא משתמש באילן. במסכת יום טוב בפרק משילין אמרו אלו הן משום שבות [לא עולין באילן]. לא גזרו עליו בין השמשות, רבנן. כלומר שימוש אילן.

רבינו חננאל

החבר ששומע לחבר שאמר לעם הארץ מלא לך כלכלה זו, אכל החבר ששמע ואין צריך לעשר, דבודאי ההוא חבר קמא דא' ליה מלי לך כלכלה זו עשורי מיעשר עילוי מביתיה ואע"ג שאינו מן המוקף. סבר ניחא ליה למיעבד איסורא קלילא לתרום שלא מן המוקף, ולא ליעבדיה לעם הארץ איסורא רבה אכילת טבלים. ואבוה סבר לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, ולא חייש החבר (כעם) [לעם] הארץ אע"ג דעביד איסורא רבה, ולא ליעבד הוא איסורא קלילא. מתני' נתנו באילן למעלה מי' טפחים אינו עירוב וכו'. אוקמנא באילן העומד ברשות הרבים. ואם נתן עירובו למטה מי' טפחים כיון שנתכוון לשבות למטה הוא ועירובו במקום אחד הן. ואקשינן והא המשתמש באילן. ושנינן מתני' רבי היא, ותשמיש באילן משום שבות הוא, דתנן אילו הן (משתי) [משום] שבות לא עולין באילן כו', ורבי סבר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות, וקניית העירוב בין השמשות הוא. והנה בין השמשות לא היה אסור להשתמש באילן שנמצא אותה העת שקנה עירוב הוא ועירובו במקום אחד. אמר להו רב נחמן לר' (אחא) חייא בר אבא ולר' (יוסי) [אסי] ולרבא בר נתן ישרי, וכן אמר שמואל וכי כולי האי אתון קבעי פותרא בגמ'. אמר רבא לא שנו אלא באילן העומד חוץ לעיבורא של עיר, אבל בתוך עיבורא של עיר אפילו למעלה מעשרה עירובו עירוב, דעיר כמאן (דמידליא מיא) [דמליא דמיא]. אי הכי חוץ לעיבורה של עיר נמי (דקא) [דהא] אמר רבא המניח עירובו יש לו ד' אמות, הויא רשות היחיד ורשות היחיד עולה עד לרקיע. ושנינן הכא באילן הנוטה חוץ לד' אמות עסקינן

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא דנתכוון לשבות: (ב) שם וכן אמר שמואל יישר אמרו ליה: (ג) רש"י ד"ה בין השמשות וכו' באותה שעה היא ומו לא: (ד) ד"ה באילן שנופו נוטה חוץ לד' אמות (שהוא סוף התחום) תפ"מ וג"ב ס"א אין זה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הכא באילן שנוטה וכו' דביון דעוקרו מכרמלית. עי' קובס דף מג. תוספות ד"ה ויעבירנו:

מוסף רש"י

רשות היחיד עולה עד לרקיע. כל אויר שכנגד הס"ע, בין אויר אלכ בין אויר עמוד בכס"ל גבוה י' ורחב ד', כנגדו עד לרקיע שם רשות היחיד עליו (שבת ז.). **כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו** עליו בין השמשות. דשבות שגזרו חכמים באסורי שבת לא גזרו עליה אלא בשבת ולאו בין השמשות (שבת ח:). יישר. יפה אמרת (שבת סג:) שפיר קאמרת (פסחים נג: חולין עה:). **הנותן** עירובו יש לו ארבע אמות. הואיל ונתכוון לקנות שם שביתה, יש לו ארבע אמות, דהואיל והנהו ארבע אמות מיבלגן בתחומא, הוו להו כתחומא והוי כנותן את עירובו בבית שבסוף התחום, שאפילו הוא אלף אמה מהלך את כולה ומולה לה אלפים אמה (לקמן לה.).

מסורת הש"ס

(ט) [לעיל ג: וש"נ], (י) [פי' מעט. יוקח בא מעבו מיס תרגום יונתן קליל מיא. ערוך ערך קל ב'], (יא) [לקמן לד: שבת ז.], (יב) שבת מ: [לקמן לד: לה. עח:], (יג) [ל"ל ייבר וכ"א ברכות מב: שבת נב. סג: פסחים נג: ב"מ נא. סנהדרין ק. שבועות מ. מה: חולין יז: עה: עו:], (יד) [שבת סג: וש"נ], (טו) גי' ת"מ, (טז) [לקמן לה. ועי' נב.], (יז) בס"ל: ומתיקות, (יח) [ועי' תוס' פסחים פח: ד"ה דומין], (כ) [ועי' תוס' לקמן מז: ד"ה דכולא],

והוא נתכוון לשבות בעיקרו. הלכך למטה מי' עירובו עירוב דמלי נפיק ליה חוץ לד' אמותיו כמה דבעי ולמשקליה ואייתוייה (א) **פחות מד' אמות עד לתוך ד' אמותיו ואע"ג דמשוינן להו ניהליה רשות היחיד לגבי קניית עירוב להקל לאו רה"י גמורה היא שלא יוכל להביא מחולה להן לתוכן דהא לאו מחילה איכא ולא מילוק רשות איכא ומאן קא משוי להו בית עירוב הוא דמשוי להו וכי איכוון לבית דהיתרא איכוון ולא לשוויה בית לאיסורא. למעלה מי' אין עירובו עירוב דהא כי נפיק ושקליה מייתי מרה"י לרה"ר ולקמן פריך הא אי בעי מייתי ליה דרך עליו: ומאי למעלה ומאי למטה. בדבר הנוטה שוה הוא ואי למעלה אית ביה למטה לית ביה ולא שייך ביה לשון מעלה ומטה אלא לשון גבוה ונמוך והכי איבעיא ליה למייתי נתנו באילן גבוה י' אין עירובו עירוב אין גבוה עשרה עירובו עירוב ומדתני מעלה ומטה משמע דזקוף ויכול להניח למעלה בגובהו או למטה בשיפולו: דהדר זקיף. בסוף נטייתו ומשכחת ביה מעלה ומטה בזקיפתו כגון דנטייתו כולה למטה מי' דאי למעלה מי' לא משכחת בזקיפתו מעלה ומטה: והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו. כי הוי חוץ לד' אמות נמי ולמעלה מי' כיון דד' אמותיו עולות עד לרקיע רה"י** (ב) **הרי יכול לעלות לאילן עד למעלה מעשרה וליטלו דהא כל האילן מעשרה ולמעלה רה"י ומביאנו למקום שביתתו: כשרבים מכתפין. על נטייתו הנוף שחוץ לד' אמותיו הנמוכה מי' דהויא רה"ר כדעולא וכי מייתי ליה למעלה מעשרה דרך אוירה של נטייה עובר באויר רה"ר וקיימא לן במושיט מרשות היחיד לרה"ר דרך אויר רה"ר אפילו למעלה מי' חייב דתנן בפרק הזורק** (שבת דף נ:.) **היו שתיהן בדיוטא אחת הזורק המושיט חייב שכך היתה עבודת הלוים: עמוד ט'.** דוקא נקט ט' כדאמר ביציאות השבת (שם ח.) **דפחות מג' אלעא סמיכתא היא דדרסי לה רגיס מג' עד ט' לא מדרס דרסי לה מפני גובהה ולא כתופי מכתפי עלה מפני שנמוכה לכתף הלכך לאו רה"ר היא אלא כרמלית ט' חזיא לכתופי והוי רה"ר עשרה רה"י: וזרק.** מתחילת אלעא לסוף ד': **ונח על גביו חייב.** דהויא לה עקירה והנחה מתחילת ד' לסוף ד' ברה"ר אבל אין רגיס מכתפין עליו אע"ג דזרק ד' אמות ברשות הרבים כיון דלא הויא הנחה ברה"ר פטור: **למעלה מעשרה אין עירובו עירוב.** וכדאוקימנא מתניתין בנתכוון לשבות בעיקרו ונופו נוטה חוץ לאלעא אמות והדר זקיף: **ואסור ליטלו.** אפילו אי דלמטה מעשרה אסור ליטלו למחר בשבת אם רצה לאוכלו משום דמשתמש באילן ואפילו הכי קני ליה עירוב בין השמשות דכיון דשמוש אילן שבות דרבנן הוא לא גזרו עליו בין השמשות ואי הוה בעי למשקליה ההיא שעתא מצי שקיל. כל איסור שבת ויו"ט דהוי מדרבנן קרי שבות: **בסוף ג'.** הניח עירובו באילן למטה משלשה סמוך לקרקע: **מותר ליטלו.** בשבת דכל למטה משלשה אפילו באילן לא גזרו עליו דהוי כארעא סמיכתא והכי נמי תנן בפרק בתרא (דף לט:) היו שרשיו גבוהין מן הארץ ג' לא ישב עליהן: **נתנו בכלכלה כו' אפילו למעלה מעשרה עירובו עירוב.** לקמן מפרש בשאין האילן רחב ד': **ואסור ליטלו** לא גרסינן. דאי גרסינן אמאי מתמה לקמן אדרבנן ואמר לימא קא סברי רבנן לדדין אסורין ואדרבי לא מתמה ומשום דקיימי רבנן עליה ואמרין כל מקום שאסור ליטלו כו' לפיכך נכתב בספרים** (ג) **ואי גרסינן ליה טעמא משום דקסבר לדדין אסורין: אילימא אסיפא.** דקאמר רבי נתנו בכלכלה עירובו עירוב ואמרי ליה רבנן הואיל וסוף אסור ליטלו בשבת משום שימוש אילן אין עירובו עירוב דגזרו על השבות בין השמשות: **נימא קסברי רבנן לדדין.** דאילן אסורין כגון הכא דאינו משתמש באילן עצמו אי הוה שקיל לעירובו אפילו בשבת בכלכלה הוא דמשתמש שהוא לידי אילן ופלוגתא היא בפ' מי שהמשיך (שבת דף קנד:) איכא למ"ד אסור ואיכא למ"ד מותר והשתא נימא מהכא לדדין אסורין ונימא דהוי כמקום רגיס ותיהוי הך מתניתא סייעתא למאי דפסקינן התם הלכתא לדדין אסורים: **אלא אריש.** קיימי רבנן דקאמר רבי נתנו באילן למטה מעשרה עירובו עירוב ואסור ליטלו ואמרי ליה רבנן אע"ג דהוא ועירובו ברה"ר** (ד) **כיון דאסור ליטלו בשבת משום שהוא אסור ליטלו בין השמשות שהוא ספק ואין עירובו עירוב: אי דליים ביה ארבעה. רוחב: מקום פטור הוא.** דכל פחות מרוחב ד' קי"ל ביציאות השבת דלא הוי רשות בפני עצמו ובטל אצל רה"ר ואצל רה"י אם עומד ביניהן כדאמרינן (שם דף ו.) עומד אדם על האסקופה נוטל מן העני ונותן לו מבעל הבית ונותן לו ואפילו איסורא דרבנן ליכא והכא כי נתנו למעלה מעשרה לאו ברה"י הוא ואמאי אין עירובו עירוב הרי יכול ליטלו לרשות הרבים: **ואי דליים ביה ד'.** ומשום הכי קאסר ליה ריש סיפא אמאי מהני ליה כלכלה הא רשות היחיד הוא ואסור: **ריש דליים ביה ד'.** ומשום הכי למעלה מי' אין עירובו עירוב דהוא ברה"ר ועירובו ברה"י: **סיפא דליים בה** (ה) **ד'.** ומשום הכי לאו רה"י היא. וכלכלה דנקט משום דרבי סבר לה כר' יהודה דאמר [ע"ב] עירוב המונח למעלה מי' לא הוי עירוב ואפילו נתכוין לשבות למעלה אלא א"כ מונח על גבי מקום ארבעה הלכך אי לאו כלכלה ליכא עירוב על גבי מקום ארבעה אלא כלכלה משלימתו לארבעה:

וסבר

ונתכוין לשבות בעיקרו ומאי למעלה ומאי למטה דהדר זקיף והא אי בעי מייתי לה דרך עליו כשרבים מכתפין עליו וכדעולא (ו) דאמר עולא א עמוד תשעה ברשות הרבים ורבים מכתפין עליו וזרק ונח על גביו חייב: מאי רבי ומאי רבנן דתניא נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור ליטלו בתוך שלשה מותר ליטלו נתנו בכלכלה ותלאו באילן אפילו למעלה מעשרה טפחים עירובו עירוב דברי רבי וחכמים אומרים כל מקום שאסור ליטלו אין עירובו עירוב וחכ"א אהייא אילימא אסיפא לימא קסברי רבנן צדדין אסורין אלא ארישא האי אילן היכי דמי אי דלית ביה ארבעה מקום פטור הוא ואי דאית ביה ארבעה כי נתנו בכלכלה מאי הוי אמר רבינא רישא דאית ביה ארבעה סיפא דלית ביה ארבעה וכלכלה משלימתו לארבעה

ורבי

דהדר זקיף. ולא"ת והיכי חשיב למעלה מעשרה רה"י הא גדייס בוקעין בו תמתיו ואפילו ר' יוסי בר' יהודה לא שרי אלא בהדרן מחילות וי"ל דמיירי כגון שסתום תחת הזקיפה דלא מצי בקעי אי נמי כגון שיש גובה י' באותו זקיפה דחשיב רה"י אע"ג דגדייס בוקעין כמו עגלות כדאמר בהזורק (שבת לח.) דהוי רה"י אע"ג דתחתיהן הוי רה"ר: **והא אי בעי מייתי לה דרך עליו.** פ"ה דיכול לעלות באילן עד למעלה מעשרה וליטלו דהא כל האילן מעשרה ולמעלה רה"י ומביאנו אצלו למקום שביתתו יש סבורים שר"ל שגם האויר שהוא למעלה מי' אפילו כנגד הנטייה שהיתה פחותה מי' הוי רה"י ולא עלה זה על דעת רש"י דלא הוי רה"י אלא כרמלית ומה שפירש ומביאנו למקום שביתתו אין לומר דהיינו לעיקרו של אילן דהא רה"ר גמורה ואע"ג דד' אמותיו חשבינן כרה"י היינו דוקא למהוי הוא ועירובו במקום אחד אבל להתיר להביא שם מרה"י או לאסור מרה"ר שם לא חשיב רה"י דהא לית ליה מחילות ולא חלק רשות ומשני כשרבים מכתפים עליו על נטייתו הנוף הנמוכה מי' דהוי רה"ר כדעולא וקיימא לן במושיט מרה"י לרה"י דרך אויר רה"ר אפילו למעלה מעשרה חייב דתנן דרך עליו היינו שיניחנו על הנטייה שהיא כרמלית ויחזור ויביאנו לעיקרו של אילן שהוא מקום שביתתו ממש ומשני כשרבים מכתפין עליו דהשתא לא מצי מנח ליה על נטייה דהוי מוליא מרה"י לרה"ר והואיל ואי בעי זריק ליה עד נגד מקום השביתה ליכא למימר דכי זריק ליה נמי אכתי לא הוי עירוב אלא משום דד' אמות חשיבי רה"י ועולה עד לרקיע וכולי האי ודאי לא אמרינן הואיל אך קשה דאכתי משכחת לה דאינו חייב כגון בזה עוקר וזה מניח (ד) אי נמי דכי מטי ליה עד מקום הנטייה יניח על ידו או על כתיפו למעלה מי' דהא דמחייב בהזורק מעביר למעלה מעשרה היינו דוקא בדלא נח למעלה מעשרה דהכי מוקי לה הכא דפ"ק דשבת (דף מ:) גבי אסקופה דאם נטל ונתן שלשתן פטורין ופריך נימא תהוי תיובתא דרבא דאמר המעביר חפץ כו' ומשני התם לא נח הכא נח ונראה לי דבכל הנהו כיון דנקל יצא לידי איסור דאוריתא אפילו רבי מודה דגזרו עליו בין השמשות כדאמרינן לקמן (דף לד:) גבי קנה דרכיך דגזר שמא יקטוס: **אי דאית ביה ארבעה כי נתנו בכלכלה מאי הוי.** דכיון דהאילן רשות היחיד הויא ליה כלכלה חורי רה"י ובחורי רשות היחיד אין לחוש אם גדייס בוקעים בו: **וכלכלה משלימתו לד'.** פירש"י אף על גב דבראשו הוי ד' לא הוי רה"י הואיל ואין בתחתיו רוחב ד' ולא הוי רה"י אלא אם כן מתחיל להיות רחב ארבעה בתוך ג' הסמוכין לארץ ולא נראה דבשלהי פ' הזורק (שבת דף קא.) אמר עמוד גבוה י' ובראשו רחב ארבע אם למטה (ד) רוחב כותל שלשה זרק ונח על גביו חייב כיון דרוחב שלשה לא בקעי גדייס ולריך לומר באין בתחתיתו ג':

ורבי

סו א מיי' פי"ד מהלכות שבת הלכה ח סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמה סעיף י:

רבינו חננאל

ונתכוון לשבות בעיקרו, ומאי למעלה ומאי למטה דהדר זקיף. אי הוי למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב, למעלה מעשרה טפחי' אין עירוב[ו] עירוב דהוא במקום אחד ועירובו במקום (אחד) [אחר]. ואמרינן והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו, פי' עליו על גופו של אדם, ובן עזאי דאמר מהלך כעומד דמי. ויש או' הא לא איפשר דגרסינן בהמוציא תפילין לימא תיהוי תיובתיה דרבא דאמר המעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' והעבירו דרך עליו כו', פי' עליו על כפיפתו של אילן. כשרבים מכתפין עליו, וכדעולא דאמר עמוד ט' ברשות הרבים ורבים מכתפין עליו וזרק ונח על גביו חייב. מאי רבי ומאי רבנן, דתניא נתנו באילן (אפילו) למעלה מעשרה טפחים [אין] עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור לטלטלו, נתנו בכלכלה ותלאו באילן אפי' למעלה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור לטלטלו דברי רבי, וחכמי' או' כל מקום שאסור לטלטלו אין עירובו עירוב. רבנן אהייא, אי נימא אסיפא אנתנו בכלכלה, נימא רבנן סברי צדדין אסורין להשתמש בהן, שהכלכלה התלויה באילן בצידי האילן היא. ואע"ג דגרסינן בסוף שבת והילכתא צדדין אסורין. הני מילי בשבת עצמה אבל בין השמשות לא גזרו בהו רבנן בצדדין איסורא. אלא ארישא נתנו על האילן עצמו, היכי דמי אי דלית ביה רוחב ד' טפחים, פחות מד' טפחים מקום פטור הוא, ואי דאית ביה ד' (אמות) [טפחים] כו'. ופירשה רבינא [רישא] דאית ביה [ד'] טפחים סיפא דלית ביה ד' טפחים, וכלכלה משלימתו לד' טפחים

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והוא נתכוון וכו' ואייתוה פחו' פחות מד' אמות כל"ל והל"ל עם דיבור הקודם: (ב) ד"ה והא אי בעי וכו' לרקיע רה"י הוא והרי יכול: (ג) ד"ה נתנו בכלכלה וכו' לפיכך נכתב בספרים (ואי גרסי' וכו' אסורים) תפ"מ וז"ש ס"ל אין זה: (ד) תוס' ד"ה וכלכלה וכו' אם למטה הוי רוחב שלשה כל"ל תיבת כותל נמחק: [והגריעב"ן גרס רוחב קלר שלשה]:

רב ניסים גאון

לימא קסברי רבנן צדדין אסורין. איתה במסכת שבת בפרק מי שהחשיך לו בדרך, דהיינו בה בצדדי בהמה וצדדי אילן, אי כאילו עצמו וכבהמה עצמה דאמו ואסור להשתמש בהן בשבת אי לא. ובסופה פסקו ההלכה ואמרו הילכתא צדדין אסורין צידי צדדין מותרין. ואית דמקשי עלה ואמר וכי מאחר שנפסקה הלכה כי הצדדין אסורין למה מתמיהין בכאן בעירובין לימא קא סברי רבנן צדדין אסורין וחוזרין (ודומין) [ודוחין] אותה לפי הפירוק שפירקו בסוף. ויש לי לפרק על זו הקושיא ולומר כי זה שאמרו בעירובין לימא קסברי רבנן צדדין אסורין אלו הדברים חוזרין לעיקר דברי רבנן, כל שהוא משום שבות לא גזרו (ה) עליו בין השמשות. וכשהגיעו הדברים לצדדים התמיהו ואמרו לימא קא סברי רבנן צדדין אסורין בין השמשות. וחזרו ודחו כי בין השמשות לא גזרו רבנן אלא על אילן גופו אבל על צדדים [לא גזרו] אלא בשבת עצמה, אבל בבין השמשות לא גזרו.

(ה) נראה דל"ל גזרו עליו בהשמ"ש.

ורבי סבר כר' מאיר דאמר חוקקין להשלים וכרבי יהודה דבעי עירוב על מקום ד'. וא"ת והך כלכלה היכי דמי אם היא שוה לגבי האילן או תלויה למטה בפחות מג' לגבי האילן אם היא שוה לגבי האילן [ח] א"כ אמאי צריך חקיקה ואם היא תלויה למטה מג' לגבי האילן א"כ היכי פריך לעיל ואי אית ביה ד' כי נתנו על הכלכלה מאי הוי הא לא חשיב רשות היחיד אפילו יש באילן ד' אם לא מטעם חקיקה דרחוקה מגב האילן וי"ל כגון שפי הכלכלה שוה לגבי האילן ומ"ה הוי חורי רה"י והעירוב מונח בשולי הכלכלה שהיא רחוקה ג' ולהכי צריך חקיקה והא דלא מוקי שהעירוב בפי הכלכלה או שהכלכלה רחבה ד' ומכל מקום לא הוי רה"י הואיל והגדיים בוקעין בו וי"ל דא"כ במאי דנקט כלכלה לא השמיענו מידי לדינקוט עמוד שיש בראשו ד' ואין בתחתיתו ג' ולף על גב דאשמעינן דלדדין אסורין לא הוי ליה למתנייה הכא כיון שבעירוב לא השמיענו כלום אלא ודאי נקט כלכלה לאשמעינן דחוקקין להשלים ובעינן עירוב על מקום ד' וא"ת אכתי למה ליה למימר כלל סבר לה כרבי מאיר וסבר לה כר' יהודה לימא לעולם אימא לך דלא בעינן עירוב על גבי מקום ד' והכא כשהכלכלה שוה לראשו של אילן וקמ"ל דלא חשיב רשות היחיד אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה דחשיב טרסקל רשות היחיד משום דהתם הדרן מחילתא וגרמה לפרש דמשמע ליה דווקא נתנו על כלכלה הוי עירוב הא נתנו על גבי אילן לא הוי עירוב מדקתני נתנו בכלכלה ולא קתני תלאו לכלכלה באילן ונתן שם עירובו הלכך ע"כ אויר דשולי הכלכלה רחוק שאשה מגב האילן: **כמאן** דלא **כר' יוסי בר' יהודה.** לספרים דגרסי בסמוך התם (כי) הדרן מחילתא אבל בקורה לא הדרן מחילתא דמשמע דקאי אבריתא דנעץ קורה ומשמע ליה דאיירי אפילו חוץ לארבע אמותיו דומיא דמתניתין אפילו הכי הוי עירוב דכיון דאין בתחתיתו ג' אע"ג דראשו ד' לא הוי רשות היחיד דגדיים בוקעים בו ולהכי קאמר דלא כרבי יוסי ברבי יהודה: **הואיל** ויבול לנטותו ולהביאו תוך עשרה. פירש רבינו שמואל דהאי אמורא סבר לה כרבנן דאמרי בהמצניע (שבת דף נב.) אגד כלי שמיה אגד וכיון דאגד כלי למעלה מיו"ד כשנח העירוב למטה [ג] אין בהנחה זו איסור הוצאה (הואיל) ואחר שנח ברה"ר יכול ליטלו ולאוכלו ומיהו אפילו לא שמיה אגד אין כאן איסור הוצאה הואיל ונח בכלכלה למטה מעשרה דהוי כרמלית אם רוחב ד' ואין בהטייה זו איסור דאוריתא: **איתיביה** רב בר שבא בו'. לפ"ה דפי' לעיל גבי אילן הנוטה חוץ לד"א דלמטה מיו"ד הוי עירוב הואיל ומצי לאתויי פחות פחות מארבע צריך לחלק בין הואיל דהכא להתם: **מוליכו.** פ"ה ועל ידי שלוחו קאמר דאיהו אפילו בלא פת קני ליה שביתה ופי' כן משום דבסוף מי שהוציאוהו (לקמן נא.:) [ד] פסקינן כרב נחמן ואליבא דרבי יהודה דאחד עני ועשיר מערב ברגליו: ואמאי דהכי קאמר ואם נאו דאיתה גבוהה עשרה או שאינה רחבה ארבעה אין עירובו עירוב ולהכי מתמהינן אינה גבוהה עשרה אדרבה כ"ש דעירובו עירוב דכשאינה גבוהה י' הויא כמאן דמנחה ברשות הרבים: **אלא.** האי ואם נאו דקתני נאו אגובהה קאי אלא ארוחב קאי והכי קאמר גבוהה י' והניחה בראשה אם יש ברחבה ד' הוי מקום חשוב להנחת עירוב עירובו עירוב ומשום דהוא ברה"ר ועירובו ברה"י לא מיתסר כדאמר דהנותן את עירובו יש לו ד' אמות ואם נאו דגבוהה י' ואינה רחבה ד' אין עירובו עירוב דכיון דגבוהה עשרה ואין העירוב מונח על גבי מקום ד' הוה ליה כמונח באויר ומדוקא שמעינן הא אינה גבוהה עשרה אפילו אינה רחבה ד' עירובו עירוב דכיון דלמטה מעשרה הויא לה כמאן דמנחה אארעא דמיא דכל למטה מי' קלוטה כמה שהונחה דמיא[ה]: **גבוהה עשרה.** דמידלייא מרה"ר צריך שיהא ברוחבה ארבעה שיהא שם מקום חשוב: **אינה גבוהה עשרה אין צריך שיהא.** רוחבה ד' דאפילו פחות מד' עירובו עירוב דכל למטה מעשרה כמאן דמנחה אארעא היא: **כמאן.** מתרץ רבינא לעיל [ע"א] אע"ג דחוקקין להשלים ואיכא רוחב ד' לא הוי רה"י משום דאין בעיקרו ד' דלא כר' יוסי בר' יהודה: **טרסקל.** סל רחב ד' וזרק מרשות הרבים ונח על גביו חייב שהרי זרק מרשות הרבים לרה"י. אלמא אע"ג דקנה אינו רחב ד' הוי רה"י הואיל ועליונו ד' דאמרינן גוד אחית והכי מפרש בהזורק[ו]: **האם הדרן מחילות.** הטרסקל סובבתם[ז] את הקנה שהרי תחוב באמצעיתו וכי אמרינן גוד אחית מחילות הטרסקל עד הקרקע נמצא קנה מוקף מחילות שחללו ארבעה ותו ליכא למימר מידי: **הכא לא הדרן מחילות.** דכלכלה אינה מקפת את עביו של אילן וכי אמרינן גוד אחית אכתי אית לן למימר חוקקין להשלים לאיצטרופי כלכלה בהדי אילן ותרתי לא אמרינן. ואית דמפרשי כמאן דלא כר' יוסי אנעץ קורה קאי דקא"ר יהודה קורה שאין בראשה ד' מלמעלה לא הוי רה"י ואמרינן הא דלא כר' יוסי דאמר טרסקל הוי רשות היחיד ומוקמית לה בשאין רחב ארבעה ולאו מילתא היא אדא דבהדיא מפורש בהזורק[ו] ומותבינן מינה אדרב הונא דאיירי בבוליינתא דמישן שרחבות למעלה וקלרות למטה ואותבינן וימא גוד אחית מחיצתא מי לא תניא ר' יוסי בר ר' יהודה כו' אלמא טעמא משום גוד אחית הוא ונמצא תחתונו של קנה מוקף מחילות בחלל ארבעה ואי כשאין טרסקל רחב ד' כי אמרינן גוד אחית מאי הוי ועוד בכל דוכתא דאמר פחות פחות מד' לאו רשות הוא אמאי לא אמרינן כמאן דלא כרבי יוסי בר' יהודה כדאמר הכא: **רבי ירמיה אמר.** לעולם מתניתין דלעיל [ע"א] ריפא וסיפא ברוחב ד' ודקא קשיא לך כי נתנו בכלכלה מאי הוי: **שאני כלכלה הואיל.** ואורוכה היא יכול לנטותה ולא יעקרנה מתחייתה ויטה ראשה אחד עד שיהא לתוך י' ויטול את עירובו: **מביב רב בר שבא כילד הוא עושה.** מתניתין היא[ט] ביו"ט שלפני השבת ורלה לערב לשני הימים כילד הוא עושה מוליכו בראשון בערב יו"ט לסוף אלפים. ועל ידי שלוחו קאמר דאי איהו גופיה בלא פת נמי קני ליה שביתה כיון דהתם יתיב וקדיש עליה יומא: **ומחשיך עליו.** עד שיקנה לו העירוב: **ונטלו ובא לו.** שאם יניחנו שם שמא יאבד ושוב אין לו עירוב ליום המחרת כדקתני מתניתין [לא.] נאכל עירובו בראשון עירובו לראשון ואין עירובו לשני וחוזר ומוליכו בשני שהוא ערב שבת ומחשיך עליו ואוכלו שם אם ירלה להביאו אי אפשר דשבת הוא ואם יו"ט אחר השבת הוא על כרחו יניחנו שם ע"ש ולמחר ילך וירלה אם עדיין ישנו שם ויחשיך עליו יהא לו עירוב לשני ואם אבד ישב בביתו. קתני מיהת המערב צריך להוליך עירובו לסוף אלפים ואמאי צריך להוליכו משעשאו לשם עירוב נימא אף על גב דלא אמטייה כמאן דאמטייה דמי דהא אמרת הואיל ויכול לנטותה והא הכא כמאן דלא אמטייה היא דהא הוא ברה"ר ועירובו ברשות היחיד וקאמרת הואיל ויכול לנטותה ומה לי הואיל ויכול לנטותה ומה לי יכול להביאה. והאי דנקט לאותובי מתניתין דיום טוב ושבת משום דלא תנן במשנה אחריתי הולכת עירוב בהדיא כי הכא:

רב ניסים גאון

סבר לה כר' מאיר דאמר חוקקין להשלים. כבר פירשנוהו לשעבר.

רבינו חננאל

ור' סבר לה כר' יהוד' דאמר בעינן על גבי מקום ד' וליכ'. [סבר לה כר' מאיר דא' חוקקין להשלים כדי להיות עירובו עירוב אבל להחשב האילן עצמן] ד' טפחים לא. מאי ר' יהוד', דתניא נעץ קורה ברשות הרבים להניח עירובו עליה, גבוהה י' טפחים ורחבה ד' עירובו עירוב, אין גבוה י' טפחים אין צריך בראשו ד', ואפי' אין בראשו ד' הוא ועירובו במקום אחד הן. [כמאן דלא] כר' יוסי בריה. דתניא רבי יוסי ב"ר יהוד' אומר נעוץ קנה ברה"ר והניח בראשו טרסקל וזרק ונח על גביו חייב. כלומר דרשות היחיד היא. ור' יהוד' סבר גבוה י' ואינו רחב[ג]) ד' רה"ר היא דתני עירובו עירוב. ודחינן אפילו תימא ר' יוסי כאבוה סבירא ליה, ושני טרסקל הואיל והדרן מחיצתא. אבל (לא) עמוד או קורה דלא הדרן מחיצתא לאו כרשות היחיד היא. ר' ירמיה אמר שאני כלכלה הואיל ויכול לנטותה ולהביאה בתוך עשרה טפחים. אע"ג שלא הביאה כמי שהביאה נחשבת. אי הכי הא דתנן כיצד היה עושה, מוליכו בראשון ומחשיך עליו נוטלו ובא לו,

---

ג) גראה דל"ל גבוה י' ואינו רחב ד' למטה רה"ר היא כנ"ל. ולגי' רבינו פירושו הוא כמו שכתב התוס' בד"ה כמאן ודו"ק.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ועירובו במקום אחד הוא אלא: (ב) רש"י ד"ה מתיב רב וכו' מתני' היא. נ"ב לקמן לח: (ג) תוס' ד"ה הואיל וכו' כשנח העירוב למטה מעשרה אין בהנחה: (ד) ד"ה מוליכו וכו' דבסוף מי שהוציאוהו. נ"ב דף נא ע"ב ועי' שם דאחד עני ואחד עשיר אפי' לא משכה לו בדרך:

מוסף רש"י

חוקקין להשלים. דכר שאין בו שיעור ויש שם עובי ורחב לחקוק ולהשלים לכשיעור, אמרינן כמאן דחקוק דמי (שבת ז:) רואין אותו כאילו חקוק (לקמן קא:). וזרק ונח על גביו חייב. טרסקל אין עמוד י' ואנו מודדים לו גובה י', שמדת הקנה עולה לו בגובהו, והקנה אין רחב ד' אלא שאנו אומרים בתחילת הטרסקל גוד אחית ומגלגלו מקיפות את הקנה והוו לזו היקף המחיצות מן הקרקע ולמעלה לשויה רלאשו רשות היחיד (שבת קא. וכעי"ז שם ה.). מוליכו. הבלית, בראשון. ערב יו"ט שלפני השבת, ומחשיך עליו. עד שיקנה העירוב, ונוטלו ובא לו. שמא יאבד ושוב אין לו עירוב בשני, כדקתני נאכל עירובו בראשון וכו' ומחר ומוליכו בשני וכו' (לקמן לח.).

(ה) [שבת ז: ק. לעיל יא: לקמן קא: יומא יא:], (ו) [שבת ה. קא., ג) לקמן לא., ד) [שבת ד.], (ה) [שבת קא.], ו) בס"א: סובבות, ז) [שם], ח) [בתוס' הרא"ש ליתא: אם היא שוה לגבי האילן],

אמאי נימא כיון דאי בעי לאמטויי מצי ממטי ליה כו'. פ"ה הא דנקט לאתויה ממתניתין דיו"ט ושבת משום דלא תנא במשנה אחריתי הולכת עירוב בהדיא כדהכא ולר"י נראה לדוקא מי"ט פריך אבל מהא דבעיר [ה] הולכת עירוב להבא לערב בערב שבת לא מצי למיפרך דהא בין השמשות שהוא שעת קניית עירוב לא מצי לאמטויי התם משום איסור הוצאה ואין לייסד דברי רש"י דודאי מהולכת עירוב של כל השנה [לא] היה יכול להקשות למה היה צריך להוליכו עד מקום השביתה לא היה צריך רק להוציאו מביתו ולהניחו ברשות הרבים במקום קרוב כשיעור שני תילתי מיל או אלא שהם שיעורי בין השמשות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דאי בעי ממטי ליה פחות פחות מד' עד מקום השביתה הא לרבנן דר' לא מצי לאמטויי פחות פחות מד' אמות הלכך צריך להוליכו עד מקום השביתה ולרבי נמי איכא למימר דהא דצריך להוליכו עד מקום השביתה היינו כשבביתתו ברה"י הוא ויש רה"ר בין ביתו למקום שביתתו. ועוד נראה לר"י דאף כשבביתתו ברה"ר צריך להוליכו גם לרבי עד מקום שביתתו דמודה רבי שיש להחמיר בשבות בפחות מארבע אמותיו כמו שמודה בקנה דגזר שמא יקטוס משום דבקל יבא לידי איסור שבת דאוריתא וה"ה דבהאי שבות נמי יש להחמיר וכי משני גזירה משום יו"ט אחר שבת כו' הוה מצי לשנויי גזירינן אטו כל שבת דעלמא דבכמה דוכתין [ו] אמר גזירה יו"ט אטו שבת אלא דעדיפא למגזר יו"ט אטו יו"ט א"נ אע"ג דבעלמא גזרינן בעירוב דמקילינן טפי לא הוה גזרינן יו"ט אטו שבת: **גזירה אטו יו"ט שחל** להיות אחר השבת. והא דאמר לעיל [ז] גבי אילן כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ולא גזרינן משום יו"ט שחל להיות אחר השבת אי לפני השבת דאז ממה נפשך אסור להשתמש באילן היינו משום דהתם היא גופא לא הוא אלא משום שבות ואינו אסור ליטלו אלא מדרבנן אבל הכא דביו"ט שחל להיות אחר השבת אי אפשר להוליכו משום איסור הוצאה דאוריתא גזרי' שאר יו"ט אטו הא: **אן בראש המגדל למטה מעשרה אין עירובו עירוב.** פי' בקונט' בלשון ראשון דלא מצי למשקלי מכרמלית ולאתויי לראש המגדל שבות שם דממטי ליה דרך אויר רה"ר לרה"י וקשה דאמאי אינו עירוב הא ליכא איסורא דאוריתא וכרבי אתיא מדפריך בתר הכי אי איכא כותא ומתנא ה"נ ואע"ג דבאגודו בידו איכא נמי איסורא דרבנן לכך נראה דלא הוי כרמלית אלא רה"ר כגון שהוא בטפח תשעי ורבים מכתפין עליו או בחורי [ד] רה"ר דהוי כרה"ר ול"ע דכי נמי הוי רה"ר אם בכה"ג הוי מושיט הואיל ואינו מושיט דרך קרקע רה"ר ואי לא הוי מושיט ל"ל דמיירי שאי אפשר להושיט מראש המגדל ולטול אלא דרך כותא שכנגד העירוב צריך להביאו לתוך המגדל ומשם יביאנו למקום שביתתו: **הכי** נמי נימא **הואיל ויכול לנטותו.** נראה לר"י דקסבר הש"ס דכי נמי יטה ראש המגדל הוי שביתתו בראש המגדל כ"ז שאין ראש התחתון זז ממקומו דאם בשמטה ראש המגדל שביתתו לעולם במקום שהיה ראשו בתחילה כשהיה זקוף דהיינו כנגד הראש התחתון א"כ מאי משני הכא במגדל אדוך עסקינן דאי ממטי ליה קא נפיק חוץ לד' אמות מה לנו במה שיצא ראש העליון חוץ לד' אמות כיון שאין שביתתו שם אלא ודאי שביתתו לעולם [ח] בראש המגדל ולהכי במגדל אדוך אי אפשר לנטותו דאי ממטי ליה נפיק ליה חוץ לד' אמות ונמצא מרוחק מעירובו ארבע אמות ולא יוכל להביא עירובו לראש המגדל אפילו לרבי כדפי' לעיל דמודה בשבות בפחות פחות מד' אמות דאסור אי נמי אינו עירוב כדפ"ה משום שנמצא שביתתו מתרחקת מד' אמות הראשונות ואין זה מקומו והוי כאלו מסיר כל המגדל ממקומו הראשון ומעמידו חוץ לד' אמות דהשתא שביתתו בקרקעית המגדל שהיה בתחילה והואיל [ט] ושקיל ליה כוליה האי ודאי לא אמרו: **אי איכא כוותא ומתנא.** הא דלא פריך לעיל נמי הכי גבי אילן משום דאין דרך מתנא להיות גבי אילן ואין לומר דנייתי דכולי האי ודאי לא אמרינן הואיל אי נמי יש לומר דהשתא דוקא פריך מכיון דאמר הואיל ויכול לנטותו: אי

אמאי נימא כיון דאי בעי לאמטויי מצי ממטי ליה אע"ג דלא אמטייה כמאן דאמטייה דמי א"ר זירא גזירה משום י"ט שחל להיות אחר שבת איתיביה נתכוון לשבות ברה"ר והניח עירובו בכותל למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב למעלה מי' טפחים אין עירובו עירוב נתכוון לשבות בראש השובך או בראש המגדל למעלה מי' טפחים עירובו עירוב למטה מי' טפחים אין עירובו עירוב ואמאי הכי נמי נימא הואיל ויכול לנטותו ולהביאו לתוך עשרה א"ר ירמיה הכא במגדל מסומר עסקינן רבא אמר אפילו תימא במגדל שאינו מסומר והכא במגדל ארוך עסקינן דאי ממטי ליה פורתא [ח] אזיל חוץ לארבע אמות היכי דמי אי דאיכא כוותא ומתנא לייתיה בכוותא ומתנא דלית ליה כוותא ומתנא: נתנו בבור אפילו עמוק מאה אמה וכו': האי בור דקאי היכא אילימא דקאי ברשות היחיד

פשיטא

אמאי נימא כיון דיכול למיזל ולאמטויי לעירובו אע"ג דלא אזל ואמטייה כמאן דאזיל ואמטייה דמי. ופריק ר' זירא גזירה משום יום טוב אחר השבת שאינו יכול לילך בעירובו בשבת לפיכך הצריכוהו דלא תהוי עירוב עד דממטייה ליה. **איתיביה נתכוון לשבות ברשות הרבים ונתן עירובו בכותל למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב.** שהוא ברשות הרבים ועירובו ברשות היחיד, נתכוון לשבות בראש השובך או בראש המגדל אם עירובו בכותל למעלה מעשרה הוא עירובו עירוב, למטה מי' אין עירובו עירוב. שהרי הוא ברשות היחיד ועירובו ברשות הרבים. ואמאי נימא כיון דיכול לנטות את המגדל ולהביאו בתוך עשרה כמאן דאמטי' דמי והרי הוא נמי ברשות הרבים הוא שובת, [ו]אמאי קתני אין עירובו עירוב. ופריק ר' ירמיה הכא במגדל מסומר עסקינן דלא יכול למינטיה. רב פפא אמר אפילו תימא במגדל [שאינו] מסומר, והכא במגדל ארוך עסקינן, דאי מנטי ליה נפיק חוץ לד' אמות, והרי אמרו המניח עירובו יש לו ד' אמות וכו'. ואסיקנא דלית ליה כוותא ומתנא לאיתויי עירוב גביה. **נתנו בבור** אפילו עמוק ק' אמה הרי זה עירוב כו'.

הגהות הב"ח

(ה) גמ' דאי ממטי ליה פורתא נפיק ליה חוץ: (ב) רש"י ד"ה ל"ל שמעתי ל"ל לא שמעתי וכו': (ג) בא"ד מתרחקת מד' אמותיו: (ד) תוס' ד"ה אי בראש כו' וכו' אי בחורי רה"י דהוי כרה"י וכ"ל: (ה) ד"ה הכי נמי וכו' והואיל ואי שקיל ליה:

הגה"ה

אבל כשבביתתו ברה"ר לא יצטרך להוליכו עד מקום השביתה וע"כ כן ל"ל האמת לפירוש הקונ' דאי לעולם צריך להוליכו עד מקום השביתה א"כ תיקשי ליה מרבי ולא יוכל לתרץ מה שמתרץ גזירה אטו י"ט שלאחר שבת. ע"כ:

ח"ר זירא. הא דאמרו רבנן לכל המערבין להוליך עירובן למקום שביתתן גזירה משום יו"ט אחר השבת דאי בעי לאמטויה בשבת לערב ליום המחרת לא מצי ממטי ליה וצריך להוליכו מערב שבת ואי אמרת בעלמא נשבקיה בביתיה משום הואיל הכי נמי אתי למיסמך עליה ונפיק על עירוב שביתתו [ו] ביו"ט אחר השבת והתם אפילו הואיל ליכא: **והניח עירובו בכותל.** סמוך למקום שביתתו חוץ לארבע אמות קאמר וכדאוקימנא [לב:] בגילון דאי חוץ לארבע אמות אפילו למעלה מי' נמי עירובו עירוב דהנותן את עירובו יש לו ארבע אמות: **למטה מעשרה עירובו עירוב.** ואע"ג דעירובו חוץ לארבע אמותיו מצי שקיל ליה ואיתויי פחות פחות מארבע אמות דהא אפילו בשבת לא אסיר כי האי גוונא אלא משום שבות דרבנן והכא בין השמשות הוא לא גזור: **למעלה מעשרה אינו עירוב.** דאי נפיק חוץ לארבע אמותיו קאי ברה"ר ולא מצי למשקליה מרה"י דהוא ברה"ר ועירובו ברה"י והכא ליכא למימר כמאן דאמי דהא חוץ לארבע אמותיו הוא: **נתכוון לשבות.** שביתתו בראש המגדל והוא גבוה הרבה והניח עירובו לתוכו: **אם למעלה מעשרה.** הניחו עירובו עירוב ואע"פ שאינו יכול ליטלו משם ולהביאו למקום שביתתו דהא ממטי ליה מרה"י לרה"ר דרך אויר רה"ר וקיימא לן [ג] במושיט דאפילו למעלה מי' חייב הרי יכול לירד ולאוכלו במקום שהוא מונח שם דכיון דלמעלה מעשרה הוא הוי כבמקום שביתתו ממש דכל למעלה מעשרה עד לרקיע חדא רשותא היא: **למטה מי'.** כגון שיש עליות למגדל זו למעלה מזו והניחו בעליה שלמטה מי' דהוא כרמלית: **אין עירובו עירוב.** דהא לא מצי למישקליה מההוא כרמלית ואיתויי לראש המגדל ששובת שם משום דאויר רה"ר דממטי ליה דרך אויר רה"ר לרשות היחיד ואי נחית ואכל ליה התם נפיק ליה ממקום שביתתו ואזל סעודה דראויה מבעוד יום במקומו בעינן: **ואמאי.** למטה מי' אינו עירוב נימא הואיל ויכול לנטות המגדל ולהשליכו למטה ונמצא מקום שביתתו מוטל לארץ ברשות הרבים ושקיל ליה מכרמלית ואכיל ליה במקום שביתתו דהא לא גזרו על השבות דהא על כרחך רבי היא מדתני ריש הניח עירובו בכותל למטה מעשרה עירובו עירוב ואף על גב דהוא ברה"ר ועירובו בכרמלית: **במגדל המסומר.** תקוע במסמרות בכותל ואינו יכול לנטות: **במגדל ארוך.** הרבה יותר מד' אמות: **דכי ממטי ליה.** למגדל עד דהוי ראשו למטה מי' נפיק ליה ראשו חוץ לד' אמות ממקום שהיה המגדל יושב בתחילה וכי שקיל ליה ואמטי ליה עד ראש המגדל ואכיל ליה אישתכח דלא קאי בד' אמות שנתכוון לשבות בהן: **ואי איכא כוותא ומתנא כו'.** כוותא חלון מיתנא חבל. אם [ד] ארובה בראש המגדל ויש חבל בידו וקשור בעירוב ואפילו כשהוא בכרמלית למטה מי' יביאנו אצלו דרך תוכו של מגדל דהא מכרמלית לרשות היחיד הוא: [ה] ל"א שמעתי ועיקר **נתכוון לשבות בראש המגדל או בראש השובך.** אהניח עירובו בכותל קאי וקתני דהשתא הוי איפכא דאי למעלה מי' הניחו בכותל עירובו עירוב שהמגדל אצל הכותל ויכול להביאו אצלו ואין הפסק ביניהן למטה מי' כגון בטפח תשעי ורבים מכתפין עליו והוי רה"ר אין עירובו עירוב דלא מצי מייתי ליה מרה"ר לרה"י ואמאי נימא הואיל ויכול לנטות המגדל של מקום שביתה ולהביאו לתוך רה"ר דניהוי ראש המגדל כרמלית דרחב ד' ואינו גבוה י' נפק ליה מחוץ לד' אמות מרחיק ראש המגדל מן העירוב ארבע אמות ולא מצי למשקליה ולאיתויי לראש המגדל ונמצא מעבירו ד' אמות דרה"ר אי נמי נמצאת שביתתו מתרחקת [ג] ארבע אמותיו הראשונות ואין זה מקומו. מתנא חבל כוותא חלון. אם יש חלון במגדל כנגד מקום שהעירוב שם ויש חבל קטן בידו וקשור חבל בעירוב מבעוד יום אפילו כשהוא ברה"ר למטה מי' וראש השני יהא במגדל יביאנו אצלו דכיון דאיגודו בידו אינו אצלו משום שבות כי מייתי ליה מרה"ר לרה"י כדתנן בריש המונח תפילין [ד] היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו אפילו בארץ עצמו גוללו אצלו שאין לך דבר שהוא משום שבות עומד בפני כתבי הקודש אלמא היכא דאיגודו בידו שבות בעלמא הוא ואמי אליבא דרבי דאמר לא גזרו על השבות בין השמשות: הכי

אי

אמאי נימא כיון דאי בעי לאמטויי מצי ממטי ליה כו'. פ"ה הא דנקט לאתויה ממתניתין דיו"ט ושבת משום דלא תנא במשנה אחריתי הולכת עירוב בהדיא כדהכא ולר"י נראה לדוקא מי"ט פריך אבל מהא דבעיר [ה] הולכת עירוב להבא לערב בערב שבת לא מצי למיפרך דהא בין השמשות שהוא שעת קניית עירוב לא מצי לאמטויי התם משום איסור הוצאה ואין לייסד דברי רש"י דודאי מהולכת עירוב של כל השנה [לא] היה יכול להקשות למה היה צריך להוליכו עד מקום השביתה לא היה צריך רק להוציאו מביתו ולהניחו ברשות הרבים במקום קרוב כשיעור שני תילתי מיל או אלא שהם שיעורי בין השמשות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דאי בעי ממטי ליה פחות פחות מד' עד מקום השביתה הא לרבנן דר' לא מצי לאמטויי פחות פחות מד' אמות הלכך צריך להוליכו עד מקום השביתה ולרבי נמי איכא למימר דהא דצריך להוליכו עד מקום השביתה היינו כשבביתתו ברה"ר הוא ויש רה"ר בין ביתו למקום שביתתו.

ועוד נראה לר"י דאף כשבביתתו ברה"ר צריך להוליכו גם לרבי עד מקום שביתתו דמודה רבי שיש להחמיר בשבות בפחות מארבע אמותיו כמו שמודה בקנה דגזר שמא יקטוס משום דבקל יבא לידי איסור שבת דאוריתא וה"ה דבהאי שבות נמי יש להחמיר וכי משני גזירה משום יו"ט אחר שבת כו' הוה מצי לשנויי גזירינן אטו כל שבת דעלמא דבכמה דוכתין [ו] אמר גזירה יו"ט אטו שבת אלא דעדיפא למגזר יו"ט אטו יו"ט א"נ אע"ג דבעלמא גזרינן בעירוב דמקילינן טפי לא הוה גזרינן יו"ט אטו שבת: **גזירה אטו יו"ט שחל** להיות אחר השבת. והא דאמר לעיל [ז] גבי אילן כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ולא גזרינן משום יו"ט שחל להיות אחר השבת אי לפני השבת דאז ממה נפשך אסור להשתמש באילן היינו משום דהתם היא גופא לא הוא אלא משום שבות ואינו אסור ליטלו אלא מדרבנן אבל הכא דביו"ט שחל להיות אחר השבת אי אפשר להוליכו משום איסור הוצאה דאוריתא גזרי' שאר יו"ט אטו הא: **אן בראש המגדל למטה מעשרה אין עירובו עירוב.** פי' בקונט' בלשון ראשון דלא מצי למשקלי מכרמלית ולאתויי לראש המגדל שבות שם דממטי ליה דרך אויר רה"ר לרה"י וקשה דאמאי אינו עירוב הא ליכא איסורא דאוריתא וכרבי אתיא מדפריך בתר הכי אי איכא כוותא ומתנא ה"נ ואע"ג דבאגודו בידו איכא נמי איסורא דרבנן לכך נראה דלא הוי כרמלית אלא רה"ר כגון שהוא בטפח תשעי ורבים מכתפין עליו או בחורי [ד] רה"ר דהוי כרה"ר ול"ע דכי נמי הוי רה"ר אם בכה"ג הוי מושיט הואיל ואינו מושיט דרך קרקע רה"ר ואי לא הוי מושיט ל"ל דמיירי שאי אפשר להושיט מראש המגדל ולטול אלא דרך כותא שכנגד העירוב צריך להביאו לתוך המגדל ומשם יביאנו למקום שביתתו: **הכי** נמי **נימא הואיל ויכול לנטותו.** נראה לר"י דקסבר הש"ס דכי נמי יטה ראש המגדל הוי שביתתו בראש המגדל כ"ז שאין ראש התחתון זז ממקומו דאם בשמטה ראש המגדל שביתתו לעולם במקום שהיה ראשו בתחילה כשהיה זקוף דהיינו כנגד הראש התחתון א"כ מאי משני הכא במגדל אדוך עסקינן דאי ממטי ליה קא נפיק חוץ לד' אמות מה לנו במה שיצא ראש העליון חוץ לד' אמות כיון שאין שביתתו שם אלא ודאי שביתתו לעולם [ח] בראש המגדל ולהכי במגדל אדוך אי אפשר לנטותו דאי ממטי ליה נפיק ליה חוץ לד' אמות ונמצא מרוחק מעירובו ארבע אמות ולא יוכל להביא עירובו לראש המגדל אפילו לרבי כדפי' לעיל דמודה בשבות בפחות פחות מד' אמות דאסור אי נמי אינו עירוב כדפ"ה משום שנמצא שביתתו מתרחקת מד' אמות הראשונות ואין זה מקומו והוי כאלו מסיר כל המגדל ממקומו הראשון ומעמידו חוץ לד' אמות דהשתא שביתתו בקרקעית המגדל שהיה בתחילה והואיל [ט] ושקיל ליה כוליה האי ודאי לא אמרו: **אי איכא כוותא ומתנא.** הא דלא פריך לעיל נמי הכי גבי אילן משום דאין דרך מתנא להיות גבי אילן ואין לומר דנייתי דכולי האי ודאי לא אמרינן הואיל אי נמי יש לומר דהשתא דוקא פריך מכיון דאמר הואיל ויכול לנטותו: אי

אי למעלה אמאי וכו'. הוה מצי למימר משום דהנותן עירובו יש לו ד' אמות אלא דבעי לשנויי אפילו נתכוון לשבות חוץ לד' אמות מן הכור דומיא דריש ולעיל גבי אילן לא רצה לתרץ דנתכוון לשבות חוץ לארבע אמות דרגילות הוא לשבות בעיקרו של אילן:

והאורבנין. פ"ה אורשרי"ש ואינו נראה לאותו כשהוקשה נעשה עץ גמור והוה ליה למחשב בברייתא לעיל ולחלק בין עוזרדין לשאין עוזרדין כדמפליג גבי קנים ונראה לי שהוא שם מין ירק: **ואמאי** הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר. וא"ת והא השתא ס"ד דבמגדל עץ איירי דהוי כלי מדקא משני הכא במגדל של לבנים עסקינן ועוד דשתם מגדל שבשה"ש של עץ וא"כ מאי פריך הרי מותר לשבר את הכלי וליטול מה שבתוכו כדתנן בפ' חבית (שבת דף קמו.) שובר אדם את החבית ליטול ממנה גרוגרות וטעמא כדאמר בסמוך [ו] משום דאין בנין וסתירה בכלים וי"ל דמשמע ליה במגדל גדול דשייך ביה בנין וסתירה דאי בקטן דהוי כלי מ"ט דר"א דפליג ועוד דבכלי נמי שייך בנין וסתירה כדאמר בהבונה (שם דף קב.) האי מאן דעייל שופתא בקופינא דמרא חייב משום בונה והא דקאמר בסמוך דמר סבר כלי הוא ואין בנין בכלים כו' היינו בהנהו דאמר נוטלין אבל לא מחזירין דלא הוי בנין וסתירה גמורה או כדמוקי במסקנא במנעול קטיר במיתנא ומדמוקי לה בקטיר במיתנא משמע דווקא בהכי שרי אבל לשבר הכלי ולקלקלו אסור דשפיר שייך בנין וסתירה בכלים והא דשרי לשבר החבית הא מוקי לה בצילה פרק המביא (דף לג:) במוסתקי פירוש תחיכות המדובקות יחד ואף על גב דאליבא דרבי אליעזר דאמר קטמו להריח בו פטור אבל אסור מוקי לה במוסתקי דפריך ולית ליה לר"א שובר אדם את החבית וכו' לרבנן נמי צריך לאוקומא הכי דמודים אי הוה חייב חטאת לאות בו שיניו דהוי אסור בקטמו להריח והא דבעי לרב ששת בפרק חבית (שבת דף קמו.) מהו למברו חביתא בבורטיא במוסתקי איירי ומיהו בירושלמי קאמר אמתני' דהכא הדא דתימא במגדל של אבן אבל במגדל של עץ נעשה כשובר את החבית ליטול ממנה גרוגרות משמע דבלא מוסתקי נמי שרי בכלי של עץ: **נוטל** ממקום הפחת. פירש"י ולא מיתסר משום מוקצה דסתמא כר"ש וקשה למהר"י דאמר ברים בילה (דף ג:) דביו"ט סתם לן תנא כרבי יהודה הא סתם לן תנא כר"ש נמי והך סתמא עדיפא דהויא בתראה ומיהו רש"י תירץ בצילה דהא דנוטל ממקום הפחת לא חשיב מוקצה דאיכא דאמרי דהוי דרבנן דמוקי באוירא דליבני דכך נמי אמרינן בהמביא (שם דף לד:) טבל מוכן הוא אבל שבת שאם עבר ותקנו ממוקן משמע דלא חשיב מוקצה כיון דלא רכיב עליה איסורא דאוריתא ומהר"י נראה לתרץ דהך לא חשיב סתמא דלא מצי למיתני דברי ר"ש ולא קתני חשיב ולאי סתמא: **והאמר** ר' זירא ביו"ט אמרו וכו'. והוה מצי לאוקמי כרבי דבהני אוירא דליבני לית (ד) ליה איסורא אלא מדרבנן דכתיב בהמביא (ביצה לא:) כיון דשרגינהו אקליהו אלא דיחיה ליה לאוקומה כרבנן כרבא דאוקי לעיל סיפא כרבנן ועי"ל דאם כן טעמא דר"א דאסר משום דסבר כרבנן ולא ניחא ליה לאוקמא פלוגתייהו בפלוגתא דרבי ורבנן:

חסורי

הכי גרסינן פשיטא רשות היחיד עולה עד לרקיע וכי היכי דסלקא לעיל ה"נ דנחתא לתחת ואלא דקאי ברשות הרבים דנתכוון לשבות היכא אי למעלה (ה) הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא אי למטה פשיטא הוא ועירובו במקום אחד לא צריכא דקאי בכרמלית ונתכוון לשבות למעלה ורבי היא דאמר (ו) כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות: **מתני'** (ז) נתנו בראש הקנה או בראש הקונדס בזמן שהוא תלוש ונעוץ אפילו גבוה ק' אמה הרי זה עירוב: **גמ'** רמי ליה רב אדא בר מתנא לרבא תלוש ונעוץ אין לא תלוש ונעוץ לא מני רבנן היא (ח) דאמרי כל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות והא אמרת רישא רבי רישא רבי וסיפא רבנן א"ל כבר רמי ליה רמי בר חמא לרב חסדא ושני ליה רישא רבי וסיפא רבנן רבינא אמר כולה רבי היא וסיפא (ט) גזירה שמא יקטום: ההוא פולמוסא דאתא לנהרדעא אמר להו רב נחמן פוקו עבידו כבושי כבשי באגמא ולמחר ניזיל וניתיב עלויהו איתיביה רמי בר חמא לרב נחמן ואמרי לה רב עוקבא בר אבא לרב נחמן תלוש ונעוץ אין לא תלוש ולא נעוץ לא א"ל התם בעוזרדין ומנא תימרא דשני לן בין עוזרדין לשאין עוזרדין (י) דתניא (יא) הקנין והאטדין וההגין מין אילן הן ואינן כלאים בכרם ותניא אידך (יב) הקנים והקידן והאורבנין מין ירק הן והן כלאים בכרם קשיא אהדדי אלא ש"מ כאן בעוזרדין כאן בשאין עוזרדין ש"מ וקידה מין ירק הוא (יג) והתנן אין מרכיבין פגם ע"ג קידה לבנה מפני שהוא ירק באילן אמר רב פפא קידה לחוד וקידה לבנה לחוד: **מתני'** נתנו במגדל (יד) ואבד המפתח הרי זה עירוב ר"א אומר אם אינו יודע שהמפתח במקומו אינו עירוב: **גמ'** ואמאי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא רב ושמואל דאמרי תרוייהו הכא במגדל של לבנים עסקינן ור"מ היא דאמר פותח לכתחילה ונוטל (טו) דתנן (יב) בית שמילאהו פירות סתום ונפחת נוטל ממקום הפחת ר' מאיר אומר פותח ונוטל לכתחילה והאמר (יז) רב נחמן בר אדא אמר שמואל (יח) באוירא דליבני הכא נמי באוירא דליבני והא אמר רבי זירא (יט) ביו"ט אמרו אבל לא בשבת ה"נ ביו"ט אי הכי היינו דקתני עלה (כ) ר"א אומר אם בעיר אבד עירובו עירוב ואם בשדה אבד אין עירובו עירוב ואי ביום טוב מה לי עיר מה לי שדה

חסורי

אחת הן (כא) ור' אליעזר דברייתא סבר לה כרבי שמעון אי נמי ר' אליעזר דמתניתין לא אייתי אלא בשדה והוא ניהו רבי אליעזר דברייתא: אבל

יום טוב בבית שמלא פירות וסתום פותח לכתחילה ונוטל, הכא נמי פותח לכתחילה ונוטל בעירוב. ודחינן להא בבית שהוא מלא פירות וסתום וא"ר מאיר פותח לכתחילה ונוטל. תנא ביום טוב אמרו ולא בשבת. ופרקינן מתני' נמי ביום טוב קתני ולא בשבת. ואקשינן אי הכי הא דתני עלה ר' אליעזר אומר אם בעיר אבד עירובו עירוב כו', ואי ביום טוב שרי ליה לאיתויי מה לי בעיר ומה לי בשדה.

סז א ב מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה י טור שו"ע ס"ח סי' תט סעיף ג:

סח ג מיי' פ"ה מהלכות כלאים הלכה יט:

סט ד מיי' פ"ב מהל' י"ט הלכה ט טור שו"ע ס"ח סי' תקיח סעיף ט:

רבינו חננאל

אוקימנא בבור העומד בכרמלית ונתכוון לשבות למעלה, ורבי היא דקאמר כל משום שבות לא גזרו רבנן עליו בין השמשות. **נתנו בראש הקנה** כו' עד בתלוש ונערץ. ש"מ דלא התירו בעירוב אבל בתלוש ונערץ. מכלל דבמחובר לקרקע אסור. כמאן כרבנן דפליגי על ר' ואמרי כל משום שבות גזרו עליו בין השמשות. ואקשינן רישא דתני נתנו באילן אוקימנא לר', סיפא דתני נתנו בראש הקנה שהוא תלוש ונערץ לרבנן, רישא רבי וסיפא רבנן. אמר רב חסדא אין, רישא רבי וסיפא רבנן. רבינא אמר כולה רבי היא, ובקנה מחובר אמאי לא, גזירה גזר כיון דהוא אינו יכול לנטותן שמא יקטמנו. **ההוא פולמוסא דאתאי לנהרדעא, אמר רב נחמן לתלמידיו פוקו כבשו כבשוה באגמא,** פי' כיבשו, כופו הקנים שבאגם ותנו עליהן עפר כדי שיהו נוחים לישב עליהן בשבת. **והקשו** עליו איך אתה מורה לעשות כן, וכי מותר להשתמש בקנים המחוברים לקרקע, **והאנן** תלוש ונערץ תנן, תלוש ונערץ אין מחובר לא. ופירק מתני' בקנים עוזרדין חזקים שהן כמין אילן, ואם יבא (להשוות) [להשתמש] בהן כיון שהן חזקים ואינו יכול לנטותן וליטול העירוב שעל ראשו, גזירה שמא יקטום. כי קאמינא בקנים דקין (שאין) [שאינן] עוזרדין שהן כמין ירק ונוחים להרכיבם ולנטותם ולא אתי לקוטמן, דהני לאו מין אילן נינהו ולא גזרי בהו רבנן. וביורק נמי דמפריך ליתנון דהא קשין הן לא מיפרכי לפיכך לא גזרו בהו. **והביא** ראיה לדבריו ממשנתינו דתנן הקנים מין אילן הם, ותניא הקנים מין ירק הם, קשיין אהדדי. ופריק הא דתני מין אילן בעוזרדין, והא דתניא מין ירק כשאינן עוזרדין. ואסיקנא קידה מין ירק הוא, אבל קידה לבנה מין [אילן] הוא. ויש מי שאמר אלקסט: **מתני' נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח כו'.** ואקשינן כיון שאין יכול ליטלו הוא במקום אחד ועירוב במקום אחר הוא. אמאי תנן (אין) עירובו עירוב. ופרקינן רב ושמואל דאמ' מתני' של בנין ור' מאיר היא דאמר במס'

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי למעלה אמאי הוא במקום אחד:

(ב) רש"י ד"ה תלוש וכו' משום דכי שקיל ליה משתמש: (ג) ד"ה עוזרדין שהוקשו וכו' שבות הס"ל ולא"כ מ"ה אעדין ותיבת עוזרדין נמחק: (ד) תוס' ד"ה והאמר וכו' דליבני לית ביה איסורא:

גליון הש"ם

גמ' ותניא אידך הקנים והקידן. עי' בר"ש פ"ח מ"ח דכלאים:

לעזי רש"י

פל"ו [פ"ל]. יתה. כלונס. אורשרי"ש [אושיירי"ש]. ערבות. דוד"א. פיגם (צמח).

מוסף רש"י

רשות היחיד עולה עד לרקיע. כל אויר שכנגד רה"י, בין אויר מלר בין אויר עמוד כרה"י גבוה י' ורחב ד', כנגדו עד לרקיע שם רשות היחיד עליו (שבת ז). **כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות.** דשבות שגזרו חכמים באיסורי שבת לא גזרו עליו אלא בשבת ולא בשאר ימות השמשות (שבת ח:). **גזרו עליו בין השמשות.** כשבת עצמה (לעיל ל:). **ונפחת.** מלא, **נוטל** ממקום הפחת. ולא אמרינן מוקצין מחמת איסור הן, דאין יכול לפתחו ביו"ט ואסח דעתו מעייהו, דכיון דלא הוה פתיחתו איסורא דאוריתא, כדמוקמינן ליה באוירא דליבני, ולא מוקצה גיהו, כדאמר רבי טבל (עי' ביצה לד:) שהוא מוכן אבל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן (ביצה לא:). **באוירא דליבני.** סדור של אבנים בלא טיט (שם).

(א) [לעיל לב: וש"נ], (ב) [שם וש"נ], (ג) [לעיל ל:], (ד) תוספתא פ"ג דכלאים הי"ג, (ה) כלאים פ"ח מ"מ ע"ש, (ו) [גירסת ירושלמי וי"ף ורא"ש ונעל בפניו ואבד], (ז) ביצה לא:, (ח) [שם ע"ש], (ט) [גירסת העיון אאורא ופירוש לביים סדוריס אחד ע"ג מביהו ואינו בעיין וכל דבר שסדור שם אבל זה או זה ע"ג זה קוראין לו כך בלשון פרסי], (י) [ביצה שם], (כ) [תוספתא פפ"ב ושם איתא רבי אלעזר], (ל) בס"ח טוסף: אלא תלשין ונעוצין בארץ, (מ) [לקמן פט.], (נ) [דף לה.].

אבל בשבת אין עירובו עירוב. דלא שרו ליה רבנן למיסתר: **נמצא המפתח.** בשבת: **אין עירובו עירוב.** דלית ליה דר"ש והא דר"ש בפ' כל גגות (ב) : **ואין מסירה כלום.** ואי בעי סתר ליה: **הקיש.** זב בתגרופו על גבי שידה כו': **טמאים.** מפני שהסיטן וכגון שהיה לבוש בית יד דלא מטמא בנגיעה אי נמי שהקישו בחתיכת עץ שבידו: **אהל הוא.** ולא מקבל טומאה: **ופסכרא.** דטעמא משום אהל ולאו אהל הוא: **ויסט.** שאינו תקוע יפה וכשמקיש בו ניסט טמא ואם כלי הוא שמחובר ותקוע אז כבד הרבה שאינו ניסט ממחמתו טהור: **וקתני נמי סיפא.** דקמייתא דהקיש ע"ג שידה אם היו ניסטין טמאין אפילו לרבי נחמיה ור"ש אלמא טעמייהו לאו משום אהל הוא: **הכלל ניסט מחמת לחו.** שהסיט את הכלי או את האהל ממש שניתקו ממושבו משהו: **מחמת רעדה.** שטפח ברגליו בקרקע ומחמת ניענוע הקרקע ניסט הכלי אף על פי שניתק מן הארץ טהור דכם כמו הוא: **דחולי עצמו.** אפילו לר' נחמיה הסיט ממש מחמת כחו טמא ואפילו אהל: **מחמת רעדה עסור.** ואפילו הוא כלי: **והכא ברעדה מחמת לחו.** שהקיש עליהן ממש ולא נתקן ולא הוסטו אלא רעדו: **ומסני'.** דעירוב במאי מוקמינן לה דהא לכ"ע אי גדול הוא אהל הוא ואמאי עירובו עירוב אי קטן שאינו ממחזיק מ' סאה בלח כלי הוא ומאי טעמא דר' אליעזר: **קטיר במחנה.** קשור המנעול בחבל: **וצעי סכינא למיפסקיה.** דאי הוה מצי למיפסקיה בידיה שפיר דמי אפי' לר' אליעזר דאין חתיכ' אסורה אלא הכא מקלקל הוא ושרי כדתניא במסכת בילה (דף לא:) תוספתא שבכלים מתיר ומפקיע וחותך. ואע"ג דהכא אהל הוא ואמרינן התם שבקרקע אסור לחתוך גזירה דרבנן היא דמיחזי כסותר ולא סותר בנין ממש הוא דהא פתיחת דלת בעלמא הוא כיון דשבות הוא לא גזרו עליו בין השמשות: **אלא לנורך תשמישן.** ועיקר תשמישו של סכין לא לחתוך חבלים הוא אלא לחם ובשר ואוכלין והכי פליגי תנא קמא לית ליה דרבי נחמיה הלכך עירובו עירוב דפסיק ליה למתניתא רבי אליעזר אומר אם בעיר אבד הרי זה עירוב דכי מדכר[ב] ליה מייתי ליה דרך קרפיפות ואם בשדה אינו עירוב דמיפסיק מנעול לא מצי כדרבי נחמיה: **מתני' נתגלגל חוץ לתחום אינו עירוב.** הואיל ויש מביתו שהוא לן שם עד עירובו יותר מאלפים אמה דממה נפשך כל היכא דקנה שביתה אי בביתו אי בעירובו לא מצי למיזל ולמשקליה: **נפל עליו גל.** מפרש בגמ' דבעי מרא וחצינא לפנויי דהוא מלאכה ולא שבות: **תרומה ונטמאת.** דלא חזיא לא לדידיה ולא לאחרייני: **משחשיכה.** כבר קנה עירוב בין השמשות ושבת הואיל והותרה הותרה: **ספק.** אם מבעוד יום אם משחשיכה: **הרי זה חמר גמל.** דמספקא לן אי קני ליה זה עירוב והכא הוי ביתו ומהכא יש לו אלפים אמה לכל רוח והספיק אלפים שמעבר ביתו והלאה או שמא לא קנה עירוב ומביתו יש לו אלפים לכל רוח ולא קנה לעבר עירובו כלום ומחמת ספק זה נאסר לילך אלא אלפים אמה שבין ביתו לעירובו דממה נפשך בהנך משתרי אבל אלפים שמעירובו ואילך לא דילמא לא קנה עירוב ומביתו ואילך נמי לא דלמא קנה עירוב נמצא זה מושכו כאן לילך וזה מושכו לכאן כאדם המנהיג חמור וגמל שהחמור הולך לפניו וזה מנהיגו והגמל הוא מושך וגרוך לפניו ולאחריו: **גמ' הנוטן את עירובו.** הואיל ונתכוין לקנות שם שביתה יש לו אלפים אמה אמות דהואיל והנהו אלפים אמות מיבלעו בתחומא הוו להו כתחומא והוי כנותן את עירובו בבית שבסוף התחום שאפילו הוא אלף אמה מהלך את כולה וחוזה לה אלפים אמה: **דאי בעי אקיל ליה.** וקתני מתניתין אינו עירוב משום טלטול אבנים דשבת דרבנן הוא: **להודיעך** עין משפט נר מצוה

חסורי מיחסרא והכי קתני. פ"ס וג' מחלוקות בדבר ולא דק דמתניתין אייתי ביום טוב ופליגי בדר"ש והא דתניא בתוספתא (פרק שני) ובריית' כשנמצא בשבת ופליגי בדר"ש והא דתניא בתוספתא דעירובין ומודים חכמים לרבי אליעזר בבני חצר ובני מרפסת שבנו עירובן ונתנוהו בבית אע"פ שיודעין שאין המפתח במקומו שעירובו עירוב היינו טעמא דבעירובי חצירות הקילו ומיהו נראה לשמעתא מפתח בשבת קאי מדקאמר ומודים חכמים לרבי אליעזר וביו"ט כי לא נמצא מפתח אדרבה חכמים הקילו טפי והוה ליה למימר איפכא ומודה רבי אליעזר לחכמים: **בעיר** עירובו עירוב. בנמצא בשבת אף על פי שהיה אבוד בין השמשות: **וקתני סיפא אם היו ניסטין טמאין.** מהך סיפא לחוד לא מצי למידק דמצי למימר דמחמת רעדה הוא דפליגי דיש חלוק בין אהל לכלי אבל בהיסט דמחמת רעדה לכך מיימי בריית' דמחמת רעדה נמי אין חילוק בין אהל לכלי ובריית' לחוד נמי לא סגיא דהוה אמינא דאמינא לה כרבי שמעון (ג) כרבי נחמיה ולא כרבי שמעון להכי אייתי סיפא דמילתייהו:

ומתני' במאי מוקי ליה. ולא בעי לאוקומי בפלוגתא דאין בנין בכלים משום דפלוגתא דב"ש וב"ה היא בפרק (ג) ב' דבילה (ד' כב.): **בעי סכינא למיפסקיה.** פ"ה דאי איכא דמקלקל הוא דתניא במסכת בילה (דף לא:) תוספתא שבכלים מתיר ומפקיע וחותך ואף על גב דהכא אהל הוא ואמר שבקרקע אסור גזירה דרבנן הוא דמיחזי כסותר ולא סותר בנין ממש הוא דהא פתיחת דלת בעלמא הוא וכיון דשבות הוא לא גזרו עליו בה"ש ואינו נראה דכי נמי סבר רבי אליעזר כרבי נחמיה שרי דטלטול סכין לא אסור אלא מדרבנן לכך י"ל דהכא כלי הוא ואי הוה מצי למפסקיה ביד הוה שרי אבל בסכינא אסור כרבי נחמיה ולית ליה דרבי ומכאן מדקדק ר"י דחותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותך היינו דוקא כעין קשר של מיתתא אבל פותח של עץ או של מתכת אסור לשבר דבכלי נמי יש בנין וסתירה כדפ"ל מ):

נתגלגל חוץ לתחום. אפילו תחומין דרבנן ואפילו לרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות מכל מקום לא הוי עירוב אף על גב דבין השמשות מצי למיסקליה ואימוי כיון דאם קנה שביתה במקום שנתגלגל העירוב היה עומד עתה חוץ לתחום ואין לו אלא אלפים אמות הילכך תקנו רבנן שלא יהיה עירוב אלא כשהוא בתוך התחום: ספק

חסורי מיחסרא והכי קתני א נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח הרי זה עירוב במה דברים אמורים ביום טוב אבל בשבת אין עירובו עירוב נמצא המפתח בין בעיר בין בשדה אין עירובו עירוב רבי אליעזר אומר ב בעיר עירובו עירוב בשדה אין עירובו עירוב בעיר עירובו עירוב כר' שמעון (ג) דאמר אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן (ג) ג בשדה אין עירובו עירוב כרבנן רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו (ב) הכא במגדל של עץ עסקינן דמר סבר כלי הוא (ג) ד ואין בנין בכלים ואין סתירה בכלים ומר סבר אהל הוא ובפלוגתא דהני תנאי (ד) דתנן הקיש על גבי שידה תיבה ומגדל טמאין רבי נחמיה ורבי שמעון מטהרין מאי לאו בהא קמפלגי מר סבר כלי הוא ומר סבר אהל הוא אמר אביי ותיסברא והתניא אהל וניסט טמא כלי ואינו ניסט טהור וקתני סיפא (ה) ואם היו ניסוטין טמאים ד זה הכלל ניסט מחמת כחו טמא מחמת רעדה טהור אלא אמר אביי דב"ע היסט מחמת כחו טמא מחמת רעדה טהור והכא ברעדה מחמת כחו עסקינן ובהא קא מיפלגי דמר סבר הוי היסט ומר סבר לא הוי היסט ומתניתין במאי מוקמינן לה אביי ורבא דאמרי תרוייהו ה במנעול וקטיר במתנא עסקינן ובעי סכינא למיפסקיה תנא קמא סבר לה כרבי יוסי דאמר (ה) ו כל הכלים ניטלין בשבת חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרישה ורבי אליעזר סבר לה כרבי נחמיה (ו) דאמר אפי' טלית אפי' תרווד אין ניטלין אלא לצורך תשמישן: **מתני'** ז נתגלגל חוץ לתחום נפל עליו גל או נשרף תרומה ונטמאת מבעוד יום אינו עירוב משחשיכה הרי זה עירוב אם (ח) ספק ר"מ ור' יהודה אומרים ט הרי זה חמר גמל ר' יוסי ור"ש אומרים ספק עירוב כשר אמר ר' יוסי אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים על ספק עירוב שכשר: **גמ'** נתגלגל חוץ לתחום אמר רבא י לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לארבע אמות יא אבל לתוך ד' אמות (ב) הנותן עירובו יש לו ד' אמות: נפל עליו גל וכו': קא ס"ד דאי בעי מצי שקיל ליה לימא מתניתין דלא כרבי דאי כרבי האמר (ג) כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות אפילו תימא כרבי לא צריכא יב דבעי מרא וחצינא וצריכי דאי תנא נתגלגל משום דליתא גביה אבל נפל עליו גל דאיתיה גביה אימא ליהוי עירוב ואי תנא נפל עליו גל משום דמיכסי אבל נתגלגל זימנין דאתי זיקא ומייתי ליה אימא ליהוי עירוב צריכא: או נשרף תרומה ונטמאת: למה לי תנא נשרף

א ב מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה ג טור א"ח סי' שלד שלד:

ג [מיי' פכ"ב מהל' שבת הלי' כו טוש"ע א"ח סי' שיד סעיף ח]:

עא ד מיי' פ"ט מהל' משכב ומושב הלכה ג:

עב ה מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה כב ופ"ו הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלד סעיף ג וסי' תט סעיף ד ומיתן שיד סעיף ז וטור סי' תקיב:

עג ו מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה ט סמג שם טוש"ע א"ח סי' שח סעיף ג:

עד ז ח מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה כא ופ"ו הלכה יב סמג עשין ג טוש"ע א"ח סי' שלד סעיף ג ב וסי' תט סעיף ו:

עה ט מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה יא טוש"ע שם סי' תט סעיף ה:

עו י מיי' פ"ו שם הלכה יד טוש"ע שם סי' תט סעיף ה:

מסורת הש"ס

(א) לעיל כב: וש"נ, ב) [ע' תוס' שבת קב: ד"ה הא' ותוס' לעיל לד: ד"ה ואמאי], ג) [שבת קכב: ביצה יח: כב.], ד) זכין פ"ד מ"ג [תוס' שם פ"ד ה"ה], ה) [שם בתוספתא לא בא במנה ליתא], ו) [שבת קכב: וע' שבת קח.], ז) שבת לו. קכד. קמו. ביצה לב. [תוספתא שבת רפט"ו], ח) [לקמן נב:], ט) [לעיל לב: ועי' לקמן נב.], י) [לעיל לב: וש"נ], כ) [לקמן פט.], ל) בס"ל: משכח, מ) [וע"ע תוס' שבת קמו. ד"ה מתיר],

הגהות הב"ח

(א) גמ' לכלים ששבתו בתוכן (בשדה וכו' כרבנן) תפ"מ וע"ב ס"א אין זה: (ב) תוס' ד"ה וקתני וכו' דהוה אמינא דאמינא לא בת"ק ולא כר' נחמיה ור"ש לבכי: (ג) ד"ה ומתניתין וכו' וכ"ה היא בפרק קמא דבילה: (ד) ד"ה בעי וכו' שרי אפי' לרבי אליעזר:

גליון הש"ס

גמ' בשדה אין עירובו עירוב כרבנן. רש"ל מוחק זה והרי"ם כתב כרבנן היינו רבנן דלקמן דף לא ע"ב דלא ס"ל איתמא דעתו לחכיבו וחביבו לחכיבו: **מתני'** הרי זה חבר גמל. עי' לקמן דף מט ע"ב תד"ה ואפילו וכו' ולקמן דף נב ע"ב ברש"י ד"ה אלא אפילו:

מוסף רש"י

ואחד קרפיפות. שאינו יותר מכדי שאתים (לקמן פפ.) אם בית מאתים הוא מטלטל בכולו, ואם יותר ולא הוקף לדירה קרי ליה רשות אחת לגבי חברו או לגבי חצר לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה, לטולמ"ל ולהכניס מזה לזה (שבת קל:). רשות אחת הן. לטלטל כלים ששבתו בגג זה לגג חברו ולא אמרינן כשם שדיורין חלוקין למטה כך חלוקין למעלה, וכלים ששבתו בחצר מוציאין לחבריה, וכן לקרפף, וכן לחצר ולקרפף מן הגגין, הואיל וכולן רשות שאינה דירה היא, ואין צריך לערב מחצר לחצר אלא בשביל כלים ששבתו בבית שבחצר זו לטולמ"ל לחצר אחרת (לקמן עד.). הואיל וכולם אין תשמישן מיוחד ומדיר, רשות אחת הן ומטלטלין מזה לזה, אפילו מחצר של רבים לחצר רבים אלא עירוב, ולית ליה לר"ש עירוב אלרות אלא משום היתר כלי הבית (לקמן פפ.) לכלים ששבתו בתוכן. ואפילו הן של בעלים הרבה (לעיל כג:) שבקרקע היום היו בתוכו ולא בתוך הבית, דאילו שבתו כלים בבית, לא מיבעיא היכי דלא עירבו בני בתי חצר, דאפילו מבית לחצר לא יוציאו כלי הבית, אלא אפילו עירבו ומטלטל מבית לחצר לא יוציאו כלי הבית מחצר זו לחבריתה אלא עירבו עמה (שבת קל:) מו מחצר לקרפף או לגג, דבית וקרפף שתי רשויות הן ואפילו דחד לגבי דחד (לעיל כג:). ואין בנין בכלים ואין סתירה בכלים. אין איסור בנין וסתירה בכלים אלא בבתים, דמחיב בבנין כל דהו, והעושה כלי או גומרו, ביו"ט או בשבת, משום מכה בפטיש הוא דמחייב, שהוא חיוב לכל גמר מלאכה, או אם הוא דבר שהוא ממליקו חייב משום ממתק, ואם צריך קנוס חייב משום מתקן וכן חורב או מסך או מוסר, אבל בנין ובסתירה לא שייך בהו לאחיובי בשבת, דהוה לתנן (שבת קב:) הבונה כל שהוא בנבחים תנן (ביצה יא:). כל הכלים ניטלין בשבת. ואפילו מלאכתן לאיסור ור"ש היא, חוץ ממסר הגדול. מגיהה שהיא לאומנין לקוץ בה עצים, ומוקצה מחמת חסרון כיס הוא אלא שמתרו חרישים שהוא עשוי חסרון כסרון אלא בקרקע המוסר את הקרקע (שבת קנז.) הוא כלי גדול הנעשה בסרון שבו עושין חרוץ של אלם המעמיד, קולטר"א בלע"ז, דהנך קפיד עליהו ומייתר לסם מקום לכל חזר לאלמה אחרת (שם קכב:). הנותן עירובו יש לו ד' אמות. כלומר ד' אמות שהקניה לו חזר לאלמה אחרת (שם קכב:). הנותן עירובו יש לו ד' אמות. כמוקפות מחילות, וכי היכי דהנותן את עירובו בבית שמקלתו בתחומו ומקלתו חוץ לתחומו מהלך את כולו ומולה לו אלפים אמה דהוי כל הבית כאילו הוא בתוך תחומו כדאמרינן לקמן בכילד מעברין (קפ.), אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה כו' הא נמי כל ד' אמות הוו להו בבית ומלי לאיתויי מחוץ לתחומו בתוך התחומו (לעיל לב:). כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות. דשבות שגזרו חכמים כאיסורי שבת לא גזרו עליו אלא בשבת ולאי ולא בין השמשות (שבת חז:).

רב ניסים גאון

ר' אליעזר אומר בעיר עירובו עירוב כר' שמעון. בשדה אין עירובו עירוב כרבנן. עיקר דילה בפרק כל גגות העיר כו', וחכמים אומרים כל אחד ואחד רשות בפני עצמו. ר' שמעון אומר אחד גגות ואחד חצרות ואחד קרפיפות לכלים ששבתו בתוכן.

רבינו חננאל

ותריץ הכי חסורי מיחסרא והכי קתני, נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח הרי זה עירוב, במה דברים אמורים ביום טוב אבל בשבת אין עירובו עירוב, נמצא המפתח בין בעיר בין בשדה [אין] עירובו עירוב. ר' אליעזר אומר בעיר עירובו עירוב. דיכול לאתויי דרך גגות כר' שמעון, דתנן ר' שמעון אומר אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות (וכלים) [לכלים] ששבתו בתוכן, נמצא המפתח בשדה אין עירובו עירוב [דלא] כר' שמעון דתני בהמוציא תפילין בשדה נותנן לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה, אלא כרבנן דאסרי. **ורבה** ורב יוסף אוקמוה למתני' במגדל עץ. ואמאי עירובו עירוב [דאין בנין] ואין סתירה בכלים. וכיון שיש לו לסתור ולהוציא העירוב נמצא הוא ועירובו במקום אחד, ובהא פליגי ר' אלעזר ורבנן. רב ושמואל סברי מן מגדל של עץ אהל הוא ואסור לסותרו, ורבה ורב יוסף [סברי] כלי הוא. ובפלוגתא דהני תנאי דתנן במס' זבין ר' רבישי הקיש הזב על הדלת של שידה של תיבה ושל מגדל טמאין, ר' נחמיה ור' שמעון מטהרין באילו. מאי לאו בהא קמיפלגי דתנא קמא סבר כלי הוא ונטמא. ור' נחמיה ור' שמעון סברי אהל הוא. ודחי **אביי** וכללא הוא דבכלי טמא ובאהל טהור, והתניא אהל הניסט טמא כלי ואינו ניסט טהור, וקתני סיפא אם היו הניסטין דלת ומגדל טמאין, זה הכלל ניסט מחמת כחו טמא מחמת רעדה טהור. אלא אמר **אביי** כולי עלמא היסט מחמת כחו טמא, והכא ברעדה מחמת כחו פליגי. כגון שהכה הזב במקום (ונתערד) [ונתרעד] ותריץ הכי חסורי מיחסרא והכי קתני, נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח הרי זה עירובו עירוב כר' שמעון. בשדה אין עירובו עירוב כרבנן. עיקר דילה בפרק כל גגות העיר כו', וחכמים אומרים כל אחד ואחד רשות בפני עצמו. ר' שמעון אומר אחד גגות ואחד חצרות ואחד קרפיפות לכלים ששבתו בתוכן.

כלי מחמת ההכאה ההוא, תנא קמא סבר הוי היסט ור' נחמיה ור' שמעון סברי לא הוי היסט. **ואסיקנא** למתניתין דקתני אבד המפתח במנעל דקשיר במותנא ובעי סכינא למפסקיה, ואבד הסכין, [ולא מצי למיפסקיה אלא במר פסיל וקרדום דאין זה תשמישן] ובהא פליגי ר' אלעזר סבר לה כר' נחמיה דאמר אפי' טל[י]ת ואפי' תרוד אין ניטלין אלא לצורך תשמישן ולפיכך אסר, ורבנן סברי כל הכלין ניטלין לצורך ושלא לצורך. מתני' נתגלגל חוץ לתחום כו'. אמר רבא לא שנו [אלא] שנתגלגל חוץ לד' אמות אבל נתגלגל לתוך ד' אמות אפי' מבעוד יום עירובו עירוב, דהוא ועירובו במקום אחד הן, שכל המניח עירובו יש לו ד' אמות. נפל עליו גל, ובעי מרא וחצינא לפקחו. ספק, ר' מאיר אומר הרי זה חמר גמל. פירוש דרך חמור בהנהגה ודרך גמל במשיכה, ומי שיש לו חמור וגמל ונתן חמור מאחוריו למושכו והגמל לפניו להנהיגו, לא זה מהלך במשיכה, ולא הגמל בהנהגה, נמצא אדם שביניהם יושב בלא הליכה, לפיכך עשו כמו משל זה שאין לו רשות להלך כמו חמר גמל.

ספק לא טבל ואפילו טבל בו'. הך ספק ספיקא נקט משום רבותא דסיפא דאפ"ה בטומאה קלה טהור וילב"מ מפרש דאו מ"ו קתני ואפילו טבל היינו מ"ו שטבל מדפריך בתר הכי מדרבה ואימא העמד מקוה על חזקתו ואימא לא חסר והא לא שייך למיפרך אספק טבל מ"ו לא טבל אלא מ"ו מ"ו קתני ופריך אספק טבל באלרבעים סאה ספק לא טבל:

ג) (**ספיקו** טהור). ר"מ ברה"ר מיירי כדתני' בתוספתא [טהרות פ"ו] ר"מ מטהר שספק טומאה ברה"ר טהור: **כל הטמאות כשעת מציאתן.** תימה דבריש נדה (ב.) תנן ב"ש אומר כל הנשים דיין שעתן ואפילו הלז וחכמים דמטמאין מעת לעת מ"ו מפקידה לפקידה היינו דווקא לתרומה וקדשים מ"ו לקדש דווקא לחד לישנא אבל לחולין טהור לכ"ע ואמאי לא אמרינן דכל הטמאות כשעת מציאתן כי הכא ולא הוה לן לאוקמה אשה על חזקתה ועוד דהתם מטהרינן לה אפילו ברשות היחיד כדמוכח התם בשמעתא קמייתא והכא מטמאין אפילו ברה"ר כדמוכח בתוספתא שהבאתי וכ"ת דהכא לא מוקמינן אחזקיה משום דלא נדדק מבעוד יום אם היה חי כדקתני סיפא ד) ומודים חכמים לר"מ ברלאוהו חי מבערב וכו' דאשה נמי כיון דשכיחי בה דמיס כאינה בדוקה דמיא כדאמרינן בנדה (דף ד.) ואור"י דכל הטמאות כשעת מציאתן לא הוי אלא לתרומה וקדשים כמו מעת לעת שבנדה ולפי זה צריך לישב סוגיא דנדה ושם פי' ושמאי נמי אית ליה דכל הטמאות כשעת מציאתן והא דמטהר מעת לעת אפילו לקדשים היינו משום דחשיב אשה כבדוקה אי נמי משום בטול פריה ורביה כדאמר התם (דף ג.) וא"ת ולר"מ דמטהר ברה"ר מאי שנא דבמעת לעת דמטמא אפילו ברה"ר כדאמר בירושלמי וי"ל באשה דאיכא ריעותא מגופה החמירו טפי:

אמר ר' ירמיה משנתנו כשהיה עליה בו'. וא"ת ומאי קושיא דר"מ אדר' מאיר דבמתני' הא דלא אוקמיה תרומה אחזקה לאו משום דהשתא היא טמאה אלא משום דאיכא חזקה אחרת כנגדה דמוקמינן לגברא בחזקת שלא עירב ולקמן נמי דקאמר היינו טעמא דרבי יוסי דעמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל במתני' נמי נימא העמד אדם על חזקת תחום ביתו ואימא לא עירב הוה אמרינן דחזקה שלא עירב לא חשיב ליה הש"ס חזקה אחי שפיר ומיהו רש"י פי' לקמן העמד טמא על חזקתו חזקה לאומרא איכא ולקולא ליכא אבל במתני' איכא חזקה לקולא דהעמד תרומה על חזקתה ואיכא נמי חזקה לאומרא דהעמד אדם על חזקת תחום ביתו ואימא לא עירב ובדרבנן אזלינן לקולא והכי נמי י"ל דיתא ליה לשנויי אפי' קבר ר"מ עירובי תחומין דרבנן דהשתא לא מצי לשנויי הכי משום דמתני' איכא חזקה לאומרא דכיון דאיכא נמי חזקה לקולא הוי מצי למימר דהוי עירוב דספיקא דרבנן לקולא משום הכי מוקי מתני' בשני כיתי עדים ולא שייך למימר הכי כיון דאיכא כח דמפקי ליה מחזקתה ורבה ורב יוסף אתו לפרושי דברי רבי ירמיה: **בהא לימא** רבי יוסי ספק עירוב בשבת. הוה מצי למיפרך בהא לימא רבי מאיר ורבי יהודה הרי זה חמר גמל אלא דעדיפא טפי פריך:

בטומאה חמורה. **בכל טומאה קלה.** דרבנן היא ואינו טומאת דברי סופרים לטמאות אדם כגון אכל חצי פרס אוכלין טמאין והבא ראשו ורובו כו' מי"ח דבר הן ביציאת השבת ד) : **ואפילו טבל.** י"ל בו ספק כגון ספק טבל בארבעים סאה שהיה מקוה לפניו ומצא חסר ואין אנו יודעין אם בשעת טבילה היה שלם ואח"כ מיסר או לא: **וכן ג' מקוואות.** שאנו בקיאים בא' מהן שלא היו בו מ' סאה מעולם: **ספיקו טהור.** וקתם משנה ר"מ ה) : **ור' יוסי מטמא.** ולקמן ו) מקשינן דרבי יוסי אדר' יוסי: **בחומין דאורייתא.** וספיקא דאורייתא לחומרא: **אם אינו יכול להבליעו.** בפרק כילד מעברין (לקמן מ:) היא היה מודד ורואה לסייס תחומי העיר ולעשות אם סימן ותנן [שם] אין מודדין אלא בחבל של ג' אמה והגיע לגיא או לגדר משופע ויכול להבליעו בחבל של ג' אמה מבליעו ואף על פי שאפשרו מרבה את הדרך ואם היה מודד שיפועו מכאן ועלייתו לעבר השני יש בו ק' או ר' אמות לא איכפת לן הואיל ומשפתו אל שפתו אין יותר מג' אמה. ואם אינו יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה: **בזו אמר רבי דוסתאי בר רבי יוסי משום ר"מ שמעתי שמקדרין בהרים.** לא מבליעו בחבל ארוך יותר מג' דהתנן אין מודדין אלא בחבל של ג' אמה ולא מודד כל מדרונו כמות שהוא בחבל של חמשים בקרקע ו) אלקה דאיכא חומרא טפי אלא מודדו בחבלים קטנים של ארבע אמות ואוחזין בו ג' בני אדם בג' רואשי החבל התחתון נותן ראש החבל כנגד לבו והעליון כנגד מרגלותיו ומשתכרין בכל ארבע אמות כשיעור חצי קומת אדם. ולשון מקדרין כמו נוקבין דמשוה מדת ההר כאילו הוא נקוב במקום מעמד רגלי העליון ומצא לבו במקום שרגליו עומדות עכשיו וכשנותן החבל עכשיו כנגד מרגלותיו ה"ל כאילו נותן אותו כנגד לבו בקרקע אלקה כדרך כל המודדין: **אין מקדרין בעגלה ערופה.** כשבא למדוד הערים שסביבות החלל לידע איזו היא קרובה מכולן מודד את ההרים ואת הגאיות כמות שהן ואף על פי שהמדרון מרבה את המדה ומרחיק את העיר: וכן בתחום ערי מקלט דקי"ל ז) כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט: **שמעתי.** ר' מאיר קאמר ליה. ושמעתי איכא למימר שמעתי מרבותי ולדידיה לא ס"ל: **גגע באחד.** באדם אחד: **ר"מ מטהר.** דאמר אוקמיה אחזקי' ואתמול מי היה. אלמא בספיקא דאורייתא ואיכא חזקה לקולא אזיל ר"מ בתר חזקה ומתני' נמי ניזיל בתר חזקה ומעיקרא כי אנחה התם טהורה הואי: **כל בין השמשות.** מתחילתו ועד סופו דודאי איטמי מבעוד יום דתחילת בין השמשות מערב שבת הוא: **בהא לימא רו'.** הא ודאי מבעוד יום איטמי ומתני' קתני מבעוד יום אין עירובו עירוב דברי הכל: **אחא אומרא מבעוד יום רו'.** ובהא פליגי ר' יוסי סבר אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי תרומה אחזקה קמייתא וכי אנחה טהורה הואי רבי מאיר סבר כיון דאיכא כח דמפקא ליה ממחזקיה בספיקא דאורייתא לא אזלינן בתר חזקה אבל בנוגע באחד בלילה דאין כח מוציאתו ממחזקתו מוקמינן ליה כל הלילה בחזקתו ובתר שעת מציאתו לא אזלינן דאיכא למימר השתא הוא דמיית:

רבא

להודיעך כחו דר' יוסי. דאע"ג דאינו בעולם לא מיתסר: **להודיעך כחו דר"מ.** דאע"ג דישנה בעולם וי"ל העמידנה בבין השמשות על חזקתה וקודם לכן טהורה היתה אפ"ה לא אמרינן חזקה לקולא: **בטומאה חמורה.** שנטמא בטומאה המטמאתו מן התורה כגון באב הטומאה: **אבל טומאה קלה.** דרבנן היא ואינו טומאת דברי סופרים לטמאות אדם כגון אכל חצי פרס אוכלין טמאין והבא ראשו ורובו כו' מי"ח דבר הן ביציאת השבת ד) : **ואפילו טבל.** י"ל בו ספק כגון ספק טבל בארבעים סאה שהיה מקוה לפניו ומצא חסר ואין אנו יודעין אם בשעת טבילה היה שלם ואח"כ מיסר או לא: **וכן ג' מקוואות.** שאנו בקיאים בא' מהן שלא היו בו מ' סאה מעולם: **ספיקו טהור.** וקתם משנה ר"מ ה) : **ור' יוסי מטמא.** ולקמן ו) מקשינן דרבי יוסי אדר' יוסי: **בחומין דאורייתא.** וספיקא דאורייתא לחומרא: **אם אינו יכול להבליעו.** בפרק כילד מעברין (לקמן מ:) היא היה מודד ורואה לסייס תחומי העיר ולעשות אם סימן ותנן [שם] אין מודדין אלא בחבל של ג' אמה והגיע לגיא או לגדר משופע ויכול להבליעו בחבל של ג' אמה מבליעו ואף על פי שאפשרו מרבה את הדרך ואם היה מודד שיפועו מכאן ועלייתו לעבר השני יש בו ק' או ר' אמות לא איכפת לן הואיל ומשפתו אל שפתו אין יותר מג' אמה. ואם אינו יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה: **בזו אמר רבי דוסתאי בר רבי יוסי משום ר"מ שמעתי שמקדרין בהרים.** לא מבליעו בחבל ארוך יותר מג' דהתנן אין מודדין אלא בחבל של ג' אמה ולא מודד כל מדרונו כמות שהוא בחבל של חמשים בקרקע ו) אלקה דאיכא חומרא טפי אלא מודדו בחבלים קטנים של ארבע אמות ואוחזין בו ג' בני אדם בג' רואשי החבל התחתון נותן ראש החבל כנגד לבו והעליון כנגד מרגלותיו ומשתכרין בכל ארבע אמות כשיעור חצי קומת אדם. ולשון מקדרין כמו נוקבין דמשוה מדת ההר כאילו הוא נקוב במקום מעמד רגלי העליון ומצא לבו במקום שרגליו עומדות עכשיו וכשנותן החבל עכשיו כנגד מרגלותיו ה"ל כאילו נותן אותו כנגד לבו בקרקע אלקה כדרך כל המודדין: **אין מקדרין בעגלה ערופה.** כשבא למדוד הערים שסביבות החלל לידע איזו היא קרובה מכולן מודד את ההרים ואת הגאיות כמות שהן ואף על פי שהמדרון מרבה את המדה ומרחיק את העיר: וכן בתחום ערי מקלט דקי"ל ז) כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט: **שמעתי.** ר' מאיר קאמר ליה. ושמעתי איכא למימר שמעתי מרבותי ולדידיה לא ס"ל: **גגע באחד.** באדם אחד: **ר"מ מטהר.** דאמר אוקמיה אחזקי' ואתמול מי היה. אלמא בספיקא דאורייתא ואיכא חזקה לקולא אזיל ר"מ בתר חזקה ומתני' נמי ניזיל בתר חזקה ומעיקרא כי אנחה התם טהורה הואי: **כל בין השמשות.** מתחילתו ועד סופו דודאי איטמי מבעוד יום דתחילת בין השמשות מערב שבת הוא: **בהא לימא רו'.** הא ודאי מבעוד יום איטמי ומתני' קתני מבעוד יום אין עירובו עירוב דברי הכל: **אחא אומרא מבעוד יום רו'.** ובהא פליגי ר' יוסי סבר אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי תרומה אחזקה קמייתא וכי אנחה טהורה הואי רבי מאיר סבר כיון דאיכא כח דמפקא ליה ממחזקיה בספיקא דאורייתא לא אזלינן בתר חזקה אבל בנוגע באחד בלילה דאין כח מוציאתו ממחזקתו מוקמינן ליה כל הלילה בחזקתו ובתר שעת מציאתו לא אזלינן דאיכא למימר השתא הוא דמיית:

רבא

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פ"י מהל' מקוואות הלכה ו סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' רל סעיף עא:

עח ב מיי' פי"ח מהל' אבות הטומאות הלכה יד:

רבינו חננאל

ואקשינן וכי ר' מאיר בדבר שהוא ספק מחמיר, והתניא טמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל כו', עד שפיקו טהור דברי ר' מאיר, ור' יוסי מטמא. ופרקינן קסבר ר' מאיר תחומין דאורייתא שהן כגון טומאה חמורה שספיקא טמא. ור' יוסי אמר העיד אבטולס משום ה' זקינים על ספק העירוב שהוא כשר. בזה הספק בלבד מיקל אבל בשאר ספיקות אפילו בטומאה קלה, כגון שאכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין כו' ספיקו טמא. ואקשינן תוב וסבר ר' מאיר תחומין דאורייתא והתנן אם אינו יכול להבליעו בזו א"ר דוסתאי ב"ר יגאי משום ר' מאיר שמעתי שמקדרין בהרים. פי' מקדרין חותכין כדתנן בספחים ובמוקדשין קודר בקופין. וגרסינן נמי בשבת קודר את כל האזכרות. ולא קדירה ממש היא אלא (אומרין) [אומדין] בדעת כאלו קודרין את ההרים. ואי ס"ד דסבר ר' מאיר תחומין דאורייתא היכי מקדירנן, והא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אין מקדירין לא בערי מקלט ולא בעגלה ערופה דקתני מקדרין דמשמע תחומין לאו דאורייתא (דרבה) [דרביה]. ודייקינן מדקתני משום ר' מאיר שמעינן מינה ר' מאיר הוא דשמע מרבותיו שמקדרין. ורמינן תוב ור' מאיר ספיקא דאורייתא לחומרא סבירא ליה, דקתני תרומה ונטמאת ספק מבעוד יום או משחשיכה אינו עירוב, והתנן נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת לשחר השכים ומצאו מת, ר' מאיר מטהר וחכמים מטמאין שכל הטומאות כשעת מציאתן. ופריק ר' ירמיה משנתינו כשהיה השרץ על התרומה כל בין השמשות. ודחינן להאי פירוקא אי כשהיה השרץ על התרומה בין השמשות בהא לימא ר' יוסי ספק עירוב כשר. ופריק רבה ורב יוסף משנתינו בשתי כיתי עדים אחת אומרת מבעוד יום נטמאת התרומה, ואחת אומרת משחשיכה.

מסורת הש"ס

א) מקוואות פ"ב מ"ח, ב) [שם מ"ב], ג) לקמן נח., ד) [מילה לו: טוטה ל:], ה) לקמן נח., ו) טהרות פ"ה מ"ז מה ד., ז) [שבת יג.], ח) [לקמן לו:], ט) [דף לו.], י) בס"ח: כקרקע, כ) [מכות יח:], ל) [ל"ל ר' מאיר מטהר וכ"כ בספר נודע ביהודה ס"ח סוף סי' סה דף סט ע"ד ע"ש] וכ"ה בס"י, מ) [בתוספתא שם],

הגהות הב"ח

(א) גמ' משנתנו כשהיה:

גליון הש"ס

גמ' שהיה עליה שרץ כל ביהש"מ אי הכי בהא לימא ר"י. תמוה לי דלמאי מוקי שהיה הסרך עליה כל ביהש"מ לוקי בפשיטות דנפל עליה בתוך ביה"ש ואנן יודעינן הזמן שנפל עליה דל"ש לומר אוקמי אחזקה אלא דלא ידעינן אם עתה נולה או יום. ובהא שפיר אמר ר' יוסי דספק עירוב כשר וה' יאיר עיני:

מוסף רש"י

שמעתי שמקדרין בהרים. רואין כאילו מוקצין אותן ומודדין דרך הנקב למעט מדת מדרונו כדאמר בגמרא שמודדין אותו בחבל של ד' אמות והתחתון מגיע את החבל כנגד לבו והעליון כנגד מרגלותיו ומתמעט מדרונו של כל ד"א חצי קומת אדם (לקמן נח.). מפני שהן של תורה. שמדידתן מן התורה הלכך לא משערינן בהו מילי אלא מודדין הרים וגאיות בקרקע אלקה (לקמן נח:).

רב ניסים גאון

אין מקדרין לא בעגלה ערופה ולא בערי מקלט. עגלה ערופה הוא שכתוב ומדדו אל הערים אשר סביבות החלל. וערי מקלט הוא ששנינו בפרק אלו הן הגולין כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט. והיו מדקדקין במדידת העיר הקרובה אל החלל. ובתחום ערי מקלט לא היו מקדרין מפני שהן מן התורה, ושמא יוסיפו על השיעור הקצוב להם.

רבא אמר. גבי נגע באחד נמי אפילו יש שני כיתי עדים חלוקות אחת אומרת קודש שנגע בו מת ואחת אומרת עכשיו מת הוי נמי ר"מ מטהר ואפילו הכי לא תיקשי: **הפס תרי חזקי.** מינהו לטהר ומשום הכי אזלינן לקולא דאוקי תרי לבהדי תרי והעמד מת על חזקתו דאשונה כל הלילה ומי הוה ועוד העמד נוגע על חזקתו דאשונה וטהור היה: **הכא.** במתניתין חדא חזקה הוא דאיכא למימר העמד תרומה על חזקתה ומשום חדא חזקה לא מרעינן סהדי הלכך אזלינן לחומרא: **קשיא דר' יוסי.** דבריתא דקתני בספק טבל ובספק לא טבל ובטומאה דרבנן אכל אוכלין כו' ורבי יוסי מטמא ומתני' קתני ספק עירוב כשר ואפילו תחומין דרבנן תיקשי: **הוא יש לה עיקר מן התורה.** דיש טומאה מן התורה ויש להחמיר בספק טבילה להכי אחמור רבנן אף בספק טבילת טומאה דרבנן דלא ליתי לזלזולי בספק טבילת טומאה דאורייתא: **שבת נמי דאורייתא היא.** לתחומין פריך למימר דתחומין דאורייתא וכו' עקיבא במס' סוטה (ג) (דף ל:): **ומשני קסבר רבי יוסי תחומין דרבנן.** ומשום דלא ליתו לזלזולי בשאר ספיקות דמלאכת שבת ליכא למיגזר דלא דמו מלאכות לתחומין אבל טומאות דמו להדדי: **דידיה.** מחמיר אפילו בספק דרבנן ומתניתין דרביה אבטולמוס היא: **העמד טמא על חזקתו.** כוליה[ה] חזקה לחומרא איכא לקולא ולחומרא מתני' איכא חזקה לקולא ולחומרא העמד אדם על חזקת תחום ביתו (ג) ואמר לא עירב העמד תרומה על חזקתה ועירב ודברבנן לקולא אזלינן: **שלא נמדדה.** מתחילתה ולא עמדה בחזקת כשרות: **עירב בתרומה.** טהורה וגטומאת משהגיעה אש: **ספק מבעוד יום נטמאת ספק משחשיכה נטמאת.** אמרינן אוקמיה בין השמשות אחזקתה קמייתא וטהורה הואי והשתא משחשיכה הוא דאיטמי: **וכן בפירות.** של טבל: **ספק מבעוד יום נתקנו.** לאחר שהגיען אש: **ספק משחשיכה נתקנו.** ולא קנה עירוב כדתנן במתני' [לא.] אבל לא בטבל. ולקמן פריך בהאי מה חזקת כשרות איכא דמכשר רבי יוסי דהא איכא למימר העמד טבל על חזקתו: **ספק טמאה ספק טהורה.** דקודם שהגיעה אש נולד לה ספק ולא היה אש חזקת הכשר עירוב מעולה: **מאי שנא תרומה.** דרישא ספק מבעוד יום ניטמא ספק משחשיכה דמכשר ר' יוסי משום חזקה קמייתא: **פירות.** ספק מבעוד יום נתקנו ספק משחשיכה נוקמינהו נמי אחזקה קמייתא דטבל הוו וליפסול: **נדמעו.** חולין הוו מעיקרא מתוקנין ונפלה בהן תרומה ונדמעו והאי תנא סבר לה כסומכוס דאמר (לעיל דף כו:) אין מערבין לישראל בתרומה הלכך אם נדמעו אע"ג דחזי לכהנים אין עירובו עירוב. ל"א נדמעו שנפל לתוכן טבל דלא חזי אפילו לכהן: **עירבו לי בטהורה בכל מקום שהיא.** והגיחום שהיתן יחד בסוף התחום. ובכלרות של תרומה עסקינן דאי בחולין חולין טמאין מותרין הן דלאו כל אדם אוכל חוליו בטהרה: **דליכא טהורה.** ודאית דשמא מצע"י נטמאת: **אי דילמא אפילו ר' יוסי.** לא מכשר במתני' אלא משום דאי טהורה היא הא ידע לה היכא היא ואיזו היא סעודתו ומשום ספק טומאה לא מיפסלא דאמר אוקמיה אחזקה: **אבל הכא לא ידע.** הי ניהו סעודתו: **בעינן סעודה הראויה מצע"י ולילא.** ואין עירובו כלום דאפילו חמר גמל לא הוי דבשלמא מתני' סעודה הראויה הואי והשתא הוא דאתיליד בה ספק: **ככר זו כו'.** אמר על ככר אחת בע"ש היום יהא חול ולמחר יהא קדש ועירב שלוחו בה: **מהו.** הואיל ובין השמשות ספק הוא חיישינן דילמא קודש קניית עירוב חל עליה הקדש או לא אמרינן בהקדש או לא אמרינן הכי: **היום יהא קדש ולמחר חול.** על מעות שיש לי בבית מהו מי אמרינן כי מטה בין השמשות נפק ליה מקדושתיה וקנה עירוב או לא: **ומאי שנא.** הא בין השמשות ספיקא הוא מאי שנא הכא לקולא והכא לחומרא: **לכי תיכול עלה כורא דמילחא.** לכשתמדוד כור של מלח על דבר זה ותתנהו לי אומר לך טעמו: **היום חול ולמחר קדש.** ובין השמשות דקניית עירוב ספיקא הוא ומספיקא לא תפקיה ממילתיה קמייתא וכן קיפא: **של מעשר.** דאשון שהיה עדיין טבל שלא הפרישו הלוי ממנה תרומת מעשר והרי הוא במיתה בעודו טבל ואפילו להכנים ולא חזי לעירוב ולגבי לגין טבולו יום בעודו טבל לא פסיל דטבול יום מותר בנגיעה לחולין ולמעשר ואע"ג דפתיכא ביה תרומה שלא הורמה ואמר הרי זו שבלגין תרומת מעשר על החבית לכשתחשך ויעריב שמשו שתהא כשרה לתרומה: **דבריו קיימין.** והתרומה טהורה: **ואם אמר עירבו לי בלגין זה לא אמר כלום.** הואיל וכי מטה בין השמשות אכתי טבל הוה: **סוף היום.** תחילת בין השמשות שהוא סוף היום של ע"ש: **קונה עירוב.** וסוף היום אכתי טבל הוא: **דאי** דקונה עירוב, והנה סוף היום טבל טבול לתרומת מעשר היה ואין מערבין בטבל לפיכך לא אמר כלום,

רבא אמר התם תרי חזקי לקולא והכא חדא חזקה[ו] לקולא קשיא דר' יוסי אדר' יוסי אמר רב הונא בר חיננא שאני טומאה הואיל ויש לה עיקר מן התורה שבת נמי דאורייתא היא [ז] קסברר' יוסי[ח] [א] תחומין דרבנן ואיבעית אימא [ט] הא דידיה הא דרביה דיקא נמי דקתני א"ר יוסי אבטולמוס היעד משום חמשה זקנים שספק עירוב כשר ש"מ רבא אמר התם היינו טעמא דרבי יוסי העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל אדרבה העמד מקוה על חזקתו ואימא לא חסר במקוה שלא נמדד תניא [ג] [ב] כיצד אמר ר' יוסי ספק עירוב כשר עירב בתרומה ספק מבעוד יום נטמאת ספק משחשיכה נטמאת וכן בפירות ספק מבעוד יום נתקנו ספק משחשיכה נתקנו זה הוא ספק עירוב כשר אבל עירב בתרומה ספק טהורה ספק טמאה וכן בפירות ספק נתקנו ספק לא נתקנו אין זה ספק עירוב כשר מאי שנא תרומה דאמר העמד תרומה על חזקתה ואימא טהורה היא פירות נמי העמד טבל על חזקתו ואימא לא נתקנו לא תימא ספק מבעוד יום נתקנו אלא אימא ספק מבעוד יום נדמעו ספק משחשיכה נדמעו בעא רב שמואל בר רב יצחק מרב הונא היו לפניו שתי ככרות אחת טמאה ואחת טהורה ואמר עירבו לי בטהורה בכל מקום שהיא מהו תיבעי לרבי מאיר תיבעי לר' יוסי תיבעי לר"מ עד כאן לא קאמר ר"מ התם דליכא טהורה הכא הא איכא טהורה או דילמא אפילו לרבי יוסי לא קאמר אלא התם דאם איתא דהיא טהורה ידע לה אבל הכא הא לא ידע לה אמר ליה בין לר' יוסי בין לרבי מאיר [ד] [ג] בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא בעא מיניה רבא מרב נחמן ככר זו היום חול ולמחר קדש ואמר עירבו לי בזה מהו א"ל [ד] עירובו עירוב היום קדש ולמחר חול ואמר עירבו לי בזה מהו א"ל [ה] אין עירובו עירוב מאי שנא א"ל [ו] לכי תיכול עליה כורא דמלח' היום חול ולמחר קדש מספיקא לא נחתא ליה קדושה היום קדש ולמחר חול מספיקא לא פקעא ליה קדושתיה מיניה [ז] תנן התם [ח] לגין טבול יום שמלאו מן החבית של מעשר טבל ואמר הרי זה תרומת מעשר לכשתחשך דבריו קיימין ואם אמר עירבו לי בזה [ט] לא אמר כלום אמר רבא זאת אומרת סוף היום קונה עירוב דאי

[ט] **הכא** בשתי כיתי עדים. דר' מאיר ליה אוקי תרי בהדי תרי כו' אע"ג דבפרק שני דכתובות (דף כ.) אמרינן אוקי תרי בהדי תרי [י] אפילו בדאורייתא הכא שאני דהשתא ודאי טמאה היא: **אדרבה** העמד מקוה על חזקתו. הוה מצי לשנויי הרי חסר לפניך כדאמר פר' קמא דנדה (דף ג:) אלא דלא מיירי הכא במקוה שנמדד ונמצא חסר: **במקוה שלא נמדד.** וא"ת והא רבי יוסי מטמא אפילו בטהרות אם נגע בהן דלענין דאמרינן ליה זיל בטול אפילו ר"מ מודה [יא] כדאמרינן גבי ספק טומאה ברשות הרבים וא"כ אדרבה נימא אוקי טהרות על חזקתן וי"ל דבספיקא דרבנן כי הכא לא אמרינן זיל בטול לרבי מאיר ופליגי אגברא אי בעי בטילה אבל טהרות מודה רבי יוסי דלא מטמאינן וכן איתא במסכת מקואות (פ"ב משנה ב) [יב] דקתני ורבי יוסי מטמא [יג] שספק ליטמא טמא לטמא אחרים טהור:

אבל עירב בתרומה ספק טמאה ספק טהורה. כגון שהיו ב' ליבורין לפניו אחד היה תרומה טמאה ואחד היה תרומה טהורה ועירב באחד מהן דליכא חזקה כלל: **ספק** נדמעו. גראה כפ"ה בלשון שני נדמעו טבל בחולין ולא כסתם דימוע שבהם"ס אבל לשון ראשון שפירש נדמעו תרומה בחולין ואתיא כסומכוס אין גראה דהא קתני בברייתא דמערבין בתרומה ודומק לומר דמיירי בתרומה לכהן: **מאי שנא.** ואם תאמר והא רבא גופיה קאמר בסמוך זאת אומרת סוף היום קונה עירוב ואם סוף היום קונה עירוב אתיא דרב נחמן שפיר ואמאי קמיבעיא ליה מאי שנא ויש לומר דע"כ דרבא אית ליה דתחלת היום קונה עירוב דהא פסיק בריש ביצה (דף ד:) כרב דאמר גולדה בזה אסורה בזה וטעמא דרב משום הכנה ומאן דאית ליה הכנה סבר תחילת היום קונה עירוב כדמוכח בפירקין (דף לח:) ורבא דאמר זאת אומרת סוף היום קונה עירוב אליבא דברייתא קאמר וליה לא ס"ל: דאי

ניטמא ספק משחשיכה דמכשר ר' יוסי משום חזקה קמייתא: **פירות.** ספק מבעוד יום נתקנו ספק משחשיכה נוקמינהו נמי אחזקה קמייתא דטבל הוו וליפסול: **נדמעו.** אמרינן בהקדש אם נדמעו אע"ג דחזי לכהנים אין עירובו עירוב. ל"א נדמעו שנפל לתוכן טבל דלא חזי אפילו לכהן: **עירבו לי בטהורה בכל מקום שהיא.** הגיחום שהיתן יחד בסוף התחום. ובכלרות של תרומה עסקינן דאי בחולין חולין טמאין מותרין הן דלאו כל אדם אוכל חוליו בטהרה: **דליכא טהורה.** ודאית דשמא מצע"י נטמאת: **אי דילמא אפילו ר' יוסי.** לא מכשר במתני' אלא משום דאי טהורה היא הא ידע לה היכא היא ואיזו היא סעודתו ומשום ספק טומאה לא מיפסלא דאמר אוקמיה אחזקה: **אבל הכא לא ידע.** הי ניהו סעודתו: **בעינן סעודה הראויה מצע"י ולילא.** ואין עירובו כלום דאפילו חמר גמל לא הוי דבשלמא מתני' סעודה הראויה הואי והשתא הוא דאתיליד בה ספק: **ככר זו כו'.** אמר על ככר אחת בע"ש היום יהא חול ולמחר יהא קדש ועירב שלוחו בה: **מהו.** הואיל ובין השמשות ספק הוא חיישינן דילמא קודש קניית עירוב חל עליה הקדש או לא אמרינן בהקדש או לא אמרינן הכי: **היום יהא קדש ולמחר יהא חול.** על מעות שיש לי בבית מהו מי אמרינן כי מטה בין השמשות נפק ליה מקדושתיה וקנה עירוב או לא: **ומאי שנא.** הא בין השמשות ספיקא הוא מאי שנא הכא לקולא והכא לחומרא: **לכי תיכול עלה כורא דמילחא.** לכשתמדוד כור של מלח על דבר זה ותתנהו לי אומר לך טעמו: **היום חול ולמחר קדש.** ובין השמשות דקניית עירוב ספיקא הוא ומספיקא לא תפקיה ממילתיה קמייתא וכן קיפא: **של מעשר.** דאשון שהיה עדיין טבל שלא הפרישו הלוי ממנה תרומת מעשר והרי הוא במיתה בעודו טבל ואפילו להכנים ולא חזי לעירוב ולגבי לגין טבולו יום בעודו טבל לא פסיל דטבול יום מותר בנגיעה לחולין ולמעשר ואע"ג דפתיכא ביה תרומה שלא הורמה ואמר הרי זו שבלגין תרומת מעשר על החבית לכשתחשך ויעריב שמשו שתהא כשרה לתרומה: **דבריו קיימין.** והתרומה טהורה: **ואם אמר עירבו לי בלגין זה לא אמר כלום.** הואיל וכי מטה בין השמשות אכתי טבל הוה: **סוף היום.** תחילת בין השמשות שהוא סוף היום של ע"ש: **קונה עירוב.** וסוף היום אכתי טבל הוא: דאי

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואיבעית אימא לא קשיא הא דידיה:
(ב) רש"י ד"ה שבת נמי וכו' במס' סוטה. ל"ב דף מ: וכגמ' שם דף ל ע"ב:
(ג) ד"ה העמד טמא וכו' תמוס ביתו ואיאמור לא:

גליון הש"ם

גמ' קסבר ר"י תחומין דרבנן. עיין הגהת אשר"י ספ"ק דעירובין: **תוס' ד"ה הכא. אפי' בדאורייתא.** ק"ל התם אמרינן כן לענין ממון דמדאורייתא בחמת מדי ומדי אוקי אמזקה אבל באינו"מ הא אמרינן מדי ומדי אפיקא דרבנן הייט דרבנן התמיט דלא ליחל בזה בתר חזקה. ועי' בתוס' דף כו: בתוס' שם דהכא בתרומה דרבנן גם בתרי ומדי אוקמי אחזקה דהוכיחו מסוגיא דשם ומילתא דמ"מ תחומין דאורייתא. ודבריהם דהכא לאפי' בדאורייתא אוקי אחזקה ל"ע גם הא מדלא דשמעתא הכא רבה וכ"ל דס"ל בינמות דף לא. מדי ומדי אפיקא דאורייתא דמדאורייתא לא אמרינן אוקי אחזקה וצ"ע: ד"ה בבקוה וכו' בראמרינן נבי אפיקא טומאה ברה"ר. עי' ע"ז דף לז ע"ב: **בא"ד דקתני וד"ל ממא שספק ליטמא טמא לטמא וכו'.** שי"ל אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בחזקתו עד שיודע שהוא טהור אבל אפיקא ליטמא ולטמא טהור כל"ל:

מוסף רש"י

לכי תיכול עליה כורא דמלחא. בבלשון הזה אהדר ליה, כשתמדוד לי כור של מלח אומר לך טעמו של **דבר** (שבת ד. וכעי"ז חולין יב. וקיב.) לשנא אמרינן לכשתאכל עליה כור של מלח לא תוכל להשותם זו לזו (שבת ד.).

רבינו חננאל

ופירק רבא פירוק אחר, **התם תרי חזקי לקולא,** חדא העמד חי על חזקתו ואימור לא היה מת אותה שעה שנגע בו. שניה העמד טהור על חזקתו ואימור לא נטמא[ה]. [והכא] אמרינן ספיקו טמא, דאדרבה העמד גברא על חזקתו ואימור לא עירב בסעודה הראויה. **קשיא דר' יוסי אדר' יוסי.** הכא במתני' קתני ספק עירב [כשר] והתם בברייתא קתני ספק טומאה (כשר) [טמא]. ופרקינן שאני טומאה דאפילו טומאה קלה יש לה עיקר מן התורה, לפיכך א"ר יוסי אפילו אפיקא טמא, אבל בעירוב תחומין דרבנן נינהו. אי [בעית] **תימא הא דידיה** דקונה עירוב, והנה סוף היום טבל טבול לתרומת מעשר היה ואין מערבין בטבל לפיכך לא אמר כלום,

רבינו חננאל (המשך)

ומתני' דרביה. ופשוטה היא. **רבא אחר בשלמא התם** העמד טמא **על חזקתו** ואימור **לא טבל.** שלא נתברורה טבילתו בהוגן, אבל הכא מאי אית לך למימר העמד גברא על חזקתו ואימור לא עירב הרי עירב, מאי איכא[ב] [למימר] שמא משחשכה, לא אתי שמא דחי ודאי. מקוה נמי אם תאמר העמד מקוה על חזקתו ואימור לא חסר, איכא למימר הכי במקום (שלא נמדדה) [שנמדדה]. אבל במקום (שנמדדה) [שלא נמדדה] ונמצאת חסירה היכי יכלת למימר הכי, לפיכך קתני טמא. ת"ר כיצד א"ר יוסי ספק עירוב כשר. עירב בתרומה ספק נטמאת ספק לא נטמאת וכן בפירות ספק נדמעו וספק לא נדמעו, אבל עירב בתרומה ספק נטמאת מבעוד יום ספק משחשיכה ניטמא, וכן בפירות ספק מבעוד יום כו', אין זה ספק עירוב כשר. **היו לפניו שתי ככרות אחת טמאה ואחת טהורה,** ואמ' **עירובי בטהורה כל מקום שהיא,** אסיקנא בין לר' מאיר בין לר' יוסי אינו עירוב בענין סעודה הראויה מבעוד יום וליכא. **בעא מיניה [רבא] מרב נחמן, ככר זה היום חול ולמחר קודש** וא' **עירובי בהן מהו,** ופשט ליה קנה עירוב מאי טע' בתר יומיה שרינן ליה. פי' הולכין אחר עת העירוב [היום קדש ולמחר חול לא קנה עירוב] מאי טעמא בעת שעירב קודש היתה. ואמרינן מאי טעמא כל חדא וחדא בתר יומיה שרינן ליה. היום חול ולמחר קודש מספיקא שמא ישאר למחר ותתקדש לא נחתא לה קדושה. היום קודש ולמחר חול מספיקא לא פקעא קדושתא. **תנן התם לגין שהוא טבול יום שמילהו מחבית של מעשר טבל.** פי' שלא הורם ממנו תרומת מעשר. **ואמר הרי זו תרומת מעשר לכשתחשך דבריו קיימין, ואם אמר עירובי בה לא אמר כלום.** פי' טבול יום פוסל את התרומה וזה הלגין אע"פ שהוא טבול יום ופוסל התרומה, כיון שבעת שמילו[א]הו מן הטבל הטבול לתרומת מעשר לא הזכיר עליו שם תרומה מעכשיו אלא לכשתחשך, כשתחשך וערב השמש נטהר הלגין ותרומת מעשר שבו טהורה. א"ר אבא זאת אומרת סוף היום, הוא ערב שבת שקונה עירוב. דייק מדקתני אם אמר עירובי בה לא אמר כלום ש"מ סוף היום הוא

א [מיי' פכ"ז מהל' שבת הל' ו טור ומ"ש סי' שלז]. **עט ב** ג מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה טו טוש"ע א"ח סי' שלד סעיף ו ומ"ש סי' תט סעיף ו:
פ ד ה ו מיי' שם הלכה טז טור שו"ע א"ח סי' שפו סעיף ט:

ו) נראה דחסר כאן וא"ל והכא חדא חזקה לקולא דהעמד תרומה על חזקתה ואימור לא נטמאת ולכן אמרינן וכו'. ז) נראה דא"ל מאי איכא למימר נטמא נטמא מבעוד יום לא אתי שמא ומוציא מידי וודאי.

דאי סלקא דעתך תחילת היום קונה עירוב. ואם תאמר נימא
משום דמספיקא לא פקע טבל ומספיקא לא נתחל תרומה
כדאמר לעיל ואור"י דלא דמי דודאי כי אמר היום חול ונמצר קדש
מקפיד שלא תחול על העירוב [ב] קדושת היום אבל הכא רוצה הוא
שתחול עליו שם תרומה מיד אם היה
יכול ואינו אומר לכשתשך אלא שתצא
לגין מתורת טבול יום: **ואם** היו
שניהן רבותיו. אצטריך לאשמועינן
אפילו אחד רבו מובהק:

לא ס"ד דשמעינן ליה לר' יהודה
דלית ליה ברירה דתנן כו'. ואם
תאמר אכתי ניתא לדאיו ולהיא
דהלוקח מקמי מתניתין דהכא ומתני'
דמי שאחזו (גיטין דף עג.) דמה היא
באותן הימים דדייקינן מינה ברירה
כל הגט (שם דף כה:) דלית ליה
לרבי יהודה ברירה ומקמי בריתא
דמרוצה (ב"ק דף סט.) דקאמר רבי
יהודה שחרית אומר בעל הבית כל
מה שילקטו כו' דבכל הני אית ליה
לרבי יהודה ברירה ויש לומר דרב
מחלק בין תולה בדעת אחרים בין
תולה בדעת עצמו כמו שמחלק אביי
בריש כל הגט והיא דגיטין ודמרוצה
הוי תולה בדעת אחרים והתם אית
ליה ברירה אבל תולה בדעת עצמו
אית ליה ברירה ולהכי קאמר לדיתא
למתניתין דקתני דאית לרבי יהודה
ברירה אפילו בתולה בדעת עצמו
מקמי דאיו ומקמי היא דהלוקח
ותני דפריך אהכיא דאיו מאי שנא
דלכאן ולכאן דאין ברירה לא ורב
פריך דלדידיה דמחלק בין תולה בדעת
עצמו בין תולה בדעת אחרים אמי
שפיר אלא למי שאינו מחלק פריך ור'
יוחנן דמשני וכבר בא חכם נמי אין
מחלק ולדידיה ודאי ליתא לדאיו [ג] מקמי
כל הגהו ומיהו קשה דבסוף בילה
(דף לז:) גבי ב' שלקחו בהמה וחבית
בשותפות מדקדק דרבי יוחנן אית ליה
ברירה מדמפרש מלתיה דאיו והא
ע"כ לרבי יוחנן ליתא לדאיו דכדפי'
וי"ל דודאי הוה מצי לשנויי הכי אלא ניחא ליה לשנויי לעולם לא תיפוך
אי נמי נהי דלר' יוחנן ליתא לדאיו דאמר דלר' יהודה אין ברירה מכל
מקום מוכח שפיר דר' יוחנן אית ליה ברירה מדמשני ליה אבל קשה
דאפילו בתולה בדעת אחרים נמי שמעינן לרבי יהודה דלית ליה ברירה
דתנן בשקלים ומייתי לה בהוליאו לו (יומא דף נה.) דקאמר ר' יהודה
לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות ומפרש התם טעמא
משום חטאת שמתו בעליה ומשום דלית ליה ברירה כדמוכח בההיא
דאיו והשתא הא לר' יוחנן ליתא לדאיו ולרב אית ליה ברירה לרבי
יהודה בתולה בדעת אחרים וי"ל דהא דאית ליה ברירה לרבי יהודה
בתולה בדעת אחרים ה"מ כשמתנה אבל בלא תנאי אינו מועיל:

דתנן הלוקח יין מבין הכותים. דתניא גרסינן דבמשנה בדמאי
פ"ו (משנה ד) ליכא אלא מלתיה דר"מ לחוד ואע"ג דר' מאיר
גזר על יינן כדאמר פ"ק דחולין (דף ו.) זאת נשים קודם גזירה ואף
על גב דרבי יוסי ור"ש סבירא להו כותים גירי אריות הם כדאמר
במנחות פרק ר' ישמעאל (דף סו.) תורמין משל נכרים על של כותים
מ"מ כיון דפרשי מע"ז הם טפי משאר אומות ומחזיקים בתורה
שבכתב ולא היו עובדין אלהיהם כמו שעשו בני ראשון לא גזרו על
יינן ואע"ג שגזרו על פתן כמו לרבי מאיר קודם גזירה שהיה פתן
אסור ויינן מותר אי נמי הכא איירי כשטיהר ישראל יינו של כותי:

דאי אמרת תחילת היום. של שבת קונה עירוב דהיינו סוף בין
השמשות קונה עירוב אמאי לא אמר כלום: **מתני' מפנה אדם
על עירובו.** מניח אדם שני עירובין אחד לסוף אלפים למזרח ביתו
ואחד לסוף אלפים אמה למערב ביתו: **ואומר אם באו נכרים מן
המזרח.** ולריך אני לברות מפניהם
יקנה לי עירובי שבמערב ויהיו לי
במערב ביתי ד' אלפים אמה אע"ג
דלא אמו עד למחר אמרינן יש
ברירה דבין השמשות קנה לו עירובו
דאידך גיסא: **הריני כבני עירי.**
אלפים מעירי לכל רוח ואין לריך
להשתכר כאן ולהפסיד כאן: **בא חכם
למזרח.** חוץ לתחום מפני ורוצה אני
ללמוד תורה מפיו ועכשיו איני יודע
לאיזה לד יצא ולמחר אשמע מבני
אדם הבאים משם לכאן על ידי
עירוב: **רבי יהודה אומר.** אם באו
לכאן ולכאן ואחד מהן רבו ילך אצל
רבו ולא אצל חכם דקים לן בגוויה
דבשעת קניית עירוב דעתיה למקני
ליה ההוא עירוב דלגד רבו ומיהו
איהו הוא דלא ידע לאיזה מן הצדדין
יצא והשתא דידע להתם ליזיל:
גמ' פני איפכא. אייתי מתניתא
בידיה דתני איפכא בורח מן החכם
ומתנה אם בא חכם למזרח עירובו
למערב כו' ולגבי נכרים תני דלהכהו
לד דליתו נכרי' לקני עירוביה: **פריגנני.**
גבאי הסם ובורח מפניהם: **מרי דמתא.**
לריך הוא לפיים לו לצעוק: **מוציא
פיקי.** לדרוש ברבים דעת האדם
לילך ולשמוע: **מקרי שמע.** כלומר
מלמד תיובתא לתתפלל. ומתניתין דר"מ
יצחק בדאתו בי תרי חד דאמי גיסא
וחד דאמי גיסא ומתני' אדמותיב
פירקי קאי והכי קאמר בא מותיב
פירקי למזרח או בא לכאן ולכאן
דתרוייהו מותיבי פירקי למקום
שאדלה אלך ולכשיבורו לו למחר
אמרינן הוברר הדבר דבשעת קניית
עירוב דעתיה אההוא חכם הוה ודר'
יצחק קאי אמקרי שמע והכי קאמר בא
מקרי שמע למזרח עירובי אדמותיב פירקי למערב בא מקרי שמע
למערב עירובי אדמותיב פירקי למזרח בא לכאן ולכאן תרוייהו מותיבי
פירקי או שניהן שוין למקום שאדלה אלך. כך שמעתי: **ורבנן.** דפליגי
אדר' יהודה דאפילו אחד מהן רבו ילך לאיזה שירלה: **דזמנין דייתא
ליה לאיניש בחבריה טפי מרביה.** וי"ל ברירה אף כאן: **ליתא למתני'.**
דקתני לר' יהודה היו שניהן רבותיו למקום שירלה ילך אלמא אית ליה
לר' יהודה ברירה דהא עירוב מאתמול קנה ואיהו השתא הוא דקא
בריר ליה ואמרינן הוברר הדבר דמאתמול נמי דעתיה דאהי הוה: **ליתא
למתניתין.** אינה עיקר מדתני אין הולכין ואשכחן מתני' דתני אין ילכו
הכי הוא: **אין.** שם חכם: **על שני דברים.** לומר בא לכאן ולכאן
למקום שאדלה אלך דאין ברירה אלא על אחד ואינו יודע להיכן יצא
יכול להתעות ולומר בא חכם למזרח כו': **מאי שנא לכאן ולכאן.** דתלה
עצמו לומר באיזה שאדלה אלך דלא שרי רבי יהודה: **דאין ברירה.**
דכי בריר למחר אמרינן שמא אתמול כי קנה עירוב לאו דעתיה אהך
הוה אלא אחידך: **מזרח ומערב נמי.** בשלא בא אלא אחד וקא סלקא
דעתך השתא דבין השמשות עדיין לא בא חכם למזרח שעדיין היה
רחוק מן העירובין ששה אלפים פחות שני אמות ומשחשיכה הלך אלפים
ונכנס לתוך ארבעה אלפים של עיר וזה שהניח עירובו ותלה בדעת
החכם ואמר אם יבוא למזרח עירובי למזרח ואם לא יצא לא לכאן ולא
לכאן הריני כבני עירי ולא יהא עירוב ולמחר שמע שבא למזרח מי
יאמר דבשעת קניית עירוב היה דעת החכם ליכנס לתוך ד' אלפים של עיר דילמא לא היה בדעתו לזוז ולא קנה עירובו של זה ור' יהודה קאמר
דקני דאמרינן הוברר הדבר דסופו הוכיח שבין השמשות היה דעתו לכאן: **א"ר יוחנן וכבר בא חכם.** מתניתין[ד] בהכי עסקינן שבא חכם כבר
קודם בין השמשות אבל זה לא היה יודע להיכן בא או אם בא או לא ולמחר כשנשמע לו גלוי מילתא בעלמא הוא ואיגלאי מילתא דההוא
עירוב קנה ואין זו סמך על ברירת ספק אלא קנייה ודאית שהרי אמר לגד החכם יקנה לי העירוב והחכם כבר בא קודם קניית
העירוב וקנה: **אדרבה ליתא לדאיו.** דמתניתין עיקר והיא ברייתא היא: **לא סלקא דעתך.** לאפוקי להיא דאיו: **הלוקח יין מבין
הכותים.** קודם שגזרו על יינם כדמפרש בשחיטת חולין [ו.] וסתם כותים לא מפרשי תרומה ואין זה כלים להפרישם לתוכן תרומה ומעשר:

אומר

דאי אמרת תחילת היום. של שבת קונה עירוב דהיינו סוף בין
השמשות קונה עירוב אמאי לא אמר כלום: **מתני' מפנה אדם
על עירובו.** מניח אדם שני עירובין אחד לסוף אלפים למזרח ביתו
ואחד לסוף אלפים אמה למערב ביתו: **ואומר אם באו נכרים מן
המזרח.** ולריך אני לברות מפניהם
יקנה לי עירובי שבמערב ויהיו לי
במערב ביתי ד' אלפים אמה אע"ג
דלא אמו עד למחר אמרינן יש
ברירה דבין השמשות קנה לו עירובו
דאידך גיסא: **הריני כבני עירי.**
אלפים מעירי לכל רוח ואין לריך
להשתכר כאן ולהפסיד כאן: **בא חכם
למזרח.** חוץ לתחום מפני ורוצה אני
ללמוד תורה מפיו ועכשיו איני יודע
לאיזה לד יצא ולמחר אשמע מבני
אדם הבאים משם לכאן על ידי
עירוב: **רבי יהודה אומר.** אם באו
לכאן ולכאן ואחד מהן רבו ילך אצל
רבו ולא אצל חכם דקים לן בגוויה
דבשעת קניית עירוב דעתיה למקני
ליה ההוא עירוב דלגד רבו ומיהו
איהו הוא דלא ידע לאיזה מן הצדדין
יצא והשתא דידע להתם ליזיל:
גמ' פני איפכא. אייתי מתניתא
בידיה דתני איפכא בורח מן החכם
ומתנה אם בא חכם למזרח עירובו
למערב כו' ולגבי נכרים תני דלהכהו
לד דליתו נכרי' לקני עירוביה: **פריגנני.**
גבאי הסם ובורח מפניהם: **מרי דמתא.**
לריך הוא לפיים לו לצעוק: **מוציא
פיקי.** לדרוש ברבים דעת האדם
לילך ולשמוע: **מקרי שמע.** כלומר
מלמד תיובתא דתתפלל. ומתניתין דר"מ
יצחק בדאתו בי תרי חד דאמי גיסא
וחד דאמי גיסא ומתני' אדמותיב
פירקי קאי והכי קאמר בא מותיב
פירקי למזרח או בא לכאן ולכאן
דתרוייהו מותיבי פירקי למקום
שאדלה אלך ולכשיבורו לו למחר
אמרינן הוברר הדבר דבשעת קניית
עירוב דעתיה אההוא חכם הוה ודר'
יצחק קאי אמקרי שמע והכי קאמר בא
מקרי שמע למזרח עירובי אדמותיב פירקי למערב בא מקרי שמע
למערב עירובי אדמותיב פירקי למזרח בא לכאן ולכאן תרוייהו מותיבי
פירקי או שניהן שוין למקום שאדלה אלך. כך שמעתי: **ורבנן.** דפליגי
אדר' יהודה דאפילו אחד מהן רבו ילך לאיזה שירלה: **דזמנין דייתא
ליה לאיניש בחבריה טפי מרביה.** וי"ל ברירה אף כאן: **ליתא למתני'.**
דקתני לר' יהודה היו שניהן רבותיו למקום שירלה ילך אלמא אית ליה
לר' יהודה ברירה דהא עירוב מאתמול קנה ואיהו השתא הוא דקא
בריר ליה ואמרינן הוברר הדבר דמאתמול נמי דעתיה דאהי הוה: **ליתא
למתניתין.** אינה עיקר מדתני אין הולכין ואשכחן מתני' דתני אין ילכו
הכי הוא: **אין.** שם חכם: **על שני דברים.** לומר בא לכאן ולכאן
למקום שאדלה אלך דאין ברירה אלא על אחד ואינו יודע להיכן יצא
יכול להתעות ולומר בא חכם למזרח כו': **מאי שנא לכאן ולכאן.** דתלה
עצמו לומר באיזה שאדלה אלך דלא שרי רבי יהודה: **דאין ברירה.**
דכי בריר למחר אמרינן שמא אתמול כי קנה עירוב לאו דעתיה אהך
הוה אלא אחידך: **מזרח ומערב נמי.** בשלא בא אלא אחד וקא סלקא
דעתך השתא דבין השמשות עדיין לא בא חכם למזרח שעדיין היה
רחוק מן העירובין[ה] ששה אלפים פחות שני אמות ומשחשיכה הלך אלפים
ונכנס לתוך ארבעה אלפים של עיר וזה שהניח עירובו ותלה בדעת
החכם ואמר אם יבוא למזרח עירובי למזרח ואם לא יצא לא לכאן ולא
לכאן הריני כבני עירי ולא יהא עירוב ולמחר שמע שבא למזרח מי
יאמר דבשעת קניית עירוב היה דעת החכם ליכנס לתוך ד' אלפים של עיר דילמא לא היה בדעתו לזוז ולא קנה עירובו של זה ור' יהודה קאמר
דקני דאמרינן הוברר הדבר דסופו הוכיח שבין השמשות היה דעתו לכאן: **א"ר יוחנן וכבר בא חכם.** מתניתין[ו] בהכי עסקינן שבא חכם כבר
קודם בין השמשות אבל זה לא היה יודע להיכן בא או אם בא או לא ולמחר כשנשמע לו גלוי מילתא בעלמא הוא ואיגלאי מילתא דההוא
עירוב קנה ואין זו סמך על ברירת ספק אלא קנייה ודאית שהרי אמר לגד החכם יקנה לי העירוב והחכם כבר בא קודם קניית
העירוב וקנה: **אדרבה ליתא לדאיו.** דמתניתין עיקר והיא ברייתא היא: **לא סלקא דעתך.** לאפוקי להיא דאיו: **הלוקח יין מבין
הכותים.** קודם שגזרו על יינם כדמפרש בשחיטת חולין [ו.] וסתם כותים לא מפרשי תרומה ואין זה כלים להפרישם לתוכן תרומה ומעשר:

אומר

ד' אלפים והוא מכיר אילן או גדר לסוף אלפים למקום שחשבה לו ואמר שביתתי תחתיו, דיכול להלך היכא דבשעת קניית עירוב לא אתי חכם לההוא אתרא והדר אתי, מי יימר דקנה ההוא עירוב למפרע
דלמא חכם בין השמשות לא היה דעתו לבא לכאן, אי לא אמרינן תחכה לגדות וחה התנה דלמקום שיבא החכם שם יהא עירובו קונה למפרע (בציצה לח.). **דאין ברירה.** כשילך לאחר לזמרה שמא בין השמשות לא היתה דעתו
לכך וקנה לו עירובו של מערב והרי הוא אמי שבא במערב וממקום אותה שביתה יש לו אלפים לכל רוח ומצאו אלפים האחרונות המזרחיות כולם לביתו ואין לו מביתו ולמזרח אפילו פסיעה אחת (חולין יד:). **למזרח למערב נמי.** כשהלה בין עירובו בדעת
החכם לומר יקנה עירוב לרוח שהחכם בא לה, **אין ברירה.** שמא בין השמשות היה בדעתו של חכם לרוח שכנגדה (יומא נו: וכעי"ז חולין יד:). **וכבר בא חכם.** הא דאמר ר' יהודה אם בא חכם למזרח וכו' דעל חכם יכול להתעות, כשכבר בא קודם בין
השמשות עסקינן, אך זה אינו יודע לאיזה רוח בא וקאמר לאותו רוח שבא לו יהא עירובי קונה, דאין קניינו על ידי ברירה אלא קנייה ודאית ואמתר בעלמא דלרוח שיבא בו החכם קנה עירובו (בציצה לח. וכעי"ז חולין שם). **הלוקח
יין מבין הכותים.** בעכו שבא בין השמשות כדתניא בתוספתא (דמאי פ"ו) וקדש עליו היום ואין לו מה לשתות בשבת ואין לו פנאי להפרישם (ב"ק שם:) אי אין עמו כלים טהורים להפרישם לתוכן תרומה ומעשר (שובה כב.). וכותים גירי אמת תשיב להו ואין
מ"ש נפקעת מקדושתה על דיישם והם תשובים על המעשרות ועל התרומה, ולא כעמי הארץ שרובן מעשרין ורובן מפרשין תרומה, אבל כותים תשובים על הכל והלוקח מהם צריך לעשר ודאי (גיטין כה.). ואמשעינן הכא דכותים תשובי אתרומה דקתניא שני
לוגין שאני עמיד להפרישם כו' (חולין יד.).

עין משפט נר מצוה

פא א מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ג סמג עשין ח:

פב ב מיי' שם טוש"ע א"ח סי' תיג:

רבינו חננאל

דאי ס"ד תחלת היום, והוא תחילת לילי שבת הוא דקונה עירוב כיון שהעריב שמש נתקן הטבל אמאי אין עירובו עירוב. רב פפא אמר אפי' תימא תחילת היום קונה עירוב. בענין סעודה הראויה לו מבעוד יום ולילא, דכל היום טבל היה. מתני' מתנה אדם על עירובו ואומר אם באו גרים למזרח עירובי (למזרח) [למערב]. למערב כו'. כי אתא רב יצחק מתני איפכא, אם באו גרים מן המזרח עירובי למזרח, למערב עירובי למערב. ואמרינן קשיא גרים אגוים. כלומר מתני' [תנן] באו מן המזרח ובורח מהן למערב, ור' יצחק באו מן המזרח והולך אליהם. ופרקינן לא קשיא מתני' [ג] בפרהגבנאי. פי' אנשים הטורדין, כגון דגרסינן בההיא שותה קם חד מסרה לפרהגבנא דמלכא, ובורח מהן מן המזרח למערב, והא דקתני ר' יצחק במארי מאתא והולך אליו להקביל פניו ולהתקרב לו. וכן בא חכם למזרח במותיב פירקי. פי' דרשן ובא לשמוע דברי תורה. והא דקתני ר' יצחק בא חכם למזרח עירובי (למזרח) למערב במקרי שמע. חזן שמתרחק ממנו מפני שאינו צריך לו. ומפורש כך בתלמוד ארץ ישראל באו גוים מן המזרח ערובי למערב, אית תנאי תנן במזרח, מן דמר במזרח באילן טקסיוט, מן דמר במערב באילן רומאי, בא חכם מן המזרח עירובי במזרח אית תנאי תנן במערב, מן דמר במזרח באילן חכימיא, מן דמר במערב ברגיל. פיסקא ר' יהוד' אומר אם היה אחד מהן רבו ילך אצל רבו, ואם היו שניהם רבותיו ילך למקום שירצה. כיון שילך לאחד מהן, נתברר כי על זה היה עירובו מאיתמול, אלמא אית ליה ברירה. אמר רב ליתה למתני', מדהני איו דברי ר' יהוד' לכאן ולכאן (ז)[ד]לא דאין ברירה, אלא אם בא חכם למזרח עירובי למזרח למערב עירובי למערב, וכו' יוחנן דאמר וכבר בא חכם, ונתברר כי על דבר ברור עיבר. ואמרינן ואמאי לא דחינן דברי איו דאמר לית ליה לר' יהוד' ברירה (ומוקמינן) [מקמיה] מתניתין דפריש אית ליה לר' יהוד' ברירה. ודחינן הכי, לא ס"ד דהא איכא מתניתא אחריתי דלית ליה לר' יהודה ברירה, (הא) [מהא דתנן] הלוקח יין מבין הכותים

ג) עיין ערוך ערך פרהגבן.

מסורת הש"ס

א) [נקמן לח:], ב) [גי' ירושלמי ומשנה שמשנתיות מכאן ומכאן], ג) [עי' תוס' לקמן פב. ד"ה אין], ד) ביצה לקמן פב. ד"ה אין], ה) [יומא נו:], ו) חולין יד: [יומא נו:], ז) [לקמן עא: חולין קלה: ב"מ מז:], ח) [צ"ל דתמיד עי' תוס'], ט) ב"ק סט: תוספתא דמאי פ"ו ה"ה סוכה כב. יומא נה: מעילה כב. חולין יד. גיטין כה. כמ., י) [ולר' רש"ש], יא) בס"ל: הערב, יב) [נדל"ל מתניתא], יג) ל"ל קדושה,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לא ס"ל וכו' ולאי ליתיה לדאיו ולההיא דהלוקח מקמי כל:

גליון הש"ס

גמ' הא במרי דמתא. עי' לקמן דף פב ע"א תוד"ה אין מערבין:

מוסף רש"י

אם בא חכם מן המזרח. שהיה חכם עתיד לבוא ומתקן אחר לשבות חוץ לתחום ולרוש, עירובי למזרח. עירובי של מזרח יקנה לי שביתה למזרח והיה בשבת במקום עירובי ויש לי משם ולהלה אלפים, ואם יגידו לי שבא חכם למערב יקנה עירובי שבמערב, בא לכאן ולכאן. אם יבאו שני חכמים זה למזרח וזה למערב, למקום שארצה אלך. לאחה מהם שאלכה אצחר הלכתי, ועל שם בריכה של מחר יקנה לי עירובי כין השמשות היא (חולין יד:) ויהא עירובי דבין השמשות קונה לאותו רוח למפרע, ואי אפשר כן אלא על ידי בריכה, דכי בורר למחר אומרים הוברר דבין השמשות נמי דעתיה לגבי האי (ביצה לז:). אין אדם מתנה על שני דברים כאחד. להניח שני עירובין, אחד למזרח ואחד למערב ואומר לאחה מהן שאלכה אלך למחר, לפי שקניית עירוב בין השמשות היא, וכשזה בורר למחר אותו שילכה לא אמרינן שבריכה אומר הוברר שהעירוב לגד חכם זה שביתה אמש, אלא על חכם אחד ואינו יודע לאחה רוח יצא הוא מתנה, אם בא למזרח יקנה ואם בא למערב יקנה, ואינו לכאן ולכאן על שני חכמים למקום שאלכה אלך לא, דאין בריכה (יומא נו: וכעי"ז ביצה לז:). **אלא אם בא חכם למזרח.** על חכם אחד ואינו יודע לאחה רוח יצא אפשר להתנות (ביצה שם). **מאי שנא לכאן ולכאן.** דקס"ל בין השמשות עדיין חכם לא בא והוא בתלכסון ויכול לבוא משתחשך למזרח ולמערב ובא לו לאחד מהם (יומא נו:) אי: דקס"ל זמנין דחכם לא בא עד לאחר בין השמשות כגון שחכם לו בתוך התחום שבאותו מקום בית המדרש או בתוך

מסורת הש"ס

ה) [לקמן לח:], ו) [גי' ירושלמי ומשנה שמשנתיות מכאן ומכאן], ז) [עי' תוס' לקמן פב. ד"ה אין], ח) ביצה לז:), ט) חולין יד: [יומא נו:], י) [לקמן עא: חולין קלה: ב"מ מז:], יא) [צ"ל דתמיד עי' תוס'], יב) ב"ק סט: תוספתא דמאי פ"ו ה"ה סוכה כב. יומא נה: מעילה כב. חולין יד. גיטין כה. כמ., יג) [ולר' רש"ש], יד) [נדל"ל מתניתא], טו) ל"ל קדושה,

הגהות הב"ח

(ב) תוס' ד"ה לא ס"ל וכו' ולאי ליתיה לדאיו ולההיא דהלוקח מקמי כל:

גליון הש"ס

גמ' הא במרי דמתא. עי' לקמן דף פב ע"א תוד"ה אין מערבין:

מוסף רש"י

אם בא חכם מן המזרח. שהיה חכם עתיד לבוא ומתקן אחר לשבות חוץ לתחום ולרוש, עירובי למזרח. עירובי של מזרח יקנה לי שביתה למזרח והיה בשבת במקום עירובי ויש לי משם ולהלה אלפים, ואם יגידו לי שבא חכם למערב יקנה עירובי שבמערב, בא לכאן ולכאן. אם יבאו שני חכמים זה למזרח וזה למערב, למקום שארצה אלך. לאחה מהם שאלכה אצחר הלכתי, ועל שם בריכה של מחר יקנה לי עירובי כין השמשות היא, דכל קניית עירוב כין השמשות היא (חולין יד:) ויהא עירובי דבין השמשות קונה לאותו רוח למפרע, ואי אפשר כן אלא על ידי בריכה, דכי בורר למחר אומרים הוברר שבין השמשות נמי דעתיה לגבי האי (ביצה לז:). אין אדם מתנה על שני דברים כאחד. להניח שני עירובין, אחד למזרח ואחד למערב ואומר לאחה מהן שאלכה אלך למחר, לפי שקניית עירוב בין השמשות היא, וכשזה בורר למחר אותו שילכה לא אמרינן שבריכה אומר הוברר שהעירוב לגד חכם זה שביתה אמש, אלא על חכם אחד ואינו יודע לאחה רוח יצא הוא מתנה, אם בא למזרח יקנה ואם בא למערב יקנה, ואינו לכאן ולכאן על שני חכמים למקום שאלכה אלך לא, דאין בריכה (יומא נו: וכעי"ז ביצה לז:). **אלא אם בא חכם למזרח.** על חכם אחד ואינו יודע לאחה רוח יצא אפשר להתנות (ביצה שם). **מאי שנא לכאן ולכאן.** דקס"ל בין השמשות עדיין חכם לא בא והוא בתלכסון ויכול לבוא משתחשך למזרח ולמערב ובא לו לאחד מהם (יומא נו:) אי: דקס"ל זמנין דחכם לא בא עד לאחר בין השמשות כגון שחכם לו בתוך התחום שבאותו מקום בית המדרש או בתוך

אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש. תרומה מן המאה: הרי הן. בתוכו: **ומיחל.** מעשר שני שהוא יכול לתקן מיד בלא הפרשה לאחר שקרא עליו שם יחללנו בכל מקום שהוא על המעות ושותה מיד ולאחר זמן יפריש התרומה והמעשר ואמרינן הוברר הדבר שזהו תרומה: **אוסרין.** קס"ד השתא דטעמייהו משום דקסברי אין ברירה: [**זוזי. זוגי**]: **בעירוב.** בשותפות: **לאיזה.** מן הקינין שירצה ב' הפרידות יקריב עולות לשתי הנשים ואת קן הא' יקריב שתיהן חטאות לשתי הנשים וכ"ש אם בא לחלק כל קן וקן פרידה לעולה ופרידה לחטאת דשפיר דמי. אלמא מדקא אמר שמותר ליקח קיניהן בעירוב מכלל דיש ברירה דאמרינן הוברר הדבר שזו הפרידה שהקריב לשמה של זו שלה היא דשם בעלים בעינן דאי אין ברירה איכא למימר חטאת ועולה שהקריב לה לא שלה היו אלא של חברתה וקרבן הקרב בשגוי בעלים קי"ל בפסחים (דף ס:) ובזבחים (דף ב.) דאינו עולה לבעלים וכ"ש בחטאת אלא לשמה או שלא לשם בעליה לגמרי מיפסלא וקביעות שם בעלים אינו תלוי בהכן: **בשתפנו.** הנשים ביניהן שכל מי שיקריב הכהן לשמה יהא שלה: **אי הכי מאי למימרא.** כיון דבדעת הכהן תלוי: **קמ"ל דהרב חסדא.** שאע"פ שהיה כל קן וקן בפני עצמו אלא שלקחום ביחד וסד"א על כרחו מכל קן צריך לעשות חטאת ועולה ולא יוכל לעשות מן הקן הא' שתי עולות לשתי הנשים ומקן השני ב' חטאות דלאו אדעתא דהכי יהבינהו קא משמע לן כיון דלא אקבעינהו בהדיא בשעת לקיחה לאמר פרידה זו חטאת ופרידה זו עולה אפילו קבעום לאחר לקיחה יכול הכהן לעשות כמה שירצה: **אין הקינין.** של כל מחוסרי כפרה מתפרשות איזו עולה ואיזו חטאת אלא

אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דברי ר"מ ר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון א אוסרין עולא אמר ליתא לאיו ממתני' ואלא הא דקתני ר' יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין עולא ב) זוזי זוזי קתני דברי רבי מאיר ור' יהודה ר' יוסי ור' שמעון אוסרין וסבר ר' יוסי אין ברירה ג) והתנן רבי יוסי אומר ד שתי נשים שלקחו את קיניהן בעירוב או שנתנו ה) קיניהן לכהן איזהו שירצה כהן יקריב עולה ולאיזה שירצה יקריב חטאת אמר רבה התם כשהתנו אי הכי מאי למימרא קמ"ל כדרב חסדא ו) דאמר רב חסדא ז אין הקינין מתפרשות אלא

שני לוגין שאני עתיד להפריש. ואע"ג דע"ה לא נחשדו על תרומה גדולה כדאמרינן בסוטה (דף מח.) כותים אפילו תרומה גדולה אין מפרישין ואע"ג דבפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז:) אמרינן דכותאי עשורי מעשרי כראוי דבמאי דכתיב מזהר זהירי ה"מ לאכול לעצמן אבל למכור לאחרים לא מעשרי דלא דרשי לפני עור לא תתן מכשול אלא כפשטיה ואע"ג דאינן חשודין על הגזל הכא לא חשיב ליה גזל דהוי ממון שאין לו תובעין ועוד דכל זמן שלא הופרש אינו דומה שיהא גזל שעדיין לא נתחייב ליתן לכהן או ללוי ותדע דע"ה לא נחשדו על הגזל וחשידי על המעשרות ועוד דסמכי אהא דדרשינן בבבא מציעא (דף פח:) עשר תעשר ואכלת ולא מוכר:

עשרה מעשר ראשון ותשעה מעשר שני. נראה דוקא עשרה ותשעה דאחר שהסיר שני לוגין לתרומה גדולה פשו להו מאה נכי ב': **מיחל.** פ"ה מחלל על מעות ושותה מיד בלא הפרשה ואינו נראה דאינו יכול לחלל דדוקא בסיפא דהך מתני' גבי דמאי קתני ומחלל על מעות משום דקבע לו מקום דהוי כמו הפרשה דקתני התם מעשר שני בצפונו או בדרומו ובע"ש בין השמשות איירי כדקתני ו) בתוספתא וקדש עליו היום ולכך בדמאי יכול לקבוע עליו מקום דספק חשיבה מעשרין את הדמאי אבל בכותים דודאי לא מעשרי הוי ודאי ולהכי לא קתני גבי כותים מעשר שני בצפונו או בדרומו כדקתני על דמאי ולא קתני נמי הכא ומחלל על מעות כדקתני גבי דמאי אלא ומיחל פירוש ז) מתחיל או כמו שפי' רבינו תם דמיחל כמו מיהל בה"א פירוש מזוג כמו סבאך מהול במים (ישעיה א) ואחר השבת מפרש מעשר ראשון ושני כדקתני בתוספתא עשרה הבאין אחריהן תשעה הבאין אחריהן הכיון שאין יכול לקבוע לו מקום אם היה שותה בלא הפרשה היה שותה טבלים למפרע: **דברי** ר"מ. משמע דאית ליה לר"מ ברירה ולר' יהודה נמי קאמר רבה במסקנא דאית ליה ברירה והכא אסר משום דחיישי לבקיעת נוד ואילו בפ' יש בכור (בכורות דף מח.) גבי נתנו עד שלא חלקו מוקי רבא ר"מ ור' יהודה כרב אסי דאמר האחין מחלקה יורשין ומחלה לקוחות אלמא מספקא להו ויש לחלק בין הכא שמבדר דבריו ומתנה בפירוש ואומר שאני עתיד להפרישם להיות דאחין שחלקו דאינו מבדר דבריו כלום ובמרובה (ב"ק דף סט:) דפריך דר' יוחנן אדר' יוחנן דבהיות דכל המתלקט אית ליה ברירה ובהיות דאחין שחלקו שמעינן דלית ליה ברירה וחוזר בו הש"ס מדבריו מתוך קושיא זו הוה מצי לחלק כדפרי' אלא דניחא ליה למימר לעולם כל הנלקט כדקתני במתניתין וניחא ליה למימר לעולם לא תיפוך כדפי' לעיל ועוד דלא מצי לחלק הכי דהא ר' יוחנן אית ליה ברירה אפילו היכא דמבדר ברים כל הגט ו): **רבי** יוסי ור"ש אוסרין. משמע דר' יוסי אית ליה ברירה וכן בסמוך גבי מעשר שני שיש לי בביתי מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכיס וקשה דשמעינן לר' יוסי דאית ליה ברירה במי שאחזו (גיטין דף עב:) דתנן ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת ולכי מיית הוי גיטא אלמא יש ברירה דהכי דייקינן ברים כל הגט (שם דף פה:) לר"י ופ"ה התם אע"ג דתנאי הוא צריך ברירה כיון דאין בידו ובשעת התנאי ספק הוא והתנאי מתקיים מאליו ואי לאו משום ברירה לא הוי גט והכי נמי בשמעתא חשיב ברירה אם בא חכם למזרח כו' ואע"ג דמתנה וכן ברים כל הגט ח) הרייני בועלך ע"מ שירצה אבא כו' והא דאמרי בשמעתין הרי זה תרומה על זה אם ירדו גשמים כו' ה"נ לא הוי תרומה דפשיטא ליה דהויא תרומה היינו למאן דאית ליה ברירה קאמר ולמאן דמחלק בין תולה בדעת עצמו לדעת אחרים ניחא אבל למאן דלא מחלק קשה וי"ל דהתם בגיטין עומד הדבר להתברר בודאי שהרי יחיה או ימות אבל הכא יכול להיות שלא יבא לידי הפרשה או לא יעלה סלע מן הכיס תימה למאי דסלקא דעתך דלר' יהודה לית ליה ברירה א"כ סבר האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל כר' יוחנן וא"כ לא משכחת דמייתי בכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון דאין להן אלא קנין פירות ור' יהודה אית ליה בהמובל (ב"ק דף 5.) דלאו כקנין הגוף דמי גבי דין יום או יומים ולר' יוסי נמי לא משכחת לה דס"ל דאין ברירה וגבי דין יום או יומים מספקא ליה אם קנין פירות כקנין הגוף דמי אם לאו וכה"ג דייק הש"ס בסוף השולח (גיטין דף מח.) ותירץ ר"י דמדין יום או יומים אין ללמוד בעלמא דהתם כתב קרא כספו ותחתיו ולהכי לא מייתי בהשולח כי מייתי ההיא דשדה אחוזה: **אוסרין.** הקשה הסר מקולי דהכא משמע אי טעמא דר"י משום בקיעת הנוד ליתא לדאין מקמי מתני' ואילו בפ"ק דחולין (דף יד:) בשמעתין דנסבין חבריא לאמיר דר"י היא מייתי דאין בתר דמוקי טעמא דר"י משום בקיעת הנוד ושם פירשתי ט) מה שנ"ל: ו) **והתניא** ר' יוסי אומר. הוה מצי לשנויי דהתם בתולה בדעת אחרים: **לאיזו** שירצה כהן. פי' בקונטרס אלמא אית ליה ברירה דאי לית ליה ברירה איכא למימר חטאת שהקריב לא שלה היה אלא לחבירתה וקרבן הקרב בשגוי בעלים פסול ואין נראה להסר דהא מוכח ברים זבחים (דף ב:) דסתמא לשמה קאי א"כ בלא ברירה אפשר להקריב לו בסתם ונראה דמוכח דאי אין ברירה איכא למימר כל קן וקן הקריב למעלה וכל קן נאה הקריב למטה והקריב עולה למטה וחטאת למעלה: **כשהתנו.** פי' הקונטרס שהתנו הנשים שכל שיקריב לשמה יהא שלה וקשה לפירושו דהיינו ברירה גמורה שתולה בדעת הכהן שאותו שעשה יתברר שהוא שלה דכיון שנתברר הקינין אי אפשר כלל בלא ברירה ונראה לר"י לפרש כשהתנו הנשים בשעת לקיחה זה יהיה שלי וזה יהיה שלך וכן נתנו דמי קיניהן לכהן בעירוב ונתנם למוכר ופירש בשעת לקיחה קן זה לזו וקן זה לזו ונמצא שלא נתברבו הקינין אלא המעות ופריך אי הכי מאי למימרא דכיון שלא נתברבו הקינין פשיטא דשריא ומשני מהו דתימא דנגזור התנו אטו לא התנו דכיון שנותנין הדמים בעירוב יקחו גם כן הקינין בעירוב ואז אי אפשר בלא ברירה קמשמע לן דלא גזרינן וכדרב חסדא גרסינן פירוש וקמ"ל נמי כדרב חסדא ותרתי קמ"ל מדנקט שתי נשים ולא נקט באשה אחת משמע דאתא לאשמועינן דלא גזרינן התנו אטו לא התנו ואי לא אתא לאשמועינן נמי כדרב חסדא לא הוה ליה למתני לאיזה שירצה יקריב עולה ולאיזה שירצה יקריב חטאת דלא הוה צריך להזכיר עולה וחטאת אלא יקריב של נאה ושל רחל לרחל: אלא

מוסף רש"י

הרי הן תרומה. גדולה, ואמר כך עושה ממה שנשתייר מאה מדות, מפרישן עשרה למעשר ראשון ונשתיירו תשעים מדות ומפרישן מהן תשעה למעשר שני (מעילה כב.). ומיחל. מוליא מעשר שני לחולין על מעות שיש לו בבית, דמה שיש לו פנאי לתקן יתקן, דהא בחמירה בעלמא קני (ב"ק סט:) הואיל ויכול לתקנו בחמירה בעלמא ולומר הרי הוא מחולל על מעות שיש לי בתוך הבית, לא התירו לו חכמים לשתותו ולסמוך על הברירה, אבל בתרומה ושאר מעשרות סמכינן אברירה ולאחר השבת כשיפרישם אמרינן הוברר הדבר שזו היא התרומה וזה לא שהה אלא חולין (חולין יד.). **ושותה מיד.** דמאחר שקרא שם יצא לו מידי טבל וכשהוא מוליא יין לשתיתו הוא הנברר לחולין ולכשיהיו לו כלים ויוציא מן הנוד לתרומה הוא הנברר לתרומה ויש ברירה (גיטין כה:) ושתה ממנו לאלתר אלא שאחר שיותיר בכלי שיעור התרומה והמעשרות (מעילה כב.) וכשיהיו לו כלים יפרש בם התרומה ומעשר (יומא נו.). ר' יהודה כו' אוסרין. עד שיפרש ממש דקסברי אין ברירה ואכל כוס וכוס יש לומר שהוא תרומה ומעשר (מעילה כב.).

עין משפט נר מצוה

פג א מיי' פ"ז מהל' מעשר הלכה ג סמג עשין קלה:

פד ב ג מיי' פ"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה מ:

רבינו חננאל

אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה דברי ר' מאיר, ור' יהודה ור' יוסי ור' שמעון אוסרין. ואקשינן וסבר ר' יוסי אין ברירה והא תנן ר' יוסי או' שתי נשים [שלקחו את קיניהן] בעירוב או שנתנו דמי קיניהן בעירוב לאיזה מהן שירצה מקריב עולה. פי' כיון שהקריבה לחטאת נתברר כי זו שלקחה מתחילה לחטאת וכן העולה, הנה אית ליה לר' יוסי ברירה. ופריק רבה בשהתנו ביניהן בכך, ועל כן א"ר יוסי איזה שירצה מקריב חטאת. ומאי אתא לאשמועינן דרב חסדא דאמר אין הקינין מתפרשות

אלא דליכא אלא חדא. וקמ"ל דלא גזרינן אטו היכא דאיכא תרתי
או מלת: **מאן** האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה.
הוי מצי למימר רבי יוסי דלאגודה של ירק היא דהוי מדרבנן ושמא
כיון דעיקר מעשר מן התורה חשיב ליה כדאורייתא כדפ"ל (דף לג.
בד"ה תאנים) גבי לקט תאנים מתאנתי:
אלא איפוך. אלא איפוך הוה
אשכחן תנא דבדרבנן לית
ליה ברירה דגבן דר"ש אלא דבעי
לאוכוחי בהדיא שם התנא ולהכי מוכח
דמבעיא לן למימר איפוך ולכך קאמר
אלא ומיהו לפי זה לא אתי שפיר הא
דקאמר בסמוך קסבר מאן דלית ליה
ברירה לא שנא בדרבנן לא שנא
בדאורייתא: מ) **קסבר** (ד) רב יוסף.
וא"ת דהכא מסיק רב יוסף לדרבי
שמעון אין ברירה ובריש כל הגט (גיטין
דף כה:) אית ליה ברירה גבי הריני
בועליך על מנת שירלה אבא וי"ל
דרב יוסף מחלק בין תולה בדעת
עצמו לתולה בדעת אחרים כדב
משרשיא דהתם ורבא דלא מחלק
התם מסיק הכא דלרבי שמעון יש
ברירה וטעמא דאסר משום דבעינן
ראשית ששיריה ניכרין:
אלא מעתה היו לפניו שני רמונים.
וא"ת וליפרוך ה"ג אי הוי
טעמא משום דאין ברירה וי"ל דאי
טעמא משום דאין ברירה הוא אין
תימ' דודאי כיון דאין ברירה הכי נמי
דלא הוא תרומה אבל אי מי מטעמא
דבעינן ראשית ששיריה ניכרין ה"ג
דבשני רמונים לא הוא תרומה והא
בשני רמונים לא מסתברא שפיר האי
טעמא ומיהו אי אמר התם האי
טעמא דראשית ה"ג אית לן למימר
גבי רמונים דלא מסתבר לפלוגי בהו
והא דמייתי מתרומת הכרי בתוכו
ר' שמעון אומר קרא שם למאי דלא
ידע דאיכא סביביו הוי מצי לאקשויי
נמי לטעמא דאין ברירה ומהר"י
מפרש דאי טעמא דרבי שמעון משום
דאין ברירה אתי שפיר דודאי היתה
אחת מהן תרומה ומותר הכהן לאכלן
ואע"ג דאין ברירה דחד מינייהו ודאי
תרומה אבל אטעמא דראשית פריך
שפיר הכי נמי דלא הוי כלל תרומה
ויהיה כהן אסור לאכלן וכן בהיא
דתרומת הכרי בתוכו קרא שם וכהן
מצי אכיל לכל מה שבתוך הכרי אע"ג
דאין ברירה: **ולמאי** דסליק
אדעתין מעיקרא דבעינא ראשית
ששיריה ניכרין. הכי נמי הוה
מצי למימרא [ט] לטעמא דברירה:
אי

אלא אי בלקיחת בעלים אי בעשיית כהן
ואכתי סבר ר' יוסי אין ברירה [ח] והתניא [ח] עם
הארץ שאמר לחבר קח לי אגודה אחת של
ירק או גלוסקא אחת [א] אינו צריך לעשר דברי
רבי יוסי וחכ"א צריך לעשר איפוך תא שמע
[ב] האומר מעשר שיש לי בביתי מחולל על
סלע שתעלה בידי מן הכים רבי יוסי אומר
[ג] מחולל איפוך אימא ר' יוסי אומר לא חילל
ומאי חזית דאפכת תרתי מקמי חדא איפוך
חדא מקמי תרתי הא ודאי איפכא תניא
דקתני סיפא ומודה רבי יוסי באומר מעשר
שיש לי בתוך ביתי יהא מחולל על סלע
חדשה שתעלה בידי מן הכים שחילל
מדקאמר הכא שחילל מכלל דהתם לא חילל
האי סלע חדשה ה"ד אי דאיכא תרתי תלת
דיש ברירה היינו קמייתא אלא דליכא אלא
חדא מאי תעלה איידי דתני רישא תעלה תנא
סיפא נמי תעלה א"ל רבא לרב נחמן מאן
האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה
דתניא אמר לחמשה הריני מערב על איזה
מכם שארצה רציתי ילך לא רציתי לא ילך
רצה מבעו"י עירובו עירוב משחשיכה אין
עירובו עירוב אישתיק ולא א"ל ולא מידי
ולימא ליה תנא דבי איו הוא לא שמיע ליה
[ג] רב יוסף אמר תנאי שקלת מעלמא תנאי
היא דתניא הריני מערב לשבתות של כל
השנה רציתי אלך לא רציתי לא אלך רצה
מבעוד יום עירובו עירוב משחשיכה רבי
שמעון אומר [ג] עירובו עירוב וחכמים אומרים
אין עירובו עירוב והא שמעינן לרבי שמעון
דלית ליה ברירה קשיא דרבי שמעון אדר"ש
אלא איפוך מאי קשיא דילמא [ד] כי לית ליה
לר' שמעון ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית
ליה [ה] קסבר רב יוסף מאן דאית ליה ברירה
ל"ש בדאורייתא ל"ש בדרבנן אית ליה ומאן
דלית ליה ברירה ל"ש בדאורייתא ול"ש
בדרבנן לית ליה [ד] רבא אמר [ו] שאני התם
דבעינן [ז] ראשית [ח] ששיריה ניכרין א"ל אביי
אלא מעתה היו לפניו שני רמונים של טבל
ואמר אם ירדו גשמים היום יהא זה תרומה על
זה ואם לא ירדו גשמים היום יהא זה תרומה
על זה ה"נ בין ירדו בין לא ירדו דאין בדבריו
כלום וכ"ת הכי נמי [ט] והתנן תרומת הכרי הזה
ומעשרותיו בתוכו ותרומת מעשר זה בתוכו
אלא אי בלקיחת בעלים. שאמרו בשעת לקיחה זו אני לוקח לעולה
וזו לחטאת: **או בעשיית כהן.** אבל אם לקחום סתם ואחר כך קרא
עליהן שם אין השם חל עליהן ויכול הכהן לשנותן. ולקח דברים רב
חסדא בסדר יומא [י] ולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה
ואחד לחטאת [יא] וכתיב בני כהן ועשה
הכהן את האחד חטאת והאחד עולה [יב]
אלמא אין שם עולה וחטאת חל עליהן
אלא בלקיחה או בעשייה: **עם הארץ**
שאמר לחבר. שהיה חבר הולך לשוק
ליקח לו ירק לעצמו ואמר לו עם הארץ
[ג] קח גם לי אגודת ירק אין צריך
חבר לעשר דמאי מאותה שנותן לעם
הארץ אע"פ שלקח שלו ושל עם הארץ
סתם ולא פירש כשקנאן זה לי וזה לעם
הארץ והוא מעם הארץ לקחן יש
ברירה כשנותנו לעם הארץ שזו לגרכו
לוקחה ואין חבר זה מוכרה לו:
והכמים אומרים צריך לעשר. דאין
ברירה וי"ל זו לצורך חבר לוקחה
והוא חוזר ומחליפה לעם הארץ וחבר
אינו רשאי למכור לעם הארץ דבר
שאינו מתוקן: **רבי יוסי אומר חילל.**
וכי סליק סלע בידיה אמרינן יש
ברירה שזה שחילל מעשר שני עליה
דאי אין ברירה לא אמר מידי אלא
אמרינן דהא סלע דסלקא בידיה
השתא לא חזי דעתיה להחליף
ואישתכח דקא אכיל מעשר שני בלא
פדיה: **דאפכת תרתי.** אגודה וחילול:
מקמי חדא. יין מבין הכותים: **דקתני**
סיפא. דהך דחילול: **סלע חדשה.**
ואין שם אלא היא ולקמן פריך מאי
תעלה: **שחילל.** דכיון דאין שם
חדשה אלא היא מנכרא מלתא: **אי**
דאיכא תרתי אלא. חדשות היינו
קמייתא ואמאי חילל: **מאן האי אלא.**
דבעי למימר דלית ליה ברירה אפילו
בעירוב דמדרבנן הוא: ה"ג **על איזה**
מהן שארצה רציתי ילך לא רציתי לא
ילך רצה מבעוד יום כו' משחשיכה
אינו עירוב. דילמא בין השמשות לא
הוה דעתיה להאי: **אגא דבי איו.**
אליבא דרבי יהודה דבעירוב נמי
קאמר אין ברירה: **לא שמיע ליה.**
ומהכא תנאי דלעיל לא מצי אמר
דכולהו מילי דאורייתא נינהו: **רציתי**
אלך לא רציתי לא אלך. היה מונח
עירובו בסוף אלפים למזרח במקום
המשתמר והרי הוא מניחו שם עכשיו
לכל השנה כולה שבשבת שירצה יקנה
לו עירובו ובשבת אלא ירצה יהיה
כבני עירו ולא יקנה לו העירוב
להפסידו אלפים אמה שבמערב:
עירובו עירוב. ויש ברירה בין
השמשות דעתיה הכי הוה: **והא**
שמעינן לר"ש. גבי יין הבא מבין
הכותים: **רבא אמר.** טעמא דרבי
שמעון בין לאו משום דאין ברירה הוא
דאית ליה ברירה אלא משום דקרייה
רחמנא לתרומה ראשית דגנך ותירושך [יג]
מכלל שתהא מובדלת תרומה משייריה
בשעה שקורא עליה שם שתהא היא ראשית ראשית ואלו שייריה: **היו לפניו שני רמונים כו'.** בהדיא הוי ליה למיפרך מהא דלקמן דתנן תרומת
הכרי כו' אלא הלכתא דעלמא נקט כלומר אם בתתה לדרוש בריבים אליבא דר"ש אתה דורש על אחד שהיו לפניו שני רמונים כו': **אין בדבריו**
כלום. הואיל ובשעת קריאת השם אינו ניכר איזו תרומה ואיזו שייריה להא הכא גבי יין ניכרין שייריה לאחר זמן כי הכא וקאסר ר' שמעון: **בתוכו.**
באמצעיתו תהא תרומתו כדי שיעור תרומה ומעכשיו תהא סביביו להתיר סביביו: **ותרומת מעשר בתוכו.** מילתא אחריתי היא כלומר אם אסר הכי כרי
של מעשר ואמר תהא תרומת מעשר שלו בתוכו קרא שם ועד עכשיו אם אכל ממנו לא היה בו אלא איסור של טבל ומעתה אם אכלו לוקה עליו
משום תרומה ומשום מעשר שני חוץ לירושלים ואם ניטמא ואכלו חייב משום אוכל תרומה בטומאה: **דאיכא סביביו.** שייריה ניכרין דאיכו
בתוכו קאמר: **ואינבעיה אימא.** ר' שמעון אית ליה ברירה וגבי יין דקאסר לאו משום דקסבר אין ברירה אלא כדקתני טעמא שמא יבקע הנוד
קודם שיפרישם הימנו ומנלא שתהא טבלין למפרע דבשלמא כי מפרישם לה לאחר זמן איכא למימר הך דמטא השתא לאחר בהן [ט] יש ברירה
דמעיקרא בתוך הנוד נמי דידיה הואי משעת קריאת שם וחולין שתה אבל כי נקבע הנוד ולא איברר לה תרומה מיניה מאי יש ברירה איכא למימר
הא אפילו בשקוף לאו לכלל תרומה אתאי: **נשיבקע.** נעיין בדבר לאוסרו כלומר דלא חייסינן להכי דלא שכיח דאי בעי מסר ליה לשומר:

מתני'

[ואיבעיתא] אימא טעמא דר' שמעון לאו משום דלית ליה ברירה, אלא כדקתני סיפא אמרו לו לר' מאיר אי אתה מודה שמא יבקע הנוד, ונשפכה אותה שקרא תרומה, שנמצא כי מה ששתה טבלים היה שותה למפרע. ואמר להו ר' מאיר לכשיבקע הנוד וישפוך היין אחרי כן אם ישתה הם טבלים, אבל כל זמן שהנוד קיים אינם טבלים, כי התרומה בקרקעית הנוד היא שמורה. ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא, ד[ב]ברירה פליגי מאי קאמרי ליה. הכי קאמרן ליה לדידן אין ברירה לדידך

ראשית לשיריים אע"פ [ט] שאמר תרומה. ולאו משום דלית ליה ברירה. אלא מעתה היה לפניו שני רימונים ואמר אם ירדו גשמים היום זה תרומה על זה, ואם לא ירדו היום יהא זה תרומה על זה, הכי נמי כיון דבעא אמירתו אינה בברית התרומה ולא שייריה הכי נמי דלא הוי תרומה. וכי תימא הכי נמי והתנן האומר תרומת הכרי הזה בתוכו ומעשרותיו בתוכו ותרומת מעשר בתוכו ר"ש [אומר] קרא השם, והנה הכרי מעורב כולו כמו היין בנוד, ואמר ר' שמעון (אמרו) [קרא] השם, פי'

ט) נראה לי"ל אעפ"י שאמר דהכי הן תרומה אינו כלום.

עין משפט נר מצוה

פה א מיי' פ"י מהלכות מעשר הלכה מ:
פו ב מיי' פ"ד מהלכות מ"ש הלכה טו:
פז ג ד מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ז סמג עשין ל טור ש"ע א"ח סימן מיג:

רבינו חננאל

אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן, קמ"ל ר' יוסי כרב חסדא דבעשיית כהן הקינין מתפרשות, ולעולם בשהתנו כי עשיית כהן תזכה כל אחת בשלה, אבל ברירה לית ליה. ת"ש עם הארץ שאמר לחבר קח לי אגודת ירק אחת, אוכל ואינו צריך לעשר, דברי ר' יוסי כו'. פי' עם הארץ שאמ' לחבר קנה לי כמו שתקנה לעצמך והלך וקנה שתים ועישר על אחת מהן, ואחרי כן נתן לעם הארץ אחת הנשארת לו. א"ר יוסי אוכל ואינו צריך לעשר עליה. נתברר כיון שלקחה כי המעשר שהוציא מקודם על זו הרציאו הנה אית ליה ברירה. ופרקינן אפיך הכי אינו אוכל עד שיעשר וחכמים פוטרין. ת"ש האומר מעשר שיני שיש לי יהא מחולל כו'. ואמרי' אפיך ואימא לא חילל דברי ר' יוסי. [מ]מאני מ[דקתני סיפא מודי ר' יוסי באומר מעשר שני שיש (אלו) [לי] יהא מחולל על סלע חדשה שתעלה בידי מן הכיס שחילל. מדקתני סיפא חילל מיכלל דרישא לא חילל קאמר. ואוקימנא סיפא בדלית ליה בכיס אלא אותה סלע חדשה בלבד, ואיידי דתנא רישא תעלה תנא סיפא נמי תעלה [ואף] דלא הוה צריך. אמר ליה רבא לרב נחמן מאן האי תנא דאפי' בעירוב דהוא מדרבנן לית ליה ברירה. דתניא האומר הריני מערב לחמשה מכם איזה מהן שירצה, רצה מבעוד יום עירובו עירוב, רצה משחשיכה אין עירובו עירוב ואין ברירה, אישתיק. ולימא ליה איו הוא. לא שמיעא ליה הא אחת מתנית' דהוה תני לה איו. **רב יוסף אמר תנאי היא דתניא הריני מערב,** לרוח אחת, לכל שבתות השנה רציתי אלך, רציתי לא אלך אלא הריני כבני עירי. רצה מבעוד יום עירובו עירוב. משחשיכה ר' שמעון אומר עירובו עירוב, וחכמ' או' אין עירובו עירוב. והא שמעינ' ליה לר' שמעון, דאמ' בהלוקח יין מבין הכותים שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה כו' ר' שמעון אסר דלית ליה ברירה. ופרקינן אפיך ואימא ר' שמעון אומר אין עירובו עירוב, וחכמ' או' (אין) עירובו עירוב. ואמרינן אמאי מפסת דילמא כי לית ליה לר' שמעון ברירה בתרומה דהיא דאורייתא, אבל בעירוב דהוא מדרבנן אית ליה ברירה. ודחינן לא, מאן דלית ליה ברירה לא שנא בין דאורייתא בין דרבנן לית ליה ברירה, ומאן דתני דאית ליה בין בדאורייתא בין בדרבנן אית ליה. **רבא אמר** היינו טעמא דר' שמעון בהלוקח יין מבין הכותים, דקסבר תרומה איקרי ראשית וכל ראשית יש לו אחרית ידוע, הילכך בענין תרומה ששיריה ניכרין, וכיון שהנוד היין שיש בתוכו כולו מעורב ואינו ניכר בין

מסורת הש"ס

א) [ספ"ו דדמאי ע"ש] [מופסקת שם רפ"ח ע"ש],
ב) מופסקת פ"ד דמעשר שני הי"ג, ג) [שבת נג: וש"נ],
ד) [עי' תוס' גיטין כו. ד"ה התם], ה) [פסחים לג:],
ו) תרומות פ"ג מ"ה, ז) יומא ע: גיטין כו. סוכה כד. חולין יד: [מופסקת דמלא פ"ח ה"ה],
ח) [דף מז.], ט) [ויקרא יב],
י) [שם טו:], כ) [דברים יח],
כ) [צ"ל כהן], מ) רש"ל כתב דהן קסבר ר' יוסף אייך לדלעיל והוא דבור אחד עם הן דלעיל וכל"ל ל"ש בדרבנן וצ"ש בדאורייתא והכ"ל קסבר ר' יוסף וא"ת וכו', נ) לטעמא דאין ברירה כל"ל. ת"מ,

---

תורה אור השלם

1. רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן לוֹ: דברים יח ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' והתניא עם הארץ. נ"ב דומה לזה כתב הר"ף פ"ו דמס' דמעי' וע"ש:
(ב) שם קסבר מאן דלית ליה כל"ל ותיבת רב יוסף נמחק:
(ג) רש"י ד"ה עם הארץ וכו' עם הארץ (קח גם לי אגודת ירק) תא"מ וג"כ ש"מ קח לי אגודת ירק ועיקר:
(ד) תוס' ד"ה קסבר. מאן כו' וא"ת דהכא מסיק ר' יוסף דלר' שמעון לית לי' ברירה:

גליון הש"ם

גמ' שאני התם דבעינן ראשית ששיריה ניכרין. עי' מכות דף יט ע"ב ברש"י ד"ה תרומה בעוקלין:

מוסף רש"י

אלא אי בלקיחת בעלים. אם כשקנאן אמר זה אני לוקח לעולה ואת זה לחטאת, שוב אין הכהן יכול לשנותן בעשייתן ואם שינה פסול (יומא מא. וכעי"ז כריתות כח.) שאם נאכל אחד מהם או פרח לאויר העולם קודם עשיית כהן יביא זוג לשני (נדיר כו:). אי בעשיית כהן. שאם לא פירשו הבעלים בשעת לקיחה, יכול הכהן לעשות אחד שיהא עולה ואחד חטאת, ואף על גב דהפרישום בין לקיחה לעשייה לא קבעו השם ויכול כהן לשנותן ולעשות את החטאת עולה (כריתות כח.). תנאי שקלת מעלמא. איבדת כולם שאין אתה מוצא תנאים שנאמלכו בכך, דתוקי הגך תנאי מתניתא חדא כמר (שבת נג:) דלא משכחת תנאי דפליגי בהכי (פסחים מה: וכעי"ז ביצה יט.). שמא יבקע הנוד. והוכרר שלא היה עתיד לבא לידי הפרשה ושתה טבלים למפרע (חולין יד:) שהרי לא הוכרחה התרומה מעולם (גיטין כו.). לכשיבקע. נראה, כלומר דלא מיישנן לכהי (חולין יד: וכעי"ז סוכה כד.) כשיבא לידי כך ואלו טבלים שתה אבל אין לאוס לכך דלא שכיח ליבקע (גיטין כו.) דאסר דמסר ליה לשומר (יומא נו:).

רבינו חננאל (המשך)

תרומתו תרומה. ופרקינן כיון שהזכיר בתוכו נעשו סביבותיו שרים ניכרים.

מתני׳ מערב אדם שני עירובין. אם היה לריך יום ראשון לילך לכאן ויום שני לילך לכאן יכול לערב למזרח ולמערב ערב יו״ט[ה] הראשון: **ואומר עירובי.** של מזרח יקנה לי היום לצורך מחר ועירובי של מערב יקנה לי בבין השמשות דלמחר לצורך יום שני דקסבר רבי אליעזר שבת ויו״ט לאו כחד יומא אריכא נינהו אלא שתי קדושות ולכל חד יומא אית ליה חדא שביתה ובכל חדא מיקניא ליה שביתה לאיזה לד שירלה וביה״ש דקמא לדידיה הוא דקני ולא ליום ב׳: **עירובי בראשון ובשני בבני עירי בו׳.** כלומר ואם לא היה רולה לילך אלא באחד מן הלדדין ביום ראשון ובשני אין לריך לזה מתחומו לא לכאן ולא לכאן ואינו רולה להפסיד[ו] לא אלפים של תחומו מכאן ולא אלפים של תחומו מכאן יערב עירוב אחד לצד שהוא רולה לילך בו ביום ראשון ויאמר עירובי זה יקנה לי לצורך מחר ובשני הריני בבני עירי שלא עירבו או אם היה לריך לילך בשני ולא בראשון יאמר עירובי זה יקנה לי ביה״ש של מחר ובראשון אהיה בבני עירי: **או מערב לרוח אחת. לצורך שני ימים: או אינו מערב כל עיקר.** אפילו לצד אחד להיות[ז] באחד מן הימים בבני עירו: **או מערב לג׳ ימים.** ובגמרא פריך היינו לרוח אחת: **מוליכו.** השליח: **בראשון.** ערב יו״ט שלפני השבת: **ומחשיך עליו.** על שיקנה העירוב: **וגוטלו ובא לו.** שמא יאבד ושוב אין לו עירוב בשני כדקתני נאכל עירובו בראשון וכו׳ וחוזר ומוליכו בשני כו׳: **משאכר בהליכתו.** כלומר קנה לו הליכה ליום מחר: **ומשאכר בעירובו.** שאוכלו. וביו״ט אחר שבת דלא אפשר בהכי מוליכו בראשון וחוזר והולך שם בשני לראות אם קיים עירובו ומחשיך עליו ואם רלה יאכלנו אחרי כן: **מודים אחם לי שהן ב׳ קדושות.** דקאמריתו אין עירוב לשני דאי קדושה אחת ה״ל כחד יומא אריכא ויקנה בין השמשות של ראשון לשניהן וכיון דשתי קדושות הן יכול לערב נמי לג׳ רוחות: **גמ׳ לרוח אחת.** דקתני מתני׳: **מאי ניהו.** פשיטא דלשני ימים קאמר בניחותא: **ולשני הימים.** דקתני: **מאי ניהו.** פשיטא לי דלרוח אחת קאמר וא״כ תרתי למה לי היינו קמייתא: **אי אחה מודה.** ביום אחד דמערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר לג׳ ימים נמי או מערב כמו ליום אחד או אינו מערב כל עיקר: **אבל.** אמת כמו אבל שרה ומתרגם קושטא (בראשית יח): **שאם עירב בראשון.** שלא היה לו פת לשגר ע״י שליח ולערב והלך הוא בעצמו וישב לסוף אלפים אמה עד שקדש עליו היום וקנה שביתה וחזר ולן בביתו: **מערב בראשון בשני.** לריך לערב בראשון אף בשני ואינו יכול לאפות בשני חוץ לתחום ע״י קנייה הראשונה: **או אם נאכל עירובו.** המערב בפת ונאכל עירובו ביום ראשון לאחר שקנה העירוב אי אתם מודים לי שאינו יולא עליו בשני ע״י אותה קנייה: **הא לאיי.** ר׳ אליעזר קמהדר לה וקאמר ולאי אף לדבריכם ב׳ קדושות הן. ולא גרסינן לאיי אפנויי מופני דאינו דורש לא פסוק ולא ג״ש דבכולו הש״ס הן תרגום של לאיי: **ורבנן מספקא להו.** בשבת ויו״ט אי קדושה אחת ניהו אי שתי קדושות: **ועבדי הכא לחומרא.** דאין יכול לערב לשני רוחות דלמא חדא קדושה היא: **והכא לחומרא.** דאי נאכל בראשון דאין עירוב לשני דלמא ב׳ קדושות הן: **אי אחה מודה שאין מערבין בחחילה מיו״ט לשבת.** אם לא עירב בין השמשות של ערב יו״ט והולרך לאפות בשבת אי אתה מודה שאינו יכול לערב מיו״ט לשבת אלמא קדושה אחת היא והרי הוא כיום אחד שאינו יכול לערב בחלי היום אם לא עירב בין השמשות: **הכנה.** שמכין מיו״ט לשבת ולא משום טעמא דחד יומא הוא: **אין יולא עליו בשני.** והרי הוא בבני עירו דודאי שתי קדושות הן ואין עליו משם ספק:

הרי

אי אתה מודה שמא יבקע הנוד. תימה להנהו דמפרשי טעמייהו משום דאין בריה או משום דאית בו׳ כיון דקתני סיפא אי אתה מודה שמא יבקע הנוד מנא להו דלא הוה טעמא משום״ה וי״ל דידע הש״ס שאין זה עיקר טעם ואע״פ שהן עצמן לא היו חושבים זה הטעם עיקר מ״מ היו שואלין אותו לדעת מה ישיב וכענין זה יש בזבחים (דף עז:) גבי איבריס תמימים שנתערבו באיבריס בעלי מומין דרבי אליעזר אומר יקרב ורואה אני את בשר של בעל מום כאילו הן עליס ואין זה עיקר טעמו דבגרבא ורובא מודה רבי אליעזר וטעם בעל מום משום דכתיב מום בם לא ילאו הא על ידי תערובות ילאו ור׳ אליעזר דקאמר רואה אני כאילו הן עליס היה שואל לחכמים למה לא יכשירו מאותו טעם אע״פ שהוא בעצמו לא היה חושש לאותו טעם וכהנה רבות בש״ס[ח]: **אמרו לו אבל.** לא לגמרי מודו לו לר׳ אליעזר דלר׳ אליעזר הוי כבני עירו ולרבנן כיון דמספקא להו הוי כחמר גמל:

ורבי אליעזר התם משום הכנה. וא״ת ולמה לי טעמא משום הכנה תיפוק לי דאסור למיקני שביתה בשבת פי׳ ביו״ט כיון דביו״ט אסור לאת חוץ לתחום כדאמר פרק ב׳ דביצה (דף יח.) דאין מניחין עירובי תחומין מיו״ט לחבירו ואע״ג דהתם לא שייך ביה הכנה דהא גולה בזה מותרת בזה ואור״י דאסור״ך לטעמא דהכנה משום דמאן דשרי התם למיקני שביתה בשבתא א״נ משום דרבנן הקשו לר׳ אליעזר גם מעירובי חצירות ולכך לריך לתרץ משום הכנה תדע דהכנה נמי שייך בעירובי חצירות דהא רב פוסק בשמעתין כר׳ אליעזר דשתי קדושות הן ורב גופיה פסיק בריש פרק ב׳ דביצה (דף טז:) דהלכה כת״ק דאמר יו״ט שחל להיות בע״ש אין מערבין לא עירובי תחומין ולא עירובי חצירות וכיון דשתי קדושות הן אמאי אין מערבין ע״כ משום הכנה ומיהו התם דקאמר רבי מערבין עירובי חצירות אבל לא עירובי תחומין מ״ט דמדשרי עירובי חצירות משמע דלית ליה הכנה וא״כ תרתי למה לי מערבין עירובי תחומין ולמאן דאסר למיקני שביתה בשבתא ניחא אבל למאן דשרי קשה ושמא י״ל דבהכי פליגי רבי ורבנן דרבי סבר לא שייך איסור הכנה בעירובי חצירות כיון דביום טוב שרי להוליא מאחר לאחר: **משום הכנה.** איסור הכנה דאורייתא היא כדילפינן לקמן בשמעתין ומה שאופין מיו״ט לשבת משום עירובי תבשילין מפרש רבה בפרק אלו עוברין (פסחים דף מו:) משום הואיל ומקלעי ליה אורחין וא״ת והיכי בעי באלו עוברין (שם) למימר דר׳ אליעזר לית ליה הואיל א״כ לדידיה אין אופין מיו״ט לשבת הא לית ליה איסור הכנה הכא בשמעתין וי״ל דההיא דאלו עוברין סבר דאסור למיקני שביתה בשבתא ואז לא לריכין לטעמא דהכנה כדפי׳ ועירובי חצירות נמי סבר ההיא דאלו עוברין דמערבין לר׳ אליעזר מיו״ט לשבת כיון דלית ליה הכנה וא״ת הא אכתי מוכח בפ״ק דביצה (דף ד.) דלית ליה לר׳ אליעזר הכנה גבי ביצה שנולדה בשבת דקאמר רבי אליעזר עדיין היא מחלוקת ב״ש אומרים תיאכל ביו״ט וב״ה אומרים לא תיאכל וי״ל דרבי אליעזר סבר כב״ש[ט] דשמותי הוא ועוד דתניא בפ״ק דביצה (שם) דר׳ אליעזר אומר תיאכל היא ואמה ויליבא״ל אומר דלא שייך הכנה באפיה וביאול דאין זה אלא תיקון בעלמא שמתקן המאכל ולא שייך הכנה אלא לענין ביצה ועירוב שהוא דבר חדש:

אמר

א) גיר׳ ירושלמי ור״ף בפ׳ הראשון והשתי וכן כלם. ב) לעיל לג: [ע״ש לקמן לט. ע״ש], ג) [ל״ל לחס], ד) [תוספתא רפ״ד], ה) [יוס רש״ס], ו) [עי׳ תו״ט ר״ה ובשני], ז) [ולהיות רש״ס], ח) [וע״ע תוס׳ סוכה כד. ד״ה רבי יהודה], ט) [פי׳ מתלמידי ב״ש עי׳ תוס׳ שבת קלג. ד״ה דר״א שמותי הוא],

פח א מיי׳ פ״ח מהל׳ עירובין הלכה ה סמג עשין ג טוש״ע א״ח סי׳ תיז סעיף ג:

פט ב ג מיי׳ שם הלכה ז ט טוש״ע שם סעיף ב:

ד [מיי׳ פ״ח מהל׳ עירובין הל׳ ג טוש״ע א״ח סי׳ תיב]:

מוסף רש״י

מוליכו בראשון. בערב יו״ט לסוף אלפים, ועל ידי שלומו קאמר, דאי איהו גופיה בלא פת נמי קני ליה שביתה, כיון דהתם יתיב וקדיש עליה יומא (לעיל לג:). בשני מחשיך עליו ואוכלו. אחר ומוליכו בשני שהוא ערב שבת ומחשיך עליו ואוכלו שם אם ילאה, דלהביאו אי אפשר דשבת הוא ואם יו״ט אחר השבת הוא על כרחו יניחנו שם ע״ש ולמחר ילך וילאה אם עדיין ישנו שם ומחשיך עליו יהא לו עירוב לשני ואם אחר שבת יהא בביתו (שם). אבל. באמת (בכורות כו.).

רבינו חננאל

אינך מודה כו׳. ופשוטה היא. מתני׳ ר׳ אליעזר אומר יום טוב הסמוך לשבת בין מלפניה בין מאחריה מערב שני עירובין ואומר כו׳. תניא אמרו לו לר׳ אליעזר אין אתה מודה שאין מערבין ליום אחד חציו לצפון וחציו לדרום. א׳ להם אבל. אמרו כשם שאין מערבין ליום אחד חציו לצפון וחציו לדרום כך אין מערבין לשני ימים יום אחד לצפון ויום אחד לדרום. אמר להם יום אחד חדא קדושת היא (ואיפשר) [ואי אפשר] לחלקו, הכא בשני ימים שתי קדושות הן. אמרו לו אי אתה מודה שאין מערבין לכתחילה מיום טוב לשבת. אמר להן אבל. והא לאו קדושה אחת הן. א׳ להם התם משום הכנה שאין יום טוב מכין לשבת. אמר להם ר׳ אליעזר אי אתם מודים שאם עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני נאכל כו׳. ומפורש בפ׳ מי שהוציאוהו גוים, דתנן מי שבא בדרך והיה מכיר אילן או גדר כו׳, ואמרינן בגמרא זהו שאמרו העני מערב ברגליו ולא יצא עשיר חוץ לעיר ויאמר שביתתי במקומי לפי שלא התירו לערב ברגליו [אלא] למי שבא בדרך וחשכה לו דברי ר״מ, ר׳ יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר כו׳. ת״ר עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני. נאכל עירובו (ה)[ב]ראשון [אין] יוצא עליו בשיני דברי ר׳. ר׳ יהוד׳ או׳

אמר רבה משום הכנה דתניא. ר"ת מחק מספרו דתניא משום דאמר רבה בריש ביצה (דף ב:) רבה לטעמיה דאמר רבה והיה ביום הששי והכינו ואי בריית היא מאי קאמר לטעמיה ואין זו קושיא דנקט לטעמיה משום דרבה הביא הבריית תחילה לבית המדרש ואין להקשות מן הבריית לרבי יוחנן דלית ליה הכנה בפ"ק דביצה (דף ד.) דילמא לא מיתני בי רבי חייא ורבי אושעיא ועוד דאיכא פלוגתא דתנאי בפ"ק דביצה (דף ג.) ורש"י פירש בביצה דרבה לטעמיה דאמר אליבא באלו עובדין (פסחים מז:) דמוקמא דאוריית מהאי קרא ולא נהירא ועוד דמשמע התם דהדר ביה:

ואין יו"ט מכין לשבת. דקרא משמע ביום הששי שהיה יורד המן ואמר במדרש (מכילתא פרשת בשלח) דדרשינן שלא ירד מן לישראל בשבתות וימים טובים ויש מדרשים חלוקים דדרש' ויכין ויקדש ברכו במן וקדשו במן ובאתה קדשת וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים משמע דירד מן ביו"ט (מ) ולפי זה נ"ל דהששי משמע המבורר דהיינו חול כמו היום המיומנת שביום (חולין דף נא.):

והא בעינן סעודה. וא"ת והא דאויה היא לאותן שבתמומו כמו שמערבין לישראל בתרומה כיון שראויה להניח וי"ל דכמו שנריך בלילה דהיינו שעת קניית העירוב שיהא הוא ועירובו תוך התחום דאם נתגלגל העירוב חוץ לתחום לא הוי עירוב ה"נ נריך שתהא תוך תחומו מבעוד יום והא דקאמר והא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא תימה דמשמע דיהא ליה אי לא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום ואע"ג דסבר סוף היום קונה עירוב ואמאי כיון דס"ד דמנח אלפים לכאן ואלפים לכאן היכי קנייה ליה סוף היום עירוב ושביתתו הא עדיין בסוף היום ד' אלפים רחוק מעירובו:

הא קא מכין מיו"ט לשבת. וא"ת אמאי לא פריך לרב יהודה גופיה ממלתיה דנפשיה דע"כ אית ליה הכנה מדקאמר אין מערבין תחילה בפת והא קאמר עירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו ביום שני וי"ל דהא דקאמר מערב ברגליו ביום שני בריית דלעיל קתני לה דפליגי בה רבי יהודה ורשב"ג והא דקא מייתי מלתיה דרב יהודה לפי שלא היתה ידוע להם תדע דלקמן קאמר אמלתא דרב יהודה אמר שמואל ובאותו הפת והיכי מפרש שמואל מלתיה דרב יהודה שהיה תלמידו אלא ודאי רב יהודה בריית קתני:

כמאן ברבי יוחנן בן נורי. וא"ת והא ר' יוחנן בן נורי לא אמר אלא ביחן חוץ לתחום אבל חוץ לתחום הרי הוא כרגלי אנשי אותה העיר וי"ל דהתם משום דסתמא דעתו להיות כאנשי אותה העיר: וכן

הרי זה חמר גמל. דלמא חדא קדושה היא וקנה עירוב לשני ימים והפסיד אלפים שבנגד עירובו וכאן לא קנה כלום אלא אלפים שהיו לו בלא עירוב ודלמא[ט] ב' קדושות הן ולא קנה עירובו אלא אלפים אחד ודינו להיות בשני כבני עירו ואין לו כאן אלא אלפים וממה נפשך בהנך אלפים אמה משתרי: **אין מערב ברגליו בשני.** א"ל לערב דודאי קדושה אחת נינהו וכחדא יומא אריכא הוי: **חד מינייהו ר' אלעזר.** כל רבי אלעזר סתם בש"ס שהוא תנא רבי אלעזר בן שמוע הוא: **ספיקא.** קרי כל מי שראה רבי דבריו במקומות הרבה ושנאן במשנה סתם: **איפכא שמעינן להו.** לעיל: **וכן א"ר שמעון.** נאכל עירובו בראשון אין יוצא עליו בשני: **וניחשוב נמי רבי.** דשמעינן ליה לעיל [ע"א] בהדיא: **מני לה ולא סבר לה.** ולדברי ר' אליעזר קאמר: **רבנן נמי.** הנך רבן שמעון ור' ישמעאל נהי דקתני וכן ללמא תנו ולא סברי לה: **רב גמרא גמיר לה.** מרבייה דהנך ארבעה זקנים סבירא להו כר"א אבל רבי תני ולא סבר לה: **מי סברת סוף היום.** של ע"ש קונה עירוב דהוי יו"ט מכין לשבת: **יערבו בנגין.** לגין עובול יום דתנן לעיל בפירקין (דף לו.) שמילאהו מן החבית של טבל ואמר הרי זה תרומת מעשר לכשתחשך דבריו קיימין ואם אמר עירבו לי בה לא אמר כלום אלמא סוף היום קונה עירוב ואכתי טבל הוא: **ה"ג אלא הא דתנן ר' אליעזר בו' הא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא: מערב אדם שני עירובין.** וקס"ד זה לסוף אלפים למזרח וזה לסוף אלפים למערב וכי קנה לו יום ראשון למזרח אי הוה בעי למיזל למערב העיר פסיעה אחת לא מצי אזיל דממקום עירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח והרי מעירובו ועד עירו הוי אלפים וכל עירו מיהא מצי אזיל דכולה לדידיה [ט] כיון דלן בה כד' אמות דמיא ליה אבל טפי לא מצי אזיל ליה והיכי קני ליה עירוב דבמערב בבין השמשות הא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום והא אי הוה בעי למיזל ומיכליה מבעוד יום לא מצי אזיל: **בסוף אלפים.** דתו לית ליה לדד שכנגדו ביום ראשון כלום: **לא דמנח ליה בסוף אלף הו'.** דלא הוה צריך למיזל לא בראשון ולא בשני אלא שלשה אלפים ונתן עירובו בסוף אלף לכל לד הילכך ביום ראשון אע"פ שקנה עירובו למזרח יכול לילך אצל עירובו במערב דהא ממקום עירוב שבמזרח עד עירוב שבמערב אלפים הוא דהוו: **עירב בפת בראשון מערב בפת בשני.** לקמן [לט.] מפרש באותו פת: **והא קא מכין.** כשמערב ברגליו בשני מיו"ט לשבת בשלמא מערב בשני בפת תרלת דתחילת היום קונה עירוב ועירוב דפת שתיקה[כ] ממילא קני אלא עירב ברגליו ס"ד דבעי למימר שביתתי במקומי ולא מצי לכוין תחילת היום ובעי למימר מבעוד יום ומישתכח דמכין באמירתו מיו"ט לשבת: **רבי יוחנן בן נורי.** לקמן במי שהוציאוהו[כא] קאמר דישן קונה שביתתו ואף על גב דהוי כחפצי הפקר בעלמא שאין אדם מקנה להם שביתה: **בעיעור גרסינן:** אי הוה שמיע ליה למר. לרבה דמתרץ ואזיל כל הנך תירוצי וקאמר דמשום דלא אמר מידי שרי ואף על גב דאזל התם מבעוד יום: **לא יהלך.** בשבת: **לידע מה היא לריכה.** אחר השבת:

הרי זה חמר גמל רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומרים עירב ברגליו בראשון אין מערב ברגליו בשני נאכל עירובו ביום ראשון יוצא עליו בשני[ח] אמר רב הלכה כד' זקנים הללו ואליבא דר"א דאמר א' ב' קדושות הן ואלו הן ד' זקנים רשב"ג ור' ישמעאל[ט] בר' יוחנן בן ברוקה ור"א בר"ש ור' יוסי בר יהודה סתימתאה ואיכא דאמרי חד מינייהו רבי אלעזר ומפיק ר' יוסי בר יהודה סתימתאה והא רשב"ג ור' ישמעאל[י] בר רבי יוחנן בן ברוקה איפכא שמעינן להו איפוך אי הכי היינו רבי אימא וכן אמר רשב"ג וכו' וליחשוב נמי רבי רבי[כ] תני לה ולא סבר לה רבנן נמי תנו לה ולא סברי לה רב גמרא גמיר לה כי נח נפשיה דרב הונא עייל רב חסדא למירמא דרב אדרב מי אמר רב הלכה כד' זקנים ואליבא דר"א דאמר שתי קדושות הן והא[כא] איתמר שבת ויו"ט רב אמר[כב] נולדה בזה אסורה בזה אמר רבה התם משום הכנה[כג] דתניא[כד] והיה ביום הששי והכינו[כה] חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט ואין יו"ט מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב א"ל אביי אלא הא דתנן כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו הא קא מכין מיו"ט לשבת א"ל רבה מי סברת סוף היום קונה עירוב תחלת היום קונה עירוב ושבת מכינה לעצמה אלא מעתה יערבו בלגין בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא אלא הא דתנן ר"א אומר יו"ט הסמוך לשבת בין מלפניה ובין מלאחריה מערב אדם שני עירובין הא[כו] בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים אמה לכאן ובסוף אלפים אמה לכאן לא[כז] דמנח ליה בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן אלא הא דאמר רב יהודה עירב ברגליו יום ראשון מערב בפת ביום שני עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני הא קא מכין מיו"ט לשבת א"ל מי סברת דאזיל ואמר מידי[כח] דאזיל ושתיק ויתיב כמאן כרבי יוחנן בן נורי[כט] דאמר חפצי הפקר קונין שביתה[ל] אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי יוחנן בן נורי אלא בישן דלא מצי אמר אבל בניעור דאי בעי למימר מצי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי א"ל רבה בר רב חנין לאביי אי הוה שמיע ליה למר הא דתניא[לא] לא יהלך אדם לסוף שדהו לידע מה היא צריכה כיוצא בו

לא

[ט] [ביצה ד.], [כ] בנו של ר' כל"ל, [כא] בנו של כל"ל, [כב] [נדה מו:], [כג] [ביצה ד.], [כד] ביצה ב: ע"ש, [כה] [נעל לו.], [כו] לקמן מה: וש"ש, [כז] ס"א לו ויש לו אלפים, [כח] אולי ל"ל דדילמא, [כט] בס"א: בשתיקה, [ל] [דף מה.], [לא] [וע"ע תוס' פסחים קטז. ד"ה מה ומוס' ביצה ב: ד"ה והיכי],

תורה אור השלם

1. וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֶה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם:

שמות טז ה

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מערב אדם שני עירובין כו' ביון דלן בה בד"א דמי. עי' לקמן דף ס ע"ב תד"ה אין אלו:

מוסף רש"י

שבת ויו"ט. הסמוכין, והוא הדין ליום טוב ושבת (ביצה ד.). **והיה ביום הששי והכינו.** והזמינו, כגון מכלן אי אוכל למחר, דאי משום הכנה בעיני ולומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום, בהדיא כתיב אם אשר תאפו אפו, אלא הזמנה בפה קאמר, וכתיב ביום הששי, ופתח שני חול הוא ואתשבה רחמנא לסעודת שבת שחמיענה מבעוד יום ובחול (ביצה ב:). **ואין** יו"ט מכין לשבת. ויו"ט נמי קרוי שבת ובעיא סעודתו הזמנה והזמנתה בחול, אבל סעודת חול לא משיחא ולא שייכא בה הזמנה (שם). **חפצי הפקר קונין שביתה.** כלים שאין להם בעלים ואשיבה להם במקום אחד, אע"ג שלא נתכוין להם אדם להקנותן שביתה, קונין שביתה במקומן ואין אדם יכול לטלטלן משם ואפילו עיבר לגד אחר (לקמן מה:) והמולגלן מוליכן ממקום מלאתן אלפים לכל רוח ואינו מוליכן למקום שעבר שם, דיש להם שביתה לעצמן (ביצה לח:).

רבינו חננאל (המשך)

אם תחילת היום קונה עירוב אמאי לא [הרי] עירוב. ומשנינן התם דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא, דהא מבעוד יום טבל הוה, ואין מערבין בטבל. אלא הא דתנן ר' אליעזר או' יום טוב הסמוך לשבת בין מלפניו בין מלאחריו מערב שני עירובין ואו' עירובי הראשון למזרח והשיני למערב כו'. הנה נמצא מניח עירוב מיום טוב לשבת, שביום טוב היה במזרח וחזר בשבת במערב. ומשני מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים אמה במזרח ובסוף אלפים אמה במערב, שנמצא כאילו מעתיק העירוב

רב נים גאון

אלא מעתה יערבו בלגין. היינו מתני' שהזכירוה לשעבר, לגין טבול יום שמלאהו מן החבית שלמעשר טבל כולו. כמאן כר' יוחנן בן נורי. בפרק מי שהוציאוהו גרים דתנן מי שישן בדרך ולא ידע עד שהשיכה יש לו אלפים אמר לכל רוח דברי ר' יוחנן בן נורי. ופירושו בתלמוד כי מדבריו אלו נתברר שהיה סובר דחפצי הפקר קונין שביתה. אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי אי הוה שמיע ליה למר. כלפי רבא הוא אומר דאמר דאזיל ושתיק יתיב. והוא רבה בר נחמני רבו דאביי.

רבינו חננאל

[הרי] זה חמר גמל. רבן שמעון בן גמל' [ז"ר' (שמעון) [ישמעאל] בנו של ר' יוחנן בן ברוקה או' עירב ברגליו בראשון [אין] מערב ברגליו בשיני, נאכל עירובו בראשון (אינו) יוצא עליו בשיני. אמר רב הלכה כד' זקינים רבן שמעון בן גמל' ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ור' אלעזר בר' שמעון סתימתאה ור' יוסי ב"ר יהוד' סתימתאה, וכולהו אליבא דר' אליעזר דאמר שתי קדושות הן. ואקשינן והא רבן שמעון בן גמל' ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה איפכא שמענא להו. כלומר דלא כר' אליעזר דאמר שתי קדושות קאמרי, דהא עירב ברגליו בראשון אין מערב ברגליו בשיני, נאכל עירובו בראשון יוצא עליו בשיני. (אמר רב הלכה כד' זקנים, רבן שמעון בן גמל' ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ור' אלעזר בר' שמעון סתימתאה ור' יוסי ב"ר יהוד' סתימתאה) שמענין מינה דקדושה אחת סביר' להני. ופרקינ' רב איפכא הוה תני לה להא מתניתא, וכן היה רשב"ג אומר (לר' יוחנן בן ברוקה או') עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשיני כו'. אי הכי היינו ר', ליחשוב נמי בהדי הני

מיו"ט לשבת, דמנח ליה מערב יו"ט בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן. ואלא הא דאמר רב יהוד' עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשיני, עירב בפת בראשון מערב בפת בשיני. הא (מאי) [קא] מכין [מ]יום טוב לשבת. מי סברת דאזיל ברגליו וא' מידי לא, אלא אזיל ויתיב תמן ושתיק. וכן בפת, וכיון דקדיש יומא קנה עירוב, דכיון דאיבעי למימ' שביתתי במקומי מצי אמר, אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי. וא' אי הוה שמיעא ליה לרבא, דאמר מי סברת דאזיל ואמר מידי דלא, [אלא] אזיל ושתיק, משמע דאית ליה למיזל ואע"ג דמיכיון למיקנא מקום. הא דתניא לא יטייל אדם בתוך שדהו לידע מה היא צריכה, וכיוצא בו

זקנים. רב גמרא הוה גמיר דר' מיתנא הוה תני להא מתניתא דשתי קדושות הן ולא סבר לה הכי. ומקשי רב חסדא מי אמר רב הילכתא שתי קדושות הן, והא אמר רב שבת ויום טוב ביצה שנולדה בזה אסורה בזה. ופריק רבא לעולם שתי קדושות הן, והתם לא קאסר רב אלא משום הכנה דאין הן טוב מכין לשבת, כל שכן שבת ליום טוב. ואלא הא דתנן כיצד עושה מוליכו בראשון [וכו'] מחשיך עליו אוכלו ובא לו, הא מכין. שקונה עירוב מיום [טוב] לשבת. ודחינן מי סברת סוף ע"ש קונה עירוב, תחילת היום שהוא שבת קונה עירוב, ושבת היא שמכינה לעצמה. אי הכי אמאי בלגין טבול יום שמילאוהו מחבית של מעשר טבל וכו',

לא יטייל אדם. בשבת או ביו"ט אסור להשיכה עד פתח מדינה כדי להתקרב למרחץ להיות מזומן ליכנס כשתתשך מיד. אלמא אף על גב דהילוך גרידא עביד ולא אמר מידי אסור וגבי עירוב אי בדיבורא הוה אסור משום הכנה בשתיקותא נמי הוה אסור: **מוכחא מילתא.**

מאי בעי בשדהו אם לא לידע מה היא צריכה ורחמנא אמר ממנו חפץ וגו' (ישעיה נח) וכן בפתח המדינה אבל חוץ לעיר על התחום לא מוכחא מילתא דלערובי לצורך מחר קאזיל ולא מסקי אינשי אדעתייהו אלא אי צורבא מרבנן הוא אמרינן שמעתא משכתיה שמהרהר בה ואין דעתו עליו: **חמרא אירכם ליה.** ואזיל לעיוני דאפילו בשבת מותר להשיבו מתוך התחום לביתו אבל מידי דאסיר ליה למיעבד בשבת אסיר ליה לזמוני נפשיה לההוא מידי: **עירב בפת בראשון.** ונאכל עירובו מערב בדרגליו בשני: **שאין מערבין בתחילה בפת.** מי"ט לשבת משום הכנה דקרי ליה השתא שם עירוב: **דיקא נמי.** דבאותה פת דקרא עליה שם מתמול והשתא קא שתיק אבל לא בפת אחרת דבעי למיקרי שם עירוב השתא: **ורבנן.** אביי ורבה בר חנן דקא מתמהי לעיל[ו] אהכנה דרבה ולא ילפי מהא מתני' דדיקא כוותיה דמשמע בפת אחרת לא אלמא הכנה היא: **אמרי לך דילמא.** מתני' עצה טובה קמ"ל הא דקתני עוטלו ובא לו שלא יאבד ויפסיד פתו ויטרח באחרת ולעולם אי בעי מערב באחרת ודקתני אין עירוב לשני בקנייה קמייתא קאמר אי לא הדר מערב: **מתני' שמא תתעבר.** בגולה קמיירי. שמא יעשו ב"ד הגדול אלול מעובר ויהיו שני ימים טובים והוא צריך לילך בראשון לצד אחד ובשני לצד אחר: **מערב שני עירובין.** ומניחן בעי"ט זה לכאן וזה לכאן ואומר כו' כדלעיל [לח.]: **ולא הודו לו חכמים.** דקסברי קדושה אחת הן: **מתנה אדם על הכלכלה.** של טבל בי"ט ראשון של ר"ה ואומר אם היום אול תהא זו תרומה על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום דאין מגביהין תרומה בי"ט דשבות דרבנן היא במסכת ביצה[ח] ולמחר אומר אם אתמול קדש והיום אול תהא זו שאמרתי אתמול תרומה על אלו ואם היום קדש ואתמול אול כבר היא תרומה מאתמול ואוכל כלכלה המתוקנת ומשייר התרומה: **ולא הודו לו חכמים.** דקסברי דתרוייהו קדושה אחת היא ואין מגביהין בהן תרומה: **החלילנו.** זרזנו. והחלילנו כמו נחלץ חושים (במדבר לב): **אם היום אם מחר.** אם היום הוא החלילנו היום ואם מחר מחר: **ולא הודו לו חכמים.** בגמ' [מ.] מפרש אי אתגלה קאי וקא סברי לאו ספק הוא אלא יום ראשון הוא ראש חדש או אזכרון קאי וקסברי דאין מזכירין של ר"ח בראש השנה: **גמ' מודים חכמים.** אע"ג דפליגי עליה דר"א בשבת ויו"ט הכא מודו דב' ימים טובים של ר"ה ב' קדושות הן דחד מיניהו אול ומשום ספיקא דלא ידעינן אי עברוהו ב"ד וקדשו ירחא ביום ל"א והוה ליה ראשון אול או ביום ל' נקבע והוי שני אול דעבדי להו: **ור' יוסי אוסר.** דקסבר לאו משום ספיקא דשמא באו עדים ביום ל' ספק ביום ל"א לאודויה איתקון אלא אף משום שמא באו עדים מן המנחה ולמעלה איתקון דתרוייהו קדישי דאמור רבנן שהיו מצפין ביום ל' של אלול שמא יבאו עדים שנראית הלבנה בו ויקדשו ב"ד את החדש היום ונוהגין אותו היום קדש שמא י"ט הוא ותניא תמיד של ר"ה שחרית קרב כהלכתו תמיד של אול ושיר של אול המתוקן ליום בהשיר שהיו הלוים אומרים במקדש ביום הראשון כו' [תמיד פ"ז מ"ד] בתמיד של בין הערבים אומר שיר אחר הסידורו מסבל שכמו [תהלים פא] כדאמרינן בפרק בתרא של ר"ה (ד' ל:) ואם באו עדים אחר תמיד של בין הערבים שכבר קרב בשיר של אול תיקנו שיהיו מקדשין החדש מחר ומיום האחרת מונין קביעתו כדי לומר שיר הראוי ל"ט ומ"מ גמר יום שלשים נוהגין קדש כתחלתו שכך תקנו שיהו נוהגין אותו היום קדש ואפילו גמרו של יום ואע"פ שיודעין שילחה ליום האחרת ולמחר קדש והרמוקים מב"ד נוהגין שני ימים טובים לאו משום ספק גרלית לבנה ביום ל' והוי שני אול ספק ביום ל"א והוי ראשון אול קא עבדי אלא משום שמא באו עדים אחר תמיד של בין הערבים ונהגו ב"ד שניהן קדש קא עבדי אלמא שניהן קדש: **אי אפשר מודים כו'.** כדפרישית. אלמא אנן דרחקינן מב"ד מספקא לן דילמא הכי הוה ותרוייהו קדש:

ורבנן

וכן ביצה שנולדה ביום ראשון. פי' לא הודו לו שתאכל אפילו בשני דקדושה אחת היא וברים בילה (דף ג.) דפריך למאן דגזר בילה משום משקין שזבו קשה דר' יהודה דהכא אדרבי יהודה דפ' חבית (שבת קמג.) דתנן ר' יהודה אומר אם לאוכלין היולא מהן מותר ומשני אמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה ריך לומר הכיא דחבית מחליף דהך דהכא אם היה מחליף לא היה מרויח כלום דרבנן מחמירי טפי והא דאמר רבי יוחנן בפ' חבית (דף קמג:) הלכה כר' יהודה היינו לפי מה שהיתה המשנה שנויה כדאמר בהגוזל עליס (ב"ק ד' לו:) ולמאי דאפיתו ותניתו הלכה כר"מ ובלאו הכי אין סברא להפוך כאן כל הבנות ואין להאריך [ט]:

מודים חכמים לר' אליעזר. תימה דסברת חכמים הפוכה ממה דקי"ל כרב דפסיק לעיל כד' זקנים דשבת וי"ט ב' קדושות הן ובב' ימים טובים של ר"ה קי"ל נמי כוותיה דנולדה בזה אסורה בזה והיינו אפכא מסברת חכמים: **אי אתם מודים לי שאם באו עדים כו'.** תימה לרבה דאמר בפ"ק דביצה (דף ה.) מתקנת רבי יוחנן בן זכאי שהתקין שיהו מקבלין עדות החדש כל היום כולו ביצה שרי וכי לא נחלקו ר' יוסי ור' יהודה אלא בזמן שבהמ"ק קיים ולא לדורות וי"ל דנפקא מינה אף על גב דפליגי בא"י בזמן שבהמ"ק קיים כדמשמע ליסנא דקתני שהיה ירא שמא תתעבר מ"מ נפקא מינה פלוגתייהו גבי לאחר חורבן לבני בבל דהא דקאמר רבה מתקנת ריב"ז ביצה שריא היינו דוקא לבני א"י דקתני התם בהדיא הא לן והא להו לפי שיש להם היכירא שנתנה להן הנהגה לאחר חורבן שהיו מקבלים עדות כל היום אבל לבני בבל אלא נתנה להם הנהגה לעולם עושין ב' ימים ביצה אסורה דכמו שבזמן שבהמ"ק קיים היה נחשב להם ב' ימים קדושה אחת הוא הדין לאחר חורבן דאין ניכר להם שום שינוי בין קודש חורבן בין לאחר חורבן והא דקאמר לקמן וכן היה רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות ומפרש רבא דה"ק וכן היה רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של ר"ה בגולה לאו היינו אליבא דרבה דלדידיה עיקר פלוגתייהו בהכי אלא רבא לטעמיה דאמר פ"ק דביצה (דף ה:) אף מתקנת ריב"ז ואילך ביצה אסורה דמי לא מודה ריב"ז אאם באו עדים מן המנחה ולמעלה פירוש שמוך לחשיכה כל כך שאין שהות ביום כדי לקבל עדות שנוהגין היום קדש ולמחר קדש שאע"פ שיודעין שלא יקדשוהו היום אלמא קדושה אחת היא שאע"פ שבטלה תקנתא ראשונה אחר חורבן שהיו מקבלין עדות החדש כל היום מסתמא לא בטלה לגמרי דבשמוך לחשיכה אין פנאי לקבל עדות ונוהגין אותו היום קדש כו' ורש"י ורבינו חננאל פירשו שם כל אחד ואחד לפי שיטת גירסתו

ול"ג

לא יטייל אדם על פתח מדינה כדי שיכנס למרחץ מיד הדר ביה ולא היא שמע ליה ולא הדר ביה התם מוכחא מילתא הכא לאו מוכחא מילתא היא אי צורבא מרבנן הוא אמרי' שמעתא משכתיה ואי עם הארץ הוא אמרי' חמרא אירכם ליה גופא אמר רב יהודה א עירב ברגליו ביום ראשון מערב בפת בשני עירב בפת ראשון מערב ברגליו ביום שני עירב בפת בראשון מערב ברגליו בשני עירב ברגליו בראשון אין מערבין בפת בשני שאין מערבין בתחלה בפת עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני אמר שמואל ב ובאותה הפת אמר רב אשי דיקא נמי מתני' דקתני ג) כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו ורבנן דילמא התם ד) עצה טובה קמ"ל: **מתני' ר'** יהודה אומר ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם שני עירובין ואומר (ה) עירובי ו) בראשון למזרח ובשני למערב בראשון למערב ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני כבני עירי עירובי בשני ובראשון כבני עירי ג ולא הודו לו חכמים ז) ועוד אמר ר' יהודה מתנה אדם על הכלכלה ביו"ט ראשון ואוכלה בשני וכן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני ד ולא הודו לו חכמים ר' דוסא בן הרכינס אומר העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה אומר החליצנו ה' אלהינו את יום ראש החדש הזה אם היום אם למחר ולמחר הוא אומר אם היום אם אמש ולא הודו לו חכמים: **גמ'** מאן לא הודו לו אמר רב ר' יוסי היא דתניא ח) מודים חכמים לר"א בר"ה שהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם שני עירובין ואומר עירובי בראשון למזרח ובשני למערב בראשון ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני כבני עירי עירובי בשני ובראשון כבני עירי ר' יוסי אוסר אמר להן ר' יוסי אי אתם מודים ט) שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש

ורבנן

בא עדים מן המנחה ולמעלה פירוש סמוך לחשיכה כל כך שאין שהות ביום כדי לקבל עדות שנוהגין היום קדש ולמחר קדש שאע"פ שיודעין שלא יקדשוהו היום אלמא קדושה אחת היא שאע"פ שבטלה תקנתא ראשונה אחר חורבן שהיו מקבלין עדות החדש כל היום מסתמא לא בטלה לגמרי דבסמוך לחשיכה אין פנאי לקבל עדות ונוהגין אותו היום קדש כו' ורש"י ורבינו חננאל פירשו שם כל אחד ואחד לפי שיטת גירסתו

ול"ג

מסורת הש"ס

ח) [לעיל לח. ע"ש], ט) [כתובות פח: לו: לז. גיטין כב: ב"ב כח: כט. קיח. קס: חולין קלו:], ו) [גי' ירושלמי וי"ף בה"ל הרלשון והשני], ד) ביצה ג., ה) תוספתא רפ"ד, ו) ביצה ה:, ז) [דף לח:], ח) דף לו:, ט) [וע"ע תוס' ביצה ג. ד"ה ר' יוחנן],

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואומר אם עירובי כל"ל וכן בגמ':

מוסף רש"י

מערב אדם שני עירובין. דקסבר שתי קדושות הן, אחד חול ואחד יום טוב ולא ידעינן הי חול והי יו"ט (ביצה ג.). **מתנה אדם על הכלכלה.** להא מילתא נמי הוי שתי קדושות, היתה לו כלכלה של פירות טבל ושכח ולא עישר מערב יו"ט, ותנן (בילה לו:) אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט, מעשר ביו"ט בתנאי ואומר אם היום חול ולמחר קדש יהיו אלו תרומה ומעשרות על אלו, ואם היום קדש אין בדברי כלום וזומן בהן סימן, ולמחרת חזר ואומר כן אם היום חול ואתמול קדש יהיו אלו תרומה על השאר, ואם היום קדש ואתמול חול הרי נעשה תרומה מאתמול וממה נפשך נתקנו (ביצה ג.). **שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש.** אע"ג דתקן (ר' יוחנן בן זכאי) לקבל עדות החדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון ואפילו באו עדים לאחר המנחה, אבל מלעשות יו"ט שני לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה (ביצה ה:).

עין משפט נר מצוה

צה א ב מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ט טוש"ע א"ח סי' תנז סעיף ב:

צו ג מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם ס"א:

ד [מיי' פ"א מהל' יו"ט הל' כד טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ה וסימן תר סעיף א]:

רבינו חננאל

לא יטייל אדם על פתח מדינה כדי שתתשך ויכנס למרחץ, מיד הוה הדר ביה. ודחינן לא לעולם הוה שמיעא ליה הא מתניתא (הוה) [ולא] הדר ביה, דאמר התם מוכחא מילתא דאדעתא דהכי מטייל ולפיכך אסור. אבל הכא לא מוכחא מילתא, (דצורבא) [דאי צורבא] מרבנן הוא האי דאזיל ויתיב התם מאן דחזי ליה א' שמעתא משכתיה, ואתא הכא לעיוני בה. אי עם הארץ [הוא] א' חמרא אירכם ליה ואתא הכא לאהדוריה. גופא אמר רב יהודי עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשיני. עירב בפת בראשון מערב בפת בשיני. עירב (ברגליו) [בפת] בראשון מערב (בפת) [ברגליו] [ב]שיני. עירב (בפת) [ברגליו] בראשון אינו מערב בפת בשיני, לפי שאין מערבין בתחילה בפת ביום השיני. עירב בפת בראשון מערב בפת בשיני. אמר שמואל ובאותו הפת. אמר רב אשי מתני' נמי דיקא שאין מערבין בשיני אלא בפת שעירב בו בראשון, דתנן כיצד הוא עושה מוליכו בראשון כו'. מתני' ר' יהודה אומר ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר מערב שני עירובין ואו' עירובי הראשון למזרח כו' ולא הודו לו חכמים. ואוקימנא מאן לא הודו לו חכמים ר' יוסי. דאמרינן ר' יהודי' אר' לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים בהא, דתניא מודים חכמים לר' אליעזר בראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר שמערב שני עירובין, ואומר עירובי הראשון למזרח ושיני למערב כו'. ור' יוסי אוסר. אמר להם ר' יוסי אי אתם מודים שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש. הנה אע"ג דנתעבר החדש תרוייהו קדושה אחת היא.

צז א מיי' פ"ו מהלכות יום טוב הלכה יב:
צח ב מיי' פ"ח מהלכות יו"ט הלכה כד סמג לאוין סה ועה טור ש"ע א"ח סי' תקטו סעיף ח:

רב ניסים גאון

ביצה דאיכא למיגזר בה משום פירות הנושרין ומשום משקין שזבו. איתה בתחילת מסכת יום טוב.

רבינו חננאל

ורבנן התם לא נהגו קדושה בו ביום אלא כי היכי דלא לידלולו ביה, (וליתא) [דליתא] סהדי אמרי אי אתו סהדי מן המנחה ולמעלה הלא חול הוא [ו], השתא בחזקת חול. לפיכך התקינו שיהיו לעולם אותו היום נוהגין (אותו היום) קודש. ת"ר כיצד א"ר יהוד' מתנה אדם על הכלכלה של פירות ביום טוב הראשון ואוכלה בשיני. היו לפניו שני כלכלות של טבל אומר אם היום קודש אין בדברי כלום, אם חול הוא תהא זו תרומה על זו וקורא עליה שם, וא"ר[כל]. ור' יוסי אוסר, וכן היה ר' יוסי אוסר להתנות מיום טוב לחבירו, בשני ימים טובים של גליות. ההוא **טביא** דאיתציד ביום טוב הראשון של גליות, ואתאי לריש גלותא. ואישתחיט ביום טוב שיני. רב נחמן ורב חסדא אכלו, ורב ששת לא אכל. אמר היכי איכול והתני וכן היה ר' יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות, מאן פליג עליה ר' יהוד', [ור"י] ור' יוסי הלכה כר' יוסי. ואתא [רבה] לפרושי דברי איסי ואמר ודילמא הכי קתני איסי, וכן היה ר' יוסי אוסר להתנות מיום טוב לחבירו, בשני ימים טובים של ראש השנה [בגולה]. אבל בשני ימים טובים של גליות מודה ליה לר' יהוד'. ונדחו דברי רבה. ואתא רב אשי לפרושי ואמר, ודילמא לא קאי ר' יוסי (בהא) [אהא] מתניתא דתני ר' יהוד' אלא (לרבנן פליג) [האי ארבנן דפליגין], והכי קתני וכן היה ר' יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גליות כאיסור שני ימים טובים של ראש השנה ולרבנן [ב] הוא דפליג דשרו בכלי. ולא אתבריר שפיר. אשכחיה רב ששת לרב שמואל א"ל תני מר מידי בקדושות. א"ל תנינא מודה ר' יוסי לחכמים בשני ימים של גליות. וכן הלכה.

ו) נראה לפ"ל ולכן גם השתא בחזקת חול הוא לפיכך תקנו שיהיו נוהגין לעולם אותו היום קודש.
ב) נראה לפ"ל לרבנן דפליגי ושרו בכלכלה.

ול"נ ול"ת נהרדעי דאמרי התם [ד] ביצה מותרת דלא חיישינן דילמא עברוה לגלגל כמאן סברוה דלר' יהודה אפילו אי עברוה לא הוי קדושה אחת ואי כרבי יוסי הא קאסר הכא וי"ל דנהרדעי סברי דלעולם בבגל ביצה שריא אפילו בתקנה ראשונה דדוקא במקום ב"ד אי עברוה לגלגל חשיב קדושה אחת אבל אלא במקום ב"ד דעבדי לעולם שני ימים הוו שתי קדושות דאזלינן בתר רוב שנים שאינן מעוברות כדאמרינן במס' ר"ה (דף כא.) לענין יום הכפורים שאין עושין אלא יום אחד ואף על גב דרבי יוסי סבר אפילו בבגל קדושה אחת הוו כדאמר ומודה רבי יוסי בשני ימים טובים של גליות משמע דבשני ימים טובים של ר"ה הוו קדושה אחת נהרדעי לא סבירא להו בהא כרבי יוסי: **אי** משכחת להו **לא תימא** להו. רש"י פסק דבדבר הנילוד לו הנלקט ביו"ט ראשון של גליות דממתין ב"י"ט שני בכדי שיעשו ושרי דולמי קי"ל בשני י"ט של גליות דשתי קדושות הן כדמוכח הכא ובפרק קמא דביצה (ד' ד:) נמי פסקינן נולדה בזה מותרת בזה אלמא דשתי קדושות הן והא דפסיק רב פפא הלכתא בריש אין נדין (שם ד' כד:) דנכרי שהביא דורון לישראל כו' ולערב בכדי שיעשו פי' בקונטרס דהיינו לערב די"ט ראשון ומותר ממה נפשך דאי יום ראשון קדש יום שני חול דהא שריין ביצה ולבי הנילוד ב"י"ט ראשון לאוכלו ב"י"ט שני ולקמן [ו] נמי גבי הנהו גננא דשרי להו רבינא לאורתא לאורוחי ביה לאלתר אלמא קסבר כי בעינן בכדי שיעשו היינו מי"ט ראשון דטעם בכדי שיעשו מפרש הקונטרס באין נדין (שם ד' כד:) כדי אלא יהנה ממלאכת י"ט ולפי טעם זה ודאי יש להתיר לעי"ט ראשון בכדי שיעשו דמה נפשך לא יהנה ממלאכת יו"ט כדפי' ולפי זה נמי אין צריך להמתין כשיעור שילך ויצוד ויביא ויתלוש ויביא אלא שיעור תלישה לבד שהוא ברגע אחד קטן דאז לא יהנה ממלאכת י"ט ודוקא בדבר הנעשה בשביל ישראל צריך להמתין בכדי שיעשו אבל בפירות הנושרין או שעשה הנכרי בשביל עצמו אין צריך בכדי שיעשו דאמר בשבת בפ' שואל (ד' קנא.) אם רוב נכרים בעיר במולאי שבת רוחץ בה מיד ומבשל בשבת דאמר בשוגג יאכל (שבת ד' לא.) אע"ג דנהנה ממלאכת שבת כיון דמילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ובה"ג מפרש דצריך להמתין עד מוצאי יו"ט [ג] בכדי שיעשו וטעם כדי שיעשו יש לפרש משום שמא יאמר ישראל לנכרי לעשות ביום טוב כדי שיאכל לאלתר במוצאי יום טוב וזה אין שייך אלא בדבר הנעשה בשביל ישראל כדמשמע נמי בפרק שואל (שם ד' קנא.) והיינו בר טביא מייני באיתציד מאליו על ידי שהיו מצודות פרוסות מערב יום טוב ולא נכרי שהביא דורון לישראל הוה ורבינא דשרי לאורוחי ביה לאלתר שמא לית

ביצה (ד' יח.) מנין אדם עירובי תבשילין ועירובי תחומין מי"ט לחבירו ומתנה ומדרב דאמר במסכת ביצה (ד' ד:) בב' ימים טובים של גליות ביצה שנולדה בזה מותרת בזה וקבעי הלכתא כוותיה דדבר הנילוד או הנלקט מן המחובר ביום טוב הראשון של גליות ממתין לערב בכדי שיעשו ומותר דמכולהו שמעינן דאחד מהן חול דאי מספקא לן בקדושה אחת אמאי משתרי בהו ביצה ואי משום דביצה איסורא דרבנן היא הא לא אישתרי בשני ימים טובים של ר"ה ועוד קי"ל במסכת ביצה (ד' ד.) דספיקא דרבנן בדבר שיש לו מתירין אסור ועוד לידא לבי מלאכה דאוריתא היא ושריא. ובהלכות גדולות אסר וליף טעמא מדקבע רב פפא [שם כד:] הילכתא נכרי שהביא דורון לישראל כו' ומוקי דהאי לערב אסורין בכדי שיעשו לערב של מולאי יום טוב שני קאמר דליהוי ראוי לעשות קאמר ובעיני נראה שאינו כן אלא כדאמרן ואמר לערב אתם אי ביום טוב ראשון הביאו ימתין לערב בכדי שיעשו ואוכלו ולפיכך צריך להמתין דשמא היה היום קדש ולמחר חול ובעי המתנה בכדי שיעשו ואי הוה איפכא כל שכן דאף בלא המתנה היו מותרין ואי ביום שני הביאום ימתין לערב בכדי שיעשו דשמא היום קדש הוא ותדע דעיקר מילתיה דרב פפא לערב יום טוב ראשון איתמר דאמר לקמן (דף מ.) הנהו בני גננא דגזו להו נכרים אפא ביום טוב שני לאורתא שרא להו רבינא[ה] לאורוחי לאלתר אלמא קסבר כי בעינן בכדי שיעשו ביום טוב ראשון דהא קיס לן בקביעא דירחא דראשון עיקר והא דעבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם הזהרו כו' [ביצה ד:] אבל יום טוב שני דקיל לא בעינן בכדי שיעשו. ומסקנא קבעינן הילכתא אף בי"ט שני בכדי שיעשו דלא ליתו לזלזולי ביה ותשובת הגאון יש בידי כן. ע"כ פסק: **לאו איסלודי איסליד.** דודאי פסיטא ליה לרב ששת דשרי בשני: אלא

ורבנן. אמרי לך התם נמי כיון דנדחה ליום המחרת הוי ראשון חול ולא הוי קודש אלא חד והאי דתקון לגמור היום בקדושה כי היכי דלא לזלזולי ביום ל' של שנה האחרת דאי שריית להו לעשות בו מלאכה מן המנחה ולמעלה כשיודעין שידחה אתו למיעבד ביה נמי קודש המנחה ושמא יבאו עדים קודש המנחה ויהא היום קדש ונמצא שעשו מלאכה בי"ט: **ולריבי.** לרבי יהודה לאורויי דב' קדושות הן בהנך תלת מילי לענין עירוב וכלכלה וביצה: הכי גרסינן **אבל כלכלה דמיחזי כמתקן טיבלא אימא לא:** ביצה. שנולדה בי"ט איתסר בכלל גזירת פירות הנושרין שגזרו עליהן שמא יעלה ויתלוש ויש שאוסרין בכלל משקין שזבו מן הענבים שגזרו עליהן משום שמא יסחוט והן פלוגתא בשמעתא קמייתא דביצה: **וקורא עליה שם.** בתנאי כמו שאמרנו[ד]: **ונמחר הוא אומר.** על אותה עצמה שתהא תרומה על חברתה: **וקורא עליה שם.** על אותה של תרומה: **ואוכלה.** לחברתה: **וכן היה ר' יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות.** כגון ב' ימים של פסח ועצרת וסוכות שהתורה אמרה יום אחד שבתון ובגולה עושין שני ימים מפני שרחוקין מב"ד ואין יודעין אם הוקבעו תשרי וניסן ביום שלשים או ביום ל"א ואף על גב דמשום ספק[ו] וחד מינייהו חול אפ"ה מחמיר בהו ר' יוסי. והנך דר"ה לא קרי להו של גליות מפני שאף בירושלים פעמים היו נעשין ב' ימים וכגון שבאו עדים מן המנחה ולמעלה: **בר טביא.** לבי: **דאיסליד בי"ט ראשון של גליות.** ועל ידי נכרים: **רב נחמן ורב חסדא אכלו.** ממה נפשך אי אתמול חול הרי מותר ואי אתמול קודש הרי היום חול והרי המתנו בכדי שיעשה: **לא אכל.** משום דקא סבר קדושה אחת היא: **דאני איסי.** בגיחותא: **ואמרי לה איסי אני.** ובלשון תימה כלומר איסי אני כו' ואנא איכול: **ומאי קושיא דילמא.** הך סיפא נמי אראש השנה קאי והכי קאמר וכן היה רבי יוסי אוסר בר"ה בגולה כל ראשי שנים כאותו שהיו עושים בירושלים כשבאים העדים מן המנחה ולמעלה: **של גליות.** משמע בהני שאין נעשים שנים אלא בגולה:

אמר רב אסי ומאי קושיא דילמא. האי אוסר ה"ק וכן היה ר' יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גליות קל כאיסור שני ימים של ר"ה לרבנן דפליגי עליו ואמרי מותר כדתניא לעיל [ע"א] מודים חכמים לרבי אליעזר ומוטב לתרוצי הכי מילתיה ולא נוקי שבשתא בר' יוסי דקי"ל[ו] ר' יוסי נמוקו עמו והאי חומרא בלא טעמא הוא: **תניא מודה ר"י בשני ימים טובים של גליות.** דב' קדושות הן: **אי משכחת להו.** לרב נחמן ורב חסדא: **לא תימא להו.** להאי מילתא דמיכסף לי על דלא אכלית מיניה: פסק. ושמעינן מדרב נחמן ורב חסדא ומדרבה בר שמואל ומדרב ששת דהדר ביה ומדרבא[ז] דאמר במסכת

ביצה (ד' ד:) בב' ימים טובים של גליות ראשונים ואחרונים ומתנה ומדרב דאמר במסכת ביצה (ד' ד:) בב' ימים טובים של גליות ראשונים ואחרונים בזה מותרת בזה וקבעי הלכתא כוותיה דדבר הנילוד או הנלקט מן המחובר ביום טוב הראשון של גליות ממתין לערב בכדי שיעשו ומותר דמכולהו שמעינן דאחד מהן חול דאי מספקא לן בקדושה אחת אמאי משתרי בהו ביצה ואי משום דביצה איסורא דרבנן היא הא לא אישתרי בשני ימים טובים של ר"ה ועוד קי"ל במסכת ביצה (ד' ד.) דספיקא דרבנן בדבר שיש לו מתירין אסור ועוד לידא לבי מלאכה דאוריתא היא ושריא. ובהלכות גדולות אסר וליף טעמא מדקבע רב פפא [שם כד:] הילכתא נכרי שהביא דורון לישראל כו' ומוקי דהאי לערב אסורין בכדי שיעשו לערב של מולאי יום טוב שני קאמר דליהוי ראוי לעשות קאמר ובעיני נראה שאינו כן אלא כדאמרן ואמר לערב אתם אי ביום טוב ראשון הביאו ימתין לערב בכדי שיעשו ואוכלו ולפיכך צריך להמתין דשמא היה היום קדש ולמחר חול ובעי המתנה בכדי שיעשו ואי הוה איפכא כל שכן דאף בלא המתנה היו מותרין ואי ביום שני הביאום ימתין לערב בכדי שיעשו דשמא היום קדש הוא ותדע דעיקר מילתיה דרב פפא לערב יום טוב ראשון איתמר דאמר לקמן (דף מ.) הנהו בני גננא דגזו להו נכרים אפא ביום טוב שני לאורתא שרא להו רבינא[ה] לאורוחי לאלתר אלמא קסבר כי בעינן בכדי שיעשו ביום טוב ראשון דהא קיס לן בקביעא דירחא דראשון עיקר והא דעבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם הזהרו כו' [ביצה ד:] אבל יום טוב שני דקיל לא בעינן בכדי שיעשו. ומסקנא קבעינן הילכתא אף בי"ט שני בכדי שיעשו דלא ליתו לזלזולי ביה ותשובת הגאון יש בידי כן. ע"כ פסק: **לאו איסלודי איסליד.** דודאי פסיטא ליה לרב ששת דשרי בשני: אלא

ורבנן התם כי היכי דלא לזלזולי ביה: ועוד א"ר יהודה וכו': וצריכא דאי אשמעינן [ה] ר"ה בהא קאמר ר' יהודה משום דלא קעביד מידי אבל כלכלה דמיחזי כמתקן טיבלא אימא מודה להו לרבנן ואי אשמעינן הני תרתי משום דליכא למיגזר עלייהו אבל ביצה דאיכא למיגזר בה [ו] משום פירות הנושרין [ז] ומשום משקין שזבו אימא מודה להו לרבנן צריכא: תניא כיצד א"ר יהודה מתנה אדם על הכלכלה בי"ט ראשון ואוכלה בשני [א] היו לפניו שתי כלכלות של טבל אומר אם היום חול ולמחר קדש תהא זו תרומה על זו ואם היום קדש ולמחר חול אין בדברי כלום וקורא עליה שם ומניחה ולמחר הוא אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו ואם היום קדש אין בדברי כלום וקורא עליה שם ואוכלה ר' יוסי אוסר וכן היה ר' יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות ההוא בר טביא דאתא לבי ריש גלותא דאתציד ביו"ט ראשון של גליות ואשתחיט ביו"ט שני [ב] ר"נ ורב חסדא אכלו רב ששת לא אכל אמר ר"נ מאי אעביד ליה לרב ששת דלא אכיל בישרא דטביא א"ל רב ששת והיכי איכול דתני איסי ואמרי לה איסי תני וכן היה ר' יוסי אוסר שני ימים טובים של גליות אמר רבא ומאי קושיא דילמא ה"ק וכן היה ר' יוסי אוסר בשני יו"ט של ר"ה בגולה א"ה של גליות בגולה מיבעי ליה [ג] א"ר אסי ומאי קושיא דילמא הכי קאמר וכן היה ר' יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גליות כשני ימים טובים של ראש השנה לרבנן דשרו [ד] אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל אמר ליה תני מר מידי בקדושות אמר ליה תנינא מודה רבי יוסי בשני ימים טובים של גליות אמר ליה [ה] אי משכחת להו לא תימא להו ולא מידי אמר רב אשי לדידי אמר לי אמימר ההוא בר טביא לאו איתצודי איתציד אלא

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלמי אשמעינן רישא בהא קאמר ר' יהודה: **(ב)** שם בגולה מיבעי ליה (אמר רב אסי) תא"מ וא"ב ס"א רב אשי: **(ג)** תוס' ד"ה אי משכחת וכו' עד מולאי יו"ט שני בכדי שיעשו וכו' לאלתר במולאי יו"ט שני וכו' שם:

גליון הש"ם

גמ' אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל. כעין זה לעיל יא ע"ב ובב"ק לא ע"ב:

מסורת הש"ם

א) [ביצה ב:], **ב)** [ביצה ג.], **ג)** [לעיל יא: ב"ק לא:], **ד)** [ע"א ד"ה מתנה], **ה)** בס"א נוסף: אתקון, **ו)** [ביטין פז.], **ז)** ל"ל ומדרב וכ"ה ברש"י שעל הרי"ף, **ח)** בד"י רבא וכן שם בגמ', **ט)** [ביצה ו.], **י)** [דף מ.],

א) גמ' דלמי אשמעינן רישא בהא קאמר ר' יהודה: **(ב)** שם בגולה מיבעי ליה (אמר רב אסי) תא"מ וא"ב ס"א רב אשי: **(ג)** תוס' ד"ה אי משכחת וכו' עד מולאי יו"ט שני בכדי שיעשו וכו' לאלתר במולאי יו"ט שני וכו' שם:

ב) [ביצה ב:], **ג)** [ביצה ג.], **ד)** [לעיל יא: ב"ק לא:], **ה)** בס"א נוסף: אתקון, **ו)** [ביטין פז.], **ז)** ל"ל ומדרב וכ"ה ברש"י שעל הרי"ף, **ח)** בד"י רבא וכן שם בגמ', **ט)** [ביצה ו.], **י)** [דף מ.],

אלא מחוץ לתחום קאתא. וכו' ביום: והא אשכחיה רב ששת כו'. ולי בו ביום אמאי משייל ליה מי קדושה אחת או ב' קדושות: נכרים ואייתי אמר הני ודאי אדעתא דישראל מפשי ואייתו ואסר להו: **בני גננא.** קושרי כילות לתחנים ונותנים שם הדם: **לפי שאינן בני תורה.** ואמנו לזלזולי ביום טוב שני: **כיון דחלוקין במוספין.** שמקריבין מוספי ראש חדש ומוספי ראש השנה כדכתיב (במדבר כט) מלבד עולת החדש: **אמרינן.** בתפלה נמי את יום ראש החדש הזה ואת יום הזכרון הזה: **וזכרון אחד.** את יום הזכרון הזה דרחמנא קרייה זכרון דכתיב[1] זכרון תרועה [וכר"ח נמי כתיב[2]] והיו לכם לזכרון]: **מאי נאו.** לא הודו אלהזכיר קאי דלא הודו לו להזכיר של ר"ח בראש השנה: **להתנות.** אם היום אם למחר אלא אמר אלא סתמא לימא וכן יום המחרת: **בראשי חדשים של כל השנה.** שהוא ספק אם עיברום בית דין: **לזלזולי.** אי מחזקינן ליה ספק אתו לזלזולי בשני[3] אבל כי אמרינן סתמא מחזקינן להו בקדושה אחת: **אבל.** בשאר חדשים דשרו במלאכה וליכא למיחש לזלזולי אימא מודו ליה: **מספלג עשר.** שלש רגלות וג' אחרונות ושל שבת בפני עצמה הרי שבע וקדושת היום וכולן עמה מלכיות הרי שמונה וזכרונות ושופרות: **ובים הלל אומרים מספלג תשע.** דכולל שבת ויום טוב[4] בברכה אחת וחותם מקדש השבת וישראל ויום הזכרון: **ואם איתא.** דמזכיר של ראש חדש לבית שמאי דבעי לכל חד ברכה בפני עצמה י"א מבעי ליה: אמר

אלא מחוץ לתחום אתא מאן דאכל[5] סבר[6] הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ומאן דלא אכל סבר[7] כל דאתי לבי ריש גלותא אדעתא דכולהו רבנן אתי והא אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל וא"ל[8] לא היו דברים מעולם ההוא ליפתא דאתי למחוזא נפק רבא חזיא דכמישא שרא רבא למיזבן מיניה אמר הא ודאי מאיתמול נעקרה מאי אמרת מחוץ לתחום אתיא[9] הבא בשביל ר"ח בראש השנה: **להתנות.** אם היום אם למחר אלא אמר סתמא לימא וכן יום המחרת: **בראשי חדשים של כל השנה.** שהוא ספק אם עיברום בית דין: **לזלזולי.** אי מחזקינן ליה ספק אתו לזלזולי בשני[10] אבל כי אמרינן סתמא מחזקינן להו בקדושה אחת: **אבל.** בשאר חדשים דשרו במלאכה וליכא למיחש לזלזולי אימא מודו ליה: **מספלג עשר.** שלש רגלות וג' אחרונות ושל שבת בפני עצמה הרי שבע וקדושת היום וכולן עמה מלכיות הרי שמונה וזכרונות ושופרות: **ובים הלל אומרים מספלג תשע.** דכולל שבת ויום טוב[11] בברכה אחת וחותם מקדש השבת וישראל ויום הזכרון: **ואם איתא.** דמזכיר של ראש חדש לבית שמאי דבעי לכל חד ברכה בפני עצמה ר"ת מבעי ליה: אמר

כולה ולא הודו לו אי אמרת בשלמא להתנות משום הכי לא הודו לו אלא אי אמרת להזכיר אמאי לא הודו לו ואלא מאי להתנות למה לי לאיפלוגי בתרתי צריכא דאי אשמעינן ר"ה הוה אמינא בהא קאמרי רבנן דלא משום דאתי לזלזולי ביה אבל בראשי חדשים של כל השנה כולה אימא מודו ליה לר' דוסא ואי אתמר בהא בהא קאמר ר' דוסא אבל בהך אימא מודה להו לרבנן צריכא מיתיבי[12] ראש השנה שחל להיות בשבת בית שמאי אומרים מתפלל עשר ובית הלל אומרים[13] מתפלל תשע ואם איתא בית שמאי אחת עשרה מבעי ליה אמר

רבנן קאתו. נראה לריצ"ל דהכי הלכתא דקיימא לן כרב ששת כלפי רב נחמן באיסורי וכלפי רב חסדא נמי הלכתא כוותיה שהיה גדול ממנו כדאשכחן בכמה דוכתי בעי רב חסדא מרב ששת ובפ' הדר (לקמן ד' סז.) נמי אמר רב חסדא ורב ששת כי הוו פגעו אהדדי רב חסדא מירתע שפותיה ממתני' דרב ששת ורב ששת מירתע כוליה גופיה מפלפוליה דרב חסדא ואמר בסוף הוריות (ד' יד.) סיני ועוקר הרים סיני עדיף דהכל צריכין למרי מיניה הלכך דבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל אסור לכל בני ביתו לאכול דאדעתא דכולהו קאתי: **הא ודאי מאתמול נעקרה.** אבל אי היום נעקרה אסור אע"ג דאדעתא דנכרים אתו וטעמא משום מוקצה ואפילו לר"ש דלית ליה מוקצה הכא מודה כיון דלא לקטן מאתמול אקליהו ודמי לגרוגרות ולמוקין וכן משמע בריש המביא בצילה (ד' ל:) דכל היכא דאין יושב ומצפה אית ליה לר"ש מוקצה וכן פירש הקונטרס בריש אין לדין (שם ד' כד:) גבי נכרי שהביא דורון לישראל וא"ת בדפ"ק דחולין (ד' יד.) גבי השוחט בשבת משמע דלא הוי מוקצה לר"ש ואפילו לר' יהודה בעי למימר מעיקרא דלא הוי מוקצה ול"ל דמיירי ביושב ומצפה שמא יאחטנו חרש שוטה וקטן ואחרים רואין אותו וא"ת למה ליה טעמא בריש בילה (ד' ג.) גבי פירות הנושרין שמא יעלה ויתלוש מיפוק ליה משום מוקצה וי"ל כגון דאית ליה עורבים דהוי מוכן לעורבים והא דאמרינן בפ' כל כתבי (שבת ד' קכב.) דאין מעמידין בהמה על גבי מוקצה בשבת פירוש עשבים שנתלשו בשבת הא פרשינן התם כגון שהיו עומדין בשעת חיבורן במקום שהבהמה לא היתה יכולה לבא שם אי נמי דצריך טעמא שמא יעלה ויתלוש לר"ש ביושב ומצפה וא"ת טעמא דמוקצה למה ליה מיפוק ליה משום שמא יעלה ויתלוש לא הוי אלא בפירות האילן שקלים ליתלוש אבל לפתות דבעי מרא וחלינא לא וכן במשקין דגזרינן שמא יסחוט לפי שקלים ליסחוט ודגים שנצודו בי"ט אסורין משום מוקצה כגרוגרות ולמוקין ולא משום דגזרינן שמא יצוד ומדע דבסוף כל כתבי (שם ד' קכב.) גבי מילא מים לבהמתו ונכרי שהדליק הנר ועשה בכם לא אסרינן לישראל לירד אחריו גזירה שמא יעשנו והא דמדמי בפ"ק דחולין (ד' יד:) שמא יסחוטו לשמא יסחוטו הוה מצי למידחי דלא דמו כדפי' אלא דבלאו הכי ליה שפיר: **זכרון** אחד עולה. דבראש השנה כתיב זכרון תרועה ובראש חדש כתיב בהעלותך גבי חצוצרות והיו לכם לזכרון פי' רשב"ם[1] דאין צריך להזכיר מקראות של מוסף לא די"ט ולא דר"ח כדאמר רב[2] חיננא א"ר בשילתי ר"ה (ד' לה.) כיון שאמר ובמורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך גבי מלכיות ושופרות ואם התחיל צריך לסיים והא דתנן הפותח לא יפתוח משלש היינו בהתחיל והוא הדין נמי במקראות דקרבנות ואם בא להזכיר מזכיר אף של ר"ח ור"ת מפרש דההיא דרב חיננא דווקא במלכיות זכרונות ושופרות אבל דמוסף צריך להזכיר לעולם אבל דר"ח אין צריך כלל להזכיר דנפטר במה שאמר מלבד עולת החדש ומנחתה והגיה במחזורו ושני שעירים לכפר ושני תמידים כהלכתם ולר' יצחק אין נראה לחלק בין מלכיות זכרונות ושופרות למקראות דמוסף ויש גאונים קדמונים שאין מניחין לומר ובראשי חדשיכם דלא ליתי לזלזולי במועדות ויו"ט ראשון של ר"ה דיאמרו יום שני עיקר כמו בראשי חדשים של כל השנה ואתי לממני מועדות מיום שני ואין נראה לר"י דבכולהו שמעתא ליכא דחש להאי זלזולא ובערוך בערך חדש איזה הוא חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה פי' שאין אומר ובראשי חדשיכם לא בתפלה ולא [1] בזולתה: [וע"ע תוס' בילה טו. ד"ה איהו ותוס' ר"ה ח: ד"ה שהחדש ועוד שם בתו' לה.]

לית ליה בכדי שיעשו כלל אפילו בי"ט לאשון או שמא לית ליה בי"ט לאשון שהוא מלאורייתא בכדי שיעשו במולאי י"ט שני ומבשל בשבת אתי שפיר דיאכל דליכא למיגזר אטו שמא יבשל בשבת ולפי טעם זה היה צריך להמתין במולאי י"ט שני כשיעור [שילך] ויתלוש ויביא דאי כדי שיתלוש לבד איכא למיחש שמא יאמר לנכרי בי"ט לתלוש כדי שיאכל במולאי י"ט אחר שעה מועטת ושמא יש לומר דכולי האי לא החמירו חכמים וריצ"ל אומר דבירושלמי (ב) דנדה משמע דטעם כדי שיעשו כדפרש"י דתניא התם לא תמלא אשה קדירה עסקיות ותורמוסין ותתנם לתוך התנור עם חשיכה ואם עשתה כן למולאי שבת אסורין בכדי שיעשו ומפרש התם בתר הכי מפני שהגיית שבת עליו וכיון דממתין בכדי שיעשו אינו נהנה ממלאכת שבת כלום ובשבת וי"ט אף לפרש"י אסור מזה לזה אף בדבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל ובדבר הילוד והנלקט אפילו שלא בא בשביל ישראל יש לאסור בשבת וי"ט משום הכנה מידי דהוה אבילה שנולדה בזה אסורה בזה וכן משמע בריש בילה (ד' ד.) דמשמע התם דרב דאסר בילה אסר נמי עלים שנשרו מן הדקל ושירי מדורה ושירי פתילה ושמן שכבה בשבת ומפרש בירושלמי דרב אוסר להדליק בי"ט ובהלכות גדולות בהלכות י"ט כתב דאע"ג דדבר הילוד והנלקט בי"ט בשביל ישראל אסור עד מולאי י"ט שני בדבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל שרי בי"ט שני מידי דהוה אבילה שנולדה בזה מותרת בזה ונראה שדקדקו מדקאמר באין לדין (שם ד' כד:) ולערב אסורים בכדי שיעשו אשם יש [במינו] במחובר ולא קאמר נמי על הבא מחוץ לתחום משמע דאין צריך בו בכדי שיעשו וטעמא משום דבתחום הקילו כעין שהקילו לענין הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ומיהו לבילה ודאי לא מדמינן דבבילה לא שייך שמא יאמר לנכרי כמו בדבר הבא מחוץ לתחום: **אדעתא** דבולהו

[1] לכאורה הדבר פשוט דמאי דמתינן לא להתנות אלא בכל קאי, דר' דוסא הא בהדיא אמר דצריך להזכיר של ר"ח ואולי למש"כ רבינו דהתיבעיא אינו אלא אם צריך להזכיר מוסף של ר"ח עם מוסף ר"ה אפשר דגם ר' דוסא יש למבעיא ועדיין צ"ע.

מסורת הש"ס

א) [בילה כה.], ב) [עי' תוס' שבת קכב. ד"ה ואם ותוס' בילה כה. ד"ה הבא], ג) [ב"מ מט: ע"ז כב.], ד) [בכ"מ וטפי: גויס], ה) [תוספ' ברכות פ"ג הט"ו ותוספתא ר"ה סוף פ"ב], ו) [ויקרא כג], ז) [במדבר י], ח) [ל"ל בפנימס ולפי זה לא צריכין לדוחק שכתב הרש"ל], ט) [בפנ"מ ירוש' שבועות פ"א ה"ד ומוסף: עם המלכיות], י) וכ"ש"י פי' נמי המם כיון שאמר נעשה ונקריב לפניך כמו שכתבת בתורתך שוב פ"ל לומר מקראות מוספין אלא שבשם רבותיו פירש דקאי אמלכיות וזכרונות ושופרות [רש"ל בשם גליון], כ) [לפנינו אינה שם חגגאל],

הגהות הב"ח

(א) בתד"ח לי משמת וכו' דבירושלמי דבירה משמע: (ב) גמ' לרבה בר שמואל וא"ל וכו' לא היו: (ג) תוס' סוף ד"ה זכרון וכו' ולא זולתה. נ"ב פי' בכל מקומות זולת התפלה דהייגו בבקר בענין הקרבנות וכן בהפטרה:

גליון הש"ם

גמ' לא היו דברים מעולם. ע"ג כב ע"א מ"מ מט ע"ב יבמות לה ע"ב תד"ה כ"ע ל"פ ב"ב קנד ע"ב תד"ה ברם גרמין בכורות ד ע"ב תד"ה אלא לי אמר נדה כד ע"א תד"ה אמר ר"פ:

מוסף רש"י

הבא בשביל ישראל זה מותר בשביל ישראל אחר. לא שמעתי טעם מקובל בדבר, דאי משום מוקצה אמאי מותר לישראל אחר, ואי משום שנעשה בו איסור בשבילו אי"כ לישראל אחר נמי אסור, דנכרי שהדליק את הנר בשבת תנן (שבת קכב.) אם בשביל ישראל אסור ולא מלקו בינו לחברו, וי"ל דגבי איסור תחומין דרבנן לא אחמור כולי האי ודיין אם אסריהו על זה. טעם אחר נראה לי, מחוץ לתחום אסורין גזירה שמא יצלם בשבילו, והכא בשביל זה מותר לאחר דליכא למגזר בה, שאינו מכירו (ביצה כה.). זכרון אחד עולה לכאן ולכאן. ואומר ותתן לנו ה' אלהינו באהבה את יום הזכרון הזה, ומוסב אשניהם, שכן אי אפשר לר"ה בלא ר"ת, ויום ר"ת זה קרוי זכרון כדכתיב (ויקרא כג) בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה, מה שאין כן בשאר שני קדושות, לפי שיש שבת בלא פסח ופסח בלא שבת, לפיכך אין בהזכרת אחד מהן משמע הזכרת חברו, ונראין נקוב בו בהדיא את יום המעות הזה ואת יום חג המלות הזה (סדור רש"י סי' קעד, מחז"ו סי' שכא).

עין משפט נר מצוה

צט א ב מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה י וטור ש"ע א"ח סי' תקנו ס"ה: קן ג מיי' שם הלכה י: קא ד מיי' פ"ב מהל' תפלה הלכה ה ו סמג עשין יט טור א"ח סי' תקפד:

רבינו חננאל

ההוא לפתא דאתיוה גוים למחזוא ביום טוב שיני של גליות, חזייה רבא דמכמשא אמר הא ודאי מאיתמול (מעיקרא) [מינקרא], הויא לה כההוא טביא דאיתציד ביום טוב ראשון ואישתחיט ביום טוב שני. מאי חיישת דילמא מחוץ לתחום אתאי היום, הא קיימ' לן בהא כל דבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר לאכול אותו. וכל שכן הדא לפתא דאדעתא דגוים אתאי, דידעי דהאידנא יומא טבא הוא לאיזבוני, ושרא לישראל למיזבן מיניה. כיון דחזא בימים טובים אחרים דהוו אמרי ישראל נמי האידנא ביום [טוב] שיני זבני והוו מפשי ומייתו, אמר הא ודאי אדעתא דישראל מפשי ומייתו, הדר אסר להו למיזבן כלל. **והא אסא דגזו לה גוים ביום טוב.** אסיקנא אפילו הן בני תורה, דאסיר לאורתא לישראל לאורוחיה ביה לאלתר [אלא] משהי ביה בכדי שיעשו. פי' כשיעור שילך ישראל משחשיכה בגן ויגזו ויביא, ואחר שהיית שיעור זה שרי. מתני' ר' דוסא אומר העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה אומר החליצנו את יום ראש החדש הזה כו'. איבעיא להו מהו להזכיר מוסף של ראש חדש עם מוסף [של] ראש השנה, כיון דחלוקין במוספין מדכרינן, או דילמא זיכרון אחד [עולה] לכאן ולכאן. ואתינן למיפשטה ממתני' מדקתני ר' דוסא החליצנו את יום ראש החדש הזה ש"מ. ודחינן לא ר' דוסא להתנות איירי, לומר אם היום אם למחר, [1] אבל להזכיר אינו מזכיר אלא זכרון אחד. ואמרינן הכי נמי מסתברא דלא איירי ר' דוסא אלא להתנות, מדקתני ר' דוסא (עוסק) [עושה] בראשי חדשים שלן] כל השנה כולה וכו'. ואסיקנא זכרון אחד עולה לכאן ולכאן. ירושלמי ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוסי העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה אינו צריך להזכיר של ר"ח. פי' אינו צריך להזכיר מוסף של ראש חדש

[1] לפי"ז אין לדייק מדברי הרמב"ם דלא הוי אלא אם אמר אם היום אם למחר, אבל אם אמר אם היום אם לאחר יום אחד הוי מזכיר.

ליה הלכתא כרב אחא בר יעקב. פירש רש"י ולא איתפרש ור"ח פי' דבפרק תולין (שבת ד' קלט.) גבי כשות' פריך וליתיב ליוקא דישראל ומשני דילמא אתי למיסרך וקיס לן דרב אחא בר יעקב הקשה אותה קושיא [ט]: **דלמא אתי למיסרך.** פומר רבינו שמואל דוקא גבי זמן שהוא קבוע חיישינן דלמא אתי למיסרך אבל אם אירע ברית מילה בע' באב או ביו"כ דלא הוי אלא אקראי בעלמא לא חיישינן דלמא אתי למיסרך ומעשה היה בחופה בעשרה בטבת נתנו הכוס לתיוק לשתות: [ומעשה היה בברית מילה ברבינו יעקב בר יקר שבל עשרה באב בא' בשבת והוא היה אב"ד ופוה להתפלל מנחה גדולה ורמלו ואכלו מפני ש"ע שלהן היה דכתיב שם אנכי כו' והאי דלא מברכינן שהחייונו משום לערא דיוקא. תוס' שאנ"ן]:

אמר רבי זירא שאני ר"ח מתוך שכולל לשחרית וערבית כולל נמי במוספין ומי אית להו לב"ש כולל והתניא ר"ח שחל להיות בשבת ב"ש אומרים מתפלל שמנה וב"ה אומרים [א] מתפלל שבע קשיא: וכולל עצמו תנאי היא [ב] דתניא שבת שחל להיות בר"ח או בחולו של מועד [ג] ערבית שחרית ומנחה מתפלל כדרכו שבע ואומר מעין המאורע בעבודה ר' אליעזר אומר בהודאה ואם לא אמר מחזירין אותו ובמוספין

[ג] מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומרים כל מקום שזקוק לשבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע מאי הוה עלה א"ר חסדא [ד] זכרון אחד עולה לו לכאן ולכאן וכן אמר רבה זכרון אחד עולה לו לכאן ולכאן: ואמר רבה כי הוינא בי רב הונא איבעיא לן מהו לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים כיון דמזמן לזמן אתי אמרינן או דילמא כיון דלא איקרו רגלים לא אמרינן לא הוה בידיה כי אתאי בי רב יהודה אמר אנא [ה] אקרא חדתא נמי אמינא זמן א"ל רשות לא קא מיבעיא לי כי קא מיבעיא לי חובה מאי א"ל רב ושמואל דאמרי תרווייהו אין אומר זמן אלא בשלש רגלים מיתיבי [ו] תן חלק לשבעה וגם לשמונה ר' אליעזר אומר שבעה אלו ז' ימי בראשית שמונה אלו ח' ימי מילה ר' יהושע אומר שבעה אלו שבעה ימי פסח שמונה אלו שמונה ימי החג וכשהוא אומר וגם לרבות עצרת ור"ה ויוה"כ מאי לאו לזמן לא לברכה הכי נמי מסתברא דאי ס"ד לזמן זמן כל שבעה מי איכא הא לא קשיא דאי לא מברך האידנא מברך למחר וליום אוחרא מ"מ בעינן כום לימא מסייע ליה לר"נ דאמר [ז] ר"נ זמן אומרו אפילו בשוק הא לא קשיא דאיקלע ליה כום התינח עצרת ור"ה יום הכפורים היכי עביד אי מברך עליה ושתי ליה כיון דאמר זמן קבליה עליה ואסר ליה [ח] דהאמר ליה רב ירמיה בר אבא לרב מי בדלת וא"ל אין בדילנא לברוך עליה ולנחיה [ט] המברך צריך שיטעום ליתביה לינוקא לית הלכתא כרב אחא [י] דילמא אתי למסרך מאי הוי עלה שדרוה רבנן לרב [יא] יימר סבא קמיה דרב חסדא במעלי יומא דריש שתא אמרו ליה זיל חזי היכי עביד עובדא תא אימא לן כי חזייה א"ל דלויה לרטיבה רפסא ליה בדוכתיה אייתו ליה בסא דחמרא קדיש ואמר זמן [יב] והלכתא אומר זמן בר"ה וביוה"כ והלכתא זמן אומרו אפילו בשוק: ואמר רבה כי הוינן בי רב הונא איבעיא לן [יג] בר בי רב דיתיב בתעניתא במעלי שבתא מהו לאשלומי לא הוה בידיה אתאי לקמיה דרב יהודה ולא הוה בידיה אמר רבא נחזייה אנן דתניא [יד] ח"ט' באב שחל להיות בשבת

וכן

אמר ר' זירא. לעולם צריך להזכיר ומיהו לגבי שמאי ברכה בלא נפשה לראש חדש לא בעי ולאו משום דזכרון דראש השנה עולה לו דמשמע דכיון דראש השנה הוא היינו ראש חדש דאי הוה נמי שבת וראש חדש ולאו ראש השנה לא בעי ליה ברכה בפני עצמה אלא חותם מקדש השבת וישראל וראש חדשים והלכך בראש השנה נמי חותם מקדש ישראל ויום הזכרון וראש חדשים ואע"ג דבשבת וראש השנה בעי לכל חד ברכה בפני עצמה בראש חדש מודו דמתוך שכולל ברכתו בתוך ברכת היום שחרית וערבית ואפילו בשאר שבתות דהיא ודאי אפילו לגבי שמאי פשיטא לן דלא בעי לכל חד ברכה לעצמו דהא אי הוה מיקלע בחול אין לו ברכה שחרית וערבית אלא אומר יעלה ויבא בעבודה והלכך כי מיקלע בשבת אפילו למאן דאמר לקמן דבשבת לא מדכרינן דראש חדש בעבודה אלא בברכת היום מיכלל הוא דליילינן ואלו בפני עצמה: **כולל נמי במוספין.** לגבי שמאי ואע"ג דבחול אית ליה ברכה במוספין לעצמו הכא מיכלל הוא דליילינן הואיל וכולל שחרית וערבית אבל שאר ימים טוביס לאית להו ברכה ערבית ושחרית כי מיקלעי בחול בהני פליגי בית שמאי כי מיקלעי בשבת מצרכי להו ברכה בעצמן לכל תפלותיהם: **ומי אית להו לבית שמאי כולל.** בברכת המוספין של ראש חדש דליקלע בשבת: **מתפלל שמונה.** של ראש חדש ושל שבת ובמוספין קאמר: **קשיא.** וש"מ כיון דבשאר שבתות קא בעו ב"ש ברכה לראש חדש ובר"ה לא בעו דטעמא משום דזכרון דראש השנה עולה לו וש"מ אפילו מכלליה ואדכורי נמי לא בעינן: **וכולל עצמו.** דשחרית וערבית בראש חדש שאל להיות בשבת: **תנאי היא.** לאיכא תנא דאפילו כולל לית ליה אלא אומר יעלה ויבא בעבודה בבחול אבל בברכת היום אינו מזכר כלל אפילו לכוללו: **ומתחיל בשל שבת.** ותתן לנו את יום המנוח הזה ומסיים בשל שבת מקדש השבת ותו לא ומיהו במוספים בשמנע ברכה הוא נכלל אבל שחרית וערבית אינו נכלל אפילו בשמנע והאי תנא לית ליה כולל שחרית וערבית:

כל מקום שזקוק לשבע. ואפילו שחרית וערבית: **קדושת היום.** של ראש חדש עם של שבת כגון את יום המנוח הזה ואת יום ראש חדש הזה ואם מועד הוא את יום השבת הזה ואת יום חג פלוני הזה: (פסק. ובמסכת בילה קבעינן הלכתא דלא כי הני תנאי דמסיימי בשל שבת לחודיה במוספין אלא אף קדושת היום בעי לאדכורי בתתימה מקדש השבת וישראל והזמנים ובראש חדש מקדש השבת וישראל וראש חדשים אבל במאי דקאמר שחרית וערבית מתפלל כדרכו ואומר מעין המאורע בעבודה הלכתא כוותיה וגבי כולל דשחרית וערבית קבעינן אין הלכה כאותו הזוג דאמרי כל מקום שזקוק לשבע בפרק שני דבילה) [ט]: **מאי הוי עלה.** מהו להזכיר של ראש חדש בראש השנה: **אקרא חדתא.** כשאני רואה לעשת חדשה משנה לשנה אמינא זמן: **אלו שבעה ימי בראשית.** השבת נצחר מתוכה [א]: **שמונה ימי מילה.** השמיני נצחר מתוכה [ב]: **אלו ז' ימי הפסח.** שאתה צריך לתת חלק לכולם ולקמן מפרש מאי חלק: **נברכה.** דמברכים כל יומא מקדש ישראל והזמנים: **מכל מקום כום בעינן.** לעיל מהדר לאוקומי הכי נמי מסתברא דאי ס"ד זמן זמן כל ז' מי איכא ודקאמר דאי לא אמר האידנא אומר למחר וליומא אחרינא האי נמי ליתא דהא כום יין בעי לומר הברכה עליו וסתמא דאינשי יומא קמא אית להו כום אבל בשאר יומי לכולי עלמא לית להו: **הא לא קשיא דמיקלעי ליה כום.** ולעולם אזמן קאי ולרב נחמן לא תסייעיה: **פינא עלרא וראש השנה.** איכא למימר דזמן אכום קאמר ליה אלא יום הכפורים אי בזמן מוקמת ליה על כרחיך סייעתא לרב נחמן היא דעל הכום היכי ליעביד אי מברך עליה ושתי ליה וכו': **מי בדלת.** פעם אחת נתקבצו שמיס בעניס והתפלל רב של שבת מבעוד יום ואמר ליה רב ירמיה לרב מי בדלת מן המלאכה משקבלת עליך שבת ואמר ליה אין בדילנא: **ליתביה לינוקא.** לשתותו לאחר שיברך עליו דהאי שיטעום דקאמר לאו דוקא קאמר אמברך דהוא הדין כי שתי אחרינא דטעמא משום דגנאי הוא לכוס של ברכה אלא יהנה אדם ממנו לאלתר שתהא ברכת היין דבורא פרי הגפן אלא לצורך ומכי טעם ליה אחרינא שפיר דמי וכדתניא נמי בגמרא דפרק ראוהו בית דין (ר"ה כט.): לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אלא אם כן אוכל עמהם שהרי הן יכולין לעשות אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו כדי לחנכן במצות ואף על פי שהוא לא טעם אלא בניו שפיר דמי ואף על פי שצריך עליה ברכת המוציא: [ט] **דרב אחא בר יעקב** [י] **לא איתפרש: דאתי למיסרך.** התיוקן לאחר [יא] המנהג זה ולשתות ביום הכפורים אחר שיגדיל: **מאי הוי עלה.** צריך לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים או לא: **כד חזייה.** רב חסדא לרב ייבא: **אמר ליה דלויה לרטיבא רפסא ליה בדוכתיה.** המגביה עץ לא שאינו ראוי לשריפה, אמר שמא יש לו תחתיו דבר טמון או שמא להכות בו אדם מתכוין לכך שואל מה עיסקך (וכן כיון שראה ומדקדק) [והוא מדקדק אחריו]ג). **אמר רבא איבעיא לן בני בי רב דיתבי בתעניתא במעלי שבתא, ובמעלי יומא טבא מהו למיתב כולי יומא בתעניתא.** ושקלי וטרו בה טובא.

עין משפט נר מצוה

קכב א מיי' פ"ב מהל' תפלה הלכה יא סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' תכה סעיף ג:

קג ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף א [וסי' תל סעיף ג]:

קד ג מיי' שם טור ש"ע א"ח סי' תכה סעיף ג:

קה ד מיי' פ"ב מהלכות תפלה הלכה ה סמג עשין כט טוש"ע א"ח סי' תקפד סעיף ו [וכתב הלבוש שבועות סוף פ"א דף רפז]:

קו ה מיי' פ"י מהלכות ברכות הלכה ב סמג עשין מז טוש"ע א"ח סי' רכה סעיף ג:

קז ו מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה כג סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' מריט סעיף א:

קח ז (מיי' פ"א מהל' תענית הל"ו) טוש"ע א"ח סי' רמט סעיף ג ד:

קט ח מיי' פ"ה מהל' תעניות הלכה ח סמג עשין ג טוש"ע א"ח סי' תקנב סעיף י:

רבינו חננאל

וקי"ל כי הא מתניתא שבת שחלה להיות בראש חדש או בחולו של מועד ערבית שחרית ומנחה מתפלל ככל שבת. ובמוספין מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע. ז) (וכן)(ולית) הילכתא כהני תנאי כל מקום שזקוק לשבע כגון שבת ואפילו בערבית שחרית ומנחה, מתחיל בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע [ומסיים] בשל שבת. והני מילי בראש חדש וחולו של מועד, אבל ביום טוב אפילו בערבית ובשחרית ובמנחה מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ג), ואומר קדושת היום באמצע. ירושלמי ר' יסא משלח כתוב לון אע"פ ששלחנו לכם סידרי מועדות אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש. **רב חסדא ורבה דאמרי תרווייהו זכרון אחד עולה לכאן ולכאן. אמר רבה איבעיא להו מהו להזכיר זמן בראש השנה וביום הכפורים.** ואמר [ליה] רב ושמואל דאמרי תרווייהו אין אומרים זמן אלא בשלשה רגלים בלבד. ומותבינן עלייהו מיהא תן חלק לשבעה וגם לשמונה, ר' אליעזר אומר שבעה אילו ז' ימי בראשית, שמונה אילו שמונת ימי מילה. ר' יהושע אומר שבעה אילו ז' ימי הפסח, שמונה אילו ח' ימי החג, כשהוא אומר וגם לרבות גם עצרת וראש השנה ויום הכפורים. מאי לאו הני כולהו עיקר לקדש אותן בזמן, אתה וגם לרבות גם עצרת מפני שהוא יום אחד, וראש השנה ויום הכפורים שאין בהן לא שבעה ולא שמונה שתתן להם חלק בזמן. הנה יש בהן זמן. ודחו רב ושמואל לא, לעולם זמן אין בהן אלא מהו החלק שתתן להם הזכרה בברכת המזון כמו פסח וסוכות. הכי נמי מסתברא דראש [השנה] ויום הכפורים אין בהן זמן משום דליכא זמן אלא בכוס. אי אמרת בדאיקלע ליה כוס, תינח ראש השנה, אלא יום הכפורים היכי ליעביד [אין] מייתו כוס ומברך עליה ומדכר זמן ושתי ליה, מכי אמר זמן קבליה ליום הכפורים עליה ואחסר בשתיה, דאמר ליה רב ירמיה לרב כיון דאת מצלי של שבת מבעוד יום מי בדלת ולקיבלת לשבת עלך, ואמר ליה בדילנא, ליבריך אכסא

מסורת הש"ס

ז) בילה יז. [מוספפת ברכות פ"ג הי"ד] ע"ש תוספפתא פיירי בר"ח ותוה"מ במול. ב) [סוכה מז:], ג) ברכות מ:, ד) [שם נב. ספחיס קה:], ה) [בשלנות סוף חתת הברכה איתא רב ייבא סבא וכן גילסת רש"י לפניו], ו) תענית כט:, ז) [דף יז.], ח) בס"ל: ממוסס, ט) עי' בגלה מז:, י) [לאחת יעב"ן], כ) [ועי' תוס' שבת קלט. ד"ה ולימן],

תורה אור השלם

1. תֵּן חֵלֶק לְשִׁבְעָה וְגַם לִשְׁמוֹנָה כִּי לֹא תֵדַע מַה יִּהְיֶה רָעָה עַל הָאָרֶץ: קהלת יא ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' ליה הלכתא כרב אחא בר יעקב דילמא אתי למסרך. נ"ב עיין בפרק תולין דף קלט במ"ש התוס' בד"ה ולימן ליה:

גליון הש"ם

רש"י דרב אחא ב"י לא איתפרש. ועי' ברכות כה ע"ב ברש"י ד"ה מאן שמעת ליה וש"נ:

מוסף רש"י

מתפלל כדרכו שבע. כשאר שבתות, כי היכי דבחול אין לו למועד ברכה קבועה בשלש תפלות הללו, אף בשבת אין צריך לקבוע לו ברכה לבית שמאי ולא לכללו לבית הלל (ביצה יז.). מעין המאורע. לאש חדש או מועד, בעבודה. כגון יעלה ויבא בברכת עבודה (שם). בהודאה. כמו שאומר על הנסים בתעוכה ופוריס (שם). כל מקום שזקוק לשבע. ואפילו ערבית שחרית ומנחה (שם). לימא מסייע ליה לר"נ. הא דקתני ברכה כל ז' ומפרש דהיינו זמן, דאמר ר"נ זמן אומרו אפילו בשוק. בגלה סוס (סוכה מז:). מי בדלת. מן המלאכה, הואיל וקבלת עליך שבת בתפלתך (ברכות כז:). המברך צריך שיטעום. אי הוא אי אחד מן הזומנים ובתתיא אחד מהן יאכל טולן, אבל אין מברכין על הכוס אם לא ישתה אחד ממנו ואפילו בשתיא מיעוט אפיר דמי (רשב"ם פסחים קה:).

רבינו חננאל (המשך)

ולישבקיה, המברך צריך שיטעום, ליתביה לינוקא ולישתייה דלאו בר חיובא הוא, לית הילכתא כרב אחא בר יעקב דשרי בכי האי גוונא, דחיישי דילמא אתי ינוקא למיסרך ושתיה כוס ברכה כי האי גוונא ביום הכפורים והוא גדול. כיוצא בו גרסינן בשבת פרק ר' אליעזר אומר תולין וכו' ולתן לינוקא דישראל אתי למיסרך כו'. ואסיקנא הילכתא אומר

ח) נגלה דל"ל ולית הילכתא כהני תנאי דהא בהדיא אמר רב הונא בגילה דף י"ז ע"א דאין הלכה כאותו חוג וכן מסיק רבינו בעצמו בהדיא לקמן דדוקא ביו"ט מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת. ג) עיין בפ"ב ביו"ט שם דפסק הש"ס דהילכתא כהני דאף חותם בה מקדש השבת וישראל והזמנים ודכהי רבינו ל"ש. ג) ע"פ הערוך ע' רפס.

וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת. אע"פ שאם חל להיות בחול לא יאכל שני תבשילין ולא יאכל בשר ולא ישתה יין[ח] עכשיו שהוא שבת אוכל כל צרכו: **בשעתו.** שהיתה שעתו עומדת לו במלכותו דמלך **והדיוט הוה**[ט]: **מגולגלת.** גלויה רכה: **להראות הלכה.** שאין משלימין

תענית ערב שבת: שהוא מפסיק. סעודה: **מבעוד יום.** שצריך לאכול מבעוד יום ומקבל תענית עליו משגמר לאכול ואע"פ שהוא שבת: **אבל.** באמת: **ומה לי ליכנס בשהוא מעונה.** כגון שהשלים בערב שבת תעניתו: **ומה לי לצאת ממנה בשהוא מעונה.** שמתחיל תעניתו מבעוד יום: **ואם התחילו.** שהתחילו להתענות כ' או ל' יום וונכנסו בהן ימי חנוכה או ראש חדש: **שאין משלימין.** תענית בחנוכה וראש חדש להתענות כל היום: **וכן בשעה באב שחל בע"ש.** נמי אין משלימין: **לבטל אם דבריו.** ולומר משלימין: **חזי אנא דבסר ריבא גופא אזיל.** רואה אני בדין ובדת שצריכין אנו להלך אחר דברי הראשונים: **ולא היה אדם כו'.** אלמא אין משלימין: **בדורו של רבי יוסי.** דהוה בתר הכי שבקוה לדר"ג וקבעו הלכה כרבי יוסי דמותר: **מבני סנאב בן בנימין.** משפחה היא משבט בנימין שנפל להן גורל לקרבן עצים בי' באב בימי עזרא ויו"ט היה להם לעולם כדתנן בפרק בתרא דתענית [כו.]: **לאחר השבת.** שהוא עשרה באב והוי יו"ט שלנו: **טעמא דיו"ט.** הא בשאר ט' באב היו משלימין אע"פ שכל ט' באב הוי ערב יו"ט שלהם ורבי אלעזר בר לדוק בדורו של רבן גמליאל הוה כדתניא בברייתא (דף כב:) א"ר אלעזר בר' לדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית ר"ג: **שאני יום טוב** (ג) **דרבנן.** כגון האי קרבן עצים הואיל וקל הוא שמתענין בו לשעות כדקתני והתענינו בו לפיכך משלימין בו ערביות כלומר מותר להשלים ערב אותו יום טוב וליכנס לתוכו כשהוא מעונה דהא אפילו בעיקרו מותר להתענות בו קצת היום אבל שבת שאסור להתענות בו קצת לשום תענית אסור נמי להשלים בו ערביות שהמשלים ע"ש מתענה במקצת שבת: **לא שמיע לי הא שמעתא.** דקבע עולא לעיל הלכה כרבי יוסי: **אם אמרת ניהלן.** רב יוסף חלה ושכח תלמודו והיה אביי תלמידו מזכירו[י]: **זו דברי ר' מאיר דאמר.** לעיל משום ר"ג מודה היה שאין משלימין וכן ט' באב שחל להיות ערב שבת אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים: **מאי נאו.** חכמים אכולהו קיימי בין אחנוכה ופורים בין לערב שבת ומדלאגמר' רב לר' יוסי בלשון חכמים ש"מ הלכה כרבי יוסי: דאי

[ביצה מגולגלת. בפי' ר"ח קבלה בידינו מי ר' עקיבא אותה שנה מסוכן היה והביאו לר"ע הרופאים לגמע ביצה מגולגלת באחרית היום ור' יהודה לא דקדק לפיכך סמך על מה שראה ולא ידע העיקר על מה עשה כך ותמוה דהאי שתא מלייה מלויה לפיכך חל תשעה באב בערב שבת וסברו אב ובא ר"ה בשבת. תוס' שאמ"ן]: **אי אתם מודים בתשעה באב.** וא"ת והא אמר שמואל בפרק מקוש שנהגו (פסחים דף נד:) תשעה באב בין השמשות שלו מותר וי"ל דמ"מ מתחיל מבעוד יום לפי שאי אפשר לכוין תחילת הלילה ועוד דר' יוסי סבירא ליה [ב] בין השמשות כהרף עין ואין אדם יכול לעמוד עליו ואין לפרש דהכי קאמר דהיכא דהפסיק סעודתו דהוי כמו קבלת תענית בשבת דהא לא מצי קביל תענית בשבת עליה ועוד דאמרינן דאפילו יום"כ דתוספת שלו דאורייתא שרי לאכול [ג] אע"פ שכבר הפסיק כדאמרינן [ד] בהיכא דבתי ר' יהודה בן בתירא אזל לגליבין בערבא לומא רבא אזל ריש כיתתא לזמוני ליה א"ל כבר אכלי ופסקי א"ל אשגחאי עלי דלא לימא גברא רבא הוא דלא אשגח עילויה אזיל עמיה ומסיק חתם דאכל מכל עיגול חד פתיתא ומכל [ה] מאכל פת אחד ומכל חבית חד כוס: **מודה** היה שאין משלימין. משמע דרבנן דפליגי עליה סברי דאפילו מפסיקין ולקמן אמרינן זו דברי ר' מאיר שאמר משום ר"ג אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים ורמינהי [ו] אין א גוזרין תענית על הציבור בראשי חדשים בחנוכה ובפורים ואם התחילו אין מפסיקין דברי ר"ג אמר ר"מ אף על פי שאמר רבן גמליאל אין מפסיקין מודה היה שאין משלימין וכן בט' באב שחל להיות בע"ש ותניא לאחר פטירתו של [ז] (רשב"ג) נכנס ר' יהושע להפר את דבריו עמד רבי יוחנן בן נורי על רגליו ואמר חזי אנא דבתר רישא גופא אזיל כל ימיו של רבן גמליאל קבענו הלכה כמותו עכשיו אתה מבקש לבטל דבריו יהושע אין שומעין לך שכבר נקבעה הלכה בר"ג ולא היה אדם שערער בדבר כלום בדורו של רבן גמליאל עבוד בר"ג [ח] בדורו של רבי יוסי עבוד כרבי יוסי ובדורו של ר"ג עבוד בר"ג [ט] והתניא א"ר אלעזר [י] (בן) צדוק אני (הייתי) מבני סנאב בן בנימין פעם אחת חל תשעה באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו [יא] מפני שיו"ט שלנו היה טעמא דיו"ט הא ערב יו"ט משלימין אמר רבינא שאני יו"ט של דבריהם מתוך שמתענין בו שעות משלימין בו ערביות שבת הואיל ואין מתענין בה שעות אין משלימין בה ערביות [יב] אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא אמר ליה אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת ניהלן אין גוזרין תענית על הצבור בראשי חדשים וכו' ואמרינן עלה [יג] אמר רב יהודה אמר רב זו דברי רבי מאיר שאמר משום רבן גמליאל אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים מאי לאו אכולהו לא אחנוכה ופורים הכי נמי מסתברא

בתענית חובה על בני בי רב דיתבי בתענית דמשמע דאיירי בתענית הרשות וכן משמע בשאלתות [יד] דמיירי בכל תעניות ומנהג נמי דאפילו בתענית הרשות משלימין ובירושלמי נמי אמרינן במסכת תענית בשם רב הונא אפילו יחיד הגוזר על עצמו בע"ש תענית מתענה ומשלים וי"ל דשפיר מוכח לעיל דכיון דאמר ר' יוסי מתענה ומשלים אע"ג דתענית ט' באב לא דחי שבת ש"מ דבמה שנכנס בשבת כשהוא מעונה לא חשיב כמתענה בשבת וא"כ בתענית הרשות נמי שרי להשלים אבל ערב יום טוב דדבריהם שייך לפלוגי בין תשעה באב לתענית הרשות דמה שאסור להתענות בערב יו"ט דדבריהם לאו משום דחשוב כמתענה ביו"ט דהא לאחריו נמי אסור אף על גב דאין מתענין ביו"ט אלא משום דעשו חיזוק ביו"ט דדבריהם שלא יבא להתענות ביו"ט עצמו וכי גזרו בתענית רשות אבל בתשעה באב לא גזרו:

והלכתא

מסורת הש"ס

א) [עי' פירש"י לעיל לח. ד"ה מגולגל], ב) [תענית טו:], ג) [ל"ל ר' גמליאל], ד) תענית יב., ה) [ל"ל בדבריו], ו) [לעיל י. וש"נ], ז) תענית יח:, ח) [תענית כו:], ט) [מגילה יא:], י) [נדרים מא.], כ) [ברכות ג:], ל) [מבשיל חד פת כל"ל רש"ל], מ) [לפנינו בברכות איתא רבי לדוק וכן איתא בברכות מז: ועי' תוס' יומא עט: ד"ה הא הא ותוס' סוכה כו: ד"ה נעלו ותוס' חולין קז. ד"ה מאלו], נ) [פרשם בראשי"ם ש"ם ג"],

הגהות הב"ח

(א) גמ' כשהוא מעונה תנית. מז"מ וכ"ב ס"ש ותניא: (ב) רש"י ד"ה שאני יום טוב דדבריהם כגון הא:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אי אתם מודים וכו' אע"פ שכבר הפסיק בדאמרינן. עי' תענית דף ל ע"ב תוס' ד"ה כל העושה: **באר"ד** באיבה רבתי. בפסוק ויגרש המלך שני:

מוסף רש"י

בסעודת שלמה בשעתו. דפלוגתא היא במסכת גיטין (סח:) דאיכא למ"ד מלך והדיוט ומלך, ואיכא למ"ד מלך והדיוט, כלומר כשנטרד שוב לא חזר למלכותו, לפיכך הולרך לומר בשעתו, בעת מלכו ותקפו, שהיה אוכל הוא ושריו ס' כור סולת כו' (תענית בט:). **אבל.** אמת, כמו אבל שהה (בראשית יז) ומתרגמינן קושטא (לעיל לח.) באמת (בבורות כו.). **בראשי חדשים.** דאיקרי מועד (תענית טו:). **ואם התחילו.** שקיבלו תענית מקודם לכן ונכנס בהן ר"ש, אין מפסיקין. דאע"ג דאיקרי מועד לא כתיב ביה יום משתה ושמחה (שם). שאין משלימין. להתענות כל היום, אלא אוכלין סמוך לערב (שם). שיו"ט שלנו היה. בשלשה פרקים (תענית כו.) זמן עני הכתוב והעם כו' עד בחמשה באב בני פרעוש בן יהודה, בעשרה בו בני סנאה בן בנימין, שעל ידי מעשה קבעו להן חכמים להתנדב עצים ולהביא למערכה וכשמגיע זמנו מביאין אותן ומדליקין אותן על גבי המזבח אע"פ שהיו שם שאר עצים הרבה, משא"כ בשאר מתנדבי עצים לאין מבערין אותן בזמן שיש עצים אחרים (שם יב.). **מתענה ומשלים.** עד משכה (תענית יח:).

הדרן עלך בכל מערבין

עין משפט נר מצוה

כן א ב מיי' פ"א מהל' תעניות הלכה ז סמג עשין ג טוש"ע א"ח סי' תקעב סעיף ב:

ג [מיי' פ"ו מהל' כלי המקדש הל' יז]:

רב ניסים גאון

אמר ר' אלעזר בר' צדוק אני מבני סנאה בן בנימין. פעם אחת חל ט' באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר שבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיום טוב שלנו הוה. עיקרו במס' תעניות בפרק בג' פרקים, זמן עצי כהנים והעם בתשעה כו', בה' באב בני פרעוש בן יהודה. בשבעה בו בני רכב בן בנימין. והיה יום י' של חודש אב יום טוב שלהן שמביאין בו קרבן עצים ולפיכך לא השלימו בו התענית. אמר רב יוסף לא שמיעא לי הא שמעתא אמר ליה אביי את אמרתה ניהלן. כבר פירש' טיבן של דברים לשעבר. סליק בכל מערבין:

רבינו חננאל

והא דתניא תשעה באב שחל להיות בערב שבת היה והביאו לפני ר' עקיבא ביצה מגולגלת בלא מלח וגמאה כו'. קבלה בידינו כי ר' עקיבא באותה שעה מסוכן היה, והביאו לפני ר' עקיבא הרופאים לגמוע ביצה מגולגלת בלא מלח באחרית היום. ור' יהודה לא דיקדק לפיכך סמך על מה שראה ולא ידע העיקר מפני מה עשה כך. ופסח דההיא שתא יום חמישי היה, ותמוה דההיא שתא מילווי מילויה, לפיכך חל תשעה באב להיות בערב שבת, וחיסרו אב. ובאותה (השעה) [השנה בא] ראש השנה להיות בשבת. וכבר פירשנוהו ביאור זה יפה במס' תענית. **והא דאמרי' בדורו של [ר"] גמל' עבוד כרבן גמל'.** ואקשינן והתניא א"ר אלעזר ב"ר צדוק אני הייתי מבני סנאב בן בנימין כו'. ואסיקנא טעמא דיום טוב שלנו, ומפני כך לא השלמנו. הא ערב יום טוב מתענה ומשלים, בט' באב שחל להיות בערב שבת. (ור' מאיר היא) [זו דברי ר"מ] דאמר הכי, אבל חכמים אומרים דרבן גמליאל אומר מתענה ומשלים.

דאי סלקא דעתך אכולהו. אמרה רב יהודה: הא בעי מיניה רבה מרב יהודה. כדאמרינן לעיל [מ:] אתא לקמיה דרב יהודה ולא הוה בידיה: מתענה ומשלים. בערב שבת: הא בעי רבה מרב הונא. לעיל [שם] ולא פשט ליה: נפחד דשמעה. רב הונא מרב להאי אבל חכמים אומרים הדר אגמריה למר זוטרא (א) ומקמיה דלישמעיה בעא רבה מיניה ולא פשט ליה: הא נמי. דרב יהודה לא תיקשי: הא מקמי דשמעה. מרב: הא נפחד דשמעה. רב הונא ורב יהודה תלמידי דרב הוו:

והלכתא מתענה ומשלים. פירוש אם ירצה להשלים דשרי להשלים דבעיא הוא אי שרי להשלים אי לא: [ומורי אמר לי בשם ר"ר ידידיה דאפילו ר' יוסי ל"פ אלא דיכול להשלים מיהו גם ר' יוסי מודה אי אינו רוצה להשלים הרשות בידו ור' יהודה אמר אסור להשלים ואין נ"ל מדקאמר ר' יוסי אי אתה מודה לי בנו' באב שאל לחיות באחד בשבת שהוא מתחיל מבע"י והתם ע"כ דמייב קאמר דומיא דהכי ע"ש דמייב להשלים קאמר] [רש"ל בשם תוס' אמ"ן]:

הדרן עלך בכל מערבין

מי שהוציאוהו. על דעתו ועל דעת קונו. ואע"ג דאיכא נמי כשפיס שמכחישין פמליא של מעלה גראה דהוי בכלל רוח רעה ויצר הרע אע"ג דמשמע בפ' ואלו מגלחין (מו"ק ד' י.) דפעמים שילבו מתגבר עליו ואינו יכול לכופו מ"מ אדם יכול ליזהר שלא יבא לידי כך: **הרשות.** פי' רביו חננאל עול מלכות עובדי כוכבים (ה) כדאמר במסכת אבות (פ"ב מ"ב) הוו זהירין ברשות ורש"י פירש נושה: **לצדדין** קתני. אחזר לדעת לא לגה לתרץ כך לצדדין קתני דסוף סוף אהחזירוהו ל"ל לעולם לצדדין קתני (ו) (ועוד) דניחא ליה לפרש שיתקיימו דברי רב נחמן דראשונים: **לא הפסידו את מקומן.** אע"ג דהכא אחוץ לתחום אסור למי שנשתלח לו הני מילי התם דאיתיה חוץ לתחום אבל הכא דהשתא הס במקומן שרי אפילו להאי לאפקא ולא דמי למשכל בשבת (ז) במזיד לא יאכל דהתם הוי איסור דאורייתא:

במזיד לא יאכלו. משמע לשון אחר לא יאכלו ואף על גב דהכא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר כיון שנעשה איסור על ידי ישראל אחמירו: מכלל שהוציאוהו נכרים אין לו אלא ד' אמות יצא לדעת מיבעיא אלא (ח) אימא חזר לדעת אין לו אלא ד"א הא נמי תנינא החזירוהו נכרים כאילו לא יצא החזירוהו הוא דכאילו לא יצא אבל הוציאוהו נכרים וחזר לדעת אין לו אלא ד"א אלא אימא (ט) יצא לדעת והחזירוהו נכרים אין לו אלא ד"א הא נמי תנינא הוציאוהו והחזירוהו כאילו לא יצא הוציאוהו והחזירוהו הוא דכאילו לא יצא אבל יצא לדעת לא (י) מהו דתימא לצדדין קתני מי שהוציאוהו נכרים וחזר לדעת אין לו אלא ד' אמות אבל יצא לדעת והחזירוהו נכרים כאילו לא יצא קמ"ל בעו מיניה מרבה הוצרך לנקביו מהו אמר להם (יא) (יב) גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה אמרי נהרדעי (יג) (יד) אי פיקח הוא עייל לתחומא וכיון דעל א"ר פפא פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו (טו) אפילו במזיד לא הפסידו את מקומן מ"ט אנוסין נינהו איתיביה רב יוסף בר שמעיה לרב פפא ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין בשוגג אין במזיד לא תנאי היא דתניא (ל) פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו רבי מותרין לאכילה במקום שחזרו: **אנוסים היו.** על ידי המוליאן: **אסורין.** לזוז אותן מארבע אמותיהן ולא לאוכלן **אפי' חזרו אלא אם כן חזרו שוגגין אבל מזיד לא:** הכי גרסינן **תנאי היא דתניא פירות שילאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו ולא גרסינן הכא וחזרו: בשוגג יאכלו.** במקום שהן שם אם יש לדם שעירב לאותו לד או שהיו בני עיר אחרת סמוכים להן: רבי

א) תענית יח.; ב) [גר' העריוך מפרנלסין וכן איתא במשנה שבמשניות], ג) [עי' תוס' לקמן מג: ד"ה מותרין], ד) [פסחים קיג.]; ה) [ז"ל רש"י בע"ז יז. ד"ה בוודאתא תכריכין לידה לדרך (בראשית מב) מתרגמינן זוודין לאורחא ותכריכין הן לידה לדרך למתים עכ"ל], ו) ברכות יט: שבת פא: לד: מגילה ג:], ז) [מגילה ג:], ח) בס"א: כלום, ט) בס"א ליתא עובדי כוכבים, י) ר"מ מ"ז, יא) שבת לח.,

יא) רש"י ד"ה לנתר וכו' למר זוטרא ומקמיה דשמעה בעא רבה: יב) רש"י ד"ה הדרוקן חולי הפה. נ"ב במס' שבת פרק במה מדליקין דף לג מבואר להדיא שהיא חולי הבטן וז"ל הגמ' שם שנדון בהדרוקן שנא' ומכות תדרי בטן ע"כ:

יג) אי פקח הוא. עי' לקמן דף מד ע"ב תוס' ד"ה ומר סבר: יד) רש"י ד"ה הוליבוהו לעיר אחרת וכו' מוקפת מחיצות. עי' לקמן דף מז ע"ב בתוס' ד"ה דכולה:

טו) תענית יח.; יז) בס"א: לדרך, יח) בס"א ליתא עובדי כוכבים, יט) ר"מ מ"ז, כ) שבת לח.,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לנתר וכו' למר זוטרא ומקמיה דשמעה בעא רבה: (ב) רש"י ד"ה הדרוקן חולי הפה. נ"ב במס' שבת פרק במה מדליקין דף לג מבואר להדיא שהיא חולי הבטן וז"ל הגמ' שם שנדון בהדרוקן שנא' ומכות תדרי בטן ע"כ:

גליון הש"ם

גמ' אי פקח הוא. עי' לקמן דף מד ע"ב תוס' ד"ה ומר סבר: רש"י ד"ה הוליבוהו לעיר אחרת וכו' מוקפת מחיצות. עי' לקמן דף מז ע"ב בתוס' ד"ה דכולה:

לעזי רש"י

פיליג"א. הים הפתוח. פורט"ו [פור"ט]. נמל. מושג"א. פטרת (מחלת הפה).

רב ניסים גאון

אמר להו גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה. כבר פירשנוהו למעלה דהני מילי בלאו דלא תסור, אבל לאו דאורייתא לא דחי. ופירושו בברכות בפרק מי שמתו מוטל לפניו.

עין משפט נר מצוה

קיא א מיי' פ"ח מהל' תעניות הל"ז טוש"ע א"ח סי' רמט סעיף ד [וסי' תקעב סעיף ג]:
א ב מיי' פכ"ז מהלכות שבת הלכה יב סמג לאוין סו טור ש"ע א"ח סי' תה סעיף ה:
ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
ג ד מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף ז:
ה [טוש"ע א"ח סי' קנו סעיף ח]:
ד ו מיי' שם הלכה יב טוש"ע א"ח סי' תה סעיף ה:
ה ז ח מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף ח:
ו ט י מיי' שם הלכה טו סמג שם טור ש"ע א"ח סי' תו:
ז כ ל מיי' פ"ה מהלכות י"ט הלכה י טוש"ע א"ח סי' תה סעיף ט:

רבינו חננאל

וקיימא לן כר' יוסי וכדדרש מר זוטרא משמיה דרב הונא הלכה מתענה ומשלים. ירושלמי מודים חכמים לר' יהודי בשני ימים טובים של ראש השנה שהם מתקנת נביאים הראשונים, מי גרם לי להיות שומר שני ימים טובים בסוריא על שם שלא שמרתי יום אחד בארץ ישראל, סבורה אני שמקבלת שכר על השנים ואיני מקבלת שכר אלא על אחד, והוא הדין לשני חלות בסוריא. ר' יוחנן קרי עליהו וגם אני נתתי להם חקים לא טובים.

הדרן עלך בכל מערבין

מי שהוציאו[הו] גוים או רוח רעה אין לו אלא ד' אמות, החזירוהו כאילו לא יצא כו'. (ל)גוים ורוח רעה ועניות מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת המקום, פי', גוים ורוח רעה כופין אותו בעל כרחו. עניות נמי דכתיב פן אירוש וגנבתי. למאי נפקא מינה לבקש רחמים ויצילהו הקב"ה מהן. ועוד דיקדוקי עניות וחולי מעים והרשות, כיון שיש להן יסורין בעולם הזה אין רואין פני גיהנם. ויש או' אף מי שיש לו אשה רעה למאי נפקא מינא לקבולי מאהבה. פי' הרשות, עבודת השרים והשלטונים. זוותא תכריכין. אמר רב נחמן אמר שמואל יצא לדעת אין לו אלא ד' אמות. אסיקנא היכא דיצא לדעת אע"פ שהחזירוהו גוים בעל כורחו, כיון דיציאתו לדעת הייתה אין לו אלא ד' אמות. בעו מיניה מרבא כיון דתנן מי שהוציאוהו גוים או רוח רעה אין לו אלא ד' אמות, אם הוצרך לנקביו, פי' השתנת מים והוצאת רייני מה יעשה. ופשט ליה יצא לחוץ ויעשה צרכיו, דגדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה, שנאמר באבידת (אחר) [אחיך] לא תוכל להתעלם וכתיב והתעלמת מהם, ואמרו חכמים פעמים שאתה מתעלם, כיצד זקן ואינה לפי כבודו, הנה התירה התורה לזקן להתעלם ואע"ג דכתיב בה לאו. אמרי נהרדעי ואם זה שהוצרך לנקביו הוא חכם ויודע שהנכנס בתחומו אפי' מזיד, כיון שתחילתו אנוס הוא, אם חזר בתחומו כאילו לא יצא ויש לו אלפים אמה לכל רוח (ל)ילך לעשות צרכיו באותו מקום שיצא ממנו, ואם יזדמן לו ליכנס בתחומו ונכנס בתחומו, ישב שם ודומה [נ"א: ודינו] כאילו הגוים החזירוהו, ויש לו אלפים אמה לכל רוח. וזהו פי' כיון דעל על. ואמר רב פפא פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו אפילו במזיד לא הפסידו את מקומן, מ"ט אנוסין נינהו. כלומר לאו בני דיעה נינהו. ומותבי על רב פפא מדברי ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב. ופריק תנאי היא דתניא פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו כו'.

רבי נחמיה אומר במקומן. אם חזרו למקומן יאכלו אבל שלא במקומן כל זמן שהן חוץ לתחום לא יאכלו: **מאי במקומן.** דשרי רבי נחמיה היכי חזרו: **אי נימא.** אפילו במזיד דחשיב להו אנוסין והוי כהוליאוהו נכריס והחזירוהו: **והפניא.** אחריתי בהדיא רבי אליעזר ורבי נחמיה אמרי לעולם אסורין כו': **אלא לאו.** על כרחך האי במקומן בשוגג קאמר מכלל דת"ק אף במזיד שרי היכא דחזרו ותרתי קולי אית ליה: **וחסורי מחסרא כו' שלא במקומן.** שלא חזרו הוא דבמזיד לא יאכלו אם יצאו במזיד אבל חזרו במקומן (וזהו) במזיד נמי יאכלו: **ואתא רבי נחמיה למימר.** האי בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו דקאמר אשלא במקומן אינו כן אלא אמקומן איתמר דאם חזרו למקומן בשוגג יאכלו אם במזיד לא יאכלו ות"ק אית ליה דרב פפא: **לא במזיד.** אפי' במקומן לת"ק אסור ומתני' לא תחסר' אלא כדקתני דלא איירי תנא קמא בחזרה כלל ורבי נחמיה אשלא במקומן אתא לאפלוגי דקאמר תנא קמא שוגג יאכלו ואתא רבי נחמיה למימר האי חילוק דיהבת בין שוגג למזיד לאו אשלא במקומן איתמר אלא במקומן והכי קאמר ר' נחמיה חזרו במקומן יאכלו בהאי שוגג דקאמרת אבל שלא במקומן אפילו בשוגג לא יאכלו: **והא מדפני.** בהך אחריתי לעולם אסורין כו' מכלל דבתרתי פליגי ותנא קמא במזיד במקומן נמי שרי דאי חדא קולא הוא דמיקל ור' נחמיה בההוא הוא דפליג הכי איבעי ליה למיתני כדתנ' בקמייתא במקומן יאכלו שלא במקומן לא יאכלו ואתא ידענא דאשוגג דשרי תנא קמא שלא במקומן קאתא רבי נחמיה למימר הא דשוגג דשרי במקומן הוא דשרי שלא במקומן לא ומדתנא לעולם אסורין עד שיחזרו שוגגין שמע מינה **(א)** לת"ק דשרי היכא דאיכא חדא להתירא כגון שוגג שלא במקומן או מזיד במקומן כיון דאיכא חדא לטיבותא וקאמר רבי נחמיה לעולם אסורים עד דאיכא תרתי להתירא שוגג ובמקומן ולעולם תנאי היא: **פסיעה בינונית.** דרך הליכתו של אדם אמה: **שבת בנקעה.** יש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח: **והקיפוה נכרים מחיצות בשבת.** ולדירה כגון שהקיפוה לדור בתוכה דאי לאו הכי ביותר מבית סאתים לא

רבי נחמיה אומר במקומן יאכלו שלא במקומן לא יאכלו מאי במקומן אילימא במקומן במזיד והא קתני בהדיא רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין בשוגג אין במזיד לא אלא לאו במקומן בשוגג וחסורי מחסרא והכי קתני פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו במה דברים אמורים שלא במקומן אבל במקומן אפילו במזיד יאכלו ואתא ר' נחמיה למימר אפי' במקומן נמי בשוגג אין במזיד לא לא במזיד במקומן דכולי עלמא לא פליגי דאסור והכא בשוגג שלא במקומן פליגי תנא קמא סבר בשוגג שרי שלא במקומן ורבי נחמיה סבר אפילו שוגג במקומן אין שלא במקומן לא והא מדקתני סיפא **(ב)** רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין שוגגין אין במזיד לא מכלל דת"ק סבר במזיד נמי שרי שמע מינה: אמר רב נחמן אמר שמואל היה מהלך ואינו יודע תחום שבת **א** מהלך אלפים פסיעות בינוניות וזו היא תחום שבת ואמר רב נחמן אמר שמואל **ב** שבת בבקעה והקיפוה נכרים מחיצה בשבת מהלך אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה ורב הונא אמר מהלך אלפים אמה ומטלטל ד' אמות וניטלטל בכולה על ידי זריקה שמא ימשך אחר חפצו באלפים מיהת ליטלטל כי אורחיה משום דהוי כמחיצה שנפרצה במלואה למקום האסור לה חייא בר רב אמר מהלך אלפים אמה ומטלטל באלפים אמה כמאן דלא כרב נחמן ולא כרב הונא אימא מטלטל בארבע אי הכי היינו דרב הונא אימא וכן אמר רבי חייא בר רב א"ל רב נחמן לרב הונא לא תיפלוג עליה דשמואל דתניא כוותיה דתניא

מכלל דתנא קמא במזיד נמי שרי. נראה דהלכתא כתנא קמא ואף על גב דקיימא לן משנת רבי אליעזר קב ונקי הכא לא קיימא לן כוותיה אלא כרבנן כיון דסבר רב פפא כרבנן ואף בשוגג שלא במקומן נראה דהלכתא כת"ק דשרי מדקאמרינן במזיד במקומן כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי בשוגג שלא במקומן ואם כן דרב פפא דשרי במזיד במקומן כ"ש דשרי בשוגג שלא במקומן ועוד דקיימא לן דלא קנסינן שוגג אטו מזיד לא בדאורייתא ולא בדרבנן מיהו על כרחך הא דאסר רא"י שוגג שלא במקומן לאו משום דקנסי שוגג אטו מזיד דהא במקומן לא קנסי שוגג אטו מזיד אלא משום כיון דאין להן אלא ארבע אמות גזרינן דילמא אתי להוליאן חוץ לארבע אמותיהן וכן איתא בירושלמי דקאמר ר' נחמיה דאמר עד שיחזרו למקומן שוגגין אתיא כר"מ דאמר המבשל בשבת בשוגג יאכל ואף ע"ג דהבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ואמרינן לקמן (דף מז:) דאפילו נכריס קונין שביתה ולא גזרינן שמא יוציא חוץ לעיר יש לחלק בין עיר לארבע אמות ועוד דכשנעשה ע"י נכרי לא המירו ועוד הא דאפילו נכרי קונין שביתה היינו דגזרו בעלים דנכריס אטו בעלים דישראל ומשום הכי לא גזרינן שמא יוציא דלא גזרינן גזירה לגזירה: **ונכרים** שהקיפוה מחיצות. בירושלמי מוקי לה כרבי יהושע ומיהו בקונטר' פי' דאתיא נמי כר"ג דאמר נתנוהו בדיר או בסהר מהלך את כולה ואע"ג דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום דלא הקילו חכמים אלא התם דאין לו אלא ארבע אמות אבל הכא דיש לו אלפים לא הקילו: **ומטלטל** בכולה ע"י זריקה. נראה לר"י דאף תוך אלפים מטלטל ע"י זריקה אבל כי אורחיה אינו מטלטל אלא ארבע אמות דלעניין טלטול כי אורחיה נפרצה למקום האסור לה:

וניטלטל בכולה ע"י זריקה. אע"ג דרב הונא אית ליה בסוף פ"ק (דף יז.) דשבת גורמת והכא נאסר בתחילת שבת לא דמי להכא דרב הונא מודה בתחילה גמורה העשויה בשבת דשמה מחיצה:

לא

מתריא לטלטולי בה אלא ד' אמות: **מהלך בה אלפים.** דלא מהני ליה הנך מחיצות להיותה לו כד' אמות דכי אמרינן [ע"ב] כל הבית כולו כד' אמות היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום אבל הכא דבשעת שביתה לא הוו מחיצות לא ואפי' לרבן גמליאל דאמר [מא:] בהוליאוהו נכריס ונתנוהו בדיר או בסהר דאע"ג דלא שבת באויר מחיצות נעשית לו כארבע אמות ומהלך את כולה התם הוא דמי שהוליאוהו נכריס אין לו אלא ארבע אמות הקילו חכמים אצלו להיות לו היקף מחיצות כארבע אמות אבל הקומה שביתה שיש לו אלפים אמה לא הקילו חכמים אצלו להיות לו היקף מחיצות כארבע אמות אלא אם כן שבת באויר ותדע דהא רב הונא וחייא בר רב תלמידי דרב ניהו ואמר רב [ע"ב] הלכה כרבן גמליאל בדיר וסהר והכא אסרי כשמואל ובמתני' נמי הכי תנן לקמן בפ' כילד מעברין (דף פא.) ומודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה אפילו סוף מדתו כלה במערה אינה לו כארבע אמות ואילו הוליאוהו נכריס ונתנוהו בה מהלך את כולה והא דברי הכל היא: **ומטלטל בכולה.** אפי' חוץ לאלפים שאין לו רשות להלך מותר לטלטל ע"י זריקה כלומר מותר לזרוק שם דקיימא לן [לעיל כ.] מחיצה העשויה בשבת שמה מחיצה וממילא שמעינן דבתוך אלפים מטלטל כדרכו דהא מחיצות ניהו: **ומטלטל בארבע אמות.** כאילו לא היתה שם מחיצה וטפי מארבע לא ואפילו בזריקה דלא שני לן בין טלטול כי אורחיה לטלטול דזריקה אלא במקום שמותר לטלטל ואסור להלך כגון מתוך התחום לחוץ התחום אבל במקום שהוא מותר להלך אי שרי לטלטל בזריקה שרי נמי לטלטל כי אורחיה ואי אסיר תרוייהו אסירי וכיון דאסר ליה רב הונא לטלטל באלפים שלו אפילו זריקה נמי אסור וטעמא מפרש ואזיל: ומקשינן לרב הונא **ונטלטל בכולה.** ואפילו חוץ לאלפים ע"י זריקה דהא קיימא לן מחיצה הנעשית בשבת מחיצה היא בפ"ב (לעיל כ.) ונהי דאיהו לא מצי אזיל כיון דלא שבת באויר לא הוי ליה כארבע אמות אבל מכל מקום מחיצות ניהו: **שמא ימשך אחר חפצו.** חוץ לאלפים הלכך גזרינן טלטול בזריקה אטו הילוך: **באלפים מיהת.** שהוא מותר להלך בהן וליכא למיגזר בהו משום שמא ימשך אחר חפצו ניטלטל כי אורחיה טלטול גמור וכל שכן זריקה דהא מחיצות מעליתא ניהו. ומשני כיון דחוץ לאלפים אסור לטלטל אפילו בזריקה משום שמא ימשך אחר חפצו וכל שכן כי אורחיה דהא אין יכול להלך שם ולטלטל מיתסר נמי באלפים משום דהוי אלפים דיליה נפרצין לחוץ לאלפים דאסירי ליה משום גזרה שמא ימשך דהא אין הפסק ביניהן והויא מחיצה הנפרצת במלואה למקום האסור לה: **ומטלטל באלפים.** אפילו כי אורחיה וחוץ לאלפים לא אפילו בזריקה: **לא רב נחמן ולא רב הונא.** ומה נפשך אי גזר שמא ימשך אפילו אלפים ניתסרו משום מחיצה הנפרצת למקום האסור לה ואי לא גזר שמא ימשך לטלטל חוץ לאלפים בזריקה: **עליה דשמואל.** דרב נחמן משמיה דשמואל אמרה: **דתניא כוותיה.** דלא גזרינן שמא ימשך:

היה

מסורת הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והא מדקתני כו' שמע מינה שמעיה לת"ק:

חידושי הרשב"א

רבינו חננאל

ואסיקנא, דכולי עלמא מזיד לא והכא בשוגג שלא במקומן פליגי, תנא קמא סבר בשוגג שלא במקומו שרו, ור' נחמיה אמר אפילו בשוגג נמי במקומו אין, שלא במקומו לא. איני והא מדקתני בההיא ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין, מכלל דתנא קמא סבר במזיד נמי שרי. אלא לאו ש"מ תנאי היא ש"מ. אמר רב נחמן אמר שמואל מי [ש]אינו יודע תחום שבת, מהלך אלפים פסיעות בינוניות וזהו תחום שבת. ועוד אמר רב נחמן אמר שמואל שבת בבקעה והקיפוה גוים מחיצה בעביטין ואוכפות ומשואות וכיוצא בהן בשבת, מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה. רב הונא אמר מהלך בה אלפים אמה דאינון תחומיה, ומטלטל בה בד' אמות. דאע"ג דניקפה מחיצה נעשית כאילו נפרצה המחיצה הרביעי' [ב]מלואה למקום האסור לה שהוא חוץ לתחומו, ואילו היתה ההקפה באלפים אמה או פחות היה מותר לטלטל בכולה, אבל כיון שהיא יתר נעשית כאילו נפרצה במקום האסור לו, ועל ידי זריקה נמי אינו מטלטל גזירה שמא ימשוך אחר חפצו ויצא חוץ לתחומו. ואסיקנא וכן א"ר חייא בר רב כרב הונא. א"ל רב נחמן לרב הונא לא תפלוג עליה דשמואל דאמר מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה, דהא תניא כוותיה

ח א מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה ד סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' שלז סעיף ב:

ט ב מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע א"ח סי' תג:

עין משפט
נר מצוה

י א ב מיי׳ פכ״ז מהל׳ שבת הל׳ ט:
יא ג מיי׳ שם הלכה ה:
יב ד ה טוש״ע א״ח סי׳ תה ס״ז:

לא ע״י משיכה. כי שקיל מברמי לגוואי ליכא למיחש שמא ימשך אחר תפלו אלא כשזורק מגוואי לברמי דמרחיק המפץ ממנו והא דאמר רב הונא אין מטלטלין אלא בארבע היינו כלפי לד (ד) מברמי לטלטל כי אורחיה או לזרוק לדעניין זה נפרלה במלואה למקום האסור לה אבל במשיכה מטלטל בכל מקום לדעניין זה לא נפרלה במלואה למקום האסור לה וכענין זה יש בכל גגות (לקמן דף פט.) דאסר רב לטלטל טפי מארבע בכלים דבית לגג אע״ג דכלים דגג שרי לטלטל בכל הגגין כרבי שמעון והוי למקום המותר לו:

וכלתה מדתו בחצי חצר גרסינן. דאלי העיר שמעינן ליה

ז) ממתני׳ דכילד מעברין (לקמן דף פא.) וא״ת אבר נמי פשיטא דמאי שנא ממערה דתנן בכילד מעברין (שם) ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה שאפי׳ כלתה מדתו במערה דמשמע דיש לו אלי מערה ואין לומר דהתם מיירי בכלתה מדתו סוף המערה מדקאמר בגמרא (שם) סוף העיר אצטריכא ליה דלא תנן וי״ל דמערה לא שכיחא בה כלים ושייך למיגזר טפי בחצר מבמערה:

[אמר רב הונא היה מודד ובא. ומימה לי לרב הונא היכי מטלטל בחלי חצר הא נפרכ למקום האסור לו וכש״י פ״ו דלקן וקשה לי לטלטולי לא משמע להכי ועוד הא אשמעינן לעיל בבקעה דמהלך אלפים ולא גזרי׳ דילמא אתי להלוכי חוץ לאלפים וי״ל לענין טלטול יש לחלק בין בקעה לחצר כיון לגבי אחריני חשיב מחילה בחצר לא חשיב נפרכ למקום האסור לה ולפי לחלק כפי׳ רש״י אצטריך רב הונא לאשמעינן אע״ג דשייך טפי למיגזר בחצר מבבקעה אפ״ה לא גזרינן. מוספות שאנ״ן):

כתנאי (או) הוליכוהו לעיר אחרת. קלת קשה דהשתא בעי לאוקומי שמואל כר״ג אלא בספינה וי״ל פסיק לקמן כר״ג אלא בספינה וי״ל דהוה מלי למימר וליטעמיך:

אבל היכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום. וא״ת והרי ספינה דשבת באויר מחילות מבעוד יום ומוכיח לקמן דפליגי וי״ל דקסבר מחילות להבריח מיס עשויות:

ורבי זירא מ״ט לא אמר כרבה. פירוש ויתיר אפי׳ בהעמדה וא״ת מאי קבעי מהכא טעמא דלית להו לר׳ יהושע ור׳ עקיבא מאותן סברות לית להו לדידהו דהדדי וי״ל דלר׳ יהושע ור׳ עקיבא ניחא דאית להו בכל מקום שהוא חוץ לתחום דאין לו אלא ד׳ אמות ולא מפלגי בין דיר וסהר וספינה אבל רבה ורבי זירא דמפלגי בין דיר וסהר וספינה בעי שפיר מר אמאי לא אמר כמר שמטעם זה יש לחלק ביניהם: כי

ג) היה א מודד ובא וכלתה מדתו בחצי העיר מותר לטלטל בכל העיר כולה ובלבד שלא יעבור את התחום ברגליו במאי מטלטל לאו ב על ידי זריקה (ג) אמר רב הונא לא על ידי משיכה אמר רב הונא ג היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר פשיטא אימא יש לו חצי חצר האי נמי פשיטא מהו דתימא ד) ליחוש דלמא אתי לטלטולי בכולה קמ״ל אמר רב נחמן מודה לי הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו על שפת תקרה מותר לטלטל בכל הבית מאי טעמא הואיל ותקרת הבית חובטת אמר רב הונא בריה דרב נתן כתנאי הוליכוהו לעיר אחרת ונתנוהו בדיר או בסהר רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה אומרים מהלך את כולה ורבי יהושע ורבי עקיבא אומרים אין לו אלא ארבע אמות מאי לאו רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה דאמרו מהלך את כולה דלא גזרי הילוך דיר וסהר אטו הילוך בבקעה ומדהילוך אטו הילוך לא גזרי טלטול אטו הילוך לא גזרי ור׳ יהושע ור׳ עקיבא דאומרים אין לו אלא ארבע אמות דגזרי הילוך דיר וסהר אטו הילוך דבקעה ומדהילוך אטו הילוך גזרי טלטול אטו הילוך נמי גזרי ממאי דילמא כי לא גזרי רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה הילוך סהר ודיר אטו הילוך בקעה הני מילי התם דשני מקומות הן אבל טלטול אטו הילוך דמקום אחד הוא ה״נ דגזרי גזירה שמא ימשך אחר חפצו ורבי יהושע ור׳ עקיבא נמי ממאי דמשום דגזרי הוא דילמא משום דקא סברי כי אמרינן ג כל הבית כולו כארבע אמות דמי הני מילי היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום אבל היכא דלא שבת באויר מחיצות מבעו״י לא אמר רב הלכתא כרבן גמליאל בדיר וסהר וספינה ושמואל אמר הלכתא כרבן גמליאל בספינה אבל בדיר וסהר לא דכולי עלמא מיהת הלכה כרבן גמליאל בספינה מאי טעמא אמר רבה ד הואיל ושבת באויר מחיצות מבעוד יום ר׳ זירא אמר הואיל וספינה נוטלתו מתחילת ארבע ומנחתו בסוף ארבע מאי בינייהו איכא בינייהו ה שנפחתו דופני ספינה אי נמי בקופץ מספינה לספינה ורבי זירא מאי טעמא לא אמר כרבה אמר לך מחיצות להבריח

ד) כן הוא דעת רש״י לעיל עמוד א׳ ד״ה ומטלטל וזה דלא כר״י בתוס׳ ד״ה ומטלטל ע״ש.
ה) ל״ע דהא דגמ׳ משמע להדיא דלא אסר רק מלד מלד גזירה שמא ימשך אחר חפלו אבל בחמת מחילה היא וכן מבואר בדברי רבינו בעצמו לעיל ומלוה לשם.
ו) נראה דר״ל דמטלטל בכל הבית ע״י זריקה דוקא וכ״ע מזה.
ז) נראה דל״ל ומכפה והוא חידוש דין שהמלית רבינו בעצמו דה״ה אם כלתה מדתו בסוף העיר וכו׳ ג״כ מטלטל עד סופה [ע״י זריקה] ויותר נראה דל״ל אם כלתה מדתו בסוף המערה וכו׳ ודו״ק.

היה מודד ובא. הנותן עירובו ובא לילך ממקום עירובו אלפים וכלתה מדתו בחצי עיר אחרת שעירבו את כולה אי נמי ביו״ט: **שלא יעבור תחום.** אלפים ממקום עירובו דכיון דלא שבת בתוכה אלא הוא ליה כד׳ אמות: **במאי מטלטל.** בכל העיר הואיל ותני שלא יעבור את התחום ברגליו: **נתו על ידי זריקה.** אלמא לא גזרינן שמא ימשך: **לא במשיכה** לא גרסי׳. ומאן דגרים לה הכי קאמר ורב הונא אמר לך דקתני מותר לטלטל בכל העיר כולה במשיכה קאמר שמושך מחוץ לאלפים לתוך אלפים דהתם ליכא למיגזר שמא ימשך דלאו חפצא הוא ולא דמייתי ליה לגוואי וכי מייתי ליה תו לא מפיק ליה: הכי גרסינן **אמר רב הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר להלן: פשיטא.** דהא כלו אלפים שלו: **אימא יש לו חצי חצר.** אותו חצי של חצר שבתוך תחומו מותר להלך (ה) כי אורחיה והתירא אצטריכא לאשמועינן ולאו איסורא דאידך פלגא: **הא נמי פשיטא.** דפלגא דבתוך מדתו שרי אית ליה: (ו) (ה״ג **אמר רב הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר: פשיטא.** דהא שמעינן ליה לרב הונא דגזר שמא ימשך: **אימא יש לו חצי חצר.** אותו חצי חצר שבתוך תחומו מותר לטלטל כי אורחיה והתירא אצטריך לאשמועי׳ ולאו איסורא דאידך פלגא: **הא נמי פשיטא.** דפלגא דבתוך מדתו שרי דלא דמי לשבת בבקעה דהתם איכא למיסר לטלטולי אפי׳ בתוך אלפים משום טעמא דנפרלה דהכיא ולאי נפרלה למקום האסור לה שהרי מחילות אלו לא היו כאן מבעוד יום והיתה אסורה לכל אדם וכשהוקפה בשבת והועילו לזה שבתוכו לאלפים הועילו לו ולא לחוץ לאלפים שהן חוץ מתחומו ולאי חוץ לאלפים לא היה לו שום היתר אלא שום אדם הלכך הוי מקום האסור ואוסר אבל חצר אין לומר בה חילוק פירלה למקום האסור דהא מבעוד יום חדא היא ונהי דאסרי להאי לטלטולי חוץ לאלפים ע״י זריקה משום שמא ימשך אבל בתוך מדת תחומו מותר לטלטולי כי אורחיה): **מודה לי הונא.** אע״ג דגזר שמא ימשך: **היה מודד ובא וכלתה מדתו על שפת תקרה.** כנגד שפת הקירוי והבית חוץ למדתו הוא וכגון שנפרץ כותל הבית שנשתייר מלמעלה קירוי ונפרץ בית לאחר שבפיה דלא הוי בית נפרץ למקום האסור: **מותר לטלטל בכל הבית.** ע״י זריקה ואע״פ שאסור לכנס לתוכה ברגליו והכא לא גזרינן שמא ימשך הואיל ותקרות הבית חובטות כלומר

ו) לקמן ס: ע״ש, ז) תלר כיון דדש כיה לימוס. רש״ל, ח) [בכרכות כה:], ד) כתב רש״ל מן ה״ג עד ד״ה מודה לי הונא מפי׳ אחרים, ט) בס״ג: נקנו, י) בס״ג: ונטלו, ו) מתמגיתין דכילד מעברין וכדלייק שם בסוף פרקא אבל בתלר שייך לומיגזר כי דילמא אתי לטלטולי בכולה וכעיר פשיטא ופ״ש תלר כו׳ [כ״ה בס״ג. רש״ל],

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ לאו על ידי זריקה ורב הונא אמר לך לא על ידי משיכה: (ב) רש״י ד״ה אימא יש וכו׳ מותר לאלך ולטלטל (כי אורחיה) תפ״מ וכ״ב ס״ג אין זה: (ג) ד״ה לי נמי וכו׳ אין יכול לאלך לזה: (ד) תוס׳ ד״ה לא וכו׳ כלפי לד דמבראי:

מוסף רש״י

היה מודד ובא. שבת חוץ לעיר ולא היה יודע שיש עיר סמוך לו ותנן בפרק מי שהוליאוהו (לקמן מה.) שואל ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס לעיר אלא עד אלפים ממקום שביתתו והמתיל לנמות אלפים פסיעות ביניהם, **וכלתה מדתו כו׳.** והוא הדין נמי לנותן עירובו חוץ לעיר וקנה שביתה (לקמן ס:).

רבינו חננאל (המשך)

מוקפת מחצות, ומדהילוך אטו הילוך גזרי, טילטול אטו הילוך נמי גזרי, ורב הונא דאמר כוותייהו. ודהיינן ממאי דילמא כי לא גזרן] רבן גמליאל ור׳ אלעזר בן עזריה הילוך דיר אטו הילוך דבקעה, משום דדיר ובקעה שני מקומות ניתהו, דיר לחוד ובקעה לחוד, ולא גזרי מקום אטו מקום. אבל טילטול אטו הילוך דחד מקום הוא אמרינן גזירה שמא ימשך אחר חפצו הכי נמי דגזרי. ור׳ יהושע ור׳ עקיב׳ נמי ממאי דמשום דגזרי הוא, דילמא משום דסברן] כי אמרינן כל העיר כד׳ אמות דמיא היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום, אבל היכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום, כגון האי שנתנוהו בזה הדיר גרים בשבת אין לו אלא ד׳ אמות, ולאו משום דגזרי הילוך דיר אטו הילוך דבקעה. וכן טילטול אטו הילוך נמי לא גזרי. ולא קמא הא דרב הונא בר נתן. אמר רב הלכה כרבן גמליאל בדיר וסהר וספינה שהלך את כולה. ושמואל אמר הלכה כמותו בספינה בלבד שהלך את כולה. מאי טעמא, רבה אמר הואיל ושבת באויר מחיצות מבעוד יום, שהרי הוא יושב מערב בתו בזו הספינה. ר׳ זירא אמר הואיל וספינה נוטלתו מתוך ארבע ומנחתו לסוף ארבע, ולעולם לא עקר והניח חוץ לארבע אמות. ואמרינן מאי בינייהו, איכא בינייהו שנפחתו דופני הספינה, לרבה אסור לר׳ זירא מותר. אי נמי בקופץ מספינה לספינה, לרבה דאמר הואיל ולא שבת באויר מחיצות מבעוד יום אסור, האי נמי דקפץ לאו באויר הני מחיצות שבת דהא מספינה אחרת קפץ, [ו]לר׳ זירא מותר.

מסורת הש״ס

נראות כיורדות וסותמות ואיכא היכר ולא ממשיך שהרי עיניו נותן בתקרה וסימן הוא ששם כלתה מדתו: **רפאי.** לי גזרינן שמא ימשך לי לא: **דלא גזרינן הילוך דיר וסהר.** היכא דנתנוהו נכרים בו: **אטו הילוך דבקעה.** דאין בה מחילות דהתם אין לו אלא ד׳ אמות כדתנן בריש פירקין [מא:] ודדיר וסהר אע״ג דלא שבת באויר מחילותיהן מבעוד יום כארבע אמות דמיין ליה הואיל ובאותם יצא מתחומו: **ומדהילוך.** דיר וסהר אטו הילוך דבקעה לא גזרינן: **טלטול אטו הילוך.** כגון שבת בבקעה ביו״ט שהילוך אסור לו חוץ לאלפים דמקום שביתתו וטלטול דזריקה מותר בלא מחילות: **לא גזרינן.** שלא יטלטל בזריקה חוץ לאלפים אטו הילוך שמא ימשך אחר חפצו כרב נחמן ואף על גב דשבת בבקעה והקיפוה נכרים [ע״ל] לא סבירא להו לדידהו אע״ג דלא שבת באויר מחילות שרי דהא מיהא כרב נחמן קיימי דלא גזרי׳ שמא ימשך אי נמי בשבת בבקעה נמי סבירא להו כוותיה דהא דשרו ליה הכא משום דנתנום הוא: **שני מקומות הן.** ולא דמי להדדי דיר וסהר יש להן מחילות בקעה אין לה מחילה הלכך לא מיחלפי: **אבל טלטול אטו הילוך.** כגון שבת בבקעה ביו״ט אימא דגזרי שלא יטלטל בזריקה חוץ לאלפים שמא ימשך אחר חפצו דהא חד מקום הוא ולית להו דרב נחמן כלל: **אבל היכא דלא שבת.** לא הוי כארבע אמות ולהכי לא מישתרי בהילוך אבל טלטול דזריקה לעולם אימא לך דשרי ליה בכל הדיר וסהר בזריקה ולא גזרינן שמא יזוז וימשך: **הואיל ושבת.** הוא ליה ספינה כארבע אמות: **נוטלתו מתחילה ארבע ומניחתו לסוף ארבע.** כלומר משילה זה חוץ לתחום לא נקט ליה ארבע אמות דספינה כל שעה היא מהלכת בכל קפילה וקפילה יותר מארבע אמות נמצא שאין לה תורת ארבע אמות כלל שלא עמד פסיעה אחת בתוך ארבע אמות הלכך לא קנו לו ארבע אמות. לישנא אחרינא כגון שהספינה הולכת למזרח והוא מהלך בתוכה למערב שהספינה מחזירתו כל שעה לתוך ארבע אמותיו וקשיא לי מינה הליכה אבל אם חזר לראש האחר היכי מישתרי ובמתני׳ לא חילק רבן גמליאל בין שהוא מהלך לגד זה בין שהוא מהלך לגד שהספינה מהלכת. וזהו לשון דודי ר׳ שמעון מפי הרב. ל״ל כלומר כשעוקר את רגלו קודם שיגיעהו הספינה מוציאתו מד׳ אמות שלו וכנס לתוך ארבע אמות אחרות על כרחו והוה ליה כמי שהוליאוהו נכרים חוץ מארבע אמותיו ונתנוהו לתוך ארבע אמות אחרות שנותנין לו ארבע אמות וכן לעולם וזה עיקר: **מאי בינייהו.** בין רבה לר׳ זירא: **שנפחתו דופני הספינה.** וביטלו המחילות דרבה ליתא דר׳ זירא ליתא: **אי נמי בקופץ מספינה לספינה.** ובאויר מחילותיה של זו לא שבת לרבה אין יכול להלך (ג) בזו ולרבי זירא שרי:

להבריח

להבריח מים עשויות. ולא חשיבי מחילות לעשות ספינה כולה כארבע אמות: **אמר לך במהלכת.** דלאכא למימר הא טעמא דספינה נוטלתו אפי' ר"ע מודי דשרי: **כי פליגי בשעמדה.** ובשעת עמידתה קנו להו ד' אמותיהן ד) (ולגישני בתראי על שעת עמידה נחלקו) ואפ"ה שרי ר"ג משום אויר מחילות: **היינו דקאמי רצו להחמיר.** דמשמע דשרי אפילו לרבי עקיבא אלמא כי אסרי לאו במהלכת אסרי לכ"ע ואינהו הוא דלאחמור אנפשייהו דדלמא עמדה פתאום ולאו אדעתן: **אלא אי אמרת.** בשעמדה דברי הכל אסור דמחילות לא חשיבי ובמהלכת הוא דפליגי מאי רצו הא לר' עקיבא ורבי יהושע בין עמדה בין מהלכת איסורא הוא: **דיקא נמי.** דבעמדה פליגי: **מכלל דפליגי.** בספינה בתמיה והא רצו קתני ומנא להו לרב ושמואל דפליגי בספינה: **אין והתניא.** בגיחותא ופליגי בשעמדה והא דקתני רצו אמהלכת: **רבי חנניא.** בן אחי רבי יהושע: ה) (ו) **הלכה כר"ג בספינה.** כעין ספינתו שהיתה מהלכת דלא חיישינן לשמא עמדה ומיהו אפילו בשעמדה פליג רבן גמליאל דומיא דדיר וסהר ואין הלכה כמותו אלא במהלכת אבל עמדה דהיינו דיר וסהר הלכה כר' עקיבא): **לא אותו היום.** שהיו בספינה: ז) **אחי אבא.** רבי יהושע: **אמש.** לערב: **יש תחומין.** איסור תחומין למעלה מעשרה כדמפרש ואזיל: **בעמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה.** וכנגד ראשו א' לתוך התחום לא תיבעי לך דאיסור תחומין נוהג בו ולא יעלה על ראשו שבתוך התחום ואלא לראשו אחר דהא חזי להילוך והילוך מעליא הוא: **ואין רחב ד'.** דלא ניחא תשמישתיה: **בקפילה.** בשם מי הוי הילוך אי לא: סתם ספינה למעלה מעשרה מהלכת ואינה נחה ודמי לקפילה באויר ואפ"ה אסור: **אמאי רצו.** הא אין בו שום איסור אפי' עמדה: **ברקק.** פחות מעשרה. רקק בלע"ז גרבל"א: **יוסף שידה.** דלא מינטר שבתא: **בשבתות וי"ט.** דודאי לא אתי משיח האידנא: ואסור

כי פליגי בשעמדה. השתא הדר ביה ממאי דקאמרינן איכא ביניייהו שנפחתו דופני הספינה וקופץ דהשתא לרבה נמי מהלך את כולה דמודה רבה לרבי זירא במהלכת וא"ת דהכא לית ליה לרבה אליבא דשמואל דמחילות להבריח מים עשויות ובפרק כל גגות (לקמן דף ל.) קאמר שמואל בספינה אין מטלטלין בה אלא בד' אמות משום דמחילות להבריח מים עשויות וי"ל דהתם ביתירות מבית סאתים ומטעם להבריח מים עשויות לא חשיבא כמוקפת לדירה והכא בפחות מבית סאתים דלא בעינן מוקפת לדירה אי נמי הדר ביה כדאמרינן התם: **האי רצו איסורא הוא.** ורבי זירא לא חש לאותה קושיא ומפרש שרצו להחמיר על עצמן כשמעתייהו אי נמי היה סובר ר' זירא דאין תחומין למעלה מעשרה ולא משום שמא יתלך ברקק כדאמרינן בסמוך: **הלכה כרבן גמליאל בספינה.**

פסק רשב"ם דמותר ליכנס בספינה מבע"י בערב שבת אפילו שהספינה הולכת חוץ לתחום בשבת דספינה ממילא אזלא ואינו לא מידי עביד ובלבד שלא יצא חוץ לספינה והספינה כולה כארבע אמות והא דתניא סוף פ"ק דשבת (דף יט.) אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים אתיא כב"ש דלא שרו לעשות מלאכה בערב שבת אלא בכדי שיעשו מבעוד יום אבל לב"ה דשרו עם השמש אע"פ שהמלאכה נעשית בשבת שרי ליכנס ואע"ג דבהיא ברייתא פליגי רבי ורבן שמעון בן גמליאל אליבא דב"ש פליגי וכן משמע בירושלמי דהך ברייתא כב"ש דקתני אין מפליגין ליס הגדול לא בחמישי ולא בערב שבת ב"ש אומרים אפי' ברביעי וב"ה מתירין משמע דשרי אפי' בערב שבת וקאי את"ק דאי אבית שמאי היינו ת"ק ועוד פסק רשב"ם שאפי' בשבת שרי ליכנס כיון דלאו מידי קא עביד אך אין לו אלא ארבע אמות כיון דלא שבת באויר מחילות מבעוד יום ואע"ג דב"ה לא שרו אלא עם השמש אבל בשבת לא היינו משום דדמי לאמירה לנכרי שבות ואין נראה בפרק תולין (שם דף קלט:) משמע דאסור גבי הוא לורבא מרבנן דאזיל וייס במברא ועבר לאידך גיסא וסייר פירי ואמר למינס קא מיכוונא ושרי משום דהערמה ז) דרבנן הוא ולורבא מרבנן לא אתי למיעבד לכתחילה משמע דאסור לכתחילה ואפילו לתוך התחום מדאין מזכיר שם יציאתו חוץ לתחום ומשמע דסייר פירי לית בו איסורא דאפי' בשכר שרי כדאמרינן (שם ד' קנא.) שמור לי פירותי שבתחומך ואני אשמור פירותיך שבתחומי וטעם שאסור ליכנס בספינה אומר ריצב"א משום דדמי לשט בנהר ואסור גזירה שמא יעשה חבית של שיטין אי נמי שמא יגיע הספינה והוי כמוליכה ארבע אמות בכרמלית וריצב"א מדקדק נמי מירושלמי שהבאתי שאסור ליכנס בספינה בשבת מדלא קאמר ת"ק לא בשבת ולא בערב שבת דהוה משמע דב"ה מתירין אפילו בשבת כי היכי דנקט ולא בערב שבת משום ב"ה ואור"י דאותן בני אדם שמדליקין נרות בספינה בערב שבת ואוכלין שם וסומכין על כך להפליג בספינה בשבת לא שפיר עבדי דסוף סוף הם מפליגין בשבת ומה שפירש רשב"ם שמי שנכנס בספינה בשבת אין לו אלא ארבע אמות אין נראה דקיימא לן כרב דאמר אפילו דיר וסהר אלא שבת באויר מחילות הלכה כר"ג מדפריך לקמן (ד' מד.) בפשיטות גבי נחמיה בן חגלאי פשיטא דבלא מלו גברי עסקינן דאי בדמלו מאי תיבעי והאמר רב הלכה כר"ג בדיר וסהר ולקמן (ד' מז:) נמי גבי הנהו דכרי דאתו למברכתא דחשבינן כל העיר כארבע אמות היינו כרב אע"ג דרב חנניא פסיק כשמואל והביא ראיה מחנניה דאמר אמש הכריע (בן) אחי אבא כו' אין הלכה כן דהא אמרינן בשבת פרק כירה (ד' מ.) הכרעה דברייתא לאו הכרעה היא ועוד דאחי אבא רבי יהושע והמולק אינו יכול להכריע וכן פסק רב אלפס דקיימא לן כרב בתוספתא ועוד דלא רשב"ם להתיר ליכנס בקרון בשבת ונכרי מוליכו חוץ לתחום וחזר בו משום שמא יפגעו בו ליסטים או שמא ישכח וירד ואין לו אלא ארבע אמות ואומר ר"י דאפילו ליכנס בו בערב שבת אסור דדוקא בספינה שרי ליכנס בערב שבת אבל הכא כיון דאפשר לו לירד אסור מיהו בספינה אין לו להתמיר אפילו בזמן לו יבשה שיכול לירד לא פליג רבנן בספינה ועוד אם בהמה מנהיג בקרון פשיטא דאסור להשתמש בבעלי חיים שמא יחתוך זמורה: ואסור

ג) [שבת קו: וש"נ], ב) [לקמן מה:], ג) ל"ל דרבה, ד) רש"ל מ"ז, ה) רש"ל מ"ז, ו) [ל"ל אחר ד"ה אמש], ז) ל"ל בדרבנן,

הגהות הב"ח

(א) גמ' והתניא חנניא אומר כל אותו כל"ל ותיבת בן אחי רבי יהושע נמחק: **(ב)** רש"י ד"ה רבי חנניא בן אחי רבי יהושע לישנא אחרינא הלכה כרבן גמליאל:

לעזי רש"י

גרבילא. חצץ.

עין משפט נר מצוה

יג א ב מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה ג טור ש"ע א"ח סי' תל:

רבינו חננאל

רבה אמר בספינה מהלכת כולי עלמא לא פליגי דשרי, כי פליגי בעומדת. ודייקא מתני' כוותיה דקתני והפליגה ספינתו בים, אי אמרת בשלמא במהלכת לא פליגי היינו דקתני רצו להחמיר על עצמן מכלל דשרי. אלא אי אמרת פליגי האי רצו איסורא הוא. ורב אשי נמי דייק מדקתני לספינה גבי דיר וסהר דומיא דידהו, מה דיר וסהר דקביעי וקיימי אף ספינה נמי קביעה וקיימה. ואע"ג דרב ושמואל הילכתא כרב באיסורי בהא קיימא לן כשמואל, דהא תניא כוותיה. דתניא חנניה אומר כל אותו היום ישבו ודנו בהלכה, לאמש הכריע אחי אבא ביניהן, ואמר ניראין דברי רבן גמליאל בספינה, ודברי ר' עקיבא בדיר וסהר. בעי רב חנניה יש תחומין למעלה מ' טפחים אי לא. בעמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה לא תיבעי לך דכי אריא סמיכתא דמי, כי תיבעי לך עמוד גבוה עשרה ואין רחב ד' טפחים, אי נמי דקאזיל בקפיצה. ואתינן ממתני' למיפשטה דקתני והפליגה ספינתם בים וקתני רצו להחמיר על עצמם, בשלמא אי אמרת יש תחומין למעלה מעשרה, היינו טעמא [ד]רצו להחמיר, חיישינן דילמא עמדה. דבמהלכת כולי עלמ' לא פליגי דשרי ומשום חשש שמא עמדה ויש תחומין למעלה רצו להחמיר. אלא אי אמרת אין תחומין למעלה מ' ואפי' עמדה שרי, אמאי קתני רצו. ואוקימנא מתני' בספינה המהלכת ברקק שפחות מ' טפחים מים. ת"ש פעם אחת לא נכנסו לנמל עד כו', אי אמרת אין תחומין למעלה מעשרה [כי לא היינו בתוך התחום מאי הוי]. ואוקמה רבה בספינה שהיתה מהלכת ברקק מקום שאין שם מים י' טפחים וכאילו בקרקע הים נמשכת. ת"ש מהנך שמעתתא דאיתאמרן בצפרא דשבתא בסורא בי רב חסדא ובהדי פניא איתאמרן בבי רבה בפומבדיתא לאו אליהו אמרן, ובקפיצה הלך, וש"מ אין תחומין למעלה מעשרה. ודחינן לא יוסף שידה אמרן. ת"ש הריני נזיר יום שבן דוד בא בו

ואסור לשתות יין בכל ימי החול. וא"ת מאי שנא דלא אסרינן כהן לשתות לעולם יין כדאמרינן בסנהדרין (ד' כב:) אבל מה לעשה שתקנתו קלקלתו פי' שעברו כמה שנים שלא נבנה הבית ואמאי לא חיישינן לבן דוד כי הכא וי"ל דהתם ליכא איסורא דאפשר בכהן אחר או יישן מעט אבל הכא אי אתי עובר על גזירתו ובפ"ק דביצה (ד' ה:) נמי אמרינן חיישינן לשמא יבנה ור"ת מפרש ביום שבן דוד בא שרשוי לבא והשתא לא קשיא מידי וניחא נמי מה שמקשין אמאי אסור והלא משיח בן יוסף יש לו לבא תחילה ועדיין לא בא אבל קשה האי דפריך בסמוך בחול נמי לשתרי דהא לא אתא אליהו מאתמול מ"מ היה ראוי לבא י"ל דלפי המסקנא פריך דמוקמינן דקאי בשבת וקנדר משום הכי פריך בחול לשתרי יום שנדר בו שאינו ראוי לבא באותו יום הוא"ל ולא אתא אליהו מאתמול: **דלא אתא אליהו בשבת.** וא"ת ולמא אתי בערב שבת ויבשר בשבת וי"ל דקרא הנני שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' משמע ביום שבא יבשר:

האי תנא ספוקי מספקא ליה. (א) והיא דתנן בפרק קמא דפסחים (ד' יג.) דקאמר לדבריך אף תלויות לא ישרפו שמא יבא אליהו ויטהרם איכא למימר נמי מספקא ליה וההוא שמשיב ג) כבר מובטח להם לישראל שאין אליהו בא בשבת ולא בערב שבת ולא בערב יו"ט נראה לי דהכי פירושו כי היכי דלא בא לא בערב שבת ולא בערב י"ט מפני הטורח של תקון סעודה הכי נמי בשבת קודם אכילה מפני טורח סעודת שבת:

ד) **מותרין אתם שכבר הייתי מסתכל בשפופרת וכו'.** אפילו לרבי מאיר דאמר לקמן מי שישב בדרך ועמד והרי הוא סמוך לעיר אם לא היתה כוונתו לכך לא יכנס הכא מתכוונים היו לשבות בעיר והיו סומכין על שפופרת של ר"ג: **יתיב** רב נחמן בר יצחק **אחוריה דרבא ויתיב רבא** קמיה דרב נחמן. הכא ה משמע דרב נחמן בר יצחק לאו היינו רב נחמן סתם וכן בכמה מקומות ולא כפ"ה דסוף פרק כל הגט (גיטין ד' לא:) דקאמר רב נחמן בר יצחק אנא לא צריכנא להו פירוש לגי ריש גלותא וכ"ה התם משום דהוי חתנו של ריש גלותא דהא רב נחמן סתם הוי חתנו של ריש גלותא כדמוכח בהעור והרוטב (חולין ד' קכד.) אלא הא דקאמר לא צריכנא משום דעשיר היה ורב נחמן בר יעקב דהא רב נחמן סתם היה חבירו דרב ששת וירושלמי מוכח דרב נחמן בר יעקב היה חבירו דרב ששת וגם בשום מקום בש"ס אינו מזכיר בפירוש רב נחמן בר יעקב אלא אבל רב נחמן בר רב חסדא או רב נחמן בר יצחק ה): **ויתיב רבא** וקמבעיא ליה גרסינן ול"ג אמר ליה רב נחמן בר יצחק דהכא פשיטא ליה במחיצה של בני אדם שמותר לעשות ובתר הכי פריך רב נחמן בר יצחק לרבא מנפל דופנה דאסור לעשות:

אילימא בדלא מלו גברי. ואם תאמר כי לא מלו גברי נמי ילך אל מקום שהמחיצה מגעת ואחר כך יעשה היקף אחר עד שיגיע לתחום ויש לומר כיון שכבר עשו פעם אחת ידעו שלדעת כן עשו ואסור מכאן ואילך כדמסיק בסמוך בשמעתין: או

ואסור לשתות יין כל ימות החול אי אמרת בשלמא יש תחומין היינו דבשבתות ובימים טובים מותר אלא אי אמרת אין תחומין בשבתות ובימים טובים אמאי מותר שאני התם דאמר קרא [1] הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו' והא לא אתא אליהו מאתמול אי הכי בחול כל יומא ויומא נמי לישתרי דהא לא אתא אליהו מאתמול אלא אמרינן לבית דין הגדול אתא הכא נמי לימא לבית דין הגדול אתא ו) כבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח קא סלקא דעתך מדאליהו לא אתא משיח נמי לא אתי במעלי שבתא לישתרי אליהו לא אתי משיח אתי דכיון דאתי משיחא הכל עבדים הן לישראל בחד בשבא לישתרי לפשוט מינה דאין תחומין דאי יש תחומין בחד בשבא לישתרי דלא אתא אליהו בשבת האי תנא א ספוקי מספקא ליה אי יש תחומין או אין תחומין ולחומרא דקאי אימת דקא נדר אילימא דקאי בחול כיון דחל עליה נזירות היכי אתיא שבתא ומפקעא ליה אלא ב דקאי בשבתא וקא נדר וביום טוב וקא נדר וההוא יומא דשרי ליה מיכן ואילך אסיר ליה: פעם אחת לא נכנסו לנמל וכו': תנא שפופרת היתה לו לרבן גמליאל שהיה מביט וצופה בה אלפים אמה ביבשה וכנגדה אלפים בים הרוצה לידע כמה עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה וידע כמה עומקו של גיא והרוצה לידע כמה גובהו של דקל מודד קומתו וצלו וצל קומתו וידע כמה גובה של דקל הרוצה שלא תשרה חיה רעה בצל קבר נועץ קנה בד' שעות ביום ויראה להיכן צלו נוטה משפיע ועולה משפיע ויורד נחמיה בריה דרב חנילאי משכתיה שמעתא ונפק חוץ לתחום אמר ליה רב חסדא לרב נחמן נחמיה תלמידך שרוי בצער אמר לו ג עשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה דרב נחמן א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא מאי קא מבעיא ליה לרב חסדא אילימא בדמלו גברי עסקינן וקא מבעיא ליה הלכתא כרבן גמליאל

כשבא לעשות הבנין יעוץ קנה בארבע שעות ביום שאותה שעה מתחיל השמש להתחמם והצל לוקן ונוח כדאמרינן בברכות (ד' ח.) וחס השמש ונמס ד) איזו שעה שהשמש חס והצל לוקן הוי אומר זה ארבע שעות ולפיכך חיות מתאוות לצל באותה שעה ולאותו צד שיראה זה שצל הקנה נוטה ישפע הבנין ויעשה שיפוע אחרון שלא יהא נוטה לו לא ולא"פ שכשתסוב החמה יהיה לו לא לצד אחר כיון דבהיא שעתא איכא לא תו לא אתיא חיה להתלוקן בצילו דהיא שעתא אזלא עד דמשכחא ועוד דלאחר ארבע שעות אף הצל חס ולא איכפת לה לחיה בצל: **בדמלו גברי.** שהיו לו אנשים הרבה שיכולין לצאת חוץ לתחום כגון שעירבו לעשות לו מחיצה מכאן ומחיצה מכאן ממקום שהוא חס עד התחום: **הלכה כרבן גמליאל.** דליהנו ליה מחיצות שלא שבת בהן מבעוד יום כדאמר לעיל [מב:] גבי דיר וסהר או דילמא פשיטא ליה דהלכה כרבן גמליאל והכא הוא דלא מלו ליה גברי עד תוך התחום אלא עד ג' אמות סמוך לתחום: וקמיבעיא

ואסור לשתות יין כל ימות החול. דילמא אתי: **לפני בא יום ה'.** לפני ביאת בן דוד יבא אליהו לבשר: **מפני הטורח.** שמניחין בקרי שבת והולכין להקביל פניו: **עבדים הן.** ואין לישראל טורח דאיכא דטרח להו: **בחד בשבא לשתרי.** דודאי לא אתי משיח היום דהא אתמול בשבת לא אתא אליהו ומדקאסר ליה ליפשוט דחייש לדילמא אתא אליהו ואין תחומין למעלה מעשרה: ומשנינן מהא לא תיפשוט דאין תחומין דדילמא ספוקי מספקא ליה להאי תנא דדילמא אין תחומין ומש"ה אסר בחד בשבא ולחומרא אבל מפשט לא פשיטא ליה דתילף המירא מיניה: **כיון דחל עליה נזירות.** בע"ש ומספקא דילמא אתי משיח היום לב"ד הגדול היכי מישתרי לשתות לחמר בשבת ליחוס דילמא אתא לב"ד הגדול מאתמול: **דקאי בשבא וקא נדר בי"ט וקא נדר.** כלומר כשקיבל נדר זה היה שבת או י"ט והיינו דקתני מותר לשתות בשבתות וימים טובים אותה שבת או אותו י"ט שנדר אבל מכאן ואילך אסור ואפי' בשבת דילמא אתא אתמול בן דוד וחל עליה נזירות: **שפופרת.** קנה חלול וכשהוא ארוך אין לופין בו למרחוק וכשהוא קצר לופין בו יותר והיתה שפופרת של רבן גמליאל מתוקנת למדת לפיית אלפים או בית או ביבשה: **למה עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה.** ביבשה וימדוד כמה אמות הוא יכול לצפות בה ואח"כ ילך על שפת הגיא וילפה בה לעומקו ויתרחק לאחוריו עד שיבחין שבמקום שכלה עומקו של גיא שם כלה לפיית השפופרת שאם יתרחק עוד מעט לא יראה את קרקעית הגיא וידע שעומקו של גיא והרחקתו שנתרחק משפתו הוי כמדת לפיית השפופרת: **גובהו של דקל.** ומתיירא לעלות בו ולמודדו: **ימדוד צלו.** של דקל: **וצל קומתו.** של עצמו. ופעמים שהצל רבה על המיצל ופעמים שהמיצל רבה על הצל כשחמה עומדת בגובה הרקיע לא כל דבר הוי קטן וכשחמה בשיפולו הוי לא אריך הלכך מודד אף לא קומתו ולפי מה שיראה שירבה לא קומתו על קומתו ידע שיבוי לא הדקל על הדקל או כפלים או שליש או רביע: **הרוצה שלא תשרה חיה רעה בצל קבר.** כעין מצבה היו מציבין על הקבר כעין שאנו מגביהין ולובדין בו עפר ומשפע לכאן ולכאן והיתה שלא תבא חיה רעה להסתופף בצל הקבר מפני חוס השמש ויריח את המת ויחטטנו: **נועץ קנה בד' שעות.**

מסורת הש"ס

ה) פסחים יג., ב) [שמות מז], ג) [שם יג. וע"ש וכרש"י דהתם ד"ה לא בערבי שבתות וכו'], ד) [שייך במשנה לעיל מא.], ה) [וע"ע תוס' ב"ב מו: ד"ה שלא ובתוס' גיטין לא: ד"ה אנא ותוס' לעילן: ד"ה מתקיף].

תורה אור השלם

1. הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֵת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בוֹא יוֹם יְיָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא: מלאכי ג כג

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה האי תנא וכו' והסיק דתניא בפ"ק דפסחים. נ"ב דף יג ועיין מ"ש שם:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה יתיב רב נחמן בר יצחק וכו' משמע דרב נחמן בר יצחק לאו היינו ר"נ. עי' לעיל דף יח ע"ב תוס' ד"ה מתקיף ולקמן עב ע"ב:

מוסף רש"י

לא בערבי שבתות כו' מפני הטורח. שיש להן לעסוק בסעודות שבת ויטולו בו (פסחים יג.).

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה ג טוש"ע א"ח סי' תד:

טו ב מיי' פ"ד מהל' מירות הלכה יא:

טז ג מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה כג ופכ"ז הלכה יד טוש"ע א"ח סי' תה סעיף ד:

רבינו חננאל

אסור לשתות יין כל ימות החול, דכל יומא איכא למימר האידנא לייתי, ומותר בשבתות וימים טובים דליכא למיחש דילמא אתי. ש"מ יש תחומין בקפיצה למעלה מעשרה. ודחינן לא משום דבעי מיתא אליהו מאיתמול כו', ופשוטה היא מינה דאין תחומין. דאי יש תחומין כיון דאליהו לא אתא בשבת משיח נמי לא אתי [בחד] בשבת. מיהו בחד בשבת נשתרי. ואמרינן תנא ספוקי מספקא ליה ומחמיר הכי והכי. דקאי אימת ונדר אי נימא בחול כיון דחל נזירות עליה היכי אתיא שבת ומפקעה ליה דקתני ומותר בשבת. אלא בשבת נדר או ביום טוב, וההוא יומא בלחוד הוא דשרי מיכן ואילך אסיר, ואפי' בשבתות וימים טובים. מתני' פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה כו'. מנא ידע. תנא שפופרת היה לו לרבן גמלי' שהיה צופה ומביט בה אלפים אמה ביבשה, וכנגדן אלפים בים. פי' כעין שפופרת עשויה מן נחשת היתה לו לרבן גמלי' ושיער בה אלפים אמה ביבשה והיתה אצלו לשער בה בים. ומפורש כך בירושלמי ה) מצופית היתה לו לרבן גמליאל והיה משער בה עיניו למישור אלפים אמה והיה משער בה בים. ולמה ליה למימר והיינו בתוך התחום עד שלא חשיכה. והא רבן גמליאל שרי משחשיכה אם נכנסו לנמל כגון דיר וסהר. תפתר כשהיה בלמין יתר מבית סאתים. ולא יהיו מחיצות גבוהות עשרה, ולא יהו פרצות יותר מעשר, ולא יהא עומד כנגד עומד ופרוץ כנגד פרוץ. הרוצה לידע כמה עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה קרקעית הגיא וחוזר וצופה ומביט בה למעלה במישור, אם רואה במישור ק' אמה יודע שעומקו של גיא ק' אמה. וכן כשיעור הזה הרוצה לידע גובהו של דקל, ימוד צילו וצל קומתו ויראה כמה הוסיף צילו על קומתו, וישער כפי השיעור הזה להקל ויודע כמה גובהו של דקל. תני ר' חייא הרוצה שלא תשרה חיה רעה בצל קבורו ,נועץ קנה משעה רביעית ביום וראה היכן נוטה צילו, משפיע ועולה משפיע ויורד. פי' משעה ד' ביום החמה נכנסת

לישוב והבריות מ(ת)בקשות הצל. ומשפע ועולה, כלומר מיצר מלמעלה ויורד כגון מדרון שלא יהא לו צל כל היום כולו. נחמיה בר רבא בר חנילאי משכתיה שמעתא בשבת ויצא חוץ לתחום. אמר לו רב חסדא לרב נחמן נחמיה תלמידך שרוי בצער חוץ לתחום. אמר לו לך ועשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס, דקיימא לן דמחיצה שנעשית בשבת הויא מחיצה, רב נחמן כשמעתיה.

ה) וע"ש בק"ע ופ"מ פי' ד' הירושלמי הזה.

וקמיבעיא ליה הלכה כר"ג. דאמר במתניתין (א) מי שילא חוץ לתחום שתי אמות יכנס: **דיקא נמי.** דבדלא מלו גברי הוה: **דאמר ליה.** רב נחמן עשה לו מחילה של בני אדם ויכנס למה ליה למימר יכנס אלא הכי קאמר יעשה המחילה [עד] השתים ואחר כך יכנס הוא מעצמו בלא מחילה: **נפל דופנה.** של סוכה: **ולא יזקוף את המטה.** שיש לו בסוכה כנגד הפרלה ואע"ג דלא מיחזי כבנין דדומה כמתכוין לפנות לו מקום הסוכה אפי' הכי אסור וקשה להנך דשרו לעשות מחילה של בני אדם בשבת: **כדי שיאכל וישתה וישן.** עיקר מלותה של סוכה בג' דברים הללו: **ויזקוף את המטה כו'.** אלמא שרי ופרכינן קשיין אהדדי: **ואם נאו אין פוקקין בו.** דדמי לבורה שמוסיף על סתימת הבית ואף על פי שערלי הוא שהרי יחזור ויפתחנו: **והא אסמר עלה.** דאפי' רבנן לא שרו אלא להוסיף כגון פקק חלון דתוספת בעלמא הוא ובריית שרי למיעבד דופן לכתחילה: **ר' מאיר פוסל.** מפרש במסכת סוכה [דף כג.] שמא תברח: **דלאו מידי קא עביד.** דכיון דלא מתקן לסוכה אע"ג דעביד אהל שרי דקסבר עושין אהל ערלי והואיל דלא מתקן סוכה אינו אלא אהל ערלי ושרי. ואכתי טובא איכא למיפרך עלה דהא כדי שיאכל וישתה וישן קתני אלמא לתקנה לסוכה קאתי הא פרכינן עליה פירכי טובא עד דמפקינן ליה מטעמא: **אימור דשמעת ליה לרבי מאיר.** דפסיל: **בהמה.** משום שמא תברח: **אדם.** שיש בו דעת לעמוד או כלים שאין זזין ממקומן מי שמעת ליה והאי תנא אדם וכלים הוא דקתני עושה את חבירו דופן ויזקוף את המטה: **ומו.** נהי דלא מתקן לה לסוכה: **ר' מאיר.** דמוקמת להא דשריא אליבא ומשום דלא הוי תיקון מחילה ואהל דלאו הכשר מחילה (ד): **אליבא דמאן.** דשרי ר' מאיר לא קאמר כר"א דביה ולא כרבנן דהא פקק החלון אין בו מלות סוכה ולא שרו רבנן אלא להוסיף: **אלא הא והא רבנן.** והא דקתני נפל דופנה לא יעמיד בה כו': **בדופן שלישית.** דבשתי דפנות אין קרוי אהל וכי עביד בה דופן שלישית משוי ליה אהל ומודו רבנן דאין עושין אהל ערלי בתחילה והא דתני מותר בדופן רביעית דבלאו הכי הוי אהל והאי תוספת בעלמא הוא ורבנן לטעמייהו דאמרי מוסיפין אהל בשבת: **דיקא נמי.** דהא דקתני אסור בדופן שלישית קאי: **דקתני נפל דופנה.** דמשמע דופן שהיא מותרת בה ורביעית לא הויא תיקון סוכה דתנן (סוכה דף ג.) ושאין לה שלש דפנות פסולה הא בג' כשירה: אלא

או דילמא בדמלו גברי עסקינן. והשתא אפי' אי אין הלכה כרבי אליעזר יכנס ואע"ת כיון דאמרי רבנן אפי' אמה אחת לא יכנס אע"פ שד' אמות שלו מובלעות בתוך התחום ראשון ה"ג כי מלו גברי מחיצות ומגיעות תוך התחום לא יכנס ויש לומר דלא דמי דהכא כשתסלק מחיצה דגברי וכבר יצא ע"י מחיצה מארבע אמות שנתנו לו חכמים (ב) ומעתה היה ליתן לו ארבע אמות אחרות וכיון שהוא בתחום ראשון לא ניתן לו ד' אמות אחרות אלא חוזר לתחומו הראשון אבל בהבלעת ד' אמות לא יכנס הפסיד בכניסתו ד' אמות לא יכנס: **דאי בדמלו מאי תבעי ליה.** ואף על גב דרבי מאיר פוסל לקמן בהמה לדופן סוכה פשיטא ליה דהלכה כרבי יהודה אבל אין לפרש דבאלא אפי' רבי מאיר מודה דלא שייך ביה שמא יברח דלאו היינו טעמא דר' מאיר כדמסיק פרק הישן (סוכה ד' כג.) והא דפריך לקמן אלא ולכלים מי שמעינן ליה היינו למאן דמפרש בסוכה דטעמא דרבי מאיר חיישינן שמא תברח: **כדי שלא תפול חמה על המת.** והא דאמרינן בפרק כירה (שבת ד' מג.) אין עושין מחילה למת בשביל מת הא דשרי הכא היינו כדמפרש התם בחין בני אדם ויושבין בגדו וכו' ור"י מפ' דהכא הוי שפיר בשביל חי שאם יסריח המת יצטרכו ללאת מן הסוכה: **פקק** החלון. בפ' כל הכלים (שבת דף קכה.) פ"ה דהאי חלון הוי למעלה בגג אבל מן הצד לא שייך איסור אהל והביא ראיה מפ' כל גגות (לקמן ד' לד.) גבי רב ושמואל דהוו יתבי בההוא חצר נפל גודא (ג) ביני וביני אמר שמואל נגודו ליה גלימא אהדריה רב לאפיה ופריך לשמואל למה לי למעבד הכי והאמר זה מטלטל עד עיקר מחיצה כו' ומשני דשמואל עביד לגמיעות בעלמא משמע שאם היה שמואל אוסר לטלטל כרב לא הוה קשה מידי דהיכי שרי למיעבד הכי אלמא לא חשיב אהל בדפנות מן הצד והא דקפיד רב לא אעשיית מחיצות אלא משום דקסבר אסור לטלטל הסדין בתוכה ובפ"ק דסוכה (ד' טז:) גבי עובדא דשכחו ולא הביאו ס"ת מערב שבת למחר פרסו סדינין על גבי עמודין והביאו ס"ת וקראו בו ופריך פרסו לכתחילה ומי שרי והאמר מר הכל מודים שאין עושין אהל ערלי בתחילה בשבת דש"י ל"ג אלא פרסו סלקא דעתך פירוש אין הביאו דרך רשות הרבים ומשני אלא שמצאו סדינין פרוסין ואין נראה למחוק הספרים ועוד מאי קשיא ליה אין הביאוס דלמא הביאוס דרך מלבושים ועוד דבשמעתין מוכח דמן הצד שייך עשיית אהל דאעשיית דופן מייתי ליה ועוד דלשון חצון שייך בכותל

ובגג קרי ליה אחרובה כדתנן (ביצה דף לה:) משילין פירות דרך האחרובה ונראה לר"ת דמן הצד שייך עשיית אהל והיכא שהמחיצה מועלת להתיר חשוב עשיית אהל בתחלה כהיא דפירסו סדינין ולרב דאסר לטלטל בכל גגות שייך עשיית אהל לכתחילה ואעשיית מחיצות קפיד והוי כדופן ג' של סוכה דחשבינן ליה הכא אבל לשמואל דשרי לטלטל לא חשיב אלא תוספת אהל כמו דופן רביעית של סוכה דחשיב ליה תוספת משום דבלאו הכי מישתרי ואי הוה אסיר שמואל כל שכן דהוה פריך ליה היכי שרי למיעבד הכי ומאן דשרי תוספת אהל למעלה נמי שרי כדמוכח בהמוצא תפילין (לקמן דף קב.) גבי הני דיכרי דביממא בעו טולא ובליליא בעו אורלא ובפ' הישן (סוכה דף מז:) גבי ר"א שבת בסוכתו של ר' יוחנן: **רבי** מאיר דקפסיל התם אלמא לאו מחיצה היא. השתא בעי למימר דאייתי בדופן שלישית אפ"ה לא חשיב אלא תוספת בעלמא לר"מ דקפסיל וקשה הא קתני בהדיא התם כדי שישתה ויאכל וישן ובקונטרס פי' דהוה מצי למפרך אלא בלאו הכי פריך שפיר אך מ"מ קשה דמאי פריך בסמוך אימר דאמור רבנן להוסיף לכתחילה מי אמור הא אמר דר"מ דקפסיל לא חשיב אלא תוספת בעלמא ע"כ יש לומר דהיינו ולאי דפריך מדקאמר כדי שיאכל וישתה וישן אלמא מיתכשר סוכה בהכי דעיקר מלות סוכה בג' דברים הללו ואם כן הרי עשיית אהל לכתחילה הוא אך קשה להשר מקולי דהשתא כי משני הא ר"מ הא ר' יהודה לא תירץ כלום אמעשה דנחמיה ונראה לפרש דה"פ כיון דפוסל ר"מ לז' ימי סוכה שאינה יכולה לעמוד שם כל ז' גבי נחמיה שרי לכתחילה אע"ג דמהני לא חשיב אלא תוספת בעלמא כיון שאותה מחיצה אינה ראויה לז' וכן הא דקתני כדי שיאכל וישתה וישן שרי לדיבא למיחש שמא תברח לפי שעה ובתר הכי פריך אימר דאמור רבנן להוסיף לכתחילה מי אמור דכיון דמהני אפי' לשעה חשיב עשיית אהל לכתחילה כמו פקק החלון:

כל

מסורת הש"ס

(א) שבת קכה: קלז: סוכה מז.; ג) שבת שם [תוספ' סוכה פ"ג ה"ט לקמן פו:]; ג) סוכה כג.; ד) נס"ל: מלוה.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וקמבעיא ליה וכו' דאמר במתני'. נ"ב לקמן דף נב ע"ב: (ב) תוס' ד"ה אי דילמא וכו' חכמים מעתה היה ראוי ליתן לו: (ג) ד"ה פקק וכו' דביני ביני אמר להו שמואל שקילו גלימא נגידו ביה אהדדי רב:

מוסף רש"י

פקק החלון. כגון אחובת הגג (שבת קלז:). בזמן שקשור. שם כל שעה (סוכה כז:). ותלוי. שאינו נגרר בארץ, שהתבל שהוא קשור בו אינו מגיע לארץ (שבת קכה:). פוקקין בו. כיון דמתוקן ועומד לכך אין זה לא כונה ולא מוסיף (סוכה כז:). ואם לאו אין פוקקין בו. דמחזי כמוסיף על הבנין (שבת קכה:) דמוסיף הוא על קתימת אהל (סוכה כז:). הכל מודים. ר"א ומתלוקתו שנתלקו בתוספת אהל ערלי גבי פקק חלון, דאיכא למ"ד פוקקין בו ואע"ג דמוסיף על אהל ערלי הוא, מודים שאין עושים את כל האהל לכתחילה (לקמן פו:) לפרוס מחצלת על ד' מחיצות או על ד' קונדסים להיות גל לאהל מן החמה, ודוקא גג אבל מחיצה לאו אהל הוא ושרי לפוסקה לגמיעות כדאמרינן (לקמן לד.) בעובדא דשמואל, ופקק החלון דתמני' משום דבנין קבוע הוא ומיחזי כמוסיף על הבנין (שבת קכה:). אלא להוסיף. כגון שהיה מחצלת פרוסה עליהן וכרוכה ונשאר בה אויר ולמחר פושטה, דומיא דפקק דמוסיף בעלמא הוא (שם) כגון פקק זה שאינו אלא תוספת ארעי על האהל (שבת קלז:).

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ד מהל' סוכה הלכה טז טוש"ע א"ח סי' תכל סעיף יב:

ב [ממי' פכ"ב מהל' שבת הל' ל טוש"ע או"ח סי' שיג סעיף ח]:

יח ג מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה מז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שטו ס"א:

יט ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

כ ה מיי' פ"ד מהלכות סוכה הל' טו טוש"ע א"ח סי' תכל סעיף יא:

כא ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב בהג"ה וסימן שטו סעיף א:

רב ניסים גאון

וקא מיבעיא ליה הלכה כר' אליעזר או אין הלכה כר' אליעזר. היינו דאמר ר' אליעזר בהדין פירקא במשנה, מי שיצא חוץ לתחום אמה אחת לא יכנס ר' אליעזר אומר ב' יכנס ג' לא יכנס.

רבינו חננאל

ואסיקנא לעולם פשיטא ליה לרב חסדא דהילכתא כרבן גמליאל דשרי להלך בכולה, ולא בעא אלא הכא דלא מלי גברא עד התחום. וא"ל רב נחמיה זיל עביד ליה מחיצה של בני אדם ויהלך נחמיה עד שיגיע בשתי אמות קרוב לתחומו, ויכנס אילו שתי אמות בלא מחיצה, כר' אליעזר דאמר מי שיצא חוץ לתחום שתי אמות יכנס, שלש לא יכנס. ומותבינן עליה מיהא דתניא נפלה דפנה לא יעמיד בה לא אדם ולא בהמה ולא כלים כו'. הנה אין עושין מחיצה מבני אדם בתחלה ביום טוב קל וחומר בשבת. א"ל איני והתניא עושה אדם את (חביתו) [חבירו] דופן כדי שיאכל וישתה וישן ויזקוף המיטה ויפרוש עליה סדין כדי שלא תפול חמה על המת ועל האוכלין. ואמרינן אי הכי קשיין אהדדי. ואתינן לפרוקי הא ר' אליעזר הא רבנן. ונדחה הדין פירוקא. ואסיקנא הא דתניא עושה אדם את (חביתו) [חבירו] דופן ר' מאיר היא, (דתנן) [דתניא] עשאה לבהמה דופן לסוכה ר' מאיר פוסל ור' יהודה מכשיר, ר' מאיר דפסיל התם ואמר לאו מחיצה הוא קא שרי הכא דלא עביד ולא כלום, לר' יהודה דמכשיר התם אלמא מחיצה היא, (הכא דקתני) [קתני הכא] לא יעמיד בה אדם דמחיצה היא דעביד ואסירי. ואקשינן ותיסברא דלר' מאיר ולר' יהודה נינהו, אימור דשמעת להו דפליגי בבהמה, אבל אדם וכלים מי שמעת להו [דלא עבדי] בהו מחיצה ונדחה גם זה. ואסיקנא אלא הני מתניתא תרווייהו לרבנן נינהו [דפליגי] על רבי אליעזר [וס"ל] דשרי להוסיף אאהלי עראי בשבת וכל שכן ביום טוב, וכלין אכלין לא קשיא, הא דתניא אין עושין בדופן שלישית.

אלא אדם אחדש קשיא. דבשלמא מטה אמטה איכא לתרוצה כדקאמרת דהא דתני ויזקוף את המטה בדופן רביעית קאמר דהא קתני שלא תפול חמה על המת ועל האוכלין אלמא לאו לאכשורי סוכה אתי אלא אדם הא קתני כדי שיאכל וישתה וישן אלמא למיפק ביה חובת סוכה אוקמיה התם דג׳ דברים הללו הן מצות סוכה אלמא דופן שלישי הויא חסירה דאי דופן רביעית לא הוה מיפסלא בה כדאמרי׳ ואע״ג דעביד אהל שרי: **נדעת.** שהעומד שם יודע שלשם מחילה העמידוהו שם אסור: **שלא נדעת.** מותר דמשום עשיית אהל ליכא למימר דאין דרך בנין בכך אבל כלי דרך בנין בכך הוא הלכך דופן שלישית אסור: **שלא נדעת הוה.** לא ידעו האנשים על מה קבלוה שם: **רב חסדא מיהא.** שעשה הממחילה ונקבע שם בא׳ מהן הא ידע: **שלא מן המנין הוה.** בעושי הממחילה: **דאעילו מיא.** מרשות הרבים לרה״י והוקבעו לשם לדעת שהודיעום שלכך הם נקבצין: **זיקי.** נודות ושל רבא הוו: **ריספקא.** לחוב העיר רה״ר: **בהדי דאתי רבא מפירקיה.** והיה גדול השומעי הדרשה באין אחריו נטלן שמש והביאן בתוך מחילות הבאין: **אספסתא.** שחת של תבואה: **מתני׳ מי שיצא ברשות.** כגון לעדות החדש או להליל מן הגייס ומן הנהר או מחמה הבאה לילד: **כבר נעשה מעשה.** ואינך צריך לילך: **יש לו אלפים אמה לכל רוח.** ממקום שנאמר לו: **לאילו לא יצא.** מפרש בגמ׳: **חוזרין למקומן.** מפרש בגמ׳ [ג]: **גמ׳ מאי לאילו לא יצא.** הא ודאי לא יצא דהא עדיין בתוך התחום הוא: ה״ג **אמר רבה הכי קאמר ואם היה בתוך התחום שלו לאילו לא יצא מביתו דמי.** כלומר הא׳ כאילו לא יצא מביתו קאי והכי קאמר אם היה עדיין בתוך תחום ביתו חוזר לביתו והרי הוא כאילו לא עקר רגליו לכך יש לו מביתו אלפים אמה לכל רוח כבתחילה ולא אמרינן ממקום שנאמר לו יש לו אלפים אמה לכל רוח: **פשיטא.** דכיון דעדיין לא יצא מן התחום כאילו הוא בביתו דמי: **מהו דתימא כיון דעקר.** לגאת ברשות ורבנן תקון ליה ממקום שנאמר לו אלפים לכל רוח הכא נמי אע״ג דקאי בתחומו לימדוד ליה מהתם ואי בעי למיפק ליפוק קמ״ל: **רב שימי בר חייא אמר הכי קאמר אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו כאילו לא יצא** [ד] **מתחומין קאי כדהוה ס״ד מעיקרא ומאי אם היה בתוך התחום ה״ק אם היו אותן אלפים הנתונות לו לכל רוח** ממקום שנאמר לו נכנסות לתוך אלפים של תחום ביתו כאילו לא יצא מתחומו דמי והולך עד ביתו והרי הוא כבתחילה: **רב שימי סבר הבלעה מילתא היא.** וכיון דמיבלען בתחומיה וממטו ליה לגו תחומיה הוו להו כחד תחומא וכמאן דלא נפק מתחומא הוא ורבה סבר לאו מילתא היא הלכך לא מצי לתרוצי כאילו לא יצא דמתני׳ בשכבר יצא חוץ לתחום דאם יצאת ביתו וקנה לו ממקום שנאמר לו ורבה לית ליה הא דתנו נהרדעי לעיל (דף מא:) ואי פיקח הוא עייל לתחומו וכיון דעל על. ואית דגרסי בלישנא אחרינא דבין רבה ובין רב שימי בשכבר יצא מתחומו מוקי ליה ובתרוייהו גרסי׳ אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו אלא בדרבה גרסינן כאילו לא יצא מביתו ובדרב שימי גרסינן כאילו לא יצא מתחומו ובהא פליגי לרבה לא משוא להו הבלעה כחד תחומא שיהיו לו כל היום כולו ח׳ אלף אמה אלא כי ממטו ליה תחומין הייתנין לו עד תוך תחומו הוי כאילו לא יצא מביתו כלל ולא קנה שביתה במקום אחר ויש לו אלפים מביתו לכל רוח כבתחילה ורב שימי סבר כאילו לא יצא מביתו לא אמרינן אלא ודאי קנה שביתה במקום שנאמר לו אבל כאילו לא יצא מתחומו אמרי׳ ולא הפסיד תחומו הראשון ויש לו קרוב לח׳ אלף כגון ממקום שנאמר לו ולמזרח אלפים ולמערב אלפים ומשם ולביתו אלפים ומביתו ולהלן אלפים דהבלעת תחומין משוא להו לכולהו תחומי כחדא תחומא ורבה סבר לאו מילתא היא לשווייהו תחומא חד הלכך על כרחך לא מיתוקים כאילו לא יצא אתחוס גרידא ולומר תחומו לא הפסיד אבל יוצא חשבינן ליה לקולא דיש לו שביתה אף במקום שנאמר לו אלא כאילו לא יצא לגמרי קאמר והרי הוא כבתחילה: **ומה אילו שבת במערה שסוכה ד׳ אלפים ועל גגה פחות מד׳ אלפים לא נמלא כו׳.** כלומר אי אתה מודה שמהלך את גגה וחולה לה אלפים לכל לד. סתם מערה ב׳ פתחים יש לה בב׳ קצותיה פתח למזרח ופתח למערב מפתח המזרח נותן לו חולה לה לצד מזרח אלפים ולצד גגה אלפים וכן מפתח המערב נותן חולה לה לצד המערב אלפים ולצד גגה אלפים וכיון דגגה פחות מד׳ אלפים כיון [ה] שכותליה משופעין לצד גגה ומתרחבות מלמטה בקרקעיתה נמלא אלפים שיש לו על גגה כשיצא מפתח מזרחי נבלעות בתוך אלפים שיש לו על גגה כשיוצא מפתח המערב ואי אתה מודה שאם בא לצאת באיזה מהן שירצה שיכול להלך כל גגה וחולה לה אלפים אמה לכל לד משום דהבלעת תחומין משוי לתחומי שני היציאות כחד ואילו הוה גגה ד׳ אלפים שלימות ויצא בפתח מזרח אינו יכול להלך לצד גגה אלא אלפים ואם היה רוצה להלך באלפים מערביות היה צריך לחזור על העקב וליכנס במערה ולחזור ולצאת דרך פתח מערבי אלמא [ו] מילתא היא וקשיא לתרוייהו לישני: **ולא שני לך כו׳.** הכא נמי ב׳ תחומין מחמת חדא שביתה קאתו לה וכיון דמיבלעי לעיל הוו חד תחומא אבל גבי מתני׳ לא שבת באויר מחיצות שביתה השניה הלכך כיון דקני לה שביתה בתריתא תו לית ליה שביתה קמייתא והיכא דיצא חוץ לתחום אין לו אלא ממקום שנאמר לו אלפים ואפי׳ נכנסו לתוך תחומו אינו הולך ממקום שכלו שם והלאה כלום. ולישנא אחרינא הכי מתרץ כיון דלא שבת באויר מחיצות שניה לא יהבינן ליה ב׳ שביתות אלא או הא׳ אית ליה או הא׳ אית ליה אם מובלעות אית ליה שביתה ביתו ואין לו ממקום שנאמר לו אלא כדי לצאת וליכנס בתחומו ואם אינן מובלעות קנה מקומו והפסיד ביתו ולשון הראשון נראה הגון:

כל היוצאין להציל חוזרין למקומן. הא דלא חשיב ליה בפ״ק דביצה (דף יא:) גבי הנך ג׳ דהתירו סופן משום תחילתן דזה אינו חידוש וכל הנהו צריכי כדאמרינן התם:

ומר סבר הבלעת תחומין לאו מילתא היא. פ״ה ולית ליה לרבה הא דנהרדעי דאמרי לעיל (דף מא:) אי פקח הוא עייל לתחומי׳ וכיון דעל על ולר״י נראה דאית ליה הא דנהרדעי כיון שנכנס בתחומו מפני כבוד הבריות ויצא מד׳ אמותיו כיון שצריך ליתן לו ד׳ אמות חדשות יכול לחזור ולקנות תחומו הראשון אבל הכא מכיון שיצא חוץ מתחומו וקנה לו תחום אחר לא הותר ליעקר [ה] מתחום שקבע כדפי׳ לעיל דאי לאו הכי מיקשי לה מתני׳ לנהרדעי דאמרי [ו] אפי׳ אמה אחת לא יכנס ואף על גב דע״י אריבע אמותיו נכנס לתחומו הראשון ולא אמר כיון דעל על: ומדרבי

רב שימי בר חייא אמר הכי קאמר [ז] אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מתחומו במאי קמיפלגי מר סבר הבלעת תחומין מילתא היא ומר סבר לאו מילתא היא א״ל אביי לרבה ואת לא תסברא דהבלעת תחומין מילתא היא ומה אילו שבת במערה שבתוכה ארבעת אלפים ועל גגה פחות מארבעת אלפים אמה לא נמצא מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה אמר ליה ולא שני לך בין היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום להיכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום והיכא דלא שבת לא

והתנן

אלא אדם אאדם קשיא אדם אאדם נמי לא קשיא [א] כאן לדעת כאן שלא מדעת והא דרבי נחמיה בריה דרבי חנילאי לדעת הוה שלא מדעת הוה רב חסדא מיהא לדעת הוה רב חסדא שלא מן המנין הוה: הנהו בני גגנא [ב] דאעילו מיא במחיצה של בני אדם נגדינהו שמואל אמר אם אמרו שלא מדעת יאמרו לדעת הנהו זיקי דהוה שדיין בריסתקא דמחוזא בהדי דאתא רבא מפירקיה אעלינהו ניהליה לשבתא אחריתי בעי עיילינהו ואסר להו [ג] דהוה ליה כלדעת ואסור לוי אעילו ליה תיבנא זעירי אספסתא רב שימי בר חייא מיא: **מתני׳** [ד] מי שיצא ברשות ואמרו לו כבר נעשה מעשה יש לו אלפים אמה לכל רוח אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא [ה] כל היוצאים להציל חוזרין למקומן: **גמ׳** מאי אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא אמר רבה הכי קאמר אם היה בתוך תחום שלו כאילו לא יצא מתוך ביתו דמי פשיטא מהו דתימא הואיל ועקר עקר קמ״ל

אלא אדם אאדם קשיא אדם אאדם נמי לא קשיא א כאן לדעת כאן שלא מדעת והא דרבי נחמיה בריה דרבי חנילאי לדעת הוה שלא מדעת הוה רב חסדא מיהא לדעת הוה רב חסדא שלא מן המנין הוה: הנהו בני גגנא ב דאעילו מיא במחיצה של בני אדם נגדינהו שמואל אמר אם אמרו שלא מדעת יאמרו לדעת הנהו זיקי דהוה שדיין בריסתקא דמחוזא בהדי דאתא רבא מפירקיה אעלינהו ניהליה לשבתא אחריתי בעי עיילינהו ואסר להו ג דהוה ליה כלדעת ואסור לוי אעילו ליה תיבנא זעירי אספסתא רב שימי בר חייא מיא: **מתני׳** ד מי שיצא ברשות ואמרו לו כבר נעשה מעשה יש לו אלפים אמה לכל רוח אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא ה) כל היוצאים להציל חוזרין למקומן: **גמ׳** מאי אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא אמר רבה הכי קאמר אם היה בתוך תחום שלו כאילו לא יצא מתוך ביתו דמי פשיטא מהו דתימא הואיל ועקר עקר קמ״ל

רב שימי בר חייא אמר הכי קאמר ה אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מתחומו במאי קמיפלגי מר סבר הבלעת תחומין מילתא היא ומר סבר לאו מילתא היא א״ל אביי לרבה ואת לא תסברא דהבלעת תחומין מילתא היא ומה אילו שבת במערה שבתוכה ארבעת אלפים ועל גגה פחות מארבעת אלפים אמה לא נמצא מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה אמר ליה ולא שני לך בין היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום להיכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום והיכא דלא שבת לא

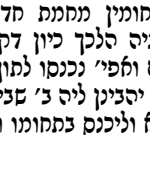

עין משפט נר מצוה

כב א מיי׳ פ״ד מהל׳ סוכה הל׳ טז ופטו״ז מהל׳ שבת הל׳ כג טוש״ע א״ח סי׳ שסב סעיף ה וסי׳ תה ס״ד וסי׳ תלל סעיף יב:

כג ב מיי׳ פט״ז מהל׳ שבת הל׳ כג טוש״ע א״ח סי׳ שסב סעיף ז:

כד ג מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ה:

כה ד ה מיי׳ פכ״ז מהל׳ שבת הל׳ יז סמג לאוין סו טוש״ע א״ח סי׳ תז סעיף ב:

רבינו חננאל

אדם אאדם נמי לא קשיא, הא דתניא עושין שלא לדעת. כלומר שלא יתכוין בתחלה לעשות מחיצה. והא דתניא לא יעשה לדעת. ואקשינן איני והא רב חסדא לדעת הוה, וא״ל רב נחמן זיל עביד. ופרקינן רב חסדא שלא מן המנין הוה, כלומר לא נימנה רב חסדא עם אותם דמלו להו למחיצה דהנהו כולם שלא לדעת הוו. **הנהו בני גגנא.** פי׳ בני החופה, דעייל אסא מחוץ לתחום, נגדינהו מר שמואל אמר להו אימור דאמור רבנן שלא לדעת, לדעת מי אמור. **הנהו** (דייקינ׳) [זיקי] דחמרא **דהוו שדן בדסקרתא דמחוזא [בהדי] דאתא רבא מפירקא עיילינהו, בשבת אחריתי נמי הוו בעו לעיולי, אמר להו אם כן הוו להו לדעת ואסיר.** לוי עיילו ליה תיבנא. זעירי אספסתא רב אשי מיא. והני כולהו שלא לדעת. **מתני׳ מי שיצא ברשות כו׳, ואם היה בתוך התחום כאילו לא יצא.** מאי קאמר, אמר רבה הכי קאמר אם היה בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מביתו, מהו דתימא כיון דעקר רגליו לצאת חוץ לתחום אע״פ דלא יצא כמי(ן) דיצא דמי ונאסר בתחומו, קמ״ל. רב שימי אמר הכי קתני אם אותו המקום שהלך בו תחומו מובלע בתוך התחום שלו, כלומר הוא פחות מאלפים אמה. כיון שנתנו לו חכמים אלפים אמה לכל רוח מהלך באותן אלפים אמה שהן כנגד תחומו ועייל בתחומו, וכיון שנכנס חזר לרשות שהיתה לו מקודם שיצא. קסבר רב שימי הבלעת תחומין מילתא היא. ורבה סבר הבלעת תחומין לאו מלתא היא. א״ל **[אביי לרבה** ואת לא תסברא דהבלעת תחומין מילתא היא, ומה אילו שבת במערה שיש בה ד׳ אלפים אמה ועל גגה פחות מד׳ אלפים אמה לא נמצא מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. ודחי שני הכא דהא שבת באויר מחיצות מבעוד יום. ואקשינן, והיכא דלא שבת באויר מבעוד יום לא.

מסורת הש״ס

א) [במשנה שבמשניות איתא שכל וע״ש בפירוש הרב מנרטנורא וכן בפירוש הרמב״ם וכ״ל ברב אלפס], ב) [לקמן מה.], ג) גי׳ רש״ל כגון, ד) בס״ל נוסף: הבלעה, ה) מתחוס שקנה כדפי׳ כל״ל, ו) [לקמן נב:],

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה רב שימי וכו׳ וכאלו לא יצא דקתני אתחומיה קאי:

והא תנן רבי אליעזר אומר. מי שיצא חוץ לתחום ב' אמות יכנס אבל ג' לא יכנס מאי האי שיעורא דנקט לאו ר' אליעזר לטעמיה דאמר במתני' [ט] גבי ד' אמות שנתנו חכמים ליצא חוץ לתחום דהוא באמצען שיש לו לכל לידיו ב' אמות ולפיכך זה שיצא ב' אמות חוץ לתחום כיון דב' אמותיו דבוקות לו בתחומו סבירא ליה לרבי אליעזר דכמאן דמובלען בתחומיה דמו ומותר ליכנס אלמא מילתא היא. לישנא קמא [מ] הויא תיובתיה אבל לישנא בתרא לא נהירא לי דהא לא קאמרי ליה למהדר ומאן דגרים לה מפרש דכיון דהא לא הוו מובלעות אלא דבוקות ואפילו הכי שרי שמע מינה הבלעה דבר גדול הוא והיכא דמיבלען חד תחומא הוי: **ומדרבי אליעזר אוסבא ליה למר.** הא פליגי רבנן עליה במתני': **לדבר מצוה מודו ליה.** ומתני' דמי שיצא ברשות דבר מצוה הוא וקאמר רבה לעיל דהבלעה לא מהניא: **ואפילו טובא.** יותר מארבע אלפים בתמיה והאמרת ריש היכא דלא מיבלען אלפים אית ליה ותו לא: **אמר רב יהודה אמר רב.** לא תימא אפי' טובא דלא שרי אלא אלפים והא אתא לאשמעינן דחוזרין בכלי זיינן ולא אמרינן כיון דנעשה מעשה ישליכו כלי זיינן מעליהן ולא יחללו שבת בחזרתן וטעמא מפרש לקמן: **דילמא נהגיל שאני.** ומי שיצא ברשות דמתניתין היכא לאוקמי בעדות החדש ובחכמה הבאה לילד אבל הכא להגיל מאויבים יש לחוש שמא אויבים ירדפו [י] אחריו הלכך אפי' טובא נמי יכנסו לעיר: **לא היו זיין משם.** ביולאין חוץ לתחום להעיד על החדש מיירי במסכת ר"ה (דף כג:). לא היו זיין דמי שיצא חוץ לתחום אין לו אלא ד' אמות: **והכא נהגיל מן הגייס כו'.** וקאמר אלפים ותו לא ומתני' קתני כל היולאין להגיל חוזרין למקומן ואפי' טובא: **מניחים כלי זיינן.** בחזירתן בבית החיצון שמולאין חוץ לחומה: **הכירו בהן אויבים.** שיצאו חוץ לעיר ורדפו אחריהן: **נכנסו.** היולאין ליטול כלי זיינן והבית לר ודחקו זה את זה: **נצאו ישראל.** אלפים ותו לא: **נצאו אומות העולם.** חוזרין למקומן אפי' טובא: **אין יולאין עליהן.** כדמפרש לקמן כשבאו נכריס על עסקי ממון: **לספר.** עיר שמבדלת בין גבול ישראל לגבול האומות יולאין עליהם שמא ילכדוה ומשם תהא נוחה הארץ ליכבש לפניהם: **תרגומא.** אי זו היא עיר בבבל דהויא סמוכה לספר: **נהרדעא.** שהיתה סמוכה לנכריס מצד אחד ולעיירות שיושבין בהן בני גולה מצד שני: **והם לא באו כו'.** ואף על פי כן מסר דוד עצמו להגיל: **אי שרי אי אסור.** ושבת היתה: **הרי שמואל וביה דינו קיים.** ומידי לאיסור והיתר לא משייל באורים ותומים [מ]: **והושעם.** אלמא מבשרי ליה דנצח: **מתני' מי שישב בדרך.** לגוף שהיה עייף ולא היה יודע שהוא בתחום העיר וחשבה לו שם כשעמד ראה שהוא סמוך לעיר ובתחומה: **לא יכנס.** לעיר להיות כאנשי העיר אלא ממקום שחשבה לו מודע אלפים פסיעות ביוויות ועד מקום שבלו יכנס: **בלא מפרוון.** שלא היה יודע כשחשבה לו שהוא בתחום העיר ולא נתכוין להיות שביתתו בעיר אלא במקומו: **גמ' בלבו היפה.** כשישב שם היה יודע שהוא בתוך אלפים למקום שביתתו: **מתני' אין לו אלא ד' אמות.** הואיל ויש היה לא נתכוון לקנות שביתה: **והוא באמצען.** של ד' אמות כלומר ב' אמות יש לו לכל לידיו: **נאיזה רוח שירצה.** יטול ד' אמות ואחר שבירר לו לבד זה אין יכול לחזור ולברור לבד אחר: **היו שנים.** עומדין זה רחוק מזה ו' אמות דמיבלען ב' אמות של כל אחד בתוך של חברו: **מביאין ואוכלין.** בתוך אותן ב' אמות:

ובלבד

והתנן ר"א אומר שתים יכנס ג' לא יכנס מאי לאו רבי אליעזר לטעמיה דאמר והוא באמצען וארבע אמות דיהבו ליה רבנן כמאן דמיבלען דמו וקאמר יכנס אלמא הבלעת תחומין מילתא היא א"ל רבה בר בר [ג] חנה לאביי ומדר"א קמותבת ליה למר אמר ליה אין דשמיע לי מיניה דמר עד כאן לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מודו ליה: וכל היוצאין להציל חוזרין למקומן: ואפי' טובא והא אמרת רישא אלפים אמה ותו לא אמר רב יהודה אמר רב שחוזרין בכלי זיין למקומן ומאי קושיא דילמא להציל שאני אלא אי קשיא הא קשיא דתנן [ד] בראשונה לא היו זזין משם כל היום כולו התקין ר"ג הזקן [א] שיש להן אלפים אמה לכל רוח ולא אלו בלבד אמרו אלא אפי' חכמה הבאה לילד [ב] והבא להציל מן הגיים ומן הנהר ומן המפולת ומן הדליקה הרי הן כאנשי העיר ויש להן אלפים אמה לכל רוח ותו לא והא אמרת כל היוצאין להציל חוזרין למקומן אפילו טובא [ג] אמר רב [יהודה אמר רב] שחוזרין בכלי זיין למקומן כדתניא [ד] בראשונה היו מניחין כלי זיינן בבית הסמוך לחומה פעם אחת הכירו בהן אויבים ורדפו אחריהם ונכנסו ליטול כלי זיינן ונכנסו אויבים אחריהן דחקו זה את זה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו אויבים באותה שעה התקינו שיהו חוזרין למקומן בכלי זיינן רב נחמן בר יצחק אמר ל"ק כאן שנצחו ישראל את אומות העולם כאן [ד] שנצחו אומות העולם את עצמן אמר רב יהודה אמר רב [ה] נכרים שצרו על עיירות ישראל אין יוצאין עליהם בכלי זיינן ואין מחללין עליהן את השבת תניא נמי הכי נכרים שצרו וכו' [ו] במה דברים אמורים כשבאו על עסקי ממון אבל באו על עסקי נפשות יוצאין עליהן בכלי זיינן ומחללין עליהן את השבת ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא באו על עסקי נפשות אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהן בכלי זיינן ומחללין עליהן את השבת [ז] אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ובבל כעיר הסמוכה לספר דמיא ותרגומא נהרדעא דרש רבי דוסתאי דמן בירי מאי דכתיב [1] ויגידו לדוד לאמר הנה פלשתים נלחמים בקעילה והמה שוסים את הגרנות תנא קעילה עיר הסמוכה לספר היתה והם לא באו אלא על עסקי תבן וקש דכתיב והמה שוסים את הגרנות וכתיב [2] וישאל דוד בה' לאמר האלך והכיתי בפלשתים האלה ויאמר ה' אל דוד לך והכית [ח] בפלשתים והושעת את קעילה מאי קמבעיא ליה אילימא אי שרי אי אסור הרי בית דינו של שמואל הרמתי קיים אלא אי מצלח אי לא מצלח דיקא נמי דכתיב לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה ש"מ: **מתני' [מ] מי שישב בדרך ועמד וראה הרי (זה) הוא סמוך לעיר [הואיל] ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר [י] יכנס א"ר יהודה מעשה היה ונכנס רבי טרפון בלא מתכוין: **גמ'** תניא א"ר יהודה מעשה ברבי טרפון שהיה מהלך בדרך וחשכה לו ולן חוץ לעיר לשחרית מצאוהו רועי בקר אמרו לו רבי הרי העיר לפניך הכנס נכנס וישב בבית המדרש ודרש כל היום כולו (אמרו [מ] לו) [י] משם ראייה שמא בלבו היתה או בית המדרש מובלע בתוך תחומו היה: **מתני'** [ח] מי שישן בדרך ולא ידע [כ] שחשיכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי ר' יוחנן בן נורי וחכמים אומרים אין לו אלא ארבע אמות ר"א אומר והוא באמצען ר' יהודה אומר לאיזה רוח שירצה ילך ומודה ר' יהודה שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו [מ] היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה מביאין ואוכלין באמצע

ובלבד

ומדרבי אליעזר קמותבת ליה למר. משמע דרבה אמר אלא דאמר כרבנן וזה קשה לנשון שני דרש"י דרבה אית ליה הבלעת תחומין מילתא היא לענין ליכנס ולרבנן לית להן הבלעה כלל: **אי מצלח אי לא מצלח.** ולא"ת אלא"כ היכא דריש ר' דוסתאי דמחללין עליו השבת דלמא חול היה אי משום דמספקא ליה דכתיב וישאל דוד הא מסקינן אי מצלח אי לא מצלח ויש לומר דמוכחא מילתא מדקאמר נלחמים בקעילה דקרי ליה מלחמה ומסר דוד נפשיה עליה אע"פ שלא באו אלא על עסקי תבן וקש שמע מינה דמחללין עליה נמי את השבת: להודיעך

כו א מיי' פכ"ז מהל' שבת הל' יז סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' תז סעיף א:

כז ב ג ד מיי' שם טוש"ע שם ס"ג וסי' שכט סעיף ט:

כח ה ו מיי' פ"ג מהל' שבת הלכה כג סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' שכט סעיף ו ז [וכרב אלפס שבת פ"ז א.]:

כט ז מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה ט סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' ת:

ל ח מיי' שם הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תא:

לא ט מיי' פי"ג מהל' שבת הלכה יז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמט ס"ד:

תורה אור השלם

1. וַיַּגִּדוּ לְדָוִד לֵאמֹר הִנֵּה פְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּקְעִילָה וְהֵמָּה שֹׁסִים אֶת הַגֳּרָנוֹת:

שמואל א כג א

2. וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיְיָ לֵאמֹר הַאֲלֵךְ וְהִכִּיתִי בַּפְּלִשְׁתִּים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל דָּוִד לֵךְ וְהִכִּיתָ בַּפְּלִשְׁתִּים וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת קְעִילָה:

שמואל א כג ב

מוסף רש"י

ומן הנהר. שהוא גדל פתאום ושוטף את כני העיר ואת הילדים (ר"ה כג:). **ובבל כו'** ותרגומא נהרדעא. בבל שם המדינה ועיר אחת שבה נקראת נהרדעא ואותה העיר סמוכה לספר (ב"ק פג:). **משם ראייה.** בתמיה (סוכה כח.) **שאם בירר לו.** שמיס לכאן ושמיס לכאן, וכן אם בורל לרבעתן לרוח אחת (לקמן מח.).

רבינו חננאל

והתנן ר' אלעזר אומר שתים יכנס, והנה זה עכשיו יצא חוץ לתחום ולאו מבעוד יום שבת [באויר] מחיצות. מאי לאו ר' אלעזר לטעמיה דאמר מי שישן ולא ידע עד שחשיכה יש לו ד' אמות והוא באמצען, והני ד' אמות דיהבו ליה רבנן כמאן דמיבלען בתחומיה דמי, לפיכך תני שתים יכנס. א"ל ומדר' אלעזר מותבת ליה לרבה. א"ל דשמיעא ליה מיניה דמר, דרבה דאמר עד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' אלעזר דאמרי מי שיצא חוץ לתחום אפי' [אמה] אחת לא יכנס אלא לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה מודו ליה, ומתני בדבר מצוה היא, דקתני מי שיצא (חוץ לתחום אפי' [אמה] אחת לא יכנס, לא לדבר הרשות) [ט]. ברשות. פי' ברשות ב"ד. מתני' כל היוצאין להציל חוזרין למקומן. אוקימנא חוזרין

[ט] דבני רבינו אלו כמו שכם לפניו הם משולי הכנה ונראה ד"ל מי שיצא ברשות ואמרו לו כו' ופי' כרשות ב"ד כל"ל.

רבינו חננאל (המשך)

בכלי זיינם למקומן. רב נחמן בר יצחק אמר בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם אלפים אמה ותו לא. ובזמן שיד גוים תקיפה על ישראל אפילו טובא. אמר רב יהודה אמר רב גוים שצרו על עיירות של ישראל מחללין עליהן את השבת, ויוצאין עליהן בכלי זיין. תניא נמי הכי כו'. במה דברים אמורים שבאו על עיסקי נפשות אבל באו על עיסקי ממון אין יוצאין עליהן בכלי זיין ואין מחללין עליהן את השבת. ובעיר הסמוכה לספר, פי' על שפת הים, אפילו לא באו אלא על עיסקי תבן מחללין עליהן השבת ויוצאין בכלי זיין. אמר רב נחמן בבל כעיר הסמוכה לספר דמיא, תרגימא נהרדעא. קעילה עיר הסמוכה לספר היתה, והן לא באו אלא על עיסקי תבן וקש. וישאל דוד בה' האלך וגו'. ויאמר ה' אל דוד לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה. מאי קמבעיא ליה כו'. מתני' מי שישן בדרך ועמוד והרי הוא קרוב לעיר כו', פי' כיון שהיה בדעתו מתחילה לילך בזו העיר אע"פ שעכשיו לא הזכיר כלום, אמר רבי יהודה דינו כדין [מן] שיצא לילך בעיר שמערבין בו שמותר לו לילך עד אותה העיר, אם היה בתוך ד' אלפים אמה שנמצא כאילו עירב ברגליו. וכך נכנס ר' טרפון בלא מתכוין שני תחומי שבת כאילו עירב ברגליו. תניא אמר ר' יהוד' מעשה בר' טרפון שחשכה לו לילי שבת ולן חוץ לעיר כו'. אמר לו ר' יעקב שמא ר' טרפון בלבו היה ליכנס, או שמא ההוא בית המדרש מובלע בתחומו היה. מתני' מי שישן בדרך ולא ידע עד שחשכה וכו'.

להודיעך כחן דרבנן. ואם תאמר וליפלגו בכלים להודיעך כמו דר' יוחנן בן נורי אע"ג דליכא למימר בהן הואיל וניעור קני שביתה וכח דהתירא עדיף וי"ל הא דקנו להו שביתה לאו קולא היא אלא חומרא היא דאדרבה לרבנן אלא קנו הוי קולא דהוי כרגלי הממלאן ויכול להוליכן למקום עירובו והכי מוכח בשמעתא דאין דין אדם וכלים שוין למ"ד אין קונין שביתה ולקמן נמי קרי ליה חומרא דקאמר ריבא אי אשמעינן הלכה כרבי יוחנן בן נורי ה"א אין לקולא אין לחומרא פי' קולא גבי אדם וחומרא גבי כלים:

ביום טוב הרי הן כרגלי כל אדם. פי' כאותו שיזכה בהן ראשון ואם נתנן לאחר הרי הן כרגלי הראשון אבל אין לפרש דלעולם הרי הן כרגלי כל אדם שהן בידו דהא בור עולי בבל אמרינן בסמוך דהוי כרגלי הממלא אלמא כל היכא דלא קנו שביתה הרי הן כרגלי הזוכה ראשון ולקמן [דף מו.] דתניא גבי נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם ובתוספתא דמסכת בילה [פ"ד] קתני בהדיא הרי הן כרגלי הממלא [1] משמע [2] דהכל אחד:

ליקנו שביתה באוקיינוס. ואפילו אם אין תחומין למעלה מי' [3] והעבין שותין מאותו שלמעלה שגבוהין מי' כיון שכל המים מחוברין יחד משובין כאילו מונחין בארץ ולא דמו לספינה ששטה על המים וכיון דקנו שביתה באוקיינוס אע"פ שבאו למעלה מי' אין להם אלא ד' אמות דהרי הן חוץ לתחום ובעובדא דר"ג דפריך [לעיל מג.] ואי אין תחומין למעלה מי' כי לא היו בתוך התחום מאי הוי היינו משום שגם בין השמשות בשעת קניית שביתה היו למעלה מי' ולא קנו שביתה בשום מקום ולכך כשבאו בתוך י' היה להם שביתה והיה להם אלפים אמה לכל רוח:

לימא דלא כרבי אליעזר. וא"ת ולרבי יהושע נמי דאמר מן הכיפה הוא שותה ליקנו שביתה אם אי יש תחומין למעלה מי' ויש לומר אפילו יש תחומין לא שייך קנין שביתה בהקיא:

איבעית אימא הוי ספק דדבריהם. אף ע"ג דהוי דבר שיש לו מתירין ואמר רב אשי בריש בילה (דף ד'.) דדבר שיש לו מתירין [4] אפי' באלף לא בטיל אפילו בספק דבריהם בעירוב הקילו: כל

ובלבד. שלא יפשוט זה ידו לתוך שאינו מחיצות שאין לו בהם כלום ויוציא לשם פתו או חפצו דחפציו כרגליו לתנן (ביצה דף לז.) הבהמה והכלים כרגלי הבעלים [5] דכל ד' אמות דכל חד שוינהו רבנן לגביה כרשות היחיד ואסור להכניס ולהוציא מחולה להן לתוכן. ולא דמי להיה מודד ובא וכלתה מדתו בחלי העיר דתניא לעיל (דף מב:) דמותר לטלטל בכל העיר ע"י זריקה ובלבד שלא יעבור התחום ברגליו דלפ"ג דאסור להלך מותר להוציא דהתם כולה חדא רשותא הוא ואי נמי כלתה מדתו חוץ לעיר מותר לטלטל מחוץ לתחומו לתוך תחומו שתי אמות בזה ושתי אמות בזה דכולה רשות הרבים הוא דאלפים דיליה לא שוינהו רשות היחיד לגביה דהא אסור לטלטולי בהו אבל ד' אמות דיולא חוץ לתחום ודנותן את עירובו ודקונה שביתה ברגליו שוינהו רבנן לגביה כרשות היחיד ואסור להו מדרבנן לטלטל מתוכן לחוץ להן:

והאמצעי מובלע ביניהם. ב' אמותיו בתוך של זה וב' אמותיו בתוך של זה: **מותר.** עם כל אחד פונה לכאן ומשתמש עם זה ופונה לכאן ומשתמש עם זה: **נשאר חיצונות.** זו אצל זו: **פתוחות לרשות הרבים.** דכל אחת רשות לעצמה ואין להן דריסת הרגל זו על זו דאי הוו להו זו לפנים מזו אסרה פנימית אחיצונה דאפי' בפני עצמה אסורה כל אחת להשתמש: **גמ' חפצי הפקר.** כלים שאין להם בעלים וחשיבה להן במקום אחד אע"ג שלא נתכוין להן אדם להקנותן שביתה: **קונין שביתה.** במקומן ואין אדם יכול לטלטלן משם יותר מאלפים לכל רוח ואפילו עירב לגד אחר [6]: **דליפלגו בכלים.** של הפקר והאי אדם יש שלא נתכוין לשביתה ככלים של הפקר דמי: **ביום טוב.** אם ירדו בי"ט: **הרי הן כרגלי כל אדם.** שלא היתה להן שביתה בין השמשות ולכל לד שעירב האדם יכול ליטלן: **הא מני.** דקתני מערב י"ט יש להן אלפים ואינן כרגלי כל אדם אלמא חפצי הפקר קונין שביתה: **לא ס"ד.** לאוקמי טעמא משום דעת אנשי העיר אלא טעמא משום דחפצי הפקר קונין שביתה: **דתנן.** נמי בדוכתא אחריתי ומתני' קשיין אהדדי ועל כרחך חדא מינייהו תוקמא כרבי יוחנן בן נורי ותיפשוט דחפצי הפקר קונין שביתה: **כרגלי.** אותו יחיד בעל הבור ואם לקח מהם אדם אחר אין יכול להוליכן אלא למקום שזה יכול להוליכן ואם עירב הוא למזרח אין יכול זה להוליכן חוץ לעיר בלד מערב אפילו פסיעה אחת: **כרגלי אותה העיר.** אלפים לכל רוח ואם עירב זה למערב או למזרח אין יכול זה להוליכן חוץ לאלפים: **ושל עולי בבל.** שבדרך שעולים מבבל לא"י והוא של הפקר: **כרגלי הממלא.** דכל מילי דהפקירא מאן דמגבה ליה קני ואפילו נתן לאחרים לאחר שמילאן לצורכו הרי הן כרגליו אלמא מידי דהפקירא אין קונין שביתה: **ואיזה אידך בור של שבטים.** דהיינו של עולי בבל יש להם אלפים לכל רוח אלמא קנו שביתה דאינן [7] כרגלי כל אדם: **כי אתא.** אביי לקמיה דרב יוסף: **יש נתן.** משמע דאינהו גופייהו קנו להו שביתה ולאו משום דעת אנשי העיר דאי משום דעת אנשי העיר הא ליתנא בעי למימר הרי הן כרגלי אותה העיר דהיינו נמי אלפים לכל רוח: **ליקנו שביתה באוקיינוס.** שבאו [8] שם אמש והיום שאבו [9] העבים והרי יצאו חוץ לתחום ואין להם אלא ארבע אמות: **דילמא הכי.** שראה אמש קשורות אזדו לעלמא: **והני אחריני נינהו.** ונתקשרו היום וקנו אמש שביתה באוקיינוס ולתחום: **וליפשוט.** מדקתני במים שקנו שביתה אמש בעבים וירדו היום דמותר להוליכן כרגלי כל אדם אלמא אין איסור תחומין למעלה מעשרה: **מיבלע בליעי.** וכמאן דליתנהו דמו ולא קנו להו שביתה אמש:

ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חברו היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהן הוא מותר עמהן והן מותרין עמו ושנים החיצונים אסורין זה עם זה [6] אמר רבי שמעון למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו [7] ופתוחות לרשות הרבים עירבו שתים עם האמצעית היא מותרת עמהן והם מותרות עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו:

גמ' בעי רבא מאי קסבר ר' יוחנן בן נורי מסבר קא סבר [8] חפצי הפקר קונין שביתה ובדין הוא דליפלוג בכלים והא דקמיפלגי באדם להודיעך כוחן דרבנן דאע"ג דאיכא למימר הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה קמ"ל דלא או דילמא קסבר ר' יוחנן בן נורי בעלמא חפצי הפקר אין קונין שביתה והכא היינו טעמא הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה אמר רב יוסף ת"ש גשמים שירדו מעי"ט יש להן אלפים אמה לכל רוח בי"ט הרי הן כרגלי כל אדם אי אמרת בשלמא קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הפקר קונין שביתה הא מני ר' יוחנן היא אלא אי אמרת חפצי הפקר אין קונין שביתה הא מני לא רבי יוחנן ולא רבנן יתיב אביי וקאמר לה להא שמעתא א"ל רב ספרא לאביי ודילמא [9] בגשמים הסמוכין לעיר עסקינן ואנשי אותה העיר דעתם עילייהו אמר ליה לא ס"ד [10] דתנן [11] בור של יחיד כרגלי יחיד ושל אותה העיר כרגלי אותה העיר [12] ושל עולי בבל כרגלי הממלא ותניא בור של שבטים יש להן אלפים לכל רוח קשיין אהדדי אלא לאו ש"מ הא רבי יוחנן בן נורי הא רבנן כי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל הכי קאמר רב ספרא והכי אהדדי ליה אמר ליה ואמאי לא תימא ליה מגופה אי סלקא דעתך גשמים הסמוכין לעיר עסקינן האי יש להן אלפים אמה לכל רוח הא כרגלי אנשי אותה העיר מיבעיא ליה: אמר מר ביום טוב הרי הן כרגלי כל אדם ואמאי ליקני שביתה באוקיינוס לימא דלא כרבי אליעזר דאי כר' אליעזר [13] הא אמר כל העולם כולו ממי אוקיינוס הוא שותה אמר ר' יצחק הכא בעבים שנתקשרו מערב יום טוב עסקינן ודילמא הנך אזלי והנך אחריני נינהו דאית להו סימנא בגוייהו ואיבעית אימא הוי ספק דדבריהם [14] וספק דדבריהם להקל וליקני שביתה בעבים תיפשוט מינה [15] דאין תחומין למעלה מי' דאי יש תחומין ליקני שביתה בעבים לעולם אימא לך יש תחומין ומיא בעיבא מיבלע בליעי כל

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ה מהל' י"ט הלכה יד סמג עשין ל טוש"ע ח"מ סי' שלז סעיף יד:

לג ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף טז:

רב ניסים גאון

דאי ר' אלעזר האמר כל העולם כולו מאוקינוס הוא שותה. איתה לדר' אלעזר בהדא ברייתא הכתובה בפר' א' דמסכת תענית תניא ר' אליעזר אומר כל העולם כולו מאוקינוס הוא שותה. שנא' ואד יעלה מן הארץ.

רבינו חננאל

בעי רבה טעמא דר' יוחנן בן נורי משום דקסבר חפצי הפקר קונין שביתה, ובדין הוא דנפלגו בעלמא בחפצי הפקר והאי דמיפלגי הכא כו'. או דילמא בעלמא סבר דחפצי הפקר אין קונין שביתה והכא היינו טעמא הואיל וניעור קנה שביתה ישן נמי קנה שביתה. ת"ש גשמים שירדו בערב יום טוב יש להם אלפים אמה לכל רוח. ביום טוב הרי הן כרגלי כל אדם. אי אמרת דסבר ר' יוחנן בן נורי דחפצי הפקר קונין שביתה, הנה גשמים שירדו (בערב שבת) [מערב יו"ט] שקנו שביתה כו' יוחנן בן נורי, אלא אי אמרת ר' יוחנן בן נורי נמי סבר חפצי הפקר אין קונין שביתה הא מתניתא מאן קתני לה. ודחי רב ספרא ואמר ודילמא בגשמים שירדו סמוך לעיר וקנו אותם אנשי העיר כו'. ודחאה רב יוסף ואמר אי הכי כרגלי (אותה) אנשי [אותה] העיר הוה ליה למימר. ואסיקנא מהא דתנן בור של עולי בבל כרגלי הממלא, ותניא אידך בור של שבטים אלפים אמה לכל רוח קשיין אהדדי. ופרקינן ברייתא לר' יוחנן בן נורי דסבר חפצי הפקר קונין שביתה, לפיכך יש להם אלפים אמה לכל רוח. מתניתין דקתני כרגלי הממלא לרבנן. **ביום טוב כרגלי כל אדם.** אקשינן אמאי לר' יוחנ' בן נורי ליקנו שביתה באוקיינוס, דהא א"ר אלעזר כל העולם כולו מימי אוקיינוס הוא שותה. ופריק רב יצחק בעבים שנתקשרו מערב יום טוב. כלומר כבר נעקרו המים מאוקיינוס ונבלעו בעבים וכו'.

(א) תוס' ד"ה ליקנו וכו' והעבים שומין: (ב) ד"ה מיבעיא וכו' דאפי' באלף:

גליון הש"ם

גמ' בגשמים הסמוכים לעיר. עי' לקמן דף מז ע"ב תוס' ד"ה בגשמים: תוס' ד"ה ב"ש וכו' דהכל אחד. עי' לקמן דף לז ע"ב תוס' ד"ה הכא בחצית:

מוסף רש"י

חפצי הפקר. הממלאים, קונים שביתה. והמולאן מוליכן ממקום מליאתן אלפים לכל רוח ואינו מוליכן למקום שעבר שם דש להם שביתה לעצמן (ביצה לח:). **כרגלי יחיד.** אין מוליכין המים אלא כרגלי בעל הבור (ביצה לט.). **כרגלי אותה העיר.** אלפים לכל רוח חוץ לעבוריה (שם). **ושל עולי בבל.** העשויין לעוברי דרכים באמצע הדרך ועשאום בני הגולה לשמות בעלותם, כרגלי הממלא. מפני שהוא הפקר והפקר נקנה בהגבהה, ואם בא אחד ואמר לו מימיו אינו מוליכן אלא כרגליו, ואית ליה לר' יוחנן דאמר חפצי הפקר קונים שביתה לעצמן במקומן, וכי תימא אם כן הוה ליה למימר הרי הן כרגלי כל אדם ומאי קתני כרגלי הממלא, קסבר יש בריה להחמיר ואמרינן הוכרר דמאמול נמי הוכרר דלאי גברא חזו ובכרשותיה קיימי (שם). **ממי אוקיינוס הוא שותה.** כלומר ממים של מטה ולא ממים של מעלה (תענית ט:).

(1) נקמן [מו:] עא. לא., (2) [עי' תוס' לקמן מח. ד"ה ופפוחות], (3) [לעיל לח: לקמן מז: לז: ביצה לח: ע"ש בר"ש], (4) ביצה לט., (5) תענית ט:, (6) [שבת לד. וש"נ], (7) [לעיל מג.], (8) עי' רש"ל וה"ש"ל, (9) בס"ל: אחד, (10) בס"ל: ואינו, (11) בס"ל: שאמנם, (12) [לפנינו הגיר' כל אדם],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ליקנו וכו' והעבים שומין: (ב) ד"ה מיבעיא וכו' דאפי' באלף:

כל שכן דהוו להו נולד ואסירי. אפילו לטלטלן במקומן: הרי הן כרגלי כל אדם. כיון דניידי לא קנו שביתה ואפילו הן של יחיד אינן כרגליו: **בפירוש שמיע לך.** מרבי יהושע בן לוי: **או מכללא. דשמיע לך מייניה מילתא אחריתי ודייקת מינה דכר' יוחנן בן נורי סבירא ליה: ומאי כללא.** מאיזה כלל הוה ס"ד מעיקרא דשמעת ליה לר' יהושע בן לוי דיימא מילתא דנידוק לה מינה: **בעירוב.** בכל משפטיו ותחומין מהלכות עירובין הן: **בין לקולא.** כגון אדם ישן דאי לא קנה שביתה לא נפיק מד' אמות: **לחומרא.** כגון כלי הפקר אי אמרת קונין שביתה אסור להוליכן למקום שעירב זה המונחן אצל אצפים הוא דאית להו לכל רוח: **קמ"ל דדברי המיקל במקום רבים.** כגון ר' יוחנן בן נורי דפליגי רבנן עליה אימא לית הלכתא כוותיה: **רבי אליעזר גרסינן: כל אשה שעברו עליה שש עונות.** דהיינו ל' יום דעונה סתם לפריסת נדה משלשים יום לשלשים יום וכל אשה שעברו עליה תשעים יום ולא רחצה נסתלקו דמיה ואם רחצה אחרי כן אמרינן השתא הוא דרחצה[ט] דם ולא מטמינן טהרות שנתעסק' בהן למפרע כשאר נשים שדמיהן מצוין שמטמאות טהרות למפרע מעת לעת כדאמר במס' נדה (דף ג.) דחיישינן שמא כותלי בית הרחם העמידוהו ותנן (שם מ.) כל הנשים מטמאות בבית החילון ופליגי רבנן עליה ואמרי דאין הפסקת ג' עונות סילוק אלא לזקנה שעברו עליה ג' עונות סמוך לזקנתה אבל בילדה לא: **רבי אליעזר.** וטיהר אף בילדה **שעברו עליה ג' עונות: אחר שנזכר.** משמע דנזכר דלאו שפיר עביד: **שעת הדחק.** שני בצורת הוו ואיכא הפסד טהרות: **מאי דשנזכר.** אילימא נזכר דאיתמר בפלוגתייהו הלכה כרבנן וכשנעשה המעשה לא היה זכור ועכשיו נזכר אמאי לא אהדר עובדא: **אלא.** האי דלא אהדר משום דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר ומאי נזכר לאחר שנזכר דרבים פליגי עליה דהוה ליה למיעבד כרבים אמר כדי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק ולא אהדר עובדא הא לאו בשעת הדחק לא. אלמא אע"ג דמעת לעת גזירה דרבנן היא בעי למיעבד כרבים: **נוגעת שבעה.** לרחיצה ולתכבוסת ושלשים לתספורת ולגיהוץ מיום שנשמע לו: **וסבר לה.** רבי יוחנן כשמואל:

ה"ג

כל שכן דהוו להו נולד [ו] **דאסירי אלא מיא בעבים מינד נידי השתא דאתית להכי אוקיינוס נמי לא ליקשו לך מיא באוקיינוס נמי מינד נידי** [ז] **ותניא** [א] **נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כרבי יוחנן בן נורי אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי** [ב] **בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך אמר ליה בפירוש שמיע לי מאי כללא דאמר רבי יהושע בן לוי הלכה כדברי המיקל בעירוב ותרתי למה לי אמר רבי זירא צריכי דאי אשמעינן הלכה כר' יוחנן בן נורי הוה אמינא בין לקולא ובין לחומרא** [ג] **קמ"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב ולימא הלכה כדברי המיקל בעירוב הלכה כרבי יוחנן בן נורי למה לי איצטריך** [ד] **ס"ד אמינא הני מילי יחיד במקום יחיד ורבים במקום רבים אבל יחיד במקום רבים אימא לא אמר ליה רבא לאביי מכדי עירובין דרבנן מה לי יחיד במקום יחיד ומה לי יחיד במקום רבים אמר ליה רב פפא לרבא ובדרבנן לא שני לן בין יחיד במקום יחיד ליחיד במקום רבים** [ה] **והתנן רבי** [ו] **אלעזר אומר כל אשה שעברו עליה שלש עונות דייה שעתה** [ז] **ותניא מעשה ועשה רבי כר' אלעזר לאחר שנזכר אמר כדי הוא רבי אלעזר לסמוך עליו בשעת הדחק מאי לאחר שנזכר אילימא לאחר שנזכר דאין הלכה כרבי אלעזר** [ח] **אלא כרבנן בשעת הדחק היכי עביד כוותיה אלא דלא איתמר הלכתא לא כרבי אלעזר ולא כרבנן לאחר שנזכר דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה אמר כדי הוא רבי אלעזר** [ט] **לסמוך עליו בשעת הדחק אמר רב משרשיא לרבא ואמרי לה רב נחמן בר יצחק לרבא ובדרבנן לא שני בין יחיד במקום יחיד בין יחיד במקום רבים** [י] **והתניא שמועה קרובה נוהגת שבעה ושלשים רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד ואי זו היא קרובה ואיזו היא רחוקה בתוך שלשים קרובה לאחר שלשים רחוקה דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים אחת שמועה קרובה ואחת שמועה רחוקה נוהגת שבעה ושלשים ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל מקום שאתה מוצא יחיד מיקל ורבים מחמירין הלכה כדברי המחמירין המרובים חוץ מזו שאע"פ שרבי עקיבא מיקל וחכמים מחמירין** [יא] **הלכה כדברי רבי עקיבא וסבר לה כשמואל דאמר** [יב] **שמואל הלכה כדברי המיקל באבל באבילות הוא דאקילו בה רבנן אבל בעלמא אפילו בדרבנן שני בין יחיד במקום יחיד בין יחיד במקום רבים**

ורב

כל שכן דהוו ליה נולד ואסיר. ואע"ג דמשקין בפירי נמי אמרינן בספסים (דף לג.) דמבלע בליעי אפ"ה לא מתסרי משום נולד אי לא גזרינן שמא יסחוט דמיס בעבים בליעי טפי ואינה ניכרין כמו משקין בפירי ואפילו לא היו ניכרין משקין בפירי כלל לא חשיבי נולד כיון דמעיקרא נמי הוי אוכל אוכלא דאיפרת הוא ואית ולימא הא רבי שמעון היא דלית ליה מוקצה ולית ליה נולד כדאיתא בריש בילה (דף ב.) וי"ל דבנולד כה"ג דדבר חדש שלא בא לעולם כל עיקר מודה רבי שמעון וכן באפר כירה שהוסק ביום טוב נראה דמודה ר"ש דאסור לכסות בו אא"כ ראוי לצלות בו בילה כדאמר בפרק קמא דבילה (דף ח.):

נהרות המושכין. פ"ה אפי' הן של יחיד ונראה שדקדק דאי הוה של רבים דווקא מאי איריא נהרות אפי' מים מכונסים נמי אמרי' לעיל כרגלי הממלא והיינו כרגלי כל אדם דהכא כדפרישי' לעיל [ו] דהכל אחד וכן מוכח בפרק בתרא דבילה (דף לט.) דבשל יחיד מיירי דפריך מהך דהכא אמתני' דהתם דקתני בור של יחיד כרגלי היחיד ומיהו שם לא פירש רש"י כרגלי הממלא וכרגלי כל אדם בענין אחד ור"ת מפרש אפילו מייירי בשל רבים מדקדק שפיר דדווקא משום דנידי לא קנו שביתה אבל מכונסים דקנו שביתה יש להם אצפים אמה לכל רוח כרבי יוחנן בן נורי: **הוה אמינא בין לקולא בין לחומרא.** הוה ליה למימר דאיצטריך הלכה כדברי המיקל לפסוק הלכה בכל מקומות אלא דניחא ליה למימר דאפילו להך מילתא גופה איצטריך: **קמ"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב.** דלענין אדם הלכה כרבי יוחנן בן נורי דקני שביתה ולענין כלים הלכה כרבנן דלא קנו שביתה והרי הן כרגלי כל אדם ולא הוי תרי קולי דסתרי אהדדי דקיימא לן כרבנן דאמרי אין חפצי הפקר קונין שביתה ויש נמי קני כדפ"ה ואפילו אם לא היה משמעינן רבי יהושע בן לוי אלא הלכה כדברי המיקל בעירוב אחוד הוה משמע מדבריו דהלכתא כדברי שייהס להקל:

לסמוך עליו בשעת הדחק. פי' הקונטרס דשנת בצורת הוה ואיכא הפסד טהרות ואי אפשר לומר כן דבדחק כה"ג אפי' רבנן מודיס דאמר בפ"ק דנדה (ד' ט:) אין שעת הדחק ראיה ומפרש התם מאי שעת הדחק שנת בצורת הוה ואיכא דאמרי [ט] דטהרות אפיס ועבוד וחשו רבנן להפסד טהרות [ט]:

דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל. אפילו ביחיד במקום רבים נראה דלעולם הלכה כדברי המיקל באבל וחוץ מזו לאו למעוטי שאר מקומות דאבל קאמר כדקאמר אבילות הוא דאקילו ביה רבנן וכן מוכיח בהדיא פרק בתרא דמו"ק (דף יט:) גבי אבא שאול ורבנן גבי קובר את מתו ג' ימים לפני הרגל וגבי בא ממקום קרוב פלוגתא [מ] דרשב"ג ורבנן (דף כב.) ופ"ת כיון דאפי' יחיד במקום רבים אמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל נמה ליה לשמואל למיפסק בפרק בתרא דמו"ק (דף כד.) [נ] כרשב"ג דאמר ר"ה ויום הכפורים כרגלים ויש לומר דקמ"ל אפי' ביחיד במקום רבים כדאמר לעיל ונראה אפי' ביום ראשון של אבילות דהוי דאורייתא כדאמר בה"ג דהלכה כדברי המיקל באבל מידי דהוי כהלכה כדברי המיקל בעירוב דמשמע לעיל דאפילו הוי דאורייתא הלכה כדברי המיקל מדקאמר מכדי עירובין דרבנן מה לי יחיד במקום וכו' משמע דאי הוה דאורייתא ניחא דאריכי וכן מוכח בפ' יש בכור (בכורות דף מט.) גבי פלוגתא דר"ע ורבנן דאמר רב אשי הכל מודים לענין אבילות דיום ג' כשלפניו דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל ואפילו ביום ראשון אינו אבילות וזה לשון ה"ג היכא דשכיב שכיבא ביום טוב ראשון או ביום טוב שני או בחולו של מועד או בי"ט ראשון של יום טוב אחרון אינו נוהג אבילות

מסורת הש"ס

ו) [לקמן מח.] שבת קכא: בילה לט., ב) [ברכות ט. וש"נ ע"ש], ג) [גי' הרא"ש אמר אמר מאיר אלעזר], ד) נדה ז:, ה) שם ו. ט:, ו) [ברכות ט. וש"נ], ז) מ"ק כ., ח) [מ"ק יח. יט: כ. כב. כו: בכורות מט. חולין נ.], ט) בפ"א: דאמת, י) [לף מה: ד"ה ביום], כ) בפ"ג: ויש לומר, ל) [ועי' תוס' נדה ו: ד"ה בשעת], מ) [ל"ל דר"ש], נ) [ל"ל דר"ג].

הגהות הב"ח

(א) גמ' דהוו להו נולד ואסירי: (ב) שם והתנן רבי אליעזר כל"ו וכן בכל העמוד:

מוסף רש"י

נהרות המושכין. היינו פתח נהרות שיש להם משך להלאה ממקום מקור נביעתן, ומעיינות הנובעין. ואין יוצאין מגומות נביעתן לימשך הלאה, הרי הן כרגלי כל אדם. אין להם סוף שביתה לא במקומן ולא כרגלי הבעלים ולא כרגלי הממלא, אלא כל אדם מוליכן כרגליו, דכל מידי דנייד לית ליה שביתה (ביצה לט.) ואע"פ שבא מחוץ לתחום, כל אדם מוליכן למקום שעירב לו לילך (שבת קכא:).

רבינו חננאל

ואסיקנא כל מידי דנייד לא קני שביתה ומיא דאוקיינוס מינד נידי, לפיכך לא קנו להו שביתה, דתניא נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם. א"ר יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כר' יוחנן בן נורי, כי מי שישן ולא ידע עד שחשכה יש לו אלפים אמה לכל רוח. ותוב אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כדברי המיקל בעירוב. ש"מ דלית הילכתא כר' יוחנן אלא לקולא. אבל היכא דאיכא לחומרא כגון חפצי הפקר דקנו שביתה ולית ליה למוצאם להוציאם חוץ לאלפים אמה שלהן לא אלא כרגלי כל אדם. ולא פי' הילכתא כר' יוחנ' בן נורי אלא משום דפליג בהדי רבים. אמר רבה מכדי עירוב דרבנן הוא מה לי יחיד במקום יחיד ומה לי יחיד במקום רבים הכל אחד הוא. ואמרינן וכל מדרבנן לא שני לן בין יחיד במקום יחיד ובין יחיד במקום רבים, והתנן בתחילת נידה ר' אליעזר אומר כל אשה שעברו עליה ג' עונות, פי' הווסת שלה, שהיתה ווסתה לראות כל ט"ו יום, הפסיקה ועכשיו עברו עליה ג' פעמים ט"ו יום ולא ראתה, ואע"ג דאינה זקינה שיש לומר ניסתלקו דמים חדל להיות לה אורח כנשים, ואחר כך ראתה, דייה שעתה, ואין מטמאין אותה מעת לעת. ותניא מעשה ועשה רבי כר' אליעזר, סבר

רבינו חננאל (המשך)

יחיד פליג עליה, לאחר שניזכר עליה, ולא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר, אמר כדי ר' אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק. מאי שעת הדחק, פירשוה רבנן (אשה שהפסיקה ג' עונות, ואמרינן עונה בינונית שלשים יום), אפישה [ט] עבדה טהרות הרבה ואחר כך ראתה דם. איכא דאמרי שנת בצורת היתה ועשתה טהרות ונדחת, ונדחק הדבר לר' להפסידם, ולהחזיקה בטומאה לאחור מעת לעת. ופסק כר' אליעזר דייה שעתה. והנה זה מדרבנן הוא דאמר רבא מאי דרבנן, כדרב יהודה אמר שמואל דאמר חכמים תקנו לבנות ישראל להיות בודקות עצמן שחרית וערבית, בשחרית להכשיר טהרות שעשתה בלילה, וערבית להכשיר טהרות שעשתה ביום, וזו הואיל ולא בדקה הפסידוה עונה יתירה, וטומאות מעת לעת הנה מדרבנן, ושני בין יחיד ליחיד ובין יחיד לרבים. ותוב אתו רבנן אחריני למידק ולאחוויי, דשנן [בדרבנן] בין יחיד ויחיד ליחיד ורבים, מיהא דתניא שמועה קרובה שהיא בתוך שלשים יום נוהגת שבעת ימי אבל. ולגיהוץ [ו]כיוצא בו בשלשים יום. ושמועה רחוקה שהיא לאחר שלשים יום אינה נוהגת אלא יום אחד דברי ר' עקיבא. וחכמים אומרים בין קרובה בין רחוקה נוהגת שבעה ושלשים. ואמרינן כל מקום שאתה מוצא יחיד מיקל ורבים מחמירין הלכה כרבים חוץ מזו שאע"פ שר' עקיבא יחיד הוא במקום רבים ומיקל הילכתא כוותיה, דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל [באבל], באבילות הוא דאקילו רבנן ואמרו הילכתא כיחיד במקום רבים, אבל בעלמא לא, ואפי' בדרבנן, הרי שני בין יחיד ליחיד, ליחיד ורבים.

ט) בד"ו הגיסו ואפיס למעבדה טהרות.

לד א מיי' פ"ה מהל' יו"ט יד טוש"ע א"ח סי' שלז סעיף טו:

לה ב מיי' שם טוש"ע א"ח סי' תא:

לו ג מיי' פ"ד מהל' טומאת משכב ומושב הלכה ח סמג עשין רמג:

לז ד מיי' פ"ז מהל' אבל הלכה ח סמג עשין לרבנן ב טוש"ע י"ד סי' תב סעיף ח:

ופריק רב פפא לכולהו ואפילו למאי דאקשינן איהו נמי, ואמר איצטריך ר' יהושע למימר הילכתא כר' יוחנן בן נורי אפי' בעירובי תחומין, דאי לא פריש, הוה אמינא כי אמר ר' יהושע בן לוי הילכתא כדברי המיקל בעירובי חצירות, אבל בעירובי תחומין לא. קמ"ל הילכתא כר' יוחנן בן נורי אפילו בעירובי חצירות. ומנא תימרא דשני לן בין עירובי תחומין לעירובי חצירות דלא משמע בהאי והוא הדין להאי. דתנן א"ר יהודה במה דברים אמורים בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות כו'. **רב** אשי בא לומר איצטריך לומר הלכה כר' יהושע בן נורי, שלא תאמר בשירי העירוב אמר ר' יהושע בן לוי הילכתא כדברי המיקל בעירוב אבל בתחלת [עירוב] אימא לא. קמ"ל הילכתא כר' יוחנן בן נורי, דהוא כמו תחילת העירוב. ר' יעקב ור' זריקה אמרי הילכתא כר' עקיבא מחבירו, וכר' יוסי מחבירו, וכרבי מחבירו. ר' (יוסי) [אסי] אמר הילכת' אתמר. ר' חייא בר אבא אמר מטין איתמר. ור' יוסי בר' חנינא אמר נראין איתמר. א"ר יעקב בר אידי משום ר' יוחנן ר' מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה. ר' יהוד' ור' יוסי הילכתא כר' יוסי, וכל שכן ר"מ ור' יוסי הילכתא כר' יוסי. ור' אבא אמר רבי יוחנן ר' יהוד' ור"ש הילכתא כר' יהוד'. אמר רב אשי ר' יוסי ור' שמעון הלכה כר' יוסי. איבעיא להו ר' מאיר ור' שמעון הילכתא כמאן, תיקו. **בא** רב משרשיא לדחות דברי ר' אבא שאמר משמיה דר' יוחנן, ואמר ליתנהו להני כללי, מדתנן אמר ר' שמעון למה הדבר דומה לג' חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים ועירבו שתיהן עם האמצעית כו', ואמר רב[א] הלכה כר' שמעון. מאן פליג עליה ר' יהוד', והא"ר יוחנן ר' יהוד' ור' שמעון הלכה כר' יהוד'. [ומאי קושיא] היכא דלא איתמר עלה בפירוש הלכה (כר' שמעון) [כר"י] אבל היכא דאיתמר לא א"ר יוחנן. ואקשינן נמי מיהא דתנן ר' שמעון אומר

עד דנפקי יומא טבא כולהו אבל יומא בתרא דרבנן מסלק סליק למנין ז' אבל אצילות לא נהיג ביה כלל אבל שביב שביבא בי"ט שני של י"ט אחרון כיון דעיקר אצילות יום ראשון נהיג ביה אצילות וסליק למנין ז' דהכי אסמכוה רבנן דעיקר אצילות יום ראשון הוא לכתפי ואכלתי חטאת היום היום אסור ולמחר מותר וכתיב ואחריתה כיום מר וכיון דיום ראשון דאצילות דאורייתא ויום טוב אחרון ספיקא דרבנן אתי עשה ודחי דאורייתא דיחיד וחייל על עשה ספק דרבים דרבנן והא דאמרינן בכתובות (דף ד'.) מכניסין את המת לחדר ונוהג ז' ימי המשתה ואחר כך נוהג ז' ימי אבילות אלמא דלא דחי יומא קמא דאבילות מועד דרבנן שמא מועד דחמן עדיף טפי:

ואין חבין לאדם שלא בפניו. וא"ת והיכי מוכח מהכא דעירובי תחומין חמירי הלא אין הטעם תלוי בחומר אלא משום דאין חבין לאדם שלא בפניו ויש לומר מ"מ מוכח שפיר דחמירי טפי דאפילו ידעינן גבי עירובי תחומין דלמחר דעתו לילך באותו לד אפי' הכי כיון דאיכא קצת חוב שמפסיד במה שאינו יכול לילך לצד אחר אם ירצה לא הוי עירוב ובעירובי חצירות אע"ג דאיכא קצת נמי חובה שמערבין בפת שלו שלא מדעתו כדאמר בפ' חלון (לקמן דף פ.) אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף באין בני אדם [1] ונוטלין הימנו שיתופו בע"כ וצריך שימחול להם פתן אם ירצו לצאת כדאמר בהדר (לקמן ד' סח.) כיון דאי בעי ליה מינאי ולא יהיבנא בטל שיתוף והיינו משום דחמירי טפי: **שלא** לשכח תורת עירוב מן התינוקות. פ"ה אבל עיקר עירוב בתחומין הוא ומשנה היא זו לקמן בפרק חלון (דף פ:) ופס פירש הקונטר' בענין אחר ולא אמרו לערב בחצירות לאחר שנשתתפו אלא שלא לשכח תורת עירובי חצירות מן התינוקות מדורות הבאין הלכך מקילין ביה בשיורי עירוב והכי משמע דתניא לקמן בפרק הדר (דף עח:) מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות ולר"י נראה דפי' דהכא עיקר דהיא דפרק חלון לא איירי כלל בעירובי חצירות אלא אשיתופי מבואות קאי דקתני רישא כילד משתתפין כו' ולמה אמרו לערב בחצירות היינו פירוש אשיתופי מבואות וקאי שיתוף מבוי עירובי חצירות בכמה דוכתי: **כרבי** יוסי מחבריו. והא דאמר לקמן (דף מז.) אמר ר' יוחנן הלכה כר' יוסי מכלל דיחידאה פליג עליה אתיא כר' יעקב בר אידי [2]: **רבי** אסי אמר הלכה. פ"ה ודרשינן בפירקא ומ"ד מטין מורינן ולא דרשינן בפירקא ונראין היינו דאי עביד הכי לא מהדרינן עובדא אבל לא מורינן וקשה לפירושו דאפי' לא איתמר נראין לא מהדרינן עובדא כיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר לכן נראה לי דהלכה דאי עביד כאידך מהדרינן ומטין מורוי מורין ומ"מ מוכח שפיר דחמירי טפי דאפילו ידעינן גבי עירובי תחומין דלמחר דעתו לילך באותו לד אפי' הכי איכא קצת חוב שמפסיד במה שאינו יכול לילך לצד אחר אם ירצה לא הוי עירוב ובעירובי חצירות אע"ג דאיכא קצת נמי חובה שמערבין בפת שלו שלא מדעתו כדאמר בפ' חלון (לקמן דף פ.) אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף באין בני אדם [1] ונוטלין הימנו שיתופו בע"כ וצריך שימחול להם פתן אם ירצו לצאת כדאמר בהדר (לקמן ד' סח.) כיון דאי בעי ליה מינאי ולא יהיבנא בטל שיתוף והיינו משום דחמירי טפי: **שלא** לשכח תורת עירוב מן התינוקות. פ"ה אבל עיקר עירוב בתחומין הוא ומשנה היא זו לקמן בפרק חלון (דף פ:) ופס פירש הקונטר' בענין אחר ולא אמרו לערב בחצירות לאחר שנשתתפו אלא שלא לשכח תורת עירובי חצירות מן התינוקות מדורות הבאין הלכך מקילין ביה בשיורי עירוב והכי משמע דתניא לקמן בפרק הדר (דף עח:) מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות ולר"י נראה דפי' דהכא עיקר דהיא דפרק חלון לא איירי כלל בעירובי חצירות אלא

שלש חצירות. לקמן בכילא מעברין (דף נט.) וקאמר ר' יהודה עיר של רבים ונעשית של יחיד שנתמעטו אוכלוסיה מעבור ברחובותיה ס' ריבוא ולא דמיא להשתא לדגלי מדבר אין מערבין את כולה יחד אלא אם (א) שייר חולה לה ג' דיורין שלא יערבו עמה למיהוי היכר לעיר של רבים דלא ליערבו כולה אלא מבותות מבותות ר"ש אומר דיו לשייר ג' חלירות של ב' ב' בעלי בתים: **אוסר על בני חצירות.** שלא יוציאו מבתיהן לחלר מפני שיש לו רשות בחלר ואע"פ שאינו בעיר אוסר עליהן אם לא ערבו קודם שהלך: **רבי יהודה אומר אינו אוסר.** הואיל ואינו בעיר: **גרבי אוסר.** אף על פי שאינו בעיר שהרי יכול לבא ואין זה (ב) היסח מן הלב אבל ישראל משהלך מכאן ולא בא מערב שבת הסיח לביתו מלבו כל השבת שהרי לא יבא הלכך כמאן דלית לה להך דינה בעלים דמי: **נשבות אלו בשו.** מאמש אפילו באותה העיר: **רבי יהודה.** פליג עליה דאמר בעיר אחרת אינו אוסר אבל באותה העיר אוסר הא באותה העיר אוסר ורבי יוסי נמי פליג עליה אלא חד מתייהו נקט: **זהו שאמרו.** בפירקין היא (דף מט:): **אנו אין לנו.** שיכול לקנות שביתה ברגליו בלא עירוב פת אלא עני כלומר מי שהוא בדרך ואין עמו פת: **אחד עשיר.** היושב בביתו אם רצה ליכנס בעצמו והמחשיך שם על התחום קונה לו שביתה: **שלא יצא.** מפני הטורח ויערב ברגליו אלא התירו לשלוח עירוב בפת ע"י שלוחו: **ומפני ליה רב חייא בר אשי.** למתני' לחייא בר רב קמיה דרב: **אחד עני ואחד עשיר.** מילתיה דרבי יהודה: **למה ליה.** למיפסק הלכה כרבי יהודה (ג) דרבי מאיר פליג עליה הא כיילת לעיל להיכא דלא איתמר הלכה לא כמר ולא כמר עבדינן כרבי יהודה: **רב ליה ליה נהני בלני.** ומשום דרב לית ליה קאמרת ליתנהו והא ר' יוחנן קאמר להו והלכה כר' יוחנן: **היבמה לא תחלוץ.** בתוך ג' חדשים למיתת בעלה. מפרש טעמא דיבמות [מא:] שמא מעוברת היא וחליצת מעוברת אינה חליצה ואי"ת תחלוץ בתוך ג' ותמתין עד לאחר ג' שאם תמצא מעוברת אינה צריכה חליצה אם תלד וולד של קיימא ואם לא תמצא מעוברת אינה צריכה חליצה אחרת ואם תלד וולד שאינו של קיימא תחלוץ פעם שניה שמא יהא וולד של קיימא ואינה חליצה לאוסרה לכהונה ונמצא מצריכה כרוז לכהונה ולצרכה לנמא איכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה וסבר שרו חלוצה לכהן: **ולא שמיינס.** שמא מעוברת היא ונמצא בא על אשת אחיו שיש לה (ד) בנים והרי היא עליו בכרת אבל לאחר שלשה דניכר בה שאינה מעוברת או תחלוץ או תתייבם: **שאר כל הנשים כו'.** שמא תלד בתוך תשעה למיתת בעלה שפק בן שבעה לאחרון שפק בן תשעה לראשון ובענין הבאתה כדאמרינן ביבמות (דף מב.) שמא ייבם אשת אחיו ממאן ועוד יש איסורין הרבה: **ולא יתארסו.** גזור רבנן אירוסין אטו נשואין: **אחת בתולות כו'.** מפרש התם (שם:) אחת שנישאו לזה בשהן בתולות ואחת שנישאו לזה בשהן בעולות שנתאלמנה או נתגרשה מבעלה זה בין מן האירוסין בין מן הנשואין צריכות להמתין אחר הגט או אחר המיתה ג' חדשים: **אחת ארוסות.** אף על גב דארוסה לא בת עיבורי היא גזור רבנן ארוסה אטו נשואה: **דברי ר"מ** לא גרסי' אלא שמא היא: **יתארסו.** מיד דהא לא מיעברא משני תוך ג' ואם תלד בתוך ט' ודאי דראשון הוא דאי מאחרון בן ששה הוא ולא חיי: **והארוסות.** שנתאלמנו או שנתגרשו מן האירוסין ינשאו מיד דהא לא מיעברא מראשון: **חוץ מן הארוסה שביהודה.** שהיו רגילין ליחד חתן וכלה קודם כניסתן לחופה כדאמרינן בכתובות (דף יב.): **גם בה.** רגיל בה ומצירה ומרוצה לו: **כל הנשים יתארסו.** אתנא קמא פליג דאסר אפי' ליארס ואדרבי יהודה פליג דשרי ארוסה לינשא: **חוץ מן האלמנה מפני האיבור.** שאסורה ליארס כל ימי אבלה אבל גרושה מיארס מיד: **הלכה כר' יוסי.** דמתיר ליארס מיד: ואמרינן **מגלגל.** דהך סתמא דתניא לעיל אחת ארוסות ואחת נשואות ימתינו ימתינו היא: **והפנינה.** בניחותא: **רדופה לילך לבית אביה.** תדירה לדור בבית אביה בעיר אחרת ואינה רגילה עם בעלה: **חולה.** ואינה מקבלת טורח תשמיש: **עקרה.** מחמת מזל שכבר נישאת לג' בני אדם ולא ילדה להן והוזקקה עקרה: **איילונית.** ממעי אמה ויש לה סימנין שאין לה שערות ולא דדין ולשון איילונית דוכריתא כאיל זה (ה) שאינו יולד (ו): **ושאינה ראויה לילד.** מחמת משקה סם: **דברי ר"מ.** אלמא ר"מ הוא דגזר בהיתר דפשיטא לן דאינה מעוברת וה"ה לארוסה: **ונמה ליה.** לר' יוחנן למימר הלכה כר' יוסי דהא איהו גופיה כייל לעיל [מו:] ר"מ ורבי יוסי הלכה כר' יוסי אלא ש"מ לא אמר ר' יוחנן להני כללי אלא הנך אמוראי אמרינהו מנפשייהו: **ומאי קושיא דלמא.** אע"ג דכיילינהו ר' יוחנן אינטריך ליה למיפסק בהא משום דהוה רבי מאיר מחמיר ואמר שמואל הלכה כרבי מאיר בגזירותיו בכל מקום שהחמיר ואתא רבי יוחנן לאפוקי דשמואל מיהא דבהא הלכה כרבי יוסי: **ליריד.** שוק הנקבע ליום חג של עובדי כוכבים(ט) ולוקחין מהן בתים ושדות מפני שממעיטין אי נמי משום ישוב א"י: **בהמה ועבדים ושפחות.** מפני שמכניסין לקדושה: **ומעלה.** השטר: **בערלאות שלהן.** לפני דייניהן לחתום ואע"פ שהוא חשיבות להן ואיכא למיחש דלמא אזלי ומודו אפ"ה שרי: **מפני שהוא כמליז מידם.** שלא יחזור העובד כוכבים ויערער על המכירה: **בית הקברות ס"ד.** הא עבר בלאו: **שאינו מולא ונמוד.** בארלו:

שלש חצירות של שני בתים (ח) ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כרבי שמעון ומאן פליג עליה רבי יהודה והא אמרת רבי יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה ומאי קושיא דילמא הכא נמי היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר אלא מהא דתנן (ט) המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד נכרי ואחד ישראל אוסר לבני חצירות דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר אינו אוסר רבי יוסי אומר נכרי אוסר ישראל אינו אוסר מפני שאין דרך ישראל לבא בשבת רבי שמעון אומר אפילו הניח את ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר שכבר הסיח דעתו ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב (י) הלכה כר"ש ומאן פליג עליה ר"י (כ) והא אמרת רבי יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה ומאי קושיא דלמא הכא נמי היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר אלא מהא (ל) דתנן וזהו שאמרו העני מערב ברגליו רבי מאיר אומר אנו אין לנו אלא עני רבי יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר שלא יצא ויערב ברגליו (מ) ומתני ליה רב חייא בר אשי לחייא בר רב קמיה דרב אחד עני ואחד עשיר ואמר ליה רב סיים בה נמי הלכה כרבי יהודה תרתי למה לי והא אמרת ר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה ומאי קושיא דילמא רב לית ליה להני כללי אלא מהא (נ) דתנן (א) היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהו לה שלשה חדשים (ב) וכן שאר כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להן שלשה חדשים אחד בתולות ואחד בעולות אחד אלמנות ואחד גרושות אחד ארוסות ואחד נשואות ר' יהודה אומר נשואות יתארסו וארוסות ינשאו חוץ מארוסה שביהודה מפני שלבו גם בה ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האיבור (נ) ואמרינן רבי (ס) (אליעזר) לא על לבי מדרשא אשכחיה לרבי אסי דהוה קאים אמר ליה מאי אמור בבי מדרשא אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי מכלל דיחידאה פליג עליה אין (ע) והתניא (ג) הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שהיתה לה כעס עם בעלה או שהיה בעלה זקן או חולה או שהיתה היא חולה עקרה זקנה קטנה ואיילונית ושאינה ראויה לילד או שהיה בעלה חבוש בבית האסורין המפלת לאחר מיתת בעלה כולן צריכין להמתין ג' חדשים דברי ר"מ רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד למה לי והא אמרת ר"מ ורבי יוסי הלכה כר' יוסי ומאי קושיא דלמא לאפוקי מדרב נחמן אמר שמואל דאמר (פ) הלכה כרבי מאיר (צ) בגזירותיו אלא מהא (ק) דתניא (ר) הולכין ליריד של נכרים ולוקחים מהן בהמה ועבדים ושפחות בתים שדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציל מידן (ש) ואם היה כהן מטמא בחוצה לארץ לדון ולערער עמהן וכשם שמטמא בחוצה לארץ כך מטמא בבית הקברות בית הקברות ס"ד טומאה דאורייתא היא אלא (ת) בבית הפרס דרבנן ומטמא לישא אשה וללמוד תורה אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין מוצא ללמוד אבל מוצא ללמוד לא יטמא ר' יוסי אומר (א) אף בזמן שמוצא ללמוד נמי יטמא לפי שאין

הרבי גרסינן רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד. ואין להאריך כאן (ב): והכליס

(א) [לקמן מט: ס.], (ב) לקמן סב: פו. ע"ש, (ג) [לקמן פו. ע"ש], (ד) לקמן מט:, (ה) [לקמן נא.], (ו) יבמות מא., (ז) [שם מב:], (ח) [ל"ל אלעזר], (ט) כתובו: ס: ע"ש יבמות מב: ע"ש [תוס' יבמות ס"ו ה"ז] [ע"ש כמה שיעויס], (י) [כתובות נו. ס:], (כ) [עי' תוס' ביצה כ.. ד"ה אלא מהא דתנן ר"מ ותוס' יבמות נ:. ד"ה מי עביד ותוס' ב"ק ל:. ד"ה ומכמיס ותוס' ב"מ עב. ד"ה קונסין ותוס' ב"ב לד: סד"ה ומכמיס ותוס' זבחים קד. ד"ה תר"ש ותוס' כתובות כח. ד"ה ר"מ], (ל) מו"ק יח. ע"ז יג., (מ) כס"מ: לו, (נ) כס"מ: זכר, (ס) [כתובות יח.], (ע) כס"מ: ליוס איד של ע"ז, (פ) [עי' תוס' יבמות מב: ד"ה רבין],

(צ) רש"י ד"ה אלא ר"ה וכו' אלא אם כן שייר: (ק) ד"ה נכרי וכו' ואין זה היסח לביתו מן הלב: (ר) ד"ה למה ליה וכו' כרבי יהודה היכא דר"מ פליג:

(ש) **והא אמרת** ר"י ור"ש הלכה כר"י. עי' תוס' לקמן דף סה ע"ב ד"ה אילבעו: (ת) **בבית הפרס** דרבנן ומטמא. עי' בכורות דף כט ע"א תוס' ד"ה היכי אזיל:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא אם כן שייר וכו' אלא אם כן שייר: (ב) ד"ה נכרי וכו' ואין זה היסח לביתו מן הלב: (ג) ד"ה למה ליה וכו' כרבי יהודה היכא דר"מ פליג:

גליון הש"ס

גמ' **והא אמרת** ר"י ור"ש הלכה כר"י. עי' תוס' לקמן דף סה ע"ב ד"ה אילבעו: גמ' **בבית הפרס** דרבנן ומטמא. עי' בכורות דף כט ע"א תוס' ד"ה היכי אזיל:

מוסף רש"י

אוסר לבני חצירות. דדירה בלא בעלים שמה דירה (לקמן פו.). אינו אוסר. דלאו שמה דירה (שם). ר' יוסי אומר נכרי אוסר. ר' יוסי נמי סבירא ליה לאו שמה דירה, מיהו נכרי אוסר שמא יבא היום (שם). העני מערב ברגליו. כגון זה שהוא בא בדרך ואין עמו פת דהשתא עני הוא, לו התירו חכמים לערב ברגליו בלא פת (לקמן מם:). להקל על העשיר. שיוכל לשגר על ידי אילם ולא יטרח הוא עצמו (שם). נשואות יתארסו. דטעמא משום להכמין בין זרע ראשון לזרע שני הוא שלא תלד ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון, ובאירוסין ליכא למימר הכי (יבמות מא.). ארוסות ינשאו. מיד דהא לא מיעברא מן הראשון, חוץ מארוסה שביהודה. דתנן פרק קמא דכתובות (יב.) ביהודה היו מייחדים החתן והכלה קודם כניסתן לחופה כדי שיהא לבו גס בה, דגזר רגיל ומצחן עמה שלא יהיו בושין זה מזה בבעילת מצוה, הלכך מייתין דלמא בעיל (יבמות מא.). כל הנשים יתארסו. ר' יוסי אנשואות קאי והכי קאמר לר' יהודה כל הנשים נשואות יתארסו דכדאמרת ולא גזרינן אירוסין אטו נשואין ומיהו בהא פליגנא עלך שלא חלקת בין אלמנה לגרושה והתניא לגרושה ליארס בתוך ימי אבלה, ותא סברא לי אלמנה מן הנשואין לא תארס כל שלשים ימי אבלה (שם). הלכה כר' יוסי. דשרי ארוסות לינשא לגמרי, וליכא למימר דגזרינן ראשון ונשואה ליארס, והאי דנקט ר' יוסי ולא ר' יהודה דהא ר' יהודה נמי שרי ארוסה לינשא בהדיא, אלא משום דר' יוסי מיקמי עמו (יבמות מב:). מכלל דיחידאה פליג עליה. מ"ק דאמר לא ינשאו ולא יתארסו אחת ארוסות ואחת בתולות, דאקר אפילו ארוסות ליארס כ"ש לינשא, יחידאה היא ולאו אמרת שמעה מינה דכיס אביה (שם). רדופה לילך לבית אביה. רוב ימיה לחיות בבית אביה כו' כל אלו אין דרכן להתעבר (כתובות ס:) רדופה, רגילה וגם סמוך למיתתו עמדה בבית אביה זמן מרובה, דליכא למימר מעוברת היא (יבמות מב:). עקרה. שנעקר רחמה ומיטל אחס אלה (שם). ושאינה ראויה לילד. לאתויי מחמת סמא או מולי (שם) או: שנעקר בית הריון אלה (כתובות ס:). כולן צריכין להמתין. דגזרו אשה לאויה אטו ראויה (יבמות מב:). הלכה כר"מ בגזירותיו. בדבר שהוא מחמיר על דבר תורה באיסור ואיסור על ידי גזירה דבריהם (כתובות נז. וכעי"ז שם ס:). ליריד. יומא דשוקא (מו"ק יא.). וכותב. שטרות, ומעלה בערכאות שלהן. מקום גדוליהן ושופטיהן ומעלה שטרותיו לפניהם לחתום, ואף על פי שכתוב ומפורש היא להם ואיכא למימר לחזול ומודה (ע"ז יג.). מפני שהוא כמציל מידן. שמתוך כך יהיו לו עדים ומתיישבין להגיל מן העוברין (שם). בבית הפרס. שלא שנתחרש בה קבר וחשו חכמים עד מאה אמות דלילה מחרישה את כחיתי העצמות ושמא יעבור על עצם כשעורה ויטיטנו (שם).

לח א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה יט סמג עשין כב טוש"ע אה"ע סי' קסד סעיף ו וסי' יג סעיף ב:

לט ב ג מיי' פי"ז מהל' גירושין הל' יח [והלכה כז] סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג סעיף ו:

מ ד מיי' פ"ו מהל' ע"ז הלכה יד סמג לאוין מח טור ש"ע י"ד סי' קמט סעיף ג [וכרב אלפס הלכות עומאה דף סה.]:

מא ה ו מיי' פ"ג מהל' אבל הלכה יד סמג לאוין לג טור ש"ע י"ד סי' שנב סעיף ו [וכרב אלפס שם]:

רבינו חננאל

שלש חצירות של שני בתים כו'. ופרקינן כדפרקינן לעילא. ואקשינן מיהא דתנן ר' יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר לא אמרו מערבין אלא להקל על העשיר שלא יהא צריך לצאת ולערב ברגליו. ומתני ליה רב (נחמ') חייא בר אשי לחייא בר רב קמיה דרב, אחד עני ואחד עשיר, וא"ל רב אתנייה הלכה כר' יהודה. כלומר קבעה במשנתינו הילכתא כר' יהודה, ואי איתא להא דר' יוחנן למה ליה למתנייה במתני', אע"ג דלא תניא הא דידיע דהילכתא כר' יהודה דהא ר' מאיר פליג עלי'. ודחינן דילמא רב פליג על ר' יוחנן ואמר ליתנהו להני כללי, ורב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן. אלא מיהא דתנינן היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהו לה שלשה חדשים, וכן שאר כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להן שלשה חדשים, אחד בתולות ואחד בעולות אחד אלמנות ואחד גרושות כו'. ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מאלמנה מפני האיבור. וא"ר (יוסי) [אסי] א"ר יוחנן הלכה כר' יוסי. ואמר מכלל דיחיד פליג עליה. אין והתניא הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה, או שהיתה לה כעס מבעלה או שהיה בעלה זקן או חולה או שהיתה חולה או קטנה או איילונית או עקרה או זקינה שאינה ראויה לילד, והמפלת לאחר מיתת בעלה צריכה להמתין שלשה [חדשים] דברי ר' מאיר, ר' יוסי מתיר ליארס ולהנשא מיד. למה ליה לר' יוחנן למימר הלכה כר' יוסי והא ר' יוחנן הוא דאמר ר' יהוד' ור' יוסי הלכה כר' יוסי, וכל שכן ר' מאיר ור' יוסי שהלכה כר' יוסי. אלא ש"מ ליתנהו להני כללי. ודחינן ומאי קשיא דילמא לעולם איתנהו להני כללי, ר' יוחנן לא איצטריך למימר הכא הלכה אלא כדי לאפוקי מרב נחמן אמר שמואל דאמר הלכה כר' מאיר בגזירותיו, והא גזירה היא דגזר עקרה ואיילונית ומי שאינה ראויה לילד ואפי' המפלת לאחר מיתת בעלה, אטו ראויה לילד. אתה לדחויי להא דרב נחמן אמר שמואל, ואמר הילכתא כר' יוסי דפליג על ר' מאיר. אלא מיהא תנויא הולכין ליריד של גוים ולוקחין מהן בהמה וכו' עד (דמטי) [ומטמא] ללמוד תורה ולישא אשה, א' ר' יהוד' אימתי בזמן שאינו מוצא ללמד בטהרה יטמא ללמד. [ר"י אומר אף בזמן שמוצא ללמוד נמי יטמא] לפי

עין משפט נר מצוה

מב א ב מיי׳ פ״ה מהל׳ י״ט הלכה י׳ סמג עשין ל טור ש״ע א״ח סימן תפ:

מג ג מיי׳ פט״ו מהל׳ שבת הל׳ יג טוש״ע א״ח סי׳ תנ:

מסורת הש״ס

והכלים והאוצרות ששבתו בתוך התחום יש להם אלפים אמה לכל רוח. פ״ה ואפילו הן של הפקר משמע דלא מיבעיא אם יש להם בעלים וקשה דאי יש להם בעלים ואפי׳ אם נעמידם כגון שהבעלים בעיר אחרת דהשתא לא הוי כרגלי הבעלים ומ״מ בני שביתה הם יותר מן ההפקר ויש להן אלפים אמה לכל רוח מ״מ אין נראה להעמיד כלל בית להם בעלים דבית להם בעלים מה לי תוך התחום מה לי חוץ לתחום ונראה דבשל הפקר איירי והא דנקט תוך התחום לאשמעינן דאפ״ה לא קני שביתת העיר וא״ת ומאי שנא דהכא יש להן אלפים אמה לכל רוח דמשמע ממקומן מדלא קתני כרגלי אנשי העיר וגבי גשמים שסמוכים לעיר הוי כרגלי אנשי העיר כדאמרינן לעיל (דף מה:) וי״ל דהתם אנשי העיר דעתם עליהם דגשמים ידועים לכל בני העיר אבל אורות דהפקר אם היו ידועים כבר היו זוכין בהן ועוד שמא יש לחלק משום דהתם בסמוכין וקרובין דעתן עליהן והכא ברחוקים אלא שהן בתוך התחום ומיהו נראה דאלפים אמה לאו ממקומן קאמר אלא מן העיר כמו בגשמים לעיל דהא מוכח גבי חרס שבין שתי תחומי שבת דלרבי יוחנן (ד) חפצי הפקר שבתוך התחום קונין שביתת העיר אפילו אין דעת אנשי העיר עליהם כמו שאפרש בסמוך ובריתא דהכא כר׳ יוחנן בן נורי וליכא למיפרך הא כרגלי אנשי העיר מבעי׳ ליה כדפריך לעיל כיון דהזכיר הכא תוך התחום משמע שפיר דאלפים אמה לכל רוח מן העיר קאמר ואף על גב דכייל להו בהדי שואל כלי מן הנכרי ונכרי אם עומד חוץ לעיר מונין לו אלפים ממקומו סתמא דמלתא נכרי

בעיר עומד:

דבולה מברכתא כד׳ אמות דמיא. ברש״י פירקא פ״ה והוליכו לעיר אחרת והרי מוקפת מחיצות משמע דלא חשיב כד׳ אמות לענין להלך את כולה אלא במוקפת מחיצות דומיא דדיר וסהר והא מברכתא צריך לומר דמוקפת מחיצות הויא ואע״ג דגבי נותן עירובו בחלון (לעיל דף לב:) פריך חוץ לעיבורה של עיר נמי כיון דאמר רבא הנותן עירובו יש לו ד׳ אמות וכו׳ משמע דחוץ עיבורה של עיר נמי הוי טעמא לפי שנעשית לו כל העיר ועיבורה כארבע אמות אף על פי שאין שם מחיצה ה״מ לשובת שם או נותן שם עירובו שיש לו אלפים אמה לכל רוח ונחשב הכל כד׳ אמות אפילו חוץ למחיצות כיון שהוא בעיבורה של עיר אבל בבא מחוץ לתחום אינו נחשב כד׳ אמות בלא היקף מחיצות ואומר ר״י דבעי נמי דתהוי מוקפת לדירה דלא עדיף משבת באויר מחיצות שיש לו אלפים אמה לכל רוח אפילו הכי לא חשיב לגביה כארבע אמות בהיקף יותר מבית סתמים שלא הוקף לדירה כדאמר בשבת בתל ונקע וצריך ליזהר בדבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה דשרי לישראל אחר או שבת בשביל נכרי שלא יטלטלנו חוץ לד״א בעיר שאין לה מחיצות שמוקפת לדירה:

חרם. לשון מגודות וחרמים שבין שני תחומי שבת צריך מחיצה של ברזל שלא יעברו מים מתחום זה לתחום זה דכל מה שבתוך תחום העיר אין לו אלפים לכל רוח ממקומו אלא בתר קרתא גרירא כך פי׳ הקונטר׳ וכן פר״ת אלא דפי׳ חרם לשון יום (ישעיה יא) כשמעלה היס שרטון ומתייבש נשאריס נקעים מלאים מים וחרם הוא נקע מלא מים וכן פר״ח [2] חרם לשון חריץ וא״ת אמאי מוקי לה כרבי יוחנן בן נורי הא לרבנן נמי אמר לעיל (מה:) גבי גשמים הסמוכים לעיר דהוו כרגלי אנשי העיר וי״ל דהכא דמיירי מתחום זה בתחום זה בטלה דעתם והוי כחפצי הפקר דאין קונין שביתה לרבנן והוו כרגלי הזוכה אבל לר׳ יוחנן דקנו שביתה כשהן בתוך תחום העיר קונין שביתת העיר אף ע״פ שאין דעת אנשי העיר עליהם קונה אבל אין לפרש דלר׳ יוחנן [3] קונין שביתה במקומן ומה שצריך מחיצה של ברזל היינו כדי להכניסם לעיר לפי שמקצת המים רחוקים מן העיר יותר מאלפים אמה דאם כן אמאי נקט בין שני תחומין אפילו אי ליכא עיר שייך לא מצו להכניס מים לעיר שחוץ לתחום ועוד אפילו מחיצה של ברזל לא תועיל להכניסם לעיר מסוף אלפים אמה שהרי בתחלת העיר כלו האלפים של מים:

רבי

שאין מן הכל זוכה אדם ללמוד ואמר ר׳ יוסי מעשה ביוסף הכהן שהלך אצל רבו לצידון ללמוד תורה ואמר ר׳ יוחנן הלכה כרבי יוסי ולמה לי והא אמרת רבי יהודה ור׳ יוסי הלכה כר׳ יוסי אמר אביי איצטריך סד״א [1] הני מילי במתני׳ אבל בברייתא אימא לא קמ״ל אלא הכי קאמר הני כללי לאו ד״ה נינהו דהא רב לית ליה הני כללי: אמר רב יהודה אמר שמואל חפצי נכרי אין קונין שביתה למאן אילימא לרבנן פשיטא השתא חפצי הפקר דלית להו בעלים אין קונין שביתה חפצי הנכרי דאית להו בעלים מיבעיא אלא אליבא דר׳ יוחנן בן נורי וקמ״ל אימר [2] דאמר ר׳ יוחנן בן נורי קונין שביתה הני מילי חפצי הפקר דלית להו בעלים אבל חפצי הנכרי דאית להו בעלים לא מיתיבי ר״ש בן אלעזר אומר השואל כלי מן הנכרי ביום טוב וכן המשאיל לו לנכרי כלי מעיו״ט והחזירו לו ביום טוב והכלים והאוצרות ששבתו בתוך התחום יש להן אלפים אמה לכל רוח ונכרי שהביא לו פירות מחוץ לתחום הרי זה לא יזיזם ממקומן אי אמרת בשלמא קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי נכרי קונין שביתה הא מני ר׳ יוחנן בן נורי היא אלא אי אמרת קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הנכרי אין קונין שביתה הא מני לא ר׳ יוחנן בן נורי ולא רבנן לעולם קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הנכרי קונין שביתה ושמואל דאמר כרבנן ודקאמרת לרבנן פשיטא מהו דתימא גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים דישראל קמ״ל ורב חייא בר אבין אמר רבי יוחנן [3] חפצי נכרי קונין שביתה גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים דישראל הנהו דכרי דאתו למברכתא שרא להו רבא לבני מחוזא למיזבן מינייהו א״ל רבינא לרבא מאי דעתיך דאמר רב יהודה אמר שמואל חפצי נכרי אין קונין שביתה והא שמואל ור׳ יוחנן הלכה כר׳ יוחנן ואמר רב חייא בר אבין אמר ר׳ יוחנן חפצי נכרי קונין שביתה גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים דישראל [4] הדר אמר רבא ליזדבנו לבני מברכתא דבולה מברכתא לדידהו כד׳ אמות דמיא תני רבי חייא [5] חרם שבין תחומי שבת צריך מחיצה שלא יעברו מים של תחום זה לתוך תחום זה דכל מה שבתוך תחום העיר אין קונה שביתה במקומו להיות לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח אלא בתר העיר גריר ואם הוא בסוף התחום אין יכול לזוז משם ולחוץ ואין בני תחום זה יכולין למלאות מתוך תחום עצמו מפני עירוב מים של תחום האחר: [6] ה״ג אי נימא משום דאני לה כר׳ יוחנן בן נורי ולאומרא ואיהו לקולא סבר ומשום דסבירא ליה לקולא כל דאני לאומרא מחייב עליה. בתמיה. אי נימא משום דרבי חייא תני למתניתין כרבי יוחנן בן נורי דאמר חפצי הפקר קונין שביתה בתוך [7] תחומין ורבי יוסי בר חנינא סבירא ליה כרבנן לקולא דאמרי אין קונין שביתה והרי הן כרגלי כל אדם:

מחיצה

שלא מן הכל אדם זוכה ללמוד. אין אדם זוכה ללמוד מכל מלמדיו יש רב שמשנתו סדורה בפיו ושונה לתלמידיו דרך קצרה: **לצידן.** חוצה לארץ: **סד״א הני מילי.** דסיינל רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי: **במתניתין.** דדוקא היא: **אבל בברייתא.** דילמא איחליף דרבי יהודה לדרבי יוסי ודרבי יוסי לדרבי יהודה: **אימא לא.** לסמוך עלה להני ליך למימר הלכה ולעולם אימתנהו להני כללי: **אלא הכי קאמר.** רב משרשיא כו׳: **דהא רב ליתיה להני כללי.** כדאמר לעיל [1] מדאיצטריך ליה למימר סייס בה נמי הלכה כר׳ יהודה: **אין קונין שביתה.** והרי הן כרגלי כל אדם ואם בא ממון לתחום לתוך העיר מותר להוליכן לכל רוח: **חפצי הפקר.** דאיכא למימר ליקנו מנפשייהו אמרי רבנן דאין קונין: **חפצי הנכרי דאית להו בעלים.** והרי הן כמותן ובעליהן ליתי להו שביתה דלאו בני שביתה נינהו מיבעיא: [2] **השואל כלי מן הנכרי.** וכן עירו הוה: **וכן המשאיל לו כלי מערב יום טוב.** וקנה שביתה אצל הנכרי בתוך תחום העיר: **והכלים והאוצרות.** שעשאום [3] אוצר: **יש להן אלפים לכל רוח.** ואפילו הן של הפקר וכלי שקנה שביתה אצל הנכרי והחזירו לבעלים ועירבו בעליו למזרח או למערב אין יכול להוליאו מאלפים: **לא יזיזם ממקומן.** דקנו שביתה במקומן והרי יצאו חוץ לתחום ואין להן אלא מרבע אמות: **הא מני.** דקתני חפצי הנכרי קונין שביתה ר׳ יוחנן בן נורי כלומר רבי שמעון בן אלעזר אליבא דרבי יוחנן בן נורי אמר: **לעולם סבר רבי יוחנן** [4] **חפצי נכרי.** כחפצי הפקר והא ר׳ יוחנן בן נורי: **ושמואל דאמר.** לעיל אין קונין כרבנן דאמרי בחפצי הפקר דאין קונין: **דיכרי.** אילים: **מברכתא.** שם מקום: **מחוזא.** עיר הסמוכה למברכתא בתוך ד׳ אלפים ומערבין מזו לזו: **למיזבן מינייהו.** ולייתיהו למחוזא ואף על פי שהבילום הנכרים מחוץ לתחום דקסבר חפצי הנכרי אין קונין שביתה: **לארבע אמות דמי.** כדתנן במתניתין [5] הוליכוהו לעיר אחרת או נתנוהו בדיר וסהר כו׳ ופסקינן לעיל [6] אמר רב הלכה כרבן גמליאל בדיר וסהר וספינה והוא הדין לעיר שיש לה מחיצות: **חרם.** מגודת דגים ומפסיק במים בין ב׳ תחומין של ב׳ עיירות. וחברו מגודים וחרמים (קהלת ז) וכתיב על כן יזבח לחרמו (חבקוק א). וגדר של קנים הוא: **צריך.** לעשות מחילה של ברזל שלא יעברו מים מתחום זה לתוך תחום זה דכל מה שבתוך תחום העיר אין קונה שביתה במקומו להיות לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח אלא בתר העיר גריר ואם הוא בסוף התחום אין יכול לזוז משם ולחוץ ואין בני תחום זה יכולין למלאות מתוך תחום עצמו מפני עירוב מים של תחום האחר: [7] ה״ג אי נימא משום דאני לה כר׳ יוחנן בן נורי ולאומרא ואיהו לקולא סבר ומשום דסבירא ליה לקולא כל דאני לאומרא מחייב עליה. בתמיה. אי נימא משום דרבי חייא תני למתניתין כרבי יוחנן בן נורי דאמר חפצי הפקר קונין שביתה בתוך [8] תחומין ורבי יוסי בר חנינא סבירא ליה כרבנן לקולא דאמרי אין קונין שביתה והרי הן כרגלי כל אדם:

מחיצה

רבינו חננאל

שאין מכל אדם זוכה ללמוד. וא״ר יוסי מעשה ביוסף הכהן שהלך אחר רבו לצידון ללמוד תורה, וא״ר יוחנן הלכה כר׳ יוסי. למה ליה למימר הלכה כר׳ יוסי והא רבי יהודה ר׳ יהודה ור׳ יוסי הלכה כר׳ יוסי. ופרקינן [אמר אביי איצטריך סד״א הני מילי במתניתין אבל בברייתא אימא לא קמ״ל]. אלא אמר רב משרשיא הכי קאמר הני כללי לאו דברי הכל הן דהא רב לית ליה הני כללי, אבל רבי יוחנן אית ליה, ורב הוא דפליג עליה וקיימא לן כר׳ יוחנן. אמר רב יהודה אמר שמואל חפצי הגוי אין קונין שביתה. פי׳ אם תשאל מן הגוי ביום טוב הרי הוא כרגלי השואל ואין אר׳ שקנה שביתה. ואמרינן אי לרבנן פשיטא, אלא אפי׳ לר׳ יוחנ׳ בן נורי. ומותבינן עליה ר׳ שמעון בן אלעזר אומר השואל כלי מן הגוי וכן גוי ששאל כלי מישראל בערב יום טוב והחזירו ביום טוב, וכלים ואוצרות ששבתו בתוך התחום, יש להן אלפים אמה לכל רוח, וכן הגוי שהביא פירות מחוץ לתחום הרי זה לא יזיזם ממקומם. אי אמרת בשלמא ר׳ יוחנן בן נורי סבר חפצי הגוי קונין שביתה היינו דקתני יש להם אלפים אמה לכל רוח, אלא אי אמרת אין קונין שביתה אמאי כר׳. ואסיקנא דודאי ר׳ יוחנ׳ בן נורי סבר חפצי הגוי קונין שביתה, ור׳ שמע׳ בן אלע׳ דאמר כר׳ יוחנ׳ בן נורי, ושמואל דאמר חפצי הגוי אין קונין שביתה כרבנן. ואמרינן האי נמי פשיטא. ופרקינן אצטריך מהו דתימא גזרינן בעלים דגוי לקנות להן שביתה, אטו בעלים דישראל, שאם תאמר חפצי הגוי דאית להו בעלים לא קנו שביתה, אתי למימר אפילו חפצי ישראל דאית להו בעלים לא קנו שביתה. קמ״ל דלא גזרינן, אלא חפצי הגוי אין להם שביתה. רב חייא בר אבין אמר [ר״ר] חפצי הגוי קונין שביתה גזירה בעלים דגוי אטו בעלים של ישראל. הנהו דכרי דאתו למברכתא. פי׳ מברכתא שם הכפר. והביאו שם גרים אילים בשוק של בהמות לימכור ביום טוב, שרא להו רבא לבני מחוזא שבאו ע״י עירוב למברכתא למיזבן מינייהו ולאייתונהו למחוזא כשמואל דאמר חפצי הגוי אין קונין שביתה, אלא הרי הן כרגלי כל אדם. א״ל רבינא והאמר ר׳ יוחנן חפצי הגוי קונין שביתה, ושמואל ור״י הלכה כר׳ יוחנן. והדר רבא ואסר להם לבני מחוזא דלא הוו אתו למברכתא אלא ע״י

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה השואל וד״ה וכן וד״ה והכלים וד״ה יש להן הכל דיבור אחד: (ב) ד״ה לעולם סבר ר׳ יוחנן ב״ג חפצי: (ג) ד״ה ה״ג וכו׳ בתוך תחומין וכבי יוסי: (ד) תד״ה והכלים וכו׳ דלר״י ב״נ חפצי הפקר: (ה) ד״ה חרם וכו׳ דלרבי יוחנן בן נורי קונין:

מוסף רש״י

לצידן. לחוצה לארץ ואדרבן העמיס מטמא מדרבנן כמים הפרס (ע״ז יג.). הני מילי חפצי הפקר. כלים שאין להם בעלים ואשיכה להם במקום אחר, אע״ג שלא נתנום להם אדם להקטנתן שביתה, קונין שביתה במקומן ואין אדם יכול לטלטלן משם יותר מאלפים לכל רוח ואפילו עיבר לגד אחר (לעיל מה:) והמולאן מוליכן ממקום מצומצם אלפים לכל רוח ואינו מוליכן למקום שערב שם, דיש להם שביתה לעצמן (ביצה לח:).

רבינו חננאל (המשך)

עירוב, [כי] בין מברכתא למחוזא יותר מאלפים אמה הוה. ואפילו אם היו בתוך התחום (א׳) [אחר] כי (אילו) הצאן קנו שביתה בחרץ קודם שיבואו למברכתא. ושרא רבא לבני מברכתא למיזבן מינייהו. דאע״ג דאיכא למימר הני דיכרי קנו שביתה במקום רחוק, מ״מ יש להן לטלטל אותם בארבע אמות, ומברכתא כולה כמו ארבע אמות היא, הילכך שרי להו למשקל מינייהו. תני ר׳ חייא חרם. פי׳ כמו חריץ, שבין שני תחומי שבת מלא מים, צריך

מחיצה של ברזל נמי עיילי בה מיא. מתתאי דהא סתם מחיצה י' טפחים היא ולא מטיא עד קרקעית המים ואפילו מגעת לקרקעית המים אי אפשר שלא יכנסו המים מתחתיה: **אלא משום.** הכי מחייך עליה: **דקל הוא שהקילו חכמים במים.** במחיצה כל דהו ובלבד שיהא בה י' מהניא בה ואע"ג דעיילי בה מיא מעילאי ומתתאי: **כדבעא מיניה רבי טבלא כו'.** וכי היכי דמחיצה תלויה מהניא מחיצת הקנים נמי מהניא דמה לי מיערבי מיא מתתאי מה לי מיערבי בין קנה לחברו: **איינו אגא קמא.** ר' יהודה דאמר [מה.] לאיזה רוח שירלה יש לו ד' אמות היינו תגא קמא רבנן דפליגי עליה דר' יוחנן בן נורי: **שמונה על שמונה לילא ביינייהו.** דלרבנן סברי ד' לכל לדדין היינו שמונה על שמונה ור' יהודה סבר לחד רוח ותו לא כדקתני ומודה ר' יהודה לר' אליעזר שאם בירר לו שתים לכאן ושתים לכאן שאין יכול לחזור בו וכן אם בירר מרבעתן לרוח אחת: **מחלוקת.** דר' מאיר דשרי שמונה על שמונה להילוך: לרבי יהודה מצומצמות ולרבי מאיר גדולות דפישוט ידיים ורגלים יותר מאמה הוא: **באמה דידיה.** אינ לפי מה שגופו ארוך יש לו ד' אמות באמתו האורכה: **של קדש.** לכל אדם אמות שוה של ו' טפחים ביונים למידת שתי אמות שהיו בשושן הבירה[ה] שנעשו למידת אמתו של משה: **גבי יש שאמרו.** משנה היא [ו] במס' כלים (פ' י"ז משנה י"ח) יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם מלא קומתו מנחה מלא חפניו קטרת מלא לוגמיו ביום הכפורים ובמזון שתי סעודות לעירוב וליתני נמי ד' אמות ליולא חוץ לתחום: **אי הוה דייקינן רוחי הא'.** בכולי הש"ס לא הוי מלינו לתרוצי כל דיוקי ולא הוה תנינן: **משום דאיכא נגם באיבריו.** שגופו ביונוי ואמתו קלרה ולא סגי ליה באמה דידיה ובעי למיתב ליה באמה של קדש: **היו שנים כו'.** מתניתין פרישנא לעיל[ו]: **מאי שנא הסם דפליגיהו.** דאמרו רבנן לקמן[ז] בשמעתין שלשתן אסורין לטלטל זו עם זו: **אושי דיורין.** דיורי האלרות רגים ולא ידעי כולן להזהר ואתו לטלטולי כלים ששבתו בחילונה לתוך חילונה אחרת דרך אמצעית: **הכא.** גבי ג' אנשים יכולין החילונים ליזהר דהא מועטין מינהו ולא אושי: **שתים החילונות אסורות זו עם זו.** כלים ששבתו בזו אסור להכניס לזו דרך אמצעית שנמצא שילאו מרשותן לרשות האסור להן: ה"ג **אמאי כיון דערבי חילונות בהדי אמצעית הוו להו חדא.** [ח] (ולישתרו כולם דדמי כמאן דדיירי התם דומיא דבני חצר שעירבו ויהבי כולהו עירובן בבית אחד דדמו כאילו דרו כולהו באותו בית ואנר דההוא בית הויא ומשתרי בה הכא נמי דמו כמאן דדיירי כולהו במצר אמצעית וכו') וקס"ד כגון שנתנו שתיהן עירובן באמצעית שזהו משפט עירובי חצירות סתם חצר יש בה בתים הרבה וצריכות בני הבתים לערב יחד לפי שהבית מיוחד לכל אחד והחצר רשות כולן ואסור להוציא מרשות לרשות דהיינו מן הבתים לחצר בלא עירוב ומניחים אותו באחד מן הבתים וכשהחצר פתוחה לחצר אחרת ורוצין לעשותן רשות אחת נוטלין העירוב שנתן מן הבתים ונותנין אותו באחד מבתי חצר אחרת: **ולי הדרה אמצעית ועירבה בהדי אידך אליאוסה דחילונה עבדה** לא גרסינן הכא עד לקמן [ע"ב]: **שנתנה אמצעית עירובה בזו וכזו.** דדמיא אמצעית כאילו דרה בהן ואין דיורי חילונות באמצעית למימרא דכי הדדי נינהו: בשני

מחיצה של ברזל להפסיקו מחייך עליה ר' יוסי בר' חנינא מאי טעמא קא מחייך אילימא משום דתני לה כר' יוחנן בן נורי לחומרא ואיהו סבירא ליה כרבנן לקולא ומשום דסבר לקולא מאן דתני לחומרא מחייך עלה אלא משום [ט] דתניא נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם ודלמא במכונסין אלא משום דקתני צריך מחיצה של ברזל להפסיקו ומאי שנא קנים דלא דעיילי בהו מיא של ברזל נמי עיילי בהו מיא ודילמא [י] צריך ואין לו תקנה קאמר אלא משום דקל הוא שהקילו חכמים במים כדרבי טבלא [יא] דבעא מיניה רבי טבלא מרב מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה א"ל אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקילו חכמים במים: וחכ"א אין לו אלא ארבע וכו': רבי יהודה היינו ת"ק אמר רבא שמונה על שמונה איכא בינייהו תנ"ה יש לו שמונה על שמונה דברי ר"מ ואמר רבא [א] מחלוקת להלך אבל לטלטל דברי הכל ארבע אמות אין טפי לא והני ד' אמות היכא כתיבא כדתניא [1] שבו איש תחתיו כתחתיו [וכמה תחתיו] גופו שלש אמות ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר גופו שלש אמות ואמה כדי שיטול חפץ מתחת מרגלותיו ומניח תחת מראשותיו מאי ביניהו איכא בינייהו ארבע אמות מצומצמות אמר ליה רב משרשיא לבריה כי עיילת לקמיה דרב פפא בעי מיניה ארבע אמות שאמרו באמה דידיה יהבינן ליה או באמה של קדש יהבינן ליה אם אמר לך אמות של קדש יהבינן ליה עוג מלך הבשן מה תהא עליו ואם אמר לך באמה דידיה יהבינן ליה אימא ליה מאי טעמא לא קתני לה גבי [ב] יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם כי אתא לקמיה דרב פפא א"ל אי דייקינן כולא האי לא הוי תנינן [ג] לעולם באמה דידיה יהבינן ליה ודקא קשיא לך מאי טעמא לא קתני גבי יש שאמרו דלא פסיקא ליה משום דאיכא נגם באבריו: היו שנים מקצת אמותיו של זה וכו': למה ליה למימר למה הדבר דומה הכי קאמר להו רבי שמעון לרבנן מכדי למה הדבר דומה לשלש חצירות התם דפליגיתו ומ"ש הכא דלא פליגיתו ורבנן התם אושי דיורין הכא לא אושי דיורין: [ג] ושתים החיצונות כו': ואמאי כיון דערבי להו חיצונות בהדי אמצעית הויא להו חדא אמר רב יהודה [ד] כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו ורב ששת אמר אפילו תימא שנתנו עירובן באמצעית [ה] כגון שנתנוהו בשני

רבי יהודה היינו **תנא קמא.** ומ"ת דילמא ר' אליעזר ור' יהודה לא פליגי אתגא קמא אלא לפרושי מלתיה קאתו וכן מצינו פרק כ"ג (סנהדרין דף כח.) [ב] גבי לא ירבה לו נשים ובריש מתני' בריש חזקת הבתים (ב"ב דף כח.) ואומר ר"י דע"כ ר' אליעזר לא מפרש מילתיה דתגא קמא אלא פליג עליה דהא ת"ק קאי אר' יוחנן בן נורי דאמר יש לו אלפים אמה לכל רוח ולא הוי באמצעיתו הכי נמי ד' אמות לת"ק ות"ת ת"ל מאי פריך היינו ת"ק כיון דתגא קמא אר' יוחנן בן נורי קאי ויש לו ד' אמות לכל רוח וי"ל דסבר המקשה אע"ג דאלפים לרבי יוחנן [ג] הוי לכל רוח דהוו ד' אלפים על ד' אלפים ד' אמות דת"ק הוו ד' אמות בין הכל דומיא דטלטול אדבע אמות ברשות הרבים דהוי פי' ד' אמות לכל רוח שילא כמו שאמר ר' יהודה לכך פריך היינו ת"ק ור"ח גרים חכמים היינו ת"ק פי' ת"ק דרש פרקין דמי שהוליאוהו נכרים אין לו אלא ד' אמות ואע"ג דאינם מענין אחד מ"מ פריך דחכמים דפליגי אר' יוחנן בן נורי לא היה להם להזכיר ד' אמות אלא אין לו אלפים ומסתמא דיש [ג] לו ד' אמות לכל רוח: **גופו ג' אמות.** ומ"ת אמאי בעינן גבי היזק דאייה מחילה ד' אמות בהשותפין (ב"ב דף ג:) וי"ל דפעמים שיש גבשושית סמוך לכותל ופעמים נמי שמגביה עקיבו ועומד על אצבעות רגליו ועוד הא דאמר הכא גופו ג' אמות היינו אלא דאשו וכן משמע בהמצניע (שבת דף לב.) דאמר המוציא משוי למעלה מיו"ד חייב שכן משא בני קהת דאמר מר אהרן תשעה וכפרת טפח וגמירי כל טונא דמידלי במוטה תילתא מלעיל ותרתי תילתי מלתתא אישתכח דלמעלה מי' הוה קאי [ד] ובכתף היו נושאים אותו ודל מי"ח טפחים ב' תילתי דאהרן וכפרת היינו ששה וב' שליש טפח ונשתיירו עד הקרקע י"ל טפחים ושליש אבל אם אדם עם דאשו רק י"ח טפחים יגיע האהרן עד למטה מיו"ד דראשו ונאחר מחזיק יותר מטפח ושליש וגבי כוכין בעינן נמי ד' אמות בפרק המוכר פירות (ב"ב דף ק:) היינו עם דאשו ועובי דפי האהרן ושיעור מקום דהוי אמה על אמה ברום שלש אמות לאו משום שלא יהא גובה האדם יותר מג' אמות אלא משנכנס במים המים עולין וגם קצת יכרכו דאשו והא דכתיב בתרגום מגילת אסתר פרשנדתא איסטליב על תלת אמין וכן כולם התם קטועי דאשי הוו [ו]:

ופתוחות לרה"ר. דאי לאו הכי אותם שיש להם דריסת הרגל על חצירתה אוסרת עליה: אבל

מד א ב מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין לא סוס וטש"ע ס"ח סי' שמט סעיף ח ומי' שלו סעיף ח:

מה ג ד ה מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה כג טור ש"ע ס"ח סי' שעח סעיף ח:

רבינו חננאל (המשך)

וחכמים אומרים אין לו אלא ארבע אמות לכל רוח, שהן שמונה על שמונה. ופריש בתלמוד ארץ ישראל [מי] שבירר לו מבעוד יום וקדישו עליו היום, ושמעניה מן הדא (דת') [ד]לא יכנס דברי ר' מאיר. ר' יהודה אמר [יכנס]. לא על הדא איתאמרת אלא אריש דפיר[ק]א, מי שהוציאוהו גוים או רוח רעה איתאמרת עליה. א"ר בון מודה ר' יודה שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו. **תניא נמי הכי ישנן שמונה על שמונה דברי** ר' מאיר, כלומר ארבע אמות לכל רוח ישנן שמונה על שמונה אמות. אמר **רבה מחלוקת להלך.** פי' אפילו[ן] ר' יוחנן בן נורי לא התיר לו (להלך אלא) [אלא להלך] אלפים אמה, אבל לטלטל דברי הכל ד' אמות אין טפי לא. **והני** ד' אמות היכא כתיב. כדתניא שבו איש תחתיו, בתחתיו. וכמה תחתיו, גופו ג' אמות ואמה כדי פישוט ידיו ורגליו. **והני** ד' מצומצמות דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומר אמה אחת, כדי שיהא נוטל חפץ ממראשותיו ויניח מרגלותיו. **והני** ד' מרווחות ולא מצומצמות. **ובעו** לה הני ד' אמות דיהבי ליה באמה דידיה או באמה של קודש. ואי אמרת באמה דידיה אמאי לא תני לה במס' כלים פרק י"ו יש שאמרו הכל מה שהו אדם, קומץ מנחה, וחופני הקטורת, והשותה מלא לוגמיו ביום הכפורים כו', ליתני בהדייהו ארבע אמות באמה שלו. ואי משום דאיכא נגם באיברין. פי' יש אדם אורך ואמתו קצרה שאינן ד' אמות באמתו כתחתיו. ניתני במשנה חוץ מן נגם באיבריו שאין נותנין לו באמתו. ואסיקנא א"ל רב פפא לבריה דרב משרשיא אי אתינא לדקדק כולי האי לא תנינן. **מתני' היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה מביאין [ואוכלין] באמצע [ובלבד] שלא יוציא כו'.** עד ושתים החיצונות אסורות זו עם זו. פי' כגון שיש ביניהן שלש אמות וכל אחד מהם יושב בשתי אמות שלו, ונשאר לו שתי אמות בזה הצד שביניהם, וכל אחד ואחד מותר לו לטלטל בשתי אמות הקרובות לו, ונמצא באחת האמצעית שביניהן מותרין לטלטל. הכי קאמר להו ר' שמעון לרבנן מכדי למה הדבר דומה לשלש כו'. מאי שנא הכא דלא פליגיתו ומאי שנא התם בעלמא פליגיתו עלי. **ורבנן, התם בחצירות לא אושי דיורין.** כלומר יתכן שישכחו בעלי חצירות ויטלטלו החיצונות מזו לזו. הכא אושי דיורין כי אילו שלשה האנשים הנה הם יושבים שלשתם ביחד, ואם יבואו החיצונים לטלטל מזה לזה, האמצעי מזכירים כי אסורין לו, ונמנעים משום דאושי דיורין. אבל בחצירות חיישינן דילמא מטלטל ולאו אדעתייהו. **ושתים החיצונות אסורות זו עם זו.** אקשינן עלה אמאי כיון דערביה לה חדא מן החיצונות בהדי אמצעית, הויא לה כאילו הכא דרה לישתריא בהדי אמצעית. ופריק רב יהודי כגון שנתנה האמצעית עירוב בזו ובזו דלא מכרעא היכא היא דיירה. רב ששת אמר אפי' תימא שנתנו עירובן אחת מהן באמצעית וכגון שנתנו בו

מחיצה של ברזל נמי עיילי בה מיא. מתתאי דהא סתם מחיצה י' טפחים היא ולא מטיא עד קרקעית המים ואפילו מגעת לקרקעית המים אי אפשר שלא יכנסו המים מתחתיה: אלא משום. הכי מחייך עליה: דקל הוא שהקילו חכמים במים. במחיצה כל דהו ובלבד שיהא בה י' מהניא בה ואע"ג דעיילי בה מיא מעילאי ומתתאי: כדבעא מיניה רבי טבלא כו'. וכי היכי דמחיצה תלויה מהניא מחיצת הקנים נמי מהניא דמה לי מיערבי מיא מתתאי מה לי מיערבי בין קנה לחברו: איינו אגא קמא. ר' יהודה דאמר [מה.] לאיזה רוח שירלה יש לו ד' אמות היינו תגא קמא רבנן דפליגי עליה דר' יוחנן בן נורי: שמונה על שמונה לילא ביינייהו. דלרבנן סברי ד' לכל לדדין היינו שמונה על שמונה ור' יהודה סבר לחד רוח ותו לא כדקתני ומודה ר' יהודה לר' אליעזר שאם בירר לו שתים לכאן ושתים לכאן שאין יכול לחזור בו וכן אם בירר מרבעתן לרוח אחת: מחלוקת. דר' מאיר דשרי שמונה על שמונה להילוך: לרבי יהודה מצומצמות ולרבי מאיר גדולות דפישוט ידיים ורגלים יותר מאמה הוא: באמה דידיה. אינ לפי מה שגופו ארוך יש לו ד' אמות באמתו האורכה: של קדש. לכל אדם אמות שוה של ו' טפחים ביונים למידת שתי אמות שהיו בשושן הבירה[ה] שנעשו למידת אמתו של משה: גבי יש שאמרו. משנה היא [ו] במס' כלים (פ' י"ז משנה י"ח) יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם מלא קומתו מנחה מלא חפניו קטרת מלא לוגמיו ביום הכפורים ובמזון שתי סעודות לעירוב וליתני נמי ד' אמות ליולא חוץ לתחום: אי הוה דייקינן רוחי הא'. בכולי הש"ס לא הוי מלינו לתרוצי כל דיוקי ולא הוה תנינן: משום דאיכא נגם באיבריו. שגופו ביונוי ואמתו קלרה ולא סגי ליה באמה דידיה ובעי למיתב ליה באמה של קדש: היו שנים כו'. מתניתין פרישנא לעיל[ו]: מאי שנא הסם דפליגיהו. דאמרו רבנן לקמן[ז] בשמעתין שלשתן אסורין לטלטל זו עם זו: אושי דיורין. דיורי האלרות רגים ולא ידעי כולן להזהר ואתו לטלטולי כלים ששבתו בחילונה לתוך חילונה אחרת דרך אמצעית: הכא. גבי ג' אנשים יכולין החילונים ליזהר דהא מועטין מינהו ולא אושי: שתים החילונות אסורות זו עם זו. כלים ששבתו בזו אסור להכניס לזו דרך אמצעית שנמצא שילאו מרשותן לרשות האסור להן: ה"ג אמאי כיון דערבי חילונות בהדי אמצעית הוו להו חדא. [ח] (ולישתרו כולם דדמי כמאן דדיירי התם דומיא דבני חצר שעירבו ויהבי כולהו עירובן בבית אחד דדמו כאילו דרו כולהו באותו בית ואנר דההוא בית הויא ומשתרי בה הכא נמי דמו כמאן דדיירי כולהו במצר אמצעית שזהו משפט עירובי חצירות סתם חצר יש בה בתים הרבה וצריכות בני הבתים לערב יחד לפי שהבית מיוחד לכל אחד והחצר רשות כולן ואסור להוציא מרשות לרשות דהיינו מן הבתים לחצר בלא עירוב ומניחים אותו באחד מן הבתים וכשהחצר פתוחה לחצר אחרת ורוצין לעשותן רשות אחת נוטלין העירוב שנתן מן הבתים ונותנין אותו באחד מבתי חצר אחרת: ולי הדרה אמצעית ועירבה בהדי אידך אליאוסה דחילונה עבדה לא גרסינן הכא עד לקמן [ע"ב]: שנתנה אמצעית עירובה בזו וכזו. דדמיא אמצעית כאילו דרה בהן ואין דיורי חילונות באמצעית למימרא דכי הדדי נינהו: בשני

מחיצה של ברזל להפסיקו מחייך עליה ר' יוסי בר' חנינא מאי טעמא קא מחייך אילימא משום דתני לה כר' יוחנן בן נורי לחומרא ואיהו סבירא ליה כרבנן לקולא ומשום דסבר לקולא מאן דתני לחומרא מחייך עלה אלא משום [ט] דתניא נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם ודלמא במכונסין אלא משום דקתני צריך מחיצה של ברזל להפסיקו ומאי שנא קנים דלא דעיילי בהו מיא של ברזל נמי עיילי בהו מיא ודילמא [י] צריך ואין לו תקנה קאמר אלא משום דקל הוא שהקילו חכמים במים כדרבי טבלא [יא] דבעא מיניה רבי טבלא מרב מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה א"ל אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקילו חכמים במים: וחכ"א אין לו אלא ארבע וכו': רבי יהודה היינו ת"ק אמר רבא שמונה על שמונה איכא בינייהו תנ"ה יש לו שמונה על שמונה דברי ר"מ ואמר רבא [א] מחלוקת להלך אבל לטלטל דברי הכל ארבע אמות אין טפי לא והני ד' אמות היכא כתיבא כדתניא [1] שבו איש תחתיו כתחתיו [וכמה תחתיו] גופו שלש אמות ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר גופו שלש אמות ואמה כדי שיטול חפץ מתחת מרגלותיו ומניח תחת מראשותיו מאי ביניהו איכא בינייהו ארבע אמות מצומצמות אמר ליה רב משרשיא לבריה כי עיילת לקמיה דרב פפא בעי מיניה ארבע אמות שאמרו באמה דידיה יהבינן ליה או באמה של קדש יהבינן ליה אם אמר לך אמות של קדש יהבינן ליה עוג מלך הבשן מה תהא עליו ואם אמר לך באמה דידיה יהבינן ליה אימא ליה מאי טעמא לא קתני לה גבי [ב] יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם כי אתא לקמיה דרב פפא א"ל אי דייקינן כולא האי לא הוי תנינן [ג] לעולם באמה דידיה יהבינן ליה ודקא קשיא לך מאי טעמא לא קתני גבי יש שאמרו דלא פסיקא ליה משום דאיכא נגם באבריו: היו שנים מקצת אמותיו של זה וכו': למה ליה למימר למה הדבר דומה הכי קאמר להו רבי שמעון לרבנן מכדי למה הדבר דומה לשלש חצירות התם דפליגיתו ומ"ש הכא דלא פליגיתו ורבנן התם אושי דיורין הכא לא אושי דיורין: [ג] ושתים החיצונות כו': ואמאי כיון דערבי להו חיצונות בהדי אמצעית הויא להו חדא אמר רב יהודה [ד] כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו ורב ששת אמר אפילו תימא שנתנו עירובן באמצעית [ה] כגון שנתנוהו בשני

רבי יהודה היינו **תנא קמא.** ומ"ת דילמא ר' אליעזר ור' יהודה לא פליגי אתגא קמא אלא לפרושי מלתיה קאתו וכן מצינו פרק כ"ג (סנהדרין דף כח.) [ב] גבי לא ירבה לו נשים ובריש מתני' בריש חזקת הבתים (ב"ב דף כח.) ואומר ר"י דע"כ ר' אליעזר לא מפרש מילתיה דתגא קמא אלא פליג עליה דהא ת"ק קאי אר' יוחנן בן נורי דאמר יש לו אלפים אמה לכל רוח ולא הוי באמצעיתו הכי נמי ד' אמות לת"ק ות"ת ת"ל מאי פריך היינו ת"ק כיון דתגא קמא אר' יוחנן בן נורי קאי ויש לו ד' אמות לכל רוח וי"ל דסבר המקשה אע"ג דאלפים לרבי יוחנן [ג] הוי לכל רוח דהוו ד' אלפים על ד' אלפים ד' אמות דת"ק הוו ד' אמות בין הכל דומיא דטלטול אדבע אמות ברשות הרבים דהוי פי' ד' אמות לכל רוח שילא כמו שאמר ר' יהודה לכך פריך היינו ת"ק ור"ח גרים חכמים היינו ת"ק פי' ת"ק דרש פרקין דמי שהוליאוהו נכרים אין לו אלא ד' אמות ואע"ג דאינם מענין אחד מ"מ פריך דחכמים דפליגי אר' יוחנן בן נורי לא היה להם להזכיר ד' אמות אלא אין לו אלפים ומסתמא דיש [ג] לו ד' אמות לכל רוח: **גופו ג' אמות.** ומ"ת אמאי בעינן גבי היזק דאייה מחילה ד' אמות בהשותפין (ב"ב דף ג:) וי"ל דפעמים שיש גבשושית סמוך לכותל ופעמים נמי שמגביה עקיבו ועומד על אצבעות רגליו ועוד הא דאמר הכא גופו ג' אמות היינו אלא דאשו וכן משמע בהמצניע (שבת דף לב.) דאמר המוציא משוי למעלה מיו"ד חייב שכן משא בני קהת דאמר מר אהרן תשעה וכפרת טפח וגמירי כל טונא דמידלי במוטה תילתא מלעיל ותרתי תילתי מלתתא אישתכח דלמעלה מי' הוה קאי [ד] ובכתף היו נושאים אותו ודל מי"ח טפחים ב' תילתי דאהרן וכפרת היינו ששה וב' שליש טפח ונשתיירו עד הקרקע י"ל טפחים ושליש אבל אם אדם עם דאשו רק י"ח טפחים יגיע האהרן עד למטה מיו"ד דראשו ונאחר מחזיק יותר מטפח ושליש וגבי כוכין בעינן נמי ד' אמות בפרק המוכר פירות (ב"ב דף ק:) היינו עם דאשו ועובי דפי האהרן ושיעור מקום דהוי אמה על אמה ברום שלש אמות לאו משום שלא יהא גובה האדם יותר מג' אמות אלא משנכנס במים המים עולין וגם קצת יכרכו דאשו והא דכתיב בתרגום מגילת אסתר פרשנדתא איסטליב על תלת אמין וכן כולם התם קטועי דאשי הוו [ו]:

ופתוחות לרה"ר. דאי לאו הכי אותם שיש להם דריסת הרגל על חצירתה אוסרת עליה: אבל

מד א ב מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין לא סוס וטש"ע ס"ח סי' שמט סעיף ח ומי' שלו סעיף ח:

מה ג ד ה מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה כג טור ש"ע ס"ח סי' שעח סעיף ח:

תורה אור השלם

1. רְאוּ כִּי יְיָ נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת עַל כֵּן הוּא נֹתֵן לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמָיִם שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:

שמות טז כט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה גבי יש אמרו משנה היא. נ"ב לעיל דף ל ע"ב מייתי לה תלמודא: (ב) תוס' ד"ה רבי יהודה וכו' דאלפים דרבי יוחנן ב"נ הוו לכל רוח דהיינו ד' אלפים: (ג) בא"ד ומסתמא דיש להם ד"א ומשני דהכא ארבע אמות לכל רוח: (ד) ד"ה גופו וכו' דבכתף היו טפחים:

מוסף רש"י

נהרות המושכין. היינו סתם נהרות שיש להם משך להלאה ממקום מקור נביעתן, ומעיינות הנובעין. ואין יוצאין מגומות נביעתן לימשך הלאה, הרי הן כרגלי כל אדם. אין להם שום שביתה לא במקומן ולא כרגלי הבעלים ולא כרגלי הממגלן, אלא כל אדם מוליכן ברגליו, דכל מידי דנייד לית ליה שביתה (ביצה לט.) ואפילו הן של ימיל אינן כרגליו (לעיל מז.) ואע"פ שאם מחוץ לתחום כל אדם מוליכן למקום שעירב לו ליל (שבת קכא:). **מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה.** שדרך להיות בה מחיצות שנפלו מחמיכן וקיימות מלמעלה ותלויות, מהו שתתיר לטלטל בחורבה שלא תהא כפרוצה לרה"ר (שבת קא.). **אלא במים.** כגון גזחטרא שהיא למעלה מן הים דתנן (לקמן פז:) דשושה מחילה תלויה וממגלא, וכן כור שבין שתי תלות ומלקו במחילה תלויה מלמעלה, ממגלא זה מכאן וזה מכאן, ואע"פ שלא עירבו (שבת קא:). **הכל לפי מה שהוא אדם.** ואין שיעורן שוה בכל (לעיל ל:).

רבינו חננאל

מחיצה של ברזל להתיר המים, חציין לתחום זה וחציין לתחום זה. מחיך עלה ר' יוסי בר' חנינא. ואמרינן אמאי מחיך אי נימא משום דר' חייא סבר לה כר' יוחנ' בן נורי דאמר חפצי הפקר קונין שביתה, והני מיא קנו שביתה. ור' יוסי סבירא ליה לקולא. כל דמתנא להו לחומרא אחיך עליה. אלא אמאי מחיך משום הא דתניא בהדיא נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם. ודילמא מיא דבחורב שבין שני תחומי שבת מכונסין הוו, ומשום הכי תני דקנו שביתה. אלא למה הוה מחיך משום דא' צריך מחיצה של ברזל, ואנן קיימא לן שהקילו חכמים על המים דאפילו תלויה מחיצה מתרת. **מתני' וחכמ' או' אין לו אלא ארבע אמות.** ואקשינן היינו תנא קמא דתנן מי שהוציאוהו גוים או רוח רעה אין לו אלא ארבע אמות, ש"מ דכל השבת שלא לדעת אין לו אלא ארבע אמות. ופריק רבא שמונה על שמונה איכא בינייהו. והכין הוא בונכא דמתני'

אבל בשני בתים לא. והא דלא מוקי לה רב יהודה כרב ששת לאו דקסבר דאפילו בשני בתים הוי עירוב נב"ה דהא אפילו כלים קאמר רב יהודה לקמן [ג] דחולק עירובו אינו עירוב דעד כאן לא קאמרי ב"ה אלא דמלי' למנא ואייתר והא דלא מוקי כרב ששת משום דפריך בסמוך לרב ששת דנהוי כחמשה ששרויין בחצר אחת וקסבר דאמר דיורין להחמיר:

לרב יהודה דאמר כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו וכו'. לרב ששת לא שייך למיפרך הכי דכיון שנתנו עירובן באמצעית ולא נתנו עירובן יחד אלא בשני בתים גלי אדעתייהו דלא ניחא להו לחילונות להשתתף ביחד אבל כשנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו ליכא גלוי דעתייהו התם כולי האי אי נמי לרב יהודה כיון שנתנה עירובה בזו ובזו נעשה כאלו דרה בחילונות בבתיהם ונעשית לכל אחת ואחת להיות שלוחה ולרב ששת אין האמצעית נעשית שליח דאדרבה כולן דיירין בה:

יאמרו דיורין להחמיר. והא דאמר בפרק הדר (לקמן דף סו:) נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות משום דלא מלי מבטל לפנימית דליכא חילונה דאסרי עלייהו שאני התם דפשעה:

רשות אחת משתמשת לשתי רשויו' ואין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת. כן גרס הקונטרס ומפרש הקונטר' שהחילונות משתמשות באמצעית ופי' משתמשות כמו משמשת אבל אמצעית אסורה בשתיהן דזו משכתה לכאן וזו משכתה לכאן וב' דירות לא יהבינן לה כיון דחילונות לא עירבו יחד רשויות חלוקות הן והא דקאמר שמואל אף זו דברי ר"ש פי' דר"ש דווקא בענין זה התיר והא דקאמר ואזדא שמואל לטעמיה משום דסבירא ליה הלכה כדברי המיקל בעירוב ואי סבירא ליה כרב דאמר באמצעית נמי שרי לר"ש בשתיהן לא היה אומר עירבה עם שתיהן אסורה עם שתיהן וקשה דלפי' היה לו ליגרוס משמשות שב' רשויות משתמשות בה ועוד קשה דקאמרינן לעיל [ע"ל] דה"ק להו ר"ש לרבנן מ"ש גבי חצירות דפליגיתו כו' ולרב מה ענין זה לזה והא רבנן לא גזרו כלל דהא שרו חילונות באמצעית ומאי קמשני נמי התם לוושא דיורין ועוד דלא שמעינן ליה לשמואל בשום מקום דקאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב אלא ריב"ל הוא דקאמר הכי לעיל ואדרבה שמואל הוא דאית ליה בפרק חלון (לקמן דף פח.): כל מקום שאמר רבי יהודה בעירוב הלכה כמותו ובר פלוגתא דר"ש דהכא היינו ר' יהודה כדאמר לעיל ומיהו בהא י"ל כיון דלא מזכר כאן ר' יהודה בפי' ליתא

(ג) בהיא כללא דפסיק שמואל לקמן ד) אלא היכא שמזכר בהדיא ועוד לשון אף לא אמי שפיר כמו שהקשה בעצמו דהוי עדיף טפי אי לא הוה תני אף דבהאי לישנא איכא למטעי דמשמע דתרוייהו שרי ועוד לפי' נחלקו רב ושמואל בפירוש לשון המשנה שהיא מותרת עמהן והן מותרות עמה לכן נראה לר"ת דרשות אחת משתמשת לב' רשויות דאמצעית משתמשת בחילונה דליכא למיגזר (בחילונה) כולי האי שתוליא האמצעית כלי החילונה מזו לזו אבל החילונות אסורות עם האמצעית דילמא אתי להחליף כלים ששבתו בחילונה זו לחילונה זו אבל אין לפרש טעמא דרבנן דחילונות אסורות באמצעית משום דחילונות אוסרות זו על זו כיון דלא עירבו יחד או משום הכי אסורות החילונות באמצעית משום דאין דיורי חילונות באמצעית אבל אמצעית משמש בחילונות דעירובה מרגלתה בשתיהן ורב יהודה לטעמיה דמוקי לעיל כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו דא"כ לא הוי אתי שפיר הא דאמר ר"ש לרבנן מ"ש התם דפליגיתו אלא ודאי טעמא משום דגזרינן וקאמר שמואל דאף זו דברי ר' שמעון דשרי חילונות ואמצעית זו בזו אבל לרבנן שלשתן אסורות והשתא הוי שמואל לטעמיה דאמר עירבה עם שתיהן אסורה עם שתיהן כרבנן דאמרי שלשתן אסורות דהיינו ר' יהודה ושמואל פסיק כר' יהודה בעירוב אבל לרב אינה אסורה עם שתיהן דאפילו לרבנן שרי לאמצעית להשתמש עמהן וקשה למהר"י דאסורה עם שתיהן משמע אבל הם מותרין עמה מדלא קתני אוסרת על שתיהן כמו בפיפא אע"ג דאיכא למימר דאשמעינן דאסורה עם שתיהן אע"ג דליכא למיגזר כולי האי וכ"ש דהם אסורות עמה דאיכא למיגזר טפי ומ"מ כיון דלא מתסרי להשתמש יחד אלא משום גזירה אינה אוסרת על שתיהן מכל מקום כיון דלא קאמר עירבה עם שתיהן אינה אוסרת על שתיהן דהוה משמע וכולן אסורות זו עם זו אלא נקט אסורה עם שתיהן משמע ודאי דאבל הם מותרין עמה ועוד קשה דבפרק כל גגות (לקמן דף לא.) אמר שמואל הלכה כר' שמעון דאמר גגות חצירות וקרפיפות רשות אחד הן לכלים ששבתו בתוכן בין עירבו בין לא עירבו משום דרבי שמעון לטעמיה דהכא לא גזר ונראה לפרש דהא דקאמר שמואל לרבנן שלשתן אסורות הוי מתרי טעמי חילונות באמצעית משום גזירה שמא יוליכו כלי חילונה זו לחילונה אחרת ואמצעית בחילונות ליכא למיגזר שמא תוליך האמצעית כלי חילונה זו לאחרת דסתמא דמילתא כי משתמש חיים במאני דידיה קמשתמש ולא במאני דחבריה כדמפרש לקמן (דף עד.) גבי שתי חצירות ומחובר אחת ביניהן ואי משום שלא יוליכו [בני] החילונות כליהן באמצעית הא ליכא למגזר דהוי גזירה לגזירה אלא טעמא דאסורה האמצעית בחילונות שזו משכתה לכאן וזו לכאן ור"ש פליג אתרוייהו והשתא הוי שמואל לטעמיה דפסיק לקמן כר' יהודה בעירוב ולכך קאמר אסורה עם שתיהן כרבנן דהיינו ר' יהודה וטעמא משום דזו משכתא' לכאן וזו לכאן כדפרישית אבל הם מותרות עמה דבהא סבר כר"ש דלא גזר וכדפסק בפרק כל גגות דהלכה כר"ש דבין עירבו ובין לא עירבו לא גזר:

בשני בתים. כדתניא חמשה שגיבו עירובן כו'. עד כאן לא אמרי בית הילל דהוי עירוב אלא בשני כלים בבית אחת, דבית אחת מצרפן אבל בשני בתים דברי הכל [אינו] עירוב. ואמרינן לר' יהודה' קשיא דדחי שנתנה האמצעית בעירוב בזו ובזו, אמאי כיון שעירבה האמצעית בהדי חדא מן החיצונות הויא להו תרוייהו חדא רשותא כי הדרא מערבא בהדי אידך שליחותא קא עבדא. ולרב ששת נמי קשיא כיון שחלקה ונתנוהו בשני בתים מכל מקום הוויין להו כשני בתים, ניהוי כחמשה ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב דאסרי אהדדי. ופרקינן לרב יהודה לא קשיא כגון דמערבא (ב)אמצעית בהדי חיצונה ולא אזלא הא חיצונה בהדה גלאי דעתא דבהדי אמצעית לחודה היא דניחא לה לערובי, אבל בהדי אידך חיצונה לא, לפיכך לא אמרינן שליחותא קא עבדא. לרב ששת נמי לא קשיא אם באו הללו שלשה אמות של זה בתוך שלשה של זה מותרין החיצונין והקילו עליהן משום דאוושא דיורין כמו שאמרנו, נחמיר עליהן כמו שחמשה ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב כולם אסורין שיהו גם אילו אסורין, אם חשבנום כחצר אחת להקל נחשבם כחצר אחת להחמיר. אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר' שמעון. כי שתים החיצונות אסורות. אבל חכמים אומרים רשות אחת משתמש עם שתי רשויות, ואין שתי רשויות משתמשות עם רשות אחת. ושמואל אמר לדברי חכמים שלשתן אסורות.

בשני בתים כמאן כבית שמאי דתניא (ו) חמשה שגבו את עירובן ונתנוהו בשני כלים בית שמאי אומרים אין עירובן עירוב ובית הלל אומרים עירובן עירוב אפילו תימא בית הלל עד כאן לא קאמרי בית הלל התם אלא בשני כלים בבית אחד אבל בשני בתים לא א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי לרב יהודה קשיא ולרב ששת קשיא לרב יהודה קשיא דאמר כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו וכיון דעירבה אמצעית בהדי חיצונה הויא ליה חדא וכי הדרה וערבה בהדי אידך שליחותה עבדה ולרב ששת קשיא תיהוי כחמשה ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב דאסרי אהדדי א"ל רב אשי לא לרב יהודה קשיא ולא לרב ששת קשיא לרב יהודה ל"ק כיון דעירבה לה אמצעית בהדי חיצונה ושתים חיצונות בהדי הדדי לא עירבו גליא דעתיה דבהא ניחא ליה ובהא לא ניחא ליה ולרב ששת לא קשיא אם אמרו דיורין להקל יאמרו דיורין להחמיר אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר' שמעון אבל חכמים אומרים רשות אחת (ח) משמשת לשתי רשויות אבל לא שתי רשויות משמשות לרשות אחת כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי אף

בשני בתים. דהשתא לא מיחברן חילונות בהדדי: **חמשה שגבו עירובן.** שהיו דרין בחצר אחת וגבו מכל אחד את עירובו להמיר את חצירן להוליא מבתיהן לחצר: **בשני כלים.** בבית אחד: הכי גרסינן **דעירבה אמצעית בהדי חילונה הויא לה חדא וכי הדר' עירבה בהדי אידך שליחותה עבדה.** שליחותה דחילונה עבדה ואשתכח דכולהו כי הדדי עירבו וכולהו לישתרין. ולא גרסינן ואידך מיהא לישתרי ואית דגרסי לה ומפרשי חילונה שעירבה עמה מיהא תישתרי בחילונה האחרת וזו תיאסר בה ואי אפשר לומר כן דכיון דשליחותה עבדה הוו להו כולהו חדא רשותא וכולהו שריין: **לרב ששת קשיא.** כיון דנתנו שתיהן עירובן באמצעית העירוב מבית דיוריהן לתוכה והוו להו כאילו דרין כולן באמצעית וכיון דעירובן נתון בשני בתים נמצא שלא עירבו שתים החילונות זו עם זו והוי כחמשה ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב עם כולן יחד דכל החצר אסורה ואפילו עירב עם אחד מהן דהא גבי חמשה (ט) דחצר אחת תניא לעיל בבית הלל דבשני כלים הוא דהוי עירוב אבל בשני בתים לא ואע"פ שעירבו השנים יחד לעצמן והשלשה לעצמן והכא נמי כיון דלא מצטרפי דקתני שתים החילונות אסורות זו עם זו אמצעית גופה תיתסר בדילה שכולן אוסרין עליה: **אם אמרו דיורין.** של זו בזו ע"י העירוב להקל להתירן יחד יאמרו שהעירוב מבית הדיורין לתוכה כדי לאסור עליה הא לא דיירי ממש בגוה דליבעי עירובן בבית אחד הלכך אע"ג דחילונים לא עירבו אהדדי חילון ואמצעי מיהא מצטרפי ולא אסרי אהדדי: **זו דברי רבי שמעון.** דהיא מותרת עמהן והן עמה: **אבל חכמים אומרים.** דלא שנא נתנו שתיהן עירובן באמצעית לא שנא נתנה אמצעית עירובן (י) בזו ובזו היא אסורה עמהן והן מותרין עמה: **רשות אחת משמשת לשתי רשויות.** כלים ששבתו בחילונות מותרות באמצעית דהא החילונות לא עירבו אלא עם זו ואין רשות אחרת מושכתן לצד אחר: **ואין ב' רשויות משמשות לרשות אחת.** דכיון דשתי חילונות לא עירבו יחד לעשות רשות אחת אלא רשויות חלוקות הן ואין כח באמצעית להשתמש לא בזו ולא בזו דזו מושכתה לכאן וזו מושכתה לכאן ושני דיורין לא יהבינן לה ודמיא כאילו היא מהך חצר החילונה שלא עירבה בהדי אידך חילונה ואוסרתה וכן נמי כי אזלא לאידך חצר דעירבה נמי בהדה אוסרתה אידך חילונה אבל היכא דעירבו שלשתן הוו כולהו חדא רשותא:

אף

(ד) [לקמן מט. ע"ש], (ה) בס"ד: עירובה, (ו) [דף מט.], (ז) [מט. ע"ש],

הגהות הב"ח

(ח) גב' רשות אחת משתמשת לשתי וכו' ב' רשויות משתמשות לרשות: (ט) רש"י ד"ה לרב ששת וכו' חמשה בחצר: (י) תוס' ד"ה רשות וכו' בפי' ליתא להחיא כללא:

אף זו דברי ר' שמעון. אפילו להשתמש שתיהן עמה ר' שמעון הוא דשרי דהא אפילו אמצעית בשתיהן נמי שרי אבל לרבנן פליגי בכולה ואמרו שלשתן אסורין זו עם זו. ל"א אף זו דברי ר"ש ר' שמעון גופיה לא שרי אלא חילונות באמצעית וקשיא לי הא תנן במתניתין [מה:] היא מותרת עמהן ועוד מאי אף הכי איבעי ליה למימר זו דברי ר"ש אף משמע דבתרוייהו שרי. ולשון אחרון זה שמעתי וכן עיקר והיא מותרת עמהן דמתניתין מתרץ לך שמואל דבהיתר שימוש שבאמצעית קאמר דומיא דהוא מותר עמהן דרישא ואיידי דתנא רישא הוא מותר עמהן תני נמי סיפא ואף זו הכי משמע אף ר' שמעון המיקל אוסר בזו דאין אמצעית מותרת בחילונות אף איסור זה ר"ש נמי אמרו כרבנן. ואלישנא קמא קשיא מאי ואודא שמואל לטעמיה אי נמי הוה אמר כרב הוה מצי נמי למימר לרבנן עירבה עם שתיהן אסורה עם שתיהן דאין ב' רשויות משתמשות לרשות אחת: **תניא כוותיה דשמואל.** דאפילו ר"ש לא התיר אמצעית בחילונות כדקתני זו מביאה מתוך ביתה כו' ואילו אמצעית בחילונות לא קאמר: **ואודא שמואל לטעמיה** דאמר אף לר"ש אין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת: **למה הדבר דומה.** לשלשה ששבתו בדרך קאי: **זו מביאה.** באמצעית ואוכלת וזו מביאה באמצעית ואוכלת: **אלא שבין שני מבואות.** פתוחה לשניהן: **ר"ג עירבה עם שניהן אסורה עם שניהן.** אפילו לרבי שמעון והיינו שמואל לטעמיה דאמר שמואל[ד] הלכה כדברי המיקל בעירוב ואי הוה שרי ר"ש בהא לא הוה אמר שמואל אסורה עם שניהן: **לא עירבה עם שניהן. לא עירבה לא עם זו ולא עם זו: אוסרת על שניהן.** מלהוציא מחצרותיהן למבוי וכגון שרגילה כל ימות החול לצאת ולבא בשניהן דרך פתחים דריסת הרגל שיש לה אוסרתן כדמפרש דאי לא הויא רגילה אלא בחד לא אסרה אאידך ואע"ג דרגילה עם שניהן זו היא תקנתה מערבת עם האחד וגליא דעתה שנסתלקה מן האחר ומותר האחד לעצמו: **היכא באחד רגילה.** לצאת ולבא כל שעה ובאחד אינה רגילה ולא עירבה לא עם זו ולא עם זו זה שרגילה בו אסור שאחר זו אוסרת עליו דמייניה הוא והרי לא עירבה והאחר מותר שאינה

אף זו דברי ר' שמעון אבל חכמים אומרים שלשתן אסורות תניא כוותיה דרב יהודה אליבא דשמואל א"ר שמעון למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרה"ר עירבו שתים עם האמצעית זו מביאה מתוך ביתה ואוכלת וזו מביאה מתוך ביתה ואוכלת זו מחזרת מותרה לתוך ביתה וזו מחזרת מותרה לתוך ביתה אבל חכמים אומרים שלשתן אסורות ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל חצר שבין שני מבואות עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם אבל חכמים אומרים שלשתן אסורות ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל חצר שבין שני מבואות עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם. דאמרי שלשתן אסורות זו עם זו. לא עירבה עם שניהם אוסרת על שניהם. במבוי אחד רגילה לערב עמו ובאחד אין רגילה, המבוי שהיא רגילה לערב עמו אסור, והאחד שאינה רגילה עמו מותר. ואם חזרה חצר זו ועירבה עם מי שלא היתה רגילה לערב עמו, הותר המבוי שהיתה רגילה בו שכבר סילקה עצמה מן המבוי הזה וחזרה על האחר. ואם עירבו בני המבוי שהיתה רגילה חצר זו לערב עמהן, וזו החצר לא עירבה עמהן ולא עם בני מבוי האחר, וגם בני אותו מבוי אפי' לעצמם לא עירבו, דוחין זו החצר שלא עירבה עמהן אצל המבוי שלא עירב ואומרים שמכלל אותו מבוי הוא, שבני אותו מבוי אין מפסידין כלום, דבלא זו נמי אסורין הן דהא לא עירבו. כי מצטרפא בהדייהו למשרא בני המבוי שהיתה רגילה

זו מביאה מתוך ביתה ואוכלת. לפ"ה דווקא נקט אבל אמצעית בחילונות לא ולר"ת איכא למימר דלרבותא נקט דכ"ש אמצעית בחילונות דליכא למגזר כולי האי ולפי' מהר"י נקט הא משום דמהא פריך לרבנן מאי שנא התם דפליגיתו וגזרתו והכא לא גזרתו מכדי למה הדבר דומה כו':

עירוב משום קנין. פירוש דבהאי פת מיקני רשות להדדי אע"ג דפירי לא עבדי חליפין מ"מ קנו בתורת דמיס וא"ת והתנן לקמן בהדר (דף עא.) בעל הבית שהיה שותף לשכיניו לזה בין ולזה בשמן אין לריך לערב ואמר בהדר (דף עג:) נמי בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם היום סומכין על הפת שעל השולחן משום עירוב ולמ"ד משום דירה אתי שפיר וי"ל דכיון שיש קירוב דעת ביניהן עשאוה חכמים כאילו הקנו זה לזה: **מפני שאינה מצויה.** ובשאר דבריס נמי אין מערבין עירובי חצירות אלא בפת דשכיח טפי וגבי שיתוף הקילו שלא להלריך פת ושרי בשאר דבריס דשכיחי קלת אבל במעה דלא שכיח כלל לא: **איכא** בינייהו כלים ופחות משוה פרוטה. דלמ"ד משום קנין אין מערבין בפחות משוה פרוטה אע"ג דאיכא מזון ב' סעודות וא"ת וכי איכא שוה פרוטה להוי עירוב אע"ג דליכא מזון ב' סעודות דהא אפילו בכלי הוי עירוב למ"ד משום קנין אם כן מה לריך ב' סעודות וי"ל כשמפרש ועושה דרך קנין לא בעי חזי לאכילה וקונה אפילו בכלי אבל בסתם כמו שרגילין לערב שאין מפרשין ומדקדקין לעשות דרך קנין בעי נמי שיהא בו חשיבות אוכל: וקטן

ואייתר אבל היכא דפליגיה מיפלג לא ותרתי למה לי צריכי דאי אשמעינן התם משום דקפיד אבל הכא אימא לא ואי אשמעינן הכא משום דפליגיה מיפלג אבל התם אימא לא צריכא אמר ליה ר' אבא לרב יהודה בבי מעצרתא דבי רב זכאי מי אמר שמואל החולק את עירובו אינו עירוב והאמר שמואל בית שמניחין בו עירוב אינו צריך ליתן את הפת מ"ט לאו משום דאמר רבין דמנח בסלא כמאן דמנח הכא דמי ה"נ כיון דמנח בסלא כמאן דמנח הכא דמי א"ל התם אע"פ שאין פת מ"ט דכולהו הכא דיירי אמר שמואל עירוב משום קנין וא"ת מפני מה אין קונין במעה מפני שאינה מצויה בערבי שבתות היכא דעירב מיהו לקני גזירה שמא יאמרו מעה עיקר וזמנין דלא שכיח מעה ולא אתי לאיערובי בפת דאתי עירוב לאיקלקולי רבה אמר ח עירוב משום דירה מאי בינייהו איכא בינייהו כלי ופחות משוה פרוטה וקטן

הימנו: הוסר רגילה לעצמו. דהא סלקא נפשה מיניה: **וזה שאינה רגילה בו לא עירב. אפילו בפני עצמו: והיא נמי לא עירבה.** לא עם זה ולא עם זה: **דוחין אותה אצל שאינה רגילה.** שלא לאסור על זה שעירב הואיל והאי לא מפסדא מידי דהא לא עירב: **מדה סדום.** דאפילו מידי[ה] דלא חסר ביה לא מהני לאחריה דחינן ליה גביה: **מדה סדום.** שלי שלי[ו]: **המקפיד על עירובו.** אם יאכל אחד מבני חבורה את הפת שנתן הוא: **עירוב שמו.** שיהו כולן מעורבין ומרוצין בו שלא יימהה זה בחברו אלא שותפות נוחה ועריבה: **אנשי ורדינא.** ליקנין היו: **החולק.** בשני כלים אינו עירוב משום האי טעמא גופיה דמה שמו עירוב שמו: **דמנח למנא וא"ייתר.** שלא יכול הכלי להחזיק כל העירוב ולא חילקו מדעת וכי קאמר שמואל כגון שחילקו מדעת: **ופרחי למה לי.** לשמואל הואיל ותרוייהו חד טעמא דקפיד וחולק: **דמיפלג פליגיה.** ובטל שמיה דעירוב משמע מעורב: **שמניחין בו עירוב.** ארבעה שגבו עירובן ונתנוהו בבית חמישי אין לריך להניח שם פיתו: **לאו משום דכיון דמנח ליה.** לבעל הבית ריפתא בסלא דידיה שהוא אוכל ממנו כמאן דמנח בכלי עם העירוב דמי: **דכולהו הכא דיירי.** משום פיתן הויא להו דירתן וכ"ש בעל הבית שהוא דר שם ממש בתוכו ואפילו אין לו פת בכל הבית שפיר דמי: **עירוב.** שהוא מצרפן טעמא משום קנין שמקנה להו בעל הבית רשותו ונמצאו כולם בעליס בבית זה שהעירוב מונח בו וכל חצר משועבדת לרשותם זו ואחת היא: **ומפני מה אין מערבין במעה.** ליתן כל אחד ואחד מעה ומעותיו יקנו לו רשות חבירו: **לאיקלקולי.** להשתכח תורת עירוב: **משום דירה.** שדעתו של אדם על פיתו והוו להו כאילו דייריי בההוא בית ואין בחצר זו אלא דירה אחת והרי כל רשות החצר מיוחדת לבית זה: הכי גרסינן **איכא בינייהו כלי ופחות משוה פרוטה וקטן.** למאן דאמר משום קנין יכולין לקנות בסודר כדרך שאר קנין ואין יכולין לקנות בפת שאין בו שוה פרוטה ואפילו הויא מזון ב' סעודות ואין יכול לעשות הקטן שליח לערב עליו עירובי חצירות דלאו בר מקנה ואקנויי הוא ולמ"ד משום דירה לא מהני קנין סודר ומערבין באוכל שאין בו שוה פרוטה וקטן גובה את העירוב דפת משויא להו חדא דירה וקטן לאו מידי עביד: למקוס

מוסף רש"י

מדת סדום. זה הדבר וזה לא חסר (ב"ב יב:) לא היו עושין טובה (כתובות קג.) אין מהנה לאחירו אע"פ שאין חסר בכך כלום (רשב"ם ב"ב נט.) מדת סדום כדתנן (אבות פ"ה מ"י) האומר שלי שלי שלך שלך זו מדה בינונית ויש אומרים זו מדת סדום (רשב"ם ב"ב קסח.). **מאנשי ורדינא.** שם מקום (נדה יט:) אנשים לקנים ולמי עין בממונן היו (ביצה כז.). **חמשה שגבו את עירובן.** שהיו דרין בחלר אחת וגבו מכל אחד את עירובו להתיר את חצירן להוליא מבתיהן לחלר (לעניל מח:). **ונתנוהו בשני כלים.** בבית אחד (שם). **עירוב משום דירה.** דבית שנותנים בו הפת של עירוב הוי כאילו כולן דרין בתוכו ונמצאת כל החלר משתמשת בבית אחד (סוכה ג:).

רבינו חננאל

תניא כשמואל אמר רבי שמעון למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו כו', עד חכמים אומרים שלשתן אסורות. **ואזדא** שמואל לטעמיה דאמר שמואל חצר שבין שני מבואות עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם, כחכמים דאמרי שלשתן אסורות זו עם זו. לא עירבה עם שניהם אוסרת על שניהם. במבוי אחד רגילה לערב עמו ובאחד אין רגילה, המבוי שהיא רגילה לערב עמו אסור, והאחד שאינה רגילה עמו מותר. ואם חזרה חצר זו ועירבה עם מי שלא היתה רגילה לערב עמו, הותר המבוי שהיתה רגילה בו שכבר סילקה עצמה מן המבוי הזה וחזרה על האחר. ואם עירבו בני המבוי שהיתה רגילה חצר זו לערב עמהן, וזו החצר לא עירבה עמהן ולא עם בני מבוי האחר, וגם בני אותו מבוי אפי' לעצמם לא עירבו, דוחין זו החצר שלא עירבה עמהן אצל המבוי שלא עירב ואומרים שמכלל אותו מבוי הוא, שבני אותו מבוי אין מפסידין כלום, דבלא זו נמי אסורין הן דהא לא עירבו. כי מצטרפא בהדייהו למשרא בני המבוי שהיתה רגילה

רבינו חננאל (המשך)

בו שפיר דמי, דכגון זה כופין על מידת סדום. אמר שמואל המקפיד על עירובו. פי' המתקדק שלא יתערב לו עם (אחרון) [אחרים] כדי שלא יקח פחות משלו אינו עירוב. לפי שלא נקרא עירוב אלא שמתערב. ר' חנינא אמר עירובו עירוב אלא שנקרא מאנשי וורדינא. פירוש אנשי וורדאן היו ידועין בציקנות ובצרות עין. אמר רב יהודי אמר ר' שמואל החולק עירובו בשני כלים אפילו לבית הילל אין עירובו עירוב. עד כאן [לא] קאמ' בית הילל דעירובו עירוב אלא היכא דמלייה למנא ואותיר אבל פלגיה הוא (פליג') מיפלג אין עירובו עירוב. ומי אמר שמואל הכי שהחולק לעירובו אינו עירוב, והא אמר שמואל בית שמניחין בו עירוב אין צריך ליתן פת עמהן. מאי טעמא לאו משום דאמרינן פת דמנחא בסלא כמאן דמנחא בהדי עירוב דמי. ושנינן לא הכי קאמר שמואל אין צריך להיות לו פת בבית מאי טעמ' כולהו הכא דיירי, כלומר [כל ה]עירובין קיבצם אצלו בזה הבית, לפיכך הוא אין צריך כלום. אמר שמואל עירוב משום קנין מקום. וא"ת (מה אמר) [מפני מה] אין קונין במעות לפי שאין מצויין בערב שבת. ואקשינן אי הכי אי עירב במעות ליהוי עירוב, אלמא [תנן] הנותן מעה לנחתום כדי שיזכה בעירוב ז) כו'. ודחינן דילמא אתי למימר מעה עיקר וזמנין דליכא מעה ולא מערב בפת. **רבה אמר עירוב משום דירה.** איכא בינייהו שנתן לשכינו כלי שאין בו שוה פרוטה, לשמואל [הוי עירוב] דהא קיניין איתיה בפחות משוה פרוטה. לרבה לא הוי עירוב.

ז) לא זכו לו מעותיו לקנות דף פא ע"א.

מו א ב ג מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה ז ח ט טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ט:

מז ד מיי' שם הלכה ב טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ה:

מח ה ו מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה יא סמג עשין ל טור ש"ע א"ח שם סעיף ד:

מט ז ח מיי' שם הלכה טז טור ש"ע שם סעיף ג:

מט: מי שהוציאוהו פרק רביעי עירובין

וקטן. פ"ה דלמ"ד משום קנין אין קטן יכול לעשות שליח לערב עליו עירובי חצירות דלאו בר קנין הוא וקשה לפי' דלהוי כנשתתפו כמו בעל הבית שנעשה שותף לחבירו ועוד דבפרק בכל מערבין (לעיל דף לח:) אמר רב הונא קטן גובה העירוב ודוחק לומר דפליג ועוד דשמואל גופיה דאמר הכא משום קנין קאמר בפ' התקבל (גיטין דף סד:) דקטן זוכה לאחרים בשיתופי מבואות דרבנן ויש לדחות דהכא בקטן לגמרי והתם נמי מחלק בין קטן גמור ובין שאינו קטן גמור וגראה לר"ת כמו שפר"ח דבבית של קטן מיירי הכא וגראה דהלכה כרבה דאמר עירוב משום דירה בפ' הדר (לקמן דף סו.) קאמר ר' יוחנן זוכר כמערב דמי ומפרש מה מערב בפחות משוה פרוטה וקיימא לן כרבי יוחנן לגבי דשמואל ועוד דהתם מפרש הש"ס הכי ואם כן כך הלכה: **ואמר** שביתתי במקומי זכה. ואומר ר"י דבלא אמירה נמי קני כדאמרינן בפ' בכל מערבין (לעיל דף לח:) אבל ניעור דאי בעי מצי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי ויש לחלק שאני התם שהולך לשם כך על התחום כדי לערב אבל מדפליגי רבנן על רבי יוחנן (ה) בישן משמע דבניעור מודו דקני אע"ג דלא אמר ועיין (דף מה.) תתנן מי שיש בדרך ועמד והרי הוא סמוך לעיר הואיל ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס ומוכח בגמרא דקני שביתה במקומו כעובדא דר' טרפון דקאמר בית המדרש מובלע בתוך תחומו היה והא דנקט ואמר אמו כשאומר שביתתי במקום פלוני או אגב דסיפא העני מערב ברגליו אבל עשיר לא אפי' אמר וכה"ג איכא בשנים אוחזין (ב"מ דף יא.) ראה אותן רצין אחר צדי שבור אחר גוזלות שלא פרחו ואמר זכתה לי שדי זכתה לו והתם נמי אפי' לא אמר קני כדאמר התם בגמ' (ה) גבי ד' אמות דתקינו ליה רבנן לליקנו ואי תקינו ליה רבנן לליקנו כי לא אמר מאי הוי ונקט ואמר משום סיפא שהיה צדי רץ כדרכו אפי' אמר לא אמר כלום: **ואפילו** לתחתיו של אילן לא מצי אזיל. דממקום רגליו עקר דעתיה ותחת האילן נמי לא קנה לכך לא יזוז ממקומו ואם תאמר בפרק בכל מערבין (לעיל דף לה.) גבי נתגלגל חוץ לתחום קאמר ספק הרי זה חמר גמל ויש לו מביתו עד עירובו אלפים ולא אמר ולא יזוז ממקומו (ו) ואומר ר"י דהתם בעומד בעירו לא עקר דעתיה מעירו ודעתו אשם לא יקנה שם שביתה שיהיה לו תחום ביתו: (ז) **מאי** טעמא דרב כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. ושמואל ובריית' דלקמן (ז) דתניא כוותיה אית להו דרבה בעלמא והכא בתחומין הקילו דאין להחמיר בהן דאין לומר דפליגי דהא הכא משמע לכאורה דהילכתא כשמואל מדלמיק לומר אליבא דרב תנא הוא ופליג ומתניתין בפ"ב דקדושין (דף נ:) במקדש אשה ובתה לא מתוקמא אלא אליבא דרבה למאי דפסיק התם דקדושין אינן מסורים לביאה הוו קדושין ועוד י"ל דהכא סבר כיון דאמר שביתתי תחת האילן והשביתה הוי ד' אמות הוי כאילו אמר ליקנו לי ד' מגו תמני ומודה שמואל במפרש ואומר שביתתי תהא בכל ח' אמות שתחת האילן דלא קני ובריית' נמי דלקמן דטעה ועירב בשתי רוחות אע"ג דנתכוון לערב בשתי רוחות כאחת י"ל דכל המערב בשתי רוחות כאחת מסופק הוא בלבו ודעתו אשם לא יקנו לו שביתת שתיהן יקנה באחת מהן להכי הוי עירוב באחת מהן: כל

וקטן אמר ליה אביי לרבה לדידך קשיא ולשמואל קשיא הא תניא (ח) חמשה שגבו את עירובן כשהם מוליכין את עירובן למקום אחר אחד מוליך (ט) לבולן הוא ניהו דקא קני ותו לא הוא ניהו דקא דייר ותו לא אמר ליה לא לדידי קשיא ולא לשמואל קשיא דכולהו קא עביד אמר רבה (י) אמר רב חמא בר גוריא אמר רב (א) הלכה כרבי שמעון: **מתני'** (ב) מי שבא בדרך (ג) וחשכה לו והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו לא אמר כלום שביתתי בעיקרו מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה ומעיקרו ועד ביתו אלפים אמה נמצא מהלך משחשיכה ארבעת אלפים אמה אם אינו מכיר או שאינו בקי בהלכה ואמר שביתתי במקומי (ג) זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח עגולות דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס וחכמים אומרים (ד) מרובעות כטבלא מרובעת כדי שיהיה נשכר לזויות (ה) וזו היא שאמרו העני מערב ברגליו (ו) אמר ר"מ אנו אין לנו אלא עני רבי יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר שלא יצא ויערב ברגליו: **גמ'** מאי לא אמר כלום אמר רב לא אמר כלום כל עיקר דאפילו לתחתיו של אילן לא מצי אזיל ושמואל אמר (ה) לא אמר כלום לביתו אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל ונעשה תחתיו של אילן חמר גמל בא למדוד מן הצפון מודדין לו מן הדרום בא למדוד מן הדרום מודדין לו מן הצפון

למקום אחר. שרגו לערב עם חבר אחרת נותנין בתוכה עירובן זה שגבו להתיר חצירן: **אחד מהן מוליך ע"י כולן.** בשביל כולן ואפי' נתן הוא לבדו פת אחת בשבילן הואיל והוא כבר עירב עם חבריו קונה לצורך כולן: **כו"ש.** דהיא מותרת עמהן והן מותרין עמה: **מתני' מי שבא בדרך והשלה לו גרסינן: והיה מכיר אילן או גדר.** והוא בסוף אלפים ממקום רגליו ומהאילן לביתו אלפים: **ואמר שביתתי תחתיו.** ומשם יהיו לי אלפים דלע"ג דהשתא קדיש יומא (ח) מצי למיזל אלפים עד התם דהוא מקום שביתתו ומשום הכי יש לו אלפים לכאן ואלפים לצד ביתו (ט): **לא אמר כלום.** טעמא מפרש בגמ': **גדר.** חומת אבנים: **אמר שביתתי בעיקרו.** ויודע הוא שמעיקרו ועד ביתו אין יותר מאלפים קנה לו שביתה בעיקרו הואיל וסיים את מקומו ואותה שביתה קונה לו אלפים לצד רגליו ואלפים לצד ביתו: **ואם אינו מכיר.** אילן או גדר: **או אינו בקי בהלכה.** ואינו יודע שיועיל לו ולא אמר כן: פלוגתא דר' חנינא בן אנטיגנוס ורבנן בגמ' (י) מפרש: **וזהו שאמרו.** כגון זה שהוא בא בדרך ואין עמו פת להשתא עני הוא לו התירו חכמים לערב ברגליו בלא פת: **ואחד עשיר.** היושב בביתו ורוצה לילך ולהחשיך על התחום ולקנות שביתה מותר: **להקל על העשיר.** שיוכל לשגר ע"י שליח ולא יטרח הוא עצמו: **גמ' לא אמר כלום כל עיקר.** ולא יזוז ממקומו שהרי במקום רגליו אין לו שביתה שהרי עקר דעתו ולבו מכאן ותחת האילן נמי לא קנה שביתה דהא לא סיים ואע"פ שכל תחתיו של נוף האילן לתוך אלפים אמה למקום רגליו מפרשי' טעמא דרב לקמן [נ.] הואיל ולא פירש איזו ד' אמות בחר לו בתחתיו של אילן לאו שביתה היא: **ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל.** לקמן [נ:] מפרש דכי אמר שמואל למילתיה כגון דקאי כל נופו של אילן בתוך אלפים (ג) למקום רגליו דכל ד' אמות שאתה נותן לשביתה [תחתיו] כולן ראויות לו הלכך לביתו לא אמר כלום דהא ביתו רחוק מעיקרו אלפים כדתני במתניתין מעיקרו ועד ביתו אלפים ושמא הוא בחר לו ארבע אמות הראשונות שתחת האילן אותן של לידו ומשם עד ביתו יש יותר מאלפים כל רוחב נוף האילן אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל דממה נפשך כל ד' אמות שאתה נותן לו תחתיו לשביתה נותנות עד מקום רגליו אלפים אמה: **ונעשה תחתיו של אילן.** רוחב נטיית נופו של אילן אם הוא רחב כ' או ל' אמה נעשה לו חמר גמל כלומר מושכו לכאן ולכאן: **בא למדוד מן הצפון.** בסוף נטיית הנוף לצד ביתו אלפים כדי שיגיע לביתו: **מודדים לו מן הדרום.** ואומר שמא ארבע ראשונות של צד רגליו בחר לו תחת האילן ומשם מודדין לו אלפים ולביתו ונמצא רחוק שלשים אמה: **בא למדוד מן הדרום.** מד' אמות ראשונות אלפים לצד רגליו כדי שיכול לחזור לאחריו ממקום רגליו שלשים אמה: **מודדין לו מן הצפון.** שמא ד' אמות של סוף האילן לצד ביתו בחר לו ומשם עד מקום רגליו יש לו אלפים ואין יכול לחזור לאחריו אפילו פסיעה אבל ארבע' אלפים יש לו ממקום רגליו לצד ביתו פחות שלשים אמה ממה נפשך ומקום רוחב האילן הוא מפסיד מפני שלא פירש: ל"א **ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו.** שאין לו מן האילן לצד ביתו כלום אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל דקסבר שמואל דקנה לו שביתה בב' המקומות הואיל ולא סיים ד' אמותיו אין לו מקום המיוחד לו (ד) לא תחת האילן ולא במקום רגליו ולא כאן או כאן וממה נפשך אלפים שממקום רגליו עד האילן יש לו וכשהגיע לתחת האילן נעשה לו חמר גמל בא למדוד לו מן הצפון מן האילן לביתו מודדין לו מן הדרום ממקום רגליו בא למדוד ממקום רגליו כדי לחזור לאחריו אלפים מודדין לו מן האילן זה שמעתי. ויש תשובות וגימגומין יותר מדאי לפי נשון הש"ס והילוכו חדא דקא משייל מ"ט דרב הוה לשיוליה טפי טעמא דשמואל דמילתיה דרב מסתבר טפי דבמקום רגליו לא רצה לקנות ותחת האילן לא קנה דלא ידעי' מאי סיים אבל שמואל מאי סבירא ליה אי קנייה היא בלא סיום לקני התם ואי לאו קנייה היא לא ליקני לא הכא כאן לא רצה לקנות ואפי' ר' יוחנן בן נורי לא קאמר אלא חפצי הפקר או ישן אבל זה שאמר בפירוש איני רוצה לקנות כאן היאך יקנה ועוד מאי נעשה תחתיו של אילן חמר גמל הכי איבעי ליה למימר ושמואל אמר הרי זה חמר גמל ועוד מאי מן הצפון ומן הדרום במקום אחד יש לומר מצפונו ומדרומו אבל בשני מקומות לא שייך האי לישנא:

מאי

(1) רוחב ל' אמה
וכל מוך הרוחב הוא [בתוך] אלפים

ג א מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה ד וסי"ב הלכה ז טוש"ע ח"מ סי' שעה סעיף ג וסי' שפו סעיף ט:

נא ב מיי' פ"ז שם הלכה ה סמג עשין ג טוש"ע ח"מ סי' מט סעיף יא:

נב ג מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה ב סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' שלז סעיף ג:

נג ד מיי' וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' שלט סעיף י:

נד ה מיי' פ"ז מהלכות עירובין הלכה ה סמג עשין ג טוש"ע ח"מ סי' מט סעיף יא:

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ואמר שביתתי וכו' קדיש יומא מצינא למיזל וכו' מקום שביתתי ומשם יש לי אלפים כל"ל ותיבת הכי נמחק: (ב) באא"ד לצד ביתי הס"ד: (ג) ד"ה ושמואל אמר וכו' כגון דקאי כל נופו של אילן בתוך אלפים: כזה 1) (ד) ד"ה ל"א ושמואל וכו' מקום המיוחד לא תחת כל"ל ותיבת לו נמחק: (ה) תוס' ד"ה ואמר וכו' על רבי יוחנן ב"נ בישן וכו' ולעיל נמי דתנן מי שיצא:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ואפ' לתחתיו וכו' ואי"ל דהתם בעומד בעירו וכ"כ רש"י לקמן דף ס ע"א ד"ה ואסור:

מוסף רש"י

חמשה שגבו את עירובן. שדרן כאלו ועירבו את מלילן (לקמן עב:). אנו אין לנו. שיכול לקנות שביתה ברגליו בלא עירוב פת, אלא עני. כלומר מי שהוא בדרך ואין עמו פת (לעיל מז.). שלא יצא. מפני הטורח, ויערב ברגליו. אלא התירו לשלוח עירוב בפת ע"י שלוחו (שם).

רבינו חננאל

אי נמי (ו) קטן. לשמואל לא הוי עירוב דאין קניין לקטן. לרבה הוי עירוב דהא משום דירה הוא וקטן נמי אית ליה דירה. ומקשה אביי על תרווייהו מהא דתניא חמשה שגיבו את עירובן כשמוליכין אותו למקום אחר אחד מוליך על ידי כולן. למאן דאמר משום קניין האי דמוליך העירוב לא קא קני ולא קא דייר. ופריק רבה אליבא דידיה ואליבא דשמואל שליחותא דכולהו קא עביד. אמר רבה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כר' [שמעון] דאמר הא למה זה דומה לשלש חצירות כו'. מתני' מי שבא בדרך [והיה יראא שמא תחשך]. והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו לא אמר כלום. מאי לא אמר כלום, רב אמר לא אמר כלום כל עיקר דאפילו לתחתיו של אילן לא מצי אזיל, דהא (עיקר) [עקר] שביתתו ממקומו באומרו שביתתי תחת האילן פלוני. ותחת אותו אילן לא קנה שביתה, דהא לא סיים מקום שביתתו, דמקום שביתתו הן הארבע האמות המקום שמותר לו לטלטל, ומשם מודד תחומו, וכיון שאין לו מקום אין לו תחום. ושמואל אמר לא אמר כלום, שאינו יכול להלך מן האילן לביתו, אם הוא בתוך אלפים אמה מן האילן, אבל אל האילן יש לו להלך. קסבר שמואל אם במקומו קנה שביתה יש לו להלך אלפים אמה עד תחתיו של אילן, ואם תחת האילן קנה, יש לו להלך שם, אבל כיון שיגיע אל תחת האילן אין לו לזוז ממקומו. בא למדוד מן הצפון אומר לו מן הדרום תחומך.

ו) עי' תוס' כאן ד"ה וקטן שכ' בשם רבינו ז"ל דבבית של קטן מיירי הכא ופי' דאם יש לקטן בית בחצר אינו יכול לערב עמהם משום דאין קנין לקטן.

מאי טעמא דרב. בשלמא לשמואל לישנא קמא מיסתברא מילתיה דמכלל מקוס קנה שביתה תחת האילן אבל אין לנו יודעין איזו ד' אמות קנה הלכך ידו על התחתונה ומפסיד מארבע אלפים כשיעור תחתיו של אילן בא למדוד מכאן ומדדין לו מכאן: **משום דלא סיים אחריה.** וכיון דלא סיים לא קני ליה מידי: **כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו.** דכיון דאם סיים ד' לפוניות אינו יכול לחזור בו לברור ד' דרומיות להיות לו שביתה כאן וכאן כי אמר נמי כולהו כחדא כגון הכא דאמר שביתתי תחתיו לא אמרינן ליקנו: **ארבע מייייהו מגו שמני.** להכי נקט מגו תמני דלקמן[ד] מוקמינן באילן שיש תחתיו מ' אמות: **המרבה במעשרות.** אחד מחמש או מח': **פירותיו.** שאילך לגד אחד חולין ממתוקנין הן אבל המעשרות שנותן לוי מקולקלין הן שהרי טבל מעורב בהן כשנתן קב השמיני לא חל שם המעשר אלא על הראוי למעשר והשאר טבל הוא דמעשר בהדיא אמר רחמנא שיעור אחד מעשרה ולא דמי לתרומה שניטלת בעין יפה ובעין רעה ובבינונית[ו] דבתרומה לא כתיב בה שיעור: **אמאי.** פירותיו מתוקנין: **נימא כל שאינו בזה אחר זה.** דאילו הוה מפריש מעשר בהלכתו והדר שקל תו וקרייה עליה שם מעשר על חולין שניתקנו כבר לא חייל עליה שם מעשר והשתא נמי כי אפריש האי טופיינא עם מעשר לא ליחול שם מעשר אפילו על הראוי למעשר כי היכי דאמר גבי שביתה דלא קני ארבע מייייהו מגו תמני כי לא אמר ארבע בהדיא: **שאני מעשר.** דלהכי פירותיו מתוקנין דעל כל גרגר וגרגר שבו חל השם עליו לפי חשבון הראוי למעשר כגון הפריש אחד מחמשה קדש כל גרגר חליו אבל גבי שביתה ליכא למימר דשייכא בכל תחתיו של אילן דארבע אמות בהדי בעינן: **דאי אמר מיקדוש פלגא פלגא דחיטתא קדשה.** והאי כיון דאפריש כפליס וקרא עליה שם מעשר כמאן דאמר מיקדוש כל חיטתא לפלגא: **והרי מעשר בהמה דליתיה לחצאין.** דאי אמר חצי טולה זה חולין והחצי מעשר לא אמר כלום ליקדש לחצאין דכל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קדש[ה] אמר רחמנא[ו] (יהיה כולו קדוש לשם מעשר) וליתיה נמי בזה אחר זה שאם קרא לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי אינו קדוש וכי קרא לשניים עשירי בבת אחת אמרינן דחד מייייהו מעשר גמור דאמר רבה עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה דחד מייייהו מעשר ואידך הוי אחד עשר שקראו עשירי ואילו הוה ידע ביה כגון שטעה וקרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי קיימא לן דעשירי מעשר ואחד עשר קרב אלמים ומה בין שלמים למעשר שהשלמים טעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק ונפדין במומן ותמורתן קריבה מה שאין כן במעשר והשתא דקראן בבת אחת ולא ידע הי עשירי גמור והי אחד עשר שנקרא עשירי בעו תרוייהו תנופת[ט] חזה ושוק וסמיכה ולבי אומר דאינו מברך על התנופה ועל הסמיכה דלא ליהוי ברכה לבטלה ונסכים יביא נסכי קרבן אחד על תנאי ויאמר אם זה שלמים יהיו על זה ואם לאו יהיו על חברו. אלמא מדחל שם מעשר אחד מיייהו שמע מינה אע"ג דלא קדים אחד עשר אם קרא לעשירי עשירי דהוי עשירי וקרא לאחד עשר עשירי אפילו הכי כי קראן בבת אחת קדים חד מיייהו בעשירי: **שאני מעשר בהמה דאיתיה בזה אחר זה בטעות.** כגון אם טעה בעשירי וקראו תשיעי ולאחד עשר עשירי קדוש אחד עשר משום קריאת השם וקרב שלמים דתנן כו' ובפרק בתרא דבכורות ילפינן מקראי הלכך כי קראן כאחד לא מעכב י"א על העשירי מלחול עליו שם גמור דהא י"א גופיה זימנין דקדוש בקריאת שם מעשר כגון היכא דקרייה לעשירי שלפניו תשיעי והא דרבה בפרק בתרא דבכורות: **והרי פודה.** דלמאי תודה מ' חלות כדאמר במנחות (דף עו.): **דליתה בטעות.** אם הפרש לאמר תודתו וטעה וסבור שלא הפרש וחזר וקרא שם על מ' חלות אחרות לא קדשי דהא טעה ותנן הקדש טעות אינו הקדש במסכת זיר (דף לא.) וליתה נמי בזה אחר זה שאם הפרש מ' לתודתו ושחט הזבח עליהן וחזר והפרש לה מ' אחרות לא קדשי וכי שחטה על שמונים בבת אחת אמר חזקיה דקדשי מ' מתוך שמונים. שחיטת התודה מקדשת הלחם כדמניא במנחות (דף עח.): קרבנו על זבח [ויקרא ז] מלמד שאין הלחם קדוש אלא על הזביחה: **יקדשו ארבעים.** הא מ' קאמר. וגבי שביתה נמי הא אמרן דאי אמר לקנו לי ארבע מתוך תמני קני: **לאחריות קא מכוין.** שאם יאבדו או יטמאו אחיין יפטור בחליין והוה ליה כאומר יקדשו ארבעים מתוך שמונים: ומשום דמשכחת לה דמקדש זה אחר זה, משום הכי מקדשו בבת אחת. ואקשינן והרי מעשר בהמה דליתה לחצאין דנוקמה בזה אחר זה, ואיתנהו בבת אחת, כדרבא דאמר עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה. ושנינן מעשר בהמה שני דמשכחת לה בזה אחר זה בטעות, דתנן קרא לתשיעי ולאחד עשר מעורבין זה בזה. ואקשינן והרי תודה דליתה בטעות ולא בזה אחר זה. ואיתמר תודה ששחטה על שמונים חלות חזקיה אמר קדשו מ' מתוך פ'. ופריק רבא הא איתמר עלה א"ר זירא הכל מודים היכא דא' קדשו מ' מתוך פ' דקדשי, כי היכי דאמינא אנא היכא דאמר ליקנו לי ד' אמות מהני ח' דקני. ופריק רבא ואוקמה לטע'

אמר רבה מ"ט דרב משום דלא מסיים אתריה ואיכא דאמרי אמר רבה מ"ט דרב משום דקסבר[ה] כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו מאי בינייהו איכא בינייהו דאמר ליקנו לי בארבע אמות מגו שמונה מאן דאמר משום דלא מסיים אתריה הא לא מסיים אתריה ומאן דאמר משום כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו האי כארבע אמות דמי דהכא ארבע אמות קאמר גופא[ו] אמר רבה כל דבר שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו איתיביה אביי לרבה[ז] **א המרבה במעשרות פירותיו מתוקנין ומעשרותיו מקולקלין אמאי** לימא כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו שאני מעשר דאיתיה לחצאין דאי אמר תקדוש פלגא פלגא דחיטתא קדשה והרי מעשרבהמהדליתיהלחצאין[ח] **ד ואמר**[ט] (רבה) **י יצאו שנים בעשירי וקראן עשירי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה שאני מעשר בהמה דאיתיה בזה אחר זה בטעות** [י] **דתנן** [יא] **קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין והרי תודה דליתה בטעות וליתה בזה אחר זה** [יב] **ואיתמר תודה שנשחטה על שמונים חלות חזקיה אמר קדשו עלה מ' מתוך שמונים ר' יוחנן אמר** [יג] **לא קדשו עלה מ' מתוך שמונים הא איתמר עלה אמר ר'** [יד] (זורא) **ה הכל מודים היכא דאמר ליקדשו ארבעים מתוך שמונים דקדשי לא יקדשו ארבעים אלא אם כן קדשו שמונים כולי עלמא לא פליגי דלא קדשו כי פליגי בסתמא מר סבר לאחריות קא מכוין ועל תנאי אייתינהו**

ומ"ם

בל שאינו בזה אחר זה **אפילו בבת אחת אינו.** ואומר ר"י דלא דמי לתמורת עולה ושלמים אע"ג דליתא בזה אחר זה איתא בבת אחת כדאיתא בכילד מערימין (תמורה כה:) ובפרק שני דזבחים (דף ג.) דהתם אפשר להתקיים שניהן כלאחר התם דתרעה עד שתשתאב ותמכר ויביא בדמי חליא עולה ובדמי חליא שלמים אבל הכא לא קנו כל ח' אמות והי מייייהו מייתית דאי קני הני ד' לא קני הני ד' ובמקדש אשה ובתה אי תפסי קדושין בהא לא תפסי בהא וכן כל הני דמייתי בתמוך ובפרק ב' דקידושין (דף נא.) וכן קייס ליכי ומופר ליכי בנדרים (דף פט.) ועוד פי' ר"י טעם אחר ולא נתיישב לפירושו ההיא דנדרים: **שאני מעשר דאיתיה לחצאין דאי אמר תיקדוש פלגא פלגא דחיטתא** קדשה. כדפירש בקונטרס שהמעשר על כל גרגיר שבו חל השם לפי חשבון הראוי למעשר כגון הפרש אחד מחמשה קדש כל גרגיר חליו אבל גבי שביתה ליכא למימר הכי דהא ארבע אמות כי הדדי בעינן ומיהו קשה הא דפריך והא מעשר בהמה דליתיה לחצאין כי איתיה נמי לחצאין תיקשי ליה אמאי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה כי מטעם חצאין לא היה לאוי להיות מעשר רק חלי של כל אחד ואחד כמו במעשר דגן כדפירש הקונטרס וי"ל נהי דאיתיה לחצאין הוה קשיא ליה קושיא אחריתי מכל מקום הך פירכא דפריך אמאי שניהן קדושין כל עיקר לא הוה מצי לאקשויי ולר"י נראה לפרש הכי שאני מעשר דאיתיה לחצאין פירוש בזה אחר זה שאם אמר שאם אחת [ב] מהם מעשר כל חלי חטה וחטה ואחר כך אמר גם כן בשאה האחרת אם אחת משניהן במקצת וכיון דאיתא לחצאין בזה אחר זה גם בבת אחת יש בה להיות חל מעשר על שאה אחת והשאחת תהיה טבל: **ואמר רבה יצאו שנים בעשירי כו'.** וא"ת דלמא התם היינו טעמא משום דאי אפשר לגמלא והאחד ילא תחילה ואפילו בלא קריאת שם הוא הקדוש כדאמר בפרק בתרא דבכורות (דף פ:) עשירי מאליו הוא קדוש וי"ל דע"כ סבר רבה דאפשר לגמלא שיצאו שניהם בבת אחת דאי אי אפשר לגמלא והאחד ילא תחילה אם כן הוה ליה למימר עשירי וחולין מעורבין זה בזה דאפילו ילא עשירי בשתיקה ואחר כך ילא אחד עשר וקרא לו עשירי אין אחד עשר קדוש כלל דהא לא נעקר שם עשירי ממנו ועוד י"ל דאפילו אפר אי אפשר לגמלא כיון דאין יכול להכיר איזה ילא קודם לחברו ונתכוון לקרות שניהם עשירי קדשו תרוייהו ולא דמי לקרא לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי והכא מבתרא פריך דאינו קדוש אלא מחמת דבורו והראשון נראה לי עיקר: **עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה.** הגיה רש"י בפירוש כתב ידו דשניהם יצאו לפי שאין מתן דמיהם שוה שהשלמים טעונין ד' מתנות ומעשר מתנה אחת הלכך יצאו ויחולל[ג] מעות בדמי היפה שבהן ויאמר כל מקום שהם שלמים יהא מחולל על דמים האלו ויאכל שניהם במומן בתורת מעשר: ומר

ומשום דמשכחת לה דמקדש זה אחר זה, משום הכי מקדשו בבת אחת. ואקשינן והרי מעשר בהמה דליתה לחצאין דנוקמה בזה אחר זה, ואיתנהו בבת אחת, כדרבא דאמר עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה. ושנינן מעשר בהמה שני דמשכחת לה בזה אחר זה בטעות, דתנן קרא לתשיעי ולאחד עשר מעורבין זה בזה. ואקשינן והרי תודה דליתה בטעות ולא בזה אחר זה. ואיתמר תודה ששחטה על שמונים חלות חזקיה אמר קדשו מ' מתוך פ'. ופריק רבא הא איתמר עלה א"ר זירא הכל מודים היכא דא' קדשו מ' מתוך פ' דקדשי, כי היכי דאמינא אנא היכא דאמר ליקנו לי ד' אמות מהני ח' דקני. ופריק רבא ואוקמה לטע'

נה א מיי' פ"א מהל' מעשר הלכה יד סמג עשין קלח שו"ע י"ד סי' ס' שלא סעיף עו: נו ב מיי' פ"ח מהלכות בכורות הלכה ד:
נז ג מיי' שם הלכה ח:
נח ד ה מיי' פי"ג מהל' פסולי המוקדשין הלכה טו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' בהמה דליתיה לחצאין דליתיה בזה אחר זה ואמר רבה יצאו:
(ב) תוס' ד"ה שאני וכו' שאם אמר שאה אחת זה כל חצי חטה וחטה יהא מעשר וצ"ל אמר:
(ג) ד"ה עשירי וכו' ויחלל במעות:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה והרי מעשר בהמה כו' חזה ושוק וסמיכה. עי' בשער המלך פ"ג הלכה יג מהל' מעשה הקרבנות:

מוסף רש"י

המרבה במעשרות. המפריש אחד ממחמשה, שמנה מרבעה לחולין בלא זה ומדד ממשיות למעשר (קדושין נא. וכעי"ז מנחות נד:). ומעשרותיו מקולקלין. דטבל ומעשר מעורבין זה בזה, שהכרי כולו טבל הוה, וכשמנה מרבעה לחולין לא היה לו לינול מן הכרי למעשר אלא חלי מדה ממשית והוא הפרש מדה שלמה ושם מעשר לא חל עליו אלא כפי חשבון ומצא השאר טבל ואסור לכל אדם עד שיתקנה (שם ושם). **לימא כל שאינו בזה אחד זה.** אם איתא דכל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת אינו, אמאי פירותיו מתוקנין, דאם לא, אמאי פירותיו מתוקנין ולמה חל שם מעשר אפילו לפי חשבון, הרי אינו בזה אחר זה, שאם הפרש פעם אחת וחזר והפרש לא היה שם מעשר חל על האחרון (קדושין נא.). **דאי אמר תקדוש פלגא פלגא דחיטתא קדשה.** הלכך כשהפרש בבת אחת יותר מכשיעור, יש לו למעשר לחול על כל חטה וחטה לפי חשבון ואיכא למימר דנתפשו כולהו לפי חשבון (שם). **והרי מעשר בהמה דליתיה לחצאין.** כשמנה תשעה אינו יכול לחולל שנים ולומר חלי כל אחד יחל מעשר ויקרב לאחלין, ואיתא נמי בזה אחר זה, אחר שקרא לעשירי עשירי וחזר וקרא לאחד עשר עשירי אינו קדוש (שם). **עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה.** אחד מהן מעשר גמור אבל אינו יודע איזה הוא, והשני שם שלמים עליו, כדין אחד עשר שקרא עשירי אחר שטעה וקרא לעשירי תשיעי, דקי"ל שהוא שלמים כדלקמן, אלא הוי נמי שלמים, שהרי אחד עשר זה אף הוא אחר קריאת תשיעי נקרא עשירי, והרי הן מעורבין וירעו עד שיתפאנו ויבא בהמת חולין ויאמר כל מקום שהן שלמים יהא מחולל על בהמה זו ויקרב זו שלמים והשניים ילאלן בעשירים, שניהם ספק מעשר ומעשר בהמה נאכל במומו בעשירים, והא הכא דאינו בזה אחר זה, דאילו קרא לעשירי עשירי לא קדש אחד עשר כלל, וכי קראנו בהדי חד מיייהו מעשר לפטור את התשעה (שם). **שאני מעשר בהמה דאיתיה בזה אחר זה בטעות.** אם טעה מלקרות העשירי בשמו הוי מעשר, דתנן קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר שבא אחריו של זה קרא עשירי, אלשתן מקודשין, וסוף המשנה תשיעי נאכל במומו והעשירי מעשר ואחד עשר קרב שלמים, וילוף לה מקראי, הלכך כי היכי דחל שמו על הטעות חל נמי כי נפיק אחד עשר בהדיה ולא הפסיד העשירי את שמו בכך (שם). **והרי תודה.** לאחר תודה, **דליתה בטעות.** שאם שחט תודה על ארבעים חלות ונתכוון לאכלם לנוטרם, שאינן אוחזן שבדעתו, לא קדשו, דתנן (זיר לא.) הקדש טעות פ"ש אומרים הקדש וכ"ש אומרים אינו הקדש, **וליתה בזה אחר זה.** שאם שחטה על ארבעים חלות וחזר ואמר על ארבעים אחרות יקדשו גם אלו עם אלו, לא קדשו, שהתודה טעונה ארבעים חלות כדאמרינן בנמנחות (עו.) ושחיטת הזבח מקדשתן קדושה הגוף כדאמרינן התם (עח:) קרבנו על זבח מלמד שאין הלחם קדוש אלא בזביחה, דהאי קרבנו בלחם משמעי, דכתיב על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו וגו' (קדושין שם). **שנשחטה על שמונים חלות.** הגיה אלא לעולה שמונים, קדשו עלה ארבעים מתוך שמונים. ויולא יצי תודתו ואתם מפרש היכי מתפלגים (שם). ר' יוחנן אמר לא קדשו. קא מלקא דעתך בדרכה פליגי דאמר כל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת, ומקשה לה מדמחזקיה שהיה רגו של ר' יוחנן כדאמרינן (לעיל כד.) גבי סגדל שנפסקה אחת מתרפיזיתיו (קדושין שם). **היכא דאמר ליקדשו.** כלומר היכא דלא נתכוין שיקדשו אלא ארבעים ואת השאר הניח לאחריות שאם יאבדו או יטמאו אלו יהו אלו מתמיהין (שם). **לא יקדשו ארבעים.** כלומר לא נתכוון שיקדשו ארבעים בלא שמונים, שבדקנוהו ואמר לכולם נתכוונתי (שם). **דלא קדשו.** כדרכה דכל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת (שם). **בסתמא.** שאמר סתם והלך לו (שם). **לאחריות קא מכוין.** ולא היה בלבו אלא על ארבעים (שם).

רב נימים גאון

תודה שנשחשה על שמונים חלות חזקיה אמר קדשו מ' מתוך שמונים. כי לחם התודה ארבעים חלות, ואיתה בתורת כהנים נמצא לחמה שלתודה ארבעים חלות, נוטל מהן ד' ונותן לכהן. ובמס' מנחות בפרק התודה תמצא גם שם פירושו.
סליק מי שהוציאוהו

רבינו חננאל

אמר רבה מ"ט דרב דאמר לא אמר כלום כל עיקר, משום דלא מסיים אתריה קסבר כל מאן דלא מסיים אתריה לא קנה שביתה במקום, ומי שלא קנה שביתה במקום ידוע ומסויים דומה למי שיצא חוץ לתחום מאחר שקדש היום שאין לו אלא ד' אמות בלבד. **איכא דאמרי טעמא דרב משום דכל דבר שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו.** פי' כיון שאין לאדם לקנות ארבע אמות מקום שביתה אחרי שקנה במקום אחר, כך אין לו לקנות שיעור שני מקומות בבת אחת, והוא תחת האילן שיש תחתיו שיעור כמה מקומות, כל ארבע אמות מקום, ולברור אחר כך איזה מקום שירצה. והוא כגון קידושי אשה ובתה כשם שאחר שיקדש אחת מהן אינו יכול לחזור ולקדש האחרת, כך אם יאמר בבת אחת [ג] (מכם). ואמרי מאי איכא בין תרי לישני דרבה. איכא בינייהו כגון דאיכא תחתיו דאילן ח' אמות ואמר שביתתי תחת ד' אמות מהני ח', למאן דאמר דהא לא מסיים אתריה האי נמי לא מסיים אתריה דלא אמר לא בצפון ולא בדרום. ולמאן דאמר כל שאינו בזה אחר זה כו', כיון דאמר ליקניין לי ד' אמות מהני ח', הרי כאילו בזה אחר זה קאמר דראשון מיהא קני ולא דמי לבת אחת. **ומותבי אהא דרבה** דאמר כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו, [מהא דתניא] המרבה במעשרות פירותיו מתוקנין ומעשרותיו מקולקלין. הנה אם הוציא מן הכור מעשר שלו איפה אחת, וחזר אח"כ והפריש איפה אחרת השניה חולין. הנה המעשר אינו בזה אחר זה, ואם הפריש בבת אחת שתי איפות קנה מעשר, וישנן בבת אחת מדקתני פירותיו מתוקנין. קשיא לרבה. ופריק רבה שאני מעשר הואיל ואיתיה לחצאין, דאי אמר תיקדוש פלגא דחיטאתא קדשה, כאילו ישנו בזה אחר זה. פי' אילו אמר חצי כל חיטה מאילו שתי איפות מעשר הן קדשו, וכיון שאי אפשר לברר איזהו חציו הקדוש נתפס **גם חצי האחר.**

ג) דשיכם מקודשות לי לא אמר כלום.

ומר סבר לקרבן גדול מכוין. הקשה הר"ר אפריים ז"ל לפרושי טעמא דר' יוחנן משום דלקרבן גדול קמכוין מיפוק ליה דר"ל דמ"ם לקרבן גדול קא מכוין אמר אביי לא שנו אלא באילן שתחתיו י"ב אמה אבל באילן שאין תחתיו י"ב אמה הרי מקצת ביתו ניכר מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע ממאי דבארבעי מציעתא קא מסיים דלמא בארבעי דהאי גיסא ובארבעי דהאי גיסא קמסיים אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע א לא שנו אלא באילן שתחתיו ח' אמות אבל באילן שתחתיו ז' אמות הרי מקצת ביתו ניכר תניא כוותיה דרב מי שבא בדרך וחשכה לו והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו לא אמר כלום אבל אם אמר שביתתי במקום פלוני מהלך עד שמגיע לאותו מקום ב הגיע לאותו מקום מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה בד"א במקום המסויים כגון ששבת בתל שהוא גבוה י' טפחים והוא מד"א ועד בית סאתים וכן בקעה שהיא עמוקה י' והיא מד"א ועד בית סאתים אבל במקום שאין מסויים אין לו ג אלא ד"א ד היו שנים אחד מכיר ואחד שאינו מכיר זה שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר והמכיר אומר שביתתי במקום פלוני בד"א כשסיים ד"א שקבע אבל לא סיים ד"א שקבע לא יזוז ממקומו לימא תיהוי תיובתיה דשמואל אמר לך שמואל הכא במאי עסקינן ד כגון דאיכא ממקום רגליו ועד עיקרו תרי אלפי וארבע גרמידי דאי מוקמית ליה באידך גיסא דאילן קם ליה לבר מתחומא אי סיים ד"א מצי אזיל ואי לא לא מצי אזיל תניא כוותיה דשמואל ה טעה ועירב לשתי רוחות כמדומה (ו) הוא שמערבין לו לשתי רוחות או שאמר לעבדיו צאו וערבו לי ו אחד עירב עליו לצפון ואחד עירב עליו לדרום מהלך לצפון כעירובו לדרום ולדרום כעירובו לצפון ואם מיצעו עליו את התחום לא יזוז ממקומו לימא תיהוי תיובתיה דרב ז אמר שביתתי בעיקרו מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה ומעיקרו לביתו אלפים אמה נמצא מהלך משחשיכה ד' אלפים אמה: אמר

ומ"ם לקרבן גדול קא מכוין אמר אביי לא שנו אלא באילן שתחתיו י"ב אמה אבל באילן שאין תחתיו י"ב אמה הרי מקצת ביתו ניכר מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע ממאי דבארבעי מציעתא קא מסיים דלמא בארבעי דהאי גיסא ובארבעי דהאי גיסא קמסיים אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע א לא שנו אלא באילן שתחתיו ח' אמות אבל באילן שתחתיו ז' אמות הרי מקצת ביתו ניכר תניא כוותיה דרב מי שבא בדרך וחשכה לו והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו לא אמר כלום אבל אם אמר שביתתי במקום פלוני מהלך עד שמגיע לאותו מקום ב הגיע לאותו מקום מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה בד"א במקום המסויים כגון ששבת בתל שהוא גבוה י' טפחים והוא מד"א ועד בית סאתים אבל במקום שאין מסויים אין לו ג אלא ד"א ד היו שנים אחד מכיר ואחד שאינו מכיר זה שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר והמכיר אומר שביתתי במקום פלוני בד"א כשסיים ד"א שקבע אבל לא סיים ד"א שקבע לא יזוז ממקומו לימא תיהוי תיובתיה דשמואל אמר לך שמואל הכא במאי עסקינן ד כגון דאיכא ממקום רגליו ועד עיקרו תרי אלפי וארבע גרמידי דאי מוקמית ליה באידך גיסא דאילן קם ליה לבר מתחומא אי סיים ד"א מצי אזיל ואי לא לא מצי אזיל תניא כוותיה דשמואל ה טעה ועירב לשתי רוחות כמדומה (ו) הוא שמערבין לו לשתי רוחות או שאמר לעבדיו צאו וערבו לי ו אחד עירב עליו לצפון ואחד עירב עליו לדרום מהלך לצפון כעירובו לדרום ולדרום כעירובו לצפון ואם מיצעו עליו את התחום לא יזוז ממקומו לימא תיהוי תיובתיה דרב ז רב תנא הוא ופליג: אמר שביתתי בעיקרו מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה ומעיקרו לביתו אלפים אמה נמצא מהלך משחשיכה ד' אלפים אמה: אמר

רבינו חננאל

אמר אביי לא שנו אלא באילן שיש תחתיו י"ב אמה, שיש לומר כל ד' אמות מקום בפני עצמו ואינו מסיים איזה הוא, אבל באילן שתחתיו י"א אמה הרי מקצת ביתו ניכר. כיון שאין תחת האילן שיעור שלשה בתים, ד' אמות לכל בית, יש לומר ד' אמות שבאמצע הן מקום שביתתו ואם תתן לו מקום שביתה באמצע הרי כל ביתו ניכר, אלא אם תניח ד' אמות מצד אחד ותתן לו הד' אמות שנשארו (תתן לו) אם ארבע אמצעיות תתן לו נשארו שלש החיצונות, ואם ד' החיצונות תתן לו נשארו באמצע שלש אמות מכל פנים נמצאת אמה אחת מכל בית. ודחינן ממאי דמד' מציעתא קא מסיים ולא איפשר דלא מינכר מקצת ביתיה, דלמא מארבעי דבצפון או מארבעי דבדרום קא מסיים, אבל במיצעי כלל לא דליכא מקצת ביתו ניכר. ואסיקנא, לא שנו [אלא] באילן שתחתיו ח' אמות, אבל באילן שתחתיו שבע אמות כיון דבית שביתתו לא פחות מד' אמות בין מצד אחד ובין מצד אחר אתה מודד לו ד' אמות אמה אחת מביתו ודאי ניכר. תניא כוותיה דרב, מי שהיה בדרך והיה מכיר אילן או גדר וכו', עד במה דברים אמורים שסיים ארבע אמות שקבע אבל לא סיים ארבע אמות שקבע הרי זה לא יזוז ממקומו. לימא תיהוי תיובתא דשמואל. ומוקים שמואל להא ברייתא כגון דהוי ממקום רגליו ועד עיקר האילן תרי אלפי גרמידי וארבע גרמידי, וכיון דאמר שביתתי תחת האילן, והוא ממקום רגליו ועד עיקר האילן אלפים וארבע אמות, נמצאו ארבע אמות שתחת האילן חוץ לתחומו ואין אדם קונה שביתה חוץ לתחומו, לפיכך אין לו אלא ארבע אמות. [והא] דתניא הגיע לאותו מקום מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה, אימתי בזמן שהוא בתוך אלפים אמות שלו אבל אם היה אותו מקום חוץ לאלפים אמה שלו אין לו אלא ד' אמות שהוא עומד בהן. אבל (הן) [אם היו] ממקום רגליו ועד עיקרו של אילן אלפים מכוונות מהלך את כולן עד שמגיע תחת האילן ונעשה שם חמר גמל דהא לא סיים מקום שביתתו, ויש לומר שבאותן ד' אמות שהיה עומד בהן מבעוד יום שהן עכשיו לו לאלפים אמות, בהו קנה שביתה ועכשיו יצא חוץ לתחום ואין לו אלא ד' אמות בלבד. תניא כוותיה דשמואל טעה ועירב לשתי רוחות כמדומה שמערבין לשתי

עין משפט נר מצוה

נט א מיי' פ"ז מהלכות עירובין הלכה ו טור ש"ע א"ח סי' תט סעיף יא:

ס ב מיי' פ"ז מהלכות שבת הלכה ט ופ"ז מהלכות עירובין הלכה ד טוש"ע א"ח סי' שנו סעיף ב:

סא ג מיי' פ"ז מהלכות עירובין הלכה ז טוש"ע א"ח סי' תט סעיף יב:

סב ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף יא:

סג ה מיי' פ"ח מהלכות עירובין הלכה א טור ש"ע א"ח סי' תיב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' כמדומה היה שמערבין: (ב) רש"י ד"ה אבל ז' וכו' שלא בירכה לו דאי בתמצע: (ג) ד"ה במקייס ד' אמות שקבע בהן כל"ל ותיבת בד' נמחק: (ד) ד"ה דלמי מוקמת וכו' ומקלרין לו תחומו כל"ל ותיבת כל נמחק: (ה) ד"ה כמדומה היה שמוחר:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תוס' ד"ה ומר סבר וכו' ואומר ר"י וכו' לבירון. עי' מגמות עמ ע"ב מוס' ד"ה ליקדשו וכו' ודו"ק:

מוסף רש"י

לקרבן גדול קא מכוין. ועל כולם היה לבו (קדושין נא.). מוסר שביתתו למכיר. אומר שביתתי עמך (לקמן נא.).

רבינו חננאל (המשך)

רוחות, או שאמר לעבדיו צאו ועירבו עלי, אחד עירב לו לצפון ואחד עירב לו לדרום, מהלך בצפון כרגלי מי שעירב עליו לדרום כו'. הנה טעה ועירב לשתי רוחות דומה לזה שטעה ועירב ברגליו לקנות שביתה תחת האילן, ולא קתני לא יזוז ממקומו, אלא אומר מהלך בצפון כרגלי מי שעירב לדרום, כשמואל דאמר מהלך אלפים אמה, קשיא לרב, ופרקינן רב תנא הוא וחולק תנא על תנא. ונתברר לדברי רב כי אם יש תחת האילן מד' אמות ולמטה כיון שיש לו מכללם ד' אמות מכל פנים מקצת ביתו ניכר שקנה שביתה. והוא כגון תל גבוה עשרה טפחים שהוא מד' אמות ועד בית סאתים, או נקע עמוק י' טפחים. וכל מי שאין שביתתו ידוע סבר שאין לו מד' אמות שלו [כלום]. פי' מיצעו עליו את התחום. כגון שערבו לו בתוך אלפים שבצפון, והעתיקו ממנו האלפים אמה שהיה לו בדרום, ונתנום לו האלפים שבצפון לילך בצפון ד' אלפים, ולא נשאר לו בדרום כלום נמצא אסור בכל הדרום. וכן עוד עירב עליו כעיניין הזה שפירשנו בדרום, ולא השאיר לו (בדרום) [בצפון] כלום, נמצא עירובו ספק בכאן ספק בכאן, ואסור בצפון ובדרום שכשיבוא לילך בצפון או' לו עירובו בדרום ואין לו בצפון כלום. וכשיבא בדרום דוחין אותו ואו' עירובו בצפון לפיכך לא יזוז ממקומו. אבל אם נתנו עירובו בתוך אלפים מהלך בצפון כשיעור המקום שנתנו עירובו בדרום. פי' אם נתן עירובו בצפון בסוף אלף אמה, יש לו לילך בצפון ג' אלפים אמה אלפים תחומו שבצפון ואלף שהעתיק לו מן הדרום, נשאר לו בדרום אלף אמה, ובעיניין הזה בצפון. **פיסקא**, מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה.

מסורת הש"ס

(א) בק"ד בו, (ב) [לקמן נא.], ג) ביצה לו: ע"ש, ד) [בתוספות ת. ניטין לח: ב"ב מב. סנהדרין פג: חולין קכב:], ה) רש"ל מ"ז, ו) כס"ל: מכיתו,

ו' יוחנן סבר לקרבן גדול מכוין. והא לא אפשר ואמרבעין מיניייהו לא אמרינן דלקרבן אבל גבי שביתה כי אמר תחתיו מאי אחריות איכא ההוא ולאי לכולהו איכוון ואין שביתה אלא בד' לא אמרינן לקנו ליה בד' מייייהו: **ל"ש.** ה) (דלא אמר כלום) אדרב קאי: **י"ב אמה.** או יותר דאיכא למימר ד' דהאי גיסא או דהאי גיסא או מילעי הלכך לא מסיימי: **אבל בי"א הרי מקצת ביתו ניכר.** יש לך לברור שיעור שביתה בתוך י"א הללו שעל כרחך מקצת ביתו בתוכם הוא ומאי ניהו אמרבע מציעתא דאי בדידהו אמר שפיר ואי בדהאי גיסא או בדהאי גיסא הרי חצי אמה מאלו ומאלו בתוכם של אמצעיות הלכך הוי סיומא לקנות בית ומיהו בא למדוד מן הצפון מודדין לו מן הדרום כו': **וממאי דבארבעי מציעתא הוא.** כלומר מי הבדיל לך אמצעיות מתוך השאר ומה בכך אם מקצת בית ניכר בהן הרי י"ל דהאי גיסא בחר ליה או דהאי גיסא בחר ליה ואינו יודע את אלו וכיון דאיכא לספוקי בהני ובהני ואין אלו נבלעות באלו אין כאן סיום: **ח' אמות.** דאיכא למימר דהאי גיסא בחר או דהאי גיסא ולא הוי סיום: **אבל ז' אמות.** על כרחך מקצת ביתו ניכר בשותה אמה אמצעית דל"א שלא בירכה לו (ג) ואי באמצע האילן בחר ליה ד"א הרי היא מהן ואי מהאי גיסא [או מהאי גיסא] הרי היא מהן הלכך קנה שם בית ומיהו בא למדוד כו': **שביתתי במקום פלוני.** כדמפרש ואזיל שהיה אותו מקום מוקף מחיצות ואלו להיות כולו כד' אמות הלכך לא צריך לסיומי ביה ד"א דכוליה כד"א ומהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה: **בד"א.** דמהלך את כולו לבד מאלפים שחוצה לו: **במקום המסויים.** שמיוחד וחלוק משאר הבקעה שיש לו מחיצות והוא מד"א עד בית סאתים דבציר מהאי מאי מהלך את כולו איכא בלאו מחיצות נמי ד' קני ליה לשביתה ואם יותר מבית סאתים הואיל ולא הוקף לדירה לא מהניין ליה מחיצות לשוייה כד"א: **אבל מקום שאינו מסויים.** כלומר שאינו כולו רשות אחת של ד"א כגון שאין לו מחיצות או שיש לו מחיצות אבל יותר מבית סאתים: **אין לו.** בתוכו אלא ד"א לבד מאלפים משם והלאה ובעי לסיומי ביה הי מייייהו כדמפרש ואזיל לקמן וכי מסיים להו קני להו ומהלך משם והלאה אלפים אמה ותוך מחיצות עולה לו מן המנין: **בד"א.** דבמקום שאינו מסויים קני ליה מיהא ד"א לשביתה ואלפים מהן לכל רוח: **במסייס ד"א שקבע.** (ד) בד' בהן שהיה לו בהן סימן אילן או אבן ואמר בתוכן ד' תהא שביתתי: **לא יזוז ממקומו.** אפילו פסיעה אחת מד"א של מקום רגליו דאין לו שביתה לא כאן ולא כאן דבמקום רגליו לא רצה לקנות וכאן שרצה לא סיים והיינו כרב: **הכא במאי עסקינן.** דקתני לא יזוז כגון דאיכא ממקום רגליו עד עיקרו תרי אלפי וד' גרמידי תרי אלפי ד' דתחומא וד' לשביתה כולן כלין ממקום רגליו ועד עיקרו ועדיין נוף דאילן נוטה חוץ לכולן: **דאי מוקמת ליה בחידך גיסא דאילן קם ליה לבר מתחומא.** שאם אתה נותן לו שביתה תחת הנוף שבעבר השני נמצא מקום רגליו שהיה עומד שם בשעה שהשכה לו חוץ לתחומו שהרי רחוק ממקום שביתתו יותר מאלפים וד"א הלכך סיים לו ד"א בלבד זה של אילן מני אזיל שפיר אבל לא סיים לו י"ל בעבר השני בחר והרי הוא עכשיו חוץ לתחומו ואין לו אלא ד"א וכי אמר שמואל דליקני שביתה תחת האילן אע"ג דלא סיים ומאי אזיל כגון שכל תחתיו של אילן בתוך אלפים וד"א דכל ד' דיהבת ליה לשביתה תחתיו מטי תחומייהו עד מקום רגליו הלכך שביתה קנה לו שם אבל אינו יודע אם בצפונו או בדרומו ולפיכך ידו על התחתונה בא למדוד מצפונו של אילן לצד ביתו אלפים מודדין לו מדרומו ומקלרין לו (ד) כל תחומו כל שיעור תחתיו של אילן ולא יגיע לביתו בא למדוד מן הדרום של אילן ולחזור לאחוריו ממקום רגליו כמדת תחתיו של אילן מודדין לו מצפונו של אילן ולכה התחום במקום רגליו: **טעה ועירב לב' רוחות.** לדרום ולצפון: **כמדומה** (ה) **הוא.** שמותר לעשות כן ולילך שחרית כאן וערבית כאן וכיון שנתכוין לשתיהן והחמת הוא דקנתה לו ואינו יודע איזו היא נותנין עליו חומרי זו וחומרי זו: **מהלך לצפון לעירובו לדרום ולדרום לעירובו לצפון.** מהלך לביתו) לצפון כשיעור תחום שמניח לו עירובו של דרום לצד צפון ומהלך לדרום מביתו כשיעור תחום שמניח לו עירוב של צפון לצד דרום כגון אם לא הולך לצד אלא ג' אלפים לכאן וג' אלפים לכאן והניח עירוב בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן דליהוי ליה ממקום עירובו אלפים מותר לילך אלף אמה מביתו לכאן ולכאן דמעירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח הלכך אלפים שיש לו לצפון מעירובו שבדרום כלות לו לסוף אלף לצפון ביתו ואלפים שיש לו לדרום מעירובו שבצפון כלות לו לסוף אלף אמה לדרום ביתו: **ואם מילעו עליו את התחום.** עליו בשבילו מילעו התחום שהניח כל אחד עירוב לסוף אלפים להשתא הוה ליה עירוב [עירו] בא"מ ב' תחומין תחום שלם מן המערב לביתו ותחום שלם מן המזרח דנתכוונו לקנות מן העירוב אלפים והלאה: **לא יזוז ממקומו.** מביתו ואפילו כבני עירו אינו דהא לא נתכוון לקנות שביתה אלא במקום העירובין ואינו יודע אי זה מהן קנה זה עירוב הדרום מפסידו אלפים של צפון וזה עירוב הצפון מפסידו אלפים של דרום. קתני מיהת מהלך לצפון כעירובו לדרום אלמא היכא דמסקפקא לן בהי ניחא ליה אזלינן בתרוייהו לחומרא ומיהו במאי דשבקו שרי ליה למיזל ואע"ג דלא סיים בהי ניחא ליה והיינו כשמואל דאמר היכא דמספקא לן בהי ד"א דאילן קנה שביתה חומרי דתרוייהו יהבינן ליה: **נימא תיהוי תיובתיה דרב.** דאמר היכא דלא סיים לא יזוז ממקומו דבמקום רגליו לא רצה לקנות ותחת האילן הואיל ואיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי לא קנה לא הני ולא הני דהא הכא אמרינן אף על גב דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי קנה באחד מן העירובין ומותר להלך במקום ששניהם נותנים לו דאי לרב אפילו לא מילעו את התחום לא יזוז ממקומו דבביתו לא רצה לקנות ובשביתות העירובין לא סיים בהי ניחא ליה. ולגאון ששמעתי [מט: ד"ה ל"ל] קשיא לי מאי דוחקיה למימר רב תנא הוא ופליג מכדי פלוגתייהו דרב ושמואל במאי דרב סבר לא קנה לא מקום רגליו ולא תחת האילן ולשמואל קנה או מקום רגליו או תחת האילן ומותבינן לרב מהא דקתני דקנה או לצפון או לדרום ומהלך כרגלי שניהן מי דמיא הא לדרב הכא איכון לתרוייהו וגבי עבדים נמי תרוייהו עבוד ובשתי שביתות אי אפשר מיהו מהא מייייהו קניא ומדלא ידיע הי קניא נותנין חומרי שתיהן ואידך שרי ממה נפשך אבל התם במקומו לא רצה לקנות ותחת האילן סבר רב דכיון דלא סיים לאו קנייה היא הלכך אין לו שביתה כלל ואי"ת היינו מיובתיה אמאי לא קני התם תחת האילן או ארבע לפוניות או ארבע דרומיות ולימיב עליה חומרי תרוייהו ואידך לישתרי ממה נפשך אם כן לשמואל נמי הוא מיובתיה דהא מפרש בההוא לישנא דלשמואל אין לו מן האילן והלאה כלום ואמאי ממה נפשך מתחילת אילן לצד רגליו ליתיב ליה אלפים לצד ביתו: והוא

והוא דכי רהיט מטי. הא דקתני מתני' דאם סייס קנה שביתה בעיקרו הוא דכי הוה רהיט מטי התם קודם שתשכך התם מהניא אמירה ואי קני התם מצי למיזל לביתו בגמת: **תשכה לו**[ה]. ליתי עד ביתו אפילו במרוצה אבל לעיקרו הוה מטי במרוצה אי הוה רהיט: **מסגי קני.**

הולך מעט מעט: דסביל אחוה. אילן אחר היה נסמך עליו: **דפריק מריה מכרגא.** טוענן פירות הרבה ומוכרן ופורע מהן המס: **לא ידענא ליה.** איני מכיר אותו אילן: **מוסר שביתתו למכיר.** אומר שביתתי עמך: **ולא היא.** הא דאמר ליה משמיה דר' יוסי ליתא דלא תניא ליה בשם ר' יוסי אלא סתמא תניא ליה לעיל (נ:) ומשום הכי אמרה בשם רבי יוסי כי היכי דליקבלה מיניה: ה"ג **ולא היא לא תניא ליה דר' יוסי: נימוקו עמו.** טעמו. במסכת גיטין (דף סז.) מונה שבמן של חכמים ואמר ר"י נימוקו עמו. ניס וקו דבר ישר כקו המשקולת: **אנו ד' אמות.** ליולא חוץ לתחום: **מקום ממקום ומקום מניסה.** פסוק שנאמר בו מקום ולא נאמר בו ניסה דנין אותו מפסוק אחר שנאמר בו מקום וניסה כגון אל יצא איש ממקומו דנין מושמתי לך מקום אשר יונס שמה[ו]. מה להלן כתיב ניסה אשר יונס אף מקרא דאל יצא איש ממקומו מרבי ביה ניסה והוי כמאן דכתיב ביה ניסה והדר דנין ניסה מניסה וניסה מגבול כלומר דנין ניסה זו שלא נאמר בו גבול מניסה שנאמר בו גבול דכתיב[ו] מגבול עיר מקלטו אשר יונס ומרבינן נמי באידך ניסה דאל יצא איש ממקומו כאילו כתיב ביה גבול והדר דנין גבול מגבול וגבול מחוץ דנין גבול זה שלא נאמר בו חוץ מגבול שנאמר בו חוץ שנאמר[ו] ומצא אותו גואל הדם מחוץ לגבול ומרבינן חוץ מג"ש להאי גבול דאל יצא איש ממקומו והדר דנין האי חוץ מחוץ דומדותם מחוץ לעיר דכתיב ביה אלפים באמה: **ושב הכהן ובא הכהן.** בתורת כהנים[ו] שנויה בנגעי בתים. בשבוע של הסגר ראשון כתיב [ויקרא יד] ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירות הבית וכתיב בתריה וחלצו את האבנים ואת הבית יקלף עפר הבית סביב הקיר ועפר אחר יקח וטח את הבית וכתיב [שם] ואם ישוב הנגע ופרח בבית וגו' ונתץ את הבית ותניא ופרח יכול לא יהא טמא עד שיחזור ויפשה ת"ל לרעת ממארת [שם] לרעת ממארת [שם יג] לג"ש מה לרעת ממארת האמורה בבגדים טימא את החוזר אע"פ שאינו פושה אף לרעת ממארת האמורה בבתים טימא את החוזר אע"פ שאינו פושה יכול חזר ופרח בו ביום יהא טמא נאמר ואם ישוב הנגע ונאמר ושב הכהן מה שיבה האמורה להלן בסוף שבוע אף שיבה האמורה כאן בסוף שבוע למדנו שנותן לו שבוע אחר החלילה וקילה וטיהה אם חזר הנגע נותלו ואם לא חזר מטהרו אין לי אלא חולץ וקולה וטח ונותן שבוע אלא בפשה בשבוע של הסגר ראשון מניין לנגע שעמד בעיניו בראשון שלא פשה והכהן לא חלץ ולא קלה ולא טח והמתין שבוע שני ופשה בשבוע שני מניין שהוא חולץ וקולה וטח ונותן לו שבוע ואינו נותלו מיד ת"ל [שם יד] ובא הכהן[ו] והנה פשה וגו' ואע"ג דהאי קרא בתריה דאם ישוב הנגע כתיב דמשמע דבנגע החוזר קאי מפקינן ליה התם מהאי משמעות ומרבינן מתילה לנגע החוזר ואע"פ שלא פשה והאי ובא הכהן וראה והנה פשה דמשמע דבעי פשיון מוקמינן ליה בנגע שעמד בראשון ופשה בשני ואע"ג דכתיב נתילה בתריה יליף בג"ש נאמר כאן בפשה בשני ובא הכהן ונאמר בפשה בראשון ושב הכהן[ו] היא שיבה היא ביאה כלומר זו כזו מה להלן חולץ וקולה וטח ונותן לו שבוע אף כאן חולץ וקולה וטח ונותן לו שבוע ואם חזר שוב בעי נתילה. אלמא אע"ג דלאו שיבה היא כיון דשיבה וביאה חדא מילתא היא דתרוייהו משמע שבא מביתו לבית המנוגע דיינינן גזירה שוה מינייהו: **אי אית ליה ג"ש.** דמקום מניסה וחוץ מחוץ כדאמר לעיל: **פיאות כתיב.** דכתיב פאת[ו] נגד ופאת משמע מרובע: **הן ואלכסונן.** ד"א וח' חומשי אמה דאמרן כזה יהיו כל שובתי שבת פיאות תן להן וגבי העברה ליכא למיתב פיאות אלא כי האי גוונא שנותנין להן שיעור אלכסונן דהא ליכא למימר בהו רבוע ועיגול: **בדיק לן.** מנסה אותנו: **מי בעינן הן ואלכסונן.** שיהא רחב ד' בריבוע שתוכל למצוא בו אלכסון דדבר עגול אין לו אלכסון: **מהלוקת במקומי** גרסינן ביו"ד. מחלוקת דר' מאיר ור' יהודה דקא שרי ר' יהודה אפילו לעשיר לערב ברגליו באומר שביתתי במקומי. וזהו שאמרו דמתני' לקמן [ע"ב] מפרש להיכא קאי אי אמכיר אילן דקתני דאמר שביתתי במקום פלוני או אאילנו בקי דקתני דאמר שביתתי במקומי: **עני**

בזה יהו כל שובתי שבת. פ"ה דגבי העברה ליכא למיתב פיאות אלא כה"ג שנותנין שיעור אלכסון דהא ליכא למימר בהן ריבוע ועיגול ור' שמואל מפרש שמרבינין ד' אמות ברשות הרבים בריבוע עולם ואם מעביר או זורק ממזרח למערב או מצפון לדרום חייב בד"א לאודיה ואם לאלכסונו של עולם אינו חייב על שזרוק או יעביר ד"א ואלכסונן ועמוד נמי ברה"ר גבוה י' (ג) ורחב ד' דבעינן נמי ד' על ד' מרובעים היינו כשמעמיד אלכסון העמוד לאלכסון העולם אבל העמיד האלכסון ממזרח למערב ומצפון לדרום אלא סגי בד' על ד' מרובעות ועיר עגולה נמי אמרינן בכילד מעברין (לקמן דף נו.) דמרבעה בריבוע עולם ור"ת מפרש דלכל לד נותנין האלכסון בזריקה והעברה ובתחום שבת ועמוד נמי לריך שיהא בו ששה פאות ב' חומשין והא דמזכיר בכל דוכתא ד' אמות היינו משום דנפיק מיניהו האלכסון וכוורת דפ"ק דשבת (ד' ת.) שהיא עגולה ואין לה אלכסון נקט רחבה ו' דאי הוה נקט ד' הוה משמע דלא בעי אלכסון ול"ל דפיאות דשבת ילפינן מערי הלוים והתם אין נותנין פיאות אלא לפיאות העולם כדמוכח בכילד מעברין (לקמן דף נו:) דקאמר נמלא מגרש רביע[ו]: **ואהיכא**

אמר רבא [א] **והוא דכי רהיט לעיקרו מטי א"ל אביי והא חשכה לו קתני חשכה לביתו אבל לעיקרו של אילן מצי אזיל איכא דאמרי אמר רבא חשכה לו כי מסגי קלי קלי אבל רהיט מטי רבה ורב יוסף הוו קא אזלי באורחא א"ל רבה לרב יוסף תהא שביתתנו תותי דיקלא דסביל אחוה ואמרי לה תותי דיקלא דפריק מריה מכרגא** [ב] **(ידע ליה מר) א"ל לא ידענא ליה אמר ליה סמוך עלי דתניא ר' יוסי אומר** [ג] **אם היו שנים אחד מכיר ואחד שאינו מכיר זה שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר זה שמכיר אומר תהא שביתתנו במקום פלוני ולא היא לא תנא ליה** [ד] **כר' יוסי אלא כי היכי** [ה] **דליקבל לה מיניה משום דר' יוסי נימוקו עמו: אם אינו מכיר או שאינו בקי וכו': הני אלפים אמה היכן כתיבן דתניא** [1] **שבו איש תחתיו אלו** [2] **ארבע אמות אל יצא איש ממקומו אלו** [3] **אלפים אמה מנא לן אמר רב חסדא למדנו מקום ממקום ומקום מניסה וניסה מניסה וניסה מגבול וגבול מגבול וגבול מחוץ וחוץ מחוץ דכתיב** [2] **ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו' ונילף** [3] **מקיר העיר וחוצה אלף אמה דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מחוצה ומאי נפקא מינה** [ה] **הא תנא דבי רבי ישמעאל** [4] **ושב הכהן** [5] **ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה הני מילי היכא דליכא מידי דדמי ליה אבל היכא דאיכא מידי דדמי ליה מדמי ליה ילפינן: אלפים אמה עגולות: ורבי חנינא בן אנטיגנוס מה נפשך אי אית ליה ג"ש פיאות כתיבן אי לית ליה גזירה שוה אלפים אמה מנא ליה לעולם אית ליה גזירה שוה ושאני הכא דאמר קרא** [2] **זה יהיה להם מגרשי הערים לזה אתה נותן פיאות ואי אתה נותן פיאות לשובתי שבת ורבנן תני רב חנניה אומר כזה יהו כל שובתי שבת א"ר אחא בר יעקב** [ד] **המעביר ד"א ברה"ר אינו חייב עד שמעביר הן ואלכסונן א"ר פפא** [ו] **בדיק לן רבא עמוד ברשות הרבים גבוה י' ורוחב ד' צריך הן ואלכסונן או לא ואמרינן ליה לאו היינו דרב חנניה דתניא רב חנניה אומר כזה יהו כל שובתי שבת: וזה הוא שאמרו העני מערב ברגליו אמר ר' מאיר אנו אין לנו אלא עני וכו': אמר רב נחמן מחלוקת במקומי דר"מ סבר עיקר עירוב בפת עני**

אלף אמה סביב. ודחינן דנין חוץ ממחוץ ואין דנין חוץ ממחוצה. אקשינן על ר' חנינא בן אנטיגנוס דתני במתני' אלפים אמה לכל רוח עגולות. מה נפשך אי בגזירה שוה גמר להני אלפים אמה, מרובעות הוה ליה למימר דהא בקרא פאת כתיבי. פי' פאת קדמה ופאת נגב ופאת ים ופאת צפון ולא משכחת לה פיאות אלא (בקובע) [במרובע]. ואי לא גמיר גזירה [שוה] אלפים תחום שבת מנא ליה. ופרקינן לעולם גמיר גזירה שוה ושאני מגרשי ערי הלוים דכתיב בהו זה יהיה לכם מגרשי הערים. כלומר לזה אתה נותן פיאות ועושה אותן מרובעות ואי אתה נותן פיאות לשובתי שבת דכתיב זה יהיה לכם כזה יהיו כל שובתי שבת. פי' רבנן סברי פיאות הן הזוויות, וקיימא לן כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא, הלכך ד' אמות שאמרו חכמים הן חמש אמות ושלשה חומשי אמה. וכן למדידת ד' אלפים אמה תחום שבת. אמר רב אחא בר יעקב המעביר ארבע אמות ברשות הרבים אינו חייב עד שיעביר ארבע אמות ואלכסונן שהן שש אמות פחות שני חומשין. אמר רב פפא בדיק לן רבא (עומד) [עמוד] ברשות הרבים גבוה י' ורחב ד' מי בעינן הן ואלכסונן אי לא. ואמר לן לאו היינו דתני רב חנניה כזה יהיו כל שובתי שבת. מתני' זה שאמרו העני מערב ברגליו ר' מאיר אומר אין לנו אלא העני. ר' יהודי' אומר אחד עני ואחד עשיר. לא אמרו מערבין אלא להקל על העשיר כו'. אמר רב נחמן מחלוקת במקומו

(1)

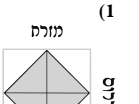

מ) רש"ל מ"ז, ג) [תוספתא פ"ג ה"ג ע"ש לעיל כ:], ג) [מתוס' פ"ג ה"ג מיתא להליית ר' יוסי אומר אם היו שנים וכו'], ד) עי' מג"מ פי' קנו, ה) נדה כב: [יומא ב: יבמות יח: מיר ה. מכות יג: הוריות ח: מנחות מה: בכורות לב. חולין פה.], ו) [פסחים נה: מ"ק יג. כתובו' סח. נדרים ל: מנחות לח: חולין קלג.], ז) [נ"ל לגימו], ח) [שמות כח], ט) [נמדבר לה], י) [שם], כ) [מלורע פרשה ז], ל) [לפי גירס' רש"ל ושב הכהן הס"ד ואח"כ מ"ה היא שיבה כו'], מ) [נ"ל קדמה], נ) [וע"ע תוס' יומא סז. ד"ה וכולן וכו'],

תורה אור השלם

1. וְאַרְבַּע כִּי יֶיֶן נָתַן לָכֶם הַשִּׁבֹּת עַל כֵּן הוּא נֹתֵן לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמָיִם שֹׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:
שמות טז כט
2. וּמִדַּתָּם מֵחוּץ לָעִיר אֶת פְּאַת קֵדְמָה אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת פְּאַת נֶגֶב אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת פְּאַת יָם אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת פְּאַת צָפוֹן אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְהָעִיר בְּתָוֶךְ זֶה יִהְיֶה לָהֶם מִגְרְשֵׁי הָעָרִים:
במדבר לה ה
3. וּמִגְרְשֵׁי הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם מִקִּיר הָעִיר וְחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב:
במדבר לה ד
4. וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּקִירֹת הַבָּיִת: ויקרא יד לט
5. וּבָא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּבֵית צָרַעַת מְמָאֶרֶת הוּא בַּבַּיִת טָמֵא הוּא: ויקרא יד מד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ושב הכהן וכו' ת"ל ובא הכהן וראה והנה: (ב) תד"ה כזה כו' גבוה עשרה ורחב אלבעה דסגי נמי בארבעה על אלבעה וכו' אבל העמיד האלכסון העמוד ממזרח למערב ומצפון: כזה 1)

מוסף רש"י

נימוקו עמו. טעמיו ולאיותיו עמו (ב"ק כד.) טעמי לאיותיו מניח לו בכל מקום, במס' גיטין (סז.) מני שבמן של חכמים וחכו שבמו של ר' יוסי (לעיל יד:) לו: פירושו עמו, לתת טעם לכל דבריו, שהיה מייסד את דבריו (גיטין סז.) לו: טעמו, שהיה מניח טעם לדבריו כל שעה (בכורות לז.). **אל יצא איש ממקומו אלו אלפים אמה.** של תחום שבת, ולא במפורש, שאין תחומין אלא מדברי סופרים ועיקרו של מקרא (שמות טז כט) לא יצא איש ממקומו ביום השביעי לקדש את יום הראשון, והאי דקתני שקדש היום, והאי דקתני והיה ירא שמא תחשך, לביתו. אבל לאילן מצי אזיל. אי נמי כי מסגי קליל קליל אבל אי רהיט מטי. פי' דקלא דסבילא, דקל נפל על דקל אחר, והיה עומטו והיה נקרא דקלא דסביל אחוה. דקלא דפריק מריה ,היה דקל גדול והיה עושה פירות הרבה והיה בעליו מוכרם ופורע המס שעליו. והיה נקרא דיקלא דפריק מריה. כלומר פודה בעליו מן המס שעליו. **הא** דא"ל רבה לרב יוסף משום דר' יוסי, תניא ר' יוסי או' [אם היו] שנים אחד מכיר אילן או גדר או מקום, והאחד אינו [מכיר], מוסר שביתתו למכיר, והמכיר אומר תהא שביתתינו במקום פלוני. זו הברייתא לא שנאה ר' יוסי אלא אמר רבה משום דר' יוסי כדי שיקבלוהו ממנו רב יוסף, משום דר' יוסי נימוקו עמו. **מתני', אם אינו מכיר או אם אינו בקי בהלכות כו'.** הני אלפים אמה היכא כתיבן. דתניא שבו איש תחתיו אילו ארבע אמות. אל יצא איש ממקומו אילו אלפים אמה. מנ' לן אמר רב חסדא למדנו מקום ממקום כתיב הכא אל יצא איש ממקומו ביום השביעי, וכתיב התם ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה, מה זה מקום שיש בו ניסה, אף זה מקום (אילן יש בו כתוב) [הוי כמו שכתוב בו] ניסה. וילפינן ניסה מניסה כתיב הכא ניסה וכתיב התם ואם יצא יצא הרוצח את גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה, מה ניסה זו יש בה גבול אף ניסה זו יש בה גבול. ויליף גבול מגבול, כתיב הכא גבול, וכתיב התם ומצא אותו גואל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו, ויליף מחוץ ממחוץ, ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ואת פאת נגב אלפים באמה וגו'. ואקשינן אדיליף מחוץ ממחוץ באלפים, נילף מחוץ מחוצה אלף אמה סביב, שנא' מקיר העיר וחוצה

סד א מיי' פ"ז מהל' עירובין הלכה ה סמג עשין לדרכון ג טוש"ע ח"א סי' תנ סעיף יא:
ב [טוש"ע או"ח סי' שלז סעי' ח]:
ג [טוש"ע או"ח סי' שלז סעי' ח]:
סה ד מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה יח סמג לאוין סו טור ש"ע א"ח סי' שמט סעיף ב:

רבינו חננאל

אמר רבה והוא כי רהיט מטי תותי האילן קודם שקדש היום. והאי דקתני והיה ירא שמא תחשך לביתו. אבל לאילן מצי אזיל. אי נמי כי מסגי קליל קליל אבל אי רהיט מטי. פי' דקלא דסבילא, דקל נפל על דקל אחר, והיה עומטו והיה נקרא דקלא דסביל אחוה. דקלא דפריק מריה ,היה דקל גדול והיה עושה פירות הרבה והיה בעליו מוכרם ופורע המס שעליו. והיה נקרא דיקלא דפריק מריה. כלומר פודה בעליו מן המס שעליו. הא דא"ל רבה לרב יוסף משום דר' יוסי, תניא ר' יוסי או' [אם היו] שנים אחד מכיר אילן או גדר או מקום, והאחד אינו [מכיר], מוסר שביתתו למכיר, והמכיר אומר תהא שביתתינו במקום פלוני. זו הברייתא לא שנאה ר' יוסי אלא אמר רבה משום דר' יוסי כדי שיקבלוהו ממנו רב יוסף, משום דר' יוסי נימוקו עמו. **מתני', אם אינו מכיר או אם אינו בקי בהלכות כו'.** הני אלפים אמה היכא כתיבן. דתניא שבו איש תחתיו אילו ארבע אמות. אל יצא איש ממקומו אילו אלפים אמה. מנ' לן אמר רב חסדא למדנו מקום ממקום כתיב הכא אל יצא איש ממקומו ביום השביעי, וכתיב התם ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה, מה זה מקום שיש בו ניסה, אף זה מקום (אילן יש בו כתוב) [הוי כמו שכתוב בו] ניסה. וילפינן ניסה מניסה כתיב הכא ניסה וכתיב התם ואם יצא יצא הרוצח את גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה, מה ניסה זו יש בה גבול אף ניסה זו יש בה גבול. ויליף גבול מגבול, כתיב הכא גבול, וכתיב התם ומצא אותו גואל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו, ויליף מחוץ ממחוץ, ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ואת פאת נגב אלפים באמה וגו'. ואקשינן אדיליף מחוץ ממחוץ באלפים, נילף מחוץ מחוצה אלף אמה סביב, שנא' מקיר העיר וחוצה**

עין משפט
נר מצוה

ואהייא קאי אאינו מכיר. ולא בעי למימר דקאי אמי שבא בדרך וחשכה לו ודברי הכל דמוכחא מתני' דבמאי דפליגי ר"מ ורבי יהודה מיירי: **ולא אמרו לערב בפת אלא** להקל מאן קתני לה דברי הכל. וא"ת ולר' יהודה מאי להקל איכא כיון שאפילו בבית יכול לומר שביתתי במקום פלוני וי"ל דהאי להקל היכא דליכא אילן או גדר ומקום מסויים במקום שרוצה לקנות שביתה:

ויצא עשיר חוץ לתחום. קשה לר"י דמדקרי ליה עשיר דמשמע שרוצה לחזור ולנון בביתו ואיך יכול לחזור והלא אין לו אלא אלפים מעירובו לצד עירו ואפילו אם ביתו הוא הראשון בכניסתו לצד עירו לא יהיה לו בתוך ביתו אלא ד' אמות ואטו בשופטני עסקינן שילון בביתו ולא יהיה לו אלא ד"א וגראה לר"י דהא חוץ לתחום היינו חוץ לעיבורה של עיר וכה"ג איכא בכילד מעברין (לקמן דף ס.) ועוד אומר ר"י דהאי דקאמר ולא עשיר חוץ לתחום לא שרוצה לקנות שביתה חוץ לתחום אלא שרוצה לחזור ולקנות שביתה בתוך התחום ונקט הכי משום רבי מאיר דקתני לא יצא עשיר חוץ לתחום וקמ"ל אע"פ דיצא חוץ לתחום השתא לבא בדרך ואפ"ה אין יכול לערב ברגליו דכיון דכל עיקר יציאה זו לא היה אלא כדי לערב ואגב דנקט רבי מאיר נקט נמי רבי יהודה:

עני הוא דאקילו רבנן עילויה אבל עשיר לא ורבי יהודה סבר עיקר עירוב ברגל אחד עני ואחד עשיר א אבל במקום פלוני דברי הכל עני אין עשיר לא וזו היא שאמרו מאן קתני לה ר"מ (ג) ואהייא קאי אאינו מכיר או שאינו בקי בהלכה ולא אמרו מערבין בפת אלא להקל מאן קתני לה רבי יהודה ורב חסדא אמר מחלוקת במקום פלוני דר' מאיר סבר עני אין עשיר לא ורבי יהודה סבר אחד עני ואחד עשיר אבל במקומי דברי הכל אחד עני ואחד עשיר דעיקר עירוב ברגל וזו היא שאמרו מאן קתני להר"מ ואהייא קאי אהא מי שבא בדרך וחשכה ולא אמרו מערבין בפת אלא להקל מאן קתני לה דברי הכל תניא כוותיה דרב נחמן אחד עני ואחד עשיר מערבין בפת ולא יצא עשיר חוץ לתחום ויאמר שביתתי במקומי לפי שלא אמרו מערבין ברגל אלא למי שבא בדרך וחשכה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר ב אחד עני ואחד עשיר מערבין ברגל ויצא עשיר חוץ לתחום ויאמר תהא שביתתי במקומי וזה הוא עיקרו של עירוב ג והתירו חכמים לבעל הבית לשלח עירובו ביד עבדו ביד בנו ביד שלוחו בשביל להקל עליו א"ר יהודה מעשה באנשי בית ממל ובאנשי בית גוריון בארומא שהיו מחלקין גרוגרות וצימוקין לעניים בשני בצורת ובאין עניי כפר שיחין ועניי כפר חנניה ומחשיכין על התחום למחרת משכימין ובאין אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני ד) מי שיצא לילך לעיר שמערבין לה והחזירו חברו הוא מותר לילך וכל בני העיר אסורין דברי רבי יהודה והוינן בה ה) מאי שנא איהו ומאי שנא אינהו ואמר רב הונא הכא במאי עסקינן כגון שיש לו שני בתים ושני תחומי שבת ביניהן איהו כיון דנפקא ליה לאורחא הוה ליה עני והנך עשירים נינהו אלמא כל במקום פלוני עני אין עשיר לא ש"מ ו) מתני ליה ז) רב חייא בר אשי לחייא בר רב קמיה דרב אחד עני ואחד עשיר א"ל רב סיים בה נמי הלכה כר' יהודה רבה בר רב חנן הוה רגיל דאתי מארטיבנא לפומבדיתא אמר

סו א מיי' פ"ז מהלכות עירובין הלכה כ ג סמג עשין דרכנן ג טוש"ע א"ח סי' תט סעיף יג [וסי' תי סעי' ג נ]:

סז ב מיי' שם הלכה ג טוש"ע א"ח סי' תט סעיף ז:

סח ג מיי' שם טור ש"ע שם סעיף מ:

רבינו חננאל

דכיון דאמר שביתתי במקומי דין, אין צריך עירוב אחר בפת, דר' מאיר סבר עני אין עשיר לא. ור' יהודי סבר אחד עני ואחד עשיר, אבל במקום פלוני דברי הכל עני אין עשיר לא. אלמא קסבר ר' מאיר עיקר עירוב בפת, וזהו שאמרו אאינו ניכר או אינו בקי בהלכה קאי. לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר ר' יהודי קתני לה. והלכה כר' יהודי. וקיימא לן כרב נחמן דתניא כוותיה, דתניא זהו שאמרו (מפני) העני מערב ברגליו, ולא יצא העשיר חוץ לתחום ויאמר שביתתי במקומי לפי שלא התירו לערב ברגליו אלא למי שבא בדרך וחשכה לו דברי ר' מאיר. ר' יהודי אומר אחד עני ואחד עשיר מערבין ברגל, ויוצא עשיר חוץ לעיר לתחום (ואמר) [ויאמר] שביתתי תהא במקומי, וזהו עיקרו של עירוב. והתירו לבעל הבית לשלח עירובו ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו בשביל להקל עליו. אמר רב אשי אף אנן נמי תניינא להא דרב נחמן, דתנן מי שיצא לילך לעיר שמערבין בה, פירוש שיש לו לילך בה על ידי עירוב. והחזירו חבירו, [הוא] מותר שעירב ברגליו וכל בני העיר אסורין. ופירשה רב הונא כגון שיש לו שני בתים ובינהן שני תחומי שבת שהן ד' אלפים אמה, איהו דעקר נפשיה הוה ליה כעני, דכל הבא בדרך עני הוא חשוב שאין פת מצויה לרוב עוברי דרכים, וכבר הותר לו לערב ברגליו. וכיון שאמר שביתתי במקום שני התחומין קנה לו התם שביתה, ויש לו לילך מביתו זה שלן בו לביתו האחר בסמוך ד' אלפים אמה. אבל בני העיר כיון שלא החזיקו בדרך הוו להו עשירים. ואף על גב (דאמרינ') [דאמרי] שביתתינו במקום פלוני לא קנו שביתה התם, דלא התירו לערב במקום פלוני בדיבור אלא עני אבל עשיר לא. תניא כפירושא דרב הונא. מתני לה רב חייא בר אשי לחייא בר רב אחד עני ואחד עשיר, א"ל רבא תנייה הלכתא כרב יהודי. **רבא** בר חנן רגיל דאתא מאנטוכייא לפומבדיתא לפירקיה דרב יוסף

הגהות הב"ח

(א) גמ' כ' מאיר (ואהייא) תו"מ וכ"כ גילסת רש"י ואהיכא: (ב) רש"י ד"ה ומחשיכין וכו' דהיינו במקומי כרב נחמן ומחשיכין על התחום כל"ל ומיכא אלמא עיקר עירוב ברגל ממחק: (ג) **בא"ד** כי ליה שליח לערב בפת יערב ברגליו: (ד) ד"ה מיהו כיון וכו' איכא למאן דאמר דאפי' לא אמר נמי ועל כרחך בדלא אמר איהו מערב מידי עסקינן כיון דאגן סהדי דהתם בעי למיזל כמאן דאמר דמי מהא דלא קתני:

מוסף רש"י

מתני ליה ר' חייא בר אשי. מתני', אחד עני ואחד עשיר. במילתיה דר' יהודה (לעיל מז.).

ה) [לקמן נב.], ו) [שם], ז) [לעיל מז.], ד) [גילסת הרא"ש רב חמא],

עני הוא דאקילו רבנן גביה. הבא בדרך ואין עמו פת הוא דאקילו רבנן גביה לומר שביתתי במקומי כשאינו מכיר אילן או גדר או למכיר לומר שביתתי במקום פלוני: **אבל עשיר.** כגון יושב בביתו לא זו ולא זו: **עיקר עירוב ברגל.** שביתתי תחתי אפילו לעשיר אם יצא והחשיך זהו עיקר מצות עירוב כדתני לא אמרו לערב בפת כו' אלמא עיקר תקנת עירוב לר' יהודה ברגל היא: **זהו שאמרו חכמים.** דמשמע דעיקר תקנתא לאו הכי הואי אלא קולא בעלמא הוא שאמרו אבל העני לערב ברגליו: **מאן קאמר ליה ר"מ.** דאמר עיקר עירוב בפת: **ואהייא קאי אאינו מכיר או שאינו בקי בהלכה.** ואמר שביתתי תחתי עלה קאמר ר"מ וזהו שאמרו כלומר דאפילו להאי דאמר במקומי קולא הוא דאקילו רבנן גביה אבל לא זהו עיקר תקנת עירוב: **ולא אמרו לערב בפת.** דמשמע דעיקר עירוב כי איתקן ברגל איתקן ולא אמרו בפת אלא להקל על העשיר: **מחלוקת במקום פלוני.** דאין כאן לא עירוב בפת ולא עירוב ברגל אלא אמירה בעלמא עלה קאמר ר"מ עני אין עשיר לא: **אבל במקומי דברי הכל אחד עני ואחד עשיר.** דעיקר עירוב ברגל: ה"ג **וזהו שאמרו.** דמשמע דאין זה עיקר עירוב אלא קולא הוא דאמר לעני על כרחך ר"מ קאמר לה. ואע"ג דמוקמינן לה במי שבא בדרך וחשכה לו והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי בעיקרו דקתני קנה אם שביתתו ועלה קאמר זה הוא שאמרו העני מערב ברגליו דהא קולא לעני הוא דאקול לא שיהא זה עיקר עירוב אלא באומר שביתתי במקומי ור' יהודה אמר אפילו לעשיר שהיה יושב בביתו ואמר שביתתי בסוף אלפים הקילו נמי ואף על גב דעיקר עירוב במקומי הוא: **ולא אמרו.** דמשמע עיקר עירוב אינו בפת אלא להקל על העשיר הוא דאיתקון סתמא היא וד"ה ולאו מסקנא דמילתיה דר"י היא דהא רבי מאיר נמי מודה בה דעיקר עירוב ברגל במקומי: **מניא כוותיה דר"ג.** דאמר [ע"א] מחלוקת במקומי דאפילו היכא דאמר במקומי לר"מ עשיר לא ור' יהודה נמי לא שרי לעשיר אלא במקומי אבל במקום פלוני לא: ה"ג **ולא יצא עשיר חוץ לתחום ויאמר שבא שביתתי במקומי.** והאי חוץ לתחום לאו דווקא אלא בסוף התחום ואי דווקא חוץ לתחום בתוך ד' אמות קאמר שבו שביתתו: **אלא אמרו לערב ברגל.** אפילו כי האי גוונא דאמר במקומי אלא למי שבא בדרך כו' אלמא לר"מ אפילו במקומי עני אין עשיר לא: **ויצא עשיר חוץ לתחום.** אם ירצה: **ויאמר שביתתי במקומי.** אלמא לר' יהודה לא שרי לעשיר אלא במקומי כרב נחמן: **א"ר יהודה מעשה באנשי בית ממל ובאנשי בית גוריון בארומא.** מקום: **גרוגרות.** תאנים יבשים: **לימוקין.** ענבים יבשים שנתייבשו ונצטמקו: **עניי כפר שיחין.** סמוכין להן לארומא בתוך ד' אלפים: **ומחשיכין על התחום לו.** אלמא עיקר עירוב ברגל ובמקומי ואע"ג דעניים היו הואיל ובביתם אינהו כעשירים דמו דלא להם בלא מזון ב' סעודות ואעפ"כ היו מערבין ברגלן ומחשיכין דהיינו במקומי כרב נחמן (ב) אלמא עיקר עירוב ברגל ומחשיכין על התחום ואע"ג דלגבי עירוב עשיריים הן דהא מביתם יוצאין על כך ויש להן פת אפ"ה שרי כי ליה שליח לערב (ג) ברגליו: **מתני' נמי דיקא.** כרב נחמן דלר' יהודה במקום פלוני עשיר לא וכי פליג אדר"מ במקומי הוא דפליג: **מי שיצא.** כל דהו והחזיק בדרך לעיר שמערבין שסמוכה לעירו לסוף ד' אלפים ויכול אדם לילך מזו לזו ע"י עירוב: **והחזירו חברו.** דל"ל עת חמה הוא עת ליינה הוא כדלקמן (נב.): **הוא מותר לילך.** למחר לאותה עיר אחרת וכל בני עירו אסורין: **שיש לו ב' בתים.** אחד בזה ואחד בזה והיה רוצה לילך לביתו שבעיר אחרת מע"ש ולשבות שם בשבת ולא יצא מביתו אלא דקניית שביתה בסוף התחום ולחזור אלא אדעתא למיזל עד התם והחזירו חבירו: **איהו כיון דנפק לאורחא.** משום הליכה ממש ולא משום לערב ברגליו הוי ליה עני ויכול לומר שביתתי בסוף התחום ויסייס מקום הייכר לו שם. ופלוגתא דאמוראי היא לקמן (שם) איכא למ"ד דאפילו לא אמר נמי (ד) כיון דאגן סהדי דהתם בעי למיזל כמאן דאמר דמי וע"כ בדלא אמר מידי עסקינן חדא דלא קתני ואמר שביתתי במקום פלוני ועוד מדפליג ר"מ עלה ואמר הרי זה חמר גמל ש"מ בדלא אמר שביתתי במקום פלוני עסקינן דהא ר"מ מודה בעני. וא"ת ר"מ עשיר חשיב ליה להאי דמשום דהחזיק בדרך פורתא לא משוי ליה עני א"כ דעשיר חשיב ליה ר"מ חמר גמל אמאי הא בביתו לא רצה לקנות דהא אמר שביתתי בסוף התחום ושם לא יכול דהא לאו עני הוא ולא יזוז ממקומו מיבעי ליה אלא בדלא אמר עסקינן ור"מ נמי עני משוי ליה ומשום דלא אמר כלום מספקא ליה אי דעתו לקנות שביתה בסוף התחום או שמא חזר בו לגמרי מלילך למחר לאותה העיר ודעתו לקנות שביתה בביתו הלכך חמר גמל הוא: **הכי עשיריים נינהו.** ואפילו אמרו שביתתנו במקום פלוני אסור דאי לא אמרו פשיטא. אלמא כל במקום פלוני לר' יהודה עני אין עשיר לא ולהכי נקט יש לו ב' בתים דאי לא הוה ליה בתא התם לא הוה אמרינן כי לא אמר כמאן דאמר דמי דדלמא קא הדר ביה: **הלכה כרבי יהודה.** וכרב נחמן במקומי: **הוה אתי מארטיבנא.** רגיל לאתי בכל שבת מארטיבנא לפומבדיתא

מסורת הש"ס

והיה יושב ערב שבת בביתו ואומר שביתתי בצינתא מקום מסויים היה בין שני התחומין: **מאי דעתיך.** דעשיר את ואמרת שביתתי במקום פלוני: **והא אמר רב נחמן.** דלא שרי ר' יהודה אלא במקומי ותניא כוותיה דרב נחמן לעילו) : **שבת.** שקונה שביתה ברגליו יש לו ד' אמות לקניית בית לבד מאלפים לכל רוח: **להחמיר הוא.** דמפסיד ארבע אמות: **מתני' מי שילא.** מעירו לילך בעיר אחרת שמערבין בה שסמוכה לעירו בתוך ד' אלפים: **הוא מוסר ליך.** ואע"פ שלא אמר כלום כדפירשתי לעיל) דכיון שיש לו לשם בית ודאי לא עקר דעתו מהליכתו ונתכוון לקנות שביתה בסוף התחום והוי כעני האומר שביתתי במקום פלוני וקנה דהא עני הוא דהחזיק בדרך ולרבי מאיר ודאי עני הוא ואי אמר הוי קני אבל השתא דיכול היה לערב ולומר שביתתי במקום פלוני ולא אמר מספקא לן אי הוה דעתו לקנות שביתה בסוף התחום או בביתו והרי זה חמר גמל שאין לו אלא אלפים שבין ביתו לסוף התחום אבל אלפים שמעבר ביתו ולד השני הפסיד דשמא בסוף התחום קנה ומסוף התחום נמי לא קנה אלפים לצד עיר האחרת שמא לא קנה שביתה כאן כי אם בביתו: **גמ' תניא נמי הכי.** דכשיש לו ב' בתים וביניהן שני תחומי שבת עסקינן: **כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב.** אף אם לא אמר שביתתי בסוף התחום וחזר: **יהב על כן.** אפילו לא החזיק בדרך אלא אמר לאלת והחזירו חברו ואמר לין פה: **לומר כ"ע לא פליגי דצריך.** שיאמר לו חברו לין פה כדקתני מתניתין בדר' יהודה והחזירו חברו דהשתא ודאי משום ליגה ואמה הוא דהדר ביה ודעתיה למקני שביתה בסוף התחום ואע"פ שלא אמר אבל אם חזר מעצמו איכא למימר נמלך ולא קנה שביתה לשם דאפילו גלוי דעתא ליכא והרי הוא כבני עירו: **כי פליגי להחזיק.** והיינו יתר על כן אפילו לא החזיק בדרך אלא שאמר לו חברו לין פה ששמע ממנו שהיה רוצה לצאת ואמר לו לין פה בביתך הלילה משום ליגה: **ורב יוסף אמר להחזיק כ"ע לא פליגי דצריך כי פליגי לומר.** לין פה דלר' יהודה אם החזיק בדרך אע"פ שלא אמר לו חברו לין פה אלא שחזר מעצמו כמאן דאמר שביתתי במקום פלוני דמי והחזירו חברו דקתני מתני' לר"י לאו דווקא דה"ה לחזר מעצמו אלא אורחא דמילתא נקט אבל ר' יוסי בר' יהודה תרוייהו בעי חזקה ואמירה ט) (והכי קאמר מלאו חברו שהתחיל לצאת ואמר לו חברו לין פה עמדי הלילה וקסבר רב יוסף ר' יוסי בר' יהודה להחמיר ולא תנן בברייתא יתר על כן ואפילו אלא הכי תנן ר' יוסי אומר מלאו חברו כו'). כך שמעתי והרבה גמגומין יש ט) דקשיא ליה לר' יוסי מאי יתר על כן ומאי אפילו ויש מתרצין דרבי יוסי לא בעי חזקה כולי האי כדר' יהודה אבל אמרי נוחש הן דפסיעה אחת חוץ לביתו הויא חזקה ובעיר מהכי ליכא חזקה ועוד רב יוסף אמר דבחזקה לא פליגי אלא בלומר וא"כ אף בחזקה פליגי. ל"ל ולא שמעתיו אמר רבה לומר שביתתי בתוך התחום כ"ע לא פליגי דצריך זה החוזר לומר כן וכי פליג ר' יוסי ואתא לאקולי אחזקה דמילתא נקט אבל דאמר החזיק ואתא איהו למימר אפילו מלאו חברו שהיה רוצה להחזיק ולא הניחו קנה עירוב ובלבד שיאמר שביתתי לשם דהואיל והיה רוצה לצאת חשבינן ליה כיולא והוי עני ורב יוסף אמר להחזיק לא פליגי דודאי חזקה לא בעי חזקה ודאי לא פליגי לומר דר' יהודה בעי שיאמר שביתתי לשם ואריש דמתניתין קאי דפריש בה ואמר שביתתי בעיקרו ולא אינטריך למיהדר ומיתנייא בסיפא ואתא ר' יוסי למימר אפילו לא אמר מידי קני הואיל והחזיק דגלוי דעתא קנייה היא. ות"ת כיון דלרבי יהודה בלומר שביתתי במקום פלוני קאמר אמאי פליג ר"מ עליה ומשוי ליה חמר גמל ר"מ לית ליה חזקה כי האי גוונא אלא בא בדרך ממש אבל האי כעשיר משוי ליה וקסבר ר"מ כל שהוא עשיר והיה לו לערב בפת ולא עירב בפת אלא באמירה הפסיד באמירתו אלפים שהיה לו לעבר הלו מביתו שסילק עצמו מרוח זו ובמקום שביתתו לא נשתכר דלאו עירוב הוא ואין לו אלא אלפים הללו. וגראין הדברים דר' מאיר אכל מי שהוא עשיר פליג ובלומר שביתתי במקום פלוני מדקתני כל שיש בידו לערב כו' דאי ס"ד ר"מ עני משוי ליה להאי וטעמא משום דמספקא לן היכא ניחא ליה הואיל ולא אמר אם כן מאי כל הא לא משכחת לה הך ספיקא אלא בהך דאלויה שילא וחזר והרי זה חמר גמל מיבעי ליה: **מוחזר.** משמע שלא קנה שביתה כלל: **מוחזר.** משמע דקנה: **כמאן.** לגישנא קמא דפרשי דרב יוסף אליבא דר' יוסי תרתי בעי אמירה דלין פה וחזקה הכי בעי ליה כמאן אזלא הא דעולא דבעי תרתי שהחזיק היינו חזקה והחזירו חברו היינו לין פה: **רב יוסף אליבא דר' יוסי בר' יהודה.** דבעי תרתי והוא הדין לרבה אליבא דר' יהודה אלא חדא מיניהו נקט. ולגישנא בתרא הכי פירושא כמאן אזלא הא דעולא דלא בעי למימר שביתתי במקום פלוני דקאמר אע"פ שמוחזר דמשמע לגמרי כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה דאמר לא בעינן לומר (הג"ה. ואהך לישנא ליכא למימר כרבה ואליבא דר' יהודה דבין רבה ובין רב יוסף תרוייהו סבירא להו דרבי יהודה תרתי בעי. עד כאן:) **אישתפא.** שם אדם: **כי הוה אזיל.** לביתיה ובתוך ד' אלפים הוה: **נחת דרגא.** מעלה מן הכבש שהיה יורד מן העליה דהוה ליה החזיק בדרך: **בית הלא.** לין פה:

כמאן

האי להקל להחמיר הוא. ואם תאמר תיקשי ליה לשמואל דסוף כילד מעברין (לקמן דף סא:) דאמר שבת בעיר חריבה לרבנן מהלך את כולה וחולה לה אלפים אמה הניח עירובו בעיר חריבה אין לו ממקומו אלא אלפים אמה וי"ל מכל מקום בסתמא כי אורחיה כשאין נותן עירובו בעיר חריבה הוי להקל:

לומר כ"ע לא פליגי דצריך. פי' ר"ת לומר עת אמה הוא ועת ליה הוא דכיון שהחזירו מטעם זה אם כן כיון דעתו לילך כשתעבור אמה ולינה ולא יצא מתורת עני אבל אם בלא טעם החזירו אם כן לגמרי נתייאש מלילך ויצא מתורת עני אע"פ שהחזיק בדרך ורב יוסף אמר להחזיק כולי עלמא לא פליגי דצריך כי פליגי לומר דסבר רב יוסף כיון שמחמת אמה ולינה הוא חוזר אם כן נתייאש לגמרי מלילך ולא קנה העירוב לרבי יהודה אלא כשחוזר בלא טעם יתר על כן אמר ר' יוסי דאפילו הכי קנה עירוב והוה ליה לרב יוסף למנקט כי פליגי באומר אלא נקט במילתיה דרב יוסף לומר אגב מילתיה דרבה ודייק רב יוסף מדלא הזכיר ר' יהודה עת ליה

ועת אמה ורבי יוסי הזכיר:

ט) **כמאן אזלא הא דאמר עולא.** אף על פי שמוחזר מוחזק כמאן

כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי. מלשון אע"פ דייק דחזר מחמת אמה ולינה ולא קנה עירוב לרבי יהודה וכרבה לא אתיא דלכ"ע בעי רבה שיאמר עת ליה הוא ואי דאמר עת ליה לא שייך לשון אע"פ ופי' זה דחזר ופי' אחרון דרש"י נראה לר"י עיקר:

כמאן

סט א מיי' פ"ז מהל' עירובין הלכה ח טור ש"ע א"ח סי' מי סעיף ג: **ע** ב ג מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ח:

רבינו חננאל

ואמר שביתתי במתא פלוני, א"ל אביי כמאן כרב חסדא דאמר מחלוקת במקום פלוני ור' יהודי מתיר. והא רב נחמן [פליג] עליה ותניא כוותיה. א"ל הדרי בי. אמר רמי **בר** חמא הרי אמרו **שבת** יש לו ד' אמות. פי' ג) המניח עירובו יש לו ד' אמות אי לא. ופשיט רבא דיש לו, מדתנן לא אמרו לערב בפת, כלומר להניח עירוב בפת אלא להקל על העשיר, מכלל שזה וזה שוין. ואי אמרת המניח עירוב אין לו ד' אמות האי להקל הוא, להחמיר הוא, שהרי הפסיד ד' אמות. אלא שמע מינ' יש לו. ורמי בר חמא סבר הא ניחא ליה דלא ניטרח. **מתני' מי שיצא לילך לעיר שמערבין בה כו'.** כבר פירשנוה למעלה. **תניא** כוותיה דרב הונא מי שיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב במקום שסיים שביתתו, דברי ר' יהוד'. יתר על כן א' ר' יוסי ב"ר יהודה אפי' מצאו חבירו וא' לו לין פה עת חמה או עת צינה הוא, למחר משכים והולך. אמר רבה אם החזיק שצריך לומר שביתתי במקום פלוני כולי עלמ' לא פליגי דצריך. דכיון דהוא אזיל באורחא אע"פ שהחזיק צריך לומ'. כי פליגי במי שאמר שביתתי במקום פלוני אם צריך להחזיק, ר' יהודה או' צריך. ר' יוסי ב"ר יהודה אומר אינו צריך. ורב יוסף אמר האומר שביתתי במקום פלוני שצריך נמי להחזיק כולי עלמ' לא פליגי דודאי צריך. כי פליגי במחזיק אם צריך לומר נמי שביתתי במקום פלוני אי לא, ר' יהוד' או' צריך, ר' יוסי ב"ר יהוד' או' כיון שהחזיק בדרך אע"פ שלא אמר שביתתי במקום פלוני קנה שביתה במקום. **ואסיקנא** כרב יוסף. דרב יהודה בר אישתיתא אייתי לרב נתן בר הושעיא כלכלה דפירי, כי קאזיל שבקיה עד דנחית לדרגא וההחזיק להוליכה. א"ל בית הכא וקדים זיל כדרב

ט) נראה דחסר כאן וא"ל פי' שבת מי שקנה שביתה כרגליו יש לו ד"ת לבד מאלפים לכל רוח.

גליון הש"ס

גמ' יש לו ד' אמות או לא. עיין לקמן דף ס ע"ב תד"ה כאן שכלתה וכו': **שם אפי'** חבי ניחא ליה. עיין לעיל דף לב ע"ב ודף לה ע"א:

מוסף רש"י

הנותן את עירובו יש לו ד' אמות. כלומר ארבע אמות שסביביו הוו לו כמוקפות מחיצות, וכי היכי דהנותן את עירובו בבית שמקצתו בתחום ומקצתו חוץ לתחום מהלך את כולו וחולה לו אלפים אמה, דהוי כל הבית כאילו הוא בתוך תחומו, כדאמרינן לקמן בכילד מעברין (סא.) אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה כו' הא נמי כל ארבע אמות הוו לה כבית ומצי לאתויי מחוץ לתחום בתוך התחום (לעיל לב:) הואיל ונתכוין לקנות שם שביתה יש לו ארבע אמות, דהואיל והמה ארבע אמות מיבלען בתחומא הוו לה כתחומא (לעיל לה.).

כמאן כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי. פירש הקונטרס דמאע"פ דייק דמשמע [מ] דמוחזק מלקנות שביתה ואם כן לא אמר מי נמי הכי דייק מי בעי תרתי דהחזיק וגם אמירה א"כ לימא הילכתא כרבי יהודה דבין לרב יוסף ובין לרבה לרבי יהודה בעי תרתי:

תנינא חדא זימנא. דכל ספיקא לר"מ חמר גמל הוא ומתניתין נמי ספיקא הוא וקשה דמהיהיא היכא הויא שמעינן דהוי הכא ספק לרבי מאיר ואומר ר"י דפריך דהוה ליה למיתני כל שיכול וכו' ספק וממילא ידענא דהוי חמר גמל ומשני דה"א דהיכא דודאי לא עירב כי הכא לא הוי חמר גמל דאפילו אם הוה תנן ספק הוה מפרשינן ספק אם חשוב בכך עני כשאר בא בדרך אם לאו ולכך לא קנה עירוב דודאי עני אמרו שמערב ברגליו במקום פלוני ולא בספק עני ולינו כודאי עשיר ויהיה כבני עירו קא משמע לן:

כי תניא ההיא למודד. שאפילו כלה מדתו במערה לא יכנס אמה אחת יותר ופ"ה לא נראה והא דלא קאמר כי תניא להמשיך אמה חוץ לתחום לא יכנס דמילתא דפשיטא הוא דאין לו ללאת חוץ לתחומו אבל בכלה למערה איצטריך לאשמועינן:

הדרן עלך מי שהוציאוהו

ביצד מעברין פגום נכנס. פי' ר"ח פגום נכנס בגין העשוי כעין שובך כדאמרי' בזה בורר (סנהדרין דף כה:) גבי מפריחי יונים משישברו את פגמיהם ומיהו שובך ממש אין מתעבר עם העיר כדאמרינן בגמ' [פ]: וגשרים

כמאן א כרב יוסף ואליבא דר' יוסי בר יהודה לא כרבה ואליבא דר' יהודה: ר"מ אומר כל שיכול לערב כו': **תנינא חדא זימנא** [ג] ספק ר"מ ורבי יהודה אומרים הרי זה חמר גמל אמר רב ששת לא תימא טעמא דר"מ ספק עירב ספק לא עירב הוא דהוי חמר גמל אבל ודאי לא עירב לא הוי חמר גמל אלא אפילו ודאי לא עירב הוי חמר גמל דהא הכא ודאי לא עירב וקא הוי חמר גמל: **מתני'** [ב] מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס [ג] ר"א אומר שתים יכנס שלש לא יכנס: **גמ'** א"ר חנינא רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום לא יכנס דכתיב [1] אם תשיב משבת רגלך רגלך כתיב והתניא רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום יכנס הא מני אחרים היא דתניא אחרים אומרים למקום שרובו הוא [ג] נזקר איכא דאמרי אמר ר' חנינא [ד] רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום יכנס דכתיב אם תשיב משבת רגלך רגלך קרינן והתניא לא יכנס הוא דאמר כאחרים דתניא למקום שרובו הוא נזקר: ר"א אומר שתים יכנס שלש לא יכנס: והתניא ר"א אומר אחת יכנס שתים לא יכנס לא קשיא הא דעקר חדא וקם אתרתי הא דעקר תרתי וקם אתלת והתניא ר"א אומר אפילו אמה אחת לא יכנס כי תניא ההיא למודד [ד] דתנן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה אפילו סוף מדתו כלה במערה: **מתני'** [פ] [ד] מי שהחשיך חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס ר"ש אומר אפילו חמש עשרה אמות יכנס שאין המשוחות ממצין את המדות מפני הטוען: **גמ'** תנא מפני טועי המדה:

הדרן עלך מי שהוציאוהו

ביצד [ה] מעברין את הערים בית נכנס בית יוצא פגום נכנס פגום יוצא היו שם גדודיות גבוהות עשרה טפחים

וגשרים

ר' יהודה היא: **מתני' מי שילא חוץ לתחום.** במזיד ומדעת שלא לשם מצוה: **שתים יכנס.** משום הבלעת תחומין כדאמרינן בפירקין (לעיל דף מה.). ר' אליעזר לטעמיה דאמר [שם] והוא באמצען: **גמ' הא מני אחרים היא: למקום שרובו שם הוא נזקר.** ורובו בתוך התחום הוא: **נזקר.** כלומר בתר רובו שדינן ליה וכיון דלא הויא אלא רגלו אחת חוץ לתחום עדיין רובו בתוך התחום הילכך יכנס: **הוא דאמר.** ר' חנינא: **מפני דעקר חדא.** שילא מן האחת ועומד בשניה והכי קאמר אם בשתים עומד יכנס ובריית'א דקתני שתים לא יכנס שילא מכל השתים: **למודד.** שהשכה לו ואמר שביתתי במקומי ומודד אלפים פסיעות ביעוניות אולי יכנס לתחום [ה] העיר וכלו אלפים שלו אמה אחת חוץ לתחום לא יכנס שאפילו האלפים מוליכות אותו לתוכו אינו מותר לצאת מאלפים כדתנן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אפילו סוף מדתו כלה במערה לא יהלך להלן מאלפים הכיון שמדד אלפים לבד מקום שביתתו שהן ארבע אינו יכול לעבור חוץ לאלפים: **מתני' מי שהחשיך.** שהוא בא בדרך והשכה לו חוץ לתחום: **אפילו חמש עשרה אמה כו'.** לאו דווקא ט"ו אמה: **המשוחות.** מודדי התחומין לעיירות ועושין סימן לתוך [ו] התחום: **אינן ממלין את המדות.** להליך הסימן בסוף אלפים אלא כונסין אותן [ז] לתוך אלפים: **מפני הטועין.** מפני טועי המדה שאין מכירין את הסימן ופעמים הולכין להלן ממנו וחוזרין ואלו אדעתייהו. ל"א ולא שמעתיו דדוקא ט"ו נקט וטועי המדה הן המשוחות הקובעין התחומין ואמרינן לקמן בכילד מעברין (דף מז:) אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה ארבעים חבלים יש לאלפים וכל חבל וחבל מתמעט שני אחיזות שזה תופס מכאן וזה תופס מכאן והאחיזה טפח וחצי אצבע הרי פ' טפחים ומ' אצבעות העולין ליו"ד טפחים הרי תשעים טפחים שהן חמש עשרה אמות:

הדרן עלך מי שהוציאוהו

ביצד מעברין. מפרש בגמרא [נג.] לשון אשה עוברה דתנן לקמן [ו] הנותן עירובו בעיבורה של עיר אלמא יש עיבור לעיר ומפרש השתא כילד יש לה עיבור: **בית נכנס ובית יוצא או פגום נכנס ופגום יוצא או היו גדודיות כו' מוליאין המדה לנגדו.** כלומר כשבא לליין סימן תחום העיר ובא למדוד אלפים חוצה לה אם הוה מחילתה שור איגר שאינה חומה חלקה אלא בתים סמוכין ומחוברין ויש בית נכנס לתוך העיר יותר מחבירו וגראית כניסתו מבחוץ ויש בית בולט ויוצא לחוץ יותר מחבירו או פגום נכנס או פגום יוצא שהיתה עיר מוקפת חומה ויש מגדלין עגולין בולטין בחומה פעמים שבולטין בפיס פעמים שבולטין בחוץ או שהיו שם לאחת הקרנות של עיר גדודיות שברי חומה של חרבות בתים וישנן בתוך שבעים אמה ושריה לעיר כדמפרש לקמן [ו]:

עא א מיי' פ"ז מהל' עירובין הלכה ח [ט] טוש"ע א"ח סימן תי [סעי' א] וסעיף ב:
עב ב מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה יא סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' תה סעיף א:
עג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
עד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
א ה מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ו סמג שם טור ש"ע א"ח סי' שלח סעיף ו:

רבינו חננאל

יוסף אליבא דר' יוסי ב"ר יהודה. ר' מאיר אומר כל מי שיש לערב ולא עירב הרי זה חמר גמל. הא תו למה לי תנינא ספק ר' מאיר ור' יהודה אומרים הרי זה חמר גמל. ופרקינן איצטריך סד"א התם דהוא ספק אמרי חמר גמל אבל הכא דודאי לא עירב לא, אלא הרי הוא כבני העיר כיון שיצא ליילך והחזיק בדרך עקר רשותיה מן העיר, ובמקום שרצה לילך לא קנה שביתה דהא לא עירב בפת ולאו עני הוא דקני כמחזיק הילכך לא יזון ממקומו. מי שיצא חוץ לתחום אפי' אמה אחת כו'. איכא דאמרי א"ר חנינא רגלו אחת בתוך התחום והאחרת חוץ לתחום יכנס. שנאמר אם תשיב משבת רגלך, רגליך קרינן. והתניא לא יכנס ההיא אחרים היא דא' למקום שכולו כו'. **פיסקא, ר' אליעזר אומר שתים יכנס שלש לא יכנס.** והתניא ר' אליעזר [אומר] אחת יכנס שתים לא יכנס. ופרקינן הא דקתני אחת יכנס שתים לא יכנס כגון שיצא אמה אחת ועומד בשניה יכנס, אבל אם יצא שתים ועומד בשלישית לא יכנס. ומתני' נמי הרי קתני שתים. פי' אם עומד בשתים יכנס, עומד בשלש לא יכנס. והא דתניא אפילו אמה אחת לא יכנס במודד כלומר אין לו להוסיף על מדתו. כדתנן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים ומודד. **הדרן עלך מי שהוציאוהו כיצד מעברין את הערים פגום נכנס פגום יוצא כו'.** פי' פגום בניין כגון שובך כדאמרינן במפריחי יונים מי ששברו את פגמיהן. כגון שובך של יונים עשוי ביניין עומד.

תורה אור השלם

1. אם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר:
ישעיהו נח יג

מוסף רש"י

הרי זה חמר גמל. דמספקא לן אי קני ליה זה עירוב והכל הוי ביתו ומהכא יש לו אלפים אמה לכל רוח והפסיד אלפים שמעבר ביתו והלאה, או שמא לא קנה עירוב ומביתו יש לו אלפים לכל רוח ולא קנה לעבר עירובו כלום, וממנה מספק זה נאסר ליילך אלא אלפים אמה שבין ביתו לעירובו, דממה נפשך בהכך מספקי, אבל אלפים שמעירובו ואילך לא דילמא לא קנה עירוב ומביתו ואילך נמי לא דילמא קנה עירוב, נמצא זה מושכו כאן ליילך וזה מושכו לכאן, כאדם המנהיג חמור וגמל, שהחמור הולך לפניו וזה מנהיגו, והגמל הוא מושך וצריך לפנות לפניו ולאחריו (לעיל לה.). **ר"א אומר שתים יכנס.** ר' אליעזר לטעמיה דאמר במתני' (לעיל מה.) גבי ד' אמות שנתנו חכמים ליוצא חוץ לתחום דהוא באמצען, שיש לו לכל לידיו ב' אמות, ולפיכך זה שילא ג' אמות חוץ לתחום, כיון דב' אמותיו דבוקות לו בתחומו סבירא ליה לר' אליעזר דכמאן דמונחין בתחומיה דמו ומותר ליכנס (לעיל מה.). **אפילו סוף מדתו כלה במערה.** שיש בה דיורין, שאינו נכנס להלן ממדתו כלום (לקמן סא.). **מפני טועי המדה.** שמא יטעו בה הלכך מקצרין אותה, ונמצא שעדיין התחום לא הגיע ומי שהחשיך לו חוץ לתחום כבר נכנס לתוך אלפים ט"ו אמות, ל"א מפני הטועין שטוכחין ויוצאין ומחזרין ונכנסין לפיכך מקצרין המודדין את התחום הסימן ומליצין בתוך התחום, אשר יצא לא עביד איסורא (לקמן קה.).

או גשרים או נפשות. כעין[מ] שעושין על הקבר: **מוליאין את המדה כנגדן.** אם בליטות הללו אצל קרן מזרחית לפונית רואין כאילו יש בליטה אחרת כנגדה בקרן מזרחית דרומית וחוט מתוח מזו לזו ומודד מן החוט ולחוץ כדי שיהא התחום שוה לשתי קרנות ולא יהא כאן קלר וכאן ארוך: **ועושין אותן.** את התחומין מרובעין כדי שיהא אלפים לגדדין כבאמצע ולא עגולין שיהא להן אלפים באמצען ובגדדין הן מתמעטין כדרך כל עגול. ובעיר מרובעת עסקינן שאין בה אלא אלפים על אלפים דהוו נמי תחומין מרובעים ואם אינה מרובעת כגון שהיא יתירה על אלפים לאורכה או פחותה מאלפים (ג) לא הוו מרובעין דתחומין מרובעין לאו דווקא שיהא אורכן כרחבן שהרי רחבן למידת העיר היא אם קטנה אם גדולה ואורכן אלפים אלא מרובעין דקתני למעוטי עגולין כדי שיהא נשכר את הזויות: **גמ' חד תני מאברין.** בלחם: **אבר אבר.** שמוסיפין לה אברים אחר יש אבר שיוצא מן העיר בקרן מזרחית דרומית רואין כאילו אבר גם בקרן מזרחית לפונית ומודדין משם: **מעבר המכפלה.** משוס דפליגי במשמעות לשון מכפלה נקט לה הכא משום דפליגי נמי בלישנא דמתניתין וכן באמרפל וכן במלך חדש: **שני בתים.** היו בה זה לפנים מזה:

בית ועליה. הוי כפולה בשתי תקרות אבל שני בתים לא שייך בהו לשון כפולה: **שכפולה בזוגות.** שנקברו כולן איש ואשתו דהיינו זוג זוג דכתיב (בראשית מט) שמה קברו את אברהם ואת שרה וגומר: **עליו.** כלפי מעלה אלא שכינו חכמים בלשונם: **מדלא כתיב וימת.** זה וימלוך פלוני תחתיו: **אושעיא בריבי.** אדם גדול בדורו וכל היכא דקרי בריבי הכי פירושו: **נא כל אחד ואחד.** כמה היה מחודד כלומר בכולן הכרתי מה חריפות יש מזה לזה: **והלמה כל אחד ואחד.** כמה זה חכם מזה וכמה למד יותר ממנו: **לינעים אימא במשנתינו.** לא למד אלא דבר אחד אבל בריימתות וגמרות גמר טובא: **שפה באמה.** שהיינו מתקרבין לשמוע מפיו ודומקין זה את זה: **ר"מ לא עמדו תכיריו על סוף דעתו.** כדאמרינן בפרק קמא (דף יג:) שהיה אומר על טמא טהור ומראה פנים: **פתח אולם רחבו כ' ושל היכל י':** **סדקים.** מחט שתופרין בה סדקי בגדים והוא דק ביותר: **כסיכתא בגודא לגמרא.** כיתד שנועצין אותו בכותל בנקב לר ונכנס בדוחק כך אין יכולין אנו להבין מה שאנו שומעין כי אם מעט ובקושי: **לאצבע בקירא.** בשעה קשה שאין האצבע יכול ליכנס בתוכה אלא מדבק מעט: **לאצבע בבירא לשחיה.** כשם שהאצבע נוח ליכנס בפי הבור כך אנו מהירין לשכוח: **שהקפידו על לשונם.** לדבר בלשון לא ולא בלשון מגונה[ט] כדאמרינן לקמן (ע"ב) בבני גליל: **דדייקי לישנא.** לחזר באותו לשון שהיו שומעין מרבן וע"י שהיו שומעין על פה שמועה אחר שמועה היו נותנין בהן סימן זו אחר זו ומתוך כך שהיו מדקדקים בלשון יודעין להניח סימנין נאין ואינן משתכחין מהן: **ומפנחי.** ומניחין סימנין: **לא גמרי מחד רבה.** והיו שומעין מזה בלשון זה ומזה בלשון אחר אע"פ ששניהם אחד שינוי לשון מבלבלן ומשכחן: **דגנו מפכתא.** למדו לאחרים כך שמעתי. ל"א מפרשין שמועותיהן ומדקדקים בטעמו של דבר עד שמתייאב בלבן: [פ] **ירואני וישמחו.** לפי שמשמועותיו מכוונות לאיסור ולהיתר היתר: **דוד דגלי מסכתא.** כדאמר בברכות (דף ז.) שהיה יגע בתורה ומורה הוראות כדאמר ידי מלוכלכות בדם ושפיר ושילא ואומר מפיבושת רבי יפה דנתי יפה זכיתי כו' ואמרינן נמי במועד קטן (דף טז:) עדינו העלני יואב בשבת תחכמוני [ש"ב כג] זה דוד כו': ירשיע

ונשרים ונפשות שיש בהן בית דירה. הא דקתני שיש להן בית דירה לא קאי אנפשות כדמוכח בבריימתא דנפשות גופיה סתמא לדירה שומר קבר עביד הלכך אף ע"ג דלא דייר בה דירה היא דנפש בגין שעל הקבר כדפ"ה בגמרא אלא אגשרים קאי דגשר וקבר ובית הכנסת וכל הנהו דקתני בגמ' בבריימתא שיש להם בית דירה לאו לבית דירה עביד ואי לית ביה בית דירה לאו דירה הוא בערוך מפרש נפש ציון כדאמרינן בירושלמי אמר רשב"ג אין עושין נפשות לצדיקי אלא דבריהם הם זכרונם וכן הביא מפ"ג דשקליס (ה"ה):

לא למדתי ממנו כו'. והא דאמר בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף מ.) בעי מייניה רבי יוחנן מרבי אושעיא פלוגא דבא כהן כו' לא באותן י"ח ימים היה:

בי אצבעתא בבירא לשבחא. ור"ח גרס בבזיזרי פירש כשוקע אצבעו בזרעונים כמו בחרדל וכיוצא בו גרלא כמו גומא וכשמסיר אצבעו חוזרת ומתמלאת הגומא מיד כך אנו מסיימין המסכתא ומתחילין האחרת מיד שוכחין הראשונה.

דגמרי מחד רבה. לגמרא רב אחד עדיף שלא יבלבל לשונם יחד אבל למיסבר אמרינן בפ"ק דע"ז (דף יט.) כל הלומד תורה לפני רב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם: עלת

אלשונם, ולא גמרי מחד רבה, לא דקו לישנא, (ו)לא נתקיימה תלמודם בידם, ולא גלו מסכתא נמי כשאול דכתיב ביה ובכל אשר יפנה ירשיע.

ירושלמי בית נכנס מוציאין אותו כנגד העיר פנים יוצא מוציאין את העיר כנגדו. רב תני מעברין מלשון אשה עוברה, שמואל תני מאברין מוסיפין לה אבר. רב תני עד שיאותו לאורו, כדכתיב אך בזאת נאות(ה) לכם. שמואל תני יעותו כדכתיב לדעת לעות את יעף דבר. תני רב אידיהם כדכתיב כי קרוב יום אידם. שמואל תני עידיהם כדכתיב ועידיהם המה שעתידין לבייש עובדיהן. כתיב ומשה יקח את האהל כמה היה רחוק מיל, והיה כל מבקש משה אין כתיב אלא כל מבקש ה', מיכן כל המקביל פני רבו כמקביל פני שכינה. רב אמר כתיב ויאמר אליהו התשבי וגו', והלא אליהו טירונין של נביאים היה, אלא מלמד שכל עמידות שעמד לפני אחיה השילוני כאילו עמד לפני השכינה. ריבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלקים. וכי לפני האלקים, אכלו, אלא מלמד שכל המקביל פני חבירו כאילו מקביל פני שכינה. מערת המכפלה רב ושמואל חד א' ב' בתים זה לפנים מזה, וחד אמר בית ועליה. **קריית ארבע** ד' זוגות אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. א"ר יוחנן י"ב תלמידים היו לר' אושעיא (ב"ר) [בריבי], ששה חדשים גדלתי אצלו, ולמדתי מכל אחד ואחד, וחכמת כל אחד ואחד, ולא למדתי ממנו אלא דבר אחד במשנתינו כיצד מאברין. והיינו יושבים ארבעה באמה. ור' אושעיא היה בדורו, כר' מאיר בדורו ולא עמדו חבריהם על סוף דעתם. א"ר יוחנן **ליבן של ראשונים.** והם ר' עקיבא וחכמים כפתחו של אולם מ' אמה. **לבן של אחרונים,** והוא רבי אלעזר בן שמוע כפתחו של היכל כ' אמה. **ואנו לבינו כמלוא נקב מחט סדקית,** פ' מחט דק מאד. כסיכתא בגודא לגמרא. פי' כמו היתד בכותל שאינו לא למעלה ולא מוריד, כך אנו בגמרא. ואמר רבא ואנו לסברא כאצבעתא בקירה. פי' רגב כשמניח אצבעו בתוכו נעשה גומא וכשמגביה מפעפע ועולה ומתמלאת הגומא, כאילו לא נשקעה בתוכה אצבע ולא היתה גומא בתוכו. אמר רב אשי ולשכחה כאצבעתא (בבורא) [בביזרא], פי' כמו ששוקע אצבעו בזירעונים כגון חרדל וכיוצא בו נראה כאילו עשה גומא, וכאשר מרים אצבעו חוזרת ומתמלאת את הגומא מיד. כך אנו כשמשלימין מסכתא ומתחילין אחרת מיד שוכחים הראשונה. אמר רב יהודה אמר רב בני יהודה שמקפידין על לשונם, ומחתי סימן וגמרי מחד רבה, ודייקי לישנא, נתקיימה תלמודן בידן, ולא עוד אלא דגלו מסכתא, כדכתיב ביה יראיך יראוני וישמחו. אבל בני גליל דלא קפדי

מוציאין את המדה כנגדן ועושין (ח) אותה כמין טבלא מרובעת כדי שיהא נשכר את הזויות: **גמ'** רב ושמואל חד תני מעברין וחד תני מאברין מאן דתני מאברין (ט) אבר אבר ומאן דתני מעברין כאשה עוברה [1] מערת המכפלה רב ושמואל חד אמר [2] שני בתים זה לפנים מזה וחד אמר בית ועלייה על גביו בשלמא למאן דאמר זה על גב זה היינו מכפלה אלא למאן דאמר שני בתים זה לפנים מזה מאי מכפלה שכפולה בזוגות [2] ממרא קרית ארבע [3] א"ר יצחק קרית הארבע זוגות אדם וחוה אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה [3] ויהי בימי אמרפל רב ושמואל חד אמר נמרוד שמו ולמה נקרא שמו אמרפל שאמר והפיל לאברהם אבינו בתוך כבשן האש וחד אמר אמרפל שמו ולמה נקרא שמו נמרוד [4] שהמריד את כל העולם כולו עליו במלכותו [4] ויקם מלך חדש על מצרים (י) רב ושמואל חד אמר חדש ממש וחד אמר שנתחדשו גזירותיו מ"ד חדש ממש דכתיב חדש ומאן דאמר שנתחדשו גזירותיו מדלא כתיב וימת וימלוך ולמאן דאמר שנתחדשו גזירותיו הא כתיב [4] אשר לא ידע את יוסף מאי אשר לא ידע את יוסף דהוה דמי כמאן דלא ידע ליה ליוסף כלל: (סימן שמונה עשרה ושנים עשר למדנו (ו) בדוד ויבן): א"ר יוחנן י"ח ימים גידלתי אצל רבי אושעיא בריבי ולא למדתי ממנו אלא דבר אחד במשנתינו כיצד מאברין את הערים באלף אינו והאמר רבי יוחנן י"ב תלמידים היו לו לרבי אושעיא בריבי וי"ח ימים גידלתי ביניהן ולמדתי לב כל אחד ואחד וחכמת כל אחד ואחד לב כל אחד ואחד וחכמת כל אחד ואחד גמר לא גמר איבעית אימא מנייהו דידהו גמר מינייה דידיה לא גמר ואב"אדבר אחד" במשנתינו קאמר וא"ר יוחנן כשהיינו לומדין תורה אצל ר' אושעיא היינו יושבין ארבעה ארבעה באמה אמר רבי כשהיינו לומדין תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע היינו יושבין ששה ששה באמה א"ר יוחנן (י) רבי אושעיא בריבי בדורו כר' מאיר בדורו מה רבי מאיר בדורו (ט) לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו אף רבי אושעיא לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו אמר ר' יוחנן לבן של ראשונים כפתחו של אולם ושל אחרונים כפתחו של היכל ואנו כמלא נקב מחט סידקית ראשונים ר"ע אחרונים ר"א בן שמוע איכא דאמרי ראשונים ר' אלעזר בן שמוע אחרונים ר' אושעיא בריבי ואנו כמלא נקב מחט סידקית אמר אביי ואנן כי סיכתא בגודא לגמרא אמר רבא ואנן כי אצבעתא בקירא לסברא אמר רב אשי אנן כי אצבעתא בבירא לשכחה אמר רב יהודה אמר רב בני יהודה שהקפידו על לשונם נתקיימה תורתם בידם בני גליל שלא הקפידו על לשונם לא נתקיימה תורתם בידם מידי בקפידא תליא מילתא אלא בני יהודה דדייקי לישנא ומתנחי להו סימנא נתקיימה תורתן בידן בני גליל דלא דייקי לישנא ולא מתנחי להו סימנא לא נתקיימה תורתן בידם (י) בני יהודה גמרו מחד רבה נתקיימה תורתן בידם בני גליל דלא גמרי מחד רבה לא נתקיימה תורתן בידם רבינא אמר בני יהודה דגלו מסכתא נתקיימה תורתן בידם בני גליל דלא גלו מסכתא לא נתקיימה תורתן בידם דוד גלי מסכתא (כ) שאול לא גלי מסכתא דוד דגלי מסכתא כתיב ביה [5] יראיך יראוני וישמחו שאול דלא גלי מסכתא כתיב ביה (ל) [6 אל כל) אשר יפנה ירשיע

מסורת הש"ס

(מ) [פי' שבולטין מן המומה אבר אבר כאמרינו של אדם שבולטין מן האדם ערוך], (נ) [נ"ב נמ.], (ג) [סוטה יג.], (ד) [פסחים לד: חגיגה יג.], (ה) סוטה יח., (ו) [בדפוס ווילנא בדורו לבן וכן עיקר], (ז) [בכלות יט. וש"נ], (ח) [עי' תוס' ב"ב נט. ד"ה המוט], (ט) [נעוץ יב:], (י) ס"פ (ומאב"ת, (כ) [ז"ל כש"י בגיטין נט. ד"ה שאול גדול בתורה היה אלא שלא לימד לאחרים כדאמרינן בעירובין שאול לא גלי מסכתא וכו'], (ל) ל"ל ובכל, (מ) בס"ל: בגין, (נ) בס"ל: מגומגם, (ס) [ל"ל אחר ד"ה דוד],

תורה אור השלם

1. וַיִּתֶּן לִי אֶת מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לוֹ אֲשֶׁר בִּקְצֵה שָׂדֵהוּ בְּכֶסֶף מָלֵא יִתְּנֶנָּהּ לִי בְּתוֹכְכֶם לַאֲחֻזַּת קָבֶר:
בראשית כג ט
2. וַיָּבֹא יַעֲקֹב אֶל יִצְחָק אָבִיו מַמְרֵא קִרְיַת הָאַרְבַּע הוּא חֶבְרוֹן אֲשֶׁר גָּר שָׁם אַבְרָהָם וְיִצְחָק:
בראשית לה כז
3. וַיְהִי בִּימֵי אַמְרָפֶל מֶלֶךְ שִׁנְעָר אַרְיוֹךְ מֶלֶךְ אֶלָּסָר כְּדָרְלָעֹמֶר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעָל מֶלֶךְ גּוֹיִם:
בראשית יד א
4. וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף:
שמות א ח
5. יָרְאֶיךָ יִרְאוּנִי וְיִשְׂמָחוּ כִּי לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי:
תהלים קיט עד
6. וְשָׁאוּל לֶכֶד הַמְּלוּכָה עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּלָּחֶם סָבִיב בְּכָל אֹיְבָיו בְּמוֹאָב וּבְבְנֵי עַמּוֹן וּבֶאֱדוֹם וּבְמַלְכֵי צוֹבָה וּבַפְּלִשְׁתִּים וּבְכֹל אֲשֶׁר יִפְנֶה יַרְשִׁיעַ:
שמואל א יד מז

הגהות הב"ח

(א) במשנה ועושין אותן כמין טבלא: (ב) רש"י ד"ה ועושין כו' לו פחותה מאלפים לרוחבה לא הוי:

מוסף רש"י

שאמר והפיל לאברהם אבינו. הלך את אברהם אבינו בתור כבשים על אלה קיבל עליו לעבוד עבודת כוכבים שנאמרה לבני נח, ואברהם בן נח הוא אלא היה בטעם מתן תורה (ע"ז ג.). שהמריד את כל העולם כולו. הביא עלה לדור הפלגה לבנות מגדל להלחם בבנא השמים, שהוא היה מלך בבבל, דכתיב (בראשית י) ותהי ראשית ממלכתו בבל (פסחים צד:) מלך בדור הפלגה היה, ולכך נקרא שמו נמרוד שהמריד את כל העולם במלכותו על הקב"ה (חולין פט.). **כמאן דלא ידע.** עשה עצמו כאילו לא ידעו (שמות א ח). **בריבי.** גדול בדורו היה ועל שם כך נקרא בריבי (חולין יא:). **לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו.** לא יכלו להניח בפיחה דבריו נכונים ובפיחה אין דבריו נכונים, שהיה נותן דעת מיושב והגון על אין הלכה כהלכה (לעיל יג:). **שאול לא גלי מסכתא.** גדול בתורה היה אלא שלא לימד לאחרים (גיטין נט.).

ירושלמי בית נכנס מוציאין אותו כנגד העיר פנים יוצא מוציאין את העיר כנגדו. רב תני מעברין מלשון אשה עוברה, שמואל תני מאברין מוסיפין לה אבר. רב תני עד שיאותו לאורו, כדכתיב אך בזאת נאות(ה) לכם. שמואל תני יעותו כדכתיב לדעת לעות את יעף דבר. תני רב אידיהם כדכתיב כי קרוב יום אידם. שמואל תני עידיהם כדכתיב ועידיהם המה שעתידין לבייש עובדיהן. כתיב ומשה יקח את האהל כמה היה רחוק מיל, והיה כל מבקש משה אין כתיב אלא כל מבקש ה', מיכן כל המקביל פני רבו כמקביל פני שכינה. רב אמר כתיב ויאמר אליהו התשבי וגו', והלא אליהו טירונין של נביאים היה, אלא מלמד שכל עמידות שעמד לפני אחיה השילוני כאילו עמד לפני השכינה. ריבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלקים. וכי לפני האלקים, אכלו, אלא מלמד שכל המקביל פני חבירו כאילו מקביל פני שכינה. מערת המכפלה רב ושמואל חד א' ב' בתים זה לפנים מזה, וחד אמר בית ועליה. **קריית ארבע** ד' זוגות אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. א"ר יוחנן י"ב תלמידים היו לר' אושעיא (ב"ר) [בריבי], ששה חדשים גדלתי אצלו, ולמדתי מכל אחד ואחד, וחכמת כל אחד ואחד, ולא למדתי ממנו אלא דבר אחד במשנתינו כיצד מאברין. והיינו יושבים ארבעה באמה. ור' אושעיא היה בדורו, כר' מאיר בדורו ולא עמדו חבריהם על סוף דעתם. א"ר יוחנן **ליבן של ראשונים.** והם ר' עקיבא וחכמים כפתחו של אולם מ' אמה. **לבן של אחרונים,** והוא רבי אלעזר בן שמוע כפתחו של היכל כ' אמה. **ואנו לבינו כמלוא נקב מחט סדקית,** פ' מחט דק מאד. כסיכתא בגודא לגמרא. פי' כמו היתד בכותל שאינו לא למעלה ולא מוריד, כך אנו בגמרא. ואמר רבא ואנו לסברא כאצבעתא בקירה. פי' רגב כשמניח אצבעו בתוכו נעשה גומא וכשמגביה מפעפע ועולה ומתמלאת הגומא, כאילו לא נשקעה בתוכה אצבע ולא היתה גומא בתוכו. אמר רב אשי ולשכחה כאצבעתא (בבורא) [בביזרא], פי' כמו ששוקע אצבעו בזירעונים כגון חרדל וכיוצא בו נראה כאילו עשה גומא, וכאשר מרים אצבעו חוזרת ומתמלאת את הגומא מיד. כך אנו כשמשלימין מסכתא ומתחילין אחרת מיד שוכחים הראשונה. אמר **רב יהודה אמר רב בני יהודה שמקפידין על לשונם,** ומחתי סימן וגמרי מחד רבה, ודייקי לישנא, נתקיימה תלמודן בידן, ולא עוד אלא דגלו מסכתא, כדכתיב ביה יראיך יראוני וישמחו. אבל בני גליל דלא קפדי

אלשונם, ולא גמרי מחד רבה, לא דקו לישנא, (ו)לא נתקיימה תלמודם בידם, ולא גלו מסכתא נמי כשאול דכתיב ביה ובכל אשר יפנה ירשיע.

עלת נקפת בכד. כלי שדולין בו יין מן הכד והא דאמר בפרק כל כתבי (שבת דף קיט.) גבי רב יוסף מוקר שבי ובפרק יש נוחלין (כ"ב דף קלג:) גבי יוסף בן יועזר זבני בתליסר עליתא דדינרי מפרש ר"ת דעליתא הוא כלי כמו עלת דהכא ולא כמו שפי' בקונטר' שם עליות וגוזמא קאמר:

גבר פום דין חי. פי' רבינו חננאל אושפיזכא תרגום איש גבר ופי פוס זה דין גא חי אל תאכלו ממנו גא מתרגמינן כד חי (שמות יב): **משיירין פיאה בקערה ואין משיירין פיאה באילפס.** ט) בפרק בן עזאי קתני משיירין פיאה במעשה קדירה ואין משיירין פיאה במעשה אילפס פירוש במעשה קדירה נראה כרעבתן אם אינו משייר אבל במעשה אילפס אינו נראה כרעבתן אם אינו משייר:

תנו

ירשיע ח) ואמר ר' יוחנן מניין שמחל לו הקב"ה על אותו עון שנאמר [1] מחר אתה ובניך עמי עמי במחיצתי א"ר אבא אי איכא דמשאיל להו לבני יהודה דדייקי לשני מאברין תנן או מעברין תנן אכוזו תנן או עכוזו תנן ידעי שאילינהו ואמרי ליה איכא דתני מאברין ואיכא דתני מעברין איכא דתני אכוזו ואיכא דתני עכוזו בני יהודה דייקי לישנא מאי היא דההוא בר יהודה דאמר להו טלית יש לי למכור אמרו ליה מאי גוון טליתך אמר להו כתרדין עלי אדמה בני גליל דלא דייקי לישנא מאי היא (דתניא) דההוא בר גלילא

ט) [דהוה קאזיל] ואמר להו אמר למאן אמר למאן אמרו ליה גלילאה שוטה חמר למירכב או חמר למישתי עמר למילבש או אימר לאיתכסאה ההיא איתתא דבעיא למימר לחברתה תאי דאוכליך חלבא אמרה לה שלוכתי תוכליך לביא ההיא אתתא דאתיא לקמיה דדיינא אמרה ליה מרי כירי תפלא הוית לי וגנבוך מין וכדו הוות (ח) דכד שדרו לך עילויה לא מטי כרעיך אארעא אמהתא דבי רבי כי הוה משתעיא בלשון חכמה אמרה הכי עלת נקפת בכד ידאון נישריא לקיניהון וכד הוה בעי דליתבון הוה אמרה להו יעדי בתר חברתה מינה ותתקפי עלת בכד כאילפא דאזלא בימא רבי יוסי בר אסיין כי הוה משתעי בלשון חכמה אמר עשו לי שור במשפט בטור מסכן וכד הוה שאיל באושפיזא אמר הכי גבר פום דין חי מה זו טובה יש רבי אבהו כי הוה משתעי בלשון חכמה הוה אמר הכי אתריגו [א] לפחמין ארקיעו לזהבין ועשו לי שני מגידי בעלטה איכא דאמרי ויעשו לי בהן שני מגידי בעלטה אמרו ליה רבנן לרבי אבהו הצפיננו היכן רבי אלעאי צפון אמר להן עלץ בנערה אהרונית אחרונית עירנית והנעירתו אמרי לה אשה ואמרי לה מסכתא אמרי ליה לרבי אלעאי הצפיננו הכין רבי אבהו [צפון] אמר להן נתייעץ במכתיר והנגיב למפיבשת ג) אמר רבי יהושע בן חנניה מימי לא נצחני אדם חוץ מאשה (ב) תינוק ותינוקת אשה מאי היא פעם אחת נתארחתי אצל אכסניא אחת עשתה לי פולין ביום ראשון אכלתים ולא שיירתי מהן כלום שנייה ולא שיירתי מהן כלום ביום שלישי הקדיחתן במלח כיון שטעמתי משכתי ידי מהן אמרה לי רבי מפני מה אינך סועד אמרתי לה כבר סעדתי מבעוד יום אמרה לי היה לך למשוך ידיך מן הפת אמרה לי רבי שמא [ב] לא הנחת פאה בראשונים ולא כך אמרו חכמים א אין משיירין פאה באילפס אבל משיירין פאה בקערה תינוקת מאי היא פעם אחת הייתי מהלך בדרך והיתה דרך עוברת בשדה והייתי מהלך בה אמרה לי תינוקת אחת רבי לא שדה היא זו אמרתי לה לא דרך כבושה היא אמרה לי ליסטים כמותך כבשוה תינוק מאי היא פעם אחת הייתי מהלך בדרך וראיתי תינוק יושב על פרשת דרכים ואמרתי לו באיזה דרך נלך לעיר אמר לי זו קצרה וארוכה וזו ארוכה וקצרה והלכתי בקצרה וארוכה כיון שהגעתי לעיר מצאתי שמקיפין אותה גנות ופרדיסין חזרתי לאחורי אמרתי לו בני הלא אמרת לי קצרה אמר לי ולא אמרתי לך ארוכה נשקתיו על ראשו ואמרתי לו אשריכם ישראל שכולכם חכמים גדולים אתם מגדולכם ועד קטנכם: רבי יוסי הגלילי הוה קא אזיל באורחא אשכחה לברוריה אמר לה באיזו דרך נלך ללוד אמרה ליה גלילי שוטה לא כך אמרו חכמים ד) אל תרבה שיחה עם האשה היה לך לומר באיזה ללוד ברוריה אשכחתיה להההוא תלמידא דהוה קא גרים בלחישה

בטשה

שטמו כמו רקיע: **לזהבין.** גחליס לוחשות אדומות כזהב: **מגידי בעלטה.** תרגגולין המודיעין עונות הלילה: **כהן.** על הפחמין: **הצפיננו.** הראונו. לשון צופיה הליכות ביתה (משלי לא): **לפון.** הוה מתחבא דלא היו יודעים התלמידים להיכן היה והיו שואלים ממנו: **עלץ בנערה אהרונית אחרונית עירנית והנעירתו.** אמרי לה אשה. אהרונית בת כהן. אחרונית מתה אשתו ראשונה וזו אחרונה: **עירנית.** בעלת מזן ט) וחריפה כאדם ער. והנעירתו לא היה יכול לישן: **מסכתא.** אהרונית מסדר קדשים עבודת אהרן. אחרונית סיים אחרת והתחיל בזו. עירנית עמוקה וחמורה ומעוררת לומדיה: **נתייעץ במכתיר.** נטל רשות מנשיא. מכתיר ע"ש שנותן רשות לסמוך ולקרותו רבי ומאז והלאה הוא כבר להיות מוכתר ליקרא רבי מומחה לרבים ואם טעה לא ישלט ט): **והנגיב.** והדריס הלך לו לדרוס: **למפיבשת.** לפני זקני דרוס שהן חכמים מאד. ע"ש שהיה מפיבשת אדם גדול ט) קרי להו הכי: **לא נצחני אדם.** בדברים: **הקדיחתו.** שרפתו כמו כי אם קדחה (דברים לב). כלומר נתנה בו מלח יותר מדאי: **אין משיירין פאה באילפס.** כשהשמש מערה מן האילפס לתוך הקערה אין דרך להניח באילפס כלום לצורכו אבל כל אחד מניח פאה בקערה ומחזירה לשמש והוא מאכל שמש: **פרשת דרכים.** דרך פורש לכאן ולכאן: **ארוכה.** שמאריך הדרך: **וקצרה.** שמולא מבוי העיר פנוי ליכנס:

בטשה

ח) ברכות יב:, ב) רש"ל, ג) [מס' ד"ח פ"ו], ד) תבות פ"ח מ"ה [נדרים כ.], ה) בס"ל: כח, ו) [סנהדרין ה.], ז) [ברכות ד.], ח) [ג] במס' ד"ח פ' הנכנס פ"ו. משיירין פיאה במעשה אילפס ואין משיירין במעשה קדירה פירוש במעשה אילפס נראה כרעבתן אם אינו משייר אבל במעשה קדירה אינו נראה כרעבתן אם אינו משייר גירס' רש"ל:

תורה אור השלם

1. וַיִּתֶּן יְיָ גַּם אֶת יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ בְּיַד פְּלִשְׁתִּים וּמָחָר אַתָּה וּבָנֶיךָ עִמִּי גַּם אֶת מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל יִתֵּן יְיָ בְּיַד פְּלִשְׁתִּים:

שמואל א כח יט

הגהות הב"ח

(ח) גמ' וכדו הות דכי שדרו: (ב) שם מון מאסה ותינוקת ותינוק אסה מאי: (ג) רש"י ד"ה וגנגוך מין כמו מנאי ר"ל גנבוה ממני:

הגהות הגר"א

[א] גמרא לפחמין. רשוס קו עליו וי"ב לבהמין. (וכ"ה בירושלי ספ"ב דמעשרות ע"ש): [ב] שמא לא הנחת פיאה בראשונים. ר"ל שמא הנחת פיאה על ראשונים: [ג] הגהה זו מוקפת בעגולים:

רבינו חננאל (המשך)

אמר רב יהודי' עירניות. אמר אביי צעי חקלייתא. אחרונית והיא אשתו אחרונה שכבר נשא ראשונה וזו אחרונה. ויש אומרים שמח (שנשא) [ששנא] מסכתא מתורת כהנים כגון שחיטת קדשים וכיוצא בה. עירניות כלומר משנה חיצונה. אחרונית שגורה באחרית ימיו. נתייעץ במכתיר. נשא עיצה מראש ישיבה. והנגיב והלך לארץ הנגב אצל חכמי דרום. משיירין פיאה באילפס ואין משיירין פאה בקערה. פשוטה היא. ברוריה בטשא בההוא תלמיד דהוה גרים בלחישה.

עין משפט נר מצוה

ב א טוש"ע א"ח סי' קע סעיף ג:

רב ניסים גאון

אכוזו תנן או עכוזו תנן. מחוי כלפי מה ששנינו בבכורות בפרק אלו מומין ר' עקיבה אומר מושיבין אותו על עכוזו.

רבינו חננאל

פי' עכוזו, בית היריכים בית העגבות. מקום (ההלוחלת) [ההלחולת]. והוא משנה בבכורות פרק [ו]. גוואן טליתן של מין צבע. טלית זו כתרדין עלי אדמה. פי' דמות כרתן. אמר למן אמר למן כו'. אמר לו שוטה פרש דבריך לומר [חמר] למרכב או חמר יין, או עמר למלבש. כלומר היתה לשונם ערלה. ההיא דהוה בעיא למימר לחברתה שכינתיתא אי ספי ליך חלבא, וא' לה שלוכתיתא אי ספי לך לבא. ואיתתא אמרתי אמרה לדיין מרי כירא תפלה הות לי וגנבוך מני. וכדו הואי כד הוו שדרו לך עליה ולא מטו כרעיך אארעא. פי' אדוני קורה היתה לי וגנבוה ממני והיתה קומתה כמו קומתך, ואילו היו מרבצים אותך עליה לא היו מגיעין רגליך לארץ. פי' עלת נקפת בכד. כלומר [כלי] שמוציאין בו היין, נגע בתחתית החבית. לא נשאר יין בחבית. יבעון נשריא לקיניהון איתערי בתר חברתא מינה. פי' ילכו התלמידים לאהליהם, או תוסר מגופת החבית אחרת וישארו במשתה היין, פעמים היה משיב להם יבעון נשריא לקיניהון כלומר ילכו לבתיהן. ופעמים היה אומר להם תוסר מגופת חבית אחרת ותשוט הובא בחבית כספינה בלב ים. שור משפט תרגום שור תור. ותרגום משפט דין. נמצא שור משפט תרגומו תור דין. חרדל תרגומו (סוד) [טור] מסכן. נמצא הלשון תרדין בחרדל. גבר פום דין חי. פירושו אושפיזכנא [תרגום] איש גבר (תרגום) פי פום. תרגום זה דין. תרגום אל תאכלו ממנו נא חי. מה טיבו יש כפשוטו. התריגו (לפני חמין) [לפחמין] ארקיעו לזהבין. פי' הטריגו. הכן פחמין. שיברו אותן מלשון טטרוגי מטטרגי להו. הרקיעו לזהבין, פי' בערו אותן להיות לוחשות כמראה הזהב. ועשו לי בהן שתי עופות והם שבו נקראו כך שהן מגידים בעלטה העיתות איזה עת מן הלילה היא. הצפיניני היכן ר' אילעא[י] צפון. פי' הראיני מלשון צופה. היכן ר' אילעא טמון. עלץ בנערה אהרונית עירונית אחרונית. יש שאומר שמח שנשא אשה כהנת מזרע אהרן, והיא אהרונית מבנות הכפרים, כדגרסינן בתלמוד [בפרק] המביא ביום טוב מאי הרניות

נג: כיצד מעברין פרק חמישי עירובין

מסורת הש"ס

יא) [מס' ד"ח פ"ו], יב) [מס' ד"ח פ"ו], יג) [מס' ד"ח פ"ו], יד) תבות פ"ח מ"ה [נדרים כ.], טו) בס"ל: כח, טז) [סנהדרין ה.], יז) [ברכות ד.], יח) [ג] במס' ד"ח פ' הנכנס פ"ו. משיירין פיאה במעשה אילפס ואין משיירין במעשה קדירה פירוש במעשה אילפס נראה כרעבתן אם אינו משייר אבל במעשה קדירה אינו נראה כרעבתן אם אינו משייר גירס' רש"ל:

בטשה ביה. בעטה בו: **חוריך חיי.** שתאריך ימיס: **חעוף אחוו.** אס יש לך ממון להחנות עצמך אל תמתין עד למחר שמא תמות ושוב אין לך הנאה: **דעלמא דאזלינן מיניה** גרסינן: **להנוגא דמי.** היוס ישנו ולמחר איננו דומה לחופה שהולכת מהר: **אם יש לך.** ממון: **ואין לאוס אסמכתא.** עיכוב כי פתאום האדם מת: **חוק.** מזון: **מי יגיד לך.** אס נשאר בידס שמא יאבדוהו: **הגנו וגלין.** כלומר כשהן גדולין גדולה פרנסתן ועושרן עמהן ואינך צריך להדאג עליהן: **והגנו וגלין.** מתיס. לשון והעלה נגל (ירמיה ח): **יפה.** לחולי זה וקשה לחולי זה יפה ללב ורע לעיניס: **שאשמרס בבטנך.** שהן שמוריס בידך שאינן משתכחין ממך: **יכונו יחד.** שאתה סודרן ומוליאן בפה ולא בגימגום ובלחישה: **אימתי שמחה וכו' בזמן.** שיודע לדרוש הלכות חג בחג. ד"א אימתי שמחה לאיש אימתי אדם שמח בתלמודו בזמן שיש לו מענה כששואלין ממנו דבר הלכה: **שארשת.** ספירת שפתיו בל תמנע סלה כשנתת בו דעת להוציא בשפתיו: **וכה.** אס יש לו מזל טוב תאות לבו נתת לו שבעוד שהוא מתאוה באה לו תאותו עד שלא ישאלנה: **לא זכה.** לריך (ח) להתמקמק ולהלטער: **כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף.** אלמא לנצח לשון עולם הוא. מדסמיך ליה וכן עד עולם סלה אלמא סלה לשון לעולם משמע: **ארוך לנואר.** שאינו מלומלס בדוחק סביב הלואר אלא שרפוי בריוח כך הוא נעים ומרולה לבריות: **ונראה ואינו נראה.** כשמגביה לואר נראה מתחת זקנו ורוב פעמיס שסנטרו וזקנו מכסין אותו. כך אס תלמיד חכס הוא אינו רודף לצאת ולבא בשוק אלא יושב ומחזר על תלמודו מתקייס בידו: **שהכל דשין אותו.** שאין לו גסות (ט): **שהכל מסכימין ממנו.** שמלמד תורה לתלמידים: **לאבן זו שאינה נמחת.** מפני דריסת רגלי בני אדס כך לחייו אינן נגלין מלחזר על למודו ולהלמד לאחרים: **לא נשתכחה.** חרות משמע חקוק ואינו נמחק לעולס. על ידי הלוחות היתה תורה חקוקה לישראל מהשתכח מהן עולמית: **על הלוחות.** בשביל הלוחות היו בני ישראל בני חורין: **ממדבר מתנה.** אס כמדבר הוא תורה נתונה לו במתנה ולא ישכח: **מילתא.** כעס: **אמר.** רבא אזיל אפייסיה לרב יוסף: **מזוג.** במיס: רב יוסף סגי נהור הוה ולא היה רואהו והכירו בטעם היין שהוא מזגו לפי שהיה מכיר רב יוסף במזגו של רבא מתחילה שהיה בקי ליתן מיס במדה: **כל גיא ינשא.** אף על גב דלאו גבי הני קראי כתיב דרשי ליה דמי שבא לידי גיא שהושפל חוזר ומתנשא: **שדורסת ואוכלת.** מיד לאחר הריצתה. שאינו מקפיד על תענוגים אלא אוכל בשר בלא תבלין וכן שאר עינוגין: **שמסרחת.** בטיט. היינו מי שאינו אוכל אחר גבהות לקון במאכלו אס לא נתבשל כל צרכו. ל"א שדורסת ואוכלת לאחר הריצתה אוכלת מיד כך תלמיד חכס מחזר על תלמודו מיד כשמקבלו מרבו מסרחת מגבל עצמו על דברי תורה לשון זה נראה בעיני לפי שאינו בכל הש"ס שדרך תלמידי חכמים להקפיד על מאכלן דרך גדולה וכבוד ועל מלבושיהן (ד) כדכתיב (משלי ח) ולמשנאי אהבו מות: **נעני.** לזה שאס עצמו בעני. ולישנא בתרא שאס עצמו בעני לחזר עליה: **אאנה.** אילן: כל

בטשה ביה אמרה ליה לא כך כתוב [1] ערוכה בכל ושמורה [א] אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת ואם לאו אינה משתמרת תנא תלמיד אחד היה לרבי אליעזר [ב] שהיה שונה בלחש לאחר ג' שנים שכח תלמודו תנא תלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שנתחייב בשריפה למקום אמרו הניחו לו אדם גדול שמש א"ל שמואל לרב יהודה [ג] שיננא פתח פומיך קרי פתח פומיך תני כי היכי דתתקיים ביך ותוריך חיי שנאמר [2] כי חיים הם למצאיהם ולכל בשרו מרפא אל תקרי למצאיהם אלא למוציאיהם בפה א"ל שמואל לרב יהודה שיננא חטוף ואכול חטוף ואישתי דעלמא דאזלינן מיניה כהלולא דמי [ד] א"ל רב לרב המנונא [ה] בני אם יש לך היטב לך שאין בשאול תענוג ואין למות התמהמה ואם תאמר אניח לבני חוק בשאול מי יגיד לך בני האדם דומים לעשבי השדה הללו נוצציו והללו נובלין [ו] א"ר יהושע בן לוי המהלך בדרך ואין עמו לוייה יעסוק בתורה שנאמר [3] כי לויית חן [ז] הם [ח] חש בראשו יעסוק בתורה שנאמר כי לויית חן הם לראשך חש בגרונו יעסוק בתורה שנאמר [3] וענקים לגרגרותיך חש במעיו יעסוק בתורה שנאמר [4] רפאות תהי לשרך חש בעצמותיו יעסוק בתורה שנאמר [4] ושקוי לעצמותיך חש בכל גופו יעסוק בתורה שנאמר [2] ולכל בשרו מרפא אמר רב יהודה בר' חייא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם נותן סם לחבירו לזה יפה ולזה קשה אבל הקב"ה אינו כן נתן תורה לישראל סם חיים לכל גופו שנאמר ולכל בשרו מרפא א"ר אמי מ"ד [5] כי נעים כי תשמרם בבטנך יכונו יחדיו על שפתיך אימתי ד"ת [ט] נעי' בזמן שתשמרם בבטנך ואימתי תשמרם בבטנך בזמן שיכונו יחדיו על שפתיך ר' זירא אמר מהכא [6] שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב אימתי שמחה לאיש בזמן שמענה בפיו ל"א אימתי שמחה לאיש במענה פיו בזמן שדבר בעתו מה טוב ר' יצחק אמר מהכא [7] כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו אימתי קרוב אליך בזמן שבפיך ובלבבך לעשותו רבא אמר מהכא [8] תאות לבו נתתה לו וארשת שפתיו בל מנעת סלה אימתי תאות לבו נתתה לו בזמן שארשת שפתיו בל מנעת סלה רבא רמי כתיב תאות לבו נתתה לו וכתיב וארשת שפתיו בל מנעת סלה זכה תאות לבו נתתה לו לא זכה וארשת שפתיו בל מנעת סלה תנא דבי ר"א בן יעקב כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק עולמית נצח דכתיב [9] כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף סלה דכתיב [10] כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צבאות בעיר אלהינו אלהים יכוננה עד עולם סלה ועד דכתיב [11] ה' ימלוך לעולם ועד: (סימן ענקים לחייו לוחות חרות): א"ר [ט] (אליעזר) מאי דכתיב [3] וענקים לגרגרותיך אם משים אדם עצמו כענק זה שרף על הצואר ונראה ואינו נראה תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו ואמר ר"א מאי דכתיב [12] לחיו כערוגת הבשם [ב] אם משים אדם עצמו כערוגה זו שהכל דשין בה וכבושם זה שהכל מתבשמין בה תלמודו מתקיים ואם לאו אין תלמודו מתקיים וא"ר [ט] (אליעזר) מ"ד [13] לוחות אבן אם אדם משים עצמו את לחייו כאבן זו שאינה נמחית תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו ואמר ר"א [ט] (אליעזר) מאי דכתיב [14] חרות על הלוחות אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל רב אחא בר יעקב אמר [י] אין כל אומה ולשון שולטת בהן שנאמר חרות אל תיקרי חרות אלא חירות אמר רב מתנה מאי דכתיב [15] וממדבר מתנה אם משים אדם עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו [יא] רבא בריה דרב יוסף בר חמא הוה ליה מלתא לרב יוסף בהדיה כי מטא מעלי יומא דכיפורי אמר איזיל ואפייסיה אזל אשכחיה לשמעיה דקא מזיג ליה כסא אמר ליה הב לי ואימזגיה אנא יהב ליה מזגיה כדטעמיה אמר [י] דמי האי מזיגא למזיגא דרבא בריה דרב יוסף בר חמא א"ל אנא הוא [יב] א"ל [ט] לא תתיב אכרעיך עד דמפרשת לי הני קראי מאי דכתיב [15] וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות ומבמות הגיא א"ל אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תורה ניתנה לו במתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם מגים לבו הקדוש ברוך הוא משפילו שנאמר ומבמות הגיא ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו שנאמר [16] כל גיא ינשא אמר רב הונא מ"ד [17] חיתך ישבו בה תכין בטובתך לעני אלהים [ג] אם אדם משים עצמו כחיה זו שדורסת ואוכלת ואיכא דאמרי שמסרחת ואוכלת תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו ואם עושה כן הקדוש ברוך הוא עושה לו סעודה בעצמו שנאמר תכין בטובתך לעני אלהים א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מאי דכתיב [18] נוצר תאנה יאכל פריה למה נמשלו דברי תורה כתאנה מה תאנה זו כל

תלמודו מתקיים בידו: **שהכל דשין אותו.** שאין לו גסות (ג): **שהכל מסכימין ממנו.** שמלמד תורה לתלמידים: **לאבן זו שאינה נמחת.** מפני דריסת רגלי בני אדם כך לחייו אינן נגלין מלחזר על למודו ולהלמד לאחרים: **לא נשתכחה.** חרות משמע חקוק ואינו נמחק לעולם.

ג א מיי' פ"ג מהלכות ת"ת הלכה יב סמג עשין יב טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף כב:

ד ב מיי' שם הלכה ט: ה ג מיי' ומסמ שם טוש"ע שם סעיף כא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא זכה צריך (להתמקמק) מז"מ וע"ב ס"א להתמהמה [וכ"ה בע"י]: (ב) ד"ה שהכל דשין וכו' גסות הרוח הסמ"ד:

גליון הש"ס

גמ' א"ל רב לרב המנונא. עיין לקמן דף סג ע"א תד"ה רב המנונא: שם חש בראשו יעסוק בתורה. עי' תוס' מיס בשנועות דף טו ע"ב ד"ה אמור להתרפאות:

מוסף רש"י

דמי האי מזיגא למזיגא דרבא. שכסהיס רבא לומד לפניו היה מוזג לו בענין זה (נדרים נה.). **לא תתיב אכרעיך.** לפי שהגיס לבו שאל לו מקלא זה כדי להשפיל דעתו (שם). כמדבר זה. תלמד תורה בתנס לבל (שם). נחליאל. בעשיה לו התורה כמו נחלה (שם).

רב ניסים גאון

רבא הויא ליה מילתא לרב יוסף בהדיה. תמצא פירוש הדברים שאירעו ביניהן בפרק הנודר מן הירק בנדרים [בר] מר שמואל (מר) פקיד דליתנון תליסר אלפי זוזי לרבא מן אללתא דנהר פניא. שלח רבא לקמיה דרב יוסף אללתא היכי מיקריא. אמר רב יוסף ושורין בנודר מן התבואה שאינו אסור אלא בה' המינים. אמר ליה אביי מי דמי, (הכו אקלא) [תבואה לא] משמע אלא ה' המינין, אללתא כל מילי (דשמעא) [משמע]. אהדורה לקמיה (דר' אבא) [דרבא] אמר להון הדא לא איבעיא לי דאללתא כל מילי משמע, הדא היא דאיבעיא לי שכר בתים ושכר ספינות מאי, מי אמרינן כיון דפחתן לאו אללתא היא. או דלמא כיון דלא ידיע פחתיהו כי אללתא היא. אמרוה קמיה דרב יוסף [אמר] וכי מאחר דלא צריך לן אמאי שלח לן. איקפד רב יוסף. שמע רבא ואתא לקמיה ביומא דכיפורי.

רבינו חננאל

אמריה ליה כתיב ערוכה בכל ושמורה אם ערוכה ברמ"ח אברים נשמרת בלב ואם לאו אינה נשמרת. אמר ליה רב שמואל לרב יהודה שיננא פתח פומך קרי ותני כי היכי דתוריך חיי, שנאמר כי חיים הם למוצאיהם בפיו. תנא תלמיד היה לר' אליעזר שנתחייב שרפה למקום, ואמרו (המקום) הניחו

לו אדם גדול שימש. **כתיב נעים כי תשמרם בבטנך.** אימתי דברי תורה נעימים בשעה שתשמרם בבטנך, כיצד בעת שיכונו יחדיו על שפתיו. כתיב שמחה לאיש במענה פיו. אימתי בעת שדבר בעתו מה טוב. ר' יצחק אמר מהכא כי קרוב אליך הדבר מאד, בשעה שבפיך ובלבבך לעשותו. תאות לבו נתת לו, אם זכה ואם לא זכה ארשת שפתיו בל מנעת סלה. **תנא** כל מקום שנאמר לנצח, כגון ולא לנצח אקצוף. **סלה,** כגון אלקים יכוננה עד עולם סלה. ועד, כגון ה' ימלוך לעולם ועד, אין להם הפסק לעולם. **כתיב** חיתך ישבו בה וגו', אם משים אדם את עצמו כחיה זו שדורסת ואוכלת, ואמרי שמסרחת ואוכלת. יש בה, כלומר תלמודו מתקיים בידו, וכיון שתלמודו מתקיים בידו הקב"ה מכין סעודתו, שנא' תכין בטובתך לעני אלקים. **נוצר תאנה יאכל פריה,** מה תאנה

כל זמן שממשמש בה מוצא בה תאנים. שאינן מתבשלין בבת אחת אלא היום מעט ולמחר מעט וכל שעה ראוי לאכול מהן: **שמעלה הן על זומדיה.** שהכל מנשאין אותו ותורתו נותנת לו חן: **באהבתה תשגה תמיד.** בשביל אהבתה תעשה עצמך שוגה ופתי להניח עסקיך ולרוץ לדבר הלכה: **לא יחרוך.** נוטריקון דריש ליה לא יחיה ולא יאריך: **צייד רמאי.** שמרבה בגירסא ואינו מחזר עליה: **ורב ששת אמר.** אין זה רמאי אלא שוטה והקונדן על יד הוא הרמאי וערוס בדבר והוא יחרוך כלומר יתקייס בידו כצייד הרמאי שמשבר גף ראשון ראשון כשהוא לוכדו אלא יברח הוא חורך עופות ואוכלן וקרא אתמוהי מתמה לא יחרוך לא יאלה ויאכל: **אנא עבדתה וקיימתיה.** לקבוץ על יד וחזרתי עליה עד שהחזקתי בה ואח"כ חזרתי ושמעתי אחרת: **כילד סדר משנה.** כילד למדו ישראל תורה שבעל פה: **נגנם אהרן.** ויש לפני משה כדכתיב (ישעיה ג) והיו עיניך רואות את מוריך וכן כולם בשעת שמועתן (ג) כולן יושבין לפניו: **ישב נשמאל משה.** דתניא (ד) המהלך לימין רבו הרי זה בור וכ"ש יושב בזמן שאין שני ליש ב בשמאל: **ושנה להן פירקן.** אותו פרק עצמו ששנה לאהרן: **אהרן לימין משה חוזר.** אחרי ששמעו בניו ויש שני ליש ב בשמאל משה כבוד הוא לאהרן ולמשה להיות אהרן שהוא גדול בא ויושב בימין: **ומה אהרן ששמע ממשה כו'.** ומסתייענא מילתא להתקייס בלבו להבין מהר אפ"ה שמע ד' פעמים: **להראות לו פנים.** ללמדו לתת טעם בדבריו בכל אשר יוכל ולא יאמר כך שמעתי הבן אתה הטעם מעצמך וחבירו בפרק ראשון (דף יג:) שהיה אומר על טמא טהור ומראה לו פנים: **אשר תשים לפניהם.** ולא כתיב אשר תלמדם לריך אתה לסדר ולשוס לפניהם טעם המיישב תלמודם: **וגיעיילו כולן** (ג) **בריאה וגילפו ממשה.** ד' זימנין: **וגיעיילו בניו וגילפו מאהרן.** ד' זימנין וכן כולן: **משוס טרחא דאהרן.** דמתחילה דיחיד הוה לא סגי דלאו לשמאל יתיב וכי הדור עיילו אינך איכא טרחא לאוקומיה ולאהדוריה לימין (ה): **ד' מאה זמני.** כל פירקא מקמי דליגמר: **בעיוה.** לר' פרידא למלתא דמצוה (ו): **נפק בת קול ואמר.** לר' פרידא: **סימנין.** סימני השמועות זו אחר זו וסימני חכמים כדרך שיש בהש"ס (ז) ותשיס) גירסא דסמניה בפיהם: **עשו מועד לאורה.** קבעו עתים (ז) לתלמידיכם שידעו עת לבא ולשמוע: והיינו

תנו לו זו וזו. והא דאמר בפרק בתרא דמגילה (דף מ:) שאלו תלמידיו את ר' פרידא במה האריכת ימיס אמר להן מעולם לא קדמני אדם לבית המדרש הא והא גרסא לו אי נמי באותה שעה לא ידע שאמר להן הקב"ה תנו לו זו וזו עד לאחר שמי אריבע מאות שנה:

ק) **אם** היה בית אחד יוצא כמין פגום. גרסה דפגוס אחד נמי רואין כאילו היה פגוס אחר כנגדו ומותחין חוט עליהן ולא שמותחו בחוט באלכסון מן הפגוס עד ראש הא' של העיר דהא ראיה מן הלד האחד רואין אותה כאילו שוה ועגולה כאילו היתה מרובעת השתא פריך שפיר השתא פגוס אחד כו': עיל

כל זמן שאדם ממשמש בה מוצא בה תאנים אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם א"ר שמואל בר נחמני מאי דכתיב [1] אילת אהבים ויעלת חן וגו' למה נמשלו דברי תורה לאילת לומר לך (ו) מה אילה רחמה צר וחביבה על (ב) בועלה כל שעה ושעה כשעה ראשונה אף דברי תורה חביבין על לומדיהן כל שעה ושעה כשעה ראשונה ויעלת חן שמעלת חן על לומדיה [1] דדיה ירווך בכל עת למה נמשלו דברי תורה כדד מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו חלב אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם באהבתה תשגה תמיד כגון רבי (ג) (אליעזר) בן פדת אמרו עליו על רבי (ד) (אליעזר) שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי וסדינו מוטל בשוק העליון של ציפורי (ה) (תניא) א"ר יצחק בן אלעזר פעם אחת בא אדם ליטלו ומצא בו שרף תנא דבי רב ענן מאי דכתיב [2] רוכבי אתונות צחורות יושבי על מדין [והולכי על דרך שיחו] רוכבי אתונות אלו תלמידי חכמים שמהלכין מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד (בו) תורה צחורות שעושין אותה כצהרים יושבי על מדין שדנין דין אמת (ו) לאמיתו והולכי אלו בעלי מקרא על דרך אלו בעלי משנה שיחו אלו בעלי תלמוד שכל שיחתן דברי תורה (ז) אמר רב שיזבי משום רבי אלעזר בן עזריה מאי דכתיב [3] לא יחרוך רמיה צידו לא יחיה ולא יאריך ימים צייד הרמאי רב ששת אמר צייד הרמאי יחרוך כי אתא רב דימי אמר משל לצייד שצד צפרים אם ראשון ראשון משבר כנפיו משתמר ואם לאו אין משתמר אמר (ח) (רבה) אמר רב סחורה אמר רב הונא (ט) מאי דכתיב [4] הון מהבל ימעט וקובץ על יד ירבה אם עושה אדם תורתו חבילות חבילות מתמעט ואם לאו קובץ על יד ירבה אמר (י) (רבה) ידעי רבנן להא מלתא ועברי עלה אמר רב נחמן בר יצחק אנא (כ) עבדתה ואיקיים בידאי: ת"ר כיצד סדר משנה משה למד מפי הגבורה נכנס אהרן ושנה לו משה פירקו נסתלק אהרן וישב לשמאל משה נכנסו בניו ושנה להן משה פירקן נסתלקו בניו אלעזר ישב לימין משה ואיתמר לשמאל אהרן רבי יהודה אומר לעולם אהרן לימין משה חוזר נכנסו זקנים ושנה להן משה פירקן נסתלקו זקנים נכנסו כל העם ושנה להן משה פירקן נמצאו ביד אהרן ארבעה ביד בניו שלשה וביד הזקנים שנים וביד כל העם אחד נסתלק משה ושנה להן אהרן פירקו נסתלק אהרן שנו להן בניו פירקן נסתלקו בניו שנו להן זקנים פירקן נמצא ביד הכל ארבעה מכאן א"ר אליעזר חייב אדם לשנות לתלמידו ארבעה פעמים וקל וחומר ומה אהרן שלמד מפי משה ומשה מפי הגבורה כך הדיוט מפי הדיוט על אחת כמה וכמה ר"ע אומר (א) מנין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדנו שנאמר [5] ולמדה את בני ישראל ומניין עד שתהא סדורה בפיהם שנאמר שימה בפיהם ומניין שחייב להראות לו פנים שנאמר [6] ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (ג) (ה) וליגמרו כולהו ממשה כדי לחלוק כבוד לאהרן ובניו וכבוד לזקנים וניעול אהרן וניגמר ממשה וליעיילו בניו וליגמרו מאהרן וליעיילו זקנים ולילפו מבניו וליזלו וליגמרינהו לכולהו ישראל כיון דמשה מפי הגבורה גמר מסתייעא מלתיה אמר מר רבי יהודה אומר לעולם אהרן לימין משה חוזר כמאן אזלא הא (מ) דתניא (ב) שלשה שהיו מהלכין בדרך הרב באמצע וגדול בימינו וקטן בשמאלו לימא רבי יהודה היא ולא רבנן אפילו תימא רבנן משום טירחא דאהרן רבי פרידא הוה ליה ההוא תלמידא דהוה תני ליה ארבע מאה זימני וגמר יומא חד בעיוה למלתא דמצוה תנא ליה ולא גמר א"ל האידנא מאי שנא א"ל מדההיא שעתא דא"ל למר איכא מילתא דמצוה אסחאי לדעתאי וכל שעתא אמינא השתא קאי מר השתא קאי מר א"ל הב דעתיך ואתני ליך הדר תנא ליה ד' מאה זימני [אחריני] נפקא בת קלא וא"ל ניחא ליך (ו) דליספו לך ד' מאה שני או דתיזכו את ודרך לעלמא דאתי אמר דניזכו אנא ודריי לעלמא דאתי אמר להן הקב"ה תנו לו זו וזו אמר רב חסדא (פ) אין תורה נקנית אלא בסימנין שנאמר שימה בפיהם אל תקרי שימה אלא סימנה שמעה רב תחליפא ממערבא אזל אמרה קמיה דר' אבהו אמר אתון מהתם מתניתו לה אנן מהכא מתנינן לה [7] הציבי לך ציונים שימי לך וגו' עשו ציונים לתורה ומאי משמע דהאי ציון לישנא דסימנא הוא דכתיב [8] וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון ר' (ע) אליעזר אמר מהכא [9] אמור לחכמה אחותי את ומודע לבינה תקרא (צ) עשה מודעים לתורה רבא אמר עשה מועדים לתורה

והיינו

חבילות חבילות ראיתי מעט. ואם קובץ על יד ומחזיקים ירבה. א' רבא הא מילתא גמירי לה רבנן ועברי עלה. ת"ר כיצד סדר המשנה משה רבינו למד מפי הגבורה, בא אהרן שנה לו משה פירקו. נסתלק אהרן וישב לו משמאל משה. נכנסו בני אהרן שנה להן פרקו. נסתלקו אלעזר ישב לימין משה, איתמר ישב לשמאל אהרן, ר' יהודה או' אהרן לימין משה הוה חזור [נכנסו זקינים שנה להם משה פרקן]. נכנסו כל העם שנה להן פירקן נמצא ביד אהרן ארבע. מיכן א"ר אלעזר בן עזריה חייב אדם לשנות לתלמידו ד' פעמים קל וחומר, ומה אהרן שלמד מפי משה ומשה למד מפי הגבורה

ישראל. ומניין שחייב לסדרה בפיו שנא' שימה בפיהם. ומנין שחייב להראות לו פנים כדי לבוא בליבו שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. אין תורה ניקנית אלא בסימנים. שנאמר שימה בפיהם, סמנה בסימנין. כיוצא בו הציבי לך אהרן שנה להן פרקו. נסתלקו אלעזר ישב לימין משה, איתמר ישב לשמאל אהרן, ר' יהודה או' אהרן לימין משה הוה חזור בן פרידא היה מחני ת' זימני לתלמידיה כו'. תניא כשמהלכין בדרך, באמצע מהלך הרב והגדול מימינו והקטן משמאלו. וכן מצינו במלאכים שבאו אל אברהם אבינו מיכאל באמצע גבריאל מימינו ורפאל משמאלו.

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ד מהלכות ת"ת הלכה ד טוש"ע יו"ד סי' רמו סעיף י:
ז ב מיי' פ"ו מהלכות ת"ת הלכה ה טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף יח:
ח ג טוש"ע א"ח סי' קנה סעיף א:

מוסף רש"י

באהבתה תשגה תמיד. לשון משגה כמשמעו, בעבור אהבתה תהיה שוגג בשאר עסקיך כי היא משמרת על שלך (משלי ה יט). **יחרוך.** נוטריקון יחיה ויאריך (ע"ז יט.). **צייד הרמאי.** שמרמה אנשים להרגות כמה אני חכם להעמיד גירסות הרבה והוא משכח ומקלר ימיו דכתיב (דברים ג) כי הוא חייך ואורך ימיך (ע"ז יט.). **צייד הרמאי יחרוך.** בלשון איחרוכי איחריך (שבת כ:) כלומר יש לו עופות לחרוך ולאכול, כל מי שלומד וגורס מעט מעט ומחזר עליו פעמים הרבה עד שבגור בפיו ואח"כ מחר ולומד תלמודו ממקייס, וקרא אתמוהי מתמה וכי לא יחרוך מי שלימד רמייה (ע"ז שם). **משבר כנפיו.** שלא יכתת (שם). **חבילות.** דגרים הרבה יחד אינו יכול לחזור עליו פעמים רבות ומשכח (שם). **על יד.** מעט (שם). **נסתלקו זקנים.** ישבו לגדלן (שמות לד לב). **שלשה שהיו מהלכין בדרך.** לא ילכו זה אחר זה אלא בשורה אחת, וכן מצינו במלאכי השרת מדכתיב (בראשית יח) שלשה אנשים עליו, מכלל שבשורה אחת הוו קיימי זה אצל זה, דאי זה אחר זה קיימי אין זה נצנים עליו אלא לאשון (יומא לז.).

רבינו חננאל

כל זמן שמן[מ]שמש בה מוצא בה תאנים טובות אף ד"ת כו'. כיוצא בו א"ר יוחנן אילת אהבים ויעלת חן וגו' באהבתה תשגה תמיד, כגון ר' אלעזר בן פדת שהיה עוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי וסדינו מוטל בשוק העליון, כלומר היתה דעתו בתורה ושכח סדינו בשוק. תנא בא אדם לישלו מצא בו נחש שרף. **רוכבי אתונות צחורות** אלו ת"ח שעוסקין בתורה, ומבררין כצהרים. יושבי על מדין, שיושבין ודנין דין אמת לאמיתו. (כהולכי) [והולכי], אילו בעלי מקרא. דרך, אילו בעלי משנה. שיחו, שכל שיחתן דברי תורה. כתיב לא יחרך רמיה צידו, (כלומר אם לא יחרך כנפי העוף רמיה צידו), כלומר אם יחרך כנפי העוף רמיה צידו, יעופו ממנו. כך גם דברי תורה אם לא יחזיק בהם בטוב יעופו מידו לא יחיה ולא יאריך ימים. כיוצא בו, הון מהבל ימעט. אם משים אדם תורתו

תורה אור השלם

1. אַיֶּלֶת אֲהָבִים וְיַעֲלַת חֵן דֹּדֶיהָ יְרַוְּךְ בְּכָל עֵת בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָמִיד:
משלי ה יט
2. רֹכְבֵי אֲתֹנוֹת צְחֹרוֹת יֹשְׁבֵי עַל מִדְיָן וְהֹלְכֵי עַל דֶּרֶךְ שִׂיחוּ: שופטים ה י
3. לֹא יַחֲרֹךְ רַמִּיָּה צֵידוֹ וְהוֹן אָדָם יָקָר חָרוּץ:
משלי יב כז
4. הוֹן מֵהֶבֶל יִמְעָט וְקֹבֵץ עַל יָד יַרְבֶּה:
משלי יג יא
5. וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמְּדָהּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׂימָהּ בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: דברים לא יט
6. וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם:
שמות כא א
7. הַצִּיבִי לָךְ צִיֻּנִים שִׂמִי לָךְ תַּמְרוּרִים שִׁתִי לִבֵּךְ לְמִסְלָה דֶּרֶךְ הָלַכְתְּ שׁוּבִי בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל שֻׁבִי אֶל עָרַיִךְ אֵלֶּה:
ירמיהו לא כ
8. וְעִבְרוּ הָעִבְרִים בָּאָרֶץ וְרָאָה עֶצֶם אָדָם וּבָנָה אֶצְלוֹ צִיּוּן עַד קָבְרוֹ אֹתוֹ הַמְּקַבְּרִים אֶל גֵּיא הֲמוֹן גּוֹג: יחזקאל לט טו
9. אֱמֹר לַחָכְמָה אֲחֹתִי אָתְּ וּמֹדַע לַבִּינָה תִּקְרָא:
משלי ז ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' אשר תשים לפניהם וליעיילו כולן ולילפו סולהו ממשה: (ב) רש"י ד"ה נכנס אהרן וכו' בשעת שמיעתן היו יושבין: (ג) ד"ה וגיעיילו כולן. מרישא וישנה לכולן ארבע פעמים הס"ד ואח"כ מ"ה וליעול אהרן וללוף ממשה ד' זמנין וליעיילו בניו כ"ל והוא ד"ל: (ד) ד"ה מעוס טרחא וכו' לימין משה הס"ד: (ה) ד"ה בעיוה וכו' דמלוה בשוקא הס"ד: (ו) ד"ה סימנין וכו' שיש בהש"ס הס"ד ואחר כך מ"ה שימה גירסא וסימניה בפיהם: (ז) ד"ה עשו וכו' עתים לתורה לתלמידיכם:

רבינו חננאל (המשך)

ד' פעמים, הלמד מהדיוט על אחת כמה וכמה. ר"ע אומר חייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמד שנא' ולמדה את בני

מ) [יומא כט.], ב) [ס"ס איתא בעלה], ג) [נ"ל אלעזר], ד) [נ"ל אלעזר], ה) [ליתא בילקוט וכן מוכח], ו) [ע' תוס' שבת י. ד"ה דין], ז) ע"ז יט. ע"ש, ח) [נ"ל רבא], ט) [שם. ע"ש], י) [נ"ל רבא], כ) [נ"ל עבידתה עי' תוס' ע"ז יט. ד"ה אנא], ל) עיין בע"י ותמצא שם ג' שונות בזה הענין, מ) יומא לז. מס' ד"א פ"ד, נ) [נ"ל דליפסון], ס) [עי' שבת קד. סימנין עשה בתורה], ע) [נ"ל אלעזר], פ) [מולין לא.], צ) [נ"ל ומשיס], ק) [שיך לדף יח.].

והיינו דאמר רב אבדימי. הא דאמרן דצריך לטרוח ולהעמיד סימנין ולהעריס בתחבולות כדי שתתקיים התורה בגלותה היינו דר' אבדימי דמפרש דיוקא דקרא שאם בשמים היא צריך אתה לעלות אחריה: **אחריו.** מחזרין בעיירות: **תגרין.** [א] בעירן במקומן אלא נראה ואינו נראה כדאמר לעיל[1] [ב]: **ארוכה כמות שהיא.** לקמן מפרש: **עגולה עושין לה זויות.** כשבא למדוד תחומין לקלותיה לא ימדוד לה מהחומה אלא יוסיף לה ריבוע כלומר ירחיק מן החומה כדי ריבוע דהא מרבעין פיאות לכל מילי דשבת[2] ואע"כ ימדוד תחומי הקרנות שאם בא לצאת דרך קרן העיר ישתכר בהליכתו רביע דמרובע יותר על העגול רביע: **מרובעת אין עושין לה זויות.** לקמן מפרש: **היתה רחבה מצד זה וקצרה מצד זה רואין אותה כאילו היא שוה.** כשבא למדוד התחומין למערב אצל קרן מערבית דרומית אינו מודד מן החומה אלא מרחיק ומושך למערב עד כנגד חודה של קרן מערבית צפונית הנמשכת ויוצא למערב ומודד וכן לקרן דרומית מזרחית: **היה בית אחד.** בולט מחומת העיר לאחת הצדדין כשבא למדוד תחום צפון אצל קרן מערבית צפונית (ג) כשבא למקום שאין הבית בולט שם מרחיק מן החומה עד כנגד מקום שכלה בליטת הבית לקרן מזרחית צפונית כאילו חוט מתוח מכוון והולך כנגדו ממקום שכלה הבית עד כנגד קרן צפונית מערבית ומודד מן החוט ולצפון אצלם:

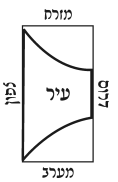

שני בתים כמין ג' פגומין. קס"ד לרוח אחת וקאמר רואין כאילו חוט מתוח מזה לזה. ולקמן פריך השתא בית אחד אמרת רואין שני בתים כמין קשת. שאין הבתים

במקום חבל הקשת: **או כמין גאם.** גימל יווני עשוי כמין כף כפופה[3] שלנו[4]: **רואין אותה כאילו היא מלאה בתים.** כשבא למדוד[5] תחומין מן הצפון מודד מן היתר כאילו היתה מוקפת בתים והדר בקשת נא יתחיל למדוד מציתו ולצפון אצלם אלא כל העיר עד היתר חשובה לו כד' אמות וכן העשויה כמין גאם היולא מן המזרח למערב אע"פ שאין בתים במערב רואין כאילו מלא כל החלל בתים וכן מן הדרום לצפון והיולא מציתו אין חלל החלק של עיר עולה לו מן המדה: **ארוכה כמות שהיא פשיטא.** וכי תעלה על דעתך שיקצרנה: **דאריכא וקטינא.** קצרה ברחבה: **מהו דתימא.** ירחיבנה למזרח ולמערב עד שתהא מרובעת יפה: **קמ"ל.** כמות שהיא מניחין אותה שהרי יש לה פיאות: **דמרבעא אכל לא מרבעא בריבועו של עולם.** שיהא לפונה לצפון עולם ודרומה לדרום עולם אלא עומדת באלכסון: **לא לריבא לג' רוחות.** אחד לצפון וא' לדרום: **בין ג' רשויות.** היינו אורך מקום היתר: **פחות מד' אלפים.** שתחום זה נבלע בתוך תחום רשות עיר אחת ומודדין לה מן היתר ורואין כאילו היא מלאה בתים ואם יותר אין מצרפין אותה להיות אחת ומודדין לה מן הקשת לכל אחד מפתח ביתו וחלל העיר החלק שאין בו בתים מן המידה הוא: **חומת העיר שנפרצה בקמ"א ושלש.** אם רוחב פירצה קמ"א אמות ושלש דהיינו שיעור ג' קרפיפות של שבעים אמה ושיריים ונעשו כג'[6] עיירות להיות אחת והיולא מזו לזו ללכת דרך זו חולה לה אין עולה לו מדת העיר מן המנין. אלמא ביותר מקמ"א ושלש הויא הבדלה: **לאו מרוח אחת.** עיר העשויה כקשת אינה מובדלת אלא מרוח אחת הלכך עד דהוי ד' אלפים: והא דחומת העיר שנפרצה בשתי רוחותיה זו כנגד זו קאמר הלכך כשתי עיירות נינהו וכגון שאין יישוב בחלל העיר כנגד[7] בית הפרצות: **ומאי קמ"ל.** אי בג' רוחות דולאי כג' עיירות הן אמאי[8] אשמועי' רב הונא דנותנין קרפף לזו וקרפף לזו דשתי עיירות הסמוכות זו לזו נותנין קרפף של שבעים אמה ושיריים לכל אחת להיות כעיר אחת כדי לחברם ע"י קרפיפות הללו לעשותן כעיר אחת ואע"פ שאין בינן בין הקרפיפות וגם הקרפיפות עצמן אינן מוקפות מחילה אלא שיעור קרפף קאמר:

נותנין

עיר העשויה בקשת. הא דלא נקט רב הונא מלתיה אשני פגומין משום דסתם פגום הוי תוך שבעים אמה ושייריים מעיקר העיר וכיון דהוי תוך עיבור העיר אפי' יש בין פגומין יותר מד' אלפים רואין כאילו חוט מתוח עליהם ואפילו יש פגומין הרבה זה אחר זה כל אחד תוך ע' אמה ושייריים של חבירו בשני ראשי העיר שאצל לחלק דגבי פגומין שאינם מעיקר העיר אפילו אין שם הבלעת תחומין מעברין אותן עם העיר לפי שבטל אגב העיר אבל ב' ראשי הקשת שהם מעיקר העיר אין מבטלין אגב העיר ולכך בעי שיהא שם הבלעת תחומין ומיהו נראה לר"י דאין לחלק בין שני פגומין לעיר העשויה כקשת וכן פר"ח והא דלא נקט רב הונא מילתיה על שני פגומין משום דבריתא לא אייר בשני פגומין מרוח אחת אלא בפגום אחד: **פחות מד' אלפים מודדין מן היתר.** רבה בר רב הונא בעי נמי בסמוך שגם בין יתר לקשת לא יהא יותר מאלפים משום דבעי שיהו תחומין מובלעין מכל לד אצל הבא בריה דרבה בר רב הונא דאמר מודדין מן היתר ואפי' יותר מאלפים בין יתר לקשת משום דאי בעי הדר אתי ליה דרך בתים ולא חש שיהו מובלעין רק מצד אחד נראה דהוא הדין נמי לדידיה אם אין בין יתר לקשת אלא אלפים דמודדין לו מן היתר אפי' יש יותר מד' אלפים בין שני ראשי הקשת דהא מצי אתי דרך היתר [ד] מראש האחד לראש האחר כיון דהיתר מובלע תוך הקשת: ואם

כמין פגום שני בתים יוצאין כמין שני פגומין השתא בית אחד אמרת שני בתים מיבעיא לא צריכא משתי רוחות מהו דתימא מרוח אחת אמרינן משתי רוחות לא אמרינן קא משמע לן היתה עשויה כמין קשת או כמין גאם רואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצירות ומודד ממנה ולהלן אלפים אמה אמר רב הונא [ה] עיר העשויה בקשת אם יש בין שני ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה מודדין לה מן היתר ואם לאו מודדין לה מן הקשת ומי אמר רב הונא הכי והאמר רב הונא [ו] חומת העיר שנפרצה במאה וארבעים ואחת ושליש אמר רבה בר עולא לא קשיא כאן ברוח אחת כאן [ז] משתי רוחות ומאי קמ"ל דנותנין קרפף לזו וקרפף לזו הא אמרה רב הונא חדא זימנא דתנן נותנין

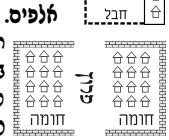

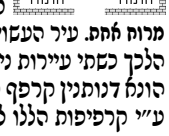

עיירות הן כשתתן קרפף לזו [וקרפף לזו] שהן כל קרפיף שבעים אמה ושיריים, והקרפיפות המרבות אותן וכאחת הן חשובות, יתר מיכן לא. ופרקינן זו חומת העיר שנפרצה פירצתה משתי רוחותו זו כנגד זו שנחלקו לשתים, לפיכך אמר רב הונא אם פרצה כנגד קרפיף לזו וקרפיף לזו, ועדיין בחזקתן עומדות אם יתר מיכן נחלקו. אבל בעיר העשויה כקשת שאינה חריבה אלא מרוח אחת בלבד, והקשת עומד בישובו ואי הוו אלפים אמה אין ואי לא לא. **ואקשינן** ומאי אתא רב הונא לאשמועינן בחומת העיר שנפרצה, כי אם יש בפירצותיה [מאה וארבעים ואחת] אמה ושליש שהן כדי (שהן) [שני] קרפיפות. עשאן הקרפיף להיותן אחת [הא אמרה רב הונא חדא זימנא דתנן

1) ליור זה נדפס בדפוס וילנא ואין לו מובן. ליור זה לוייר ע"פ הסברא.

מסורת הש"ס

א) [גיר' הש"אלמות פ' מולדות סי' יט ר' יוחנן], ב) [גיר' הש"אלמות שם רבא], ג) [תוספתא פ"ד ה"ג ע"ש], ד) [בערוך ערך גם פי' כמין ד' הפון], ה) [לקמן מז:], ו) [דף נד.], ז) [לעיל נא.], ח) ל"ל הפוכה ר"ל כף פשוטה או פתוחה ן שהיא הפוכה ל עי' בב"מ כח., ט) [ועי' רש"י פסחים מ: ד"ה גאם ורש"י זבחים נג: ד"ה כמין גמא ופא: ד"ה כמין גמא], י) בש"א: לקבוע, כ) בש"א: כ', ל) [ל"ל בין], מ) בש"א: מאי,

תורה אור השלם

1. לא בְּשָׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָּנוּ הַשָּׁמַיְמָה וְיִקָּחֶהָ לָּנוּ וְיַשְׁמִעֵנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: וְלֹא מֵעֵבֶר לַיָּם הִוא לֵאמֹר מִי יַעֲבָר לָנוּ אֶל עֵבֶר הַיָּם וְיִקָּחֶהָ לָּנוּ וְיַשְׁמִעֵנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: דברים ל יב-יג

הגהות הב"ח

(א) גמ' והיינו דאמר רבי אבדימי: (ב) שם לימן לה פותיא כארכה: (ג) רש"י ד"ה היה בית אחד בולט כו' מערבית צפונית (כשבא למקום) תל"מ וג"ב ס"א אין זה: (ד) תוס' ד"ה פחות וכו' דהא מצי אתי דרך היתר: סזה 1)

גליון הש"ם

גמ' לא תמצא במי שמגביה דעתו. עיין תענית דף ז ע"א תוס' ד"ה אף דבר תורה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] רש"י ד"ה תגרין. בעירן במקומן. ר"ל שלא תמצא תורה לא בסחרים ולא בתגרים אלא במי שמשים עצמו גראה ואינו גראה: [ב] באי"ד כדאמר לעיל. דף נד. ויעוש"ה ברש"י ד"ה גראה ואינו גראה ודו"ק:

מוסף רש"י

אתה צריך לעלות אחריה. וללומדה (דברים ל יב).

רבינו חננאל

כתיב לא בשמים היא, לא תמצא תורה במי שמגביה דעתו עליה בשמים. ולא מעבר לים היא, במי שמרחיב דעתו עליה כים. ר' יוחנן אמר כו'. ת"ר כיצד (מערבין) [מעברין] את הערים ארוכה כמות שהיא. מהו דתימא ניעביד (תותיה) [פותיא] כארכיה (כי) [כדי] שתתרבע קמ"ל דלא.

רבינו חננאל (המשך)

החוט המתוח מזה ומזה, ומודד מן החוט ולהלן אלפים אמה. היתה העיר עשויה כמין קשת

או כמין (טס) [גם]

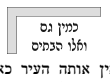

רואין אותה העיר כאילו היא מליאה בתים וחצירות, וכאילו הן מרובעות הקשת כמין טבלא מרובעת וכן הגם, ומודד מהן ולהלן אלפים אמה. אמר רב הונא עיר העשויה כקשת, (ו)אם יש בין ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה מודדין לה, בריבוע. ורואין כאילו היא מלאה בתים וחצירות, ונותנין לה אלפים אמה תחום מן היתר ולחוץ. ואם לאו מודדין מן הקשת. פי' כגון מקום העיר שעשוי כקשת מזרחו, והיתר הוא מערבי, ושתי ראשי הקשת חשובות כמין שני פיגמין אחד בולט לצפון ואחד בולט לדרום, וצריכין למתוח חוט משוה עולה עד נגד הקשת מקום החץ. (ואין) [אם] היתר פחות מארבעת אלפים אמה, נמצא המתוח מן הצפון לדרום על גבי הקשת פחות מד' אלפים כמידת היתר, והדרין במקום החץ מהלכין כלפי הדרום פחות מאלפים אמה וכן לצפון. אבל אם הם ד' אלפים אמה יצאו מתורת פגימה [ונעשו תחום] שלם. וכן בשני ראשיה כיין שיש (בין) ביניהם שני תחומין נסתלקה מהן תורת פגים, ואין מודדין (אלא) מן היתר וכיושבי שדות הן חשובין שמודדין להן מפתח בתיהן. ואקשינן ומי אמר רב הונא הכי, כי אין נפרדין אילו מאילו עד שיהיה ביניהן מקום חרב בלי ישוב ד' אלפים אמה, והא איהו הוא דאמר חומת העיר שנפרצה (באמה) [במאה] וארבעים ואחת אמה ושליש, עדיין דינה כדין עיר אחת שאפי' שתי

ט א מיי' פ"ג מהל' מ"ת הלכה ח:
י ב מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ו סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' שלח סעיף ב:
יא ג מיי' שם הל' ח טוש"ע שם ס"ד:
יב ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם ס"א:
יג ה מיי' שם הל' מ טוש"ע שם ס"ד:
יד ו ז מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף ז בהג"ה וכרא"ש סי' ד:

ואם לאו מודדין לה מן הקשת. לא מן הקשת ממש אלא ממקום שמתקלר בפיס ואין שם ד' אלפים דלא גרע מאילו ניטל אותו של מעלה ור"ח פירש עיר העשויה כקשת שאין מתקלר והולך: **נפש** שיש בו ד' אמות. גבי נפש הזכיר ד' אמות ולא דירה משום דסתמיה עשוי לדירה כדפ"ה וגבי גשר וקבר הזכיר דירה ומה שלא הזכיר ד' אמות לאו משום דסתמייהו ד' אמות דהא קבר סתמא לא הוי ד' אמות אלא כיון שהזכיר בית דירה כאילו הזכיר ד' אמות דפחות מד' אמות לא הוי דירה:

לא צריכא להשלים. פי' בקונטרס שהבנין לא הוי ד' אמות על ד' אמות והמערה משלימה לד' אמות ונראה לר"י דלריך שיהא בנין רוב ד' אמות ועוד יש לפרש להשלים דיש בבנין ד' אמות וקאמר שמשלימה למערה לגרפה לבנין ואין מתחילין למדוד אלא מסוף המערה:

כל עיר שאין בה ירק. פי' לפי שניקח בזול ויכול לעסוק בתורה והא דאמר בפ' תולין (שבת דף קמ:) בר בי רב לא ליכול ירקא משום דגריר משמע שגורס לו להוליא הרבה באכילת לחם התם מיירי בירק חי אבל מבושל טוב ומשביע בדבר קל: כאן

[1] **ואם** לאו מודדין לה מן הקשת. לא מן הקשת ממש אלא ממקום שמתקלר בפיס ואין שם ד' אלפים דלא גרע מאילו ניטל אותו של מעלה ור"ח פירש עיר העשויה כקשת שאין מתקלר והולך: **נפש** שיש בו ד' אמות. גבי נפש הזכיר ד' אמות ולא דירה משום דסתמיה עשוי לדירה כדפ"ה וגבי גשר וקבר הזכיר דירה ומה שלא הזכיר ד' אמות לאו משום דסתמייהו ד' אמות דהא קבר סתמא לא הוי ד' אמות אלא כיון שהזכיר בית דירה כאילו הזכיר ד' אמות דפחות מד' אמות לא הוי דירה:

לא צריכא להשלים. פי' בקונטרס שהבנין לא הוי ד' אמות על ד' אמות והמערה משלימה לד' אמות ונראה לר"י דלריך שיהא בנין רוב ד' אמות ועוד יש לפרש להשלים דיש בבנין ד' אמות וקאמר שמשלימה למערה לגרפה לבנין ואין מתחילין למדוד אלא מסוף המערה:

כל עיר שאין בה ירק. פי' לפי שניקח בזול ויכול לעסוק בתורה והא דאמר בפ' תולין (שבת דף קמ:) בר בי רב לא ליכול ירקא משום דגריר משמע שגורס לו להוליא הרבה באכילת לחם התם מיירי בירק חי אבל מבושל טוב ומשביע בדבר קל: כאן

[6] נותנין קרפף לעיר דברי רבי מאיר וחכמים אומרים לא אמרו קרפף אלא בין שתי עיירות ואיתמר רב הונא אמר קרפף לזו וקרפף לזו וחייא בר רב אמר אין נותנין אלא קרפף אחד לשניהם צריכא דאי אשמעינן הכא משום דהוה ליה צד היתר מעיקרא אבל התם אימא לא ואי אשמעינן התם משום דדחיקא תשמישתייהו אבל הכא דלא דחיקא תשמישתייהו אימא לא צריכא וכמה הוי בין יתר לקשת רבה בר רב הונא אמר אלפים אמה רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר [א] אפילו יתר מאלפים אמה אמר אביי [ב] כוותיה דרבא בריה דרבה בר רב הונא מסתברא דאי בעי הדר אתי דרך בתים: היו שם גדודיות גבוהות עשרה טפחים כו': מאי גדודיות אמר רב יהודה [ג] שלש מחיצות שאין עליהן תקרה איבעיא להו שתי מחיצות ויש עליהן תקרה מהו ת"ש [ד] אלו שמתעברין עמה נפש שיש בה ארבע אמות על ארבע אמות והגשר והקבר שיש בהן בית דירה ובית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן ובית עבודת כוכבים שיש בה בית דירה לכומרים והאורוות והאוצרות שבשדות ויש בהן בית דירה והבורגנין שבתוכה והבית שבים הרי אלו מתעברין עמה ואלו שאין מתעברין עמה נפש שנפרצה משתי רוחותיה אילך ואילך והגשר והקבר שאין להן בית דירה ובית הכנסת שאין לה בית דירה לחזן ובית עבודת כוכבים שאין לה בית דירה לכומרים והאורוות והאוצרות שבשדות שאין להן בית דירה ובור ושיח ומערה וגדר ושובך שבתוכה והבית שבספינה אין אלו מתעברין עמה קתני מיהת נפש שנפרצה משתי רוחותיה אילך ואילך מאי לאו דאיכא תקרה לא [ה] דליכא תקרה בית שבים למאי חזי אמר רב פפא בית שעשוי לפנות בו כלים שבספינה ומערה אין מתעברת עמה והתני רבי חייא מערה מתעברת עמה אמר אביי [ה] כשיש בנין על פיה ותיפוק ליה משום בנין גופיה לא צריכא להשלים אמר רב הונא [ו] יושבי צריפין אין מודדין להן אלא מפתח בתיהן מתיב רב חסדא [ו] ויחנו על הירדן מבית הישימות [ז] ואמר רבה בר בר חנה (אמר רבי יוחנן) לדידי חזי לי ההוא אתרא והוי תלתא פרסי [ח] על תלתא פרסי ותניא כשהן נפנין אין נפנין לא לפניהם ולא לצדיהן אלא לאחריהן אמר ליה רבא דגלי מדבר קאמרת כיון דכתיב בהו [2] על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו כמאן דקביע להו דמי אמר רב חיננא בר רב כהנא אמר רב אשי [ז] אם יש שם שלש חצירות של שני בתים הוקבעו אמר רב יהודה אמר רב יושבי צריפין והולכי מדברות [ט] חייהן אינן חיים ונשיהן ובניהן אינן שלהן תניא נמי הכי אליעזר איש ביריא אומר יושבי צריפין כיושבי קברים [ט] ועל בנותיהם הוא אומר [3] ארור שוכב עם כל בהמה מאי טעמא עולא אמר שאין להן מרחצאות ורבי יוחנן אמר מפני [ה] שמרגישין זה לזה בטבילה מאי ביניייהו איכא בינייהו נהרא דסמיך לביתא אמר רב הונא כל עיר שאין בה ירק אין תלמיד חכם רשאי לדור בה למימרא דירק מעליא והתניא [ט] שלשה [ט] מרבין את הזבל וכופפין את הקומה ונוטלין אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם ואלו הן

פת

[6] נותנין קרפף לעיר. כשבא למדוד התחומין מניח לעיר אויר של שבעים אמה ושיריים שהוא כעיר לגבי התחום: **אלא גב' עיירות.** לחברן על ידי קרפף שביניהן: **ואיתמר רב הונא אמר כו'.** ולקמן [נז.] מפרש בפירקא פלוגתייהו: **אי אשמעינן.** בחומת העיר שנפרלה התם קאמר רב הונא קרפף לזו ולזו לחברן משום דהוה להו לד היתר מעיקרא שהיו כבר עיר אחת: **דדחיקא תשמישתייהו.** ב' עיירות ממש דחיקא תשמישתייהו בחד קרפף הלכך קרפף מיתשב לכל חד כעיר גופה וכיון דלריך לה והוי כעיר כי מחברי ב' הקרפיפות כאילו העיירות מחוברות דמו: **אבל הכא.** דעיר אחת היא ומעיקרא כי מחברי קודם שנפרלה הוא כולה מלאה והוי סגיא לה בלאו האי אויר השתא קמי לא מיתיב האי אוירא לתשמישן קמ"ל: **וכמה.** יהא אויר החלק מן היתר לקשת דאמרו [ע"א] מודדין לה מן היתר כי ליכא ארבעת אלפים בין ב' ראשיה: **אלפים.** אבל יותר מאלפים כיון דמכי נפק מציתו הולך לו תמוס אלא מקמי דלימטי ליתר לא משחינן ליה מן היתר: **דאי בעי הדר אתי.** למקום היתר דרך הבתים סביב הקשת יכול להלך עד שמגיע לאחד מן הראשין ומשם יכול להלך לראשו האחר שהרי תחומיהן נבלעין זה בזה וכיון דבהיתר יכול להלך למקום היתר הו לא אסר ליה אורך החלק לשוי' כשתי עיירות ורוחין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצירות: **שאין עליהן תקרה.** וכל שכן אם מקורות הן מזו לזו בגג דהוו להו דירה מעלייתא: **נפש.** בנין על הקבר וסתמא לדירת שומר הקבר עביד הלכך אע"ג דלא דייר ביה בית דירה הוא: **והקבר.** בית הקברות: **ובית הכנסת.** סתם ביהכ"נ לאו לדירה עביד הלכך אי לית בה דירה לחזן הכנסת לאו דירה היא: **ובית עבודת כוכבים.** נמי לאו לדירה עביד: **והאורוות.** אורוות סוסים: **אוצרות.** לתבואה ולשמן וליין לאו לדירה ניהו: **והבורגנין שבתוכה.** בתוך השדה: **והבית שבים.** באי היס בתוך ע' אמה ושיריים לעיר: **בור ושיח.** בבבא קמא (דף נ:) מפרש מאי בור ומאי שיח: **שבתוכה.** שבשדה: **בית שבספינה.** לא קביע ליה דוכתא פעמים שהוא בתוך שבעים לעיר ופעמים שאינו: **ופיפוף ליה משום בנין.** אם יש בנין על פיה מאי אהניא מערה בלאו מערה נמי מבנין משחינן: **להשלים.** אם אין הבנין רחוי לדירה כגון שאין בו ד' על ד' מהניא ליה מערה לאשלומי: **צריפין.** דירה של הולין וערבה ואינו קבע הלכך אפילו יש הרבה במקום אחד כשיעור מהלך מאה אמה אין חשובין עיר להיות כארבע אמות וכל אחד מודד ממתח ביתו אלפים לכל רוח אם בא לנלות: **ויחנו על הירדן.** במחנה ישראל כתיב: **אין נפנין לא לפניהן.** חוץ לענן שמא ילך הענן והארון שם: **ולא לצדיהן.** חוץ לענן שאין יודעין אנה יפנה הענן לעבור: **אלא לאחוריהן.** חוץ לענן דודאי לא יחזור הענן לאחוריו. אלמא המהלך בדרש והולך לנקביו חוזר לאחוריו שלא פרסאות וישראל במדבר יושבי אהלים היו שאינן קבועין ואפילו הכי מהלכין את כל המחנה כארבע אמות: **כיון דכתיב על פי ה' יחנו.** השובה היא חנייתן להיות נידונת קבע: **ג' חצירות של ב' בתים.** קבועין של אבן או של עץ בהכי חשיבי עיר וקובעת את כולן וכדתנן לקמן (דף נט.) רבי שמעון אומר שלש חצירות של ב' ב' בתים: **ומהלכי מדברות.** ונשותיהן עמהן: **ויושבי צריפין.** נמי אנשי מקנה הן וחונין בו חדש או חדשים עד שכלה המרעה לבהמות ונוסעין משם ונקבעין במקום אחר: **אינן שלהן.** לקמן מפרש טעמא: **ליושבי קברות.** כתיב לפי שמחוסרין הנאה הן ולוקין ברוחות בזרש ובמטר: **מ"ט.** אסורין בנותיהן: **שאין להן מרחצאות.** והולכין במקום רחוק לרחון ונשותיהן נזקקות למנאפין לפי שהעיר עזובה מאין איש: **בטבילה.** שאין להן מקוואות והולכות הנשים לטבול במקום רחוק וקולאה לחברתה ומרגישין השכנים ויש רשע רודף אחריהן ומתייחד עמהן ותנן (קידושין דף פ:) לא יתייחד אדם עם שתי נשים: **נהרא.** ראוי לטבילה ולא למרחץ הרגש טבילה ליכא דהא סמוך לה אבל טעמא **דמשום מרחצאות** איכא: **אין מלמיד חכם כו'.** לפי שהירק טוב למאכל ונלקח בזול ויכול לעסוק בתורה: **וכופפין** גרסינן:

פת

יסעו, כמאן דקביעי דמו ומן הבתים החיצונים מודדין להם. ואם יש שם בתוך יושבי צריפין שלש חצירות של שני בתים הוקבעו, ומן החיצון מודדין להם. אמר רב הונא יושבי צריפין והולכי מדבריות חייהן אינם חיים כו'.

רבינו חננאל

נותנין קרפף לעיר דברי רבי מאיר וחכ"א לא אמרו קרפף אלא בין שתי עיירות ואיתמר רב הונא אמר קרפף לזו וקרפף לזו. צריכא דאי אשמועינן בהא הוא טעמא דעשאן הקרפיף להיותן אחת] אלא משום דקודם לכן עיר [אחת] היתה ולכן מתירין אותה עכשיו בזה השיעור, אבל שתי עיירות שלא הייתה בהן היתר אין מתירין אותה בשני קרפיפות. ואי אשמעינן בשתי עיירות שנותנין קרפיף לזו וקרפיף לזו משום דדחיקה תשמישתייהו, אבל בחומת העיר דלא דחיקה תשמישתיה אימא אפי' יתר מיכן מותר קמ"ל. **כמה יהא בין יתר לקשת.** ומודדין לה מן היתר. ונחלקו בזה השיעור. ואסקה אביי כמאן דא' אפי' יתר מאלפים. ואמרינן מסתברא כוותיה דאי בעי מקיף ואתי דרך בתים שסביבות הקשת עד שמגיע אל ראש היתר ומהלך עם היתר. כיון שהוא פחות מד' אלפים אמה עד שמגיע לראשו האחרת, לפיכך אפי' יש בין יתר לקשת יותר מאלפים אמה לא חיישינן אלא מותר, ורואין אמצע הקשת וחוצה לה בריבוע כאילו מלא כולו בתים וחצירות, ומודדין [התחום] משם (אלפים אמה) ולהלן אלפים אמה (התחום). **היו שם (שתי) גדודיות י"ט.** מאי גדודיות אמר רב יהודה שלש מחיצות אע"פ שאין (לו שם ולהלן אלפים אמה) עליהן תקרא. **איבעיא להו שתי מחיצות ויש עליהן תיקרא מאי. [ולא] איפשיטא.** אלו **שמתעברין עם העיר, נפש.** פי' קיקבל מקאבר שיש בה ד' אמות על ד' אמות. והגשר והקבר שיש בהן בית דירה. ובית הכנסת שיש בה בית דירה (לחול) [לחזן]. בית ע"ז שיש בה [בית דירה] לכומרי. ואוריות ואוצרות שיש בהן דירה. והבורגנין שבתוכה. והבית שבים. אילו כולן מתעברות עמה. בית שבים חזי לפנות לתוכו כלי ספינה. ומערה שיש ביניין על פיה מתעברת עם העיר. אמר **רב הונא יושבי צריפין.** שהן כהולכי מדברות מפתח אהלהם [מודדין] להם. והכתיב ויחנו על הירדן מבית הישימות עד אבל השטים. ואמר רב הונא ג' פרסי מקום מחנה ישראל. ותנא אין נפנין לצדיהן ולא לפניהם אלא לאחריהם. ופריק רבה שני דגלי מדבר, כיון דכתיב על פי ה' יחנו ועל פי ה'

תורה אור השלם

1. וַיַּחֲנוּ עַל הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיְשִׁמֹת עַד אָבֵל הַשִּׁטִּים בְּעַרְבֹת מוֹאָב:
במדבר לג מט
2. וְיֵשׁ אֲשֶׁר יַחֲדֶה הָעָנָן יָמִים מִסְפָּר עַל חֲנֻכָּתָם עַל פִּי יְיָ יַחֲנוּ וְעַל פִּי יְיָ יִסָּעוּ: במדבר ט כ
3. אָרוּר שֹׁכֵב עִם כָּל בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן: דברים כז כא

מוסף רש"י

נותנין קרפף לעיר. דכל שבעים אמה ושיריים סמוך לעיר הוי עיר (לעיל כא.). **אפילו יתר מאלפים אמה.** אפילו יש בין יתר לקשת יותר מאלפים הרי היא אמה ומודדין לה מן היתר (לקמן נז:). **נפש.** שלא נפרלה, דהיינו מלאת קבר, מתעברת עם העיר ואע"פ שאינה בית ממש (לעיל כא.). **והבורגנין.** גרף שעושין מן ערבה וקנים לשומרי פירות או לגידי עופות (סוכה ג:) אם היו בורגנין חוץ לעיר בתוך ע' אמה ושיריים, מתעברין עמה ומודדין מתוס העיר משם ולהלן, ומה הן בורגנין קוסות שעושין שומרי העיר ואינו דבר קבוע (לעיל כא.). **אין נפנין לא לפניהם ולא לצדיהן.** שאין יודעים לאחה לד עניים הולכים, **אלא לאחריהן.** דיודעים הם שלא יחזרו לאחוריהן ואותן שלפניה גרינין לאחה לסוף המחנה מאחור (יומא עה:). **וכופפין את הקומה.** כלומר מתישין כוחו (פסחים מב.).

ו) לקמן נז., ז) [לקמן נז:], ח) [תוספ' פ"ד ה"ו], ט) [יומא עה: ע"ש ושם ליתא אמר רבי יוחנן], י) [ביומא ליתא על תלתא פרסי ועי' מהרש"א בח"ש מיהו בסוטה לד. וכמה בוכנן וכו' משמע כדאיתא הכא וכ"א ברש"י ברכות נל: ד"ה מתנה ישראל וכו' ואמר רבה בב"ח בגידי חזי לי הכוא דוכתא והוי תלתא פרסי אוכלא ותלתא פרסי פותיא], יא) ד"א זוטא פ"ו, יב) [פסחים מט:], יג) פסחים מב., יד) [ל"ל שלשה דברים מרבין כו'], טו) [שיך לעמוד הקודם],

פת קיבר. שונד"ר בלע"ז: **פומי וכרסי.** לא מעלו כך שמעתי. ונראה בעיני תומי וכרתי מעלי והכי תניא (ב"ק דף פב.) המשך דבריס נאמרו בשוס משביע משמין ומלהיל הפיס ומרבה את הזרע והורג כיצה שבמעיס וכרישין נמי תניא בברכות (דף מד:) **דיפין לבני מעיס: שוס ירק.** אני שמעתי לגנאי ואני אומר לשבח: **עלין.** קשין אמהות יפין. אמהות **ערשין: בימות החמה.** יפין שמלגנין את הגוף. בימות הגשמים קשין: **מוקיפין.** מפני הטורח: **בי בירי ובי נרש.** ב' עיירות ויש בין זו לזו מעלות ומורדות והן מוליאתא: **אזקנון.** הזקיקוני: **בריבוע של עולם.** כדמפרש ואזיל: **נותן צפונה לצפון עולם ודרומה לדרום עולם.** ולא באלכסונו של עולם: **וסימניך.** אם איך יודע לכוין לצפון ולדרום: **עגלה בצפון ועקרב בדרום.** מזלות הן: **אם איני יודע לרבעה בריבוע של עולם.** שאינו מכיר במזלות הללו: **מרבעה במין התקופה.** לפי הילוך סיבוב החמה ביכר איזו רוח דרומית ואיזו רוח צפונית: **חמה יוצאה ביום ארוך.** אותו רוח שאתה רואה שחמה יוצאה ביום ארוך של ימי תקופת תמוז (א) יוצאה בלידו האחד ושוקעת באותו רוח עצמו בלידו האחר: **זהו פני לצפון.** לפי שהחמה לעולם ביום ממזרח לדרום מהלכת כדאמר קרא (קהלת א) הולך אל דרום והליכת החמה ביום היא אצל בלילה אינו הולך אלא סובב מחוץ לכיפה ובינה הארוך עומדת בקרן מזרחית צפונית ומהלכת מזרח לדרום ומערב ושוקעת בקרן צפונית מערבית ובלילה סובבת פני צפון ולמחרת היום נקלר מעט ואינה יוצאה בקרן אלא נמשכת מן הקרן ולמזרח מעט ויוצאה ובערב שוקעת בתוך המערב משוך מן הקרן מעט ובלילה סובבת אותו מעט וכל הצפון ומעט במזרח יותר מליל של אמש וכן בכל יום עד שיוצאה בתקופת תשרי באמצע המזרח ושוקעת באמצע המערב לפיכך היום והלילה שוין ועדיין בכל יום נמשכת לצד דרום ויוצאה ובשקיעתה נמשכת לצד דרום ושוקעת עד שיוצאה ביום בתקופת טבת בקרן מזרחית דרומית ומהלכת דרום לבדו ושוקעת בקרן מערבית דרומית והיינו דקאמר חמה יוצאה ביום קלר ושוקעת ביום קלר זהו פני דרום: **פני מזרח ומערב פעמים מהלכתן.** ביום בימים הארוכין פעמים מסבבתן בלילה בימי תקופת טבת: **לישנהו לתני בלני.** דאמרן לעיל חמה יוצאה ביום ארוך כו': **או בתחלת היום או בתחלת הלילה כו'.** לפי שהמאורות נתלו בתחילת ליל רביעי בשבת ובחדש ניסן וימות החמה שס"ה ימים ושש שעות חשוב אותן כולם בשביעיות וישאר בידך יום ורביע ונמצאת תקופת ניסן בשנה הבאה בחלי ליל חמישי לשנה השלישית בתחלת יום ו' ובשנה הרביעית בחלי יום שבת וכן לעולם יום ורביע בין תקופת שנה לתקופת שנה הבאה ולעולם הן כלות בא' מן הרביעיות הללו: **ואין תקופה תמוז נופלת אלא בתחלת ומחצה או בשבע ומחצה או ביום או בלילה.** שבשתקופת ניסן נופלת בתחלת היום אותה של תמוז בשבעה ומחצה ביום וכשתקופת ניסן בחלי היום של תמוז בא' ומחצה בלילה לפי שז' שעות ומחצה יש בין תקופה לתקופה שבאותו יום שזו נופלת זו נופלת אלא נמשכת להלן משעה שנפלה זו ז' שעות ומחצה שהן ל' שעות לד' התקופות דהיינו יום ורביע ולפי זה החשבון אותה של תשרי נופלת או בג' או בט' אם נפלה תקופת תמוז בא' ומחצה של תשרי נופלת בט' ואם של תמוז בז' ומחצה של תשרי בג' וכן כולם וזהו סימן אוג"י ואט"ל כשתקופת ניסן בא' של תמוז בז' ומחצה ושל תשרי בג' ושל טבת בי' ומחצה ושנה שניה של ניסן בחלי היום דהיינו בו' שעות ושל תמוז בא' ומחצה ושל תשרי בט' ושל טבת בד' ומחצה ביום: **ואין בין תקופה לתקופה כו'.** כדפרישית. חשוב ל"א יום כולן שביעיות תמימות הן וז' שעות ומחצה היא נמשכת אחריהן שימי התקופות כך הם ל"א יום וז' שעות ומחצה שהן רביע של שס"ה ורביע: **ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה.** (ג) סימן לחציו אז"ח גי"ח וא"ח וט"ח. שמוש השעות כל"ש ממ"ן הוא סידורן והילוכן תחלת ליל א' בשבת משמש כוכב ואחריו לבנה ואחריו שבתי לדק מאדים חמה נוגה הרי ז' שעות וחוזרים חלילה נמצא שעה ראשונה ליום א' בשבת חמה ואחריו נוגה ועוד כל"ש ממ"ן תמצא סימני שעות ראשונות של ימות השבוע חל"מ כנ"ש ימים וסימני שעות ראשונות של כל לילי השבוע כנ"ש חל"מ ור' שבתי דטל"ו) הרופא זל"ל פירשו היטב בספר חכמוני שלו למה נסדרו הכוכבים בענין זה וכיון דאין בין תקופה לתקופה אלא ז' שעות ומחצה נמצא שאם נפלה תקופת ניסן בתחלת כוכב תקופת תמוז יפול בחלי כוכב תשרי בראש לבנה טבת בחלי לבנה וכן כולם כשתופיל ז' שעות ומחצה אחר נפילתה של זו תגיע לאותה שעה עצמה אלא שנמשכת חלי שעה לאחריה: **והני מילי דאתיליד.** מולד לבנה של ניסן או של טבת בשעת לבנה או בשעת לדק:

פת קיבר ושכר חדש וירק לא קשיא הא בתומי וכרתי הא בשאר ירקי כדתניא שום ירק כרישין חצי ירק נראה צנון נראה סם חיים והא תניא נראה צנון נראה סם המות לא קשיא כאן בעלין כאן באמהות כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים אמר רב יהודה אמר רב כל עיר שיש בה מעלות ומורדות אדם ובהמה שבה מתים בחצי ימיהן מתים ס"ד אלא אימא מזקינים בחצי ימיהן אמר רב הונא בריה דרב יהושע הני (א) מוליתא (ב) דבי בירי ודבי נרש אזקנון תנו רבנן (ג) א בא לרבעה מרבעה בריבוע עולם נותן צפונה לצפון עולם ודרומה לדרום עולם וסימניך (ד) עגלה בצפון ועקרב בדרום רבי יוסי אומר אם אינו יודע לרבעה בריבוע של עולם מרבעה כמין התקופה כיצד (ה) חמה יוצאה ביום ארוך ושוקעת ביום ארוך זה הוא פני צפון חמה יוצאה ביום קצר ושוקעת ביום קצר זה הוא פני דרום תקופת ניסן ותקופת תשרי חמה יוצאה בחצי מזרח ושוקעת בחצי מערב שנאמר [1] הולך אל דרום וסובב אל צפון (ו) הולך אל דרום ביום וסובב אל צפון בלילה סובב סובב הולך הרוח אלו פני מזרח ופני מערב פעמים מהלכתן ופעמים מסבבתן אמר רב משרשיא ליתנהו להני כללי דתניא לא יצאה חמה מעולם מקרן מזרחית צפונית ושקעה בקרן מערבית צפונית ולא יצאה חמה מקרן מזרחית דרומית ושקעה בקרן מערבית דרומית אמר שמואל (ז) אין תקופת ניסן נופלת אלא בארבעה רבעי היום או בתחלת היום או בתחלת הלילה או בחצי היום או בחצי הלילה ואין תקופת תמוז נופלת אלא או באחת ומחצה או בשבע ומחצה בין ביום ובין בלילה ואין תקופת תשרי נופלת אלא או בשלש שעות או בתשע שעות בין ביום ובין בלילה ואין תקופת טבת נופלת אלא או בארבע ומחצה או בעשר ומחצה בין ביום ובין בלילה (ד) ואין בין תקופה לתקופה אלא תשעים ואחד יום ושבע שעות ומחצה ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה ואמר שמואל אין לך תקופת ניסן שנופלת בצדק שאינה משברת את האילנות ואין לך תקופת טבת שנופלת בצדק שאינה מייבשת את הזרעים והוא דאתיליד לבנה או בלבנה או בצדק:

תנו

באן בעלין כאן באמהות כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים. פ"ה בעלין קשין ואמהות יפין אמהות ערשין בימות החמה יפין שמלגנין הגוף בימות הגשמים קשין משמע לפירושו בעלין לעולם קשין ואפי' אמהות אינן יפין אלא בימות החמה ותימה דבפרק קמא דע"ז (דף יח.) אמר גבי אנטוניוס ורבי אלא פסקו מעל שלחנם לא נגון ולא חזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים ונראה לפרש דכאן בימות החמה וכאן בימות הגשמים כלומר עלין ואמהות חד מעלי בימות החמה וחד מעלי בימות הגשמים ואית ספריס דגרסי ולבעית אימא הא והא בעלין אבל (ג) באמהות לעולם מעלו:

ואין בין תקופה לתקופה אלא צ"א יום ושבע שעות ומחצה. וקשה לר"י דאם יש לעולם בין ביום קלר ובין ביום ארוך י"ב שעות ביום וי"ב שעות בלילה אם כן אין התקופות שוות ולעולם האחת ארוכה מהאחרת שאם תפול תקופת ניסן בתחלת ליל ד' תפול תקופת תמוז בז' שעות ומחצה בלילה ותקופת תשרי בג' שעות ביום הרי במקום ז' שעות ומחצה הקטנות שבליל תמוז אלא נפלה תקופת תמוז בתחלת לילה אנו משלימין לה (ד) ל"א יום וז' שעות ומחצה בלילי תשרי שהן ביעוניות וגם בז' ומחצה שבסוף תקופת ניסן העולפות על ל"א היו קלרות ובתקופת תמוז היו ביעוניות ואם נאמר שהשעות לעולם שוות וביום ארוך ובלילה ארוך י"ב שעות ובלילה קלר ו' או להפך לא משכחת הא דאמרת אין תקופת ניסן נופלת אלא כו' אין תקופת תמוז נופלת אלא כו' [וכן שאר התקופות כולן] וגם לא משכחת הא דאמרינן בפרק מפנין בסופו (שבת דף קכט:) דבתלתא בשבתא ובמעלי שבתא קאי מאדים (ה) בזוגי ובשאר יומי לא קאי ולפי זה משכחת לה נמי דבשאר יומי קאי ובהאי לא קאי:

פלגא

יח א מיי' פכ"א מה' שבת הלכה ז טוש"ע סי' שלא סעיף ג:
יט ב מיי' פי"ג ופי"ב מהל' קה"מ:
כ ג מיי' פ"ט מה' שס הל' ד סמג עשין מו טור ח"מ סי' תכח:
כא ד מיי' שס הל' ג טור ח"מ שס:

רבינו חננאל (המשך)

תשרי זורחת מחלון נוגה והולך וסובב בקרן דרומית חלון אחד חלון עד שמגיע לחלון] ביולגה. בתקופת טבת ותשרי סובב בקרן דרומית (כמימי) [במימי] אקיאנוס בין קצות השמים לקצת הארץ כו' לפיכך היום והלילה שוין. נמצאת החמה עולה וזורחת מתקופת ניסן עד תקופת תמוז, מאמצע הרקיע ולצפון, מהלכת ביום ממקום שזורחת כנגד הנשאר מן המזרח כולו, ובמערב עד שמגיע כנגד המקום שזרחה ממנו ושוקעת בו. וכן בכל יום ויום עד תקופת תמוז. בתקופת תמוז זורחת בקרן מזרחית צפונית ומהלכת ביום מזרח ודרום ומערב ושוקעת בקרן מערבית צפונית עד טבת. ומתקופת טבת כנגד חזרת החמה ועולה כנגד הדרום בכל יום ויום עד שחזרת בתקופת תשרי באמצע המזרח, עולה והולכת בכל יום עד שחזרת בתקופת טבת בקרן מזרחית דרומית ושוקעת בקרן דרומית מערבית. נמצא החמה מהלכת מזרח ומערב פעמים ביום ופעמים בלילה. אבל בדרום לעולם מהלכת ביום, ובצפון לעולם בלילה. ולא נראית לעולם ביום ברוח צפונית, ולא בלילה ברוח דרומית. וזהו שכתוב (צפון בלילה) [הולך אל דרום וסובב אל צפון הולך אל דרום ביום וסובב אל צפון בלילה] סובב הולך הרוח וכו' [זהו] (ו)פני מזרח ומערב שפעמים מהלכתן ופעמים מסבבתן. זו דרך זו השמועה ובעלי כוכבים טוענים עליהם. **ובא** רב משרשיא ודחה דברי רבי יוסי ואמר ליתנהו להני כללי, מעולם לא יצאה חמה מקרן מזרחית צפונית, ולא שקעה בקרן מערבית צפונית, וכן לא זרחה מקרן מזרחית דרומית, ולא שקעה בקרן מערבית דרומית. תלמוד ארץ ישראל א"ר יוסי מי שאין יכול [לכרין] את הרוחות, ילמוד מן התקופה ממקום שהחמה זורחת בתקופת תמוז עד מקום שזורחת בתקופת טבת, אילו פני מזרח. וממקום ששוקעת בתקופת טבת עד מקום ששוקעת בתקופת תמוז אילו פני מערב. והשאר פני צפון ודרום, כדכתיב הולך אל דרום וסובב אל צפון. ניחה בשילה ובבית עולמים דכמה יגיעות יגעו הנביאים לעשות המזרחי להיות החמה מצומצמת בו בתקופת

תורה אור השלם

1. הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן סוֹבֵב סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ וְעַל סְבִיבֹתָיו שָׁב הָרוּחַ: קהלת א ו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תמה וכו' תקופת תמוז בלידו כל"ל ומיכא יולאה נמתק: (ב) ד"ה ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה (קימן וכו' טד"ס) תא"מ וי"ב נ"ל הגה"ס: (ג) תוס' ד"ה כאן וכו' אבל אמהות כל"ל ואות ב' נמתק: (ד) ד"ה ואין בין וכו' אנו משלימין לה בצ"א יום וכו' וגם ז' ומחצה שבסוף תקופת תשרי העולפות על ל"א יהיו קלרות ובתקופת טבת יהיו ביעוניות נ"ב ר"ל כשתקופת תשרי נופלת בשלש שעות ביום תפול תקופת טבת בעשר ומחצה ביום ואז היום קלר ומשלימין אותם זז' שעות ומחצה בימים ביעוניים:

לעזי רש"י

שונד"ר [שיאונדיי"ר]. משני, בעל איכות נחותה.

מוסף רש"י

עגלה בצפון. אותן כוכבים העשוים כעגלה, והוא מזל שור (פסחים צד). **הולך אל דרום וסובב אל צפון.** היקף היום קרוי הילוך, שהוא בתוך החגל, ולא היקף הלילה קרוי סיבוב, שהוא מקיף בחוץ, וביום לעולם מהלכת בדרום אפילו ביום קלר אינו מהלך פחות מרוח דרומית (ב"ב כה:). **וסובב אל צפון בלילה.** אף בלילה קלרה של תקופת תמוז אינו סובב פחות מרוח לפונית (שם). **פעמים מהלכתן.** ביום ארוך של תקופת תמוז שהיא יולאה בקרן לפונית מזרחית ושוקעת בקרן מערבית לפונית, **ופעמים מסבבתן.** ביום קלר שהיא יולאה בקרן מזרחית דרומית ושוקעת בקרן מערבית דרומית ומהלכת בלילה ג' רוחות (שם).

רבינו חננאל

אמר רב הונא בריה דרב יהושע (אתא דנרש ודבי בארי) [הני מוליאתא דנרש ודבי בארין]. פי' מוליאתא (דביקים) [רכסים] גבוהים אזקנון. ת"ר הבא לרבעה מרבעה בריבוע העולם, נותן צפונה לצפון העולם [ודרומה לדרום העולם]. והרוצה לכוון צפון העולם יראה מקום

בעגלה בשמים, והוא צפון העולם, וכנגדה עקרב בדרום. והמכין ומרבע העיר, המקום שהוא תחת העגלה הוא הצפון, ושתחת עקרב הוא הדרום, וכשנותן ימינו לדרום ושמאלו לצפון, לפניו מזרח ואחריו מערב. **בא** ר' יוסי ואמר הין כן הוא כי עגלה בצפון ועקרב בדרום, מיהו לאו כל אדם יכול לכוונן כיונן זה בקביעות הכוכבים, אלא נוח לו לרבעה בסביבות התקופה. כיצד, מקום שהחמה זורחת בו בתקופת תמוז והוא חלון (פעמון) [נעמון] והולך וסובב לאחוריו ומהלך כל היום המזרח והדרום ועולה ושוקעת כנגדו במערב, זה פני צפון. ומקום שהחמה זורחת בו בתקופת טבת מחלון בילגה, והולך ויורד ושוקעת כנגדו במערב, זה פני דרום. תקופת ניסן ותקופת תשרי חמה יוצאה באמצע מזרח ושוקעת באמצע [מערב]. בתקופת ניסן (ו)זורחת מחלון תעלומה והולך וסובב בקרן צפונית חלון אחר חלון עד שמגיע לחלון [נעמון]. בתקופת

טבת ותקופת תמוז. שבעה שמות נקרא שער סוד שער התוך, שער החרסית, שער איתן, שער חדש, שער העליון, שער היסוד כו'. ומפורשים כולם. אמר שמואל אין תקופת ניסן נופלת אלא בארבעה ריבעי היום או בתחילת היום או בתחילת הלילה או בחצי היום או בחצי הלילה. ואין תקופת תמוז נופלת אלא בא' ד', ואין תקופת תשרי נופלת אלא בג' ו'. ואין תקופת טבת נופלת [אלא] בד' ז' כדי שתיפול תקופת ניסן בתחלת היום ותקופת תמוז בשבע ומחצה. ותקופת תשרי בג' שעות. ותקופת טבת בי' שעות. ושנה אחרת ואט"ד אמר שמואל אין בין תקופה לתקופה אלא ז' שעות ומחצה, ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה. אילו כולן פשוטות הן. **ואמר שמואל אין לך תקופת ניסן שנופלת בצדק שאינה משברת את האילנות.** ואין תקופת טבת נופלת בצדק שמייבשת אילנות, והוא דאתיליד לבנה או בלבנה או בצדק.

פלגא הוי. פירוש מגרש דתחומין הוי פלגא דתחומין ולא רצה לדקדק ולהקשות דמגרש דתחומין והקרנות כך וכך הוי מתחומין וקרנות משום דפעמים הוי תלתא או רביע או חומש מן התחומין ומן הקרנות נפי מה שהעיר גדולה או קטנה:

משכחת לה במתא. הקשה הש"ר מקולי דמשכחת לה מגרש רביע דתחומין וקרנות במתא דהוי ח' אלפים על ח' אלפים ומגרש הוי ל"ו ותחומין וקרנות ומתא הוו קמ"ד פעמים אלף על אלף וי"ל דערי מקלט אינן גדולים כל כך כדאמר בפרק אלו הן הגולין (מכות דף י.) ערים הללו אין עושין אותם לא גדולות ולא קטנות ומהר"י אומר שמתרץ האמת דהשתא קמ"ל דמגרש אינו מרובע כדמשיך ולרביעא קמ"ל דאין מגרש אלא לקרנות ולרב אשי דאין מגרש אלא לקרנות אבל בכה"ג לא היה משמיענו שום חידוש:

כמה מרובע יתר על העגול רביע. ואור"י דהא רביע בין בהיקף בין בגוף הקרקע כדאמר הכא נמצא מגרש רביע וכן משמע גבי יש שעשה שלמה (לעיל דף יד:) ועל ההיקף יש להוכיח בהדיא בדפ"ה דכל שברחבו טפח יש בהיקפו ג' טפחים ובטפח מרובע יש בהיקפו ד' טפחים ועל הקרקע שבפנים יש להוכיח נמי שאם תקיף טפח עגול סביב בחוטין דקין עד הנקודה האמצעי שבעגול ותחתוך מן הנקודה ולמטה כל החוטין לג' ותפשטם יהיה העליון ארוך ג' טפחים והאחרים מתקצרים והולכים עד הנקודה שהוא חצי טפח מן החוט העליון תחתון שוב כל החוטין לשניים ושים האריך בלד הקצר נמצא הרבוע ארוכו טפח וחצי ורחבו חצי טפח דהיינו אלא חתיכות של חצי טפח על חצי טפח ובטפח מרובע יש ד' חלקים של חצי טפח על חצי טפח: **אביי** אמר משכחת. ואם תאמר לפי מה דמוקי לה לקמן במתא עגולה קשה דתחומין הוו טפי כמו שאנו מרבעין העיר ולא הוי מגרש רביע מהם [א] ויש לומר דלא קאמר מגרש רביע אלא מתחומין שבחוץ לריבוע העיר: מאי

כך למה מפני שהפסדת את הזויות שהיית צריך למדוד אלפים ואלכסונן מאמצע קרן העיר ולמטה חוט אחרי כן מתחוס קרן לתחוס קרן ותמצא מן החוט ולעיר על פני כל העיר לכל לד אלפים אמה כילד תן אלפים תחוס כנגד העיר לארבע רוחותיה תמצא פגימת אלפים על אלפים לכל קרן ועדיין אתה צריך למתוח חוט כמין גשם להשוות תחומי הקרנות לתחומי העיר ותמצא לכל קרן טבלא של אלפים ומכוון אלכסונה כנגד אלכסון קרן העיר ומהו אלכסונה אלפים וח"ת אמה שכך עולה חשבון ד' אלפים חומשין לח' מאות אמה לפיכך הבא למדוד תחומי העיר מביא טבלא רוחה כאילו הביא טבלא שהיא אלפים על אלפים ומניחה כנגד העיר באלכסון אלכסון אלכסון של טבלא כנגד אלכסון של קרן כלומר מודד אלפים וח' מאות כנגד הקרן באלכסון ואח"כ מותח חוט ומתחוס קרן לתחוס קרן: **נמצא העיר משתברת.** במה שרבעונה ד' מאות אמה לכל קרן וקרן שכשהיתה עגולה לא היה לה אלכסון ועכשיו שריבעונה נתנו לה אלכסון והיוצא דרך הקרן משתכר ת' אמה לקרן זו וח' אמה לקרן זו: **נמצאו.** תחומי הקרנות משתכרין במה שנתנו טבלא באלכסון כנגד הקרן ח' מאות לכל קרן: **לא מן.** סביב העיר אלף אמה למגרש שאין נוטעין ולא זורעין שם אלא מניחין אותו לנוי העיר כדמתרגס[ו] רווחי קרוא: **נמצא מגרש רביע.** לקמן מפרש: **והשאר.** שאר התחוס שדות וכרמים וחוץ לתחוס לא היה להן כלום: **מנהני מילי.** דמגרש אלף אמה: **מקיר העיר וגו'.** ריש"א דקרא ומגרשי הערים אשר תתנו: **בר אדא.** שם האיש: **משוחאה.** מליין תחומי העיר: **תחומין כמה הוו שיתסר.** י"ו רבעין של אלף יש בהן כילד אלפים על אלפים לכל לד חלקם שתי וערב הרי ד' רבעין של אלף על אלף וכן לכל רוח של עיר: **קרנות כמה הוו.** תחומי הקרנות של תחומין נמי שיתסר נינהו שהרי לכל קרן יש טבלא של אלפים על אלפים כדפרישנן לעיל[ז]: **דל.** לצורך מגרש: **ח' דתחומין וד' דקרנות.** דהא אמרת סבב את העיר באלף הרי לכל התחוס אלפים על פני העיר באורך וברוחב אלף להלן מן העיר וכיון שנתת אלף בליטת מגרש לד' רוחות צריך אתה ליתן לכל קרן טבלא של אלף על אלף הא ארבעה מן הקרנות למגרש הא תריסר לצורך מגרש כולן אלף על אלף: **נמצא מגרש רביע.** בתמיה: **אייתי ארבעה דמתא שדי עלייהו.** דתלתין ותרין והוו להו תלתין ושית דהא דקתני מגרש רביע אכולה מילתא קאי רביע המשבון כולו של עיר ותחומין וקרנות: **כמה מרובע יותר על העגול רביע דל ריבעא מיניה הו'.** את חשבת בעיר מרובעת ועבדת מגרש סביב נמי בריבוע לפיכך עלה חשבון העיר ומגרשיה ד' אלפים על ד' אלפים מרובעין שהן י"ו רבעין של אלף על אלף ומהן ג' חלקים למגרש והיינו תריסר וחלק הרביעי לעיר ואנן במתא עגולתא עסקינן כדמוקמינן לקמן [נז.] ומכל מקום אנו מוסיפין עליה לתת לוויס ריבועא עמה וקרנותיה ותחומין אלפים לכל רוח הרי חלק הוויס סך הכל ו' אלפים שהן תלתין ושית רבעין של אלף על אלף והעיר באמצעיתן עגולה אלפים ומגרשיה סביב לה אלף רוחב נמצאת עיר ומגרשיה ד' אלפים על ד' אלפים עגולין ואם היו ד' על ד' מרובעין הוו שיתסר השתא דעגולין דל ריבעא הוו תריסר ומהן ג' חלקים למגרש והרביעי לעיר דהוו להו ט' מגרשין וט' מתלתין ושית הניתנין לוויס ריבעא הוו: **משכחת לה נמי במתא דהויא אלפא באלפא.** ולא תחשוב העיר עליהן אלא נמצא מגרש רביע אתחומין וקרנות קאי: **תחומין כמה הוו תמניא.** רבעין של אלף על אלף שהרי תחוס לכל לד אלפים אורך להלן מן העיר ואלף רוחב על פני העיר וקרנות שיתסר דכיון דאורך התחומין משוכין אלפים לכל לד אתה צריך למלאות פגם לכל קרן בטבלא אלפים על אלפים: דל

המרבע עיר. עגולה: **עושין לה כמין טבלא מרובעת.** לקמן מוקי לה במתא דהויא תרי אלפי אתרי אלפי בעיגולא שכשאתה מוסיף ריבוע עליה הרי היא כמין טבלא מרובעת אורכה כרוחבה ותחומיה כמין טבלא מרובעת אורכן כרחבן ורחבן למדת העיר על פני חומתה שהיא אלפים וכן אורכן להלן מן העיר אלפים והיינו דקאמר מחז ומרבע את התחומין כלומר מחזר ומודד לה תחומיה ועל כרחך מרובעין הן: **ועשהו מודד.** תחומי העיר לאחר שריבעה לא ימדוד מאמצע הקרן אלפים אמה מפני שהוא מפסיד את הזויות אלא מביא טבלא מרובעת שהיא אלפים אמה על אלפים אמה ומניחה בקרן באלכסונה נמצאת העיר משתכרת ארבע מאות אמות לכאן וארבע מאות אמות לכאן נמצאו תחומין משתברין ח' מאות אמות לכאן ושמונה מאות לכאן נמצאו העיר ותחומין משתברין אלף ומאתים לכאן ואלף ומאתים לכאן אמר אביי ומשכחת לה במתא דהויא תרי אלפי אתרי אלפי תניא [ב] אמר רבי אליעזר ברבי יוסי [ב] תחום ערי לוים אלפים אמה צא מהן אלף אמה מגרש נמצא מגרש רביע והשאר שדות וכרמים מנא הני מילי אמר רבא דאמר קרא [ו] מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב אמרה תורה סבב את העיר באלף נמצא מגרש רביע רביע פלגא הוי אמר רבא בר אדא משוחאה אסברה לי משכחת לה במתא דהויא תרי אלפי אתרי אלפי תחום כמה הויא שיתסר קרנות כמה הויין שיתסר דל תמניא דתחומין וארבעה דקרנות כמה הוי תריסר נמצא מגרש רביע טפי מתלתא נינהו אייתי ארבעה דמתא שדי עלייהו אכתי תילתא הוי מי סברת בריבועא קאמר בעיגולא קאמר [ג] כמה מרובע יתר על העגול רביע דל רביע מינייהו פשו להו תשעה ותשעה מתלתין ושיתא ריבעא הוי אביי אמר משכחת לה נמי במתא דהויא אלפא באלפא תחומין כמה הוו תמניא קרנות כמה הוי שיתסר דל

תחומין של אלף ותכ"ח אורך לכל לד כנגד העיר אתה צריך לתת טבלא של אלף ותכ"ח [ד] על אלף ותכ"ח לכל קרן למלאות פגימתן של אורך בריבוע[ד] שיהו התחומין מרובעין שהרי ריבוע[ד] פיאות לכל שובתי שבת[ה] ותמצא באלכסונו של טבלא מכוון כנגד אלכסון קרן העיר אלפים דקיימא לן כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונה טבלא של אלף ותכ"ח על אלף ותכ"ח אלכסון שלה עודף אלפים ותתנ"ו חומשין שהן תקע"ב אמה פחות ד' חומשין תגס על אלף ותכ"ח הרי אלפים נמצא כשמדדת מאמצע קרן העיר באלכסון אלפים קילרת את התחוס ואינן אלא אלף ותכ"ח וכל צריך טבלה אלפים על אלפים למלאות מקום הקרנות מארבע זויות. הלכך קרנות כולהו כמה הוו י"ו אלף, נמצאו הקרנות והתחום כ"ד אלפים אמה, ומגרש סביבות העיר ד' אלפים אמה ומן הקרנות ד' אלפים נמצא הכל ח' אלפים,

מסורת הש"ס

ה) [תוס' פ"ד ה"י], ו) [תוספתא סוף ערכין ע"ש סוטה ס: ע"ש], ז) [לעיל יד: וש"נ], ח) בס"א: פרגין, ט) [לעיל נא.], י) [מגרש, כמדבר לה], יא) [תוד"ס מפני],

תורה אור השלם

1. וּמִגְרְשֵׁי הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם מִקִּיר הָעִיר וְחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב: במדבר לה ד

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה מפני שמפסדת וכו' לתת טבלא של אלף ותכ"ח וד' חומשין על אלף ותכ"ח וד' חומשין לכל קרן [וכ"ה בדפוס וויניציא]:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה אביי אמר משכחת כו' ולא הוי מגרש רביע מהם. וי"ל וכו' נ"ב ודוחק אבל גמ' קאמר בעיר אלף ורביע וגמ' לא משמע לדקדק:

מוסף רש"י

כמה מרובע יתר על העגול רביע. מתנ' היא, והדברים נראים לעינים, דלאו אמה עגולה חוט אלא אמות מקיפה, ואמה מרובעת לריבה חוט ד' לסובבה, אמה לכל רוח (סוכה ח. וכעי"ז לעיל יד:).

רבינו חננאל (המשך)

שנים עשר אלף מששה ושלשים אלף שליש הן איך שנינו נמצא מגרש רביע. ופרקינן מי סברת האי מגרש בריבועא הוא בעיגולא הוא פחות שליש. ואיכא למימר מתא נמי עגולא היא, והכי קאמר דחמנא מקיר העיר וחוצה וגו' צריך סביבות העיר כולה אלף אמה. ולגבי תחומין יהבינן לה פאות כר' חנינא דתני זה יהיה לכם כזה יהיו כל שובתי שבת. אבל לגבי מגרש לא יהבינן ליה פיאות, הילכך הסר מהן יתרון שמעדיף המרובע על העגול וכמה הוא היתרון רביע, נמצא רביע שנים עשר אלף שלשת אלפים, כשתפחות משנים עשר אלף שלשת אלפים נמצא המגרש תשעת אלפים אמה, והתחומין עם העיר והקרנות הן ששה ושלשים אלף אמה נמצאו ט' אלפים אמה מל"ו אלף רביע שלהן, וזה הוא ששנינו נמצא מגרש רביע. אמר אביי משכחת לה נמי במתא דהיא אלפא באלפא כו'. אביי נמי על הדרך הראשונה שחשבנו א' לשמועה. מיהו אביי לא חשב חשבון מדידת העיר בכלל אלא התחום והקרנות בלבד. וכך פירושו העיר היא אלף על אלף, תחומיה מכל צד אלפים ארך ברוחב אלף כמידת העיר, נמצאו תחומיה בד' רוחות אלפים על אלף לכל רוח שמונת אלפים אמה, אבל הקרנות הן בכל קרן אלפים על אלפים, כיון שבמזרח אלפים ובצפון אלפים הנה י"ב אלף שהן מגרש לגבי ל"ב של תחומין טפי מתילתא הויין. ופרקינן, אייתי ארבעי דמתא. כלומר תוך העיר אלפים על אלפים עושין ד' אלפים אורך ברוחב אלף אמה, הוסיף אותם בכלל ל"ב אמה נמצאו הכל [ששה ושלשים] אלפים אמה. ואכתי

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ו ז סמג לאוין סו טוש"ע מ"ח סי' שלו סעיף י:

כג ב מיי' פי"ג מהל' שמיטה ויובל הל' ב סמג עשין קכה:

רבינו חננאל

ת"ר המרבע את העיר עושה אותה כמין טבלה מרובעת. המרבע תחומין עושין אותן כמין טבלה מרובעת. כשהוא מודד לא ימדוד מאמצע הקרן מפני שמפסיד הזויות. אלא מביא טבלה שהיא אלפים על אלפים, ומניחה כנגד הקרן באלכסון. נמצאת העיר משתכרת הזויות. ת' אמה לכאן ות' אמה לכאן. נמצאו תחומין משתברין ת"ת אמה לכאן ות"ת אמה לכאן, נמצאת העיר ותחומיה משתברין אלף ומאתים אמה לכאן ואלף ומאתים אמה לכאן. אמר אביי משכחת לה במאתא דהויא אלפים אמה על אלפים אמה. פי' זו העיר שהעמדנוה אלפים על אלפים עגולה היא. וכבר אמרנו למעלה שצריך למדידת תחומין פיאות, לפיכך צריכין להוסיף על אלפים אמה הללו העודף המרובע על העגול. והוא כדמסיקנא לה בסיפא דשמעתא דאמרינן הכי כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא. הילכך נמצא באלפים על אלפים עודף ד' אלפים חומשין שהן ת"ת אמה, נמצא עודף בעיר שהיא אלפים על אלפים ת"ת אמה. ובמזרח בתחומין שהן אלפים על אלפים ת"ת אחרונות וכן במערב, נמצא העודף אלפים אמה וח' אמה. כשתחלקם נמצאו חציים אלף ומאתים אמה תופסת על אלפים לתחום המזרח ואלף ומאתים לתחום המערב, נמצא התחום חוץ לעיר שלשת אלפים ומאתים אמה. תניא ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר תחום ערי לוים אלפים, צא מהן אלף אמה מגרש והשאר לשדות וכרמים, נמצא מגרש רביע. ואקשינן מכדי תחום כמה הוי אלפים כשתוציא ותסבב העיר באלף נשארו אלף אחרות הנה החצי, איך שנה מגרש(ו) רביעי(ן) אלפים אמה אורך ברוחב אלף (ומשכחת לה במתא דהוי תרי אלפי על תרי אלפי ונמצא ההתחומין הם אלפים אמה אורך ברוחב אלפיים)[ח]. וכן בצפון וכן במערב וכן בדרום. נמצאו בד' צדדי העיר י"ו אלף אורך ברוחב אלף, וצריך למלאות הקרנות אלפים אורך ברוחב אלפים על כל זוית זוית, נמצאו ארבע קרנות עוד י"ו אלף אמה באורך ורוחב אלף אמה, ושיעור המגרש סביבות העיר אלף רוחב. וכיון שהעיר היא אלפים על אלפים נמצאו בד' צדדי העיר אלפים אמה אורך ברוחב אלף, שמונת אלפים אורך ברוחב אלף. גם יש לה למלאות הקרנות בד' זויותיה אלף על אלף בכל זוית שהן ד' אלפים אמה, נמצא מגרש בסיבוב העיר כולה (עד) [עם] הקרנות י"ב אלף אמה. ותחום העיר וקרנותיה הויין ל"ב [אלפים] אמה.

ח) הדבר פשוט חסר בדברי רבינו וכ"ל.

דל. לגורך מגרש ד' מן התחומין שהרי אלף לכל צד להלן (ג) העיר ועל פני העיר אלף הוא דהוי כמדת העיר הרי אלף על אלף מגרש לכל צד וכן לקרנות הא תמניא: כמה מרובע יהי' כו'. לפי שהשבת בעיר מרובעת הולרכת על כרחך לתת מגרשיה בריבוע סביב לפיכך עלו לשמונה אלפים חשוב העיר עגולה ומגרש' עגולין והרי הן ג' אלפים על ג' אלפים עגולין ואילו היו מרובעין הוו ט' ח' למגרש והתשעי לעיר עכשיו שהכל עגול נתמעט רביע העיר ורביע המגרש: **ופשו להו שיתא מגרש ושיתא מכ"ד.** היתנין לגוים לבד העיר ריבעא הוי שתא"פ שיתא העיר עגולה ומגרשיה עגולין מ"מ לענין חלק הגוים ולענין תחומי שבת אנו מוסיפין להם ריבוע ונותנין להם תחומין אלף רוחב למדת העיר לכל צד והאורך אלפים וקרנותיהן למלאות פגמיהן אלפים על אלפים הרי סך הכל ה' אלפים על ה' אלפים מרובעין אלפים תחוס לכאן ולכאן והעיר אלף בינתים דהוו להו תחומין תמניא וקרנות שיתסר נמצא מגרש רביע התחומין והקרנות: **רבינא אמר.** לעולם כדמעיקרא בתחתא מרבעתא ובתרי אלפי אתרי אלפי דהוו להו תחומין שיתסר וקרנות שיתסר ומגרש מנייהו תריסר ומאי רביע דקתני בתחומין דקאמר [גו:] נמצא מגרש דתחומין רביע דתחומין וקרנות דמגרש דתחומין תמניא כדאמרינן מעיקרא והוא ריבעא דתלתין ותרין: **רב אשי.** נמי כרבינא מוקי לה בתחתא מרבעתא דתרי אלפי אתרי אלפי ומאי נמצא מגרש רביע דקתני ה"ק מגרש דקרנות הוי רביע דקרנות דשיתסר דקרנות הוי רביע המגרש: **והא סביב דסיב.** בקרא גבי מגרש ותנא כי רהטא דקרא נקט ותנא: ל"א **רב אשי.** ס"ל דאין נותנין מגרש אלא לקרנות העיר אלף על אלף הלכך לעולם בין העיר גדולה בין העיר קטנה מגרש שלה רביע [דלעולם] הקרנות שיתסר ומגרש ד': **והא אילא מורשא דקרנות.** למאי דאמרן לעיל [שם.] כמה מרובע יותר כו' דמדליון מגרש בעיגולא וקשיא ליה לרב חביבא[ו] כיון דתניא מרבע את העיר הרי היא מרובעת וכי יהבא מגרש בעיגול אלף סביב לה נמצאו קרנות העיר אוכלין בתוך המגרש ואין כנגד הקרנות אלף מגרש: **במאה עגולתא.** דלית לה מורשא דקרנתא: **אימור דאמרינן חזייה למאן דמרבעא.** לענין להוסיף לה תחומין בין להילוך שבת בין לענין נתינת לוים אבל רבועי ודאי לא מרבעינא כלום הוספנו בתיס בתוספת ריבועא שימעטו את נוי המגרש: **הני ח' מאות.** בתמיה. דקתני לעיל [שם] נמצאו תחומין משתכרין במה שהגתנו טבלא באלכסון ח' מאות אמה והלא אין עודף האלכסון אלא מפני הריבוע דדבר עגול אין לו אלכסון והמרובע יש לו אלכסון וכמה מרובע יותר על העגול רביע ורביעא אייתו עלה מלבר שהוא חלק שלישי מלגו: **והני שיתא מאה ושיתין ושבע נכי אילא דאמאה הוו.** דאלפים: **ה"מ.** הוא דרביע יותר עליו ותו לא ה"מ בעיגולא דנפיק מגו ריבוע כי אמרינן רביע ה"מ בעלמא כל היכא דאיירי בעגול הנעשה מתוך המרובע זה הריבוע יותר על העגול שאנו עוסקין במדת החלל כולו כמה נשכר כל החלל בתוספת זו בין בהיקיפו בין בחללו לא נשכר אלא רביע שהרי עיר עגולה אלפים הקיפה ו' אלפים כדילפינן בפ"ק (יד.) מוקו שלשים באמה יסוד אותו וגו' [מ"א ז] ועיר מרובעת היקיפה ח' אלפים וכן למדת חללה אם באת לחלק התוספת לפי חשבון לכל העיר לא רבתה המדה על מה שבתחילה אלא רביע דהכי קיס להו לרבנן שהמרובע יותר על העגול רביע: **אבל באלכסונא.** כלומר אבל כאן שאנו עוסקין לידע כמה ניתוסף הילוך האלכסון בשביל רבוע זה שהוספנו איכא טפי מרביע לפי שכל הרבוע הזה שהוספת נתתו לקרנותיה ולא נשתכרו בו אמצעי העיר כלום שמתחילה אלפים ועכשיו אלפים והשכר הזה רובו לחודן של קרנות ומיעוטו לסמוך להן מכאן ומכאן לפי[ז] האלכסון יותר על הרבוע: **מתני' נותנין קרפף לעיר.** כשבא למדוד התחומין אין מודדין מן החומה אלא מרחיק ע' אמה ושיריים כחצר המשכן ומתחיל למדוד: קמ"א ושליש אמה היינו ב' קרפיפות: **להיות אחת.** והיולא ללכת דרך חבריתה חוצה לה מודד מחומת חבריתה ואילך: **וכן ג' כפרים המשולשין.** מפרש בגמרא [ע"ב]: **גמ' תן חוצה.** קרפף: הא

מאי רביע רביע דתחומא. קסבר דאין מגרש לקרנות ורב אשי סבר דאדרבה אין מגרש אלא לקרנות ולא לתחומין ח) (ומה שפרש"י דרב אשי איירי בתמא דתרי אלפי לא נהירא דבכל עיר בקרנות הוי מגרש רביע): **כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא.** ואין החשבון מכוון שאם תחתון טבלא של עשר על עשר שתי וערב יהיו בה ד' טבלאות של ה' על ה' ועשה ריבוע בפנים שילך באלכסון של ארבע טבלאות תמצא בריבוע הפנימי נ' אמות על אמה שהרי הוא חציו

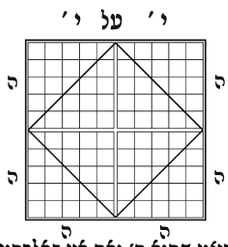

של חיצון שהוא ק' ואם אין באלכסון של ה' אלא (ג) כמו שעולה בחשבון אמתא ותרי חומשי באלכסונא אז לא היה לו להיות בריבוע הפנימי אלא מ"ט אמות על אמה כדין ז' על ז' והאלכסון נמי של ריבוע הפנימי לא היה לו להיות עשר אלא ט' אמות וד' חומשין אלא יש מעט יותר מאמתא ותרי חומשי באלכסונא: **רב הונא אמר נותנין קרפף לזו וקרפף לזו.** גרלה לר"י דדווקא בשתי עיירות נותנין קרפף לזו וקרפף לזו לרבנן דכמו שלר"מ עיר דוקא דהא קרא קדריש ה"ה לרבנן דב' עיירות דוקא אבל עיר ובית אין נותנין להם שני קרפיפות אלא דוקא אם הוא תוך שבעים אמה ושיריים לעיר מתעברת לעיר וכן אם יש בית אחר תוך ע' אמות ושיריים לאותו בית של עיר אחת יכולין לעשות בורגנין כמו שירלו כדאמר בעושין פסין (לעיל דף כח.) אתיתו מבריגים לבי כנישתא דדיאל דהוו תלתא פרסי כו' אמאי סמכיתו אבורגנין כי נפק (ד) אחוי ליה מתוותא דמבלעין בתוך ע' אמה ושיריים והשתא אתי שפיר הא דשמעתא דא"ל רב ספרא לרבא הני בני אקטיספון דמשתו להו תחומא מהאי גיסא דאדרשיר הא מפסקא דיגלת דהוו טפי מקמ"א אמות ושליש השתא מזכיר שליש וקמ"א אמה דהוי ב' קרפיפות משום דאיירי בב' עיירות וגבי רבא נקט דאחוי ליה אטמתא דשורא דמבלעין תוך תחום בשבעים אמה ושיריים לאחבר לעיר צריך שיהיה תוך ע' אמה ושיריים וגרלה דאפי' בית ובית בלא עיר נותנים להם קרפף אחת נשתיין דאי לא תימא הכי עיר אתין לה חומה במה יתחברו כאחת אם לא ע"י שמובלעים יחד תוך ע' אמה והלא אין עודף האלכסון אלא מפני הריבוע דדבר עגול אין לו אלכסון והמרובע יש לו אלכסון וכמה מרובע יותר על העגול רביע ורביעא אייתו עלה מלבר שהוא חלק שלישי מלגו: **אמר רב אשי** נמי כרבינא מוקי לה בתחתא מרבעתא דתרי אלפי אתרי אלפי ומאי נמצא מגרש רביע דקתני ה"ק מגרש דקרנות הוי רביע דקרנות דשיתסר דקרנות הוי רביע המגרש: **והא סביב דסיב.** בקרא גבי מגרש ותנא כי רהטא דקרא נקט ותנא: ל"א **רב אשי.** ס"ל דאין נותנין מגרש אלא לקרנות העיר אלף על אלף הלכך לעולם בין העיר גדולה בין העיר קטנה מגרש שלה רביע [דלעולם] הקרנות שיתסר ומגרש ד': **והא אילא מורשא דקרנות.** למאי דאמרן לעיל [שם.] כמה מרובע יותר כו' דמדליון מגרש בעיגולא וקשיא ליה לרב חביבא[ו] כיון דתניא מרבע את העיר הרי היא מרובעת וכי יהבא מגרש בעיגול אלף סביב לה נמצאו קרנות העיר אוכלין בתוך המגרש ואין כנגד הקרנות אלף מגרש: **במאה עגולתא.** דלית לה מורשא דקרנתא: **אימור דאמרינן חזייה למאן דמרבעא.** לענין להוסיף לה תחומין בין להילוך שבת בין לענין נתינת לוים אבל רבועי ודאי לא מרבעינא כלום הוספנו בתיס בתוספת ריבועא שימעטו את נוי המגרש: **הני ח' מאות.** בתמיה. דקתני לעיל [שם] נמצאו תחומין משתכרין במה שהגתנו טבלא באלכסון ח' מאות אמה והלא אין עודף האלכסון אלא מפני הריבוע דדבר עגול אין לו אלכסון והמרובע יש לו אלכסון וכמה מרובע יותר על העגול רביע ורביעא אייתו עלה מלבר שהוא חלק שלישי מלגו: **והני שיתא מאה ושיתין ושבע נכי אילא דאמאה הוו.** דאלפים: **ה"מ.** הוא דרביע יותר עליו ותו לא ה"מ בעיגולא דנפיק מגו ריבוע כי אמרינן רביע ה"מ בעלמא כל היכא דאיירי בעגול הנעשה מתוך המרובע זה הריבוע יותר על העגול שאנו עוסקין במדת החלל כולו כמה נשכר כל החלל בתוספת זו בין בהיקיפו בין בחללו לא נשכר אלא רביע שהרי עיר עגולה אלפים הקיפה ו' אלפים כדילפינן בפ"ק (יד.) מוקו שלשים באמה יסוד אותו וגו' [מ"א ז] ועיר מרובעת היקיפה ח' אלפים וכן למדת חללה אם באת לחלק התוספת לפי חשבון לכל העיר לא רבתה המדה על מה שבתחילה אלא רביע דהכי קיס להו לרבנן שהמרובע יותר על העגול רביע: **אבל באלכסונא.** כלומר אבל כאן שאנו עוסקין לידע כמה ניתוסף הילוך האלכסון בשביל רבוע זה שהוספנו איכא טפי מרביע לפי שכל הרבוע הזה שהוספת נתתו לקרנותיה ולא נשתכרו בו אמצעי העיר כלום שמתחילה אלפים ועכשיו אלפים והשכר הזה רובו לחודן של קרנות ומיעוטו לסמוך להן מכאן ומכאן לפי[ז] האלכסון יותר על הרבוע: **מתני' נותנין קרפף לעיר.** כשבא למדוד התחומין אין מודדין מן החומה אלא מרחיק ע' אמה ושיריים כחצר המשכן ומתחיל למדוד: קמ"א ושליש אמה היינו ב' קרפיפות: **להיות אחת.** והיולא ללכת דרך חבריתה חוצה לה מודד מחומת חבריתה ואילך: **וכן ג' כפרים המשולשין.** מפרש בגמרא [ע"ב]: **גמ' תן חוצה.** קרפף: הא

סיפא ג) אם יש בין שנים החיצונים [ק"מ] אמה [ואחת] ושליש וכו'. [נימא] תיהוי תיובתיה סיפא לחייא בר רב. ממתא. ומאי רביע, רביע דתחומין הוא דקאמר. **בא רבא** לפרק דרך אחרת וא' האי דקתני נמצא מגרש רביע, רביע דקרנות.

ח) דבכי רבינו אלו כמו שהם הם משולל הבנה ותולי ע"פ יש בכאן ואי"ה בפוף המסכת יבא ביאור על זה. ט) לבאורה נראה דע"פ הוא ול"ל מדקתני סיפא אם יש לו ע' אמה ושיריים וכו'.

כב א מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ח סמג לאוין סו טוש"ע ח"מ סי' שלח סעיף ה:
כה ב מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם ס"ז:

רבינו חננאל (המשך)

כי לעולם הקרנות הן י"ז אלף ומגרש הקרנות אלף מכל קרן, שהן ד' אלפים נמצא לעולם מגרש הקרנות רביעם. והאי דכתיב אלף אמה סביב דקרנות, כדכתיב וזרקו את הדם על המזבח סביב, והוא סביב הקרנות. ואחרי שהשלימו פירוש דברי ר' אליעזר בן ר' יוסי הגלילי. חזרו להקשות על הא דתניא נמצאת העיר משתכרת ת' אמה לכאן ות' אמה לכאן. והא איכא (מורשא) מורשא דקרנתא, דעדיפי טפי מהאי שיעורא כדאמרינן בכל אתרא בענין טפי משום מורשא דקרנתא. ודחינן הכא במאי עסקינן במתא עגילתא. ואקשינן והא (דבענין ד') [ריבוהן]. ופרקינן אימור דאמרינן כו'. אלא הוספנו על זו העיר זה השיעור. ואקשינן מכדי עגילה הוא כדקאמרת. ואוספינן עלה כדי ריבועא מאבראי שיהא הוא ורבועו ארבעה כמה (מאדבע) [מרובע] יתר על העיגול רביע, כשתחשוב רביע של אלפים להיות הן ורבועו ארבעה, כגון אלף וחמש מאות, תוסיף עליהן ת"ק נמצאו הן ורבועם ארבעה חלקים כל חלק ת"ק, נשארו מן האלפים חמש מאות וריבועם, [ד]חמש מאות מאבראי קס"ז פחות שליש, הכל קס"ז ות"ק תרס"ז. ועל זה הדרך רביע חמש מאות הנשארים מן האלפים קס"ז פחות [שליש] נמצאו הכל אלפים ושש מאות וששים ושבע אמה פחות שליש אמה. ופרקינן בריבוע הכי נמי אבל בהילוכא בענין טפי, דאמר מר כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא. וכיון דהכי מסקנא דשמעתא פרישנא מרישא על הדין אורתא דפרקינן ומוקמינן לה. מתני' נותנין קרפיף (לענין) [לעיר] וכו'. איתמר שתי עיירות קרובות זו לזו מערבה כנגד מזרחה של חברתה, רב הונא אמר נותנין קרפיף לזו וקרפיף לזו. פי' נותן לכל אחד [שבעים אמה] ושיריים, שהן בית סאתים, ואם אין בין שתי עיירות הללו יתר מזה השיעור נחשבות שתיהן עיר אחת וכל אחת נותנין לו תחומה לזו במזרח חברתה ולזו במערב חברתה מחוץ לעיר הקרובה לה במאה וארבעים אמה ואחת ושליש, אלפים אמה. וחייא בר רב אמר אין נותנין אלא קרפיף אחד לשתיהן. ואקשינן לרב הונא מתניתין, דתנן וחכמים או' אין נותנין קרפיף אלא לשתי עיירות. ופריק הכי קתני אין נותנין תורת קרפיף אלא לשתי עיירות, ולעולם שתי קרפיפות לשתיהן, הכי נמי מסתברא מדקתני

תורה אור השלם

1. וְשָׁחַט אֵת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְיָ וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא א ה
2. וּמִגְרַשֵּׁי הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם מִקִּיר הָעִיר וְחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב: במדבר לה ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולזו שבעים אמה ושיריים עושה קרפף את שתיהן להיות אחת ש"מ: (ב) רש"י ד"ה לל לגורך וכו' להלן מן העיר: (ג) תוס' ד"ה כל אמתא וכו' ואם אין באלכסון של ה' אלא שבע אמות כמו שעולה: (ד) ד"ה רב הונא וכו' אבורגנין כו' נפק ואחוי ליה הני מתוותא דמיבלען וכו' מהאי גיסא דאדרשיר כו' הא וכו' השתא מזכיר רב ספרא קמ"א אמה ושליש דהוי ב' וכו' אטמתא דשורא דמיבלען בתוך ע' אמה ושיריים כל"ל ותיבת תחוס נמחק: (ה) בא"ד דאמר קרפף אחד לשניהם הא דקאמרי רבנן שתי עיירות לאו דוקא דהוא הדין בית:

מוסף רש"י

כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא. כשאתה מודד אלכסון שלהם אתה מוצא לכל אמה שבריבוע חומשי שני חומשים, כך שיעורו מכמיס (סוכה ח.). **נותנין קרפף לעיר.** לכל שבעים אמה ושיריים סמוך לעיר הוי עיר (לעיל כא.). **עושה קרפף את שתיהן להיות אחד.** אם יש לו שבעים אמה ושיריים ולזו שבעים אמה ושיריים עושה קרפף לשתיהן להיות אחת, שתי עיירות המובלעות זו מזו קמ"א אמה ושליש ויש באמצע בית, ונמצא אותו בית בתוך שבעים אמה וד' טפחים לשתיהן, ונעשה אותו בית כעיבור להן, כאשר עוברה שכיסה בולעת, ומעטרפת להיות שתיהן כאחת אלו באחת מהן שיהיו שתיהן לו כד' אמות ומעוה אלפים ממולה להן (סוכה ג.).

רבינו חננאל

הסר מקום הרביע אלפים אמה, נשארו ששת אלפים, נמצאו ששת אלפים (כ"ד) [מכ"ד] אלף של תחומין ושל קרנות [ריבעא הוי]. **רבינא אמר** מאי רביע דתחומין. רבינא דברי אביי [קמפרש]. והכי קאמר לא תימא דאביי דאמר משכחת לה במתא דהיא אלפא אאלפא בהדי אלפא דמתא קאמר ו) אלא בר

סוכה (דף ג.) בית שמין בו ד' אמות על ד' אמות אין עושין אותו עיבור בין ב' עיירות ק"ק מאי נפקא מינה מאותו בית דבלא"ה נותנין קרפף לעיר ואי משום שע"י הבית יוכל ללכת יותר מ"כ מה היה לו להזכיר ב' עיירות אלא הא"ל אין עושין אותו עיבור לעיר ואומר דשב"ס דגרסינן התם אין עושין אותו עיבור לעיר ועי"ל דנקט ב' עיירות משום דאז רגילות לעשות בורגנין ללכת מזו לזו כשרחוקין יותר מד' אלפים שאין יכולין לבא ע"י עירוב ואור"ת דהלכה כרב הונא דאמר קרפף לזו וקרפף לזו דגדול היה בחכמה ובמנין מחייא בר רב דזוטר מייניה טובא כדמוכח בסוף פרק יש בערכין (דף טו.) שהיה רב הונא מוכיחו והנהו אמוראי דקאמרי לאו משולשין ממש סברי כרב הונא דלחייא בר רב יכול להיות משולשין ממש ורב ספרא דקאמר הא מפסקת דיגלת דהוה יותר מקמ"א ושלש משמע דאי לאו טפי שפיר עבדי והיינו כרב הונא ועוד אפי' לחייא בר רב הא משני סיפא דמתני' דקתני לזו ע' אמה ושיריים וזו ע' אמה ושיריים כר"מ והוי מחלוקת ואח"כ סתם וא"כ לדידיה הוה הלכה כר"מ:

הא ליכא אמצעי לא תיובתא דרב הונא. וא"ת לחייא בר רב נמי קשה דהא אוקי סיפא כר"מ ולא בעי אמצעי וי"ל דלדידיה איכא לפרש דהך סיפא דג' כפרים אתיא כרבנן ובא להשמיענו דעושים בורגנין הרבה זה אחר זה כל אחד תוך ע' אמה ושיריים של חבירו ליחשב הכל אחד כמו שכאן עושה אמצעי שלשתן להיות אחד:

אלא כל שאילו מטיל בו'. ובין ב' החילונות היינו בין החילונות לאמצעית ויש קמ"א ושלש לכאן וקמ"א ושלש לכאן כמו שפ"ה וא"ת מעיקרא נמי דקא ס"ד משולשין ממש יפרש נמי כן דבין אמצעית לחילונות קאמר ולא יקשה לרב הונא וי"ל דבמשולשין ממש אין שייך לפרש כן דא"כ לא ה"ל למתני בין ב' החילונות אלא הל"ל אם יש בין זה לזה קמ"א ושלש אבל כי לא איירי במשולשין ממש לא מצי למתני בין זה לזה כיון שאין האמצעי שם ביניהן ונראה דלחייא בר רב נמי ג"ל דלאו משולשין ממש דאי משולשין ממש קאמר אמאי נקט בין שנים החילונות קמ"א אמה ושלש וכולל אויר שמכאן ומכאן בבת אחת הל"ל אם יש בין זה לזה ע' אמה ושיריים ואם כן דמודה חייא בר רב למסקנא זו אין ראייה מכאן דהלכה כרב הונא: **התם ליכא למימר מלי.** פי' התם לבני אמצעי הקשת אין מודדין להם מן היתר וליכא למימר מלי בענין זה כאילו בתיהם שבקשת נתונים ביתר דא"כ מפסידין לגד אחר דאם הוי היתר למזרח מפסידין למערב וה"נ לא אמרינן מלי להיות רואין בני אמצעית כאילו עומדין בין החילונות למדוד להם משם אלפים ודוקא לחילונה דאמר מלי כשבאין בני חילונה זו לילך דרך חילונה האחרת שמודדין לכל אחת מפתח חברתה וה"נ בני ראש קשת האחד שבאו לילך לגד ראש הקשת האחר דאמר מלי ומודדין להם אלפים מראש הקשת האחר אפילו יש בין שני ראשי הקשת יותר מארבע אלפים ובלבד שלא יהא בין יתר לקשת יותר מאלפים כמו בין אמצעית לחילונות דהכא דלא שרי אלא עד אלפים ועי"ל דהתם לא אמרי' מלי כיון דאיכא יותר מאלפים דאפי' לטעמיה דאמר כוותיה דרבא ברה דרב הונא מסתברא ובתר מאלפים לא אמרינן מלי הכא איכא למימר מלי דאוקימנא דליכא אלא אלפים בין האמצעית לחילונה ועוד י"ל דהתם ליכא למימר מלי כיון דהאויר שביתר אין יכול להחזיק בני הקשת והוא הדין הכא אם היה אמצעית גדולה יותר מן האויר שבין ב' החילונות דליכא למימר מלי:

הא מני ר"מ היא. הך סיפא סתמא היא ולאו מסקנא דמלתא דרבנן היא: **ואי מהא.** מסיפא דמיירי בשתי עיירות התם הוא דקאמר ר"מ דאף על גב דאיכא קרפף לכל חדא אמרי' חדא היא: **משום דדחיקא תשמישתייהו.** דהואיל ואין להן נוי העיר בב' קרפיפות עד דאיכא טפי הלכך עשה קרפף את שתיהן להיות אחת. אבל חדא דלא דחיקא תשמישתייהו אימא לא צריכא תנן וכן שלשה כפרים המשולשין אם יש בין שנים החיצונים מאה וארבעים ואחת אמה ושליש עושה אמצעי את שלשתן להיות אחד טעמא דאיכא אמצעי הא ליכא אמצעי לא תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא הא אתמר עלה אמר [6] רבה אמר רב אידי א"ר חנינא לא משולשין ממש [א] אלא רואין כל שאילו מטיל אמצעי ביניהן ויהיו משולשין ואין בין זה לזה אלא ק"מ אמה ואחת ושליש עשה אמצעי את שלשתן להיות אחד א"ל רבא לאביי כמה יהא בין חיצון לאמצעי א"ל [ב] אלפים אמה והא את הוא דאמרת [ג] כוותיה דרבא בריה דרבה בר רב הונא מסתברא דאמר יותר מאלפים אמה הכי השתא התם איכא בתים הכא ליכא בתים ואמר ליה רבא לאביי כמה יהא בין חיצון לחיצון כמה יהא מאי נפקא לך מינה [ג] כל שאילו מכנים אמצעי ביניהן ואין בין זה לזה אלא מאה וארבעים ואחת ושליש ואפילו ד' אלפים אמה א"ל אין והאמר רב הונא [ג] עיר העשויה כקשת אם יש בין ב' ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה מודדין לה מן היתר ואם לאו מודדין לה מן הקשת א"ל התם ליכא למימר מלי הכא איכא למימר מלי א"ל רב ספרא לרבא הרי בני אקיסטפון דמשחינן להו תחומא מהאי גיסא דארדשיר ובני (תחומא) דארדשיר משחינן להו תחומא מהאי גיסא דאקיסטפון הא איכא דגלת דמפסקא יתר ממאה וארבעים ואחת ושליש נפק אחוי ליה הנך [ד] אטמהתא דשורא דמבלעי בדגלת בע' אמה ושיריים: **מתני' [ד] אין מודדין אלא בחבל של ג' אמה לא פחות ולא יותר [ה] ולא ימדוד אלא כנגד לבו [ו] היה מודד והגיע לגיא או לגדר מבליעו וחוזר למדתו [ז] הגיע להר מבליעו וחוזר למדתו**

ובלבד

בחבל אחד: **לגדר.** חומת אבנים שנפלה ועשה גל גבוה ומשופע ובני אדם מהלכין עליו: **וחוזר למדתו.** בגמרא [נח.] מפרש דמדקתני חוזר למדתו משמע שאם היה רוחבו כנגד העיר יותר ממחציתו ואינו יכול להבליעו בחבל ובאחד מראשיו שלא כנגד העיר יכול להבליעו הולך ומבליעו שם ומודד והולך שם משפתו והלאה עד כנגד מקום שכלה בו שם רוחב הגיא כנגד העיר וחוזר למדתו כנגד העיר ומשלים למדת תחומין:

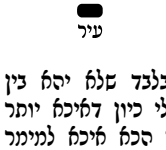

הא מני ר' מאיר היא אי רבי מאיר היא הא תני ליה רישא נותנין קרפף לעיר דברי רבי מאיר צריכא דאי מההיא הוה אמינא חד לחדא וחד לתרתי קמ"ל דלתרתי תרי יהבינן להו ואי אשמעינן הכא משום דדחיקא תשמישתייהו אבל התם דלא דחיקא תשמישתייהו אימא לא צריכא תנן וכן שלשה כפרים המשולשין אם יש בין שנים החיצונים מאה וארבעים ואחת אמה ושליש עושה אמצעי את שלשתן להיות אחד טעמא דאיכא אמצעי הא ליכא אמצעי לא תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא הא אתמר עלה אמר [6] רבה אמר רב אידי א"ר חנינא לא משולשין ממש [א] אלא רואין כל שאילו מטיל אמצעי ביניהן ויהיו משולשין ואין בין זה לזה אלא ק"מ אמה ואחת ושליש עשה אמצעי את שלשתן להיות אחד א"ל רבא לאביי כמה יהא בין חיצון לאמצעי א"ל [ב] אלפים אמה והא את הוא דאמרת [ג] כוותיה דרבא בריה דרבה בר רב הונא מסתברא דאמר יותר מאלפים אמה הכי השתא התם איכא בתים הכא ליכא בתים ואמר ליה רבא לאביי כמה יהא בין חיצון לחיצון כמה יהא מאי נפקא לך מינה [ג] כל שאילו מכנים אמצעי ביניהן ואין בין זה לזה אלא מאה וארבעים ואחת ושליש ואפילו ד' אלפים אמה א"ל אין והאמר רב הונא [ג] עיר העשויה כקשת אם יש בין ב' ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה מודדין לה מן היתר ואם לאו מודדין לה מן הקשת א"ל התם ליכא למימר מלי הכא איכא למימר מלי א"ל רב ספרא לרבא הרי בני אקיסטפון דמשחינן להו תחומא מהאי גיסא דארדשיר ובני (תחומא) דארדשיר משחינן להו תחומא מהאי גיסא דאקיסטפון הא איכא דגלת דמפסקא יתר ממאה וארבעים ואחת ושליש נפק אחוי ליה הנך [ד] אטמהתא דשורא דמבלעי בדגלת בע' אמה ושיריים: מתני' [ד] אין מודדין אלא בחבל של ג' אמה לא פחות ולא יותר [ה] ולא ימדוד אלא כנגד לבו [ו] היה מודד והגיע לגיא או לגדר מבליעו וחוזר למדתו [ז] הגיע להר מבליעו וחוזר למדתו

ובלבד

בחבל אחד: **גדר.** מומת אבנים שנפלה ועשה גל גבוה ומשופע ובני אדם מהלכין עליו: **וחוזר למדתו.** בגמרא [נח.] מפרש דמדקתני חוזר למדתו משמע שאם היה רוחבו כנגד העיר יותר ממחציתו ואינו יכול להבליעו בחבל ובאחד מראשיו שלא כנגד העיר יכול להבליעו הולך ומבליעו שם ומודד והולך שם משפתו והלאה עד כנגד מקום שכלה בו שם רוחב הגיא כנגד העיר וחוזר למדתו כנגד העיר ומשלים למדת תחומין:

רבינו חננאל

ודחינן הכי סיפא ר' מאיר היא. ו) מדקתני **נותנין שלשה כפרים המשולשין.** פי' השרוריין כמין קשת שנים זה כנגד זה והשלישי ממוצע בין שתיהן עולה למעלה מהן, אם יש בין שנים החיצונים כו', דייקינן מינה טעמא דאיכא אמצעי והוא שלישי ולפיכך צריך כדי שתי קרפיפות, מכלל דלשני כפרים לא יהבינן להו אלא קרפיף אחד. תיובתיה דרב הונא. ודחי ולאו אמר רבא לא משולשין ממש אלא כל שאילו מכנים אמצעי לביניהן ואין בין זה לזה [אלא] ק"מ אמה ואחת ושליש, ויראו כשהן משולשין עשה האמצעי שלשתן להיות כאחד. **א"ל רבא לאביי כמה יהא בין חיצון לאמצעי.** א"ל אלפים, והא את הוא דאמרת בעיר העשויה כקשת כרבה בר רב הונא מסתברא אפילו יתר מאלפים. [ומשני] הכי השתא התם בעיר העשוי' כקשת איכא מן (הראש) [הקשת] עד מקום החץ בתים הכא ליכא בתים. **ועוד אמר ליה כמה יהא בין שנים החיצונים.** אמר ליה כל שאילו מכנים האמצעי ביניהן ואין ביניהם אלא ממאה וארבעים אמה ואחת ושליש [ו]למטה, נמצא הדבר תלוי באמצעי אם הוא משך הרבה או מעט, הכל לפי משך האמצעי. איני והאמר רב הונא עיר העשויה כקשת [וכו', התם] ליכא למימר מלייה כי מקום החץ אינו ממלא, אבל הכא בכפר האמצעי איכא למימר מלייה. **אמר ליה רב ספרא לרבא** הני איקטיספון וארדשיר דאינון תרתי מתא דסמיכא להדדי, ודיגלת מפסקא להו בינייהו דהוא יתר מק"מ אמה ואחת ושליש. היכי משחינן לבני אקטיספון תחומא מאידך גיסא דארדשיר, ולבני ארדשיר מאידך גיסא דאקטיספון. נפק אחוי ליה הנהו אטמהתא דמיבלען בדיגלת בתוך שבעים אמה ושיריים. פי' אטמהתא ,יריכות בינין כמו מערות ועומדין בתוך המים כאילו עיבור להני מתוותא. מתני' אין מודדין אלא **בחבל של חמשים אמה.**

ו) נראה לפ"ל מדקתני וכן שלשה כפרים וכו'.

מוסף רש"י

פחות מארבעת אלפים אמה. שתחום לאמה זה נגלע בתוך תחום לאמה האחר, נעשית עיר אחת ומודדין לה מן היתר ורואין כאילו היא מלאה בתים, ואם יותר אין מגלפין אותה להיות אחת ומודדין לה מן הקשת לכל אחד מפתח ביתו, וחלל העיר החלק שאין בו בתים מן המדה הוא (לעיל נה.). **מבליעו וחוזר למדתו.** ואף על פי שפיפוע מרבה את הדרך, ואם היה מודד שיפועו מכאן ועליתו לעבר השני יש בו ק' או ר' אמות, לא איכפת לן הואיל ומשפתו אל שפתו אין יותר מג' אמה (לעיל לה:).

ו) [בק"ד רבא ובכ"י רב אחאי], ב) [לעיל נה:], ג) [שם.], ד) [פי' ירוקות של חומה ערוך], ה) [ירושל' ל"ג הגיע להר מבליעו וחוזר למדתו], ו) כוס,

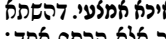

ז) כס"ל: בחמצעי, ח) [לקמן נח.],

ובלבד שלא יצא חוץ לתחום. שאם היה רחבו של גיא כנגד העיר יוצא חוץ לתחום וזה הלך והבליעו שלא כנגד העיר ומודד משפתו ולהלן לא ימדוד אלא עד כדי שלמת התחומין ולופה כנגד מקום שמדתו כלה כנגד העיר בתוך הגיא ויליני סימני התחום אבל לא ימדוד וילך חוץ לתחום עד כנגד מקום תכלית שפת הגיא שכנגד העיר לידע כמה אמות יצא וכמנין אותן אמות יחזור ויכנס לתוך הגיא ויליין משום גזירה שהרואה אותו מודד והולך שם יאמר שמידת התחומין ע"כ. ל"א שלא יצא חוץ לתחום אם היה ארוך ורחבו יוצאין חוץ לתחומי העיר ואין יכול להבליעו בחבל כנגד התחומין מפני רחבו ויכול להבליעו שלא כנגד התחומין לא יצא להבליעו שם גזירה שמא יאמרו מדת תחומין של לידי העיר באה לכאן: **בזו א"ר דוסתאי בר' יוחאי.** בזו למעוטי ערי מקלט ועגלה ערופה דאין מקדרין בהן כדמפרש בגמ' [ע"ב]: **מקדרין.** נוקבין. רואין כאלו נוקבין אותן ומודדין דרך הנקב למעט מדת מדרונו כדאמר בגמ' [שם] שמודדין אותו בחבל של ד"א והתחתון מניח את החבל כנגד לבו והעליון כנגד מרגלותיו ומתמעט מדרונו של כל ד"א אלי קומת אדם: **גמ' מפני שמרבה.** כשהחבל קצר יכול למותחו ומאריך המדה והתורה אמרה בחבל של ג' אמה ימדוד: **מפני שמתמעט.** שכובדו מכפילו ומתקצר באמצעיתו: **נגרר.** סיב שגדל ומתגלגל סביב הדקל כעין וודיל"א של גפנים: **ובידו חבל מדה.** במשכן של יחזקאל: **ויד האיש קנה המדה.** במשכן של יחזקאל: **בדתרעי.** למדוד רוחב השערים: **מגג.** יוצ"ק בלע"ז. לפי שאינה מקבלת טומאה שיהו כל מעשה פרה בטהרה: **גליס.** ערבה קלופה. ל"א לורי דקל והוא סיב. הך דרב יוסף פליג אדרב אסי: **סולם למקום רו'.** כדפירשתי לעיל[ו]: **ואם היה גיא מעוקם.** שהיה מדרונו משופע ונוח להילוך מקדר ועולה כדפירשתי[ז] מתמון כנגד לבו כו' כך שמעתי וקשה לי בה לקמן. ונמוספתא [פ"ד ה"י"ב] ה"ג ואם היה גיא מעוקם ואינו יכול להבליעו מקדר וכו' וה"ק אם היה גיא מתעקם והולך וסובב את העיר וכשהוא מודד תחום מערב אינו יכול להבליעו בחבל של ג' אמה ברוח מערבית עד שהוא מתעקם לצפון הוא מתחיל להשוות אותה הבלעה אינה מועלת למידת תחום מערב ומקדר ועולה: **בדיחא תשמישתיה.** נוח להילוך קצת כגון מתלקט עשרה מתוך ארבע התם קתני מבליעו אם יכול ואם לאו מקדר: **הכא.** בכותל זקוף יותר מדאי דכיון דלא חזי להילוך אין גודבה שיפועו עולה למידת התחום: **לא שנו.** דמקדר אלא דיחא תשמישתיה שמעוקם כל כך שאין חוט המשקולת יורד כנגדו שכשמניח חוט משקולת הבנאים אצל שפתו והיא יורדת לעומקו מנקפת בשיפועו ומעבכת המדרון מלירד כנגדו אלא מרחיקו מלמטה. כנגדו משמע מכוון ולקמן [ע"ב] מפרש דעד ד' אמות קרי ליה יורד כנגדו שירחיק השיפוע את המשקולת לקרקעיתו ד"א מכנגד שפתו העליונה: אבל העיר ואם יבלע מצד אחד יכול לטעות שצריך להיות לופה והולך כמה פעמים: **אין אומרים יקוב את הכותל.** פירוש שיעמיד כלונסות ארוכין מכאן ומכאן וימתח החבל מזה לזה להבליעו אלא הקילו חכמים לסמוך על אמידה בעלמא ואומדו בלבו והולך לו כדמוקי לה בדלא ניחא תשמישתיה וטורח לעלות על גביו ומיהו אם זקוף יותר מדאי עד שחוט יורד כנגדו אפילו אמידה אין צריך ומדלג כל שיפוע הכותל כדאמר שמואל בסמוך גבי גיא ודוקא גבי כותל הכר הקילו היכא דלא ניחא תשמישו דאומדין משום דצריך לעלות על גביו כשרואה להבליע וטירחא דמילתא טובא אבל גבי גיא (מעוקם) לעולם מבליע אף על גב דלא ניחא תשמישתא כל זמן שאין החוט יורד כנגדו כדאמר שמואל משום דאין טורח להבליע כולי האי:

ובלבד שלא יצא חוץ לתחום[ח] אם אינו יכול להבליעו בזו אמר רבי דוסתאי בר יוסי משום ר' מאיר שמעתי שמקדרין בהרים: גמ' מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא [1] ארך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים אמרה תורה בחבל של חמשים אמה מדוד [2] האי מיבעי ליה [3] ליטול חמשים ולסבב חמשים א"כ לימא קרא חמשים חמשים מאי חמשים בחמשים שמעת מינה תרתי: לא פחות ולא יותר: תנא לא פחות מפני שמרבה ולא יותר מפני שממעט א"ר [4] אסי אין מודדין אלא בחבל של אפסקימא מאי [5] אפסקימא א"ר אבא נרגילא מאי נרגילא א"ר יעקב דיקלא דחד נברא איכא דאמרי מאי אפסקימא רבי אבא אמר נרגילא רבי יעקב אמר דיקלא דחד נברא תניא אמר רבי יהושע בן חנניא אין לך שיפה למדידה יותר משלשלאות של ברזל אבל מה נעשה שהרי אמרה תורה [2] ובידו חבל מדה והכתיב [3] וביד האיש קנה המדה ההוא לתרעי תני רב יוסף שלשה חבלים הם של [6] מזגג של נצר ושל פשתן של מזגג לפרה [7] דתנן [8] כפתוה בחבל המזגג ונתנוה על גב מערכתה של נצרים לסוטה [9] דתנן [10] ואח"כ מביא חבל המצרי וקושרו למעלה מדדיה [11] של פשתן למדידה: היה מודד והגיע: מדתני חוזר למידתו מכלל דאם אינו יכול להבליעו הולך למקום שיכול להבליעו ומבליעו וצופה כנגד מידתו וחוזר תנינא להא דתנו רבנן [12] [13] היה מודד והגיע המידה לגיא אם יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה מבליעו ואם לאו הולך למקום שיכול להבליעו ומבליעו וצופה וחוזר למידתו אם היה גיא מעוקם מקדיר ועולה מקדיר ויורד[1] הגיע לכותל אין אומרים יקוב הכותל אלא אומדו והולך לו והא אנן תנן מבליעו וחוזר למידתו התם ניחא תשמישתא הכא לא ניחא תשמישתא אמר רב יהודה [א] אמר שמואל [ה] לא שנו אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אבל שנו כלומר דמקדרין בגיא מעוקם אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אבל אם חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה פירוש מדלג כל השיפוע ואינו מודד אלא המיסור שבתוך הגיא וא"כ הא דקתני מבליעו היכי משכחת לה כל זמן שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אכתי הוה מעוקם ומקדר ואינו מבליעו וכי החוט יורד כנגדו אין צריך להבליעו אלא מודדו מדידה יפה ומדלג כל השיפוע ומיהו לפי' זה מצינו למימר דלא שנו לא קאי אגיא מעוקם דמקדר כדפ"ה אלא ה"פ ג"ש דמבליעו או היכא דאינו יכול להבליעו דמקדרין אלא שאין החוט יורד כנגדו ואע"ג דאוקימנא דמבליעו היכא דיחא תשמישתא בגיא מעוקם דיחא תשמישתא טפי מקדרין ומיהו מדקתני בתוספתא אם היה גיא מעוקם ואינו יכול להבליעו ל"ל כלשון שני של הקו' שהגיא מתעקם והולך סביב העיר ואם יבלע מצד אחד יכול לטעות שצריך להיות לופה והולך כמה פעמים: **אין אומרים יקוב את הכותל. פירוש שיעמיד כלונסות ארוכין מכאן ומכאן וימתח החבל מזה לזה להבליעו אלא הקילו חכמים לסמוך על אמידה בעלמא ואומדו בלבו והולך לו כדמוקי לה בדלא ניחא תשמישתיה וטורח לעלות על גביו ומיהו אם זקוף יותר מדאי עד שחוט יורד כנגדו אפילו אמידה אין צריך ומדלג כל שיפוע הכותל כדאמר שמואל בסמוך גבי גיא ודוקא גבי כותל הכר הקילו היכא דלא ניחא תשמישו דאומדין משום דצריך לעלות על גביו כשרואה להבליע וטירחא דמילתא טובא אבל גבי גיא (מעוקם) לעולם מבליע אף על גב דלא ניחא תשמישתא כל זמן שאין החוט יורד כנגדו כדאמר שמואל משום דאין טורח להבליע כולי האי:

ובידו חבל מדה. פ"ה במשכן של יחזקאל[ט] ור"ח כתב דההוא בספר זכריה אבל וביד האיש קנה המדה הוא ביחזקאל: **ההוא** בדתרעי. וההוא דכתיב מדד את רוח הקדים חמש מאות קניס בקנה המדה סביב וכן כתיב בד' רוחות מפרש ר"י דבחבל מדה היו מודדין ה' מאות קניס: **בחבל** המגג. אע"ג דשום חבל אינו מקבל טומאה דבעינן טווי ואריג כדאמר בפ' במה אשה (שבת דף סד.) משום מעלה דפרה בעי' ממין שאין מקבל טומאה: **הגיע** להר מבליעו. וא"ת אמאי לא כייל להו בהדי הדדי הגיע להר או לגדר מבליעו וי"ל משום סיפא דתני שמעתי שמקדרין בהרים לכך תני הר בפני עצמו אע"ג דקידור שייך נמי בגיא וגדר ואם נאמר דגיא וגדר שוין לגמרי והר חלוק קא משמע לן דהוה ניחא:

ובלבד שלא יצא חוץ לתחום. רש"י פירש בלשון ראשון שאם היה רחבו של גיא כנגד העיר יוצא חוץ לתחום והולך להבליעו שלא כנגד העיר לא ימדוד וילך חוץ לתחום עד כנגד תכלית שפת הגיא שכנגד העיר וכמנין אמות שיצא יחזור ויכנס לתוך הגיא ויליין שלא יאמרו מידת תחומין באה לכאן כדמפרש בגמ' (לקמן:) ואין נראה דבלאו הכי מי אפשר למדוד בענין זה שאם יחזור לתוך גיא ויליין במקום שכלות מנין אמות שיצא הרי הוא מליין חוץ לתחום שאותן אמות שיצא היו במיסור ואותן אמות שנכנסו לתוך הגיא הן בשיפוע ומי אפשר לומר שיתן חבל בגיא משפתו אל שפתו וכנגד אמות שיצא ימדוד על החבל וישים שם חוט המשקולת דהא כיון דגיא רחב יותר מג' אמה אמרו חכמים שאין חבל מועיל שם דהא אפילו ע"י כלונסין אין מועיל למתוח עליהם חבל של ג' אמה מזה לזה אלא ילך למקום שיכוין ויבלע או יקדר: **ואם** אין יכול להבליעו. פי' אלא ג"כ יצא חוץ לתחום אי שהיה גיא מעוקם כדקתני בברייתא בגמ' [ע"ב ט]: **ואם** היה גיא מעוקם. פי' הקונטרס בלשון ראשון שהיה מדרונו משופע ונוח להלוך מקדרין כך שמעתי וקשה לי בה ולא פירש מה קשיא ליה בה ואומר ר"י דקשה ליה משום דבסמוך קאמר עלה לא

ובידו חבל מדה. פ"ה במשכן של יחזקאל[ט] ור"ח כתב דההוא בספר זכריה אבל וביד האיש קנה המדה הוא ביחזקאל: **ההוא** בדתרעי. וההוא דכתיב מדד את רוח הקדים חמש מאות קניס בקנה המדה סביב וכן כתיב בד' רוחות מפרש ר"י דבחבל מדה היו מודדין ה' מאות קניס: **בחבל** המגג. אע"ג דשום חבל אינו מקבל טומאה דבעינן טווי ואריג כדאמר בפ' במה אשה (שבת דף סד.) משום מעלה דפרה בעי' ממין שאין מקבל טומאה: **הגיע** להר מבליעו. וא"ת אמאי לא כייל להו בהדי הדדי הגיע להר או לגדר מבליעו וי"ל משום סיפא דתני שמעתי שמקדרין בהרים לכך תני הר בפני עצמו אע"ג דקידור שייך נמי בגיא וגדר ואם נאמר דגיא וגדר שוין לגמרי והר חלוק קא משמע לן דהוה ניחא:

מהן הוה ניחא:

ובלבד שלא יצא חוץ לתחום. רש"י פירש בלשון ראשון שאם היה רחבו של גיא כנגד העיר יוצא חוץ לתחום והולך להבליעו שלא כנגד העיר לא ימדוד וילך חוץ לתחום עד כנגד תכלית שפת הגיא שכנגד העיר וכמנין אמות שיצא יחזור ויכנס לתוך הגיא ויליין שלא יאמרו מידת תחומין באה לכאן כדמפרש בגמ' (לקמן:) ואין נראה דבלאו הכי מי אפשר למדוד בענין זה שאם יחזור לתוך גיא ויליין במקום שכלות מנין אמות שיצא הרי הוא מליין חוץ לתחום שאותן אמות שיצא היו במיסור ואותן אמות שנכנסו לתוך הגיא הן בשיפוע ומי אפשר לומר שיתן חבל בגיא משפתו אל שפתו וכנגד אמות שיצא ימדוד על החבל וישים שם חוט המשקולת דהא כיון דגיא רחב יותר מג' אמה אמרו חכמים שאין חבל מועיל שם דהא אפילו ע"י כלונסין אין מועיל למתוח עליהם חבל של ג' אמה מזה לזה אלא ילך למקום שיכוין ויבלע או יקדר: **ואם** אין יכול להבליעו. פי' אלא ג"כ יצא חוץ לתחום אי שהיה גיא מעוקם כדקתני בברייתא בגמ' [ע"ב ט]: **ואם** היה גיא מעוקם. פי' הקונטרס בלשון ראשון שהיה מדרונו משופע ונוח להלוך מקדרין כך שמעתי וקשה לי בה ולא פירש מה קשיא ליה בה ואומר ר"י דקשה ליה משום דבסמוך קאמר עלה לא

לעזי רש"י

ווריל"א [ווידיל"א]. קנוקנת. יונ"ק. אגמון.

רבינו חננאל

מנא לן, אמר רב יהודה דאמר קרא ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים, אמרה תורה בחבל של חמשים אמה מדוד. ואקשינן האי קרא מיבעי לי לטול חמשים ממאה של אורך וסבבם בחמשים האחרות כדי שיבא שבעים אמה ושירים על שבעים אמה ושירים. ודחי א"כ נימא קרא חמשים חמשים ומאי בחמשים שמענן מינה תרתי. לא פחות ולא יותר. תנא פחות מפני כשנמתח נמתח הרבה ומוסיף המידה, ואם הוא יתר מחמשים אמה אינו נמתח הרבה וממעט במידת התחום. ירושלמי, מדת התחום [ארבעים] חבלים לא פחות שהוא נמתח ונשכר, ולא יותר שהוא נקמט מפסיד. הגורס בשמועה זו ובידו חבל מדה, הוא הכתוב בספר זכריה, אבל וביד [ה]איש קנה המידה ביחזקאל הוא. והגירסא נכונה והכתיב ופתיל פשתים ביידו וקנה המדה והוא עומד בשער, ביחזקאל. חבל של אפסקמא. יש מי שאומר גוד' א' הנר, ודיקלא דחד נבארא ז[ליף. ט]) פי' מקדרין, חוחכין כדגרסינן איזהו עור לבוב כל שקרוע כנגד הלב ז) וקדור כמין ארובה, ועיקרו מגרדין מלשון גודו אילנא. ההוא לתרעי. פי' הקנה למוד בו מידת השער. תני רב יוסף ג' חבלים [הן]. של מגג לקשור בו את הפרה כדתנן בחבל של מגג כו'. והוא חלקי. של נצרים לסוטה, דתנן ואחר כך מביא חבל של מצרי וקושר למעלה מדדיה. חבל של פשתן למדידת התחום. מתני' היה מודד והגיע לגיא או לגדר וכו'. תנינא להא דתנו רבנן היה מודד והגיע מדידה לגיא, אם יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה מבליעו, כלומר מעביר החבל על גביו, ואם לאו הולך למקום שפתח הגיא צר ומבליעו שם וצופה וחוזר למידתו. אם היה גיא מעוקם מקדיד ויורד. הגיע לכותל אין או' יקדיר את הכותל אלא אומדו והולך לו. ואי ניחא תשמישתיה מו[ד]דו מדידה יפה. אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו שאין חוט משקולת יורד כנגדו.

ל א מיי' פ"ג מהלכות פרה הלכה ב סמג עשין רלב:
לא ב מיי' פ"ג מהל' טומה הלכה יח:
לב ג מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה יא סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' שטו סעיף ה:
לג ד ה מיי' שם הלכה יב יג טוש"ע שם סעיף ד ה:
ו [מיי' שם הל' יד]:

מסורת הש"ס

ח) לעיל לה:, ט) [ע' תוס' לעיל כג: ד"ה פשטיה דקרא], ג) לעיל כג:, ד) [גי' הערוך רבי אמין], ה) [גירסת הערוך אפקימא יש מפרשין מבל שעושין אותו מן קליפת אילן של אגוז עכ"ל ופי' שכתב הערוך היינו ע"כ לאיכא דאמרי מאי אפקימא וכו'], ו) פי' מין גמיז, ז) פרה פ"ג מ"ט, ח) סוטה ז:, ט) [תוספתא פ"ד ה"י"ב], י) [מ: ד"ה ותחבר], כ) [לעיל ד"ה מקדרין], ל) רש"ל גרס וי"מ כתב הגורס בשמועה זו ובידו חבל מדה הוא קרא הכתוב בספר זכריה אבל וביד האיש קנה המדה הוא ביחזקאל וסגי' הגהות פתיל פשתים בידו והכתיב וקנה המדה;, מ) [שלשה דיבורים אלו הגיע ובלבד ואם שייכין למתניתין], נ) [שייך למתניתין],

תורה אור השלם

1. אֹרֶךְ הֶחָצֵר מֵאָה בָּאַמָּה וְרֹחַב חֲמִשִּׁים בַּחֲמִשִּׁים וְקֹמָה חֲמֵשׁ אַמּוֹת שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת:
שמות כז יח
2. וְאִישָׁא עֵינֵי וְאַרָא וְהִנֵּה אִישׁ וּבִידֹו חֶבֶל מִדָּה:
זכריה ב ה
3. וְהִנֵּה חוֹמָה מְחוּץ לַבַּיִת סָבִיב סָבִיב וּבְיַד הָאִישׁ קָנֶה הַמִּדָּה שֵׁשׁ אַמּוֹת בָּאַמָּה וָטֹפַח וַיָּמָד אֶת רֹחַב הַבִּנְיָן קָנֶה אֶחָד וְקוֹמָה קָנֶה אֶחָד:
יחזקאל מ ה

הגהות הגר"א

[א] גמ' אר"י אמר שמואל ל"ש אלא כו'. נ"ב כאן ג' בנות מלמיה דשמואל. ולישנא בתרא דרב יוסף. ולישנא בתרא דרבא. ראשונה בקידור לבד ואמצעונה בהבלעה לבד מלישנא בשניהם. מלישנא בגיא לבד. אחרונה בהר לבד. ואשונה אף בהר (לבד) ושם אף בהבלעה נמצא בגיא ג' בנות ראשונה ואמצעונה א' בקידור וא' בשניהם ובהר ג' אחרונה ואשונה א' בהבלעה וא' בשניהם. שיטת ש"ע ושוה. והכלל בקיאור כי ראשונה בטולה לבד הבלעה דגיא שהוא קל בטורח מכולם ושלשתן בהבלעה דהר לבד שהוא חמור בטורח מכולם ואמצעונה [*שניהם קידור והבלעה] דגיא לבד וסי' אב"ג למפרע אבל רש"י לא כתב כן אלא מילתא דרבא בקידור ובהבלעה [*דהר וכן] ש"מ כדברי [*רש"י] וכן בעומקו של גיא חולק גם [*כן] רש"י (ושאר פוסקים) [*שמפרש] רק בהבלעה:
[*כ"ה בכי"ק שבל גליון הגמ' שלו]

מוסף רש"י

אם אינו יכול להבליעו. בחבל של חמישים אמה (לעיל לה:). **שמעתי שמקדרין בהרים.** לא מבליעו בחבל ארוך יותר מג' דהתנן אין מודדין אלא בחבל של ג' אמה, ואלו מודד כל מדרונו כמות שהוא בחבל של חמשים בקרקע חלקה, דאיכא חומרא טפי, אלא מודדו בחבלים קטנים של ארבע אמות ואומדין בו ב' בני אדם ב' ראשי החבל, התחתון נותן ראש החבל לבנו והעליון בנגד מרגלותיו, ומשתכרין בכל ארבע אמות כשיעור חצי קומת אדם, ואלמן מקדרין כמו נוקבין, דמשום מדת הסר כאילו הוא נקוב במקום מעמד רגלי העליון ומתלא לבו במקום ארגליו עומדות עכשיו, וכשנותן החבל עכשיו בנגד מרגלותיו הוה ליה כאילו נותן אותו כנגד לבו בקרקע חלקה כדרך כל המודדין (שם) מקדרין. עגין נקב ותתך (ע"ז ג.). **ליטול חמשים.** שארכו יתר על רחבו, **ולסבב חמשים.** הנותרים דהוו להו שבעים אמות וד' רוחות מרוצעין (לעיל כג: עי"ש בארוכה). **חבל המצרי.** עשוי מלורי דקל, מסיב הגדל סביב הדקל וכרוך עליו (סוטה ז:). וקושרו למעלה מדדיה. כדי שלא ישמטו בגדיה לאחר (שם).

מ) מתוכת פי' מקדרין עד מיתת גודו אילנא שייך למטה אחר מיתת מקדיר ויורד.
נ) עיין בערוך ערך קד ה.

איבא דאמרי א"ר יוסף אפילו יותר מאלפים. ומסיק רב יוסף כשהחוט יורד כנגדו מיירי ולפי המסקנא זו לא קאי רב יוסף אהבלעה כדאמר עד השתא דהא אמרינן לעיל דמודדו מדידה יפה אלא אדרב יהודה קאי דאמר כשהחוט יורד כנגדו מודדו מדידה יפה וקמ"ל דאפילו יתר מאלפים מודדו מדידה יפה:

וכי אין חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה אמר אבימי עד ד"א. פי' רבינו שמואל ואין חילוק בין עמוק נ' לק' או אלף או אלפים אע"פ שב' אמות שיפוע של דבר מועט נוח להשתמש יותר מארבע אמות שיפוע של דבר גדול:

אבל מתלקט י' מתוך ה' מודדו מדידה יפה. (1) [הלי מודדו מדידה יפה] דהכא לא פ"ה כהיא דלעיל שמדלג כל השיפוע אלא אדרבא אין מבליע ואין מקדר אלא מודד כל השיפוע דכקרקע חלקה דמיא וגראה דה"ה בגיא וגדר אם מתלקט י' מתוך ה' דכקרקע חלקה דמי והשתא איכא ד' דיניס בכותל והר דאם מתלקט י' מתוך ה' מודד כקרקע חלקה ואם מתלקט י' מתוך ד' מבליע ואם אין יכול להבליע מקדר ואי לא ניחא תשמישי' אומדו והולך לו ואם חוט יורד כנגדו מדלג כל השיפוע ובגיא אין חילוק בין ניחא תשמישי' לא ניחא תשמישי' כדפרישית ולהאי לישנא דרבא לא ידענא מאי קורין ניחא תשמיש ומאי קורין לא ניחא תשמיש' אבל בלשון אחרון דרבא דאמר מתלקט י' מתוך ה' מבליעו והיינו ניחא תשמישתא ובמתלקט י' מתוך ד' אומדו והולך לו והיינו לא ניחא תשמישתא ולפ"ז הלשון אין בכותל והר כי אם שלשה דיניס מתלקט י' מתוך ה' מבליעו ומתוך ד' אומדו וחוט יורד כנגדו מדלג כל השיפוע כך סוגיא זו מפורשת לפי שיטת הקונטרס ור"ת מפרש דחוט המשקולת קרי לכל דבר משופע וחלק שאין בו מורד ועיכוב שיוכל אדם לעמוד שם והיינו משקולת ותרגומא יתאריהו בשרב (ישעיה מד) (2) ימסר במתקלא אפי' יהא משופע בשיפוע הרבה נקרא משקולת הואיל והוא משופע וחלק ביותר וה"פ לא שנו אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו פי' שאין בחוט המשקולת שיוכל אדם לרדת בו ולעלות דהואיל דלא חזי להילוך הקילו בו להבליעו אבל חוט המשקולת יורד כנגדו שיש בו מורד לירד ולעלות לא הקילו להבליעו אלא מודדו מדידה יפה לגמרי כי ההיא דלקמן דמן הדין בכ"מ היה (1) למדוד כל השיפוע כדאמרינן לקמן אין מקדרין לא בערי מקלט כו' אלא שבתחומין הקילו להבליעו כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו וכמה עומקו של גיא דמבליעין א"ר יוסף אבל מאלפים ואילך לא דכיון דהוי כתחום שבת אין להקל בו התם כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו פי' רב יוסף קאי אמתניתין כשאין (מודד ב) חוט המשקולת יורד כנגדו ולכך מבליעין אפי' ביותר מאלפים ורבנן ואחרים כשחוט המשקולת יורד כנגדו דחזי להילוך ואפ"ה מבליעין למר עד ק' אמה ולמר עד אלפים ולהאי לישנא בתרא דרב יוסף הא דמפליג רב יהודה לעיל בחוט המשקולת יורד כנגדו היינו ביותר מק' לרבנן או ביותר מאלפים לאחרים עד כמה פי' עד כמה יהיה הגיא שמבליעין עד ד' אבל פחות מד' הוי כקרקע חלקה ומודד הכל אבל מתלקט י' מתוך ארבע אומדו והולך לו פי' ר"ת דדוקא בהר שעשוי בידי שמים הקילו להיות אומדו אבל גיא שעשוי בידי אדם כדרך שעושין גיאות ועמקים סביבות העיר לחזק לא הקילו להיות אומדו אלא אפילו אין חוט המשקולת יורד כנגדו דלא חזי להילוך מבליעו וכן גדר ורבינו שמואל גרס לעיל בברייתא הגיע לכותל ימוד את הכותל והכי איתא בתוספתא [פ"ד] פי' ימוד כל שיפוע הכותל ומוקי לה בדניחא תשמישתא והיינו במתלקט י' מתוך ה' ומתניתין דמבליעו היינו במתלקט מתוך ד' והכי נמי מוקי לה רבא בלישנא קמא והא דקאמר התם בדניחא כו' היינו משום דברייתא גופא מייתי לגב גרגא ושייך שפיר לישנא התם לא שנו דמבליע אלא כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו כיון דאיכא ד"א לא בטלי ולריך להבליע אבל חוט המשקולת יורד כנגדו כיון דאין בשיפוע ד"א ועוד דאוקימנא מתניתין בדלא ניחא תשמישתא מדלג השיפוע ומודדו מדידה יפה וכמה עומקו של גיא דלא בטלי ד"א ומבליע אמר רבי יוסף אבל טפי מאלפים אפילו ארבע אמות אויר או יותר מדלג כל השיפוע ומידת חכמים כך הוא דפחות מארבע אמות לא חשיבי ואפילו בפחות מק' וד' אמות או יותר חשיבי עד אלפים טפי לא חשיבי איתיביה אביי עמוק ק' מבליעו ואם לאו אין מבליעו אלא מדלג כל השיפוע הוא דאמרי אמר רב יוסף אבל טפי מאלפים לא בטלי ארבע אמות ומבליע ה"ג התם כשחוט יורד כנגדו פירוש דרבנן ולאחרים דפחות מארבע חשיבי עד ק' לרבנן או עד אלפים לאחרים הכא כשאין חוט כו' דד' אמות חשיבי ולא בטלי אפילו ביותר מאלפים:

אין מודדין אלא מן המומחה. פי' ר"ח דרך ישרה ומכוונת כנגד העיר (3) ומומחה מלשון ומחה על כתף יס כנרת (במדבר לד) שלא ילך לגדי העיר למדוד שם אלפים לפי שפעמים יש שם קרקע חלקה ונוח למדוד ואחרי כן יהיה לופה ובא לו כנגד העיר ולופה כנגד מידתו אין לו לעשות כן משום דפעמים יש כנגד העיר הריס וגאיות שיש לו להבליע או לקדר:

למקוס

אבל חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה וכמה עומקו של גיא אמר רב יוסף איתיביה אביי עמוק ק' ורוחב נ' מבליעו ואם לאו אין מבליעו הוא דאמר כאחרים דתניא אחרים אומרים אפילו עמוק אלפים ורוחב נ' מבליעו איכא דאמרי אמר רב יוסף אפילו יתר מאלפים כמאן דלא כת"ק ולא כאחרים התם שאין חוט המשקולת יורד כנגדו הכא בחוט המשקולת יורד כנגדו וכי אין חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה אמר אבימי ד' וכן תני רמי בר יחזקאל ד': הגיע להר מבליעו וחוזר למידתו: אמר רבא לא שנו אלא בהר המתלקט י' מתוך ד' אבל בהר המתלקט י' מתוך ה' מודדו מדידה יפה רב הונא בריה דרב נתן מתני לקולא אמר רבא א לא שנו אלא בהר המתלקט עשרה מתוך חמש אבל בהר המתלקט עשרה מתוך ד' אומדו והולך לו: ובלבד שלא יצא חוץ לתחום: מאי טעמא אמר רב כהנא גזירה שמא יאמרו מדת תחומין באה לכאן: אם אינו יכול להבליעו: תנו רבנן ב כיצד מקדרין תחתון כנגד לבו עליון כנגד מרגלותיו אמר אביי (4) נקיטינן ג אין מקדרין אלא בחבל של ארבע אמות ד) אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה (5) (נקיטינן) אין מקדרין (6) ה לא בעגלה ערופה ולא בערי מקלט מפני שהן של תורה: **מתני'** ה אין מודדין אלא מן המומחה ריבה למקום א' ומיעט למקום אחר שומעין למקום שריבה ריבה לאחד ומיעט לאחד ו שומעין למרובה ז) ו ואפילו עבד אפילו שפחה נאמנין לומר עד כאן תחום שבת שלא אמרו חכמים את הדבר להחמיר אלא להקל:

גמ'

אבל אם היה חוט המשקולת יורד כנגדו. שפתו זקופה מאד שאין מתרחקת שפת תחתיתו מכנגד שפת גובהו ד"א אין (a) מידת מדרונו ממעט מידת התחום ע"י קידור אלא נכנס לתוכו ומודד קרקעיתו מדידה יפה כקרקע חלקה ויולא לשפתו ומשליס מדתו והולך: **כמה עומקו של גיא:** דנימא מבליעו כשהוא רחב נ': **אלפים.** אבל יותר מכאן אפי' יכול להבליעו אינו מבליעו אלא מקדר: **הכא כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו.** פלוגתא דת"ק ואחריס הלכך כיון דחזי להילוך קלת אזלינן ביה לחומרא: **עד כמה.** יתרחק המשקולת מכנגדו דקרי ליה אין יורד ונחמיר ביה: **במתלקט י' מתוך ד'.** הכא לגקוט כמה הוא מגביה והולך מולא י' טפחים גובה קודם שיגיע להילוך ד"א אבל מתוך חמש כקרקע חלקה דמי ומודדו מדידה יפה ואין כאן לא הבלעה ולא קידור: **מפני לקולא.** בהר משופע הוא דבעינן הבלעה או קידור אבל בזקוף אומר בעצמא: **אלא יצא חוץ לתחום.** הא פרשינן לעיל (6) **: בערי מקלט.** בתחום ערי מקלט לקלוט דתנן (מכות דף יא:) כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט: **בעגלה ערופה.** כשמודדין לידע איזו היא קרובה אל החלל: **מפני.** שמדידתן מן התורה הלכך (7) לא משערינן בהו מידי אלא מודדין הריס וגאיות כקרקע חלקה: **מתני' ה"ג אין מודדין אלא מומחה.** בקי במדידה: **ריבה במקום אחד ומיעט במקום אחר.** שנמצאו סימני תחום קרן זה ארוכין ובולטין מכנגד סימני תחום קרן שכנגדו: **שומעין למקום שריבה.** (ומה) ומוליאין מידה הקלרה כנגדה מפני שלא מתח מתחילה החבל כל צרכו ונתקצר ולריך למותחו בכל כחו והכי תניא נמי בתוספתא [ספ"ד] : **ריבה לא' ומיעט לאחד.** מפרש בגמ' [נט.] : **שלא אמרו חכמים כו'.** כשגזרו שלא לצאת חוץ לתחום לא אמרו להחמיר בתחומין אלא להקל בתחומין:

גמ'

עין משפט נר מצוה

לד א ב ג מיי' פכ"ח מהל' שבת הל' טו טז טוש"ע א"ח סי' שלט סעיף ד:

לה ד מיי' פ"ט מהל' רוצח הלכה ד סמג עשין עח:

לו ה מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה יז סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' שכ"ט (סעיף ד) וסעיף ז:

לז ו מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף יא:

רבינו חננאל

אבל חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה. וכמה עומקו של גיא. אמר רב יוסף אלפים, והוא דאמר כאחרים, דתניא אחרים אומרים אפילו עמוק אלפים ורחב חמשים מבליעו. וחכמים או' עמוק ק' ורחב נ' מבליעו ואם לאו אין מבליעו. איכא דאמרי [אמר] רב יוסף אפילו יותר מאלפים. א"ל אביי כמן לא כרבנן ולא כאחרים. ושנינן כי אמר רב יוסף בשאין חוט המשקולת יורד כנגדו. וכי חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה, עד כמה, אמר אביי עד ארבעה. ירושלמי כיצד מודדין את הנחל, צר מלמעלה ורחב מלמטה עד נ' אמה אתה רואה אותו כאילו (רואה) [מלא] עפר או צרורות, ואם לאו אתה [רואה אותו] כאילו מטרפס ועולה מטרפס ויורד, היה הנחל מעוקם ר' חסדאי או' נוטל מצופות ומשער בה בעיניו במישור וחוזר ועושה כן בהר. הגיע להר מבליעו וחוזר למידתו. אמר רבה לא שנו אלא (נהר) [בהר] המתלקט עשרה מתוך ארבע אמות שעולה כמין גבשושית יתר משיעור שליש ואין החבל נמתח, אבל הר המתלקט י' טפחים מתוך (ד') [ה'] אמות, נוח הוא למדידה, מודדו מדידה יפה, כי גבשושיתו שליש. כי הא דתניא כל כובשי כבשים שלש אמות לאמה חוץ מכבשו של מזבח שהוא מתוך שלוש ומחצה ואצבע וחצי אצבע ז). **ובלבד שלא יצא חוץ לתחום.** מאי כדי שלא יבואו לטעות הרואין ויאמרו מידת תחומין באה לכאן. **ואם אינו יכול להבליעו מקדד.** כיצד מקדד תנא תחתון כנגד לבו ועליון כנגד מרגלותיו, אמר אביי נקטינן אין מודדין אלא בחבל של ד' אמות. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה, אין מקדדין לא בעגלה ערופה, ולא בערי מקלט, מפני שהן של תורה. מתני' אין מודדין אלא מן המומחה. פירוש מקום ישרה מלשון ומחה [על כתף ים כנרת].

ז) שם בגמ' הגי' ושלש אצבע וע"ש בתוס'.

מסורת הש"ס

(a) [עי' פירש"י לעיל ה. ד"ה והאמר ר"נ], (b) לעיל לה.; (c) [בתוס': לאחר], (d) [ע' תוס' לקמן נט. ד"ה אפילו], (e) [ע"ל ד"ה ובלבד], (f) רש"ל, (g) [מהא דירושל' אמתני' דאמר ההלויט שריבה אין שומעין משמע כפרש"י, תי"ט] [ועיין תוספות תדשים שדחה דברי תי"ט],

---

הגהות הב"ח

(א) גב' אמר רבה בר אבוה (נקיטינן) מז"מ וי"ב ס"ל אין זה וכן בגלפסי לא גריס ליה ועיין לעיל דף לה ע"ב: (ב) שם אין מקדרין לא בערי מקלט ולא בעגלה ערופה מפני כו' כל"ל: (ג) רש"י ד"ה אבל אם וכו' ד' אמות אין מדרונו ממעט מידת כל"ל ותיבת מידת נמחק: (ד) ד"ה מפני וכו' הילכך לא משנינן בהו מידי: (ה) תוס' ד"ה אבל וכו' ותרגום יתאריהו בשרב מסר ליה במתקלתא נ"ב פי' משוהו במשקולת: (ו) בא"ד בכל מקום היה ראוי למדוד:

מוסף רש"י

נקיטינן. מסורת מאמותינו, מנהג מרבותינו (לעיל ה.). אין מקדרין לא בעגלה ערופה. כשבא למדוד את העיר שסביבות החלל לידע איזו היא קרובה ממנו, מודד את הריס ואת הגאיות כמות שהן ולפ על פי שהמדרון מרבה את המדה ומרחיק את העיר (לעיל לה:). ולא בערי מקלט. בתחום ערי מקלט, דק"ל (מכות יא:) כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט (לעיל לה:).

גמ' למקום שמיעט לא. בתמיה. והלא יש בכלל מאתים מנה: **היינו דך.** דהיינו אחד היינו למקום א': **ס"ק ריבה א' ומיעט א'.** שמדלוס שני בני אדם זה מיעט וזה ריבה: **אלא ריבה יותר ממדת העיר באלכסונא.** דאפי' ריבה שיעור גדול דליכא למיתלי במתיחת החבל תלין בה בטעות האלכסון דאמרינן זה היה בקי במדידה והניח טבלא של תחומין כנגד הקרן באלכסון כדאמרן (דף נו:) וזה מדד אלפים מאמצע הקרן והפסיד את הזויות כל אלכסון של אלפים אבל אם ריבה יותר מכך אין לנו במה לתלות ולבי מגמגם בלשון: **לא להקל על דברי תורה.** כל מה שגזרו חכמים בתחומין להחמיר על דברי תורה באו דמדאורייתא לא מתסרי מידי ואינהו גזור הלכך אזלינן בהו לקולא דהא תחומין עצמן מדרבנן: **מתני' עיר של יחיד.** שלא היו נכנסין בה תמיד ס' רבוא של בני אדם ולא חשיבא רה"ר דלא דמיא לדגלי מדבר: **ונעשים של רבים.** שנתוספו בה דיורין או נקבעו בה שווקים: **מערבין את כולה.** כבתחלה ואין מבוואותיה צריכין תיקון שהרי היא כחצר אחת וכגון שאין בה רה"ר גמורה של ט"ז אמה ואם יש בה מפרש בגמרא תקנתא לרה"ר שבתוכה: **ושל רבים שנעשים של יחיד.** רבותא אשמועי דאע"ג דנעשית של יחיד אין מערבין את כולה הואיל ותחלתה של רבים דדילמא הדרא ומתעבדא של רבים ואתו לערובה כולה ואסור לערב עיר של רבים בלא שיור ואע"ג דאין בה רה"ר גמורה שלא תשתכח תורת רה"ר והוא שיור הוי היכרא דטעמא משום עירוב הוא: **אא"כ עשה חולה לה.** שיור שלא עירבו עם שאר העיר אלא לבדן: **לעיר חדשה שבה**[ה]: **גמ' מ"ט.** תלו טעמא בה דלא משכחת עיר של יחיד ונעשית של רבים אחריתי: **משום דשכיחי:** רבים גבי הרמנא אגל המושל דהיינו ריש גלותא ליטול רשות לדון ולהתיר בכורות ולסמוך: **מדברי אהדדי.** דלא אתו למישרי של רבים והרי היא של רבים: **בלפרא דשבתא שכיחי אהדדי.** לשמוע דרשה: **אגא א"ר נחמן.** כל עיר של יחיד ונעשית של רבים שרי: **לגון דיסקרתא דנהוזאי.** כרך של אותו המים: **ורה"ר עוברת בתוכה.** של ט"ז אמה רוחב: **נחי מכאן ונחי מכאן.** לרשי רה"ר. ובעיירות שאין להם חומה עסקינן שרשאי רה"ר מפולשין. ובשל רבים והרי היא של רבים לא שרו רבנן להא תקנתא לכל מבוואותיה המפולשין הוו כרה"ר ובעו תקנתא מדרבנן דמיתלפי ברה"ר אבל בעיר של יחיד מוכחא מילתיה: **ואין מערבין אותה לחלאין.** דכיון דמעיקרא חדא היא אסרי הני אהני והויא כמבוי ששכח אחד מן החצירות ולא נשתתפה בו דאסרה אכולהו: **או מבוי מבוי.** ולקמן [ע"ב] פריך השתא נמי ליסרו אהדדי: ואין בקונט' שלא נכנסין בו תמיד ס' רבוא ולא חשיב רה"ר דלא דמי לדגלי מדבר ונעשית של רבים שנתוספו בה דיורין או נקבעו שווקין אז מערבין את כולה כבתחלתה ואין מבוואותיה צריכין תיקון שהרי היא כחצר אחת כגון שאין בה רה"ר גמורה של ט"ז אמה ואם יש בה מפרש בגמרא תקנתא לרה"ר שבתוכה ע"כ לשון הקונטרס והדין עמו דודאי מתני' לא איירי ברה"ר גמורה מדלא קתני ורה"ר עוברת בתוכה כדקתני בברייתא בגמרא ואתיא מתני' נמי כרבנן דלית להו תקנתא דר' יהודה לערב רה"ר ומיהו בגמרא נמי לא איירי ברחב ט"ז אמה דטפי מי"ג אמה ושלים לא הוי שרי ר' יהודה בלחי וקורה כדפירשנו בפ"ק (דף ו: [ו]) אלא י"ל ורה"ר עוברת בתוכה שאינו רחב ט"ז אמה אלא יש רה"ר רחב ט"ז אמה מכאן ומכאן ובוקעין דרך העיר מזו לזו והוי רה"ר אף לתוכה דליכא ט"ז אמה כמו בין העמודין דפ"ק דשבת (דף ז.) כדפירשנו בפ"ק (דף ו:): [ז] **במאן** דלא בר"ע. וא"ת ולרבנן לארכה נמי יערבו לחצאין שיערבו מצד א' כל מבוי ומבוי בפני עצמו ולימיב כולה רה"ר לגד השני דהשתא בני כל מבוי ומבוי מותרין כל אחד וא' במקומו ולא יאסרו אלא במקומן וי"ל דלא דמי דשני חצירות זו לפנים מזו רגל הפנימי המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה על החיצונה דאחדא לדשא ומשתמשא ומסתלקא מלהשתמש בחיצונה דעיקר תשמיש דאחר החיצונה לבני חיצונה היה והויא פנימית בחיצונה שלא במקומה אבל הכא אף ע"ג דכל מבוי ומבוי מותר כל אחד ואחד במקומו מודו רבנן דאסרי רה"ר על גד האחד דהא מקומן הוא דרה"ר הוי להני כמו להני ולרחבה דמערבין מדמי השתא לב' חצירות משום דיש לאלו רה"ר ופתח וכן לאלו ואין לריכין להשתמש בני פתח זה בגד פתח האחר ובדאיכא דאמרי קאמר אפי' לרחבה אין מערבין דלא מצי להסתלק מר"ה כלל אע"ג דאית להו רה"ר כנגדו:

לפניימית

למקום שריבה אין למקום שמיעט לא. פ"ה והלא יש בכלל מאתים מנה ותימה דמאי קשיא דודאי אין שומעין למקוס שמיעט אלא הולכין עד מקוס המרובה ועוד ליתנא דמשני אף למקוס שריבה לא אמי שפיר דלמקוס שריבה דוקא הוא ולא אף למקוס שריבה ונראה לפרש דהולכין למקוס שריבה משמע ליה דאף במקוס שמיעט מצד שני מאותו רוח מוליאין המדה עד כנגד מקוס שריבה ומתמי' נהי דאזלינן [ח] ממקוס שריבה עד מקוס שליין ואומר דשפיר ליין למקוס שמיעט נמי אית לן למימר דשפיר ליין יש לתלות בהבלעה ובקידורין ובמדידה יפה שמודדין בהר המתלקט י' מתוך ה' ולא נתלה בטעות ומשני אף למקוס שריבה וכ"ש דאזלינן נמי אחר מקוס שמיעט להמיר גירס' ר"ח ובלבד שלא ירבה ממדתו ואלכסון ולא גרים באלכסון אלא גרסינן ואלכסון ומיירי שמדדו שניהן מצד אחד ולא הוי דומיא דריש והכי פירושו דאם האחרון הרחיק ליין שלו יותר מן הראשון כמדת העיר ואלכסון אין לנו לומר שטעה אלא יש לנו לומר שהראשון קילר ליין שלו לעיר בקרן מערבית דרומית כי באותה שעה לא היו בעיר אלא ג' וג' בתים בקרן מזרחית לפונית ומדד משם וזה מדד אחר שנתייישבה העיר ולא טעה:

[ט] **אפילו עבד אפי' שפחה נאמנים בו'.** וא"ת והא אפי' עד אחד אינו נאמן כדתניא בפרק ב' דכתובות (ד' כח.) אלו נאמנים להעיד בגולגן מה שראו בקוטנן זהו כתב ידו של אבא ועד כאן היינו מהלכין בשבת ומוקי לה בגמרא והוא דיש גדול עמו משמע דגדול בפני עצמו לא מהימן וי"ל דה"ג איירי בגדול עמו ולא חש כאן לפרש הואיל וכבר פי' שם ועוד י"ל דהא דקאמר התם והוא דגדול עמו לא קאי אכולהו דע"כ לא קאי אאים פלוני שהיה יושב מבית הספר לאכול בתרומתו דמוקי לה בתרומה דרבנן וסגי בגדול לחוד דהא אין מעלין מתרומה דרבנן ליוחסין [י]:

ותחומין דרבנן. משמע אי הוה דאורייתא לא מהימני ואע"ג דמעשה בכל יום שמאמינין לנשים בשחיטה ויקור ולתרוס חלה היינו משום דהוי בידה קולש שנעשית השחיטה הוי בידה לשחוט אבל תחומין לא הוי כלל בידה ולהכי נאמן קטן קטי בבדיקת חמץ מבתחומין שאינו נאמן בקוטנו לומר ע"כ היינו מהלכין משום דבדיקת חמץ בידו והא דקאמר [י] גבי בדיקת חמץ בנשים ועבדים דהימנוהו רבנן בדרבנן משמע דאי הוי דאורייתא לא הימנוס אע"ג דבידו היינו משום דבדיקת חמץ צריך דקדוק וטורח גדול לפיכך יש לחוש לעצלות הנשים טפי ממקוס אחר וכן משמע בירושלמי דאיכא מ"ד דנשים אינן נאמנות בבדיקת חמץ מפני שהן עצלות ובודקות כל שהוא [יא]: **עיר** של יחיד. פי' אחד אינו נאמן כדתניא בפרק ב' דכתובות (ד' כח.) אלו נאמנים להעיד בגולגן מה שראו בקוטנן זהו כתב ידו של אבא ועד כאן היינו מהלכין בשבת ומוקי לה בגמרא והוא דיש גדול עמו משמע דגדול בפני עצמו לא מהימן וי"ל דה"ג איירי בגדול עמו ולא חש כאן לפרש הואיל וכבר פי' שם ועוד י"ל דהא דקאמר התם והוא דגדול עמו לא קאי אכולהו דע"כ לא קאי אאים פלוני שהיה יושב מבית הספר לאכול בתרומתו דמוקי לה בתרומה דרבנן וסגי בגדול לחוד דהא אין מעלין מתרומה דרבנן ליוחסין [יא]:

גמ' למקום שריבה אין למקום שמיעט לא אימא [א] אף למקום שריבה: ריבה לאחד ומיעט לאחד כו': הא תו למה לי היינו הך הכי קאמר [ב] ריבה אחד ומיעט אחד שומעין לזה שריבה אמר אביי [ג] ובלבד שלא ירבה יותר ממדת העיר באלכסונא: שלא אמרו חכמים את הדבר להחמיר אלא להקל: והתניא לא אמרו חכמים את הדבר להקל אלא להחמיר אמר רבינא לא להקל על דברי תורה להחמיר על דברי תורה [ד] ותחומין דרבנן: **מתני'** [ה] [ו] עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה ושל רבים ונעשית של יחיד אין מערבין את כולה אא"כ עשה חוצה לה כעיר חדשה שביהודה שיש בה חמשים דיורין דברי רבי יהודה ר"ש אומר ג' חצירות של שני בתים: **גמ'** היכי דמי עיר של יחיד ונעשית של רבים אמר רב יהודה כגון [ז] דאיסקרת' דריש גלותא א"ל ר"נמ"ט אילימא משום דשכיחי גבי [ח] הרמנא מדכרי אהדדי כולהו ישראל נמי בצפרא דשבתא שכיחי גבי הדדי אלא אמר רב נחמן כגון דיסקרתא דנתזואי ת"ר עיר של יחיד ונעשית של רבים ורה"ר עוברת בתוכה כיצד מערבין אותה עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע [ט] ואין מערבין אותה לחצאין אלא או כולה או מבוי מבוי בפני עצמו [י] היתה של רבים והרי היא של רבים

ואין

מוסף רש"י

ושל רבים ונעשית של יחיד. שנתמעטו אוכלוסיה מעבור ברחובותיה ס' רבוא, ולא דמיא דאמתא לדגלי מדבר, אין מערבין את כולה. יחד אלא אם כן שייר חולה לה ממשים דיורין אלא יערבו עמה למיהוי היכר לעיר של רבים דלא ליערבו כולה אלא מבוואות מבוואות (לעיל מז.). **כעיר חדשה שביהודה.** דהיינו עיר שאמה חדשה, כדכתיב (יהושע טו) לגן וחדשה (קדושין עו.). ג' **חצירות של שני בתים.** דיו לשייר ג' חצרות של ב' ב' בעלי בתים (לעיל מז.).

הגהות הב"ח

(ח) תוס' ד"ה למקום וכו' נהי דאזלינן למקום שריבה עד מקוס שליין ואמרינן דשפיר:

מוסף רש"י

ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחד כו'. אוקימנא שומעין למקום שמיעט ואף למקום שריבה. וכן ריבה אחד ומיעט אחד שומעין לזה שריבה, ובלבד שלא ירבה יתר (מדרת) [ממדת] העיר ואלכסונה. **אפילו עבד ואפילו שפחה נאמנין.** והתניא לא אמרו חכמים בדבר להקל אלא להחמיר. אוקמא רבינא לא אמרו חכמים בדבר להקל על דברי תורה אלא להחמיר על דברי תורה, ותחומין דרבנן. כיוצא בו בנדה סוף פרק הרואה כתם אמר רבינא לא אמרו להקל על דברי תורה אלא להחמיר על דברי תורה, וכתמים עצמן מדרבנן. **מתני' עיר של יחיד שנעשית של רבים מערבין את כולה.** [היכי דמי] עיר של יחיד ונעשית של רבים, כגון דיסקרתא דריש גלותא. ומקשינן אמאי התירו להן לערב כולן, אי נימא דשכיחי כולהו קהרמנא ,פי' השלטון של מקום. ומידכרי הדדי ומערבי, ולא אתו למיסמך חד אחבריה, אי הכי אפילו עיר של רבים ונעשית של יחיד נמי ליערבו דהא כולהו ישראל שכיחי גבי הדדי בצפרא בשבתא בעידן צלותא ומדכרי אהדדי. אלא אמר רב נחמן כגון דיסקרתא דאתי אזואר. פי' שם אדם. ת"ר עיר של יחיד ונעשית של רבים ורשות הרבים עוברת כו', עד ואין [מערבין] [מערבין] אותה לחצאין אלא או כולה, או מבוי מבוי בפני עצמו, ואם **היתה של רבים והרי היא של רבים**

עין משפט
נר מצוה

לח א מיי' פכ"ח מהל' שבת הל' י"ז טוש"ע ח"מ סימן שלט סעיף ח:
לט ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
מ ד מיי' פ"ה מהלכות עירובין הלכה יט סמג עשין דרבנן ח טוש"ע ח"מ סי' שצב סעיף ח:
מא ה מיי' שם הלכה כד טוש"ע שם סעיף ד:
מב ו מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף ח:

רבינו חננאל

ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחד כו'. אוקימנא שומעין למקום שמיעט ואף למקום שריבה. וכן ריבה אחד ומיעט אחד שומעין לזה שריבה, ובלבד שלא ירבה יתר (מדרת) [ממדת] העיר ואלכסונה. אפילו עבד ואפילו שפחה נאמנין. והתניא לא אמרו חכמים בדבר להקל אלא להחמיר. אוקמא רבינא לא אמרו חכמים בדבר להקל על דברי תורה אלא להחמיר על דברי תורה, ותחומין דרבנן. כיוצא בו בנדה סוף פרק הרואה כתם אמר רבינא לא אמרו להקל על דברי תורה אלא להחמיר על דברי תורה, וכתמים עצמן מדרבנן. מתני' עיר של יחיד שנעשית של רבים מערבין את כולה. [היכי דמי] עיר של יחיד ונעשית של רבים, כגון דיסקרתא דריש גלותא. ומקשינן אמאי התירו להן לערב כולן, אי נימא דשכיחי כולהו קהרמנא ,פי' השלטון של מקום. ומידכרי הדדי ומערבי, ולא אתו למיסמך חד אחבריה, אי הכי אפילו עיר של רבים ונעשית של יחיד נמי ליערבו דהא כולהו ישראל שכיחי גבי הדדי בצפרא בשבתא בעידן צלותא ומדכרי אהדדי. אלא אמר רב נחמן כגון דיסקרתא דאתי אזואר. פי' שם אדם. ת"ר עיר של יחיד ונעשית של רבים ורשות הרבים עוברת כו', עד ואין [מערבין] [מערבין] אותה לחצאין אלא או כולה, או מבוי מבוי בפני עצמו, ואם **היתה של רבים והרי היא של רבים**

דפנימית אחדא דשא ומשתמשא. ומה שפי׳ בקונטו׳ שלא יהא לה דריסת הרגל על החיצונה לא דוקא דליכא קפידא בדריסת הרגל דא״כ היתה מסתלקת לגמרי מרה״ר דהא דרך חיצונה נפקא ואין לנו לסלקה מרה״ר כדאמרי׳ הכא מי מצי מסלקי להו רה״ר מהכא אלא תיחוד דשא מלהשתמש בחיצונה קאמר וכן עשיית דקה דשמעתין לענין תשמיש לא לענין הילוך: **אבל הכא מי מצי מסלקי כו׳.** פי׳ דוקא פנימית אחדא דשא מלהשתמש בחיצונה שאינה מקומה דעיקר חיצונה לבני חיצונה אבל רה״ר הוי להני כמו להני ובחנם פ״ה דברה״ר אין חילוק בחמלצע ארכו ולא רמז מחילה לומר תיחוד דשא ותשמש: **מבוי** מבוי נמי אסרי אהדדי. פי׳ בקונטו׳ כיון דמעיקרא של יחיד הוא והיו מערבין את כולה והורגלו להיות אחד אסרי אהדדי ואפי׳ איכא לחי או קורה למבוי לא מהני וקשה לר״י דאמר בפ״ק (דף יד:) עושה לחי לחצי מבוי יש לו חצי מבוי אלמא משתרי חצי מבוי בפני עצמו אע״פ שהורגלו לערב כל המבוי יחד ומיהו איכא לאוקמא להיא בדליכא חצירות פתוחות למבוי מן הלחי ולהלן:

דעבוד דקה. מחילה גבוה ד׳ (ס״א י׳) טפחים כגון איצטבא בפני המבוי ובקונטו׳ פירש פתח נמוך ברשא כל מבוי וכפירושו נראה מדאמר בריש כל גגות (לקמן דף פט:) בנה עליה ע״ג ביתו ועשה לפניה דקה הותר בכל הגגין כולן ולא יתכן לפרש שם אלא לשון פתח ומיהו בסוף פירקין [1] פ״ה דקה מחילה:

ולא שבק לה שיור. משמע דאי שבק לה שיור הוה עדיד שפיר ולא הוה פריך ליה מצי מידי וא״כ משמע כפי הקונטו׳ דפי׳ במתני׳ דשל רבים והרי היא של רבים מהני ליה שיור וכן משמע לקמן (דף ס.) גבי מחוזא דמהני ליה שיור אע״ג דהיא של רבים כדמשמע בפ״ק (דף ו:) ומעיקרא נמי היתה של רבים דאי של יחיד לא היתה צריכה שיור והא דנקט במתני׳ של רבים ועשית של יחיד לאשמועינ׳ דאע״ג דעשית של יחיד בעיא שיור [2]:

בעא מיניה בו׳ מרבה. לא גרס מרבה בר אבוה דעליו לא היה אומר רב נחמן לא תליתו ליה דרבו היה: **תורת** פתח עליו בסול׳ שבין ב׳ חצירות. תורת מחילה עליו להקל היה יכול למלוא נמי בסולם שבין ג׳ חצירות כגון שרלפו בסולמות: דליערב

ואין לה אלא פתח אחד מערבין את כולה מאן תנא דמיערבא רה״ר אמר רב הונא בריה דרב יהושע רבי יהודה היא [3] דתניא יתר על כן א״ר יהודה מי שיש לו שני בתים בשני צידי רה״ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רה״ר בכך אמר מר ואין מערבין אותה לחצאין אמר רב פפא [4] לא אמרו אלא לארכה אבל לרחבה מערבין כמאן דלא כר״ע דאי כר״ע [5] הא אמר רגל המותרת במקומה אוסרת [6] אפי׳ שלא במקומה אפי׳ תימא ר׳ עקיבא עד כאן לא קאמר רבי עקיבא התם אלא בשתי חצירות זו לפנים מזו דפנימית לית לה פיתחא אחרינא אבל הכא [7] הני נפקי בהאי פיתחא והני נפקי בהאי פיתחא איכא דאמרי אמר רב פפא לא תימא לארכה הוא דלא מערבין אבל לרחבה מערבין אלא אפילו לרחבה נמי לא מערבין כמאן כר״ע אפילו תימא רבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא בשתי חצירות זו לפנים מזו דפנימית אחדא לדשא ומשתמשא אבל הכא מי מצו מסלקי רה״ר מהכא אמר מר או כולה או מבוי מבוי בפני עצמו מ״ש דלחצאין דלא דאסרי אהדדי מבוי מבוי נמי אסרי אהדדי הב״ע [8] כגון דעבוד דקה וכי הא דאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא [9] אחד מבני מבוי שעשה דקה לפתחו אינו אוסר על בני מבוי: היתה של רבים והרי היא כו׳: רבי זירא ערבה למתא דבי רבי חייא ולא שבק לה שיור א״ל אביי מאי טעמא עבד מר הכי אמר ליה סבי דידה אמרי לי רב חייא בר אסי [10] מערב כולה ואמינא ש״מ עיר של יחיד ונעשית של רבים היא א״ל לדידי אמרו לי הנהו סבי [11] ההיא אשפה הוה לה מחד גיסא והשתא דאיפניא לה אשפה הוה לה כשני פתחים ואסיר א״ל [12] לאו אדעתאי בעי מיניה רב אמי בר אדא הרפנאה מרבה סולם מכאן ופתח מכאן מהו א״ל הכי אמר רב סולם תורת פתח עליו אמר להו רב נחמן לא תציתו ליה הכי אמר [13] רב אדא אמר רב סולם תורת פתח עליו ותורת מחיצה עליו [1] תורת מחיצה עליו כדאמרן [1] תורת פתח עליו בסולם שבין שתי חצירות רצו אחד מערב רצו שנים מערבין ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב נחמן אמר שמואל [14] אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא שסותם אחד [1] [סגי לה] מפתחיה ולא היה לה אלא פתח אחד ואמר לעיל דאפי׳ של רבים בהכי הוה סגי ליה: **סולם.** שעולין ויורדין בו חוץ לחומתה: **תורת מחיצה עליו.** כלומר אינו מבטל את הסתימה להיות כפתח: **בסולם שבין ג׳ חצירות.** ואין ביניהן פתח וזה הסולם רוחב ד׳ ביניהן הרי הוא כשתי חצירות ופתח ביניהן דאמרינן בפ׳ חלון (לקמן דף עו.) דלו מערבין אחד עירוב אחד לשתיהן ושתמשו זו בזו דרך גובה הכותל ודרך נקבים וסדקין דאי לא הוי פתח אין מערבין אחד ולא מצו לאשתמושי דרך חורין וסדקין: **דלו שנים מערבין.** שני עירובין אלו לעצמן בני בתים של חצר [2] שלא יאסרו זה על זה להוציא מבתיהן שהן רשות המיוחדת לכל אחד לתוך החצר שהוא רשות כולן ואלו לעצמן ולא ישתמשו זו בזו: **ומי אמר ר״נ הכי.** לתורת מחילה עליו לקולא: **מרפסת.** אלדוויי״ר בלע״ז. דיורי עליות סמוכות זו לזו ופתוחות לחצר ועושין מרפסת על פני אורך עליות ופותחין לה פתחי כולן ועולין ויורדין דרך סולם של מרפסת לחצר ודריסת רגליהן ויציאתן לרשות הרבים דרך החצר הוא ליפיך אם אינן מערבין עם הדיורין התחתונים אוסרים אלו על אלו להוציא כלי הבתים לחצר: ולא

עין משפט נר מצוה

מג א ב מיי׳ פ״ה מהל׳ עירובין הלכה כד טוש״ע א״ח סימן שצב ס״ו בהג״ה:

מד ג ד מיי׳ שם הלכה כד טוש״ע שם סעיף ד:

מה ה ו מיי׳ שם הל׳ כב טוש״ע שם סעיף ב:

מו ז מיי׳ פ״ג שם הל׳ ג סמג עשין רכנגן ח טוש״ע שם ס׳ שעה ס״א:

מז ח מיי׳ פ״ד שם הלכה טז טוש״ע שם סעיף ג:

רב נסים גאון

כמאן דלא כר׳ עקיבא דאי ר׳ עקיבא האמר רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה. עיקר דברי רבי עקיב׳ בפרק הדר עם הנכרי דתנן רבי עקיב׳ אוסר(ת) את החיצונה שדריסת הרגל אוסרתה. ובגמרא גרסי זו דברי רבי עקיבה דאמר אפי׳ רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה.

סליק כיצד מעברין

רבינו חננאל

ואין לה אלא פתח אחד מערבין את כולה. הא דתניא אין מערבין אותה לחצאין אמר רב פפא לא שנו אלא לאורכה רשות הרבים מפסקתה. אבל לרחבה מערבין אותה לחצאין, דהא לא מפסקתה בה רשות הרבים. רב פפא דאמר כמאן דלא כר׳ עקיב׳ דאמר בשתי חצירות זו לפנים מזו ועירבה זו לעצמה וזו לעצמה כי החיצונה אסורה שדריסת רגל הפנימית אוסרתה. ודחינן אפי׳ תימא ר׳ עקיב׳, עד כאן לא קאמר ר׳ עקיב׳ אלא בב׳ חצירות זו לפנים מזו דפנימית לית לה פיתחא אחרינא, וכמאן בהא חצר דמי. אבל הכא בעיר שעירבו לחצאין הני נפקי בהאי פיתחא והני נפקי בפיתחא אחריתי. **איכא דאמרי אמר רב פפא** כיון דרשות הרבים מפסקתה אפילו לרוחבה אין מערבין אותה. נימא כר׳ עקיב׳ אמרה. אפי׳ תימא רבנן, עד כאן לא קאמרי רבנן בב׳ חצירות זו לפנים מזו, אלא דפנימי׳ אחדא לדשא ומשתמשא, אבל הכא מי מצי מסלקי רשות הרבים והני נפקי בהאי פיתחא אחריתי. **איכא דאמרי אמר רב פפא** כיון דרשות הרבים מפסקתה אפילו לרוחבה אין מערבין אותה. נימא כר׳ עקיב׳ אמרה. אפי׳ תימא רבנן, עד כאן לא קאמרי רבנן בב׳ חצירות זו לפנים מזו, אלא דפנימי׳ אחדא לדשא ומשתמשא, אבל הכא מי מצי מסלקי רשות הרבים מהכא כיון [ד]דרסי רבים לה אסרי לה. **אלא אי כולה אי מבוי מבוי בפני עצמו.** ואסיקנא כגון **דעביד דקה.** פירוש כגון איצטבה בפני המבוי. וכדרב חסדא דאמר אחד מבני מבוי שעשה דקה על פתחו אינו אוסר על בני מבוי, שכבר סילק עצמו מן המבוי, כך מבוי אחד שעשה דקה לאותו מבוי אינו אוסר על מבואות אחרות. **היתה עיר של רבים והרי היא** של רבים **ואין לה אלא פתח אחד מערבין את כולה.** עיר של ר׳ חייא עיר של רבים

מסורת הש״ס

[1]) לעיל ו. יב: כב. לקמן לה. שבת ו. קז., ב) [לקמן סה: עה.], ג) בדפוס ויניציא נתת מלת אפי׳ וגם רש״י ל״ג לה, ד) [בס״א: אמין], ה) [ברכות כו. וסס נסמן], ו) רש״ל [ער׳ יעב״ץ ורש״ס], ז) [דף סא. ד״ה אם יש לפניה דקה], ח) [ועי׳ תוס׳ לעיל כו. ד״ה מערבן],

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אמר רב אלא בר אהבה אמר רב סולם תורת פתח: (ב) רש״י ד״ה ולא שביק וכו׳ ועשית של רבים היא אלמא וכו׳ ואמר ליה איהו מעיקרא: (ג) ד״ה ולו וכו׳ של חצר זו אלא:

לעזי רש״י

אלדוויי״ר [אלידוי״ר]. גזוזטרה, מרפסת.

מוסף רש״י

יתר על כן אמר ר׳ יהודה. לעיל מינה אייתי בטוה עליה מבית לבית שבתי לידי רה״ר וכן גשרים המפולשין לרה״ר, דאמר ר׳ יהודה לטלטולי מותרים משום פי תקרה יורד וסותם, בפרק כל גגות העיר (לקמן לה.) וקאמר בבריתא יתר על כן, אפילו היכא דליכא פי תקרה, הואיל ומיכא שתי מחיצות מעליתא, מחיצת הבית מכאן ומחיצת בית השני מכאן, סגי בתקנתא פורתא (לעיל ו.). **לאו אדעתאי.** לא נתתי לבי (ברכות כו.) לא הייתי זכור, וכדומי פירשו לא סברתי לי (שבת צה.) שוגג הייתי (מנחות לה:).

רבינו חננאל (המשך)

ונעשית של יחיד הואי, ועירבה ר׳ חייא לכולה ולא שבק שיורא. א״ל ליה אביי אמאי עבד מר הכי. א״ל דאמרו סבי דההו בה, רב חייא בר אשי הוה מערב לכולא, ואמינא ש״מ עיר של יחיד ונעשית של רבים [1]) של יחיד היא. א״ל לדידי אמרו לי סבי אשפה הוה לה מחד גיסא והשתא דאיפניאי הוו להו כשני פתחים ואסור. א״ל לאו אדעתאי. אמר רב נחמן אמר רב. סולם מיכן ופתח מיכן, **סולם תורת פתח עליו ותורת מחיצה עליו,** תורת מחיצה עליו דלא בעי שיור. ש״מ דכל היכא [דאיכא] שני פתחים לא מערבין לה עד דעבדין לה שיור. **טעמא** דשיור כדי שיכירו בו כי העירוב הוא שהתיר את הטילטול לפיכך [מערב השיור] כדי להיות מוכיח על העירוב. **תורת פתח עליו בכותל שבין שתי חצירות רצה אחד מערב רצו שנים מערבין.** ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב נחמן אמר רב אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו

[1]) נראה דל״ל וחזרה ונעשית של יחיד.

ולא עירבו. בני מרפסת עם בני חצר אלא אלו לבדן ואלו לבדן: אם יש לפניהם. לפני המרפסת לרגלי הכבש בתחלת עלייתה: **דקה.** פתח קטן גובה ארבעה אין אוסרין בני מרפסת על בני החצר דהא איסתלק להו: **ואם לאו אוסרת.** אלמא תורת פתח עליו ואפילו לחומרא: **גדלא גבוה י'.** דליכא למימר תורת מחיצה עליה: **כי עביד דקה לפניה מאי הוי.** הרי כל המרפסת סביבותיה נמוכה ופתוחה לחצר והרי הן כשתי חצירות שאין כותל ביניהן: **מגופפת.** מוקפת מחיצה סביב אלא שנשאר לפניה י' אמות כדין פתח בלא היקף דאי עבוד התם דקה סלוק נפשייהו ואי לא ע"כ לחומרא נמי פתח הוא הואיל דלא גבוה י': **שרצפו.** זקף סולם אצל סולם: **תורת מחיצה עליו.** ואין מבטלין המחיצה למהוי כנפרץ הכותל יותר מעשר דאמר לקמן מערבין אחד ואין מערבין שנים אלא רצו אחד מערבין ולקולא והוי כפתח רצו שניהם מערבין דלחומרא לא אמרינן דליבטליה למחיצה דכל בעירובין להקל: **ומי אמר שמואל.** דלא מבטלא סולם למחיצה לחומרא: **ואם לאו אוסרת.** אלמא אע"ג דגבוה מרפסת י' אתי סולם ומבטיל ליה: **דגדלא גבוה כו'.** דבלא סולם נמי בטלה: **דליערב מאתין.** ועיר של רבים ועשית של יחיד הוא ובעיא שיור: **דפסיחי נהרא.** פתחיהן אחורי העיר לנהר ולא היה להם פתח פתוח לעיר: **דאי בעו לערובי.** הוך דמשיירי מלו מערבי: **איעביד להו כווי.** חלונות שיש בהן ד' על ד' על לגד העיר דאי בעו הוו מלו מערבי ואעבדינהו שיור למתא דלא ליערבוה בהדיהו: **ערסייתא ערסייתא.** שכונות שכונות ולא היו מערבין כל העיר כאחת: **פירא דני תורי.**

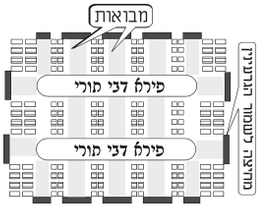

גומא גדולה שמגיעים שם גרעיני תמרים למאכל בהמה והיו אותן גומות מבדילות בין השכונות מתחת ובכל שכונה היו מבואות הרבה ומערבין יחד ולא היו מתקנין לה לחייס משום דעיר של רבים ועשית של יחיד הוא וכל חד וחד הוי שיור לחבריה דאי לא הוי שיור היכי מצו לערבי מבואות הרבה שבכל שכונה יחד בכלא עיר של רבים ועשית של יחיד כל חד וחד באנפי נפשיה בעו עירובי ובעי לחי וקורה ככל עיירות של רבים: **ואף על גב דאי בעו לעירובי לא מצי מערבי.** משום פירא דמפסיק ואין יכולין להלך משכונה לשכונה והוי (א) חדין שבין שתי חצירות דאמרינן לקמן (דף עח:) מערבין שנים ואין מערבין אחד: **דרך גגות.** שהיו להם דיוטאות עובדות מגגי שכונה זו לגגי שכונה זו: **דהכוא בי שבנא כו'.** ואמרינן לקמן הלכה כר"ש דלא בעי ג' דיורין לשיור: **וכה שיערו חכמים.** שיורי עיירות והיא עלמה היתה שיור לעיר גדולה הסמוכה לה: **חדשה מהו.** לעירובי באנפה נפשה כולה בלא שיור: **לענין חדשה.** עיר קטנה אחרת של ג' דיורין ואינה סמוכה לגדולה: **חלר אחת ס"ד.** חלר בלא בית מי הוי דירה: **בית אחד בחלר אחת.** חלר ובית לתוכה סגי להיות שיור: **מתני' מי שהיה במזרח.** בשדה וקדש עליו שם היום: **ואמר לבנו.** לערב מבעוד יום למערב: **ועירובו יותר מלאן.** שנתן לו העירוב מביתו והלאה: **מותר בביתו.** לדין ביתו כלומר למנות שביתתו מביתו כאילו לא עירב: **ואסור בעירובו.** לדין עירובו למנות מעירובו דכיון דקידש עליו היום לחוק מעירובו יותר מאלפים גמלא שאינו יכול להלך וליטלו שהרי אין עירובו קורה לו אלא אלפים לכל רוח וכיון דאינו עירוב הוי ליה שביתתו בביתו שהרי בתחום ביתו הוה. ואע"ג דאוקמי' בשילהי מי שהוליאוהו דאי מוקמת ליה באידך גיסא דאינן קס ליה כו' אלמא אמר שביתתי רחוק מאלפים ה"ז לא יוח ממקומו הני מילי בבא בדרך דכיון דבמקום פלוני לא יכול לקנות דרחוק מאלפים הוה ובמקום רגלו לא הוה ניחא ליה דליקני ליה אין לו שביתה כלל לפיכך לא יוח ממקומו אבל בעומד בביתו ועירב במקום שאינו עירוב יש לו שביתה בביתו דמסתמא בביתו ניחא ליה לאינקי בשאין עירובו עירוב כדתנן בפרק בכל מערבין (לעיל דף לה.) גבי נתגלגל חוץ לתחום ספק מבעוד יום ספק משחשיכה ה"ז חמר גמל ולא קתני לא יוח ממקומו שמעינן מינה דאם אינו עירוב יש לו שביתה בביתו: **אסור בביתו.** לדין ביתו למנות מביתו אלפים לכל רוח: **בעיבורה של עיר.** בחצר אחד מן הבתים העומדין בתוך שבעים אמה ושיריים: **לא עשה ולא כלום.** שהרי בלא עירוב נמי יש לו מן העיר אלפים לכל רוח וכל העיר לו כארבע אמות: **נתנו חוץ לתחום.** מפרש בגמרא [ע"ב] חוץ לעיבורה של עיר:

מה

ולא עירבו אם יש לפניהם דקה ארבעה אינה אוסרת ואם לאו אוסרת הכא במאי עסקינן בדלא גבוה מרפסת עשרה ואי לא גבוה מרפסת עשרה כי קא עביד דקה מאי הוי במגופפת עד עשר אמות דכיון דעביד דקה איסתלוקי איסתלוק ליה מהכא אמר רב יהודה אמר שמואל א כותל שרצפה בסולמות אפילו ביתר מעשר תורת מחיצה עליו רמי ליה רב ברונא לרב יהודה במעצרתא דבי רב חנינא מי אמר שמואל תורת מחיצה עליו והאמר רב נחמן אמר שמואל אנשי מרפסת ואנשי חצר ששכחו ולא עירבו אם יש לפניה דקה ארבעה אינה אוסרת ואם לאו אוסרת הכא במאי עסקינן דלא גבוה מרפסת עשרה ואי לא גבוה מרפסת עשרה כי עביד דקה מאי הוי במגופפת עד עשר אמות דכיון דעביד דקה איסתלוקי איסתלק מהכא הנהו בני קקונאי דאתי לקמיה דרב יוסף אמרו ליה הב לן גברא דליערב לן מאתין א"ל לאביי זיל ערב להו ב) וחזי דלא מצווח' עלה בבי מדרשא אזל חזא להנהו בתי דפתיחי לנהרא אמר הני להוי שיור למתא הדר אמר אין מערבין את כולה תנן [מכלל] דאי בעי לעירובי מצי מערבי אלא איעביד להו כווי דאי בעו לעירובי דרך חלונות מצו מערבי הדר אמר לא בעי ג) דהא רבה בר אבוה מערב לה לכולה מחוזא ערסייתא ערסייתא משום פירא דבי תורי דכל חד וחד הוי שיור לחבריה ואע"ג דאי בעו לערובי בהדי הדדי לא מצו מערבי הדר אמר לא דמי התם אי בעי לערובי דרך גגות והני לא מערבי הילכך נעבדן כווי הדר אמר ג) כווי נמי לא בעי דהתהוא בי תיבנא דהו"ל למר בר פופידתא מפומבדיתא ושויה שיור לפומבדיתא אמר היינו דאמר לי מר חזי דלא מצווחת עלה בבי מדרשא: אלא א"כ עשה חוצה לה כעיר חדשה: תניא א"ר יהודה עיר אחת היתה ביהודה וחדשה שמה והיו בה ג' דיורים אנשים ונשים וטף ובה היו משערים חכמים והיא היתה שיור איבעיא להו חדשה מהו ג) חדשה כי היכי דאיהי הויא שיור לגדולה גדולה נמי הויא שיור לקטנה אלא כעין חדשה מהו רב הונא ורב יהודה חד אמר בעיא שיור וחד אמר ד) לא בעיא שיור: ר"ש אומר ג' חצירות וכו': ג) אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כר"ש רבי יצחק אמר אפי' בית אחד וחצר אחת חצר אחת ס"ד אלא אימא ה) בית אחד בחצר אחת אמר ליה אביי לרב יוסף הא דרבי יצחק גמרא או סברא ד) אמר ליה מאי נפקא לן מינה אמר ליה גמרא גמור זמורתא תהא: **מתני'** ו) מי שהיה במזרח ואמר לבנו ערב לי במערב ואמר לבנו ערב לי במזרח אם יש הימנו ולביתו אלפים אמה ולעירובו יותר מכאן מותר לביתו ואסור לעירובו לעירובו אלפים אמה ולביתו יתר מכאן אסור לביתו ומותר לעירובו ז) הנותן את עירובו בעיבורה של עיר לא עשה ולא כלום נתנו חוץ לתחום אפילו אמה אחת

מה

שלש חצירות כו'. אמרי' משמיה דרב הלכה כר' שמעון. רבי יצחק אמר אפילו בית אחד בחצר אחד הוי שיור, והא דר' יצחק גמרא היא. מתני' מי שהיה במזרח ואמר לבנו לערב כו'.

דליערב לן מאתין. מה שפי' בקונטר' דעיר של רבים ועשית של יחיד הואי לא בא לאפוקי הרי היא של רבים אלא לאפוקי של יחיד ועשית של רבים:

ושויה שיור לפומבדיתא. בהדי שיור דג' חצירות של שני בתים בעינן והלכה כר"ש: **היינו דאמר** ו) (ליה) חזי דלא מצווחא. שאם היה מזקיקים לעשות כווי על חנם היו סומרין את בתיהם:

וחדשה שמה. בספר יהושע (טו) היא כתובה בנחלת יהודה: **גמרא.** שהיה לו קבלה משום תנא או סברא שמסברא היה אומר שכך נראה אף על פי שאין שום תנא סובר כן ולא לפסוק הלכה בא אלא שכך היו דברים נראים וקאמר מאי נפקא לן מינה כלומר הא פסקינן לעיל כרבי שמעון ומשני גמרא גמור כו' מ"מ יש לנו לחקור ולידע אם גמרא או סברא: כאן

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה כב
סמג עשין דכתבנו ג טוש"ע א"ח סי' שנב סעיף ב:
מט ב טוש"ע שם סעיף ב:
נ ג טוש"ע שם סעיף א:
נא ד טוש"ע שם סעיף ז:
נב ה טוש"ע שם סעיף א:
נג ו מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה ד טוש"ע א"ח סי' תיא:
נד ז מיי' שם הלכה ה טוש"ע א"ח סי' תמ סעיף ג:

רבינו חננאל

ולא עירבו אם יש לפניה דקה ארבעה אינה אוסרת. ודחינן הכא במאי עסקינן בדלא גביהא עשרה. אי הכי כי עביד דקה מאי הוי. ופרקינן במגופפת, פירוש מוקפת כמו מעקה עד עשר אמות כיון דעבוד בה דקה סלוקי מסלקי בני מרפסת נפשיהו מהתם. אמר רב יהודה אמר שמואל כותל שרצפו בסולמות אפילו ביתר מעשר תורת מחיצה עליו. ואקשינן ומי אמר שמואל הכי והא אמר רב נחמן אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כו'. פי' הא דאמר שמואל כותל שבין שתי חצירות שרצפו בסולמות ביתר מי' אמות במשכא, שיכולין ר' בני אדם באחד לעלות ולירד כאחד, לא חיישינן לסולמות הללו אלא תורת מחיצה שם. **ההוא** בני קקוניא דאמרו לרב יוסף הב לן גברא דמערב לן. וא"ל לאביי זיל ערוב להו. אזל חזא להנהו (וחני) [בתי] דלא פתיחי (במתא) [למתא] ולא מצו מערבי לא הוי שיור, אלא אעביד להו חלונות בהדי מתא דאי בעו מערבי דרך חלונות. הדר אמר לא צריכי חלונות דהא רבה בר אבוה מערב לכולא מחוזא ערסתא ערסתא, פי' שכונות שכונות משום כריא (דכי) [דבי] תורי דהוה מפסקתא בינייהו, כל ערסתא הוי שיור לאחריתי. ואע"ג (מאי) [דאי] בעי לערובי לא מצי לערובי. [הדר אמר התם אי בעי לאערובי] דרך גגות מצו מערבי, הכא לא מצו מערבי אלא דרך חלונות. ולא היא דהא ההוא בי תיבנא דהוה ליה למר לבר מפומבדיתא והוא הוה שיור לכולא מתא. אמר אביי היינו דאמר לי רב יוסף זיל ערוב להו וחזי (מאי צווית עלי) [דלא צווחת עלה] בבי מדרשא. **תניא** א"ר יהודה עיר אחת היתה ביהודה וחדשה היה שמה והיו בה ג' דיורין אנשים ונשים וטף, ובה היו משערין חכמים והיתה שיור. ומיבעיא לן כי היכי דהוי היא שיור לגדולה, גדולה נמי הוי שיור לדידה ומערבין לה, או [לא]. רב הונא ורב יהודה חד אמר הויא שיור וחד אמר לא הויא שיור. ר' שמעון אומר

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואע"ג כו' לשכונה והוי כחריץ:

מוסף רש"י

ערסייתא. שכונות שכונות לבד וכלל שכונה היו מבואות הרבה ולא היה לו העיר כולה ביחד, ואע"פ שהיתה עיר קטנה שאין נכנסין בה שתים רבות, ותנן לקמן (נט.) עיר של יחיד מערבין את כולה, והייני של יחיד, שאינה דומה לגלי מדבר של ששים ריבוא (לעיל כב.). משום פירא דבי תורי. שוחה עמוקה היתה בין שכונה לשכונה ושם היו מניחין גרעיני תמרים לאכול השוורים והעיר אין לה חומה ומבואות של בתי השכונות מפולשים ועשו ממילא לראשי המבואות לכל לד שוק לעיר להשתמר מגרעינין ולא תשיב ליה מחילה לגרף את המבואות ולעשות העיר אחת ואע"פ שמחילה של קיימת היתה. פירא, שוחה, כמו (תענית כד.) פירא לכורי (לעיל כב.). גמרא גמור זמורתא תהא. אומר השמועה זמירה בעלמא (שבת קו:) משל שוטים הוא כמו (ב"מ מ:) זמן חבין מגרי מיקרי, כך גמרא גמור, אומר למלמיד שוטה למוד הן אמת הן שטות ויהא לך לומר ושיר (ביצה כד.).

כאן שכלתה מדתו בסוף העיר. תימה ולרבנן דאמרי בפרק מי שהוליאוהו (לעיל דף מה.) בישן בדרך שיש לו ח' על ח' ומסתמא דה"ה לנותן עירובו כיון דקים לן דנותן עירובו יש לו ד' אמות כמו שבת הוא נשכר ד' אמות שאם נתן עירובו למזרח העיר ד' אמות חוץ לעיבורה של עיר הרי הולך למזרח ח' אמות ואלפים ולמערב אלפים פחות ד' אמות מה שהעיר נחשב לו וי"ל דלר"ת דאמר בורר לו ד' אמות בכל רוח שירצה מה שנשכר הוא מפסיד שנשכר ד' אמות במקום העירוב ומפסיד ד' אמות העיר דמונין לו העיר כד' אמות וא"ת לרמי בר חמא דמספקא ליה בסוף מי שהוליאוהו (לעיל דף נג.) בנותן עירובו אם יש לו ד' אמות תפשוט מהכא דאי אין לו ד' אמות א"כ מפסיד יותר ממה שנשכר שאם נותן עירוב ארבע אמות חוץ לעיבורה של עיר נלך מזרח נשכר ד' אמות נלך מערב ומפסיד ח' אמות נלך מערב דמונין לו ד"א שחוץ לעיבורה של עיר והעיר ד' אמות ואומר ר"י דלרמי בר חמא [ג] אם נותן עירובו אין לו ד"א גם העיר אם מובלעת תוך תחום העירוב נחשבת לו כמשהו ואין מפסיד כלום במשך העיר דהאמר בס"פ דהנותן עירובו בתוך העיר או בתוך מערה שיש בה דיורין יש לו אלפים חוצה לה ואמאי יש לו אלפים שלימות כיון דנחשבה כד' אמות ונאמר שהנותן עירובו אין לו ד' אמות אלא ד"ל שאם אין לו ד' אמות העיר נחשבת לו כמשהו וא"ת ולר"ת דאמר והוא באמצען כשנתן עירובו באמה אחרונה של עיבור העיר נלך מזרח יהיה לו נלך מזרח ב' אמות ואלפים ונלך מערב אלפים פחות ב' אמות דהעיר נחשבת לו כד' אמות ועירוב נותן ב' אמות וב' אמות שניות של עיר יעלו נחשבון אלפים ואמאי תנן המניח עירובו בעיבורה של עיר לא עשה ולא כלום וי"ל כשעומד תוך המחיצות או במקום שנחשב כד"ת אין חילוק בין עומד באמצע לעומד בסוף דאפי' עומד בסופו כאילו עומד באמצעו ואין נותנין חוצה לה כלום דהא במי שהוליאוהו חוץ לתחום ונתנוהו בדיר או בסהר מהלך את כולה ולא חוצה לה ואפי' הוא עומד בסופה: **אין** אלו אלא דברי נביאות. אומר ר"י דבר"מ שאומר אין אלו אלא דברי נביאות הוי לשבח כלומר אין חכמה כזו שמבין לחלק כל כך סברא מועטת וברוח הקדש אמר דהכי משמע בפ"ק דבבא בתרא (דף יב.) גבי מנת בכרם אני מוכר לך סומכוס אומר לא יפחות לו מג' קבין א"ר יוסי אין אלו אלא דברי נביאות ומייתי עלה מיוס שחרב בית המקדש נטלה נבואה מן הנביאים ונתנה לחכמים משמע דלשבח קאמר ובפ' (ג) אלו מומין (בכורות דף מה.) דאשכחן דלא הוי לשבח לא קאמר בהאי לישנא אלא עשו דבריהם כדברי נביאות פי' לאומרם בלא טעם דפריך אי אבר הוא באהל נמי ליטמא והכא נמי הוי לשבח בההוא דב"ב וקאמר רבא תרוייהו תנאי ומאי קמ"ל ריב"ל ומסיק דסוף העיר איצטריכא ליה לריב"ל לאשמעינן דלא תנן אבל אין לפרש דרב אידי קורא אותן דברי נביאות לומר שאין נראה לחלק בדבר ורבא קאמר תרוייהו תנאי ושפיר חילק ריב"ל לע"ג דבפרק בתמה המקשה (חולין דף עא.): גבי הא דאמר רבה כשם שטומאה בלועה כו' קאמר תרוייהו תנאי והתם הוי פירושו מאי קמ"ל רבה מדקא משני כי קאמר רבה כגון שבלע ב' טבעות מ"מ אשכחן נמי בפרק אין מעמידין [ד] תרוייהו תנאי דלא להקשות מאי קמ"ל קאמי אלא להביא סייעתא לדבריו גבי הא דקאמר [ה] (רבא) המקדש [ו] (בשור) הנסקל כו' מ"מ הכא משמע דרבא בא להקשות מאי קמ"ל ריב"ל מדמסיק סוף העיר איצטריכא ליה ומיהו רבינו שמואל נא גרס איצטריך אלא סוף העיר לא תנן ודוחק הוא שמוחק הספרים ועוד לא מצינו למימר דר' אידי לא סבר [ז] כר' יהושע דהא לא מתרצא מתני' ובריתא אלא כר' יהושע כדאמר לעיל ומהר"י אומר דמתני' ובריתא אייר בגן בה ולהכי כי כלתה מדתו בסוף העיר כל העיר נחשבת לו כד' אמות למנין אלפים דהא אפילו כלתה מדתו בחצי העיר בגן בה נחשבת לו כד' אמות להלך את כולה כדמשמע בהדר (לקמן דף עג.) דקאמר והרי נותן עירובו בסוף אלפים וקאתי וביית בביתיה אלמא בגן בה אפילו כלו אלפים שלו בתחילת העיר נעשית כל העיר כד' אמות וכן בפרק בכל מערבין (לעיל דף לח.): דקאמר מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים לכאן ופירש רש"י דכל העיר נעשית לו כד' אמות כיון דלן בה ור' אידי לא מתמה אלא אר' יהושע דאמר אפילו במודד כשכלתה מדתו בסוף העיר כל העיר נעשית לו כד' אמות ולהכי מתמה כיון [ח] כשכלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר ולא נעשית לו כד' אמות אפילו להלך את כולה כי כלתה בסוף העיר נמי אין נעשית כל העיר כד' אמות להשלים לו את השאר ואשתא אתי שפיר מאי דפריך לעיל מה שנשכר ותו לא והתניא כו' ולא פריך ממתני' והתנן ולמודד שאמרו כו' דלגבי מודד הוה ידע דיש לחלק בין כלתה מדתו בחצי העיר לכלתה בסוף העיר ולהכי פריך מנותן דהוה לן בה ומשני דבלן בה נמי יש לחלק דבכלתה מדתו בחצי העיר נהי דנעשית לו כד' אמות אינו יכול להלך כל העיר לענין שיוכל להלך לצד אחר של עיר לא נעשית לו כד' אמות ולספרים דגרסי נמי סוף העיר איצטריכא ליה דלא תנן אתי שפיר אף על גב דסוף העיר נמי תנן דאם לא כן תיקשה ממתניתין אברייתא כדאקשי לעיל מ"מ במודד איצטריכא ליה דהא לא שמעי' ממתניתין כדפירשתי:

ועוד

מה שנשכר. לרוח זה נפסד לרוח שכנגדה שהרי מנה מן העירוב אלפים לכל רוח ואם נתנו בסוף אלף למזרח נמצא שכלות אלפים של מזרח בסוף ג' אלפים לעיר ונשתכר אלף ואלפים של מערב כלות בסוף אלף של מערב העיר והפסיד האלף וקמ"ל דאין העיר עולה לו מן חשבון האלפים של מערב אלא כולה כד"א: **גמ'** גמ' למזרח ביתו. ואמר לבנו לערב לו במערב ביתו נמצא שביתו עומד [א] בינו לבין עירובו והיכי תני ממנו ולעירובו אלפים ולביתו יותר מכאן הא ולאי עירובו מרחיק טפי: **דמטי לביתיה.** שהיה יכול לילך לביתו בלא עירוב אבל לעירוביה לא הוה מטי: **באלכסונא.** בינו לבין עירובו משוך עירובו למערב יותר מביתו ואעפ"כ פעמים שהאלכסון רב והרי ביתו רחוק ממנו יותר מעירובו:

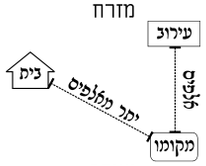

חוץ לתחום ס"ד. הא לא הוי עירוב: **מששכר אוסף אמה.** לרוח העירוב והפסיד מדת כל העיר לרוח שכנגדה שכשימדוד אלפים מעירובו לצד העיר תעלה לו מדת העיר מן החשבון: **שכלתה מדתו בחצי העיר.** אם היתה עיר גדולה או שהרחיק עירובו מן העיר עד שאין כל העיר נבלעת במדת אלפים של עירוב תעלה לו העיר מן החשבון ומפסידה ואם היתה כל העיר נבלעת באלפים של עירובו הויא לה כולה כארבע אמות: **היה מודד וגו'.** שבת חוץ לעיר ולא היה יודע שיש עיר סמוך לו ותנן בפרק מי שהוליאוהו (לעיל דף מה.) הואיל ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס לעיר אלא עד אלפים ממקום שביתתו והתחיל למנות אלפים פסיעות בינוניות וכלתה מדתו כו'. והוא הדין נמי לנותן עירובו חוץ לעיר וקנה שביתה: **א"ר אידי אין אלו אלא דברי נביאות.** כמתנבא מפי הגבורה שאינו נותן טעם לדבריו אמרן רבי יהושע בן לוי לדברים הללו ואי לאו דגמיר להו מרביה לא הוה אמר כי האי מילתא בלא טעמא: **אמר רבא.** ומאי נביאותיה תרוייהו תנאי במתני' דאנשי עיר גדולה שהיתה להן עיר קטנה בתוך אלפים ויוצאין מעירן והולכין לילך דרך הקטנה מהלכין את כל העיר הקטנה הסמוכה להן ועל כרחך ה"ק מהלכין את כולה כד' אמות ומשלימין מדתן חוצה לה דאי ס"ד מדת העיר סליק להו מאי אתא לאשמועינן פשיטא דעד אלפים יכול להלך [ב]: ואין

מה שנשכר הוא מפסיד: **גמ'** קא סלקא דעתך למזרח למזרח ביתו למערב למערב ביתו בשלמא הימנו ולביתו אלפים אמה ולעירובו יתר מכאן משכחת לה דמטי לביתיה ולא מטי לעירובו אלא הימנו ולעירובו אלפים אמה ולביתו יתר מכאן היכי משכחת לה א"ר יצחק מי סברת למזרח למזרח ביתו למערב למערב ביתו לא למזרח למזרח בנו למערב למערב בנו [ג] רבא בר רב שילא אמר אפי' תימא למזרח למזרח ביתו ולמערב למערב ביתו כגון דקאי ביתיה באלכסונא: הנותן עירובו בתוך עיבורה וכו': חוץ לתחום א ס"ד אלא אימא חוץ לעיבורה: מה שנשכר הוא מפסיד: מה שנשכר ותו לא והתניא הנותן את עירובו בתוך עיבורה של עיר לא עשה ולא כלום נתנו חוץ לעיבורה של עיר אפילו אמה אחת משתכר אותה אמה ומפסיד את כל העיר כולה מפני שמדת העיר עולה לו במדת התחום לא קשיא ב כאן שכלתה מדתו בחצי העיר כאן שכלתה מדתו בסוף העיר וכדר' אידי דאמר רבי אידי א"ר יהושע בן לוי [ד] היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר כלתה מדתו בסוף העיר נעשית לו העיר כולה כד' אמות ומשלימין לו את השאר א"ר אידי [ה] אין אלו אלא דברי נביאות מה לי כלתה בחצי העיר מה לי כלתה בסוף העיר אמר רבא תרוייהו תנאי [ו] אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ואין

מתני' כיצד מעברין פרק חמישי עירובין

נה א מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה ה טוש"ע א"ח סי' תס סעיף ד:

נו ב מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ז:

נז ג מיי' שם ופכ"ז מהל' שבת הלכה ה סמג עשין ח טוש"ע שם סעיף ז:

רבינו חננאל

קס"ד מזרח [מזרח] ביתו ומערב מערב ביתו. בשלמא לביתו אלפים לעירובו יתר מיכן משכחת לה, כגון דעירב ואנח עירובו למזרח ביתו, ואתי ממערב ביתו דמטיא לביתיה ולא מטא לעירוביה. אלא לעירובו אלפים אמה ולביתו יתר מיכן היכי משכחת לה. ופריק ר' יצחק מתני' דקתני מזרח ביתו מזרח בנו הוא, ולא ידע היכא אנח בנו עירוב, וחשיך ליה יומא בדוכתא[ג] האי דיניה דמטי לבייתיה ולא מטי לעירוביה. רבה בר רב שילא אמר אפילו תימא מזרח ביתו ומערב ביתו וכגון דקאי ביתו באלכסון. פי' כגון שנתן עירובו במזרח ביתו מן הצד, נמצא ממקום רגליו עד עירובו אלפים אמה מכוונות, וביתו עומד בקרן זוית לעירובו, כשמניח הדרך הנכון ונוטה ללכת לביתו, נמצא מהלך באלכסון. ועודף עליו יתרון האלכסון כולו שהוא בכל אמה שני חומשי אמה, כדקיימא לן כל אמתא ברבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא. וזהו שאמר לעירובו אלפים אמה ולביתו יתר מיכן אסור לביתו ומותר לעירובו, שכבר עקר שביתתו מביתו. אבל אם ביתו בתוך אלפים אמה עומד אע"פ שעירב (לנו) [לן] בנו לא נעקרה שביתתו מביתו אלא מותר לביתו ובטל עירובו. **הנותן עירובו בעיבורה** של עיר, שהיא בתוך שבעים אמה ושיריים, לא עשה כלום, שהעיבור מכלל העיר הוא חשוב וכאילו עירובו בתוך העיר הוא, וכמו מי שלא נתן עירוב כלל דמי. נתנו לעירוב חוץ לתחום (בין) [כיון] שאין יכול להלך לעירוב בשבת אינו עירוב. שנמצא הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר. ותרתיצנא אלא אימא חוץ לעיבורה של עיר. מה שנשכר הוא מפסיד. פי' הנותן עירובו במזרחה של עיר מחוץ לעיבורה אלף אמה, נשתכר אלף אמה שיש (לך) [לן] לילך במזרחה של עיר שלשת אלפים אמה, אלף אמה שהן מן העיר ועד עירובו, ומעירובו והלאן אלפים אמה, והפסיד ממערבה של עיר אלף אמה, שאין לו רשות לילך במערבה של עיר אלא אלף אמה בלבד. ואקשינן אינו והתניא נתנו חוץ לעיבורה

ג) נסון זה אין לו ביאור ואולי ג"ל ומסתמא לה אלי דינא דמטא לעירוביה ולא מטא לביתיה ול"ש.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה למזרח ביתו וכו' עומד בינו לבין עירובו מה:

(ב) תוס' ד"ה כאן וכו' דלרמי בר חמא דאם: (ג) ד"ה אין אלו וכו' ופפרק מומין אלו דלא הוי: (ד) באא"ד לא סבר לה כר' יהושע ב"ל דהא לא כל"ל וכן בסמוך: (ה) באא"ד ולהכי מתמה כיון דכשכלתה:

מוסף רש"י

היה מודד ובא. הנותן עירובו וכא לילך ממקום עירובו אלפים, וכלתה מדתו. בחצי עיר אחרת שעירבו את כולה אי נמי ביו"ט (לעיל מב:). **דברי נביאות.** בלא טעם (ב"ב יב.) שאין לריכים לתת טעם לנבואתם לפי שבלא טעם שומעים לנסם (בכורות מה.).

רבינו חננאל (המשך)

של עיר אפי' אמה אחת נשכר אותה אמה והפסיד את העיר כולה, מפני שמידת העיר עולה למידת התחום. ופרקינן לא קשיא משנתינו כגון שכלתה מידתו בסוף העיר. כגון שנתן את עירובו חוץ לעיבורה של עיר באלף אמה והעיר היתה כולה אלף אמה, נמצא ממקום עירוב עד סוף העיר אלפים אמה, אלף אמה שהן מן העירוב עד עיבורה של [עיר], ואלף אמה מידת העיר. וכו' יהוש בן לוי דאמר היה מודד ובא והגיעה מידתו בסוף העיר נעשית כל העיר כארבע אמות, ומשלימין תשלום אלפים אמה מחוץ לעיר שהן אלף אמה. נמצא מה שנשכר במזרח הפסיד כנגדו במערב ולא הפסיד מכלל העיר כלום. ובריתא כגון שכלתה מידתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר, נמצא (זה) שהפסיד חצי העיר ואלפים אמה שמן הצד האחד ולא נשתכר באותו הצד שנתן עירובו אלא אלף אמה בלבד. ואע"ג דא"ר אידי אין אילו אלא דברי נביאות שאינן נשמעין כטעם אלא כגזירה, מה לי כלתה מידתו בחצי העיר ומה לי כלתה בסוף העיר. האמר רבא כר' יהושע בן לוי ומסייע ליה ממשנתינו נמצא מקיים דבריו, ולפיכך אמר תרוייהו תנאי. אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה מפני שהיא קטנה וכלתה מידתו בסוף העיר.

ה) י"ג רבה. ו) לעיל מב: ע"ש, ז) ב"ב יב. בכורות מה., ד) [לקמן סט.], ה) [יומא לחלק ואין מנגי כו' הד"ש. רש"ל], ו) [ע"ז דף לד:], ז) [ל"ל רבן], ח) [ל"ל בפרק שור],

ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את הגדולה. כולה כד' אמות לפי שהעיר עולה להו במדת התחומין: **ורבי אידי.** דאמר דברי נבואה הן: **אנשי אנשי קפני.** במתני' בתרוייהו תני מהלכין ומוקי לה בנותן עירובו בעיר כדמפרש במתניתין כילד מי שהיה בעיר גדולה ונתן עירובו בעיר קטנה הסמוכה לה בתוך אלפים מהלך את כולה שעירוב קונה לו כל העיר כד"א כאילו שבת הוא שם ורבא תני אין אנשי אנשי לא משתבש: **אבל מודד.** מתוך לעיר ובא לעיר לא תנן מידי חלוק בין כלתה בחליה לכלתה בסופה: **ולמודד.** ממקום שביתתו או ממקום עירובו שאמרו ליתן לו אלפים אפילו סוף מדת אלפים כלה במערה לא יכנס מאלפים והלאה. אלמא כלתה מדתו בחצי העיר תנן דעולה לו מדת העיר ומאי נביאותיה: **סוף העיר אילטריכא ליה.** לרבי יהושע בן לוי לאשמועינן דהיכא דכלתה מדתו בסוף העיר הויא כל העיר כד' אמות דלא תנן לה: **מוקי לה בנותן.** כדקתני במתני' בהדיא: **ומאן דאמר אין אנשי עיר קטנה כו' לא משתבש מוקי לה במודד.** אנשי עיר גדולה שיושלין מעירן לעיר קטנה הנבלעת כולה בתוך אלפים שלהן כגון שרחוקה מעירן אלף והיא עצמה אלף מהלכין את כולה כד' אמות ומשלימין אלף חולה לה ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה הרחוקה מעירן אלף והיא עצמה אלפים הוא ואין כולה נבלעת באלפים שלהן עולה להן במדת התחום ואין נכנסין לה אלא באלף ומתניתין דמפרשא ואזלא בנותן עירובו חסורי מיחסרא כו': **שפת הנחל.** עמוק: **אם יש לפניה דקה.** מחילה ארבע אמות גובה על פני העיר כולה משפת הנחל מודד משפת הנחל שהיא כלה שם כשאר עיירות: **ואם לאו.** כיון דבעיתא תשמישתייהו לא הוי ישוב קבוע והוו להו כיושבי אריפין ואין מונין לכל אחד אלא מפתח ביתו: **דקה ד"א אמה לן.** בניחותא. והשתא בעינן מינך טעמא מאי שנא מכל דקי דעלמא דסגי להו בגובה ארבעה טפחים כדאמרן לעיל [ס.] גבי מרפסת שלפניה דקה ד' כו': **לאו משום דעבור דקה כו'.** גדר וחמתן יושבין בהר בשיפוע גדר למעלה וחמתן למטה הואיל ושתיהן יושבות בשיפוע אריכות שתיהן דקה בשיפולן. וקס"ד שהיו שתיהן מובלעות זו כולה בתוך אלפים של חברתה וקתני בני גדר יורדים לחמתן כו' לאו משום דבני גדר עבוד דקה לפיכך כל יושביה כשרוין לילך לחמתן מתחילין למנות ולמדוד מחומתה לגד חמתן כשאר עיירות והרי חמתן כולה מובלעת בתחומן והני בני חמתן לא עבוד דקה לשיפולה לפיכך לא הויא עיר ומודדין לכל אחד מפתח ביתו ואלו שבגובהן הקרובין בתוך אלפים לגדר וכולה מובלעת בתחומן נכנסין לה לכולה אבל (ו) אם היו יושבין בשיפוליה אין עולין לה: **מטטרגי להו בני גדר לחמתן.** מכין והורגין היו בני גדר לבני חמתן: **כי הוו אזלי.** בני גדר לחמתן ממי מטטרגי להו בני גדר לבני חמתן: **הולי האי ודאי לא קייפי להו.** בני גדר דאפילו בלא מתייהו (ב) ליטטרגו להו בני חמתן: **עיר העשויה כקשת הואי.** חמתן וכין ב' ראשיה יותר מד' אלפים דאמרינן בריש פרקין [נה.] מודדין לה מן הקשת כל אחד מפתח ביתו ויתר שלה לגד גדר הלכך יורדין בני גדר לחמתן שהרי מודדין לגדר מחומתה וכל חמתן מובלעת בתחומה ובני חמתן היושבים בקשת ומודדין להן מן הקשת כלה תחומן בראשיה) של גדר ואין יכולין ליכנס לה: גדר עיר גדולה וכשעולין בני חמתן לגדר כלתה מדתן בחלי העיר וחמתן עיר קטנה וכשיורדין לה בני גדר כלתה מידתן בסוף העיר והכי קאמר ר' שיהו בני גדר יורדין לחמתן להיות להן כולה כד' אמות ומשלימין להן את השאר אבל גדר עולה לבני חמתן במדת התחום: **רב נחמן מאי הכי.** מפרש בהדיא מר אמר הא ומר אמר הא: **מתני' אם כל עיר קטנה.** לבד מדת תחומין: **נמלא קל סובה.** משום דיורין: **מעל גבה.** שאין שם דיורין ואילו נתנו על גבה לא היו לו אלא אלפים ממקום עירובו: **ולמודד שאמרו כו'.** ואע"פ שחלוקין חכמים על רבי עקיבא בנותן עירובו בעיר לומר שכל העיר לו כארבע אמות מודין הן בבא מעיר אחרת או ממקום שביתתו וכלתה מדתו של אלפים פסיעות בינוניות אפי' במערה [שיש בה] דיורין שאינו נכנס להלן ממדתו כלום:

ועוד התיר רבי. רבינו שמואל ל"ג ועוד דהאי ועוד אמילתא דלעיל מייתי קאי ואיכא בתוספתא דמכילתין מעשה ברועה זקן שבא לפני רבי ואמר לו זכור הייתי שהיו בני מגדל יורדין לחמתן עד האחר החילוקה הסמוכה לגשר ועוד והדר קאמר שהתיר רבי שיהו בני גדר כו' ומיהו יש תוספתא שכתוב בה בתר עדותו דרועה התיר רבי שיהו בני מגדל יורדין לחמתן עד האחר החילוקה הסמוכה לעיר ומיתא השתא דגרס ועוד התיר ר' שיהו בני גדר כו' כיון דמיירי לעיל במה שהתיר רבי לבני מגדל על פי עדותו של רועה ובפי' ר"ח כתוב ועוד זאת התיר רבי: **עיר** העשויה כקשת הואי. פירש בקונטרס חמתן וכין שני ראשיה יותר מד' אלפים דאמר לעיל מודדין לה מן הקשת וכלה תחומן של בני הקשת בראש של גדר ואין יכולין ליכנס בה אבל בני גדר יורדין לחמתן דמודדין לגדר מחומתן וכל חמתן מובלעת בתחומיהן ופירושו תמוה דאי בני הקשת מובלעין בתחומן של גדר א"כ גם הם מותרין לעלות לגדר ואם בבני ראשי הקשת קאמר דמובלעין בתחום גדר אכתי כל היכא דשרי להני שרי להני (ג) דבני ראשי הקשת ובני גדר באין מזה לזה ואותן שבאמצע הקשת ובני גדר תרוייהו אסרי בהדדי וגראה כפי' (ד) ר"ת דגדר עיר העשויה כקשת הואי ולא היה בין ראשיה ארבעה אלפים ומודדין לה מן היתר לפיכך באין לחמתן אבל בני חמתן אינן יכולין לעלות לגדר לאמצע הקשת ואפשר שאף מחמתן לראשי הקשת של גדר היה יותר מאלפים ואף שם לא היו יכולין לילך: לית

דימי אמר טטרוגי מטטרגי להו בני גדר לבני חמתן ומאי התיר התקין ומאי שנא שבת דשכיחא בה שכרות כי אזלי להתם נמי מטטרגי להו כלבא בלא (ג) מתיה שב שנין לא נבח השתא נמי מטטרגי בני חמתן לבני גדר כולי האי לא כייפי להו רב ספרא אמר עיר העשויה כקשת הואי רב דימי בר חיננא אמר אנשי עיר גדולה ואנשי עיר קטנה הואי רב כהנא מתני הכי רב טביומי מתני הכי רב ספרא ורב דימי בר חיננא חד אמר עיר העשויה כקשת הואי וחד אמר אנשי עיר קטנה ואנשי עיר גדולה הואי: **מתני'** (ד) אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה (ה) ואנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה כיצד מי שהיה בעיר גדולה ונתן את עירובו בעיר קטנה ונתן את עירובו בעיר גדולה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה רבי עקיבא אומר אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה אמר (ו) להן ר"ע אי אתם מודים לי בנותן עירובו (ז) במערה שאין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה אמרו לו אימתי בזמן שאין בה דיורין אבל יש בה דיורין מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה נמצא קל תוכה מעל גבה (ח) ולמודד שאמרו נותנין אלפים אמה (ט) שאפילו סוף מדתו כלה במערה:

גמ'

גמ'

נח א ב מיי' פכ"ח מהל' שבת סל' ט סמג לאוין סז טוש"ע א"ח סי' שלח סעיף ט:

רבינו חננאל (המשך)

גדולה ונתן עירובו [בעיר קטנה, בעיר קטנה ונתן עירובו] בעיר הגדולה, מהלכין כולה וחוצה לה אלפים אמה. והא דר' אידי לא בריר טעמא. אמר רב יוסף אמר רמי בר אבא אמר רב הונא עיר שיושבת על שפת הנחל אם יש לפניה ארבע מודדין לה אלפים אמה מן הנחל ולהלן. שהנחל כיון שמשתמשין בו כאילו מן העיר הוא. ואם לא עשו לפניה דקה אין מודדין להן אלא מפתח ביתיהן. ומאי שנא דכל דקה בעלמא ארבעה טפחים והאי דקא אמר רב יוסף ארבע אמות. ופרקי' כיון דבעיתה תשמישתה שהיא על הנחל אם היא רחבה ד' אמות אין, ואי לא לא. אמר רב יוסף מנא אמינא, דמאן דאית ליה דקה לפניה מדקה ולהלן משחינן לה תחומה. דתניא ועוד זאת התיר רבי (כשהיו) [שיהו] בני גדר יורדין לחמתן ואין בני חמתן יורדין לגדר, מאי טעמא לאו משום דהוו בני גדר עיר היושבת על שפת הנחל ועבוד דקה, והיה בין גדר לחמתן יותר מאלפים אמה. ובני גדר דעבדו דקה מדרו להם אלפים אמה מחרץ לנחל, וכלתה מידתן לחמתן. ובני חמתן כלתה מידתן עד הנחל, ולא יכלי לבוא בגדר דהא לא עשו בני חמתן דקה. כי אתא רב דימי אמר לאו משום האי טעמא לא הוו אתו בני חמתן לגדר, אלא משום דהוו בני גדר פריצים והוו מטטרגי לבני חמתן. פי' מריבין עמהן ומכין אותן, ובשבת דשכיחה שיכרות התקין להו ר' שלא יהיו באין בני חמתן לגדר. רב ספרא אמר גדר עיר העשויה כקשת הואי. ומדדו לה (כמין) [מן] היתר (ו) ולפיכך באין לחמתן, אבל בני חמתן אינן יכולין לעלות על עיר גדר שהיא יושבת במקום החץ, וממקום הקשת עד היתר אלפים אמה, ולפיכך לא היו באין אליהן. רב דימי אמר גדר עיר גדולה היתה וחמתן עיר קטנה, ותנן אנשי עיר גדולה מהלכין כל העיר קטנה וכו'.

(א) [נכס"ל: אלבנע], (ב) [תוספ' פפ"ד], (ג) [נ"ל מתא ועי' שבת קמה:], (ד) [לעיל ס:], (ה) לעיל ובירושל' וכרי"ף ועוד אי' ואין אנשי ועי' בפ"מ על הירושלמי, (ו) נ"ל לחס, (ז) [גיר' ירושלמי והרא"ש על פי המערה], (ח) [לעיל נב:], (ט) [לעיל נב: איתא אפילו וכרי"ף איתא ואפילו], (י) נכס"ל: בראשית, (כ) [ציורים אלו שייכים לרש"ל ע"ש], (ל) נ"ל ר"ח וכ"ה ברש"ל ורש"ל,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נאו משום וכו' אבל היושבין בשפולה כנ"ל ותיבת אם היו נמחק: (ב) ד"ה כולי האי וכו' בלא ממייהו (ליטורגי) מז"מ וז"ב נ"ל להגיה לא טטרגו פי' אמי' כשבני גדר באים לחמתן לא כייפו לבני חמתן שיהא מכים לשם בני חמתן וק"ל:

מוסף רש"י

בלא מתיה. במקום שאינו עירו (עי' שבת קמה:). ולמודד. שחשבה לו ואמר שביתתי במקומי ומודד אלפים פסיעות בינוניות אולי יכנס למחום העיר וכלו אלפים שלו אמה אחת חוץ לתחום לא יכנס, שאפילו האלפים מוליכות אותו למוכו אינו מותר לצאת מאלפים, שאפילו סוף מדתו כלה במערה. לא יהלך להלן מאלפים לכיון שמדד אלפים לגד מקום שביתתו שהן הרבע אינו יכול לעבור חוץ מאלפים (לעיל נב:).

הדרן עלך כיצד מעברין

רבינו חננאל

אבל בעיר שהיא גדולה בני עיר קטנה שכלתה מידתן בחצי העיר, אין מהלכין כל עיר גדולה. ור' אידי בין אנשי עיר קטנה בין אנשי עיר גדולה מהלכין כולה קתני [ומוקים] לה למתני' בנותן את עירובו, שהנותן את עירובו בעיר נעשית לו כל העיר כארבע אמות, ויש לו חוץ לעיר אלפים אמה לכל רוח, אבל הנותן עירובו חוץ לעיר ומודד ובא בתוך העיר (ואין) [אין] לו חוץ מן המקום שכלתה מידתו (לעשר) [לעירוב] אפילו אמה אחת לא שנא בחצי העיר ולא שנא בסוף העיר. והא דתנן למודד נותנין לו אלפים אמה שאפי' מידתו (כולה) [כלה] במערה אצטריך (מתני') [ריב"ל] לאשמעינן סוף העיר שהוא דינו כסוף המערה. ורב נחמן נמי לא פליג עליה, אלא טעמא דמתני' קא מפרש ואמר מאן דתני כתרוייהו מהלכין כל העיר לא משתבש, דמוקי לה בנותן. ומאן דתני אין מהלכין, מוקי לה במודד כמו שאמרנו. ואסיקנא חסורי מיחסרא והכי קתני אנשי העיר הגדולה מהלכין כל עיר קטנה, [ואין אנשי קטנה] מהלכין כל העיר הגדולה. במ' דב' אמו' במודד אבל בנותן, מי שהיה מעיר

(ו) פי' אלא היה בין ראשיה ארבעת אלפים וכמו שכתבו התוס' וגראה שלדברי רבינו אלו טווו התוס' בד"ה עיר וכמו שגרס רש"ל ורש"א ר"ח תחת ר"ת.

ליה דחש להא דר' עקיבא. דקיימא לן כדברי המיקל בעירוב כדפי' בקונטו' ותמומין דרבנן כדפי' בפ' מי שהוציאוהו (לעיל דף מו.):

הדרן עלך כיצד מעברין

הדר. ר' אליעזר בן יעקב אומר עד שיהו ב' ישראלים אוסרים כו'. משמע דאתרוייהו קאי ר"א בן יעקב דעכו"ס ואכותי ובגמ' מפרש דטעמא דלאב"י דכיון דעכו"ס משוד אשפיכות דמים בתרי דשכיחי דדיירי גזרו בהו רבנן שמא ילמד ממעשיו כו' וא"ת והרי כותים דלא חשידי אשפיכות דמים ולא ארציעה כדמוכח פ"ק דמס' ע"ג (דף טו:) שמעמידין בהמה בפונדקאות של כותים ומתיחדין עמהם א"כ שכיחי דדיירי וגזור בחד ואין לומר דר"א בן יעקב סבר דכותים גרי אריות הן וחשידי דהא אפילו למ"ד גרי אריות הן לא חשידי מדפריך התם בע"ז עלה מבריתא דאסרו למכור בהמה דקה לכותים ורולה להוכיח מתוך כך דטעמא משום דאתי לזבוני לעכו"ס ולא משום דחשידי ואמאי דלמא בכותים גרי אריות או גרי אמת הן פליגי ואומר ר"י דעיקר תקנה משום עכו"ס איתקן שמא ילמד ממעשיו ולא משום לדוקי וכותי ואגב שאסרו בעכו"ס אסרו נמי בכותי וכיון שלא נאסר אלא ע"י עכו"ס לא

חמיר בהן יותר מן העכו"ס:

אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי א' כו'. קסבר לדוקי אינו כעכו"ס כדמפרש בגמ' ופי' בקונטרס אבל בכותי מודה דהרי הוא כעכו"ס משום דגרי אריות הן ואע"ג דת"ק דאסר כותי היינו רבי מאיר כדאמר בגמ' ושמעינן ליה דקסבר גרי אמת הן בפרק ד' וה' (ב"ק דף לח:) ואפ"ה אסר בכותי מ"מ הולרך בקונטרס לפרש טעמא דר"ג משום גרי אריות דת"ק ניחא דלא מפליג בין לדוקי לכותי ואסר לדוקי אע"ג דישראל גמור הוא וה"ה בכותי אבל לר"ג דמפליג בין לדוקי לכותי ע"כ לריך לומר משום דלדוקי ישראל גמור הוא וכותי עו"ג גמור דגרי אריות הן ומיהו קשיא לר"י דמשמע בהדיא בפ"ק דגיטין (דף י.) דר"ג סבר ליה דכותים גרי אמת הן דמכשיר גט ששני עדיו כותים ואמר נמי בפ"ק דחולין (דף ה:) דר"ג ובית דינו נמנו אשמיטת כותים ואסרוה ומפרש התם טעמא משום דסבירא להו כר"מ דגזר על יינם לפי שנמצא להם דמות יונה וחייס למיעוט ש"מ דגרי אמת הן דאי גרי אריות הן לא היה לריך למיגזר עליהן ומאליהן קמיתסרי ובקונטרס פירש דהסיא רבן גמליאל בנו של ר' יהודה הנשיא אבל תימה דבכל מקום רגיל לקרותו אז רבן גמליאל בר רבי או רבן גמליאל בנו של ר"י הנשיא ועוד דלא יתכן דר"מ דהוה קודם רבן גמליאל בר רבי גזר על יינם דרבנן ושבק שמיטה דאורייתא שהולרך ר"ג ב"ד לגזור עליה ועוד דאין סברא כלל דאם גזר על יינם משום יין נסך שהרא שמיטתם מותרת כיון שנתבטל כמומרי' [ב] לעכו"ס דהא אמרינן בפ"ק דחולין (דף ה.) מומר [ג] לעכו"ס אסור לאכול

מעשה בצדוקי שהיה דר עמנו במבוי. וביטלנו [ד] רשותו: **ואמר לנו אבא מארו והוליאו כליכם למבוי.** והחזיקו בו כיון דקדש היום מיד כדי שלא יחזור בו: **עד שלא יולא.** כליו תחלה ויחזור ויחזיק ברשותו ויאסור עליכם. וש"מ דאינו כעכו"ס דאי בגירו מיניה היכי מצי למהדר אע"ג דמפיק לא אסר דהא נקיט דמי: **מארו ועשו לרליכם במבוי.** מבעוד יום דבשבת לא מהני לכו האי ביטול שמא יולא ויאסור עליכם דקסבר רבי יהודה אע"ג דהחזיקו בני מבוי במבוי תחילה מצי לאהדורי ביה:

גמ'

גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל שבת בעיר חריבה לרבנן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה הניח את עירובו בעיר חריבה אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה ר"א אומר [א] אחד שבת ואחד הניח מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה מיתיבי אמר להן ר"ע אי אתם מודים לי בנותן את עירובו במערה שאין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה אמרו לו אימתי בזמן שאין בה דיורין הא באין בה דיורין מודו ליה מאי אין בה דיורין אינה ראויה לדירה תא שמע [ב] שבת בעיר אפי' היא גדולה כאנטיוכיא במערה אפילו היא במערת צדקיהו מלך יהודה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה קתני עיר דומיא דמערה מה מערה חריבה אף עיר חריבה ושבת אין אבל הניח לא מני אילימא רבי עקיבא מאי איריא חריבה אפילו ישיבה [ג] נמי אלא לאו רבנן וטעמא דשבת אין אבל הניח לא לא תימא עיר דומיא דמערה אלא אימא מערה דומיא דעיר מה עיר ישיבה אף מערה ישיבה ורבי עקיבא היא דאמר אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה ובשבת מודי והא במערת צדקיהו קתני כמערת צדקיהו ולא כמערת צדקיהו כמערת צדקיהו גדולה ולא כמערת צדקיהו דאילו התם חריבה והכא ישיבה מר יהודה אשכחינהו לבני מברכתא דקא מותבי עירובייהו בבי כנישתא דבי אגובר אמר להו גוו ביה טפי כי היכי דלישתרי לכו טפי אמר ליה רבא [ד] פלגאה בעירובין

[ג] לית דחש להא דרבי עקיבא:

הדרן עלך כיצד מעברין

הדר עם העכו"ם בחצר או עם [ה] מי שאינו מודה בעירוב הרי זה אוסר עליו [ו] ר' אליעזר בן יעקב אומר [ז] לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה אמר ר"ג מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו במבוי בירושלים ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם רבי יהודה אומר בלשון אחר מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם:

גמ'

גמ' בעיר חריבה. מדיוריה אבל מחילותיה קיימות סביב לה: **לרבנן מהלך את כולה.** דהא שבת באויר מחילות. והוא הדין לר"ע והא דנקט רבנן משום המניח עירובו בבעי למיתני חילוק בין חריבה לישיבה ולר"ע אפי' בישיבה אין לו ממקום עירובו אלא אלפים: **הניח עירובו בעיר חריבה לו.** דכי אמור רבנן כל העיר לו כד' אמות במיושבת כדתנן בהדיא אימתי בזמן שאין בה דיורין אבל בחריבה מודו: ה"ג **הא באין בה דיורין מודין ליה: אינה ראויה לדירה.** שנפלו מחילותיה: **מערת לדקיהו.** גדולה היתה והיא שיצא בה לדקיהו לילה מירושלים לברוח מפני הכשדים כדכתיב בירמיה (נב) ותבקע העיר וגו': **אף עיר חריבה.** ועל כרחך חריבה מדיורין ואא מחומה דאי מחומה אא הוי תני מהלך את כולה כיון דאא שבת באויר מחילות [ה] (וה"ה ר' עקיבא) ואע"ג דיש (א) חומה קתני שבת ולא קתני הניח: **מני.** הא דאא תני הניח: **אי נימא ר"ע.** דאית ליה בהניח מהלך את כולה אמאי תנא עיר דומיא דמערה למימר דבחריבה קאי: **אפי' ישיבה [ו] נמי.** הניח לר"ע אא והא ליכא למימר דהא דנקט חריבה משום שבת נקט למימר אע"ג דהיא חריבה היכא דשבת מהלך את כולה הא מאי איריא עיר אפילו תל ונקע וקמה קטורה ושיבולין מקיפות אותה אמרן בפרקין קמא (דף טו.) מהלך את כולה: **אאא לאו רבנן.** ושמע מינה בחריבה מודו דהא על כרחך הא דנקט חריבה משום שיורא דשייר ולא תנא הניח נקט לה: **אף מערה ישיבה.** ואשמעינן דאפ"ה שבת אין הניח אא כר"ע: **והא כמערת לדקיהו קתני.** [ז] ואין שם דיורין [דרין] דהא של מאן היתה. א"נ השתא לית בה דיורין: **בני בנישתא דבי אגובר.** בית הכנסת גדול היה וכולו מובלע באלפים של תחום מברכתא והם לא היו חוששין להולך העירוב עד סופו ולהניחו שם דסבירא להו כרבנן דכיון דמונח באויר מחילות מהלכין את כולו וחולה לו אלפים: **גוו ביה טפי.** העמיקו עוד להעמיד העירוב עד סופו ולהניחו שם: **כי היכי דלישתרו לכו טפי.** דהא ממקום העירוב בעיתו למדוד: **פלגאה.** חולק על חכמים אתה: **בעירובין ליה דחש להא דרבי עקיבא.** דקי"ל [ח] הלכה כדברי המיקל בעירוב:

הדרן עלך כיצד מעברין

הדר עם העכו"ם או עם מי שאינו מודה בעירוב. כותי כדאמר בפרק בכל מערבין (לעיל לא.): **אוסר עליו.** לטלטל מביתו לחצר עד שישכור הימנו רשות שיש לו בחצר: **עד שיהו ב' ישראלים.** דרין בב' בתים ואוסרין זה על זה ובאין לערב ביניהן העכו"ס אוסר עליהן אבל על היחיד אינו אוסר ובגמרא [סב.] מפרש טעמא: **מעשה בצדוקי אחד.** קסבר ר"ג לדוקי אינו כעכו"ס ולא דמי לכותי דגרי אריות הן ואינם גריס גמורים אבל לדוקי ישראל הוא הנהפך למינות [ט] ואינו מודה בתורה שבעל פה כיון דישראל הוא יכול לבטל רשותו בלא שום שכירות:

נט א ב ג מיי' פ"ו מהל' עירובין הל' ד סמג עשין ל טוש"ע א"ח סי' תמ סעיף ג:

א ד מיי' פ"ב מהלכות עירובין הל' ט סמג עשין ל טור ש"ע א"ח סי' שפב סעיף ה:

רבינו חננאל

אמר רב יהודה אמר שמואל שבת בעיר חריבה לרבנן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה, והנותן עירובו בעיר החריבה אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה. רבי אליעזר אומר בין השובת בין הנותן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. ואקשינן לר' אליעזר תנן אמר להן ר' עקיב' אי אתם מודים לי בנותן את עירובו כו'. וחריבה לית בה דיורין, (ובחוצה) [ובחריבה] מיהת מודו ליה לר' עקיב' שאין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה. והיאך א"ר אליעזר בין שובת בין נותן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. ופריק לא תימא שאין בה דיורין שהיא חריבה, אלא אימא שאינה ראויה לדירה, נותן לה ממקום עירובו אלפים אמה, והחריבה ראויה לדירה היא. ת"ש **שבת בעיר גדולה ואפי' היא כאנטוכיא במערה ואפי' כמערת צדקיהו מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה** וכו'. ואקשינן טעמא דשבת הא נותן לא, והיאך אמר ר' אליעזר לא שנא שובת ולא שנא נותן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. ופריק לא תימא עיר חריבה דומיא דמערה, אלא אימא מערה ישיבה דומיא דעיר, ור' עקיבא היא דאמר אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה, ובשובת מודה שמהלך את כולה וחוצה לה אלפים. מר יהודה אשכח לבני מברכתא דהוו מותבי עירובא בכנישתא דאבי גבר. אמר להו נמי אחיתו ליה, כלומר הכניסוהו כלפי התחום כי היכי דנשתרו לכו טפי בתחומא כר' עקיבא דאמר אין נותן לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה. אמר רבא לרב יהוד' פלגאה, פי' בעל מחלוקת. לית דחש לה לדר' עקיב'. אלא בי כנישתא כולה דילהון היא, ומחוץ לכנישתא משחינן להו תחומא. דאמר מר הלכה כדברי המיקל בעירובין. הדרן עלך **כיצד מעברין**. **הדר עם הנוכרי בחצר הרי זה אוסר עליו, ר' אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים כו'.**

מסורת הש"ס

א) [בס"א: יסובה, וכן להלן], ב) [בקידושין נח. קרי רבה על מר יהודה פלגאה פרש"י קנטר רגיל לחלוק על חבריו], ג) [לעיל לא.], ד) [במשנה שבמסיות גרס דברי ר"מ], ה) רש"ל ורש"ל מ"ז, ו) בס"א: יסובה, וכן להלן, ז) בס"א איתא שלום בה דיורין דהא, ח) [לעיל מו.], ט) בס"א: לרשע, י) [ל"ל וביטל לגו], כ) בס"א: כמשומדים, ל) משומד,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אף עיר וכו' ואע"ג דיש לה חומה:

גמ'

גמ' לא שנא חד. ישראל יחידי דר עמו: שמה דירה. ויש לו רשות בחצר ונמצא ישראל המוליא לחצר מביתו שהוא מיוחד לו מוליא מרשות לרשות ורבנן גזרו שלא להוליא מרשות לרשות בלא עירוב דלמא אתי לאפוקי מרה"י לרה"ר: הרי הוא כדיר של בהמה. ואין לו כח לאסור ור"מ קאמר לה לקמן בברייתא בשמעתין ורמינן מתני' עלה ומוקמינן[ה] בדליתיה וישראל אפי' כי ליתיה אוסר אלמא דירת עכו"ם לאו שמה דירה: אלא דל"ע לאו שמה דירה. אלא משום גזרה שמא ילמוד ישראל ממעשיו של עכו"ם הטריחוהו והפסידוהו חכמים לישראל הדר עמו כדי שיקשה בעיניו ליתן שכר בכל שבת ושבת וילא משם ובהיא גזרה פליגי ר"מ ור"א בן יעקב אי גזרינן ליה על ישראל יחיד הדר עם העכו"ם או לא: ר"א סבר כיון דעכו"ם תשוד על שפיכות דמים. לא שכיח יחידי דדייר בהדיה ומילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן ור"מ סבר זמנין דמקרי ודייר ואמרו רבנן [ב] אין עירוב מועיל במקום עכו"ם ואין ביטול רשות מועיל במקום עכו"ם עד שישכיר ועכו"ם לא מוגר מ"ט אילימא משום דסבר דלמא אתי לאחזוקי ברשותו הניחא למ"ד שכירות בריאה בעינן אלא למ"ד שכירות רעועה בעינן מאי איכא למימר דאתמר רב חסדא אמר שכירות בריאה ורב ששת אמר [ג] שכירות רעועה מאי רעועה מאי בריאה אילימא בריאה בפרוטה רעועה פחות משוה פרוטה מי איכא למאן דאמר מעכו"ם בפחות משוה פרוטה לא והא שלח רבי יצחק ברבי יעקב בר גיורי משמיה דרבי יוחנן [ד] הוו יודעין ששוכרין מן העכו"ם אפילו בפחות משוה פרוטה [ה] ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן [ה] בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון אלא בריאה במוהרקי ואבורגני רעועה בלא מוהרקי ואבורגני הניחא למ"ד שכירות בריאה בעינן אלא למ"ד שכירות רעועה בעינן מאי איכא למימר אפי' הכי חשיש עכו"ם לכשפים ולא מוגר גופא חצירו של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה[ו] ומותר להכנים ולהוציא מן חצר לבתים ומן בתים לחצר ואם יש שם ישראל אחד אוסר[ז] דברי רבי מאיר רבי אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרים זה על זה

גמ' יתיב אביי בר אבין ורב חיננא בר אבין ויתיב אביי גבייהו ויתבי וקאמרי בשלמא ר"מ קסבר [ח] דירת עובד כוכבים שמה דירה ולא שנא חד ולא שנא תרי אלא ר' אליעזר בן יעקב מאי קסבר אי קסבר דירת עובד כוכבים שמה דירה אפילו חד נמי ניתסר ואי לא שמה דירה אפי' תרי נמי לא ניתסר אמר להו אביי וסבר רבי מאיר דירת עכו"ם שמה דירה והתניא [ט] חצירו של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה אלא דכ"ע [א] דירת עכו"ם לא שמה דירה והכא בגזירה [ב] שמא ילמד ממעשיו קא מיפלגי ר' אליעזר בן יעקב סבר כיון דעובד כוכבים [ג] חשוד אשפיכות דמים תרי דשכיחי דדיירי גזרו בהו חד לא שכיח לא גזרו ביה רבנן ור"מ סבר זמנין דמקרי ודייר ואמרו רבנן [ד] אין עירוב מועיל במקום עכו"ם ואין ביטול רשות מועיל במקום עכו"ם עד שישכיר ועכו"ם לא מוגר מ"ט אילימא משום דסבר דלמא אתי לאחזוקי ברשותו הניחא למ"ד שכירות בריאה בעינן אלא למ"ד שכירות רעועה בעינן מאי איכא למימר דאתמר רב חסדא אמר שכירות בריאה ורב ששת אמר [ג] שכירות רעועה מאי רעועה מאי בריאה אילימא בריאה בפרוטה רעועה פחות משוה פרוטה מי איכא למאן דאמר מעכו"ם בפחות משוה פרוטה לא והא שלח רבי יצחק ברבי יעקב בר גיורי משמיה דרבי יוחנן [ד] הוו יודעין ששוכרין מן העכו"ם אפילו בפחות משוה פרוטה [ה] ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן [ה] בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון אלא בריאה במוהרקי ואבורגני הניחא למ"ד שכירות בריאה בעינן אלא למ"ד שכירות רעועה בעינן מאי איכא למימר אפי' הכי חשיש עכו"ם לכשפים ולא מוגר גופא חצירו של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה[ו] ומותר להכנים ולהוציא מן חצר לבתים ומן בתים לחצר ואם יש שם ישראל אחד אוסר[ז] דברי רבי מאיר רבי אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרים זה על זה

לאכול משחיטתו אלא ולאי ר"ג דיבנה הוה ותחלה גזר על שחיטה דאוליימא ושבק סתם יינם דרבנן ואע"ג דר"ג קודם דר' מאיר הוה תלי אותו בדר"מ משום דפשיטא לן בכל דוכתא דחייש ר"מ למיעוט ולספרים נמי דגרסי הכא דשב"ג הא שמעינן ליה בפ"ק דחולין (דף ד.) דס"ל כותים גירי אמת הן וגבי מצת כותי מותרת דקתני דשב"ג אומר כל מלוה שהחזיקו בה כותים יותר מדקדקין בה מישראל ועוד דאם כן מה תלמוד ר' אמי ור' אסי [ט] במה שעשאום עכו"ם גמורים לבטל רשות וליתן רשות והלא כך היו מעולם לב"ע דליכא למימר דמעיקרא גזור ולא קבלו מייייהו דלעניין שחיטה ויין נסך הוא דקאמר התם גזור ולא קבלו מייייהו וגרלה לר"י דבין לדוקי ובין כותי [י] לדירה אינם כעכו"ם ומה שלא הוסיף כותי בחסורי מחסרא בגמ' ר"ג אומר לדוקים וכותים אינם כעכו"ם היינו משום שלא בא המתרץ אלא לתקן שלא יקשה לדוקי מאן דכר שמיה ועוד י"ל דאפילו ר"ג עצמו לא הזכיר בדבריו כשחלק על תנא קמא אלא לדוקי לבדו לפי שלא הביא ראייה אלא מלדוקי וא"ת אי גרס רשב"ג היכי פסקינן בגמרא כר"א בן יעקב ור' יוחנן נמי דקאמר נהגו כר"א בן יעקב [כ] הא ר' יוחנן נמי אמר הלכה כרשב"ג במשנתינו וי"ל דלא פסקינן בגמרא כר"א בן יעקב אלא על עיקר דבריו דלא אסר בחד ישראל עד שיהו שנים אבל בהא דסבר ליה כת"ק דכותים כעכו"ם לא פסקינן כוותיה ואפשר דבהא הלכה כרשב"ג דאינן כעכו"ם ועוד דהאידנא לא נפקא לן מידי לענין כותים לבסוף [ע] כשעשאום עכו"ם גמורים:

חצירו של עכו"ם הרי הוא כדיר של בהמה. ואם יש בתים הרבה של עכו"ם פתוחין בחצר מותר לישראל להכניס ולהוציא לשם מאחר שאין ישראל דר שם:

ועכו"ם לא מוגר. וא"ת ומעיקרא דס"ל דטעמא משום דלירה עכו"ם שמה דירה מ"ט דעירוב לא מהני ושכירות מהני וי"ל דעירוב וביטול בדין הוא דלא מהני שאין העכו"ם מכיר בהן אבל יודע הוא שישראל קונה רשותו בשכירות אבל השתא דאסיקנא שהוא כדיר של בהמה ומן הדין לא בעי מידי צריך הוא לפרש מ"ט תקינו רבנן שכירות טפי מעירוב וביטול:

בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון. פירש בקונטרס דגבי ישראל כתיב והשיב את הגזלה אשר גזל אבל בעובד כוכבים לא כתיב הלכך כיון שעבר נהרג ואין משלם משמע מתוך פירושו דאפילו בגזל מעכו"ס חבירו לא מיחייב בהשבה ולא יתכן לומר כן לפי אותה שיטה דפרק בתרא דעכו"ס (דף עא:) דבעי למידק דמשיכה בעכו"ס קונה דאי אינה קונה אמאי נהרג אבל בהא דנהרג על שוה פרוטה לא קשיא ליה דבדין הוא שיהרג אע"ג דלא קני ביה משיכה כיון דהוי ממון חשוב אבל בפחות משוה פרוטה דלאו ממון הוא ובמשיכה נמי לא קני אמאי נהרג ואי בגזל מעכו"ס איירי א"כ אפי' בפחות משוה פרוטה ממון חשוב הוא לגבי עכו"ס דלא מחיל על פחות משוה פרוטה ובדין הוא שיהרג אף על גב דלא קני ליה כיון דמחייב ממון לגביה כמו שוה פרוטה לישראל וכל הגזלנים דמיחייבי על הגזילה אע"ג דלא קנו ליה אבל מהא דנהרג על גזל פחות משוה פרוטה מישראל דייק שפיר כדפרשתי ומשמע ליה דאייבי בגזל מישראל מדקתני ולא ניתן להשבון כלומר דאינו חייב להחזיר ובגזל מעכו"ס היה חייב כיון דקפיד ולא כפ"ה דפטר [כ] בגזל מן העכו"ס משום דלא כתיבא ביה השבה ומשום קס ליה בדרבה מיניה לא מיפטר דלא שייך גבי עכו"ס דהא נטלו לסטין כסותו בהגזל בתרא (ב"ק דף קיד.) משמע דלא קנו אלא בייאוש ומוקמינן בלסטים עכו"ס ועוד דאפילו בישראל אי הוי בעין חייב להחזיר ולא אמרינן קיס ליה בדרבה מיניה כדמוכח בפרק בן סורר (סנהדרין דף עב.) גבי בא במחתרת ומשני דהא דמיחייב מיתה משום דמצער לישראל כלומר שהוא חשוב ממון ביד עכו"ס דאין סברא לומר שאם ליערו בשום עניין שיתחייב מיתה ומאי לא ניתן להשבון כלומר כיון דלא קניא במשיכה א"כ כל היכא דאיתיה של ישראל הוא דאי משום דמייאש זימנין דלא מייאש ומפרש שאינו בתורת השבון כלומר אם אכלו שאינו בעין לא מיחייב ליתן דמיו אבל כל זמן שהוא בעין ודאי חייב להחזיר אבל אין לפרש אינו בתורת השבון לענין שיפטר בהשבתו ממיתה כמו ישראל ממלקות דהוי בכך ניתק לעשה דאם כן דחק בחנם להעמידה בישראל ומשום דמצערינא לדוקמה בגזל מעכו"ס: **מוהרקי ואבורגני.** פירוש מוהרקי כתיבה וחותמות כמו מוהרקייהו דהני בטפסא דמלכא מנח בסוף החולץ (יבמות דף מו:) ואבורגני [ט] שלוחים ור"ח פירש מוהרקי ואבורגני כמו בניין:

ורבי

מוסר"ם

[ה] [לקמן עח.], [ו] [תוספ' פ"ב הטו"ן], [ז] [נ"מ עא.], [ד] [ע"ז כב.], [ח] ע"ז עא: יבמות מז:, [ט] [מוספתא פ"ב הטו"ן], [י] [בתוספ' ליתא דברי ר"מן], [יא] [ע"כ], [יב] [ל"ל להשכיר], [יג] [סנהדרין מז.], [יד] [ויקרא הן], [טו] בס"ל: להוליא מבתי הגוי, [טז] [חולין י.], [יז] גי' מהרש"ל לדדיה, [יח] [כתובות עז.], [יט] [חולין י.], [כ] [וכ"פ הערוך בשם רב אחי גאון שבלשון פרסי נקרא אבורגני שלוחים גם בערך מהרק כתב פי' זה בשם ר' נסים וגם על מוהרקי פי' כתיבה וחתימה וכדינו גרשום פי' כלי הבית],

הגהות הב"ח

[א] רש"י ד"ה ר"א בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו וכו' דירה ולא הוא אוסר: [ב] תוס' ד"ה בן נח וכו' ולא כפ"ה דפטר אף בגזל מן העכו"ם וכו' דלא שייך גבי עכו"ם דהא גזלו לבטיס את כסותו:

מוסף רש"י

בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה. בן נח שגזל ישראל פחות משוה פרוטה, אע"ג דגבי ישראל לאו ממונא הוא דמחלי עליה, גבי עובד כוכבים ממונא הוא וכן נח נעשה על הגזל בסנהדרין (עו.) ואוהרה שלהן זו היא מיתתן ואין צריכין התראה (ע"ז עא: וכעי"ז יבמות מז:).

עין משפט
נר מצוה

א [מיי' פ"ב מהל' עירובין הל' ט טוש"ע ח"מ סי' שפב סעי' ח]:
ב ב מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה י טוש"ע א"ח סי' שפ"ב ס"א:
ג ג מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם ס"ד:
ד ד מיי' שם טוש"ע שם ס"ה:
ה [מיי' פ"ט מהל' מלכים הלכה ט]:

רב נסים גאון

בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה. משכחת לה בסנהדרין בפרק ארבע מיתות תנו רבנן ז' מצות נצטוו בני נח דינים וברכת השם וע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים וגזל ואבר מן החי, ואמרו אחר זה על שבע מצות בן נח נהרג. ואמרו עוד אזהרה שלהן זו היא מיתתן. ואמרו פחות משוה פרוטה כיון דלאו בני מחילה נינהו גזל מעליא הוא. ולפיכך אם בן נח גזל פחות משוה פרוטה נהרג. ומה שאמרו ולא ניתן להישבון כלומר אפילו השיב את הגזילה לגזל אינו נפטר מן המיתה אלא נהרג מכל מקום שכבר חייב מיתה. ובמס' ע"ז בפרק השוכר את הפועל אמרו ומאי לא ניתן להישבון אינו בתורת הישבון, כי זה שכתוב בתורה והשיב את הגזילה לישראל נאמר ולא לבני נח.

רבינו חננאל

סוגיא דשמעתא דירת גוי לא שמה דירה, ובגזירה שמא ילמד ממעשיו פליגי, ר' אליעזר בן יעקב סבר (כגון) [כיון] דחשיד אשפיכות דמים, תרי דשכיחי דדיירי בהדי גוי גזרו בהו רבנן איסור עד (שיעבר) [שישכרן]. חד ישראל בהדי גוי דלא שכיח דדייר, אי מיקרי דדיירי לא גזרו ביה רבנן, ור' מאיר זימנין דחד נמי דייר. ואמור רבנן אין עירוב ולא ביטול רשות מועיל בהדי גוי עד שישכיר, וגוי אינו משכיר (מז)[ל]ישראל. ואע"ג דלא בעינן שכירה בריאה כמו הירקי ואכרגבי כגון ביניין, אלא אפי' שכירה רעועה דיי לן, אפילו הכי גוי לא משכיר (מז)[ל]ישראל דחייש לכשפים. ודכולי עלמא שכירות בפחות משוה פרוטה מן הגוי הויא שכירות, דקיימא לן בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה. ולא ניתן להישבון, פי' בן נח נהרג על הגזל שאזהרתן זו היא מיתתן, ואם יגזל בן נח פחות משוה פרוטה נהרג עליה. וישראל אין חייבין עליה, שאין ישראל חייבין אלא מפרוטה ומעלה לפיכך לא ניתן להשבון. שהתורה הזהירה והשיב את הגזלה אשר גזל, ואם (ו)אין גזלה (אלא) אין השבה. גופה חצרו של גוי הרי הוא כדיר של בהמה, מותר להכניס מתוכה לבתים ומן הבתים לתוכה, ואם יש שם ישראל אוסר, דברי ר' מאיר.

ורבי יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב. במסכת תענית בפ' שלשה פרקים (דף כו:) מפרש דהלכה דרשינן בפרקא ומנהגא בפרקא לא דרשינן אבל אורווי מורינן ומ"ד נהגו אורווי נמי לא מורינן אבל אי עבדי לא מחינן בידייהו ואע"ג דבכל דוכתא קיימא לן כר' יוחנן לגבי שמואל בהא קי"ל כשמואל דאמר הלכה אפילו בפירקא דריש לה דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב כדפסיק ריב"ל לעיל [ט] וקי"ל כוותיה לגבי ר"י ואפי' כביעתא בכותתא חשבי ליה אביי ורב יוסף להא דרבא"י ורבא נמי מודה לאביי גבי עובדא [י] דהמן בר ריסתק אי לא משום דביטלא תורת עירוב מאותו מבוי ואומר ר"י דאותן ישראלים הדריס יחידים בכרכים המוקפים חומה שיש להם מחילות גמורות ולתותיהן נעולות בלילה שרי לטלטל בכולה בשבת כיון דליכא ישראל אחר דאסר עליה [יא]:

מהו לאורווי במקום רביה. אומר ר"י כל הני הוראות כגון שבא מעשה לפניו ומורה לעשות כן אבל אם שואלין לתלמיד הלכה כדברי מי יכול לומר כל מה שבדעתו ובלבד שלא יורה על מעשה שבא:

אפילו ביעתא בכותחא. מפרש בערוך [כ] דלאו בסתם ביצים איירי דאותן אין נריכין היתר דאין לך עם הארץ שלא ידע שמותרות בחלב אלא כששוחט את התרנגולת ומלא בה ביצים גמורות שמותר לאוכלן בחלב כדתניא בפ"ק דביצה (דף ו:) ואם תאמר אמאי מותר לאוכלן בחלב מ"ש מביצת נבילה דאסרינן אפי' כמוה נמכרת בשוק כדתנן במס' עדיות (פ"ה מ"ו) ותירץ בהלכות גדולות דגבי איסור נבילה דאורייתא החמירו אבל בשאר עוף בחלב דרבנן הקילו ואם תאמר אם כן מאי אפילו דקאמרינן אפילו ביעתא בכותחא דאמר מי פשיט היתר טפי משאר דברים הא פלוגתא היא דלמ"ד בשר עוף בחלב דאורייתא אמילי דהוה אביצת נבילה ואומר ר"י דלהכי קאמר אפי' שאע"פ שכל העולם נוהגין בו היתר ובפ"ק דביצה (דף ו:) נמי פשיטא ליה להש"ס דשרייא גבי הא דאמר רב ביצה עם יציאתה נגמרה דקאמרינן למאי איצטרי דשרי לאוכלה בחלב הא במעי אמו אסורה והא תניא השוחט את התרנגולת כו' משמע דפשיטא ליה דלא הוה פליג רב ולפירוש רבינו תם אחי שפיר שפי' דבביצת נבילה החמירו משום דנבילה דבר האסור הוא אבל בשאר בחלב לא החמירו דכל חד וחד באפי נפשיה שרי [ט]:

בגון מגלת תענית. פירש בקונטרס דכתיבא ומנחא אלין ימים האסורין להתענות וא"א לומר הכי דאפרושי מאיסורא שרי במקום רביה דאמרינן נקמן אין תבונה ואין עצה בימים המותרים אייתי אי שרי לאורווי וכי ההוא דמקלתן הוו דלא למספד בהון דמורי הי מייניה שרי ולפניו אסור ולאחריו מותר וכזמן שהיה מגלת תענית נוהגת קאמרינן כי האידנא בטלה מגלת תענית כדפסיק בפ"ק דר"ה (דף יט:):

רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא. כדמפרש הקונטרס שלא היה שם מקומו של רב הונא ובפומבדיתא היתה מקומו וא"ל דתלמיד חבר דרב הונא הוה כמו רב המנונא דאורי בחרתא דארגז בשני דרב חסדא דמפרש בסמוך משום דתלמיד חבר דיליה היה [י] אבל תלמיד גמור אין יכול להורות אפילו שלא במקום רביה כדאמרינן בשני דרב הונא לא אורי רב המנונא בחרתא דארגז אע"פ שהיה מקומו של רב הונא בפומבדיתא ואפילו רחוק ממנו שלש פרסאות או אפילו טפי אסור ואינו חייב מיתה דפריך עלה מאותו תלמיד שנתחייב מיתה על שהורה ברחוק שלש פרסאות מר"א אבל אם לא נתחייב מיתה לא הוה קשיא מידי אפילו איכא איסורא במילתיה ורבינא דסר סכינא בצבל משמע שהיה רחוק הרבה מרב אחי והיה אסור שם אם היה תלמידו גמור כו' והא דאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) תנאים בריה דר' אמי איקלע [מ] לאתרא דרש להו מותר לתת חטין בפסח אמרו ליה לאו ר' אמי דמן צור איכא הכא ותנא תלמיד לא יורה הלכה במקום רבו אא"כ רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל צריך לומר דתלמיד חבר הוה ומש"ה חוץ לג' פרסאות שרי והא דאמרינן בפניו אסור וחייב מיתה כל חוץ שלש פרסאות חשיב בפניו כדמשמע באותו תלמיד שהורה לפני ר"א דאם היה חוץ שלש פרסאות בדין היה חייב מיתה ומסתמא נמי לא בפניו ממש היה וכן בני אהרן מסתמא לא הורו בפני משה ממש ועיקר שיעור דגמרינן שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל מבני אהרן גמרינן לה והתם חייבי מיתה הוו ואומר ר"י דווקא בדבר שנראה חידוש לשואל ואפילו ביעתא בכותחא ומגלת תענית בכי האי גוונא אייר ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד בעצמו יודע שאינו טועה אסור להורות אבל דבר שהשואל יודע שידוע מנהגו של דבר זה כגון נותן טעם לפגם וכיוצא בו דכשמורה לו היתר אין דומה לו דבר חידוש שרי ורבינא דסר סכינא בצבל כעין דבר חידוש הוא שנוטל שררה כדאמרינן (חולין דף יח:) לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם:

אמר מר חצירו של עכו"ם הרי הוא כדיר של בהמה. דנכרי לא אסר מידי וכי דייר ישראל גביה קאמר ר' מאיר דישראל (פ) אוסר על ביתו של עכו"ם אבל עכו"ם אינו אוסר על ביתו של ישראל והתנן כו': **הא דליתיה.** לעכו"ם לא אסר ואם יש שם ישראל אחר אוסר על ביתו של עכו"ם ואפי' ליתא לישראל: (ו) ה"ג **לעולם קסבר דירה בלא בעלים לאו שמה דירה וישראל דכי איתיה אסר.** משום דירה דדירת ישראל שמה דירה: **כי ליתיה גזרו רבנן.** משום כי איתיה אבל עכו"ם דאפילו כי איתיה לאו שמה דירה אלא משום שמא ילמד כו': **דאפי' ביומיה.** שהלך למקום קרוב ויבא בו ביום ואי שרית להו קודם שיבא מטלטלי נמי אחר שיבא ולא מסקי אדעתייהו: ל"א (ז) הכי גרסינן **ואם יש שם ישראל אחר.** שדר ישראל עם ישראל אחר בבית א' הרי זה העכו"ם אוסר עליו דהכי שכיח דדייר וריש"א דקתני הרי הוא כדיר של בהמה בישראל הדר יחידי עמו דלא שכיח דדייר ואתא ר' אליעזר למימר עד שיהו דרין בשני בתים ומשום הכי מותבינן לר"מ וביחידי לא אסר והתנן כו'. ואי אפשר לומר כן דהא משנינן הא דליתיה הא דליתיה וכיון דבליתיה מוקמינן לה כי יש שם ישראל אחר דר עם חבירו בבית מאי טעמא אסר עכו"ם ועוד דבתוספ' (פ"ה הט"ו) הכי גרסינן ואם יש שם ישראל אחר הרי זה אוסר מפני שהוא כחצירו ואי האי אוסר בעכו"ם קאמר מאי מפני שהוא כחצירו ועוד הא טעמא משום שמא ילמד הוא (ח) **הלכה. דדרשינן** לה בפירקא ברבים: **מנהג.** בפירקא לא דרשינן אבל אורווי מורינן לה בבא ליישאל (ט). ומאן דאמר נהגו אורווי נמי לא מורינן אבל אי עבדי לא מחינן בידייהו: **קיימא לן.** ביבמות פ' החולץ בסופיה (מט:) משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי כלומר במקומות מועטין מוחכר במשנה אבל נקי הוא דהלכה כמותו בכל מקום והכא אמר שמואל דהלכה כמותו ומשמע דפשיטא לן דהכי הילכתא: **מהו לאורווי.** תלמיד במקום רבו כיון דלא תליא בסברא ומילתא פשיטא הוא הרי אי דילמא חולפא הוא: **ביעתא.** ביצה לאוכלה: **בכותח.** שיש בו ניסיובי דחלבא דמלבתא פשיטא הוא: **בעי מיניה מרב חסדא.** אם מותר אם אסור ולנסותו היה מתכוין אם יורה במקום רבו: **ולא אורי.** בשני דרב הונא רביה: **בגון מגלת תעניה דכתיבא ומנחא.** אלו ימים אסורין להתענות: להכי נקט מגלת תענית שלא היתה דבר הלכה כתובה בימיהן אפילו אות אחת חוץ ממגלת תענית ולהכי קרי לה מגלה: **בכפרי.** שם מקום. ולא היה מקומו של רב הונא ומקומו בפומבדיתא ושתיהן בבבל:

חרתא

אמר מר הרי הוא כדיר של בהמה. ה"ג **לעולם קסבר דירה בלא בעלים לאו שמה דירה וישראל דכי איתיה אסר.** משום דירה דדירת ישראל שמה דירה: **כי ליתיה גזרו רבנן.** משום כי איתיה אבל עכו"ם דאפילו כי איתיה לאו שמה דירה אלא משום שמא ילמד כו': **דאפי' ביומיה.** שהלך למקום קרוב ויבא בו ביום ואי שרית להו קודם שיבא מטלטלי נמי אחר שיבא ולא מסקי אדעתייהו: ל"א (ז) הכי גרסינן **ואם יש שם ישראל אחר.** שדר ישראל עם ישראל אחר בבית א' הרי זה העכו"ם אוסר עליו דהכי שכיח דדייר וריש"א דקתני הרי הוא כדיר של בהמה בישראל הדר יחידי עמו דלא שכיח דדייר ואתא ר' אליעזר למימר עד שיהו דרין בשני בתים ומשום הכי מותבינן לר"מ וביחידי לא אסר והתנן כו'. ואי אפשר לומר כן דהא משנינן הא דליתיה הא דליתיה וכיון דבליתיה מוקמינן לה כי יש שם ישראל אחר דר עם חבירו בבית מאי טעמא אסר עכו"ם ועוד דבתוספ' (פ"ה הט"ו) הכי גרסינן ואם יש שם ישראל אחר הרי זה אוסר מפני שהוא כחצירו ואי האי אוסר בעכו"ם קאמר מאי מפני שהוא כחצירו ועוד הא טעמא משום שמא ילמד הוא (ח) **הלכה.** דדרשינן לה בפירקא ברבים: **מנהג.** בפירקא לא דרשינן אבל אורווי מורינן לה בבא ליישאל (ט). ומאן דאמר נהגו אורווי נמי לא מורינן אבל אי עבדי לא מחינן בידייהו: **קיימא לן.** ביבמות פ' החולץ בסופיה (מט:) משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי כלומר במקומות מועטין מוחכר במשנה אבל נקי הוא דהלכה כמותו בכל מקום והכא אמר שמואל דהלכה כמותו ומשמע דפשיטא לן דהכי הילכתא: **מהו לאורווי.** תלמיד במקום רבו כיון דלא תליא בסברא ומילתא פשיטא הוא הרי אי דילמא חולפא הוא: **ביעתא.** ביצה לאוכלה: **בכותח.** שיש בו ניסיובי דחלבא דמלבתא פשיטא הוא: **בעי מיניה מרב חסדא.** אם מותר אם אסור ולנסותו היה מתכוין אם יורה במקום רבו: **ולא אורי.** בשני דרב הונא רביה: **בגון מגלת תעניה דכתיבא ומנחא.** אלו ימים אסורין להתענות: להכי נקט מגלת תענית שלא היתה דבר הלכה כתובה בימיהן אפילו אות אחת חוץ ממגלת תענית ולהכי קרי לה מגלה: **בכפרי.** שם מקום. ולא היה מקומו של רב הונא ומקומו בפומבדיתא ושתיהן בבבל:

מגלת תענית כדפסיק בפ"ק דר"ה (דף יט:):

רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא. כדמפרש הקונטרס שלא היה שם מקומו של רב הונא ובפומבדיתא היתה מקומו וא"ל דתלמיד חבר דרב הונא הוה כמו רב המנונא דאורי בחרתא דארגז בשני דרב חסדא דמפרש בסמוך משום דתלמיד חבר דיליה היה [י] אבל תלמיד גמור אין יכול להורות אפילו שלא במקום רביה כדאמרינן בשני דרב הונא לא אורי רב המנונא בחרתא דארגז אע"פ שהיה מקומו של רב הונא בפומבדיתא ואפילו רחוק ממנו שלש פרסאות או אפילו טפי אסור ואינו חייב מיתה דפריך עלה מאותו תלמיד שנתחייב מיתה על שהורה ברחוק שלש פרסאות מר"א אבל אם לא נתחייב מיתה לא הוה קשיא מידי אפילו איכא איסורא במילתיה ורבינא דסר סכינא בצבל משמע שהיה רחוק הרבה מרב אחי והיה אסור שם אם היה תלמידו גמור כו' והא דאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) תנאים בריה דר' אמי איקלע [מ] לאתרא דרש להו מותר לתת חטין בפסח אמרו ליה לאו ר' אמי דמן צור איכא הכא ותנא תלמיד לא יורה הלכה במקום רבו אא"כ רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל צריך לומר דתלמיד חבר הוה ומש"ה חוץ לג' פרסאות שרי והא דאמרינן בפניו אסור וחייב מיתה כל חוץ שלש פרסאות חשיב בפניו כדמשמע באותו תלמיד שהורה לפני ר"א דאם היה חוץ שלש פרסאות בדין היה חייב מיתה ומסתמא נמי לא בפניו ממש היה וכן בני אהרן מסתמא לא הורו בפני משה ממש ועיקר שיעור דגמרינן שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל מבני אהרן גמרינן לה והתם חייבי מיתה הוו ואומר ר"י דווקא בדבר שנראה חידוש לשואל ואפילו ביעתא בכותחא ומגלת תענית בכי האי גוונא אייר ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד בעצמו יודע שאינו טועה אסור להורות אבל דבר שהשואל יודע שידוע מנהגו של דבר זה כגון נותן טעם לפגם וכיוצא בו דכשמורה לו היתר אין דומה לו דבר חידוש שרי ורבינא דסר סכינא בצבל כעין דבר חידוש הוא שנוטל שררה כדאמרינן (חולין דף יח:) לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם:

עין משפט נר מצוה

ה א ב מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה יג סמג עשין ח טור ש"ע א"ח סימן שעח ס"ח:
ו ג מיי' פ"ג מ שם הלכה ט סמג שם טוש"ע א"ח סימן שפב סעיף ח:
ז ד מיי' פ"ה מהלכות ת"ת הלכה ב סמג עשין יג טור ש"ע י"ד סימן רמב ס"ד [וברב אלפס שבועות פ"ו דף שנח: וכפ"ז שם דף שח.]

מוסף רש"י

אחד נכרי ואחד ישראל אוסר. דדירה בלא בעלים שמה דירה (לקמן פו). **קב ונקי.** קב מדה קטנה, כלומר במקומות מועטים הוא מזכר במשנה או בברייתא, ונקי בכל מקום שמזכר הלכה כמותו (יבמות מט: וכני"ז בכורות כב:) **אי:** לא לימד הרבה כשאר תכריו אלא מה שאומר בבית המדרש נקי הוא, שהלכה כמותו לעולם (גיטין סז.).

רבינו חננאל

אוקימנא בזמן דליכא ההוא גוי בחצר, ולא חיישינן דלמא אתי, ואי במקום קרוב הוא דיכול למיתא ביומיה, חיישינן ולא שרי ר' מאיר. ר' אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהיו שני ישראלים אוסרין זה על זה. **תנא** ה) אכסנאי לעולם אינו אוסר. אמר רב יהודי אמר שמואל הלכה כר' אליעזר בן יעקב. רב הונא אמר מנהג כר' אליעזר בן יעקב, ר' יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב. אמר ליה אביי לרב יוסף כיון דאמר הלכה כר' אליעזר בן יעקב, וקיימא לן משנת ר' אליעזר קב ונקי, כלומר מעט ומנוקה ואין צריך לנפותו ולנקותו. מהו לאורווי קמיה רביה. א"ל בביעתא בכותחא בעי מינה דרב חסדא בשני דרב הונא רביה. פי' השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בכותח שיש בו ניסיובי דחלבא דלאו כבשר הן, או דלמא כבשר הן ואסיר. ולא פשיט לי, כלומר אסור להורות אפי' כמו זה הדבר שהוא ברור בפני רבו.

ה) מיושלמי בפירקין הל' ב' וע"ש דאית תנא תני דאסור לאחר ל' יום ע"ש היטב.

מסורת הש"ס

ו) [לעיל ע"א ב"מ עפ.], ז) לעיל מז. לקמן פו., ח) [עי' תוספות בכורות כג: ד"ה משנתן], ד) יבמות מט: ס. [גיטין סז. בכורות כג:], י) [כתובות ס:], ו) [מחר לע"ל], ז) [ע"כ ל"ל], ח) [כדאי' תענית כו:], ט) [דף מו.], י) [לקמן סג:], כ) [ערך כתתא], ל) [וע"ע תוספות ביצה דף ו: ד"ה ביצים], מ) [לפנינו הגי' לחתר],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ביעתא בכותחא בעי מיניה מרב חסדא וכו': (ב) שם ולא אורי לי אמר ליה וכו': (ג) שם בכותחא בעי מיניה מרב חסדא וכו': (ד) שם ולא אורי לי רב חסדא: (ה) רש"י ד"ה אמר מר וכו' דישראל הוא דאוסר על בימו: (ו) ד"ה ה"ג וד"ה וישראל וד"ה כי ליתיה הכל דיבור אחד: (ז) תוס' סד"ה וכי יוחנן וכו' ישראל אחר דאסר עליה תוספות שנ"ך ואפי' הרבה בעלי בתים דרים בבית אחד אינם אוסרים זע"ז אא"כ דרים בשני בתים הס"ד וז"ב ועיין בשפר"י ועיין בתוספו' דף עד כד"ה מבוי שלנו:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ר"ח אורי וכו'. אבל תלמיד גמור. עי' בס' בני חיי"ל בלקוטים שבסוף הספר:

רב נים גאון

אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב. ורב הונא אמר מנהג כר' אליעזר בן יעקב. ור' יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב. ובמס' תעניות בפרק בשלשה פרקים פירשוה מאן דאמר הלכה דרשינן לה בפירקא, ומאן דאמר מנהג לא דרשינן כי אתו לקמן מורינן להו, ומאן דאמר נהגו אפילו אורווי נמי לא מורינן להו ואי עבוד לא מהדרינן להו. אמר ליה ביעתא בכותחא בעי מיניה מרב חסדא בשניה דרב הונא ולא אורי ליה. בפסחים בפרק ואלו עוברין בפסח גרסי כי כותח הבבלי יש בו קומניתא דאומא, ומילחא ונסיובי. והביצה מותרת לאכלה בחלב שאינה בכלל בשר, ואפילו אם שחט עופות ומצא בתוכן ביצים מותרות לאכלן בחלב, ובלבד שתהא הביצה גמורה. כמו שאמרו השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותר לאכלן בחלב. ונמנע רב חסדא בימי רב הונא מלהורות אפי' הביצה בחלב שהיתר גמור הוא לאכלה.

חרפא. שם העיר: **דארגו.** שם האיש שנגאה והוה אמגושי כך ראיתי בתשובת הגאונים: **סר סכינא.** בדק סכין לטבח ולא אמרו[ה] להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם וממנא רבינא נוטל לו עטרת כבוד העיר ורב אשי רבו במתא מחסיא הוה והיא מנבל: **דהא** [ג] **רב המנונא אורי בחרתא דארגו.** הואיל ולא היה רבו דר בה אע"פ שהיתה נבבל ואני לא הוריתי במתא מחסיא שהיא מקומך: **תלמיד חכר.** חכם כמותו אלא שלמד ממנו דבר אחד או יותר: **לנפשיה.** בודק סכין לשחוט בו הוא עצמו בהמה שלו ואין צריך להראות לרבו: **למחוזא.** אתריה דרבא: **אנא מיזבן זבינא.** כי אכילנא מהאי בישרא בדמי אנא זבין לה מינך הלכך לאו לנפשאי אנא כשאר טבחא הוא לי: **עגלא פילפא.** גדל שלש ואז הוא עומד בעיקר טעם בשרו כדתנן (נ"מ דף סח.) ומגדלין אותן עד שיהו משולשין ומתרגין נמי (שם דף סט.) מותר שלש בשבוע אלמא אורחיה עד שלש. ל"א שלשי לבטן [ד] וקשה לי הא דאמר בעלמא (סנהדרין דף סה:) רב חנינא ורב אושעיא הוו עסקי בספר יצירה וכל מעלי שבתא איברי להו עגלא תילתא דתמס מאי שלשי לבטן איכא הא לא היה בבטן מעולה: **לא ליחוש לסכא.** לרב דאמר בר יעקב ובתמיהה קאמר: **דאתחילו בכבודו.** מאחר שנאמר לו דליחוש לסכא והתחילו לדבר בכבודו לא היה לו לזלזל בדבר: **ואב"א שאני רב אחא בר יעקב דמפליג.** הרבה מאד היה זקן וחכם: **ולאפרושי מאיסורא.** ראה תלמיד אדם רוצה לעבור עבירה ורבו שם ושותק מותר לתלמיד לקפוץ ולגעור: **בלישנא.** בדקל. ואין משתמשין באילן משום שבות: **אמר ליה.** רבינא לרב אשי הא מילתא דעבידא קמך השתא מי הויא אפקירותא חוצפא או לא: **אין חכמה וגו'.** אין תורת חכמה וכבוד ותבונה ויועץ עומדת כנגד חילול השם: **בפניו אסור.** להוריות וחייב מיתה בידי שמים והא דרבא לאו לאפרושי מאיסור קאי אלא על הבא לישאל: **בפניו הוה.** והאי דקתני רחוק ממנו שהיה רחוק מקומו ממקום רבו שלש פרסאות ומיהו כי אורי קמיה אורי: **והא רחוק ממנו קאמר.** ואי הוראה לאו רחוק ממנו הוא מאי אתא רבי יוחנן לאשמועינן: **לפנאי אמרתך.** כנסתי דברי מלהורות במקום שאתה חוטא עליהן: **לדק.** דברי תורה: **עירא היאירי.** רבו הוה דכתיב היה כהן לדוד רב לדוד: **מורידין אותו מגדולו.** לעיל קאי אלזעירי במורה הלכה בפני רבו: **אם אחי אחא לוה.** דחלק כבוד למשה דכתיב אשר לוה ה' את משה [במדבר לא] והורה הלכות גיעול אך את הזהב: **איענש.** לירד מגדולה שפסקו לו מקמי הכי: **דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו.** שהיה עתיד יהושע להיות צריך לישאל דבר הלכה מאלעזר: **ולא אשכחן.** לאחר מיתת משה דאיצטריך ליה יהושע לאלעזר לשאול כלום: **מוחיב.** משיב דבר מורה הלכה: **נשאול.** למיתה: **נלאם.** לאוייס הס לכך דהוי ליה כמורה הלכה: וכתיב

רב המנונא אורי בחרתא דארגז בשני דרב חסדא רבינא [ה] סר סכינא בבבל א"ל רב אשי [א] מאי טעמא עבד מר הכי א"ל והא המנונא אורי בחרתא דארגז בשני דרב חסדא אמר ליה לאו אורי אתמר אמר ליה אתמר אורי ואתמר לא אורי בשני דרב הונא רביה הוא דלא אורי ואורי בשני דרב חסדא [ב] דתלמיד חבר דיליה הוה ואנא נמי תלמיד חבר דמר אנא אמר רבא [ו] צורבא מרבנן חזי לנפשיה רבינא איקלע למחוזא אייתי אושפיזכניה סכינא וקא מחוי ליה אמר ליה זיל אמטייה לרבא אמר ליה לא סבר [ח] מר הא דאמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה אמר ליה אנא מיזבן זבינא (סימן זיל"א [ט] להני"א מחלי"ף איק"א ויעק"ב) רבי אלעזר מהגרוניא ורב [י] אבא בר תחליפא איקלעו לבי רב אחא בריה דרב איקא באתריה דרב אחא בר יעקב בעי רב אחא בריה דרב איקא למיעבד להו עיגלא תילתא אייתי סכינא וקא מחוי להו אמר להו רב אחא בר תחליפא לא ליחוש ליה לסבא אמר להו ר"א מהגרוניא הכי אמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה חזי ואיעניש רבי אלעזר מהגרוניא והאמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה שאני התם [ג] דאתחילו בכבודו ואי בעית אימא שאני רב אחא בר יעקב [ד] דמופלג אמר רבא [ה] ולאפרושי מאיסורא אפילו בפניו שפיר דמי

רבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי חזייה לההוא גברא דקא [ג] אסר ליה לחמריה בצינתא בשבתא רמא ביה קלא ולא אשגח ביה א"ל ליהוי האי גברא בשמתא א"ל כי האי גוונא מי מתחזא כאפקרותא אמר ליה [ז] אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' [ד] כל מקום שיש בו חילול השם אין חולקין כבוד לרב אמר רבא [ו] בפניו אסור וחייב מיתה שלא בפניו אסור ואין חייב מיתה ושלא בפניו לא והא תניא [ט] ר"א [ג] אומר לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה רבן מאי דרוש [2] ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אמרו [ו] [ז] אף על פי שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט ותלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שהורה הלכה בפניו אמר רבי אליעזר לאימא שלום אשתו תמיה אני אם יוציא זה שנתו ולא הוציא שנתו אמרה לו נביא אתה אמר לה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך מקובלני [ו] כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אותו תלמיד יהודה בן גוריא שמו והיה רחוק ממנו שלש פרסאות בפניו הוה והא רחוק ממנו שלש פרסאות קאמר וליטעמיך [ח] שמו ושם אביו למה אלא שלא תאמר משל היה אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המורה הלכה בפני רבו ראוי להכישו נחש שנאמר [3] ויען אליהוא בן ברכאל הבוזי ויאמר צעיר אני לימים וגו' על כן זחלתי וכתיב [4] עם חמת זוחלי עפר זעירי אמר רבי חנינא נקרא חוטא שנאמר [5] בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך רב המנונא רמי כתיב בלבי צפנתי אמרתך וכתיב [6] בשרתי צדק בקהל רב לא קשיא כאן בזמן שעירא היאירי קיים כאן בזמן שאין עירא היאירי קיים אמר רבי אבא בר [ט] זבדא [ח] כל הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם שנאמר [7] עירא היאירי היה כהן לדוד [ט] לדוד הוא דהוה כהן לבו"ע לא אלא שהיה משגר לו מתנותיו וכתיב בתריה [8] ויהי רעב בימי דוד ר' [י] אליעזר אומר מורידין אותו מגדולתו שנאמר [9] ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו' אע"ג דאמר להו לאחי אבא צוה ואותי לא צוה אפ"ה איענש דכתיב [10] ולפני אלעזר הכהן יעמד [9] ולא אשכחן דאיצטריך ליה יהושע א"ר לוי כל דמותיב מלה קמיה רביה אזיל לשאול בלא ולד שנאמר [11] ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו ויאמר אדוני משה כלאם וכתיב

רב המנונא אורי בחרתא דארגז. תרי רב המנונא הוו חד שהיה תלמידו של רב חסדא דלמשמע הכא ובפרק קמא דקדושין (דף כה.) גבי סבי דנזוניא דאמר ליה רב חסדא לרב המנונא זיל לגעיניהו ועוד היה אחר שהיה תלמידו של רב כדלעיל בפרק כילד מעברין (דף נד.) דאמר ליה רב לרב המנונא ברי מדאית לך אוטיב לך:

מאי דרוש ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. לכאורה משמע שהקטרת שהקטירו על מזבח החיצון היה והולכת שעה היתה כדאשכחנא בקטרת של נשיאים כדאמרינן בשילהי התכלת (מנחות דף נ:) דאי על מזבח הפנימי הקטירו מאי שייכא אותה דרשה לשם והא לא היה יורד אש על מזבח הפנימי לשם קטרת דהא קי"ל בפרק אמר להן הממונה (יומא דף נג.) דמערכה שניה שעל מזבח החיצון לקטרת מיהו בתורת כהנים משמע שלבית קדשי הקדשים נכנסו להקטיר ולשם נשרפו וכ"ע: **כל** הנותן מתנותיו לכהן אחד כו'. הא דקרי ליה עירא היאירי אף על פי שהיה כהן שמא אביו מאהרן ואמו ממנשה כדאמר במגילה (דף יב:) אביו מבנימין ואמו מיהודה ופשטיה דקרא כהן לדוד לאו כהן ממש הוא אלא שר כמו דאמר ובני דוד כהנים היו (שמואל ב ח):

מביא רעב לעולם. ואף על גב דכתיב [ז] על שאול ועל בית הדמים הא והא גרס וסמוכין קדרש: מיד

מסורת הש"ס

[ה] [פי' כמו סער עי' ערוך ערך סר ב], [ו] [פתח], [ז] [גיר' הערוך ע' לפי קטר פי' היה קושר ממורו בדקן], [ח] [נכרכות יט:] שבועות ל:] סנהדרין פב.], [ט] [יומא נג.], [י] יומא כח.], [יא] ברכות לא:], [יב] [נ"מ טו.], [יג] [גי' ע"י והכלל"ש ל"ר אתא כר כהנא כל המגבר וכו'], [יד] [מולין:], [טו] [ל"ל אלעזר], [טז] [מולין:], [יז] [ל"ל וסל],

תורה אור השלם

1. אין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד יְיָ׃
משלי כא ל

2. וְנָתְנוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ׃
ויקרא א ז

3. וַיַּעַן אֱלִיהוּא בֶן בַּרַכְאֵל הַבּוּזִי וַיֹּאמַר צָעִיר אָנִי לְיָמִים וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים עַל כֵּן זָחַלְתִּי וְאִירָא מִחַוֹּת דָּעִי אִתְּכֶם׃
איוב לב ו

4. מְדֵי רָעֵב וּלְחֲמֵי רְשָׁף וְקֶטֶב מְרִירִי וְשֶׁן בְּהֵמוֹת אֲשַׁלֵּח בָּם עִם חֲמַת זֹחֲלֵי עָפָר׃
דברים לב כד

5. בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ לְמַעַן לֹא אֶחֱטָא לָךְ׃
תהלים קיט יא

6. בִּשַּׂרְתִּי צֶדֶק בְּקָהָל רָב הִנֵּה שְׂפָתַי לֹא אֶכְלָא יְיָ אַתָּה יָדָעְתָּ׃
תהלים מ י

7. וְגַם עִיר הַיַּעְרִי הָיָה כֹהֵן לְדָוִד׃
שמואל ב כ כו

8. וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי יְיָ וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל שָׁאוּל וְאֶל בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר הֵמִית אֶת הַגִּבְעֹנִים׃
שמואל ב כא א

9. וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל אַנְשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה׃
במדבר לא כא

10. וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי יְיָ עַל פִּיו יֵצְאוּ וְעַל פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל הָעֵדָה׃
במדבר כז כא

11. וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מְשָׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחָרָיו וַיֹּאמַר אֲדֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאֵם׃
במדבר יא כח

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא סבר לה מר: (ב) שם סימן זיל"א מהניא: (ג) שם והא תניא ראב"י אומר לא מתו בני אהרן אלא על שהורו הלכה: (ד) שם על כן זחלתי ואירא וכתיב התם עם חמת זוחלי: (ה) שם כהן לדוד וכי לדוד הוא דהוה כהן אלא אמר הכי הוה כהן לבו"ע: (ו) רש"י ד"ה עגלא תילתא וכו' ל"א שלשי לבטן. ר"ב עיין בשבת דף יח: (ז) תוס' ד"ה מביא וכו' דכתיב אל שאול ואל בית:

רבינו חננאל

רבינא סאר סכינא, פי' בדק הסכין לטבח בבבל. כדגרסינן האי טבחא דלא סאיר סכינה קמי חכם כו', והוא מלשון פוקד תרנ' מסער. א"ל רב אשי אמאי עבדת הכי, כלומר אנא רבך. א"ל רבינא הא רב חסדא אורי בכפריה בשני דרב הונא, ורב המנונא אורי בארגז, פי' שם מקום, בשני דרב חסדא. א"ל רב אשי לא הורה איתמר, [א"ל איתמר אורי ואיתמר לא אורי], איתמר דאורי רב המנונא בשני דרב חסדא, מאי טעמא תלמיד חבר הוא גבי רב חסדא, אנא נמי גבי מר תלמיד חבר אנא. פי' מופלג, גדול בחכמה מופלג משאר חכמים. אמר רבא תלמיד חכם שרוצה לשחוט בביתו מה שיאכל, רואה הסכין ובודקו, אבל לבודקו לטבח שישחט ויקנה ממנו לא. אמר רבא ולאפרושי מאיסורא אפילו בפני רבו שמו שהורה הלכה בפני רבו ולא הוציא שבתו. וא"ר אליעזר כל תלמיד המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, וראוי להכישו נחש כו'. ונקרא חוטא, שנאמר בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך. כל המשגר את מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם, שנא' וגם עירא היאירי היה כהן לדוד. ר' אלעזר אומר המורה הלכה בפני רבו מורידין אותו מגדולתו. שנאמר ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת כו'. כל דמותיב מלה באנפי רביה אזל לשאול בלא ולד, שנאמר ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו ויאמר אדוני משה כלאם וכתיב

עין משפט נר מצוה

ח א טור יו"ד סי' רמב: ט ב ג ד טוש"ע שם סעיף ד בסג"ר ס:
י ה מיי' פ"ה מהל' ת"ת ה"ג וטוש"ע שם סעי' יא:
יא ו מיי' שם הלכה ב וטוש"ע שם ס"ד:
יב ז מיי' פ"ג מהלכות תמידין הלכה ח סמג עשין קכח:
יג ח טו"ע י"ד סימן רמז סעיף ט:

גליון הש"ם

גמרא צורבא מרבנן חזי לנפשיה. עיין בכורות דף לא ע"א תוס' ד"ה לבטן. וכו"ש סוף פ"ג דנגעים: שם **ולא אשכחן דאצטריך ליה יהושע.** עי' סנהדרין דף טו. תוס' ד"ה מה מחלתה:

מוסף רש"י

מצוה להביא מן ההדיוט. ועא"פ שהורו כלאו, נענשו אלא נטלו לשות (יומא נג.).

רב ניסים גאון

רבינא סר סכינא בבבל. בדק הסכין שלשחיטה שמא יהיה בה פגם ותרגום פוקד מסער. וכן דרכו שללשון חכמים שמחסרין את העי"ן והחי"ת. ואמרו סר סכינא, כלומר סער סכינא, ואומרין שותא כלומר שעותא, (ושותא) [ושודא] במקם שחדא. וכאלה רבות. ובפרק הכל שוחטין אמרו אמר רב חסדא מניין לבדיקת סכין מן התורה שנאמר ושחטתם בזה ואכלתם. פשיטא דכי נקבה טרפה בעיא בדיקה. בדיקת חכם קאמרינן כול'. ואמרינן האי טבחא דלא סר סכינא משמתינן ליה. והתם במסכתא דיום טוב בפרק [אין צדין] אמרו איבעיא להו מהו להראות סכין לחכם ביום טוב, רב מרי בריה דרב ביסנא שארי ורבנן אסרי, אמר רב יוסף וות"ח רואה לעצמו ומשאילה לאחרים.

רבינו חננאל (המשך)

שפיר דמי. כי הא דרבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי, חזא להההוא גברא דהוה קא אסר חמרא בצינתא. פי' בדקל כדתנן ציני הר הברזל כשירות והן אילני תמרים. היה קושר בו החמור בשבת. א"ל רבינא ליהוי ההוא גברא בשמתא, א"ל רבינא לרב אשי כי האי גוונא מתחזי כאפקירותא אי לא. א"ל לא, אין חכמה ואין עצה ואין תבונה לנגד ה', כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב. אמר רב **בפניו אסור וחייב מיתה שלא בפניו אסור ואינו חייב מיתה.** ולא מתו שני בני אהרן אלא מפני שהורו הלכה בפני משה רבן. ותלמיד היה לו לר' אליעזר ויהודה בן גודיא היה

מיד [ט] **וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק.** גרסינן וגרסינן נמי מלמד שהלך בעומקה של הלכה כו' ובמלחמת עי כתיב בפרשה אחרונה וילן אבל התם כתיב בתוך העם והא דקאמר מיד לאו לאלתר הוה אלא כשהופיע הלך בעומקה של הלכה אבל בפתר

כל זמן שארון ושכינה שלא במקומן ישראל אסורין בתשמיש המטה.

תימה לר"י דגבי עובדא של אוריה החתי היה ארון שלא במקומו דכתיב [י] (הנה) הארון וישראל [ויהודה] (חוסים) [יושבים] בסוכות ואדוני יואב ועבדי אדוני על פני השדה חונים ואני [וגו'] (אשכב) [ואשכב] עם אשתי המשמע שהיו אחרים מותרים בתשמ"מ אלא שאוריה החתי היה מחמיר על עצמו לפי שהיו ישראל בצרה והא קאמר ליה דוד (לך) רד לביתך ועוד קאמרינן בפרק חלק (סנהדרין דף קז.). גבי דוד שהפך משכבו של לילה למשכבו של יום ונתעצלה ממנו הלכה זו כו' משמע בלילה היה מותר ואומר ר"י דשני ארונות היו אחד שנו שברי הלוחות מונחים ואותו היו מוליכין במלחמות כדתניא בספרי וארון ברית ה' נוסע לפניהם יומם זה שיולא עמהם [ד] במחנה והוא ארון עץ שעשה משה בעלותו לסיני כדכתיב בלוחות אחרונות במשנה תורה ועשית לך ארון עץ ותחלה שם בו גם לוחות אחרונות כדכתיב ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי עד שנעשה ארון של זהב שעשה בצלאל ואז נתנו בו לוחות אחרונות דכתיב ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך וכן עשה כדכתיב בויקהל והכהנים איירי הכא שהיו נאסרין בתשמיש המטה כשלא היה במקומו ואותו לא היו רגילין [ה] להוליך במלחמה דכתיב בשילה [ו] מי יצילנו מיד האלהים האדירים האלה כי לא היתה זאת מתמול שלשום שלא היו רגילין להוליכו ואז כשהוליכוהו לקו וגלה כדמפרש רש"י התם ומה שהיה עמהן במלחמת יהושע ע"פ הדיבור היה עושה הכל והא דדרשינן בפ"ק דב"ב (דף יד.) אין בארון רק כו' מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחים בארון היינו ארון שעשה בצלאל כדמשמע התם זה היה בבית עולמים דבשלמה כתיב האי קרא ואפילו למאן דדרים מאשר שברת ושמתם בארון היינו בבנין הבית שהיתה מונחת עדי עד ובירושלמי איכא פלוגתא בפרק משוח מלחמה דיש מי שאומרים ארון אחד היה [ז] [ובקאמר התם קרא מסייע ליה לרבי יהודה פירוש שאומר ששני ארונות היו הארון וישראל יושבים בסוכות והלא ארון בציון היה מאי עבדין ליה רבנן שאומרים ארון אחד היה] אלא שהיה בקירוי עד שלא נבנה בית הבחירה פירוש דבסוכות דקאמרינן לא שהיה עמהם במלחמה אלא כלומר שהיה בקירוי של חול שאינו בית המקדש אע"פ שבכך לא היו נאסרין בתשמיש המטה וגם אוריה עצמו היה נשוי בת שבע אם כן לא היה מחמיר על עצמו לפרוש מן האשה בשביל שאינו במקדש מ"מ כיון דאיכא תרתי לריעותא דישראל היו במלחמה יושבין בסוכות וגם ארון אינו במקדש היה רוצה להחמיר על עצמו ואי הוה גרים בירושלמי שהיה שלא בקירוי אלא בתוך היריעה ניחא טפי לישנא דקירוי לא משמע שיהא חול: **לחמן** בר ריסתק. ר"מ גרים המן: **בטילו** רשותייכו לגבי חד מינייכו. פירש בקונטרס אע"ג דאינהו אסירי להוליא מחצרותיהן למבוי כדתנן נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין אהני להו מיהו לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית היחיד שבטלו רשותם אלו דאי לאו הכי הוו אסירי לטלטולי ביה כדאמרינן במסכת שבת פרק ר"א אומר אם לא הביא (דף קנ:) למבוי שלא נשתתפו בו [ח] עירובי חצירות עם הבתים אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות לא עירבו חצירות עם הבתים מותר לטלטל בכולו בכשעירבו חצירות עם הבתים שכיחי מאני דבתים בחצר וגזרינן דלמא אתי לאפוקינהו מחצר למבוי לפיכך אסור לטלטל במבוי אלא בד' אמות אבל בשלא עירבו דלא שכיחי מאני דבתים בחצר ליכא למיגזר דאי משום דלמא אתי לטלטולי כלים ששבתו בחצר למבוי רב לטעמיה דאמר לקמן (דף נא.) הלכה כר"ש דאמר חצר וקרפף ומבוי רשות הרבים הוא שלא עירבו כדפירש התם בקונטרס * וקשיא לר"י דמסתמא הני דשמעתין היו מערבין חצירות עם הבתים ורשות המבוי לבדו היו מבטלין דאי לא היו מערבין א"כ היו מפסידין כל החצירות שלא היו יכולין להוליא להן מן הבתים וטוב היה להם שיהו מותרין בחצירות ואיסרו כולם במבוי ממה שהיו כולן אסורין בחצירות ובמבוי בשביל האחד שהיה מותר וכיון שהיו מערבין בחצירות א"כ לא יתכן מה שפירש בקונטרס דאהני ביטול זה לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים שבבית היחיד דעירבו חצירות עם הבתים אין מטלטלין בו אלא בד' ועוד דקי"ל כוותיה דר"י דאמר לקמן (שם) הלכה כר"ש דאמר קרפף ואבל רשות אחת הן בין עירבו בין לא עירבו ולא קי"ל כהאיא דרב דשבת וא"כ מתחילה נמי היה מותר לטלטל בכולו ומיהו לגבי בית היחיד ודאי מהני ביטול ואפי' לשתף בתי האחרים מהני לענין שהיחיד שבטלו רשותן אלו יכול להוליא כלי בתיהן למבוי שהעירוב עושה אותן כבית אחד וגם אם החצירות פתוחות זו לזו ועירבו יכול היחיד להוליא מכל הבתים והחצירות למבוי שנעשין הכל אחד על ידי עירוב ומכל מקום יחיד במקום נכרי לא חשיב ע"י עירוב שאם כן לא היה צריך לעולם לשכור ואין לומר כיון שעל ידי ביטול משתתי לא היה צריך לשכור עוד כי ודאי יצטרכו שהביטול אינו מתיר אלא ליחיד אבל השאר אסורין שאם יוציאו הרי הן מחזיקין ברשותן שיש להם במבוי קודם הביטול ובטל הביטול בכך והוו להו מרובין במקום נכרי ואם תאמר כיון שכל החצירות נעשות אחת גם בתיהם כמו כן נעשין אחד על ידי עירוב כשיבטלו המבוי לאחד למה יהיו הם אסורין וכי אם שנים דרים בבית אחד ובטלו בני החצר רשותן לאחד מהשנים וכי לבדו יהא מותר להוליא מן הבית לחצר וחבירו הדר עמו יהא אסור ולא יועיל הביטול לו זה אינו קשיא כלום כי אם נרלה נוכל לומר אין הכי נמי מיהו לא צריכין למימר הכי כי אפי' אם נאמר שאיהא זה אסור וזה מותר אלא נשייהם מועיל הביטול בשוה אע"פ שלא ביטלו אלא לאחד יש ליתן טעם גדול בדבר כי שנים בבית אחד כאיש אחד דמו וגם לענין להיות יחיד במקום נכרי אבל ע"י עירוב אין נעשין יחיד במקום נכרי וה"ה לענין ביטול לומר שכמו שיועיל הביטול לאותן שבטלו [ו] יועיל לו לחבריו שלא יהשבו כאיש אחד ועוד דאי אפשר לומר כאן להתיר לכולן

מכח

וכתיב [1] נון בנו יהושע בנו ופליגא דר' אבא בר פפא דאמר ר' אבא בר פפא לא נענש יהושע אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה שנאמר [2] ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא וגו' וכתיב ויאמר [ח] (לו) כי אני שר צבא ה' עתה באתי וגו' [ט] אמר לו [ו] אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו ביטלתם [ח] תלמוד תורה על איזה מהן באת אמר לו עתה באתי מיד [3] וילך [ח] יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שהלך בעומקה של הלכה וגמירי דכל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן אסורין בתשמיש המטה [ד] א"ר שמואל בר [ט] איניא משמיה דרב גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין דאמר ליה עתה באתי אמר רב ברונא אמר רב כל הישן בקילעא שאיש ואשתו שרויין בה עליו הכתוב אומר [4] נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה ואמר [ט] רב יוסף אפי' באשתו נדה רבא אמר אם אשתו נדה היא תבא עליו ברכה ולא היא דעד האידנא מאן נטריה ההוא מבואה דהוה דייר בה לחמן בר ריסתק אמרו ליה אוגר לן רשותך [א] לא אוגר להו אתו אמרו ליה לאביי אמר להו זילו בטילו רשותייכו לגבי חד הוה ליה יחיד במקום נכרי ויחיד במקום נכרי לא אסר אמרו ליה מידי הוא טעמא אלא דלא שכיח דדיירי והכא הא קדיירי אמר להו כל בטולי רשותייהו גבי חד מילתא דלא שכיחא היא [ו] ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן אזל רב הונא בריה דרב יהושע אמרה לשמעתא קמיה דרבא אמר ליה אם

וכתיב נון בנו יהושע בנו. ובתר יהושע לא חשיב בן: **לא נענש יהושע.** להיות עדיני אלא שביטל כו': **ויהי בהיות יהושע וגו'.** מדכתיב [יהושע ה] וחרבו שלופה בידו מכלל דלפורענות בא. ועתה באתי דקאמר ליה הכי קא"ל על עבירה של עכשיו באתי ומדאצטריך למימר על של עכשיו מכלל דאכתי הוה אחריתי ומאי היא הכי קאמר ליה אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים בערב ביטלתם התמיד ועכשיו שאחיכה אתם מבטלים תלמוד תורה לפי שהיו עסוקים במלחמה ביום לא היה להן עת לעסוק בתורה אלא בלילה והדבר מוכיח שעל עסקי תלמוד תורה הוכיחו מדכתיב קרא אחריונא במלחמה של עי שהיתה אחרייה וילך» יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה: **וגמירי דכל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן כו'.** ואותו לילה שהוכיחם המלאך היו מבטלין ת"מ בשביל שהיו אורבין על העיר ולא החזירו בערב את הארון למקומו בגלגל והוא הלילה שביטלו מפריה ורביה: **בקילעא.** בחדר: **נשי עמי תגרשון.** שבושין הן ממנו: **לחמן בר ריסתק.** כך שמו: **בטילו רשותייכו.** דמבוי לגבי חד מייייכו ואף על גב דאיהו אסורים להוליא מחצרותיהם למבוי כדתנן» נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין אהני ליה מיהא לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית היחיד שבטלו רשותן אלו דאי לאו הכי ליה מיהא אסירי לטלטולי ביה כדאמרינן במס' שבת בפרק ר"א אומר אם לא הביא כלי (דף קנ:): **דמערבי**

ח) [ל"ל לא], **ט)** [גי' ע"י אמר ליה], **ג)** סנהדרין מד: מגילה ג., **ד)** [מגילה שם: ע"פ סנהדרין שם:], [גי' ע"י אחיא], **ו)** [בילה ב: יח. יבמות לא. כתובות ט: קדושין מח: גיטין ה. מד. מיר נה. ב"מ מו: מז. בכורי ג. מלה לד.], **ז)** בע"י: וילן, **ח)** [נקמן סט:], **ט)** [עי' תוספות מגילה ג. ד"ה וילן וכו' ע"ש], **י)** [שמואל ב יח], **כ)** [ב"מ ד], **ל)** רש"ל,

תורה אור השלם

1. נון בְּנוֹ יְהוֹשֻׁעַ בְּנוֹ:
דברי הימים א ז כז
2. וַיְהִי בִּהְיוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לְנֶגְדּוֹ וְחַרְבוֹ שְׁלוּפָה בְיָדוֹ וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אַתָּה אִם לְצָרֵינוּ: וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שַׂר צְבָא יְיָ עַתָּה בָּאתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדֹנִי מְדַבֵּר אֶל עַבְדּוֹ:
יהושע ה יג-יד
3. וְשָׁמְרוּ הָעָם אֶת כָּל הַמַּחֲנֶה אֲשֶׁר מִצְּפוֹן לָעִיר וְאֶת עֲקֹבוֹ מִיָּם לָעִיר וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעֲמָקִים:
יהושע ח ג
4. נְשֵׁי עַמִּי תְּגָרְשׁוּן מִבֵּית תַּעֲנֻגֶיהָ מֵעַל עֹלְלֶיהָ תִּקָּחוּ הֲדָרִי לְעוֹלָם:
מיכה ב ט

הגהות הב"ח

(א) גמ' תלמוד תורה ת"ל על אחיה מכן בתת ת"ל עתה באתי (מיד וילך וכו' של הלכה) תפ"מ וכ"ב ס"ל מיד וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העם וכתיב בתוך העמק מלמד שלן בעומקה של הלכה: **(ב)** שם ואמר רב יוסף לא נצרכה אלא לפי' בתשבו: **(ג)** רש"י ד"ה בטילו כו' לאו הכי הוו אסירי: **(ד)** תוס' ד"ה כל זמן וכו' לפיהם יומם זהו שיולא עמהם למלחמה והוא ארון עד: **(ה)** **באי"ד** ואותו לא היו רגילין להוליכו למלחמה כו' כדמפרש התם כל"ל ותיבת רש"י נמחק: **(ו)** ד"ה בטילו וכו' במבוי שלא נשתתפו בו עירבו חצירות: **(ז)** **באי"ד** שכמו שיועיל הבטול לאותו שבטלו לו יועיל לחבריו שלא יחשבו אלא כאיש א':

גליון הש"ם

תוס' ד"ה בטילו. וקשיא לר"י דמסתמא הני דשמעתין היו מערבין ע"ח. לא יועיל לאלו הולכו לחצירות זו ולמה לא הקשו בחזקה דממ"ל אם לא עירבו אלא ביטול היה מותר כלים ששבתו במבוי ובעירבו גם ביטול לא מהני ופע"ש:

מסורת הש"ם

יד א מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה י סמג עשין רכנגן ל טוש"ע א"ח סי' שפב סעיף ב:

מוסף רש"י

אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים. בתשובה שהשיבו עתה באתי אנו למדין מתוך דברי המלאך, האשימן בשני דברים, אמש כלומר כשהעריב היום היה לכם להקריב תמיד הערב ובטלתם אותו ונשתהיתם במחרב העיר חנם, שאין זמן מלחמה בלילה משתחשך (מגילה ג.) עתה באתי לרשיון, מדקאמר ליה עתה באתי מכלל דמעלמא אחריתא אמר ליה דמהדר ליה עתה באתי. אמש, היום כשהעריב, בין הערבים קרי ליה נמי אמש, שאין זה אלא לשון ערבית (סנהדרין מד:). ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה. וכיון דבשם אי אתם יכולין לעסוק בתורה מחמת עסקי מלחמות, לריכים אתם לעסוק בתורה בלילה והיה לך לשכב בגלגל ששם הממנה ולא במצור (שם) שהרי אינכם נלחמים בלילה (מגילה ג.). **עתה באתי.** על שם עכשיו באתי ליפרע (סנהדרין שם) על של עכשיו (מגילה שם). **מיד וילך יהושע וגו'.** לא באותו הלילה כתיב אלא בלילה אלר על העי, והכי קאמר מיד חזר יהושע מדבריו וכשבא לילה אחר במצור עסק בתורה (שם) או: מיד מהר יהושע ולא הוסיף עוד לבא במצור בלילה (סנהדרין שם).

רבינו חננאל

וכתיב נון בנו יהושע בנו. ופליגא דר' אבא, דאמר לא נענש יהושע אלא על שביטל ישראל מפריה, שנאמר ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו וגו' כו'. מפני שנתעצל ולא הקים המשכן בו ביום, וגמירי כל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן, ישראל אסורין בתשמיש המטה. גדול תלמוד תורה מהקרבת תמידין כו'. כל הלן בקעילה שאיש ואשתו שרויין בה, עליו הכתוב אומר נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה. ואפילו אשתו נידה (.איירי) [אורי] אביי בההוא מבואה דהוה דייר בה המן בר (רפתק) [רסתק] ולא בעו לאוגורי להן רשותא, [ד]ליבטליה כולהו בני מבואה רשותייהו גבי חד, דליהוי ישראל אחד בהדי גוי דלא אסר. ואמר בטלי רבים רשותייהו גבי חד מילתא דלא שכיחא היא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. ודחאה רבא ואמר

דמערבי. ביניהן אף על גב דלא מהני: **דמכרזינן.** הוו יודעין שאין עירובנו מועיל כלום ואין אנו מוציאין מחצרותינו למבוי ומה שאנו מטלטלין בתוכו בשביל שהרי"ש היא: **אכרזתא לדרדקי.** וכי הכרזה זו מועיל לדורות הבאין שיראו אותן מטלטלין כאן ולא שמעו בהכרזה: **ליקריב לגביה.** ישתדל עם הנכרי עד שיהא אותבו וישאיל לו הנכרי מקום בחצירו לאתנותי ביה מידי דכיון דהשתא דייר ישראל בחצר הנכרי הוה ליה כאי ישראל כשכירו ולקיטו של נכרי: **ואמר רב יהודה אפילו שכירו ולקיטו.** של נכרי אם ישראל הוא נותן עירובו עם בני מבוי ודיו. שכיר לעבודת כל השנה ולקיטו לימות הקציר והאסיף: **היו שם.** בבית הנכרי: **חמשה שכירים ולקיטין.** דרין בחדרים ובעליות שאילו היתה רשות שלהן היו צריכין לתת כולן בעירוב כדתנן במתניתין (ב) ומודין בזמן שמקצתן שרויין בחדרים כו' והשתא דרשותא (ג) דנכרי (ג) מהו לתת כולן בעירוב אם שכח האחד ולא נתן אוסר על בני מבוי מי אמרינן כי היכי דשוינהו ליה לשכיר ולנקיט כבעלים להקל ולהתיר עירובו במבוי זה הוו נמי בעלים להחמיר או דלמא לקולא שוויהו רבנן כבעלים אבל לחומרא לא דכל בעירודין להקל והני דילה ודאי לאו דידהו היא: **מאי טעמא אמר מר כרי.** זו נאה וזו אינה נאה (ד): **פוגם.** כבודה של תורה וסופה להשתכח ממנו: **רועה זונות.** עוטריקון זו נאה ואלענה ואעסוק בה כדי שתתקיים בידי: **הדרי בי.** לא אוסיף עוד: **המחזיק בנכסי הגר.** מידי דתמיהה היא ותוהי בה אינשי לפי שבאו לו בלא יגיעה לפיכך אין מתקיימין אם לא על ידי מלוה: **יקח בהן ס"ת.** במקצתם ובשכר אלו יתקיימו האחרים בידו:

בעל

שיכור שתוי כל שיכול לדבר לפני המלך פתח אידך ואמר המחזיק בנכסי הגר מה יעשה ויתקיימו בידו יקח בהן ספר תורה אמר רב ששת אפילו

בעל

אם כן ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי דמערבי יאמרו עירוב מועיל במקום נכרי דמכרזינן אכרזתא לדרדקי אלא אמר רבא [א] ליזיל חד מינייהו ליקרב ליה ולשאול מיניה דוכתא ולינח ביה מידי דהוה ליה כשכירו ולקיטו ואמר רב יהודה אמר שמואל [ב] אפילו שכירו ואפילו לקיטו [ב] נותן עירובו ודיו אמר ליה אביי לרב יוסף היו שם חמשה שכירו וה' לקיטו מהו אמר ליה אם אמרו שכירו ולקיטו להקל [ג] יאמרו שכירו ולקיטו להחמיר גופא אמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ואפי' לקיטו נותן עירובו ודיו אמר רב נחמן כמה מעליא הא שמעתא אמר רב יהודה אמר שמואל [ד] שתה רביעית יין אל יורה אמר רב נחמן לא מעליא הא שמעתא דהא אנא כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילא דעתאי אמר ליה רבא מאי טעמא אמר מר הכי האמר ר' אחא בר חנינא מאי דכתיב [ו] ורועה [ה] זונות יאבד הון כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה מאבד הונה של תורה [ה] אמר ליה הדרי בי אמר רבה בר רב הונא [ה] שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תפלה [ה] שיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה היכי דמי שתוי והיכי דמי שיכור כי הא [ג] דרבי אבא בר שומני ורב מנשיא בר ירמיה [ד] מגיפתי הוו קא מפטרי מהדדי אמעברא דנהר יופטי אמרו כל חד מינן לימא מילתא דלא שמיע לחבריה [ה] דאמר מרי בר רב הונא לא יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרו פתח חד ואמר היכי דמי שתוי והיכי דמי שיכור לדבר לפני המלך שיכור כל שאינו יכול לדבר לפני המלך פתח אידך ואמר המחזיק בנכסי הגר מה יעשה ויתקיימו בידו יקח בהן ספר תורה אמר רב ששת אפילו

בעל

מכח שהביטול יועיל לכולן כשנים הדרים בבית אחד שא"כ אין כאן ביטול כלל שכמו שמתחילה היתה רשות לכולן ה"נ תהא עתה לכולן והרי הם כבתחילה מרובין במקום נכרים [ה] ועוד דבהדיא אמר [ה] דצריך לבטל לכל אחד מאותן שעירבו למאן דאית ליה לעיל בעין רעה מבטל ואידך נמי מודה שאם פירש בהדיא שאינו מבטל רק לאחד שלא ביטל לאחרים אע"פ שעירבו עם זה שביטל לו וא"ת כיון שעל ידי עירוב שהניחו כל החצירות יחד היה מתיר לכולן הא דפריך רבא א"כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי ומשני דמערבי מעיקרא נמי דווקא ע"י עירוב היה מתיר כדי לעשות תקנה לכולן שהיחיד היה מוציא כלי בתיהן למבוי כדפרישית וי"ל דרבא סבר שבא להתיר כלים שבתו בבית היחיד בלא עירוב החצירות ולא היה יודע שפתוחות זו לזו ולפי מה שהיה סבור שלא היו פתוחות זו לזו מה שהיה מקשה ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי בשיתוף מיירי דקאי ליה עירוב:

אם כן ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי. אומר ר"י שבא מעשה לפני רש"י בחופה אחת ששכחו ולא עירבו והוצרכו להוציא מבית לבית והתיר להם ע"י שביטלו רשותם לאחד ואומר ר"י דאם יועיל ביטול מבית לבית א"כ יהו מותרין כולן לטלטל מזו לזו גם אותן שביטלו להם שאע"פ שהמבטל רשות חצירו אסור להוציא מביתו לחצר אתם הוא שיש להם חלק בחצר וגרלה כחוזר ומחזיק ברשותו אפי' למ"ד לעיל בפ"ב (דף סו.) רשות ביתו ביטל אבל הכא כשביטלו כל השכונות רשותם לאחד אישתרו כולהו דאין דומה כלל כחוזר ומחזיק ברשותו כשמטלטל מביתו לבית חבירו ולא דמי למוציא מביתו לחצר שיש לו בחצר חלק וכיון דמישתרו כולהו על ידי ביטול אין לביטול להועיל כאן דא"כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי שלא יחושו לעשות עוד עירוב כיון דמישתרו כולהו בביטול ומיהו אור"י דאם יש חדרים בבית יכול לבטל כל הבית בלא החדרים שיהא עכשיו אסור להוציא מן החדר לבית כמו מבית לחצר ואין שייך כאן ביטלת תורת עירוב שהרי ישתכר בעירוב יותר מן הביטול ודווקא לרבי יוחנן דאמר לקמן יש ביטול רשות מחצר לחצר אבל לשמואל דאמר לקמן (דף סו:) אין ביטול רשות מחצר לחצר ה"ה מבית לבית דהא תשמישתיה לחוד (ה) ומיהו כר"י קי"ל וגרלה דאין רואה מכאן לחלוק על הוראת רש"י דשפיר דמי לחוזר בו מביטולו כשנוטל כליו והכניסם לתוך בית חבירו וחזר והחזירם לביתו שהיא רשות המיוחדת לו גרלה כחוזר בו מביטולו וכיון שמפסיד בדבר לא ביטלת תורת עירוב ור"ת היה מדקדק מהא דאפליגו ר"י ושמואל לענין ביטול רשות מחצר לחצר ולענין ביטול רשות בחורבה משמע דמבית לבית אסור לכ"ע מדלא איירו ביה וכדפרישית שאם התרת תתיר לכולן וכיון דשרית לבולהו יצא לטלטל בלא ביטול ועוד הביא ראיה מההוא יוקא דלקמן (דף סז:) דאשתפיך חמימיה שהתיר לומר לנכרי למייתי ליה חמין מגו ביתיה (דרבא) [ל"ל דרבה] אע"ג דלא עירבו מדלא מקנה בענין אחר ואמאי ליבטלו כולהו רשותייהו לההוא ביתא דהוה ביה תינוק דמסתמא כר"י סבירא להו דאמר יש ביטול רשות מחצר לחצר כדאמר רבא בההוא שמעתא אגא כר"י סבירא לי אלא ולאי אפי' ר"י מודה דאין ביטול רשות מבית לבית ואומר ר"י דאין משם ראיה דעל כרחך הוו תחצירות ומבוי כדאמרינן התם והא לא עירבנו והא לא שיתפנו והיו יכולין להביא חמין ע"י ביטול דרך חצירות ומבוי לבית שהיה בו קטן ומה שלא עשו כן משום שלא היו בעלים התם:

שתה רביעית יין אל יורה. יש ספרים שכתוב בהן אל יתפלל ולא יתכן כלל דא"כ מאי קאמר רב נחמן לא מעליא הא שמעתא דהא אגא [כל] כמה דלא שתינא רביעתא לא צילא דעתאי מה ענין צילותא אצל תפלה אלא אל יורה גרסינן ברוב ספרים וכן אמר ר"ח ור"ת ומאי קאמר ר"נ לא מעליא הא שמעתא הא פלוגתא דתנאי היא בברייתא בפרק אמרו לו (דף יג.:) כדדרים התם ולהבדיל ולהורות ואיין ושכר אל תשת קאי דמוקמינן ליה התם ברביעית ועוד קשה דהא ר"נ גופיה קאמר לקמן בשמעתין דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין כששתה רביעית ש"מ דאסור ומיהו ההיא איכא לאוקומה כגון דלא רמא ביה מיא והכא דרמא ביה מיא כר"א בברייתות (דף יג.:) [ד] (דתנן) התם ר"א אומר אם נתן לתוכו מים כל שהוא פטור ורב נמי פסיק התם הלכה כר"א אבל מ"מ קשיא דלא הוי ליה למימר לא מעליא הא שמעתא כיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דר"א התם ואסרי אע"פ שנתן בו מים: **שיכור** אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה. ולא יצא כיון שאינו יכול לדבר לפני המלך וצריך לחזור ולהתפלל וכן ההיא דברכות (דף כב:) שהיה מתפלל ונמצא טוהה כנגדו דמסיק כיון שחטא אע"פ שהתפלל תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל ול"ע אם יש להשוות ברכות לתפלה לענין טוהה ושיכור וע"כ לאו לכל מילי דמיין דהא שתוי אל יתפלל עד שיפיג יינו ואפי' ביין מזוג אל יתפלל ביותר מרביעית דאפי' ר"א דבריתות (דף יג.:) לא שרי ביותר מרביעית ואפי' לענין טוהה כדאמרינן התם ופשיטא דשתוי מברך ברכת המזון וכל הברכות כולן כדאמ' בירושלמי דברכות דמפיק ליה מואכלת ושבעת וברכת ואפי' מדומדם ומיהו משום מי רגליס פשיטא דא"ל לחזור ולברך אפי' א"ת דמשיונן ברכות לתפלה בטוהה תניא ומי רגליס לא חמירי כמו טוהה דהא אמר בסוף פ' מי שמתו (ברכות דף כה.) לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד הא נפול לארעא שרי ורבנן הוא דגזרו בהו וכי גזרו בהו בודאן אבל בספקן לא גזרו בהו רבנן:

שכוון

מסורת הש"ס

ה) [כתובות י: מיר לא. ועי' תוס' סנהדרין מב. ד"ה העוסקים], ב) [במשלי פירש רש"י שאין זונות במקרא אלא זה בלבד לכך דרשו כן], ג) [גי' ע"י דרכה בר שומנין], ד) [ל"ל מדיפתי], ה) ברכות לא. ע"ש של"ל מרי בר בריה דרב הונא בריה דר' ירמיה בר אבא], ו) [לקמן עב.], ז) בס"א: דבטל רשותא, ח) [ל"ל דמיגיף],

תורה אור השלם

1. איש אהב חכמה ישמח אביו ורעה זונות יאבד הונו: משלי כט ג

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בטילו. ועוד דבהדיא אמר לעיל בפ' שני דלקמן לבטל: (ב) רש"י ד"ה ממשה וכו' כדתנן במתני. נ"ב דף עב וע"ש בתוספות בד"ה ומודין: (ג) בא"ד דנכרי היא מהו וכו' ואם שכח וכו' דכל בעירודין להקל. נ"ב לקמן דף פ ע"א: (ד) ד"ה מ"ע וכו' נאה הס"ל ואמר כך מ"ה רועה זונות וכו' בידי הס"ל ואמ"כ מ"ה הוגה כבודה וכו' ממנו הס"ל ואמ"כ מ"ה הדרי: (ה) תוס' ד"ה א"כ וכו' דהא תשמישתיה לחוד ומיהו:

גליון הש"ם

גמ' אפילו שכירו ואפילו לקיטו נותן עירובו ודיו. עי' לקמן דף ע ע"א תוספו' ד"ה יוכם מהו שיבטל. ולקמן דף עב ע"א תוס' ד"ה ומודין: שם אמר ליה הדרי בי. בב"מ דף סה ע"א: שם שיכור אל יתפלל. עי' ברכות דף לא ע"א: תוס' ד"ה בטילו רשותייכו וכו' ועוד דבהדיא אמר. לעיל דף כו ע"ב:

מוסף רש"י

שתה רביעית יין אל יורה. כדכתיב (ויקרא י) יין ושכר אל תשת, וסמיך ליה ולהבדיל ולהורות, דמשמע דלענין הוראה נמי לא ישתה (נזיר לח.). שמועה זו נאה. אשגרה, דזו אינה נאה. לא אשגרה, וקיומ במקרא אלא זה זונות במקרא אלא זה בלבד (נשלי כט ג).

טז א ב מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה יב טוש"ע א"ח סי' שפב סעיף יא יב:

טז ג טוש"ע שם סעיף טז:

יז ד מיי' פ"א מהלכות בית"מ מקדש הלכה ג סמג לאוין ס [שו"ע י"ד סימן רמב סעיף יג בהג"ה]

יח ה מיי' פ"ד מהל' תפלה הלכה יז סמג לאוין ס טוש"ע א"ח סי' קט סעי' ג [וכרב אלפס ברכות פרק ה דף כו: וברא"ש שם סימן טן]:

רבינו חננאל

אם כן ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי, וא' ליה דמערבי יאמרו עירוב מועיל במקום גוי, דמכרזינן בשביל שלא רצה להשכיר. וכי אכרזתא לדרדקי. אלא אמר רבא ניזיל חד מינייהו ויתקרב להההוא גוי ונישול מיניה, ונותיב מידי בביתיה. דהוה ליה שכירו ולקיטו, ואמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ואפילו לקיטו נותן עירובו ודיו. ואם יש לו חמשה שכירי ולקיטי, נותן אחד מהן ודיו, כי לא אמרו שכירו ולקיטו להחמיר אלא להקל. אמר רב נחמן כמה מעליא הא שמעתא. אמר רב יהודה אמר שמואל השותה רביעית אל יורה. אמר רב נחמן לאו מעליא הא שמעתא דאנא כמה לא שתינא רביעתא דחמרא לא צילא דעתאי. א"ל רבה והא כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה מאבד הונה של תורה, שנאמר ורועה זונות יאבד הון ויאבד הונה של תורה, א"ל הדרי בי. אמר רב הונא שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו [תפלה שיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו] תועבה. רבה בר שימעי ורב מנשיא בר ירמיה אמרי, לא נפטר אלא מתוך דבר הלכה, שמתוך כך זוכרו. פתח חד ואמר המחזיק בנכסי גר מה יעשה ויתקיימו בידו, יקח מהן ספר תורה. ואפי'

שכוון רבן גמליאל ברוח הקדש. אע"פ שהיה שם זה רגיל באומות כדאמרינן בפרק שני דמכות (דף יא.) תמן אמרינן שכם נסיב מבגאי גזר מכל מקום חשיב ליה כוונה ברוח הקדש והיינו דסוף יבמות (דף קכב:) שאמר ליה יפה כוונת שאריה שמי כך קורין אותי בעירי לא שכוון אותו האיש ברוח הקדש שלא קראו אריה אלא על שם כחו:

שהולכין אחר רוב עוברי דרכים. כדפירש בקונטרס מדלא שרי ליה לר' אלעאי למכליהו דאחזקיהו בחזקת פתן של נכריס שרוב עוברי דרכים נכריס הם דאם היינו תולין בשל ישראל היה מותר אף על פי שאחר הפסח היה בסמוך דבישראל יש לומר דאחר הפסח נעשה:

ולמדנו שחמצו של עכו"ם אחר הפסח מותר בהנאה.

מדלמנו לעכו"ם דאיכא טובת הנאה דעכו"ם כדפירש בקונטרס דאי ס"ל דאסור בהנאה היה לו לאסור מספק דשמא בפסח נעשה וא"ת והיאך נתן ר"ג והא דריש ר"י בסוף פ"ק דע"ז (דף כ.) לא תחנם לא תתן להם מתנת חנם ואע"ג דלעכו"ם המכירו שרי אפילו לר"י דהא מוקמינן כר"י ההוא דשולח אדם ירך לעכו"ם בפסחים בפרק כל שעה (דף כב.) ותניא בתוספתא [דע"ז פ"ג] דאם היה שכינו מותר מפני שהוא כמוכרו לו מ"מ הכא הא אמרינן שלא היה מכירו רבן גמליאל מעולם ויש לומר דשמא לא סבר לה ר"ג להא דר"י אי נמי כיון שהיה העכו"ס מתלוה עמהן בדרך שרי דחשיב כמוכרו לו והא דתניא בהניזקין (גיטין דף סח.) מפרנסין עניי עכו"ס עם עניי ישראל מפני דרכי שלום היינו נמי שרי משום דרכי שלום:

פותחין בחרטה. פי' בקונטרס צריך לחכם למצוא פתח לשואל שיהא לו פתחון פה לומר על דעת כן לא נדרתי ואילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר ומצא נדר נעקר מאליו אין פותחין אין צריך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקר אע"פ שאינו מוצא לו טעם עקירה ר"ג סבר כמ"ד פותחין לפיכך הוצרך ייסוד הדעת לחשב איזה פתח ימצא לו ע"כ לשון הקונטרס וקשיא לר"ת דהא רב נחמן גופיה שמעינן ליה בהדיא בפרק ד' נדרים (דף כב:) דאמר הלכה פותחין בחרטה וחזקקין לאלהי ישראל ובפ' נערה המאורסה (שם דף עז:) נמי קאמר רב נחמן הלכה נשאלין לנדרים מעומד יחיד ובגילה ופריך עלה מהא דר"ג וכתוב בכל הספרים ר"ג סבר אין פותחין בחרטה למיעקר נדרא בעינן ובעי לעיוני להכי יש ורב נחמן סבר פותחין בחרטה ואפילו מעומד אלא שיש ספרים שהגיהו איפכא על פי פירוש הקונטרס דהכא בשמעתא ועוד דאמר בסוף אלו מותרין (שם כ.) בשלמא מחמירין עליו דלא פתחינן ליה בחרטה משמע דאין פותחין היא חומרא ועוד אמר בריש ד' נדרים (דף כא:) דרב הונא סבר פותחין בחרטה מההוא דאתא לקמיה ואמר ליה לבך עלך ורבה בר בר חנה דאמר ליה לההוא דאתא אלו אתו י' בני אדם שיפייסוך קסבר אין פותחין בחרטה מפרש ר"ת פותחין בחרטה היינו ששואלין אותו אם הוא מתחרט על מה שנדר שאומר לו כדו תהיה או לבך עלך או בעית נדר (שם) ושרינן ליה בהכי ור"ג סבר אין פותחין להתיר לו בחרטה לחוד שמתחרט בו על מה שנדר אלא צריך למצוא פתח לנדרו כגון שאומר לו אילו באו עשרה בני אדם שיפייסוך וכדפתח ר"ג להוה טייעא ששואלין אותו אדעתא דהכי נדרת שצריך לטרוח הרבה ולחשוב באיזה ענין ימצאו לו פתח לנדרו. **כל** הבוטה ראוי לדוקרו בחרב. בפרק ד' נדרים (דף כב.) אמר דלא פתחינן ליה בהא דמתוך ירא יאמר אדעתא דהא לא נדר אף על פי שמשקר ועוד פסקינן התם הלכה פותחין בחרטה:

בעל בנכסי אשתו רבא אמר אפילו עבד עיסקא ורווח רב פפא אמר אפי' מצא מציאה אמר רב נחמן בר יצחק אפילו כתב בהו תפילין ואמר רב חנין ואיתימא ר' חנינא מאי קראה דכתיב [1] וידר ישראל נדר וגו' [6] אמר רמי בר אבא [א] דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ב] לא שנו אלא ששתה כדי רביעית אבל שתה יותר מרביעית כל שכן שדרך טורדתו ושינה משכרתו ודרך מיל מפיגה היין והתניא [ג] מעשה בר"ג שהיה רוכב על החמור והיה מהלך מעכו לכזיב והיה רבי אילעאי מהלך אחריו מצא גלוסקין בדרך אמר לו אילעאי טול גלוסקין מן הדרך מצא נכרי אחד אמר לו מבגאי טול גלוסקין הללו מאילעאי ניטפל לו ר' אילעאי אמר לו מהיכן אתה אמר לו מעיירות של בורגנין ומה שמך מבגאי שמני כלום היכירך רבן גמליאל מעולם אמר לו לאו באותה שעה למדנו שכוון רבן גמליאל ברוח הקודש ושלשה דברים למדנו באותה שעה למדנו [ג] ג שאין מעבירין על האוכלין ולמדנו שהולכין אחרי רוב עוברי דרכים ולמדנו [ד] ד שחמצו של נכרי אחר הפסח מותר בהנאה כיון שהגיע לכזיב בא אחד לישאל על נדרו אמר לזה שעמו כלום שתינו רביעית יין האיטלקי אמר לו הן אם כן יטייל אחרינו עד שיפיג יינינו וטייל אחריהן ג' מילין עד שהגיע לסולמא של צור כיון שהגיע לסולמא דצור [ה] ירד ר"ג מן החמור ונתעטף וישב והתיר לו נדרו והרבה דברים למדנו באותה שעה למדנו שרביעית יין האיטלקי משכר [ו] ולמדנו שיכור אל יורה ולמדנו שדרך מפיגה את היין ולמדנו [ה] שאין מפירין נדרים לא רכוב ולא מהלך ולא עומד אלא יושב קתני מיהת שלשה מילין שאני יין האיטלקי דמשכר טפי והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא ששתה רביעית אבל שתה יותר מרביעית כל שכן דרך טורדתו ושינה משכרתו רכוב שאני השתא דאתית להכי לרמי בר אבא נמי לא קשיא רכוב שאני איני והאמר [ו] רב נחמן [1] מפירין נדרים בין מהלך בין עומד ובין רכוב תנאי היא דאיכא למאן דאמר [1] פותחין בחרטה ואיכא למאן דאמר אין פותחין בחרטה [ז] דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא [2] יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא [ח] כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא אמר מר ואין מעבירין על האוכלין אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין פתיתין אין מעבירין אמר ליה רב אסי לרב אשי ואפתיתין לא עבדן והכתיב [3] ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם דשקלי באגרייהו אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה יכול

בעל בנכסי אשתו. בעי למיעבד בהו מצוה דמילתא דתווהי בה אינשי נמי היא ושלטא בהו עינא בישא: **אפילו כותב בהו תפילין.** נמי מיקיימי בדיה: **מאי קראה.** דעל ידי דעבד בהו מצוה מיקיימי בדיה לכתיב וידר ישראל וגו' והחרמתי לשון הקדש [ט] ועל ידי כך נשמעה תפלתם ונפלו בידם: **ושינה כל שהוא.** אי זו או זו: **ניטפל לו רבי אלעאי.** נתקרב אצל הנכרי: **מבגאי שמני.** כך שמי: **אין מעבירין על האוכלין.** המוצא אוכלין בדרך אינו רשאי לעבור עליהן ולהניחן שם: **שהולכין אחרי רוב עוברי דרכים.** מדלא שרא ליה לר' אלעאי למיכליהו דאחזקיהו בחזקת פיתן של נכריס שרוב עוברי דרכים נכריס הן: **שחמצו של נכרי.** שאחר הפסח היה: **מותר בהנאה.** כגון הכא דאיכא טובת הנאה לנכרי: **זה שמעו.** לר' אלעאי: **לסולמא של צור.** מעלות הר גבוה: **אכל יותר מרביעית כו'.** וכיון דיין האיטלקי הוא ומשכר טפי הוא ליה כיותר מרביעית: **רכוב שאני.** דאין לו טורח הדרך: **נרמי בר אבא נמי.** דאמר דרך מיל והכא תני שלש מילין לא תיקשי דרכוב שאני דאין לו טורח ולפיכך אין מפיגו כל כך: **תנאי היא.** במסכת נדרים: **פותחין בחרטה.** צריך לחכם למצוא פתח לשואל שיהא לו פתחון פה לומר לדעת כן לא נדרתי ואילו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי נודר ונמצא נדר נעקר מאליו: **אין פותחין.** אין צריך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקרו אע"פ שאינו מוצא לו טעם עקירה. רבן גמליאל סבר כמאן דאמר פותחין לפיכך הוצרך ישוב הדעת לחשב איזה פתח ימצא לו: **כל הבוטה.** המודר נדר: **ראוי לדוקרו.** דאמא לא מקיים ליה אילו היית יודע שאסור לנדור וחייב מיתה אתה עליו כלום היית נודר ואמר ליה האיך לא: **אלא לשון חכמים מרפא.** שמתירין לו נדרו: **פתיתין אין מעבירין עליהן.** אלא נוטלין אותן דליכא למיחש לכשפים: **ואפתיתין לא עבדן.** כשפים: **דשקלן באגרייהו.** פתיתי לחם דשקלו והכי קאמר נגיא בשביל פיתותי לחם שנותנים לכן בשכרכן חיללתן את שמי בתוך עמי שהייתן עושות בהן כשפים לגבאי הבעל להטעות את עמי: יכולי

[1] ויקרא כא ב
[2] יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא. משלי יב יח
[3] ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם. יחזקאל יג יט

עין משפט נר מצוה

יט א ב מיי' פ"א מהל' איסו"ב מקדש הלכה ה (וס"ל מהלכות תפלה הלכה יז) סמג עשין ס ולאוין ס טוש"ע א"ח סימן נט סעיף ג:
ב ג טוש"ע א"ח סי' קפ סעיף ד:
בא ד מיי' פ"ד מהלכות ממרים ומלה הלכה ב סמג עשין נט טוש"ע א"ח סימן תמה סעיף א:
בב ה טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף ד:
בג ו מיי' פ"ו מהלכות שכועות הלכה ו סמג לאוין רלח טוש"ע י"ד שם סעיף ג:
בד ז מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ז:
בה ח מיי' פי"ג מהל' נדרים הלכה כה טוש"ע י"ד סי' רג סע"א:

רב ניסים גאון

לא קשיא הא כמאן דאמר פותחין בחרטה והא כמאן דאמר אין פותחין בחרטה. זו חלוקה בין רב אסי ורב הונא. רב אסי היה סובר אין פותחין בחרטה, ורב הונא חלק עליו ואמר פותחין בחרטה. ואיתה במסכת נדרים בפרק ארבעה נדרים התירו חכמים.

רבינו חננאל

בעל בנכסי אשתו. רבא אמר אפי' עבד עיסקא ורווח, ואפי' מצא מציאה. רב נחמן בר יצחק אמר אפילו תפילין דיו. א"ר יוחנן מהאי קרא, שנאמר וידר ישראל נדר לה' ואמר אם נתון תתן את העם הזה בידי והחרמתי את ערימם. אמר חייא בר אבא דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין. ולא שנו אלא ששתה כדי רביעית, אבל יותר מרביעית כל שכן שדרך משכרתו ושינה טרדתו. ואקשינן דרך מיל מפיגה את היין, והתניא מעשה בר"ג שהיה הולך מעכו לכזיב והיה רבי אלעאי מחמר אחריו וכו', עד הרבה דברים למדנו מאותו מעשה, למדנו שרביעית יין האיטלקי משכר. ולמדנו שהשכור אל יורה. ולמדנו שאין מפירין נדרים, לא רכוב, ולא מהלך, ולא עומד אלא יושב. קתני מיהא וטייל אחריהן שלשה מילין. ודחינן שני יין האיטלקי דמשכר טפי כו'. א"ר יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל להההוא גברא יש בוטה כמדקרות חרב, כל בוטה ראוי לדוקרו בחרב, אלא לשון חכמים מרפא. אין מעבירין על האוכלין, א"ר יוחנן לא שנו אלא בדורות הראשונים שלא היו בנות ישראל פרוצות בכשפים, אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין עליהן. תנא שלימים מעבירין עליהן, פתיתין אין מעבירין עליהן. פי' אין עושין כשפניות כפתיתין. איני והכתיב ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם וגו', מכלל דעבדי כפתיתין. ופרקינן התם בפתיתין דהוו שקלן באגרייהו.

מסורת הש"ס

ט) תענית יז: סנהדרין כב: ע"ש שם"ל רב אחא, ב) [מוספתא פסחים פ"ב ה"מן] ועי' בירושלמי ע"ז פ"א הלכה ט ובירוקא רבה סוף פ' במוקומי, ג) [ב"מ כב.], ד) פסחים כח., ה) נדרים עז :, ו) [שם ע"ש], ז) שם כב.

תורה אור השלם

1. וַיִּדַּר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַיְיָ וַיֹּאמַר אִם נָתוֹן תִּתֵּן אֶת הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי וְהֶחֱרַמְתִּי אֶת עָרֵיהֶם:
במדבר כא ב
2. יֵשׁ בּוֹטֶה כְּמַדְקְרוֹת חָרֶב וּלְשׁוֹן חֲכָמִים מַרְפֵּא: משלי יב יח
3. וַתְּחַלְּלֻנָה אֹתִי אֶל עַמִּי בְּשַׁעֲלֵי שְׂעֹרִים וּבִפְתוֹתֵי לֶחֶם לְהָמִית נְפָשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא תָמוּתְנָה וּלְחַיּוֹת נְפָשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא תִחְיֶינָה בְּכַזְּבְכֶם לְעַמִּי שֹׁמְעֵי כָזָב: יחזקאל יג יט

גליון הש"ס

גמרא ולמדנו שיכור אל יורה. עיין בסנהדרין דף מב ע"א תוספות ד"ה והעוסקים: רש"י ד"ה מאי קראה וכו' ועי"כ נשמעה תפלתם. עיין מולין דף ב ע"ב תוספות ד"ה אכל אמר. ועיין תשובת מהר"ם פלדוואה ס"ס עט: בעין משפט אות ג' טוש"ע א"ח סימן קפ. ליתא שם מזה והובאה במ"א סי' קעא ס"ק א:

מוסף רש"י

שאין מעבירין על האוכלין. לאו לשון דריסה הוא אלא כמו (יומא נג.) אין מעבירין על המלות (ב"מ כג.) מניחן והולך לו (ר"ה יז.).

יכולני לפטור. לטעון על כל ישראל לפני הקב"ה דבר שיפטרו כולן מדינא (ג) לע"ל לומר שהן (ד) שיכורים ואין נתפסין על עונם: **מדין תפלה.** אם דינן אותן על שלא היו מתפללין בכוונה יכול אני לפוטרן: **המפיק מגן.** המעביר תפלת מגן אברהם שאינו אומרה: **בשעת גאוה.** בשעת שיכרות שאינו מתפלל: **סוגרין וחותמין צרות בעדו. שלא יבאו עליו: שאינו מפיק אימר.** דהאי מפיק ליפנא דגלויי הוא וה"ק כל שאינו מגלה תפלה בשעת שיכרות כלומר שאינו מתפלל: **אפיקי מים.** גילויי היס כדכתיב ויגלו מוסדות: **מסר שינתיה לשמעיה.** אמר לו הניחני ליישן מעט וכשיגיע זמן תפלה הקיצני. ר' חנינא דאמר אעבורי בעי לית ליה דרב ששת ואסור להתפלל **עד שיעור מאליו: בלר אל יורה.** בדקתי אחר המקרא זה (ה) ואינו בכל הכתובים ושמא בספר בן סירא הוא: **יומא דשופא.** רוח דרומית מנשבת בו (ו) וחזקה: **לנופא.** דעת גלולה: **ביומא דאיספנא.** כשמנשבת רוח לפונית יום אורה הוא ונוח לכל כדאמר ביבמות בפרק הערל (דף עב.) מפני מה לא מלו ישראל במדבר מפני שלא נשבה בהן רוח לפונית אבל ביומא דשופא אמר התם לא מהלינן ביה ולא מסוכרינן ביה: **קריב נופחא.** אפי' ליוי עבודה קלה היתה מבטלת אותי: **לא פנאי.** לא הייתי שונה כמו ששניתי: **יומי דאריכי.** ימיס שהוא בקבר אריכי ליישן וקטיני לעסוק בתורה ובמלות: **וגינוס טובא.** וגישן הרבה: **יזיף ופרע.** היה קובע לו לשנות כך וכך פרקים ביום והיה רגיל לעסוק ביום ופעמים שהיה טרוד במזונותיו ביום ופורע קביעות עתו בלילה: **אל יתפלל ג' ימים.** שאין דעתו מיושבת עליו מפני טורח הדרך: **ונחתה שם ימים שלשה.** והדר ואבינה מכלל דעד השתא לא הויא בינה: **דאיתי ביה שיכרא.** ליתא השכר משכרתו: **דאיתי ביה הרסנא.** משוס ריחא: **המפפפה ביין.** שמפייסין אותו על דבר ומתרלה כשטוב לבו ביין: **ריח הניחות.** ואמרן לעיל (ד) דריחא דומיא דמשתייא הוא וכתיב (ו) ויאמר אל לבו לא אוסיף וגו' דאילילי: **המפיישב ביינו.** ששותה יין ואין דעתו מטרפת: **ניסן בשבעים אותיות.** כך משבונו בגימטריא: **יצא סוד.** וזה הואיל ולא יצא סודו שקול הוא כסנהדרין של ע': **נשלם בו שכר לרשעים.** ששותין ושמחין ומקבלין עולמן בחייהם: **לאובד.** לשע: **אינו בכלל הברכה.** לא הגיע לסוף ברכה גמורה ואפילו הוא עשיר בדברים אחרים: **שניקח בכסף מעשר.** שמותר ללוקחו בכסף מע"ש בירושלים. הכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המיס ומלא בפרק בכל מערבין (לעיל דף כו:): אם

מסר שינתיה לשמעיה. פי' בקונטו' לרבי חנינא דאמר אעבורי בעי לית ליה דרב ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו ואומר ר"י דאפי' עובר זמן תפלה לא יתפלל דשכור או שתוי חשבינן ליה עד שיעור מאליו ומיהו אין נראה דהלכה כרב ששת (ט) ור"ח פי' בענין אחר וז"ל אמר ר' חנינא כל המפיק מגן בשעת גאוה פי' כל המעביר מגן ומכסה ילדו בשעת גאוה כלומר בעת שמתגבר עליו טומן אומו שלא יתגבר סוגרין וחותמין לרות בעדו לשון מפיק כאפיק נחלים יעבורו (איוב ו) ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר כלומר כל מי שאינו מכסה ומעביר אלא מגלהו ומפיק מגן ויוצא להלחם כנגדו ולכובשו וזו הגאוה היא עת שכרותו של אדם רבי חנינא סבר לכובשו בשינה כדי להעבירו ולהפיגו טפי עדיף. ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע בשינה (זימנן) [וימנע] מן התפלה. אלא לגלותו כדי להתעסק בדרך וכיוצא בה כדי להפיגו, ואחר כך יתפלל טפי

גאוה. בשעת שיכרות שאינו מתפלל: **סוגרין וחותמין לרוח בעדו. שלא יבאו עליו: שאינו מפיק אימר.** דהאי מפיק ליפנא דגלויי הוא וה"ק כל שאינו מגלה תפלה בשעת שיכרות כלומר שאינו מתפלל: **אפיקי מים.** גילויי היס כדכתיב ויגלו מוסדות: **מסר שינתיה לשמעיה.** אמר לו הניחני ליישן מעט וכשיגיע זמן תפלה הקיצני. ר' חנינא דאמר אעבורי בעי לית ליה דרב ששת ואסור להתפלל **עד שיעור מאליו: בלר אל יורה.** בדקתי אחר המקרא זה (ה) ואינו בכל הכתובים ושמא בספר בן סירא הוא: **יומא דשופא.** רוח דרומית מנשבת בו (ו) וחזקה: **לנופא.** דעת גלולה: **ביומא דאיספנא.** כשמנשבת רוח לפונית יום אורה הוא ונוח לכל כדאמר ביבמות בפרק הערל (דף עב.) מפני מה לא מלו ישראל במדבר מפני שלא נשבה בהן רוח לפונית אבל ביומא דשופא אמר התם לא מהלינן ביה ולא מסוכרינן ביה: **קריב נופחא.** אפי' ליוי עבודה קלה היתה מבטלת אותי: **לא פנאי.** לא הייתי שונה כמו ששניתי: **יומי דאריכי.** ימיס שהוא בקבר אריכי ליישן וקטיני לעסוק בתורה ובמלות: **וגינוס טובא.** וגישן הרבה: **יזיף ופרע.** היה קובע לו לשנות כך וכך פרקים ביום והיה רגיל לעסוק ביום ופעמים שהיה טרוד במזונותיו ביום ופורע קביעות עתו בלילה: **אל יתפלל ג' ימים.** שאין דעתו מיושבת עליו מפני טורח הדרך: **ונחתה שם ימים שלשה.** והדר ואבינה מכלל דעד השתא לא הויא בינה: **דאיתי ביה שיכרא.** ליתא השכר משכרתו: **דאיתי ביה הרסנא.** משוס ריחא: **המפפפה ביין.** שמפייסין אותו על דבר ומתרלה כשטוב לבו ביין: **ריח הניחות.** ואמרן לעיל (ד) דריחא דומיא דמשתייא הוא וכתיב (ו) ויאמר אל לבו לא אוסיף וגו' דאילילי: **המפיישב ביינו.** ששותה יין ואין דעתו מטרפת: **ניסן בשבעים אותיות.** כך משבונו בגימטריא: **יצא סוד.** וזה הואיל ולא יצא סודו שקול הוא כסנהדרין של ע': **נשלם בו שכר לרשעים.** ששותין ושמחין ומקבלין עולמן בחייהם: **לאובד.** לשע: **אינו בכלל הברכה.** לא הגיע לסוף ברכה גמורה ואפילו הוא עשיר בדברים אחרים: **שניקח בכסף מעשר.** שמותר ללוקחו בכסף מע"ש בירושלים. הכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המיס ומלא בפרק בכל מערבין (לעיל דף כו:): אם

(א) יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו שנאמר [1] לכן שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין מיתיבי (ב) [2] שיכור מקחו מקח וממכרו ממכר עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו מלקות מלקין אותו כללו של דבר הרי הוא כפיקח לכל דבריו אלא שפטור מן התפלה מאי יכולני לפטור דקאמר נמי מדין תפלה אמר רבי חנינא [3] ל"ש אלא שלא הגיע לשכרותו של לוט אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכולם: א"ר חנינא כל המפיק מגן בשעת גאוה סוגרין וחותמין צרות בעדו שנאמר [2] גאוה אפיקי מגנים סגור חותם צר מאי משמע דהאי אפיק לישנא דעבורי הוא דכתיב [3] אחי בגדו כמו נחל כאפיק נחלים יעבורו ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק אתמר מאי משמע דהאי מפיק לישנא דגלויי הוא דכתיב [4] ויראו אפיקי מים ויגלו מוסדות תבל מכדי קראי משמע בין למר ובין למר (ג) מאי בינייהו איכא בינייהו דרב ששת דרב ששת מסר שינתיה לשמעיה מר אית ליה דרב ששת ומר לית ליה דרב ששת אמר רב חייא בר אשי אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל משום שנא' בצר אל יורה רבי חנינא ביומא דרתח לא מצלי אמר בצר אל יורה כתיב מר עוקבא ביומא דשותא לא הוה נפיק לבי דינא (ד) אמר רב נחמן בר יצחק הלכתא בעיא צילותא כיומא דאסתנא אמר אביי אי (ה) אמרה לי אם קריב כותחא לא תנאי אמר (ו) רבא אי קרצתן כינה לא תנאי מר בריה דרבינא עבדה ליה אמיה ז' (ז) מני לז' יומי אמר רב יהודה לא איברי ליליא אלא לשינתא א"ר שמעון בן לקיש (ח) לא איברי סיהרא אלא לגירסא אמרי ליה לר' זירא מחדדן שמעתך אמר להו דיממי נינהו אמרה ליה (ט) ברתיה דרב חסדא לרב חסדא לא בעי מר מינם פורתא אמר לה השתא אתו יומי דאריכי וקטיני ונינום טובא אמר רב נחמן בר יצחק אנן פועלי דיממי אנן רב אחא בר יעקב (י) יזיף ופרע אמר ר"א (יא) הבא מן הדרך אל יתפלל שלשה ימים שנאמר [5] ואקבצם אל הנהר הבא אל (יב) אחוא ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם וגו' אבוה דשמואל כי אתי באורחא לא מצלי תלתא יומי (יג) שמואל לא מצלי בביתא דאית ביה שיכרא רב פפא לא מצלי בביתא דאית ביה הרסנא א"ר חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו שנאמר [6] וירח ה' את ריח הניחוח וגו' אמר ר' חייא כל המתיישב ביינו יש בו דעת ע' זקנים (יד) יין ניתן בע' אותיות וסוד ניתן בע' אותיות נכנס יין יצא סוד (טו) א"ר חנין לא נברא יין (יז) אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים שנא' [7] תנו שכר לאובד וגו' א"ר חנין בר פפא כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה שנא' [8] וברך את לחמך ואת מימיך מה לחם שניקח בכסף מעשר אף מים שניקח בכסף מעשר ומאי ניהו יין וקא קרי ליה מים

אי

נחנה שם ימים שלשה וגו'. אבוה דשמואל כל כי הוה אתי מאורחא תלתא יומי לא הוה מתפלל. שמואל לא הוה מצלי בביתא דאית בה שיכרא. א"ר חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו, שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח. אמר רב כל שדעתו מיושבת עליו ביינו יש בו מדעת שבעים זקנים, מאי טעמא יין עולה ע' וסוד עולה ע', נכנס יין יצא סוד. לא נברא היין אלא לנחם בו אבלות, ולשלם שכר לרשעים. שנאמר תנו שכר לאובד ויין למרי נפש. ופליגא דר' חנינא בר פפא, דאמר כל בית שאין יין נשפך בתוכו כמים אינו בכלל ברכה, שנאמר וברך את לחמך ואת מימיך, מה לחם הניקח בכסף מעשר אף הני מים דניקחין בכסף מעשר, ומאי ניהו יין וקרי להן מים

עדיף. ואמרינן מכדי קראי משמעי כר' חנינא וכר' יוחנן, במאי פליגי. בדרב ששת דהוה מסר שינתיה לשמעיה, ומזהירו כדי להקיצו בשעת התפלה, ר' חנינא אית ליה דרב ששת. ר' יוחנן לית ליה דרב ששת, חייש דילמא משתקע בשינה. אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל שנאמר בצר אל יורה. ר' חנינא כל יומא דהוה רתח לא הוה מצלי אמר בצר אל יורה כתיב. מר עוקבא ביומא דשותא, פי' יום עבים לא הוה נפיק לדינא. אמר צריכא הילכתא צילותא כיומא איסתנא, פי' יום שמנשבת בו רוח צפונית. אמר אביי אי אמרה לי אם קריב בכותחא לא גרסי. פי' אילו היתה מעסקת אותו לתשמיש הבית והיתה נטרדת דעתי, ולא הוינא יכיל למיגרס. ורבא אמר אי קרצתן כינה לא גרסי. כלומר

כו א ב מיי' פ"ד מהל' מאיסורי מזבח הל' יח [ופ"ח מהלכות מזבח דין יב] ופרק כט מהל' מכירה הלכה יח סמג עשין פב טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ג וטוש"ע מ"מ סימן רלה סעיף כב [וטוש"ע י"ד סי' ל סעי' מ]:

כז ג מיי' פ"ג מהלכות מ"מ הלכה יג טוש"ע מ"מ סי' רלה סעיף ל וטוש"ע י"ד סימן רמו סעיף כג:

כח ד טוש"ע מ"מ סי' רלה סעיף ג:

ה [מיי' פ"ד מהל' תפילה הלכה טו]:

כט ו [מיי' שם הל' ט] טוש"ע מ"מ סי' לא סעיף ג:

תורה אור השלם

1. לָכֵן שִׁמְעִי נָא זֹאת עֲנִיָּה וְשִׁכֹּרֶת וְלֹא מָיָין:
ישעיהו נא כא

2. גַּאֲוָה אֲפִיקֵי מְגִנִּים סָגוּר חוֹתָם צָר:
איוב מא ז

3. אַחַי בָּגְדוּ כְּמוֹ נָחַל כַּאֲפִיק נַחֲלֵי יַעֲבֹרוּ:
איוב ו טו

4. וַיַּרְאוּ אֲפִיקֵי מַיִם וַיִּגָּלוּ מוֹסְדוֹת תֵּבֵל מִגַּעֲרָתְךָ יְיָ מִנִּשְׁמַת רוּחַ אַפֶּךָ:
תהלים יח טז

5. וְאֶקְבְּצֵם אֶל הַנָּהָר הַבָּא אֶל אַהֲוָא וַנַּחֲנָה שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה וָאֶבִינָה בָעָם וּבַכֹּהֲנִים וּמִבְּנֵי לֵוִי לֹא מָצָאתִי שָׁם:
עזרא ח טו

6. וַיָּרַח יְיָ אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל לִבּוֹ לֹא אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעֻרָיו וְלֹא אֹסִף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת כָּל חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:
בראשית ח כא

7. תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ:
משלי לא ו

8. וַעֲבַדְתֶּם אֵת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּבֵרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ וְהֲסִרֹתִי מַחֲלָה מִקִּרְבֶּךָ:
שמות כג כה

מוסף רש"י

צילותא. דעת גלולה ומיושבת שאינו טרוד בכלום מתשבה (מגילה כח:). **ולשלם שכר לרשעים.** שמתענדין בו בעולם הזה ומקבלין בו שכר מלוה שעושין בעולם הזה (סנהדרין ע.).

רבינו חננאל (המשך)

אילו היו הכינים נושכים אותי לא הוינא יכול למיגרס, ולפיכך עשתה לו אמו למר בר רבנא שבעה חלוקים להחליף בכל יום חלוק מפני הכינים. כל הגורס ביום שמעתתיה מיחדדן כר' זירא. ר' אחא הוה ישן ביום והיה ניעור בלילה וגרס. א"ר אלעזר הבא בדרך אל יתפלל שלשה ימים, שנאמר ואקבצם אל הנהר הבא אל אחוה

הגהות הב"ח

(א) גמרא לא נברא יין בעודה"ז אלא לנחם: (ב) רש"י ד"ה יכולני וכו' לומר שהן (שיכורין) תז"מ וי"ב ס"א שוגגין: (ג) ד"ה יומא דשופא וכו' בו בחזקה: (ד) ד"ה ריח הניחוח ואמרן לעיל. נ"ב היינו מה שפי' דריח השכר משכרתו:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בצר. ובנריבים תושיבך. וכן כתובות דף קי ע"ב נדה דף טז ע"ב מדרש ב"ר פ"ח:

רבינו חננאל

מיום שחרב בית המקדש כתיב שמעי נא [זאת] ענייה ושכורה ולא מיין. מכאן אמר [ראב"ע] יכול אני לפטור את העולם מיום שחרב בית המקדש מדין תפלה. דקיימא לן שכור אל יתפלל, והא דתניא שכור מקחו מקח וממכרו ממכר עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו מלקות מלקין אותו, כללו של דבר, הריהו כפיקח לכל דבריו, אלא שפטור מן התפלה. והני מילי שלא הגיע לשכרותו של לוט, אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכלום. אמר רבי חנינא כל המפיק מגן בשעת גאוה, פי' כל המעביר מגן ומכסה יצרו בשעת גאוה, כלומר בעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר, סוגרין וחותמין צרות בעדו. לשון מפיק כאפיק נחלים יעבורו. ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר, כלומר כל מי שאינו מעביר ומכסה, אלא מגליהו ומפיק מגן לנגדו להלחם כנגדו ולכבשו, וזו הגאוה היא עת שיכרותו של אדם. רבי חנינא סבר לכבשו בשינה כדי להעבירו ולהפיגו טפי עדיף. ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע בשינה (זימנן) [וימנע] מן התפלה. אלא לגלותו כדי להתעסק בדרך וכיוצא בה כדי להפיגו, ואחר כך יתפלל טפי

התם טעמא מאי משום דשביח דדייר. ופ"ת כיון דשכיח אסא נשפך בביתו כמים איכא ברכה ואי לא אסא נשפך בביתו כמים. הוי בכלל ברכה ואי לא לא: אדם ניכר. אסא הגון הוא: בכוסו. אסא דעתו מיושבת עליו ביינו: בביסו. כשנושא ונותן עם בני אדם אסא באמונה הוא עושה. בכעסו. שאינו קפדן יותר מדאי: ישראל וגרי בפנימית. שתי חצירות זו לפנים מזו והיה לו לבן פנימית דריסת הרגל על בן חיצונה: ואסר. בחיצונה עד שישכיר: בשילהי פירקיה. לאחר שסיים הדרשה: בר"מ. דלא בעי שני ישראלים אוסרין זה על זה: ברביש רבה רישיה. הודה לדבריו: למה לי ישראל בחיצונה. דבעינן שני ישראלים: פנימי במקומו. בחצר הפנימית: מהו. להוליא מביתו לחצר: אמר להם מותר. אלמא לא אסר אלא בחיצונה שרשות שני ישראלים שולטת בה: אוסרים זה על זה. והני לאו אוסרים זה על זה נינהו דהא אמרי רבנן בשילהי פירקין [עה.] רגל המותרת במקומה אינה אוסרת אלא במקומה משום דריסת הרגל ואף על פי שלא עירבה עמה: ואלא. רב כר"ע ס"ל והוו להו שני ישראלים אוסרין זה על זה הלכך אסר נכרי עלייהו למה לי משום נכרי ישראל פנימי לחודיה נמי אסר על חיצון: נעוגם כר"ח (ה). משום הכי פנימי במקומו מותר וחיצון אסור משום דריסת הרגל דפנימי כר"ע וכיון דאסר עליה הוו להו בחיצונה שני ישראלים אוסרין זה על זה ומהני נכרי לבטול את עירובן אפילו עירבו ואי ליכא נכרי כי עירבו שרי: דמירתת נכרי. להרוג את ישראל הדר עמו בפנימית דסבר אתי ישראל דחיצונה ותבע ליה מיניה ולא מצינא למימר ליה נפק אזיל ליה לנבראי דאמר לי אי הוה נפיק אנא חזא ליה: מן נחכם ויחכם עוד. כי היכי דהתם אסור הכא נמי אסור: איקלעו לההוא פונדק. דהוו דיירי ביה בההוא חצר תרי ישראלים וחד נכרי שכר את דירתו מחבירו נכרי ואותו שבת לא היה שם אותו נכרי השוכר אלא נכרי המשכיר והיו ירחים שמא יבא נכרי בשבת: (ו) פונדק. יש בו חדרים פתוחין לחצר והאכסנאים נכנסים בהן ואומרין זה על זה בשבת: היכא דלא מצי מסליק ליה. משכיר לשוכר עד זמנו: לא מיבעי לך. דודאי [לאו] ברשותיה הוא ולא מצינן למיגר מייניה: נשכור. דספק דבריהם להקל: דאתא נכרי בשבת. דמאתמול שפיר מצו לערובי דיורין דישראל דהוו ביה משום דנכרי לא אסר עלייהו היכא דליתיה (ג) ולא עירבו מאתמול ולא הוו (מצי) מטלטלי בחצר כי אתא נכרי אמרי מהו למיגר מייניה והדר נבטל רשות לגבי חד וההוא מיהו ליתתרי להוליא: מה מבטל רשות אפילו בשבת. כדתנן נמי בקונטרס בהיא עובדא לעיל ובפי' רש"י אחרים מצאתי דמאתמול שפיר מצו לאיערובי דיורין דישראל דהוו ביה משום דנכרי לא אסר עלייהו היכא דליתיה אמרו מהו למיגר מייניה והדר נבטל רשותא לגבי דחד דההוא יהא מותר להוליא עד כאן לשון הקונטרס והדין עמו שפירש דבעי ביטול אחר שכירות כדמוכח כולה שמעתא דבעי תרתי שכירות וביטול ואף על פי שעירבו לא משתרי בשכירות לחודיה דמיד כשבא הנכרי בטל ליה עירוב וכי הדר שכרו אין העירוב חוזר לקדמותו אף על גב דבספינות אמר במסכת שבת (דף קא.): ספינות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חזרו לתירן הראשון שאני הכא דמתחילה כשעשה העירוב אין קופו להתקיים כל השבת שעתיד הנכרי לבא אבל התם אין הספינות עומדות להפסק ואף על גב דהיכא דשכח אחד מבני חצר ולא עירב אין עירובו בטל אלא מבטל היחיד רשותו לאותן שעירבו ומותרין להכנים ולהוליא שאני התם

לחזו

ל א מיי' פ"ב מהלכות עירובין הלכה יא סמג עשין ג טוש"ע א"ח סימן שפב סעיף יח:

לא ב מיי' שם:

לב ג מיי' וטוש"ע שם:

לג ד ה מיי' שם הלכה יד וטוש"ע שם סעיף יח:

רב ניסים גאון

ואלא כר' עקיבה דאמר רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה. דברי ר' עקיבה בסוף זה הפרק.

רבינו חננאל

אלמא איתא כמים אין אי לא לא. אמר רבי אלעאי בג' דברים אדם ניכר, בכוסו, בשעה שמתגבר עליו יינו אם יכול לכובשו. בכיסו, כשמתעשר אם דעתו זחה עליו. בכעסו, אם מושל בכעסו לבלתי הסיתו. ואמרי לה אף בשוחקו. אמר רב יהודה אמר רב ישראל וגוי בפנימית וישראל בחיצונה. אוקימנא בשעירבו הפנימית עם החיצונה, ואסרום ר' ור' חייא כר' אליעזר [בן יעקב] דאמר אין אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה, וכיון דעירבו הויין להו הפנימית והחיצונה כחדא, ואינון תרי ישראלים וחד גוי, וכר' עקיבא דאמר רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה. בעי מיניה ר' אליעזר מרב, ישראל וגוי בחיצונה וישראל בפנימית מהו. משתכח דיי(ר) בהדי גוי כהאי גוונא אי לא, מהו דתימא התם הוא דישראל וגוי בפנימית איפשר דדאיר, דאמ' גוי מירתת למיקטליה לישראל, סבר אי אמרין לי ישראל דהוה בהדך היכן הוא, דישראל וגוי בפנימית, אנת ק(ל)טליתה לו, (מרהה) [מרתת] ולא קטיל ליה. אבל הכא אי אמרין לי ישראל דהוה הכא היכן הוא. א"ל נפק אזל ליה לעלמא, וכיון דלא מירתת קטיל ליה, הילכך משום הא לא דאיר ישראל בהדיה. ואי דאיר ישראל בהדיה לא חיישינן. או דילמא הכא נמי מירתת, סבר דילמא כד קטילנא ליה נפיק מן הפנימית ומשכח ליה בידי. א"ל תן לחכם ויחכם עוד. כלומר זו כמו זו ושתיהן אסורות. ריש לקיש ותלמידיה דר' חנינא איקלעו לההוא פונדק דלא הוה שוכר גוי (התם) [והוה] משכיר כו'. פי' ההוא פונדק הוה משכיר מצי מסליק לכל מן דהוה דאיר בההוא פונדק, מיהו השתא לא סלקיה, מהו דתימא כיון דמצי מסליק להו אגרינן מן המשכיר דרשותיה הוא. או דילמא כיון דלא סלקיה לא. אמר ריש לקיש נשכור ולכשנלך אצל רבותינו שבדרום נשאל. אייתו שיילוה לר' אפס אמר להו יפה עשיתם ששכרתם. וכן ר' חמא ב"ר יוסף ור' חייא בר אבה ור' אסי איקלעו לפונדק ולא הוה ביה גוי, ואתא גוי בשבת. ומיבעיא להו שוכר כי מערב דמי, מה מערב מבעוד יום אין משחשיכה לא, אף שוכר כוותיה. או דילמא שוכר כמבטל רשות דמי, מה ביטול רשות אפילו בשבת, דתנן בית הילל אומרים אפילו משתחשך, אף שוכר בשבת שרי. אמר להו רבי חמא נשכור, סמכו על דבריו ושכרו, ואתו ושיילוה לרבי יוחנן ואמר להו

עין משפט נר מצוה

תורה אור השלם

1. תֵּן לְחָכָם וְיֶחְכַּם עוֹד הוֹדַע לְצַדִּיק וְיוֹסֵף לֶקַח: משלי .ט ט

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה לעולם כר"ע ב"י משום סבי: (ב) ד"ה איקלעו וכו' שמא יבא העו"ג בשבת. לישנא אחרינא פונדק יש בו: (ג) ד"ה דאתא עו"ג וכו' היכא דליתיה (ולא עירבו מאתמול ולא הוו מטלטלי בחצר) תא"מ וכ"כ ס"א אין זה וכן מוכח בתוספי' דלא גרסי ליה גם בס"א מצאתי ח"ל דעו"ג לא אסר עליהו היכא דליתיה ועירבו מאתמול והוי מצי מטלטלי בחצר: (ד) תוס' ד"ה איקלעו וכו' וא' נכרי אוסר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר: (ה) בא"ד ותא"ג דרבי יוחנן ליה הלכה כדברי המיקל בעירוב לגמרי קאמר: (ו) בא"ד גבי ואת כל בית גדול שרף: (ז) ד"ה דלא וכו' אמרינן לקמן. נ"ב דף ס"ו ע"א: (ח) בא"ד כדמשמע לקמן. נ"ב פ' חלון דף פ ע"ב:

גליון הש"ם

גמ' א"ל תן לחכם ויחכם עוד. בב"ק דף קיג ע"ב: תוס' ד"ה דלא הוי שוכר וכו' כדמשמע לקמן. דף פ ע"א ועי' בתוספות שם ד"ה אתו לקמיה וצ"ע:

מוסף רש"י

רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה. כגון ב' חצירות זו לפנים מזו, והחיצונה פתוחה לרה"ר והפנימית אין לה פתח לרה"ר אלא יוצאת דרך חיצונה, ולא מיבעיא היכא דעירבו דיורין שבחיצונה לבדן ובני פנימית לא עירבו ביניהן לבדן להיות מותרין בתחומים חצר לעצמה, דהוא רגל האסורה במקומה דאסרה דריסת הרגל דידהו בחיצונה אפילו לרבנן, דכיון דבחצר דגופייהו אסרי ליכא למכפינהו למיחב דשא דידהו ויתמלו על דריסת הרגל שיש להן על החיצונה, אלא אפילו עירבו זו לעצמה חו לעצמה, דהוא פנימית מותרת במקומה, פליג ר"ע ואומר דריסת הרגל דידה אסרה בחיצונה ופנימית מותרת ובחיצונה אסורה (לעיל נט:).

מסורת הש"ם

א) ד"א זוטא פ"ה ע"ב, ב) [מולין קז:], ג) [פסחים פג.: ר"ה יד: כתובות ז. מ. קדושין עו. ב"ב קנה: ע"ז לח.], ד) [לעיל נט: לקמן עה.], ה) ל"ל ר' אלעזר, ו) [לקמן סט:], ז) [וע"ע תוס' ב"מ פד. ד"ה אי הדרת ותוס' יבמות מז. ד"ה אתא], ח) [וע' תוספות מולין מ. ד"ה אמר רבה וכו' דר"ת עצמו חזר וכתב ראיה זו ועמ"ש במגילה כז. בתוס' ד"ה כוותיה],

אלא

לא מה מערב אפי' בפחות כו'. דלקולא אקשינהו רבי יוחנן ולא לחומרא דכל בעירובין להקל: ומה מערב אפי' שכירו ולקיטו. דנכרי אם ישראל הוא כדאמר לעיל (דף סד.) נותן עירובו וליו: אף שוכר אפי' שכירו ולקיטו. דנכרי אם נכרי הוא משכיר רשות אדוניו לדיורי החצר: אחד מערב ע"י כולן. כגון ב' חצירות ופתח ביניהן ובאו לערב זו עם זו אחד מולך עירובה של זו לתוך של זו והוי שליח לחבריו כדתני' בהלי פירקא (דף עב:) חמשה שגבו את עירובן כשהן מוליכין אותו למקום אחד אחד מולך ע"י כולן: חמשה. ישראל שרויין עם הנכרי בחצר אחת אחד מהן שוכר מן הנכרי בשביל כולן: אפי' בה ר"א. בהא מילתא דאמרן לעיל [סה:] שסכרו מן הנכרי ואח"כ ביטלו. תהי לשון מריח כמו בת תיהא דמס' ע"ז (דף סו:) כלומר מעיין ומחשב לדעת טעמו של דבר: כל מקום שאוסרין. זה על זה בלא עירוב ואם היו רוצין לערב יכולין לערב: מבטלין. אם שכחו ולא עירבו מבטלין רשותן לאחד מהן והוי כוליה חצר דיליה ותהא מותרת לטלטל בכולה ובלבד שלא יוציאו מן הבתים לחצר אלא מביתו של אותו יחיד בלבד: כל מקום שאתוויי אפי' חצירות זו לפנים מזו. דהיכא דלא עירבה פנימית לעצמה אסרה אחיצונה אפי' לרבנן דפליגי עליה דר"ע מודו דרגל האוסרת[ה] במקומה אוסרת שלא במקומה כגון בחיצונה משום דריסת הרגל שיש לה עליה ואם רצתה לערב עמה מערבין ואם שכחו ולא עירבו מבטלין בני פנימית רשותן לבני חיצונה אותו דריסת הרגל שיש לה עליה: אפי' חצירות. פתוחות למבוי או לרשות הרבים ופתח ביניהן מערבין אם רוצין ואם לא עירבו זו עם זו זו מותרת לעצמה וזו מותרת לעצמה: אין מבטלין. אם הוצרכו לטלטל מזו לזו אין מבטלין רשות של זו לזו דלא תקון רבנן ביטול רשות אלא היכא דאסרי עלייהו: נאו נאתוויי נכרי. שדר עם שני ישראלים בחצר שאוסרין אותן שני ישראלים זה על זה ואין יכולין לערב בשביל הנכרי וקאמרינן דאין מבטלין: ואי אתא. נכרי מאתמול אמאי קרי להו אוסרין ואין מערבין הא מצו לעירובי ולמיגר: אלא

דחזו כולהו לאיערובי מאתמול לפיכך אין בטל העירוב שלהן כלל וגם אין שייך לומר כלל שבת הואיל והותרה הותרה ולא יתבטל עירוב שלהן כשיבא הנכרי בשבת וזה אין נראה לפרש כלל דכאן לא עירבו ולפיכך לא סגי בשכירות לחוד בלא ביטול דהא על כרחך היו יכולין לערב כאן כדפרישית לעיל דהלכה כר' יהודה דנכרי כי ליתיה לא אסר וכיון שהיה מועיל (ג) באותו עירוב מצא ליה שלא עירבו ועשו שכירות וביטול דקשיא ליה לקמן דשמואל רביה דאמר דאסרין ואין מערבין אמאי לא אמר דבטלו רשותייהו לגבי חד הוה ליה יחיד במקום נכרי כדאמר לעיל (ד) גבי עובדא דהמן בר רסתק דקיימא לן כרא"י יחיד במקום נכרי אע"ג דמסתק לן תורת עירוב ואין אוסרין אין מבטלין כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין כגון (ה) ב' חצירות זו לפנים מזו מערבין ואין אוסרין אין מבטלין כגון (ו) ב' חצירות ופתחא ביניהן אוסרין ואין מערבין אין מבטלין לאתויי מאי לאו לאתויי נכרי ואי דאתא מאתמול לוגר מאתמול

א יפה עשיתם ששכרתם תהו בה נהרדעי ומי א"ר יוחנן הכי והא"ר יוחנן שוכר כמערב דמי מאי לאו מה מערב מבעוד יום אף שוכר מבעוד יום לא מה מערב ואפילו בפחות משוה פרוטה ב אף שוכר בפחות משוה פרוטה ומה מערב אפילו שכירו ולקיטו אף שוכר ג אפילו שכירו ולקיטו ומה מערב חמשה ששרויין בחצר אחת אחד מערב ע"י כולן שוכר נמי ד חמשה ששרויין בחצר אחת אחד שוכר ע"י כולן תהי בה רבי אלעזר אמר רבי זירא מאי תהייא דר"א אמר רב ששת גברא רבה כרבי זירא לא ידע מאי תהייא דר"א קא קשיא ליה דשמואל רביה דאמר שמואל כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין מערבין ואין אוסרין אוסרין ואין מערבין אין מבטלין כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין כגון (ו) ב' חצירות זו לפנים מזו מערבין ואין אוסרין אין מבטלין כגון (ז) ב' חצירות ופתחא ביניהן אוסרין ואין מערבין אין מבטלין לאתויי מאי לאו לאתויי נכרי ואי דאתא מאתמול לוגר מאתמול

יחיד במקום נכרי משום דא"כ בטלת תורת עירוב מאותו מבוי ה"מ בנכרי שאינו רוצה להשכיר ולא אפשר להו לערב אבל הכא שהוא מתרצה להשכיר ובשבת אחרת יוכלו לערב להתיר לכולן אלא היום שבא הנכרי בשבת לא אפשר מועיל ביטול לעשות יחיד במקום נכרי דאין שייך כאן לומר בטלת תורת עירוב וי"ל כיון שאם לא היה מתרצה להשכיר לא היה מועיל ביטול משום דא"כ בטלת תורת עירוב אין לחלק בין מתרצה לשאינו מתרצה דאטו אמירת הנכרי תגרום הביטול שיועיל כשיאמר אתרצה לכם להשכיר או לא יועיל כשיאמר לא אתרצה לכם ועוד י"ל דהני אמוראי סבירא להו כר"מ דאמר אסור יחיד במקום נכרי ור' יוחנן דבסמוך נמי לטעמיה דאמר ג' נהגו העם כר"א בן יעקב אבל אורווי לא מוריגן אבל אנן סבירא לן דאבי אליעזר בן יעקב דהא אביי ורבא קיימי כוותיה בעובדא דהמן בר רסתק:

ד) **איקלעו** לההוא פונדק בו'. פירש בקונטרס היו שם הרבה בתים של ישראלים שהיו אוסרים זה על זה ויש פירושים שמוגה בהם פונדק יש בו חדרים הרבה פתוחין לחצר והאכסנאים נכנסין בהן ואוסרין זה על זה וגם זה אמת דכי האי גוונא נמי אסרי כמו חבורה שבתה בטרקלין: יפה עשיתם ששכרתם. רבינו חננאל פסק כר' יוחנן אע"ג דשמואל פליג עליה בסמוך דקסבר דכל מקום שאוסרין [ה] אין מערבין ואין מבטלין דבכל דוכתא קיימא לן כר' יוחנן לגבי שמואל וכדברי המיקל בעירוב ואומר ר"י דלקמן בפירקין (דף ע:) דייק בריתא דשמואל דתניא כל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת כולה כגון שני בתים בשני לידי רשות הרבים והקיפום נכרים מחיצה בשבת זה הכלל לאתויי מת נכרי בשבת דאין מבטלין ולקמן [ד] בסוף שמעתא אמרינן דמת נכרי בשבת אליבא דמ"ד שוכרין לא תיבעי לך השתא תרתי עבדינן חדא מיבעיא ש"מ לא מיתוקמא הכיא בריתא כר' יוחנן דאמר שוכרין ודוחק לומר דלאתויי מת נכרי בשבת אייר דלא ביטלו דלא משתרו כשמת הנכרי אע"פ שעירבו מע"ש אבל ביטול מהני שהרי הקיפום נכרים מחיצה אייר אפי' ע"י ביטול כדאמרינן בסוף שמעתא דאין מבטלין ודומיא דהכי קאמר לאתויי מת נכרי בשבת דאין מבטלין ואפי' אמ"ל שר' יוחנן היה מעמיד זה הכלל דבריתא לאתויי מילתא אחריתי מ"מ מדנקט סתמא דהש"ס הכי שמע מינה דהכי הלכתא: יפה עשיתם ששכרתם. לא דמי למקח וממכר ליאסר בשבת דלא הוי אלא כמתנה בעלמא שאין עושין אלא להתיר טלטול: מערב אפי' שכירו ולקיטו. פירוש כדאמר שמואל לעיל אפי' שכירו ולקיטו של נכרי נותן עירובו וליו ואם תאמר דהכא אליבא דר' יוחנן קיימא ודירושלמי משמע דליתא ליה לרבי יוחנן האי סברא דקאמר ר' יוחנן התם ישראל ונכרי שהיו דרים בבית אחד צריך ישראל לבטל והנכרי להשכיר ויש לומר [ה] דהתם ששניהם שותפים בבית ישראל ונכרי דלא הוי כשכירו ולקיטו דהכא ועוד יש לחלק דאם ייחד הנכרי לישראל שהוא שכירו ולקיטו חדר אחד שלא יוכל הנכרי להשתמש בו דהוי השתא הנכרי מסולק מישראל ואין יכול לסלק הישראל בכה"ג לא אמרינן נותן עירובו וליו ובכי האי גוונא איכא לאוקמי ההיא דירושלמי: כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין. האי כללא לאו דוקא בכל מקום דהרי חורבה שאמר שמואל בסמוך אין ביטול רשות בחורבה ואפי' בחצר אחת מסיק רבא לקמן [ו] אליבא דשמואל דאפי' ב' חצירות זו לפנים מזו פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין ומה שמפרש כאן כגון שתי חצירות זו לפנים מזו היינו לאביי ורבא לאותו ענין שמפרש לקמן והוה מצי למימר כגון אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב אבל הא מתניתין היא לקמן [ז] ולא אצטריך ליה לאשמעינן האי:

ואי דאתא מאתמול לוגר מאתמול. דאם אין הנכרי רוצה להשכיר מה יכול ביטול להועיל אע"ג דשמואל אית ליה לעיל [ח] הלכה כראב"י דסרי יחיד במקום נכרי הא אמרינן לעיל [ט] דאין הביטול עושהו יחיד במקום נכרי משום דא"כ בטלת תורת עירוב מאותו מבוי ואפילו מתרצה היום להשכיר או שמת ועל זה קאמרינן דאין מבטלין משום דמאתמול לא היו יכולים לערב לפי שלא נתרצה להם מאתמול להשכיר אבתי מערבין קיימא ביה דכיון דאם היה אתמול מתרצה היו יכולין לערב וכששכרו היום ממנו או שמת יכולין לבטל שפיר:

אלא

ח) בס"ח: האסורה, ט) [דף סג:], ג) [לעיל דף סב:], ד) [שייך לעיל], ה) נ"ל ואין מערבין אין מבטלין כו', ו) [עמוד ב], ז) [דף סט:], ח) [דף סב:], ט) [דף סד.],

הגהות הב"ח

(א) גמרא ב' חצירו' זו לפנים מזו כזה:

(ב) שם שתי חצירות ופתח ל' ביניהן כזה:

(ג) תוס' ד"ה דאתא וכו' וכיון שהיה מועיל כאן עירוב מצא לי': (ד) בא"ד הגה"ה כי לא אמרינן כל"ל ותיבת ה"ג נמחק: (ה) בא"ד כגון עירב דרך הפתח. נ"ב ע"ל דף ע ע"ב: (ו) ד"ה יפה וכו' ולקמן בסוף שמעתא. נ"ב דס"ז ע"ל: (ז) ד"ה מערב וכו' וי"ל דהתם מיירי ששניהם שותפים:

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ב מהל' עירובין הל"ב סמג עשין דרכנן ל טושו"ע או"ח סימן שפג [וסי' שפב סעי' ה בהגה]:

ב [מיי' שם טוש"ע או"ח סי' שפב סעי' ה]:

ג [מיי' שם טוש"ע שם סעי' יא]:

לה ד מיי' שם הלכה י סמג שם טור שו"ע או"ח סימן שפב סעיף ט:

רבינו חננאל

יפה עשיתם ששכרתם. איני והא"ר יוחנן שוכר כמערב דמי, מאי לאו מערב מבעוד יום אף שוכר מבעוד [יום]. ודחינן לא שוכר כמערב, מה מערב אפי' בפחות משוה פרוטה אף שוכר אפילו בפחות משוה פרוטה, מה מערב אפילו שכירו ולקיטו אף שוכר כך. ומה מערב [ה'] שגיבו את עירובן אחד מולך על ידי כולן, אף שוכר ה' ששרויין בחצר אחת, [אחד] שוכר על ידי כולן. תהי בה ר' אלעזר. בהא דר' יוחנן שעשה השוכר כמבטל רשות, ואמר מה מבטל רשות אפי' בשבת, כדתנן בית הילל אומרים אפי' משתחשך אף שוכר גוי משתחשך, אי הכי קשיא דשמואל, דאמר כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין, כגון שתי חצירות זו לפנים מזו אוסרין בני הפנימיות על החיצונה ויש לערב זו עם זו ומותרין, לפיכך כיון שהעירוב מתירן אם שכח אחד מהן ולא עירב יכול לבטל רשותו מזו לזו. אבל במקום (שאין מערבין) [שמערבין] ואין אוסרין, כגון שתי חצירות ופתח ביניהן, כדתנן בכותל אחד שבין שתי חצירות, נפרץ הכותל עד י' אמות מותר מפני שהוא כפתח, ואין סותמין אותו מערבין שנים, כל חצר בפני עצמה, ואינה אוסרת זו על זו, ואם רצו ופתחוהו מערבין אחד, כגון אילו אין מבטלין מזו לזו. וכן חצר שאוסרין הדרין בה ואין מערבין בה, פי' אין בה היתר בעירוב כגון דדאיר בה גוי, ואמר שמואל כל מקום שאוסרין ואין מערבין, כענין שאמרנו אין מבטלין. חצר שאוסרין (בה) ואין מערבין בה היכי דמי, לאו דדאיר בה גוי, ואי הוה גוי מאתמול הוה למיגר מיניה מבעוד יום.

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ב מהלכות עירובין הל"ה סמג עשין ל טור שו"ע או"ח סימן שפ"ז סעיף ב:
לז ב מיי' שם ופוש"ע שם סעיף ג:

אלא לאו דאתא בשבתא. להכי חשיב אין מערבין אפי' עירבו מתמול לפי שאין הנכרי אוסר כי ליתיה כרבי יהודה מכל מקום כשבא הנכרי נתבטל העירוב לגמרי ושוב אינו חוזר למקומו אע"פ שחזרו ושכרו ממנו אוסרין ואין מערבין קרינא ביה: **שהמבוי** לחצרות בחצר לבתים.

דייקינן מינה בסוף פירקין (ב) דאין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו שתי חצירות למבוי ושני בתים לחצר ומיהו בההוא שמעתא קאמר שמואל אפילו בית אחד וחצר אחת (ג) וחד מינייהו באחריתא:

ביצד נתנו עירובן בחיצונה כו' שתיהן אסורות. וא"ת אדני היכי פליג עליה ואמר יש בטול מחצר לחצר הא בהדיא תנא הכי לקמן (ג) בסוף פירקין וי"ל דאדני הוה מפרש שתיהן אסורות עד שיבטל:

נתנו עירובן בחיצונה כו' האי בר פנימית למאן ניבטיל. הא פשיטא לן דכולן יכולין לבטל אלו (ד) דהוא מותר למקומו ורבא לא איירי אלא בשריותא דהכא דעירבו: **ליבטיל** לבני פנימית ליתא לעירובייהו גבייהו.

דכיון שאין יכול לבטל לבני חיצונה משום שאין ביטול רשות מחצר לחצר לא מצי שקלי בני פנימית לעירובייהו בחיצונה לאסרי עלייהו ולא דמי להא דאמרינן במי שהוליאוהו (לעיל דף מח:) רשות אחת משתמש לשתי רשויות ואין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת מפרש ר"ת דכשנתנה אמלעית עירובה בזו וכזו מותרת עם שתיהן ושתיהן אסורות עמה דהתם כל חיצונה וחיצונה לעצמה מותרת במקומה אבל הכא דבני חיצונה נמי (ה) אסרי במקומן מפני הפנימית שלא עירבו דאוסרת עליהם אתו אינהו נמי ואסרי חצירן נמי לבני הפנימית כמו שעירבו עמהם ובטל עירובן:

שכח

אלא לאו דאתא בשבתא וקתני אוסרין ואין מערבין אין מבטלין שמע מינה (ו) אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא (ז) אמר ליה אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת ניהלן דאמר (ח) שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר ואין ביטול רשות בחורבה ואמרת לן עלה כי אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר לא אמרן אלא שתי חצירות ופתח אחד ביניהן אבל זו לפנים מזו מתוך שאוסרין זה על זה מבטלין א"ל אנא אמינא משמיה דשמואל הכי (ט) והאמר שמואל אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתנו אנשי חצר ולא אנשי חצירות אמר ליה כי אמרת לן אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתנו אהא אמרת לן (י) שהמבוי לחצירות כחצר לבתים גופא אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר ואין ביטול רשות בחורבה (כ) ורבי יוחנן אמר (א) יש ביטול רשות מחצר לחצר (ב) ויש ביטול רשות בחורבה וצריכא דאי אשמעינן מחצר לחצר בהא קאמר שמואל משום דהא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד אבל חורבה דתשמישתא חדא לתרווייהו אימא מודי ליה לרבי יוחנן וכי אתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהך מודי ליה לשמואל צריכא אמר אביי הא דאמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר לא אמרן אלא בשתי חצירות ופתח אחד ביניהן אבל ב' חצירות זו לפנים מזו מתוך שאוסרין מבטלין רבא אמר אפילו שתי חצירות זו לפנים מזו פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין כיצד נתנו עירובן (ו) בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית ובין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות ובטל עירובן:

שכח

אלא לאו דאתא בשבתא. אלמא ביטול רשות לא תקון אלא היכא דחזו לערובי מאתמול: **הא שמעתא.** דשמואל דאמר בשתי חצירות זו לפנים מזו שיוכל לבטל דריסת רגלם לחיצונה: **אם אמרת ניהלן.** רב יוסף חלה ושכח תלמודו וקא מדכר ליה אביי תלמידו: **אין ביטול רשות בחורבה.** בית מכאן ובית מכאן וחורבה ביניהן וב' הבתים פתוחים לה ואסור להשתמש בה אע"כ עירבו אין מבטלין רשותן זה לזה להתיר את האחד להכניס ולהוציא מביתו לחורבה אלא שרו רבנן ביטול רשות אלא בחצר שלפני הבית דאקילו בה רבנן דהוי עיקר תשמישתייהו התם: **מפוך שאוסרין.** בני פנימית על בני חיצונה משום דריסת הרגל מבטלין להם דריסת רגלם אם לא עירבו בני פנימית אפילו לעצמה דהויא רגל האסורה במקומה ואוסרת שלא במקומה עד שתבטל: **אלא אמינא משמיה דשמואל הכי.** בתמיה: **והאמר שמואל אין לנו בעירובין.** להוסיף היתר: **אלא כלשון משנתנו.** ובמשנתנו (דף סט:) תנן אנשי חצר ששכח אחד מהם כו' נתנו לו רשותן כו' אלמא בחד חצר תנן ביטול ולא בשתי חצרות. והאי סיומא דאנשי חצר ולא אנשי חצירות לאו שמואל קאמר לה אלא רב יוסף קא דייק לה ממילתא דשמואל: **שהמבוי לחצירות כחצר לבתים.** במתניתין דפירקין היא (ה) וקא דייק שמואל בלישנא דחצירות ובתים וליף מיניה לקמן (ו) דלא מיקרי מבוי להיות ניתר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחין לתוכו שתי חצירות למבוי ושני בתים לחצר: **אבל חורבה דחדא תשמישתא לתרווייהו.** ואסרי אהדדי אימא ליבטלו: **מפוך שאוסרין.** אם לא עירבה פנימית לעצמה דהויא רגל האסורה במקומה אפי' רבנן מודו דאוסרת שלא במקומה: **מבטלין.** דריסת רגלם לחיצונה ומותרין בני חיצונה לעצמן: **ופעמים אין מבטלין.** ואע"ג דאוסרין: **נתנו אם עירובן בחיצונה.** כן דרך כשמערבין שתי חצירות יחד אותו עירוב שעירבו חצר זה לעצמה להתיר דיורין שבתוכה מוליכין לתוך חבירתה ואין עושין עירוב אחר: **שתיהן אסורות.** ולא מהני להו ביטול וטעמא מפרש לקמן ואזיל: **נתנו עירובן בפנימית.** בני חיצונה מוליכין עירוב שביניהן (ה) המתירן לחצרן ונתנוהו לתוך הפנימית: **שתיהן אסורות.** ואין ביטול מועיל: **פנימית מותרת.** על ידי ביטול שביטלו להן אותן בני חיצונה שנתנו עירובן לתוכה והרגילו עירובן להיחשב כדיורי פנימית ואוסרין עליהם משום דהויא רגל האסורה במקומה בשביל ההוא דשכח ולא עירב ואוסרת שלא במקומה הואיל והרגילה העירוב שם ומודה שמואל בהא דמבטלין אותו הרגל שהרגילו עירובן לתוך הפנימית ומשתריא פנימית לעצמה: **האי בר פנימית.** ששכח ולא נתן בעירוב למאן ניבטיל: **ליבטיל לבני פנימית.** רשות חצירו לתיהוי פנימית מיהא שריא לעצמה וחיצונה תיאסר מפני דריסת רגלו של זה שאסורה במקומה: **ליתא לעירובייהו גבייהו.** ולכשיבדלו מן החיצונה הרי הן בלא עירוב וכולן אוסרין זה על זה: **ליבטיל.** נמי דריסת רגלו לבני חיצונה ורשותו לבני חיצונה לאסתלק ליה לגמרי והרי כולן מותרין: **אין ביטול רשות.** מבן חצר זו לבן חצר אחרת לשמואל ואע"ג דאסר עלייהו. ואי קשיא ליבטלו בני פנימית רשות חצירן לגבי האי בלא עירב ויהא הוא רגל המותר במקומו דהא יחיד הוא ואינו אוסר על חיצונה ותשתרי חיצונה לאו מילתא היא דהא דכיון דבטלי רשותייהו לגביה הוי להו אינהו רגל האסורה במקומה כדתנן (ו) נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין ואסרי החיצונה ואע"ג דעירבו בהדה הא בטיל עירובייהו מכי איסתלקו להו מרשותא דפנימית והכי דאין להן רשות להוציא מבתיהן לחצר מ"מ דריסת הרגל יש להן בפנימית ובחיצונה וא"ת יבטלו אף דריסת רגלם לחיצונה אין ביטול רשות מחצר לחצר: **אילא פנימית דאסרה עלה.** שהרי בטל העירוב בשביל זה והויא לה פנימית רגל האסורה במקומה דליתיה לעירובה לגבה: **ליבטיל לבני פנימית.** אף לבני פנימית: **האי בר פנימית למאן ניבטיל כו' אילא חיצונה דאסרה עלה.** שעירוב מרגילה לתוכה: **אין ביטול רשות מחצר לחצר.** כלומר אין ביטול רשות מבן חצר זו לבן חצר אחרת כיון דפנימית אסורה חיצונה נמי אסורה מפני רגל האסורה במקומה שאוסרת עליה ועוד שאין עירובה אלא:

שכח

בכל אחת מהן כמה בתין וכמה דיורין ופתח אחד ביניהן, כשם שמבטל אחד מבני חצר רשותו לבני חצירו, כך יש לו לבטל אפי' מחצר לחצר אחרת. דהא רב חסדא ורב ששת אליבא דר' יוחנן בעו ופשטי.

מסורת הש"ס

(א) [לעיל י. וש"נ], (ב) [שם], (ג) [לקמן סז. שם. עה:], (ד) [לקמן עד.], (ה) [לקמן עג:], (ו) [לקמן עה:], (ז) [נדרים מא.], (ח) [לקמן עג:], (ט) [דף עד.], (י) [לקמן דף סט:], (כ) עי' בתשו' הגאון ח"ל סימן י"ד פירוש דברי התוס' אלו,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נתנו עירובן וכו' שביניהן המתיר לחצרן: (ב) תוס' ד"ה שהמבוי וכו' בסוף פירקין. נ"ב לאם דף עד ע"א: (ג) ד"ה כלל וכו' בהדיא תנן הכי לקמן. נ"ב ריש דף עה: (ד) ד"ה נתנו וכו' לבטל אלו ויהא הוא רגל מותר במקומו ורבא לא איירי: (ה) ד"ה לבטיל וכו' חיצונה נמי אסירי במקומן:

גליון הש"ם

גמ' וד"י אמר יש ביטול רשות מחצר לחצר. ע"ל דף סד ע"א תוספות ד"ה אם כן:

מוסף רש"י

לא שמיע לי הא שמעתא. דלכ יוסף תלמידו דלכ יהודה שהוא תלמיד של רב ושמואל, והלה רב יוסף ונעקר תלמודו וכשהיה שומע ממנה דרב ושמואל ואינו מכר לאותה שמועה מתמיה ולא תלמידו של רב יהודה אני ולא אמר לי שמועה זו ואביי תלמידו מזכירו (נדה לט. ע"פ נדרים מא.). **את אמרת ניהלן.** קודם חוליך (נדה לט.). **שהמבוי לחצרות כחצר לבתים.** כשם שאסור להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב, כך אסור להוציא מן החצר למבוי בלא שיתוף, ולא מימא דלא דמו, דבית וחצר זו רשות היחיד וזו רשות הרבים, אבל חצר ומבוי שייכן רשויות של רבים הן (לקמן עג:).

שכח אחד מבני חיצונה ולא עירב עמהן. בהא מודי שמואל דמבטלי בני חילוה לבני פנימית אותו רשות שבא להן לתוכן ע"י הרגל עירובן משום דאמר לה לתקוני שתפתיך ולא לעוותי והכי מפרש לה בסוף פירקין [עה:]. **והאי דבעינן ביטול אליבא דרבי עקיבא אמרה רבא למילתיה דלי לרבנן בלא ביטול נמי אמרה לה פנימית הכי ועקרה לה לעירוב משום דמעוותי בה אבל ר"ע אמר דבעינא לבטולי בשילהי פירקין [שם] וכי שכח בן פנימית ליבא למימר הכי דליבטל לבני פנימית ותיחוד דשא ותשמש (א) דלא מלי למימר לתקוני שתפתיך ולא לעוותי שהרי תחילת הציוות ע"י בן פנימי בא: כמאן כר' אליעזר.** רבא קא מהדר ליה לרב הונא כמאן קאמרת למילתך כר"א דאמר אינו צריך כו'. **בשילהי עושין פסין (ב) אוקימנא הכי: ממתנייתא דרב ששת.** שהיו משניות סדורות לו וירא רב חסדא שלא יקשה לו ממשנה על משנה ויאמר לו לתרגן: **מפלפוליה.** חריף וסבר (ג) היה ביותר ועמוק בשאילותיו: **והקיפום.** סתמו רה"ר מכאן ומכאן ונשאר לפני ג' הבתים כעין חצר שהבתים פתוחות לה: **מהו.** שיבטל זה רשותו לזה ויהא מותר להוציא מביתו לכאן דהא קיי"ל בפירקא תניינא (דף כ.) כל מחיצות הנעשות בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה וכ"ש הכא דנכרים עבדוה: **אליבא דמאן דאמר אין ביטול רשות מחצר לחצר.** ואוקימנא (ד) טעמא משום דאין אוסרין (ה) ואין מבטלין ואע"ג דאי בעו לערובי הוו מערבי אלמא תרתי בעינן אוסרין ומערבין: **לא תיבעי לך.** דכ"ש דהכא לא הא ולא הא דלא הוו אוסרין זה על זה אתמול ולא תורת עירוב היתה לכאן: **תיבעי לך אליבא דמאן דאמר יש ביטול.** ואע"ג דאין אוסרין מאי מי אמרינן התם הוא דאי בעו לערובי הוו מערבי ואע"ג דתרתי ליכא חדא מיהא איכא אבל הכא דאפילו חדא ליכא לא אי דלמא מדאהא לא קפיד אהא נמי לא קפיד: **אין מבטלין.** דחדא מיהא בעינן: **מה נכרי בשבת.** הא נמי בעא מייה שני ישראלים ונכרי הדרים בחצר ולא שכרו ולא עירבו ומת נכרי בשבת מהו לבטל זה לזה: **אליבא דמ"ד.** לעיל בפרקין (דף סה:) היכא דאתי נכרי בשבת שוכרין הימנו ואח"כ מבטלין לא תיבעי לך: **השתא תרתי עבדינן.** שכירות וביטול חדא מיבעיא: **אי אומר מבטלין.** ולא דמיא לההיא דלעיל (ו) דהכא אי בעי מיגר וערובי מאתמול מלי עבדי: **והמנונא אמר אין מבטלין.** כיון דאי בעו ערובי מאתמול לא מלי עבדי בלא שכירות אין ביטול אלא במקום עירוב: **בההוא ניחא ליה.** מטום דאיכא אוירא טפי ממבוי: **דאולפנא.** שמע מרבו ורבו מרבו:

אפי'

שכח אחד מן החיצונה ולא עירב ודאי פנימית מותרת דאחדא דשא ומשתמשא וחיצונה אסורה אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא וכי שכח אחד מן הפנימית ולא עירב אמאי שתיהן אסורות לבטיל בר פנימית לבני פנימית ותיתי חיצונה ותשתרי בהדייהו כמאן כרבי אליעזר דאמר אינו צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד ° כי קאמינא לרבנן דאמרי צריך לבטל לכל אחד ואחד: רב חסדא ורב ששת כי פגעי בהדי הדדי רב חסדא מרתען שיפוותיה ממתנייתא דרב ששת ורב ששת (ז) מרתע כוליה גופיה מפלפוליה דרב חסדא בעא מיניה רב חסדא מרב ששת שני בתים משני צידי רשות הרבים ובאו נכרים והקיפום מחיצה בשבת מהו אליבא דמאן דאמר (ח) אין ביטול רשות מחצר לחצר לא תיבעי לך השתא דאי בעו לערובי מאתמול מצו מערבי אמרת אין ביטול רשות מחצר לחצר הכא דאי בעו לערובי מאתמול לא מצו מערבי לא כל שכן כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר (ט) יש ביטול רשות מחצר לחצר התם דאי בעו לערובי מאתמול מצו מערבי בטולי נמי מצי מבטל אבל הכא דלא מצו מערבי מאתמול בטולי נמי לא מצי מבטל או דילמא לא שנא אמר ליה (י) אין מבטלין מת נכרי בשבת מהו אליבא דמאן דאמר שוכרין לא תיבעי לך השתא תרתי עבדינן חדא מיבעיא אלא כי תיבעי לך אליבא דמ"ד אין שוכרין תרתי הוא דלא עבדינן הא חדא עבדינן או דילמא לא שנא אמר ליה (כ) אני אומר מבטלין והמנונא אמר אין מבטלין: אמר רב יהודה אמר שמואל (כא) נכרי שיש לו פתח ארבעה על ארבעה פתוח לבקעה אפילו מכנים ומוציא גמלים וקרונות כל היום כולו דרך מבוי אין אוסר על בני מבוי מ"ט בפיתחא דמיחד ליה בההוא ניחא ליה איבעיא להו פתוח לקרפף מהו א"ר נחמן בר אמי משמיה דאולפנא

אפי'

שכירות אין ביטול אלא במקום עירוב עד כאן לשון הקונטר ותימה דלעיל (דף סו.) פשיטא לן היכא דאתא נכרי מאתמול דמבטלין ואוסרין ומערבין קיימן ביה דאמר לעיל ואי דאתא נכרי מאתמול לוגר מאתמול י"ל דסוגיא דלעיל כרב ששת דאמר הכא דמבטלין ומיהו קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששת דתרתי לא עבדינן ודוקא מת הוא דמבטלין אבל לא מת דבעי תרתי שכירות וביטול לא עבדינן ולעיל פשיטא לן בדאתא מאתמול דבשבת שוכרין ומבטלין ודוקא באתא בשבת קאמר שמואל דאין מבטלין ורבא לפרש דהכא באתא בשבת ומת בשבת אייתי וכן משמע הלשון דקאמר כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר אין שוכרין תרתי הוא דלא עבדינן ובאתא נכרי בשבת נחלקו ועל זה מיבעיא ליה כשמת אי עבדינן חדא אי לא ואע"ת כי לא מת נמי תסגי בחדא בביטול לחודיה דהוי יחיד במקום נכרי וי"ל כדפי' לעיל דלא משתרי בביטול לחודיה כשמתרלה הנכרי לשכור כיון דאם לא היה מתרלה לא היה מותר משום דאם כן בטלת תורת עירוב אי נמי רב חסדא כר' מאיר סבירא ליה דאסר יחיד במקום נכרי ומיהו לפי טעם זה אחרון לא יתכן לומר (ו) אליבא דמאן דאמר אין שוכרין דקאמר (ח) (אני אומר מבטלין) היינו שמואל דממה נפשך לשמואל סגי בביטול דאיהו קאמר הלכה כראב"י וקאמר שמואל לעיל דאין מבטלין ש"מ דאפי' חדא לא עבדינן לשמואל אלא היינו ר' אמי דאמר לעיל לא נשכור: **אני אומר מבטלין.** אף על גב דבשני בתים אין מבטלין התם ליכא לא אוסרין ולא מערבין שהיא רה"ר מבעוד יום אבל הכא אוסרין איכא ומערבין עד שיבא הנכרי א"נ גבי שני בתים לא היה לו כח מבעוד יום לעשות אותו ביטול שעושה עכשיו אבל הכא מבעוד יום היה בו כח לבטל:

ומוציא גמלים וקרונות כל היום דרך מבוי, אינו אוסר על בני המבוי, אלא כעובר דרך הוא חשוב במבוי. מאי טעמא בההוא פיתחא דמיחד ליה טפי ניחא ליה.

ויש לא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שכח וכו' ותיחוד דשא ותשמש. נ"ב ס"א ותבטל מיגוי לפנימית דשותה: (ב) ד"ה אליבא וכו' דאין אוסרין אין מבטלין: (ג) תוס' ד"ה שכח וכו' אבל ר' עקיבא אמר בשילהי פירקין דבעי לבטולו וכי שכח: (ד) בא"ד ולא מתוקש אלא כר' עקיבא וא"ת: (ה) ד"ה כמאן וכו' לבני פנימית לר' אליעזר דאמר: (ו) ד"ה אי אומר וכו' דלעיל היכא דאתא עו"ג בשבתא. נ"ב וקשה לי לפ"ז דמוקפות היו מפרסים מה שפירש"י וא"ל דהא דלעיל פי' היינו על היכא דאתא עו"ג בשבתא דא"כ ה"ל לתרץ בקיצור משום דהתם תרתי והכא חדא כסברת בעל איבעיא בעצמו דאהא פשיט דמותר [ע"כ נראה דמה שפירש רש"י] ולא דמי לההיא דלעיל קאי [אהיכא דבאו עו"ג והקיפוה מחיצה בשבת דאין מבטלין התם ג"כ אינו אלא חדא וכעין] שהקשו התוס' לקמן בדיבור שאמר זה ועל זה מירץ רש"י דהכא אי בעי מיגר ועירובי מאתמול מלי עבדי ר"ל דרש"י פי' ג"כ היכא דאתא עו"ג בשבת והא דקאמר אי בעי מיגר ועירובי מאתמול פי' אי הוה בא העו"ג מאתמול מה שאין כן לעיל דמאתמול לא הוה מחיצה כלל וכעין זה כתבו התוס' לעיל דף סו בד"ה ואי דאתא וכו' דאף על גב דלא הוה העו"ג מערבין קיימן ביה דאם היה רוצה העו"ג היו יכולין לערב ה"ה הכא נמי משום דאי הוה בא העו"ג מאתמול היו יכולין להסכיר ולערב אלי מיגר ועירובו מאתמול קיימא ביה]: (ו) בא"ד לא יתכן לומר כי תבעי לך אליבא דמאן דאמר אין שוכרין דהיינו שמואל בל"ל ותיבת דקאמר אי אומר מבטלין נמחק:

גליון הש"ם

גמ' כי קאמינא לרבנן דאמרי צריך לבטל. עי' לקמן סח ע"ב תוס' ד"ה רב אמי:

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה ז טוש"ע או"ח סי' שפא סעיף ה:

לט ב מיי' שם הל' יג וסמג שם טוש"ע או"ח סי' שפג:

מ ג מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה יז טוש"ע או"ח סי' שפט:

רב ניסים גאון

כמאן כר' אליעזר דאמר אין צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד, אנא כי קא אמינא כרבנן. עיקר דבריו שלר' אליעזר בסוף פרק עושין פסין, דתנן אמר ר' אילעאי שמעתי מר' אליעזר שאפי' היא כבית כור. וכן שמעתי ממנו אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור מלהכניס ומלהוציא לו ולהם. ופרקינן לא קשיא הא ר' אליעזר והא רבנן, כשתמצא לומר לדברי ר' אליעזר המבטל רשות חצרו לרשות ביתו נמי ביטל. לרבנן המבטל רשות חצרו רשות ביתו לא ביטל.

רבינו חננאל

רב חסדא כי הוה פגע ברב ששת הוה (מתרען) [מרתען] שפוותיה. כלומר היה מתיירא ממנו שמא ישאלנו ממתנייתא דהוו בידיה. ורב ששת הוה (מיתרע) [מרתע] כוליה גופיה מפילפוליה דרב חסדא, שמא ישאלהו. בעא מיניה רב חסדא מרב ששת שתי חצירות בשני צידי רשות הרבים והקיפום גוים מחיצה בשבת, אליבא דר' יוחנן דאמר יש ביטול מחצר לחצר מהו, מחדא לחברתה הוא דאמר, דכיון דאיבעי לערובי מאתמול הוה מצי מערב, בטולי השתא מצי בטיל. אבל הכא בהיקפום גוים מחיצות בשבת דאיבעי לערובי מאיתמול לא מצי מערבי, בטולי השתא נמי לא מצי מבטלי. או דילמא לא שנא. א"ל אין מבטלין. תוב בעא מיניה מת גוי בשבת מהו. אליבא דר' יוחנן לא תיבעי לך השתא שוכרין ומבטלין עבדי להו בשבת להני תרתי, חדא אי מבטלין אי לא מיבעיא. כי תיבעי לך אליבא דשמואל דאמר אין שוכרין מאי, תרתי הוא דלא עבדי, אבל הכא בחצר דהוו בה דיורין ישראלים הרבה וגוי, ואסר עלייהו גוי ולא עירובו, דהא אין עירוב מועיל במקום גוי בשבת, ונסתלקה רשותו ונשתיירו ישראלים, מהו שיבטל אחד רשותו ויהא האחר מותר לטלטלי. א"ל (אביי) [רב ששת] אני אומר מבטלין, והמנונא אומר אין מבטלין. אמר רב יהודה אמר שמואל גוי שיש לו אפי' פתח ד' טפחים על ד' טפחים פתוח מחצירו לבקעה, כבר סילק רשותו מכל המבוי, ואפילו הוא מכניס

וישראל בית סאתים אינו אוסר כו'. אומר ר"י דאם הוקף לדירה אפי' בית סאתים אוסר דכיון שהוקף לדירה הוה כביתו ואינו עומד (ח) במקום אויר של מבוי ואוסר עדיין פתח הפתוח למבוי ובקונט' לא פירש כן פירש דאפילו יותר מבית סאתים דוקא כשלא הוקף לדירה אבל הוקף לדירה אינו אוסר: **ומאי** טעמא דלמא **אמרי** רה"י גמורה היא. מכאן התיר ר"ת בגינה אחת יתירה מבית סאתים שלא הוקפה לדירה לטלטל מתוכה לחוץ הואיל ולא היתה רה"ר גמורה כגון סרטיא ופלטיא עוברת לפניה והתיר להטמין המפתח בתוך הגינה אע"פ שעומד בחוץ ונותן בתוך הגינה או ליטול מתוכה לחוץ ואין לחלק בין שלא דהתם משום דלא שכיח שהרי כל עיקר גזירה זו שלא יבא לטלטל בכולו והאי טעמא שייך נמי הכא ועוד יש לדקדק מהא דתניא בפ"ק דשבת (דף ו.) ארבע רשויות לשבת ואם היה אסור לטלטל משאר כרמלית לקרפף יותר מבית סאתים משכחת להו חמשה: **והא** לא ערבינן כו'. קודם מילה היה כדפירש בקונט' וכן משמע מדמדמה הך אמירה להזאה שהיא משום מצוה לעשות פתח אבל לאחר מילה ומשום סכנה על זה לא היה אומר והא לא ערבינן דבפקוח נפש הזריז הרי זה משובח כדאמרינן

פרק בתרא דיומא (דף פד.):

נסמוך אשיתוף. דמבוי פירש בקונט' דתנן במתני' אם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן ולא היה לו להביא מאותה משנה דלקמן (ב) בגמ' מוקמינן לה כולה כר"מ דבעינן עירוב ובעינן שיתוף ואם נשתתפו נמי קאמר אלא היה לו להביא ראיה מהא דתניא לקמן בפירקין (דף עא.): וחכמים אומרים מערבין או משתתפין ואע"ג דפסיק רב לקמן (ג) הלכה כר"מ דבעי תרתי סבר לה כר' יוחנן דאמר נהגו כר"מ אבל לכתחלה לא עבדינן כוותיה אי נמי סבר כמאן דאמר (ד) בפת כולי עלמא לא פליגי דבחדא סגי ונסמוך אשיתוף דקאמר היינו אם נשתתפו בפת:

לשבות

אפי' פתוח לקרפף רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו א נכרי בית סאתים אוסר יותר מבית סאתים אינו אוסר ב וישראל בית סאתים אינו אוסר יותר מבית סאתים אוסר בעא מיניה רבא בר חקלאי מרב הונא פתוח לקרפף מהו א"ל הרי אמרו בית סאתים אוסר יותר מבית סאתים אינו אוסר (ח) אמר עולא אמר רבי יוחנן ג קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואפילו כור ואפילו כוריים הזורק לתוכו חייב מ"ט מחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין מתיב רב הונא בר חיננא ד סלע שבים גבוה עשרה ורוחב ארבעה אין מטלטלין לא מן תוכו לים ולא מן הים לתוכו פחות מכאן מטלטלין עד כמה עד בית סאתים אהייא אילימא אסיפא בית סאתים טפי לא והא מכרמלית לכרמלית קא מטלטל אלא לאו ארישא והכי קאמר סלע שבים גבוה עשרה ורוחב ד' אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו ועד כמה עד בית סאתים הא יתר מבית סאתים מטלטלין אלמא כרמלית היא תיובתא דר' יוחנן אמר רבא מאן דלא ידע תרוצי מתנייתא תיובתא מותיב ליה לרבי יוחנן לעולם ארישא והכי קאמר הא בתוכו מטלטלין ועד כמה עד בית סאתים רב אשי אמר ה לעולם ארישא הן אמרו והן אמרו הן אמרו קרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד' אמות והן אמרו אין מטלטלין מרשות היחיד לכרמלית בית סאתים דשרי לטלטולי בכוליה אסרי רבנן לטלטולי לא מן הים לתוכו ולא מתוכו לים מ"ט רה"י גמורה היא יתר מבית סאתים דאסור לטלטולי בכוליה שרו רבנן לטלטולי מתוכו לים ומן הים לתוכו מ"ט דלמא אמרי רה"י גמורה היא ואתי לטלטולי בכוליה ומאי שנא תוכו שכיח מתוכו לים ומן הים לתוכו לא שכיח: ההוא ינוקא דאשתפיך חמימיה אמר להו רבה נייתו ליה חמימי מגו ביתאי א"ל אביי והא לא ערבינן א"ל ו נסמוך אשיתוף א"ל הא לא שתפינן ז ו נימרו ליה לנכרי ליתי ליה אמר אביי בעי לאותביה למר ולא שבקן רב יוסף דאמר רב יוסף דאמר רב [יוסף אמר רב] כהנא כי הוינן בי רב יהודה הוה אמר לן בדאורייתא מותבינן תיובתא והדר עבדינן מעשה בדרבנן עבדינן מעשה והדר מותבינן תיובתא לבתר הכי אמר ליה מאי בעית לאותביה למר אמר [ליה דתניא] הזאה שבות ח ואמירה לנכרי שבות מה

אפי' פתוח לקרפף. ניחא ליה בית טפי דאיכא אוירא טפי ממבוי ואינו אוסר על בני מבוי: **נכרי בית סאתים אוסר.** אם היה לו פתח לקרפף בית סאתים ופתח למבוי עדיין אוסר על בני מבוי דאוירא דקרפף לא נפיש אבל אם יותר מבית סאתים נפיש אוירא ובההיא ניחא ליה ואינו אוסר: **ישראל.** שיש לו פתח לקרפף ופתח למבוי ושכח ולא עירב במבוי אם קרפף בית סאתים הוא שראוי להשתמש בו אינו אוסר על בני מבוי ואע"ג דלגבי נכרי חשיב זוטרא לגבי ישראל נפיש דהא בשבת ליכא הוצאת משאות יתירין וסגי בהכי ונפיש אוירא ממבוי אבל יותר מבית סאתים דכרמלית הוא כגון שלא הוקף לדירה כיון דאסיר ליה לאיתמושי לא ניחא ליה ביה ואוסר על בני מבוי: **פתוח לקרפף מהו.** אנכרי קאי ואמילתיה דרב יהודה: **הזורק לתוכו.** מרה"ר: **חייב.** חטאת. ואע"ג דלענין איסור טלטול שויוה רבנן כרמלית שאסרו לטלטל בתוכו אלא בד' מדאורייתא רה"י גמורה היא דמחילה היא אלא שמחוסרת דיורין ומש"ה אסרי רבנן לטלטולי: יש כרמלית הוא: **אין מטלטלין לא מתוכו ליס.** אפי' בד' אמות משום דכל גבוה עשרה ורוחב ד' הוי רה"י: **פחות מכאן.** שאינו גבוה עשרה כרמלית היא כיס ומטלטלין מזה לזה תוך ד' אמות: **עד כמה.** יהא רחב אלא: **עד בית סאתים.** אבל טפי לא ולקמיה מפרש אהייא קאי: **אי נימא אסיפא.** אפחות מעשרה תרוייהו כרמלית ניהו לא שנא רחב ולא שנא קצר: **הא יותר מבית סאתים.** בטל תורת רה"י מיניה והוי כרמלית אפי' לקולא ואף על גב דגבוה עשרה: **לעולם ארישא.** ולאו אמתוכו ליס קאי אלא אדיוקא קאי והכי קא דייק הא בתוכו מטלטלין דהא רה"י היא עד כמה עד בית סאתים אבל טפי לא דשויוה רבנן כרכרמלית לענין טלטול משום דמחוסר דירה ומיחלף ברה"ר מיהו לענין מתוכו ליס רה"י היא: **רב אשי אמר לעולם ארישא.** ולאו אדיוקא קאי ואפי' לענין מתוכו ליס נמי כרמלית שויוה ושרי מיהו לר' יוחנן לא תיקשי דודאי לענין חיובא מדאורייתא רה"י היא ומאי טעמא שרו רבנן לטלטולי מייה לכרמלית משום דאיסור טלטול מרשות היחיד לכרמלית מדרבנן הוא דהם אמרו זאת והם אמרו עוד איסור אחר ולאו אאין שניהם עומדים כאן וביטלו זה מפני זה וכדמפרש: **הם אמרו קרפף יותר מבית סאתים אין מטלטלין בו.** דשויוה כרמלית לענין טלטול משום דמיחלף ברה"ר ומיהו אסור לטלטל מרה"ר לתוכו ומתוכו לרה"ר כדר' יוחנן דמדאורייתא רה"י היא: **והם אמרו אין מטלטלין מרה"י לכרמלית.** משום דלא ליתי לטלטולי מרה"י לרה"ר ובהאי רה"י מייה שהיא ביותר מבית סאתים לא גזור מאי טעמא בית סאתים דשרי לטלטולי בכוליה כי אסרינן ליה לטלטולי מייה לכרמלית לא אתיא מייה חורבה אבל טפי מבית סאתים אי אסרת מתוכו ליס תוך ד' אמות אתי למימר רה"י גמורה היא אפי' מדרבנן ומטלטלי בכולה ומיעקרא אידך תקנתא דרבנן ובטלו הא מקמי הא: **ומאי שנא.** דאליס הך תקנתא טפי מהך השתא נמי קא מטלטלי מרשות היחיד לכרמלית: **מתוכו ליס.** וכי שרי ליה לטלטולי בגווה חזו ליה עלמא ומיחלף ברה"ר: **מתוכו ליס לא שכיח.** ולא גזרו רבנן במלתא דלא שכיחא ואע"ג דבשאר רה"י לכרמלית גזור רבנן הנהו שכיחן אבל הני תרתי כחדא יותר מבית סאתים ומתוכו לכרמלית לא שכיח: **דאישתפך חמימיה.** שהיו רוצין למולו והחמו לו חמין מבערב ונשפכו היום: **מגו ביתאי.** מביתיה דרבה והתיוק היה בבית אחר באותה חצר: **נסמוך אשיתוף.** דמבוי דתנן (לקמן עב.) במתני' אם נשתתפו במבוי מותר כאן וכאן במבוי ובחצירות אף על פי שלא עירבו: **בדאורייתא מותבינן תיובתא.** באיסור של תורה וחכם מורה בו היתר ויש בתלמידים שיודע להשיב ישיב קודם מעשה שלא נעבור על דברי תורה אבל בדרבנן כגון עירובי חצירות שבקינן לחכם לעשות כהוראתו: **והדר מותבינן.** ליה לגמוד אם יפה הורה: **הזאה.** על הטמאת אינה אסורה בשבת אלא משום שבות:

מה

עין משפט נר מצוה

מא א מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה י' טוש"ע א"ח סימן שפט: **ב** [מיי' שם הל' י]: **מב** ג מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה ח טוש"ע א"ח סי' שמו סעיף ג: **מג** ד ה מיי' שם הל' ב: **מד** ו מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה יט ופ"ה שם הלכה יג סמג עשין דרבנן ח טוש"ע א"ח סי' שפז:

מה ז מיי' פ"ו מהלכות שבת הלכה י ופ"ב מה' מילה הלכה ט סמג לאוין סה ועשין כח טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף י וסי' שלא סעי' ו טוש"ע יו"ד סי' רסו סעיף ה:

רבינו חננאל

ולא תימא לבקעה ממש, אלא אפילו לקרפיף אם פתח וסילק רשותו מכל המבוי. **רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו גוי בית סאתים אוסר יתר מבית סאתים אינו אוסר.** פי' פתח ארבעה על ארבעה פתוח לקרפיף אם יש בו בית סאתים עדיין אוסר [על] בני המבוי, שלא סילק רשותו. [יותר מב' סאתים אינו] (ואינו) אוסר. וכן סוגיא דשמעתא. **לפי** שיירא שחנו ושבתו בקרפיף שיש בו כמה סאין, ושבת גוי עמהן ההוא (גוי) בית סאתים ששבת עליו אסרו לישראלים ששבתו עמו לטלטל בו, אבל בשאר המקום כולו אינו אוסר. **ישראל,** שלא עירבו, בית סאתים אינו אוסר, כי בלא עירוב מותר בו, אבל יותר מבית סאתים שאין לו [לטלטל] אלא על ידי עירוב, אוסר אלא אם כן ביטל רשותו כר' יוחנן דאמר יש ביטול ברחבה. אמר עולא א"ר יוחנן (א"ר) **קרפיף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפי' כור ואפי' כוריים הזורק מרשות הרבים לתוכו חייב, מחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין.** ומותבינן עליה מיהא, סלע שבים גבוה י' ורחב (י') [ד'] טפחים אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו, פחות מיכן מטלטלין עד בית סאתים. האי בית סאתים דקתני [אאהי קאי, אי] אפחות מיכן בית סאתים הוא דמטלטלין (הוא) [הא] יתר מבית סאתים לא. והא פחות מי' טפחים כרמלית הוא, והים כרמלית הוא, מכרמלית לכרמלית הוא ואפי' יתר מהאי שרי. אלא לאו ארישא והכי קתני, סלע שבים גבוה י' ורחב ד' אין

מסורת הש"ס

(ח) שבת דף ז., (ב) [שבת קג. ושם נסמן].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ויסרמלו וכו'. במקום אויר (של מבוי). תא"מ וע"ב בתוספי"ש אין זה: (ב) ד"ה נסמוך וכו' משנה דלקמן. ע"ב דף עג ע"ב: (ג) **בא"ד** דפסיק רב לקמן. ע"ב רש דף עב ע"א: (ד) **בא"ד** סבר כמאן דאמר. ע"ב סוף דף עא ע"ב:

גליון הש"ם

גמ' נימרו ליה לנכרי. עי' לעיל דף סד ע"א תוס' ד"ה א"כ:

מוסף רש"י

מחיצה היא. לקיות רשות היחיד (שבת ז.). **ואמירה לנכרי שבות.** מדרבנן (ב"מ צ.).

רבינו חננאל (המשך)

מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו, ועד כמה עד בית סאתים. כלומר שהוא כרשות היחיד, הא יתר מבית סאתים מטלטלין אלמא כרמלית היא, והאי סלע שבים כי קרפיף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוא, וקתני דמטלטלין מן הים לתוכו אלמא כרמלית היא, ותיובתא דר' יוחנן תיובתא. ודחי רבא לעולם אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו, [וה"ק] בתוכו הוא דמטלטלין עד בית סאתים. מטלטלין אלמא כרמלית היא, והאי סלע שבים כי קרפיף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוא, וקתני דמטלטלין מן הים לתוכו אלמא כרמלית היא, ותיובתא דר' יוחנן תיובתא. **רב אשי אמר לעולם אריש,** והן אמרו קרפיף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות. והן אמרו אין מטלטלין מרשות היחיד לכרמלית. בית סאתים דשרי לטלטולי בכוליה אסרי רבנן לטלטולי מתוכו לים ומן הים לתוכו, מאי טעמא דילמא אמרי רשות היחיד היא ואתי לטלטולי בכוליה. ומאי שנא, תוכו שכיח ולפיכך אסרו, מתוכו לים ומן הים לתוכו דלא שכיח לא גזרו ביה רבנן. **ההוא** ינוקא דאישתפוך המים שהיממו לו למול עליהן. אמר להן רבה נייתו ליה מיא חמימי מיגו ביתי. והא לא ערבינן, אמר להו נסמוך על שיתוף שבמבוי. אמרו ליה לית לן שיתופי מבוי. אמר להו אמרו לגוי ויזיל ויתי להו. אמר אביי בעיי לאותבוי למר והא הזאה שבות היא ואמירה לגוי שבות היא,

מה הזאה שבות ואינה דוחה את השבת אמירה לנכרי שבות ואינה דוחה את השבת א"ל ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה (ו) דהא מר לא אמר לנכרי זיל אחים א"ל רבה בר רב חנן לאביי מבואה דאית ביה תרי גברי רברבי כרבנן לא ליהוי ביה לא עירוב ולא שיתוף א"ל מאי נעביד (ז) מר לאו אורחיה אנא טרידנא בגירסאי אינהו לא משגחי ואי אקני להו פיתא בסלא כיון דאי בעו לה מינאי ולא אפשר ליתבה נהלייהו בטיל שיתוף דתניא (ח) אחד מבני מבוי שביקש יין ושמן ולא נתנו לו בטל השיתוף ונקני להו מר רביעתא דחלא בחביתא תניא אין משתתפין באוצר והא תניא (ט) משתתפין אמר רב אושעיא ל"ק הא ב"ש הא (י) ב"ה (כ) דתנן (כא) המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין, נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין. חישב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ד' על ד' הציל על פתחין כולן. בית שמאי אומרים יחשוב עד שלא ימות המת. ובית הילל אומרים אף משמת המת. ש"מ לבית הילל אית להו ברירה, ואע"פ שאחרי שמת חישב להוציאו באחד מהן, נתברר כי הוא שהיה מוכן להוציאו ממנו. וההוא ינוקא דאישתפוך בשבת אותם המים החמים שהיו מוכנים לקטן למול אותו עליהן, אמר רבא ישאלו [ל]אמו, כלומר אם מרגשת בעצמה חולי שצריכה מים חמים נחים ליה לקטן גוי אגב אימיה. ואקשינן ליה לרבא והא חזינן לאימיה דקא אכלה קמן תמרי, כמו הבריאים. ואמר להו לא סמכינן אהאי דקא אכלה (קמא) [קמן דאימור] תונבא הוא דנקיט לה. כלומר קור החזיק בה ואוכלת בלא תיקון דעת, ואי אמרה צריכנא מים חמין מחמין לה. (רב) [רבא] היו לו ב' חצירות באחת היה יושב הוא וביתו ובני אדם יוצאין ובאין אצלו, ובני אדם אחרים עוד יש להם בתים באותה חצר ששוכנים בהן. ואחד מבני חצר בא למול בנו בשבת ואישפיכן חמימיה. אמר להו רבא הכינו לי כלים לישב עליהן בחצירי האחרת שהנשים יושבות בה, ואלך ואשב שם ואבטל להם רשותי מזו החצר ויטול החמים שלי וימול עליהן הקטן. אמר ליה רבינא לרבא והאמר שמואל אין מבטלין מחצר לחצר. א"ל כר' יוחנן סבירא לי דאמר מבטלין רשות מחצר לחצר. אמר ליה ואי לא סבירא לך כשמואל לא צריכת לאיסתלוקי מחצר לחצר

לשבות דלית ביה מעשה. וא"ת דההוא ינוקא דלקמן דאמר להו רבא נשיילה לאימיה אי צריכא ניחיימוה ליה אגב אימיה כי לא צריכא נמי וכי לא היה נכרי בכל העיר שיאמרו לו שיחס בשביל הקטן למולו ובפ"ק דגיטין (דף ח: ד"ה אע"ג) פירשתי:

כיון דאי בעו מינאי ולא יהיבנא להו. צריך ליזהר כשאדם עושה עירוב שלא יערב בדבר שהוא מקפיד עליו כגון אותן דברים שתיקן לכבוד שבת או (ד) אם יש לו ספר נאה שקורין גשטי"ל או פשטיד"א וכיוצא בהן דאי בעו ליה מיניה ולא יהיב להו בטל עירוב: **ונקני** להו מר רביעתא דחלא בחביתא. לכאורה משמע לגורך שיתוף מבוי קאמר דלעירובי חצירות בעי פת אע"ג דאמר לקמן בפרק חלון (דף פא.) מאן שמעת ליה דאמר פת אין מידי אחריני לא ר' יהושע הא קי"ל כר' יהושע לגבי ר"א דפליג עליה התם ולקמן בפירקא (ה) בין ר"מ בין רבנן סבירא להו דעירובי חצירות אינו אלא בפת ולכאורה כולהו אמוראי דההיא שמעתא הכי אית להו ואור"י דל"ל דההיא חביתא דאלא דהכא בחצר הוה ולא בבית דהא אמר לקמן בפרק כיצד משתתפין (דף פה:) דעירובי חצירות בבית שבחצר ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי ותרוייהו דוקא (ו) כמו שאפרש לקמן (ז) וכן ההיא דבעל הבית שהיה שותף עם שכניו לזה בין כו' אירי כגון דמונח בחצר:

תניא אין משתתפין באוצר. וא"ת ואכתי כב"ש דהא כב"ש מסיק לה וי"ל דאכתי לא חשיב הא דקאמר רב אושעיא הא ב"ש הא ב"ה וקסבר אכתי לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה דכמה פלוגתא דתנאי ואמוראי אשכחן לענין בירה ועוד אומר ר"י דאכתי הוה מוקים כולהו אליבא ולמפרע כולן טמאין דאין בירה והוה מפרש (ח) (כרבה) דמסיק במסכת בילה (דף י. ולז:) לטהר את הפתחים מכאן ולהבא:

אמר רב אושעיא לא קשיא כו'. הקשה ר"ת דהכא מוקי רב אושעיא פלוגתייהו בבירה ובפ"ק דבילה (דף י.) וגם בסוף בילה (דף לז:) מסיק רב אושעיא דפליגי לטהר את הפתחים מכאן ולהבא דכיון דנחתא להו טומאה לא נפקא לב"ש אלא בשינוי מעשה ולב"ה סגי במחשבה (ט) ואור"ת דרב אושעיא לחוד ורבי אושעיא לחוד דהכא גרס בכל הספרים רב אושעיא והתם גרסינן רבי אושעיא ומצינו רב אושעיא שהיה באמוראים אחרונים בתר ההיא שמעתא דפ' בתרא דבילה (דף לח:) גבי ליבטל מים ומלח גבי עיסה דקאמר רב (י) אושעיא דשפיר עביד דאחיכו עליה וביבמות בריש כילד (דף יח:) על מילתיה דרב אושעיא דאמר חלוק היה ר"ש אף בראשונה אמר (כ) מתיב ר' אושעיא ובפרק כל הגט (גיטין דף כה.) בעא מייניה רב אושעיא מרב יהודה וה"ר מנחם מיוני"י פי' דלא פליגי הכא בבירה אלא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא דאמר בבילה וה"ק הא ב"ש דלא מהניא מחשבה לטהר את הפתחים ה"נ לא מהני לענין עירוב ואע"פ שמזכה להו כיון דמתחילה לא הונח בחצים בשם עירוב ולב"ה דמהניא מחשבה התם מהני נמי הכא והא דתנן לקמן (כא) בעל הבית שהיה שותף עם שכניו והא דתנן נמי בכילד משתתפין (לקמן דף פב.) מניח את החצים כו' כב"ש דלא בעו הנחה בשם עירוב ויחא השתא דשבק שאר פלוגתייהו דתנאי דפליגי לענין בירה בהלוקח יין מבין הכותים ובשאר מקומות ואף על גב דקאי השתא אבית כב"ש לא היה חושש לכך להשיבו דבלאו הכי היה יכול להקשות לו וליקני להו רביעתא דחלא במנא אלא לא היה חושש לטרוח כל כך לערב ואין זו סברא תמוה כל כך אם אינו מועיל זכוי לב"ש אם לא הונח בכלי בשם עירוב דהא בסוף פירקין (מ) נמי פרכינן אלא מעתה הקנה לו פת בסלו ה"נ דלא הוי שיתוף פירוש (נ) ולא יועיל שיתוף משום דלא אפקי ועיילי דרך פתחים למבוי מיהו זה קשיא דאדפריך מברייתא דתניא משתתפין באוצר הוה ליה למיפרך ממתני' דבעה"ב שהיה שותף עם שכניו וכמה משניות דלא בעו הנחה בכלי בשם עירוב ועוד קשיא דמה ענין מחשבה לטהר את הפתחים למחשבה דעירוב: **אי** צריכה ניחממו ליה אגב אימיה. פירשנו בפרק קמא דגיטין (דף ח: ד"ה אע"ג):

מסורת הש"ס

(ו) נכ"מ: ס"ל מאן לעניד, וכע"ז בכר"ש], (ז) ביצה דף י. ודף לז: תהלות פ"ז מ"ג, (ג) [ע' תוס' ב"ק פ: ד"ה אומר לנכרי ותוספות גיטין ח: ד"ה אע"ג ותוס' מנחות סד. ד"ה שתים], (ד) [לעיל סו: וסם נסמן], (ה) [לקמן עה:], (ו) [שבת קכט.], (ז) [לקמן דף סט:], (ח) דף עח., (ט) [ל"ל כרבי אושעיא] ועיין ביצה י., (י) [נכמות יט. וסם], (כ) [דף עח.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלית ביה מעשה (דהא מר וכו' אחים) אף"מ וא"כ ס"ל לא גרסי ליה וכן מוכח בתוספו' בד"ה לשבות: (ב) רש"י ד"ה כיון וכו' לותר משלי בכל שבת כל כך נמצא: (ג) ד"ה עד שלא וכו' כלים הבאין (לשאר פתחים) תפ"מ וג"כ ס"ל נמתק והגה"ה היא: (ד) תוס' ד"ה כיון וכו' לכבוד שבת או ספר נאה כל"ל ותיבות אם יש לו נמתק: (ה) ד"ה ונקני כו' כמו שאפרש לקמן. נ"כ בדף עא ע"ב בד"ה בפת: (ו) ד"ה אמר ר' אושעיא וכו' סגי בתחשבה (ותוד"ת וכו' בתמולאין) תפ"מ וג"כ ס"ל ותומר ר"ת דרב אושעיא לחוד ורב אושעיא לחוד דהכא גרסינן בכל הספרים רב הושעיא והתם גרסינן רב אושעיא ומצינו רב אושעיא שהיה בתמוראים: (ז) בא"ד דקתמר רבי הושעיא דשפיר וכו' מתיב רבי הושעיא וכו' בעא מייניה ר' הושעיא: (ח) בא"ד בסוף פרקין. נ"כ סוף דף עג: (ט) בא"ד פי' דלא יועיל וכו' קשה לפירוש זה דלפריך:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה פנו לי מאני וכו'. הלכך פונה כליו. ע' לקמן דף עט ע"ב תוס' ד"ה ואינעיא אימא: תוס' ד"ה וניקני ליה וכו' כמו שאפרש לקמן. דף עא ע"ב בתוס' ד"ה בפת:

לעזי רש"י

אשדורדישו"ן [אישטורדישו"ן]. הלם, מבוכה.

מוסף רש"י

המת בבית ולו פתחים הרבה. כולם פתוחים או כולם סגורים, כולן טמאין. כל כלים המונחים בתוך הפתחים תחת עובי התקרה של פתח טמאים, ואע"פ שאינו תחת הגג המאהיל על המת, שגזרו המכמים טומאה על מקום שהוא דרך יציאת הטומאה שסופו לצאת דרך שם, וכאן אין אנו יודעים באיזה יוציאנו הלבן כולם טמאים (ביצה י.). נפתח אחד מהן. לאחר מיתת המת, הוא טמא. אין כלים המעיקרא אין כלים לבסוף המונחים לו מבחוץ, וכולן טהורין. לדברי הכל מוקמינן לה, דמודו הכל מכאן ולהבא בכלים המונחים לתוכן אחרי כן מבחוץ, דודאי בההוא דנפתח מפיק ליה (שם). שיש בו ארבעה על ארבעה. נכך שיעריהו שראוי להוצאת מתים (שם). מצויל על כל הפתחים כולן. מלטמא כאילו נפתח (שם).

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ה מהלכות עירובין הלכה ב סמג עשין ל טוש"ע או"ח סי' שמו סעיף ה:

מז ב ג מיי' שם הל' ג וסמג שם טור או"ח סי' שפו:

מח ד ה מיי' פ"ז מהל' טומאת מת הלכה ב סמג עשין רלח:

רבינו חננאל

מה הזאה אינה דוחה את השבת אף אמירה לגוי לא תדחה את השבת. אמר לי ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה, כגון הזאה, לשבות דלית ביה מעשה, כגון אמירה לגוי. ואי מקנה להו חד ריפתא לבני מבוי ובעי ליה חד מיניהו ולא יהבי ליה בטל השיתוף. דתניא אחד מבני מבוי שביקש יין ושמן ולא נתנו לו בטל השיתוף. תנא אין משתתפין באוצר. אוקימנא לבית שמאי דלית להו ברירה. והא דתניא משתתפין באוצר כבית הילל דאית להו ברירה, דתנן המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין, נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין. חישב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ד' על ד' הציל על פתחין כולן. בית שמאי אומרים יחשוב עד שלא ימות המת. ובית הילל אומרים אף משמת המת. ש"מ לבית הילל אית להו ברירה. ואע"פ שאחרי שמת חישב להוציאו באחד מהן, נתברר כי הוא שהיה מוכן להוציאו ממנו. וההוא ינוקא דאישתפוך בשבת אותם המים החמים שהיו מוכנים לקטן למול אותו עליהן, אמר רבא ישאלו [ל]אמו, כלומר אם מרגשת בעצמה חולי שצריכה מים חמים נחים ליה לקטן גוי אגב אימיה. ואקשינן ליה לרבא והא חזינן לאימיה דקא אכלה קמן תמרי, כמו הבריאים. ואמר להו לא סמכינן אהאי דקא אכלה (קמא) [קמן דאימור] תונבא הוא דנקיט לה. כלומר קור החזיק בה ואוכלת בלא תיקון דעת, ואי אמרה צריכנא מים חמין מחמין לה. (רב) [רבא] היו לו ב' חצירות באחת היה יושב הוא וביתו ובני אדם יוצאין ובאין אצלו, ובני אדם אחרים עוד יש להם בתים באותה חצר ששוכנים בהן. ואחד מבני חצר בא למול בנו בשבת ואישפיכן חמימיה. אמר להו רבא הכינו לי כלים לישב עליהן בחצירי האחרת שהנשים יושבות בה, ואלך ואשב שם ואבטל להם רשותי מזו החצר ויטול החמים שלי וימול עליהן הקטן. אמר ליה רבינא לרבא והאמר שמואל אין מבטלין מחצר לחצר. א"ל כר' יוחנן סבירא לי דאמר מבטלין רשות מחצר לחצר. אמר ליה ואי לא סבירא לך כשמואל לא צריכת לאיסתלוקי מחצר לחצר

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה ה סמג עשין ל טוש"ע או"ח סי' שפה סעיף ז:
נ ב מיי' שם הלכה טז וסמג שם טוש"ע או"ח סי' שפה סעיף ל:

אנא דאמרי אפילו כרבנן. הוה מצי למימר טעמא דלעיל דלא ליהוי מילי דרבנן כי חוכא ואטלולא:

קנסו שוגג אטו מזיד. לא שייך לקנסו שוגג אטו מזיד דעלמא דהכא לא קנסי' לדידיה מידי דבלאו הכי הוה אסיר אלא כלומר גזרו שוגג אטו מזיד:

רב אשי אמר רב ושמואל בפלוגתא דרבי אליעזר בו'. לית ליה לרב אשי הא דאמר רבא לעיל [1] אליבא דשמואל פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין דהא מסיק לעיל [2] כי קאמר לרבנן והכא לרב אשי הוה שמואל כרבי אליעזר:

אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי בו'. פירשתי במשנתנו:

והתניא. בניחותא ומייתי סיועא דפליגי רבנן בצדוקי אבל מכל מקום בברייתא זו ל"ל חסורי מיחסרא שלא יהא מעשה לסתור ואינו נראה כלל לחלק משום דמתני' סתמא קתני אבל בברייתא מסייס בה דברי ר"מ שהיה שונה דברי רבותיו: **והוציאו** מה שאתם מוציאין והכניסו מה בו'. פירוש לו הכניסו דבחד מינייהו הוי חזקה כשעושה דבר שהיה נאסר בלא ביטול והא דקתני בסמוך מי שנתן רשותו והוליא בין בשוגג בין במזיד אוסר לאו דוקא הוליא אלא אפילו הכניס:

למימרא דבי מפקי אינהו בו'. מתוך הלשון משמע דמסיק אדעתיה שפיר לחלק בין מפיק אינהו והדר מפיק איהו למפיק איהו בריש ותימה דאם כן מאי קא קשיא ליה הא איכא לאוקומי מתני' דמי שנתן רשותו בו' כגון דמפיק איהו בריש כדמשני אביי כאן שהחזיקו ואין לומר דמי שנתן רשותו והוליא משמע ליה בכל ענין שהוליא אפילו דמפקי ליה אינהו בריש דהא כי משני רב יוסף אימא אינו אוסר ע"כ לאו בכל ענין קתני דהא בעי למימר כי מפיק איהו בריש אוסר ומפרש ר"י דמי שנתן רשותו משמע ליה שנגמרה לגמרי מתנתו דהיינו כי החזיקו דאפקי אינהו בריש מדלא קתני מי שביטל דמשמע אמירה בעלמא כדקתני לעיל שהרי ביטל [3] לכם רשותו ואביי דמוקי לה בשלא החזיקו קא סבר דשייך למיתני מי שנתן אף על גב דאיירי בלא החזיקו ומייתי סייעתא מברייתא דקתני מי שנתן וקתני סיפא בד"ג בשלא החזיקו אבל הא לא אטריכא ליה לאביי לאתויי דאיה דאלק בין החזיקו לבין החזיקו דמברייתא לעיל שמעי' ליה דקתני מהרו והוליאו כו' עד שלא יוליא הוא כו' ומאי אומיה דהא מהאי: והא

ניתיב מר בדוכתיה וניבטיל להו לדידהו וניהדרו אינהו וניבטלו ליה למר דהא אמר רב [4] מבטלין וחוזרין ומבטלין אנא בהא כשמואל סבירא לי דאמר [5] אין מבטלין וחוזרין ומבטלין ולאו חד טעמא הוא מ"ט אין מבטלין וחוזרין ומבטלין לאו משום דכיון דבטליה לרשותיה אסתלק ליה מהכא לגמרי והוה ליה כבן חצר אחרת ואין ביטול רשות מחצר לחצר מר נמי לא ניבטיל התם היינו טעמא כי היכי דלא ליהוי מלתא דרבנן כחוכא [6] ואטלולא גופא [7] רב אמר [8] מבטלין וחוזרין ומבטלין ושמואל אמר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין לימא רב ושמואל בפלוגתא דרבנן ור' אליעזר קא מיפלגי דרב דאמר כרבנן ושמואל דאמר כר"א אמר לך רב אנא דאמרי אפי' לרבי אליעזר עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם המבטל רשות חצירו רשות ביתו ביטל משום [9] דבבית בלא חצר לא דיירי אינשי אבל לענין איסתלוקי מי אמר ושמואל אמר אנא דאמרי אפילו כרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא מאי דבטיל בטיל ודלא בטיל לא בטיל אבל מאי דבטיל מיהא איסתלק לגמרי אמר רב אחא בר חנא אמר רב ששת כתנאי [10] מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר דברי ר"מ רבי יהודה אומר במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר מבטלין וחוזרין ומבטלין ומר סבר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין אמר רב אחא בר תחליפא משמיה דרבא לא דכ"ע אין מבטלין וחוזרין ומבטלין והכא [11] בקנסו שוגג אטו מזיד קא מיפלגי מ"ם קנסו שוגג אטו מזיד ומר סבר לא קנסו שוגג אטו מזיד רב אשי אמר רב ושמואל בפלוגתא דר"א ורבנן קא מיפלגי: אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו: צדוקי מאן דכר שמיה חסורי מיחסרא והכי קתני צדוקי הרי הוא כנכרי ורבן גמליאל אומר [12] צדוקי אינו כנכרי ואמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו במבוי בירושלים ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם והתניא הדר עם נכרי צדוקי וביתוסי הרי אלו אוסרין עליו (רבן גמליאל אומר צדוקי וביתוסי אינן אוסרין) ומעשה בצדוקי אחד שהיה דר עם רבן גמליאל במבוי בירושלים ואמר להם רבן גמליאל לבניו בני מהרו והוציאו מה שאתם מוציאין והכניסו מה שאתם מכניסין עד שלא יוציא התועב הזה ויאסר עליכם [13] שהרי ביטל רשותו לכם דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בלשון אחרת מהרו ועשו צורכיכם במבוי עד שלא תחשך ויאסר עליכם אמר מר הוציאו מה שאתם מוציאין והכניסו מה שאתם מכניסין עד שלא יוציא התועב הזה ויאסר עליכם למימרא דבי מפקי אינהו והדר מפיק איהו לא אסר

ניתיב מר אדוכתיה וניבטיל להו לדידהו ונישקלו וניהדרו אינהו וניבטלו רשותייהו למר, ולישתרי למר לאישתמושי בחצר כרב דאמר מבטלין מהני להני ותוב הדרי הני ומבטלי להני. א"ל בהא כשמואל סבירא לי דאמר אין חוזרין ומבטלין. אמר ליה ולאו הדא היא טעמא דשמואל בקמייתא דסבר כיון דבטיל רשותיה איסתליק ליה מהאי חצר והוה ליה בן חצר אחרת. ומשום הכי אין חוזרין ומבטלין ליה דאין מבטלין מחצר לחצר. א"ל לאו מהאי טעמא אלא משום דלא מהווייין מילי דרבנן כחוכא ואיטלולא. לימר כמו שחוק אילו מבטלין לאילו וחוזרין אחרי שעה ומבטלין אילו לאילו. גופה רב אמר מבטלין וחוזרין ומבטלין, ושמואל אמר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין. נימא רב דאמר כר' אליעזר, דתנן וכן שמעתי מר' אליעזר אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו [ביתו] אסור להכניס ולהוציאו לו אבל הן מותרין. ואקשינן והתנן ביתו אסור לו ולהן. ופרקינן הא מתני' ר' אליעזר היא וסבר המבטל רשות חצירו רשות ביתו נמי ביטל. ושמואל דאמר כרבנן דתנן הכא אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור כו'. ואוקימנא כשביטל רשותו, וקתני ביתו אסור לו ולהן, ש"מ המבטל רשות חצירו רשות ביתו (ו)לא ביטל כו'. ורב מוקים לטעמיה אפילו כרבנן. ושמואל אנא דאמרי אפילו לר' אליעזר כו'. ואתא רב ששת לאוקומי לרב כו' מאיר. דאמר מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אוסר. דייק כיון דבשוגג אוסר על בני החצר, ש"מ דלא ניסתלקה רשותו, ואם יבטלו החצר לגביה חזרה רשותו אליו והותר בכל. ושמואל אמר כר' יהודה דאמר בשוגג אינו אוסר, ונדחה. ואסקה רב אשי דרב ושמואל בפלוגתא דר' אליעזר ורבנן פליגי.

(א) [לקמן סט:], (ב) [לקמן עט:], (ג) [גי' הערוך וטלולא], (ד) [לעיל כו:], (ה) [לקמן סט. סט:], (ו) [שבת ג: וש"נ], (ז) [לקמן דף עג:], (ח) [לקמן דף סט:], (ט) [דף סט.], (י) [דף סו:], (כ) [דף סז.],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה למימרא וכו' כדקתני לעיל שהרי בטל רשותו לכם ואמי:

גליון הש"ם

גמ' רב אמר מבטלין וחוזרין ומבטלין. עי' לקמן דף עט ע"ב תוס' ד"ה והא קמ"ל:

מוסף רש"י

בין בשוגג בין במזיד אוסר. למיהלל ומשקל רשותא הוא וחזר בו מביטולו (לקמן סט:).

רבינו חננאל (המשך)

ודברי רבי אליעזר מפורשין בסוף פרק עושין פסין לביראות. ירושלמי שלהם מותרין לו ולהם שביטלו רשותו, (מהם) [מהו] שתחזור חלילה. תלמידי דרב משמיה דרב אמרי חוזרות חלילה, שמואל אמר אין חוזרות. מתניתא פליגא על שמואל שלהם מותרין לו ולהן שביטל רשותו. והא תנינן נתנו לו הוא מותר והן אסורין פתר לה לצדדין הא מתניתא וכו'. אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי אחד כו'. אוקימנא חסורי מיחסרא והכי קתני, צדוקי אינו כגוי רבן גמליאל אומר (ח) הרי הוא כגוי. ואמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי וכו', עד והתניא הדר עם הנוכרי וצדוקי הרי אילו אוסרין עליו, ומעשה בצדוקי אחד שהיה דר עם רבן גמליאל במבוי בירושלים, ואמר רבן גמליאל לבני מבוי מהרו והוציאו מה שתרצו להכניס שלא יוציא התועבה הזה ויאסר עליכם שהרי ביטל לכם רשות דברי ר' מאיר. ואקשינן עלה ואי מפקי בני מבוי והדר מפיק הצדוקי מי לא אסר,

(ח) לפי הגרלאה מקוגיית הש"ס ל"ל להיפך דת"ק סבר דצדוקי ה"ה ענכרי וכ"ג סבר דאינו ענכרי. ול"ע.

אימא אינו אוסר. לר"מ: **והתניא.** בגיטותא: **עד שלא נתן כו'.** מישראל שלא עירב קאי: **יכול לבטל.** אע"ג דמומר[ד] הוא לחלל שבת **יכול לבטל: במזיד אין יכול לבטל.** קסבר ר' יהודה מחלל שבת אין יכול לבטל בלא שכירות: **אוסר.** דהדר שקליה לרשותיה ובשוגג נמי

קנסן שוגג אטו מזיד: **כמה דברים אמורים.** ר"מ קאמר לה דאילו ר' יהודה לגיסנא דמתני' קאמר דלא מהניא חזקה ולגיסנא דברייתא דקאמר ר' יהודה עד שלא תחשך טעמא לאו משום דלא מהניא חזקה הוא אלא משום דקסבר הרי הוא כעובד כוכבים וגבי ישראל שביטל איכא למימר דאפי' לר' יהודה מהניא חזקה ובמה דברים אמורים דברי הכל הוא: **והא אנן תנן.** לר' יהודה עד שלא יוציא אלמא מהני ביטול כל כמה דלא הדר ביה ובחזקה הוא דפליג דקסבר לא מהניא: **ואיבעיא אימא.** מתני' דמשמע לדוקי מבטול במומר לחלל בגנעא: **גילוי פנים.** חלוף: **מומר הוא.** בתמיה וכי משום גילוי פנים חשיב ליה מומר: **מומר בגילוי פנים.** בפרהסיא: **רבי יהודה.** דלר"מ מומר לחלל שבת בפרהסיא מבטל: **בחומרתא דמדושא.** טבעת שחותמה ממין אחר ואמרי' במסכת שבת (דף נט:) היא של אלמוג וחותמה של מתכת אסור לגאת בה. חומרתא חותם. מדושא לא אתפרש. ובדקתי במס' שבת ולא נשנית שם לענין שבת אלא לענין טומאה ואומר אני חומרתא דמדושא קשר של בושם אחד ממיני הבשמים וכי האי גוונא אמרי' בשבת (דף סב.) דאין יוצאין בחומרתא דפילון וחייב עליו חטאת משום דמשאוי הוא ואינו תכשיט אדם: **כגון זה.** שמחלל שבת בגנעא: **איזהו ישראל מומר.** דאשבינן ליה מומר לכל מילי: ר' מאיר ורבנן במס' בכורות בפר' עד כמה (דף ג:): עד

והא תנן מי שנתן רשות בו'. הא דפריך אברייתא טפי מאמתני' משום דבברייתא מסיים בה דברי ר"מ:

הוציא בין בשוגג בין במזיד יכול לבטל. פירש בקונטר' אע"ג דמומר[ה] הוא לחלל שבת יכול לבטל ר' יהודה אומר במזיד אינו יכול לבטל מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר[א] במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר במה דברים אמורים בשלא החזיקו בני מבוי במבוי אבל החזיקו בני מבוי במבוי בין בשוגג ובין במזיד אינו אוסר: אמר מר ר' יהודה אומר בלשון אחרת מהרו ועשו צורכיכם במבוי עד שלא תחשך ויאסר עליכם אלמא נכרי הוא והא אנן עד שלא יוציא תנן אימא עד שלא[ו] יוציא היום ואיבעית אימא לא קשיא כאן במומר[ז] לחלל שבתות בצנעא כאן במומר לחלל שבתות בפרהסיא כמאן אזלא הא דתניא מומר וגילוי פנים הרי זה אינו מבטל רשות גילוי פנים מומר הוי אלא מומר בגילוי פנים אינו יכול לבטל רשות כמאן כר' יהודה ההוא[ח] דנפק בחומרתא דמדושא כיון דחזייה לר' יהודה נשיאה כסייה אמר כגון זה מבטל רשות לר' יהודה אמר רב הונא איזהו ישראל מומר זה המחלל שבתות בפרהסיא א"ל רב נחמן כמאן אי כר"מ דאמר[ט] חשוד לדבר א' חשוד לכל התורה כולה אפי' בא' מכל איסורין שבתורה נמי אי כרבנן האמרי[י] חשוד לדבר א' לא הוי חשוד לכל התורה כולה עד

אינו יכול לבטל כמו החזיק אחר ביטול דאין יכול עוד לבטל ור"מ סבר דיכול לבטל משום דלא חשיב מחזיק כיון שאחר הנתינה לא החזיק: **כאן** במומר לחלל שבתות בפרהסיא. לפירוש הקונטר' שהוציא במזיד לגיעל חשיב מומר אפי' במילי דרבנן וכן משמע מדלא משני הא והא בפרהסיא הא בדאורייתא הא בדרבנן ותימה דהא סתם לדוקי אינו מזהר כלל במילי דרבנן אפי' בפרהסיא וכותים נמי שהיו מבטלים ונותנים רשות קודם שגזרו עליהם ר' אמי ור' אסי בפ"ק דחולין (דף ו:) הא סתם כותים אינם מאמינים בדברי חכמים ואפי' בפרהסיא ולא מזדהרי וי"ל שרגילים הם ליזהר לפי שיראים מחכמים כדאשכחן בגדה פרק בנות כותים (דף לג: [ו]) אע"פ שלדוקים אנו [ז] מתיראין אנו מפני הפרושים:

כיון דחזיה לר' יהודה נשיאה כסייה. וא"ת והא ר' יהודה נשיאה גופיה נפק בחומרתא דמדושא כדאמרי' במועד קטן בפרק מי שהפך (דף יב:) ותירץ ר"ת דהאי גברא דהכא נפק ברשות הרבים והתם בחצר ותימה אפי' בחצר משמע התם דאסור דקאמר על ר' אמי דאיקפד מאי טעמא איקפד אי משום חומרתא דמדושא והא תניא השירים והזמרים והטבעות הרי הן ככל הכלים הניטלין בחצר ואמר עלה דההיא ברייתא בסוף פרק כירה (שבת דף מו:) אמר עולא מאי טעמא הואיל ואיכא תורת כלי עליהן ומדנקט טעמא דתורת כלי משמע דאסור להתקשט בהם בחצר דלא חזו בשבת ואפ"ה שרי לגורך גופו ולגורך מקומו כמו כל דבר שיש תורת כלי עליו אע"פ שמלאכתו לאיסור דכאמר בפרק במה אשה (שם דף סד:) כל מקום שאסרו חכמים לגאת בו ברה"ר אסור לגאת בו בחצר חוץ מכבול ופאה נכרית ואור"י דולאי שירים וזמרים וטבעות אסור להתקשט בהם בחצר שמא יצא בהן ברה"ר וברשות הרבים אסור דילמא שליף ומחוי ולא חשיב גזירה לגזירה אבל חומרתא דמדושא אינו תכשיט כלל ואפי' הוציאה בשבתו לחצר ליכא איסור משום תכשיט דלאו תכשיט הוא אלא איסור טלטול בעלמא הוא דאיכא כלשון ראשון שפירש בקונטר' טבעת[ד] שחותמה ממין אחר ולא כלשון ב' שפירש קשר של בשמים וכן[ה] במועד קטן (דף יב:) דמדמה להו לשירים וזמרים וטבעות ור' יהודה נשיאה לגורך גופו ולגורך מקומו אפקינהו כגון לטייל בהם את התינוק או שאר עניינים ומשום הכי קאמר מ"ט איקפד דאיסור טלטול ליכא שהרי יש עליה תורת כלי כדתניא השירים והזמרים שהם כשאר כלים שמלאכתן לאיסור שניטלין לגורך גופן וכיון דאיסור טלטול ליכא איסור תכשיט פשיטא דליכא דאינו עשוי לתכשיט אלא כמו עץ בעלמא שעשוי לחתוס בה חותמות ור"ת מפרש דתרוייהו נפקי לרה"ר ר' יהודה נשיאה באצבעותיו וההוא גברא בקומצו ואם היה מותר לטלטל היה יכול להתקשט בו לרה"ר שתכשיט הוא ולא שייך למגזר בשיש[ו] שליף ומחוי לכך לא הוצרך להניח דאיה אלא על הטלטול דלא חשיב כחתיכה של מתכת או של עץ דבעלמא ומיהו קשה לר"י דזה היה יכול לנקדק מן מתני' דפ' במה אשה יוצאה (שבת דף מז.) דתנן בטבעת שאין עליה חותם לא תצא ואם יצאה אינה חייבת חטאת ש"מ דחשיב דאוויות לתכשיט ועוד דליגיא דנפק לא משמע בקומצו:

אי כר"מ אפי' בא' מכל איסורין נמי. וה"ג תניא בהדיא בבכורות בפ' עד כמה (ד' ג.) נחשד לדבר אחד נחשד לכל התורה כולה דברי ר"מ ותימה דבפ' זה בורר (סנהדרין דף מז.) גבי פלוגתא דאביי ורבא דאוכל נבלות להכעיס ורבא אמר כשר בעי לאוקומי רבא כר' יוסי דאמר הוזס

בדיני

ח) [לקמן עמוד ב:], נכס"ל: במשומד, וכן להלן משומד], ג) בכורות דף ג., ד) כס"ל: דמשומד, וכ"ה בכה"ש, ה) כס"ל: דמשומד, וכן להלן, ו) [ע"ש הסתם אימא אע"פ שנשי לדוקים הן מתירלות מן הפרושים ולכן ג"ל כדאשכחן ביומא פרק א' דף יט: דשם אימא בלשון זה], ז) כס"ל: אע"פ שלדוקות הן מתירלות,

הגהות הב"ח

(א) גמ' אימא עד שלא יצא היום: (ב) שם הסוא גברא דנפק בחומרתא: (ג) תוס' ד"ה הוליא וכו' אינו כעי"ג (ועוד מדפליגי) תא"מ וע"ב ס"ל ומדפליגי: (ד) ד"ה כיון וכו' טבעת של עץ שחותמה ממין אחר: (ה) בא"ד וכן משמע במועד קטן דמדמה: (ו) בא"ד ולא שייך למגזר בשיש דילמא שליף:

מוסף רש"י

מי שנתן רשותו. לבני חלר מפני שבכח ולא עירב ולאחר שביטל הוליא מביתו לחלר, אוסר. על בני חלר דהדר שקליה לרשותיה (לעיל סח:).

רבינו חננאל

והתנן מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר דברי ר' מאיר. ודחי רב יוסף תני במתניתא אינו אוסר דברי ר' מאיר. ופירק אביי פירוק אחר, ואמר מתניתא בשלא החזיקו בני המבוי במבוי, לפיכך אע"ג דביטל רשותו (ו)אם הוציא אוסר, אבל המבטל רשותו וקדמו בני המבוי והחזיקו במבוי אע"פ שהוציא אחר כך לא אסר. כדתניא אם עד שלא נתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד יכול לבטל רשותו דברי ר' מאיר. ר' יהוד' אומר בשוגג (לבטל) יכול [לבטל], אבל אם הוציא במזיד לאסור עליהן אין יכול לבטל. מי שנתן רשותו והוציא (אחר) בין שוגג בין מזיד אוסר דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומר מזיד אוסר שוגג אינו אוסר. במה דברים אמורים בשלא החזיקו בני המבוי במבוי, אבל אם הוציאו הכלים שלהם והחזיקו בני המבוי במבוי, אע"פ שהוציא הוא בין בשוגג בין במזיד אין (אוסרין) [אוסרין]. אמר מר רבי יהוד' אומרה בלשון אחרת מהרו ועשו צורכיכם במבוי עד שלא תחשך ויאסר עליכם אלמא גוי הוא. ואין ביטול רשות מועיל במקום גוי עד שישכיר. והא אנן תנן במתני' עד שלא יוציא ויאסור עליכם אלמא לאו

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ב מהלכות עירובין הלכה ו סמג עשין דרבנן ג טוש"ע או"ח סי' שפח סעיף ג:

ב [מיי' פ"ו מהל' מאכל ומשכב ומושב הל' ט טוש"ע י"ד סי' קיט סעי' ד]:

רב ניסים גאון

כמאן אי כר' מאיר דאמר משומד לדבר אחד הוי משומד לכל התורה כולה, אפילו אחד מכל איסורין שבתורה נמי. ואי כרבנן הא אמרי חשוד לדבר אחד לא נחשד לכל התורה. הא דר' מאיר משכחת לה בתוספתא דמאי, דתניא עם הארץ שקיבל עליו כל דברי חבירות ונחשד על דבר אחד, נחשד על כולם דברי ר' מאיר. ואיתה להא ברייתא בגמ' דבכורות בפרק עד כמה ישראל חייבין להטפל בבכור. ודברי חכמים עד דהוי משומד לע"ז. איתנהו נמי בתוספתא בכורות (פ"ג) דתניא חשוד על ע"ז חשוד על כל המצות שבתורה. ולא למפרע אלא מיכן ולהבא שנא' למן היום אשר צוה ה' והלאה.

רבינו חננאל (המשך)

גוי הוא ובביטול סגי ליה, אלא אם יוציא יאסר. ופרקינן מאי שלא יוציא דקתני במתני' שלא יוציא היום, כר' יהוד' דקתני עד שלא תחשך. **איבעית** אימא לא קשיא הא דקתני ר' יהודה הצדוקי אינו מבטל אלא הרי הוא כגוי [ב]מחלל שבתות בפרהסיא. והאי במשומד מחלל שבתות בצינעא. והא דתניא משומד בגלוי פנים אינו מבטל רשותו כר' יהוד'. **ההוא** משומד **דנפק בחומרתא דמדושא.** [פירוש טבעת כדגרסינן בגמ' בפרק מי שהפך ר' יהודה נשיאה נפק בחומרתא דמדושא](ג), איקפד ר' אמי. אמר רב יוסף מאי טעמא איקפד, והתניא השירים והנזמים והטבעות הרי הן ככלים המטלטלים בחצר. וזה המשומד נפיק בה בשבת ברשות הרבים, בהדי דחזייה לר' יהוד' נשיאה כסייה להאי חומרתא, כלומר נתבייש ממנו. אמר כגון זה שאינו מחלל שבת בגילוי פנים יכול לבטל רשות לר' יהודה. **אמר רב הונא איזהו ישראל** משומד **זה המחלל שבת בפרהסיא.** וא"ל רב נחמן אי לר' מאיר, אפילו עבר על אחת מכל המצוות שבתורה משומד הוי. אי לרבנן

ג) תוספות ע"פ הערוך ערך ממר. וכ' גם בתוס' ד"ה כיון שהביאו ענין זה בשם ר"ת.

בדיני ממונות כשר בדיני נפשות ומשני דרבא אפי' כר"מ דאמר עד זומם פסול לכל התורה כולה דע"כ לא קאמר ר"מ התם אלא גבי עד זומם דממון דרע לשמים ולבריות אבל הכא דרע לשמים ולא לבריות לא שמע מיניה דלית ליה לר"מ חשוד לאחד לאחד מכל האסורין להיו חשוד לכל התורה כולה לרבא דלא אמר מקילתא לחמירתא אלא בעד זומם דממון דווקא דרע לשמים ורע לבריות ומיהו לאביי דהתם ניחא וקיי"ל כוותיה וי"ל דאפי' לרבא חשוד לדבר אחד דרע לשמים ולא לבריות חשוד לכל התורה כולה בכיוצא בה דרע לשמים ולא לבריות אפי' מקילתא לחמירתא וחשוד לדבר אחד דרע לשמים ורע לבריות חשוד לכל התורה כולה אפילו רע לשמים ורע לבריות:

ושלהם מותר לו ולהן. דהוי אורח לגבייהו פירש ר"ח דאמר בירושלמי [ו] אכסנאי אינו אוסר לעולם ואומר ר"י דלא דמי להכא כלל דהתם איירי [ז] כגון הבא לדור במבוי לשם אכסנאות ולא לקבוע עצמו דהכי איתא התם אית תנא תני [מ] קסדור אוסר מיד ואכסנאי לאחר שלשים ואית תנא תני קסדור אוסר לאחר שלשים ואכסנאי אינו אוסר לעולם מ"ד קסדור אוסר מיד ברגיל ואכסנאי לאחר שלשים בשאינו רגיל מ"ד קסדור לאחר שלשים כאלין דעלין ברשות ואכסנאי אינו אוסר לעולם כאלין דלא עלין ברשות: בעא

אלמא ע"ז ושבת כי הדדי נינהו שמע מינה: **מתני'** [פ] ד אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור מלהכנים ומלהוציא לו ולהם ושלהם מותרין לו ולהם [ה] נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין היו שנים אוסרין זה על זה שאחד נותן רשות ונוטל רשות שנים נותנין רשות ואין נוטלין רשות מאימתי נותנין רשות ב"ש אומרים מבעוד יום וב"ה אומרים [ו] משחשיכה [ז] מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד ה"ז אוסר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר: **גמ'** ביתו הוא דאסור הא חצירו שריא היכי דמי אי דבטיל ביתו אמאי אסור אי דלא בטיל חצירו אמאי שריא הכא במאי עסקינן כגון שבטל רשות חצירו ולא ביטל רשות ביתו וקא סברי רבנן [ח] המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא ביטל דדייר איניש בבית בלא חצר ושלהן מותר לו ולהן מאי טעמא דהוי אורח לגבייהו: נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין: ונהוי אינהו לגביה כי אורחין חד לגבי חמשה הוי אורח חמשה לגבי חד לא הוי אורח ש"מ [ט] מבטלין וחוזרין ומבטלין הכי קאמר נתנו לו רשותן מעיקרא הוא מותר והן אסורין: היו שנים אוסרין זה על זה: פשיטא לא צריכא דהדר חד מיניייהו ובטיל ליה לחבריה מהו דתימא לישתרי קמ"ל דכיון דבעידנא דבטיל לא הוה ליה שריותא בהאי חצר: שאחד נותן רשות: הא תו למה לי אי נותן תנינא אי נוטל תנינא סיפא איצטריכא ליה שנים נותנין רשות הא נמי פשיטא מהו דתימא

ליגזר

עד דהוי מומר [י] **לע"ג.** דהוא ולאי חשוד לכל מילי דאמר מר חמורה ע"ג שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה דכתיב [במדבר טו] וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה ובע"ג משתעי קרא בהוריות (דף ח.): **אמר רב נחמן.** מיזהו ישראל מומר דקאמר רב הונא לעיל [ע"א] לענין ביטול רשות קאמר: **בשוק.** בפרהסיא ואע"ג דמחלל בצנעא: **ילד.** מישראל קאי: **רשותי קנויה לך.** או רשותי מבוטלת לך: **לזכות.** בקנין סודר: **רב אשי אמר.** לעולם מומר דקאמר רב הונא לכל מילי קאשיב ליה מומר וכדרבנן ס"ל והאי תנא הוא דאלימא ליה שבת כע"ג: **אדם כי יקריב מכם פרט למומר.** דאין מקבלין קרבנו דמכם משמע מקצתכם: **מכם.** מדכתיב האי מיעוטא גבי ישראל ולא כתיב כי יקריב מן האדם קרבן ש"מ בישראל הוא דחלק ומיעט מומר: **ולא בתומות.** שמקבלין קרבן מכולם כדתניא אים [י] מה ת"ל אים אים לרבות את הנכרים שנודרין נדרים ונדבות כישראל בהכל שוחטין (חולין דף יג.): **להביא בני אדם הדומין לבהמה.** רשעים שעשו עצמן כבהמה שאינה מכרת את בוראה מקבלין מהן קרבן: **מקבלין קרבנות.** של נדבה מפושעי ישראל דהאי קרא בנדרים ונדבות משתעי דכתיב כי יקריב: **כדי שיחזרו בתשובה.** דאי דחינן להו בידים תו לא הדרי: **והמנסך את היין.** לע"ג: **אלא לאו הכי קאמר.** מקבלין קרבנות מפושעי ישראל המומריס לדבר אחד: **חוץ מן המומר לנסך את היין או לחלל שבת.** דכמומר לכל התורה דמי דאימעיט ליה מכם ולא כולכם: **מתני' ביתו אסור להכניס ולהוציא.** מציתו לחצר בין הוא בין שאר בני החצר. ובגמרא מפרש כשבטל להן רשות שהיה לו בחצר ולא ביטל להן רשות ביתו הלכך הוה ליה רשות ביתו רשות דידיה וחצר רשותא דידהו: **ושלהם.** בתים שלהן מותרין להוציא מהן לחצר בין הוא בין הן להא בתים שלהן וחצר רשות אחת הן: **נתנו לו.** הם רשות חצרן: **הוא מותר.** להוציא מביתו לחצר: **והן אסורין.** אפי' מביתו לחצר ואע"ג דרשות אחת הן ובגמרא מפרש טעמא: **היו שנים.** שששכחו ולא עירבו ושאר בני חצר בטלו להן רשותן שניהן אוסרין זה על זה מפני שהוא של שניהן והבתים מיוחדין כל בית לבעליו ואין מוציא מרשות המיוחדת לו לרשות שלו ושל חבירו: **הרי זה אוסר.** דמיהדר ומשקל רשותא הוא וחזר בו מביטולו: **גמ' הא חלירו.** רשות שהיתה לו בחצירו שריא לבני החצר ומותר להן להוציא מבתיהן לחצר כדקתני מתניתין להדיא: **אי דבטיל.** רשותו לבני חצר: **ביתו אמאי אסור.** הרי נתן להן בית ונסתלק: **ואי דלא בטיל.** מידי רשות חצירו מאן שרייה: **וקסברי רבנן.** תנא דמתני' דסתמא היא ופליגא אדר' אליעזר דאמר בפרק עושין פסין (לעיל דף כו:) ביתו אסור להכניס ולהוציא לו אבל להם מותר דהמבטל רשות חצירו רשות ביתו ביטל: **דהוי אורח לגבייהו.** כיון דמביתו לא מפיק אע"ג דמשתמש בחצר לא מיסדר ומשקל רשותיה הוא אלא כשאר אורחין: **והן אסורין.** אפי' מביתו לחצר דכיון דמשתמשי בחצר אע"ג דלאו מבית דילהו מפקי הוה ליה משקל רשותא דחמשה לגבי חד לא דמו לאורחין: **חמשה.** לאו דוקא: **שמע מינה מבטלין כו'.** דמשמע נתנו לו רשות אריש קאי דקתני ושלהן מותר לו ולהן דבטל להם רשותו חזרו הם ונתנו לו רשותן הוא מותר: **היו שנים.** ששכחו ולא עירבו עם השאר ובטלו להן חבריהן רשותן אוסרין שניהן זה על זה: **פשיטא.** דאי הוו תרוייהו לחודייהו מעיקרא הוו אסרי אהדדי: **לא צריכא דהדר חד ובטיל לחבריה.** רשות עצמו ואת חלקו ברשות שבטלו להן חבריהן: **מהו דתימא ליאסרו.** דהוו להו כחמשה שתרויין בחצר ולא עירבו דמבטלי רשותא לחד מינייהו: **קמ"ל.** דלא דמי דאילו התם כל חד וחד מבטל ליה רשותיה אבל הכא כיון דשאר בני חצר לאו דאהי דפייס [ט] לחוליה בטלי אלא לתרוייהו כי הדר חד ומבטל לאידך רשותא דידיה מצי לבטולי רשותא דאקני ליה חבריה לא מצי לבטולי דכיון דבעידנא דבטלי להו הך קמאי רשותייהו אפ"ה לא הוה להאי מבטל שריותא בהאי חצר משום דאסרי אהדדי אשתכח דבטול דקמאי לא אהני וכי הדר מבטל האי לא מצי לאקנויי רשותא דידהו דהא לא קנייה: **נותן חציה.** ושלהם מותר לו ולהן ואי לאו דבטיל [א] ליה אמאי משתרו: **נוטל חציה.** נתנו לו אלמא יחיד נוטל רשות:

ליגזר

דמשמע ולא כל האדם, שמע מינה בכם מילקתי שכשרין מביאין ולא המומרין, ולא באומות. שכולן מתנדבין ומקבלין מהם (חולין ה.) דאפילו המיגין כשרין (שם יג.). הדומין לבהמה. שאין מקיימין את המצות (חולין ה.). מפושעי ישראל. דמשמע מזידין כדתניא במסכת יומא (לו.) פשעים אלו המרדים וכן הוא אומר מלך מואב פשע בי, והיינו מומר, ולקמן מפרש לה ואזיל (חולין ה.). והמנסך יין. עובד ע"ז (שם בנ"א בשטמ"ק). קשיא מצינתא. דקתני מקבלין, אסיפא (שם). חוץ מן המומר לנסך ולחלל שבתות. דהני תמיני, האי תנא תמיניא ליה שבת בעבודת כוכבים, דהעובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית (שם). ושלהם מותרין לו ולהם. כשאר כל אדם הנכנס לחצר חבירו ומותר לו להוציא מפתח חבירו לחצר דהא דאמרינן לחצר דהא דאמרינן דאי אפשר דאי אפשר דאי אפשר

ליגזר. דלמי מבטלי אינהו ליחיד אתו למימר נמי יחיד מבטל לשנים: ואין נוטלין רשות מה לי. הא תנא ליה היו שנים אוסרין זה על זה: לא צריכא. משנה יתירה לאשמועינן דאפי' אמרו ליה קמאי קני על מנת להקנות והדר אינהו ובטיל לחבריה לא משתרי האי בתתא דמהו דתימא שליחא שויוהו קא משמע לן כיון דלא קנה אינהו לאשתרויי לא מצי לאקנויי: אחד שלא עירב כו'. כגון ג' דיורין בחצר השנים עירבו והשלישי לא עירב מבטל לאחד מן המערבין ומותר דהאי בהדי חבריה עירב אלמא אין צריך לבטל אלא לאחד דכולהו הוו כחד: **ושנים שלא עירבו נותנין רשות לשנים.** הדריס עמהן ועירבו או ליחיד שלישי הדר עמהן ולא עירב לא הוא ולא הן: **אבל אין אחד שעירב.** עם אחד נותן רשותו ליחיד שלישי שדר עמהן ולא עירב דכי בטיל ליה אינהו רשותיה אכתי איכא חבריה דאסר עליה: **לשנים שלא עירבו.** כדאמרינן לעיל [סח:] שנים אין נוטלין רשות: **דהוה ומית.** ועל כרחך דרבה בשיירא שחנתה בבקעה והקיפוה חצר ונטו שם איש אהלו מוקי לה דכי מת אין ליורשיו שם כלום דאי בחצר ממש הא איכא יורשין וכיון דאילו הוה אבוהון קייס הוה אסר אינהו נמי אסרי: **תדע.** מריש דהוה ומית עסקינן דאי איתיה צריך להאי לבטוליה ליה: **סיפא דרישא.** מרישא דמתניתא עד אבל כו' חדא בבא היא הלכך סיפא דהאיא קרי ליה סיפא דרישא: **לאחד לא.** דצריך לבטל לכל אחד ואחד: **אי הכי ליתני לאחד שעירב.** כדתנא ברישא ואנא ידענא דתרי אינהו דאין עירוב בלא שנים: **או לאחד שלא עירב.** סיפא דהאיא היא דהכי תנא לשנים שעירבו או לא' שלא עירב: **אחד שלא עירב כו'.** השתא מפרש לה לכולה אמאי אצטריך למיתנייהו לכולהו: **ולא גזרינן כו'.** כלומר אי קשיא כיון דמית פשיטא דמבטל ליה להאי דפייס דהא קתני לה סיפא דאפי' שנים מבטלין ליחיד: **ושנים שעירבו כו'.** פשיטא דהכא ליכא למגזר דלמא אתי יחיד לבטולי להו דאי מבטל להו אפיר דמי דהא עירבו וכיון דאורי ביחיד דמצי לבטולי מה לי חד מה לי תרי: **כיון דלא עירב ליקנסיה.** דמרישא לא נפקא לן דרישא אייר דהאי דלא עירב בטיל להך דעירבו: **תנא הך סיפא לגלויי רישא.** דבדהוה ומית עסקינן רישא דקתני לאחד שעירב דאילו ליה איתיה לאידך בעי לבטולי ליה כדקתני בהך סיפא: **ולאבי.** דמתרץ הך סיפא מאי לשנים לאחד משנים למה לי דתנייה הא תנא ליה רישא דיחיד מבטל לאחד משנים מה לי חד מבטל מה לי תרין מבטלין:

הני מילי כו'. דכל הני בטולין דלעיל איכא מקצתייהו דעירבו: **תורת עירוב.** תורת עירוב מן התינוקות הבאים אחרי כן: **לאבי תנא הך סיפא.** דלא איצטריך דהא פשיטא דאיכא חד דלא בטיל ליה רשותיה אלא להכי תנייה לאשמועינן דכולה מתניתא בדאיתנהו לתרוייהו המערבין עסקינן ואפילו הכי קתני רישא דרישא אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב דאין צריך לבטל רשותיה לכל אחד ואיהו לא אסר אחבריה: **איידי דתנא רישא.** אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב תנא הך סיפא דאיפכא לא ועלולס רישא בדהוה ומית וסיפא בדאיתנהו: **הא או למה לי.** פשיטא דאסרי אהדדי: הכי גרסינן **כיון דבעידנא דבטיל להו הכך כו'.** ולעיל[ג] פרישנא לה: **קני על מנת להקנות.** ממשנה יתירה נפקא לן דאי לאו הכי לא איצטריך למיתנייה ולעיל [ד"ה לא צריכא] פרישנא לה: יורש. שסכח אביו ולא עירב ומת בשבת ולא ביטל רשותו מהו שיבטל היורש: היכא

בעא מיניה אביי מרבה כו'. לא שמיע ליה ברייתא דלעיל דסוף פ"ב (דף כו:) כשהוא מבטל רשותו אין צריך לבטל לכל אחד ומשמע התם דפלוגתא היא דר"א ורבנן וההוא ברייתא כר"א ואין לומר דלרבנן מיבעיא ליה ופשט ליה דצריך לבטל דאם כן מאי פריך מברייתא דבסמוך:

הכא במאי עסקינן דהוה ומית. פירש רש"י דעל כרחך דרבה בשיירא שחנתה בבקעה והקיפוה חצר ונטו בה איש אהלו מוקי לה דכי מת אין ליורשיו שם כלום דאי בחצר ממש איכא יורשין וכיון דאילו הוה אבוהון קייס הוה אסר אינהו נמי אסרי: **יורש** מהו שיבטל. בשלא עירב האב מיירי כדפי' בקונט' דאם עירב הא תני לקמן (עמוד ב') א' מבני חצר שמת והניח רשותו לאחד מן השוק משמשיכה אינו אוסר ואיירי כגון שבא היורש לדור שם בשבת דאם לא כן לא בעי ביטול דהוי כמו בית התבן ובית הבקר לא אסר כדאמר רבי יהודה לקמן בפירקין (עב:) דאינו אוסר אלא מקוס דירה ור"ש דפסיק פרק מי שהוליאוהו (לעיל מז.) כוותיה קאמר דאפילו הלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר ומיהו אם היה היורש דר באותה חצר שמא היה אוסר להם בית אביו כשירש בשבת אע"פ שלא בא לדור שם אפילו עירב עם חבריו בערב שבת אפילו הכי בעי ביטול ולא מהני עירובן לגבי אותה חצר שירש בשבת

לאביי ב' שלא עירבו איצטריכא ליה סד"א לגזר דלמא אתי לבטולי להו קמ"ל או לאחד שלא עירב למה לי מהו דתימא הני מילי היכא דמקצתן עירבו ומקצתן לא עירבו אבל היכא דכולן לא עירבו ליקנסינהו כדי שלא תשתכח תורת עירוב קמ"ל אבל אין אחד שעירב נותן רשותו לאחד שלא עירב לאביי תנא סיפא לגלויי רישא לרבה איידי דתנא רישא תנא נמי סיפא ואין שנים שעירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו הא תו למה לי לא צריכא דבטיל ליה חד מינייהו לחבריה מהו דתימא לשתרי ליה קמ"ל כיון דבעידנא דבטיל לא הוו ליה שריותא בהא חצר לא ואין שנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו הא תו למה לי [ג] לא צריכא דאמרי קני על מנת להקנות בעא מיניה רבא מרב נחמן יורש מהו שיבטל רשות

היכא

עין משפט
נר מצוה

נח א טוש"ע מ"ח סי' שפ סעיף ד:
נט ב מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה ב טוש"ע שם סעיף א:
ס ג מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ד:

רבינו חננאל

והא מיפריש הכי

א) בחיצונה, דתניא ואין שנים שעירבו נותנין רשות לשנים שלא עירבו, והדר חד מינייהו ובטיל ליה לחבריה, מהו דתימא נישתרי ליה, קמ"ל. [דאין שנים שלא עירבו נותנים רשותם לשנים] שלא עירבו, ואע"ג דאמרי להו קני על מנת להקנות.

בעא מיניה אביי מרבה חמשה ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהם ולא עירב כשהוא מבטל צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד אי לא, א"ל צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד. איתיביה אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב, היכי דמי, אי ליכא אחרינא בהדי מין מערב, דקתני לאחד שעירב. אלא פשיטא דאיכא אחרינא ועריב בהדיה ובתר הכי מת. ואקשינן אימא סיפא אבל אין אחד שעירב נותן רשותו לאחד שלא עירב, ואי איהו דעריב בהדיה מתו(י) והשתא ליכא אחרינא בהדי אמאי לא. אלא פשיטא דאיתיה ואסר עליה, ומדסיפא איתיה רישא נמי איתיה. ודחי (רבא) [רבה] מידי אירא סיפא איתיה רישא ליתיה. תדע דבעינן לכל חד וחד, דקתני סיפא דרישא ושנים שלא עיריבו נותנין רשותן לשנים שעירבו [מאי לאו] שנים ממש. ש"מ בעינן ביטול רשות לכל אחד ואחד. ודחי אביי מאי לשנים דקתני אחד (לשנים) [משנים]. ואקשינן אי הכי ליתני לאחד שעירב או לאחד שלא עירב דמשמע דאיכא אחרינו בהדיה ואפי' הכי בחד סגי ליה. אלא מדלא קתני הכי אלא קתני לשנים שעיריבו, לשנים שעיריבו ממש הוא שמעינן מינה דבעינן ביטול לכל חד וחד. ונדחה אביי בקושיא. פי' להא מתניתא פיסקא פיסקה פשוטה היא. בעא מיניה רבא מרב נחמן יורש מהו שיבטל רשות.

ב) פי' בברייתא לקמן דף ע'.

הגהות הב"ח

(א) גמ' סיפא לגלויי אריישא כל"ל וכן בסמוך:
(ב) שם לא לריכא דאע"ג דאמרי קני:

סא א מיי' פ"ב מה"ג עירובין הלכה ב סמג עשין ג טוש"ע ח"מ סי' שפא סעיף ו:
סב ב מיי' שם הל' ז וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' שעא סעיף ד:
סג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל

כגון שמת אביו בשבת מאי, יורש כרעא דאבוה הוא ומבטל או לא. א"ל אני אומר מבטל והני דבי שמואל תנא אין מבטל. ומותבינן לתנא דבי שמואל מיהא דתניא זה הכלל כל שהותר מקצת שבת כגון שעירבו דרך הפתח ונסתם הפתח או דרך חלון ונסתם החלון, הותר כל השבת כולה. וזה הכלל למה לי לאיתויי מבוי שניטלה קורתו או לחיו שמותרין בשבת כולה. זה הכלל כל שנאסר למקצת שבת כגון שני בתים בשני צידי רשות הרבים [חוץ ממבטל רשות](ה) אע"פ שנאסר במקצת שבת משעה שביטל רשותו הותרה שאר שבת לא שנא הוא לא שנא יורש, מדקתני חוץ מן המבטל רשות דייקינן מינה כל מי שיש לו רשות עכשיו יכול לבטל. ופריק תני לברייתא הכי, חוץ מתורת ביטול (דכר) [דכי] איתיה לאוסר מעיקרא והשתא בטיל רשותיה הותרה (מקצת) [לשאר] שבת, ולאפוקי יורש דלא הוה ליה רשותא הכא בעידנא דקדש היום, לא הוה ליה לערובי דלא איתמר תורת ביטול אלא היכא דליכא עירוב, ומאן דלא יכיל לעירוב לא יכיל לבטל רשותיה. **תוס** הדרינן ומותבינן לרב נחמן אחד מבני חצר שמת כול' עד אחד מן השוק שמת והניח רשותו לאחד מבני החצר, מת מבעוד יום בערב שבת וזכה בן החצר בנכסיו אינו אוסר שכבר עיריב(ו) עם בני החצר [גם] הוא. מת משחשיכה אוסר שכבר נאסר במקצת שבת. [ו]אמאי אוסר אי אמרת יורש מבטל, יבטל השתא ונשתרו. ופריק רב נחמן מאן אוסר נמי דקתני עד שיבטל, אבל אם (לא) ביטל הותרו בני החצר לטלטל. ת"ש **[ישראל] וגוי ששבתו במגורה.** פי' בדירה אחת מלשון לגור בארץ. ויש אומרים מלשון נהרסו ממגורות כי הוביש דגן. ומת הגר מבעוד יום

ה) הוספס ע"פ התוס'.

בשבת כדתניא לקמן בשמעתין אחד מן השוק שמת והניח רשותו לאחד מבני חצר מבעוד יום אינו אוסר פי' לפי שבן חצר מערב עם חבריו משחשיכה אוסר פי' דלא מהני עירוב לענין אותו חצר שירש בשבת ומיהו הא לא אפשר לומר דמיירי כשהיה היורש דר עם אביו דאם כן אי בעו לאיערובי מאתמול מצו מערבין קיינן דיה דאם נותן פת משלו הוי עירוב אף ע"פ שלא זיכה לאביו כדאמר לעיל פרק מי שהוליאוהו (דף מט:) חמשה שגבו את עירובן כשהן מוליכין את עירובן למקום אחר ג' מוליכו ע"י כולן דאם לקח הפת משלו ונתן בחצר של שיתוף מועיל לכולם כדפירש התם בקונטרס דשליחות דכולהו קעביד הואיל ועירבו יחד ועוד תניא [ב] לקמן בפירקין [ג] חמשה חבורות ששבתו בטרקלין ב"ה אומר עירוב אחד לכולם אע"פ שיש לחלק דהתם כולם שוים בבית זה כמו זה ואין זה טפל לזה אבל הכא שהבן טפל לאביו אם נתן הבן פת אינו מועיל מ"מ אינו דומה כלל לחלק ומהא דאמר לעיל (דף סד.) אפילו שכירו ולקיטו נותן את עירובו אין ראיה לכאן דלמא הני מילי בנכרי אבל בישראל לא:

אבל האי כיון דאי בעי לערובי מאתמול לא מצי לערב. אפילו למ"ד לעיל (דף סז.) מבטלין גבי מת נכרי בשבת יכול להיות דאין מבטלין כיון דהתם הוא דאותו רשות שהוא מבטל עכשיו היה לו כח לבטל מאתמול אלא שלא היה מועיל מפני הנכרי דאוסר אבל הכא האי רשות דמבטל השתא אין לו כח לבטל מאתמול אלא משעה שירש והוי כב' בתים בשני צידי רה"ר דאין מבטלין דלא היה בידו רשות זה מאתמול ולמאן דאמר לעיל נמי אין מבטלין יכול להיות דזה מבטל כדאמר יורש כרעיה דאבוה הוא:

לאתויי מת נכרי בשבת. פירש בקונטרס כיון דאי בעו לערובי מאתמול לא מצו מערבי השתא נמי לא מצו מבטלי ומרישא סיפא לא שמעינן ליה אי לא אתי בזה הכלל דהתם לא מצו מערבי מאתמול כלל אבל הכא מצו מערבי ע"י שכירות משמע מתוך פירושו דאייתי דאתא נכרי מערב שבת ובעי למימר דאין מבטלין בשמת וכ"ש דאם לא מת דבעי תרתי שכירות וביטול ולא יתכן לפי מה שפיר' לעיל (ג) דהתם כולי עלמא מודו דמבטלין גבי מת נכרי בשבת מהו אלא דאתא נכרי בשבת איירי הכא ואי לאו זה הכלל הוי אמינא דהכא מבטל כיון דהאי רשותא דקמבטל הוי בידו מאתמול ולא דמי לב' בתים: **וקתני** חוץ **ממבטל רשות.** פי' בקונטרס דפריך לר"נ דאמר דמבטלין מדלא קתני חוץ ממבטל רשות ויורש שמע מינה יורש לא ודבר תימה הוא מה דיוק הוא זה ור"ח פירש דפריך דשמואל דאמר אין מבטלין וזה לשונו זה הכלל כל שנאסר למקצת שבת כגון שני בתים בשני צידי רה"ר חוץ ממבטל רשות אע"פ שנאסר למקצת שבת משעה שביטל רשותו הותרה שאר שבת לא שנא הוא ל"ש יורש מדקתני חוץ מן המבטל רשות דייקי מינה כל מי שיש לו רשות עכשיו יכול לבטל ופריק לה לברייתא הכי חוץ מתורת ביטול דכי אתא לאוסר מעיקרא והשתא בטל רשות הותרה לשאר שבת לאפוקי יורש דלא הוי ליה רשות הכא בעידנא דקדש היום ולא הוי ליה לערובי דלא איתמר תורת ביטול אלא היכא דליכא עירוב ומאן דלא יכול לבטל רשותו עכ"ל אע"פ שהקושיות אחרות לר"נ אין לחוש אם זאת לשמואל ורבינו חננאל בעצמו פירש [ג] דמותבינן לר"נ משמע מתוך פירושו דחוץ ממבטל רשות קאי אשני בתים משני צידי רשות הרבים והקיפוס נכרים מחילות בשבת שמועיל שם ביטול והיכא דלא ביטלו זה לזה קאמר דנאסר לכל השבת כולה וקשה דאם כן מאי נאסר למקצת שבת דקאמר ורראה לומר לפירושו דאייתי בעירבו וכיון שלא חל העירוב בתחילת השבת תו לא חייל כשבאו אחרי כן והקיפוס בשבת וכן מת נכרי בשבת אייתי כשעירבו מערב שבת ובטל עירובן מפני הנכרי דכשמת תו לא חייל אבל ביטול מועיל בתרוייהו כדקתני חוץ ממבטל רשות ומדמהני [ד] ביטול ב' בתים אע"פ שלא היה לו כח לבטל רשות של חצר זה מאתמול דרה"ר היה כל שכן יורש דיש לו כח לבטל וקשה לדבי שמואל דאמרי אין מבטלין והוא הדין דהוה מצי למיפרך מהך ברייתא לרב חסדא ורב ששת דאמרי לעיל אין מבטלין גבי ב' בתים ורראה דלמאי דמשני אימא חוץ מתורת ביטול לא קאי אב' בתים אלא אבני חצר ששכח אחד מהן ולא עירב שיכול לבטל רשות באמצע השבת ומיהו אם נאמר לפי המסקנא כן גם לדברי המקשה לדחוק על חגם לומר דקאי אב' בתים דבלאו הכי יכול להקשות כמו שפירש ר"ח דחוץ ממבטל רשות דמשמע דכל מי שיש לו רשות עכשיו יכול לבטל: **אחד** מבני חצר שמת והניח רשותו **לא'** מן השוק **מבעוד יום אוסר בו'.** הך ברייתא אייתי בהכי דבן חצר מערב עם חבריו אבל בן השוק אין מערב עמהם אפי' כשירש מבעוד יום ולא משום שלא יוכל לערב עמהן לפי שאינו דר שם דמסתמא לא גרע בהכי לענין עירוב וביטול רשות כיון דאסר עליהם כדקתני מבעוד יום אוסר אלא אורחא דמילתא היא דבן חצר רגיל לערב עם חבריו שהוא צריך להשתמש בחצר כיון שהוא דר שם אבל אותו שבשוק אין יכול לערב לפי שאינו רגיל להשתמש וקסבר האי תנא כמ"ד לקמן בפירקין (דף עב:) בית התבן ובית הבקר הרי זה אוסר עליו:

תא שמע ישראל וגר בו'. קסבר רבא דמכח הגר חשיב כמו יורש דהוי כרעיה דאבוה דאי לאו הכי לא קשה מידי לרב נחמן: כלך

היכא דאי בעי לערובי מאתמול מצי מערב בטולי נמי מצי מבטל אבל האי כיון דאי בעי לערובי מאתמול לא מצי מערב לא מצי מבטל או דלמא יורש כרעיה דאבוה הוא א"ל א אני אומר מבטל והני דבי שמואל תנו אין מבטל איתיביה זה הכלל כל שמותר למקצת שבת הותר לכל השבת וכל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת חוץ ממבטל רשות כל שהותר למקצת שבת מותר לכל השבת כגון עירב דרך הפתח ונסתם הפתח עירב דרך חלון ונסתם חלון זה הכלל לאתויי מבוי שניטלו קורותיו או לחייו כל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת כולה כגון שני בתים בשני צידי רה"ר והקיפום נכרים מחיצה בשבת זה הכלל לאתויי מאי לאתויי מת נכרי בשבת וקתני חוץ ממבטל רשות (ה) איהו אין יורש לא אימא חוץ מתורת ביטול רשות איתיביה [ב] אחד מבני חצר שמת והניח רשותו לאחד מן השוק מבעוד יום אוסר משחשיכה אינו אוסר [ג] ואחד מן השוק שמת והניח רשותו לאחד מבני חצר מבעוד יום אינו אוסר משחשיכה אוסר אמאי אוסר ניבטיל מאי אוסר נמי דקתני עד שיבטל תא שמע ישראל וגר שרויין במגורה אחת ומת גר מבעוד יום

אע"פ

היכא דאי בעי לערובי כו'. כלומר אביו שהיה אתמול רצוי לערב היה יכול לבטל: **אבל האי דלא מצי לערובי אתמול.** דלא היה לו חלק בה לא: **כל שהותר למקצת שבת כו'.** מפרש לה וחזיל: ה"ג **כגון עירב דרך הפתח כו' זה הכלל לאתויי מבוי שניטלה קורתו או לחייו: עירב דרך הפתח.** שתי חצירות ופתח א' ביניהם ועירבו ע"י אותו פתח ובשבת נפלה כנגדו מפולת ונסתם מותרים להשתמש מזו לזו ע"י זריקה ודרך חורין קטנים דאע"ג דאין עירוב בין ב' חצירות בלא פתח כדתנן (לקמן עו.) בחלון שבין ב' חצירות הכא שבת הואיל והותרה הותרה: **זה הכלל לאתויי מבוי שניטלה קורתו או לחייו.** בשבת אע"ג דאשתקול מחילות דידיה שרי הואיל ואשתרי בין השמשות ומרישא לא שמעינן לה דהתם איתנהו למחילות אבל הכא לא והכי אמרינן לה בשילהי פירקא קמא (דף יז.): **והקיפוס נכרים מחילה.** דאסורין לבטל זה לזה כדי שישתמש בה אחד מהן דהואיל ואי הוו בעו ערובי מאתמול לא מצו מערבי אבל אי לא הוה התם אלא חד בית שרי דמחילה הנעשית בשבת מחילה היא: **זה הכלל.** דרישא נמי קאי אסיפא לאתויי מת נכרי בשבת דכיון דאי בעו לערובי מאתמול לא מצו מערבי השתא נמי לא מצו מבטלי ומרישא דסיפא לא שמעינן לה אי לא אתי בזה הכלל דהתם לא מצו לערובי מאתמול כלל אבל הכא מצו לערובי ע"י שכירות: **חוץ מן המבטל רשות.** שאכתי ולא עירב שאף ע"פ שנאסר למקצת שבת יש לו תקנה בשבת ומדלא קתני חוץ ממבטל רשות שמע מינה יורש לא: **אימא חוץ מתורת ביטול רשות.** ויורש בכלל דכרעיה דאבוה הוא ותורת ביטול נוהגת בו: **מבעוד יום.** שעדיין לא קנה עירובו של ראשון הרי זה מן השוק אוסר ואע"פ שאינו דר כאן כדתניא לקמן בהאי פירקא(ו) מי שיש לו בית התבן ובית הבקר בחצר חבירו אוסר עליו: **משחשיכה אינו אוסר.** עליו שהרי הותר למקצת שבת: **ואחד מן השוק.** שהיה לו בית דירה בחצר זו: **מבעוד יום אינו אוסר.** שהרי יערב זה עם שכניו: **משחשיכה.** דאינו יכול לערב אוסר ואי יורש מבטל רשות אמאי אוסר: **ישראל וגר** גרסינן. גר שמת ואין לו יורשין המחזיק בנכסיו זכה בהן: **מגורה.** גורן הוא וחלוק בחדרים והיה לכל אחד פתחו בחצר ואוסרין זה על זה:

אע"פ

מסורת ביטול רשות. ויורש בכלל דכרעיה דאבוה הוא ותורת ביטול נוהגת בו: **מבעוד יום.** שעדיין לא קנה עירובו של ראשון הרי זה מן השוק אוסר ואע"פ שאינו דר כאן כדתניא לקמן בהאי פירקא(ו) מי שיש לו בית התבן ובית הבקר בחצר חבירו אוסר עליו: **משחשיכה אינו אוסר.** עליו שהרי הותר למקצת שבת: **ואחד מן השוק.** שהיה לו בית דירה בחצר זו: **מבעוד יום אינו אוסר.** שהרי יערב זה עם שכניו: **משחשיכה.** דאינו יכול לערב אוסר ואי יורש מבטל רשות אמאי אוסר: **ישראל וגר גרסינן.** גר שמת ואין לו יורשין המחזיק בנכסיו זכה בהן: **מגורה.** גורן הוא וחלוק בחדרים והיה לכל אחד פתחו בחצר ואוסרין זה על זה:

ו) [דף עב:], ז) [נדל"ל תקן], ח) [דף עב.],

הגהות הב"ח

(ה) גמ' חוץ ממבטל רשות (איהו אין יורש לא) תפ"מ וי"ב ס"ל אין זה והכי מוכח בתוספות: (ב) תוס' ד"ה לאתויי וכו' לפי מה שפירשתי לעיל ר"ב ד' סז בד"ה אומר אני ולפי מה שכתבתי לעיל י"ל דגם דברי רש"י כאן הם נכונים דרש"י ז"ל פי' ג"כ בגא הנכרי בשבת ופפ"ה מקרי מלו לעירובי על ידי שכירות אי הוה בא הנכרי מאתמול משא"כ בב' בתים וע' לעיל: (ג) ד"ה וקתני וכו' וכגינו חננאל עצמו פי' דתוב מותבינן לר"נ: (ד) בא"ד ומדמהני ביטול בשני בתים:

מוסף רש"י

מבעוד יום. דהיינו קודם שעירבו, דכי עירב אדעתא דההיא חולקא נמי עירב (לעיל כז:).

אע"פ שהחזיק כו'. לקמן פריך מאי אע"פ שהחזיק כו': אוסר. המחזיק על הדר: משחשיכה. שכבר קנה עירוב: אע"פ. פריך לקמן כי לא החזיק הוה ליה זה דר יחיד וליכא דאסר עליה והאי דאסר משום דהחזיק הוא והכי איבעי ליה למיתני אם החזיק ישראל אחר בנכסיו אוסר (ג): אע"פ שלא החזיק. מבעוד יום מיד והמתין עד שחשיכה ואיכא היתר למקצת שבת אוסר כדמפרש לקמן הואיל והיה לו כח להחזיק בה מבעוד יום אם ירצה נמצאת רשות זו תלויה ועומדת ולא הוה הותר למקצת שבת: פ"ק כו'. וחסורי מיחסרא והאי אע"פ אשלא החזיק קאי והאי החזיק דקתני היה לו להחזיק קאמר: אימא אף ע"פ שהחזיק. אינו אוסר הואיל והותר למקצת שבת: פ"ק. חסורי מיחסרא והאי אע"פ אשהחזיק קאי ושלא החזיק דקתני ה"ק ולא היה לו להחזיק מבעוד יום שלא היתה רשות זו תלויה בין השמשות אלא מוחזקת לגר אם היה זה בא להחזיק לא היה יכול היתר היה בה למקצת שבת ואינו אוסר: ר' יוחנן אמר. הני תרתי מתניתא בתרייתא דאמרי יורש אוסר ב"ש היא: כלך אצל יפות. גבי תורס את של חבירו שלא מדעת תניא (ב"מ דף כב.) בא בעל הבית ומצאו שהוא תורס ואמר לו כלך אצל יפות אם יש לו יפות מהן תרומתו תרומה דגלי אדעתיה דניחא ליה ואמרינן כמאן דשוייה שליח מעיקרא דמי. ה"נ כיון דבטיל השתא גלי דעתיה דמעיקרא בשריותא ניחא ליה אלא שאסכח ולא עירב ולא הוה ליה לאקנויי רשותא בשבת: ומיקנא רשותא בשבת אסור. דדמי למקח וממכר: מתני' שהיה שותף עם שכניו. שבמבוי לשם שותפות בעלמא ולא לשם שיתוף: זה ביין וזה ביין כו'. בגמרא מוקי לה בכלי א': זה ביין וזה בשמן. אין זה שיתוף א' ואין יכול לסמוך עליו שהרי חלוק בשני כלים: גמ' אמר רב ובכלי אחד. שכולן היה שותפותן בכלי אחד אבל בשני כלים לא ואע"ג דאמרי ב"ה בפרק מי שהוליאוהו (לעיל דף מט.) עירוב הנתון בשני כלים כשר התם הוא דמעיקרא לשם עירוב גבו ומליוה למנה ואייתר אבל הכא דלאו לשם שיתוף הוה בכלי א' אין בב' כלים לא: יין ויין ראוי לערב. הלכך אע"פ דלא ערביה סמכינן עליה: ואפי' זה ביין וזה בשמן. בתמיה. הא לא חזי לערובי: שבין ב' מבואות. ולא בשיתוף דמבוי אחד קאמר אלא עם זה נשתתפה ביין ועם זה בשמן ושני עירובין הן: ור"ש לטעמיה. דאמר חצר אחת יכולה לערב ב' עירובין עם ב' מבואות ואע"פ שלא שיתפו ב' המבואות יחד ה"נ אע"פ שאין השיתוף מחובר יחד ולא הותרו מבואות זה עם זה היא מותרת עם שניהם ולא גזרינן דילמא אתי לאפוקי כלים ששתו במבוי זה למבוי זה דרך חצר זו: למה הדבר דומה. בפ' מי שהוליאוהו [לעיל מה:]. ולרבנן דמתני' אם נשתתפה ביין ובכלי א' הוו להו ב' המבואות כמי שנשתתפו יחד ושפיר דמי אבל זה ביין וזה בשמן דתרי עירובי היינו כיון דב' המבואות אסורין זה עם זה היא נמי אסורה עמהן ושניהן אסורין עמה דקתני בפרק מי שהוליאוהו [שם]: שכנים בחדי חדדי. אם רוצין בני מבוי זה להשתמש בזה צריכין לערב ולתת כולן פת בחצר זו. (ג) ואית דמפרשי מתני' מילי מילי קתני ור"ש לאו אמילתייהו קאי דאילו רבנן בחצר שבין ב' מבואות אפי' זה ביין וזה ביין לא. זו פירשתי ולאשון נראה בעיני: ורב

בלך אצל יפות. פי' רש"י דכשיש לו יפות מהן גלי דעתיה דניחא ליה והוי כמאן דשויה שליח מעיקרא דמי ואין להקשות לפירושו מהא דמוקי לה בריש אלו מציאות (ב"מ דף כב.) כגון דשויה שליח דנהי דשויה שליח לתרוס לא שויה שליח לתרוס מן היפות ועל זה מפרש בקונטרס כמאן דשויה שליח לתרוס מן היפות דמי כיון דנמצא יפות מהן:

ומקני רשותא בשבת אסור. תימה דבגיטין בריש הזורק (דף עז:) גבי ההוא שכיב מרע אמר לליקני לה דוכתא דמנח ביה גיטא ותיזל איהי ותיחד ותפתח ושבת היתה כדאיתא התם וי"ל (ד) דשכיב מרע התירו (ד) שלא תטרף דעתו עליו ואין לומר דדוקא קנין שאינו צריך הוא דשרי כי היא [דפרק מי שמת] (ב"ב קנו:) דבלא קנין קני כדאמר התם דאין הלכה כר' אלעזר דהא משמע [התם] דאי הוה הלכה כר' אלעזר כ"ש דהוה ניחא טפי שהיו צריכין להתיר והכי נמי איכא למיחש למיטרף דעת אם לא היה יכול לגרשה כרצונו תדע דאף בלא קנין איכא איסורא לגרש בשבת כדתניא (ה) בתוספתא דאין מקדשין ואין מגרשין בשבת אלא ודאי בשכיב מרע דוקא התירו שלא תטרוף דעתו שירא שימות בשבת ואינו רוצה להמתין עד המוצ"ש והיינו דהתירו נמי קנין (ו) וכן פסק רבינו שמואל דאפי' מתנת שכיב מרע במקצת דבעיא קנין קונין ממנו בשבת: אי אמרת בשלמא רישא בבלי אחד כו'. והוא הדין יין ויין בב' כלים אבל אורחא דמלתא נקט ועוד דלא הוצרך התנא לפרש דסתם יין ושמן בב' כלים אע"ג דשרו ב"ה בפרק מי שהוליאוהו (לעיל דף מט.) עירוב הנתון בשני כלים כי מלייה למנה ואייתר ה"מ כי גבו לשם עירוב כדפי' בקונטרס אבל הכא דלאו לשם שתוף בכלי א' אין בשני כלים לא: יין ושמן אין ראוי לערב. אף ע"ג דכל האוכלין מצטרפין למזון ב' סעודות לעירוב וה"ה משקין היינו כשנשתתפו לשם עירוב: בחצר שבין ב' מבואות כו'. לא בעי לאוקומי בג' חצירות ממש כאידך משנה דעירובי חצירות בעי פת בין לר"מ בין לרבנן דלקמן בסמוך ואין רוצה להעמיד מתני' כמ"ד (ה) ביין ופליג אר"מ ורבנן: ור' שמעון לטעמיה. דלא גזר לרב ששת דמוקי לה לעיל בפרק מי שהוליאוהו (דף מח.) שנתנו (ו) שתים עירובין באמצעית ובב' בתים אפי' בבית א' ובשני כלים כב' בתים דמו כיון דלא עביד לשם שיתוף (ו) דממה נפשך תרוייהו הכא בחצר קיימי דשיתופי מבואות (ה) בחצר שבמבוי: שמן

ורב

ר' שמעון אומר אפי' לזה ביין ולזה בשמן אינן צריכין לערב. אוקמה רבה בחצר שבין שני מבואות, וכגון שיש לחצר עם זו המבוי האחר שותפות בשמן אינן צריכים לערב, ורבי שמעון לטעמיה דאמר בני החצר מותרין עם זה המבוי, דתנן אמר רבי שמעון למה הדבר דומה לג' חצירות שפתוחות זו לזו כו'. ודחי אביי מי דמי התם קתני שתים החיצונות אסורות זו עם זו, הכא קתני אין צריכין לערב. כלומר אין צריכין עירוב אחר מכלל שכולן מותרות הן. ושני ליה מאי אין צריכין לערב דקתני במתני', אין צריכין לערב שכינין ובעל הבית, אבל השכינין החיצונין בהדי הדדי צריכין לערב דקתני במתני'.

(ה) [ב"מ כב.], (ו) לקמן עג.;
(ג) לעיל מה: לקמן לא.,
(ד) אלא תטרף דעתו עליו כדאמרינן ב' מי שמת קונין מש"מ ואפילו בשבת ולא לחוש לדברי ר"ת פי' דבעי קנין אלא שלא תטרוף דעתו ואין לומר כל"ל רש"ל,
(ה) [בב"ב קנו: ד"ה קונין הביאו אתוספתא זאת היא בגיטין אבל לפנינו ליתא] [שם פ"ד ה"ג איתא בגוסחאות כ"י], (ו) [וע"ע תוס' ביצה יח. ד"ה מ"ט ודף ו: ד"ה והא מצוה ותוס' גיטין עז: ד"ה ותיזל ותוס' ב"ב קנו: ד"ה קונין],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ור"ש לטעמיה דלא גזר דתנן אמר ר"ש: (ב) רש"י ד"ה אע"פ פריך לקמן וכו' ישראל אחר בנכסיו אוסר ואם לא החזיק ישראל אחר בנכסיו אינו אוסר הס"ד: (ג) ד"ה שכיס וכו' ולתת כולן פת בחצר זו זו פירשתי ואית דמפרשי וכו' דאלו לרבנן וכו' ולזה ביין לא ולאשון נראה בעיני: (ד) תוס' ד"ה ומקני וכו' וי"ל דבשכיב מרע: (ה) ד"ה בחצר וכו' מתני' כמ"ד לקמן ביין. נ"ב בפ' מלון דאשם דף פא בפליג אריב יהושע וע"ל בדף כו: (ו) ד"ה ור' שמעון וכו' שנתנו שתים החיצונות עירובין: (ז) בא"ד לשם שתוף ועוד דממה נפשך. נ"ב כלומר אפי' אי עביד לשם שתוף לא נפקא לן מידי דממה נפשך תרוייהו בחצר קיימא דשיתופי מבואות בחצר אחד תשוב כבית אחד דדוקא בעירובי חצירות שהוא בית שבחצר איכא לחלק בין בית אחד לשני בתים אבל הכא ליכא לחלק:

גליון הש"ם

מתני' בעל הבית שהיה שותף. עיין לעיל דף מט ע"א תד"ה עירוב: תוס' ד"ה וי"ש לטעמיה וכו' בחצר שבמבוי. לקמן דף פה ע"ב:

מוסף רש"י

כלך אצל יפות. היה לך לילך אצל יפות לתת מהן לנכון (ב"מ כב.). לשלש חצירות. זו אצל זו (לעיל מה:). ופתוחות לרה"ר. לכל אחת רשות לעצמה ואין להן דריסת הרגל זו על זו, דאי הוו להו כו' לפיס מזו אסרה פנימית אחיצונה, דאפילו בפני עצמה אסורה כל אחת להשתמש (שם).

סד א ב ג מיי' פ"ב מהל' עירובין הל' מ טוש"ע או"ח סימן שפא סעיף ה:
סה ד ה ו ז מיי' פ"ה מהל' עירובין הל' ז טור א"ח סי' שסו וש"ע סי' שפו סעיף ג בהג"ה:

רב ניסים גאון

אמר רבא מאי טעמייהו דבית הלל נעשה כאומר לו כלך אצל יפות. ביירור זה בתוספתא תרומות כיצד אמרו תורם שלא מדעת תרומתו תרומה, הרי שירד לתוך שדה חברו ולקט ותרם שלא ברשות אם חושש משום גזל אין תרומתו תרומה. ומניין הוא יודע אם חושש משום גזל אם לאו, הרי שבא בעל הבית ומצאו ואמר לו כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה. ומשכחת לה בגמ' בפרק האיש מקדש במסכת קידושין. ואיתה נמי בפרק אלו מציאות.

רבינו חננאל

אע"פ שלא בא ישראל והחזיק בחלקו של גר מבעוד יום אלא משחשיכה כיון דהוה ליה להחזיק מבעוד יום אע"פ שלא הוחזק מבעוד יום אלא משחשיכה אוסר. מת הגר משחשיכה ובא ישראל אחר והחזיק כיון דלא הוה ליה להחזיק מבעוד יום אינו אוסר. קתני מיהת רישא אוסר, אמאי יבטל רשותו. ופרקינן הכי נמי קאמר אוסר עד שיבטל. ר' יוחנן אמר הני מתנייתא דדייקי אין ביטול רשות בשבת [ב"ש היא], דתנן מאימתי נתינת רשות בית שמאי אומרים מבעוד יום, קסברי ביטול רשות מקנא רשותא הוא ומקנא רשותא בשבת אסורי. ובית הלל אומרים אפי' משתחשך, קסברי ביטול רשות איסתלוקי הוא, ואיסתלוקי בשבת שפיר דמי. ירושלמי רב חסדאי אמר ר' ישראלין הדרין בבית אחד, כל אחד ואחד צריך לבטל רשותו וכן ר' גוים הדרין בבית אחד צריך להשכיר כל אחד רשותו. ר' יסא בשם ר' יוחנן ישראל וגוי שהיו דרים בבית אחד הלכה ישראל צריך לבטל רשותו וגוי צריך להשכיר. ואסיקנא [אפי'] באגוז ואפילו בתמרה. ומעשה באשתו של פרסי אן[ח]ד שהשכירה חצירה בלא דעת בעלה ושרא ר' שמואל, סברין למימר אפי' שמשו ולקיטו. מתני' בעל הבית שהיה שותף לשכיניו לזה ביין ולזה ביין אינן צריכין. אוקימנא בזמן שהיין של שניהם הוא בכלי אחד. ובא אביי ודחה ואמר אפי' בשני כלין הואיל וראויין לערב(ין) אין צריכין עירוב אחר, ולא דמי ליין ושמן שהיין והשמן אין ראויין לערבן.

שמן שצף על גבי יין כו'. השתא משמע דשמן חשיב משקה מדקאמר ר' יוחנן בן נורי שניהם מחוברין דאי חשיב אוכל כיון דטבול יום אינו אלא פוסל לא הדר שמן ומטמא ליין דאין סברא לומר דפליגי רבנן ור"י בן נורי בהכי אם יכול להבדיל זה מזה או לא ועוד דתניא בפ"ק דפסחים (דף יז.) הדם והמיס והשמן והיין משקה בי מדבחיא כו' וקרא דחגי (ג) נמי ואל היין ואל השמן מוכח דהוי משקה ועוד תנן התם (דף יד.) הוסיף ר"ע מימיהן של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום [ד] [בגר שנטמא בטומאת מת אע"פ שמוסיפין טומאה על טומאתו] וקאמר בגמרא קסבר ר"ע טומאת משקין לטמא אחרים לאורייתא והקשה כר"ת מהתם דאמרינן בהקומץ רבה (מנחות דף לא.) ר"מ אומר שמן טבול יום תחילה לעולם וחכ"א אף הדבש ר"ש שזורי אומר יין ומסיק יין דוקא ולא שמן ומשמע התם דהלכה כר"ש שזורי ואומר ר"ת דהתם בקרוש איירי דקתני רישא במסכת טהרות (פ"ג מ"ח) [1] השמן והחלב והמקפה של גריסין בזמן שהן לחין הרי הן ראשון קרשו הרי הן שניים פי' דהוי אוכל ר"מ אומר שמן תחלה לעולם כלומר לעולם אפי' קרש [2] ולא כמו שפירש בקונטר' במנחות לעולם בין נטמא באב הטומאה בין נטמא בולד הטומאה: **רבי אלעזר בן תדאי אומר אין ברירה.** אין זה כעין ברירות דבכל דוכתא כדפי' בקונטר' דהוו להו כאילו נשתתפו במעות אלא הובדר יין לכל אחד ואחד:

דלא עבדינן כתרי חומרי בעירוב.

כך היא גירס' הקונטרס ור"ח גרים דעבדינן כתרי חומרי בעירוב כלומר הכא עבדינן כתרי חומרי ומיהו לשון בעירוב לא יתכן כל כך דמשמע בכל עירוב: **משתתפין** במבוי ביין. משמע קצת דלכתחלה ביין מצוה יותר מבפת מדלא תניא דרישא משתתפין במבוי בפת ואם רצו להשתתף ביין משתתפין ושמא ביין מינכר טפי שהוא שיתוף ומיהו בכל דבר מהני כדתנן בפרק בכל מערבין (ג) ומשתתפין (לעיל דף כו:) ובפ' חלון (לקמן דף פ.) נמי תניא כיצד משתתפין במבוי מביאין חבית של יין ושל שמן ושל תמרים ושל גרוגרות וכל מיני פירות: **בפת** כ"ע לא פליגי דבחד סגי. משום דפת סגי הכא והכא ופירש בקונטרס דבין למר ובין למר סומכין במבוי על עירובי חצירות שהוא לעולם בפת [4] ולפיכך הא דקתני מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי לא בעי למימר דאחר שערבו בחצירות יהיו עדיין זקוק להשתתף במבוי אלא כלומר מערבין בחצירות בפת אע"פ שנשתתפו במבוי ביין ואין הלשון משמע כן ועוד תנן לקמן בפירקין (דף עג:) ה' חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצירות ואסורין במבוי וקאמר בגמרא מני ר"מ היא דאמר בעינן עירוב ובעינן שיתוף מיהו איכא לאוקמי ההוא סוגיא כמ"ד בפת פליגי ומ"ד בפת ל"פ סבר לה כרב דלא תני פתוחות זו לזו ור"י מפרש דאשיתוף דפת קאי דכיון דסגי ביין והם דתקו לעשות בפת ואלמוה טפי מועיל אף לחצירות ועוד שהשיתוף לכל הבתים והחצירות שכולם משתתפין יחד אבל עירובי חצירות דפת אין לו להועיל כל כך במבוי ולפי מה שפירש שאפי' למ"ד בפת לא פליגי מודה הוא דבעירובי חצירות דפת פליגי אם מועיל למבוי [5] [ואומר ר"י דמלינו לפרש תרי חומרי בעירובין דלעיל דאי אמר הלכה כר"א בן תדאי לא הוה ידעינן מאי טעמיה ואי אמרינן הלכה כר"מ הוה אמינא בחדא בהא דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף כדמשמע לישנא דר"מ דאמר מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי דמשמע דאף ע"פ שעירבו צריכין עדיין להשתתף אבל על שיתוף במקום עירוב סומכין קמ"ל הלכה כר"א בן תדאי דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב דמשתמע בא לגלות דהלכה כר"מ לגמרי ומיהו פי' הקונטרס דלעיל גבי תרי חומרי ניחא טפי] וא"ת כשעירבו בחצירות בפת והניחו עירובן בבית אחד מן החצירות למה לא יועיל לכ"ע למבוי אי משום דתניא בכיצד משתתפין (לקמן דף פה:) עירובי חצרות בבית שבחצר שבמבוי והאי כיון דאמהיה בבית לא שמיה שיתוף אלא עירוב הא פירש בקונטרס לקמן בפירקין [6] גבי כאן במסובין בבית כאן במסובין בבית אחד שבמבוי וכ"ש [7] שבביתו וכן

ורב יוסף אמר רבי שמעון ורבנן בפלוגתא דרבי יוחנן בן נורי ורבנן קא מיפלגי [8] דתנן א שמן שצף על גבי יין ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן בלבד ורבי יוחנן בן נורי אומר שניהן חיבורין זה לזה רבנן כרבנן ורבי שמעון כר"י בן נורי תניא ר"א בן תדאי אומר אחד זה ואחד זה צריכין לערב ואפילו לזה ביין ולזה ביין אמר רבה זה בא בלגינו ושפך וזה בא בלגינו ושפך כולי עלמא לא פליגי דהוי עירוב כי פליגי כגון שלקחו חבית של יין בשותפות ר"א בן תדאי סבר [3] אין ברירה ורבנן סברי יש ברירה רב יוסף אמר ר"א בן תדאי ורבנן בסומכין על שיתוף במקום עירוב קמיפלגי דמר סבר אין סומכין ומר סבר סומכין אמר רב יוסף מנא אמינא לה דאמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"מ ואמר רב ברונא אמר רב הלכה כר"א בן תדאי מ"ט לאו משום דחד טעמא הוא א"ל אביי ואי חד טעמא תרתי הילכתא למה לי הא קמ"ל דלא עבדינן כתרי חומרי בעירובין מאי ר"מ ומאי רבנן דתניא [9] מערבין בחצירות בפת ואם רצו לערב ביין אין מערבין [10] משתתפין במבוי ביין ואם רצו להשתתף בפת משתתפין [11] מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות שיאמרו אבותינו לא עירבו דברי ר"מ וחכ"א או מערבין או משתתפין פליגי בה ר' [12] נחומי ורבה חד אמר [13] בפת דכולי עלמא לא פליגי דבחדא סגי כי פליגי ביין וחד

ורב יוסף אמר. לעולם במבוי אחד כדמעיקרא ודקאמרת לר"ש היכי הוי חד עירוב ר"ש כר' יוחנן ס"ל: **שמן שצף כו'.** ושל תרומה הן: **ואפי' זה ביין וזה ביין.** בתמיה: **זה בא בלגינו ושפך.** וכן זה על שמלאו חבית ואפי' שלא לשם שיתוף עשו מתחילה סומכין עליו שהרי הביא כל אחד יין לכל לקחו חבית יין בשותפות ס"ל לבן תדאי אין ברירה והוי להו כמי שנשתתפו במעות אלא הובדר יין לכל אחד ואח': **בסומכין אשיתוף במקום עירוב קמיפלגי.** ובן תדאי מודה דמבוי מותר ובחצירות פליגי רבנן סברי כיון דנשתתפו במבוי אין לריכין לערב חצירות זו עם זו ומותרין להוליא מזו לזו דרך פתחים שביניהם שהרי שיתוף המבוי שהן פתוחות בו מחברן וסומכין על שיתוף המבוי תחת עירוב של חצר ובן תדאי סבר אין סומכין: **מנא אמינא לה.** דבהכי פליגי: **הלכה כר"מ.** דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב: **מ"ט.** ס"ל לרב בתרוייהו [14] לאו משום דתרוייהו חדא מלתא וחד טעמא אמרי: **ואי חד טעמא הוא תרתי הילכתא למה ליה.** לרב למימר בתרוייהו [15] בשלמא הלכה כר"מ איצטריך דאי מדר"א הוה אמינא טעמא דר"א לאו משום דאין סומכין על שיתוף אלא משום דקסבר אין מערבין בחצירות ביין כדקאמר ר"מ לקמן והאי שיתוף דבן תדאי דיין הוא כדקתני מתני' לזה ביין ולזה ביין הלכך לא סמכינן עליה בחצירות אבל היכא דנשתתפו בפת סומכין קמ"ל הלכה כר"מ דאוקמא רב גידל אמר רב לקמן [16] בנשתתפו בפת ואפ"ה אסר ר"מ אלא כיון דאמר הלכה כר"מ דאפי' בפת לא סמכינן עליה הלכה כר"א ל': **הא קמ"ל דלא עבדינן כתרי חומרי בעירובין.** מדאיצטריך ליה לרב למימר הלכה כבן תדאי אשמעינן דלא עבדינן כתרי חומרי דחד תנא בעירובין ור"מ תרי חומרי אמר אין סומכין בחצירות על שיתוף מבוי בין שנשתתפו בפת ובין שנשתתפו ביין ופליגי רבנן עליה בפת ומודו ליה בשנשתתפו ביין ורבנן דמתני' דהכא אוקימנא דאפילו בנשתתפו ביין אמרי דסומכין אשתכח דמתמיר [17] תרי חומרי ורב ס"ל כוותיה בתרוייהו ולא מצי לאקבועי הלכתא כוותיה בתרי חומרי הלכך אשמעינן הלכה כבן תדאי בחדא מיניייהו דאין סומכין בחצירות על שיתוף המבוי ביין וכי הדור איפלוג ר"מ ורבנן בפת אשמעינן הלכה כר"מ: **ואם רצו לערב ביין אין מערבין.** דעירוב משום דירה הוא לערב דירתן לעשותן אחת כדאמר בפ' מי שהוציאוהו (לעיל דף מט.) ודירתו של אדם אינו נמשך אחר היין אלא אחר פיתו: **ומשתתפין במבוי ביין.** דשיתוף דמבוי אינו אלא לשתף רשות החצירות שבמבוי ולא רשות הבתים ואחר לאו בית דירה הוא וכ"ש פת דחשיב טפי: **מערבין בחצירות.** הפתוחות מזו לזו אע"פ שעירבו דרך פתחיהן לריכין להשתתף במבוי להתיר המבוי ואם לאו חצירות מותרות מזו לזו ומבוי אסור דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף ולא על שיתוף במקום עירוב היכא דלא עירבו בני חצר לעצמן שאם יסמכו על זה תורת עירוב יתבטל אבל עירבה כל חצר לעצמה ונשתתפה כולם במבוי אע"פ שלא עירבו חצירות זו עם זו שיתוף המבוי מחברן ומטלטלין מזו לזו בין דרך המבוי בין דרך פתחים דתנן שהמבוי לחצירות וחצירות לבתים מה עירוב החצר משום לבתים חדא אף שיתוף המבוי משום חצירות חדא: **דבחדא סגיא.** דהא פת חזי הכא והכא ובין למר ובין למר סומכין על שיתוף במקום עירוב: **כי פליגי ביין.** כשנשתתפו ביין במבוי דלר"מ לא סמכינן עליה בעירובי חצירות דאין מערבין לחצירות ביין ולרבנן שרי ואע"ג דיין בחצר לא חזי מגו דחזי למלתיה בשיתוף סמכינן עליה בחצר דמודים לן דסומכין על שיתוף במקום עירוב ותרוייהו אית להו דסומכין במבוי על עירובי חצירות שהוא לעולם של פת: ומד

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלין הלכה ג:

סז ב מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ח סמג עשין ל טוש"ע ח"מ סי' שסו סעיף ח:

סח ג מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שפו סעיף ד ה:

סט ד מיי' שם הלכה יט סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שפז:

ע ה מיי' שם טוש"ע ח"מ שם:

רבינו חננאל

רב יוסף אמר ר' שמעון ורבנן בהא פליגי, דתנן שמן שצף על פני (המים) [היין] ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן. ר' יוחנן בן נורי אמר שניהן חיבורין זה לזה. רבנן כתנא קמא, ור' שמעון כר' יוחנן בן נורי. ודבריו פשוטין הן. תניא בעל הבית שהיה שותף לזה ביין [ולזה ביין] (אין) צריכין לערב. אמר רבה זה בא בלגינו ושפך וזה בא בלגינו ושפך כולי עלמא לא פליגי דהוו עירוב, דהא ידיע חמרא דכל חד וחד. כי פליגי בשלקחו חבית בשותפות. רבנן סברי יש ברירה, ואלעזר בן תדאי סבר אין ברירה ולא נקרא עירוב אלא דהוו ידיע ונתערב עכשיו. ורב יוסף אמר כגון ששתפו במבוי בזה היין (ובסמוכין) [ובסומכין] (בעו) לעירוב בשיתוף פליגי. רבנן סברי (סמוכין) [סומכין]. ואלעזר בן תדאי סבר אין (סמוכין) [סומכין] אלא צריכין עירוב אחר. אמר רב יוסף מנא אמינא לה דאמר רב יהודי' אמר רב הלכה כר' מאיר. דתניא מערבין לחצירות בפת ואם רצו לערב ביין אין מערבין שאין עירוב ביין. משתתפין במבוי ביין ואם רצו להשתתף בפת משתתפין. מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי כדי שלא תשתכח תורת עירוב דברי ר' מאיר, ש"מ דאע"ג דנשתתפו במבוי מערבין, ואין סומכין על עירוב במקום שיתוף, ורב ברונא אמר רב הלכה כאלעזר בן תדאי, ואי משום דאלעזר בן תדאי ור' מאיר תרוייהו חדא טעמא נינהו. ודחינן ואי חדא טעמא נינהו תרתי הילכתא למה לי. ושנינן הא קמ"ל דאלעזר בן תדאי כר' מאיר סבירא ליה, ועבדינן כתרי חומרי בעירובין.

הגהות הב"ח

(א) גמ' פליגי בה רב רחומי ורבה בר יוסף חד אמר בפת. (ב) רש"י ד"ה הא קמ"ל וכו' אישתמה דמתמיר ר"מ תרי: (ג) תוס' ד"ה משתתפין וכו' כדמנן בפרק בכל מערבין בכל מערבין ומשתתפין: (ד) ד"ה בפת וכו' לעולם בפת ולפירושו הא דקתני: (ה) בא"ד וכ"ש שבבית וכו':

מוסף רש"י

שמן. של תרומה, שצף על גבי יין. של תרומה, ונגע טבול יום בשמן. טבול יום פוסל את התרומה מן התורה ביצמות בפרק העגל (שבת ה:) משום הכי נקט טבול יום, משום דפוסל ואינו מטמא, הלכך לא פסל אלא שמן בלבד דלאו מיבור הוא למיטר כחד, ואילו הוה טומא הוה מטמא ליה לשמן ושמן פסל ליה ליין (שם ק.) ולפי שאינו מיבור זה לזה ושמן פסול הוא ולא טמא הלכך לא פסיל ליה ליין (שם ה:).

מסורת הש"ס

(1) שבת ה: ק. טבול יום פ"ב מ"ח ושם איתא ריבנ"ל שניהם מיבור ובשבת ה ע"ב מתוקנין וכן הגיה הגאון יעב"ץ זצ"ל כאן, (2) [לעיל דף כו: ומ"ק], (3) בפ"ק: בתרוייהו, (4) [דף עב.], (5) רש"ל, (6) [כפנינו ליתא האי לישנא], (7) [ע' תוס' מנחות לא. ד"ה אימא כו' שביאור יותר ע"ש], (8) רש"ל, (9) דף עג.

וחד אמר ביין. אפי' רבנן מודו דלא סמכינן עליה בחצר דלא אמרי' מגו: **כי פליגי בפת.** ופליגי בין בשיתוף בין בעירוב דלר' מאיר אין סומכין על זה במקום זה: **מאי נאו כו'.** וקשיא למאן דאמר ביין לא פליגי: **או משתתפין במבוי בפת.** דמשתתפין דומיא דמערבין

וחד אמר ביין דכו"ע לא פליגי דבעינן תרתי כי פליגי בפת מיתיבי וחכמים אומרים או מערבין או משתתפין מאי לאו או מערבין בחצר בפת או משתתפין במבוי ביין אמר רב גידל אמר רב ה"ק או מערבין בחצר בפת ומותרין כאן וכאן או משתתפין במבוי בפת ומותרין כאן וכאן אמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי מאיר ורב הונא אמר מנהג כר"מ ורבי יוחנן אמר נהגו העם כרבי מאיר: **מתני'** חמשה חבורות ששבתו בטרקלין אחד ב"ש אומרים עירוב לכל חבורה וחבורה וב"ה אומרים א עירוב אחד לכולן ומודים בזמן שמקצתן שרויין בחדרים או בעליות שהן צריכין עירוב לכל חבורה וחבורה: **גמ'** אמר רב נחמן מחלוקת [ו] במסיפס אבל במחיצה עשרה דברי הכל עירוב לכל חבורה וחבורה איכא דאמרי אמר ר"נ אף במסיפס מחלוקת פליגי בה רבי חייא ורבי שמעון ברבי חד אמר מחלוקת [ז] במחיצות המגיעות לתקרה אבל מחיצות שאין מגיעות לתקרה דברי הכל עירוב אחד לכולן וחד אמר מחלוקת [ח] במחיצות שאין מגיעות לתקרה [ט] אבל מחיצות המגיעות לתקרה דברי הכל צריכין עירוב לכל חבורה וחבורה

מיתיבי

קתני: הלכתא ומנהג ונהגו בפרק בתרא דתענית (דף כו:) מפורש הלכה דרשינן בפירקא הלכה כרבי מאיר מנהג מדרש לא דרשינן אורויי מורינן ליחיד הבא לימלך נהגו אורויי נמי לא מורינן ואי עבוד לא מחינן בהו: **מתני' בטרקלין אחד.** וחלקוהו לחמשה וכולן יש להן פתח מן הטרקלין לחצר ונריך לערב עם שאר בני חצר: **ב"ש אומרים.** רשויותיהן חלוקין ונריך לכל חבורה ליתן פת בעירוב החצר דהוו להו כה' בתים וה"ה דאם בלו להוציא מרשות זו לזו נריכין עירוב ביניהן: **וב"ה אומרים.** אין ממילא זו חילוק רשות דמחילה שפלה היא כדמפרש בגמ' הלכך עירוב אחד לכולן ובתוך הטרקלין נמי מוציאין מזו לזו בלא עירוב שהטרקלין מחברן וכיון דביניהן ג"כ עירוב נעשה אחד מהן שלא לכולן דאמרי' לקמן (ז) חמשה שגבו את עירובן כלומר ששרויין בחמשה בתים בחצר ועירבו ביניהן והוו להו חדא ואם באין לערב עם אחרים עירוב אחד לכולן: **ומודין כשמקצתן שרויין בו.** דהוו להו כה' בתים ולא דמו לה' שגבו את עירובן שהרי לא עירבו ביניהן: **גמ' מחלוקת.** בשרשויותיהן חלוקות במסיפס מחילה נמוכה של חתיכות עלים דהתם לבית הלל בית אחד הוא ודמו לה' שגבו את עירובן דהני נמי כמי שעירבו דמי: **אף במסיפס מחלוקת.** דלא תימא בית שמאי במחילה עשרה הוא דאסרי ובמסיפס מודו אלא אפילו במסיפס נמי אסרי: **פליגי בה.** אמתניתין קאי: **מחלוקת.** בית שמאי ובית הלל כו': **אבל מחילות שאין מגיעות לתקרה.** אפילו הן עשרה דברי הכל עירוב אחד לכולן ופליגי אתרוייהו לישני דרב נחמן דהא (ח) לישנא קמא קאמר דבמחילה עשרה מודו דחלוק הוי והכא אמרינן אפילו במגיעות לתקרה פליגי ולישנא בתרא קאמר דבמסיפס נמי פליגי ואסרי בית שמאי והכא אמרי דאפילו במחילות עשרה לא אסרו אלא במחילות המגיעות לתקרה:

הסבר

משמע בהדיא דכ"ש בית: **נהגו** העם כר' מאיר. בפרק בתרא דתענית (דף כו:) מפרש דאורויי לא מורינן כוותיה ואי עבדינן לא מחינן בידייהו וא"ת מה מחאה שייך כאן אם מחמירין כר"מ לעשות עירוב ושיתוף וי"ל דלא הוי ברכה לבטלה אי נמי אם נמנעים על כך להביא סכין וחמין לצורך מילה אי נמי לכי הא דאמר במי שהוליאוהו (לעיל דף מט.) גבי חצר שבין שני מבואות והיא רגילה באחד אם עירב רגיל לעצמו וזה שאינו רגיל לא עירב והיא נמי לא עירבה דוחה אותה אצל מי שאינה רגילה דכופין על מדת סדום והשתא אם עירב מי שאינו רגיל ולא שיתף והם דוחין אותה אצל מי שאינו רגיל כר"מ דבעי שיתוף לא מחינן בהו אי נמי אם עירבה עם שניהם ולא שיתפה אלא עם האחד לדרבנן הוו להו עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם ולר"מ עם אותו ששיתפה עמו מותרת דעם האחר לא נשתתפה ואין עירוב מועיל במקום שיתוף: **ומודין** בשמקצתן שרויין בחדרים ועליות שהן צריכין עירוב לכל חבורה וחבורה. והני חדרים ועליות אייר כגון שכל אחד פתוח לחצר כדפירש בקונט' דהנך ה' חבורות ששבתו בטרקלין כולהו יש להן פתח מן הטרקלין לחצר דאם לא היה לכל אחד פתח לחצר הוה אמרינן פנימי נותן עירובו ודיו או שני הפנימיים לר' יוחנן דסוף פרקין גבי עשרה בתים זה לפנים מזה ומיהו אם יש לאדם סופר או מלמד בביתו או כעין אותן [הבחורים] הבאין ללמוד תורה ושרויין כל ג' בחדר או בעלייה בפני עצמו אע"פ שחלוקין מבעל הבית בפתו אין אוסרין עליו ולא בעו עירוב בין יש להם פתח לרה"ר בין אין להם פתח לרה"ר דלא מיבעיא אם כולם אוכלין במקום אחד אף ע"פ שכל אחד יש בחדרו קי"ל כמאן דאמר לקמן (דף עג.) מקום פיתא גורם אלא אפילו לשמואל דאמר מקום ליבה גורם או אפילו אוכלין ושנים כל אחד בחדרו אין אוסרין זה על זה כיון שכולם משתמשין בתוך הבית בכל עיסקי תשמישתיה בפייה ובבישול ובכל דבר חשיבי כולהו כאילו אוכלים ושנים במקום אחד אע"פ שיש להם פתח לגד רה"ר הכל נקראים על שם בעל הבית ועוד דאין משאיל להם רשותו לאסור עליו ולא זה על זה ומצי לסלוקינהו והוה ליה כה' שכירים וה' לקיטים דלא אמרי' להחמיר כדאמרינן לעיל (דף סו.) דאחד נותן עירובו ודיו ואפי' שרויין בחדרים ובעליות דאם בשרויין כולם בבית בזה לא הוה מסתפק בבני דקאמר מהו דאפילו היה הבית שלהם לא היו אוסרין זה על זה וכיון דגבי נכרי דדירתו לא שמה דירה לא אסרי אלא חשיבי כולהו כאחד כל שכן גבי ישראל דדירתו שמה דירה דבטלה דירתם גבי דירתו של בע"ה ולא דמי למקצתן שרויין בחדרים ובעליות דהכא שיש כח לזה כמו לזה ואע"פ שהקילו בנכרי טפי מבישראל דכי מושיל דוכתא לישראל אחר דישראל נותן עירובו ודיו ואע"פ שאין הנכרי רוצה להשכיר ובע"כ של נכרי וכה"ג בביתו של ישראל לא שרי התם נמי טעמא משום דדירת נכרי לא חשיב כ"כ אבל מכל מקום יש ללמוד מדלא אסרי חמשה שכירים זה על זה גבי נכרי כל שכן גבי ישראל כדפרישית: **במחיצות** המגיעות לתקרה. והא דקתני מתני' דמודים היכא דמקצתן שרויין בחדרים ובעליות לא דמי דהכא אייר במחיצות ערמי כגון יריעות שמפסיקין עד התקרה:

רבי

[ו] [פירש גאון מסיפס כותל מלוא שים בו חלונות. ערוך], [ז] ע' רש"ל ורש"ל בד"ה אבל, [ח] [לקמן עט.], [ט] [ע"כ], [י] [בתוס' הרא"ש: מועיל לבטל],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל וכו' דהא לדישנא קמא: (ב) תד"ה בפת כו' והא דנקט בהא לישנא דלא גרע: (ג) **בא"ד** בשם ר"י שיתוף נותנו בין כו':

עין משפט נר מצוה

עא א ב מיי' פ"ד מהל' עירובין הל' ז סמג עשין ל טוש"ע ח"מ סי' שע סעיף ג:

רבינו חננאל

וחכמים אומרים (אין) [או] מערבין או משתתפין. אוקמוה משמיה דרב הכי קתני, או מערבין בחצירות בפת, ושכח אחד מהן ולא נשתתף ובטיל רשותו. לר' מאיר אית ליה ביטול ומותרין כאן וכאן. או משתתפין במבוי ביין ושכח אחד מבני חצר ולא עירב מותרין כאן וכאן. **ואסיקנא** דכולי עלמא עירובי חצירות בפת דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף, דאמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' מאיר ורב ברונא אמר רב הלכה כאלעזר בן תדאי. **מתני' חמש חבורות ששבתו בטרקלין אחד,** פי' בירה אחת כו'. אוקמה רב נחמן מחלוקת בית שמאי ובית הילל הללו חלוקין במסיפס. פי' פיסקא דארזי, אבל אם הם חלוקים במחיצה י' טפחים דברי הכל עירוב לכל חבורה. איכא דאמרי אמר רב נחמן אף במנ[ס]יפס מחלוקת, פליגי בה ר' חייא ור' שמעון ברבי, חד אמר מחלוקת במחיצות שאין מגיעות לתקרה כו'.

מיתיבי

שבמבוי ומשמע דכל שכן אם היה בית גמור שהיו מניחין בו שיתופין אור"י דודאי בית גמור גרע לענין שיתוף והא דנקט (ב) בהא דלא גרע שלא תאמר כי היכי דיולאין מכלל בתים לענין עירוב יולאין נמי מכלל חצר לענין שיתוף לפי שיש מחילות מפסיקות וחצר בעי ד' אמות ובהאי בית ליכא ד' אמות והשתא הך דבעל הבית שהיה שותף לשכיניו לזה ביין וההיא נמי דלעיל (דף סח.) דליקני מר רביעתא דחצר לריך לומר דבחצר היה אותו חבית דבשיתופי מבואות אייר דאילו עירובי חצירות בעי פת ובירושלמי משמע כפי' הקונט' דכ"ש בית דאמר בפ' מי שהוליאוהו עירוב לריך בית שיתוף מהו שיצטרך בית מלתא דשמואל אמרה שיתוף לריך בית ומסיק רבי אבהו (ג) בשם רבי יוחנן נותנו בין באויר לחצר ובין באויר דמבוי

לחצירות ולא למבוי ולמאן דאמר ביין נמי פליגי ומפרש בריש בתרא דבסמוך או משתתפין במבוי ביין ומותרין כאן וכאן אבל עירובי חצירות ביין לא מהני ואמאי כיון דשיתוף מהני לא תקראנו עירוב אלא תקראנו שיתוף דתימה הוא לומר דמה שקראהו עירוב לבטל (ד) תורת שיתוף מעליו ודוחק ר"י לפירוש הקונט' שבתחילת העירוב לא עירבו אלא בני חצר אחת יחד או שתי חצירות יחד ולא היו סבורים שכל בני המבוי ישתתפו יחד נמצא שלא נתנו עירובן לשם שיתוף ולכך כשניתוספו עליהם כל בני המבוי אין לחושבו שיתוף כיון שהראשונים לא היו שם ולא ידעו מעולם שעליהם ניתוספו כל האחרים ונראה לר"י דכולה מלתא דוקא עירובי חצירות בבית שבחצר ושיתופי מבואות דוקא בחצר שבמבוי ולא בבית משום דבחצר מינכר טפי לשם שיתוף דשייכא טפי למבוי וקרובים תשמישם דמבוי זה לזה והשתא הא דקאמר לקמן במסובין בבית בפת שעל השולחן סומכין משום עירוב נמי אף משום עירוב קאמר אלא משום עירוב דוקא ולא משום שיתוף והא דאמר בריש סוכה (דף ג.) בית שאין בו ארבע על ארבע אין מניחין בו עירובי חצירות אבל מניחין בו שיתופי מבואות דלא גרע מחצר

מגו פליגי ומפרש בריש סוכה (דף ג:) ואע"פ שפירש כאן בקונטרס דלכ"ע סומכין במבוי על עירובי חצירות שהיא לעולם בפת מכל מקום למ"ד בפת פליגי קשה דלמה לא יועיל עירוב החצירות למבוי כיון שתורתו נמי להניח בבית דאטו השם גורם שנקרא עירוב שיש לו להועיל

משמע בהדיא דכ"ש בית: **נהגו** העם כר' מאיר. בפרק בתרא דתענית (דף כו:) מפרש דאורויי לא מורינן כוותיה ואי עבדינן לא מחינן בידייהו וא"ת מה מחאה שייך כאן אם מחמירין כר"מ לעשות עירוב ושיתוף וי"ל דלא הוי ברכה לבטלה אי נמי אם נמנעים על כך להביא סכין וחמין לצורך מילה אי נמי לכי הא דאמר במי שהוליאוהו (לעיל דף מט.) גבי חצר שבין שני מבואות והיא רגילה באחד אם עירב רגיל לעצמו וזה שאינו רגיל לא עירב והיא נמי לא עירבה דוחה אותה אצל מי שאינה רגילה דכופין על מדת סדום והשתא אם עירב מי שאינו רגיל ולא שיתף והם דוחין אותה אצל מי שאינו רגיל כר"מ דבעי שיתוף לא מחינן בהו אי נמי אם עירבה עם שניהם ולא שיתפה אלא עם האחד לדרבנן הוו להו עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם ולר"מ עם אותו ששיתפה עמו מותרת דעם האחר לא נשתתפה ואין עירוב מועיל במקום שיתוף: **ומודין** בשמקצתן שרויין בחדרים ועליות שהן צריכין עירוב לכל חבורה וחבורה. והני חדרים ועליות אייר כגון שכל אחד פתוח לחצר כדפירש בקונט' דהנך ה' חבורות ששבתו בטרקלין כולהו יש להן פתח מן הטרקלין לחצר דאם לא היה לכל אחד פתח לחצר הוה אמרינן פנימי נותן עירובו ודיו או שני הפנימיים לר' יוחנן דסוף פרקין גבי עשרה בתים זה לפנים מזה ומיהו אם יש לאדם סופר או מלמד בביתו או כעין אותן [הבחורים] הבאין ללמוד תורה ושרויין כל ג' בחדר או בעלייה בפני עצמו אע"פ שחלוקין מבעל הבית בפתו אין אוסרין עליו ולא בעו עירוב בין יש להם פתח לרה"ר בין אין להם פתח לרה"ר דלא מיבעיא אם כולם אוכלין במקום אחד אף ע"פ שכל אחד יש בחדרו קי"ל כמאן דאמר לקמן (דף עג.) מקום פיתא גורם אלא אפילו לשמואל דאמר מקום ליבה גורם או אפילו אוכלין ושנים כל אחד בחדרו אין אוסרין זה על זה כיון שכולם משתמשין בתוך הבית בכל עיסקי תשמישתיה בפייה ובבישול ובכל דבר חשיבי כולהו כאילו אוכלים ושנים במקום אחד אע"פ שיש להם פתח לגד רה"ר הכל נקראים על שם בעל הבית ועוד דאין משאיל להם רשותו לאסור עליו ולא זה על זה ומצי לסלוקינהו והוה ליה כה' שכירים וה' לקיטים דלא אמרי' להחמיר כדאמרינן לעיל (דף סו.) דאחד נותן עירובו ודיו ואפי' שרויין בחדרים ובעליות דאם בשרויין כולם בבית בזה לא הוה מסתפק בבני דקאמר מהו דאפילו היה הבית שלהם לא היו אוסרין זה על זה וכיון דגבי נכרי דדירתו לא שמה דירה לא אסרי אלא חשיבי כולהו כאחד כל שכן גבי ישראל דדירתו שמה דירה דבטלה דירתם גבי דירתו של בע"ה ולא דמי למקצתן שרויין בחדרים ובעליות דהכא שיש כח לזה כמו לזה ואע"פ שהקילו בנכרי טפי מבישראל דכי מושיל דוכתא לישראל אחר דישראל נותן עירובו ודיו ואע"פ שאין הנכרי רוצה להשכיר ובע"כ של נכרי וכה"ג בביתו של ישראל לא שרי התם נמי טעמא משום דדירת נכרי לא חשיב כ"כ אבל מכל מקום יש ללמוד מדלא אסרי חמשה שכירים זה על זה גבי נכרי כל שכן גבי ישראל כדפרישית: **במחיצות** המגיעות לתקרה. והא דקתני מתני' דמודים היכא דמקצתן שרויין בחדרים ובעליות לא דמי דהכא אייר במחיצות ערמי כגון יריעות שמפסיקין עד התקרה:

רבי

עין משפט נר מצוה

עב א מיי' פ"ד מה"ל עירובין הל"ב טוש"ע א"ח סי' שפ סעיף ג:
עג ב מיי' שם הל' ד:
עד ג ד מיי' שם הל' ו סמג עשין ו טוש"ע א"ח שם סעיף ה:
עה ה מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ו:

רבינו חננאל

מיתיבי א"ר יהודה הסכך. [נ"א: הסכך] פי' גדיל סככה (ו) [נ"א: סבכה כמו מעשה הסבכה אן] על שם עירו. לא נחלקו בית שמאי ובית הילל על מחיצות המגיעות לתיקרה שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה על מה נחלקו על מחיצות שאין מגיעות לתיקרה, שבית שמאי אומרים עירוב לכל חבורה וחבורה. ובית הילל אומרים עירוב אחד לכולן [אמר רב נחמן אמר רב הלכה כר' יהודה]. אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא דקתני מודין בזמן שמקצתן שרויין בחדרין או בעליות שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה. ואוקימנא כעין חדרין וכעין עליות ומאי נינהו מחיצות המגיעות לתיקרה. תנא במה דברים אמורים במוליכין עירובן למקום אחר. אבל אם היה עירובן בא אצלן דברי הכל עירוב אחד לכולן. והא דתניא ה' שגיבו את עירובן כשמוליכין אותו למקום אחד אחד מוליך על ידי כולן כמאן כבית הילל. מתני' האחין שהיו אוכלין על שולחן אביהן כו'. אוקימנא במקבלי פרס שנו. פי' לאו אוכלין על שלחן אביהן ממש, אלא מקבלין פרס משולחן אביהן ואוכלין אותו בבתיהן, שנמצאת אכילה ושינה בבתיהן. ת"ר מי שיש לו בית שער אכסדרה ומרפסת בחצר חבירו הרי זה אינו אוסר עליו כו', עד ובא מעשה לפני חכמים ולא אסרו אלא מקום בית (דירה כו') דירה בלבד. מאי מקום בית דירה, רב אמר

ו) לפי ג' הב"ח בדברי המוס' ר"ה רבי נראה לפ"ל בדברי רבינו ר"י הסכך פי' גדול סככה ו"ל הסכך גרסינן על שם עירו.

רבי יהודה הסבר. רבינו חננאל גריס (ב) הסכך פירוש (ג) גדיל לסבכה כעין מלנפת וכובע כמו שבכים מעשה שבכה (מלכים ו ז) ו"ל על שם עירו דבספר יהושע (טו) כמו כן כתיב מדין (ד) וסבכה: **כח** דהיתרא עדיף ליה. לא שייך הכא למיפרך ליפלגו בתרוייהו כדפריך בריש בילה (דף ב:) דהתם כדי להודיע כחן דבית הלל דאוסרין הוה ליה לאשמעי' בתרוייהו משום דכח דהיתרא עדיף דב"ש לא חשיבי ליה כ"כ דב"ש במקום ב"ה אינה משנה: **אמר** ר"נ אמר רב הלכה כרבי יהודה. אע"ג דאותבי' מינה לנ"ק דר"נ (ג) אתיא כלישנא בתרא: **אבל** אם היה עירוב בא אצלן דברי הכל עירוב אחד לכולן. וא"ת טעמא דב"ש אתא לאשמעינן דנב"ה לא אילטריך דאפילו מוליכין עירובן אמר עירוב אחד לכולן וכי האי גוונא פריך במס' שבת בפ' ר"א דמילה (ד' קלה.) וי"ל דנב"ה נמי נפקא מינה דכעין חדרים ועליות דדווקא במוליכין עירובן קאמר דמודו שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה אבל בעירוב בא אצלן עירוב אחד לכולן דכעין חדרים ועליות לב"ה כמו מחיצות שאין מגיעות לתקרה לב"ש ומיהו בחדרים ועליות ממש אין נראה לחלק בין מוליכין עירובן לעירוב בא אצלן מדפשיט ליה כ"כ להש"ס דקאמר אילימא חדרים ועליות ממש פשיטא: **כמאן** כבית הלל. וליכא למימר דאתיא כב"ש ובריתא באין עמהם דיורין כדאוקמינן לה לקמן אבל במתניתין כשיש עמהן דיורין דמיגו דהני אסרי אהדדי הני נמי אסרי דהיכי דמי הני דיורין אי בחצר קיימי מ"מ כל הטרקלין חשיב כחדא ומטולטלין זה עם זה בכל הטרקלין בלא עירוב כשיש דיורין בחצר כמו שאין דיורין בחצר ואי בעו ביתיהם עירוב כשיש עמהן דיורין בחצר הכי נמי ליבעי כשאין עמהן דיורין דמה עניין דיורין בחצר לגבי הטרקלין ומיהו ה"מ למימר כגון שיש בטרקלין דמתניתין חדרים ועליות גמורין שאין להם פתח בחצר אלא יוצאין דרך טרקלין דמיגו דהני אסרי אבל לא משמע ליה לאוקמי מתניתין בהכי ועוד דדילמא בהא הוו מודו ב"ש:

במקבלי פרס שנו. ואע"פ דמקום פיתא ולינה בבתיהם אהני מה שאוכלים משל אביהם דאם היה עירוב בא אצלם או שאין עמהם דיורין אין צריכין לערב: **מי** שיש לו בית שער אינו אוסר עליו. אע"פ שדרין בו כדתנן לקמן בפרק כיצד משתתפין (דף פה:) ואם תאמר אי בבית שער דבית תיפוק ליה משום בית דאסר על בני החצר אע"פ שאין דרין בו מידי דהוה אבית התבן וי"ל כגון שנתן בעל הבית עירובו וקמ"ל דהדר בבית שער לא בעי לערב דלא אסר ודיעל

מיתיבי אמר רבי יהודה הסבר לא נחלקו ב"ש וב"ה על מחיצות המגיעות לתקרה שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה [a] על מה נחלקו על מחיצות שאין מגיעות לתקרה שבית שמאי אומרים עירוב לכל חבורה וחבורה ובית הלל אומרים עירוב א' לכולן למאן דאמר במחיצות המגיעות לתקרה מחלוקת תיובתא ולמאן דאמר במחיצות שאין מגיעות לתקרה מחלוקת סייעתא להך לישנא דאמר רב נחמן מחלוקת במסיפס תיובתא להך לישנא דאמר רב נחמן אף במסיפס מחלוקת לימא תהוי תיובתא אמר לך רב נחמן פליגי במחיצה והוא הדין במסיפס והאי דקא מיפלגי במחיצה להודיעך כחן דבית הלל וליפלגי במסיפס להודיעך כחן דב"ש [b] כח דהיתרא עדיף אמר רב נחמן אמר רב הלכה כרבי יהודה הסבר [c] אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא דקתני מודין בזמן שמקצתן שרויין בחדרים ובעליות שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה מאי חדרים ומאי עליות אילימא חדרים חדרים ממש ועליות עליות ממש פשיטא אלא לאו כעין חדרים כעין עליות ומאי ניהו מחיצות המגיעות לתקרה שמע מינה תנא [d] במה דברים אמורים כשמוליכין את עירובן למקום אחר אבל אם היה עירובן בא אצלן דברי הכל עירוב אחד לכולן כמאן אזלא הא [e] דתניא [f] חמשה שגבו את עירובן כשמוליכין את עירובן למקום אחר [g] עירוב אחד לכולן כמאן כבית הלל ואיכא דאמרי במה דברים אמורים כשהיה עירוב בא אצלן אבל אם היו מוליכין את עירובן למקום אחר דברי הכל צריכין עירוב לכל חבורה וחבורה כמאן אזלא הא דתניא חמשה שגבו את עירובן כשמוליכין את עירובן למקום אחר עירוב אחד לכולן כמאן דלא כחד: **מתני'** [h] האחין שהיו אוכלין על שלחן אביהם וישנים בבתיהם צריכין עירוב לכל אחד ואחד לפיכך אם שכח אחד מהם ולא עירב מבטל את רשותו אימתי בזמן שמוליכין עירובן במקום אחר אבל אם היה עירוב בא אצלן או שאין עמהן דיורין בחצר אינן צריכין לערב: **גמ'** ש"מ [i] מקום לינה גורם [j] אמר רב יהודה אמר רב [k] במקבלי פרס שנו ת"ר מי שיש לו בית שער אכסדרה ומרפסת בחצר חבירו הרי זה אין אוסר עליו (את) [l] בית התבן (ואת) בית הבקר בית העצים ובית האוצרות הרי זה אוסר עליו רבי יהודה אומר [m] אינו אוסר אלא מקום דירה בלבד [n] אמר רבי יהודה מעשה בבן [o] נפחא שהיו לו חמש חצרות באושא ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אינו אוסר אלא בית דירה בלבד בית דירה סלקא דעתך אלא אימא מקום דירה מאי מקום דירה רב אמר

מקום

הסבר. על שם חורפיה קרי ליה הכי: **להך לישנא דאמר רב נחמן מחלוקת במסיפס.** אבל במחיצות מודו ב"ה תיובתא דהא בהדיא קתני דבמחיצות (ה) שרו: אלא לישנא בתרא דקאמר דבמסיפס נמי אסרי ב"ש מי לימא דתיהוי הא תיובתיה דקתני במחיצות הוא דפליגי הא במסיפס מודו: **הלכה כרבי יהודה.** דבמחיצות המגיעות לתקרה מודו: **חדרים ממש.** שלא היו מחוברין מעולם: **כמה דברים אמורים.** דאסרי ב"ש כשהם מוליכין העירוב באחד משאר בתי החצר: **אבל אם.** היו שאר בני החצר מביאין פיתן לטרקלין דברי הכל כו'. והאי תנא מדקא מפליג בין מקום אחר לבא אצלן סבירא ליה טעמייהו דב"ש ובית הלל לאו במחיצות פליגי אלא אפי' לבית שמאי נמי טרקלין מחברן ואין צריך עירוב ביניהו והוו להו כחמשה שגבו את עירובן וסבירא להו דחמשה שעירבו את חצירן ובאין לערב עם חצר אחרת אם מוליכין אם את עירובן אין ג' מהן שליח לכולן אלא כולן צריכין ליתן פת ואם עירוב בא בבית ג' מהן כולן שוין אם והנך דטרקלין נמי כיון דרשות אחת היא להני דמו דאי לבית שמאי רשויות חלוקות הן והן לא עירבו כי עירוב בא אצלן מאי הוי: **שגבו את עירובן.** שדרין בחצר ועירבו את חצירן: **ואיכא דאמרי כו'.** ובהא פליגי דב"ש סברי אע"פ שרשות אחת היא ודמי לחמשה שעירבו ועירוב בא אצלן אפילו הכי כולהו בעי לערובי וב"ה סברי כיון דעירוב בא אצלן לא: **מתני' השופפין** לא גרסינן: **וישנים בבתיהם.** והם ואביהם ואחריס דרין בחצר אחת: **צריכין עירוב לכל אחד ואחד.** אם רוצין לערב עם שאר בני החצר וטעמא מפרש בגמרא: **מבטל את רשותו.** צריך לבטל את רשותו: **אימתי בזמן שמוליכין את עירובן.** לתתו באחד מבתי שאר בני החצר דהואיל והוזקקו לעירוב אמרינן בגמרא (ו) מגו דשאר דיורין אסרי אינהו נמי אסרי וצריכין כולן ליתן פת הואיל וחלוקין דיוריהן בלינה ומקבלי פרס הן כדמוקי בגמ' שאין אוכלין בבית אביהן ממש: **אבל אם היה עירוב.** כל החצר בא לבית אביהן שלא הוזקקו לעירוב דאמרינן במי שהוליאוהו (לעיל דף מט.) בית שמניחין בו עירוב אין צריך ליתן את הפת והם כולם נמשכין בו: **או שאין עמהן דיורין.** אחריס שאין דיורין מזקיקין אותן לעירוב: **אין צריכין לערב.** דכיחידים הן: **גמ' שמעת מינה מקום לינה גורם.** דאי הוו ישנים בבית אביהן אפילו מוליכין עירובן למקום אחר לא הוו צריכין לערובי אלא אביהם וימא תיהוי תיובתיה דרב דאמר לקמן בשמעתין מקום פיתא גורם והרי אלו אוכלין בבית אביהם והשתא כולהו אבי אבי אבי

מקום פיתא. שהוא אוכל שם: **קיילין.** שומרי תאנים השטוחים בשדה ליבשן לקציעות: **בזמן שדרכן ללין בעיר.** במקום שאוכלין אע"פ שקדש עליהן היום בשדה יש להן מן העיר אלפים לכל רוח וכל העיר להן כד' אמות: **בזמן שדרכן ללין בשדה.** אע"פ שאוכלין בעיר אין מודדין להן אלא מן השדה:

ה"ג **דאי ממטו להו ריפתא להתם טפי ניחא להו.** הואיל וצריכין לשמור שהרי ישנים שם כל הלילה: **לא שמיע לי הא שמעתא.** דאמר רב מקום פיתא גורס. רב יוסף חלה ושכח תלמודו והיה אביי תלמידו מזכירו[ז]: **מקבלות פרס.** וכל אחת יש לה דירה לבדה עמו בחצר: **אוסר בעבדים.** שאינן נמשכין אחריו: **בפרע מלגא.** בכ"מ שהוא משיב ליה בתרע מלגא: **תלמיד אצל רבו.** דר עמו בחצר ומקבל פרס הימנו מאי: **דרב בי ר' חייא.** כשהיה מקבל פרס מבי ר' חייא: [ח] **למקום אחר.** לחצר אחרת: **אביי.** לא שמיע ליה ההיא מתניתא דתניא לעיל [דף עב:] ה' שגבו את עירובן. אי נמי שמיע ליה ומיבעיא ליה הלכתא מאי משום דאוקימנא לה בפלוגתא: **והא אחין.** דמתניתין כגבו את עירובן דמי דהא קתני אם אין עמהן דיורין אין צריכין לערב: **הכא במאי עסקינן דאיכא דיורין בהדייהו.** ומוליכין דמתניתין אפי' בחצר שלהן קאמר שמערבין עם דיורין שעמהן: **דמגו דהני אסרי.** והזקיקוהו לעירוב הני נמי אסרי אים על אחיו אבל שתי חצירות ופתח ביניהם וגבו אלו עירובן לעצמן והותרה חצירן ואלו לעצמן והותרה חצירן או שדרין באחת מהן אב ובניו בלא דיורין אחרים ובאו לערב זו עם זו הואיל ואין אוסר עליהן וליכא מגו אחד נעשה שליח לכולן דיקא נמי דטעמא משום מגו דקתני או שאין עמהן כו' הא יש עמהן דאיכא מגו צריכין וטעמא דריש משום דיורין הוא: **בגאגא.** בית אושפיזא בבקעה: **בייתי.** לנים: **בני רב.** בית המדרש ובתוך אלפים אמה הוא: **מבאגא משחינן להו.** אלפים לכל רוח ולא מבי רב דבתר פיתא אזלינן או דילמא מקום ליה גורס: **בההיא אגן סהדי.** הואיל והוא צריך ללכת מחר לאותה הרוח אי הוה ליה הלילה הזה בית דירה ללון במקום עירוב טפי הוה ניחא ליה: ה"ג **דאי מייתי ליה ריפתא לבי רב טפי ניחא ליה: האב ובנו הרב ותלמידו הרבים דמו.** לענין שתי חצירות זו לפנים מזו ודריסת רגל הפנימית על המילונה ותנן במתניתין [לקמן עה.] אם היו של יחידים שיחיד דר בפנימית דהויא רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה ואם של רבים ולא עירבה פנימית לעצמה דהויא רגל האסורה במקומה אוסרת על המילונה אפי' עירבה

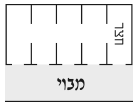

מילונה לעצמה: **צריכין עירוב.** בשאין דיורין אחרים עמהן: **ניפר בלחי וקורה.** דקי"ל [ה.] אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו ואת"ל הני כיחידים דמו הכא מי חשבינן שתי חצירות אחת של אב ואחת של בן כחדא חצר ולא מישתרי מבוי דידהו: **ומבוי שלהן ניפר בלחי וקורה.** ז) לערב חצירות ואע"ג דאין צריכין מ"מ פתוחות לו: **מתני'** (**חמש חצירות פתוחות זו לזו**) **עירבו בחצירות.** אף מזו לזו: **ואסורין במבוי.** דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף: ואם דיורין הרי הן כיחידים ואין צריכין לערב, ומבוי שלהן ניתר בלחי וקורה, שהרי בתים וחצירות פתוחות לתוכו. מתני', חמש חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי, עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצירות ואסורין במבוי.

ז) אלי ל"ל ולא אזל לגין סם נותנין לו כו'.

ודניאל בתרע מלכא. פי' ר"ח וסימנך בגא שער תרע שער פי' רבי יהודה בן בגא הוא ממיר בעבדים ובגא ותרע הכל שער נראה דמייתי קרא לסימן ולטעם לדבריו:

בעא מיניה אביי מרבה חמשה שגבו עירובן בו'. ואע"ג דאביי ידע להאי ברייתא דלעיל דהא בסוף פרק מי שהוליאוהו (לעיל דף מט:) פריך מינה לרבה דקאמר ליה לדידך קשה לשמואל קשה גבי עירוב משום קנין לא שאל כאן לרבה אלא כדי להקשות לו ממתניתין:

כרבים דמו **או כיחידים דמו.** פי' בקונטרס לענין ב' חצירות זו לפנים מזו דתנן בסוף פירקין ואם היו של יחידים אין צריכין לערב ומיבעיא ליה אם אב ובנו דריס בפנימית אי חשיבי כיחידים או כרבים תימה לר"י דממתני' שמעינן ליה דמוכחא דאין אב ובנו אוסרים זה על זה וכיון דלא אסרי אם כן הויא לה רגל המותרת במקומה ואינה אוסרת שלא במקומה דההיא טעמא דיחידים אין צריכין לערב וי"ל דמקבלי פרס מיבעיא ליה ומספקא ליה אי מתני' בסמוכין על שלחן אביהם ממש והתם הוא דאין צריכין לערב כשאין עמהם דיורין דאהני קצת מה שסמוכים בפת אע"ג דמקום ליה גורס אבל מקבלי פרס אע"ג דאין עמהם דיורין צריכין לערב או דילמא מתניתין במקבלי פרס כדאוקמא רב דאמר התם מקום פיתא גורס ומייתי ראייה מברייתא דסתם האב ובנו הרב ותלמידו מקבלי פרס מינהו כיון שישנים בבתיהם היכא דלא קתני בהדיא אוכלין על שלחן אביהן ומיהו לא משמע כלל לומר כן וגראה לר"י דמיבעיא ליה בדליכא בכל המבוי אלא אב ובנו או הרב ותלמידו דבתים וחצירות שלהם פתוחין למבוי וכיון שכל המבוי שלהם משתכחת תורת עירוב וקמיבעיא ליה נמי דאם תימלי לומר אין צריכין לערב מבוי שלהם ניתר בלחי וקורה או לא:

אימא שאין דיורין עמהן בחצר אין צריכין לערב שמע מינה בעא מיניה רב חייא בר אבין מרב ששת בני בי רב דאכלי נהמא בבאגא ואתו ובייתי בבי רב כי משחינן להו תחומא מבי רב משחינן להו או מבאגא משחינן להו אמר ליה [ה] משחינן מבי רב והרי נותן את עירובו בתוך אלפים אמה ואתי ובייתי בביתיה דמשחינן ליה תחומא מעירוביה [ט] בההוא אגן סהדי ובהדא אגן סהדי בההוא אגן סהדי דאי מיתדר ליה התם ניחא ליה ובהדא אגן סהדי דאי מייתו להו ריפתא לבי רב ניחא להו טפי בעי רמי בר חמא מרב חסדא אב ובנו הרב ותלמידו כרבים דמו או כיחידים דמו צריכין עירוב או אין צריכין עירוב מבוי שלהן ניתר בלחי וקורה או אין ניתר בלחי וקורה א"ל תניתוה [י] אב ובנו הרב ותלמידו בזמן שאין עמהן דיורין הרי הן כיחידים ואין צריכין לערב [יא] ומבוי שלהן ניתר בלחי וקורה: **מתני'** חמש חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצירות ואסורין במבוי ואם

ח) א מקום פיתא ושמואל אמר מקום לינה מיתיבי [ב] הרועים והקייצין והבורגנין ושומרי פירות בזמן שדרכן ללין בעיר הרי הן כאנשי העיר בזמן שדרכן ללין בשדה יש להם אלפים לכל רוח התם אגן סהדי דאי ממטו להו ריפתא התם טפי ניחא להו ב) אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא ג) אמר ליה אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת ניהלן האחין שהיו אוכלין על שלחן אביהן וישנים בבתיהן צריכין עירוב לכל אחד ואחד ואמרינן לך שמע מינה מקום לינה גורם ואמרת לן עלה אמר רב יהודה אמר רב במקבלי פרס שנו תנו רבנן [ג] מי שיש לו חמש נשים מקבלות פרס מבעליהן וחמשה עבדים מקבלין פרס מרביהן רבי יהודה בן בתירה מתיר בנשים ואוסר בעבדים [ד] רבי יהודה בן בבא מתיר בעבדים ואוסר בנשים אמר רב מאי טעמא דרבי יהודה בן בבא דכתיב [ו] ודניאל בתרע מלכא פשיטא בן אצל אביו כדאמרן אשה אצל בעלה ועבד אצל רבו פלוגתא דרבי יהודה בן בתירה ורבי יהודה בן בבא תלמיד אצל רבו מאי ת"ש דרב בי רבי חייא אמר [ד] אין אנו צריכין לערב שהרי אנו סומכין על שולחנו של רבי חייא ורבי חייא בי רבי אמר אין אנו צריכין לערב שהרי אנו סומכין על שולחנו של רבי בעא מיניה אביי מרבה חמשה שגבו את עירובן כשמוליכין את עירובן למקום אחר עירוב אחד לכולן או צריכין עירוב לכל אחד ואחד אמר ליה עירוב אחד לכולן והא אחין דבי גבו דמו וקתני צריכין עירוב לכל אחד ואחד הכא במאי עסקינן כגון דאיכא דיורין בהדייהו דמגו דהני אסרי הני נמי אסרי הכי נמי מסתברא דקתני אימתי בזמן שמוליכין את עירובן במקום אחר אבל אם היה עירובן בא אצלם או בר אבין מרב ששת בני בי רב דאכלי נהמא בבאגא ואתו ובייתי בבי רב כי משחינן להו תחומא מבי רב משחינן להו או מבאגא משחינן להו אמר ליה [ה] משחינן מבי רב והרי נותן את עירובו בתוך אלפים אמה ואתי ובייתי בביתיה דמשחינן ליה תחומא מעירוביה [ט] בההוא אגן סהדי ובהדא אגן סהדי בההוא אגן סהדי דאי מיתדר ליה התם ניחא ליה ובהדא אגן סהדי דאי מייתו להו ריפתא לבי רב ניחא להו טפי בעי רמי בר חמא מרב חסדא אב ובנו הרב ותלמידו כרבים דמו או כיחידים דמו צריכין עירוב או אין צריכין עירוב מבוי שלהן ניתר בלחי וקורה או אין ניתר בלחי וקורה א"ל תניתוה [י] אב ובנו הרב ותלמידו בזמן שאין עמהן דיורין הרי הן כיחידים ואין צריכין לערב [יא] ומבוי שלהן ניתר בלחי וקורה: **מתני'** חמש חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצירות ואסורין במבוי

עין משפט נר מצוה

עו א מיי' פ"ד מה' עירובין הל' ח סמג עשין לדבנן ג טוש"ע ח"מ סי' שפ סעיף ה:
עז ב טור ח"מ סי' תט בב"י:
עח ג ד מיי' שם הלכה ה ו טוש"ע שם סעיף ו:
עט ה מיי' פ"ז מהל' עירובין הלכה י טוש"ע ח"מ סי' תט ס"ז:
פ ו מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה ה [טוש"ע ח"מ סי' שפ סעי' ג]:
פא ז טוש"ע ח"מ סי' שסג סעיף כו:

רבינו חננאל (המשך)

שכונתו בשער המלך הוא. וסימ' בבא שער ותרע שער. מאן תני תרע ר' יהוד' בן בבא ששמו שער, כי היכי דלא תיתחלף מי הוא המתיר בעבדים בין ר' יהוד' בן בתירה בין ר' יהוד' בן בבא. תרע, מי ששמו שער סמך על השער, וא' דניאל בתרע מלכא. וסוגיין דשמעתא כרב. וכיון דאוקימנא בן אצל אביו במקבל פרס אמרינן תלמיד אצל רבו יוצא בעירוב רבו אי לא. ואסיקנא רב בבית ר' חייא ור' חייא בבית ר' הא אמרי אין אנו צריכין לערב, שהרי אנו סמוכין על שלחנו. **בעא מיניה אביי מרבה חמשה שגיבו** עירובן כשמוליכין עירובן למקום אחר אחד מוליך על ידי כולן, או כל אחד מוליך על ידי עצמו. ופשט ליה אחד מוליך על ידי כולן. ואקשינן עליה והא אחין כמו שגיבו דמו, מדקתני סיפא אם אין עמהן דיורין אין צריכין לערב, כלומר הן בלא עירוב מותרין כמו אחרים שעירבו וגיבו את עירובן, וקתני צריכין עירוב לכל אחד. ומשני התם גבי אחין כגון דאיכא אחריני בהדייהו, מיגו דהני אסירי אהני, הני נמי אסירי אהני. הכי נמי מסתברא דאיכא אחריני התם. דשמעינן להא מסיפא דמתני' דאחין, דקתני סיפא אימתי בזמן שמוליכין את עירובן למקום אחד כו'. **בעו מיניה מרב ששת בני בי רב דאכלי בבגא.** פי' בשדה. ולנין בי רב מאיין מודדין להם התחום ממקום פיתה או ממקום לינה, ופשט להו מבי רב שהוא ממקום לינה. ואקשינן עליה והא הנותן עירובו במקום אחר ולא אזיל גרי[ט] התם ונותנין לו מידת התחום ממקום עירובו אע"ג דלא לן שם. ושני להו רב ששת כשיגיע דרב לעילא, התם גבי נותן עירובו אנן סהדי דאי מיתדר ליה התם ניחא ליה, וכאילו מקום לינה לשם הוא, הכא בבני בי רב אנן שהדי דאי איכא דמייתי להו ריפתא הכא ניחא להו, שנמצא כאילו מקום פיתה ומקום לינה במקום אחד הוא. **ואסיקנא האב ובנו הרב** ותלמידו בזמן שאין עמהן

מסורת הש"ס

ח) [לקמן עד:], ב) [לעיל י. וש"נ], ג) [שם], ד) [מדרש מש.], ה) [לא אחר ד"ה אביי], ו) [שם]: וקורה ואע"ג דאין צריכין לערב תלינוהו,

תורה אור השלם

1. וְדַנִיֵּאל בְּעָא מִן מַלְכָּא וּמִנִּי עַל עֲבִידַתָא דִּי מְדִינַת בָּבֶל לְשַׁדְּרָךְ מִישַׁךְ וְעֲבֶד נְגוֹ וְדַנִיֵּאל בְּתַרְע מַלְכָּא:
דניאל ב מט

הגהות הב"ח

(ח) גמ' תמוה מעירוביה אמר ליה בההיא אגן סהדי:

גליון הש"ס

גמ' ר"י בן בבא מתיר בעבדים. עיין לקמן דף עט ע"ב תוס' ד"ה וע"ש אשמו:

מוסף רש"י

לא שמיע לי הא שמעתא. דרב יוסף תלמידו דרב יהודה שהוא תלמיד של רב ושמואל, וחלה רב יוסף ונעקר תלמודו וכשהיה שומע מימרא דרב ושמואל ואינו מזכר לאותה שמועה מתמיה ולאו תלמידו של רב יהודה אי ולא אמר לי שמועה זו, ואביי תלמידו מזכירו (נדה לט. ע"פ נדרים מא.).

רבינו חננאל

מקום פיתא. ושמואל אמר מקום לינה. ומותבינן לרב מיהא, הרועין והקייצין והבורגנין, פי' שומרי הקיצות או שומרי הבורגנין ושומרי פירות תלושין, בזמן שדרכן ללון בעיר הרי הן כאנשי העיר, ויש להן אלפים אמה לכל רוח, דדרכן ללון בשדה אין להם אלא אלפים אמה בלבד, פי' ממקום שקנו בו שביתה, ואפילו מידתן כלה בעיר אין להם אלא אלפים אמה בלבד, ש"מ מקום לינה גורם. ודחי רב שני התם אגן שהדי. כלומר ברי לן דאי הוו ממטי להו ריפתא התם בשדה התם ניחא להו למיכרך ריפתא, הילכך כאילו מקום פיתא דידהו התם בשדה היא. ת"ר מי שיש לו [חמש] נשים מקבלות פרס מבעליהן. ושוכנות במקום אחד מקום פיתה ומקום לינה, וכן ה' עבדים מקבלי פרס. ר' יהודה בן בתירה מתיר בנשים שיוצאות בעירוב בעליהן, ואין צריכות הן עירוב כל אחת ואחת. ואוסר בעבדים, והיה מצריכם עירוב כל אחד ואחד. ר' יהוד' בן בבא מתיר בעבדים ואוסר בנשים. אמר רב מאי טעמא דר' יהוד' בן בבא דמתיר בעבדים ואוסר בנשים, משום (דמשכינים) [דשוכנים] על פתח אדוניהם וכאילו מקום אכילתם ומקום שינה שלהם שם. וסימ' ודניאל בתרע מלכא, כלומר דניאל בשער המלך מקבל פרס היה, ופיתה ולינה בביתיה הוה וכתיב ביה ודניאל בתרע מלכא. כלומר כאילו

אימא מציעתא ואם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן אתיא כרבנן. ואפילו למאן דאמר לעיל [דף עח:] דבפת לא פליגי משמע ליה ואם נשתתפו במבוי בכל עניין ואפילו נשתתפו במבוי בין: **אלא** פשיטא דבטיל. ואם תאמר למאן דאמר אין מבטלין רשות מתחלה לחבר היאך מותרין במבוי הא אין יכול לבטל רשותו לבני חבר אחרת לרבא [י] דאמר לשמואל דאפילו ב' חצירות זו לפניס מזו פעמים דאין מבטלין ויש לומר דהא לא קשיא שהרי במבוי נשתתף אבל הא קשיא היאך מועיל במבוי ביטול לרבא דאמר בב' חצירות זו לפניס מזו דאין מבטלין ועל כרחך יש ביטול רשות במבוי [יא] כדדייקי שהרי ביטל להם רשותו ויש לומר דכיון דכולם שוין במבוי זה כזה יכול לבטל אף לבני חבר אחרת שהמבוי חדא תשמישתא לתרוייהו ולא דמי לב' חצירות דהא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד כדאמר לעיל [יד] ולקמן (דף עט.) תניא בית שבין שתי חצירות ומלאוהו תבן דאם נתמעט התבן מעשרה טפחים מבטלין הבית לזה ולזה והיינו טעמא כדפרישית דאפילו לשמואל הבית לחצירות חדא תשמישתא הוא לתרוייהו: **כל** שיתוף שאין מכניסו ומוציאו דרך פתחים למבוי לאו שמיה שיתוף. פי' בקונטרס ולהכי לא תני רב ופתוחין זו לזו דחייש דילמא מעיילי ליה דרך פתחים שבייתיס משמע לפירושו [יב] ואם פתוחות זו לזו לא מהני בהן שיתוף ואפילו מעיילי ליה דרך מבוי גזרינן דילמא לא מעיילי אלא דרך פתח החצר וסמכינן עליה ואם תאמר היכי משכחת ליה פלוגתא דרבי מאיר ורבנן דמערבין ומשתתפין אם לא בחצירות הפתוחות זו לזו ומשמע התם דמהני שיתוף ויש לומר דאשכחן לה בשעירבו החצירות דרך חלונות וכיון שאין פתח גמור מחצר לחצר גבוה י' ורוחב ד' ליכא למיגזר דילמא מפקי ועיילי השיתוף אלא כדרך המבוי כיון דמחצר לחצר לא סלקי להדיא אי ליכא פתחים אלא חלונות בעלמא:

דאפקיה ועיילה. פירש בקונטר' לאותה חבית בכל החצירות ומהן למבוי ומשם לחצר שהוחם שם ולא נשם שיתוף ולפירושו ה"ל למימר דעיילה ואפקיה ועיילה ובחנם דחק לומר כן דתחילה היה בשאר חצירות ואפקיה למבוי והדר עיילי בזה החצר:

בני חבורה שהיו מסובין בו'. כאן לא שייך למימר דאפקיה ועיילה דאע"ג דיכול לומר בכל חד וחד הבית פת בחצר זה [דרך מבוי] כדי לסעוד סעמא דמלתא אייתי שבעל הבית זה הזמינם לסעוד אצלו ואע"פ שלא זיכה סומכין על פת שעל השלחן בזכות בו דמו שאין לומר שכך אירע שפת של בעל הבית היה מונח בשאר חצירות והוצא כאן דרך מבוי דהוצאה זו לא מהני מידי כיון שלא היה קנוי פת לכל בני החבורה באותה שעה אלא היה של בעל הבית זה [ד] ואין הכנסה והוצאה מועלת אא"כ היה של בעל השיתוף מאותה שעה:

ואם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן [א] עירבו בחצירות ונשתתפו במבוי ושכח אחד מבני חצר ולא עירב מותרין כאן וכאן [ב] מבני מבוי ולא נשתתף מותרין בחצירות ואסורין במבוי [ג] שהמבוי לחצירות כחצר לבתים: **גמ'** מני רבי מאיר היא דאמר בעינן עירוב ובעינן שיתוף אימא מציעתא ואם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן אתאן לרבנן דאמרי בחדא סגיא הא ל"ק [ה] ואם נשתתפו נמי קאמר אימא סיפא עירבו בחצירות ונשתתפו במבוי ושכח אחד מבני חצר ולא עירב מותרים כאן וכאן היכי דמי אי דלא בטיל אמאי מותרים אלא פשיטא דבטיל אימא סיפא שכח אחד מבני מבוי ולא נשתתפו מותרין בחצירות ואסורין במבוי ואי דבטיל אמאי אסורין במבוי וכי תימא קסבר רבי מאיר אין ביטול רשות במבוי והא [ו] תניא שהרי ביטל לכם רשותו דברי רבי מאיר אלא פשיטא דלא בטיל ומדסיפא דלא בטיל רישא נמי דלא בטיל רישא וסיפא רבי מאיר מציעתא רבנן כולה רבי מאיר היא וטעמא מאי אמר רבי מאיר בעינן עירוב ובעינן שיתוף שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות והכא כיון דרובה עירבו לא משתכחא אמר רב יהודה רב לא תני פתוחות זו לזו וכן אמר רב כהנא רב לא תני פתוחות זו לזו איכא דאמרי רב כהנא גופיה לא תני פתוחות זו לזו אמר ליה אביי לרב יוסף מאי טעמא דלא תני פתוחות זו לזו קסבר כל שיתוף שאין מכניסו ומוציאו דרך פתחים במבוי לאו שמיה שיתוף איתיביה [ז] בעל הבית שהיה שותף לשכניו לזה ביין ולזה ביין אין צריכין לערב התם דאפקיה ועיילה [ח] (איתיביה) [ט] כיצד משתתפין במבוי וכו' התם נמי דאפקיה ועיילה מתקיף לה רבה בר [י] חנן אלא מעתה הקנה לו פת בסלו ה"נ דלא הוי שיתוף וכי תימא הכי נמי והא [יא] אמר רב יהודה אמר רב בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום הפת שעל שלחן סומכים עליה משום עירוב ואמרי לה משום שיתוף ואמר רבה לא פליגי כאן במסובין בבית כאן במסובין בחצר אלא טעמא דרב דקא סבר אין מבוי ניתר בלחי וקורה [יב] עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו גופא [יג] אמר רב [ד] אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד דשיתופי מבואות מותר להניחן בחצר שבמבוי אבל משום עירוב לא דבית בעינן דעירוב משום דירה וחצר לאו בר דירה הוא:

בתים

ואם נשתתפו בו'. בגמרא מתרץ לה: ושכח אחד מבני חצר ולא עירב. בחצירו להתיר חצירו אבל בשיתוף היה לו חלק: **מותרין לאן ולאן.** השתא משמע דסומכין ובגמרא מתרץ לה: **שהמבוי לחצירות כחצר לבתים.** כשם שאסור להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב כך אסור להוציא מן החצר למבוי בלא שיתוף ולא תימא דלא דמו בית וחצר זו רשות היחיד וזו רשות הרבים אבל חצר ומבוי שניהן רשויות של רבים הן: **גמ' ואם נשתתפו נמי.** ואקשינן אקי ואם נשתתפו אף במבוי קאמר: **אמאי מותרין.** באותה חצר הא רבי מאיר לית ליה סומכין על שיתוף: **מבני מבוי ולא נשתתף.** אחת מן החצירות לא נשתתפה עם חברתה במבוי: **והא תניא.** לעיל [כ] בפירקין גבי לדוקי: **רישא נמי דלא בטיל.** הא דקתני שכח אחד מבני חצר בדלא בטיל וקתני מותרים אלמא סומכין על השיתוף: **רישא וסיפא רבי מאיר.** רישא קתני עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי אסורין במבוי אלא אם כן נשתתפו נמי במבוי כרבי מאיר וסיפא קתני מבני מבוי ולא נשתתף אסורין במבוי כרבי מאיר: **ומציעתא.** דקתני מבני חצר ולא עירב כו' כרבנן: **כולה רבי מאיר היא.** ומציעתא אמאי סומכין בני אותה חצר על השיתוף משום דרובן עירבו דטעמא מאי כו': **רב לא תני פתוחות זו לזו.** וכל עירבו בחצירות דמתניתין עירבו כל חצר לעצמה קאמר ומותרין בחצירות דקתני מותרין בני חצר לעצמן קאמר: **כל שיתוף שאין.** כל אחד ואחד מכניס חלקו לדרך פתח חצירו למבוי ולדרך מבוי יוליכוהו לחצר שיהא מונח בו: **לאו שמיה שיתוף.** שאם יכניסוהו דרך פתחים שמחצר לחצר אין נראה כשיתוף מבוי והכא נמי חייש רב דילמא מעיילי ליה דרך פתחים שביניהן: **אין צריך לערב.** והא הכא דלקחו חבית בשותפות ולא נכנסה אלא לאותה חצר לבדה: **דאפקיה ועיילה.** לחבית בכל החצירות ומהן למבוי ומשם לחצר שהוחם שם ולא נשם שיתוף. ושינויא דחיקא הוא ולא הוי מסקנא הכי: **בילד משתתפין בו'.** תיובתא קא מותיב מממתניתין דפרק חלון דלקמן [דף עט:] דקתני התם בילד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני מבוי ומזכה להן כו' והא הכא דחד מזכה מדידיה לכולהו ולא נכנסה לחצרותיהן: **מסובין בבית.** סומכין משום עירוב החצר כדאמר לקמן [פה:] עירובי חצירות בבית שבחצר: **מסובין בחצר.** סומכין משום שיתוף דרפרנ"ן אלא היינו טעמא דרב קסבר אין מבוי ניתר בלחי וקורה אלא אם היו בתים וחצירות פתוחות לתוכו. והני כיון דפתוחות זו לזו נעשית כחצר אחת, לפיכך לא הוה תני פתוחות זו לזו.

פב א מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה יג סמג עשין לא טור ש"ע א"ח סי' שפז:

פג ב מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף א:

פד ג מיי' שם טוש"ע א"ח שם וסי' שפו סעיף ג:

פה ד מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה ז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שפג סעיף ט:

רב ניסים גאון

מתני' מני ר' מאיר היא דאמר בעינן עירוב ובעינן שיתוף. הא דר' מאיר ורבנן כבר מפורשת בזה הפרק, מאי ר' מאיר ומאי רבנן דתניא מערבין בחצרות בפת.

רבינו חננאל

מני ר' מאיר היא דאמר בעינן עירוב ובעינן נמי שיתוף. אי הכי אימא מציעתא, נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן, בחצירות ובמבוי, כרבנן דאמרי או מערבי או משתתפי. ופרקינן אעירובו דרישא קאי, והכי קתני כיון שעירבו (או נשתתפו) [ונשתתפו] נמי במבוי מותרין כאן וכאן. אי הכי אימא סיפא שכח אחד מבני חצר ולא עירב מותרין כאן וכאן, היכי דמי אי נימא כדקתני, אמאי מותרין והלא אוסר עליהן, דתנן שכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור כו'. ואוקימנא בשביטל רשותו בחצר כו'. ופרקינן אלא מתני ודאי בשביטל ומדרישא בשביטל סיפא נמי בשביטל. אימא סיפא שכח אחד מבני מבוי ולא נשתתף מותרין בחצירות ואסורין במבוי, ומאחר שביטל רשותו במבוי אמאי אסורין במבוי הא שמענן ליה לר' מאיר דאית ליה ביטול רשות במבוי. דתניא בעיניין הצדוקי הדר עמו במבוי שהרי ביטל לכם רשותו דברי ר' מאיר, אלא פשיטא דלא ביטל משום הכי אסירי במבוי, ומדסיפא לא ביטל, רישא נמי לא ביטל, וקתני מותרין כרבנן, וכי רישא וסיפא ר' מאיר ומציעתא רבנן. ושנינן כולה ר' מאיר היא, וטעמא מאי בעי ר' מאיר עירוב ושיתוף, כדי שלא תשתכח תורת עירוב. הכא מציעתא דמתניתין כיון דאחד שכח ורובה עירבו, לא משתכח תורת עירוב דהא רובה עירבו. אמר רב יהודה (אמר) רב לא תני במתני' פתוחות זו לזו, קסבר כל שיתוף שאין מכניסין אותו דרך פתחין למבוי לאו שמיה שיתוף. ואילו הן פתוחות זו לזו מכניסות אותו מזו לזו ואין מוציאין אותו למבוי אינו שיתוף, לפיכך לא תני במתני' פתוחות זו לזו. ומותבינן עליה מיהא בעל הבית שהיה שותף לשכניו לזה ביין ולזה ביין וכו'. ופריק כגון דאפקיה לההוא יין והדר עיילה דרך פתחין למבוי. והכי נמי פריק בכיצד משתתפין במבוי כגון דאפקיה לההוא מידי דמקני להו לבני מבוי, והדר עיילה דרך פתחין למבוי. איני דהא אמר לא הוי שיתוף עד דמעייל ליה דרך פתחין למבוי, והא רב הוא דאמר בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם היום פת שעל גבי השולחן סומכין עליה משום עירוב ואמרי לה משום שיתוף. ואמר רבה לא פליגי אי מסובין בבית סומכין עליה משום עירוב. ואי מסובין בחצר סומכין עליה משום שיתוף. ופרקינן אלא היינו טעמא דרב קסבר אין מבוי ניתר בלחי וקורה אלא אם היו בתים וחצירות פתוחות לתוכו. והני כיון דפתוחות זו לזו נעשית כחצר אחת, לפיכך לא הוה תני פתוחות זו לזו.

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתקיף לה רבה בר רב מתן: (ב) רש"י ד"ה והא מגיה לעיל נ"ב סוף דף סח ע"ב: (ג) תוס' ד"ה אלא וכו' כדדייקי מדתני שהרי וכו': (ד) בא"ד כדאמר לעיל. נ"ב דף סו ע"ב: (ה) ד"ה כל וכו' משמע לפירושו דאם:

גליון הש"ם

גמ' ואם נשתתפו נמי קאמר. עיין לעיל דף סז ע"ב ברש"י ד"ה נסמוך אשיתוף: תוס' ד"ה בני. ואין הבנבה והוצאה מועלת. קשה לי דא"כ אין מתני' מחלה על מתני' דכלל משתתפים במבוי וכו' ס"ל דאפקיה ועייליה. הא מקודם לא מהני זה כיון דהחבית כולה דבעה"ב. וע"כ דעתה אחר הזיכוי מפקא ומעיילא ס"כ למאי צריך לזכות ע"י בנו ובתו הא כיון דעיילא לכל חצר ומלר יקנה חלילו של כל אחד חלקו ביין וצע"ג:

רבינו חננאל (המשך)

שיתוף. ואילו הן פתוחות זו לזו מכניסות אותו מזו לזו ואין מוציאין אותו למבוי אינו שיתוף, לפיכך לא תני במתני' פתוחות זו לזו. ומותבינן עליה מיהא בעל הבית שהיה שותף לשכניו לזה ביין ולזה ביין וכו'. ופריק כגון דאפקיה לההוא יין והדר עיילה דרך פתחין למבוי. והכי נמי פריק בכיצד משתתפין במבוי כגון דאפקיה לההוא מידי דמקני להו לבני מבוי, והדר עיילה דרך פתחין למבוי. איני דהא אמר לא הוי שיתוף עד דמעייל ליה דרך פתחין למבוי, והא רב הוא דאמר בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם היום פת שעל גבי השולחן סומכין עליה משום עירוב ואמרי לה משום שיתוף. ואמר רבה לא פליגי אי מסובין בבית סומכין עליה משום עירוב. ואי מסובין בחצר סומכין עליה משום שיתוף. ופרקינן אלא היינו טעמא דרב קסבר אין מבוי ניתר בלחי וקורה אלא אם היו בתים וחצירות פתוחות לתוכו. והני כיון דפתוחות זו לזו נעשית כחצר אחת, לפיכך לא הוה תני פתוחות זו לזו.

(ו) כ"מ שכח אחד, ז) [לעיל סו:], ח) לעיל קח:, ט) לעיל עא., י) כ"מ ל"ז, יא) לקמן עט:, יב) לקמן פה:, יג) [פירש"י ע"ז עי' בעמ' הבא], יד) שבת קכ: לעיל ה. [ע"ש ל"ע] [לקמן עד:], טו) לעיל סו:.

1) **בתים וחצירות פתוחין לתוכו.** בתים לחצירות שני בתים לכל חצר ושתי חצירות למבוי והנך כיון דכולן פתוחין זו לזו ומערבות יחד דרך פתחיהם חדא חשיב להו. ולית ליה לרב הא דתניא לעיל [עג.] אבל ובנו מבוי שלהן ניתר בלחי וקורה דכל היכא דלא בעי לערובי ולא בעי לערובי אי נמי בעי לערובי ומצי לערובי בלא שיתוף מבוי לא משתרי ההוא מבוי בלחי וקורה עד שתהא שם חצר אחת שאינה פתוחה לחברותיה או שתי שורות של חצירות אחת לאידו זה ואחת לאידו אחר והמבוי ביניהן שאינן יכולות להתערב אלא על ידי מבוי: **בית אחד וחצר אחת.** בית בלא חצר וחצר שבית אחר פתוח לה: **אפי' חורבה.** מכאן וחצר מכאן דאין חצר בלא בית: **אפי' שביל של כרמים.** פתוח למבוי מכאן וחצר מכאן: **אחד גגות כו'.** כולן רשות אחת לטלטל כלים ששבתו בגג זה לגג חבירו ולא אמרי' כשם שדיורין חלוקין למטה כך חלוקין למעלה וכלים ששבתו בחצר זו מוציאין לחבירתה וכן לקרפף וכן לחצר ולקרפף מן הגגין הוחיל וכולן רשות שאינה דירה היא ואין צריך לערב מחצר לחצר אלא בשביל כלים ששבתו בבית שבחצר זו להוציאם לחצר אחרת: **הלכה כר"ש.** שהחצירות מוציאין מזו לזו בלא עירוב: **והוא שלא עירבו.** בני החצירות כל אחת לעצמה ואסור להוציא מן הבתים לחצר דכיון דאין מצויין כלי הבית בחצר ליכא למיגזר אי מפקת כלים ששבתו בחצר לחברתה אתו לאפוקי נמי כלים ששבתו בבית שהוציאן מחצר זו לחצר אחרת: **דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים.** שבחצר זו לחצר אחרת: **הכא נמי לא גזור דילמא אתי לאפוקי מאני דחורבה.** דרך מבוי [2] והרי רשות אחרת היא שיש לה בעלים ובמבוי לא נשתתפו שהרי אינה אוסרת כדתניא לעיל בפירקין [עב:] אינו אוסר אלא מקום דירה בלבד דהיינו מקום פיתח או מקום ליבה: **הא שמעתא.** דאמר שמואל לעיל אפילו בית וחצר: **אחוי לי אושפיזיה.** דאיזיל ואישיילה לשמואל: **שבמבוי לחצירות.** דייקינן ליתנא דחצירות ולא חצר: **קבלה מיניה.** שמואל והדר ביה לגבי רב או לא:

2) **עד שיהו בתים וחצירות פתוחין לתוכו.** (3) ומערבין יחד דרך פתחיהן חדא חשיב להו ולית ליה לרב הא דתניא לעיל אבל ובנו מבוי שלהן ניתר בלחי וקורה דכל היכא דלא בעי לערובי ומצי לערובי בלא שיתוף מבוי לא משתרי ההוא מבוי בלחי וקורה עד שתהא שם חצר אחת שאינה פתוחה לחברותיה או שתי שורות של חצירות אחת לאידו זה ואחת לאידו אחר והמבוי ביניהן שאינן יכולות להתערב אלא על ידי מבוי: **בית אחד וחצר אחת.** בית בלא חצר וחצר שבית אחר פתוח לה: **אפי' חורבה.** מכאן וחצר מכאן דאין חצר בלא בית: **אפי' שביל של כרמים.** פתוח למבוי מכאן וחצר מכאן: **אחד גגות כו'.** כולן רשות אחת לטלטל כלים ששבתו בגג זה לגג חבירו ולא אמרי' כשם שדיורין חלוקין למטה כך חלוקין למעלה וכלים ששבתו בחצר זו מוציאין לחבירתה וכן לקרפף וכן לחצר ולקרפף מן הגגין הוחיל וכולן רשות שאינה דירה היא ואין צריך לערב מחצר לחצר אלא בשביל כלים ששבתו בבית שבחצר זו להוציאם לחצר אחרת: **הלכה כר"ש.** שהחצירות מוציאין מזו לזו בלא עירוב: **והוא שלא עירבו.** בני החצירות כל אחת לעצמה ואסור להוציא מן הבתים לחצר דכיון דאין מצויין כלי הבית בחצר ליכא למיגזר אי מפקת כלים ששבתו בחצר לחברתה אתו לאפוקי נמי כלים ששבתו בבית שהוציאן מחצר זו לחצר אחרת: **דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים.** שבחצר זו לחצר אחרת: **הכא נמי לא גזור דילמא אתי לאפוקי מאני דחורבה.** דרך מבוי [2] והרי רשות אחרת היא שיש לה בעלים ובמבוי לא נשתתפו שהרי אינה אוסרת כדתניא לעיל בפירקין [עב:] אינו אוסר אלא מקום דירה בלבד דהיינו מקום פיתח או מקום ליבה: **הא שמעתא.** דאמר שמואל לעיל אפילו בית וחצר: **אחוי לי אושפיזיה.** דאיזיל ואישיילה לשמואל: **שבמבוי לחצירות.** דייקינן ליתנא דחצירות ולא חצר: **קבלה מיניה.** שמואל והדר ביה לגבי רב או לא:

עד שיהו בתים וחצירות פתוחין לתוכו ושמואל אמר אפילו בית אחד וחצר אחת ורבי יוחנן אמר אפילו חורבה אמר ליה אביי לרב יוסף אמר רבי יוחנן אפילו בשביל של כרמים אמר ליה לא אמר רבי יוחנן אלא בחורבה דחזי לדירה אבל שביל של כרמים דלא חזי לדירה לא אמר רב הונא בר חיננא [5] ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דתנן [6] (אמר ג ר"ש) [7] אחד גגות ואחד קרפיפות ואחד חצרות רשות אחת הן לכלים ששבתו לתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית [8] ואמר רב הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר ושמואל אמר בין עירבו ובין לא עירבו וכן א"ר יוחנן הלכה כר"ש בין עירבו ובין לא עירבו אלמא לא גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר הכא נמי לא גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני [9] דחצר לחורבה יתיב רב ברונא וקאמר להא שמעתא א"ל ר"א בר בי רב אמר שמואל הכי א"ל אין א"ל [10] אחוי לי אושפיזיה אחוי ליה אתא לקמיה דשמואל אמר ליה אמר מר הכי אמר ליה אין והא מר הוא דאמר [11] אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתינו שהמבוי לחצירות כחצר לבתים אישתיק קבלה מיניה או לא קבלה מיניה ת"ש דההוא מבואה דהוה דייר ביה איבות בר איהי עבד ליה לחייא ושרא ליה שמואל

אתא

פתוחות זו לזו דבעי לאוקומי במבוי הניתר בלחי וקורה הא כיון דבעירוב לחודיה סגי לרבנן בין בחצירות בין במבוי א"כ עירבו כל החצירות יחד ומאחר שרבי מאיר אוסרו למבוי ומתירן כולן מזו לזו שהרי אינו אוסרן אלא המבוי לבדו אם כן פתוחות כולן זו לזו והוציל וכן היאך מותר המבוי בלחי וקורה לרב שאוסר כשיכולין לערב דרך פתחיהן מזו לזו ואף על פי שלא עירבו וכל שכן כאן שעירבו כולן יחד דרך פתחיהן עצמן בלא פתחיהן הפתוחות למבוי ויש לומר דמשכחת לרב כגון שעירבו חצירות זו לזו דרך סולמות דלא חשיבי בהכי פתוחות זו לזו דהא אמרינן בכילד מעברין (לעיל דף נט:) דסולם תורת מחילה עליו להקל אף בשעה שיש עליו תורת פתח להקל ועוד יש למצוא כגון שמערבין דרך חלונות הפתוחות מחצר לחצר בתוך עשרה כיון דהוי כוליה חלון למעלה מארבעה טפחים אין ראוי לאסור (2) אפי' פתח שעשוי ליציאה וכניסה ואין פתח אחר נעשת שם אינו אוסר כיון שיש שם דקה ד' ואפילו אם נפשך לומר שכשהיה פתח והיה עושה לפניו דקה נראה שם הסילוק יותר מכאן לפי שהיה כאן פתח וביטלו אבל בחלון למעלה מד' לא חשיב גובהו ביטול פתח (1) כיון שלא פתח מעולם ולא דמי לפתח המתבטל מ"מ כיון שחלון שמחצר לחצר אינו עשוי ליציאה וכניסה כמו פתח שישנו מזו לזו לא עדיף מסולם לחושבו אחת וגם אם לא יהיה החלון למעלה מד' אלא יהיה למעלה מג' דכיון דלא מידרים יש סברא לומר כן ועוד דאפי' פתח גמור (1) כיון שאינו רגיל אינו אוסר כדאמרינן בפרק מי שהוציאוהו (לעיל דף מט.) וכיון דתורת מחילה עליו שלא לאסור גם לענין זה שבכאן בחלון שאין רגילות כניסה ויציאה דרך חלון כמו בפתח גמור יהא בחלון שבין חצר לחצר (2) (יש עליו) תורת מחילה כמו בסולם שלא להחשיב החצירות אחת ע"י עירוב שמערבין יחד דרך חלונותיהם מזו לזו ולא דמו לפתחים שבין זו לזו דמשוו להו חדא לא אשכחן דגזר מקום חצר וחצר רגילין בהן כמו בפתחי המבוי כי מה שאין רגילין בהן כמו בפתחי המבוי זה לפי שרשויות החצירות חלוקות ואין עיקר תשמיש ודירה של כל חצר וחצר אלא לבני החצר עצמה ולא לבני החצרות ולהכי חשיב כרגיל לשוויהו חדא על ידי עירוב אבל חלון יהא עליו תורת מחילה דלא לשוויהו חדא ע"י חלון כיון דלא חזי למיהוי רגיל כפתח הפתוח למבוי אפי' היו כל החצירות של אדם אחד:

ושמואל אמר אפי' בית וחצר. פי' בקונטרס בית בלא חצר ובית וחצר למעלה פי' באופן אחר בפ"ק (לעיל דף יב:) גבי הא דאמר ר"נ נקיטינן מיזהו מבוי שניתר בלחי וקורה שאורכו יתר על רוחבו ובתים וחצירות פתוחין לתוכו: **הכא** נמי לא גזרינן דילמא **אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה.** תימה מאי קאמר ואזדא ר' יוחנן לטעמיה כי סבר כרב נמי דאמר והוא שלא עירבו אבל עירבו גזר דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר מכל מקום הכא אין לו לגזור דהא בחצר שעירבו לעצמה לא אסרינן לה לאפוקי מאני דבתים לתוכה דילמא אתי לאפוקינהו לחצר אחרת ה"נ (3) כשעירבו במבוי לא אסרי' לאפוקי מאני דבתים למבוי דילמא אתי לאפוקינהו לחורבה דהא לא אשכחן דגזר מקום המותר דילמא אתי לאפוקי אותם כלים עצמן משם למקום האסור ואור"י דהכי פי' דלרב כשגזר כשעירבו לאסור כלים ששבתו בחצר לאפוקינהו לחצר אחרת אע"פ שכל החצרות רשות אחת לר"ש לכלים ששבתו בתוכה אפי' הכי אסר רב כשעירבו דילמא אתי לאפוקי לחצר אחרת כלים ששבתו בתוך הבית ומצויין באותה חצר ה"נ (1) כשעירבו במבוי היה אוסר כלים ששבתו במבוי לאפוקינהו לחורבה דילמא אתי לאפוקי כלים ששבתו בתוך הבית לחורבה שהם מצויין במבוי וכיון דאסור להוציא מן המבוי לחורבה אם כן אין לחורבה להתיר המבוי אבל רבי יוחנן דלא גזר הכי נמי לא היה אוסר להוציא כלים ששבתו (2) במבוי דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה ומש"ה מהני שפיר חורבה להתיר את המבוי:

מבוי

ושמואל אמר אפי' בית אחת. ור' יוחנן אמר אפי' חורבה אם יש במבוי, כיון שהיא ראויה לבית דירה ניתר בלחי וקורה, אבל שביל של כרמים דלא חזי לדירה לא. וקיימא לן כר' יוחנן. ואזדו לטעמייהו דתנן ר' שמעון אומ' אחד גגות ואחד חצירות [ואחד קרפיפות] לכלין ששבתו בתוכן כו'. אמר רב הלכה כר' שמעון והוא שלא עירבו, אבל עירבו גזרינן דילמא אתי לאפוקי מני דבתים לחצר, ושמואל אמר הילכתא כר' שמעון בין עירבו בין לא עירבו, וכן א"ר יוחנן מי לחשך. פי' מלשון לחש, כלומר מי שהשמיענך הילכתא כר' שמעון בין עירבו בין לא עירבו, ולא גזרינן דילמא אתי לאפוקי מני דבתים לחצר, ה"נ לא גזרינן דילמא אתי לאפוקי מני דחצר לחורבה.

מסורת הש"ס

1) [שבת קלא. וש"נ], 2) שבת קל: [לעיל כג: [ודף לה.] לקמן פט. [ודף לא.]], 3) [נ"ל ר"ש לומר], 4) לקמן לא., 5) [לקמן פה:], 6) לעיל סו:, 7) [שייך לדף עג.:], 8) נ"ל עירוב. רש"ל, 9) נ"ל משום. רש"ל,

הגהות הב"ח

(א) גב' אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחת: (ב) שם לאפוקי מאני (דחצר) מז"מ וי"ב ס"א דבתים והכי מוכח בתוס' אבל בתשר"י פ' מילד משתתפין תופס הגירסא דילמא אתי לאפוקי מאני דחצר לחורבה: (ג) תוס' ד"ה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו והנך כיון דכולן פתוחין זו לזו ומערבין יחד: (ד) בא"ד כיון שאין פתוחין זו לזו למבוי הכא נ"ל ומיהא אלא נמתק: (ה) בא"ד אין לאוסר דאפילו: (ו) בא"ד כיון שלא היה פתח מעולם: (ז) בא"ד ועוד דאפי' פתח גמור שאינו נ"ל. ומיהא כיון נמתק: (ח) בא"ד בחלון שבין חצר לחצר תורת מחילה עליו כמו בסולם: (ט) ד"ה הכא נמי וכו' ה"נ כשנשתתפו במבוי לא אסרינן: (י) בא"ד הכי נמי כשנשתתפו במבוי היה אוסר: (כ) בא"ד כלים ששבתו במבוי לחורבה דילמא אתי:

גליון הש"ם

גמ' ואזדא ר"י לטעמיה. עיין לקמן דף לב ע"א תוס' ד"ה אילא דאמרי: רש"י ד"ה ה"נ לא גזור וכו' והרי רשות אחרת. עיין לקמן דף פה ע"א תוס' ד"ה שני בתים:

מוסף רש"י

עד שיהו בתים וחצירות פתוחין לתוכו. בתים פתוחין לחצירות, שכן היה דרכן שאין בתים פתוחין אלא לחצייהן, וכל חצר האמור בהש"ס ובמשנה אינו אלא לפני הבית, אבל שאחורי הבית מוקצה או רחבה קרי לה (לעיל ה.). **ואחד קרפיפות.** שאינן יותר מבית סאתים (לקמן פט.) אם של בית סאתים הוא מטלטל בכולו, ואם יותר ולא הוקף לדירה קרי ליה רשות אחת לגבי חבריו או לגבי חצר לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה, להוציא ולהכניס מזה לזה (שבת קל:). **רשות אחת הן.** הוחיל וכולם אין משמשין מיוחד ותדיר, רשות אחת הן ומטלטלין מזה לזה, אפילו מחצר של בית סאתים ומטלטלין מזה לזה, אפילו מחצר לחצר אם רגיל לעבור מזה לזה. **לכלים ששבתו לתוכן.** אפילו הן של בעלים הרבה (לעיל כג:) שכשקדש היום היו בתוכו ולא בתוך הבית, אפילו שבתו כלים בבית, לא מיבעיא היכי דלא עירבו בני בתי החצר, דאפילו מבית לחצר לא יוציאו כלי הבית, אלא אפילו עירבו ומטלטל מבית לחצר לא יוציאו כלי הבית מחצר זו לחצרתה שלא עירבו עמה (שבת קל:) או מחצר לקרפף או לגג, דבית וקרפף שתי רשויות הן ואפילו דחד גברא (לעיל כג:). **ולא לכלים ששבתו בתוך הבית.** והכיאוס לחצירן ע"י שעירבו בני החצר לאוקי מתחירו לחצר אחרת אם לא עירבו ד' החצירות יחד (לקמן פט.). **והוא שלא עירבו.** בני החצירות כל אחת לעצמה דהשתא לא שכיחי כלי הבתים בחצר וליכא למיגזר אי שרית להוציא כלים ששבתו בזו לתכניסן לחברתה אתי לאפוקי נמי לה כלי הבית (לקמן צא.). **אבל עירבו.** כל חצר לעצמה ולא עירבו ד' החצירות יחד אסור לטלטל מזו לזו אפילו כלי החצר, דכיון דשכיחי מאני דבתים בחצר גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים שבחצר זו לחצר זו, ור"ש מודה בהו דקתני אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית (שם). **אין לנו בעירובין.** לאוסיף היתר (לעיל טו:).

מבוי שצידו אחד נכרי. פי' בתים (ח) וחצירות ולידו ג' ישראל בית וחצר אין מערבין אותו דרך חלונות כו' ולבסוף מסיק משום דאסור לעשות יחיד במקום נכרי וקאמר אם יש בתי ישראל אצל ביתו של ישראל פתוחין לרשות הרבים ולא למבוי וחלונות ביניהן אין מערבין דרך חלונות זה מעכבין דרך חלונות זה עם זה להוציא כליהם למבוי דרך פתחו של זה שפתוח למבוי משום דאסור לדור יחיד במקום נכרי שלא ילמוד ממעשיו לפיכך לא יערבו אלו עמו ולא ישתמשו אלו עמו במבוי כדי שיהא יחיד ויירא מן הכנעני שלא יהרגנו ויצא כך פי' הקונטר' וא"ת אפי' יערבו יחד אין יהו מותרין להשתמש במבוי הא אין כאן אלא חצר אחת של ישראל הפתוחה למבוי ולא מישתרי בלחי וקורה דחצירות של נכרי לא חשיבא דלא שמה דירה וי"ל דבלורת הפתח מיהו יכולין להתירו או בפס ד' או בב' פסין משהו מכאן ומשהו מכאן ועוד דלמאי דמסקינן דטעמא דרב משום דאסור לעשות יחיד במקום נכרי ס"ל שפיר דדירת נכרי שמה דירה לענין ליחשב בתים וחצירות פתוחים לתוכו אע"פ שאין צריך בתשמיש הנכרי להתיר בשבילו בלחי וקורה ואע"ג דנכרי אוסר עלייהו יכולין להשכיר או שמא אפי' שכירות אינו צריך לראב"י ואע"פ שיש בתים של ישראל פתוחין לתוך אותו בית כיון דלא עיילי למבוי אלא דרך אותו בית חשיבי כולהו יחיד במקום נכרי ועוד אור"י דאפי' היו הרבה בתים וכל אחד פתוח לאחר לגבי מבוי הוי כל בני חצר אחת יחידים במקום נכרי כמו בחצר שיש בה נכרי ובית אחד של ישראל דאינה אוסרת לראב"י אפי' יש הרבה ישראלים באותו בית כולהו חשיבי יחיד במקום נכרי והא דנקט חלונות פי' בקונט' לפי שאין דרך בני אדם לעשות פתחים גדולים מבית לבית ור"י פי' דדוקא חלונות נקט דאז אסור לערב שיש לחוש שיבטח זה הדר בחצר בשכניו המשתמשין עמו ויתייחד עם הכותי במבוי ויזיקנו הכותי אבל אם יש פתחים ביניהן מותר לערב דמרתת הכותי טובא ולא יזיקנו כיון שדרך פתחים יכולין לבא שם ומביא ר"י ראייה דדוקא נקט חלונות דהא משמע דבחלונות שבין בית לבית מיירי מדקאמר דרך פתחים למבוי דהיינו פתח הבית ופתח החצר דאי בחלונות מבתים לחצר מיירי לא הוה ליה למימר דרך פתחים אלא דרך פתח למבוי דליכא אלא פתח החצר והשתא אי דרך פתחים נמי אסור לערב אמאי נקט שפתוחים לבית טפי מפתוחים לחצר אלא ודאי חלונות דווקא כדפרישית ולכך מיירי בפתוחים לבית בית משום דבין בית ובית דרך לעשות חלונות כדפירש בקונט' אבל בפתוחים לחצר אין דרך לעשות חלונות אלא פתחים ובפתחים שרי לערב: **הוה אמינא טעמא דרב משום דאין מבוי כו'.** ולפי' זה אין להעמיד בחצר אחת נכרי וחצר אחת ישראל דא"כ אפי' מערבין דרך חלונות להחשב בתים פתוחים לחצר אין מבוי (ב) ניתר בלחי וקורה דאין כאן אלא חצר אחת של ישראל ועוד דמאי קאמר דדירת נכרי לא שמה דירה אפילו שמה דירה אין מבוי (ג) ניתר בלחי וקורה כיון דאין מערבין דרך חלונות וליכא בחצר ישראל אלא בית אחד אלא הוה מוקמינן לה במבוי שידו אחד הרבה חצירות ובתים של נכרי וידו אחד הרבה חצירות של ישראל ובכל חצר בית אחד אלא שפתוחים דרך חלונות בתים לכל בית שבחצר וקמ"ל דאין מבוי זה ניתר בלחי וקורה משום דדירת נכרי לא שמה דירה וע"י חלונות נמי אין מערבין אלא להחשיב בתים פתוחים לתוכו והא דנקט חלונות לאשמעינן דלא מיבעי אם יש פתחים בין כל בית ובית שנחשבים כבית אחד כדאמר רב לעיל וליכא שני בתים לחצר ולא מיבעיא נמי אם לא עירבו דרך חלונות שביניהם שאין כאן שני בתים לחצר כיון שאין היתר תשמיש לבית החיצון ולא שייך למבוי אלא אפילו עירבו דרך חלונות דהשתא שייכי כולהו בתים למבוי שיכולים להביא ע"י עירובן חפציהם למבוי ולא משוי להו עירוב נמי כחד כיון שאין פתוחים למבוי אלא ע"י חלונות ואפילו אם כשיש פתח בין בית לבית רחוי לחושבן אחד בלא עירוב כשאין פתח אלא חלון אין רחוי לחושבן ג' אפילו עירבו מ"מ לא חשיבי בתים פתוחים לחצר כשפתוחים לבית עד שיהו שני בתים שניהם פתוחים לחצר ועי"ל דאם היו פתוחים בתים זה לזה דרך פתח ע"י עירוב הוו חשיבי שני בתים פתוחים לחצר דאע"פ דחיצונה אין עיקר יציאתה דרך בתים למבוי אלא מצד ג' מ"מ ע"י פתחים ועירובן נחשבים להיות מן המבוי אבל כשאין כי אם חלונות אין נחשבים להיות מן המבוי ע"י עירוב ור"ת פירש מבוי שצידו ג' נכרי וכו' גם לפי (ד) ההוה אמינא איירי בשאינו כי אם חצר אחת נכרי וחצר אחת ישראל כמו לפי המסקנא וע"י חלונות חשיבי שפיר שני בתים פתוחים לחצר ואין מערבין דרך חלונות משום דדירת נכרי לא שמיה דירה וליכא אלא חצר אחת של ישראל והא דנקט אין מערבין דרך חלונות ולא נקט אין מערבין סתם ואפי' יש הרבה בתים פתוחים לחצר אחת לאשמועינן דאי הוה מבוי שני לדיו ישראל כי האי גוונא שאין כי אם בית ג' בחצר ובית ג' פתוח לו דרך חלון בתים וחצירות קרינא ביה ואע"ג דלעיל גבי חצירות חשבינן פתוחות זו לזו כחד ולקמן [דף עה:] נמי אמר שמואל גבי עשרה בתים זה לפנים מזה דלעשירי הוו כולהו כבית שער ונותן הפנימי עירובו ודיו התם לפי שאין להם פתח אחר לרה"ר וכולם יוצאים דרך פתח אחד אבל הכא שיש להם פתח אחר לרה"ר אסרו דחשיבי בתים וקשה לר"י על פירושו דמאי קאמר מי מהכא לא ידענא בתים וחצירות כמה אמאי לא ידענא כיון דאין מערבין דרך חלונות נקט לאשמועינן דאי הוה לידו שני נמי ישראל דליכא ב' חצירות וב' בתים לחצר ע"י עירוב חלונות ניתר בלחי וקורה ולר"י אתי שפיר שפירש דמיירי דליכא חצירות דנכרים וישראלים טובא ועי"ל דה"א טעמא דרב משום דאין מבוי ניתר בלחי וקורה כו' והוה מפרשינן דליכא טובא חצירות ובתים דנכרים ודישראלים ואין כי אם חצר אחת של ישראל הפתוח למבוי זה והשאר אינן פתוחות למבוי זה וקאמר דע"י חלונות שיפתחו למבוי לא יועילו לחושבם פתוחות למבוי אלא בפתח גמור ובמהדורא קמא פר"ת בענין אחר מבוי שלידו אחד נכרי כו' שמבוי כולו חצירות של ישראל אלא בראש המבוי מצד אחד נכרי ופתוח לרה"ר ובלידו אחד ישראל כמו כן פתוח לרה"ר

(כזה) וקאמר דאין מערבין שכניו של ישראל היושבים בראש המבוי עמו דרך חלונות שביניהם כדי שיוכל ע"י עירוב להוציא כליו למבוי דאסור לעשות יחיד במקום נכרי שהוא יחיד עמו בר"ה וכשלא יערבו עמו (ה) (נכרי) יסתום פתחו לצד רה"ר ויעשה פתחו לצד מבוי ולדו אחד נקט לרבותא דאע"פ שרוחב המבוי מפסיק ביניהם וכ"ש אם שניהם בצד ג' זה אצל זה ה"א טעמא דרב כו' והוה מפרשי הכי שלדו ג' נכרי שכל חצירות שבמבוי מצד אחד נכרים ומצד אחד ישראלים ויש בין כל חצירות של ישראל חלונות פתוחות מזו לזו וקאמר דאין מערבין יחד דרך חלונות כדי להכניס ולהוציא מחצרותיהן דרך פתח למבוי דאותו עירוב לא מיבעיא דאינו מתיר להן אלא גם המבוי עצמו שהיה מותר לטלטל בו אם לא עירבו השתא שעירבו אין מטלטלין בו אלא בד' לפי שע"י עירוב נעשו כל החצירות אחת ואין כאן ב' חצירות למבוי דדירת נכרי לא שמיה דירה אבל בלא עירוב חשיבי ב' חצירות אע"ג דפתוחות זו לזו ולא כפ"ה דלעיל ואין פירוש זה כשיטה שפי' לעיל גבי מילתיה דרב ופירוש דלעיל פירש במהדורא בתרא:

הוה

אתא רב ענן שדיה אמר מבואה דדיירנא ביה ואתינא משמיה דמר שמואל ניתי רב ענן בר רב נישדייה מן שמע מינה לא קיבלה מיניה לעולם אימא לך קיבלה מינה והכא חזנא הוא דהוה אכיל נהמא בביתיה ואתי בית בבי כנישתא ואיבות בר איהי סבר (ו) א מקום פיתא גרים (ז) ושמואל לטעמיה דאמר מקום ליגה גרים: ב אמר רב יהודה אמר רב מבוי שצידו אחד עובד כוכבים וצידו אחד ישראל אין מערבין אותו דרך חלונות להתירו דרך פתחים למבוי א"ל אביי לרב יוסף אמר רב אפילו בחצר אמר ליה ג אין דאי לא אמר מאי הוה אמינא טעמא דרב משום דקסבר (ח) אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו (ט) בתים וחצירות פתוחין לתוכו ותרתי למה לי צריכא דאי מההיא הוה

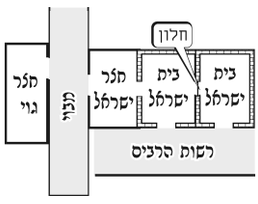

מערבין זה עם זה דרך חלונותיהם להוציא כליהם למבוי דרך פתחו של זה שפתוח למבוי וטעמא מפרש לקמיה: **א"ר אפילו חצר.** ישראל ונכרי דרין בה ובתי ישראל אצל ביתו של ישראל זה פתוחות לרה"ר ולא בחצר שאסור לערב דרך חלונות להוציא כליהם דרך ביתו של זה לחצר. להכי נקט חלונות שאין דרך בני אדם לעשות פתחים גדולים מבית לבית: **דאי לא אמר.** אף בחצר מאי תיקן אדעתיך דליתני חצר ממבוי: **בתים וחצירות פתוחים לתוכו.** והכא חדא חצר הוא דפתיחא ליה דדירת נכרי לאו שמה דירה. וכ"ת תרתי ל"ל הא אמרה רב לעיל אין המבוי ניתר כו':

הוה

אתא רב ענן. לאחר מות שמואל: **שדיה.** הפיל הלחי: **נשדייה מן.** ישליכנו ממנו ומשום דלא הוה ביה אלא בית וחצר אסר עליה כרב: **וההוא חזנא הוה כו'.** וההוא מבואה לרבי שרא ליה שמואל דחזנא הוה אכיל נהמא בביתיה שהיה לו במקום אחר: **ואתי ביים בבי כנישתא.** דהוה פתוח לההוא מבואה והשתא כי שדייה רב ענן לא הוה חזנא בית בההוא בי כנישתא: **ואיבות בר איהי סבר.** דשמואל לאו משום חזנא שרייה דמקום פיתא גורס והא לא הוה אכיל בבי כנישתא: **ושמואל לטעמיה דאמר מקום ליגה גורס.** והוו להו שתי חצירות: **לידו אחד נכרי ולידו ג' ישראל.** ומבוי ביניהם: **אין מערבין דרך חלונות להתיר דרך פתחים למבוי.** אם יש בתי ישראל אצל ביתו של ישראל זה פתוחות לרשות הרבים ולא למבוי וחלונות ביניהם אין מערבין דרך חלונות זה עם זה להוציא כליהם למבוי דרך פתחו של זה שפתוח למבוי משום דאסור לדור יחיד במקום נכרי שלא ילמוד ממעשיו לפיכך לא יערבו אלו עמו ולא ישתמשו אלו עמו במבוי כדי שיהא יחיד ויירא מן הכנעני שלא יהרגנו ויצא כך פי' הקונט' וא"ת אפי' יערבו יחד אין יהו מותרין להשתמש במבוי הא אין כאן אלא חצר אחת של ישראל הפתוחה למבוי ולא מישתרי בלחי וקורה דחצירות של נכרי לא חשיבא דלא שמה דירה וי"ל דבלורת הפתח מיהו יכולין להתירו או בפס ד' או בב' פסין משהו מכאן ומשהו מכאן ועוד דלמאי דמסקינן דטעמא דרב משום דאסור לעשות יחיד במקום נכרי ס"ל שפיר דדירת נכרי שמה דירה לענין ליחשב בתים וחצירות פתוחים לתוכו אע"פ שאין צריך בתשמיש הנכרי להתיר בשבילו בלחי וקורה ואע"ג דנכרי אוסר עלייהו יכולין להשכיר או שמא אפי' שכירות אינו צריך לראב"י ואע"פ שיש בתים של ישראל פתוחין לתוך אותו בית כיון דלא עיילי למבוי אלא דרך אותו בית חשיבי כולהו יחיד במקום נכרי ועוד אור"י דאפי' היו הרבה בתים וכל אחד פתוח לחצר לגבי מבוי הוי כל בני חצר אחת יחידים במקום נכרי כמו בחצר שיש בה נכרי ובית אחד של ישראל דאינה אוסרת לראב"י אפי' יש הרבה ישראלים באותו בית כולהו חשיבי יחיד במקום נכרי והא דנקט חלונות פי' בקונט' לפי שאין דרך בני אדם לעשות פתחים גדולים מבית לבית ור"י פי' דדוקא חלונות נקט דאז אסור לערב שיש לחוש שיבטח זה הדר בחצר בשכניו המשתמשין עמו ויתייחד עם הכותי במבוי ויזיקנו הכותי אבל אם יש פתחים ביניהן מותר לערב דמרתת הכותי טובא ולא יזיקנו כיון שדרך פתחים יכולין לבא שם ומביא ר"י ראייה דדוקא נקט חלונות דהא משמע דבחלונות שבין בית לבית מיירי מדקאמר דרך פתחים למבוי דהיינו פתח הבית ופתח החצר דאי בחלונות מבתים לחצר מיירי לא הוה ליה למימר דרך פתחים אלא דרך פתח למבוי דליכא אלא פתח החצר והשתא אי דרך פתחים נמי אסור לערב אמאי נקט שפתוחים לבית טפי מפתוחים לחצר אלא ודאי חלונות דווקא כדפרישית ולכך מיירי בפתוחים לבית בית משום דבין בית ובית דרך לעשות חלונות כדפירש בקונט' אבל בפתוחים לחצר אין דרך לעשות חלונות אלא פתחים ובפתחים שרי לערב: **הוה אמינא טעמא דרב משום דאין מבוי כו'.** ולפי' זה אין להעמיד בחצר אחת נכרי וחצר אחת ישראל דא"כ אפי' מערבין דרך חלונות להחשב בתים פתוחים לחצר אין מבוי (ב) ניתר בלחי וקורה דאין כאן אלא חצר אחת של ישראל ועוד דמאי קאמר דדירת נכרי לא שמה דירה אפילו שמה דירה אין מבוי (ג) ניתר בלחי וקורה כיון דאין מערבין דרך חלונות וליכא בחצר ישראל אלא בית אחד אלא הוה מוקמינן לה במבוי שידו אחד הרבה חצירות ובתים של נכרי וידו אחד הרבה חצירות של ישראל ובכל חצר בית אחד אלא שפתוחים דרך חלונות בתים לכל בית שבחצר וקמ"ל דאין מבוי זה ניתר בלחי וקורה משום דדירת נכרי לא שמה דירה וע"י חלונות נמי אין מערבין אלא להחשיב בתים פתוחים לתוכו והא דנקט חלונות לאשמעינן דלא מיבעי אם יש פתחים בין כל בית ובית שנחשבים כבית אחד כדאמר רב לעיל וליכא שני בתים לחצר ולא מיבעיא נמי אם לא עירבו דרך חלונות שביניהם שאין כאן שני בתים לחצר כיון שאין היתר תשמיש לבית החיצון ולא שייך למבוי אלא אפילו עירבו דרך חלונות דהשתא שייכי כולהו בתים למבוי שיכולים להביא ע"י עירובן חפציהם למבוי ולא משוי להו עירוב נמי כחד כיון שאין פתוחים למבוי אלא ע"י חלונות ואפילו אם כשיש פתח בין בית לבית רחוי לחושבן אחד בלא עירוב כשאין פתח אלא חלון אין רחוי לחושבן ג' אפילו עירבו מ"מ לא חשיבי בתים פתוחים לחצר כשפתוחים לבית עד שיהו שני בתים שניהם פתוחים לחצר ועי"ל דאם היו פתוחים בתים זה לזה דרך פתח ע"י עירוב הוו חשיבי שני בתים פתוחים לחצר דאע"פ דחיצונה אין עיקר יציאתה דרך בתים למבוי אלא מצד ג' מ"מ ע"י פתחים ועירובן נחשבים להיות מן המבוי אבל כשאין כי אם חלונות אין נחשבים להיות מן המבוי ע"י עירוב ור"ת פירש מבוי שצידו ג' נכרי וכו' גם לפי (ד) ההוה אמינא איירי בשאינו כי אם חצר אחת נכרי וחצר אחת ישראל כמו לפי המסקנא וע"י חלונות חשיבי שפיר שני בתים פתוחים לחצר ואין מערבין דרך חלונות משום דדירת נכרי לא שמיה דירה וליכא אלא חצר אחת של ישראל והא דנקט אין מערבין דרך חלונות ולא נקט אין מערבין סתם ואפי' יש הרבה בתים פתוחים לחצר אחת לאשמועינן דאי הוה מבוי שני לדיו ישראל כי האי גוונא שאין כי אם בית ג' בחצר ובית ג' פתוח לו דרך חלון בתים וחצירות קרינא ביה ואע"ג דלעיל גבי חצירות חשבינן פתוחות זו לזו כחד ולקמן [דף עה:] נמי אמר שמואל גבי עשרה בתים זה לפנים מזה דלעשירי הוו כולהו כבית שער ונותן הפנימי עירובו ודיו התם לפי שאין להם פתח אחר לרה"ר וכולם יוצאים דרך פתח אחד אבל הכא שיש להם פתח אחר לרה"ר אסרו דחשיבי בתים וקשה לר"י על פירושו דמאי קאמר מי מהכא לא ידענא בתים וחצירות כמה אמאי לא ידענא כיון דאין מערבין דרך חלונות נקט לאשמועינן דאי הוה לידו שני נמי ישראל דליכא ב' חצירות וב' בתים לחצר ע"י עירוב חלונות ניתר בלחי וקורה ולר"י אתי שפיר שפירש דמיירי דליכא חצירות דנכרים וישראלים טובא ועי"ל דה"א טעמא דרב משום דאין מבוי ניתר בלחי וקורה כו' והוה מפרשינן דליכא טובא חצירות ובתים דנכרים ודישראלים ואין כי אם חצר אחת של ישראל הפתוח למבוי זה והשאר אינן פתוחות למבוי זה וקאמר דע"י חלונות שיפתחו למבוי לא יועילו לחושבם פתוחות למבוי אלא בפתח גמור ובמהדורא קמא פר"ת בענין אחר מבוי שלידו אחד נכרי כו' שמבוי כולו חצירות של ישראל אלא בראש המבוי מצד אחד נכרי ופתוח לרה"ר ובלידו אחד ישראל כמו כן פתוח לרה"ר (כזה) וקאמר דאין מערבין שכניו של ישראל היושבים בראש המבוי עמו דרך חלונות שביניהם כדי שיוכל ע"י עירוב להוציא כליו למבוי דאסור לעשות יחיד במקום נכרי שהוא יחיד עמו בר"ה וכשלא יערבו עמו (ה) (נכרי) יסתום פתחו לצד רה"ר ויעשה פתחו לצד מבוי ולדו אחד נקט לרבותא דאע"פ שרוחב המבוי מפסיק ביניהם וכ"ש אם שניהם בצד ג' זה אצל זה ה"א טעמא דרב כו' והוה מפרשי הכי שלדו ג' נכרי שכל חצירות שבמבוי מצד אחד נכרים ומצד אחד ישראלים ויש בין כל חצירות של ישראל חלונות פתוחות מזו לזו וקאמר דאין מערבין יחד דרך חלונות כדי להכניס ולהוציא מחצרותיהן דרך פתח למבוי דאותו עירוב לא מיבעיא דאינו מתיר להן אלא גם המבוי עצמו שהיה מותר לטלטל בו אם לא עירבו השתא שעירבו אין מטלטלין בו אלא בד' לפי שע"י עירוב נעשו כל החצירות אחת ואין כאן ב' חצירות למבוי דדירת נכרי לא שמיה דירה אבל בלא עירוב חשיבי ב' חצירות אע"ג דפתוחות זו לזו ולא כפ"ה דלעיל ואין פירוש זה כשיטה שפי' לעיל גבי מילתיה דרב ופירוש דלעיל פירש במהדורא בתרא:

הוה

א [טוש"ע או"ח סי' שע סעי' ה]:

פו ב מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה יח טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף א ב:

פז ג מיי' פ"ג שם הלכה טו טוש"ע א"ח סי' שפב סעיף יט כ:

רבינו חננאל

אמר רב יהודה אמר רב מבוי צידו אחד גוי וצידו אחד ישראל אין מערבין אותו דרך חלונות להתירו דרך פתחים למבוי. פי' רב לטעמיה דלא הוה תני במתני' פתוחות זו לזו, לפי שאם הם פתוחות כיון דמערבי הוו כלהו כחד. [ו]ישראל אחד לגבי גוי שרי לטלטולי. מיהו אסר רב משום דקסבר אסור ליעשות יחיד במקום גוי, משום דקאסר רב כי האי גוונא, אסר במקום גוי אפי' בחצר. ולא (מכחם) [משום] דסבר רב כיון דעירבו להו הוו להו כחצר (אחרת) [אחת]. ודירת גוי לא שמיה דירה (הלכת) [הלכך] ליכא בהאי מבוי אלא חצר אחת. ורב סבר אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחות לתוכו, והאי לית ביה חצירות.

הגהות הב"ח

(ח) תוס' ד"ה מבוי וכו' פי' בתים וחצר ולידו: (ב) ד"ה הוה אמינא וכו' אין מבוי זה ניתר בלחי: (ג) בא"ד שמה דירה אין מבוי זה ניתר:

מוסף רש"י

מקום פיתא. שהוא אוכל שם (לעיל עג.). **עד שיהו בתים וחצירות פתוחין לתוכו.** שני בתים פתוחים לשתי חצרות, ושתי חצרות פתוחות למבוי (שבת קלא. ולעיל עד.) שכן היה דרכן שאין בתים פתוחין אלא לתאריהן, וכל חצר האמור בהש"ס ומשנה אינו אלא לפני הבית, אבל שאחורי הבית מוקצה או רחבה קבי לה (לעיל ה.).

(ו) [לעיל עג.], (ז) [לעיל עג.] וש"ן], (ג) שבת קלג. וש"ן, (ד) ל"ל מאי דמוקי טעמא דרב משום דאין מבוי ניתר תיירי כו' [רש"ל], (ה) [על כרחך כל"ל].

הוה אמינא שמה דירה. להא מילתא קמ"ל: ה"ג ואי מהכא ה"א בתים לא ידענא כמה. כלומר אי מהא ה"א נהי דבחצירות שמעינן מינה דבתרתי סגי מדנקט לידו אחד עובד כוכבים הא תרוייהו ישראלים שרי אבל בתים לא ידענא כמה לכל חצר: קמ"ל. בתים וחצירות סתם בתים שנים סתם חצירות שתים: אסור לעשות. (ג) לדור יחיד במקום עובד כוכבים שלא ילמד ממעשיו לפיכך לא יערבו אלו עמו ולא ישתמשו עמו במבוי כדי שיהא יחיד ויירא מן העובד כוכבים שלא יהרגנו וילא: דשמענא ליה לר' עקיבא דאמר. בהא מילתא דרב: עובד כוכבים עובד כוכבים פרחי זמני ולא ידענא מאי קאמר. השתא ודאי מפרש למלתיה דרב. הוה מבוי שלידו אחד עובד כוכבים אין מערבין אותו כולו משום דאסור לעשות יחיד במקום עובד כוכבים. לשון אחר חד למבוי וחד לחצר: מתני' זו לפנים מזו. פנימית פתוחה לחיצונה וחיצונה לרה"ר ודריסת רגלה של פנימית על החיצונה ללא לרשות הרבים: עירבה פנימית. לעצמה לטלטל בחצירה: שתיהן אסורות. דהויא פנימית רגל האסורה במקומה ואוסרת בדריסת רגלה על החיצונה: מותרת לעצמה הוי'. קסברי דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת: ר"ע. סבר אף רגל המותרת אוסרת במקום שלא עירבה שם: וחכ"א. בגמרא מפרש לה: מן הפנימית ולא עירבה שתיהן אסורות. דהויא פנימית רגל האסורה: נתנו עירובן במקום אחד. שעירבו שתיהן זו עם זו והאי במקום אחד מפרש בגמ' שנתנוהו בחיצונה: ושכח א'. אפי' מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות דפנימית נמי אסורה לטלטל בחצירה משום דלא מצא למיחד דשא ואסתלוקי מחיצונה לאשתמושי באנפי נפשה דהא ליתא לעירובה גבה לאותו עירוב המתירן בחצירן הוליכוהו בחיצונה: אם היו של יחידים. שאין בפנימית אלא אחד ובחיצונה אחד אין צריכין לערב זה עם זה משום דריסת הרגל דכיון דיחיד הוא והפנימית הויא רגל המותרת ואינה אוסרת ואסתמא כרבנן ואם היו שנים אפילו בחיצונה גזרינן דילמא אתי למישרי שנים בפנימית ואחד בחיצונה: גמ' אף רגל האסורה אינה אוסרת. וממתני' מותבינן ליה לקמיה: תנן חיצונה ולא פנימית שתיהן אסורות. הא עירבה נמי פנימית תרוייהו שריין אלמא רגל המותרת לא אסרה: אפילו רגל המותרת נמי. דקתני סיפא גבי עירבו שתיהן כל אחת לעצמה ר"ע אוסר את החיצונה ומשום לאשמועינן היא גופה לא אצטריך דמסיפא נפקא לן דהשתא מותרת אסרה אסורה מיבעיא: לעולם ר"ע. ולא תידוק מינה עירבה לא אסרה אלא היא גופה קמ"ל דרגל האסורה אוסרת ודקא קשיא לך מסיפא נפקא אין ה"נ אלא הא אשמועינן בריש והדר אמר לא זו בלבד אסר ר"ע דהויא רגל האסורה אלא אף זו עירבה זו לעצמה וזו לעצמה דפנימית רגל המותרת היא אפ"ה רבי עקיבא אוסר החיצונה: טעמא דעירבה. פנימית דהויא רגל המותרת: הא לא עירבה שתיהן אסורות. דרגל האסורה אוסרת דהא ליכא למידק הא לא עירבה חיצונה המעורבת מותרת ושאינה מעורבת אסורה דהא פשיטא דשאינה מעורבת אסורה דהא כבר תני לה לעיל מתני' ואי משום היא גופה לאשמועינן רגל המותרת אינה אוסרת לאשמועינן רגל האסורה ולתני כגון עירבה חיצונה ולא פנימית חיצונה מותרת וכל שכן האי אלא ודאי דוקא קתני: מדסיפא רבי עקיבא. דהא רבי עקיבא אהא מילתא פליג: שעשתה דקה. פנימית עשתה דלת קטנה לפני פתחה וסילקה דריסת רגלה מחיצונה: אין דריסת הרגל אוסרת. ואתרוייהו מילי דרבי עקיבא פליגי ואפי' אריש דקתני חיצונה ולא פנימית שתיהן אסורות ונטורה לרבי עקיבא עד דאסקיה למלתיה והדר איפליגו עליה: טעמא דשכח. אחד מן הפנימית הא לא שכח שתיהן מותרות והא דלא כרבי עקיבא דאי כר"ע (ג) אי עירבו שתיהן נמי אסר על החיצונה אלא לאו רבנן וכשכח אסרי אלמא רגל האסורה אוסרת: אמר רב יהודה אמר רב חיצונה. דהתם פנימית אסורה משום שכחה דחיצונה דליכא למימר תסתלק מינה ותשמש דליתיה לעירובה גבה וחיצונה מיתסרא בשכחה דפנימית משום רגל האסורה אבל נתנוהו בפנימית חיצונה הוא דמיתסרא בשכחה דפנימית משום רגל האסורה אבל פנימית לא מיתסרא משום שכחה דחיצונה דאחדא דשא ומשתמשא:

תניא

הוה אמינא (ו) דירת עובד כוכבים שמה דירה קא משמע לן דדירת עובד כוכבים לא שמה דירה ואי מהכא הוה אמינא לא ידענא בתים כמה קא משמע לן בתים תרין השתא דאמר רב אפילו חצר טעמא דרב דקא סבר אסור לעשות יחיד במקום עובד כוכבים אמר רב יוסף אי הכי היינו דשמענא ליה לרבי טבלא דאמר (ז) עובד כוכבים עובד כוכבים תרי זימני ולא ידענא מאי אמר: מתני' (א) שתי חצירות זו לפנים מזו עירבה הפנימית ולא עירבה החיצונה הפנימית מותרת והחיצונה אסורה החיצונה ולא הפנימית שתיהן אסורות עירבה זו לעצמה וזו לעצמה זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני עצמה רבי עקיבא אוסר החיצונה שדריסת הרגל אוסרתה וחכ"א אין דריסת הרגל אוסרתה (ב) שכח אחד מן החיצונה ולא עירב הפנימית מותרת והחיצונה אסורה מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות (ג) נתנו עירובן במקום אחד ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות (ד) ואם היו של יחידים אינן צריכין לערב: גמ' כי אתא רב דימי א"ר ינאי זו דברי רבי עקיבא דאמר אפילו רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה אבל חכמים אומרים כשם שרגל המותרת אינה אוסרת כך רגל האסורה אינה אוסרת תנן עירבה חיצונה ולא פנימית שתיהן אסורות מני אילימא רבי עקיבא מאי איריא רגל אסורה אפילו רגל מותרת נמי אלא לאו רבנן לעולם ר"ע ולא זו אף זו קתני תנן עירבה זו לעצמה וזו לעצמה זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני עצמה טעמא דעירבה הא לא עירבה שתיהן אסורות והא האי תנא דאמר רגל המותרת אינה אוסרת רגל האסורה אוסרת מני הא אילימא ר"ע היא אפילו רגל המותרת נמי אלא לאו רבנן היא ועוד מדסיפא רבי עקיבא רישא לאו ר"ע כולה רבי עקיבא היא וחסורי מיחסרא והכי קתני עירבה זו לעצמה וזו לעצמה זו מותרת בפני עצמה בד"א שעשתה דקה אבל לא עשתה דקה חיצונה אסורה דברי ר"ע שר"ע אוסר את החיצונה מפני שדריסת הרגל אוסרת וחכ"א אין דריסת הרגל אוסרת מתיב רב ביבי בר אביי ואם היו של יחידים אין צריכין לערב הא של רבים צריכין לערב אלמא רגל המותרת במקומה אינה אוסרת רגל האסורה אוסרת ועוד מתיב רבינא שכח אחד מן החיצונה ולא עירב הפנימית מותרת וחיצונה אסורה שכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות טעמא דשכח הא לא שכח שתיהן מותרות אלמא רגל המותרת אינה אוסרת רגל האסורה אוסרת אלא כי אתא רבין א"ר ינאי (ה) ג' מחלוקות בדבר ת"ק סבר (ו) רגל המותרת אינה אוסרת רגל האסורה אוסרת (ז) ר"ע סבר אפילו רגל המותרת אוסרת ורבנן בתראי סברי כשם שרגל מותרת אינה אוסרת כך רגל האסורה אינה אוסרת: נתנו עירובן במקום אחד ושכח אחד בין מן הפנימית וכו': מאי מקום אחד (סימן חיצונה עצמה בבית יחידאה רבינא דלא משכח בפנים) אמר רב יהודה אמר רב חיצונה (ח) ומאי קרו לה מקום אחד מקום המיוחד לשתיהן

הוה אמינא דירת עובד כוכבים שמה דירה. אע"ג דאמר בריש פרקין (ט) דלכולי עלמא לא שמה דירה הכא דלהקל להתיר המבוי להשתיב כבתים וחצירות פתוחים לתוכו אמר שמה דירה:

מתיב רב ביבי בר אביי. ק"ק דה"ל לאקשויי מריש מעיקרא: אלמא רגל המותרת אינה אוסרת כו'. הא לא מוקי בעשתה דקה היינו משום דתיקשי ריש סיפא בעשתה דקה ומליעתא ההיא דשכח אחד מן הפנימית בלא עשתה דקה:

עד

(ו) [לעיל סב.], (ז) [חולין יט:], (ח) [לעיל סו:], (ט) [ביצה כג. יבמות נג: קידושין כג. עה: מנחות יא: יז: בכורות כו.], (י) [לעיל נט: סה:], (יא) לעיל סב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רב חיצונה ואמאי קרו: (ב) רש"י ד"ה אסור לעשות יחיד כל"ל ותיבת לדור נמחק: (ג) ד"ה טעמא דשכח וכו' דאי כרבי עקיבא אפי' עירבו:

מוסף רש"י

ואם היו של יחידים. שיחיד לר בפנימית דהויא רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה, ואם של רבים ולא עירבה פנימית לעצמה דהויא רגל האסורה במקומה, אוסרת על החיצונה אפילו עירבה חיצונה לעצמה (לעיל עג.).

רבינו חננאל

אלא משום דסבר רב אסור לעשות יחיד במקום גוי. אמר רב יוסף לאו היינו דשמענא ליה לר' טבלא דאמר גוי גוי ולא ידענא מאי היא. פי' דירת גוי לא שמיה דירה, ואסור לעשות יחיד במקום גוי. ירושלמי ,רב הונא בשם רב אין תורת חצר לגוי, שאם היה שרוים בעליונה אתה מורידו (ט) (לסיד) [לסור]. ואין תורת דקה לגוי, שאם דר בפנימית אתה מוציאו (לסוד) [לסור]. ר' (ולא) [לא] בשם ר' אלע' יש תורת חצר לגוי (מן התורה), שאם היה ישר' וגוי דרין בפנימית לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין. ר' אבא בשם רב יהודה מי שיש לו דקה לפנים מביתו גבוה י' טפחים בישראל אינו אוסר ובגוי אוסר. מחלפה שיטתיה תמן א' בשם שמואל כותל שהקיפוהו סולמות מיכן ומיכן מערבין שנים ואין מערבין אחד. א"ר יוסי ב"ר אבין תמן על ידי סולמות הן נידונין כפתחין, ברם הכא דרך העליונים לירד למטה ואין דרך התחתונים לעלות למעלה. מתני', שני חצירות זו לפנים מזו כו'. א"ר י(ו)נאי זו דברי רבי עקיבא דאמר אפילו רגל המותרת במקומה, כגון שעירבה זו לעצמה וזו לעצמה והותרה הפנימית במקומה [אוסרת שלא במקומה אבל חכ"א דכשם שרגל המותר] אינה אוסרת את החיצונה, כך רגל האסורה אינה אוסרת. כלומר אפילו לא עירבה הפנימית לעצמה אינה אוסרת את החיצונה. ואקשינן עליה ממתני', תנן עירבה חיצונה ולא עירבה

(ט) פירוש אתה מורידו לאסור על בני החצר עי' בק"ע וכפ"מ שם.

עין משפט נר מצוה

פח א ב מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה יט כ טוש"ע א"ח סי' שעח סעיף ב:

פט ג מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעיף ד:

צ ד מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סעיף ה:

רבינו חננאל (המשך)

הפנימית שתיהן אסורות. מני אי נימא ר' עקיבא מאי איריא בשלא עירבה פנימית שהיא אסורה במקומה אפי' עירבה הפנימית שהיא מותרת במקומה אוסרת החיצונה בדריסתה לה ברגלה. אלא לאו רבנן היא וטעמא דהיא במקומה אסורה, הא רגל שהיא מותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה. ומפרק לעולם ר' עקיבא היא והכי קתני, לא זו האסורה [במקומה] בלבד היא האוסרת, אלא אפי' המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה, כגון שעירבה זו לעצמה וזו לעצמה. ומקשינן אינו והתנן עירבה זו לעצמה כו', טעמא דעירבו הא לא עירבו שתיהן אסורות, אלמא רגל המותרת אינה אוסרת (כמי שרגל) [אבל רגל] האסורה אוסרת. ופרקינן לעולם ר' עקיבא היא וחסורי מיחסרא והכי קתני, עירבה זו לעצמה וזו לעצמה זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני עצמה, במה דברים אמורים שעשתה הפנימית [דקה] וסילקה עצמה, אבל לא עשתה דקה החיצונה [אסורה], שר' עקיבא אוסר החיצונה כי דריסת הרגל אוסרתה, וחכמים אומרים אין דריסת הרגל [אוסרתה]. ומותבינן מסיפא, דקתני אם היו של יחידים אין צריכות לערב. ורבינא נמי מתיב משכח אחד מן החיצונה ולא עירב. דייקינן מינה רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה רגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה. ופרקינן אלא כי אתא רבין א"ר ינאי שלש מחלוקות בדבר, ר' עקיבא סבר אפי' רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה, ורבנן סברי אפי' רגל האסורה במקומה אינה אוסרת שלא במקומה, והאי תנא קמא דתני עירבה החיצונה ולא עירבה הפנימית כו', סבר רגל המותרת במקומה אינה אוסרת ורגל האסורה במקומה אוסרת נמי שלא במקומה. פיסקא, נתנו עירובן במקום אחד. מאי מקום אחד אמר החיצונה. ואמאי קרי לה מקום אחד, מקום המיוחד לשתיהן לפנימית ולחיצונה, כי הפנימית [י]ש לה מעבר [על] החיצונה, אבל החיצונה אין לה בפנימית לא מעבר עליה ולא דריסה.

עד כאן לא קאמר ר"ע הכא אלא בב' חצירות זו לפנים מזו דאסרן אהדדי. יש ליישב הך סוגיא נמי אליבא דרבא דאמר לעיל (דף סו.) לשמואל דבשתי חצירות זו לפנים מזו פעמים אין מבטלין אע"ג דאסרן אהדדי דהכא קאמר דאסרן אהדדי בפשיעות בני חילוה (ד) שהורגלו עירובן בפנימית דשכח מ' מהן ולא עירב אבל בכל הנהו דאמר שמואל אין מבטלין מי אסרן אהדדי בפשיעה דכי נתנו עירובן בחילונה ושכח אחד מהן ולא עירב אין האיסור בא ע"י שפשעו במה שהרגילו עירובן ושכח אחד מהם ולא עירב דבלאו הכי היה להם דריסת הרגל ואין לתמוה היאך מתוקס לרבא שמואל כר"ע וכרבנן הא ע"כ כר"ע דוקא ס"ל כדפי' בקונטרס לעיל דמ"מ בעיקר פלוגתייהו דאין ביטול רשות מחצר לחצר (ה) מוקמי נפשיה בכולהו וא"ת ולא"ת דאמר שתי חצירות זו לפנים מזו דמבטלין בכל ענין לשמואל (מי נימא) שמואל כר"ע ולא כרבנן דלרבנן ב' חצירות זו לפנים מזו אין מבטלין וי"ל דהוה מפרש כר' יוחנן דבסמוך עד כאן לא קאמרי רבנן (ו) התם אלא דאמר' לה אדמבטלת לי קאסרת עלי בפשיעותא שהרגלת עירובך ושכח אחד מכם:

ואני קורא בהם רבים בחיצונה. ויסברו שיש כמו כן שיש בפנימית ולא עירבו אבל כשיש שיש בפנימית ועירבו לא גזרינן אטו לא עירבו דעירבו אטו לא עירבו לא גזרינן אבל כשיש אחד בפנימית ולא עירבו יסברו שהם שיש שיש כמו בחילונה והרי לא עירבו: **נברי הרי הוא ברבים.** אליבא דשמואל קאמר כדפי' בקונט' דליכא למימר דביחיד בחילונה נמי אסר דאפי' היה דר עמו בחצר לא אסר דקיימא לן (ז) כראב"י כ"ש דריסת רגל דלא אסרה וכן מוכחא בהדיא לעיל (ח) גבי ישראל ונכרי בפנימית וישראל בחילונה דאי ליכא ישראל בפנימית אלא נכרי לחודיה לא אסר וא"ת ולמה ליה למימר הרי הוא כרבים אפילו לא הוו כרבים אסר דכיון דיש שני ישראלים בחילונה ואוסרין זה על זה ויש לו דריסת רגל עליהן וי"ל כיון דישראל לא אסר נכרי נמי לא אסר דאין להחמיר בנכרי יותר מבישראל אי לאו דהוו כרבים: **ורבי יוחנן סבר בית שער דיחיד לא הוי בית שער.** והא דאמר בפ' כיצד משתתפין (לקמן דף פה:) כל מקום שאמרו חכמים הדר שם אינו אוסר הנותן שם עירובו אינו עירוב חוץ מבית שער דיחיד דף' דאף על גב דהדר שם אינו אוסר הנותן שם עירובו הוי עירוב אמי נמי כר' יוחנן דהתם איירי בבית שער דאחר כדפי' שם בקונטרס דאינו עשוי לדירה אבל הכא (ט) העשוי לדירה אוסר: אמצעי

תניא נמי הכי נתנו (א) **עירובן בחיצונה ושכח אחד בין מן החיצונה ובין מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים** (ב) **בזו פנימית מותרת וחיצונה אסורה אמר ליה רבה בר חנן לאביי מאי שנא לרבנן דאמרי פנימית מותרת משום דאחדא דשא ומשתמש' לרבי עקיבא נמי תיחד דשא ותשמש אמר ליה עירוב מרגילה לרבנן נמי עירוב מרגילה דאמרה** (ג) **לתקוני שיתפתיך ולא לעוותי לר"ע נמי תימא לתקוני שיתפתיך ולא לעוותי דאמרה לה מבטלינן לך רשותי ורבנן אין ביטול רשות מחצר לחצר לימא** (ד) **שמואל ורבי יוחנן בפלוגתא דרבנן ור"ע קא מיפלגי דשמואל אמר כרבנן ורבי יוחנן דאמר כר"ע אמר לך שמואל אנא דאמרי אפי' לרבי עקיבא ע"כ לא קאמר ר"ע הכא אלא בשתי חצירות זו לפנים מזו דאסרן אהדדי אבל התם מי קא אסרן אהדדי ורבי יוחנן אמר אנא דאמרי אפילו לרבנן ע"כ לא קאמרי רבנן הכא אלא דאמרה לה אדמבטלת לי קא אסרת עלאי אבל התם מי קאסרת עלה: ואם היו של יחידים וכו': אמר רב יוסף תני רבי היו ג' אסורין אמר להו רב ביבי לא תציתו ליה אנא אמריתה ניהלה ומשמיה דרב אדא בר אהבה אמריתה ניהלה הואיל ואני קורא בהן רבים בחיצונה** (ה) **אמר רב יוסף מריה דאברהם רבים ברבי איחלף לי ושמואל אמר** (ו) **לעולם מותרות עד שיהו שנים בפנימית ואחד בחיצונה אמר רבי אלעזר** (ז) **ונברי הרי הוא כרבים מאי שנא ישראל דלא אסר דמאן דידע ידע ומאן דלא ידע סבר עירובי עירב נברי נמי אמרינן דידע ידע דלא ידע סבר אגירי אוגר סתם נברי אי איתא דאוגר** (ח) **מיפעא פעי אמר רב יהודה אמר שמואל** (ט) **בתים זה לפנים מזה הפנימי נותן את עירובו ודיו ור' יוחנן אמר אפילו חיצון חיצון בית שער הוא** (י) **חיצון של פנימי במאי קמיפלגי מר סבר בית שער דיחיד שמיה בית שער ומ"ס לא שמי' בית שער א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב** (יא) **ב' חצירות וג' בתים ביניהן זה בא דרך זה ונותן עירובו בזה וזה בא דרך זה ונותן עירובו בזה**

תניא נמי הכי. כרב יהודה דהא מקום אחד דמתני' בחילונה קאמר: וכין מן הפנימיים כו' שתיהן אסורות. כדפרישינן (יב) **: נתנו את עירובן בפנימיים ושכח אחד מן הפנימיים שתיהן אסורות. דחילונה מיתסרא בשכחה דפנימית דלא מצי אסתלוקי מינה ועוד דליתיה לעירובה גבה: שתיהן אסורות דברי ר"ע. ולא** אמרי' תסתלק פנימית מינה כדמפרש לקמיה דעירוב החילונה המונח לתוכה מרגילה שם: **בזו פנימית מותרת.** דמשום שכחה דחילונה לא מיתסרא אלא אחדא דשא ומסתלקא מינה: **מבטלינא לך.** וכי אמר ר"ע פנימית אסורה עד שתבטל לה חילונה רשות הרגל עירובה קאמר: **אין ביטול רשות מחצר לחצר.** ואי אמרת תיסר עלה מעוותא לה הלכך אמרה לה לתקוני שיתפתיך ולא לעוותי: **שמואל ורבי יוחנן.** דאיפלגו לעיל בפרקין (דף פח.) בבטול מחצר לחצר: **דאסרן אהדדי.** ע"י הרגל העירוב ומתוך שאוסרין מבטלין וכי אמרי אנא בשתי חצירות ופתח ביניהן ולא עירבו והוצרכה זו לבטלה לרשות של זו אין מבטלין: **אפילו לרבנן.** דרבנן נמי מודו דיש ביטול ואפילו הכי עיוות קרי ליה: **דאמרה לה.** פנימית: **אדמבטלת לי.** בעוד שלא בטלתה את אוסרת עלי הלכך לא אנא בשתי חצירות ולא ביטולך ולא בעינא ליה: **מי קאסרת.** חצר על חברתה בפתח שביניהן בלא עירוב דאי אמרת תבטיל ניהוי עיוות: **אמר רב יוסף תני רבי אם היו ג'.** בין ב' החצירות אוסרין ולא מיבעיא שיש בפנימית דהויא רגל האסורה אלא אפי' שיש בחילונה אסור עד שעירבו שתיהן יחד גזירה משום רבים בפנימית: **לא תליסו ליה.** (ח) למאי דתני לה משמיה דרבי דלאו מתני' היא אלא שמעתא (ט) (דרב יוסף) היא: **ואנא אמריסה ניהלה משמיה דרב אדא.** ומן הטעם הזה אמרתי לו הואיל ואני קורא רבים בחילונה גזרי' משום רבים בפנימית. רב יוסף אלה ושכח תלמודו (י) : **רבים ברבי אחלף לי.** הטעם שאמר לי רבים בחילונה נתחלף לי ברבי כשאמרתי הדבר בחליי וחזרתי לגירסתי הראשונה נזכרתי שהוחכר לי רבים בדבר וסבור הייתי שנאמר לי בשם רבי: **הרי הוא ברבים.** אם דר נכרי בפנימית ושני ישראלים בחילונה אוסרת דריסת רגלו עליהן עד שיכיר. ואליבא דשמואל אמרה ר"א למילתיה דאי לרב אדא מאי איריא נכרי אפילו ישראל נמי אסר כי הוו שנים בחילונה והא ליכא למימר דביחיד בחילונה אסר דהשתא אפילו דר עמו בחצר עצמה הא קי"ל (יא) כר"א בן יעקב דאמר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה דריסת רגלו לא כל שכן דלא אסרה: **דידע.** שהוא שם יחידי וידע שאין רגל המותרת אוסרת ולא נפקא מינה חורבה: **מפעא פעי.** קלא אית ליה והני לא מיגור ומאן דלא ידע שהוא דר שם יחידי סבר דאין דריסת הרגל אוסרת א"נ עירוב של פנימים וחילונים מועיל במקום נכרי בלא שכירות: **י' בתים זה לפנים מזה.** חיצון פתוח לחצר וכולן דריסת רגלו (יב) עליו ופנימי דורס על כולן שאין לו יציאה אלא דרך זו כולן נעשין בית שער לו ואינן אוסרין על בני חצר אלא פנימי לבדו כדאמרן (ג) בפירקין (דף עב:) והדר שם אינו אוסר הלכך כשבאין שאר דיורין הפתוחין לחצר לערב את חצירן פנימי זה נותן פת והשאר אין צריכין: **אפילו חיצון.** צריך ליתן את הפת: **חיצון של פנימי.** בית התשיעי לחצר: (ג) **ג' בתים ביניהן.** בית זה פתוח לחצר זו וזה לזו ובית אמצעי פתוח לב' הבתים: **זה בא דרך זה.** בן חצר זו בא דרך בית הפתוח לו ונתן עירובו באמצעי ועשה בית הפתוח לו כבית שער לעבור דרך עליו לאמצעי וכן בן חצר האחרת עשה בית הפתוח לו כבית שער ועירב באמצעי חצר (יג) האחרת אין אחד מדיורי הבתים האלה צריך ליתן פת אלו משום בית שער ואמצעי משום בית שמניחין בו עירובו: זה

חצר	בית	בית אמצעי	בית וזה פתוח לשתיהן	חצר פתוח לבית שער מחצר שאינה צריך לבית אמצעי

סבר אפי' בית שער דפנימי בית שער הוא. אמר משמיה דרב שתי חצירות ושלשה בתים ביניהן זה בעל החצר [בא] בדרך הבית שקרוב לו, ובעל החצר האחר בא בדרך הבית האחר הקרוב לו ושניהן כאן, ונתנו עירובן בבית האמצעי.

(1)

עין משפט נר מצוה

צא א ב מיי' פ"ל מהל' עירובין הלכה כא טוש"ע א"ח סי' שעח סעיף ג:

צב ג מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סעיף ה:

צג ד מיי' פ"ל שם הלכה כב טוש"ע א"ח סי' שפב סעיף ח:

צד ה מיי' שם הל' ט סמג עשין ל טוש"ע א"ח סי' שע סעיף ז:

צה ו מיי' שם הלכה י סמג שם טוש"ע א"ח סי' שעט סעיף ג:

רב נסים גאון

לימא שמואל ור' יוחנן בפלוגתא דרבי עקיב' ורבנן קא מיפלגי. והיינו חלוקתם בזה הפרק לשעבר אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר. כליך הדר פרק שביעי:

רבינו חננאל

תניא נמי הכי נתנו עירובן בחיצונה ושכח בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות. נתנו את עירובן בפנימית ושכח אחד ולא עירב בין מן הפנימית בין מן החיצונה שתיהן אסורות דברי רבי עקיבא. וחכמים אומרים בזו ששכח אחד מן החיצונה ולא עירב פנימית מותרת והחיצונה אסורה. ואקשינן לרבנן מאי שנא פנימית משריא דאמרינן אחדא לדשא ומשתמשא לעצמה, לר' עקיבא נמי נימא הכי אמאי תני שתיהן אסורות. ודחינן סבר ר' עקיב' [עירובן] מרגילה, כלומר כיון שעירבה החיצונה עם הפנימית מרגילה ליכנס אצלה וכאילו אחת הן. אי הכי לרבנן נמי נימא עירובה מרגילה, כלומר עירובה מכניס רגלי החיצונה בפנימית. ופרקינן רבנן סברי יכולה לומר לה לתקוני שיתפתיך ולא לעוותי ט) כי אמרינן שליח לתקוני שויתיך ולא לעוותי. ור' עקיבא אמר לך כי האי גוונא לא מיקריא עוות, דאמרה לה חיצונה מבטלנא ליך רשותאי, וכאילו הרשות כולה לפנימית והנה יש [ב]הן מי שלא עירב ואוסר עליה. ורבנן אין ביטול רשות מחצר לחצר [לימא דשמואל דאמר דאין ביטול רשות מחצר לחצר] כרבנן. ור' יוחנן דאמר מבטלין רשות מחצר לחצר כרבי עקיבא. ופרקינן לעולם רבי יוחנן (עקיבא) ואפילו לרבנן. עד כאן לא קאמרי רבנן אין ביטול רשות מחצר לחצר אלא משום דאמרה לה אי מבטלת לי בטולי רשותיך הא אסרת עלי. אבל מחצר לחצר כגון שתי חצירות ופתח ביניהן מאי קאסר עלה, הילכך אפילו רבנן סברי מבטלין רשות מחצר לחצר. וקיימא לן כר' יוחנן דכל היכא דפליגי רב ושמואל ור' יוחנן הילכתא כר' יוחנן. **פיסקא, ואם היו של יחידים** אין צריכין לערב. אמר רב יוסף א"ר שלשה אסורין. פי' אין ניקרין יחידים אלא בזמן שהן שתי חצירות ובכל חצר דר אחד. אבל שלש חצירות ובכל חצר דר אחד שנמצאו כולן

ט) תולי ל"ל כי אמרינן בשלא לתקוני שדרתיך ולא לעוותי.

מסורת הש"ס

ה) [קידושין מב: וש"נ], ו) [לעיל סו: סח.], ז) [שבת כב. וש"נ], ח) [חולין קנג. ערכין ו:], ט) [ע"ז ל"ה אמר רב יהודה אמר רב], י) רש"ל מ"ז, יא) [נדרים מת.], יב) [לעיל סב:], יג) בס"ל: רגלן, יד) בס"ל: עם חצר, טו) מוקי נפשיה כולהו [רש"ל], טז) [לעיל סב:],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא תליסו ליה לרב יוסף לאמר: (ב) ד"ה עשרה בתים וכו' כלתמנין בפרק כיצד נ"ב דף פה: (ג) ד"ה שתי חצירות וג' בתים ביניהן: סה ב) (ד) תוס' ד"ה עד כאן וכו' שהרגילו עירובן בפנימית ושכח אחד: (ה) בא"ד ע"כ לא קאמרי רבנן הכא אלא: (ו) ד"ה עו"ג וכו' לעיל. נ"ב דף ס"ה ע"ב: (ז) ד"ה ור' יוחנן וכו' אבל הכא בית העשוי:

מוסף רש"י

מריה דאברהם. לשון תמיה הוא (שבת כב. וכעי"ז כתובות ב.).

רבינו חננאל (המשך)

שלשה אסורין. ואמר רב ביבי אנא אמרתה ליה ומשמיה דרב אדא בר אהבה אמרת ליה ולא משמיה דר', ומאי טעמא שלש חצירות ובכל חצר שוכן יחיד אסורין, הואיל ואני קורא רבים בחיצונה, כי כל שלשה רבים הם ועכשיו שנמצאו דורסין אותה שלשה והן רבים אסורין. [אמר רב יוסף] מארי דאברהם רבים ברבי איחלף לי. כלומר אמר לי רב ביבי רבים ונתחלף לי וקבעתי שמועה זו ברבי. ושמואל אמר לעולם מותרין עד שיהו בפנימית שנים ולא עירבו, לפיכך אוסרין בחיצונות שהן רגל האסורה. א"ר אלעזר גוי הרי הוא כרבים, ואוסר. ואמרינן מאי שנא דישראל יחיד לא אסר, דכל מאן דחזי ליה דמטלטל אמרינן אי ידע דיחיד הוא הא ידע ואי לא, אמר בדעתיה האי דמטלטל משום [דעירובי עיבר, נכרי אמרינן דידע ידע, דלא ידע סבר] דאגר מיניה. ודחינן סתם גוי לא שתיק אלא פעי ומכריז מלשון כיולדה אפנה. כלומר צועק ואומר אנא אוגרית רשותי להאי ישראל, וכיון דלא פעי ידעי דלא אגר ואמרי מטלטל במקום גוי הוא לפיכך אסור. אמר רב יהודה אמר שמואל י' בתים זה לפנים מזה הפנימי נותן עירובו ודיו. פי' כיון שדורסין כולן [על החיצונים] כאילו שתוחו הן ורשות אחת הן. ור' יוחנן אמר אפי' חיצון של פנימי, דסבר אע"ג דכבית שער הוא בית שער דפנימי לא הוי בית שער דהא איכא אחריני חוצה לו. ושמואל

זה נעשה בית שער לזה. כל בית נעשה בית שער לחצר שהוא פתוח לו: **דביק.** מנסה אם חכמים להשיב: **שפי חצירות ושני בתים ביניהן.** ואין בני שתי החצירות רוצין לערב זו עם זו אלא כל אחת לעצמה וכל חצר לא הניחה עירובה בבית הפתוח לה אלא עשאתו בית שער והניח עירובה בבית הפתוח לחבירתה: **מהו.** ולאי לי תרוייהו בית שער משוינן אין אחד מהן עירוב דהנותן את עירובו בבית שער תנן לקמן (פה:) דאינו עירוב ואי תרוייהו בית גמור אין אחד מהן עירוב שהרי בית זה מפסיק בין חצר לעירובה והוא לא עירב עמה ואינה יכולה להניח עירובה לתוכה דרך בית זה: **מי משוינן.** לכל בית לגבי חצר הסמוכה לו כבית שער שלא לאסור עליו וגבי חצר האחרת שעשאתו בית גמור והניח בו עירובה משוינן לה כי בית למיקני עירובה: **מה נפשך.** טעמא מפרשי ואזלי: **קא מטנטנא.** כל חצר בבית דלא מערב ליה: **שניהן קנו עירוב.** אלמא משום דבין השמשות ספק הוא וספק דבריהם להקל ועירוב מדבריהם הוא לגבי האי שנאכל עירובו בין השמשות משוינן ליה לילא ואמרינן כבר קנה עירוב ולגבי האי שעירב עליו בין השמשות משוינן ליה יום ועדיין הוה לו שהות לקנות שביתה: **לא מינברא מילתא.** ולא הוו מילי דרבנן כי חוכא ואיטלולא. אבל הנך בתים הא קיימי קמן ואי משוינן הכא הכי והכא הכי הויין מילי דרבנן כי חוכא ואיטלולא ולא ניתן פה לגדוקים[ט] לרדות:

הדרן עלך הדר

חלון שבין שתי חצירות. בתוך עשרה. מפרש בגמ' שיהא קצת היומנו ואפי' משהו בתוך עשרה לקרקע: **מערבין שניים.** שני עירובין אלו לעצמן ואלו לעצמן ואסורין זו עם זו: **ואם רצו מערבין אחד.** עירוב אחד שיתנו אלו עירובן באחרת ויערבו עמהן ויהיו כאחד: **פחות מארבעה.** ואלו פתח הוי: **למעלה מעשרה.** ומי דאילו כל הכותל אינו גבוה יותר הוי מחיצה מעלייתא הלכך כשאין כלום מן החלל בתוך עשרה לאו פתח הוא ואין מערבין אחד ואסורות זו עם זו דרך רשה הכותל ודרך אותו חלון ודרך חוריס וסדקים: **גמ'** רבן שמעון בפירקא קמא (א) בברייתא בגמרא: **הא קמשמע לן טעמא דחוליה למעלה מי' רו.** דאי מריש הוה אמינא כולו בתוך י' בעינן: **ומקצתו.** אפילו משהו: **צריך שיהא בהיקפו עשרים וארבעה.** דבלאו הכי לא מצית למינקט בגוויה חלון מרובע ד' על ד'. כל חלון עגול בתחתית אמצעיתו נמוך ומאמצעיתו לכאן ולכאן הוא מגביה והולך וצריך לזה שיהו שני טפחים ומשהו אורך מהקיפו בתוך י' מאמצעו לכאן וכן טפח ומאמצעו לכאן טפח ומקצתו בתוך שבין קרן לקרן לכל לד דסתמינן להו ומוקמינן לה אריבועא ונמצא אותו משהו הנשאר בסוף י' (ב) על פני רוחב החלון כדאמר לקמן [ע"כ] רבועא מגו עגולא פלגא בעית לדלויי כלומר חצי מדה הנותרת בריבוע ריבה העגול עליו והיקף המרובע ט"ז ונמצא העגול רבה עליו ח' הרי ב' טפחים לכל לד: הני

אמצעי הוה ליה בית שמניחין בו'. נראה דאפי' יתנו העירוב באחד הבתים הסמוכים לחצירות או אפילו באחד מבתי החצירות אלו ג' בתים אין צריכין ליתן עירוב דנעשו כולם בית שער לאותה חצר המוליכה עירוב דרך עליהן לחצר אחרת:

שניהם קנו עירוב. מתוך פי' הקונטרס משמע דאיירי בעירובי תחומין וקשה דבפרק במה מדליקין (שבת דף לד.) משמע דלא איירי רבא בתרוייהו בעירובי חצירות ובעירובי תחומין דמשני לא קשיא כאן בעירובי חצירות כאן בעירובי תחומין וא"כ לפירוש הקונטר' בעירובי חצירות לא קנו וקשה דא"כ מאי פריך הכא מדרבא ונראה כפירוש רבינו חננאל דרבא איירי בעירובי חצירות אבל בעירובי תחומין דחמירי לא קנו והשתא פריך שפיר ולשון לא דקאמר לא וערב עלינו שייך אפי' בעיר כמו לא ושכור לנו פועלים (ב"מ דף פג. י):

הדרן עלך הדר

לימא תנן סתמא כרשב"ג. דקס"ד דלרבנן כיון דבג' יולא מתורת לבוד חשוב פתח: **הא** קמ"ל טעמא דכוליה למעלה. ואגב דהדר ותנא למעלה מעשרה תנא נמי פחות מארבעה על ארבעה: **ושנים** ומשהו מהן בתוך י'. לא כמו שפירש בקונטר' ג' טפחים ומשהו אורך מהיקפו בתוך י' מאמצעו ולכאן טפח ומאמצעו ולכאן טפח אלא כמו שפירש ריב"ן אלו שני טפחים ומשהו זקופים מלמטה למעלה דחלון זה הוי שמונה טפחים על שמונה טפחים מאחר דבעגולו ח"ד טפחים לכל שהיקפו שלשה טפחים יש ברוחבו טפח וכשתסיר שני טפחים למטה וכן למעלה וכן משני לדדין ישאלו ד' על ד' הלכך צריך שיהא החלון ג' טפחים ומשהו בתוך י' באורך זקיפת החלון באמצעיתו כדי שיהא משהו מן המרובע בתוך עשרה: ורבי

זה נעשה בית שער לזה וזה נעשה בית שער לזה אמצעי הוה ליה בית שמניחין בו עירוב ואין צריך ליתן את הפת בדיק להו רחבה לרבנן ב' חצרות וב' בתים ביניהם זה בא דרך זה ונתן עירובו בזה וזה בא דרך זה ונתן עירובו בזה קנו עירוב או לא מי משוי' להו לגבי דהאי בית ולגבי דהאי בית שער [ז] [ולגבי דהאי בית שער ולגבי דהאי בית] אמרו ליה [א] שניהן לא קנו עירוב מה נפשך אי בית שער משוית ליה [ב] הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב אי בית משוית ליה קא מטלטל לבית דלא מערב ליה ומאי שנא [ג] מדרבא [ד] דאמר רבא [ה] אמרו לו שנים צא וערב עלינו לאחד עירב עליו מבעוד יום ולא' עירב עליו בין השמשות זה שעירב עליו מבעוד יום נאכל עירובו בין השמשות וזה שעירב עליו בין השמשות נאכל עירובו משתחשך שניהם קנו עירוב הכי השתא התם ספק יממא ספק ליליא לא מינברא מילתא אבל הכא אי דלגבי דהאי בית לגבי דהאי בית אי לגבי דהאי בית שער לגבי דהאי נמי בית שער:

הדרן עלך הדר

[ט] **חלון** ג' שבין ב' חצירות ד' על ד' בתוך עשרה מערבין שנים ואם רצו מערבין א' פחות מד' על ד' או למעלה מי' מערבין שנים ואין מערבין אחד: **גמ'** לימא תנן סתמא כר"ש בן גמליאל [ו] דאמר כל פחות מד' כלבוד דמי אפי' תימא כרבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרשב"ג אלא לענין לבודין אבל לענין פתחא אפי' רבנן מודו דאי איכא ד' על ד' חשיב ואי לא לא חשיב: פחות מד' וכו': פשיטא כיון דאמר ד' על ד' בתוך עשרה ממילא אנא ידענא דפחות מד' ולמעלה מי' לא הא קמ"ל טעמא דכוליה למעלה מי' [ז] אבל מקצתו בתוך י' מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד תנינא להא דת"ר כולו למעלה מי' ומקצתו בתוך עשרה כולו בתוך י' ומקצתו למעלה מי' מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד השתא כולו למעלה מי' ומקצתו בתוך י' אמרת מערבין שנים ואם רצו מערבין א' כולו בתוך י' ומקצתו למעלה מי' מיבעיא [ח] זו ואצ"ל זו קתני א"ר יוחנן חלון עגול צריך שיהא בהיקפו עשרים וארבעה טפחים ושנים ומשהו מהן בתוך י' שאם ירבענו נמצא משהו בתוך י' מכדי [ט] כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו ברוחבו טפח בתריסר סגיא הני

מרובע ד' על ד'. כל חלון עגול בתחתית אמצעיתו נמוך ומאמצעיתו לכאן ולכאן הוא מגביה והולך וצריך לזה שיהו שני טפחים ומשהו אורך מהקיפו בתוך י' מאמצעו לכאן וכן טפח ומאמצעו לכאן הוא מגביה והולך וצריך לזה שיהו שני טפחים מן ההיקף עגול שבין קרן לקרן לכל לד דסתמינן להו ומוקמינן לה אריבועא ונמצא אותו משהו הנשאר בסוף י' (ג) על פני רוחב החלון כדאמר לקמן [ע"כ] רבועא מגו עגולא פלגא בעית לדלויי כלומר חצי מדה הנותרת בריבוע ריבה העגול עליו והיקף המרובע ט"ז ונמצא העגול רבה עליו ח' הרי ב' טפחים לכל לד: הני

טפחים ומשהו בתוך י', שאם ירבענו נמצא משהו בתוך י'. ואסיקנא דר' יוחנן כדייני דקיסרי דתנו ואמרי ריבועא דבפיק מגו עיגולא פלגא אמרה לשמעתיה. פי' (בהדיא) [מכדי] דכל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח, מדכתיב ויעש את הים מוצק עשר באמה וגו', וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב. וכבר פירשנוהו בפרק הראשון, וגם פירשנוהו במסכת סוכה בפרק א' בסוכה העשויה [כ]כבשן. וכיון שכל מה שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח, המרובע היוצא מן העגול לטעמא דחיריי דקיסרי ניפחת חציו, הוצרך ר' יוחנן לומר (לטעותיהן) דדיי דקיסרי צריך זה החלון שהוא עגול, כ"ד טפחים היקפו, שנמצא בו ח' טפחים על ח' טפחים, והוא שליש היקפו, כשתוציא מתוכו מרובע יפחת בסיתומין מכל צד שני טפחים, ואחרי כן ישאר באמצע ד' טפחים על (טפח) [ד' טפחים] חלל. נמצא סתום מזה החלון מכל צלע טפחי', מלמעלה טפחי', ומלמטה טפחי', נמצא באמצע ד' טפחים. עכשיו כשסותם מן הצלע התחתון שהוא בתוך י' טפחים אם לא תתן לו יותר משני טפחים בתוך הי'[ג] שאם יסתמו טפחי' ישאר מקצת מחללו של חלון אחר שתרבענו בתוך י' טפחים, רצו מערבין אחד. לפיכך הוצרך ב' טפחים ומשהו שיסימו הטפחי' וישאר אותו משהו בכלל הריבוע פתוח בתוך י'.

כדתנן הדר בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו אוסר, והאמצעי הוה ליה בית שמניחין בו עירוב כי בתוכו נתנו עירובן שתי חצירות, וקיימא לן כל בית שמניחין בו עירוב אין צריך ליתן פת, נמצאו ג' הבתים וב' חצירות יוצאין בעירוב אחד של חצר. **בדיק להו רחבה לרבנן.** כלומר אם הן בקיין בהילכות עירובין. שתי חצירות ושתי חורבות של אחרים ביניהן זה בא מחצירו דרך החורבה הסמוכה לחצירו, ונתן עירובו בחורבה (שכיחי צהלה) [האחרת], וכן בא זה מחצירו דרך החורבה הקרובה לחצירו ונתן עירובו בחורבה האחרת קנו עירוב או לא קנו עירוב. ואמרו ליה לא קני עירוב ממה נפשך, אי הני חורבות כל חדא הויא בית שער לחצר הסמוכה לה, הנותן עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב. ואי הני חורבות בתין נינהו נמצא כל אחד מטלטל בחורבה הסמוכה לה בבית דלא מערב, דהא (שלו) [כל] חד מינייהו לא יהב עירוביה אלא בחורבה הסמוכה לחבריה. ואמרינן מיכדי ספיקא הוא מאי שנא מדרבה דאמר א' לשנים צאו וערבו עלינו כו'. ודחינן הכי השתא התם בין השמשות ספק יום ופסק לילה ופסק (ה)עירוב [עירוב] כשר. הכא או לתרוייהו בית שער [או לתרוייהו בית].

אבל לגבי האי בית שער ולגבי האי בית לא. **הדרן עלך הדר**

מוסף רש"י

הנותן את עירובו בבית שער. עירוב הנגוי מבפני החצר ונתנו בבית שער, הייני בית קטן שלפני שער החצר, או מבפנים או מבחוץ, ושומר הפתח יושב שם (סוכה ג:). **אכסדרה.** שלפני הבית שקורין פורטיק"א (שם). **ומרפסת.** ועלייה מרוכה על פני החצר על פני רשות הרבים ובה פתחים הרבה לפי המקומות והיוצין בכל אחת ואחת ועושין מרפסת מרוכה לפני הפתחים כאורך עליה וכולן עולים בסולם אחד למרפסת ולכך המרפסת נכנסין ויוצאין כולן, מרפסת אלוי"ר, סולם אשקל"א (שם). **אינו עירוב.** דלא חזי לדייר שכל היולא ונכנס עובר עליו (שם). **בין השמשות.** קונה עירוב שהוא תחילת קדושת היום (שבת לד.). **זה שעירב עליו מבעוד יום.** הנה עירוב לצוף התחום מבעוד יום ולא הספיק להתיר ממש עד שנאכל בין השמשות (שם). **נאכל עירובו.** שאכלו כלב או אדם (שם). **שניהם קנו עירוב.** דלגבי האי שנאכל בין השמשות משוין ליה לילא ואמרינן כבר קנה עירוב היום בעוד העירוב קיים וקנה עירוב, דהלכה כר' יוסי דאמר (לעיל לה.) ספק עירוב כשר, ולגבי דהאי שהוא עליו בין השמשות ונתקיים עד שאכסה משוינן לבין השמשות יממא ועדיין לא קדש היום כשהוא ונמצא שהיה אם כבר נשעת קניית עירוב (שבת לד.).

הדרן עלך הדר

כל שיש בהיקפו שלשה טפחים. שנריכה חוט אורך ג' טפחים להקיפה סביב, בידוע שם כה רוחב טפח אם תחלק (לעיל יג:) דכמה שם שעשה שלמה עשר באמה משפחו אל שפתו עגול סביב וקו שלשים באמה יסוב אותו (דה"ב ד) סביב לעשר אמות רוחב שלשים אמה היקף (סוכה ז:).

רבינו חננאל

זה הבית הקרוב לה נעשה בית שער לחצר זו וזה הבית נעשה בית שער לחצר זו, נמצאו שני הבתים החיצונים בתי שער ואין צריכין עירוב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רבן שמעון בפירקא קמא. נ"ב ר"מ דף ט: (ב) ד"ה צריך וכו' בסוף עשרה הוא על פי:

רב ניסים גאון

לימא תנן סתמא כרבן שמעון בן גמליאל דאמר כל פחות מד' [בלבוד דמי]. עיקר דברי רבן בן שמעון בן גמליאל בברייתא אמורה בפרק מבוי, תנו רבנן קורה היוצאה מכותל זה כו', רבן שמעון בן גמליאל אומר פחות מד' אין צריך להביא קורה אחרת. ואית' נמי בפרק הישן תחת המטה, והיא שנויה בתוספתא דעירובין בפרק א'.

רבינו חננאל (המשך)

חלון שבין שתי חצירות ארבעה על ארבעה בתוך י' מערבין שנים (ואין) [ואם רצו] מערבין כו'. אוקימנא להא מתני' אפילו לרבנן דסבירא להו דשלשה לא אמרינן בהו לבוד ותלתא סגי, הכא דלשורי פיתחין, אי איכא ד' טפחים הוי פיתחא, ואי לא לא. ואוקימנא נמי דהאי חלון שיש בו ד' על ד' טפחים, אי הוו תני ד' טפחים כולהו למעלה מי' [ומקצתן בתוך י'] טפחים אם רצו מערבין אחד. תנינא להא דתנו רבנן כולו למעלה מעשרה ומקצתו בתוך י' כו'. תנא באהלות פרק י"ג עמוד המוטל באויר אינו מביא את הטומאה תחת דופנו עד שיהא בהיקפו כ"ד טפחים. ר' יוסי אומר כ"ה (ג), אין לך כ"ה טפחים שאין הארץ אוכלת טפח. וכן הוא אומר ויהיו הרימונים תשעים וששה [רוחה, ואומר כל הרמונים מאה עלהם בכה סביב, אי אפשר לומר מאה שכבר נאמר תשעים וששה] ואי אפשר לומר [תשעים וששה שכבר נאמר מאה, אמור מעתה ארבעה בלועין בכותל ותשעים וששה נראין מבחוץ]. א"ר יוחנן [חלון] עגול צריך (שיש) [שיהא] בהיקפו כ"ד טפחים ומהן ב'

צו א מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה יא טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ג:

צז ב מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה יג טור ש"ע א"ח סי' שלא סעיף ד:

צח ג מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה ג טור ש"ע א"ח סי' שעב סעיף ד:

[ט] רש"ל, ג) לקמן פה: [סוכה ג:], ג) גיר' הרא"ש מדרבה דאמר רבה, ד) שבת לד., ה) [לקמן פג:], ו) לעיל ט. וש"נ, ז) [ר"ה לב: לג. יבמות יג. נ: תמורות נח. נדרים יד: חוליות ג: כריתות יח:], ח) [לעיל יג: וש"נ], ט) בס"א: למיקן, י) [וע"ע תוס' שבת לד. ד"ה שמיהם],

[א] הרב המאיר מגדולי הדור בזמן הגאונים ז"ל בפירוש המשנה בפרק ששי מעירובין בשם הגאון ר' יוסף ז"ל הקשה מה שאמר בגמרא לא אמר אלא לגבי בית שער ולגבי בית אחר אבל לגבי בית אחר לא אמר אלא לגבי בית שער ולגבי בית שער אמר אלא לגבי בית אחר ולגבי בית אחר

ורבי יוחנן אמר כדייני דקיסרי כו'. דקסבר אמתא בריבועא תרי אמתא באלכסונא וליתא להך דדייני דקיסרי כדאמר בפ"ק דסוכה (דף ח:) דהא קא חזינא דלאו הכי הוא שכל האורך והרוחב לא הוי אלא תרי אמה ואע"ג דהתם מפרש שפיר מילתיה דר' יוחנן הכא לא מצי לאוקומי אלא כדייני דקיסרי וכי היכי דאמר התם דליתא לדייני דקיסרי ה"נ ליתא לדרבי יוחנן דהכא וקשה היאך טעו דייני דקיסרי הא קא חזינן דלאו הכי הוא ועוד דכי היכי דקאמר עיגולא מגו ריבועא ריבועא דהיינו מכל הריבוע הכי נמי הוה להו למינקט ריבועא מגו עיגולא תילתא מכל העיגול שהוא פלגא מן הריבוע שבפנים או הוי להו למינקט עיגולא מגו ריבועא תילתא מן העיגול שבפנים וי"מ דדייני דקיסרי לא דברו אלא לענין קרקע שבתוך הריבוע והעיגול לענין זה דבריהם אמת שכשתעשה ריבוע ב' אמות על ב' אמות ותעשה עיגול בפנים ב' על ב' ועוד ריבוע בתוך העיגול תמצא בריבוע החיצון ארבע תחיכות אמה על אמה ובעיגול מתוך ריבוע שלם תחיכות של אמה

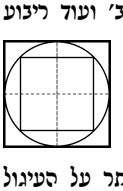

על אמה דמרובע יותר על העיגול רביע ובריבוע הפנימי אין בו כי אם ב' שהרי הוא חציו של חיצון דהיינו תילתא פחות מן העיגול אלא שהש"ס בסוכה ור' יוחנן דהכא [א] טעו בדבריהם והיו סבורים שעל ההיקף אמרו והשתא אתי שפיר מה דנקט פלגא דהכל קאי אריבוע החיצון כלומר עיגולא מגו ריבועא ריבועא כלומר פחות רביע מריבוע החיצון ריבועא מגו עיגולא פלגא ממה שנשאר בריבוע החיצון על ריבוע הפנימי דהוא נמי חציו של פנימי:

ובלבד שלא יורידו למטה. דוקא לפי שאין פתח ביניהם שאין החצירות יכולין לערב יחד אבל אם יש פתח בכותל זה ועירבו מותר להוריד ולהביא לבתים מן החצר ומן הבתים מעלין על הכותל ואתיא מתני' דלא כר"ש דלדידיה מותר להוריד ולהביא אע"ג דלא עירבו דאמר לקמן (דף פט.) גגות חצירות וקרפיפות רשות אחת לכליס שבתו בתוכן אי נמי אפילו כר"ש אתיא ומאי למטה למטה לבתים הכי איתא ברים כל גגות (לקמן דף לב.) וא"ת ולרבנן אמאי אסור להוריד למטה לחצר הא מודו רבנן דחצירות רשות לעצמן דאמר רב יהודה בפרק כל גגות (לקמן דף 5:) כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר כו' לדברי חכמים גגות וחצירות רשות אחת וקרפיפות רשות אחת ושם פירש בקונטרס דמותר להוציא מחצר לחצר לרבנן והביא ראייה מברייתא מדתניא התם אנשי חצר ואנשי מרפסת כו' וליכא למימר דעל גבי הכותל כיון דלא ניחא תשמישתא חשיב כקרפף ולהכי אסור להוריד לרבנן דחצר וקרפף שתי רשויות הן דא"כ אפילו יש פתח ביניהן ועירבו אסור להוריד למטה דאין עירוב מועיל לקרפף ואפילו מקרפף שלו אסור לטלטל לחצירו כדאמרינן לעיל בפרק שני (דף כג:) גבי מזרע רובו הרי הוא כגינה ואסור ואם כן מאי איריא כותל שבין שתי חצירות אפילו יש לו כותל שלו בחצירו יהא אסור להשתמש על גביו אי חשיב קרפף ואומר ר"י דודאי לא מטעם קרפף הוא דאסור אלא משום דאסרי אהדדי והא דשרו רבנן מחצר לחצר היינו דוקא כשלא עירבה כל חצר לעצמה דלא שכיחי מאני דבתים בחצר אבל עירבה כל חצר לעצמה גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר אחרת וכן מוכחת ההיא דאנשי חצר ואנשי מרפסת בפרק כל גגות (לקמן דף לא:):

ורבי

הני מילי בעיגולא. כדת רוחב דבר עגול הוי טפח ודת רוחב עגול אין רחבו אלא באמצעו ואנן רוחב ד' כדת מרובע בעינן שרחב בדפנותיו כמדת אמצעו: **בשיתסר.** היקף סגיא ד' היקף לכל רוח דמרובע: **ה"מ.** דסגי באטפויי ריבועא למיהוי שיתסר בעגולא דנפיק מגו ריבועא כגון חלון מרובע ד' על ד' היקפו שיתסר ואי מעגלת מגואי לתין רוחב ד' אלא באמצעו אית ליה היקפא תריסר וטפי עליה מרובע רביע: **אבל.** הכא דבעית למינקט ריבוע ד' על ד' והיקפה שיתסר ד' לכל רוח בגו עיגולא לבד מאי דמדלית מעגולא בעי היקפא טפי כדי למנקט בגוויה מורשי דריבועא דהוי ד' הן ואלכסונן: **מכדי כל אמתא כו'.** וסגי ליה להאי עגולא בפותיא דד' טפחים ואלכסונ' בעיגולא וכל דבר עגול שזה מדת אלכסונו למדת אמצעו דהא אין לו זויות כמה בעי למיהוי פותיה ד' ותמני חומשי דהוו להו חמשה ותלת חומשי וכי מקפת לעיגולא דהאי שיעורא כמה הוה היקפא חמיסר פושכי ותשעה חומשי דהוה להו שיבסר נכי חומשא: **ריבוע מגו עיגולא פלגא.** בעי למשקל מיניה פלגא דהאי שיעורא דפיים דהיינו תילתא דמעיקרא דהוו להו תמניא מכ"ד ופשו להו שיתסר דסבירא להו דכל אלכסונא הכי הוי: **ל"ש.** דבעי תוך עשרה: **שבין שני גגין.** ואליבא דרבנן דאמרי לקמן [פט.] כשם שדיורין חלוקין למטה כך חלוקין למעלה דלא מצי לטלטל מגג זה לאידך בלא עירוב: **תרגמא.** להאי בתוך עשרה דקתני משום חצירות: **והא אחד לי קתני.** אלמא כולן שוין: **תרגמא.** לאחד לי דמשמע דכולן שוין אארבעה על ארבעה: **בית ועלייה** של שני בני אדם: **לו.** ארובה בקרקעית העליה והעליה גבוה מקרקע הבית מי אמרי' ביתא כמאן דמלי דמי והוי כמאן דלא גבוה עשרה ואין צריך סולם קבוע להיות שם במקום הפתח להתירן לערב זה עם זה או לא אמרינן כמאן דמלי ובעי סולם למיהוי כפתח ביניהן כדאמרי' בכילד מעברין (לעיל דף נט:) סולם תורת פתח עליו: **מן הלד.** בחלון שבכותל: **מתני' כותל שבין שתי חצירות.** האי דנקט רחב ארבעה משום קיפא נקט ליה דבעי למיתני היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה דחשיב רשותא באנפי נפשיה ולא מיבטל לא לגבי האי ולא לגבי האי אבל לענין מיהוי מחילה בכל דהו פותיא הוי סתימה ואין מערבין אחד: **ובלבד שלא יורידו.** כדפרישית: **יותר מלאן.** הוי פירלה והוו להו כולהו כדיורי חצר אחת ואם עירבה כל אחת לעצמה הוו להו כחולקין את עירובן ואוסרין אלו על אלו: **גמ' אויר ג' רשויות שולטות בו.** כיון דלא חשיב למיהוי רשות' בטיל לגבי תרוייהו ורשות ג' החצירות שולטות בו ואוסרין זה על זה ואפי' על ראשו אסור לטלטל:

מעלין

הני מילי בעיגולא אבל בריבועא בעינן טפי מכדי [ב] כמה מרובע יתר על העגול רביע בשיתסר סגיא ה"מ עיגולא דנפיק מגו ריבועא אבל ריבועא דנפיק מגו עיגולא בעינן טפי מ"ט משום מורשא דקרנתא [ג] מכדי כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא [א] בשיבסר נכי חומשא סגיא רבי יוחנן אמר כי [ד] דייני דקיסרי ואמרי לה כרבנן דקיסרי דאמרי עיגולא מגו ריבועא ריבועא ריבועא מגו עיגולא פלגא: פחות מד' על ד' וכו': אמר רב נחמן [ה] לא שנו אלא חלון שבין ב' חצירות אבל חלון שבין ב' בתים אפילו למעלה מעשרה נמי אם רצו לערב מערבין אחד מ"ט [ו] ביתא כמאן דמלי דמי איתיביה רבא לרב נחמן אחד לי חלון שבין ב' חצירות ואחד לי חלון שבין ב' בתים ואחד לי חלון שבין ב' עליות ואחד לי חלון שבין ב' גגין ואחד לי חלון שבין ב' חדרים כולן ד' על ד' בתוך עשרה תרגומא אחצירות והא אחד לי קתני תרגומא אד' על ד' בעא מיניה ר' אבא מרב נחמן לול הפתוח מן בית לעלייה צריך סולם קבוע להתירו או אין צריך סולם קבוע להתירו כי אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי הני מילי מן הצד אבל באמצע לא או דילמא לא שנא אמר ליה אינו צריך סבור מינה סולם קבוע הוא דאינו צריך הא סולם עראי צריך איתמר [ז] אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן [ח] אחד סולם קבוע ואחד סולם עראי אינו צריך: **מתני'** [ט] [י] כותל שבין ב' חצירות גבוה עשרה ורוחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטן [יא] נפרצה הכותל עד עשר אמות מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד מפני שהוא כפתח יותר מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים: **גמ'** [יב] אין בו ארבעה מאי אמר רב אויר רשויות שולטת [יג] בו לא יזיז בו אפילו מלא נימא

ורבי

[א] [תוס' ד"ס וד"י כו' דהכא טעו. נ"ב וס"ו שטעו אלא שר"י אמר בהיקיפו ר"ל בריבוע החילון (כאן ממתק תיבה אחת מכי"ק) ואורך האלכסון בעיגול הוא ה' טפחים וג' חומשין וריבע חומש ומצא היקף ריבוע החילון כ"ב טפחים וג' חומשין. ומ"ש ושנים ומשהו ר"ל בהיקף העיגול כפירש"י אלא שפירושו לכל אחד שהוא נקודת ט"ב (מצוין בכי"ק בציור שבתוס') ופ"ה שמעט יותר משנים הוא מעט קט שיעור גודל הקשת על היתר והוא חלי חומש]:

מוסף רש"י

הני מילי. דבהיקף ג' אינגא רוחבא טפח, **בעיגולא.** רוחב טפח יש בו והוא עגול, וכל עגול אין רחבו אלא באמצעו (סוכה ח.). כמה מרובע יתר על העגול רביע. מתני' היא, והדבריס נראים לענינם, דאילו אמה עגולה מוט אלא אמות מקיפה, ואמה מרובעת לריכה מוט ד' לסובבה, אמה לכל רוח (סוכה ח. וכעי"ז לעיל יד:). **ה"מ עיגולא דנפיק מגו ריבועא.** אם היקפה במוט של ט"ז אמה בקרקע בריבוע תמצא בתוכו אלבע מרובעות ואם היים צריך לעגלו מבפנים ולהוציא קרנות ריבועו אמה עוגלו בתוכו י"ב ומצא חילון יתר על הפנימי רביע (סוכה ח.). **כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא.** כשאתה מודד אלכסון שלהם אתה מוצא לכל אמה שבריבוע מוספת שני חומשים, כך שיעבו מכמיס (סוכה ח.). **עיגולא מגו ריבועא ריבועא.** מפיק מן הריבוע כשאתה עוגל את המרובע ממתוכו (שם). **ריבועא מגו עיגולא פלגא.** כשאתה מרבע בתוך העיגול אתה מוצא ממנו חלי השיעור הנאמר בו דהיינו תילתא דכוליה (שם ח:). **אויר שתי רשויות שולטת בו.** דכיון דלא הוי ד' על ד' לא הוי רשותא לנפשיה ושולטין שניהם בראחבו (לקמן פז:). **לא יזיז בו.** בראשו, וכל שכן שלא יוליך הימנה כלום ולא יעלה מן החצירות עליו כלום (שם).

גליון הש"ם

גמ' ביתא כמאן דמלי דמי. שבת דף ה ע"ב:

הגהות הגר"א

[א] [תוס' ד"ס וד"י כו' דהכא טעו. נ"ב וס"ו שטעו אלא שר"י אמר בהיקיפו ר"ל בריבוע החילון (כאן ממתק תיבה אחת מכי"ק) ואורך האלכסון בעיגול הוא ה' טפחים וג' חומשין וריבע חומש ומצא היקף ריבוע החילון כ"ב טפחים וג' חומשין. ומ"ש ושנים ומשהו ר"ל בהיקף העיגול כפירש"י אלא שפירושו לכל אחד שהוא נקודת ט"ב (מצוין בכי"ק בציור שבתוס') ופ"ה שמעט יותר משנים הוא מעט קט שיעור גודל הקשת על היתר והוא חלי חומש]:

ב) סוכה ח., ג) [הלות פ"ב מ"ו לעיל יד: וש"נ], ג) [לעיל מ. וש"נ], ד) [סוכה ח.], ה) גיר' הרא"ש אמר רב יהודה אמר ר"י בר מניומי אמר ר"ל, ו) לקמן פז: וצב., ז) [שם פז:], ח) [בפ"ק: שולטות],

ט) סוכה ח., ג) [הלות פ"ב מ"ו לעיל יד: וש"נ], ג) [לעיל מ. וש"נ], ד) [סוכה ח.], ה) גיר' הרא"ש אמר רב יהודה אמר ר"י בר מניומי אמר ר"ל, ו) לקמן פז: וצב., ז) [שם פז:], ח) [בפ"ק: שולטות],

מעלין. מחצירן לראשו והוא הדין דמורידין דמקום פטור הוא ובטיל לכאן ולכאן להקל: **מקום שאין בו ד'.** רוחב ועומד בין רה"י לרה"ר ויש לנו היכר כגון גבוה מן הארץ ג' ואילו היה רוחב ד' היה נקרא רשות לעצמו והויא כרמלית ואסור לכאן ולכאן אבל עכשיו נקרא מקום פטור ומותר לכאן ולכאן לכתף עליו משאוי שלהן: **ובלבד שלא יחליפו.** דרבנן היא דאילו חיובא ליכא דבעינן עקירה מרשות זו והנחה לרשות זו והכא עקירה מרה"י גמורה והנחה למקום פטור ועקירה ממקום פטור והנחה לרה"ר גמורה: **ורב ליח ליה דרב דימי.** בתמיה. והא מתניתא היא במסכת שבת בפ"ק [דף ו.] עומד אדם על האסקופה נוטל מעני ונותן לו מבעל הבית ונותן לו **ובלבד שלא יטול מזה ויתן לזה: רשויות דאורייתא.** כגון רשות רביס ויחיד: **דרבנן.** חצירות דרשות יחיד ויחיד הוא ומדרבנן הוא דאסור: **ולידו אחד שוה לארץ.** כלומר גבוה הוא מן האחת ונמוך הוא לחברתה כגון שקרקעיתה של זו גבוה. כל כמה דלא גבוה י' קרי ליה שוה לארץ: **נותנין אותו.** להעלות ולהוריד מעליו וחבירו אסור: **חרין.** על פני אורך החצירות מבדיל בין זו לזו הוי מחילה מעלייתא: **שוה לארץ.** שאינו עמוק ממנה י' כגון שקרקעיתה נמוך: **אימא לא.** משתרי לדידיה נמי תשמישו בקשה הוא: **לא בעיתא משמישתיה.** מה שמניח בו משתמר: **בעיתא משמישתיה.** שנופלים החפצים: **בא למעבר.** אכותל קאי. וקס"ד שעשה תל עפר למטה בקרקע סמוך לכותל או בנה איצטבא או הניח שם פספסים: **אם יש במעוטו ד'.** אורך בלא משך הכותל הוי כפתח וכיון דממנו ולמעלה לא גבוה עשרה משתמש בכל הכותל שהרי תשמישו בנחת שעולה לו דרך פתחו: **אי אהני מעוטא.** למיהוי פתחא קוליה שרי: **ואי לא אהני.** הא בטיל ליה: **אמר רבינא.** לאו מלמטה עסקינן דהתם ודאי בגיר מד' לא מהני למידי אלא כגון שעקר חוליא מראשו מגובהו של כותל קרי ראשו כדתנן היו בראשו פירות [עו:] הלכך אי הוי מעוטא ארבעה אורך הוי פיתחא לכל הכותל בגיר מהכי פיתחא הוא דלא הוי אבל לאשמעוני ביה שרי דכיון דלא גבוה י' לא הוי רשותא: **כפה ספל.** סמוך לכותל ומיעט גובהו מעשרה. כל הני מיעוטי כגון דליכא י' מראשו לראש הכותל: **מאי הוי.** אכתי מיטל בשבת הוא: **פגה.** תאנה בוסר שטומנין אותה בתבן להתבשל ותבן מוקצה הוא ואסור לטלטלו כגון שהקלהו לגדון לבנים: **והרבה שהטמינה.** אתמול בגחלים ועכשיו כבו ומ"מ מוקצין הן. אבל לא כבו לא דמתוך שנהפכים מכבה את [ט] התחתונות ומבעיר את העליונות כדאמרינן בכריתות (דף כ.): **דאיכא להו אוגניים.** כעין ספלים שלנו דעכשיו עפר מונח עליהן והוי מזיז עפר ממקומו ודומה לחופר: **הטומן.** להגיע: מקצת

ורבי יוחנן אמר אלו מעלין בו'. פירוש מן הבית דמן החצר אפילו ברחב ד' שרי דכר"ש מוקי לה רבי יוחנן לקמן ברים כל גגות (דף לב.): **עולין אין מעלין לא.** תימה דמאי קס"ד וכי לא ידע דרבי יוחנן מיירי באין לו ארבעה וי"ל דס"ד דטעמא דרבי יוחנן [י] משום דאין רגילות להתמשש שם ולא אסרי אהדדי והוא הדין ברוחב ד' כיון שהוא גבוה י' ואין נח להתמשש שם ולהכי לא פריך אלא לר' יוחנן אבל לרב דטעמא משום דבטל הוא לא שייך אלא באין בו ד' על ד': **הכא במאי עסקינן ברשויות דרבנן.** נראה דוקא כי הכא שהכל רה"י אלא שלא עירבו אבל מקום שאין בו ד' על ד' שבין רה"י לכרמלית אין נראה שיחלוק רב אלא מותר לבני רה"י ולבני כרמלית לכתף עליו וקנא מוכח כן בפ"ק (דף ט.) דמוקי רבא הא דאמר רב תוך הפתח אע"פ שאין בו ד' על ד' שריך לחי אחר להתירו הפתוח לכרמלית משום דמלא מין את מינו ולרה"ר שרי ולא קאמר משום דעשו חיזוק אלא ולאי אף לרב בין כרמלית לרה"י לא עשו חיזוק ומיהו מצינו למימר דהתם לא נקט טעמא דחיזוק משום דאית ליה טעמא אחרינא:

ברשויות דרבנן. בפרק כילד [ב] משתתפין מיקל רב דימי טפי משמיה דרבי יוחנן ברשויות דרבנן ושרי אפילו להחליף כשיש בין רשות היחיד לכרמלית מקום שאין בו ד' על ד' והא דאמר ר' יוחנן הכא אלו מעלין מכאן ואוכלין מסיק דזעירי אמרה:

כותל שבין ב' חצירות גבוה עשרה וצדו אחד שוה לארץ. לאו שוה ממש קאמר דאם כן לאו היינו כותל אלא הכל היא קרקעית אחר אלא כל שאין גבוה י' שוה לארץ קרי ליה כך פי' בקונטרס ולא"ת לרב חסדא דאמר בפרק כל גגות (לקמן דף לב.): גידוד ה' ומחילה ה' אין מצטרפין מאי קאמר נותנין אותו לזה ששוה לארץ הא אין מטלטלין בעליונה אלא בד' וי"ל דמכל מקום נפקא מינה דתוך ד' [ג] מיהא שרי לטלטל מן הכותל לעליונה:

הטומן לפת וצנון בו'. בשלא השריש איירי דכשהשריש לא היו מיטלין בשבת ולא"ת בשלמא גבי כלאים ושביעית אצטריך לאשמועי' דלא גזרינן דשמתכוון להטמין אטו דילמא אתי ליטע אבל מעשר מה שייך כאן אפי' השרים כיון דליכא תוספת ואי [ד] נקטינן לענין דשרי לעשר עליו מן התלוש או ממנו על התלוש ולא חיישינן דילמא אתי לפרושי מן התלוש על המחובר ומן המחובר על התלוש א"כ הוה ליה למנקט תרומה דגבי מחובר ותלוש רגיל להזכיר תרומה בכל מקום אין תורמין מן התלוש על המחובר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות מחוברין ואור"י דרגילות הוא שמתוספין ממחת ליאלוחית הקרקע כעין שאנו רואין שומין ובצלים שמתוספין אפילו כשמונחים בחלון ועל אותה תוספת קאמר דאין צריך לעשר הואיל והיו מתוקנים מקודם לכן ודוקא נקט הטומן אבל אם לשם נטיעה עושה חושש משום כולם: מקצת

מסורת הש"ס

[א] שבת ח: לעיל ט. לקמן פה: פז. וקפ:, [ב] [לקמן פה: כתובות נו.], [ג] [ל"ל בר וכ"א לקמן פג:], [ד] [לקמן פג:], [ה] שם, [ו] [שם], [ז] שבת קכג., [ח] כלאים פ"א מ"ט שבת נ: קיג., [ט] [בכריתות שם: העליונות ומבעיר את התחתונות],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עולין וכו' דטעמא דר' יוחנן דמשום וכו' להתמשש שם לא כל"ל ותוס' ו' ממקו: (ב) ד"ה ברשויות דרבנן בפרק כילד נ"ב דף פז: (ג) ד"ה כותל וכו' לתוך ד' אמות מיסא שרי: (ד) ד"ה הטומן וכו' ואי נקטיה לענין וכו' אתי לאפרושי מן:

מוסף רש"י

מקום שאין בו ארבעה על ארבעה. עומד בין רשות הרבים לרשות היחיד הואיל וליכא מקום חשוב לאו רשות בפנאי נפשיה הוא ובטיל להכא ולהכא, והיינו מקום פטור (לעיל ט.). **ובלבד שלא יחליפו.** דלא ליטרו דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד ואתי למישרי הוצאה בשבת (שם). **יותר משל תורה.** יותר ממה שעשתה תורה לדבריה (זבחים קא.). **פגה.** תאנה שלא בשלה כל צרכה וטומנין בתבן להתבשל ותבן מוקצה הוי לגיעו (שבת קכג.). **אם מגולה מקצתה.** שיכול לאוחזה במקום המגולה, דאפילו טלטול מן הצד ליכא, שאין צריך להגביה התבן אלא מגביה מקום המגולה והתבן נשמט ונופל (שם). **הטומן לפת.** להשתמר בקרקע שכן דרכו (שבת נ:).

רבינו חננאל

ור' יוחנן אמר אם יש בכותל ד' ויש עליו פירות, עולין בני אדם מחצר זו לחצר זו ואוכלין שם. ואם אין בו ד' אפי' אם אינו להעלות בו מעלין. ר' יוחנן לטעמיה, דאמר מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו, ובלבד שלא יחליפו זה מזה. ואמרינן וכי רב ליח ליה הא דר' יוחנן. לעולם אית ליה וכי אית ליה לרב האי סברא ברשויות דאורייתא כגון רשות היחיד ורשות הרבים, אבל ברשויות דרבנן כגון זה הכותל ליח ליה, דסברי(ר) חכמים עשו חיזוק לדבריהם יתר משל תורה, לפיכך אמר אסור להזיז בו אפי' כמלא נימא. אמר רב נחמן כותל שבין שתי חצירות גבוה [י"] ורחב ד', וצידו אחד שוה לארץ [נותנין אותו

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה ד טוש"ע סי' שנב סעיף ו: ז ב שם וכסי' שמו סעיף ה:
ח ג ממי' שם הל' טו טור ש"ע שם סי' שנב סעיף ו:
ט ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יח:
י ה מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ט:
יא ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
יב ז מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף י:
ח [מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' טו]:

רבינו חננאל (המשך)

לזה ששוה לארץ] היה לזה ששוה לארץ תשמישו בנחת, ולזה שצידו גבוה י' תשמישו בקשה, [נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת] וכל לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת. וכן אמר רב נחמן בחריץ שבין שתי חצירות עמוק י' ורחב [ד'], וצידו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת כו'. וצריכא דאי אשמעינן כותל משום דבגובהה משתמשי אינשי. פי' עומדין ומשתמשין, אבל חריץ דלא שחו ומשתמשי אימא לא כו'. **בא** למעט הכותל שגבוה מ' טפחים. אם יש במיעוטו ד' באורך הכותל על ד', מותר להשתמש בכולו. ואם לאו אינו משתמש אלא כנגד מיעוטו. פי' כנגד אותו המקום שמיעטו בלבד. ואמר רבינא כגון שעקר חוליא מראשו של כותל כגון זה אינו משתמש אלא במקום מיעוטו בלבד. א"ר יחיאל כפה ספל בקרקעית הכותל וחברה בארעא הוי מיעוט ואם (היינו) [רצו] מערבין אחד. ואקשינן עליה וכי חבריה מאי הוי, והתניא פגה טמונה בתבן וחברה טמונה בגחלים ואם מקצתה מגולה ניטלת בשבת. ופריק כגון דאית ליה להאי ספל אוגנים. והן שפתים נמשכות לאחורי הספל ומשתקעין בעפר, ואין מגולין שאינו יכול ליטלו בשבת שהרי אוגנים משוקעין. ואקשינן עליה ואפי' הכי כיון ששולי הספל מגולין הוה ליה כלי שהוא ניטל בשבת, וכל דבר שניטל בשבת אינו ממעט, כדתנן הטומן לפת וצנון תחת (הגפת) [הגפן]

מקצת עלין מגולין. משום שבת נקט לה כך פי' בקונטרס ופריך כיון דכל העב מכוסה ואין מגולה אלא מקצת עלין דומה לפקל שיש לו אוגנים וא"ת והא משמע ברים כל הכלים (שבת דף קכג.) דלרבנן דר"א בן תדאי דאית להו טלטול מן הצד שמיה טלטול פוגלא מלמטה למעלה אסור שהעב הוא למטה מ"ש מלגון שמקצת עלין מגולין דשרי ולא חשיב אפי' טלטול מן הצד אע"פ שהעב תחת העלין כולו מכוסה וי"ל דמ"מ קל להגביהו ולנערו מן העפר יותר מכשהוא מונח מלמטה למעלה וא"ת דמשמע הכא דגיעור לא חשיב טלטול מן הצד מדשרינן מקצתה מגולה אפילו לרבנן וכמה משניות דשרו לנער כדתנן פרק במה טומנין (שם מט.) ג) נוער את הכסוי והן נופלות ומעות שעל גבי הכר מנער את הכר והן נופלות ב) ואבן שעל פי החבית מטה על לידה והיא נופלת ג) וא"כ אמאי אסר רב בפרק כירה (שם דף מג:) גבי מת המוטל באמה להופכו ממיטה למיטה משום דטלטול מן הצד שמיה טלטול אע"ג דבמניח אסרינן בפרק נוטל (שם דף קמב:) מטעם בשים לדבר האסור מת בשבת הוי כמו שכח וכל דבר שדעתו ליטלו בשבת ולא להניחו בו כל השבת אפי' מניח חשיב כשוכח כי ההיא דנוער את הכסוי והן נופלות אע"פ שבמתכוין כיסה בדבר שאינו ניטל ואומר ר"י דשאני טלטול דמת שעיקר טלטול לצורך המת עצמו שהוא איסור ולא דמי לכל הני שעושה הטלטול לצורך היתר ולא לצורך איסור כמו לפת ולנון שאין צריך לטלטול עפר וכן גבי גיזי צמר ומעות ואבן א"ל לטלטולם להכי לא מייתי בפרק כירה (שם דף מג:) גבי פלוגתא דרב ושמואל אלא ההיא דר' יהודה בן לקיש (ד) דדמיא ליה ולא מייתי עלה פלוגתא דר"א בן תדאי ורבנן והשתא אתי שפיר דלא תיקשי ההיא דרב אאמרי בי רב בפרק תולין (שם דף קמא.) דמשמע דסברי דלא שמיה טלטול כי זה אינו נראה לומר דפליגי ואור"י אע"ג דקי"ל בעלמא דטלטול מן הצד לא שמיה טלטול דברים כל הכלים (שם דף קכג.) פשיט רב נחמן בר"א בן תדאי בהוא דמת הלכה כרב דאסר דקי"ל הלכה כרב באיסורי ומדמסיק עלה דכולי עלמא טלטול מן הצד שמיה טלטול פירוש ר' יהודה בן לקיש ורבנן והוה מצי למימר לא שמיה טלטול ולאוקמי פלוגתייהו בטלטול גמור ואין להאריך כאן: **אי הכי אפי' צורי נמי.** משמע הכא דכל סולמות ניטלין בשבת בין מצרי ובין צורי ותימה דבפ"ק דביצה (דף ט:) משמע דסולם של עלייה אסור לטלטל ולא שרי התם אלא סולם של שובך משום דשובכו מוכיח עליו ואפי' הטוי סולם של עלייה אסר התם לגישנא בתרא דבני ר' חייא ועוד דר' חייא גופיה דאסר התם משמע בשמעתין דשרי דס"ל סולמות של בצל צריכין קבע ודוחק להעמיד בסולם של שובך ואין נראה נמי להעמיד הך דשמעתין כרב חנן בר אמי דמפרש התם ד) דברה"ר פליגי אבל ברה"י מותר דלית הלכתא הכי אלא כרב קי"ל דאמר כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור וכן פסק במגילת סתרים ואור"ת דהכא בסולמות של בית שדרך לטלטל מזויות לזויות ולא דמי לסולמות של עלייה שהם גדולים וחזו להטיח בהן גגו וכן סולמות של שובך וה"ר אברהם מפרש דהתם בי"ט שמוליך הסולם ברה"ר ורואין אותו ואומר להטיח גגו הוא צריך וכיון דאסור ברה"ר אסור בחדרי חדרים אבל בשבת דאין רגילות להוליכו ברה"ר לא גזור בחצר ולפי פירוש זה אסור לטלטל סולמות שלנו בי"ט: **אם** יש באיצטבא התחתונה ארבעה ממעט. פי' בקונט' אורך ארבעה ובה נתמעט גובהו של כותל מעשרה ומשמע דלא בעי ד' על ד' וכן פירש סולם ששליבותיו פורחות כעין סולמות שלנו אורך החווקים יכול להיות ארבעה אבל אין רחבים ארבעה שעושין כמין מקלות דקיק ותימה דבסמוך בעינן שיגיע סולם עד רשא הכותל דבעי סולם י"ד או ז' ומשהו ואין לומר דהתם בדלית ביה ד' דסתם סולם ברחב ד' אייר אלא היכא דקאמר כל שהוא כמו גבי זיז דמשום זיז לא בעי רוחב ד' וכן משמע דקאמר לקמן [דף עח.] סולם מכאן וסולם מכאן וקשין באמצע מהו חקק להשלים בכותל בכמה ה) משמע דבעי רחב ארבעה ודוחק לומר דהא דבעינן שיגיע לרשא הכותל ולא סגי במה שמיעטו אייר כשיש בין זה לזה ג' לזה ג' הוי מיעוט באויר ולא שמיה מיעוט ומפרש ר"י דהכא בעינן ארבעה על ארבעה שיהא ראוי לעמוד ולהתעכב עליו ולעלות על הכותל ולהכי לא בעינן אלא שיתמעט הכותל מעשרה אבל לקמן בעי שיגיע עד רשא הכותל לא אייר ברחב ד' על ד' וסולם ששליבות פורחות לא כעין סולמות (ו) אלא כעין מדרגות שקורין גרד"ם ולא כעין מדרגות של אבנים שעושין כמין סטיו לפנים מסטיו אלא המדרגות בולטין זה על גב זה שיש חלל ואויר בין שליבה לשליבה וזהו ל' פורחות כמו נמצא כבש פורח על גבי אמה יסוד ואמה סובב דפרק קדשי קדשים (זבחים סב:) והשליבות רחבות ארבעה על ארבעה ולהכי ממעטו ואילטריך לאשמעינן באיצטבא ובסולם ששליבותיה פורחות דאי אשמעינן באיצטבא הוה אמינא דסולם שאין (ה) התחתונה ארבעה ויש בעליונה ארבעה אפי' יש בין זה לזה בשבת ממעטו דלא חשיב מיעוט באויר כיון דמאחורי הסולם מחובר הכל יחד דהוי כאיצטבא אחת ואי אשמעינן סולם הוה אמינא דאיצטבא אפי' אין בין זה לזה ג' הוי מיעוט באויר דאין האיצטבא התחתונה מבטלת האויר ולא חשיבה כסולם כל שהוא דחזי לעלייה ומבטל האויר שתחת הזיז ור"ת מפרש דהא דבעי שיגיע סולם (ו) על רשא הכותל היינו בסולם שאין קבוע ואין נראה לר"י דגבי לול הפתוח לעלייה מיבעיא לן לעיל (ז) אי צריך סולם קבוע או לאו משמע דבכל דוכתא בעינן סולם קבוע ועוד שאינו קבוע כיון דניטל בשבת אפי' מגיע עד רשא הכותל אין לו להועיל כמו דאין בשבת אמי חצירות דתנן לקמן (ז) אפי' מלא קש או תבן מערבין שיש ואין מערבין אחד לפי שאין קבוע שם ועתיד ליטול: אלא

שמקצת עלין מגולין אינו חושש א לא משום כלאים ולא משום מעשר ב ולא משום שביעית ג וניטלין בשבת לא צריכא דבעי מרא וחצינא: סולם המצרי אינו ממעט והצורי ממעט: היכי דמי סולם המצרי אמרי דבי רבי ינאי ד כל שאין לו ארבעה חווקים אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי טעמא דסולם המצרי דלא ממעט אמר ליה לא שמיע לך הא דאמר רב אחא בר אדא אמר רב המנונא אמר רב משום דהוה ליה דבר שניטל בשבת וכל דבר שניטל בשבת אינו ממעט אי הכי אפי' צורי נמי ה התם כובדו קובעו אמר אביי ו כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים והניח סולם רחב ארבעה מכאן וסולם רחב ארבעה מכאן ואין בין זה לזה שלשה טפחים ממעט שלשה אינו ממעט ולא אמרן אלא דלא הוי כותל ארבעה אבל הוי כותל ארבעה אפילו מופלג טובא נמי אמר רב ביבי בר אביי ז בנה איצטבא על גב איצטבא אם יש באיצטבא התחתונה ארבעה ממעט אי נמי אין בתחתונה ארבעה ויש בעליונה ארבעה ואין בין זה לזה שלשה ממעט ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ח סולם ששליבותיו פורחות אם יש בשליבה התחתונה ארבעה ממעט אי נמי אין בשליבה התחתונ' ארבע' ויש בשליבה העליונה ארבעה ואין בין זה לזה שלשה ממעט ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה

שליבות שלנו שיש אויר בין חווקיהן והיינו פורחות שפורחות זו על זו וזקפו אצל הכותל: **אם יש בשליבה התחתונה ארבעה.** ובה נתמעט הכותל מעשרה ממעט: **אי נמי כו'.** כדפרישית גבי איצטבא ושליבה תחתונה נמי כשאין מובדלת מן הקרקע שלשה קאמר:

מקצת עלין מגולין. משום שבת נקט לה דבעי למיתני ניטלין בשבת שנוטלן ואוחזן בעלין שלהן: **אינו חושש.** משום כלאי הכרם: **ולא משום שביעית.** אם שנה שביעית היא: **ולא משום מעשר.** לשמא נשרש וניתוסף ואם היה חושש למעשר צריך לעשר את תוספתו ליכא למיחש להכי אלא נשרש: **מרא.** פושי"ר: **חצינא.** דולדוייר"א: **סולם המצרי.** הואיל וקטן הוא ונוח ליטלו משם אינו ממעט: **חווקין.** אישקלוני"ש: **כובדו קובעו.** (ח) ומתוך שהוא כבד אין נוטלין אותו משם ולא משום איסור אלא משום שקשה ליטלו: **סולם רחב ד' מלאן.** בחלר זו וכן בזו ובהן עולין ויורדין מזו לזו: **ואין בין זה לזה ג'.** כלומר אפי' אינן מכוונין זה כנגד זה אבל אין מרוחקין זה מכנגד זה ג' הוו כמכוונין והוי פתח ואם רצו מערבין א' אבל מרוחקין זה מכנגד זה ג' טפחים אלו פתח הוא: **ולא אמרן אלא.** בכותל לר שאין (ט) נוח להלך עליו: **אבל.** יש ברחבו ד' אפילו מופלג טובא שהרי עולה לרשאו ומהלך ברשאו עד שמגיע לסולם חבירו: **בנה איצטבא.** של עץ: **על גבי האיצטבא.** סמוך לכותל ויש אויר מפסיק בין זו לזו שהיה לעליונה רגלים: **אם יש.** בתחתונה אורך ד' ובה נתמעט גובהו של כותל מי': **ממעט.** לא עליונה מהכא: **אי נמי אין בה ד' ויש בעליונה ד' ואין בין זה לזה ג'.** חשבינן להו כאחד ואע"פ שהמיעוט הזה קלר מלמטה הואיל ומתמלא שיעורו מלמעלה שפיר דמי אבל יש ביניהן שלשה תרי מיעוטי ומיעוט באויר לאו שמיה מיעוט: **ששליבותיו פורחות.** שליבות חווקין שקלוני"ש בלע"ז. מדרגות שלנו שקורין גרדי"ץ קרי ליה נמי סולם. וסולם שאינו עשוי כעין מדריגה אלא כעין

זיז

שליבות שלנו שיש אויר בין חווקיהן והיינו פורחות שפורחות זו על זו וזקפו אצל הכותל: **אם יש בשליבה התחתונה ארבעה.** ובה נתמעט הכותל מעשרה ממעט: **אי נמי כו'.** כדפרישית גבי איצטבא ושליבה תחתונה נמי כשאין מובדלת מן הקרקע שלשה קאמר:

זיז

יג א מיי' פ"ב מהל' כלאים הלכה יא טוש"ע י"ד סי' רלז סעיף יא:
יד ב מיי' פ"א מהל' שמטה ויובל הל' טו:
טו ג מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שיא סעיף ח:
טז ד ה ו מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה ד טוש"ע א"ח סי' שעב סעיף ח:
יז ז מיי' שם הלכה ה טור ש"ע שם סעיף יא:
יח ח מיי' פ"ג שם הלכה ט:

רבינו חננאל

אם היו מקצת עליו מגולין אינו חושש לא משום כלאים ולא משום כו' וניטלין בשבת. ופריק לא צריכא ד[ה]אי ספל לא יכיל למישמטיה אלא עד דחפיר במרה וחצינה שאינו ניטל בשבת, לפיכך ממעט בכותל. **סולם המצרי שאין לו ד' חווקים אינו ממעט,** מפני שהוא קל וניטל בשבת, וכל הניטל בשבת אינו ממעט דחייש דילמא שקיל ליה. אבל סולם צורי שהוא כבד ואינו ניטל בשבת ממקום למקום, ממעט, מפני שהסולם ניחא תשמישתיה. אמר **אביי כותל שבין שתי חצירות גבוה י' טפחים והניח סולם רחב ד' טפחים מיכן וסולם רחב ד' טפחים מיכן.** זה שלא כנגד זה. ואין בין זה הסולם לזה הסולם ג' טפחים. אמרינן כל פחות מג' כלבוד דמי, וכאילו שני הסולמות זה כנגד זה הן וממעטו. ואם רצו מערבין אחד, כי לשתי החצירות תשמישן בנחת הוא. והני מילי בדלא הוי רחב הכותל ד' טפחים, אבל אי הוי ד' טפחים כמרפסת, ואע"ג דמפלגי סולמות הללו זה מזה טובא כיון דהוי רוחב הכותל ד' טפחים, נעשה כמרפסת וחצר פתוחה לתוכו. ואפי' זה שלא כנגד זה והסולמות מיעטו הן, וכאילו אין שם כותל שהרי תשמיש שתי החצירות הוא. וכן אם בנה איצטבא על גבי איצטבא, אם יש באיצטבא התחתונה ד' טפחים. אי נמי אין באיצטבא התחתונה ד' טפחים ואין בין איצטבא התחתונה לאיצטבא העליונה אלא (שלשה טפחים) פחות מג', אמרינן כלבוד דמי. וכאילו רחב האיצטבא העליונה והתחתונה ביחד הן והן ד' וממעטין את הגובה. ודברי רב נחמן נמי בהאי טעמא שייך דאמר סולם ששליבותיו פורחות כלומר המדריגות המשולבות זו בזו עודפות אחת על חברתה, מוצאות זו מזו, אם יש בשליבה התחתונה ד' טפחים ממעטת, ואם אין בה ד' טפחים, והשליבה של מעלה ממנה קרובה בפחות מג' טפחים חשבינן להם כלבודות, ופריחת זו ופריחת זו מצטרפת לד' טפחים, וממעט אותו הסולם בכותל. ואם רצו מערבין אחד. ועוד אמר רב נחמן

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כובדו קובעו דמתוך: (ב) ד"ה ולא אמרן אלא בכותל לר שאין נוח להלך עליו אבל יש כל"ל והד"א: (ג) תוס' ד"ה מקצת וכו' דל' יהודה בן לקיש ורבנן דממע: (ד) ד"ה אם יש וכו' לא כעין סולמות שלנו אלא כעין: (ה) **בא"ד** הוה אמינא דסולם שאין **בשליבה** התחתונה: (ו) **בא"ד** דבעי שיגיע סולם עד רשא הכותל:

לעזי רש"י

פושיי"ר [פושוי"ר]. מעבר. דולדוייר"א [דולידויר"א]. מעצד (מעין גרזן). אישקלוניי"ש או שקלוני"ש [אישקלונ"ש]. מדרגות. גרדי"ץ [דיגרי"ץ]. מערכת מדרגות.

מוסף רש"י

שמקצת עליו מגולין. הא דנקט מקצת עליו מגולין משום מיעלין בשבת נקט לה ולא משום מידי אחריני דאי אין מקצת עליו מגולין אין לו במה לאוחזה אלא אם כן מזח העפר בידיים (שבת נ:). **לא משום כלאים.** דאין זו שתילה (שם נא.). **ולא משום מעשר.** דגימא בעלה לה אגב קרקע והרי הוא כלוקטה מתחלה ואיכא צריך לעשר על הוספה שמא יתוסף (שם וכנ"ז שם קיג.). **וניטלין בשבת.** שאוחזה במקצת עליה המגולין ולא חייש אם העפר ניזוז מאליו (שם נא.).

מסורת הש"ס

א) לפיעו הגירסא נוטל, ב) [שבת דף קמב:], ג) [שם], ד) [דף נ.], ה) [שם ע"ב], ו) [דף עו:], ז) [דף עח:],

זיז היוצא מן הכותל ד' על ד'. טפחים: והניח עליו סולם כל שהוא. אפילו אין בראחבו ד' והעמידו בקרקע וסמך לראשו בזיז הוי כאחד מיעוטא והרי בעליון ארבעה וכגון שאין חווקי הסולם מרוחקין שלשה: **ולא אמרן אלא דאוסביה בהדיה עליה.** אלו ולראשו נסמך לכותל: **ארווחי ארוחיה.** לזיז ולא הוי האי סולם מתחתיו דרגא לזיז ואין כאן מיעוטו שהוא מובדל מן הקרקע הרבה: **לריך זיז אחד להסירו.** בסולם כל שהוא והזיז יולא באמצעיתו שאינו גבוה עשרה לא ממנו ולמטה ולא ממנו ולמעלה: **לריך שני זיזין.** אחד קודם עשרה תחתונים ואחד למעלה הימנו בתוך עשרה עליונים דאי הוה גבוה עשרה לא הוה סגי ליה בסולם כל שהוא מידי דהוה לכותל: **זה שלא כנגד זה.** שיוכל לקבוע סולם שני מזה לזה: **עמוד גבוה עשרה ברה"ר ורחב ד'.** רה"י הוא והנוטל ממנו והנותן על גביו חייב ואם נעץ בראשו יתד כל שהוא מיעטו לרחבו מארבעה וביטלו מתורת רה"י: **יפה.** קבילי"ן בלע"ז: **ובגבוה.** היתד שלשה אצל אם אינו גבוה שלשה כגבה דעמוד חשיב ולא ממעט: **אפשר דתלי ביה מידי.** וכיון דחזי לתשמישתיה דעמוד מיניה חשיב ולא ממעט: **מלאו כולו ביפדום.** לדידך דאמרת (חד) חד תשמישתיה הוא ולא ממעט יתדות טובא מאי מי אמרינן כיון דלא משתמש בהאי רוחב אלא רוחב הוא: **בור וחולייתה.** קרקע שניטלה מחפירת הבור והקיפו בו פי הבור סביב: **מצטרפת.** להשלים עשרה לעומק הבור לשוויה רה"י. וה"ה נמי דחלל הבור ועודי היקף החוליה מצטרפין להשלים ארבעה לרוחבו לחייב הנוטל מעל גב החוליה כלום ואת הנותן על גבה כדתנן בהזורק [שבת דף לט.] חוליית הבור והסלע שהן גבוהין עשרה ורחבין ארבעה הנוטל מהן והנותן על גבן חייב ומהיכא יליף ר' יוחנן לטעמיה דאמר מאי איריא דתני חוליית הבור והסלע ליתני הבור והסלע אלא הא קא משמע לן דהבור וחולייתה מצטרפין לעשרה וכי היכי דשמעינן מינה לגובה שמעינן מינה נמי דמצטרפין לפותיא דהא קתני ורחבין ארבעה. והאי דנקט הכא לדר' יוחנן ולא נקט מתני' משום דבמתני' לא תני לירוף בהדיה: **ואמאי.** הוי גגה דחוליית רה"י הא לא חזו ארבעה דידיה לתשמישתיה מפני החלל שהוא מהן: **אלא מאי איש לך למימר דמנח מידי.** כגון דף או אבן על פיה ומשתמש: **הכא נמי.** מניח דף ארבעה או שוטח בגד על היתדות ומשתמש עליו בנחת: **סולם ארבעה עשר.** שלריך למשוך רגלי הסולם ארבעה מן הכותל לפי שאין סולם זקוף נוח לעלות: **אפילו י"ג ומשהו.** שכשתמשוך רגליו מן הכותל ארבעה לא יהא ראשו נמוך מן הכותל טפח וכיון דלא הוי טפח ליתא לן בה: **אחד עשר ומשהו.** שכשתרחיק רגליו ארבעה יהא ראשו נמוך מן הכותל פחות משלשה וכלבוד דמי: **שבעה ומשהו.** דס"ל כרב דאמר לקמן סולם זקוף ממעט ואי זקיף ליה מגיע לפחות מג' לראש הכותל: **אמר רב סולם זקוף ממעט גמרא.** שמעתי מרבותי וטעמא לא ידענא דהא אין נוח לעלות: **מידי דהוה אחילנטא על גבי אילנטא.** שהן מכוונות ואמרן לעיל[1] דממעטין: **דקלים שבבבל.** פיסקי דקלים של בבל שהניחן סמוך לכותל למעטו אין לריך לקובען בקרקע ואע"ג דדבר הניטל הוא דתורת כלי עליהן דרלויין למושב אפ"ה כבידן קובען שאין בא אדם ונוטלן וכן סולמות: **סולם.** כל שהוא מכאן וסולם כל שהוא מכאן אלו ואין בשניהן לא בזה שני טפחים ולא בזה שני טפחים רוחב וקבע קשין של תבואה כעין חווקין מזה לזה להשלימן לארבעה מהו: **אין כף הרגל עולה.** בקשיש ופתש עליית הרגלים באמצע סולם הוא זה אין לאו לכך: **קשין מכאן ומכאן.** להשלים רוחבו לארבעה מהו: **הרי כף הרגל עולה.** בסולם ולראוין הקשין לאחוז היד בהן ולעלות בסולם:

חקק

אלא מאי אית לך למימר דמנח עליה מידי ומשתמש. אלירוף עשרה לא אילטריך לטעמא דמנח מידי דאם הבור רחב ד' ואינו עמוק עשרה אלא ע"י לירוף חוליא רה"י גמורה היא ומשתמש ליה שפיר כיון שכותלי הבור מבפנים גבוהים עשרה וטעמא דמנח עליהן מידי מה יש להועיל שם כיון דאין חוליא גבוה י' מבחוץ לרה"ר ולא קאי האי טעמא אלא היכא דאין הבור רחב ד' מבפנים אלא ע"י לירוף חוליא והחוליא גבוה עשרה מבחוץ לרה"ר דאע"ג דתוכו לאו רה"י הוא על גביו רה"י משום דאי בעי מנח עליה מידי ומשתמש ואע"ג דרבי יוחנן לא חזיכי אלא לירוף עשרה מכל מקום דייק ממילתיה והא לא משתמש ליה משום דר' יוחנן אמתני' דפ' הזורק (שבת דף לט.) קאי כדפירש בקונטרס דשמעינן מינה נמי לירוף ארבעה דהא קתני ורחבן ד' ותימה דאמתני' דלקמן בפ' בתרא (דף לט:) דייק נמי רבי יוחנן הכי גבי בור ברה"ר וחוליתו גבוה עשרה טפחים וקאמר ר' יוחנן בגמ' אפילו תימא בסמוכין והא קמ"ל דבור וחוליתו מצטרפין לעשרה והשתא תרתי למה לי ואור"י דהיא דשבת אלטריך לענין לירוף ארבעה דלא קתני לקמן ואי לאו דהיא דלקמן מהיא דשבת לחוד לא הוה דייק דהוה אמינא דאגב סלע נקט חוליא הבור דבכל דוכתא רגיל להזכיר חוליא בהדי סלע: **צריך** סולם ארבעה עשר להתירו. פי' בקונטרס שלריך למשוך רגלי הסולם ארבעה מן הכותל ולא דק דכי משיך ליה י' טפחים נמי מן הכותל שהוא שיעור גובה הכותל יגיע ראש הסולם לראש הכותל דארבעה עשר הוא שיעור אלכסון של י' על י' דכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא וכן פי' ר"ח: **רב** יוסף אמר י"ג ומשהו אביי אמר אפילו י"א ומשהו. ול"ת אם תרחיק רגלי הסולם מן הכותל עשרה טפחים וראש הסולם תסמוך לכותל על כרחך יהיה ראש הכותל גבוה מן הסולם יותר מטפח לרב יוסף ויותר משלשה טפחים לאביי שהרי אם לא היה הסולם אלא י' טפחים ממה נפשך הוה מתרחק יותר מד' טפחים שהרי יפול הסולם לגמרי לארץ וגם אין נראה לדרב יוסף ואביי נמי נשען ראש הסולם לראש הכותל אלא שמתקדמין רגלי הסולם יותר מלשמואל ולאביי יהיה קרוב לזקוף דלמה להן למינקט האי שיעורא ולמה הזכירו רב יוסף ואביי אותו משהו אלא נראה לר"י דלסימנא בעלמא נקטי' הכי דלעולם לריך להרחיק הסולם כשיעור גובה שנשען על הכותל ושלא יהא גובה הכותל מן הסולם טפח לרב יוסף ולאביי שלשה טפחים כשיעור לבוד ולרב יוסף סגיא במשהו ושלש עשרה פחות שני חומשין שהוא אלכסון של ט' על ט' ולאביי במשהו ועשרה טפחים פחות חומש שהוא אלכסון ז' על ז':

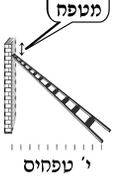

אמר שמואל לא ידע בו'. אליבא דרב קאמר אבל שמואל גופיה סבר דסולם זקוף אינו ממעט דהא בעי סולם י"ד:

סולמות של בבל אין צריכין קבע. אע"ג שאין להם ד' חווקין דכובדן קובען ולא כמו שפירש רבינו שמואל דהיינו סולם לורי דלעיל דאם כן לא ה"ל למימר סולמות של בבל ועוד דאההיא דלעיל ליכא מאן דפליג והכא אמרינן סולמות לא:

חקק

מסורת הש"ס

א) שבת דף לט. [לקמן לט:], ב) [לרב קרי הכי מפוס תשיבות ועי' פרש"י בחולין לח. ד"ה לאבא וכו' ומ"ש תוס' שם וכן עוד בפרש"י דיומות מ: ד"ה מודה ובמוס' שם ד"ה אמר שמואל וע"ע רש"י שבת נג. ד"ה אבא ובכרכות מז. ברש"י ד"ה אלו], ג) [דף עז:],

לעזי רש"י

קבילי"א [קיבול"א]. יתד, יו, זיז.

מוסף רש"י

בור וחולייתה. סביביו וסך הכל גבוה י' מקרקעית הבור רה"י (לקמן צט:). מצטרפין לעשרה. לשויה הבור רשות היחיד ואם הוליא ממוך אוגן מוליא מייב (שבת צט.).

רבינו חננאל

זיז היוצא מן הכותל והניח עליו סולם כל שהוא. כלומר אפי' אין בסולם ד', ממעט. ולא אמרנא אלא דאנחיה עליה דזיז, אבל אשוויה אשוויה לא ממעט, דאמרינן אפתויי הוא דקא מפתי ליה לזיז. פי' אם נתן הסולם בכותל עם הזיז, יש לומר הזיז הרחיב ואינו ממעט דהא לא משתמש בסולם זה על גבי הכותל, אלא הסולם לעלות בזיז הוא נותן בעת שנתנו בצד הזיז עם הכותל. אמר רב נחמן כותל י"ט טפחים גובהו זיז אחד ממעט אותו. כלומר נותנו למעלה בכותל בט' טפחים וחצי ונמצא בגובהה של כותל כט' טפחים וחצי ממועט נשארו מן הכותל ט' טפחים אחרין וחצי טפח, כיון שאינן י' טפחים אינו אוסר. אבל אם גובהו של כותל עשרים טפחים אינו ממעטו אלא שני זיזין, זיז אחד בי' טפחים והסולם ממעטו, כאילו קרקע הוא עד אותו הזיז וצריך זיז אחר בעשרין. ויש אומרים סולם נתון על כל זיז וזיז. אמר רב חסדא והוא שהעמידן, אילו זיזין זה שלא כנגד זה והסולמות עליהן. ואם היו הזיזין רחבין ד' טפחים שיכול להשתמש בהן אין צריך. אמר רב הונא עמוד ברשות הרבים גבוה י' ורחב ד', ונעץ בו יתד כל שהו ממעט. ונעתק מרשות היחיד ונעשה ככרמלית. ולא אמרן אלא בזמן שהיתד גבוה מן הקרקע ג' טפחים. אביי ורבא דאמרי מרשות היחיד אפי' גבוה ג' טפחים לא מידי הוא, כלומר אינו ממעט. רב אשי אמר אע"פ שאינה גבוה ג' אפשר (דלית) [דתלי] ביה מידי כגון מחצלת וממעט. א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי דאע"פ שאין גבוה היתד ג' טפחים חזי לאישתמושי ביה אפשר (דלית) [דתלי] ביה מידי. אם מלאו לזה עמוד כולו יתדות להשתמש בו מהו. א"ל לא שמיעא לך הא דר' יוחנן בור וחוליתה מצטרפין לעשרה. אמאי והא לא קא משתמש

עין משפט נר מצוה

יט א ב ג מיי' פ"ג מהל' עירובין הל' ו טוש"ע סימן שצב סעיף יב:

כ ד ה ו מיי' פי"ד מהלכות שבת הלכה ט:

ז [מיי' פט"ו מהל' שבת הל' ט טוש"ע ס"ח סי' שנד סעי' ח]:

כא ח מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה ג טוש"ע ס"ח סי' שצב סעיף מ:

כב ט י מיי' שם הלכה ז:

כג כ ל מיי' שם טור ש"ע שם סעיף יג:

רבינו חננאל (המשך)

ליה בבור, כמו החוליא שהבור רחב מלמטה והחוליא צרה. אלא מאי איש לך למימר דמנח מידי כגון מחצלת ומשוה הבור צר כמו החוליא ומשתמש, הכא נמי בעמוד שהוא מלא יתידות מנח מידי עלייהו ומשתמש. כיון שאמר כי הסולמות ממעטין ומתירין לשתי החציריות לערב אחד, הוצרך שמואל לומר כמה יהא גובהו של סולם שהוא ממעט בכותל. ואמר כותל שגובהו י' טפחים צריך סולם י"ד טפחים גובהו. פי' כיון דקיימא לן כי עודף האלכסון על המרובע שני חומשין כדגרסי' כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא. והסולם לעולם שאינו נסמך על הכותל לעלות בו אלא באלכסון, אבל זקוף אין דרך לעלות. ולפיכך אמר כותל י' צריך להיות סולם כדי גובהו של כותל, וישפיעהו כלפי חוץ באלכסון. ולפיכך צריך כדי גובה כל הסולם ויתרון אלכסונו. וכיון שהכותל י' טפחים וכל טפח צריך יתרון למידת האלכסון שני חומשין, נמצא (ה)שיעור הסולם י' טפחים ושני חומשין לכל טפח, הרי י' טפחים ועשרין חומשין, עשרין חומשין הרי ד' טפחים, נמצא גובה הסולם י"ד טפחים. רב יוסף אמר אפי' י"ג טפחים ומשהו דיי. שאין דרך להשפיעו זה כולו. ופחות מטפח לא חשיב. אביי אמר אפי' אין בסולם אלא י"א ומשהו ומעמידו בראשו של כותל בפחות מג' וכל פחות מג' כלבוד דמי. וכאילו בראש הכותל הוא סמוך, הילכך בי"א ומשהו דיי לו. רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפי' ז' ומשהו. קסבר אפי' סולם זקוף ממעט וכל פחות מג' כלבוד דמי הילכך בז' טפחים ומשהו סגיא. אמר רב סולם זקוף ממעט ולא ידענא מאי טעמא. כלומר והלא אין דרך בני אדם לעלות כך. וא"ל שמואל מידי דהוה אאיצטבא על גבי איצטבא שהן זקופות וממעטות. דקלין שבבבל וסולמות שבבב[ל אין צריך לקבען, אלא כיון שנתנו על גבי הכותל ממעטין שכבידן קובען הואיל ואין ניטלין בשבת מפני הכובד שלהן. בעא מיניה רב יוסף מרבה

א זיז היוצא מן הכותל ד' על ד' והניח עליו סולם כל שהוא מיעטו ולא אמרן אלא דאותביה עליה אבל אותביה בהדי' ארווחי ארוחיה ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ב כותל תשעה עשר צריך זיז אחד להתירו כותל עשרים צריך שני זיזים להתירו אמר רב חסדא ג והוא שהעמידן זה שלא כנגד זה אמר רב הונא ד עמוד ברה"ר גבוה עשרה ורחב ארבעה ונעץ בו יתד כל שהוא מיעטו אמר רב אדא בר אהבה ה ובגבוה שלשה אביי ורבא דאמרי תרוייהו אף על פי שאין גבוה שלשה מאי טעמא לא משתמש ליה רב אשי אמר אפילו שגבוה שלשה מאי טעמא אפשר דתלי' ביה מידי אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מלאו כולו ביתדות מהו א"ל לא שמיע לך הא ו דאמר רבי יוחנן ז בור וחולייתה מצטרף לעשרה ואמאי הא לא משתמש ליה אלא מאי איש לך למימר דמנח מידי ומשתמש ז הכא נמי דמנח מידי ומשתמש אמר רב יהודה אמר שמואל כותל עשרה צריך סולם ארבעה עשר להתירו רב יוסף אמר אפילו שלשה עשר ומשהו אביי אמר אפילו אחד עשר ומשהו רב הונא בריה דרב יהושע אמר ח אפילו שבעה ומשהו אמר רב סולם זקוף ממעט גמרא ולא ידענא מ"ט אמר שמואל ולא ידע ט אבא טעמא דהא מלתא מידי דהוה אאיצטבא על גבי איצטבא אמר רבה אמר רבי חייא י דקלים שבבבל אינן צריכין קבע מאי טעמא כבידן קובעתן ורב יוסף אמר רבי אושעיא י סולמות שבבבל אינן צריכין קבע מ"ט כבידן קובעתן מאן דאמר סולמות כל שכן דקלים ומאן דאמר דקלים אבל סולמות לא בעא מיניה רב יוסף מרבה סולם מכאן וסולם מכאן וקשין באמצע מהו אמר ליה כ אין כף הרגל עולה בהן קשין מכאן וקשין מכאן וסולם באמצע מהו אמר ליה ל הרי כף הרגל עולה בהן

חקק

סולם מיכן וסולם מיכן וקשין באמצע, בין ב' הסולמות מהו. ופשט ליה אין כף הרגל עולה בהן וממעטת.

חקק להשלים בכותל בבמה. כגון שהכותל עב ובולט מלד הסולם או שהסולם מונח בסוף הכותל בקרן זוית ואיירי בכותל משופע דהא רב יוסף אית ליה דסולם זקוף אינו ממעט דבעינן שלש עשרה ומשהו והכא רב יוסף קבעי לה: **אמר** ליה בעשרה. פירש בקונטרס עד עשרה ישלימנו אע"ג דגבוה כותל טובא אית לן בה וקשה לפירושו דהא לא מסתלק ליה כיון דאכתי גבוה כותל טובא וי"ל נהי דלא חקק בכותל אלא עד עשרה אין לחוש אלא שיגיע הסולם עד ראש הכותל ור"ת מפרש בעשרה היינו שלא ישאר מן הסולם עד ראש הכותל עשרה: **אשירה פלוגתא** דרבי יהודה ורבנן. אית ליה לרב נחמן בר יצחק סוגיא דלעיל דף' בכל מערבין (דף לא.) דמשמע התם דלכולי עלמא אסור לקנות בית באיסורי הנאה והכא קאמר דבמותר לקנות בית באיסורי הנאה פליגי: **אפילו מלא** קש ומלא תבן. בקש ותבן הניטלין בשבת איירי ולא כהיא דלעיל (דף עז.) פגה (ג) הטמונה בתבן דהא אמר בגמרא דאפילו ארנקי מבטל איים וא"ת והא אמרינן אפילו פירות מבטלין מחיצות דאמרינן במסכת שבת בסוף הזורק (דף ק.) בור ברה"ר עמוק עשרה ורחב ד' מלא מים וזרק לתוכו חייב מלא פירות וזרק לתוכו פטור מאי טעמא מיא לא מבטלי מחיצה פירות מבטלי מחיצה ואור"י דמדאוריתא ודאי מבטלי אבל לעירוב דרבנן הוא יש לחלק בין ביטול לשאינו ביטול וקשה דמדמי לה בסמוך לבית שמילאהו דהוי לענין אהל דאוריתא ומהיא דאהל נמי תיקשי אהניא דשבת: **וכן** שתי גזוזטראות כו'. פירש בקונטר' בנותן נסר רחב ד' מזו לזו דהוי נמי פתח ותימה כיון דע"י נסר רחב ד' איירי היכי דייק בגמרא זו כנגד זו אין זו שלא כנגד זו לא אפילו מיפלגי טובא לישתרי ע"י נסר ד' כדאמר לעיל (ד) דכי הוי כותל ד' אפילו מיפלגי טובא ומפרש ר"ת דלא איירי בנותן נסר מזו לזו ודין חריץ נותן לגזוזטראות דאש יש מזו לזו ד' מערבין שנים ואין מערבין אחד כמו חריץ אבל בפחות מד' רגיל לפסוע מזו לזו כמו גבי חריץ וכדאמר במס' שבת בפ' הזורק (דף ק:) גבי רקק של מים דהיכא דלא הוי ארבעה טפחים מפסע פסעי ליה מש"ה כי ליכא ד' מזו לזו מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד אפילו הוי כולו מערבין אחד לא מפליגא שלשה כשהן כנגד זו אבל זו שלא כנגד זו אין מערבין אחד כשמשוכות זו מזו שלשה כדאמרינן בגמרא (ע) [ופחות מכאן דקאמר במתניתין חוזר וקאי אנסר]: **והתנן בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו בטל.** כך היא הגירסא בכל הספרים וכן פירש ר"מ ור"י אומר דהיא משנה במסכת אהלות (פט"ו משנה ז) ואין כתוב שם תבן אלא עפר או צרורות ולא גרס נמי התם וביטלו בטל והכי איתא התם בית שמילאהו עפר או צרורות וביטלו וכן כרי של תבואה או גל של צרורות אפילו כגלו של עכן ואפילו טומאה בלא כליס טומאה בוקעת ועולה טומאה בוקעת ויורדת והש"ס מביאה בקולר וכן דרך הש"ס בכמה מקומות ואין לומר דהך דמייתי היא

חקק להשלים בכותל בבמה א"ל א בעשרה א"ל חקקו כולו בכותל בבמה א"ל ב מלא קומתו ומאי שנא א"ל התם מסתלק ליה הכא לא מסתלק ליה בעא מיניה רב יוסף מרבה עשאו לאילן סולם מהו תיבעי לרבי תיבעי לרבנן תיבעי לרבי עד כאן לא קאמר רבי התם (ג) כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו ה"מ בין השמשות אבל כולי יומא לא או דילמא אפילו לרבנן פיתחא הוא ואריא הוא דרביע עליה עשאו לאשירה סולם מהו תיבעי לרבי יהודה תיבעי לרבנן תיבעי לרבי יהודה ע"כ לא קאמר (ד) רבי יהודה התם דמותר לקנות בית באיסורי הנאה אלא התם (ה) דבתר דקנה ליה עירוב לא ניחא ליה דלינטר או דילמא אפילו לרבנן פיתחא הוא ואריא דרביע עליה א"ל (ו) אילן מותר ואשירה אסורה מתקיף לה רב חסדא אדרבה אילן שאיסור שבת גורם לו ניתסר אשירה שאיסור דבר אחר גורם לו לא ניתסר איתמר נמי כי אתא רבין א"ר אלעזר ואמרי לה א"ר אבהו א"ר יוחנן (ז) כל שאיסור שבת גרם לו אסור (ח) כל שאיסור דבר אחר גרם לו מותר ר"נ בר יצחק מתני הכי אילן פלוגתא דרבי ורבנן אשירה פלוגתא דרבי יהודה ורבנן: **מתני'** (ט) ה חריץ שבין ב' חצירות עמוקי' ורוחב ד' מערבין שנים ואין מערבין אחד אפילו מלא קש או תבן מלא עפר או צרורות (י) מערבין אחד ואין מערבין שנים (יא) נתן עליו נסר שרחב ארבעה טפחים (יב) וכן ב' גזוזטראות זו כנגד זו מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד פחות מכאן מערבין שנים ואין מערבין אחד: **גמ'** ותבן לא חייץ והא אנן תנן (יג) מתבן שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים מערבין שנים ואין מערבין אחד אמר אבי לענין מחיצה כולי עלמא לא פליגי דהויא מחיצה אבל לענין חציצה אי בטלי' חייץ ואי לא בטלי' לא חייץ: מלא עפר: ואפילו בסתמא (יד) והתנן (טו) בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו בטל ביטלו אין לא

חקק להשלים בכותל. סולם לר וחקק בכותל מכאן ומכאן כנגד חוזקי הסולם להשלים רוחבו בד': **בבמה.** לריך להשלים הרוחב בגובה הכותל: **בעשרה.** עד עשרה ישלימנו וכיון דאיכא בגובה עשרה רוחב ארבעה הוי ביה שיעור פתח ואע"ג דגבוה כותל טובא אית לן בה: **חקק כל הסולם בכותל.** כעין שליבות ורחבו במשך הכותל ארבעה: **בבמה.** גובה לריך לחוק רוחב ארבעה: **מלא קומתו.** של כותל לריך שיהא משך החווקין ארבעה: **התם.** כי איכא סולם מגיע לראש הכותל נוח לעלות בו ומיהו לא חשיב למיהוי פתח בציר מרוחב ד' (א) הלכך כי משוי ליה רוחב ארבעה בגובה עשרה פיתחא הוי אבל הכא אין נוח לעלות כל כך: **מסתלק ליה.** נוח לעלות לגלגל: **תיבעי לרבי.** דאמר בפרק בכל מערבין [לעיל לב:] הנותן עירוב תחומין באילן קנה עירוב דהתם טעמא משום מיקנא שביתה בין השמשות הוא ודבר שהוא משום שבות כגון שמוש בתחומר לא גזרו עליו בין השמשות אבל לגבי עירובי חצירות טעמא משום דפתח משוי להו חד על ידי עירוב ואי לא חזי לתשמישתיה כולי יומא לאו פתחא מיקרי הלכך לא שרא להו עירובייהו בין השמשות: **ואריא רביע עליה.** איסור שבות אומר לנו סורו ומכל מקום פתח (הוי) שמיה ומשוי להו חד להשתמש דרך חורין ודיו: **עשאו לאשרה.** אילן שעובדין אותו ואסור בהנאה אם תימלי לומר בשאר אילן פתח הוא הכא דמטיא להו הנאה על ידיה מאי: **תיבעי לר' יהודה.** דאמר בפרק בכל מערבין בגמרא [לעיל לא.] רבי יהודה אומר הנותן את עירובו בקבר קנה עירוב ואף על גב דקבר אסור בהנאה: **הכי גרסינן התם הוא דבקבר דקנה ליה עירוב לא ניחא ליה דלינטר.** לא איכפת ליה בשמירתו ואישתכח דלא מיתהני מקיברא אלא קניית עירוב לחודיה וההיא לאו הנאה היא כדמפרש התם דאין מערבין בתחומין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו אבל עירובי חצירות (כ) להנאתו היא ולא לדבר מצוה והוא הנאה: **או דילמא.** אע"ג דאסור בהנאה הא לא משתמש בה מידי ופיתחא שמיה ואריא הוא דרביע עליה ומכל מקום החצירות מחוברין: **מתני' חייץ.** אלוך הוא ומפסיק על פני החצר כולה: **ורחב ד'.** טפחים דפחות מכאן נוח לפסעו משפתו אל שפתו: **ואפילו מלא תבן וקש.** לאו סתימה היא דלא מבטיל ליה התם דסופו ליטלו: **נתן עליו נסר.** משפתו לשפתו כעין גשר והוי כפתח: **שתי גוזוטראות.** נסרין בולטין משפת תקרת העלייה לרה"ר וקורין לו אלדוייי"ר ואם ישנן זו אצל זו בשתי עליות של שני דיורין ונתן נסר רחב ד' כמין גשר מזו לזו הוי נמי פתח: **פחות מכאן.** שאינו רחב: **גמ' לא חייץ.** לא סתיס: **והתנן מתבן שבין שתי חצירות כו'.** גדיש של תבן וקתני מערבין שנים אלמא חייץ: **לענין מחיצה.** אע"ג דעתיד ליטלו כל כמה דהוי התם מחיצה היא דהא מפסיק מידי דהוה אעציטין ואוכפות וכלי בהמה דתנן בפרק קמא (דף טו:) דמקיפין בהן: **אבל לענין חציצה.** לחוץ בפני אויר החריץ ולידון כסתום דמשוית ליה כארעא: **אי בטלים.** להדיא ואמר לא שקילנא ליה מהכא בטיל ואי לא לא: **ואפילו בסתמא.** דלא ידעינן אי שקיל תו אי לא: **בית.** שטומאת מת בתוכו ומילאהו עפר או צרורות וביטלו מבטל והוי טומאה רצוצה שאין לה אהל לעצמה ובוקעת ועולה עד לרקיע והמאהיל על הגג טמא וכל טומאה שאין לה אהל טפח בוקעת ועולה עד הרקיע כדאמר בברכות בפרק מי שמתו (יא): לא

עין משפט נר מצוה

כד א ב מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה יא טוש"ע א"ח סי' שעב סעיף יד:
כה ג ד מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף טו:
כו ה מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף טז:
כז ו מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף יז:
כח ז מיי' שם הלכה יד טור ש"ע א"ח סימן שעג:
כט ח מיי' פ"ז מהל' טומאת מת הלכה ו סמג עשין לאו:

רב ניסים גאון

עד כאן לא קאמר רבי התם כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות. עיקר דברי רבי בפרק בכל מערבין וכבר פירשנום למעלה. תיבעי לר' יהודה תבעי לרבנן, תיבעי לר' יהודה עד כאן לא קאמר ר' יהודה דמותר לקנות בית באיסורי הנאה. עיקרו בפרק בכל מערבין, דתנן ר' יהודה אומר אפי' בבית הקברות מפני שהוא יכול לחוץ ולאכול.

רבינו חננאל

עוד שאלו חקק בכותל להשלים ד' טפחים בחלון בבמה, אמר לו בעשרה. כלומר מכלל העשרה. אמר לו חקקו כולו לכותל שהוא כעין פתח בבמה, אמר לו מלא קומתו. ומאי שנא דבחלון אמרת די לו בעשרה, חלון בכלל י' טפחים וזה מלא קומתו. א"ל גבי חלון דאית ליה רווחא מאבראי שנכנס ויוצא מסתלק ליה מן החלון ודיו ד' טפחים בתוך י', הכא דחקק כל הכותל שויה כפתח ולא מסלק נפשיה מהכא, ובעי למעל ולמיפק בגויה. ואי איכא מלא קומתיה אין ואי לא לא. **הא** דבעא רב יוסף מרבה עשאו לאילן סולם מהו. תיבעי לרבי דאמר כל דבר שמשום שבות, כגון עלייה (מ)[ב]אילן בשבת שהיא משום שבות, לא גזרו עליו בין השמשות, הני מילי בין השמשות כגון העירוב, אבל הכא דבענן פיתחא כולי יומא, לא. או דילמא אפי' לרבנן דפליגי עליה דר' פיתחא הוא ואריא רביע עליה. פי' האילן כמו פתח הוא, כיון שיכול לעלות ולירד בו, וגזירת השבת שמנע מלעלות בו. עשאו **לאשירה סולם** מהו כו'. [ל]ר' יהוד' דאמר אפי' בבית הקברות מפני שהוא יכול לחוץ ולוכל, ואמרינן קסבר מותר לקנות בית באיסורי הנאה. ורבנן פליגי עליה. והוא מפורש בפרק בכל מערבין. **ופשט** ליה אילן מותר אשירה אסור. מתקיף לה רב חסדא אדרבה איפכא מיסתברא אשירה מותר אילן אסור כו'. וקיימא לן כוותיה דהא ר' יוחנן קאי כוותיה, דאמר ר' יוחנן כל שאיסור שבת גרם לו אסור כל שאיסור דבר אחר גרם לו מותר. רב נחמן בר יצחק מתני לה בהדיא אילן פלוגתא דר' (יוחנן) ורבנן וקיימא לן כרבנן. **מתני', חריץ שבין שתי חצירות עמוק** ר' **ורחב** ד' מערבין שנים ואפי' מלא קש או תבן. ואסיקנא דתבן נמי חייץ והוי מחיצה. מיהו לענין ביטול בחריץ אי בטליה אין ואי לא לא. אקשינן עפר או (חצוצרות) [צרורות] ששנינו במשנתינו כי הן בטילין ואפי' בסתמא. כלומר אע"פ שלא פירש כי ביטלם. התניא (בית שמאי לא תנן) [בית שמלאוהו תבן] או צרורות וביטלו, הנה אי פריש כי ביטלו אין,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה התם וכו' בציר מרוחב ארבעה בגובה עשרה הלכך: (ב) ד"ה הכי גרסינן וכו' אבל עירובי חצירות (להנאתו הוא) תא"מ וע"כ ס"א לשוויא פיתחא הוא: (ג) תוס' ד"ה אפי' וכו' פגה שהטמינה בתבן: (ד) ד"ה וכן שתי וכו' כדאמר לעיל. ע"ב דף עז ע"ב:

גליון הש"ם

גמ' כל שאיסור דבר אחר גרם לו מותר. עי' לקמן דף פ ע"ב תוד"ה אבל קורה:

לעזי רש"י

אלדוייר [אלידוי"ר]. גזוזטרה, מרפסת.

מוסף רש"י

הני מילי בין השמשות. דשבות שגזרו חכמים באיסורי שבת לא גזרו עליה אלא בשבת ודאי ולא בין השמשות (שבת ח:) דכיון דבין השמשות ספיקא הוא ושבות דרבנן הוא לא גזור (לעיל לב:). **לא ניחא** ליה דלינטר. תו לא איכפת ליה בנטירותא, ועל קניית עירוב אי נמי ניחא ליה לאו הנאה היא דמשום מצוה הוא (לעיל לא.). **בית שמילאהו תבן.** לענין אהלות תנן, דטומאה שיש לה אהל חלל טפח אינה בוקעת למעלה מן הגג, אבל טומאה רצוצה שאין לה חלל טפח היא נגע שכנגדה עד לרקיע טמא, דבוקעת ועולה, וכן הלכה למשה מסיני, והלכך בית שיש בו מת אם אין מן המת ומילאוהו תבן או צרורות וביטלו, הויין רצוצה ובוקעת, אבל לא ביטלו הוי כמאן דאייה ויש לה חלל (סוכה ד.).

מסורת הש"ם

(א) [לעיל לב: וש"נ], (ב) [לעיל לא.], (ג) [שם], (ד) [לקמן פג:], (ה) [עי' בנוסחת הרא"ש ועי' ג"כ נוסח המשנה זו בכ"ב אלפס ורא"ה ג"כ בהרא"ש], (ו) [לקמן עט.], (ז) [סוכה ד. אהלות פט"ו מ"ז], (ח) [דף יט:], (ט) רש"ל,

לא ביטלו לא אמר רב הונא מאן תנא אהלות רבי יוסי היא אי רבי יוסי איפכא שמעינן ליה דתניא [ה] רבי יוסי אומר תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כסתם עפר ובטל עפר ועתיד לפנותו הרי הוא כסתם תבן ולא בטיל אלא אמר רב אסי [ו] מאן תנא עירובין רבי יוסי היא רב הונא בריה דרב יהושע אמר טומאה אשבת קרמית הנח איסור שבת דאפילו ארנקי נמי מבטל אינישׁ רב אשי אמר בית אחריץ קא רמית בשלמא חריץ למיטיימיה קאי אלא בית למיטיימיה קאי: נתן עליו נסר שרוחב ד': אמר רבא [א] לא שנו אלא שנתן לרחבו אבל לארכו אפילו כל שהוא נמי שהרי מיעטו מד': וכן שתי גזוזטראות זו כנגד זו: אמר רבא [ב] הא (ה) דאמרת זו כנגד זו אין זו שלא כנגד זו לא וזו למעלה מזו נמי לא אמרן אלא שיש בין זה לזה שלשה טפחים אבל אין בין זה לזה שלשה גזוזטרא עקומה היא: **מתני'** [ג] מתבן שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים מערבין שנים ואין מערבין אחד אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן נתמעט התבן מעשרה טפחים מערבין אחד ואין מערבין שנים: **גמ'** אמר רב הונא [ד] ובלבד שלא יתן לתוך קופתו ויאכיל ולאוקמי שרי [ו] והאמר רב הונא אמר רבי חנינא [ה] מעמיד אדם את בהמתו על גבי עשבים בשבת ואין מעמיד אדם את בהמתו על גבי מוקצה בשבת [ז] דקאים לה באפה ואזלה ואכלה ולא יתן לתוך קופתו תבן והתניא בית שבין שתי חצירות ומילאהו תבן מערבין שנים ואין מערבין אחד זה נותן לתוך קופתו ויאכיל וזה נותן לתוך קופתו ויאכיל נתמעט התבן מי' טפחים שניהם אסורים כיצד הוא עושה נועל את ביתו ומבטל את רשותו הוא אסור וחבירו מותר וכן אתה אומר [ד] בגוב של תבן שבין ב' תחומי שבת קתני מיהת זה נותן לתוך קופתו ויאכיל וזה נותן לתוך קופתו ויאכיל אמרי בית כיון דאיכא [ה] (מחיצות ו) תקרה כי מיפחית מינכרא ליה מלתא הכא לא מינכרא ליה מלתא: נתמעט התבן מעשרה טפחים שניהן אסורין: הא עשרה שרי ואע"ג דמידליא תקרה טובא שמע מינה [ו] מחיצות שאין מגיעות לתקרה שמן מחיצות אמר אביי הכא בבית שלשה עשר חסר משהו עסקינן ותבן עשרה ורב הונא בריה דרב יהושע אמר אפילו תימא בבית עשרה ותבן

לא ביטלו. לא בטיל ואין הטומאה בוקעת למעלה מן הגג שיש לה אהל לעצמה: **רבי יוסי היא.** משום דאיירי בה רבי יוסי כדאמרינן לקמן נקיט לה: **תבן.** מלאוהו תבן ויודעין אנו שאינו צריך לו מכל מקום לא ביטלו בפירוש: **הרי הוא כסתם עפר.** כעפר שאין אנו יודעין אם עתיד לפנותו אי לא דסתמיה בטיל. אלמא לר' יוסי עפר סתם בטיל סתם תבן שאין אנו יודעין אם יצטרך ליטלו לא בטיל: **עפר.** ויודעין אנו שיפנהו דלאו סתמא הוא: **הרי הוא כסתם תבן.** שאין אנו יודעין אם יפנהו אם לאו דסתמא לא בטיל: **הנח איסור שבת.** כגון מתני' כיון דעפר אינו ניטל בשבת סתמיה בטיל: **אפילו ארנקי.** כיס מלא מעות בטיל שם אבל תבן וקש ניטל למאכל בהמה: **למיטיימיה קאי.** הלכך סתם עפר בטיל ליה ואפילו לרבנן: **כיס למיטיימיה קאי.** בתמיה: **לא שנו.** דבעי נסר ד': **אלא שנתנו לרחבו.** ארכו של דף לרוחב החריץ משפה לשפה כעין גשר: **אבל לארכו.** שנתן לארכו של חריץ דף ד' אורך על גבי יתדות אבל שפתו סתם קצת רוחב החריץ ומיעטו מד': **אפילו כל שהוא.** שהיתה דף קצרה (ג) אפילו אינה אלא כאצבע הרי מיעטו לרוחב החריץ מארבעה במשך מדת הפתח ומתני' רחב ד' תנן: **זו שלא כנגד זו.** שהיתה זו בולטת לרה"ר יותר מחברתה לא סגי להו בנסר ארבעה: **אין בין זו לזו ג'.** אין רחוקה זו מזו שלשה: **מתני' מתבן.** גדיש של תבן ומפסיק על פני רוחב כל החצירות: **מאכילין.** מן התבן לבהמתן ולא חיישינן דלמא ממעיט תבן מי' דהויא לה חדא רשותא ואסרי אהדדי ולא מסקי אדעתייהו ומטלטלי בחצר להא לא חיישינן דהא אפילו אימעיט אי לא הוי מיעוט על פני עשר אמות ויותר לא אסרי דהא עד עשר פיתחא הוי ואין בהמה ממעטת כל כך באכילתה בשבת אחד: **נתמעט התבן.** על (ג) כל החצר או במשך י' אמות ועוד: **מערבין אחד.** אם נתמעט בחול: **גמ' שלא יתן.** גידיס לתוך קופתו דלמא שקיל טובא וממעיט ליה מעשרה וקא מטלטל בחצר האסורה ומאכילין דקתני במתני' שהבהמה באה ואוכלת והתם לא חיישינן דלמא ממעיט דבהמה קלי קלי אכלה. ליטנא אחרינא לא יתן לתוך קופתו משום דמוקי' מאתמול למחילה זו: **ולאוקמי.** בהמתו על התבן כדי לאכול שרי ולא גזרינן דילמא שקיל גידיס וספי לה אלמא תמיר עליה איסור דרבנן ולא עבר עליה: **והא א"ר חנינא מעמיד אדם את בהמתו ע"ג עשבים.** מחוברים לאכול ולא חיישינן דלמא עקר גידיס ומאכיל לה דהא תמיר עליה איסור שבת אבל איסור מוקצה קיל ליה וחיישינן דלמא שקיל גידיס וספי לה ה"נ כיון דאיכא דרבנן הוא דאיכא ניחוש: **דקאים באפה.** מתני' לאו דמוקים לה עלה גידיס אלא קאי באפה שלא תלך במקום אחר ואיכי אזלה ואכלה וכולי האי לא גזור רבנן: **בית שבין שתי חצירות.** פתוחין לו: **כילד הוא עושה.** להתיר מיתת את האחד נועל את ביתו הפתוח לאותו בית ומבטל את רשותו ולקמן [עמוד ב] פריך תרתי למה לי נעילה ובטול: **הוא אסור.** להוליא מאותו בית לחצר שלו שהרי ביטל רשותו וכל הבית כחצר [ד] אחרת הוא: **בגוב שבין שני תחומי שבת.** בור רחב להכניס בו תבן ואם בין שני תחומין הוא חציו בתחום עיר זו וחציו בתחום עיר זו אלו נוטלין ואוכלין ממנו ביום טוב וכן אלו ואין חוששין שמא אלו יקחו מן התחום השני: **כיון דאיכא תקרה.** ניכר שגג הגדיס מתרחק מן התקרה ואי מפחית מעשרה רמי אנפשיה ופרים. ולגיטנא דמוקמה נמי אין אסור משום מוקצה אלא מי' ולמטה דכל מעשרה ולמעלה לאו צורתא [ה] מחילה היא. אבל מתני' דקאי מתבן בחצר ואין עליו תקרה לא מינכרא מילתא: **שמעת מינה מחילות.** המפסיקות בבית ואין מגיעות לתקרה שמן מחילות ותיובתא דמאן דאמר בפרק הדר (לעיל דף עב.) גבי ה' חבורות שבאמצע בטרקלין דבמחילות י' שרו ב"ה ומשום דאין מגיעות לתקרה לא מפלגי דיורין:

תבן

היא ברייתא דאין להביא ברייתא כיון שיכול להביא המשנה ומה שאומר בפ"ק דסוכה (דף ד.) תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם מחלוקת ר' יוסי ורבנן אע"ג דבמתני' דאהלות לא איירי רבנן מידי בתבן מ"מ מכל שכן דעפר שמעינן דבעי ביטול והא דפשיטא ליה תבן וביטלו הוה מיעוט לרבנן שפיר שמעינן מכל שכן דכרי דתבואה דמהני ביטול והא דקאמר התם עפר סתם מחלוקת רבי יוסי ורבנן הוה מצי למימר נמי עפר ואין עתיד לפנותו דבהא נמי פליגי רבנן ואמרי דלא בטיל אלא אם כן ביטלו ואין עתיד לפנותו לאו היינו ביטלו כדמוכח התם אלא משום רבי יוסי נקט עפר סתם ולא חש להאריך ולמינקט תרוייהו: **מאן תנא אהלות ר' יוסי היא.** אע"פ שלא היה יודע ברייתא זו דקא מייתי יודע היה שרבי יוסי דיבר על ההיא משנה דאהלות וכי האי גוונא איכא בפרק קמא דיומא (דף יד:) גבי מאן תנא תמיד ר"ש איש המלפה היא:

הרי הוא כסתם עפר ובטל. וטומאה בוקעת ועולה כדקתני באהלות וא"ת והא ר' יוסי קסבר דטומאה טמונה אינה בוקעת בפ' העור והרוטב (חולין דף קכה:) דקאמר ר' יוסי חבילי המטה וסריגי החלונות שפירשו על פני המת באויר הנוגע שלא כנגד הנקב טהור ומוקי לה בסמוכין לו בפחות מטפח ואומר ר"י דמ"מ מהני ביטול לענין שלא יבא טומאה לכלים שבגילדו והא דא"ר יוסי בפרק היסן (סוכה כא:) במקומו היה עומד וממלא מפני קבר התהום היינו דוקא בקבר דכתיב קרא (במדבר יט) או בקבר שהמאהיל על הקבר טמא אבל בעלמא קסבר ר' יוסי דאינה בוקעת וטהור: **דקאים** לה **באפה ואזלה.** ואם תאמר אם כן מאי איריא דנקט רב הונא שלא יתן לתוך קופתו ויאכיל כיון דאסור אפילו להעמידה אע"ג דלא מטלטל וי"ל דאי הוה נקט ליה אסור להעמיד לא הוה ידעינן מאי טעמא כל כמה דלא אשמעינן שאסור לטלטל הלכך אשמעינן שאסור ליתן לתוך קופתו משום דלמא מיפחית ולאו אדעתא וממילא ידעינן דאסור להעמיד: **וכן אתה מוצא בגוב של תבן.** פירש בקונטרס גוב בור ולא שייך בור גבי תבן ויש מפרשים לשון קש וגבנא:

שמע מינה מחיצות שאין מגיעות לתקרה שמן מחיצות. בתמיה פי' במחילות ערלאי כי הך ולעיל (עב:) פסקינן כרבי יהודה הסבר דאמר לב"ה עירוב אחד לכולן במחילות שאינן מגיעות לתקרה והתם נמי במחילות ערלאי איירי כדפי' התם (ד) : דכל

מסורת הש"ס

(ה) [תוספתא דאהלות פט"ו ה"ח סוכה ד.], ג) [לעיל עח:], ג) שבת קכב., ד) [נ"ר הערוך ע' נב ל' בגיר של תבן פי' תבן מעובה כמו חבילות], ה) רש"ל מ"ז, ו) [לעיל עב.], ז) בס"ל: למלר, ח) [ל"ל לוקן],

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבא הא דתנן וכן שתי גזוזטראות וכו' זו כנגד זו אין זו שלא כנגד זו אי אי זו שלא כנגד זו אי אי למעלה מזו נמי: (ב) רש"י ד"ה אפילו כו' ואפילו אינה: (ג) ד"ה נתמעט התבן על פני רוחב כל הסלר: (ד) תוס' סד"ה שמע וכו' כדפירש התם. נ"ב בד"ה בחחילות:

גליון הש"ם

גמ' מאן תנא עירובין ר' יוסי היא. עיין לקמן דף פד ע"א תד"ה בור מאי איכא למימר:

מוסף רש"י

ר' יוסי אומר תבן ואין עתיד לפנותו וכו'. ופליג בין אתבן בין אלרובות, דלרובות היינו עפר, וקאמר מ"ק דצריך ביטול, ול"ל ר' יוסי תבן אם ידוע שאינו עתיד לפנותו הרי הוא בטל מאליו, ולרובות אפילו סתמא דלא ידיע אי עתיד לפנותו או לא, מסתמא בטל אלא אם כן ידוע דעתיד לפנותו, דהסיא הוי כסתם תבן ולא בטיל (סוכה ד.).

רבינו חננאל

בסתמא לא בטיל. ופריק רב הונא מאן תנא אהילות ר' יוסי ופליג אתנא דידן. איני והא ר' יוסי איפכא תני, דתנן באהילות פרק [ט"ו] ר' יוסי אומר תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כסתם עפר ובטיל, עפר (ואין עתיד) [ועתיד] לפנותו הרייהו כסתם תבן ואינו בטל. קתני מיהת הרי הוא כסתם עפר ובטל, מכלל דר' יוסי סבר עפר סתם בטל. אלא תנא דעירובין הוא ר' יוסי ופליג עליה תנא דאהילות. **רב הונא** בריה דרב יהושע אמר גבי איסור שבת אפי' ארנקי בטיל וכל שכן עפר או צרורות. **רב אשי** אמר בית אחריץ לא רמינן, חריץ למטמייהו קאי הילכך סתמא בטיל, אבל בית לאו למילה קאי, הילכך אי פריש דבטליה אין אי לא לא. **מתני'**, **נתן עליו נסר שרחב ד' טפחים כו'**. אמר רבא לא שנו אבל נתן בחריץ נסר פחות מד' טפחים מערבין שנים ואין מערבין אחד, אלא בזמן שהושיט זה הנסר מזה הצד לצידו האחר של חריץ לרחבו, אבל אם נתן זה הנסר לארכו של חריץ מצד אחד של חריץ, אפי' פחות מד' מערבין אחד, שהרי מיעט החריץ מד' טפחים, לפי שרחב החריץ שנינו כי הוא [רוחב ד', ואם] נתן

ל א מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה יג טוש"ע א"ח סי' שעב סעיף יח:

לא ב מיי' שם הלכה יד טור ש"ע א"ח סי' שעג:

לב ג ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע א"ח סי' שעב סעיף יט:

לג ה מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה ו מסמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכד סעיף יג:

לד ו מיי' שם טוש"ע שם וסי' שעב סעיף יט:

רב ניסים גאון

שמעת מינה מחיצות שאין מגיעות לתיקרה היאיון מחיצות. הוויא דהא מילתא בפרק הדר עם הנכרי, פליגו בה ר' חייא ור' שמעון ב"ר חד אמר [מחלוקת במחיצות המגיעות לתקרה וחד אמר] מחלוקת במחיצות שאין מגיעות לתיקרה.

רבינו חננאל (המשך)

בו זה הנסר לארכו [הרי] מיעט רחבו מד' טפחים. אמר רבא הא דתנן וכן שתי גזוזטראות זו כנגד זו מותר, אבל זו שלא כנגד זו או למעלה מזו [לא], לא אמרן אלא שיש ביניהן ג' טפחים, אבל אין ביניהן ג' טפחים עמוקה (ו) היא ושרי. **מתני' מתבן שבין שתי חצירות גבוה י' טפחים מערבין שנים ואין מערבין אחד.** אילו מאכילין מיכן ואילו מאכילין מיכן. ואוקימנא מתבן שבין שתי חצירות גבוה י' טפחים לא שרי לכל חד וחד מינייהו, אלא למיקם באפי בהמתו והיא ממילא אזלא ואכלה. אבל ליתן תבן לתוך קופתו, או להעמידה על המתבן ולהאכילה אסור. ואם הוא מתבן בתוך הבית גבוה י' טפחים, והבית בין שתי (החיצונות) [החצירות], זה נותן לתוך קופתו ומאכיל וזה נותן לתוך קופתו ומאכיל. ומאי שנא בית דאית ליה מחיצות ותיקרה, כי מיפחית התבן מי' טפחים מינכרא מילתא דחזי ליה דקא מירחק מן התיקרא, וכיון דנתמעט מעשרה טפחים ידע דתרוייהו אסירי, ואי בעי נועל פתח ביתו ומבטל רשותו והוא אסור וחבירו מותר. **וכן אתה אומר בגוב של תבן.** פי' תבן מעובה כמין חבילות שבין שני תחומי שבת. דין גיב זה ודין מתבן שבין שתי חצירות אחד הוא, ולא שרו אלא למיקם באפי בהמתו ותיזיל היא ותיכול. אבל לתת לתוך קופתו או להאכילה הוא לא. דכד מיפחת מי' טפחים כיון דליכא תיקרא לא מינכרא מילתא. ואוקימנא דהאי בית דאית ביה האי תיבנא גובהו י"ג טפחים חסר משהו, והתבן י' טפחים (חסר משהו) וכל פחות מג' כלבוד דמי, שנמצא התבן כאילו מגיע עד שמי תיקרא, דבעינן מחיצות המגיעות לתיקרא.

ו) נדל"ל עקומה.

דכל פחות מג' כלבוד דמי. ולאביי אע"ג דבעלמא מהני לבוד בכי האי גוונא כלאשכחן לעיל (דף טז:) גבי חבליס הכא לא חשיב ליה דהא מחילות שאין מגיעות נמי לא מחשבי להו הכא: **שמע** מינה דיורין הבאין בשבת אסורין. יש דיורין הבאין בשבת אסורין כגון ישראל וגר שעדיין [ב] בדירה אחת ומת גר מבעוד יום כדאמר בפרק הדר (לעיל דף ע:) והכא בדיורין הבאין בשבת על ידי נפילת מחילה שבין שתי חצירות איירי ע) [דפליגי ביה רב ושמואל] ומיבעיא ליה לרב אושעיא בפרק כל גגות (לקמן דף לג:):

ואיבעית אימא לעולם תרתי.

פי' בקונטרס ולענין היתר חבירו בחלא שני מיהו לדידיה בעי למיעבד הרחקה דלא ליתי לטלטולי והוא הדין דסבירא ליה להאי תנא בכל מבטלין רשות דצריך לנעול וקלת תימה באנשי חצר שאכח אחד מהן ולא עירב היאך יכנס ויצא אם לא דרך חצר אם צריך לנעילת דלת ושמא י"ל דבעי נעילת דלת ובשעה שיצטרך להיכנס ולצאת יפתח וינעול אחר כך וקלת נראה דדווקא הכא צריך נעילת דלת שעד עתה הורגלו לטלטל בלא שום עירוב שהיה תבן מפסיק ואיכא למיחש כדאמר כיון דדש ביה אתי לטלטולי אבל באנשי חצר שאכח אחד מהן ולא עירב ולא הורגל לטלטל באותה חצר אלא על ידי עירוב או ביטול רשות הלכך לא בעי נעילת דלת ונראה דהכא נמי לא בעו לנעילת דלת אלא שבת ראשונה שאחר המיעוט כיון שבשבת שעברה היו מטלטלין אם בלא עירוב ובלא ביטול רשות אבל לשבת אחרת לא יטרחו עוד לנעול דאין סברא שעד לעולם יהא צריך נעילה ולא נשוה אותו לשאר ביטול בשביל שהיתה אם מחילה מפסקת פעם אחת ולעיל בפרק הדר (דף סח.) דאמר להו רבא פנו לי מאני מבי גברי לבי נשי ע) [ופי' אם הקונטרס דפינה כליו שלא יבוא להוציא משם תבן שבעה ומשהו. ולקמן פריך הא נתמעט מעשרה קתני: שניהן אסורין. לעיל[1] קאי דקתני נתמעט התבן מעשרה אסרי אהדדי: שמע מינה דיורין הבאין בשבת. כי הכא דאמש לא היו דיורין אלו שולטין מן התבן והלאה ועכשיו הן שולטין בכל הבית: אסורין. ולא אמר שבת הואיל והותרה הותרה ופלוגתא היא בפ"ק (דף ח.) [2] גבי שיירא שחנתה בבקעה [3]: **או נועל אם ביתו.** דגלי דעתיה דאסתלק מהכא והיינו ביטוליה: **ואיבעיא אימא לעולם תרתי.** ולענין היתר חבירו בחלא שני ומיהו לדידיה בעי למיעבד הרחקה דלא ליתי לטלטולי והוא הדין דסבירא ליה להאי תנא בכל מבטלי רשות דצריך לנעול: **לא צריכא אלא דהדר.** האי מקבל רשותו ובטיל ליה רשותיה להאי מבטל לאחר שעשה צרכיו: **פשיטא.** מאי אולמיה דתחומין מחצירות הא והא דרבנן היא: דרע"ק במסכת סוטה בפרק כשם (מז:): **מהו דתימא ניגזור דלמא אתי לאיחלופי.** וליקא מתחוש שאינו שלהן וקא עברי אדאורייתא: **מתני' מניח את החבית.** משלו אם ירצה: **ומזכה להן על ידי בנו ובתו.** ואומר [5] להן קבלו חבית זו וזכו בה לשם כל בני מבוי: **שידן לידו.** ולא שייכה היא: **גמ' צריך להגביה מן הקרקע.** כשהוא מזכה אותה להן דכל כמה דמנחא ברשותיה לא הויא זכייה והכי תני לה בתוספתא (רפ"ו) אם משלהן אין צריך לזכות ואם משלו השליח מגביה מן הקרקע ואומר זכיתי לכם [6]: **סבי דפומבדיתא.** רב יהודה וישיבתו בשילהי פ"ק דסנהדרין [7]: **מדורה.** היסק גדול: **אינו היא אשירה אסתם.** אף על גב דלא מזיגן ליה דפלחוה מחזקינן לה בהכי: ואין בשבת סבור מינה לחיה אין לחולה לא בימות הגשמים אין בימות החמה לא איתמר אמר רב חייא בר אבין אמר שמואל [1] הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה בשבת ואפילו בתקופת תמוז אמר אמימר הא נמי סבי דפומבדיתא אמרינהו [2] דאיתמר איזו היא אשירה סתם אמר רב כל שמשרתי עו"ג שומרין אותה ואין לחלר] משמע קלת דחייסינן שמא יטלטל ומיהו אדרבה משמע דלא הוו בעו נעילת דלת וגם רבא שלוה לפנות כליו משמע דוקא לפי שביטל הולכך לפנות שלא יוציא בשוגג ואיסור אבל אם לא היה מבטל לא היה צריך לא הוא ולא שאר בני החצר לפנות כליו ולא לנעול ומיהו מלי למימר כמו שפי' בקונטרס דליכא למיחש דלמא אתי לטלטולי אלא כשרואה אחריס מטלטלין ויותר נראה הטעם דלמא יוציא ויחזיק ונראה דאם הלכה כר' יהודה [3] דאמר בשוגג אינו אוסר אין נראה שיהא טעם שלא יוציא במזיד ואיסור דאין באיסור: **והא** קמ"ל דאין מבטלין וחוזרין ומבטלין. ומהך בריתא לא תיקשי לרב דאמר פ' הדר (לעיל דף סח:) חוזרין ומבטלין דהוא מוקי מילתיה כתנאי כדקאמר רב ששת התם: **ומזכה** להם על ידי בנו ובתו הגדולים כו'. אומר ר"ת דלר' יוחנן דאמר בפ"ק דב"מ (ד' יב:) גבי מציאה לא גדול גדול ממש והוא הדין הכא ולריך ליזהר שלא לזכות העירוב ע"י בנו הגדול הסמוך לשלחנו דידו כיד אביו הוא ואע"ג דשמואל פליג עליה התם ואומר גדול גדול ממש קיימא לן כרבי יוחנן לגבי שמואל ואין לתמוה לרבי יוחנן היאך יש יד לקטן לזכות דהא מה נפשך אמה העבריה [נמי] קטנה היא דאי אתיא שערות מאי בעיא גביה וקתני דמזכה על ידה ואע"ג דבעלמא אין קטן זוכה לאחריס [4] שאני שיתופי מבואות דרבנן והכי איתא בהדיא בפרק התקבל (גיטין דף סד:) ואם תאמר אמה העבריה היכי זוכה והלא היא סמוכה על שלחן רבה ואר"ת דבשכרה קא אכלה ולר"י נראה דלא מהני טעמא דסמוך על שלחן אלא בבנו שרגיל לפרנסו ואם לא יהיה מציאתו לאביו יש לחוש שלא יתן לו מזונות אבל שאר בני אדם הסמוכים על שלחנו של בעל הבית אין מציאתן שלו ומיהו בתו אפילו נערה ואינה סמוכה על שלחנו מציאתה לאביה משום איבה ודילמא מסר לה למנוול ומוכה שחין כדאמר בפ' נערה בכתובות (דף מז.) דטעמא דאיבה שייך אפילו באינה סמוכה ואפילו בנערה: **ועל** ידי אשתו. בסוף גדרים (דף פח:) מוקי לה שיש לה בית באותו מבוי דמגו דזכייה לנפשה זכייה נמי לאחרייני אבל אין לה בית לא דיל אשה כיד בעלה ואם תאמר אי במקבלת פרס הא אינה בריכה לזכות לעצמה כדאמר פרק הדר (לעיל עג.) דרבי יהודה בן בתירא מתיר בנשים ואוסר בעבדים ואע"ג דהתם בעירוב בא אלא הכא נמי כיון שהוא מזכה להם מסתמא מניח העירוב בביתו ואי אינה מקבלת פרס אפילו אין לה בית נמי תזכה להם דאין יד כיד בעלה וי"ל דהכא כשנותן לה הבעל מעות למזונות וכי האי גוונא לא חשיבא מקבלת פרס אלא אם כן הביאה המאכל והמשתה מתוך ביתו ואוכלת אי נמי הכא במספקת במעשה ידיה ולענין מציאה ולכל דבר הוי יד כיד בעלה דכסמוכה על שלחנו דמיא ולענין מקבלת פרס לא דמיא ואם תאמר א"כ בנו ובתו הקטנים יזכו לאחרים בעירובם כי האי גוונא על ידי מיגו כשיש להם בית באותה חצר וכן עבדו ושפחתו הכנעניים דהא ודאי יש להם זכייה לענין עירוב כיון שאוסרין כשיש להם חצר או בית כדאמר לעיל דאוסר בעבדים ומתיר בנשים ולענין עירובי תחומין דאמרינן בריש כילד משתתפין (לקמן דף פב:) שהרב מערב על ידם אטו אם ליתיה לרבם נאמר שלא יוכלו לערב שתמא דמלתא תקינו להו רבנן זיכוי לענין עירוב ונראה לר"י דלפי המסקנא דגדרים אתי כר' יהודה בן בבא דמתיר בעבדים ואוסר בנשים לעיל בפרק הדר [עג.] ותרוייהו מקבלי פרס ואשתו צריכה לערב אבל עבד אין צריך לערב: **צריך** להגביה מן הקרקע **טפח.** מכאן אין להוכיח דהגבהה סגי בטפח [5] דשאני שיתופי מבואות דרבנן תדע דהא לא קאתי הכא לאסמעינן דין הגבהה בכל מקום [6]: **אם** טעם מלא לוגמיו. פירש ר"ת דהא מלא לוגמיו לאו דווקא מלא לוגמיו אלא ר"ל כדמפרש בפ' בתרא דיומא (דף פ.) כל שאילו מסלקו לגד אחד ונראה כמלא לוגמא ובפ' בתרא דיומא (שם) מוכח דמלא לוגמיו נפיש מרביעית ובערבי פסחים (דף קח:) אמר דבאלרבע כוסות יש שיעור רביעית וכוס של קידוש אחד מהן ואיך יטעוס מלא לוגמא הא אין בו כל כך:

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"א מהלכות עירובין הלכה יז סמג עשין לא טוש"ע א"ח סי' שסו סעיף ט:
לו ב מיי' שם הלכה כ וטוש"ע שם סעיף י:
לז ג מיי' שם הלכה יז וטוש"ע שם סעיף ט:
לח ד מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה ז סמג עשין כט טוש"ע א"ח סי' רעח סעיף יג:
לט ה ו מיי' פ"ג מהל' שבת הלכה יד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף יח וסי' שלו סעיף ו:

רב נים גאון

ויש בה עוד דברים שלענין דיורין הבאין בשבת. לא צריכא לר' עקיבא דאמר תחומין דאורייתא. כבר פירשנוה למעלה עיקר דברי ר' עקיב' במסכ' סוטה.

רבינו חננאל

מדקתני הוא אסור וחבירו מותר ש"מ דקסבר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין. וכן אתה אומר בנים של תבן שבין שני בתחומי שבת. פשיטא לא צריכא לר' עקיבא דאמר תחומין דאורייתא. מתני' כיצד משתתפין במבוי וכו'. אמר רבה חבית של שיתופי מבוי צריך להגביהה מן הקרקע טפח. והמקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא, ואם לאו לא יצא. הני תרי מילי סבי דפומבדיתא אמרוה. שמואל אמר אף עושין מדורה לחיה בשבת, סבור מינה לחיה אין לחולה לא. אמר שמואל הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפי' בתקופת תמוז כו'. איזו היא אשירה אמר רב כל שכומרין שומרין אותה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אסורין וכו' בפ"ק. נ"ב פלוגתא דרב הונא ור' יצחק בדף יז ע"א:

מוסף רש"י

כיצד משתתפין במבוי. להיות כל החצרות מוציאין לתוכו ויטלטלו בכולן (גיטין סד:). מניח את החבית. שהיין בתוכה לשיתוף, דסתם שיתוף ביין (שם). ואם לאו לא יצא. וכי הלכתא, והוא שלא טעם אחד מכל המסובין אבל טעם אחד מהם יצאו כולן ידי חובתן ואע"פ שלא טעמו (רשב"ם פסחים קז.). איזו היא אשירה סתם. אינו שלא הוכר לנו שהיא אשירה, בחזה שיטן ניכר אם היא אשירה אם לאו (ע"ז מח.).

[1] לעיל טז., [2] בד"י אסורין וכן פי' שם ברש"י ותוס', [3] [לעיל שם:], [4] [לקמן קג. סוטה כו: וש"נ], [5] לעיל עג: נדרים פח: גיטין סד:, [6] פסחים קז., [7] שבת קכט., [8] [בפ"א טופ: בימות הגשמים], [9] ע"ז מח., [1] [ע"א בבריתא], [2] [ל"ל ומת אחד מהן עי' מהרש"א על תוס' ד"ה ש"מ], [3] בפ"א: אומר, [4] ל"ל להם, [5] [דף יז:], [6] [ל"ל במבויה], [7] רש"ל, [8] [לעילסט:], [9] הא אמרי' בפ' התקבל שאני שיתופי מבואות דרבנן וא"ת אמה וכו' כל"ל רש"ל, [1] [קידושין כה:], [2] [וע"ע תוס' ב"ק כט: ד"ה אלא ותוס' כתובות לא. ד"ה דאי ור"ה ניחא ותוס' קידושין כו. ד"ה אי נמי],

ואין טועמין מפירותיה. דאי לאו דפלחוה לא הוו פרשי מינה: נצרפי. שם ע"ז שהיתה באותה מדינה: צריך להודיע. אם חפצין בכך שמא מקפידין בעירוביין[ד] ואמר בפ"ק[ה] המקפיד על עירובו אינו עירוב שעינו ליה באותה פת ליתן לחבריו אבל משלו אין צריך להודיעו דזכין לו לאדם שלא בפניו: הכא תנן. בעירובי חצירות[ו] ומזכה להן: הכא לא תנן. בעירובי תחומין קתני לקמן (דף פב.) כילד משתתפין בתחומין כו' ולא קתני ומזכה להן: שהלכה לבית המרחץ. מבעוד יום חוץ לתחום עירה וחשכה לה ואסר לה לחזור: ר' חייא בגלי היה כדאמרינן במסכת סוכה (דף כ.) עלו ר' חייא ובניו ויסלוה: ואיכבעיא להו גרסינן בריה[ז] דבא יעקב. אביו לא היה הגון לפיכך לא הזכירו: אקיף. הרבה עלי הדרך בשבילי: וזיל אסומלא דלור. דרך מסילת [ט] לור: רבי חייא קאי כרב בתחומין וגבי חצירות טעמא דרב משום דכיון דקאסר עליה גמר ומקני ואין צריך זכייה ואע"ג דמתני' פליגא עליה דרב רב תנא ופליג: מי איכא למאן דפליג. מי אשכחן דפליג אינש עליה: עורזינא. נכרי היה ממונה על כלי זיין העשויין לשמירת העיר להלחם על הלריס ודר בעיר: הא דאסר. על בני המבוי לא בעינן דעתיה ומתני' בדלא אסר כגון חצר שבין שני מבואות ורגילה עם זה ולא עם זה: הכי נמי מסתברא. דמודה שמואל היכא דלא אסר: ולא נשתתף. אינו רוצה ומתכוין לאסור עליהן: שאני

ואין טועמין מפירותיה ושמואל אמר א כגון דאמרי הני תמרי לשיכרא דבי נצרפי דשתו ליה ביום [ח] חגם [ט] (אמר אמימר) ואמרו לי סבי דפומבדיתא הלכתא כוותיה דשמואל מיתיבי כיצד משתתפין במבוי מביאים חבית של יין ושל שמן ושל תמרים ושל גרוגרות ושל שאר מיני פירות אם משלו צריך לזכות ואם משלהן צריך להודיע ומגביה מן הקרקע משהו מאי משהו נמי דקאמר טפח איתמר שיתופי מבואות רב אמר אין צריך לזכות ושמואל אמר צריך לזכות עירובי תחומין רב אמר צריך לזכות ושמואל אמר אין צריך לזכות בשלמא לשמואל הכא תנן והכא לא תנן אלא לרב מאי טעמא תנאי היא דאמר רב יהודה אמר רב מעשה בכלתו של רבי אושעיא שהלכה לבית המרחץ וחשכה לה ועירבה לה חמותה ובא מעשה לפני רבי חייא ואסר אמר לו רבי ישמעאל ברבי יוסי בבלאי כל כך אתה מחמיר בעירובין כך אמר אבא כל שיש לך להקל בעירובין הקל ואבעיא להו משל חמותה עירבה לה ומשום דלא זיכתה לה או דילמא משלה עירבה לה ומשום דשלא מדעתה אמר להן ההוא מרבנן ורבי יעקב שמיה לדידי מיפרשא לה מיניה דרבי יוחנן משל חמותה עירבה ומשום דלא זיכתה לה אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב

ג) (בריה) דבת יעקב כי מטית התם אקיף וזיל לסולמא דצור ובעי' מיניה מרב יעקב בר אידי בעא מיניה משל חמותה עירבה ומשום דלא זיכתה לה או דלמא משלה עירבה ומשום דשלא מדעתה אמר ליה משל חמותה עירבה לה ומשום דלא זיכתה לה אמר רב נחמן נקטינן [ב] אחד עירובי תחומין (ה) ג ואחד עירובי חצירות [ד] אחד שיתופי מבואות צריך לזכות בעי רב נחמן עירובי תבשילין צריך לזכות או אין צריך לזכות אמר רב יוסף ומאי תיבעי ליה לא שמיע ליה הא דאמר ר"נ בר רב אדא אמר שמואל [ה] עירובי תבשילין צריך לזכות אמר ליה אביי פשיטא דלא שמיע ליה דאי שמיע ליה מאי תיבעי ליה אמר ליה אטו עירובי תחומין מי לא אמר שמואל אין צריך לזכות ואמר איהו צריך לזכות הכי השתא בשלמא התם פליגי רב ושמואל וקא משמע לן כחומרין דמר וכי חומרין דמר אבל הכא אי איתא דשמיע ליה מי איכא דמאן דפליג ההוא טורזינא דהוה בשיבבותיה דרבי זירא א"ל אוגיר לן רשותך לא אוגיר להו אתו לקמיה דר' זירא אמרו ליה מהו למיגר מדביתהו אמר להו הכי אמר ר"ל משמיה דגברא רבה ומנו רבי חנינא [ו] אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו ההוא טורזינא דהוה בשיבבותיה דרב יהודה בר אושעיא אמרי ליה אוגר לן רשותך לא אוגר להו אתו לקמיה דרב יהודה בר אושעיא אמרי ליה מהו למיגר מדביתהו לא הוה בידיה אתו לקמיה דרב מתנה לא הוה בידיה אתו לקמיה דרב יהודה אמר להו הכי אמר שמואל אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו מיתיבי נשים שעירבו ונשתתפו שלא מדעת בעליהן אין עירובן עירוב ואין שיתופן שיתוף לא קשיא [ז] הא דאסר הא דלא אסר הכי נמי מסתברא דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל [ח] אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף בני המבוי נכנסין לתוך ביתו ונוטלין שיתופן ממנו בעל כרחו רגיל אין שאין רגיל לא שמע מינה לימא מסייע ליה [ט] כופין אותו לעשות לחי וקורה למבוי שאני

הרגיל אבל שאינו רגיל אינו אוסר ונוטלים שיתופו בעל כרחו דקאמר היינו של בעל הבית אבל דעת אשתו לריך ואף על גב דאסיקנא דאשתו של אדם מערבת שלא מדעתו אין לגמוד מכאן שתוכל לזכות לבני המבוי ולבני חצר לתת פת עבורם ואי דבשביל עצמה יכולה ליתן שלא מדעת בעלה אין לה כח לזכות לשכייה שלא מדעת ולריך ליזהר שלא תזכה האשה לשכייה כשאין בעלה בעיר ואף על גב דאם כל אחד ואחד נותן פת נראה דשרי אפילו לא אסרי אהדדי כל זמן שלא מיחה הבעל דמסתמא לא קפיד מכל מקום אין לסמוך על זה לענין שתוכל לזכות לאחרים ואם אין הבעל בעיר אלא בני ביתו לריך לדקדק אם יכולין לערב בני ביתו בלא רשות משל בעל הבית דהא בסמוך [עמוד ב] תנן ימוספו עליהן מוסיף ולריך להודיע וכשבלה האוכל נמי קתני דלריך להודיע ממון אחר:

רגיל לערב עמהם וגם אינו אוסר עליהן. כלומר אינו ממחה על [ידי] אשתו מפני שעירבה עמהם, אבל אם ממחה על ידי אשתו אוסר על בני חצר. וכי קאמר שמואל (כך אסר) [בדאסר] עליהן [דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל]. דאמר שמואל אחד מבני מבוי שרגיל ומשתתף עם בני מבוי ונמנע ולא רצה להשתתף, בני מבוי נכנסין לביתו ונוטלין ממנו שיתופי מבוי על כרחו. [רגיל אין שאין רגיל לא] קשיין אהדדי דהא הוא דאמר [אשתו של אדם מערבת לו שלא] מדעתו. אלא לאו הא דמיחה על ידה ואמר איני רוצה בזה העירוב שעירבה אשתי, ודשמואל ודר' חנינא היכא דלא אסר כגון שלא מיחה. נימא מסייע ליה כופין אותו (ועושין) ועושה לחי וקורה למבוי.

ה) נכ"מ: אלסם], ב) רש"ל מ"ז, ג) [ל"ל בהם], ד) בכ"מ: בעירוביו, ה) [ל"ל בפ"ד דף מט.], ו) בכ"מ: בשיתופי מבואות, ז) [ל"ל בהם], ח) ל"ל בסמוך ע"ב, ט) [דף ח:], י) [סוף סי' מח וסי' נ],

הגהות הב"ח

(א) גמ' נקטינן אחד עירובי תחומין (ואחד עירובי חצירו) תא"מ וג"ב ס"א ממתק: (ב) רש"י ד"ה חיל אסומלא וכו' לור הס"ד ואח"כ מ"ה שהלכה לבית המרחץ מבע"י חוץ לתחום עירה וחשכה לה ואסר לה לחזור הס"ד [בדפו"ר ליתא לד"ה שהלכה לבית המרחץ, וכנראה טוותם דבינו להוסיפו אבל לפנינו כבר מובא לעיל]:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה בעשה כו'. לא ידעתי למאי נדחקו רש"י ותוס' בזה הא י"ל כפשוטו דרב ס"ל מסברא בהאלנו דתחומין דיש לו אמתא מקרא תמוד מחצירות לו מטעם דבחצירות דאסרי אהדדי גמר ומקני. וא"כ דר"י בר"י דס"ל דבתחומים א"ל לזכות כ"ש בחצירות ואף הך תנא מסייע לו בחצירות א"ל לזכות. אלא דרב עצמו מחמיר בתחומין כר"ח דאסר בתחומין ופשוט: ד"ה אתו לקמי'. וב"ש אאשתו. עי' לעיל דף סה ע"ב מד"ס דלא סוי שוכר וא"ע: בא"ד דאשתו אאשתו ניחא ליה לאתויי. ק"ל מסיימת דשמואל בשאתו קמיימת כיון דכבר אמר בשכינו ולקיטו מערבי והייטו ג"כ אפי' בע"כ הכא מייתי ליה לעיל אהכא דלחמן בר ריסתק דלא ליה לא גזרו. וא"כ מכ"ש בשאתו וכיה נראה מזה דאיה גדולה לפשוט פסיקא דמוס' לעיל דף ע' ד"ה יוכש בפה"ל דאפשר דבכינו ולקיטו כך דנכרי אבל לא דישראל דהוא לאלך שמואל לאשתו דהכא מיירי בישראל דזהו דוקא בשאתו ולא בשכינו ולקיטו:

מוסף רש"י

ואין טועמין מפירותיה. ולא פליגי לה (ע"ז מח.). דבי נצרפי. שם עבודת כוכבים שלהם (שם).

רבינו חננאל

ואין טועמין מפירותיה. ושמואל אמר כגון דאמרי הני תמרי לשיכרא דבי נצרפי ושתו ליה ביום אידם. אמר אמימר אמרו לי סבי דפומבדיתא הילכתא כשמואל. מותבינן על מאן דאמר צריך להגביה חבית של (שותפי) [שיתופי מבואות] מן הקרקע טפח. והתניא כיצד משתתפין במבוי מביא אדם חבית של יין של שמן ושל תמרין ושל גרוגרות ושל שאר מיני פירות, בין משלו בין משל חבירו צריך להודיע. ומגביהה מן הקרקע כלשהו. ופריק מאי כלשהו דקתני טפח. איתמר שיתופי מבואות רב אמר אין צריך לזכות ושמואל אמר צריך לזכות. עירובי תחומין רב אמר צריך לזכות ושמואל אמר אין צריך לזכות. אלא לרב דאמר בשיתופי מבוי אין צריך לזכות קשיא ליה מתני'. ופריק תנאי היא, ר' חייא סבר צריך לזכות ור' ישמעאל ב"ר יוסי אמר משום אביו אין צריך לזכות. דתניא מעשה בכלתו של ר' אושעיא שהלכה למרחץ ועירבה לה חמותה משלה ולא זכתה לה ואסר לה ר' חייא. ואמר לו ר' ישמעאל ב"ר יוסי בבלאי כל כך אתה מחמיר בעירובין, כך אמר אבא כל שיש לך להקל בעירובין (בעירובין) הקל. וכן אמר ר' יוחנן דחמותה משל עצמה עירבה ולא זיכתה לכלתה ולפיכך אסר

מ) א מיי' פ"ח מהלכות ע"ז הלכה ג טוש"ע יו"ד סי' קמב סעיף יב:
מא ב מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה יט סמג עשין ג טוש"ע א"ח סי' תיג:
מב ג מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה כ סמג עשה עט"ע א"ח סי' שסו סעיף ט:
מג ד מיי' שם טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ג:
מד ה מיי' פ"ו מהל' י"ט הלכה ו סמג עשין ג ולאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקכו סעיף י:
מה ו ז מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה יב ופ"ה הלכה ה סמג עשין ג טוש"ע א"ח סי' שמז וסי' שפב סעיף יא:
מו ח מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה ב סמג שם טוש"ע א"ח סי' שמז:
[**מו**] ט [מיי' פ"ה מהל' שבתות דין יב טוש"ע מ"מ ר"ס קפב וברב אלפס ב"ב פ"ג דף קמ: בשם התוספתא וכן היא הרא"ש ע"ש ובתוספתא דב"ב שלפנינו ליתא]:

רב נים גאון

ובא מעשה לפני ר' חייא ואסר. אמר לו ר' ישמעאל ב"ר יוסי בבלאי כל כך אתה מחמיר בעירוב. ר' חייה בבלי הוה, ואיתה בסוף פרק א' דמסכת סוכה אמר ריש לקיש הריני כפרת ר' חייה ובניו. שבתחילה נשתכחה תורה מישראל, עלה עזרא מבבל ויסדה, חזרה ונשתכחה, עלה ר' חייה הבבלי ובניו ויסדוה. ובפרק ל"ו כריתות ר' הושעיה הוה שכיח קמיה דבר קפרא שבקיה ואתא לקמיה דר' חייא. ואתה מרצא בר קפרא שואלו בשביל ר' חייה מה בבלי אומר בדבר זה. סליק פרק חלון

רבינו חננאל (המשך)

ר' חייא. אמר רב נחמן נקטינן אחד שיתופי מבואות, ואחד עירובי תחומין צריך לזכות. בעי רב נחמן עירובי תבשילין צריך לזכות או לא. ואמר רב יוסף מאי תיבעי ליה הא אמר שמואל צריך לזכות. ההוא טורזינא דלא בעא לאוגורי להו רשותיה לבני מבוי, ואזלו ואגרו אינהו מדביתהו. ואמר להו ר' זירא שפיר עבידיתו דאשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו, וכן (ב)אשתו של גוי משכרת בלא רשות בעלה. ואם בא בעלה הגוי ומיחה בטילה אותה השכירות, ונאסרו וחזרו לאיסורן. וכן אמר רב יהודה (בר הושעיה) משמיה דשמואל, אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו. ואותבינן עלייהו והתניא נשים שעיריבו ונשתתפו שלא מדעת בעליהן אין עירובן עירוב ואין שיתופן שיתוף. ופרקינן [ז] מתניתא בדלא אסר עלייהו כגון שאינו

[ז] נראה דל"ל כאן דר' חנינא ושמואל בדלא אסר וכו' כל"ל וכן מסייע רבינו להליא בסוף הענין ודשמואל ודר"מ היכי שלא אסר וכו'.

שאני התם דאיכא מחיצה. פר"ת דין הוא דכופין אותו לעשות לחי וקורה דמהני מחיצות להתיר לטלטל בתוכו אע"פ שנעשו בעל כרחו של אדם ולא דמי לעירוב דבין הוה משום דירה ובין משום קנין אין לו להועיל בעל כרחו של אדם ובקונטרס לא פירש כן ובספרים דגרס שאני התם דליכא מחיצות יש לפרש כן דכי ליכא מחיצות דאסור לטלטל בתוכו דין הוא שנכוף אותו לעשות תקנה להתיר לטלטל אבל אין לנו לכופו לעשות תקנה לטלטל מן הבתים ומן המצירות לתוכו: **אבל** קורה בתותי מבתת שיעוריה.

אע"ג דלחי נמי בעי שיעור גובה וגם רוחב משהו מיהא בעי מכל מקום כיון דלא בעי אלא שיעור זוטא לא המתירו בו וה"ר אברהם פירש לחי אם היה מדבק הכתיתים בכותל הוי לחי ובלבד שלא יהו ניטלות ברוח ואין להקשות מהא [1] דפסלינן לוב של אשירה אפילו ביו"ט שני דמשמע דכמאן דליתיה דמי דגבי לוב של מצוה החמירו וא"ת דמכשרינן לעיל [2] סולם של אשירה אע"ג דבעי רחב ד' ולא אמר מיכתת שיעורא כמו קורה ואור"י דהתם חשיב פתח כיון דחזי לעלייה אי לאו איסורא דאשירה אבל קורה הלריכו חכמים שיעורא של חשיבות:

אלא בב' מינין אפילו נתמעט נמי דתניא בו'. ס"ד דכלה דנקט בברייתא משום מין א' נקטיה דאפילו בכלה אין צריך להודיע: **אגב** אורחא קמ"ל דב' סעודות הויין י"ח גרוגרות. הקשה ר"ת דבפרק כילד משתתפין (לקמן דף פב:) תנן רבי שמעון אומר ג' ידות לכבר משלש נקב דהיינו שיעור שתי סעודות ה' ביצים ושליש ביצה שהכבר הוא מ' ביצים כשתחלק י"ח גרוגרות לחמש ביצים ושליש ביצה זה וזה הוי שיעור שתי סעודות ממלא לכל ביצה שלש גרוגרות וג' שמינית של גרוגרות דבחמש ביצים ושליש ביצה יש י"ו שלישי ביצה וגרוגרת גדולה מכזית כדמוכח בריש המלניע (שבת דף לא.) ובתורת כהנים קתני ובפרק בתרא דיומא (דף פ.) דשיערו חכמים דאין בית הבליעה מחזקת יותר מכביצת תרנגולת ובכריתות פרק אמרו לו (דף יד.) אמרינן גבי יש אוכל אכילה אחת כו' דאין בית הבליעה מחזיק יותר מב' זיתים ואע"ג דפליגי תנאי לקמן אדר' שמעון כר"ש קי"ל דבכל דוכתי אמר כביצה לטמא טומאת אוכלין דהיינו כר"ש כדקתני לקמן בגמ' (דף פג.) וחלי [חלין] חליה לטמא טומאת אוכלין ולר"ש עולה השיעור כביצה אבל לשאר תנאי אינו כן ואכולהו תנאי קאי כדמוכח הסוגיא לקמן ואומר ר"י דלכולהו תנאי הוי כביצה לטמא אוכלים והא דקתני לקמן בברייתא וחלי חלי חליה כו' לא קאי אר"מ ואר' יהודה אלא אר' שמעון ור' יוחנן בן ברוקה שהזכירו שיעור ככר מדע דהא קתני בברייתא בגמ' כמה שיעור חלי פרס שתי ביצים חסר קימעא דברי ר' יהודה משמע דקאי בשיטתיה דר"ש דחשיב חלי חליה לפסול את הגוויה בשתי ביצים והשתא לא קשה מידי דבשתי סעודות של עירוב לא קי"ל כר"ש אלא כר"מ או כרבי יהודה כדמוכח לקמן דרב יוסף ורבה כר"מ ברישא כילד משתתפין (לקמן דף פב.) ותרתי ריפתא נמי דקאמר רב יהודה ורב אלא בר אהבה היינו כר"מ או כר' יהודה:

אתיביה

שאני אתם דליכא מחיצות [3] [א] [4] ל"א [5] מצד שאני אתמר רב חייא בר אשי אמר [6] עושין לחי אשירה ור' שמעון בן לקיש אמר עושין קורה אשירה מאן דאמר קורה כל שכן לחי ומאן דאמר לחי [7] אבל קורה לא כתותי מכתת שיעוריה: **מתני'** נתמעט האוכל מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע [8] [9] נתוספו עליהן מוסיף ומזכה וצריך להודיע [10] כמה הוא [11] שיעורן בזמן שהן מרובין מזון שתי סעודות לכולם בזמן שהן מועטין כגרוגרת [12] לכל אחד ואחד [13] אמר ר' יוסי [14] במה דברים אמורים בתחילת עירוב אבל בשירי עירוב כל שהוא [15] [16] ולא אמרו לערב בחצירות אלא כדי שלא לשכח את התינוקות: **גמ'** במאי עסקינן אילימא במין אחד מאי איריא נתמעט אפילו כלה נמי אלא בשני מינין אפילו נתמעט נמי לא דתניא [17] כלה האוכל ממין אחד אין צריך להודיע מב' מינים צריך להודיע איבעית אימא ממין אחד ואיבעית אימא משני מינין איבעית אימא ממין אחד מאי נתמעט נתמטמט ואיבעית אימא משני מינין [18] כלה שאני: ניתוספו עליהן מוסיף ומזכה וכו': [19] אמר רב שיזבי אמר רב חסדא זאת אומרת חלוקין עליו חביריו על ר' יהודה [20] דתנן אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות מערבין בין לדעת ובין שלא לדעת פשיטא דחלוקין מהו דתימא הני מילי בחצר שבין שני מבואות אבל חצר של מבוי אחד אימא לא קמשמע לן: כמה הוא שיעורו וכו': כמה הוא מרובין אמר רב יהודה אמר שמואל שמונה עשרה בני אדם שמונה עשרה ותו לא אימא [21] משמונה עשרה ואילך ומאי [22] שמונה עשרה דנקט אמר רב יצחק בריה דרב יהודה לדידי מיפרשא לי מניה דאבא כל שאילו מחלקו למזון שתי סעודות ביניהן ואין מגעת גרוגרת לכל אחד ואחד הן הן מרובין וסגי במזון שתי סעודות ואי לא (הן הן) מועטין נינהו ואגב אורחיה קא משמע לן דשתי סעודות הויין שמונה עשרה גרוגרות: **מתני'** בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח דברי ר"א רבי יהושע אומר בכר הוא עירוב אפילו מאפה סאה והוא פרוסה אין מערבין בה בכר [23] כאיסר והוא שלם מערבין בו:

גמ'

שיש בהן בני אדם יותר ממנין גרוגרות של שתי סעודות מרובין ביניהו ותנן במתני' דלא בעי כגרוגרת לכל אחד אלא כשיש בו מזון שתי סעודות סגי: **ואי לא.** שאין מגיעים רב כמנין גרוגרות של שתי סעודות לא בעי שתי סעודות אלא כגרוגרת לכל אחד היינו פירוש דמתניתין ורב יהודה דנקט שמונה עשרה ולא תנא כדאמרינן אגב אורחיה דבעי לפרושי מתני' נקט חושבנא ולאשמעינן דמזון שתי סעודות הוו שמונה עשרה גרוגרות: **מתני'** כלה. שלם: **מאפה סאה.** שאפה סאה בכבר אחד ונטל ממנו מעט ושוייה פרוסה אין מערבין בה וטעמא מפרש בגמרא [פא.]: **כבר.** קטן כמדת איסר: **והוא שלם מערבין בו.** ובלבד שיהיו שם כברות הרבה כגרוגרת לכל אחד ואחד:

גמ'

לעולם הוא זכות להן (לקמן צה.). **בכל מערבין.** עירובי חצרות ותחומין (לעיל יב: ועי"ש במוסף רש"י). **ומשתתפין.** במבוי (שם) שיתופי מבואות (קדושין לד.). חוץ מן המים ומן המלח. דלאו מידי דמזון הן וטעמא דעירוב משום דדעתו ודירתו במקום מזונותיו הוא וכיון שנתנו כל בני המלך כדי מזונן בבית אחד נעשה כאילו כולן דרים בתוכו ומנלאו כולן רשות אחת, וכן בעירובי תחומין נעשה כמי ששכב שם ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח הלכך דבר מזון בעינן (לעיל כו:) דמידי דזיין בעינן והכי לא חייבי, שבמקום מזונותיו של אדם חשובה דירתו ושביתתו (קדושין לד.).

מז א מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה יב סמג עשין ל טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ח:

מח ב מיי' שם הלכה יג וטור ש"ע שם סעיף טז:

מט ג מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה ו סמג שם טוש"ע א"ח סי' שסח סעיף ב:

נ ד מיי' פ"א שם הלכה ט סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

נא ה (מיי' פ"ה) [אינו שם וכפירושו כתב שאין כהלכה כרבי יוסי] וסמג שם טוש"ע שם סעיף ד:

נב ו מיי' פ"ה שם הלכה יג וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שפז:

נג ז ח מיי' שם הלכה ו וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שסח סעיף א:

נד ט מיי' שם פ"א הלכה ט וטוש"ע שם סעיף ג:

נה י מיי' שם הלכה ח סמג עשין ל טוש"ע א"ח סי' שפז סעיף ו:

רבינו חננאל

ודחינן שאני התם דאיכא מחיצות. פי' נתמעט האוכל, מכדי שתי סעודות. מוסיף ומזכה לכל בני (אדם) מבוי, ואינו צריך להודיעם עכשיו כי נתמעט(ו) והוספתי עליו וזיכיתי לכם, שכבר הודיעם מקודם לכן. ועל אותה ידיעה הם סמוכין [ו]אין צריכין ידיעה אחרת. ואוקימנא למתניתין במין אחד. ומאי נתמעט דקתני נתמוטט. כלומר כלה לגמרי, ואפי' הכי מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע. ואיבעית אימא מתניתין בשני מינין, ודוקא נתמעט ולא כלה כולו, אבל כלה לצריך להודיע. כדתניא כלה האוכל ממין אחד אינו צריך להודיע, משני מינין צריך להודיע. ניתוספו עליהן מוסיף ומזכה (ואין צריך) [וצריך] להודיע. הא מתניתא פליגא על ר' יהודה דהא ר' יהודה בעירובי חצירות אמר מערבין לו לאדם שלא מדעתו, דתנן א"ר יהודה במה דברים אמורים שאין מערבין לו לאדם אלא מדעתו בעירובי תחומין, אבל בעירובי חצירות מערבין לו לדעתו ושלא לדעתו שזכין לו לאדם כו', ואוקימנא דודאי חולקין עליו חכמים, ואי מהתם הוה אמינא בחצר של שני מבואות הוא דפליגי, אבל בחצר של מבוי אחד אימא לא, כמו שהוא מפורש בסוף פרק זה, קמ"ל. וכמה הן מרובין (משבעה) [משמונה] עשר ואילך. קיימא לן שיעור העירוב מזון שתי סעודות לרבים וכל שכן למועטין. וכל עירוב שאילו בא לחלקו למי שעירב להן ואין מגיע לכל אחד ואחד כגרוגרת משיעור שתי סעודות הוו להו מרובין, וסגי להו בשתי סעודות. וקימא לן דשמונה עשר גרוגרות הן שתי סעודות, לפי חשבון ר' יוחנן בן ברוקא ור' שמעון שנותנין שיעור העירוב בקב ואם הם מרובין מי"ח בני אדם ולמעלה. ואפי' הן מאה ויותר כשיעור שתי סעודות להן העירוב. ואע"פ שאין העירוב מגיעם כגרוגרת. אבל (להן) [כשהן] מועטין פחותין מי"ח בני אדם, צריכין להיות עירובן כשיעור גרוגרת לכל אחד ואחד. ואם הוא פחות צריך להוסיף בעירוב למלאות לכל אחד ואחד כגרוגרת. א"ר יוסי במה דברים אמורים שצריך מזון לשתי סעודות למרובין, או כגרוגרת לכל אחד ואחד למועטין בתחלת העירוב. אבל בזמן שעירב כשיעור שנתנו חכמים לערב ונתמעט ונשתייר הימנו כל שהוא כשר. מתני', בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים כו'.

הגהות הב"ח

(א) גמ' דליכא מחיצות אימתמר רב חייא בר אשי בר ל"ל ומיבעי ל"א מלד שאני נמתק: (ב) שם במשנה כל שהוא לא כל"ל ואות ו' נמתק: (ג) שם גמ' ומאי שנא שמ"ע:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ל"א מלד שאני. נ"ב בב"ד שאני. [ועי' בפי' הגאון על א"ח סי' שסז ס"ק י"]:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' ל"א מלד שאני. עי' עני אלמוגים סי' שעב ס"ק לה דף קיח ע"ב בד"ה וזה נראה לי וכו' ודבריו רמוקים מהאמת. והנכון מה שראיתי בזה בביאור הגאון מוהר"א ווילנא זצוק"ל בס"ע א"ח סי' שסז במה שכתב המחבר שם סוף ס"א אבל כופין אותו בב"ד לערב עמהן וכתב הגאון שם ס"ק י' ח"ל אבל כופין מוספתא וגמ' בעירובין דף פ ע"ב ליתא אחריא בב"ד שאני וכל"ל. וט"ס שם בגמ' שכתוב מלד שאני עיין שם. עכ"ל הגאון. ודברי אלהים חיים הם אלפ"ז א"ל בס"ס הרב"ש וטור שם סי' שסז שמקור דין זה נלמד מדברי הה"מ. כ"א מתוספתא ותלמוד ערוך הוא. וכמ"ש שם בהקדמת נכד הגאון המחבר:

מוסף רש"י

בשירי עירוב. שהניח עירוב במקום המשתמר לכמה שבתות ונתמעט האוכל משיעור ב' סעודות מקילין בה לאכסוריי (לעיל מז:). **במה דברים אמורים.** דאין מערבין לו לאדם אלא לדעתו שנתמלא בעירובי תחומין. דשמא חוב לו להפסיד אלפים אמורה על מנת להשתכר באלפים למערב, **אבל בעירובי חצירות.** אין שם הפסד אלא ריוח (שם)

מסורת הש"ס

[1] [שלש תיבות הללו משולני הכנה למאד וע' בתיקוני כלי שרת ועי' במרלה הפיסים בירושלמי הלכה ו' ישוב נכון על זה] [וכפ"ם דפוס ווייניציא משנת רפ"ח וכדפוס שאלוניקי משנת רפ"ב ליתהון], [2] [עי' נ"ב מ"ת מ"מ סי' לט דף קמב ע"ג], [3] [לקמן פח.]. [4] [בפלר המשנה וכפי' הרמב"ם הגיר' להוספת שבת לכל אחד ואחד], [5] לעיל מו:, [6] [גיר' ירושלמי וי"ל ד"ה ככר], [7] [ע"א ד"ה לחין], [8] רש"ל, [9] במ"א נוסף: אמרי בן, [10] עי' תוס' סוכה לא: ד"ה באשרה [11] [דף עח:],

הגהות הגר"א

[12] גמ' דליכא מחיצות אימתמר רב חייא בר אשי בר ל"ל ומיבעי ל"א מלד שאני נמתק: [13] שם במשנה כל שהוא לא כל"ל ואות ו' נמתק: [14] שם גמ' ומאי שנא שמ"ע:

[15] אמר ר' יוסי פליג את"ק: **לא אמרו לערב בחצירות.** לאחר שנשתתפו: **אלא שלא לשכח.** תורת עירובי חצירות מהתינוקות הבאין [16] הלכך מקילינן ביה: **גמ' במאי עסקינן.** דקתני בנתמעט אין צריך להודיע הא כלה לגמרי צריך להודיע אם בא לערב: **במין אחד.** שחוזר ומערב מן המין הראשון: **מב' מינין.** שעירב בשניה ממין אחר: **צריך להודיע.** וקא סלקא דעתך והוא הדין לנתמעט: **נתמטמט.** כלה לגמרי: **איבעיא אימא מב' מינין.** ודוקא נקט נתמעט ודקא קשיא לך מברייתא כלה שאני דברייתא כלה דווקא נקט אבל נתמעט אפילו מב' מינין אין צריך להודיע: **זאת אומרת חלוקין הן.** דלא תימא הלי במה דברים אמורים לפרושי אמי: **במה דברים אמורים.** לצריך לדעת: **בעירובי תחומין.** שמא אין נוח לו לקנות כאן כדי להפסיד לרוח שכנגדה: **פשיטא.** דשמעינן מינה דחלוקין דהא בעירובי חצירות נקיט ואמי וקתני צריך להודיע: **מהו דתימא.** לעולם רבי יהודה בההוא מפרש הוא ומתני' דהכא בחצר שבין שני מבואות דלא ידעינן בהי ניחא ליה: **קמ"ל.** רב שיזבי דשמיעא ליה מרביה דבמבוי אחד עסקינן: **ומו לא.** בתמיה. כ"ש דטפי מהכי הוו מרובין: **לדידי מיפרשא לי מיניה דאבא.** דלקולא קתני בזמן שהם מרובים דגרוגרת דילהו הוי יותר מב' סעודות סגי בב' סעודות ולא בעינן גרוגרת לכל חד וחד כשהן מועטים דלא מטי גרוגרת דילהו לב' סעודות סגי בגרוגרת לכל אחד ולקולא: **כל שאילו מחלק מזון ב' סעודות ביניהן ואין גרוגרת לכל א'.** דלא הוא זכות להן (לקמן צה.). **בכל מערבין.** עירובי חצרות ותחומין (לעיל יב: ועי"ש במוסף רש"י). **ומשתתפין.** במבוי (שם) שיתופי מבואות (קדושין לד.). חוץ מן המים ומן המלח. דלאו מידי דמזון הן וטעמא דעירוב משום דדעתו ודירתו במקום מזונותיו הוא וכיון שנתנו כל בני המלך כדי מזונן בבית אחד נעשה כאילו כולן דרים בתוכו ומנלאו כולן רשות אחת, וכן בעירובי תחומין נעשה כמי ששכב שם ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח הלכך דבר מזון בעינן (לעיל כו:) דמידי דזיין בעינן והכי לא חייבי, שבמקום מזונותיו של אדם חשובה דירתו ושביתתו (קדושין לד.).

גמ' תנינא חדא זימנא (ח) א בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים והמלח אמר רבה לאפוקי מדרבי יהושע דאמר כבר אין מידי אחרינא לא קמשמע לן בכל איתיביה אביי בכל מערבין עירובי חצירות ובכל משתתפין שיתופי מבואות ולא אמרו לערב בפת אלא בחצר בלבד מאן שמעת ליה דאמר פת אין מידי אחרינא לא רבי יהושע וקתני בכל אלא אמר רבה בר בר חנה לאפוקי מדרבי יהושע דאמר שלימה אין פרוסה לא קמשמע לן בכל ופרוסה מאי טעמא לא אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי משום איבה אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי עירבו כולן בפרוסות מהו א"ל ° שמא יחזור דבר לקלקולו א"ר (ט) יוחנן בן שאול ניטלה הימנה כדי חלתה וכדי דימועה מערבין לו בה והתניא כדי דימועה מערבין לו בה כדי חלתה אין מערבין לו בה לא קשיא הא ² בחלת נחתום הא בחלת בעל הבית (ג) דתנן ³ שיעור חלה אחד מעשרים וארבעה העושה עיסה לעצמו ועיסה למשתה בנו אחד מעשרים וארבעה נחתום שהוא עושה למכור בשוק וכן האשה שעשתה למכור בשוק אחד מארבעים ושמונה אמר רב חסדא ד תפרה בקיסם מערבין לו בה והא תניא אין מערבין לו בה לא קשיא ה הא דידיע תיפרה הא דלא ידיע תיפרה א"ר זירא אמר שמואל מערבין בפת אורז ובפת דוחן אמר מר עוקבא לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל ו בפת אורז מערבין ובפת דוחן אין מערבין אמר רב חייא בר אבין אמר רב ז מערבין בפת עדשים איני והא ההיא דהואי בשני דמר שמואל ושדייה לכלביה ולא אכלה ההיא דשאר מינים הויא דכתיב ¹ ואתה קח לך חטין ושעורים ופול ועדשים ודוחן וכוסמים וגו' רב פפא אמר ההיא צלויה בצואת האדם הואי דכתיב ² והיא בגללי צאת האדם תעוגה לעיניהם מאי ועוגת שעורים תאכלנה אמר רב חסדא לשיעורים רב פפא אמר (ד) עריבתה (ה) כעריבת שעורים ולא (ה) כעריבת חטים: **מתני'** נותן אדם מעה לחנוני ולנחתום כדי שיזכה לו עירוב דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים (ח) לא זכו לו מעותיו ומודים

איתיביה אביי בכל מערבין עירובי תחומין כו'. כך היא הגירסא בספרים ישנים וכן גרס ר"ח ופירש ה"ר אברהם כולה סוגיא דה"ק תנינא חדא זימנא בכל מערבין כו' משמע סתמא בין בעירובי חצירות בין בעירובי תחומין אמר רבה לאפוקי מר' יהושע דאמר פת אין כו' והאי בכל מערבין אכולהו עירובין קאי ואכולהו פליג ר' יהושע ואומר פת אין מידי אחרינא לא ולהכי איצטריך תרי זימני דאי לא הדר ותנא בבא דהכא הוה מוקמינן ההיא דלעיל בתחומין דאיירי בהו כולי פירקא ומילתא דר' יהושע דהכא הוה מוקמינן בחצירות דאיירי בהו לעיל ולא מפקא ההיא דלעיל כלל מרבי יהושע דהכא אבל השתא דמיתניא נמי גבי מלתיה דרבי יהושע מפקא מדיליה דלאיפלוגי קאמי איתיביה אביי פריך על מה שאמר שסבר רבי יהושע דאפילו בתחומין אין מערבין אלא בפת והכי גרסינן בכל הספרים הישנים בכל מערבין עירובי תחומין (ח) קאמר כו' קס"ד דהאי בכל מערבין בכל מיני פירות קאמר מאן שמעת ליה דאמר פת אין מידי אחרינא לא רבי יהושע דהא אמרינן דר' אליעזר בכל מערבין בין בחצירות בין בתחומין קאמר וקתני לה גבי תחומין (ט) בכל דבר אלמא תחומין בכל דבר ורבי יהושע אלא לאפוקי מרבי יהושע כו' אלא האי בכל מערבין ה"ק בכל עניני פת מערבין בין בשלמין בין בחסרין והשתא מיירי מתני' בכל מערבין דווקא בחצירות דאיירי בהו לעיל ופליג על ר' יהושע דבעי שלמין בחצירות והא דלא שני אפירכא דאביי דודאי רבי יהושע מודה דתחומין בכל דבר ובמתניתין תנן בכל מערבין אפילו בחצירות ור' יהושע פליג בחצירות לחודייהו היינו משום דאי ר' אליעזר איירי בתרוייהו ור' יהושע לא פליג אלא אחצירות הוה ליה לפרושי דאחצירות לחודייהו קאי (ט): **כדי** חלתה וכדי דימועה מערבין לו בה. וגרסה לר"י דווקא בטבולה לחלה ובמדומע איירי דאי לא בעיא תיקון איכא איכא אפילו בחסרון מועט דישנא דמתניתין משמע דשלמים לגמרי בעי ומיהו לשון כדי קשה דהוה ליה למימר חלתה ודמועתה ואור"י דנקט כדי לאשמועינן דאפילו נטל לשם חלה אם הפרים יותר מכדי צורך איכא איכה ואם תאמר כיון דאשמעינן כדי חלתה דהוה אחד מארבעים ושמונה כל שכן כדי דימועה דהוה יותר ממאה ואור"י דס"ד דדימוע כיון דחזי הכי לכהן אפילו בפורתא איכא איכה: **והא** ההיא דהואי בשני דמר שמואל בו'. עשו לגסות מה טעמא לפי שלוה הקב"ה ליחזקאל לעשות: **דכתיב** ואתה קח לך בו'. פ"ה וכתיב בתריה לחם אנשים לא תאכל אלמא לאו לחם הוא והגיה ר"ת דהאי לחם אנשים בהברהא כתיב רחוק מפרשה זו כמה דפין והכי פירושא ההיא דשאר מיני הואי דכתיב ואתה קח לך ולימי המצור ושעת הדחק נאכל ולא פת הוא אלא לנפש רעבה דכלבא בכפיה גלייה בלע [נ"ק 35:]: **לא** זכו לו מעותיו. פירש הקונטרס ואפילו עירב החנוני הזה לכל האחרים וזכה גם לזה אינו עירוב שהרי לא נתכוון לזכות לו במתנת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות המעה והרי אינה קנויה לו דכיון דמעות אינן קונות לא סמכא דעתיה דהאי ולא הוי דעתיה לאקנויי ונמצא מערב לו במעותיו שלא מדעתו: ומודים

לא זכו לו מעותיו. פירש הקונטרס ואפילו עירב החנוני הזה לכל האחרים וזכה גם לזה אינו עירוב שהרי לא נתכוון לזכות לו במתנת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות המעה והרי אינה קנויה לו ובחנם פירש כן דאפילו מתכוין לו להקנות לו בחנם ואפילו זיכה לו ע"י אחר אז לקח המעה וקנה לו מן השוק אינו עירוב כיון שהנותן מתכוין לקנות לו מן החנוני ואין המעה קונה לו וכל הזכיות שעושה החנוני שלא מדעת בעל הבית קא עביד ואין מערבין אלא לדעתו ולשון הקונטרס נמי מוכיח כן בסמוך:

(ח) לעיל כו: קידושין לד., ג) גי' הרמ"ש יומתן, ג) חלה פ"ב מ"ז, ד) בקד"י הגי' בגמ' ובכס"י בכ"מ עריכתה בעריכה. וכ"ג הגאון יעב"ץ ז"ל, ה) [ועי' תוס' שבת לד. ד"ה ל"ק].

תורה אור השלם

1. וְאַתָּה קַח לְךָ חִטִּין וּשְׂעֹרִים וּפוֹל וְעֲדָשִׁים וְדֹחַן וְכֻסְּמִים וְנָתַתָּה אוֹתָם בְּכְלִי אֶחָד וְעָשִׂיתָ אוֹתָם לְךָ לְלֶחֶם מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתָּה שׁוֹכֵב עַל צִדְּךָ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים יוֹם תֹּאכְלֶנּוּ: יחזקאל ד ט

2. וְעֻגַת שְׂעֹרִים תֹּאכְלֶנָּה וְהִיא בְּגֵלְלֵי צֵאַת הָאָדָם תְּעֻגֶנָּה לְעֵינֵיהֶם: יחזקאל ד יב

הגהות הב"ח

(ח) תוס' ד"ה אתיביה וכו' בכל הספרים הישנים בכל מערבין עירובי תחומין כו' קס"ד כל"ל ותיבת קאמר ממתק: (ט) בא"ד וקתני לה גבי תחומין דמערבין בכל דבר אלמא:

גליון הש"ם

גמ' שמא יחזור דבר לקלקולו. גיטין דף ה ע"ב:

רבינו חננאל

[ת"ר] בכל מערבין עירובי תחומין ובכל משתתפין שיתופי מבואות ולא אמרו לערב בפת אלא בעירובי חצירות בלבד. ואוקימנא להא ברייתא (לר') [דר'] יהושע היא דקתני בתחומין ובמבואות בכל, ובחצירות בפת. והני מילי בשלימה אבל בפרוסה לא. ופרוסה מאי טעמא לא משום איבה. דאמר אמאי מיתינא אנא שלימה והאי פרוסה. ואמרינן ואי אייתו כולהו פרוסות דליכא איבה מאי. ושנינן גזירה שמא יביא אחד פרוסה ואחד שלימה ויבואו לידי קלקול איבה כדאמרן. וסוגיין דשמעתין כר' יהושע דאמר שלימה אין פרוסה לא. א"ר יונתן בן שאול א"ר אם ניטלה מכבר העירוב כדי חלתה, כדי חלת הנחתום העושה למכור בשוק, או אשה העושה למכור בשוק, שהוא אחד מארבעים ושמונה בעיסה. וכדי דימוע שהוא אחד ממאה ועוד, דתנן בתרומות פרק [ד'] ר' אליעזר אומר תרומה עולה באחד ומאה ר' יהושע אומר במאה ועוד. ר' יוסי בן המשולם אמר [ועוד קב למאה] סאה, שתות (לדומע) [למדמע]. ואמרו בתלמוד ארץ ישראל והלכה כדבריו של ר' יוסי בן המשולם. נמצא המדמע סאה במאה סאין

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ח מהל' עירובין הל' ח סו"ע ט"ו ח"ח סי' שפו סעי' ד ה]:

נו ב טור ש"ע ט"ח סי' שסו סעיף ו:

נז ג מיי' פ"ב מהלכות כלאים הלכה ב סמג עשין קמא טוש"ע י"ד סי' שכב סעיף ג:

נח ד ה טור ש"ע ח"ח סי' שסו סעיף ו:

נט ו ז מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ח וטוש"ע שם סעיף ח:

ס ח מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה כ סמג עשין ח טור ש"ע ח"ח סי' שסט:

רבינו חננאל (המשך)

הין חסר הין יתר שיעורו במאה. וכשם שתרומה מדמעת כך חלת מדמעת. ואם ניטלה ממנה כזה השיעור ונשתייר בה מזון שתי סעודות מערבין לו בה. אבל אם ניטלה ממנה חלק אחד מכ"ד כדי חלת הערשה עיסה לעצמו או למשתה בנו אין מערבין בה שכבר נעשית כפרוסה. וכן אם נפרסה כבר ותפרה בקיסם ונראית שלימה מערבין לו בה. אבל אם נראית פרוסה כגון דידע תיפרה אין מערבין לו בה. משמיה דשמואל אמרו מערבין בפת אורז אבל לא בפת דוחן. ועוד אמרו משמו מערבין בפת עדשים. ואם היא פת עשויה ממינים הרבה כגון חטים ושעורים ופול ועדשים ודוחן וכוסמין [אין מערבין לו בה]. ועוגת שעורין תאכלנה לשיעורים תאכלנה. כלומר כשיעור כך וכך. רב פפא אמר עריכתה כעריכת שעורים ולא כעריכת חטין. כדתנן אוכלין עראי מן העיסה עד שתגלגל בחטים ותטמטם בשעורין. גילגלה בחיטים וטימטם בשעורין, האוכל ממנה חייב מיתה. כיון שהיא נותנת המים מגבהת חלתה, ובלבד שלא יהיה שם ה' רבעים קמח. ירושלמי מפני מה אמרו מערבין בחצירות מפני דרכי שלום, ומעשה באחת שהיתה (רביכה) [דבובה] עם חביריתה ושילחה עירובה ביד בנה נס[ב]תיה (וכפפתיה) [וגפפתיה] ונשקתיה, אתא אמר לאימיה אמר הכין רחמה לי מתוך כך עשו שלום. הדא היא דכת' כל נתיבותיה שלום. מתני' נותן אדם מעה לחנוני או לנחתום כדי שיזכה [לו] בעירוב דברי ר' אליעזר כו'.

פא: חלון פרק שביעי עירובין

באַרבעה פרקים כו'. בפ' אותו ואת בנו (חולין דף פג.) מפרש ערב יו"ט הראשון של פסח ועיו"ט של עצרת וערב יו"ט האחרון של חג וערב ר"ה ועיו"כ בגליל והא דלא תניא עיו"ט ראשון של חג אומר ר"ת משום דכו"ע טרידי בסוכה ולולב ואין להם פנאי להרבות בשמיטה כל כך (ר"):

לעולם בשלא משך. מלתא דרב הונא דאוקמי כשמשך אתא לפרושי דהיינו משיכה שזיכה לו ע"י אחר ומש"ה לא קאמר אלא דלא הדר ביה כלל:

דבר תורה מעות קונות. פירש בקונטרס דכתיב בפודה מן ההקדש ונתן הכסף וקם לו וק"ו בלוקח מן ההדיוט ויש לקיים דאמר משיכה מפורשת מן התורה ואין מעות קונות קסבר מהקדש לא יליפינן דכסף קני ליה משום דלא שייכא ביה משיכה דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתא ואין נראה זה הטעם נכון כ"כ דמ"מ גילף מהקדש שיקנה גם הכסף בהדיוט ואומר ר"י משום דתרתי לא מצי למקני בהדיוט דפרק הלוקח עובר פרתו (בכורות דף יג:) דליש ר' יוחנן או קנה מיד עמיתך הא לנכרי במשיכה ואם היה קונה משיכה וכסף לר"ל אם כן לנכרי במה וכ"מ הא לנכרי בכסף דקאי אמיד עמיתך דדרש ליה אמשיכה מכל מקום מדנכרי בחד דוקא ישראל נמי בחד דוקא ובכי האי גוונא קאמר התם ועוד מפרש ר"י דהיינו טעמא דמעות קונות דבר תורה דסתם קנין דקרא בכסף מיירי כדאשכחן בכמה דוכתי (ג) קנין בכסף אוכל בכסף תשבירני (דברים ב) שדות בכסף יקנו (ירמיה לב) ואף על גב דכתיב ספר המקנה דנפקא לן (ר) מהתם קנין שטר מ"מ סתם קנין דבכל דוכתין הוי בכסף ועוד מוכח קרא דבכסף מיירי דכתיב (ויקרא כה) אל תונו ואמוכר ואלוקח קאי: **שמא** יאמר חיטיך נשרפו בעלייה. וא"ת למה עקרו חכמים קנין כסף לגמרי דהוי דאורייתא היה להם לתקן דמבעי כסף ומשיכה ותירץ ר"י משום תקנת השוק עשו כן אלא להצריך תרתי משיכה ומעות וריב"ן תירץ דאם המשיכה לבדה לא תקנה אם כן יאמר הלוקח למוכר נשרפו חיטיך בעלייה ואם תאמר א"כ כשנתן הלוקח מעות ולא משך יאמר לו המוכר נשרפו מעותיך בעלייה כיון דאין המעות קונות לו ואי לאו תירוץ ריב"ן היינו יכולין לומר דלא חיישינן להכי משום דלא שכיח שיאחר המשיכה לאחר נתינת המעות כיון דאין מעות קונות אבל לפי תירוצו לא נוכל לומר כן דאם כן לא היה לו נמי למיחש שמא יאמר הלוקח נשרפו חיטיך בעלייה דלא שכיח שיאחרו הכסף אחר משיכת הפירות כיון דמשיכה לחוד לא היתה קונה וי"ל דמעות נות לשמרן ואין טורח בהלנתם כמו פירות דאין יכול להניל אלא בטורח גדול ועוד אומר ר"י דגבי מעות אין שייך לומר נשרפו מעותיך בעלייה דאפילו הוי עלייהו שומר חנם הא אמרינן בפרק המפקיד (ב"מ דף מב.) דאין להם שמירה אלא בקרקע ואי לא מותיב להו בקרקע הוי פשיעותא לגבי נורא כדמוכח התם גבי ההוא דאותיב זוזי בצריפתא דאורבני וא"ת והיכי חיישינן שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה הא הוי עלייהו שומר שכר ואם לא יגיל ישלם דכי היכי דגבי זוזי הוי מוכר עלייהו שומר שכר כדמשמע בפ' הזהב (שם דף מט.) גבי ההוא גברא דיהיב זוזי אשומשמי אוקירו שומשמי והדר ביה וא"ל שקול זוזך ולא שקלינהו ואגנוב ואמר רבא דכל כה"ג לא מיבעיא דשומר שכר לא הוי אומר ליה שקול זוזך הוי עלייהו שומר שכר וה"נ גבי חיטין הוי נמי שומר שכר ואורי' לעולם גבי זוזי נמי לא הוי שומר שכר והא דקאמר לא מיבעיא דשומר שכר לא הוי ה"פ לא מיבעיא היכא דנתן לו שכר וקאמר לו שקול זוזך דקליק נפשיה מחיוב שומר שכר אלא אפילו שומר חנם לא הוי וכה"ג גרין לפרש באידך עובדא (שם ע"ב) דא"ל ליהוי הנך זוזי גנך פקדון דמשכה לי וא"ל הא ביתא קמך ומסיק עלה לא מיבעיא דשומר שכר לא הוי כו' היינו ע"כ בנותן לו שכר קאמר ועוד י"ל דאע"ג דגבי זוזי הוי שומר שכר היינו משום דשרי להוליאם ואע"ג דמפקיד מעות אגב בעה"ב תנן בהמפקיד (שם מג.) דלא ישתמש בהן מ"מ מוכר ישתמש בהן כיון דדבר תורה מעות קונות אליס כחו ויכול להוציא אע"ג דתקין רבנן דלא קני אלא במשכון: **ה"ג אמר ר' יהושע ב"ל כל מקום ששנה רבי יהודה אימתי ובמה במשנתינו אינו אלא לפרש דברי חכמים** וכ"כ כספרים דגרסי במשנתינו דבברייתא מצינו דאימתי דרבי יהודה לחלוק בפרק כיסוי הדם (חולין דף פח.) גבי דם הניתז ושעל גבי הסכין ופ"ק דגיטין (דף ז.) גבי המגיה גט בספינה ואין להאריך כאן: [וע"ע תוס' ביצה ט: ד"ה ולא היא ותוס' סוכה מא. בד"ה שמא יגדל ותוס' ר"ה אמר ותוס' שבועות מא. סד"ה נשבע ותוס' חולין פח. ד"ה רבנן]:

ומודים בשאר כל האדם שזכו לו מעותיו [א] שאין מערבין לאדם אלא מדעתו [ב] אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות [ג] מערבין לדעתו ושלא לדעתו לפי [ד] שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם שלא בפניו: **גמ'** מ"ט דר' אליעזר הא לא משך אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו עשאו ר"א כד' פרקים בשנה [ה] דתנן [ו] בד' פרקים אלו משחיטין את הטבח בעל כרחו אפילו שור שוה אלף דינר ואין ללוקח אלא דינר אחד כופין אותו לשחוט לפיכך אם מת מת ללוקח מת ללוקח [ז] הא לא משך אמר רב הונא בשמשך אי הכי אימא סיפא בשאר ימות השנה אינו כן לפיכך אם מת מת למוכר אמאי הא משך א"ר שמואל בר יצחק לעולם בשלא משך הכא במאי עסקינן בשזיכה לו על ידי אחר בד' פרקים אלו דזכות הוא לו זכין לו שלא בפניו בשאר ימות השנה דחוב הוא לו אין חבין לו אלא בפניו [ח] ורב אילא אמר ר' [ט] יוחנן [י] בד' פרקים אלו העמידו חכמים דבריהן על דברי תורה [כ] דאמר רבי יוחנן [ל] דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו [מ] משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה: ומודים בשאר כל האדם כו': מאן שאר כל אדם אמר רב [נ] בעל הבית וכן אמר שמואל בעה"ב דאמר שמואל ל"ש אלא נחתום אבל בעה"ב קונה ואמר שמואל [ס] ל"ש אלא מעה אבל כלי קונה ואמר שמואל [ע] לא שנו אלא דאמר לו זכה לי אבל אמר ערב לי שליח שויה וקני: אמר רבי יהודה בד"א וכו': [פ] אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה ולא עוד אלא כל מקום ששנה רבי יהודה בעירובין הלכה כמותו אמר ליה רב חנא בגדתאה לרב יהודה אמר שמואל אפילו במבוי שניטלו קורותיו או לחייו אמר ליה בעירובין אמרתי לך ולא במחיצות אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי [צ] הלכה מכלל דפליגי [ק] והאמר ר' יהושע בן לוי כל מקום שאמר ר' יהודה אימתי ובמה במשנתנו אינו אלא לפרש דברי חכמים ולא פליגי והא אנן תנן [ר] נתוספו עליהן מוסיף ומזכה וצריך להודיע התם [ש] בחצר שבין שני מבואות והאמר [ת] רב שיזבי אמר רב חסדא זאת אומרת חלוקין עליו חבריו על רבי יהודה [א'] אלא גברא

[א] שאין מערבין לו לאדם אלא מדעתו. מפרש בגמרא בעל הבית שאמר לו חברו הילך מעה זו וחכה לי בעירוב והלך וזיכה לו שקנה עירוב דהואיל ואין בעה"ב רגיל למכור ככרות לא נתכוון זה אלא לעשותו שליח ועשה כאומר לו ערב לי וגבי חנוני גופיה אי א"ל ערב לי אמרינן בגמרא דקני: **שאין מערבין לו לאדם אלא לדעתו.** הלכך גבי חנוני כי א"ל זכי לי לא נתכוון אלא לקנות הימנו ולא סמך עליו שיעשה שלוחו ומעות אינן קונות ולא סמכה דעתיה נמצא מערב לו שלא לדעתו אבל אם משך ככר והניחו אצלו לכך שליח עשאו: **עירובי תחומין.** חוב הוא לו שמפסיד לגד האחר ושמא אינו נוח לו: **גמ' בד' פרקים.** דמתרץ ר' יוחנן לקמן דהעמידו בהן חכמים דבריהם על דין תורה דמעות קונות אף כאן מפני תיקון שבת העמידו דבריהם על דין תורה: **בד' פרקים אלו.** בפ' אותו ואת בנו בחולין (דף פג.) עיו"ט הראשון של פסח ועי"ט של עצרת וערב ר"ה ועי"ט האחרון של חג וערב יום כ"ג בגליל: **ואין לוקח.** באותו השור אלא דינר שנתן לו דינר מבעוד יום בשוה דינר בשר: **אם מת.** השור אבד הלוקח מה שנתן: **אינו כן.** אין משחיטין אותו על כרחו ואם רצה טבח מחזיר לו את הדינר: **בשזיכה לו.** טבח ללוקח בשור זה שוה דינר ע"י אחר שמסר השור לאחר ואמר לו זכה לו [ב] בו בשם פלוני והוא לא עשאו שליח לאותו אחר הזוכה בשבילו: **זכות הוא לו.** להוציא מעות ולקנות בשר שהכל דרכן בכך: **חוב הוא לו.** שמוציא הוצאות: **דבר תורה מעות קונות.** דכתיב בפודה מן ההקדש (ויקרא כז) ונתן הכסף וקם לו ק"ו בלוקח מן ההדיוט: **נשרפו חיטיך.** שנתת לי מעות עליהן הלכך מוקמינן להו ברשות מוכר כי היכי דלימסר נפשיה עלייהו ויטורח לאצולינהו: [ג] **אבל בני.** קנין סודר: **בעל הבית.** פרישית טעמא לעיל [ד]: **אלא דאמר זכה לי.** דלא שוויה שליח אלא כשאר מוכרין דעלמא אבל אם אמר ערב לי שליחא שוויה וסמכא דעתיה דקיימא לן מזקה שליח עושה שליחותו בפרק בכל מערבין (לעיל ד' לב.) הלכך מערב לדעתיה הוא: **אמר שמואל אפילו במבוי שניטלו קורותיו.** בשבת דמיקל בה ר' יהודה בפ' כל גגות [ה] ואמר מותרין לאותו שבת: **בעירובין.** כל היכא דאייתי בהלכות קניית עירוב:

גברא

[ד] לעיל מו: פ: לקמן לה., [גיטין יא: קידושין כב. וש"נ], [ה] חולין פג., [ו] שם. ע"ש], [ז] [בכורות יג: קידושין כו. כח:], [ח] ג' כס"ל יהודה, [ט] ב"מ מז: וש"נ, [י] לקמן לה., [כ] [שבת קו: וש"נ], [ל] [סנהדרין כד:], [מ] [לעיל פ:], [נ] [שם], [ס] פ"ש ל"ל, [ע] בס"ל: כד:, [פ] בס"ל ניתמ, [צ] מו: לו, [ק] [ל"ל אחר ד"ה בגבל], [ר] [ד"ה ומודין], [ש] [לקמן לד.], [ת] [וע"ע תוס' ע"ג ה: ד"ה ערב], [א'] [קידושין כו.].

מוסף רש"י

במה דברים אמורים. דאין מערבין לו לאדם אלא לדעתו שנתנלה, בעירובי תחומין. דשמא חוב לו להפסיד אלפים למזרח על מנת להשתכר באלפים למערב (לעיל מו:) שמא אין נוח לו לקנות כאן כדי להפסיד לרוח שכנגדה (לעיל פ:) אבל בעירובי חצירות. אין שם הפסד אלא ריוח (לעיל מו:) לעולם הוא זכות להן (לקמן צה.). ואין חבין לאדם שלא בפניו. אין אדם יכול לעשות שלוחו אלא מדעתו לדבר שהוא מוכה לו הפסד (קדושין כג.) דאין אדם נעשה שליח לחייבו אלא מדעתו להפסידו, אבל להריחו אין אדהדי דינתא ליה לפיכך זכין ואין חבין (חולין פג.). דבר שהוא לרעתו קריי מוכה (כתובות ל: וכע"ז ב"מ ז.) דבר שהוא חוב לו, שאינו חפץ בו (סוטה כה.). משחיטין את הטבח בעל כרחו. כדמפרש ואזיל שאם קבל דינר מלוקח ליתן לו בדינר בשר (חולין פג.). אפילו שור שוה אלף דינר. שוחטנו על כרחו אף על פי שאין לוקחין לאדם (שם). ואין ללוקח אלא דינר אחד. שנתן דינר לטבח (שם). ומפסיד מת ללוקח. ומפסיד הדינר (שם). בשאר ימות השנה אינו כן. דבעינן משיכה וכל זמן אלא משך מחר בו הטבח (שם). בשזיכה לו על ידי אחר. המוכר הזה מסר את השור לאדם אחר אלא בפני הלוקח ואמר לו זכי בשור זה לפלוני להיות לו בדינר בשר (שם). דזכות הוא לו. משיכה זו זכות היא לו להא לא סגי ליה בלא בשר (שם). דחוב הוא לו. להוציא הוצאות הפסד הוא לו (שם). העמידו חכמים דבריהן על דברי תורה. שקונין לו מעותיו בלא משיכה (שם). דבר תורה מעות קונות. מכיון שנתן מעות למוכר אין אחד מהם יכול לחזור, דגמירין מהקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו (שם וב"מ מו:) ומשיכה לא קנא (בכורות יג:). שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה. שמא יניחם לוקח בבית מוכר זמן מרובה ותפול עליהם בשבוע המוכר ולא יתוש לטרות ולהציל, לפיכך העמידום ברשותו לחזור בו אם ירצה, דכיון שאם יתיקרו יתיקרו ברשותו ויחזור בו מן המכר ויהא השכר שלו כי דייריה משיב להו וטורח ומציל (ב"מ מו:) אי: לחכי אוקמינהו ברשותיה דבעל הבית (חולין פג.) דלא סמיך אלא דלא אמרינן דלמא אתי לאחר מכן ולא יהא לו מי שיקנה לו מעותיו. אבל בעירובי חצירות אתה מתירו בתוספת ואינך אוסרו בדבר לפיכך זכין לו אפילו שלא מדעתו. אמר רב יהודה אמר שמואל הילכתא כר' יהודה, ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר' יהודה בעירובין הלכה כמותו, והני מילי בעירוב אבל לא במחיצות. ואקשינן למה הוצרך שמואל לומר הלכה כר' יהוד' מכלל דחכמים פליגי עליה בהא, והא אמר ר' יהושע כל מקום ששנה ר' יהוד' אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים, ומתני' במה היא. ודחינן ולא פליגי והתנן ניתוספו עליהן מוסיף ומזכה וצריך להודיע. הלא המשנה זו לרבנן היא, ושנו בעירובי חצירות צריך להודיע. ושנינן התם דקתני צריך להודיע בחצר שבין שני מבואות שכשאתה מתירו במבוי אחד אתה אוסרו במבוי האחר, ונמצאת לו חובה, אבל חצר אחד במבוי אחד לא פליגי עליה. איני והא' רב חסדא, אתה מדחה דברי ר' יהוד'.

הגהות הב"ח

(ג) תוס' ד"ה דבר וכו' בכמה דוכתי (קנין בכסף) תמ"מ וע"ב ס"פ קנין בכספו:

רבינו חננאל

ואמרינן מאי טעמא דר' אליעזר והא לא משך. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה השוה ר' אליעזר מידותיו בעירובין כאותה ששנינו בשחיטת חולין (פ') [בפרק כסוי הדם] בארבעה פרקים אילו משחיטין את הטבח בעל כרחו. ואסקה ר' יוחנן לעולם בשלא משך ושלא זיכה, ובד' פרקים אילו העמידו דבריהן על דין תורה דדבר תורה מעות קונות, ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה [שמא] יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה. ומודים חכמים לר' יהודה בשאר כל אדם שזכו לו מעותיו. מאן שאר כל אדם. אמר רב (מן) בעל הבית. וכן אמר שמואל בעל הבית קני, דלא שנו חלוקה אלא בנחתום. ולא שנו בנחתום דלא קני אלא מעה יהיב, אבל יהיב כלי קני. ולא שנו אלא דאמר ליה לנחתום זכי לי, אבל אמר ערב לי קני. פיסקא, א"ר יהוד' במה דברים אמורים, שאין מערבין לו אלא מדעתו, בעירובי תחומין, שפעמים שהיא חובה לו שאתה מתירו בצפון ואוסרו בדרום כנגד מה שהתרת, והוא אין לו צורך אלא בדרום, נמצאתה עושה לו חובה לפיכך אין חבין לו אלא בפניו. אלא בעירובי חצירות אתה מתירו תוספת ואינך אוסרו בדבר לפיכך זכין לו אפילו שלא מדעתו. אמר רב יהודה אמר שמואל הילכתא כר' יהודה, ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר' יהודה בעירובין הלכה כמותו, והני מילי בעירוב אבל לא במחיצות. ואקשינן למה הוצרך שמואל לומר הלכה כר' יהוד' מכלל דחכמים פליגי עליה בהא, והא אמר ר' יהושע כל מקום ששנה ר' יהוד' אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים, ומתני' במה היא. ודחינן ולא פליגי והתנן ניתוספו עליהן מוסיף ומזכה וצריך להודיע. הלא המשנה זו לרבנן היא, ושנו בעירובי

גברא אגברא. דר׳ יהושע בן לוי אדשמואל שמואל דאמר הלכה כבר פליגי ורבי יהושע כבר לא פליגי: **הפסולין.** לעדות דכולן גזלנין מדבריהן הן דאסמכתא לא קנייא ומגזל גזיל ליה: **נקוביא.** בעירבון: **מפריחי יוניס.** לי תיקדמה יונך ליוני: **סוחרי שביעיה.** דרמנמא אמר לאכלה[מ] ולא לסחורה[מ] וזה שחומד ממון לעבור עבירה על הממון רשע הוא וסתורה אמרה אל תשת רשע עד (שמות כג): **בזמן שאין להם אומנות אלא היא.** דקסבר ר׳ יהודה אסמכתא שהוא נסמך על דעתו שהוא יגלמנו ועל אותה אסמכתא הוא מתנה קניא ולאו גזלנין ניהו ופסולייהו לפי שאין עסוקין ביגיעו של עולם דכיון דאין מכירין ובקיאין בטורה ונער בני אדם אינן חסין על חבריהן מלהפסידן ממון: **וחכ״א כו׳.** קא ס״ד היינו מ״ק דמתני׳ אלמא אימתי לחלוק: **הכיא.** בריית משום ר״ט היא דאמר אסמכתא לא קניא אבל במתניתין לא פליג רבי יהודה אדתנא קמא אלא מפרש לטעמיה: **אין אחד מהן גזיר.** שיש שיושבין ואלו אחד בא ואמר אחד מהן הריני גזיר שזה גזיר ואמר חבירו הריני גזיר שאין זה גזיר: **להפלגה.** שיהא נדרו מפורש על הודאי ולא בתורת ספק אי גזיר אותו הבא כנגדו: **אי קני.** אי נלמ:

הדרן עלך חלון

כיצד משתתפין כו׳ וכל מי שמקבל מבעוד יום. לסמוך על עירוב זה ולילך מותר: **גמ׳ אין מערבין.** לא התירו חכמים לצאת חוץ לתחום ע״י עירוב אלא לדבר מצוה: **הודיעוהו מבעוד יום ולא הודיעוהו קתני.** הודיעוהו אע״פ שלא נתרצה מבעוד יום ונתרצה משמשיכה אמרינן הוברר שקודם זמן קניית עירוב דעתו לכך היה לא הודיעוהו עד שמשיכה מאי בריה איכא הא לא הוה ידע דאיכא עירוב דנימא דעתיה עליה הואי: **יוצא בעירוב אמו.** עירבה אמו לעצמה ולא זיכתה לו בעירוב מוליכתו עמה דכגופה דמי דמסתמא דעתה עליה דלא סגי ליה בלאו אמו: **ותנן נמי גבי סוכה.** כלומר וכי תימא בן שש צריך לאמו קרי ליה הא ליכא למימר דתנן נמי גבי סוכה[ס] כי האי גוונא ופרשינן התם הי קטן צריך לאמו: **חייב בסוכה.** מתנכיון ליה מדרבנן: **ואינו קורא אימא.** כיון דלא קרי ההיא שעתא לאו צריך הוא: **ופרכינן אימא סלקא דעתך גדול נמי קרי.** כלומר לא משמיע ליה אין צריך לאמו עד שיהא ניעור משנתו ולא יקרא אימא הא אי קרא אימא צריך לאמו משמיע ליה הא אפילו גדול דרכו בכך: **אלא לא שניעור משנתו ואינו קורא אימא אימא.** דלא נוח[ע] עד דאתיא לקמיה הוי אינו צריך לאמו: **וכמה.** בר כמה שני הוי: **בבר ארבע ובבר חמש.** קרי ליה אין צריך לאמו כל חד לפום חורפיה. אלמא מכי הוי בר חמש בעי לזכוייה וטפי מבר[פ] ד׳ לא קרי ליה צריך לאמו דליפוק:

ואלו הן הפסולין. מפורש בפרק זה בורר (סנהדרין דף כד:): **אמר** ר׳ יהודה אימתי[ג] כו׳ בזמן שאין לו אומנות כו׳. אע״ג דמסקינן דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה הלכה כרבי יהודה כדפסיק בפרק זה בורר (שם דף כו:) מ״ר אבהו הלכה כרבי יהודה ומכלל משמע דשרי לשחוק בקוביא דאפילו לרמי בר חמא דמפרש טעמא דמשחק בקוביא פסול משום דאסמכתא לא קנייא הייגו לרבנן אבל לר׳ יהודה דמכשר היכא דגמיר אומנות אחריתי קסבר דכה״ג לאו אסמכתא היא וטעם דלא הוי אסמכתא כדפירש הקונטרס בפ׳ זה בורר (שם דף כד:) משום דלא דמי לההיא דצ״מ (ד׳ קד:) אם אוביר ולא איעביד אשלם אלפא זוזי דהתם הוי בידו ולהכי לא גמר ומקני דמעיקרא כי אתני אדעתא דלא יהיב ליה[ג] אסמכתא קמתני דטועה וסבור שלא יבא לידי כך אבל הכא לא סמיך אמידי משום דלא ידע מי נגח או לא ובפרק זה בורר (סנהדרין דף כה.) משמע גבי מפריחי יוניס דקאמר ולריכא דאי תנא דטולה בדעת עצמו התם הוא דאמר קיס לי בנפשאי דידענא טפי ולהכי הוי אסמכתא משמע היכא דבידו הוא אסמכתא טפי וקשה לר״ת דבסוף איזהו נשך (צ״מ דף עג.) גבי האי מאן דיהיב זוזי לחבריה למזבן ליה חמרא כו׳ ופרקי מ״ש דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא ומשני התם בידו הכא לאו בידו אלמא משום דלאו בידו הוא אסמכתא טפי ולקשה לר״ת דבסוף איזהו נשך (צ״מ דף עג.) גבי האי מאן דיהיב זוזי לחבריה למזבן ליה חמרא כו׳ ופרקי מ״ש דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא וכן הכא לאו בידו אלמא אסמכתא טפי ורלאה הכא דבידו הוא דגמרי ולא גזיס כי ההוא דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא[ד] לא הוא אסמכתא וכן הכא דאין בידו כלל ואפילו הכי גמר ומקני כגון דאם אוביר ולא איעביד אשלם אלפא זוזי דהתם הוי בידו ולהכי הוי אסמכתא משמע הכא דבידו הוא אסמכתא טפי וקשה לר״ת דבסוף איזהו נשך (צ״מ דף עג.) גבי האי מאן דיהיב זוזי לחבריה למזבן ליה חמרא כו׳ ופרקי מ״ש דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא ומשני התם בידו הכא לאו בידו אלמא משום דלאו בידו הוא אסמכתא טפי ורלאה הכא דבידו הוא דגמרי ולא גזיס כי ההוא דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא[ד] לא הוא אסמכתא וכן הכא דאין בידו כלל ואפילו הכי גמר ומקני כגון דאם אוביר ולא איעביד אשלם אלפא זוזי דהתם הוי בידו ולהכי לא גמר ומקנה:

הדרן עלך חלון

כיצד משתתפין בתחומין מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני עירי לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה וכל שקיבל עליו מבע״י מותר משתחשך אסור שאין מערבין משתחשך: **גמ׳**[ד] אמר רב יוסף[ג] אין מערבין אלא לדבר מצוה מאי קמ״ל תנינא לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה מהו דתימא אורחא דמלתא קתני קמ״ל וכל שקיבל עליו מבע״י שמעת מינה אין בריה דאי יש בריה תיגלי מילתא למפרע דמבעוד יום הוה ניחא ליה אמר רב אשי[ד] הודיעוהו ולא הודיעוהו קתני אמר רב אסי[ה] קטן בן שש יוצא בעירוב אמו מיתיבי קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו ושאין צריך לאמו אין יוצא בעירוב אמו ותנן נמי גבי סוכה כי האי גוונא[ו] קטן שאין צריך לאמו חייב בסוכה והוינן בה[ו] ואיזהו קטן שאין צריך לאמו אמרי דבי ר׳ ינאי כל שנפנה ואין אמו מקנחתו ר״ש בן לקיש אמר כל שניעור ואינו קורא אימא אימא ס״ד גדולים נמי קרו אלא אימא כל שניעור משנתו ואינו קורא אימא אימא וכמה[ז] בבר ארבע בבר חמש אמר

בנדרים (דף מ:) ולמ״ד לאו אסמכתא היא היאך יקנה בדברים בלא קנין בשביל שנולח חבירו:

הדרן עלך חלון

כיצד משתתפין מניח את החבית. כל פירותיהם היו רגילים להניח בחבית כדתניא לעיל [דף פ.] מביאין את החבית של יין ושל שמן ושל גרוגרות ושל שאר כל מיני פירות: **אין מערבין אלא לדבר מצוה.** לעיל[ו] דתנן אם באו נכרים למזרח וכו׳ ומוקי לה בגמ׳ במרי מתא ופי׳ שם בקונטרס שצריך לעשות לפניו הוי נמי דבר מצוה שהולך לגורך בני עירו ומפקח על עסקי רבים: **שמע מינה אין בריה.** דלא מסתבר דאפילו בעירובי תחומין דרבנן אין בריה כדאמרינן פרק בכל מערבין (לעיל דף מ:) מאן האי מתא דאפילו בדרבנן נמי ליה בריה: **קטן בן שש יוצא בעירוב אמו.** אף על גב דאין מערבין אלא לדבר מצוה מכל מקום יוצא קטן בעירוב אמו דאי אפשר לה להניחו משום דכרוך אחריה מ״נ בקטן נמי איכא[ט] מצוה לחנכו:

עין משפט נר מצוה

סו א ב מיי׳ פ״ו מהל׳ עדות הלכה ד ופ״ב הלכה ג סמג לאוין ריד טוש״ע ח״מ סי׳ לד סעיף טז:

א ג מיי׳ פ״ו מהלכות עירובין הלכה ו סמג עשין ג טוש״ע ח״מ סי׳ תטו סעיף ג:

ב ד מיי׳ שם הלכה יח וסמג שם טור ש״ע ח״מ סי׳ תיג:

ג ה מיי׳ שם הלכה כא וסמג שם טוש״ע ח״מ סי׳ תיד סעיף ב:

ד ו ז מיי׳ פ״ו מהלכות סוכה הלכה ג סמג עשין מג טוש״ע ח״מ סי׳ תרמ סעיף ב:

רב ניסים גאון

שמעת מינה אין בריה אפי׳ בדרבנן. בהרבה מקומות בתלמוד איתה להוויא דהא מילתא. אבל פסק ההלכה איתה במסכת יום טוב בפרק משילין פירות, והכין סליקא לה מילתא, כי לית ליה לר׳ הושעיא בריה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה. דרש מר זוטרא הילכתא כר׳ אושעיא.

רבינו חננאל

(ר׳ יהושע בן לוי) ור׳ יוחנן נמי הודה לר׳ יהושע בן לוי בהא כי כל מקום ששנה ר׳ יהודה אימתי לפרש הוא. ואקשינן עליהן איני והתנן בסנהדרין פרק דיני ממונות בשלשה זה בורר לו אחד אילו הן הפסולין המשחק בקוביא כו׳. א״ר יהודה אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא היא אבל יש לו אומנות שלא היא הרי זה כשר. וקתני בברייתא וחכמים או׳ בין שיש לו אומנות שלא היא בין שאין לו אומנות אלא היא הרי זה פסול. הנה חולקין, דר׳ יהודה אמר כשר וחכמים אומרים אפילו יש לו אומנות שלא היא פסול. ופרקינן לעולם אימתי לפרש הוא והאי דקתני בברייתא וחכמים או׳ ר׳ יהוד׳ היא ומפרש דברי ר׳ טרפון. (דתנן) [דתניא] ר׳ יהודה אומר משום ר׳ טרפון אין אחד מהן נזיר לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה, שנאמר איש כי יפליא אלמא כיון דמספקא ליה אי נזיר הוא אי לא נזיר הוא לא ידע דנחיל ולא משעביד נפשיה. הכא נמי גבי משחק בקוביא לא ידע אי קני אי לא קני לא גמר ומקני.

הדרן עלך חלון

כיצד משתתפין בתחומין, מניח את החבית וכו׳. אמר רב יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה. כל מי שקבל עליו מבעוד יום מותר כו׳. ש״מ אין בריה אפילו בדרבנן, דהא עירובי תחומין דרבנן נינהו, ודלא כר׳ עקיב׳. ופריק רב אשי הודיעוהו קתני. פירוש, הודיעוהו שצריך לערב לילך

מסורת הש״ס

מ) [סנהדרין כה.], נ) שם כד: [כ״ס כב.], ג) סנהדרין כה. תגיגה י. מיר לד. סב. נדרים יט: כפ., ד) לעיל נא., ה) כתובות סה:, ו) סוכה כח., ז) [סוכה כח: ע״ש], ח) [ויקרא כה], ט) [ע״ז סב.], י) [סוכה כח.], כ) ס״א יומא, ל) [דף לו:],

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה כבר כרבנא וכו׳ טפי מבר (אלבנע) מז״מ נ״ב ס״א חמש: (ב) תוס׳ ד״ה אמר ר׳ יהודה אימתי בזמן כל״ל ותיבת כו׳ נמחק: (ג) בא״ד אדעתא דלא יהיב ליה קמתני והוי אסמכתא דטועה וסבור וכו׳ משמע הכי גבי מפריחי: (ד) בא״ד ולא גזיס כי ההוא דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא או היכא דלאו בידו כלל ואפי׳ הכי גמר ומקני כגון דאם אוביר ולא איעביד אשלם אלפא זוזי דהתם הוי בידו ולהכי לא גמר ומקני דמעיקרא כי אתני אדעתא דלא יהיב ליה קמתני דטועה וסבור שלא יבא לידי כך אבל הכא לא סמיך אמידי משום דלא ידע מי נגח או לא ובפרק זה בורר (סנהדרין דף כה.) משמע גבי מפריחי יוניס דקאמר ולריכא דאי תנא דטולה בדעת עצמו התם הוא דאמר קיס לי בנפשאי דידענא טפי ולהכי הוי אסמכתא משמע היכא דבידו הוא אסמכתא טפי וקשה לר״ת דבסוף איזהו נשך (צ״מ דף עג.) גבי האי מאן דיהיב זוזי לחבריה למזבן ליה חמרא כו׳ ופרקי מ״ש דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא ומשני התם בידו הכא לאו בידו אלמא משום דלאו בידו הוא אסמכתא טפי ורלאה הכא דבידו הוא דגמרי ולא גזיס כי ההוא דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא[ד] לא הוא אסמכתא וכן הכא דאין בידו כלל ואפילו

עד ועד בבלל. לא בעי לשנויי הא דאיתיה לאבוה במתא כו' כדמשני בסמוך דלא"כ הוי פליגי דרבי יגאי ור"ל אדרב אסי והלכתא כרב אסי דמייתי לה הש"ס בסוף פ' אע"פ (כתובות דף פה:): **הא דאיתיה לאבוה במתא כו'.** לרב יהושע בריה דרב אידי לא הוי מצי לשנויי הכי דהא לא מפליג בין איתיה לגיתיה מדלא משני הכי וכן פירש בקונטרס:

מערב ע"י בנו ובתו הקטנים. ואור"י דלפי רבי יוחנן מודה הכא דקטן קטן ממש: **מפני** שידן כידו. אעבדו ושפחתו קאי כדאמרינן בריש הזורק בגיטין (דף עז:) דיל עבד קני ליה רבינא: **וחצי חצייה לפסול את הגוייה.** והיינו שני ביצים אומר ר"מ דפסול גוייה גזירת קדמונים היתה ולא מי"ח דבר דהאוכל אוכל דאשון ואוכל שני תדע דבפרק בתרא דיומא (דף פ:) סלקא דעתיה דהוי דאוריתא ובעי למדרשיה מולא תטמאו בהם ונטמתם בם ובי"ח דבר היו בקיאין ואם היתה דאורייתא א"כ חסר להו ועוד דלשון פסול גוייה משמע דדוקא פסול הגוף דנפסל גופו מלאכול בתרומה וגזירה דהאוכל אוכל דאשון פסול מגע הוא אלא ודאי פסול גוייה גזרו קודם י"ח דבר הרבה ולא גזרו על מגעו שיפסל אלא גופו מלאכול בתרומה וגזרו על טומאת פיגים אטו טומאת חוץ שהרואה אוכל תרומה אחר שאכל אוכלין טמאין או שתה משקין טמאים סבור שמותר ליגע בהן גם בחוץ תרומה טהורה כמו שבתוך מעיו נוגעין זה בזה ודוקא בשני ביצים אבל בכביצה אף על פי שראוי לטמא אחרים לא גזרו דא"א שלא ישאר קצת בין השיניים והחיכיכין או מתעכל קצת במעיו וכיון דאפקוה מכביצה אוקמוה אשני ביצים שהוא חצי הסעודה דבית המנוגע ולר' יוחנן בן ברוקה אביצה ומחצה אבל במשקין טמאין שאינם מתעכלין ונכנס הכל במעיו לא בעינן יותר מרביעית אבל בי"ח דבר דהאוכל אוכל דאשון גזרו אפילו בכביצה ושיפסול תרומה במגע כדמפרש טעמא בפרק קמא דשבת (דף יד.) משום דזמנין דאוכל אוכלין טמאין כו' ואין להאריך כאן:

ואלי

אמר רב יהושע בריה דרב אידי כי קאמר רב אסי כגון שעירב עליו אביו לצפון ואמו לדרום דאפילו בר שש נמי בצוותא דאמיה ניחא ליה מיתיבי קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו עד בן שש תיובתא דרב יהושע בר רב אידי תיובתא לימא תיהוי תיובתיה דרב אסי אמר לך רב אסי [ו] עד ועד בכלל לימא תיהוי תיובתיה דרבי יגאי ור"ל ל"ק הא דאיתיה אבוהי במתא הא דלא איתיה אבוהי במתא ת"ר [ז] מערב אדם על ידי בנו ובתו הקטנים על ידי עבדו ושפחתו הכנענים בין לדעתן בין שלא לדעתן [ח] אבל אינו מערב לא ע"י עבדו ושפחתו העברים [ולא] על ידי בנו ובתו הגדולים ולא על ידי אשתו אלא מדעתם תניא אידך לא יערב אדם על ידי בנו ובתו הגדולים [ט] וע"י עבדו ושפחתו העברים ולא ע"י אשתו אלא מדעתן אבל מערב הוא ע"י עבדו ושפחתו הכנענים ועל ידי בנו ובתו הקטנים בין לדעתן ובין שלא לדעתן מפני שידן כידו וכולן שעירבו ועירב עליהם רבן יוצאין בשל רבן חוץ מן האשה מפני שיכולה למחות אשה מאי שנא אמר רבה אשה וכל דדמי לה [י] אמר מר חוץ מן האשה מפני שיכולה למחות טעמא דמחי הא סתמא נפקא בדבעלה הא קתני רישא אלא מדעתם מאי לאו דאמרי אין לא מאי אלא מדעתם [כ] דאשתיקו לאפוקי היכא דאמרי לא הא וכולן שעירבו ועירב עליהן רבן יוצאין בשל רבן [כא] וסתמא הוא וקתני חוץ מן האשה דלא נפקי אמר רבא [כב] כיון שעירבו אין לך מיחוי גדול מזה: **מתני'** [כג] כמה הוא שיעורו מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד מזונו לחול ולא לשבת דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר לשבת ולא לחול וזה וזה מתכוונים להקל ר' יוחנן בן ברוקה אומר מכבר בפונדיון מד' סאין בסלע ר"ש אומר שתי ידות לכבר משלש לקב [כד] חצייה לבית המנוגע [כה] וחצי חצייה לפסול את הגוייה: **גמ'** וכמה מזון שתי סעודות א"ר יהודה אמר רב תרתי ריפתא [כו] איכרייתא

רב אדא בר אהבה אמר תרתי ריפתא נהר פפיתא א"ל רב יוסף לרב יוסף בריה [כז] דרבא אבוך כמאן ס"ל כר' מאיר ס"ל אנא נמי כר"מ ס"ל דאי כרבי יהודה קשיא הא דאמרי אינשי [כח] רווחא לבסימא שביה: רבי יוחנן בן ברוקה אומר: תנא וקרובים דבריהן להיות שוין מי דמי דר"י ארבע סעודתא לקבא דר"ש תשע סעודתא לקבא [כט] א"ר חסדא צא מהן שליש לחנוני ואכתי למר תשעה ולמר שית [ל] [אלא כאידך] דרב חסדא דאמר [לא] צא מהן מחצה לחנוני ואכתי למר תשע ולמר תמני היינו דקאמר וקרובים דבריהם להיות שוין קשיא דרב חסדא אדרב חסדא ל"ק הא דקא יהיב בעל הבית ציבי הא דלא יהיב בעל הבית ציבי: חצייה לבית המנוגע וחצי חצייה לפסול את הגוייה:

תנא

הוי בכבר ג' סעודות התם הוא דבשיעור העירוב נתכוונו כולן להקל אבל שיעור סעודה קים להו לרבנן הכי ובעינן שישהה בכדי אכילת חצי כבר זו והוא פרס דכוליה הש"ס על שם ששיעורה בפרוסה כלומר בחצי כבר: **לפסול את הגוייה.** האוכל אוכלין טמאין כחצי פרס נפסלה גוייתו מלאכול בתרומה. ומדרבנן הוא דאין אוכל מטמא אדם ורבנן גזרו שהאוכלו יפסל בתרומה עד שיטבול כדאמר בפרק בתרא דיומא (דף פ:) הגח לטומאת גוייה דלאו דאורייתא: **גמ' וכמה.** לר"מ ולר' יהודה קבעי: **ריפתא איכרייתא.** שנוטלין האכרים עמהם לשדה. אכרים מנהיגי שוורים: **נהר פפיתא.** הוא מקום נהר פפא: **אבוך כמאן.** מהכן תנאי סבירא ליה בעירוב כר' יהודה או כר' מאיר דקי"ל [ל:] בעירוב לכל אדם כדי מזונו ואם הא לשער בעצמו באיזו יעשר בשבת או בחול: **דאי כר' יהודה קשיא לי הא דאמרי אינשי רווחא לבסימא שביה.** כלומר המעיים מתרווחין לפנות מקום לדבר הממוק: **דבריהן.** דרבי יוחנן בן ברוקא ורבי שמעון: **לא מהן שליש לחנוני.** רבי יוחנן בן ברוקה לא הזכיר חצי קב ששיער לך אלא [מ] בכבר הלקוח מן החנוני בפונדיון והרי החנוני משתכר בחצי קב שלקח בפונדיון שלים ומוכר ב' שלישי חצי קב בפונדיון ובהך שני שלישי דשמעינן רבי יוחנן דאיכא שתי סעודות הרי בחצי קב שלש סעודות: **ציבי.** עליס לאפות אין החנוני משתכר אלא שליש:

ה א ב ג מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה כא סמג עשין ח טוש"ע א"ח סי' תיד סעיף ח:

ו ד מיי' שם הלכה ז וסמג שם טוש"ע א"ח סי' תט סעיף ז:

ז ה מיי' פט"ז מהלכות טומאת צרעת הלכה ו:

ח ו מיי' פ"ד מהלכות טומאת אוכלין הל"א:

רבינו חננאל

והא דתניא קטן יוצא בעירוב אמו עד בן שש, מוקי ליה עד ועד בכלל. ת"ר לא יערב אדם לא על ידי בנו ובתו הגדולים ולא על ידי עבדו ושפחתו העברים ולא על ידי אשתו אלא מדעתן. ואוקימנא מאי מדעתן בשהודיעון, ואפילו בסתמא מערב עליהן אלא אם יחזו ויאמרו לא. אבל מערב על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו ושפחתו הכנענים, בין מדעתן ובין שלא מדעתן. וכולן שעירבו ועירב רבן עליהן יוצאין בשל רבן, חוץ מן האשה וכל דכוותה. והן בניו הגדולים ועבדיו [ושפחותיו] העברים מפני שיכולין למחות. וכיון שעירבו לעצמן אין לך מיחוי גדול מזה, ואין יוצאין אלא בעירוב של עצמן. מתני' וכמה שיעורו מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד, מזונן לחול דברי ר' מאיר. כי בשבת דכיון דקבע סעודתיה על היין אכיל שפי וכי רעבתן דמי. ולא בעינן אלא כחול דהוה ליה סעודה בינונית. ר' יהודי אומר [לשבת אבל לא לחול. כלומר שתי סעודות] כסעודת השבת. דכיון דאית ליה בשבת בשר ודגים לא אכיל אד פת אלא פחות מסעודתו בחול. וזהו שאמרו ושניהן מתכוונין להקל. בא ר' יוחנן בן ברוקה לתת שיעור בעירוב בדבר ידוע, ואמר מכבר בפונדיון מד' סאין בסלע. פי' שיעור סאה ר' קבין (כ)שהן כ"ד רטל, והסלע (ר') [ד"] דינרים. (כמו) [ובשעה] שיהיה השער בשבוש ד' סאין בסלע, נמצא סאה בדינר, וחשבון הדינר שש מעה כסף, והמעה שני פונדיונין. נמצאו י"ב פונדיונין בדינר. וכבר היזכרנו למעלה כי סאה היא כ"ד רטל. [נמצאו] כשתימכר סאה בדינר [נמצאו ב'] רטל בפונדיון. נמצאת ככר של עירוב [ב'] ריטלין [בפונדיון], זהו ב' סעודות כל סעודה רטל. ר' שמעון אומר [שתי] ידות לכבר מג' ככרות (בקב) [לקב] ,הוי עירוב. נמצא שיעור הככר רטל ושליש [ו]שתי ידותות הן שיעור העירוב. תנא וקרובין דבריהן להיות שוין. אוקמה רב חסדא הא דאמר ר' יוחנן בן ברוקה בתר דאפיק מחצה מהן לחנוני, באתרא דלא יהיב בעל הבית עצים לתנור, נמצאת חצי סאה פת אפויה בדינר. נמצאת רטל פת בפונדיון והוא שתי סעודות. ולר' שמעון דאמר שתי סעודות של עירוב הן שתי ידות לכבר משלש לקב, נמצאו שתי ידות של זו הככר, רטל פחות [ג] י"ב תישועין. והיינו דאמר וקרובין להיות שוין. הא דאמר ר' יוחנן בן ברוקה שתי סעודות מד' סעודות בקב, ור' שמעון דאמר ב' סעודות מתשע סעודות בקב, דבריהן פשוטין הן. ומתני' אליבא דר' יהושע שנויה, דאמר אין עירוב אלא כבר שלם למעוטי פרוסה. ויהיב ר' שמעון דמתני' שיעורא דעירוב דהוא כבר שלם, והוא שיעור שתי סעודות [ד] ככר אחד לכל אחד ואחד לפום מאי דאית ליה ככר דילה. חצייה לבית המנוגע וחצי חצייה לפסול את הגוייה. כל חד וחד לפום מאי דאית ליה ככר דילה. חצייה לבית המנוגע, כדתניא כתיב והבא אל הבית, וכתיב והאוכל והשוכב, אלא ליתן שיעור לשוהה שאינו טמא עד שיהא פת חטין ולא פת שעורין כו'. וחצי חצייה לפסול את הגוייה. כדתנן כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגוייה בכחצי פרס. פי' אם יאכל אדם אוכלין טמאין שיעור חצי פרס ואע"פ (שאינו) [שאין] אוכל מטמא אדם אבל נפסל גופו.

הגהות הב"ח

(א) גמ' בין שלא לדעתן מפני שידן כידו אבל אינו מערב: (ב) שם תניא אידך ומו' הגדולים ולא ע"י עבדו: (ג) שם וכל דדמי לה (אמר מר וכו' דמתי) תפ"מ וגי"ב ס"א היא גופא קשיא אמרת מפני שיכולה למחות טעמא דמתי: (ד) שם דסתמא הוא: (ה) שם פ"ל רב יוסף לרב יוסף כריב דרבה אמון: (ו) רש"י ד"ה מיתיבי וכו' עד בן שש והכא ליכא למימר:

מוסף רש"י

נמצא בדף פג:

רב נימים גאון

ר' יוחנן בן ברוקה אומר ככר בפונדיון מד' סאין בסלע, ר' שמעון אומר ב' ידות לכבר מג' לקב, חצייה לבית המנוגע, וחצי חצייה לפסול את הגוייה. הפונדיון הוא חלק אחד משנים עשר בדינר, ואיתיה לפירוש דיליה בפר' האשה נקנית, דתניא שש מעה כסף [דינר], והמעה ב' פונדיונות. והסאה הוא ו' קבין. והקב כ"ד ביצה. וכבר פירשו הגאונים ז"ל כי שיעור הביצה משקל (י"ג$\frac{1}{2}$) [י"ד] כספים פחות שליש מכספים שלארץ ישר', יעלו בו' ביצים ק' כספים, נמצא בקב משקל ת' כסף. ובגמרא דבני מערבא במסכ' תרומות אמרו, כמה קבא עביד כ"ד ביעין. והסלע יש בו ד' דינרין שבכל דינר י"ב פונדיונות. יעלה הסלע למ"ח פונדיונות, ואיתה לפירושיה בגמ' דבכורות בפר' יש בכור לנחלה, והלא סלע הקדש מ"ח פונדיון. ובגמ' דקידושין דבני מערבא גרסי תני ר' חייא סלע ד' דינרין. ונפקא לן ממתני' דפרק הזהב דסלע ד' דינרין, דתנן כמה תהא הסלע חסרה ולא יהא בה אונאה ר' מאיר אומר ד' אוסרות מאיסר לדינר. מכלל שהסלע יש בו ד' דינרין. והכי אמרי' בפרק האשה נקנית חילפי אותבוני על כיף נהרא דלא אפיקית מתניתא דר' חייא רבה מן מתני' זרקוני לנהרא. אמרון ליה והא תני ר' חייה סלעא ד' דינרין. אמר לון אף אנן תנינא כמה תהא הסלע חסרה ולא יהא בה אונאה ר' מאיר אומר ד' אוסרות מאיסר לדינר. חצייה לבית המנוגע. עיקרו מן הכתוב והאוכל בבית יכבס בגדיו. ופירשוהו בתורת כהנים אם סופנו לרבות את [האוכל] אע"פ שאינו שוכב, מה ת"ל האוכל והשוכב אלא ליתן שיעור לאוכל [ב], וכמה הוא שיעור כדי אכילת פרס פת חיטין ולא פת שעורים, מיסב ואוכלה בליפתן. ואיתה נמי במשנת נגעים הנכנס לבית המנוגע טמא כולה. והיא גרורה בתחילת

ו) גמ' בין שלא לדעתן מפני שידן כידו אבל אינו מערב: ז) שם תניא אידך ומו' הגדולים ולא ע"י עבדו: ח) שם תניא אידך לא יערב אדם על ידי בנו ובתו הגדולים ולא ע"י עבדו ושפחתו העברים ולא ע"י אשתו אלא מדעתן אבל מערב הוא ע"י עבדו ושפחתו הכנענים ועל ידי בנו ובתו הקטנים בין לדעתן ובין שלא לדעתן מפני שידן כידו וכולן שעירבו ועירב עליהם רבן יוצאין בשל רבן חוץ מן האשה מפני שיכולה למחות אשה מאי שנא אמר רבה אשה וכל דדמי לה: ט) אמר מר חוץ מן האשה מפני שיכולה למחות טעמא דמחי הא סתמא נפקא בדבעלה הא קתני רישא אלא מדעתם מאי לאו דאמרי אין לא מאי אלא מדעתם: י) דאשתיקו לאפוקי היכא דאמרי לא הא וכולן שעירבו ועירב עליהן רבן יוצאין בשל רבן: יא) וסתמא הוא וקתני חוץ מן האשה דלא נפקי אמר רבא: יב) כיון שעירבו אין לך מיחוי גדול מזה: יג) מתני' כמה הוא שיעורו מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד מזונו לחול ולא לשבת דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר לשבת ולא לחול וזה וזה מתכוונים להקל ר' יוחנן בן ברוקה אומר מכבר בפונדיון מד' סאין בסלע ר"ש אומר שתי ידות לכבר משלש לקב: יד) חצייה לבית המנוגע וחצי חצייה לפסול את הגוייה: טו) א"ר יהודה אמר רב תרתי ריפתא: טז) איכרייתא

מסורת הש"ס

(א) [נכרכות כו: וש"נ], (ב) כתובות סד: כלים פי"ז מי"מ, (ג) [שם מקום ויש מפרשים ככרין שאוכלין הרועי' עדין עכך אכר], (ד) מגילה ז:, (ה) [כתובות סד:], (ו) רש"ל, (ז) [שם], (ח) [נ"ל], (ט) [עמוד ח], (י) [מזכיע פרשה ז], (כ) כס"א ליתא,

---

(מ) [אלו ל"ל דטיל פחות מיטוע כי כל הכיכר מחזיק י"ב מיטוען ול"ע. ב) נראה דל"ל דהוא שמי יודות מכבר שיש בו שלש קב.

ל) [אלו ל"ל דטיל מז. ב) לפנינו איתא שם ליתן שיעור לשוכב כדי שיאכל וכמה הוא שיעור וכו'.

וחלי חלי חליה לטמא טומאת אוכלין. לרבי יוחנן בן ברוקה כדאית ליה דהיינו כביצה חסר רביע שהרי הוא שיער [פב:] בככר של רובע קב כדאמר מחצה שכר לחנווני נמצא ככר בפונדיון רובע קב והן ו' ביצים חליה ג' ביצים לבית המנוגע וחלי חליה ביצה ומחצה לפסול את הגויה ולטומאת אוכלין ג' רביעי ביצה ולר"ש [פס:] בככר מג' לקב ככר שלימה ח' ביצים חליה ד' חלי חליה ב' חלי חלי חליה ביצה: **דלא שוו שעוריהו להדדי.** לא הוא שיעור טומאת אוכלין חלי שיעור פסול גויה מצומצם אלא יש שאומרים פחות ויש שאומר' יותר: **דתניא כמה שעור חלי פרס לפסול את הגוייה: חסר קימעא.** בביצים קטנים שערוה ואליבא דר"ש דאמר במתני' ב' ביצים: **שיער רבי.** סתם אחת שהובאה לפניו ומצא למנין קבין שבה יותר מכ"ד ביצים לקב דהיינו לככר של שלשים הקב יותר מח' וחליה יותר על ד' וחלי חליה ב' ביצים ועוד אחד מכ' בביצה ביצה דהיינו לחלי פרס אחד מעשר בביצה מוספת. ויש ששונין אחד ממ' בביצה ומפרשי לב' הביצים מוספת אחד ממ' ותו לא. והמדקדק בלשון הזה א"א להעמידו לקמן ולחי שניהן שמעתי: **כמוה וכקליפתה.** אלמא לא שוו לחלי שיעור לפסול גוייה דלא לרבי יהודה חסר קימעא בעי מיהוי ולא לרבי יוסי ביצה וקליפתה שוחקות בעי מיהוי ולא לרבי ועודות בעי דהיינו טפי: **בלא קליפתה.** נמי זוטר טפי אפילו מפלגי שיעוריה לחלי פרס לרבי יהודה: **זו דברי ר' יהודה.** הך ברייתא דחלי פרס דלעיל: **ר' יוחנן בן ברוקה.** ואוקימנא אליבא דבכבר של רובע הקב ו' ביצים שיעור לעירוב חליה ג' חלי חליה ביצה ומחצה: **פשיטא.** דהא רב חסדא גופיה הכי אוקמא לעיל[ג] לא מהן מחצה לחנווני: **בוציון.** שם הלום: **מודיא קונדסא.** שם הסלה: **דמן נאוסא.** מאותו מקום: **דמדברין.** שהן ו' קבין וקי"ל קב ד' לוגין ולוג ו' ביצים הרי כ"ד ביצים לקב קמ"ד לסלה: **ואי דירושלמית.** דאמר לקמן דעודפת שתות על סלה שהיתה בימי משה ושתות הביאו מבמון דהיינו חמישית כשיעור הראשון הרי ניתוספו כ' על ק' ונתוספו חמישית על מ' דהיינו ח' וביצה חסר חומש על ד' הרי תוספת כ"ט חסר חומש תנס על קמ"ד הרי קע"ג ובהוא בגיר חומשא לא דק: **ואי דליפורית.** דאמר לקמן יתירה על ירושלמית שתות מלבד: **מאתן ושבע עוין.** למאה עשרים תוספת לע' י"ד תוספת שהן חומש של ע' שניתוסף עליה חלק חמישי שמתחילה שהוא חלק ששי למדה הגדולה דהיינו שתות מלבד כלומר על החמשה הביאו ששי מן החוץ הרי תוספת ל"ד תנס על קע"ג הרי ר"ז ובתוספת של ג' הביצים חומש[ו] לא דק שהרי מחשבון הראשון חסר חומש לא מג' אלא חומש לא נשאר אפילו חלי ביצה: **אייתי חלתא שדי עלייהו.** בסלה זו שהובאה לפניו היתה סלה ליפורית וחלתה שבשיטולו חלתה תעמוד על סלה ושיעור חלה אחד מכ"ד כדאמר בפרק חלון שבין ב' חלירות (לעיל דף פא.): **כמה הויין תמני.** שהן אחד מכ"ד בקל"ב ולא דק בחלתן של ט"ו ביצים הנותרין ועולה ליותר מחלי ביצה: **אייתי ועודות דר'.** ששיער ומצא לכל ב' ביצים של מדברית אחד ממ' בביצה כדאמר דהוי לפ' ביצים ביצה לק"ס ב' ביצים ולמ"ז הנותרין יותר מחלי ביצה: **אי הכי טפי הוי נהו.** ממאתן ושיבסר ומשני כיון דלא הוי ביצה לא חשיב ליה. כך שמעתי בלשון אחד וקשיא לי בגוה דאי דייקת בה שפיר טפי מביצה הוי שהרי בועודות של מ"ז ביצים שלא חשבת יש יותר מחלי ביצה ומחלתן של ט"ו ביצים שלא חשבת יש יותר מחלי ביצה וגם למעלה בתוספת ליפורית על ירושלמית נשארו ב' חומשין שלא דקדקנו בהן. ובלשון אחר שמעתי אלא אייתי ועודות של ר' שדי עלייהו ודלי חלתן מהכא וכי פרכינן מאתן ושב הוו אייתי ועודות דר' אחת מכ' לכל ביצה שדי עלייהו דהוו למאתן י' ביעי הוו מאתן ושיבסר א"ה טפי להו ועודות דר' אחד מכ' לכל ביצה מז' ביצים וגם ב' חומשין שלא דקדקנו בהן ומשני כיון דלא הוי ביצה לא חשיב ליה: **שתות.** מלבד: **ושל ליפורית יתירה על ירושלמית שתות.** ירושלמית ושתות מלבד: תילתא דקמ"ד הוי מ"ח: **ואינו עודפת.** דליפורית על מדברית ס"ג דהא סלה ליפורית ר"ז כדאמרן לעיל ומדברית קמ"ד: **ואלא שלש ירושלמית.** קאמר: **שלש דידה כמה הוי נ"ח נכי פילסא.** דהא סלה ירושלמית קע"ג כדאמרינן לעיל: **קרוב לשלש דידה.** דשלש דידה ס"ט ועודפה ס"ג: **ושלש דידה.** דהוא ס"ט קרוב הוא למחצה מדברית דהוא ע"ב: **בועודות דרבי.** כי משערת לה בועודות דאשכח בה רבי דשיער בה מאתן ושיבסר והוי שלש ביצה ויתירה על מחצה דמדברית שלש ביצה דמחצה דמדברית ע"ב: **כדי**

תנא א וחצי חצי חציה לטמא טומאת אוכלין ב ותנא דידן מ"ט לא תני טומאת אוכלין משום דלא שוו שיעורייהו להדדי דתניא כמה שיעור חצי פרס ב' ביצים חסר קימעא דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר ב' ביצים שוחקות שיער רבי ב' ביצים ועוד כמה ועוד אחד מעשרים בביצה ואילו גבי טומאת אוכלין תניא רבי נתן ורבי דוסא אמרו בביצה שאמרו כמוה וכקליפתה וחכ"א ג כמוה בלא קליפתה אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא זו דברי רבי יהודה ורבי יוסי אבל חכ"א ד בביצה ומחצה שוחקות [ה] ומאן חכמים רבי יוחנן בן ברוקה פשיטא שוחקות אתא לאשמועינן כי אתא רב דימי אמר שיגר בוניום לרבי מודיא דקונדים דמן נאוסא ושיער רבי מאתן ושבע עשרה ביעין הא סאה דהיכא אי דמדברית קמ"ד הויא ואי דירושלמית קע"ג הויא ואי דציפורית ר"ז הויין לעולם דציפורית אייתי חלתא שדי עלייהו חלתא כמה הויין תמני אכתי בצר ליה אלא אייתי ועודות דרבי שדי עלייהו אי הכי הוי ליה טפי כיון דלא הוי בביצה לא חשיב ליה ת"ר סאה ירושלמית יתירה על מדברית שתות ושל ציפורית יתירה על ירושלמית שתות נמצאת של ציפורית יתירה על מדברית שליש שליש דמאן אילימא שליש דמדברית מכדי שליש דמדברית כמה הוי ארבעין ותמניא ואילו עודפא שיתין ותלת ואלא שליש דירושלמית שליש דידה כמה הוי חמשין ותמניא נכי תילתא ואילו עודפא שתין ותלת ואלא דציפורי שליש דידה כמה הוי שבעין נכי חדא ואילו עודפא ס"ג אלא א"ר ירמיה ה"ק נמצאת סאה של ציפורי יתירה על מדברית קרוב לשליש שלה ושליש שלה קרוב למחצה דמדברית מתקיף לה רבינא מידי קרוב קרוב קתני אלא אמר רבינא ה"ק נמצאת שליש של ציפורי בועודיות של רבי יתירה על מחצה של מדברית שליש ביצה תנו רבנן [1] ד ראשית עריסותיכם

וחצי חצי חציה לטמא טומאת אוכלין. אכולהו תנאי קאי כדמפרש בקונטרס לר"י בן ברוקה כדאית ליה דהיינו כביצה חסר רביע ולר"ש כביצה שלימה והא דאמר בכל דוכתא כביצה לטומאת טומאת אוכלין היינו כרבי שמעון ולא כרבי יוחנן בן ברוקה: **קע"ג הויא ר"ז הויא.** אין המשבון מכוון כדפי' בקונטר' ולא דק: **חלתא** כמה הויין תמני מאתן וחמיסר הויין. ר"ח גרים חלתן כמה הויין תשעה מאתן ושיתסר הויין וכן הוא אמת כדאמר בפ' חלון (לעיל דף פא.) דשיעור חלה א' מכ"ד ולריך ביצה לכ"ג ביצים ותשעה פעמים כ"ג הם ר"ז: **שליש** דידה כמה הוי שיתין נכי תרתי. לא דק דמעט חסר וכיון דלא חסר אלא מיעוט ביצה לא חייש ויש דגרס שיתין נכי תרתי וכי פורתא:

נמצאת שליש [ה] **ציפורי.** בועודות ושלש דקתני בברייתא קאי אשלש ליפורי ואשלש ביצה: **יתירה** על מחצה של מדברית שליש ביצה. לפי שמוה שלש לליפורי ס"ט וס"ט ועודות ג' ביצים וט' ועודות ואם כן שלש ליפורי עם הועודות ע"ב ביצים ומחצה חסר ועוד כיון דלא הוי חלי ביצה קרי לה שלש אבל לי דייקת בה שפיר הוי יותר מחלי ביצה דהא סלה ליפורי הוא יתירה על ר"ז קרוב לב' חומשים ונמצא שלש שלה ס"ט ביצים וחלי חומש וכשתצטרף עם הועודות הוי יותר מע"ב ביצה ומחצה ואמר מהר"י דהך ברייתא קיימא לקבלא רב דימי דקאמר ושיער רבי מאתן ושיבסר ולא חשיב ועודות של ב' ביצים הואיל ואינו עולה לביצה ושלש ממאתן ושיבסר עולין שבעין ותרין ושלש ומה שמקשין שבכולה שמעתין חשיב ועודות של ליפורי ושל מדברית לא חשיב דהא ועודות אינא בכולהו דלא הוסיפו אלא שתות בירושלמית וכן בליפורי אור"י דבירושלים ובליפורי לא הוסיפו כי אם למנין ביצים של סלה מדברית והקדמונים שלפני רבי דקדקו בדבר שאין בתוספת שלהן שתות מלומלמת כי ביצים מדבריות היו גסין יותר מאותן של יוסי התוספת והוסיפו על מדת ליפורית שהיתה מאתן וז' ביעין ושני חומשין חסר קימעא י' ביצים אחד מכ' לכל ביצה: **על** מחצה של מדברית שליש ביצה. מפרש מהר"י נמצא שלש של ליפורי מלגאו יתירה על שלש של מדברית מלבד שלש ביצה וקאי שלש דברייתא אתרוייהו ואביצה ורביעא מפרש דברי רבי ירמיה ומפרש דה"ק רבי ירמיה נמצאת סלה ליפורית יתירה על של מדברית קרוב לשלש שלה פי' לשלש מדברית מלבד ושלש שלה פירוש ושלש של ליפורי מלגאו קרוב למחצה של מדברית וכעין זה מלינו בפרק בכל מערבין (לעיל דף ה:) אמר רבי ירמיה כשהיה עליה ערק כל בין השמשות ומפרש לה רבה ורב יוסף:

שבעת

[1] ד ראשית עריסותיכם כדי

ט א ב ג מיי' פ"ד מה' טומאת אוכלין הל' ט:
י ד מיי' ש"ו מהלכות בכורים הלכה טו ממג עשין קמד טוש"ע י"ד סי' שכד סעיף ה:

רבינו חננאל (המשך)

חומשא. של מדברית דהיא כ"ט ביעי פחות חומש ביצה, (כ"ד) [כ"ט] מוספת על קמ"ד הוויין להו קע"ג ביעי. אי סאה דציפורי ר"ז ביצים הוויין. ואמרין לעולם סאה ששיער רבי ר"ז ביצים, סאה דציפורי היא. והאי דאמרת ר"ז (סאה) ביצים בתר דאפיקו חלתן. וכי שיער רבי ר"ז בהדי חלתן. ואתינן למיחזי חלת סאה של ציפורי כמה ביעי הוויין. ומדתנן במתני' שיערו חלה אחד מכ"ד, נמצאו שהורמה חלה מזו הסאה ט' ביצים. ודחינן אכתי (ר"ז) [רט"ז][ה] ביעי הוויין, ור' שיער ר"ז. דשבקינן להני חושבני לכולהו ואמרינן אלא אייתי ועוד דר' ושדי עלייהו. כלומר, של צפורי הויא ר"ז ביצים שוחקות, שהן כל ביצה וביצה ועוד עציבות. וכי שיער רבי ר"ז בציבן עציבות שיער. לפיכך אייתי ועוד שהוא חלק אחד מעשרים בביצה שא' ר', ושדי אהני ר"ז ביעי (פי') [דהיינו] ר"ז עדוויים. [ופרכינן א"ה הו"ל טפין]. ופרקינן כיון דלא הוויין ביצה לא חשיב להו. ת"ר סאה ירושלמית עודפת על של מדברית שתות. ושל ציפורי עודפת על של ירושלמית שתות. נמצאת ציפורי עודפת על מדברית שליש. שהוא מחצה. האי שליש דהיכא אי דמדברית טפי הוא, שליש דמדברית מ"ח הוא, כי שדית לו אקמ"ד הוויין קצ"ב, [ב] ואנן קע"ג ביעי הוא דאמרי' בסאה ירושלמית. ואי בשל ציפורית אכתי בצרן להו. א"ר ירמיה הכי קאמר נמצאת סאה של ציפורי עודפת על של מדברית קרוב לשליש שלה כו'. ודחי לה רבינא מידי קרוב קתני, אלא הכי קאמר נמצאת סאה של ציפורי יתר על מחצה של מדברית ועוד דר' שליש ביצה. פי' סאה ציפורית בתר דשדית עלה ועוד דר' הויא ר"ז ביעי. שלישה הוויין ע"ב ביעי, ושליש ביצה ומחצה של מדברית, דהיא קמ"ד ביעי חציה ע"ב ביעי. אישתכח שליש של ציפורי עודף על מחצה דמדברית שליש ביצה. ת"ר סאה ירושלמית עודפת על של מדברית שתות כו'. פי' סאה מדברית הוויא לה קמ"ד ביצים, שתותיהן הוויין כ"ט ביעי, קמ"ד וכ"ט ביעי קע"ג. נמצאת סאה ירושלמי שהיא קע"ג ביצים עודפת על סאה מדברית שתותא מלבד, עוד שתות ק"ע הוא ל"ד. כשתוסיף ל"ד על קע"ג הוויין ר"ז ביצים נמצאת עוד של ציפורי עודפת על של ירושלמית שתות מלבד. ונשאר שתות, שליש ביצים שלא נחשב. אלא כיון שאין בשתותיהן שיעור ביצה לא חשיב להו כדאמרן לעילא. וראינו לרבותינו הגאונים זצ"ל פירוש זולתי זה הפירוש אבל זהו קבלה ומסורות בידינו. ירושלמי מזונו לחול אבל לא לשבת דבר' ר' מאיר כו'. ר' מאיר ליה מטעמי', אכיל פיתא לאכול אכיל פיתא מה לאכול אכיל פיתא אבל לא לשבת דאית ליה מה לאכול אכיל פיתא [פיתא] סגין, בשבת דאית ליה מה לאכול אכיל פיתא סגין. ר' יהודה סבר בחול דלית ליה מה לוכל אוכל [פיתא] סגין, בשבת דאית ליה מה לאכול אכיל פיתא צבחר. איתא חמי ר' יוחנן בן ברוקה אמר, הן עביד עיגולא תריסר ביעי, והדין עבוד עיגולא תמני ביעי, והוא ר' שמעון ותני כן קרובין בדבריהם להיות שוין. רב הונא א' צא מהן שליש ליציאה. ת"ר ראשית עריסותיכם

רבינו חננאל

ואם יאכל תרומה או קדשים חייב שגרם להן טומאה. והאי דקתני חצי פרס, בעינן למהוי ליה רווחא למיכל דאי משלים סעודה דילית בההיא סעודה דתרומה או קדשים קודם שיתאכלו האוכלין הטמאין במעיו חייב. תנא וחצי [חצי] חציה לטמא טומאת אוכלין. ואקשינן ותנא דידן מאי טעמא לא תני וחצי [חצי] חציה לטמא טומאת אוכלין. ופרקינן משום דלא שוו שיעורייהו להדדי. דאילו שיעור חציה בבית המנוגע וחצי חציה לפסול את הגויה שוין, ואילו בטומאת אוכלין ר' נתן (אור') ור' דוסא אומרים כביצה שאמרו כמוה וכקליפתה. וחכמים אומרים כמוה בלא קליפתה. והילכתא בפלוגתא לא קמיירי. ותניא כמה שיעור חצי פרס שתי ביצים חסר קימעא דברי ר' יהודה. ור' יוסי אומר שתי ביצים שוחקות, שיער רבי שתי ביצים ועוד. וכמה הוא ועוד [אחד] מעשרים בביצה. אמר רב חסדא זו דברי ר' יהודה ור' יוסי אבל חכמים אומרים כביצה ומחצה שוחקות, הוא דהוי חצי פרס. ואמרינן מאן חכמים ר' יוחנן בן ברוקה הוא, דיהיב שיעורא דכבר חצי קב דהוא בחשבון קמ"ד ביצים לסאה, דהיא הפת ששה קבין, מגיע לכל קב כ"ד ביצים, חצי קב י"ב ביצים, והוא שיעור הכבר קודם שיפרש רב חסדא. צא מהן מחצה לחנווני, חצי כבר שהן ו' ביצים לבית המנוגע, וחצי חציה שהן ג' ביצים לפסול את הגויה, וחצי חצי חציה שהיא ביצה ומחצה לטמא טומאת אוכלין. פשיטא דר' יוחנן בן ברוקה היא. ושנינן אין מיהו שוחקות אתא רב חסדא לאשמעינן דלא תנן. מאי שוחקות עודפות כמעט. כי אתא רב דימי אמר שיגר לו בוניום לר' מודיא קונדיסא דמן ניסא. דהוי סאה, ושיער(ו)רה רבי ר"ז ביצים. ואקשינן, הא סאה דשיער(ו)רא רבי ר"ז ביעי דהיכא, אי סאה מדברית, קמ"ד ביעי היא, דהיא ו' קבין, כל קב כ"ד ביצה הרי קמ"ד ביעי. אי סאה ירושלמית דעודפת על של מדברית

ה) כל"ל וכ"כ התוס' בשמו בד"ה תלתא. ו) אולי ל"ל ואמן ר"ז ביעי הוא דאמרינן בסלה של ליפורית כל"ל. ז) בשם הוא לפתן ומכ"מ בערוך ערך בשם ופירושו פשוט.

שבעת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה. פי' ז' לוגין ועוד דהיינו ביצה וחומש ביצה כדפי' בקונטרס והם שם ירושלמיות וה' ציפוריות ונסוף כלל גדול (שבת דף עו:) היה כתוב בספרים והתנן ה' רבעים קמח ועוד חייבים בחלה ל"ג רש"י (ה) ועוד התם משמע דבשל ציפורי חייבי והתם ליכא ועוד אלא ה' בגמלוס ור"ת מפרש דאתיא כרבי יוסי וגרסינן ליה שפיר דתנן במס' עדיות (פ"ח משנה ב) ומייתי לה בפ"ק דשבת (דף טו.) שמאי אומר מקב לחלה כו' וחכ"א חמש רבעים קמח חייבין בחלה ור' יוסי אומר חמש פטורים חמש ועוד חייבים ומפרש ר"ת דסבר רבי יוסי דראשית עריסותיכם היינו דלאחר הפרשת ראשית דהוא חלה חלה ישאר שיעור עריסותיכם דהיינו עיסת מדברית וההוא ועוד היינו כדי חלה ומהר"י מפרש דר' יוסי לטעמיה דשמעתין דקאמר חצי פרס ב' ביצים שוחקות ושיער רבי ב' ביצים ועוד א' מכ' בביצה א"כ מז' רבעים קמח ועוד שהם מ"ג ביצים וחומש ביצה כמנין חלה יעלה ועודות ב' ביצים ושלשה ועודות הרי לרבי יוסי מ"ה ביצים וחומש ביצה וג' ועודות אע"פ שהסמין והקבין ניתוספו מנין הביצים כדקאי קאי כדמוכח בשמעתין ולכאורה נראה דאין הלכה כרבי יוסי כדאמרינן במי שהוליאוהו (לעיל דף מו: ו) דהלכה כר' יוסי מחבירו ולא מחבריו ואמרינן נמי אמר ליה ר' אלעזר לרב אסי מה אמור רבנן בבי מדרשא א"ל הכי אמר ר' יוחנן הלכה כר' יוסי וקאמר הש"ס מכלל דיחידאה פליג עליה משמע דאי רבים פליגי עליה אין הלכה כר' יוסי אבל לפוס ריסטא דגרסינן בפ' כלל גדול (שבת דף עו:) ובפרק אלו עוברין (פסחים דף מח:) דנקט הש"ס חמש רבעים ועוד חייבין בחלה משמע דהלכה כר' יוסי: **קא** סלקא דעתיך **מאי מרפסת בני עליה.** מפרש ר"י סתם פתח עלייה גבוה עשרה מן מרפסת והמרפסת גבוה מן האחר י' ולדך סולמות יורדין מעלייה למרפסת וממרפסת לאחר ולדך אחר יוצאים לרשות הרבים והמרפסת היא של בני עלייה ואין בני האחר אוסרים אותה לבני עליות לפי שהמרפסת היא שלהם והא דקאמר בסמוך בשתי גזוזטראות כשבאין בני תחתונה דרך עליונה למלאות שאוסרת התחתונה על העליונה היינו כדמפרש בפירקין (ו) משום שעשו מחילה בשותפות וכשלא עירבו בני עליות יחד אוסרים המרפסת זה על זה משום לזה בשלשול ולזה בשלשול אבל מחמת הסולמות שיורדין בהם מן העליות לא היו אוסרין זה על זה דסולם תורת מחילה עליו והשתא פריך לרב שפיר כיון דפתחי עליות וחלונותיהם גבוהים מן האחר כ' או יותר אמאי נותנין תל ועמוד שבאחר הגבוהים י' והם כנגד החלונות דגבוהים לבני עליות בשלשול י' יאסרו לרב בני אחר על בני עליות ע"י זריקה כיון דתל ועמוד הוי של שניהם ולא דמי למרפסת שהיא לבני עליות לבדה ואע"פ שתל ועמוד הוא שוה למרפסת ויכול להשתמש מן המרפסת בתל ועמוד בפתח מ"מ לא מיקרי לבני עליות בפתח אלא בשלשול כי במרפסת אין בה דיורין ואינה יכולה לאסור את התל לאחר אלא ע"י עליות ואע"פ שיורדין בה מן העליות ומשתמשין בה אינה אוסרת כיון דסולם תורת מחילה עליו והא דאמרינן בשמעתין דכשבאין בני התחתונה למלאות לא חשיב לבני התחתונה זריקה לאו משום דסולם חשיב עליו כפתח לאסור אלא דע"י סולם חשיב לבני התחתונה תשמישן בנחת כמו בשלשול אבל כפתח לא חשיב ולא עדיף טפי משלשול לאסור ומשני לאותן הדרים במרפסת פירוש שפתחי עליות תוך עשרה למרפסת דתו ליכא בסולם תורת מחילה: הכי

ר' דאינה משתמשת עליו בחול אלא בשלשול וחברתה שוה לו: **היינו דרב שיזבי.** בפ' חלון (שם): **זה בשלשול וזה בזריקה.** כגון אחר זו גבוהה מזה התל ר' וזו נמוכה ממנו ר': **מאי.** לשניהם בקשה הוא והרי הן שוין בו ואוסרין זה על זה דהא כל שלשול אמרינן דקשה הוא אי דילמא לגבי זריקה הוא שלשול תשמישו בנחת הוא ומותר וזה שבזריקה אסור אם לא עירבו אלו עם אלו אלא אלו לעצמן ואלו לעצמן: בני

כדי עיסותיכם וכמה עיסותיכם כדי עיסת המדבר וכמה עיסת המדבר דכתיב [1] והעומר עשירית האיפה הוא מכאן אמרו ז' רבעים קמח ועוד חייבת בחלה שהן ו' של ירושלמית שהן ה' של ציפורי מכאן אמרו האוכל כמדה זו ה"ז בריא ומבורך יתר על כן רעבתן פחות מכאן מקולקל במעיו: **מתני'** (ו) א אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כל שגבוה י' טפחים למרפסת פחות מכאן לחצר חוליית הבור והסלע גבוהים עשרה טפחים למרפסת פחות מכאן לחצר בד"א בסמוכה אבל במופלגת אפילו גבוה י' טפחים לחצר ואיזו היא סמוכה כל שאינה רחוקה ארבעה טפחים: **גמ'** פשיטא לזה בפתח ולזה בפתח היינו [2] חלון שבין שתי חצירות לזה בזריקה ולזה בזריקה היינו [3] כותל שבין ב' חצירות לזה בשלשול ולזה בשלשול היינו [4] חריץ שבין ב' חצירות לזה בפתח ולזה בזריקה היינו [5] דרבה בר רב הונא אמר רב נחמן לזה בפתח ולזה בשלשול היינו [6] דרב שיזבי אמר רב נחמן לזה בשלשול ולזה בזריקה מאי אמר רב [7] שניהן אסורין ושמואל אמר נותנין אותו לזה שבשלשול שלזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה [8] וכל דבר שתשמישו לזה בנחת ולזה בקשה נותנים אותו לזה שתשמישו בנחת תנן אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כל שגבוה עשרה טפחים למרפסת פחות מכאן לחצר קא סלקא דעתך מאי מרפסת בני

כדי עיסותיכם. שאתם לשים במדבר עומר לגולגולת: מיפה ג' סאין במנחות ילף לה בפרק התודה (דף עז.) דכתיב (יחזקאל מה) האיפה והבת תוכן אחד (להם) [יהיה] וכתיב (שם) מעשר הבת מן הכור וכור שלשים סאין מעשר דיליה כמה הוי ג' סאין והעומר עשירית של ג' סאין שהן י"ח קבין שהן ע"ב לוגין עשירית דע' לוגין ז' לוגין עשירית של ב' לוגין חומש הלוג והוא ביצה וחומשא והיינו דקאמר ז' רבעים ועוד. רבעים רבעי הקב דהיינו ז' לוגין ועוד ביצה וחומשא: **שהן ו' ירושלמית.** שהרי ו' מדבריות נעשו ה' ירושלמיות נשאר לנו לוג מדברי וחומשו דביצה וחומשא הוי חומש הלוג ביצה חומש לחמש ביצים והחומש ביצה הוא תוספת לביצה הששית הרי לוג וחומשו והן נעשין לוג ירושלמי שהרי ו' חומשין אלו נעשו ה': **הרי זה בריא.** שאוכל כל צרכו: **ומבורך.** שאינו אוכל יותר מדאי וכתיב (משלי יג) ובטן רשעים תחסר: **מתני'** ה"ג במתני' **אנשי חצר ואנשי מרפסת כו' ולא עירבו.** אלו עם אלו אבל עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן. מרפסת ארוכה היא והרבה פתחי עליות פתוחין לה וכולן יוצאין בסולם א' לאחר וממנה לרה"ר ואעפ"כ אין אוסרין הואיל וגבוה מרפסת י' שלא הלכו בסולם אלא להקל ואמרינן תורת מחילה עליו ואינן אוסרין כדאמרינן בכילד מעברין (לעיל דף נט:) סולם תורת פתח עליו ותורת מחילה עליו והכל להקל ומ"מ שני רשויות הן ואין מוליאין מזו לזו: **לא שגבוה י'.** אם יש בחצר תל או עמוד גבוה י' סמוך למרפסת רשות מרפסת שולטת בו ומשתמשין הן בו אבל לא בני חצר: **בסמוכה.** שהחוליא סמוכה למרפסת. חוליית הבור קרקע שנטלו בחפירת הבור והקיפו בו פי הבור סביב: **גמ' זה בפתח וזה בפתח.** ב' חצירות שלא עירבו יש רשות אחת סמוכה להן ונוחה לשתיהן להשתמש בה כפתח זה שהוא נוח ליכנס: **היינו חלון שבין ב' חצירות.** כלומר הא לא מבעיא לן מאי דייה אם אסור לשתיהן או מותר דהיינו חלון שבין ב' חצירות דתנן בה רבו אחד מערבין רבו שנים מערבין ואם לא עירבו ביחד שניהם אסורים להשתמש בה אם רשות של ארבעה היא דאין רשות פחות מד'. ומנלן דאסורים בה דהא גבי כותל שבין שתי חצירות תנן (לעיל דף עו:) היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין וכן אלו ובלבד שלא יורידו למטה אלמא כל היכא דשוי לתרוייהו אסרי אהדדי וגם בראשות נמוכה מי' אמרינן) מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רה"י ולבני רה"ר לכתף עליו דמקום פטור הוא הא אית ביה ד' אסור לתרוייהו. כל זריקה למעלה מי' טפחים וכל שלשול עמוק מי' טפחים וכל תשמיש נוח דקרינן ליה פתח לא גבוה קרקעיתו י' טפחים ולא נמוך עשרה טפחים: **זה בזריקה וזה בזריקה.** כל רשות שהיא בין ב' רשויות וקשה תשמישה לשתיהן לזה גבוה י' ולזה גבוה עשרה ואינן יכולים להשתמש אלא בזריקה הא לא מיבעיא לי דהיינו כותל שבין ב' חצירות ואיסורן מפורש במשנה דקתני ובלבד שלא יורידו למטה אלמא אסורים עם שניהן: **היינו חריץ.** דהוי נמי אסור לתרוייהו דהא הפסק רשות חשיב וכיון דתשמישו שוה לשניהם אסורין בו דאמר רבי (לעיל דף עז.) חריץ שבין ב' חצירות עמוק מזו י' ולזה שוה לאדם נותנין אותו לזה ששוה לאדם דהוה לזה תשמיש בנחת ולזה בקשה כו' שמעינן מינה דאי לשניהן בנחת או לשניהן בקשה שניהן אסורין בו: **זה בפתח וזה בזריקה.** כגון שאחר זו גבוהה ותל ביניהם גבוה מזו י' ולזו שוה לאדם: **היינו דרבה בר רב הונא.** בפרק חלון (לעיל עז.) דאמר כותל שבין ב' חצירות גבוה [9] י' ולדו אחד שוה לאדם נותנין אותו לזה ששוה לאדם: **זה בפתח וזה בשלשול.** כגון אחר גבוהה מן התל (שם): **זה בשלשול וזה בזריקה.** כגון אחר זו גבוהה ר' ולזו שוה לאדם דאמר חלון (לעיל עז.) דאמר כותל שבין ב' חצירות גבוה [10] י' ולדו אחד שוה לאדם נותנין אותו לזה ששוה לאדם: **זה בפתח וזה בשלשול.** כגון אחר גבוה מן התל ומותר וזה שבזריקה אסור אם לא עירבו אלו עם אלו אלא אלו לעצמן ואלו לעצמן:

[פחות] מיכן לחצר כו'. פשיטא לזה בפתח ולזה בפתח היינו חלון שבין שתי חצירות שניהן שוין בו. וכן לזה בשילשול ולזה לרב מיהא דתנן אנשי חצר ששכחו ולא עירבו כל שגבוה י' טפחים למרפסת, מאי לאו האי דקתני במרפסת

יא א מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה טו טוש"ע א"ח סי' שנה סעיף ב:

יב ב מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה טז:

תורה אור השלם

1. וְהָעֹמֶר עֲשִׂרִית הָאֵיפָה הוּא:
שמות טז לו

מוסף רש"י

שייך לדף פב:

על ידי בנו ובתו. בשבילם (חולין כט.). **כמה הוא שיעורו.** של עירובי תחומין (כתובות סד:). **וזה וזה מתכוונים להקל.** ר' מאיר היה רגיל לאכול פת בשבת יותר מבמול, שהיה ממשיך פת לכל מינים הבאים לפניו, ור' יהודה היה אוכל פת במול יותר מבשבת, שהיה שבע במיני מעדנים (שם). **וחצי חציה לפסול את הגרוייה.** האוכל שיעור חצי פרס אוכלים טמאים נפסל גופו מלאכול בתרומה עד שיטבול, והוא ג' ביצים, שהכבר של ג' לקב ח' ביצים הוא, שהקב כ"ד ביצים ד' לוגין, חציה של ככר ד' ביצים, חצי חציה ב' ביצים (שם). **רווחא לבסימא שביה.** ריוח מלוי לדבר המתוק בתוך המעיס (מגילה ז:). **צא מהן שליש לחנוני.** ר' יוחנן לא שיער בחצי קב אלא בככר הלקוח בשוק דין מן המנוי והוא לקח ארבע סלין חמין בסלע ומשתכר שלש בטורח, ונמלאו בחצי קב שלש סעודות, השתיה הוא מוכר בשוגדיון שנתן והגי' משתכר (כתובות סד:).

עד כאן שייך לדף פב:

ואנשי מרפסת. דיוקי עליות הרבה פתוחין לה (לקמן צא:). **ולא עירבו.** בני חצר עם בני מרפסת, אבל עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן, ובני מרפסת אין אוסרים על בני חצר, אע"פ שיורדין לה בסולם ודריסת רגלם עליה לרה"ר, דאמרינן לעיל בפ' כילד מעברין (נט:) סולם תורת פתח עליו ותורת מחילה עליו והכל להקל, והכא אמרינן תורת מחילה עליו (לקמן צא:). **כל שגבוה י' טפחים.** כגון עמוד או תל, **למרפסת.** מותר להשתמש בו ולאלה אסור, דה"ל זה בפתח וזה בזריקה (שם).

רבינו חננאל

כדי עיסותיכם. וכמה. כדי עיסתכם, כדי עיסת מדבר. כדכתיב והעומר עשירית האיפה. מיכן אמרו שבעת רביעים קמח ועוד חייבין בחלה שהן שש ירושלמ' וחמש של ציפורי, מיכן אמרו כל האוכל במידה זו הרי זה בריא (בריך) ומבורך. פחות מיכן הרי זה מקולקל במיעיו. פירוש כמו חולה במעיו הוא. יתר מיכן הרי זה רעבתן. **מתני', אנשי חצר ששכחו ולא עירבו כל שגבוה י' טפחים למרפסת מכאן לחצר כו'.** פשיטא לזה בפתח ולזה בפתח היינו חלון שבין שתי חצירות שניהן שוין בו. וכן לזה בשילשול ולזה

(ה) תוס' ד"ה התם ועוד דמשמע:

הגהות הב"ח

(א) לקמן לא: ב) [לעיל עו.], ג) [שם:], ד) [לעיל עח:], ה) [לעיל עז.], ו) [שם], ז) לעיל עז., ח) [ל"ל רב נחמן], ט) [שם איתא: לידו א' נגוזן], י) [וע"ש תוס' ד"ה כר' יוסי], כ) [דף פח.],

רב ניסים גאון

שנעשו על טהרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה. והמשקין הטמאין נמי נידונין כאוכלין כמו ששנינו במסכת זבין. והשותה משקין טמאין, ושיערו שיעורן ברביעית. ולפיכך לא היצריכוה טומאת ערב מפני שהיא דרבנן, כדתניא בתורת כהנים אין האוכל אוכלין טמאין ולא השותה משקין טמאין טמא טומאת ערב. ואמרו אין טומאה מן התורה עולה מידי טומאתה בו ביום.

פשיטא לזה בפתח ולזה בפתח היינו חלון שבין שתי חצירות. היינו מתני' דהיא תחילת פרק חלון. לזה בזריקה ולזה בזריקה היינו כותל שבין שתי חצירות. כלומר מתניתא תנייתא. לזה בשילשול ולזה בשילשול היינו חריץ שבין שתי חצירות. והיינו מתניתא תליתאה. לזה בפתח ולזה בזריקה היינו דרבה בר רב הונא אמר רב נחמן. קאי אהא דאיתה בתחילת פרק חלון כותל שבין ב' חצירות גבוה עשרה ורחב ד' וצידו אחד שוה לארץ כו'. **לזה בפתח ולזה בשלשול היינו דרב שיזבי אמר רב נחמן.** ואיתיה למימרא דיליה בתרה דההיא מימרא דרבה בר רב הונא דכתבנוה.

רבינו חננאל (המשך)

בשילשול, כלומר אין אחד מהן יכול להשתמש בחריץ שביניהן אלא על ידי שילשול. לזה בזריקה ולזה בזריקה היינו כותל שבין שתי חצירות. לזה בפתח ולזה בזריקה, היינו דרבה אמר רב נחמן, דאמר בפ' חלון שבין שתי חצירות, כותל שבין שתי חצירות גבוה י' ורחב ד' וצידו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ שתשמישו בנחת כו'. לזה בפתח ולזה בשילשול, היינו דרב שיזבי אמר רב נחמן, דאמר חריץ שבין שתי חצירות עמוק י' ורחב ד' וצידו אחד שוה לארץ נותנין לזה ששוה לארץ, דהוי ליה תשמישו בנחת. לזה בשלשול ולזה בזריקה. כגון דהוו להו חד למעלה וחד למטה והכותל ביניהן, מאי, רב אמר שניהן אסורין עד שיעברו. ושמואל אמר נותנין אותו לזה שבשילשול דהוה ליה תשמישו בנחת. ואקשינן

בני עלייה. דגביהי ממרפסת טובא אבל דרך מרפסת זו עולין ויורדין ותל שבחצר שהוא גבוה י׳ הוי נמוך מן העלייה י׳ דהוי לזה בשלשול ולזה בזריקה וקתני דבני עלייה מותרין בו: **הדרין במרפסת.** כגון שיש בה דיורין דלדידהו הוי האי תל שבחצר שוה להן בתוך עשרה או נמוך או גבוה מהם פחות מי׳: **לזה בפתח ולזה בפתח הוא.** ותרוייהו בעי איתסורי ביה דהא סתם מרפסת לא גביהא טובא: **אף לחצר.** כלומר שתי הרשויות שולטות בו ואוסרין זה על זה: **ר״נ מסתברא.** דמאי לחצר אף לחצר קאמר ובדיורי מרפסת עסקינן: **מדקתני סיפא מופלגת אפילו גבוה י׳.** הוי לחצר: **אי נימא.** דשרי ליה לאשתמושי: **אמאי.** נהי נמי דמאי מרפסת בני עלייה רשותא דתרוייהו היא דלשניהן תשמישו בקשה לחצר בזריקת גובה ולעלייה בזריקה את משך ההפלגה ובשלשול את הגמוכות ונהי דלשמואל שלשול לגבי זריקת גובה נוח הוא הכא דאיכא שלשול וזריקת משך שוין הן לזריקת גובה ואמאי לחצר: **אלא.** על כרחך אף לחצר ואסורין. לרב נמי דמתרץ לה בדיורי מרפסת מאי לחצר דקתני אפחות מכאן אף לחצר קאמר ואסורין: **חוליית הבור.** או שיש בחצר סלע: **למרפסת.** וקס״ד לבני עלייה קאמר וקשיא לרב: **תינח סלע.** דהוי לבני מרפסת כפתח שעל גביו הוי תשמיש דידיה וגבוה[א] שוה להן הוא: **אלא בור.** שממלאים הימנו תשמישתו בשלשול הוא אפילו לבני מרפסת שהרי מקרקעיתו דולין וש״מ דהואיל ולבני חצר תשמישו בזריקה שאין יכולין למלאות אלא א״כ זורקין דלי למעלה מן החוליא יהבינן לה לבני מרפסת דבשלשול כשמואל: **מלאה מים.** דהוי כפתח לבני מרפסת: **בדטיבלא.** שהן מוקצין מחמת איסור טבל ואסורין לטלטל: **דומיא דסלע.** שאינו חסר: **ולמה לי למיפנא.** תרוייהו הואיל ובדטיבלא מוקמת לה בשלמא אי אמרת בבור מיס קאמר איצטריך בור לאשמעינן דאע״ג דבשלשול הוא לבני מרפסת אפ״ה לגבי חצר דתשמישתיה בזריקה נחת חשיב ליה לשלשול דמרפסת אלא השתא דבור וסלע שניהן תשמישתם על גבן תרוייהו למה לי ליתני סלע ולא ליתני בור הואיל וסוף סוף כדומיא דסלע בעית לאוקמיה נהי דבור בלא סלע לא מצי למתני דאם כן הוה אמינא בבור סתם קאמר להכי אצטריך סלע לגלויי עליה דבדטיבלא עסקינן אלא סלע בלא בור ליתני: **ר״ג לריכא דאי תנא סלע דליכא למיגזר בו׳ ולא גרסינן אי תנא בור אבל סלע לא.** דהא בור בלא סלע לא מצי למיתני כדפרישית: **מסוקנין.** דשקלי מינייהו וחסרי ואתו לידי שילשול: **ולא עירבו.** אלו עם אלו: **בעשרה תחתונים.** בכותל הבית בחצר אנשי חצר משתמשין דלדידהו כפתח ולבני עלייה בשלשול: **בעשרה העליונים.** שהן מתחת לעלייה אנשי עלייה משתמשין דסמוכין הן לבני עלייה והוי לדידהו כפתח ולבני חצר בזריקה: **זיז.** הבולט חוץ לכותל למעלה מעשרה. קא ס״ד בעלייה גבוה טובא עסקינן והאי למעלה לאו מן הקרקע מודד אלא ה״ק למעלה מתחלת טפח עשירי כשתמדוד מן העלייה ולמטה עשרה דהיינו כדקתני רישא בי׳ עליונים אנשי עלייה משתמשין: **הא דביני ביני.** שבין י׳ עליונים לי׳ תחתונים דהוי לחצר בזריקה ולעלייה בשלשול: **אסור.** לתרוייהו כרב: **בכותל בשעה עשר עסקינן.** דליכא ביני ביני בכל למטה מעשרה דידיה לחצר בפתח ולעלייה בשלשול וכל למעלה מי׳ דידיה לחצר בזריקה ולעלייה בפתח. ובכותל עשרים לא מצי לאוקומיה דאם כן שמעינן מינה דאם טפח עשירי לזה בשלשול ולזה בזריקה אסור דהא לא שרי תנא קמא[ב] אלא למעלה ולמטה. וזיז רחב ארבעה עסקינן דצניר מהכי לא הוה רשותא ובטיל להכא ולהכא: שתי

הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא בו׳. אומר ר״י דהאי ה״נ מסתברא ליתא אלא אליבא דשמואל דוקא דסבר אדם אוסר על חבירו דרך אויר בשמעתין אבל לרב דאמר אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר הוא הא לחצר דוקא ומותרין וא״ת למה הוצרך לדקדק ה״נ מסתברא מסיפא דסיפא מפחות מכאן לחצר דקתני גבי חוליית הבור הו״מ לדקדק דאף לשמואל הוי פירושו אף לחצר דהא חוליית הבור והסלע דקתני שגבוהה י׳ טפחים ע״כ כשגובה החוליא עשרה טפחים משפת הבור דהיינו מקרקעית החצר מדחשיב לה לבני חצר דזריקה וא״כ כי קתני עלה פחות מכאן לחצר שהחוליא פחות משהו מעשרה א״כ מראש חוליא עד קרקעית הבור יש יותר מעשרה ואם כן לא הוי לבני חצר דוקא דלבני חצר הוי נמי בשלשול כמו לבני עליות דאין לחלק בין שלשול עשרה לכ׳ וי״ל דמ״מ לא ה״ל למתני לשמואל אף לחצר גבי חוליית הבור דנהי דקרקעית הבור הוי אף לחצר מ״מ תשמיש שעל הסלע וראש החוליא הוי דוקא לחצר לשמואל אבל לרב אכולהו הוי אף לחצר ה״ל למתני בהדיא אף לחצר ולהכי מייתי מסיפא דסיפא דלשמואל נמי הוי התם פירוש לחצר אף לחצר בין אסלע בין אקרקעית הבור כמו שפ״ל לרב גבי פחות מכאן לחצר: **בור מאי איכא למימר.** וא״ת בור נמי הוי לבני מרפסת בשלשול ולבני חצר בזריקה ושילשול דאמר לקמן (פה.) כיון דלזה בזריקה ושלשול ולזה בשלשול לחודיה כלזה בזריקה ולזה בפתח דמי וי״ל דלקמן בזריקה של הפלגה איירי דהוי דרך אויר אבל בזריקת גובה ושלשול לא עדיף לרב משלשול לחודיה ואין נראה לר״י חילוק זה דאם היה אדם אוסר על חבירו דרך אויר לרב לא היה מפליג בין זריקת גובה לזריקת אויר מדפריך ליה ר״א לקמן (פס:) והא מר הוא דאמר לזה בזריקה ולזה בשילשול ונראה לר״י דהא דאמר לקמן שאני הכא כיון דלזה כו׳ ולזה בזריקה כלזה בזריקה ולזה בפתח דמי דיהוי הוא כלומר דמצינו למידחי ולמימר דלרב אדם אוסר על חבירו דרך אויר בעלמא היכא דהוי לתרוייהו בזריקת אויר אבל לפי המסקנא הוי טעמא דרב משום דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר לא נאמר דלזה בזריקה ושלשול ולזה בשלשול לחודיה כלזה בזריקה ולזה בפתח דמי אלא יהיה לזה בזריקה ושלשול ולזה בזריקה כלזה בזריקה ולזה בשלשול ולא נחלק ביניהן כמו שהיה סבר המקשה לקמן ועוד י״ל דלזה בזריקה ושלשול דלקמן איכא ב׳ עניני זריקה זריקת אויר וזריקת גובה אבל היכא דלזה בשלשול לחודיה ולזה בזריקת גובה ושלשול או בזריקת אויר ושלשול שניהם אסורין: **כיון דבי חסרא אסירא כי מליא נמי אסירא.** דהוי דבר הניטל בשבת ואינו ממעט ומסיק בפירות של טבל דאין ניטלין בשבת ולא דמי לעפר ועתיד לפנותו דאמר לעיל (דף עט.) דלא חייץ דכיון דעתיד לפנותו לא מבטל (ד) ודאי מחילה המפסיק בין ב׳ חצירות אבל למעט גובה עשרה ולשוייה כפתח למרפסת כיון דאינו ניטל בשבת ממעט אע״ג דעתיד לפנותו כמו כפה קפל דאמר לעיל (דף עז.) דממעט: **תא שמע אנשי חצר ואנשי [ג] מרפסת בו׳.** ל״ג תנן דאינו משנה בשוש מקוש אלא ת״ש גרס: [ד] וכן ב׳ גזוזטראות בו׳. פי׳ רש״י ל״ג וכן ור״ח גרים לה דאריבא קאי דקתני בפירקין [ה] גזוזטרא שהיא למעלה מן כו׳: לא

יג א ב מיי׳ פ״ד מהל׳ עירובין הלכה טו
טוש״ע או״ח סי׳ שעה ס״ב:
יד ג ד מיי׳ שם הלכה יח:
טו ה ו מיי׳ שם הלכה י
וטוש״ע שם ס״ד:

רבינו חננאל

להנהו דדיירי בעלייה, דהוה להו בשילשול ולאנשי חצר בזריקה. וקתני נותנין אותו למרפסת. ופריק רב, לאו להנהו דדיירי בעלייה, אלא להני דדיירי במרפסת עצמה. דאע״ג דמרפסת ליתה בית דירה, מיהו איכא דדייר במרפסת. אי הכי אימא סיפא פחות מיכן לחצר ואי להני דדיירי במרפסת אמאי (לא) לזה בפתח (ולזה) ולזה בפתח הוא. אלא מאי לחצר אף לחצר ושניהן אסורין בו עד שיערבו. הכי נמי מסתברא כו׳. ת״ש חוליית הבור והסלע שגבוהה י׳ טפחים למרפסת. והא להנהו דדיירי בעלייה בשילשול הוא. ופריק רבינא להני דדיירי במרפסת דהוה תשמישן בפתח. התינח למרפסת, סלע. אלא בור לא איפשר אלא בשילשול. ופרקינן בבור מלא מים דליכא שילשול. והא כי חסרי מיא הוה ליה בשילשול כו׳. ופרקינן אלא בבור מלא פירות. והא אכיל מינהון וחסרי להו (והיה) [והוה] תשמישתיה בשילשול. ואסיקנא בור מלא פירות של טבל דלא (הוה) [חזיא] ליה ולא (שפיל) [שקיל] מינהון ולא חסרי. דיקא נמי דקתני דומיא דסלע דלא חזי ליה כו׳. ת״ש אנשי חצר ואנשי עלייה ששכחו ולא עירבו, כל שהוא למעלה מי׳ טפחים לבני עלייה. למטה מי׳ לחצר. כיצד זיז היוצא מן הכותל למעלה מעשרה טפחים בני עלייה משתמשין בו, למטה מעשרה בני חצר משתמשין בו. הא דביני ביני דהוה לבני עלייה בשילשול ולבני החצר בזריקה שניהן אסורין בו. ופריק רב נחמן הכא בכותל [תשעה עשר] עסקינן, וזיז היוצא ממנו למטה מי׳, (הנה) [הוה] לבני חצר בפתח ולבני עלייה בשילשול. נותנין אותו לאילו שתשמישן בו על ידי פתח. למעלה מעשרה טפחים הוה לבני עלייה בפתח, ולבני חצר בזריקה כו׳. ולהכא התם דביני ביני.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ בני עלייה ואמאי קרו לה: (ב) תוס׳ ד״ה כיון וכו׳ לא מבטל ודמי למחיצה המפסיק:

מסורת הש״ס

א) כס״ת: וגבו, ב) כס״ת ליתא, ג) [ל״ל עלייה], ד) וכן וכו׳ דיבור אחד עם ד״ה מ״ש וכ״מ מהגהות הגאון מהרי״ף לקמן פז:, ה) [לקמן פז:].

לא מיבעיא קאמר. דבשלמא לרב נקט עשו לעליונה כו' לאשמעינן לזה בזריקה ולזה בשלשול שניהם אסורים אלא השתא דקיימי בגו עשרה מה לי עשו לעליונה מה לי עשו לתחתונה כך פירש רש"י ולרב אלא בר אהבה נמי דאוקמא בבאין בני תחתונה דרך עליונה למלאות קמ"ל טובא אע"ג דאמר בסוף כילד מעברין (לעיל דף נט:) דסולם תורת מחיצה עליו ולא אסר הכא לענין ליחשב תשמיש בנחת כלזה בשלשול ולזה בשלשול אסרי:

גג הסמוך לרה"ר. פירש בקונטרס שאינו מוקף חצר בכל צדדיו אלא לידו אחד רה"ר ופתח גג גבוה עשרה ויש שם מרפסת אלא גבוהה עשרה מרה"ר וממנה עולין לגג ופחות מעשרה הוא לה אלמא אע"ג דלמרפסת כפתח ובני רה"ר אינו ראוי כיון דמרפסת ורה"ר גבו עשרה דהדדי קיימי אסרי אהדדי דאי לאו הכי טעמא מאי הוי וכגון דמרפסת מגופפת היא למעלה ופתוח בעשרה אמות לרה"ר דאי לא מגופפת היא סביב כיון דאין גבוה עשרה כרמלית היא וסולם לא מהני בה דקא מטלטל מכרמלית לרה"י וקשה לר"י להעמיד כשיש מרפסת בין רה"ר לגג דאינו מזכיר הכא מרפסת כלל ועוד אי מרפסת מגופפת (ג) היאך בני רה"ר אוסרין עליה ועל הגג ואי דליכא גיפופי הויא לה כרמלית והגג נפרץ לה בעשרה ואי בלא מרפסת איירי וקאי גגה בתוך עשרה אם כן הוי כרמלית ואור"י דמיירי שפיר בלא מרפסת ובני רה"ר משתמשים בו לפי שאינו גבוה עשרה ואינו נפרץ במלואו וכגון שאידי הגג גבוה עשרה או כל הגג למטה מעשרה ויש לו מעקה ופתוח לרה"ר בעשרה או בפחות וקאמרינן דצריך סולם קבוע להתירו אבל בלא סולם אין בני חצר רגילים בו ומבטלין ממנו בני רה"ר שהרגילו להשתמש (ד) תורת דיורין ומשוי להו (חל) קרפף ואסור לטלטל ממנו לחצר לרבנן ולר"ש נמי כלים ששבתו בבית אסור להוליך מחצר לגג כיון דנעשה קרפף ולא דמי לחצר או מבוי שפתוחים לרה"ר בעשרה דאין בני רה"ר אוסרים עליו דהתם איכא דיורין גמורין ואין כח לבני רה"ר לבטלם וקא אמרינן דילמא בכותלא וסודרא דרגילין להניח שם בני רה"ר כשהם עייפין אע"פ שגבוה עשרה שמשוי קל הוא כדפירש בקונטרס ותשמיש נחת (ה) ולא דמי לרשות שבין שתי חצירות לזה בפתח ולזה בזריקה דחצר אין משתמשין בו בכובעים אלא בכלים כבדים ור"ת מפרש בענין אחר גג הסמוך לרה"ר ונמוך בתוך עשרה צריך סולם קבוע להתירו דכיון דתוכו רה"י היא ולא דמי לשאר כרמלית וסולם קבוע שבחצר ממעט כח כרמלית שבחצר (ו) דלא הוי כרמלית מעליא ודייק סולם קבוע אין סולם ערלי לא אף על גב דע"י סולם ערלי הוי תשמיש נחת טפי לחצר (ז) מבני רה"ר דליתא להו לבני רה"ר אפילו סולם ערלי ואפ"ה כיון דבתוך עשרה קיימי אסרי ודמי רב פפא לבני רה"ר נמי איכא תשמיש נחת בכותלא וסודרא דרשאו של אדם סמוך לגג והוי תשמישו בנחת בלא סולם כלל כלבני חצר בסולם ולהכי צריך סולם קבוע להתיר כרמלית גרוע כזה דהוי תוכו רשות היחיד:

בור

תא שמע (ח) שתי גזוזטראות זו למעלה מזו עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה שתיהן אסורות עד שיערבו אמר רב אדא בר אהבה בבאין בני תחתונה דרך עליונה למלאות אביי אמר כגון דקיימין בתוך עשרה דהדדי ולא מיבעיא קאמר לא מיבעיא א עשו לתחתונה ולא עשו לעליונה דאסירי דכיון דבגו י' דהדדי קיימין אסרן אהדדי אלא אפילו עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה סד"א כיון דלזה בנחת ולזה בקשה ליתביה לזה שתשמישו בנחת קמ"ל כיון דבגו עשרה קיימין אסרן אהדדי כי הא דאמר רב נחמן אמר שמואל ב גג הסמוך לרה"ר צריך סולם קבוע להתירו סולם קבוע אין סולם עראי לא מ"ט לאו משום דכיון דבתוך עשרה דהדדי קיימי אסרן אהדדי מתקיף לה רב פפא ודילמא כשרבים מכתפין עליו בכומתא וסודרא אמר רב יהודה אמר שמואל

בור

שתי גזוזטראות. מתני' היא. גזוזטרא שהיא למעלה מן היסוד ב' זיזין בולטין מן העלייה שעל שפת היסוד וקובעין נסרים מזה לזה והיא גזוזטרא ותנן אין ממלאין ממנה בשבת לפי שהגזוזטרא רה"י שגבוה ורחבה הרבה והיסוד כרמלית אלא א"כ עשו לה מחילה עשרה בין מלמעלה בין מלמטה שחוקקין נקב ארבעה כעין פי בור ועושין מחילה סביבותיו למעלה או למטה ומשלשל דלי וממלא וחשיב כאילו פיות המחילה יורדין וסותמין עד תהום כדאמר בפ"ק (דף יב.) קל הוא שהקילו חכמים במים שמחילה תלויה מתרת בהן: **וכן לא גרסינן: ב' גזוזטראות זו למעלה מזו.** ואין מכוונות זו על זו אלא משוכות זו מכנגד זו בתוך ד' ועשו לעליונה הנקב והמחילה ולא עשו לתחתונה ובשבת זורקין בני תחתונה דלי שלהן על מחילות העליונה ויורד לנקב ומשלשל ומושך ועולה: **שתיהן אסורין.** למלאות מפני שרשות שתיהן שולטות בו וכגון שעשו אותה מחילה בשותפות כדמוקמינן לה בפירקין לקמן (ג). אלמא לזה בשלשול לבני עליונה תשמיש מילוי זה בשלשול שמשלשל ליס ולבני תחתונה בזריקה ושלשול וקתני שתיהן אסורות וכ"ש לזה בשלשול ולזה בזריקה לחודה: **בנאין בני תחתונה.** ועולין בסולמות דרך עליונה למלאות דלתרוייהו בשלשול: **כגון דקיימי בגו עשרה דהדדי.** שאין עליונה גבוהה מתחתונה עשרה. ואע"ג דאכתי לזה בקשה ולזה בנחת הוא שיש מקלת זריקה עם השלשול ואמר שמואל לעיל (ד) דכל תשמיש שהוא נחת לזה מזה נותנין אותו לנחת לא תיקשי דטעמא דהכא לאו משום תשמיש אלא משום דכיון דבגו עשרה דהדדי קיימין אין רשות שלישית לזו בלא זו ואפילו לזה בפתח ולזה בזריקה שאין (ה) חלוק רשות ביניהן וכי אמרינן רשות שלישית הסמוכה לשתיה לזה בנחת ולזה בקשה ניתנת לזה בנחת ה"מ היכא דב' הרשויות חלוקות בגובה י' כגון חצר ועלייה וכגון ב' חצירות המובדלות י' בגובה קרקעיתן או מחילה עשרה ביניהן או חדין עשרה: **ולא מיבעיא קאמר.** כלומר וכי תימא הואיל ובתוך עשרה קיימין וטעמא משום דאין בלא זו ולא לאשמעינן לזה בשלשול ולזה בזריקה (ו) נותנין אותו לזה שבשלשול מה לי עשו לעליונה מה לי עשו לתחתונה: **לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא עשו לתחתונה ולא עשו לעליונה.** דאיכא לאוקומי טעמא דאיסורא משום תשמיש השוה דהא סמוכות הן במשך הכותל בתוך ד' טפחים כדמוקמינן לקמן [דף פח.] וגובהה נמי בגו עשרה דהדדי: **אלא אפילו כו'.** דהוי לזה בשלשול ולזה במקלת זריקה ושלשול: **ליתביה לזה שתשמישו בנחת.** כדשמואל הואיל ומקלת קושי יש לזה מזה: **קמ"ל דכיון כו' אסרן אהדדי.** בלא שום תשמיש: **גג הסמוך לרה"ר.** שאינו מוקף חצר לכל לידיו אלא לידו אחד רה"ר ופתח גג גבוה עשרה: **צריך סולם קבוע.** מן העלייה לגג להתירו לבטלו מן המרפסת לגג דאי עביד ליה סולם גלי דעתיה דסלקיה לגג מכח רה"ר ואיהו ניחא ליה לאשתמושי ביה: **סולם עראי.** כיון דמסליק ליה כמאן דליתיה הוא: **מ"ט.** הא גג זה אינו לתשמיש בני רה"ר כלל: **לאו משום.** דבהכי עסקינן דלא גביהא מרפסת עשרה מרה"ר וממנה עולין לגג ופחות מעשרה הוא לה אלמא אע"ג דמרפסת כפתח ובני רה"ר אינו ראוי כיון דמרפסת ורה"ר גבו עשרה דהדדי קיימי אסרי אהדדי דאי לאו הכי טעמא מאי ניהו. וכגון דמרפסת מגופפת היא למעלה ופתוח בי' אמות לרה"ר דאי לאו מגופפת היא סביב כיון דלא גבוהה עשרה כרמלית היא וסולם לא מהני דקא מטלטל מכרמלית לרה"י: **בכומתא וסודרא.** שרגילין לתת עליו בחול כובעין ומעפורת ותשמיש נוח והגון הוא להם למשאוי קל כזה ואע"פ שאינו ראוי להם לכיתוף משאוי כבד כדאמר ביליאות השבת (שבת דף ח.) תשעה חזו לכיתוף אבל י' לא ה"מ למשאוי כבד ומיהו לכומתא וסודרא חזו כשבני אדם עייפין בימות החמה נוטלין כובעיהן וסודרן מראשיהן עד שיפוח הרוח בהן הלכך אסרי עלייהו ואפילו לא קיימא מרפסת בגו י' ולא דמי לרשות שבין ב' חצירות לזו בפתח ולזו בזריקה לחצר לאו תשמישתיה בהני כובעים קלים אלא בכלים כבדים וכי גבוה כותל י' לא חזי לתשמישתיה לחצר (ב) ונותנין אותו לזה שבפתח אבל לבני רה"ר חזי. ואית דמוקי להא דר"נ בגג פחות מעשרה ואע"א דאע"כ ה"ל כרמלית דכל רשות שרחבה ד' ואינה גבוהה עשרה אלא רה"ר כרמלית היא וכיון דהכי הוא סולם מאי מהני. ואני שמעתי בגו עשרה דהדדי שאינו רחוק מרה"ר עשרה ואע"א לומר כן אלא שיערו חכמים עשרה לשבת אלא בגובה ולא שיערו ארבעה אלא במשך:

בור

א) [טוש"ע או"ח סי' שנה סעי' ה]:
ב) [מיי' פי"ד מהל' שבת הל' ט טוש"ע או"ח סי' שסא סעי' א]:

רבינו חננאל

ת"ש וכן ב' גזוזטראות זו למעלה מזו עשו מחיצה לעליונה ולא עשו לתחתונה שתים אסורות עד שיעריבו. ופריק רב אדא בר אהבה בבאין בני תחתונה דרך עליונה למלאות. אביי אמר כגון דקיימא תרווייהו סמוכות זו לזו בתוך י' טפחים, ולא מיבעיא קאמר כו'. ואסיקנא כל בחדא רשותא לא אמרינן לזה בנחת ולזה בקשה. פי' חדא רשותא (או) [אין] קיימין תרווייהו בתוך י' טפחים. ומנא תימרא, כי הא דאמר רב יהודי אמר שמואל, גג הסמוך לרשות הרבים צריך סולם קבוע להתירו. ודייקינן סולם קבוע אין סולם עראי לא. אמאי לזה שבסולם עראי תשמישו בנחת הוא אמאי לא יהבינן ליה. לאו משום דאמרינן כל חדא רשותא לא אמרינן כל שתשמישו בנחת ליה יהבינן (ליה). ודחי רב פפא לאו משום דחדא רשותא אינון אלא משום דמשתמש ביה בכונתא וסודרא. פי' לובש כותנא וסודרא ומעייל להו להאי גג מרשות הרבים שנמצא משתמש בו על ידי כיתוף. אמר רב יהודה אמר שמואל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וגם מעביא וכו' ולזה בזריקה אין נותנין: (ב) ד"ה בכומתא וכו' לא חזי לתשמישתיה דתלר אבל לבני רה"ר חזי דאין להם רשו' אחר להשתמש להניח כובעיהן ונותנין אותן לזה שבפתח ולית דמוקי להא: (ג) תוס' ד"ה גג וכו' מגופפת היא היאך: (ד) בא"ד להשתמש בו תורת דיורין: (ה) בא"ד ותשמיש נחת הוא ולא: (ו) בא"ד טפי לחצר מלבני רה"ר:

מוסף רש"י

שתיהן אסורות. למלאות בנקב, העליונה עד שיערבו והתחתונה בנקב שלה אין צריך לומר שהיא אסורה דהא מכרמלית לרה"י קא ממלא (לקמן פז:).

בור שבין שתי חצירות. הפרודות זו מזו ומפסיק ביניהן כעין מבוי קטן ואין דיורין פתוחין לו והבור באותו הפסק מופלגת מכותל זה ארבעה כו'. דאי לאו הכי (ה) דמופלג הוי תשמישו בגחת והוי כמו שהבור חליה בחצר זו וחליה בחצר זו ארשות שניהן שולטת בה ותנן במתני' (ו) בור שבין שתי חצירות אין ממלאין הימנה בשבת שזה אוסר על זה עד שיערבו או עד שיעשו מחיצה תלויה בבור כך השיב ר"י: **זה מוציא זיז לו שהוא.** מכתלו עד לבור וממלא דרך חלונו וכן זה דכיון דמופלגת ד' לא שלטי ביה לאסור זה על זה ומשום שיהא רשות לשניהן במבוי נמי ליכא שאין דיוריהן פתוחין לחצר לצאת ולבא ברגל ואין תשמישתן בכך אלא דרך אויר. ובדין הוא דזיז נמי לא ליבעי אלא משום היכר בעלמא שלא ישתמשו ברשות אחרת של שניים בלא עירוב משום הכי מתקני הכא פורתא ודכוותה אתמר במסכת שבת בפרק הזורק (דף ק:) ספינה רב הונא אמר מוציא הימנה זיז כל שהוא וממלא ומוקמינן לה התם דאינו אלא היכר בעלמא דלא ליתי לטלטולי מכרמלית אחרת לרה"י ויש לגבי מילוי ס"ל דלאו כרמלית היא אלא קרקעיתא אבל אוירא דמיא מקום פטור הוא דמיא כמאן דליתנהו דמו: **אפילו קניא.** דלא מינכר כולי האי שרי: **והא דרב יהודה.** דבעי תיקון כל שהוא: **דשמואל היא.** משמואל רביה גמר לה דצריך תיקון קצת: **דאי דרב.** דהוה נמי רביה מייתי לא גמר לה דהא אין אדם אוסר על חבירו בתשמיש מופלג כזה שצריך לזרוק דלי באויר ד' טפחים ואפילו קניא לא צריך: **ודשמואל מהיכא.** מאיזו מימרא דשמואל סלקא דעתיה דאביי למשמע דרב יהודה מדשמואל גמר לה. סלקא דעתך השתא דכי שמעה אביי להא דרב יהודה מילתא באנפי נפשיה שמעה אמר רב יהודה בור שבין שתי חצירות מופלגת ארבעה מכאן ומכאן זה מוציא קנה כל שהוא וממלא וכו' ולא שמעה בהדיא הא דשמואל דאי עלה דהא דשמואל דזיז כל שהוא שמעה אביי להא דרב יהודה מאי תיבעי לן דשמואל מהיכא הא הכא אשמעינן שמואל בהדיא דבעי תיקון: **צריך סולם קבוע.** ואי לא בני רה"ר אסרי עליה דרך אויר שאין גג זה ראוי לתשמישן אא"כ זורקין עליו שום דבר דסתם רה"ר איכא חפופי סמוך לכתלים ומתרחקים על כרחן: **דילמא כדרב פפא.** שתשמיש גמור הוא להן בכומתא וסודרא [פד:]: **אלא מהא כו'.** דאביי שמעה לדרב יהודה אמילתיה דשמואל והכי קאמר אביי הא דבעי רב יהודה קניא משמואל גמר לה דבעי תיקון ואתא לאשמעינן דשמואל רביה לאו זיז דוקא אמר דכיון דלא בעי זיז ד' דהא זיז כל שהוא אמר ליף רב יהודה מייתי דה"ה לקניא: **ודרב מהיכא.** שמעינן דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר: **אלא בסמוכה.** שאין עליונה משוכה מכנגד התחתונה במשך הכותל ד' טפחים ואע"ג דגבוהה ממנה עשרה רב לטעמיה דאמר [פג:] זה בשלשול וזה בזריקה שניהן אסורין דתשמיש דשלשול וזריקה חשיב תשמיש אבל במופלגת מכנגדה ד' כיון דאין לתחתונה כאן אלא תשמיש מופלג במשך זהו אויר ולאו תשמיש הוא. לא מצינו לשון הפלגה בש"ס בגבהה אלא (ז) במשכה כדתנן במתניתין [שם] בד"א בסמוכה כו': **שאני הא דיכין דלוס.** בזריקת אויר וזריקת גובה ושלשול וזה בשלשול לחודיה שמשלשל דלי ליס: **אלוה בפתח ולזה בזריקה דמי.** אבל גבי בור דשניהן שוין בהפלגה לעולם אימא לך דאסרי: **וג' חורבות ביניהן.** מחילות פרוצות זו לזו ואין בהן דיורין ואין להן בעלים אלא בני הבתים האלו ויש חלונות בבתים פתוחין לחורבה: **זה משתמש.** בחורבה הסמוכה לו דרך חלונות ע"י זריקה הואיל ואין לו בה תשמיש גמור בחול שאין לו בה פתח פתוח לה אלא חלון אין פירצת המחיצה אוסרת ומותר להשתמש בכולה והוא אינו יכול להשתמש דרך חלון למרחוק אלא ע"י זריקה וחבירו אינו אוסר עליו ואע"פ שמשתמש בה בחול בזריקה שזורק דרך אויר שלו בפירצה עד תוך חורבה זו אינו אוסר על חבירו דרך אויר שאין לו עליו תשמיש אלא ע"י אויר אבל בסמוכה לחבירו לא יתמעט אפילו בזריקה הואיל ויש לחבירו בה תשמיש נוח בשלשול סמוך לחלונו:

ומאמצעי

בור שבין שתי חצירות מופלגת מכותל זה ארבעה ומכותל זה ארבעה זה מוציא זיז כל שהוא וממלא וזה מוציא זיז כל שהוא וממלא ורב יהודה דידיה אמר אפילו קניא אמר ליה אביי לרב יוסף [ט] הא דרב יהודה דשמואל היא דאי דרב [י] הא אמר [א] אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר ודשמואל מהיכא אילימא מהא [ב] דאמר רב נחמן אמר שמואל גג הסמוך לרשות הרבים צריך סולם קבוע להתירו דילמא כדרב פפא אלא מהא זה מוציא זיז כל שהוא וממלא וזה מוציא זיז כל שהוא וממלא טעמא דאפיק הא לא אפיק אמרינן אדם אוסר על חבירו דרך אויר ודרב מהיכא אילימא מהא [ג] שתי גזוזטראות זו למעלה מזו עשו מחיצה לעליונה ולא עשו מחיצה לתחתונה שתיהן אסורות עד שיערבו [ד] ואמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא בסמוכה אבל במופלגת ארבעה עליונה מותרת ותחתונה אסורה דלמא שאני הכא דכיון דלזה בזריקה ושלשול ולזה בשלשול לחודיה כלזה בזריקה ולזה בפתח דמי אלא מהא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב [ה] שני בתים ושלש חורבות ביניהם זה משתמש בסמוך שלו על ידי זריקה וזה משתמש בסמוך שלו על ידי זריקה

והאמצעי

בור שבין שתי חצירות מופלגת מכותל זה ד' כו'. פירש בקונטרס שיש בין שתי חצירות כעין מבוי קטן ואין דיורין פתוחין לו והבור באותו הפסק זה מוציא זיז כל שהוא על לבור וממלא דרך חלונו וכן זה דכיון דמופלגת ד' לא שלטי ביה לאסור זה על זה ומשום שיהא רשות לשניהן במבוי נמי ליכא שאין דיוריהן פתוחין לחצר לצאת ולבא ברגל ואין תשמישתן בכך אלא דרך אויר. ובדין הוא דזיז נמי לא ליבעי אלא משום היכר בעלמא שלא ישתמשו ברשות אחרת של שניים בלא עירוב משום הכי מתקני הכא פורתא ודכוותה אתמר במסכת שבת בפרק הזורק (דף ק:) ספינה רב הונא אמר מוציא הימנה זיז כל שהוא וממלא ומוקמינן לה התם דאינו אלא היכר בעלמא דלא ליתי לטלטולי מכרמלית אחרת לרה"י ויש לגבי מילוי ס"ל דלאו כרמלית היא אלא קרקעיתא אבל אוירא דמיא מקום פטור הוא דמיא כמאן דליתנהו דמו: **אפילו קניא.** דלא מינכר כולי האי שרי: **והא דרב יהודה.** דבעי תיקון כל שהוא: **דשמואל היא.** משמואל רביה גמר לה דצריך תיקון קצת: **דאי דרב.** דהוה נמי רביה מייתי לא גמר לה דהא אין אדם אוסר על חבירו בתשמיש מופלג כזה שצריך לזרוק דלי באויר ד' טפחים ואפילו קניא לא צריך: **ודשמואל מהיכא.** מאיזו מימרא דשמואל סלקא דעתיה דאביי למשמע דרב יהודה מדשמואל גמר לה. סלקא דעתך השתא דכי שמעה אביי להא דרב יהודה מילתא באנפי נפשיה שמעה אמר רב יהודה בור שבין שתי חצירות מופלגת ארבעה מכאן ומכאן זה מוציא קנה כל שהוא וממלא וכו' ולא שמעה בהדיא הא דשמואל דאי עלה דהא דשמואל דזיז כל שהוא שמעה אביי להא דרב יהודה מאי תיבעי לן דשמואל מהיכא הא הכא אשמעינן שמואל בהדיא דבעי תיקון: **צריך סולם קבוע.** ואי לא בני רה"ר אסרי עליה דרך אויר שאין גג זה ראוי לתשמישן אא"כ זורקין עליו שום דבר דסתם רה"ר איכא חפופי סמוך לכתלים ומתרחקים על כרחן: **דילמא כדרב פפא.** שתשמיש גמור הוא להן בכומתא וסודרא [פד:]: **אלא מהא כו'.** דאביי שמעה לדרב יהודה אמילתיה דשמואל והכי קאמר אביי הא דבעי רב יהודה קניא משמואל גמר לה דבעי תיקון ואתא לאשמעינן דשמואל רביה לאו זיז דוקא אמר דכיון דלא בעי זיז ד' דהא זיז כל שהוא אמר ליף רב יהודה מייתי דה"ה לקניא: **ודרב מהיכא.** שמעינן דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר: **אלא בסמוכה.** שאין עליונה משוכה מכנגד התחתונה במשך הכותל ד' טפחים ואע"ג דגבוהה ממנה עשרה רב לטעמיה דאמר [פג:] זה בשלשול וזה בזריקה שניהן אסורין דתשמיש דשלשול וזריקה חשיב תשמיש אבל במופלגת מכנגדה ד' כיון דאין לתחתונה כאן אלא תשמיש מופלג במשך זהו אויר ולאו תשמיש הוא. לא מצינו לשון הפלגה בש"ס בגבהה אלא (ז) במשכה כדתנן במתניתין [שם] בד"א בסמוכה כו': **שאני הא דיכין דלוס.** בזריקת אויר וזריקת גובה ושלשול וזה בשלשול לחודיה שמשלשל דלי ליס: **אלוה בפתח ולזה בזריקה דמי.** אבל גבי בור דשניהן שוין בהפלגה לעולם אימא לך דאסרי: **וג' חורבות ביניהן.** מחילות פרוצות זו לזו ואין בהן דיורין ואין להן בעלים אלא בני הבתים האלו ויש חלונות בבתים פתוחין לחורבה: **זה משתמש.** בחורבה הסמוכה לו דרך חלונות ע"י זריקה הואיל ואין לו בה תשמיש גמור בחול שאין לו בה פתח פתוח לה אלא חלון אין פירצת המחיצה אוסרת ומותר להשתמש בכולה והוא אינו יכול להשתמש דרך חלון למרחוק אלא ע"י זריקה וחבירו אינו אוסר עליו ואע"פ שמשתמש בה בחול בזריקה שזורק דרך אויר שלו בפירצה עד תוך חורבה זו אינו אוסר על חבירו דרך אויר שאין לו עליו תשמיש אלא ע"י אויר אבל בסמוכה לחבירו לא יתמעט אפילו בזריקה הואיל ויש לחבירו בה תשמיש נוח בשלשול סמוך לחלונו:

ומאמצעי

שני בתים ושלש חורבות ביניהם. פירש בקונטרס שאין לחורבות בעלים אלא בני הבתים האלה משמע דסבר דאם יש להם בעלים דאוסרין אותן הבעלים על בני הבתים אע"ג דאינם אוסרין את החצר ואת המבוי שפתוחין להם דקי"ל כרבי יהודה דבית התבן אינו אוסר ובפירקין [ו] נמי פסקינן כר"ש דאמר דירה בלא בעלים לא שמה דירה מכל מקום בתוכה מיהא אסור לטלטל ובסוף הדר (לעיל דף עד.) פירש כן בהדיא גבי דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה פירש והרי רשות אחרת היא שיש לה בעלים ובמבוי לא נשתתפה שאינה אוסרת כדתניא לעיל [ז] אינה אוסרת אלא מקום דירה בלבד דהיינו מקום פיתא או מקום ליגה והא דשרינן הכא להשתמש בסמוך לו אע"ג שיש לחבירו כמו כן חלק בה אינו אוסר על זה כיון שגם לזה יש חלק בה דשניהם שותפים בשלשתן ואינם אוסרין זה על זה את הסמוכים כיון דהוי לזה תשמישו בגחת ולחבירו בקשה ובשתי גזוזטראות דסוף פרקין עשו לתחתונה סילקו נפשייהו מעליונה ואין אוסרין את העליונה אף על פי שעשו אותה בשותפות ויש להם חלק בה ואין נראה לר"י לעשות דירה בלא בעלים דירה לאצלין לאסור לטלטל בתוכו ואור"י דהא דאמרינן בסוף הדר דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה מיירי בחורבה הפתוחה לבית ומיירי שאותו בית פתוח לגד אחר ואינו רגיל במבוי [ח] ולכך אין המבוי ניתר בלחי וקורה משום בית אלא משום חורבה ומיירי שפיר הכא בחורבות שיש להם בעלים וכיון דלא דייריי בהו לא אסרי: לימא

מסורת הש"ס

(ה) [לקמן פח.], (ו) [לעיל פד:], (ז) [לקמן פז:], (ח) [לקמן פח.], (ט) [לקמן דף פו.], (י) [דף פו.], (יא) [דף עב:],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בור וכו' דמופלג ארבע' הוי: (ב) ד"ה אלא בסמוכה וכו' אלא בהמשכה כדתנן: (ג) תוס' ד"ה שני וכו' ואינו רגיל במבוי זה ולכך:

גליון הש"ם

גמ' א"ל אביי לר"י הא דר"י דשמואל היא. לעיל דף ז ע"א יבמות דף יח ע"א: כתובות דף יב ע"ב:

מז א מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה כג טוש"ע א"ח סי' שעז סעיף ב:
יז ב מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל

בור (שאין) [שבין] שתי חצירות, מופלג מכותל זה בארבעה ומכותל זה בארבעה, והבור באמצע הסימטא. זה מוציא זיז כל שהוא וממלא זה מוציא זיז כל שהוא וממלא. ורב יהוד' דידיה אמר אפי' קניא, דיי לו. אמר אביי הא דרב יהוד' דשמואל היא, דאי דרב הא אמר רב אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר ואפי' קניא לא צריך. ודייק מיהא דאמר שמואל היא. זה מוציא זיז כל שהו וממלא. טעמא דאפיק זיז הא לא אפיק זיז אסור למלאות. מאי טעמא חבירו שיש לו רשות באויר האי סמטא אוסר עליו, ש"מ אדם אוסר על חבירו דרך אויר. ודייקינן לרב מיהא דאמר שתי חצירות ושלש חורבות ביניהן, זה משתמש (לו) בסמוך לו על ידי זריקה וזה משתמש בסמוך לו על ידי זריקה,

לימא שמואל לית ליה דרב דימי. פירוש רש"י נראה עיקר דקאי אהכיא דבור שבין ג' חצירות דקסבר שמואל אדם אוסר על חבירו דרך אור אע"פ שהוא משמש גרוע ומשני התם רשויות דאוריית וליכא למיחש שמא מתוך כך יבא לטלטל מרה"י לרה"ר דאיסורא דאורייתא מידע ידע אבל הכא דמי לאו דאסרי אהדדי שמא מתוך כך יטלטל מחצר לחצר ור"ת פירש בע"א ואין נראה פירושו: **ומי אמר רב הכי.** פי' דאין אדם אוסר על חבירו דרך אור והא אתמר שני בתים כו' וקס"ד טעמא דאוסר לזרוק משום דסגי באור רה"ר למעלה מעשרה וקאמר דאוסר עליו אורין של בני רה"ר אף על פי שאין להם כאן תשמיש וכן פי' בקונטרס ומדשמואל אדשמואל לא מצי למיפרך דאין תשמיש דאור הכא משום דהכיא דלעיל אבל לרב פריך מכל שכן ורש"י פירש דלא פריך שמואל אדשמואל משום דברשויות דאורייתא מודה: **לאו מי אוקימנא כו'.** בשבת פרק הזורק (דף נז.) מוקי לה הכי משום פירכא אחריתי וק"ק דהתם נמי קאמר ולאו מי אוקימנא: **בית** התבן כו' הרי זה **עירוב.** ואפילו אין שם תבן דלענין הנאת עירוב לא בעי אלא דחזי לדירה אבל הא דקאמר בפ' הדר (לעיל ד' עב.) דבית התבן אוסר היינו דוקא כשיש שם תבן כמו שלר' יהודה אינו אוסר אלא מקום דירה והיינו דוקא כשהר שם בשבת דבעינן מקום פיתא או מקום לינה והא דקתני הכא הדר שם אוסר עליו דווקא שאין לבעל הבית שם תבן דאם יש שם תבן הוי כאילו דר עמו שם בבית לר' מאיר דחשיב בית התבן כמקום דירה בפרק הדר ולא אסרי אהדדי: **עירוב** הוא דלא הוי היא שיתוף הוי. קשה דלשמכון דקרי עירוב לשיתוף בפ' הדר (לעיל ד' עא.) בעל הבית שהיה שותף לשכניו לזה ביין ולזה ביין אין צריכין לערב ולקמן בפרק כל גגות (דף נא:) קאמר מאי לא עירבו לא נשתתפו: דעריבי

יח א ב מיי' פט"ו מהלכות שבת הלכה ח סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שנג סעיף ח:
יט ג מיי' פ"א מהלכות עירובין הלכה טז סמג לאוין ל טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ג:
כ ד מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ח סמג שם טוש"ע שם סי' שע סעיף ח:
כא ה מיי' פ"ז שם הלכה טז ח סמג שם טוש"ע שם סי' שפו סעיף ח:
כב ו מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סי' שפו סעיף יח:

רבינו חננאל

ואמצעי שניהן אסורין כו'. ש"מ כיון שכל אחד מהן משתמש בסמוך לו אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר. א"ל ר' אלעזר לרב, והא מר הוא דאמר, דלמסקנא אתה אמרת כל לזה בשלישול ולזה בזריקה שניהן אסורין בו, (להני) [והני] חורבות כי לזה בזריקה ולזה בשלישול נינהו. א"ל מי סברת דעבדין כשורה. פי' כשורה בסדר אחת, [לא] (,ב)[כ]חצובה. דעבדין כמין כי יוני. והאמצעית היא בין שתי החצירות, ושתים החיצונות נמשכות ויוצאות מחוץ לחצירות. ואין משתמשות החצירות הללו בתוך שני החורבות הללו אלא על ידי זריקה. מיהו זריקה מן החצר על החורבה תבוא מלמעלה למטה וזריקה מן החורבה לחצר היא ממטה למעלה. לפיכך זריקה של חצר היא בנחת, וקרובה היא לשלישול, לפיכך נותנין לה. וזריקה של חורבה בקשה היא ז). פי' (ב)[כ]חצובה. מתלת להדף, כשורה עומדת על הסדר אחת עם אחת. ומקשינן ומי אמר רב הכי והאיתמר שני בתים בשני צידי רשות הרבים, רבה בר רב הונא אמר רב אסור לזרוק מזה לזה, ושמואל אמר מותר. ומפרקינן ולאו אוקימנא דחד מידלי וחד מיתתי וזימנין דמיגנדר ואתי לאתויי. א"ל רבינא לרבא נימא שמואל דאמר גג הסמוך לרשות הרבים צריך סולם קבוע ח) להתירו בטילטול מרשות [הרבים], לית ליה הא דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין בו אלא ד' על ד' מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו. אמר ליה ברשויות של תורה הכי נמי דאית ליה, כי קאמרי' הכא ברשות דרבנן. וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יתר משל תורה. ותוב אמרינן ומי אמר רב אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר והא איהו דאמר בשתי גגין בשני צידי רשות הרבים אסור לזרוק מזה לזה. ודחינן ולאו מי אוקימנא כגון חד מידלי וחד מיתתי כו'. [מתני'] הנותן עירובו בבית שער אכסדרא ומרפסת אינו עירוב. והדר שם אינו אוסר. אמרי משמיה דרב כל מקום שאמרו חכמים חד אינו אוסר על בני חצר [הנותן עירובו שם אינו עירוב] חוץ מבית שער דיחיד, ובית שער דקתני במתני' בית שער דרבים. ירושלמי הדא את אמרת (דתמר) בבית שער של יחיד אבל בבית שער של רבים הרי זה עירוב. והדר שם הרי זה אוסר עליו ט). דבי ר' ינאי אמרי אפילו יתד לתלות בו מנעלו, ואפי' טבלה או עשתות. רב [אמר] ובלבד דבר הניטל בשבת וכו'. [וכל מקום שאמרו אין מניחין] בו עירוב, כגון אכסדרא ומרפסת וכיוצא בהן, עירוב אין מניחין בהן, אבל מניחין בהן שיתופי מבוי, חוץ מן אויר (למבוי) [המבוי] שאפי' שיתופי מבוי לא. תניא בשם הכי כו'. אמר רב יהודה אמר רב בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום פת שעל השלחן סומכין עליו משום עירוב. והני מילי במסובין

גליון הש"ס

גמ' שיתופי מבואות בחצר שבמבוי. עיין לעיל דף סח ע"ב תד"ה ומיקמי לטו. ועוד לעיל דף עח ע"ב תד"ה בפת:

מוסף רש"י

אחוי לי אושפיזיה. דאיזיל ואיסיליה (לעיל עד). מקום שאין בו ד' על ד'. טופחים רוחב ועומד בין רה"ר לרה"ר ויש לו היכר כגון גבוה מן הארץ ג' ואילו היה רוחב ד' היה נקרא רשות לעצמו והוי כרמלית ואסור לכאן ולכאן, אבל עכשיו נקרא מקום פטור ומותר לכאן ולכאן לכתף עליו משא שלהן (לעיל עד.) דאזיל וליכא מקום שבוב לאו רשות בפנפי נפשיה הוא ובטיל לגבי ולהכא (לעיל ט.). **ובלבד שלא יחליפו.** לא לימרו דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד ואתי למיסרי הוצאה בשבת (שם) ולרבנן הוא, דאילו מיובא ליכא דבעינן עקירה מרשות זו והנחה לרשות זו, והכא עקירה מרה"ר גמורה והנחה למקום פטור ומעקירה ממקום פטור והנחה לרה"ר גמורה (לעיל עד). **יותר משל תורה.** יותר ממה שעשתה תורה לדבריה (זבחים קא.). **אסור לזרוק מזה לזה.** ואפילו הן שלו, דאילו משלו לשל חבירו לא הוה שרי שמואל (שבת צז.). דמדלי חד ומתתי חד. דמתנו כך דרך נתנן ידו מגבוה לגמוך או מגמוך לגבוה טריך בה ודילמא לא זריק על הגג ובוטל לרה"ר ואתי לאתויי, ולהכי נקט ואתי לאתויי דאילו משום נפילה רה"ר ליכא מיזב מטעמא, דמתעסק הוא אצל הולאה דלא נתכוון לזרוק לרה"ר (שם). **הנותן את עירובו בבית שער.** עירוב הגבוי מבחוץ לחצר ומתנו בבית שער, הייו בית קטן לפני שער החצר, או מבפנים או מבחוץ, ושומר הפתח יושב שם (סוכה ג:). **אכסדרא.** שלפני הבית שקורין פורטיק"א (שם). **ומרפסת.** עליה תרוכה על פני החצר על פני רשות הרבים וכה פתחים הרבה לפי מחילותיה, ויורדין בכל

לימא שמואל לית ליה דרב דימי. פירוש רש"י נראה עיקר דקאי אהכיא דבור שבין ג' חצירות דקסבר שמואל אדם אוסר על חבירו דרך אור אע"פ שהוא משמש גרוע ומשני התם רשויות דאוריית וליכא למיחש שמא מתוך כך יבא לטלטל מרה"י לרה"ר דאיסורא דאורייתא מידע ידע אבל הכא דמי לאו דאסרי אהדדי שמא מתוך כך יטלטל מחצר לחצר ור"ת פירש בע"א ואין נראה פירושו: **ומי אמר רב הכי.** פי' דאין אדם אוסר על חבירו דרך אור והא אתמר שני בתים כו' וקס"ד טעמא דאוסר לזרוק משום דסגי באור רה"ר למעלה מעשרה וקאמר דאוסר עליו אורין של בני רה"ר אף על פי שאין להם כאן תשמיש וכן פי' בקונטרס ומדשמואל אדשמואל לא מצי למיפרך דאין תשמיש דאור הכא דמי לאו דאסרי אהדדי שמא מתוך כך יטלטל מחצר לחצר ור"ת פירש בע"א ואין נראה פירושו: **לאו מי אוקימנא כו'.** בשבת פרק הזורק (דף נז.) מוקי לה הכי משום פירכא אחריתי וק"ק דהתם נמי קאמר ולאו מי אוקימנא: **בית** התבן כו' הרי זה **עירוב.** ואפילו אין שם תבן דלענין הנאת עירוב לא בעי אלא דחזי לדירה אבל הא דקאמר בפ' הדר (לעיל ד' עב.) דבית התבן אוסר היינו דוקא כשיש שם תבן כמו שלר' יהודה אינו אוסר אלא מקום דירה והיינו דוקא כשהר שם בשבת דבעינן מקום פיתא או מקום לינה והא דקתני הכא הדר שם אוסר עליו דווקא שאין לבעל הבית שם תבן דאם יש שם תבן הוי כאילו דר עמו שם בבית לר' מאיר דחשיב בית התבן כמקום דירה בפרק הדר ולא אסרי אהדדי: **עירוב** הוא דלא הוי היא שיתוף הוי. קשה דלשמכון דקרי עירוב לשיתוף בפ' הדר (לעיל ד' עא.) בעל הבית שהיה שותף לשכניו לזה ביין ולזה ביין אין צריכין לערב ולקמן בפרק כל גגות (דף נא:) קאמר מאי לא עירבו לא נשתתפו: דעריבי

והאמצעי אסור יתיב רב ברונא וקאמר להא שמעתא א"ל רבי [ח] **אליעזר בר בי רב אמר רב הכי א"ל אין** [ט] **אחוי לי אושפיזיה אחוי ליה אתא לקמיה דרב א"ל אמר מר הכי א"ל אין א"ל והא מר הוא דאמר לזה בשלשול ולזה בזריקה שניהן אסורין א"ל מי סברת דקיימי כשורה לא דקיימי כחצובה א"ל רב פפא לרבא לימא שמואל לית ליה דרב דימי** [כ] **דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו התם רשויות דאורייתא הכא רשויות דרבנן** [כא] **וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה אמר ליה רבינא לרבא מי אמר רב הכי והא איתמר** [כב] **שני בתים משני צידי רשות הרבים רבה בר רב הונא אמר רב** [א] **אסור לזרוק מזה לזה ושמואל אמר מותר לזרוק מזה לזה א"ל לאו מי אוקימנא** [ב] **דמדלי חד ומתתי חד זימנין דמגגדר ונפיל ואתי לאתויי: מתני'** [ג] **הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב** [ד] **והדר שם אינו אוסר עליו בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות הרי זה עירוב והדר שם אוסר** [ה] **רבי יהודה אומר אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית אינו אוסר** [ו]**: גמ'** אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת [ז] **כל מקום שאמרו** [ח] **הדר שם אינו אוסר הנותן את עירובו אינו עירוב חוץ מבית שער דיחיד וכל מקום שאמרו חכמים אין מניחין בו עירוב** [ה] **מניחין בו שיתוף חוץ מאויר מבוי מאי קמ"ל תנינא הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב עירוב הוא דלא הוי היא שיתוף הוי בית שער דיחיד ואויר דמבוי איצטריכא ליה דלא תנן תניא נמי הכי הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת ובחצר ובמבוי ה"ז עירוב והתנן אין זה עירוב אימא ה"ז שיתוף שיתוף במבוי לא מינטר אימא בחצר שבמבוי** [ט] **אמר רב יהודה אמר שמואל** [י] **בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום פת שעל השלחן סומכין עליהן משום עירוב ואמרי לה משום שיתוף אמר רבה ולא פליגי כאן במסובין בבית כאן במסובין בחצר אמר ליה אביי לרבה תניא דמסייע לך** [י] **עירובי חצירות בחצר ושיתופי מבואות במבוי והוינן בה עירובי חצירות בחצר והתנן הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב אימא עירובי חצירות בבית שבחצר** [כ] **שיתופי מבואות בחצר שבמבוי: רבי יהודה אומר אם יש שם תפיסת יד וכו': היכי דמי תפיסת יד כגון חצירו של** [כא] [כב] **בוניים בן בוניים** [ג] **אתא לקמיה דרבי אמר להו פנו מקום לבן מאה מנה אתא איניש אחרינא אמר להו**

פנו

שבחצר: אינו אוסר. על בעל חצר ואין צריך ליתן את הפת לבעל הבית: **והדר שם.** אם השאיל בעל הבית בית התבן שלו לאחר לדור שם אוסר עליו בחצר הוא ופתוח לחצר: **אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית.** שיש לבעל הבית מקום בדירתו של זה שנותן שם כליו להצניע: **אינו אוסר עליו.** דכל רשותא דחצר דידיה הוא כאילו דר עמו בבית: **גמ' חוץ מבית שער דיחיד.** דאחר של יחיד ומתני' בבית שער דחצר דרבים עסקינן: עירוב משום דירה דמערב להו לבתי דירה כאילו כל בני הבתים דרין כאן הלכך אי לא חזי לדירה לא מצי שרי אבל שיתוף לא משום דירה הוא דהא לא בתים שייכי ביה אלא חצירות הלכך לאו דירה בעינן אלא מקום המשתמר כגון חצר אבל אויר דמבוי לאו משתמר הוא: **תניא נמי הכי.** דמניחין בו שיתוף: **מסובין בבית.** משום עירוב: **מי מינטר** ל"ג. דטעמא לאו משום נטירותא הוא: **בבית שבחצר.** לאפוקי בית שבחצר אחרת: **בחצר שבמבוי.** לאפוקי חצר שאינה פתוחה לו: **(בוניים) בן בוניים.** עשיר[מ] הוה ומשאיל בתים שבחצר[נ] לאחרים והיו לו כלים בכולן שמתוך עושרו היו לו כלים הרבה: **פנו מקום לבן מאה מנה.** כלומר מקום חשוב:

פנו

חתת וחתת ועושין מרפסת אחרוכה לפני הפתחים כאורך עלייה וכולן עולים בסולם אחד למרפסת הלרך המרפסת נכנסין ויוצאין כולן, מרפסת אנוי"ל, סולם אשקל"א (שם). **אינו עירוב.** דלא חזי לדירה, שכל היוצא ונכנס עובר עליו (שם). **עירובי חצירות בבית שבחצר ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי.** דעירוב החצר לעיולי הבתים הוא לחיות כולם כדרים בבית אחד, הלכך בעינן בית הראוי לדירה, ושיתוף שמבוי אינו אלא לצרף החצרות ומחצרות לאו דירה ועכשו הלכך לו בני דירה אלא בחצירות של חצר דיו ובמקום משתמר, ויהיו כל החצרות כולן כאילו תשמישן לחיות אחד (סוכה ג:).

ח) [ל"ל אלעזר], ט) [לעיל עד.], י) שבת מ:: לעיל ט. עז. ולקמן פז. קא:, ד) [לעיל עז. וש"נ], כ) שבת לז., ל) לעיל עו. [סוכה ג:], מ) בסדר המשנה פירושלמי ובריי"ף הגי' עליו, נ) [ע"ר תוס' לעיל עה: ד"ה וכיי יוחנן], ס) לעיל עב: [ע"ש], ע) סוכה ג:, פ) [גירסת הערוך ע' סבן בן גמן], צ) ס"ל כי אתא, ק) יש גורסין בן בוניים תלמידו של רבי [רש"ל עי"ש], ר) בס"ל: שבאלרו,

הגהות הב"ח

(א) גמ' כל מקום שאמרו חכמים הדר: (ב) שם מלילו של בן בוניים:

פנו מקום לבן מאתים מנה. ו) כלומר מקום משוב יותר בין גדולים לפי כבוד עשרו: אביו של זה. בוויים: בליים הללו שאין נראה עשיר כל כך: אימתי ישב עולם. בזמן שיש בו עשירים שגומלין (ח) ומזמנין מזונות לעניים והם יגלרוהו: מן. לשון מזונות: לגון יפד של מחרישה. קביליי"ל הויא תפיסת יד: דבר הניטל בשבת. אינו תפיסת יד ואוסר דאי בעי שקיל ושדי ליה לבראי: עשאיות. של ברזל מתיכות גדולות: מתני' הרי זה אוסר. דדירה בלא בעלים שמה דירה: אינו אוסר. דלאו שמה דירה: רבי יוסי. נמי סבירא ליה לאו שמה דירה מיהו נכרי אוסר שמא יבא היום: הסיע. הסיח דירת ביתו מלבו: גמ' ודוקא בזו. דעביד איניש דלייר אלא מתנו אבל בנו אין אדם מסיח דעתו מביתו לדור אלא כלתו שמא תתקוטט ויצא: בלבא. זכר כגון מתנו: גורייתא. נקבה כגון כלתו: מתני' בור שבין שתי חצירות. חצין בזו וחצין בזו: אין ממלאין הימנו. שזה ממלא מרשות חבירו אא"כ כו': בין מלמטה. בגמ' מפרש: בין מעוך לוגנו. אע"פ שאינה נוגעת במים קל הוא שהקילו חכמים במים דאמר ביה גוד אחית למחילה ובלבד שתהא בתוך לוגן הבור שתראה כהפסקה: מן הכותל שביניהם. שמפסקת בין החצירות ומפסקת על פני הבור ואע"פ שאינה נכנסת לתוך לוגנו: גמ' למטה. דקאמרי ב"ש: למטה ממש. סמוך למים ואין צריכין רחשי קנים ליגע במים: למעלה. דקאמרי ב"ה: למעלה ממש. סמוך (כ) משפתו מלמעלה אם ירצה דיו בכך: וזה וזה בבור. אפילו לב"ה צריך שתהא כל מחילת עשרה מלוגן הבור ולפנים: ורב יהודה אמר למטה. דב"ש: למטה מן המים. שתהא המחילה תחובה בקרקעית הבור: למעלה. דב"ה: למעלה מן המים. ובהא מקילי שאין קנים צריכין ליגע במים אבל למעלה ממש לא. מעלה דרב יהודה הוא מטה דרב הונא: דעריבי מיא. תחת המחילה: הא עריבי מיא. על המחילה פעמים שהמים עמוקים מעשרה: שיראו רחשי קנים. העליונים: ופו. לרב יהודה נמי אליבא דב"ה דאמרי למעלה מן המים סמוך למים אבל רחוק מן המים לא: מ"ש למעלה ממש. דהוא רחוק מן המים דלא שאין מחילת הפסק ניכרת במים ועריבי מיא להדיא למטה נמי מאי הפסק איכא הרי אין נוגעין במים: שישקע רחשי הקנים. התחתונים ובהא פליגי דבית שמאי בעו מחילה המפסקת עד התהום וב"ה בעו היכר מחילה: קורה ד' מפרש בחורבה. קורה התחובה מחומה לחומה בחורבה כדרך חורבות הנופלות ונשאריס בהן קורות ויש בראבה ארבעה והיא מוטלת על ראבה מותר לטלטל תחתיה דאמר שני חודיה יורדין וסותמין דסבר לה כרבי שמעאל בר"י דאמר [נקמן ע"ב] מחילה תלויה מתרת ולית הלכתא כוותיה. ולהכי נקט ארבעה דכי אמרת חודיה יורדין וסותמין יהא בין חלל המחילות ארבעה דמחילה העשויה לפחות מחלל ארבעה אינה מחילה:

מתרת

דעריבי מיא. פי' ואין היכר הפרשה ביניהם אבל אם יש היכר אע"פ שהמים באים מלד זה ללד זה לא קפיד דאי הוה קפיד לא היה מועיל אפילו מחילה של ברזל כדאמרינן במי שהוליאוהו (לעיל דף מח.): צריך שיראו ראשי קנים למעלה מן המים טפח. ואין נראה כפירוש הקונטרס דב"ש בעו מחילה מפסקת עד התהום אלא שתהא י' טפחים בתוך המים ואפילו המים עמוקים הרבה ועריבי מיא מתחת המחילה סגי בהכי לב"ש כיון שיש היכר מחילת עשרה בתוך המים וב"ה בעו היכר מחילת עשרה למעלה חוץ מן המים וטפח בתוך המים כדקאמר לריך שישקע רחשי קנים במים טפח. קורה ארבעה מתרת בחורבה. פי' בקונטרס דלהכי נקט רחב ארבעה דכי אמרת חודין יורדין וסותמין (ג) יהיה בין חלל המחילה ד' דמחילה העשויה לפחות מארבעה חלולה לא שמה מחילה משמע מתוך פירושו דכי אין בו ד' נמי היה אומר פי תקרה יורד וסותם יורד וסותם מרוח אחת אם הוי שאר הרוחות מוקפות מחילה והוא עצמו פירש קורה ארבעה מתרת במים בבור שבין שתי חצירות (ד) ונתן על רחבה באמצע הבור למעלה ולדבריו התם למה לריך שם קורה ארבעה כיון שהחצירות מוקפות מחילה ואין לריך כי אם להפסיק ועוד קי"ל כרב דאמר פי תקרה יורד וסותם וקי"ל (ה) נמי כרבא לגבי תנאי דקורה משום היכר ולא משום מחילה היינו משום דבקורה שאינה רחבה כי אם טפח לא אמר פי תקרה יורד וסותם עד שיהא רחבה ארבעה והכי נמי מוכח פ"ק דשבת (דף ט.) גבי איסקופה דלפי תקרה בעינן רחבה ארבעה גבי (ו) דקאמר כגון שקירה בשתי קורות ואין בחצר ד' כו' ולתנאי נמי דקא אמר קורה משום מחילה נראה לר"י דלא הוי אלא מדרבנן כמו למאן דאמר משום היכר אלא דסבר אביי דמשום היכר לא היו מתירין חכמים את המבוי אלא שעשאוה כמחילה לפי תקרה ולא הוי קורה משום מחילה פירושו כמו לחי משום מחילה דהוי דאורייתא כדאמרי' בפ"ק (דף יב:) הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב והא דקאמר בפ"ק (ג"ז סט:) אמילתיה דרב יהודה דאמר מבוי שאינו ראוי לשיתוף הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור אלמא לחי משום מחילה וקורה משום היכר אינו בא לומר דקורה ע"כ משום היכר ולא משום מחילה דאפילו הוי משום מחילה הזורק לתוכו פטור משום דלא הוי מחילה אלא מדרבנן אלא כלומר לחי ודאי משום מחילה אבל קורה מצינו למימר משום היכר ומיהו רב יעקב בר אבא שמקשה שם על רבא מיתר על כן א"ר יהודה ה דאפילו קורה משום מחילה דאורייתא טועה היה ולית דאפילו למ"ד משום מחילה לא הוי אלא מדרבנן וכן משמע בסוף כל גגות (לקמן לה.) דמוכח אביי לרבה מבריתא דיתר על כן דשתי מחילות דאורייתא מדמתיר בקורה מכאן וקורה מכאן אע"ג דסבר אביי דקורה משום מחילה אלא ודאי לא הוי אלא מדרבנן מיהו יש לדחות דלדבריו דרבה קא מותיב דסבר דהויא משום היכר:

קורה

כג א מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה יד סמג עשין ג טור ש"ע א"ח סי' שע סעיף ב:
כד ב מיי' שם הלכה יג וסמג שם טור ש"ע א"ח סי' שעא סי"ג:
כה ג ד ה ו מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה כא ופט"ו מהלכות שבת הלכה יא סמג עשין ג טוש"ע א"ח סי' שנו סעיף ג וסי' שעו ס"ג:

רבינו חננאל

ר' עקיבא וגם ר' היו מכבדים עשירים. והיו דורשין האי קרא ישב עולם, כלומר מי שנתן לו העולם הזה, ישב לפני אלקים בזמן שגומל חסדים, כדכתיב חסד ואמת מן יצארוהו. רבה בר רב הונא אמר אפי' יתד של מחרישה. אם יש לו לבעל חצר באותו הבית הרי זה תפיסת יד. דבי שמואל תנא דבר הניטל בשבת אוסר ושאינו ניטל בשבת אינו אוסר. פי' אם יש לבעל החצר בבית ההוא דבר הניטל בשבת, יתכן שיזדמן לבעל הבית ו) ליטול החצר לנטלו ב) בשבת. ויטלנו לבעל החצר שם תפוסה יד. לפיכך הדר שם אוסר עליו עד שיערב. אבל [אם] הוא דבר שאינו ניטל בשבת, הואיל ואינו ניטל בשבת ג) אין רשות לבעל החצר לאותו בית, לפיכך הדר שם אינו אוסר עליו. מתני', ר' שמעון אומר המניח ביתו והלך לשבות אצל בתו אפילו באותה העיר אינו אוסר על בני חצר. אמר רב הלכה כר' שמעון ודווקא בתו. דאמרינן בתו לא שבקא ליה למיפק מטותיה היום. אבל אם הלך לשבות אצל בנו אוסר. שיתכן לו שיבא היום בחצירו. וכל היכא דחיישינן דלמא אתי בשבת אסור. מתני', בור שבין שתי חצירות אין ממולין ממנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוה י' טפחים כו'. אמר רב הונא למטה דקתני במתני' למטה בבור קרוב למים. למעלה למעלה ממש והוא על שפת הבור מתוכו. ורב יהודי אמר למטה מן המים, כלומר יהיו הקנים משוקעין במים למטה מן המים [ט"] טפחים. ונראין הקנים למעלה מן המים טפח. למעלה למעלה מן המים. וצריך להיות מחיצת הקנים שהיא י' טפחים נשקעת בתוך המים טפח. פי' חייש רב יהודי' שלא יהיה זה דולה מחצי הבור שהוא רשות חבירו, וכן זה משל זה. לפיכך מצריך ראשי הקנים שיהיו בולטין מן המים למעלה טפח. או חוצבין ראשי הקנים במים טפח. למנוע הדלי מלילך ולחצוב המים מרשות חבירו. (ואי לא) (ואלא) הא דאמר רב יהודי' קורה ארבעה מתיר (בחורבה). ורב נחמן אמר רבה בר אבוה

ו) [גיר' ע"י רבה בר מרי], ב) [עיל מז. סב:, ג) [לעיל מז. ע"ש], ד) סוכה טז. [ע"ש כמה שיעורים גם בפלוגתא דב"ש וב"ה איתא שם להיפך וע"ש תוס' טז: ד"ה ב"ש], ה) בסדר המשנה וברי"ף גרסינן בין מלמעלה בין מלמטה וכו' ועי' תוי"ט ד"ה בין], ו) [לקמן לה.], ז) יש גורסין כלן סבור היה רבי שזה עשיר יותר מבן בוניים,

תורה אור השלם

1. יֹשֵׁב עוֹלָם לִפְנֵי אֱלֹהִים חֶסֶד וֶאֱמֶת מַן יְזַצְּרֵהוּ: תהלים סא ח

הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה אימתי וכו' שגומלין חסד ומזמנין: (ב) ד"ה למעלה ממש סמוך לשפתו: (ג) תוס' ד"ה קורה וכו' יוכלין וסותמין יהא בין חלל המחיצות ד' וכו' לפחות מארבעה חלל לא: (ד) בא"ד בבור שבין שתי חצירות ונתונה על רחבה וכו' למה לריך קורה כל"ל ותיבת שם נמחק: (ה) בא"ד וקי"ל נמי כרבא לגבי תנאי. ג"ב עי' בתוס' פ"ק דף טו בד"ה תנאי לעמעמיה: (ו) בא"ד גבי הא דקאמר כגון שקירה:

גליון הש"ס

גמ' רבי מכבד עשירים. בלקוטי מהרי"ל שמעא ממהר"ם סג"ל ד"ל תמוך ברבי עצמו היה עשיר ממתק. לכך הרגיל עצמו לכבד עשיריס כדי להתלמד להעם שיכבדו ג"כ אותו בשביל עשרו ולא בשביל תורתו שלא לבה להשתמש בכתרה של תורה ליטול עטרה להתגדל בה עכ"ל: תוס' ד"ה קורה וכו' דאפילו קורה משום מחיצה דאורייתא. עיין לעיל דף מ ע"ב תד"ה מנין:

לעזי רש"י

קביליי"א [קיבול"א]. יתד, וו, זיז.

מוסף רש"י

ר' יהודה אומר אינו אוסר. הואיל ואינו בעיר (לעיל מז). נכרי אוסר. אף על פי שאינו בעיר שהרי יכול לבא ואין זה היום מן הלב אבל ישראל משהלך מכאן ולא בא מערב שבת הסיח בביתו מלבו כל השבת שהרי לא יבא, הלכך כמאן דליתא לה לחך דירה בעליה דמי (שם). לשבות אצל בתו. מתמא אפילו באותה העיר (שם). בור שבין שתי חצירות. חלין בתלר זו וחלין בחלר זו ומחילה בין התלרות ומהלכת ותלויה על פי הבור ואין פתח ביניהם לערב זו עם זו, אין ממלאין ממנו בשבת. לא זו ולא זו, לפי שמימי תלר זו מבית לזו (שובה טז.). בין מלמטה. סמוך למים, בין מתוך אוגנו. כלומר בין מלמעלה רחוק מן המים, ובלבד שתהא בתוך לוגן של בור, דמוכחא מילתא דבשביל לוגן המים נעשית, ומפרשינן טעמא (לקמן) שמחילה תלויה מתרת במים, דקל הוא שהקילו חכמים במים אבל מחיצה שלא נעשה בשביל המים אינה מתרת, דאין ממילה תלויה מתרת במים אלא הנעשית בשביל להמיר מלוי המים, כגון גחוטרא שלמעלה מן הים, דתנן (לקמן פז:) דעשיון לה מחילה תלויה וכגון זו שבתוך לוגן הבור (שובה טז.). מלמעלה. ביו אם שאתה מלמעלה מתוך לוגנו (שם טז.). מן הכותל שביניהם. אותה הנעשית לחוץ בין החלרות ותלויה על פני הבור, ואע"פ שלא נעשית בשביל המים, דקא סבר מחילה תלויה מתרת בחלרות אפילו כל טלטול (שם). קורה ארבעה מתרת בחורבה. מוכיח הפרוקה כרשות הרבים ונאסרה בטלטול ויש בה קורה, ראשיה נתונים על שני יחידות, מותר לטלטל תחתיה, דאלבע פיותיה יורדין וסותמין, כ' בלאשיה (לקמן צד:).

ז) אינו מוכן ואולי דל"ל יתכן שחתכן בשבת ויעבל בחלר לטולו החפץ בשבת ויעבל בעל החלר לטולו. ב) כ"ה בכ"י ובד"ו הטמוקין לבטלו. ג) אולי ל"ל הרי יש רשות לבעל החלר וכו'.

כו א מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה ד סמג עשין מג טוש"ע ס"ח סי' תרל סעיף ט:

כז ב מיי' פכ"ג מהלכות שבת הלכה מ סמג לאוין סה טור ש"ע ס"ח סי' שטו סעיף ח:

לעזי רש"י

טריצ"ר [טריצי"ר]. לקלוע, לארוג.

רבינו חננאל

קורה [ארבעה] מתיר במים, הא קא אזיל דלי, ומייתי מיא מאידך גיסא דבור. ואם תאמר קים להו לרבנן דאין דלי מהלך וחוצב מים חוץ מארבעה. תותי קורה מיהא עריבי מיא וקא חציב דלי מיא דביני ביני. ופרקינן קל הוא שהקלו חכמים, שאין מחיצה תלויה מתרת אלא במים. וקל הוא שהקלו חכמים במים. קיימא לן כרב יהודה דסוגיין דשמעתא [כוותיה]. **פיסקא.** א"ר יהוד' **לא תהא מחיצה גדולה** מן הכותל שביניהם. א"ר יוחנן רבי יהוד' בשיטת ר' יוסי אמרה, דסבר מחיצה תלויה מתרת, דתנן המשלשל דפנות מלמעלה למטה אם גבוה מן הארץ ג' טפחים כו'. כבר פירשנו שמועה זו במס' סוכה. **ואסיקנא** לא ר' יהוד' סבר כר' יוסי, ולא ר' יוסי סבר לה כר' יהוד'. ואם תאמר מעשה שנעשה בצפורי על פי מי נעשה. לא על פי ר' יוסי נעשה. אמרה, לא על פי ר' יוסי נעשה, אלא על פי ר' ישמעאל בר' יוסי נעשה, שפעם אחת שכחו ולא הביאו ספר תורה ומצאו סדינין מערב שבת ומצאו סדינין שהיו פרוסין על גבי העמודים במבוי, וסמכו בהן משום מחיצה. והביא ספר תורה וקראו בו. אמר רבה ר' יהוד' ור' חנינה בן עקביה, שניהם אמרו מחיצה תלויה מתרת. ר' יהודה הא דאמרן. ר' חנינה בן עקביה, דתניא ר' חנינה בן עקביה אומר גזוזטרא שהיא תיקרה, משוכה מן הכותל על הים. אי עומדת על ארבעה עמודים שיש בה ד' אמות על ד' אמות,

הגהות הב"ח

(א) גב' המשלשל דפנות מלמעלה למטה אם גבוהות: (ב) שם כשם שנמטו' למעל' י' טפחים כך מלמעל' למטה י' טפחים ולא היו וכו' ולא ר' יוסי סבר לה כר' יהודה לא ר' יהודה סבר לה כר' יוסי: (ג) שם לא על פי ר' יוסי נעשה אלא: (ד) תוס' ד"ה קורה וכו' מטעם פי תקרה ובפי תקרה: (ה) ד"ה אלא וכו' דיעקב קרחנאי ומינו: (ו) בא"ד אלא כותלו דהוי כרמלית כל"ל ואות כ נמחק: (ז) ד"ה גזוזטרא שיש בה ארבע אמות ומשמע דכי אין בה ארבע אמות על ארבע אמות אינו: (ח) בא"ד סדינותיה דאין כאן פי תקרה:

מוסף רש"י

מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה. שדרך לגיות בה מחיצות שנפלו ומתקיימן וקיימות מלמעלה ותלויות, מהו שתתיר לטלטל בחורבה אלא תהא כפרלה ליה"ל (שבת קא.). **אלא במים.** כגון גזוזטרא שהיא למעלה מן הים דתנן (לקמן פז:) דשוקה מחיצה תלויה ומתלה, וכן כור שבין שני חצרות ומחלקו בחצר מחיצה תלויה מלמעלה, ומתלה זה מכאן וזה מכאן ואע"פ אלא עיגלו (שבת קא:). המשלשל דפנות. מוריד (שבת צז.) כל מלמעלה למטה קרי שלשל שהתחיל לארוג המחיצה אלא הסכך ואורג ונא כלפי מטה (סוכה טז. וכני"ר שבת שם). **ממטה למעלה.** שהתחיל לארוג מלמטה סמוך לקרקע ומגביה ועולה, כיון שהגביה עשרה כשרה, ואף על פי אלא הגיע לסכך (סוכה טז.). **כשם שמלמטה למעלה.** דיו באריגת עשרה, כך מלמעלה למטה. דיו באריגת עשרה ואפילו גבוהה הרבה מן האדם כשרה, וקסבר מחיצה תלויה עשרה מתרת (סוכה טז:). **לא ר' יהודה סבר לה כר' יוסי.** שהתיר מחיצה תלויה מתרת בסוכה, ולא ר' יוסי סבר לה כר' יהודה. בגזוז שהתיר מתרת בשבת (שם טז:). **בעירובי חצירות דרבנן.** הא דאמרינן להביא ממיי מאלר זו לו אלא עירוב, מדרבנן הוא, דמדאוריי"תא לא מיתסר אלא מרשות היחיד לרשות הרבים (שם). **אבל שבת דאיסור סקילה הוא לא אמר.** במלאכות דאוריי"תא ממטיין אפילו במיני דרבנן דאית בה (שם). **ואם תאמר.** כיון דר' יוסי לא סבר לה כר' יהודה בשבת, **אותו מעשה שנעשה**

ט) קורה ד' מתרת בחורבה. פי' בקונטרס דסבר לה כר' ישמעאל בר' יוסי דאמר מחיצה תלויה מתרת ולית הלכתא כוותיה ואין נראה לר"י דרבי ישמעאל לא היתיר אלא במבוי אבל במחיצה תלויה מתרת דהא ליכא מחיצה כלל אלא מטעם פי תקרה (ד) ופי תקרה לא אשכחנא תנאי דפליגי ורב נמי דאית ליה (לקמן דף 5:) פי תקרה יורד וסותם קאמר הכא בסמוך דאין מחיצה תלויה מתרת אלא במים: **הא** קא אזיל דלי לאידך גיסא. פירש בקונטרס דלרב יהודה דוקא פריך שמצריך לשקע רשי קיים במים אלא ידלה מרשות חבירו אבל רב הונא לא בעי רק שיש היכר קצת אלא יטלטל שם להדיא (ולא) מצי למימר דרב נחמן כת"ק דשרי מתוך אוגנו דהא מתוך אוגנו דת"ק היינו מלמעלן דרשב"ג דכי היכי דבעי רב יהודה שיקוע לרשב"ג ה"ה לת"ק וכן הא דפריך תחת הקורה מיהא עריבי מיא לרב יהודה פריך ולא מצי לשנויי דקורה מתרת מחודה ולפנים ולא תחת הקורה דכיון דרשות שניהן שולטת בהם תחת הקורה א"כ בסמוך לקורה נמי ליתסר משום שעריבי מיא שתחת הקורה ועוד דמשמע ליה דמתרת לגמרי אף תחת הקורה: **אלא** קל הוא שהקילו חכמים במים. פירש בקונטרס וליתא לדרב יהודה אלא כרב הונא דב"ה למעלה ממש קאמרי ועל זה סומכין העולם שיש להן בתי כסאות על המים אע"פ שאין המחיצות מגיעות עד המים והא דאמר בפירקין (דף פח.) אמתניתין דגזוזטרא שהיא למעלה מן המים ועשו לה מחיצה גבוה י' כו' לא שנו אלא למלאות אבל לשפוך אסור דהלכתא כאיבא דאמרי דאפי' לשפוך נמי שרי דבשל סופרים הלך אחר המיקל ומיהו נראה דאינה מועלת המחיצה העשויה לגניעות בית הכסא ולא לשם מחיצת מים דאין הלכה כרבי יהודה דאמר לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהן ודבר תימה הוא שפירש בקונטרס מסקנא דשמעתין דלא כרב יהודה דהא רב ורבי חייא קיימי כוותיה ובריית'א דיעקב (ה) קרחאה ומינו לפרש קל הוא שהקילו חכמים במים דקורה מתרת בלא שיקוע אבל מחיצה התלויה מינו למימר כרב יהודה דבעי שיקוע ור"ח פירש דקיימא לן כרב יהודה ול"ג אלא ור"ת נמי לא גרס אלא ומפרש דפריך לרב נחמן אפילו אליבא דרב הונא דלא מצריך שיקוע וה"פ קורה ד' מתרת במים פי' אמת המים או יש עובר אבל כותלו דהוי (ו) ככרמלית ויש חלון למטה מן הקורה והקורה מונחת על גבי הזיזין היוצאין מן הכותל ופריך הא קאזיל לאידך גיסא בשלמא בור שבין שתי חצירות סגי במחיצות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דליתיה כרמלית אלא רה"י אבל כרמלית גמורה דלאו בר איערובי הוא אית לן למיחש דילמא אתי לאידך גיסא ומשני גמירי כו' ופריך תחת קורה מיהא עריבי מיא בהדי הנך ומכרמלית הוא דולה ומשני קל הוא שהקילו חכמים במים ולא גרס אלא דשיויא דאין דלי מהלך יותר מארבעה כדקאי קאי וה"פ כיון שהדלי לא יצא בכרמלית לערובי מיא נמי לא חיישינן משום דהקילו במים ע"י מחיצת תקרה כדאמר לקמן (פז.) בתחת המים שעשו לה מחיצה עשרה דלא חיישינן לאיערובי מיא הכי נמי גבי תקרה: **עד** כאן לא קאמר ר' יהודה אלא בעירובי חצירות. וא"ת ולימא משום דבמים הקילו חכמים ועוד אמאי קאמר ר' יהודה בשיטת ר' יוסי אמרה לימא דכולהו תנאי דמכשרי במחיצה תלויה בשיטת ר' יוסי ולהכי קאמר משום דבעירובי חצירות דרבנן: **גזוזטרא** שיש בה (ז) **ארבעה על ארבעה כו'.** משמע דכי אין בה ארבעה על ארבעה אינו ממלא אבל גזוזטרא עצמה הויא רה"י וכן גזוזטרא דמתני' דקתני אין ממלאין הימנה אע"כ עשה לה מחיצה עשרה אבל גזוזטרא גופה הויא רה"י ומטלטל בכולה ותימה כיון דאין לה מחיצות אמאי הויא רה"י והא טרסקל לא הוי רה"י אפילו לר' יוסי בר יהודה אלא משום דהדרא מחיצתא כדאמרינן בפרק בכל מערבין (לעיל דף לג:) וי"ל דבקיעת דגים לא הויא בקיעה ואמרינן גוד אחית אבל בטרסקל איכא בקיעת גדיים א"נ סתמא פתוח לרה"י והויא כחור היחיד ור"י האריך בזה ברש"י כל גגות גבי מחיצות שאינן ניכרות וא"ת כי אין בה ד' אמות על ד' אמות למלאות לפ"ה שפירש בסוף כל גגות (לקמן דף לד:) דאמר פי תקרה בכל אדבע הרוחות וי"ל דהכא אייר דעבידא כי אדזילא באלכסון כעין גגין שלנו דלא אמרינן פי תקרה יורד כדאמרינן בעושין פסין (לעיל דף כה:) אי נמי כגון שהגזוזטרא אינה שוה ומגיעה פגימות כל סביבותיה דאין (ח) פי תקרה אי נמי כשאין טפח בעובי הגזוזטרא דמשמע מפירוש הקונטרס דסוף פרק קמא דסוכה (דף יח:) בשמעתא דאכסדרה שיש לה פגימין דלא אמר פי תקרה יורד וסותם אלא אם כן יש בעובי התקרה טפח:

אמר

קורה ארבעה מתרת במים הא קא אזיל דלי לאידך גיסא ומייתי קים להו לרבנן דאין דלי מהלך יותר מארבעה טפחים תחת קורה מיהא הא עריבי מיא אלא משום דקל הוא שהקילו חכמים במים (ט) כדבעא מיניה רבי טבלא מרב מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה א"ל אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקילו חכמים במים: א"ר יהודה לא תהא מחיצה: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ר' יהודה בשיטת ר' יוסי אמרה דאמר מחיצה תלויה מתרת אפילו ביבשה (י) דתנן א המשלשל דפנות מלמעלה למטה (יא) בזמן שגבוהות מן הארץ ג' טפחים פסולה ממטה למעלה אם גבוהות י' טפחים כשירה רבי יוסי אומר כשם שמלמטה למעלה עשרה (יב) כך מלמעלה למטה עשרה ולא היא לא רבי יהודה סבר לה כרבי יוסי ולא ר' יוסי סבר לה כרבי יהודה רבי יהודה לא סבר לה כרבי יוסי עד כאן לא קאמר רבי יהודה אלא בעירובי חצירות דרבנן אבל סוכה דאורייתא לא ולא ר' יוסי סבר לה כר' יהודה עד כאן לא קאמר ר' יוסי אלא בסוכה דאיסור עשה הוא אבל שבת דאיסור סקילה הוא לא אמר ואם תאמר אותו מעשה שנעשה בציפורי על פי מי נעשה לא על פי רבי יוסי (יג) אלא על פי רבי ישמעאל בר' יוסי נעשה (יד) דכי אתא רב דימי אמר פעם אחת שכחו ולא הביאו ספר תורה מבעוד יום למחר פרסו סדין על העמודים והביאו ספר תורה וקראו בו פרסו לבתחילהמישריוהא"ר (טו) הכלמודים שאין עושין אהל עראי (טז) בשבת אלא מצאו סדינין פרוסין על העמודים והביאו ספר תורה וקראו בו אמר רבה ר' יהודה ור' חנניא בן עקביא אמרו דבר אחד ר' יהודה הא דאמרן ר' חנניא בן עקביא (יז) (דתנן) (יח) ר' חנניא בן עקביא אומר גזוזטרא שיש בה ארבע אמות על ארבע אמות

חוקק

פתוח לו אלא אותו פתח (יט) לבדו והנך סדינים מחיצה תלויה הוא: **הכל מודים.** ר"א ומחלוקתו שנחלקו בתוספת אהל עראי גבי פקק חלון דאיכא למ"ד פוקקין בו ואע"ג דמוסיף על אהל עראי הוא מודים שאין עושין את כל האהל לכתחלה בשבת בפ' כל הכלים (שבת קכה:): **אמרו דבר אחד.** הקילו הרבה במים: **גזוזטרא.** שהיא למעלה מן הים: **שיש בה ארבע.** מרובעות שהן כ"ד טפחים על כ"ד טפחים:

חוקק

מפרש במים. בגזוז שבין ב' חצירות ונתונה על רחבה באמצע הבור למעלה: **לאידך גיסא.** תחת כל רוחב הקורה חוץ לקורה בחלק מבירו: **עריבי מיא.** ורב יהודה הפסק מחיצה בעי: **אלא קל הוא שהקילו חכמים במים.** וליתא לדרב יהודה אלא כדרב הונא דב"ה למעלה ממש קאמרי: ה"ג **אלא קל הוא כו': מחיצה תלויה מתרת אף ביבשה.** הלכך במים נמי אין לריך שתתאה המחיצה עשויה בשביל המים ובתוך אוגני הבור: **המשלשל.** טריל"ר בלע"ז (א): **מלמעלה למטה.** שהתחיל לארוג מחיצות הסוכה למעלה ואורג ובא למטה: **גבוהות מן הארץ שלשה.** דגדייס בוקעים בה הויא לה תלויה ופסולה: **מלמטה למעלה.** שנוגעות בקרקע: **אם גבוהות עשרה טפחים כשירה.** ואע"פ שאינן מגיעות לסכך. והכא לא גרס גבוהות מן הארץ אלא אם גבוהות עשרה טפחים: **כשם שמלמטה למעלה.** מכשרת ליה ואף על גב דלא מטיא לסכך: **כך מלמעלה למטה.** די לה באריג עשרה ואע"פ שאינה מגעת לארץ: **אבל שבת דאיסור סקילה.** אע"ג דבדשויות דרבנן ליכא סקילה כל דתקון רבנן כעין דאוריי"תא תקון: **ואם תאמר.** הואיל ור' יוסי לגבי שבת לית ליה מחיצה תלויה: **מעשה שנעשה בציפורי.** על ידי מחיצה תלויה כדאמר לקמן: **ע"פ מי נעשה.** והלא ר' יוסי לאם של ציפורי הוה ועל פיו היו עושין כולן כדאמר בסנהדרין (דף נג:) אחר דבי יוסי בציפורי: ה"ג **לא ע"פ ר' יוסי נעשה אלא ע"פ רבי ישמעאל בר ר' יוסי נעשה.** שכבר נפטר ר' יוסי. ול"ג לא ע"פ רבי יהודה דרבי יהודה לאו בציפורי הוה ועוד דלר' יהודה שרי דהא רשויות דרבנן הוו כדלקמן: **ולא הביאו ספר תורה.** לבית הכנסת (יא) ובחצר אחרת הוה והיו מביאין אותו דרך חצר שאינה מעורבת ופרסו סדינין על גבי עמודין להיות מחיצה מפסקת אלא מחיצות החצר מבית שהיה ספר תורה מונח בו ועד בית הכנסת וכעין מבוי קטן כדי היולן בין סדיניס למחיצות החצר ולא היו בני החצר אוסרים שם אלא היה פתח שם). **ממטה למעלה.** שהתחיל לארוג מלמטה סמוך לקרקע ומגביה ועולה, כיון שהגביה עשרה כשרה, ואף על פי אלא הגיע לסכך (סוכה טז.). **כשם שמלמטה למעלה.** דיו באריגת עשרה, כך מלמעלה למטה. דיו באריגת עשרה ואפילו גבוהה הרבה מן האדם כשרה, וקסבר מחיצה תלויה עשרה מתרת (סוכה טז:). **לא ר' יהודה סבר לה כר' יוסי.** שהתיר מחיצה תלויה מתרת בסוכה, ולא ר' יוסי סבר לה כר' יהודה. בגזוז שהתיר מתרת בשבת (שם טז:). **בעירובי חצירות דרבנן.** הא דאמרינן להביא ממיי מאלר זו לו אלא עירוב, מדרבנן הוא, דמדאוריי"תא לא מיתסר אלא מרשות היחיד לרשות הרבים (שם). **אבל שבת דאיסור סקילה הוא לא אמר.** במלאכות דאוריי"תא ממטיין אפילו במיני דרבנן דאית בה (שם). **ואם תאמר.** כיון דר' יוסי לא סבר לה כר' יהודה בשבת, **אותו מעשה שנעשה**

בצפורי. שהתירו בשבת על ידי מחיצה תלויה כדאמר רב דימי לקמיה, **על פי מי נעשה.** והלא ר' יוסי ראש של ישיבת ציפורי הוה כדאמרינן בסנהדרין (נב:) לדק לדק תרלוף, הלך אחר ב"ד יפה אחר ר' יוסי לציפורי (סוכה שם). **ולא הביאו ספר תורה מבעוד יום.** שהיה דרכן להניע ספר תורה בבתים מפני הגנבים, ואותו הבית שהביאו לתוכו היה בבית אחד שבחצר בית הכנסת ובתים הרבה היו פתוחים לחצר ולא שייכו אלא שהיו חצרות הרבה פתוחות לאותו מבוי ובית הכנסת פתוח לו והיה ספר תורה בחצר שכנגד בית הכנסת ולא נשתתפו במבוי ואסור לטולה מן החצרות למבוי, ופרסו סדינין על גבי עמודים שהיו לרוחב המבוי וחלקו את המבוי ולא היו פתוחות מן המחיצה ולפנים אלא בית הכנסת וחצר שכנגדו והביאו ספר תורה שהרי שתי החצרות נשתלקו ואין איסור כלל (שם). **סדינין פרוסין.** והיו נגוזרין מן החצר דהוה ליה מחיצה תלויה (שם).

חוקק בה. נקב באמצעיתה ואפילו אין לה מחילות סביב הויין לה י' טפחים הנשאריס סביב הנקב לכל צד ורואין אותן כאילו היו כפופין למטה כעין מחילה תלויה על המים ואמר נמי גוד אחית כאילו יורדות וסותמות עד המים והויין מים שבנגד הנקב רה"י. ובליר מהכי לא סגי דאין מחילה פחות מי' גובה ואין מחילה פחות מד' טפחים אלא שביניהם: **כוף.** רוחב הנסר שיהא כפוף למטה כמחילה ואכתי הויא מחילה תלויה ומצבעי לן למימר תו גוד אחית: **אלא בימה של טבריא.** דהכי אמר לקמן [עמוד ב] דלאנשי טבריא התיר: **אוגנים.** שפה גבוה דהויא כמחילות

חוקק בה ד' על ד' וממלא א"ל אביי ודילמא לא היא עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם אלא דאמר גוד אחית מחיצתא אבל כוף וגוד לא ועד כאן לא קאמר רבי חנניא בן עקביא התם אלא בימה של טבריא הואיל ויש לה אוגנים ועיירות וקרפיפות מקיפות אותה אבל בשאר מימות לא אמר אביי ולדברי ר' חנניא בן עקביא היתה סמוכה לכותל בפחות מג' טפחים צריך שיהא אורכה ד' אמות ורוחבה אחד עשר ומשהו היתה זקופה צריך שיהא גובהה עשרה טפחים ורוחבה ו' טפחים ושני משהויין אמר רב הונא בריה דרב יהושע היתה עומדת בקרן זוית צריך שיהא גובהה י' טפחים ורוחבה ב' טפחים ושני משהויין ואלא הא דתניא ר' חנניא בן עקביא אומר גוזטרא שיש בה ד' אמות על ד"א חוקק בה ד' על ד' וממלא היכי משכחת לה דעבידא כי אסיתא: **מתני'** א אמת המים שהיא עוברת בחצר אין ממלאין הימנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוה י' טפחים בכניסה וביציאה ר' יהודה אומר כותל שעל גבה תידון משום מחיצה אמר רבי יהודה מעשה באמה של אבל שהיו ממלאין ממנה על פי זקנים בשבת אמרו לו מפני שלא היה בה כשיעור: גמ' תנו רבנן עשו לה בכניסה ולא עשו לה ביציאה עשו לה ביציאה ולא עשו לה בכניסה אין ממלאין הימנה בשבת אא"כ עשו לה מחיצה י' טפחים ביציאה ובכניסה ר' יהודה אומר כותל שעל גבה תידון משום מחיצה אמר רבי יהודה מעשה באמת המים שהיתה באה מאבל לצפורי והיו ממלאין הימנה בשבת על פי הזקנים אמרו לו [א] משם ראייה מפני שלא היתה עמוקה י' טפחים ורוחבה ד' תניא אידך [ב] אמת המים העוברת בין החלונות פחות מג' משלשל דלי וממלא ג' אין משלשל דלי וממלא רשב"ג אומר פחות מד' משלשל דלי וממלא ד' אין משלשל דלי וממלא במאי עסקינן אילימא באמת המים גופה ואלא הא [ג] דכי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן [ד] אין כרמלית פחותה מד' לימא כתנאי אמרה לשמעתיה אלא באגפיה ולהחליף והא [ה] כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רשות היחיד ולבני רשות הרבים לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו התם רשויות דאורייתא

אמר ר' יהודה מעשה בו'. [ו] אין זה מעשה לסתור דאמילתיה דלעיל קאי דלא בעי מחילה לשם מים: הכא

הכא

רחבה טפח ומשהו לכאן לצד הכותל והרי שפתה עכשיו בפחות מג' סמוך לכותל והוא לבוד הרי מחילת ד' לכאן ועוד כוף טפח ומשהו בשפת רחבה השני לצד הכותל הרי טפח ומשהו מחילה ופחות מג' לבוד הרי מחילת ד' מכאן ומחילה הג' שבנגד הכותל רחבה ד' שלימין הרי חלל ד' במחילותיו וגובהן י' ופותח חלון בכותלו וממלא: **היפה עומדת בקרן זוית.** ששני כתלים מחילות למים ואינה צריכה אלא שתי מחילות צריך שיהא גובה ארכה כשהיא זקופה י' טפחים ורחבה ב' טפחים ושני משהויין ומעמידה זקופה שפת עוביה כנגד כותל האחד מופלג ממנו פחות מג' והוא לבוד נמצאת כאן מחילה רחבה ה' ומשהו וכותל השני מכוון כנגד רחבה מופלג ממנו ד' כוף טפח ומשהו היתירין על מדת רחבה והטה אותם לצד כותל המופלג ד' נמצאת שפת הנסר עומדת בפחות מג' והוא לבוד הרי ב' מחילות של ד': **ואלא הא.** דבעי ר' חנניא ב"ד על כ"ד היכי משכחת לה: **דעביד לאסיתא.** שאין כותל סמוך לה וקבועה על יתידות וצריך להיות כל חללה וכל מחילותיה ממנה ונעשה כעין מדוכה. אסיתא מורטע"ר: **מתני' אמת המים.** אפילו בדה"י כרמלית היא: **עשו לה מחילה.** בתוך אוגניה על פני רוחבה שיהא ניכר שבשביל המים נעשית ומחילת האבן התלויה ועוברת על גבה אינה מועלת לה ואע"ג דמחילה תלויה מתרת במים[ד] ה"מ היכא דנראית מחילה שנעשית בשביל המים כגון גוזטרא דמתני' [ע"ב] וכגון מחילה שבתוך הבור[ה]: **של אבל.** שם העיר והיתה עוברת בתוך החצירות וממלאין הימנה בחצירות דמהניא לה מחילת כותל בתלויה עליה ורבי יהודה לטעמיה דפליג נמי במתני' [פו.] אבור: **אלא היפה בשיעור.** כרמלית או בעומק י' או ברוחב ד' שאין מים נעשין רשות לעצמן בפחות מעומק י' ברוחב ד' ואם עוברת ברה"ר כדתנן בהזורק (שבת דף ק:) הזורק ד' אמות בים פטור דכרמלית היא ואם היה רקק מים ורה"ר מהלכת בו חייב דרה"ר הוא וכמה הוא רקק מים פחות מי' טפחים אלמא מים שאינן עמוקין י' אינם רשות לעצמן וכי הוו נמי בחצר הוו להו רה"י: **גמ' עשו לה בכניסה ולא עשו לה ביציאה.** לא מהני מידי דהא מחובטת למים שחוץ לחצר ביציאתה ועשית הכל כרמלית אבל כי עשו בכניסה וביציאה אינה כרמלית דומה כמי שמתחלת בחצר זו: **אלא היפה עמוקה י'.** או לא היתה רחבה ד' דלא חשיב פחות מד' למיהוי רשותא לנפשיה: **בין החלונות.** למבוי או לחצר ובתים מכאן ומכאן על שפתו וחלונות פתוחין להן למלאות: **פחות מג.** מפרש ואזיל במאי קאמר: **במאי עסקינן.** האי שיעורא דג' וד': **אי נימא.** ברוחב אמת המים דקאמר ת"ק ג' רוחב הויא כרמלית ואין ממלאין ממנה לרה"י: **נימא כאנאי אמרה.** דהא רבנן בג' רוחב קרו לה כרמלית (ואין ממלאין ממנה ברה"י): **אלא באגפיה ולהחליף.** דיש באמה שיעור כרמלית והכא בשיש לה אגפים גבוהים ומהני למיהוי הנך אגפים מקום פטור כי לית להו רוחב ג' ומשלשלין את הדלי ומניחו על אגפים ומשם מחליפו לאמה וממלאהו וחוזר ומניחו על אגפים ומשמחליפו[ו] לרה"י דהשתא מהני אגפים להחליף המשאוי מכרמלית לרה"י ומרשות היחיד לכרמלית וקאמרי רבנן דאי אית בהו רוחב ג' תו לא הוי מקום פטור אלא רשותא באגפי נפשיה ולא בטיל להכא ולהכא: **והא כי אתא רב דימי גופיה אמר וכלבד שלא יחליפו.** דלא נלאו ונלאו לכתף עליו מקום פטור חשיב ליה וקאמר לא יחליפו: **הכא רשויות דאורייתא.** רשות היחיד ורבים איסורא דאורייתא להוציא מזה לזה אשתכח דמתעבדא איסורא דאורייתא דרך מקום פטור אבל מכרמלית לרה"י רשויות דרבנן ומחליפין דרך מקום פטור. ואע"ג דחשיב רב דימי מקום פטור בפחות מארבעה והכא קאמרי רבנן דשלשה לא הוי מקום פטור ליכא למימר דהא שמעתא בתרייתא דרב דימי כתנאי אמרה דאיכא למימר דגבי רשויות דאורייתא דחשיבי הוי פחות מד' הסמוך להו בטל אצלן אבל לגבי כרמלית לא בטיל מכי הוי רוחב שלשה:

והא

יהוד' כותל שעל גבה. שהוא כותל החצר נידון משום מחיצה. ומעשה באמת המים שהיתה מביאה מים מאבל לציפורי. וממלאין ממנה מים על פי זקנים בשבת. אמרו לו משם ראיה שמא אין בעמקה עשרה ולא ברחבה [ד"]. **תניא אידך** אמת המים שעוברת ובתים מצד זה ובתים מצד זה ובין חלונות. ג) אם החלונות פחות משלשה כלי וממלא, שלשה אין (ממלא) כלי [משלשל] כלי וממלא. ר' שמעון בן גמ' או' פחות מד' משלשל דלי וכו'. **ואמרינן במאי עסקינן אי נימא** באמת המים גופה. כלומר אם יש בה פחות משלשה טפחים תנא קמא סבר ממלין ממנה כי מקום פטור הוא, ואינו כרמלית, אבל שלשה אין ממלין ממנה דהויא כרמלית. ורבן שמעון בן גמליאל אומר ממלין עד ארבעה, כי איצטבא [דאיתה] כרמלית עד שיהא בה ארבעה. נימא הא דר' יוחנן דאמר אין כרמלית פחות מד' כתנאי אמרה לשמעתי'. **ופרקינן** אלא באגפיה. כלומר אם אין באגפיה שלשה לתנא קמא, ולרבן שמעון בן גמ' ד', וכי איצטריך להחליף ליטול מגופה דאמת המים ולהחליף באגפיה, פי' לדלות מתוך אמת המים בדלי ולהניח הדלי באגפיה, ולחזור ולהכניס דלי בחלון. **ואמרינן והא כי אתא רב דמי א"ר יוחנן מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו.** הנה ר' יוחנן אוסר להחליף וזה להחליף הוא. **ופרקינן** התם רשות היחיד ורשות הרבים שהן של תורה.

מסורת הש"ס

א) [שבת כט: וש"נ], ב) שבת ז., ג) שם מ: לעיל ט. עז. ולקמן קפ:, ד) [לעיל פו:], ה) [לעיל פו.], ו) [כס"מ: ומשם מחליפו], ז) [עי' תוי"ט],

לעזי רש"י

מורטיי"ר. מכתש.

מוסף רש"י

משם ראייה. בממיה (סוכה כח.). אין כרמלית **פחותה מארבעה.** רוחב, ולו לא מקום פטור הוא ומותר לכתפילה להוציא משם לרשות הרבים ולרה"י (שבת ז.). **מקום שאין בו ד' על ד'.** רוחב ועומק בין רה"י לרה"ר ויש לו היכר כגון גבוה מן הארץ ג' ולולו היה רוחב ד' היה נקרא רשות לעצמו והויא כרמלית ואסור לכתף ולכלון, אבל עכשיו נקרא מקום פטור ומותר לכתף ולכלון לכתף עליו משא שלהן (לעיל עג.) הואיל וליכא מקום חשוב לא רשות בתנאי בפשיס הוא ובטיל להכא ולהכא (לעיל ט.). **ובלבד שלא יחליפו.** דלא לימרו דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד ואתי למישרי הוצאה בשבת (שם) ודרבנן היא, דאילו חיובא ליכא, דבעינן עקירה מרשות זו והנחה לרשות זו, והכא עקירה מרה"י גמורה והנחה למקום פטור ועקירה ממקום פטור והנחה לרה"ר גמורה (לעיל עג.).

רבינו חננאל

חוקק בה ד' טפחים על ד' טפחים וממלא. פי' ד' אמות הן כ"ד טפחים על כ"ד טפחים. חוקק באמצע ד' טפחים על ד' טפחים, נשארו י' טפחים לכל רוח. חזינן להו כאילו עומדות מחיצות גבוהות י' טפחים, ותלויות על פי החקק כמו מחיצות של בור. ומתירין למלאות מים מתוכן בשבת. ודחי אביי ודילמא לא היא כדאמרת דתרווייהו חדא סבורא להו. דילמא עד כאן לא קא שרי ר' יהוד' אלא היכא דקימא מחיצתא וסבר גוד אחתינהו. אבל ר' חנינה בן עקביה דצריך לכוף. פי' לאוקומי כדגרסינן בפרק נערה שנתפתתה, כפיתו ליה אסיתא בציבורא כו'. דצריך לאוקומי מחיצות ולאחותינהו לא קאמר ר' יהודה. אי נמי, עד כאן לא קא שרי ר' חנינה בן עקביה כי האי גוונא. אלא בימה של טבריא, הואיל ויש לו אוגנים, שחשובות כמחיצות ועיירות וקרפיפות מקיפות לה. והאי דאצריך הכי חומרא דעלמא הוא דעבד. אבל בשאר מימות לא אמרינן דמחיצה תלויה מתרת. אמר אביי לדברי ר' חנינה בן עקביה, היתה גוזטרא זו סמוכה לכותל בפחות מג' טפחים, צריך שיהא בה אורך ד' אמות, שהן כ"ד טפחים, ורחב י"א טפחים ו) ומשהו. ופחות מג' הסמוכות לכותל שהן כלבוד, הרי י"ד טפחים, וי' טפחים גובהו של כותל, הרי כ"ד טפחים על כ"ד טפחים. חוקק טפח ומשהו מלי"א ומשהו, עם פחות מג' הסמוכות לכותל, נמצא חקוק ד' טפחים וי' טפחים הנותרים. היתה זו הגזוטרא זקופה, כלומר היא מוטלת בתוך ד' כתלים, וכתלים הללו מקיפות אותה מד' רוחותיה. צריך שיהא גובה המחיצות י'. וצריך להיות בה בזו הגזוטרא ששה טפחים ושני משהויין על ששה טפחים ושני משהוין. וחזוקק בה ארבעה על ארבעה, נשאר בה טפח ומשהו מכל צד מלא רוחב פרסת הרגל והוא טפח. כדגרסינן בשבת פ' א"ר עקיבא וכמה מלא פרסת הרגל טפח. והני מילי בקרקע דלא בעיתה תשמישתה, הוא דסגי ליה להלך בפרסת רגליו רחב טפח. אבל בגזוזטרא דהיא תלויה על המים, ובעיתה תשמישתה, בעיא רחב טפי מטפח משהו. לפיכך אמר הני משהויין. **אמר רב הונא בריה דרב יהושע היתה עומדת בקרן זוית.** כמו בית טריגון. צריך שיהא באילו שני הכתלים, ובכותל שגזוזטרא זו יוצאה ממנו, גובה עשרה בכל אחד מהן. והגזוזטרא עצמה צריך להיות בה תיקרה ב' טפחים ושני משהויין, טפח ומשהו לכל צד. מקום שנמצא בה כותל שיוצאה ממנו. **ואמרינן**

ו) אולי ל"ל וטפח ומשהו עד פחות מג' וכו'. ג) ל"ע דהא מסקינן דפחות מג' אגפיה קאי ומשמע דבכריתא גרסינן סתמא פחות מג' ואולי דתי' החלונות ט"ס.

כבח א ב מיי' פט"ו מהלכות שבת הלכה י"ח סמג עשין לרבנן ג טור ש"ע א"ח סי' שו סעיף ג:

כבט ג מיי' פי"ד מהל' שבת הלכה ד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמה סעיף יא:

הכא רשויות דרבנן. ברים חלון (לעיל דף עו:) סבר רב אפסכא דברשויות דרבנן כי אין ד' בכותל שבין ב' חצירות לא יזיז אפילו כמלא נימא דעשו הס מיזוק לדבריהס יותר משל תורה ות"ת לקמן בפ' בתרא (דף קפ:) משמע דרב דימי אוסר להחליף אפילו ברשויות דרבנן גבי הא דתניא וחכ"א אף בזמן שהמנעול למעלה מי' מניח מפתח מע"ש ומניחו באיסקופה ולמחר פותח ונועל בו ומחזירו לאיסקופה או לחלון שעל גבי הפתח ואם יש בחלון ד' על ד' אסור מפני שהוא כמונית מרשות לרשות פי' מאיסקופה כרמלית לחלון שהוא רשות היחיד דרך מנעול שהוא מקום פטור ואסור להחליף ומסיק עלה שמע מינה אית לרב דימי וי"ל דרב דימי ודאי קסבר דבריית' דלקמן פליגא אהך דשמעתין והכי פירושא אית' לרב דימי ועדיפא מדידיה דאפילו ברשויות דרבנן אוסר להחליף כזעירי דשמעתין: **ולזעירי קשיא.** אע"ג דהבריית' בפ' בתרא אית' כוותי' מ"מ בעי לאוקמי גם בריית' דהכא כוותי' מיהו אור"י דזעירי לא אמי כר' יהודה דשרי בשבת בסוף הזורק (דף קא.) בספינה שגבוהה ועמוקה י' לטלטל מתוכה ליס ומן היס לתוכה דרך למעלה מי' שהוא מקום פטור כדמוכח התס:

גזוזטרא שהיא למעלה מן (ג) הים. פי' לעיל: **אלא** א"כ עשו לה מחיצה כו'. ות"ת דהכא בעינן מחילה ודמסכת שבת בפרק הזורק (דף קנ:) אמר רב הונא ספינה מוליא ממנה זיז כל שהוא וממלא ואור"י דהתס שהמים עמוקים י' דאמרינן אין ספינה מהלכת בפחות מעשרה וכרמלית מארעא משחינן והוי מים למעלה מי' מקום פטור והכא מיירי בשאין המים עמוקים י' דכי אמרינן מארעא משחינן אכתי מיא כרמלית אי נמי אפילו יש כאן עמוק י' גזרו אטו שאר גזוזטרא דאין תחתיה עמוק י' דשם צריך מחילה למלאות ולכך לא פליג בשום גזוזטרא אבל ספינה לעולם מהלכת למעלה מי' א"נ אור"י דהכא אפילו עמוק איכא למיחש שמא יעלה היס שירטון אבל ספינה דמהלכת כל שעה ליכא למיחש להכי:

(ג) **עושה** מחיצה גבוה י'. והא דאמר רבה בר רב הונא בפ' הזורק (שבת ד' ק:) עושה מקום ד' וממלא ע"י מחילות י' קאמר ולהכי בעי מקום ד' דדפי' בקונטרס לעיל (ד) דאין מחילה לפחות מד' ולא כפירש הקונטרס התס: **בין** מלמעלה בין מלמטה. מתוך פירוש הקונטרס משמע דלמעלה היינו למעלה מן הגזוזטרא ולמטה למטה מן הגזוזטרא ולא רצה לפרש הכל תחת הגזוזטרא כלמעלה ולמטה לעיל גבי בור משום (ד) דנקב עשוי ד' על ד' ועושה מחילה סביב הנקב אפילו למעלה הוי היכי: **מתני' דלא** בחנניה. אף על גב דחנניה לא אמר אלא בימה של טבריא מתניתין נמי לא מיפליגא ומיירי בכל מימות: הני

מגוזוטרא. שיש בה ד' אמות על ד' אמות: **ועומנין.** פירותיהן בעצה פסולת קטנית ואף על פי שלקטו מן השדה בהשכמה והטל עליו אין מכשירין את הפירות כדמפרש לקמיה: **אלונטיות.** בגד שמתפגין בו כשיוצאין מבית המרחץ: **השכים.** קודם היום להביא פסולת תבואה מן השדה להטמין בו פירות אם לכך נתכוון להשכים שרוצה ונוח לו בטל שעליו והשכים עד שלא ייבש הרי הוא בכי יותן: אנשי

א [טוס"ע או"ח סי' שמה סעיף יח]:

ל ב מיי' פט"ו מהלכות שבת הלכה טו סמג לאוין קה טור ש"ע א"ח סי' שנה סעיף ח:

לא ג מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה כד טור ש"ע שם סעיף ה:

לב ד מיי' פי"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה יא:

תורה אור השלם

1. וְכִי יַתֵּן מַיִם עַל זָרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: ויקרא יא לח

רב ניסים גאון

ואזדו רבנן לטעמייהו ורבן שמעון בן גמליאל לטעמיה. והיינו דאמרי רבנן פחות מג' כלבוד דמי, ורבן שמעון בן גמליאל לטעמיה אמר פחות מארבעה כלבוד דמי. והבריית' שנזכר בה חלוקתם בפרק המבוי וכבר פירשנוה. וטומנין בעצה. איתה במסכת שבת בפרק כלל גדול, מאי עצה אמר רב יהודה תבן שלמיני קיטניות. שמעת מינה כוחו ברשויות [לא] גזרו. פירושה ברשויות דרבנן כגון ב' רשויות שליחידין אחת לראובן ואחת לשמעון. אי נמי רשות היחיד וכרמלית דאסורין מדרבנן, לא גזרו חכמים בהם כוחו. ואיתיה פירושיה בפרק הזורק במסכת שבת כוחו בכרמלית דבנן. ומנא תימרה דתניא ספינה שבים כו', ושמע מינה כוחו בכרמלית לא גזרו רבנן שמע מינה.

סליק פרק כיצד

רבינו חננאל

הכא (ולא מחיצות) ברשויות דרבנן. והא ר' יוחנן בדרבנן נמי אמר שלא יחליפו. דתנן כותל שבין ב' חצירות גבוה י' ורחב ד' כו'. והיינן בה אין בו ד' מאי. ואמר רב אויר ב' רשויות שולטות בו ואין מזיזין בו ואפ' כמלא נימא. ור' יוחנן אמר אילו מעלין מיכן ואוכלין, ואילו מעלין מיכן ואוכלין. ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רשות היחיד ולבני רשות הרבים לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו. ופרקינן ההיא דתנינן אין בו ד' על ד' אילו מעלין מיכן ואוכלין ואילו מעלין מיכן ואוכלין, דמשמע שאין מחליפין, זעירי אמרה ולא ר' יוחנן. תוב אקשין, ולזעירי קשיא מתני', דאוקימנא (באונייא [באגפיה] ולהחליף. ופרקינן זעירי מוקים לה באמת המים גופה. והא דכי אתא רב דימי אמר אין כרמלית פחותה מד' מוקי לה כתנאי. ואקשינן הני חלונות לגבי אמת המים עצמה כי חורי כרמלית ולישתרי מים מן אמת המים עצמה. דהא מכרמלית עצמה (מחורי) [לחורי] כרמלית מפיק ולא תחשביה כמפיק מכרמלית לרשות היחיד. דאינו מותר לכתחלה. (ותנינן) [ופרקינן] אין חורין לכרמלית. כלומר אין דין חורין לכרמלית. ר' אבינא אמר אפי' תימא [י]ש חורין לכרמלית, התם כי אמר' חורין בסמוכה, אבל הכא במופלגת. כלומר רחוקה היא זו אמת המים מן החלון. רב אשי אמר כגון דעבד לה ארבעה גפופי אפומה. פי' גיפופי כגון אבנים בולטות מציר' החלון שחשובות כמחיצות. ועל אילו גיפופין א' תנא קמא פחות מג' דהוא כלבוד. ומוקפת מחיצות דפחות מג' לרבנן. ולרבן שמעון בן גמליאל כר'. פירוש חשובות כמחיצות שלבוד בתוך אמת המים, לכך מותרין. ואזדא רבן שמעון בן גמליאל לטעמיה, דכל פחות מ(ג')[ד'] כלבוד דמי. ורבנן לטעמייהו, דכל פחות מג' כלבוד. ומבואר בפרק ראשון. מתני', **גזוזטרא שהיא למעלה מן הים אין מעבירין אותה בשבת אלא אם עשו לה מחיצה גבוהה י' טפחים כו'.** פי' כגון שתעמיד ד' אמות עמודין על שפת הים ותקרה עליהן. ואמרינן מתניתין דלא כחנניי' בן עקביא. דמתיר בלא עשיית מחיצות, אלא חוקק

והא ר' יוחנן ברשויות דרבנן. כגון ב' חצירות: **נמי אמר.** דלא יחליפו דרך מקום פטור דקאמר אלו מעלין מכאן לכותל ואלו מעלין מכאן והוא הדין דמורידין אבל לאחלופי לא דאמר התם ואזדא ר' יוחנן לטעמיה ומייתי עלה להא דרב דימי מקום שאין בו ד' על ד' בטל לאלו ולאלו ובלבד שלא יחליפו: **אויר ב' רשויות שולטות** (ה) בו. דכיון דלא הוי ד' על ד' לא הוי רשותא לנפשיה ושולטין שניהם ברוחבו: **ולא יזיז.** בראשו אפילו כמלא נימא וכ"ש שלא יוריד הימנה כלום ולא יעלה מן החצירות עליו כלום: **אלו מעלין בו'.** דבטיל לגבייהו לקולא: **ואזדא ר' יוחנן לטעמיה.** מסקנא דאתקפתא היא: **הכא.** דאלו מעלין מכאן ואלו מעלין מכאן דמשמע אבל לאחלופי לא: **זעירי אמרה.** משמיה דר' יוחנן אבל לרב דימי אליבא דר' יוחנן מותר להחליף: **ולזעירי קשיא הא.** דקתני לעיל [ע"א] פחות מג' משלשל דלי וממלא וליכא לאוקמא אלא באגפיה ולהחליף אלמא ברשויות דרבנן מחליפין דרך מקום פטור: **זעירי מוקי.** פלוגתייהו דרשב"ג ורבנן ברוחב אמת המים גופה ואמרי רבנן דבשלשה מקריא כרמלית: **ודרב דימי.** דאמר אין כרמלית פחותה מד' תנאי היא: **ופיהוי כי חורי כרמלית.** האי אמה אפילו לית בה שיעור כרמלית ליתסר משום חורי כרמלית כי היכי דאמרינן במס' שבת (דף ז:) חורי רשות הרבים כרשות הרבים דמי כגון כותל הסמוך לרשות הרבים ויש בו חור וחרק ארבע אמות ונח שם חייב דמשיבי ליה הנחה ברה"ר ה"ג הואיל ויש בה שיעור כרמלית קודם שתכנס לעיר השתא נמי תיתסר דמכרמלית אתיא: **אין.** תורת חורין לכרמלית דלא אחמירו ביה רבנן כולי האי: **בסמוכה.** כגון חור שבכותל הסמוך לקרפף יותר מבית אמתים: **במופלגת.** שאין בה כשיעור אלא למרחק: **רבינא אמר.** האי שיעורא דג' וד' דרבנן ורשב"ג לא בשיעורא דאמה גופה ולא באגפיה ולהחליף: **אלא דעבד לה ניפקי.** מוגלות: **אפומה.** בכניסה ובילילה והתמיל הממילה סמוך לאגפיה כתוך אוגניה מכאן ומכאן ולא חיברה באמצע שיהו המים נכנסין ויוצאין דרך שם ואמרי רבנן דפחות מג' אמרינן לבוד ואסור לבוד אבל בג' לא אמרינן לבוד ואסור דפירלה היא: **ורבן שמעון לטעמיה.** דאמר בפ"ק (ח) פחות מד' לבוד: **מתני' אא"ל עשו לה.** כל סביבותיה או סביב הנקב ד' על ד' החקוק באמצעיתה דגוד אחת אמר להכשיר אע"פ שהיא תלויה אבל כוף וגוד כחנניא בן עקביא לא אמר: **בין מלמטה.** מחוברת לגזוזטרא מתחתיה: **זו למעלה מזו.** אפילו זו שלא כנגד זו ובלבד שלא תהא מופלגת מכנגדה במשך הכותל ארבעה כדאמר בגמרא [פס.]: **שאינן אסורות.** למלאות בנקב העליונה על שיערבו והתחתונה בנקב שלה אין ג"ל שהיא אסורה דהא מכרמלית לרה"י קא ממלא: **גמ' חוקק בה זו.** ואין צריך בה מחילה אחרת לחמרינן כוף וגוד הואיל ויש עשרה לכל רוח לנקב: **ממלאין מים מגוזוטרא.** שיש בה ד' אמות על ד' אמות: **ועומנין.** פירותיהן בעצה פסולת קטנית ואף על פי שלקטו מן השדה בהשכמה והטל עליו אין מכשירין את הפירות כדמפרש לקמיה: **אלונטיות.** בגד שמתפגין בו כשיוצאין מבית המרחץ: **השכים.** קודם היום להביא פסולת תבואה מן השדה להטמין בו פירות אם לכך נתכוון להשכים שרוצה ונוח לו בטל שעליו והשכים עד שלא ייבש הרי הוא בכי יותן: אנשי

ה) תוס' אלו עד תי' לה"י כו' לפארה אין לו מקום כאן דהא לפי אוקימתא זו פליגי בלבוד ואזדו לטעמייהו ולא מיירי משעור מקום פטור כלל וצ"ע.

ו) [ל"ל דתנן], ז) לעיל עו: לקמן לב., ג) [נכס"פ: שולטות], ד) [לעילנו.], ה) לעיל כד: [וס"ס פירש רש"י דלא נרסי' וכן אבל תוס' שם כד. סד"ה אם וכו' מתני בשם ר"ח דגרס וכן], ו) [לעיל פו:], ז) [תוספתא מכשירין רפ"ב], ח) נכס"פ: שולטות, ט) [פו. ד"ה קורה ד"ו],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכבן שמעון לטעמייה דאמר בפ"ק. נ"ב דף ט'.: (ב) תוס' ד"ה גזוזטרא שהיא למעלה מן המים פי' לעיל: (ג) ד"ה אלא וכו' לפי הס"ל ואמ"כ מ"ה עשו לה ממילה: (ד) ד"ה בין וכו' משום דהנקב עשוי:

מוסף רש"י

כותל שבין ב' חצירות. האי דנקט רחב אריבעה משום סיפא נקט ליה דבעי למיתני היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יוריד למטה למטה דשמיה רשותא בתנאי נפשיה ולא מיבטל לא לגבי האי ולא לגבי האי, אבל לענין מיהוי ממילה בכל דהוה פוחתא הוי סתימה ואין מערבין אחד (לעיל עו:). יותר מכאן. הוי פילגה והוי להו טולמו כדיורי אלר אחת ואם עירבה כל אחת לעצמה הוו להו כחולקין את עירובן ואוסרין אלו על אלו (שם). אויר ב' רשויות שולטות בו. כיון דלא חשיב למיהוי רשותא בטיל לגבי תרוייהו ורשות ב' החצירות שולטות בו ואוסרין זה על זה ואפילו על רשאו לאסור לטלטל (שם). אלו מעלין מכאן ואוכלין. מעלין דמורידין, לרשאו, והוא הדין דמורידין, דמקום פטור הוא ובטיל לכאן ולכאן להקל (שם). גזוזטרא שהיא למעלה מן המים. ב' זחין בולטין מן העגייה שעל שפת הים וקובעין נסרים מזה לזה והיא גזוזטרא, אין ממלאין הימנה בשבת. לפי שהגזוזטרא רשות היחיד שבגוה ותחתה הרבה, וסיס כרמלית, אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בין מלמעלה בין מלמטה. שחוקקין נקב הרבעה כעין פי בור ועושין ממילה סביבותיו למעלה או למטה ומשלשל דלי וממלא ומשיב כאילו פיות הממילה יורדין וסותמין עד תהום כדאמר בפ"ק (יב.) קל הוא שהקילו חכמים במים שממילה תלויה מתרת בהן (לעיל פז:). שתי גזוזטראות זו למעלה מזו. ואין מכוונות זו על זו אלא משוכות זו מכנגד זו בתוך ד' ועשו לעליונה הנקב והממילה ולא עשו לתחתונה, ובשבת זוחקין כמי שתחתונה לדי שלהן על ממילות העליונה ויורד לנקב ומשלשל ומושך ועולה (שם). שתיהן אסורות. למלאות מפני שרשות שתיהן שולטות בו, וכגון שעשו אותה ממילה בשותפות כדמוקמינן לה לקמן (שם).

רבינו חננאל (המשך)

בלבד וממלא. דתניא ר' חנניה בן עקביה אומר גזוזטרא שיש בה ד' על ד' חוקק בה ד' טפחים וממלא מהן. א"ר (חנניה) [יוחנן] לא התיר ר' חנניה בן עקביא אלא בים של טבריא, הואיל ויש לה אוגנים. פי' אוגנים כגון שפתים מקיפות אותה שלא יפול שם תינוק או בהמה בלילה וכיוצא בהן. ת"ר [ג'] דברים התיר ר' חנניה בן עקביא לאנשי טבריא. שיהו ממלין מגזוזטרא בשבת כדאמרן. וטומנין בעצה. שמענו בה שני פירושים הטמנת פירות ושמוס הכשרה. והטמנה בה בשבת. הטמנת פירות, פירוש התיר לבני טבריא להטמין פירותיהן בעצה שיש בה ליחלוחית והיא תבן של קטנית. וברור הוא, כדתנן בשבת עצה כמלא [פי גמל]. ואמר להו אע"פ שיש בה ליחלוחית, אין ליחלוחית זו מכשרת הפירות לקבל טומאה. לפי שאין כוונת אנשי טבריא בליחלוחית העצה. ומפני מה אין מניחין אותה ליבש ליחלוחיתה מפני שהן מטהרין לתולשה ולהביאה, משום שכל היום הם טרודים במלאכתן. **והביא** להן ראיה דתנן השכים (להם) [להביא פסולת], אם בשביל טל שעליו נתכוון והשכים להביאן, נתברר שרצונו באותן הטל והרי זה בכי יותן מים על זרע ומכשיר. ואם לא השכים אלא כדי שלא יבטל מלאכתו בשאר היום, אינו בכי יותן.

אנשי טבריה. בעלי מלאכה היו: **מסתפג אדם.** ביום טוב ובשבת אם רחץ בגונן מסתפג באלונטית ואין חוששין שמא יסחוט: **נאוליירין.** בגנין: **על אותו דבר.** סחיטה: **אף מביאה בידו.** ואין חוששין שמא יסחט ויסחוט: **לא שנו.** שמחיצה תלויה מתרת בגזוזטרא לרבנן אלא למלאות: **אבל לשפוך.** שופכין בנקב למים אסור מפני שהנהר מולך השופכין חוץ למחיצת הגזוזטרא: **מה בין זה לעוקה.** דתנן במתני' [להלן] חצר שפחותה מארבע אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת אא"כ עשו לה עוקה גומא מחזקת סאתים ותני עלה [סוע"ב] אע"פ שנתמלאה העוקה מבעוד יום שופכין לה מים בשבת ואף על פי שהמים יולאין הימנה לרה"ר: **הפס תיימי מיא.** המים עשויין לכלות ולהבלע בקרקע הלכך כי שפיך אדעתא דליבלעו בדוכתייהו קא שפיך ואי נפקי לבר לאו מחשבתו להכי הוא ולא נתקיימה מחשבתו ושרי דאפילו איכוון איסור ממש ליכא דהא בדשות היחיד שפיך אבל הכא מידע ידיע דודאי נפקי ולא תיימי: **אפילו נשפוך נמי שרי.** דאיהו לא איכפת ליה לפיקנו לברא' אבל חצר הפחותה מארבע אמות ניחא ליה לפיקוח לבר שלא ילכלך את חצרו הלכך בעי עוקה דבעוקה ניחא ליה לדיבלעו: **בסמוכה.** שאינה רחוקה מתחתונה במשך הכותל ארבעה טפחים. ואני שמעתי שאינה גבוהה ממנה עשרה ולא מצינו לשון הפלגה בהש"ס בגובה אלא במשך כדתנן במתני'[1] באנשי חצר ומרפסת ועוד לרב מה לי גבוהה או נמוכה הא איהו דאמר (לעיל ד' פג:) זה בשלשול וזה בזריקה שניהם אסורין ועוד מהא מתניתא מותבינן מיובמא לשמואל בפירקין לעיל [פד:] ואי רב גופיה כדקיימן בגו עשרה להדדי אוקמה היכי מותיב לה ואדיי דתרלה כגון דקיימן בגו עשרה להדדי מאי חדושיה: **עליונה מופרש.** כדאמרינן דאין תשמיש לתחתונה בעליונה אלא דרך אויר זריקת משך ארבעה טפחים ורב לטעמיה דאמר אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר: **יש גזל בשבת וחורבה מחזיר לבעלים.** השתא ס"ד דהכי קאמר מותר לגזול בשבת רשויות ולהשתמש בה בחורבתו של חבירו הסמוכה לו כי היכי דרגיל בה בחול הואיל וסתם חורבה אין הבעלים משתמשין בה כל כך קני לה האי בגזלתו כשאר גזלנים ונעשית רשותו וחורבה מחזיר לבעלים משמע על כרחו איסור שבת מחזירה לבעלים ולריך להחזירה ואין קנויה לו אלמא אסור להשתמש בה: **יש דין גזל.** דין השבת גזלה נוהג ברשות של שבת דחורבה מחזיר הגזילה לבעלים ואסור להשתמש בה: **אמאי מופרש.** הא רשותא דעליונה היא ותחתונה זו שלא כדין משתמשת בה בחול ואפ"ה כיון דרגילה בה אסרה עלה: **שעשו.** אותה מחילה של עליונה בשותפות: **א"ה כי עשו.** בני תחתונה לתחתונה אם יש להם שותפות בעליונה נמי אסרי עלה: **גוויי גליא דעפיה.** תחתונה לעליונה דסלקה נפשה בשבת מינה דהא מחילה זו אינה נעשית אלא להיתר שבת: **מתני' אין שופכין לתוכה מים כו'.** מפרש לה בגמ': **עוקה.** גומא: **סאתים.** בגמ' מפרש טעמא דשעורא: **מן הנקב ולמטה.** שמחזיק סאתים החלל שלה: **בין מבפנים.** בין שעשה לעוקה בתוך החצר בין שעשאה ברה"ר סמוך לחצר: **אלא שמבחוץ לריך לקמוט.** לכסות פיה בנסרים שיפלו המים מידיו לתוך מקום פטור: **ביב.** חריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לרה"ר: **שהוא קטור במשך ארבע אמות ברה"ר.** קיס לן בארבע אמות יש שיעור ליבלע בהם סאתים מים שאדם עשוי להסתפק בכל יום: **שופכין לתוכו.** דתיימי מיא ואי נמי לא תיימי דיש בו מים מבע"י כיון דרוב ימות השנה עשוין ליבלע הכי נמי כי נפקי לברא' לאו להכי איכוון וכיון דלא נתקיימה מחשבתו שרי דאפילו מתכוין לאו איסורא דאוריתא דאיכא הכא דהא לאו ברה"ר צריך להו איהו גופיה אלא מאיליהן יולאין הלכך כי לא מיכוין שרי לכתחילה: **לא ישפוך על פי הביב.** כלומר בתוך החריץ ואע"פ שיש אורך מכאן עד יציאתו מאה אמה ויכולין ליבלע כיון דבגופיה[2] קא שפיך מקלחי להדיא ובכח לרשות הרבים והרואה אומר ששופכן סמוך ליציאתו ובני ליפקנו כדאמר בגמ' [ע"ב] גזרה שמא יאמרו בגורו של פלוני מקלח מים בשבת: **דיוטאות.** עליות וחצר פחותה מארבע אמות לפניהם ששופכין בה מימיהם: **מקלפס.** בני האחת עשו עוקה בחצר ובני האחת לא עשו: **גמ' מ"ט.** אחצר פחותה מארבע אמות קאי דמשמע הא ארבע אמות שרי: **אדם רולה לזלפן.** שרואיה היא לזלף להרביץ עפרה שלא יעלה אבקה בביימות החמה מוקמינן לה למתני' לקמן בברייתא [שם] וכיון דרולה לזלפן אי נמי שפיך לה ונפקי לא מתקיימא מחשבתו:

אנשי טבריא כמי שלא יבטל ממלאכתו דמי ומסתפגין באלונטית מאי היא [6] דתניא [א] מסתפג אדם באלונטית ומניחה בחלון ולא ימסרנה לאוליירין מפני שחשודין על אותו דבר ר"ש אומר אף מביאה בידו לתוך ביתו אמר רבה בר רב הונא לא שנו אלא למלאות אבל לשפוך אסור מתקיף לה רב שיזבי וכי מה בין זה לעוקה הני תיימי והני לא תיימי איכא דאמרי אמר רבה בר רב הונא לא תימא למלאות הוא דשרי לשפוך אסור [ב] אלא לשפוך נמי שרי אמר רב שיזבי פשיטא היינו עוקה מהו דתימא הני תיימי והני לא תיימי קמ"ל [ג]: וכן שתי גזוזטראות זו וכו': אמר רב הונא אמר רב [ג] לא שנו אלא בסמוכה אבל במופלגת עליונה מותרת ורב לטעמיה דאמר רב [ד] אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר אמר רבה א"ר חייא ורב יוסף אמר רבי אושעיא יש גזל בשבת וחורבה מחזיר לבעלים הא גופא קשיא אמרת יש גזל בשבת אלמא [6] קניא וחורבה מחזיר לבעלים אלמא לא קניא הכי קאמר יש דין גזל בשבת כיצד דחורבה מחזיר לבעלים אמר רבה [ד] ומותבינן אשמעתין וכן שתי גזוזטראות זו למעלה מזו וכו' ואי אמרת יש דין גזל בשבת אמאי אסורות אמר רב ששת הכא במאי עסקינן [ד] כגון שעשו מחיצה בשותפות אי הכי כי עשו לתחתונה נמי כיון דעשו לתחתונה גלוי גלי דעתה דאנא בהדך לא ניחא לי: **מתני'** [ה] חצר שהיא פחותה מארבע אמות אין שופכין בתוכה מים בשבת אא"כ עשו לה עוקה מחזקת סאתים מן הנקב ולמטה בין מבחוץ בין מבפנים אלא שמבחוץ צריך לקמוט מבפנים אין צריך לקמוט ר"א בן יעקב אומר [ו] ביב שהוא קמוט ארבע אמות ברה"ר שופכים לתוכו מים בשבת וחכ"א אפילו גג או חצר מאה אמה לא ישפוך על פי הביב אבל שופך הוא לגג והמים יורדין לביב [ז] החצר והאכסדרה מצטרפין לארבע אמות [ח] וכן שתי דיוטאות זו כנגד זו מקצתן עשו עוקה ומקצתן לא עשו עוקה את שעשו עוקה מותרין את שלא עשו עוקה אסורין: **גמ'** מ"ט אמר [ט] רבה מפני שאדם עשוי להסתפק סאתים מים בכל יום בארבע אמות אדם רוצה לזלפן

הני תיימי והני **לא** תיימי. תימה לר"י דבמס' שבת בפרק הזורק (דף ק:) אמרינן דשופכין דספינה שדי להו אלופני דספינה משום דכתו בכרמלית לא גזרו ואע"ג דנפלו מיד לכרמלית ומהאי טעמא נמי ליתסרי הכא ואפילו ליתנא בתרא לא שריא לשפוך אלא משום שאינו חושש שיצאו לכרמלית כדפי' בקונטרס ויש לומר דבגזוזטרא פעמים כששופכין ממנה המים הולך מיד עד מקום שרשות הרבים מהלכת בהרקק מים והוי כתו ברשות הרבים ולא פלוג בכל גזוזטראות אבל ספינה לא שכיחא בתרא לא שריא לשפוך אלא משום שאינו חושש שיצאו לכרמלית כדפי' בקונטרס ויש לומר דבגזוזטרא פעמים כששופכין ממנה המים הולך מיד עד מקום שרשות הרבים מהלכת בהרקק מים והוי כתו ברשות הרבים ולא פלוג בכל גזוזטראות אבל ספינה לא שכיחא לגמרי שתהלך סמוך לרקק:

ביב שהוא קמוט ד' אמות ברשות הרבים. פירש בקונטרס בארבע אמות קיס ליה שיש שיעור ליבלע סאתים מים שעשוי להסתפק בכל יום והיינו טעמא דקאמר בגמ' גבי חצר ארבע אמות תיימי ולפירושו נראה דאיירי בביב שיש לו ארבע על ארבע דפחות מכאן לא תיימי כמו גבי חצר כדפירש רש"י בגמרא דאיזו שיעור ניתן לרחבו ולרביעו שמואל נראה טעמא דקמירת ביב משום חשדא וכיון דקמור הוא ד' אמות ברה"ר הרואה מים יולאין מן הביב אינו סבור שיולאין מן החצר כיון שרחוק מן החצר ד' אמות ובגמ' משמע כפירוש הקונטרס דמדמה ארבע אמות דביב לארבע אמות דחצר דקאמר כולה כר"ח בן יעקב כו' ולפי' רבינו שמואל סילון שקמור ארבע אמות ברשות הרבים שופכין לו מים בשבת דקי"ל [ח] משנת ר"ח בן יעקב קב ונקי אבל נפ"ה דהטעם משום דמיבלעי אסור דבשל עץ לא מיבלעי ומיהו אומר ר"י דאפילו עשוי כעין רלפה של אבנים מיבלעי ושרי:

לג א מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה כ טור ש"ע א"ח סי' שא סעיף ט:
לד ב מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שנה סעיף א:
לה ג ד מיי' פי"ד מהל' עירובין הלכה כה טוש"ע שם סעיף ה:
לו ה מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה טז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמז סעיף א:
לז ו מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף ב:
לח ז מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף א:
לט ח מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה מז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שעז:

הגהות הב"ח

(6) גמ' אלמא קני והדר **תני** וחורבה מחזיר:

מוסף רש"י

ומניחה בחלון. הסמוכה לכותל המרכך (שבת קמז:). ובכי יותן. מעשה באנשי ירושל' שטמנו דבלותם במים מפני הסיקרים וטיהרו להן חכמים. הנה זה הטעם מי שאומר כי הטמנת פירות משום הכשירן. אבל טעם הטמנת תבשיל בשבת שאין נמנעין מלהטמין בעצה לחה שהיו אומרים תבן הוא. ותנן לא בתבן, ולא בזוגין, ולא במוכין בזמן שהן לחין, ואם עשבים הוא, גם העשבים הלחין אסור להטמין בהן. ואמר להם ר' חנניה בן עקביא, עצה זו אינה לא תבן ולא עשבין שאינה מפורשת מה הן בפי'. ועצה זו כיון שאין בני טבריא חפצים בליחלוחית שבהן, מותר להטמין בה בשבת. ולא גזרינן עצה מפני תבן. **גם** התיר להם להסתפג באלונטית כדתניא מסתפג אדם באלונטית, ומניחה בחלון הפתוח לרשות הרבים ומביאה לתוך ביתו כו'. אמר רבה בר רב הונא לא שנו אלא למלאות מן אמת המים או מן הים, אבל לשפוך אסור. איכא דאמרי לא תימא למלאות שרי הא לשפוך על הים מתוך הגזוזטרא אסור. אלא אפילו לשפוך נמי שרי. אמר רב שיזבי הא פשיטא דהיינו עוקה שמותר לשפוך מים לתוכה. ואמרינן מה הוא דתימא בעוקה תיימי מיא ובבלעין משום הכי שרי. אבל הכא בים דמים שאין נבלעין הן, אלא נמשכין על פני המים ולא תיימי להו אסור. קמ"ל דשרי אפילו לשפוך. **מתני'**, **וכן שתי גזוזטראות.** אמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא בסמוכה אבל במופלגת עליונה מותרת. **מקשינן** אהא דאמרינן יש גזל בשבת וחורבה מחזיר לבעלים. [פי'] הא גופה קשיא אמרת יש גזל בשבת, אלמא מאן דגזל רשותא דחבריה ואחזיק בה ובנאה, קנאה בשינוי ושרי ליה לטלטולי בשבת, דהוה לה כולה רשותיה. והדר אמרת דחורבה יחזיר לבעלים, כלומר יחזיר רשות של חבירו שגזל כמו שהוא בעינה, אלמא לא קנה. **ופרקי'**, הכי קאמר יש דין גזל בשבת. כיצד דין גזל, בזמן שהכניסן גזלן לרשותו, אבל אם הניחן בחורבה שהיא של נגזל, (ב)[ה]חורבה יחזיר לבעלים. כלומר אם גזל מחבירו חורבתו ולא בנאה לא קנאה שהרי לא עשה בה כלום לקנותה, ולפיכך לא קנאה גזוזטראות זו על גבי זו אסור להשתמש מן העליונה לתחתונה דרך האמצעית. אבל משתמש מן החצר לגג ואינו חושש. הדא דתאמר בפנים אבל מבחוץ אסור. ר' זעירא אמר בין מבחוץ בין מבפנים אסור. מתניתא פליגא על ר' זעירא, משלשין קדרות בשר מעל גבי זיז שגבוה י' טפחים ורחב ד', אם היה חלון בינתים של ד' טפחים אסור. שאין [משתמשין] מרשות לרשות דרך רשות. ר' שמואל בר רב יצחק פתר לה (בשבויה) [בשוויה]. **מתני'**, **חצר שפחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת אלא אם כן עשו לה עוקה מחזקת סאתים כו'.** פי' עוקה מלשון חקיקה. והיא כמו חפירה בארץ להתקבץ בו המים. מאי טעמא, אמר רבה סאתים מים אדם עשוי להסתפק בכל יום. בחצר שהיא בד' אמות ולמעלה ניחא ליה לאינשי לזלפן.

רבינו חננאל

ואמר כי אותם אנשי טבריא לא צריכי לליחלוחית של העצה. ומפני שלא יבטלו ממלאכתן ממהרין וטומנין בהם הפירות. ותנן נמי הטומן פירותיו במים מפני הגנבים אינו בכי יותן. מעשה באנשי ירושל' שטמנו דבלותם במים מפני הסיקרים וטיהרו להן חכמים. הנה זה הטעם מי שאומר כי הטמנת פירות משום הכשירן. אבל טעם הטמנת תבשיל בשבת שאין נמנעין מלהטמין בעצה לחה שהיו אומרים תבן הוא. ותנן לא בתבן, ולא בזוגין, ולא במוכין בזמן שהן לחין, ואם עשבים הוא, גם העשבים הלחין אסור להטמין בהן. ואמר להם ר' חנניה בן עקביא, עצה זו אינה לא תבן ולא עשבין שאינה מפורשת מה הן בפי'. ועצה זו כיון שאין בני טבריא חפצים בליחלוחית שבהן, מותר להטמין בה בשבת. ולא גזרינן עצה מפני תבן. **גם** התיר להם להסתפג באלונטית כדתניא מסתפג אדם באלונטית, ומניחה בחלון הפתוח לרשות הרבים ומביאה לתוך ביתו כו'. אמר רבה בר רב הונא לא שנו אלא למלאות מן אמת המים או מן הים, אבל לשפוך אסור. איכא דאמרי לא תימא למלאות שרי הא לשפוך על הים מתוך הגזוזטרא אסור. אלא אפילו לשפוך נמי שרי. אמר רב שיזבי הא פשיטא דהיינו עוקה שמותר לשפוך מים לתוכה. ואמרינן מה הוא דתימא בעוקה תיימי מיא ובבלעין משום הכי שרי. אבל הכא בים דמים שאין נבלעין הן, אלא נמשכין על פני המים ולא תיימי להו אסור. קמ"ל דשרי אפילו לשפוך. **מתני'**, **וכן שתי גזוזטראות.** אמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא בסמוכה אבל במופלגת עליונה מותרת. **מקשינן** אהא דאמרינן יש גזל בשבת וחורבה מחזיר לבעלים. [פי'] הא גופה קשיא אמרת יש גזל בשבת, אלמא מאן דגזל רשותא דחבריה ואחזיק בה ובנאה, קנאה בשינוי ושרי ליה לטלטולי בשבת, דהוה לה כולה רשותיה. והדר אמרת דחורבה יחזיר לבעלים, כלומר יחזיר רשות של חבירו שגזל כמו שהוא בעינה, אלמא לא קנה. **ופרקי'**, הכי קאמר יש דין גזל בשבת. כיצד דין גזל, בזמן שהכניסן גזלן לרשותו, אבל אם הניחן בחורבה שהיא של נגזל, (ב)[ה]חורבה יחזיר לבעלים. כלומר אם גזל מחבירו חורבתו ולא בנאה לא קנאה שהרי לא עשה בה כלום לקנותה, ולפיכך לא קנאה

רבינו חננאל (המשך)

בחזקה אלא היא עדיין חורבה ויחזיר לבעלים כמות שהיא בעינה דהא לא קנאה, אלא בנה והחזיק בה קנאה. אמר רבה ומותבינן על זו השמועה איני, שהבונה ברשות חבירו בגזילה והמחזיק בגזילה קנאה, והתנן שתי גזוזטראות זו למעלה מזו עשו לעליונה מחיצה למעלה, ולמטה עוד עשו לה מחיצה עשרה. ולא עשו לתחתונה שתיהן אסורות. והא העליונה החזיקה מעבר על גבי התחתונה בגזילה. ואם כן הוא כי יש דין גזל בשבת וקנה הגזילה. אמאי [עליונה] אסורה. [הלא יש מחיצות למעלה ולמטה נהי דתחתונה אסורה] דרגל העליונה דורסתה, אלא עליונה אמאי אסורה הרי יש לה מחיצות, ורשות התחתונה שעוברת עליה הרי קנאתה בחזקה. אלא מדקתני שתיהן אסורות עד שיעריבו, ש"מ שאין גזל בשבת. וכי כל אחד אוסרת על חברתה. **ופריק רב** ששת כגון שעשו מחיצה בשותפות, שגלתה דעתה דלאו (מניח) [מכח] גזילה קאתו, ונעשו כאילו שני בתים בחצר אחת שצריכין עירוב. ומקשינן אי הכי כי עשו לתחתונה נמי מחיצות למעלה ביניהן, ועוד עשו למטה תחיינה אסורות עד שיערבו. דהא אמרת נעשו כשני בתים בחצר אחת. ופרקינן כיון דחזרו ועשו לתחתונה מחיצה למטה סליקו נפשייהו מן העליונה, דגליא דעתא דלא ניחא ליה שותפות בהדיה. ומחיצות ר' הווייין חלוקה ביניהן, אבל כל אחת זכתה לעצמה. לפיכך שתיהן מותרות. **ירושלמי**, ר' חנניה בן עקביה התיר שלש דברים. התיר עצה שבים, והבאת אלונטית. והתיר גזוזטרא. ר' אבא ור' יוסי הדא דאת אמרת במשתמשות דרך הנקב אבל משתמשות מחרץ מותר. ותני כן ג' מחרץ מותר. ותני כן ג'

פחות מד'. אינו רואה לזלף ושופכן וכי נפקי מקיימא מחשבתו וגזור רבנן עליה דילמא אתי למישרי זריקה בהדיא לרה"ר: **תיימי.** מיא בד' אמות דאיכא תמיד: **דאריך וקטין.** כגון שיצנה ח' אמות על שתים דאיכא קרקע כשיעור ד' מרובעות ויש מקום להבלע סאתים אבל לזלף אינה רואה לרבא[1] אסור לשפוך בלא עוקה לר' זירא לא בעי עוקה ודין למר ודין למר ד' אמות דמתני' באורך ובארוחב משמע דאי לא יהיב שיעורא נמי לפותיא אין כאן שיעור מפורש כלום ומשמע אפילו רחבה משהו וליכא לאוקומי בה טעמא: **תנן החלר ואכסדרה מצטרפין לד' אמות.** לפוטרה מן העוקה. קס"ד באכסדרה העומדת חוץ לחצר כנגד אחד מן המקצועות ומצטרפת להשלים השיעור אלמא טעמא כדי שיהא שם שיעור לבליעת המים הוא דהא הכא לאו ד' מרובעות נינהו דליתחזו לזלף: **באכסדרה מהלכת על פני כל החצר.** כגון חצר ארבע על שתים ואכסדרה מהלכת על פני כולה להשלים ד' על ד': **ד' אמות על ד' אמות גרס בברייתא.** אלמא מרובעות בעינן: **הא מני רבנן היא.** דלא סרו ליה משום שיעור מקום בליעת המים כדתנן במתני' [ע"א] אפילו ביב מאה אמה לא יפוך לתוכו אלא על הגג או על החצר אלמא טעמא דידהו משום זילוף הוא וגבי ביב מגלי דעתיה דקא שפיך דלאו בר זילוף הוא וישא דמתני' ר"א בן יעקב היא דאמר [שם] טעמא משום שיעור מקום לבליעה כדתנן [שם] ביב שהוא קמור ד' אמות: **ומאי דוחקיה דרבי זירא.** לפרושי מתני' משום דתיימי מיא ושרי ליה באריך וקטין ומיבעי ליה לאוקומי כר"א לוקמה בבעיא ד' אמות מרובעות ומשום זילוף וכרבנן: **שהיא פחותה.** משמע שחסר שיעורה הא יש בה שיעור ד' אמות על ד' אמות לא שנא בריבוע ולא שנא באריך וקטין שרי: **ליתני חצר שאינה ד' על ד' אמות.** דמשמע שאינה עשויה בריבוע זה ואפילו יש בה כשיעור: **מתני'.** דקתני לרבנן אבל שופך הוא על הגג והן יורדים לביב כלומר לנוד המחקוק בו: **הלא כחנניא.** דלדידיה בחצר שרי בגג אסור. גגין שלהן לא היו משופעין אלא חלקין כעין עליות שלנו וטחין אותו בטיט מעזיבה וחוקקין נוחות לקלא גשמים ושופכין השופכין שם: **במה דברים אמורים.** דאריך עוקה: **שיבלעו במקומן.** ולא איכפת ליה דליפקו דבלאו הכי חצרו מטוונפת ועומדת מפני הגשמים: **א"ל אביי והרי שופכין.** הנשפכין לו לביב ארוך מאה אמה שיש בו שיעור להיבלע בו וקא אמרו רבנן במתניתין לא יפוך. להנך דביב קרי שופכין אתמא ולהנך דחצר קרי מים לפי שפעמים הוא מזלפן: **הא.** בימות הגשמים למאי ניחוש אי משום דיחא ליה דיפקו משום קלקול חצרו: **הא מקלקלא וקיימא.** בגשמים: **אי משום שלא יאמרו.** ואתי למעבד בימות החמה אי נמי אתי למימר שרי לזרוק בהדיא לרה"ר דמה לי בצנור ומה לי ברה"ר ממש האי נמי להכי מתכוין להא ליכא למיחש דסתם צנורות בימות הגשמים מקלחין הן ואמרי מי גשמים נינהו אבל גבי ביב בימות החמה אע"ג דיש בו שיעור ואדם רואה שיבלעו במקומן איכא למיחש שמא יאמרו: **מחזיק סאה.** עוקה נותנין לו רשות להסתפק ולשפוך סאה והאי דקאמרי לעיל שופך ושונה ואינו נמנע ס"ל לר"נ בעוקה קטנה ושיעור מדתה קאמר תנא דבריתא דשרי: **הסם למאי ניחוש לה.** אי נמי אתי למיתב סאתים לא איכפת לן דהא הוא גופיה לא יליף מינה מורבא למימר כי היכי דשרי ליה לשפוך בעוקה זו כדי לנאת לחוץ ה"נ שרי למשדינהו לברמי דהא לא מקיימא מחשבתו ולא ייחא ליה דליפקו מיא דהא חצרו מקלקלא וקיימא: **ואי משום שמא יאמרו.** הרואים הרי צנורו של פלוני כו' וסבורין שהוא מתכוין לכך: **הסם צנורות כו'.** ומיהו לכתחלה לא שרינן ליה טפי משיעורא: **אמר אביי הלך.** כיון דליכא למיחש למידי: **אפילו כור וכוריים.** קא שרי תנא דבריתא: **ואפילו עירבו.** שתי העליות דליכא למיחש אי שרי להו להני ע"י עוקה דהנך אתי לאפוקי מאני מן הבתים ולהורידן לחצר בהדיא עד שפת העוקה ברגליהם וקא מטלטל בחצר דלא מיערב אפילו הכי אסור: **משום נפישא דמיא.** דיש כאן ארבע סאים לשני בתים: **גיסטרא.** כלי חרס שנסדק ונתנו שם חציו לקבל המים. להכי נקט גיסטרא דלא חזיא לתשמישא אחרינא: **בריכה.** חריץ רחב כעין ביבר שעושין לדגים: **עריבה.** ספינה קטנה:

הכי

מסורת הש"ס

א) [שבת נב: וש"נ], ב) רש"ל מ"ז, ג) [ל"ל לרבה],

הגהות הב"ח

(א) גמ' וקתני לא יפוך א"ל נ"ב כן הוא בספרים אחרי אבל המתני' גרסי אלא: (ב) תוס' ד"ה מגלי וכו' דאמתניתין דלא יפוך:

הגהות הגר"א

[א] גמ' תיבות על ד' אמות מוקפות.

רבינו חננאל (המשך)

לתוכו מים, לפי שאין הגג עשוי לבלע אלא לקלח לרשות הרבים. **תנא במה דברי' אמו'** בימות **החמה אבל בימות הגשמים** שופך ושונה ואינו נמנע. מאי איכא למימר שמא יאמרו צינורו של פלוני מקלח מים. סתם צינורות מקלחין הן. אמר רב נחמן בימות הגשמים עוקה מחזקת סאתים נותנין לו סאתים סאה נותנין לו סאה. בימות החמה מחזקת סאתים נותנין לו סאתים. סאה אין נותנין לו כל עיקר. ואמרינן בימות החמה נמי ניתיב לו סאה. גזירה שמא יתן לו בה סאתים. אי הכי בימות הגשמים ניגוור. ופרקינן הכי השתא בימות הגשמים במאי ניחוש לה אי משום חצירו הא קא מיקלקלא וקיימא כו', א' אביי הילכך אפילו כור אפילו כוריים שרי. פיסקא, וכן שני דיוטאות שני חצירות זו כנגד זו מקצ' כו'. אמר רבה אפילו עירבו שתי דיוטאות זו עם זו, אסור לשפוך זו שאין לה עוקה [ל]של זו. ומקשה אביי מאי טעמ', גזרינן דילמא אתי לאפושי בעוקה. אי הכי אפי' עירבו ניגוזר דילמא אתי לאפושי יתר מבית סאתים בעוקה. ותוב מי חיישינן לרבויי מיא. והתניא אחת לי עוקה גזוזטרא בריכה ועריבה, אע"פ שנתמלאו מים מערב שבת שופכין לתוכן מים בשבת. ואסיקנא אמר רבה

מ א ב ג מיי' פט"ו מהלכות שבת הלכה טז ח סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמ סעיף ח:

רבינו חננאל

בחצר שהיא פחותה מד' אמות, שופכים, אי איכא עוקה להתקבץ בה המים שרי. ואי לא נעשה כשופכים מבחוץ לחצר ברשות הרבים ואסור. רב זירא אמר בד' אמות תיימי מיא. פחות מד' אמות לא תיימי מיא בחצר, אלא נפקי ברה"ר. ואמר אביי חצר [דהיא] אריכא וקטינא (דהיא) איכא בינייהו. לרבה אסיר דהא לא מיזדלפי. לרב זירא שרי, דהא כיון דהיא אריכא תיימי מיא. תנן חצר ואכסדרא מיצטרפין לד' אמות, קשיא לרבה. ופריק כגון שהיתה אכסדרה מקפת את החצר שנמצאת החצר והאכסדרה ד' אמות על ד' אמות. ת"ש חצר שפחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת. קשיא לר' זירא. ומשני הא רבנן היא דבעי ד' אמות על ד' אמות. ומתניתין ר' אליעזר בן יעקב היא. דתנן ביב שקמור ד' אמות ברשות הרבים שופכין לתוכו מים בשבת. הנה אע"פ שאין בו ד' אמות על ד' אמות קתני שופכין לתוכה מים בשבת. ומאי דוחקיה דרב זירא לאוקומי למתני' כר' אליעזר בן יעקב נוקמה כרבנן. אמר רבא מתני' קשיתיה מאי איריא חצר שפחותה מד' אמות ניתני חצר שאין בה ד' אמות. אלא מאי פחותה פחותה מכל צד. הא אריכא וקטינא שופכין, והכי קתני חצר שפחותה מד' אמו' אין שופכין לתוכה מים בשבת. הא יש בה ד' אמות שופכין. שר' אליעזר בן יעקב אומר ביב שקמור ד' אמות ברשות הרבים שופכין לתוכו מים בשבת. פי' ביב קמור, ר' קנא הוא ממיל מיצהדג. מתני' דקתני אבל שופך לגג והן יורדין לביב דלא כחנניה, דתניא חנניה אומר אפילו גג ק' אמות לא ישפוך

תנא במה דברים אמורים. פי' הקונטו' במה דברים אמורים דצריך עוקה ולפירושו צ"ל דלרב נחמן דבסמוך ה"פ במה דברים אמורים שצריך עוקה של סאתים אבל בימות הגשמים אין צריך עוקה של סאתים אבל עוקה של סאה צריך ודוקא כדי מדתה שופך ושונה בה וכן פירש בקונטרס בסמוך והא דלא מייתי הש"ס הך ברייתא לעיל אמתני' דעוקה משום דבעי לאקשויי עלה מממתני' דביב ור"ת מפרש דאמתני' (ב) לא יפוך על הביב קיימא ברייתא והא דקאמר והרי שופכין כלומר והרי ביב וגלסינן אלא למאי ניחוש לה ולא כמו שכתוב בספרים אלא הסם: **מחזיק** סאתים נותן לתוכו סאתים. לאו דוקא סאתים אלא אפילו כוריים דאי לאו הכי אין חילוק בין סאתים לסאה: לא

פחות מד' שופכן אי דעביד עוקה שרי אי לא אסור ר' זירא אמר א"ה ד' אמות תיימי פחות מד' אמות לא תיימי מאי בינייהו אמר אביי אריך וקטין איכא בינייהו תנן חצר ואכסדרה מצטרפין לד' אמות בשלמא לרבי זירא ניחא אלא לרבה קשיא [ג] תרגמא רבי זירא אליבא דרבה באכסדרה מהלכת על פני כל החצר כולה ת"ש חצר שאין בה ד' אמות על ד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת בשלמא לרבה ניחא אלא לר' זירא קשיא אמר לך ר' זירא הא מני רבנן היא ומתני' ר"א בן יעקב היא ומאי דוחקיה דר' זירא לאוקמה למתני' כר"א בן יעקב אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני חצר שהיא פחותה ליתני חצר שאין בה ד' אמות [א] על ד' אמות אלא לאו ש"מ דר"א בן יעקב היא ש"מ והא מדסיפא ר' אליעזר בן יעקב רישא לאו ר"א בן יעקב כולה ר"א בן יעקב היא וחסורי מיחסרא והכי קתני חצר שהיא פחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת הא ד' אמות שופכין שר"א בן יעקב אומר ביב הקמור ד' אמות ברה"ר שופכין לתוכו מים בשבת: ר"א בן יעקב אומר ביב הקמור: מתני' דלא כחנניא דתניא חנניא אומר אפילו גג מאה אמה לא ישפוך לפי שאין הגג עשוי לבלוע אלא לקלח תנא [ב] במה דברים אמורים בימות החמה אבל בימות הגשמים שופך ושונה ואינו נמנע אמר רבא אדם רוצה שיבלעו מים במקומן אמר ליה אביי והרי שופכין דאדם רוצה שיבלעו וקתני לא ישפוך [ד] א"ל התם למאי ניחוש לה אי משום קלקול חצירו הא מיקלקלא וקיימא ואי משום גזירה שמא יאמרו צנורו של פלוני מקלח מים סתם צנורות מקלחים הם אמר רב נחמן בימות הגשמים עוקה מחזיק סאתים נותנין לו סאתים מחזיק סאה נותנין לו סאה בימות החמה מחזיק סאתים נותנין לו סאתים סאה אין נותנין לו כל עיקר בימות החמה נמי מחזיק סאה ניתיב ליה סאה גזרה דלמא אתי ליתן ליה סאתים א"ה בימות הגשמים נמי ליגזור התם מאי ניחוש לה אי משום קילקול הא מיקלקלא וקיימא אי משום גזירה שמא יאמרו צנורו של פלוני מקלח מים סתם צנורות מקלחין הן אמר אביי [ג] הילכך אפילו כור ואפילו כוריים: וכן שתי דיוטאות זו כנגד זו: אמר רבא אפילו עירבו אמר [ה] (ליה) אביי מאי טעמא אילימא משום נפישא דמיא והתניא אחת לי עוקה ואחת לי גיסטרא בריכה ועריבה אף על פי שנתמלאו מים מערב שבת שופכין לתוכן מים בשבת אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רבא

א לא

ג) [שבת נב: וש"נ], ד) רש"ל מ"ז, ה) [ל"ל לרבה],

הגהות הב"ח

(א) גמ' וקתני לא יפוך א"ל נ"ב כן הוא בספרים אחרי אבל המתני' גרסי אלא: (ב) תוס' ד"ה מגלי וכו' דאמתניתין דלא יפוך:

הגהות הגר"א

[א] גמ' תיבות על ד' אמות מוקפות.

הכי גרסינן דלמא אתי לאפוקי מיא ממאני דבתים להלא. לשפת העוקה לשפוך לתוכה:

הדרן עלך כיצד משתתפין

כל גגות העיר רשות אחת. ואף על פי שדיורין חלוקין למטה לשני בני אדם הגגות שאין תשמישן תדיר אין בהם חילוק רשות וכלים ששבתו בגג זה מותרין להוציאם לזה: **ובלבד שלא יהא גג גבוה.** מחבירו עשרה דאם חלוק מהן בגובה י' אסור לטלטל ממנו לגגין וטעמא מפרש בגמ': **וחכ"א כל אחד ואחד רשות לעצמו.** ואם לא עירבו דיורין שלמטה אסור לטלטל מזה לזה: **ר' שמעון.** מיקל מכולם ואומר חצירות וגגות וקרפיפות שאינן יותר מבית סאתים הואיל וכולם אין תשמישן מיוחד ותדיר רשות אחת הן ומטלטלין מזה לזה אפילו מחצר של רבים לחצר רבים בלא עירוב ולית ליה לר"ש עירובי חצירות אלא משום היתר כלי הבית: **לכלים ששבתו בתוכן.** כלים ששבתו באחד מהן מוציאין אותן מזה לזה: **אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית.** ולחלירן ע"י שעירבו בני החצר אסור להוציאן מחצירו לחצר אחרת אם לא עירבו ב' החצירות יחד: **גמ' כל מקום שאתה מוצא שתי רשויות.** שעומדת כל אחת לבדה: **והן רשות אחת.** שם אחת להן ששתיהן רשות היחיד: **כגון עמוד.** גבוה עשרה בחצר: **אסור לכתף עליו.** מן החצר ואע"פ שרשות חצר עולה עד לרקיע: **גזירה משום תל.** גבוה י' ברה"ר דהוה רה"י דלא ליתי לכתופי עליה: **אמת הריחים.** כל בנין העמדת הריחים מקום מושבן קרי ליה אמת הריחים: **הואיל ואדם קובע להן מקום.** דדמו לתל: **ואמר רב יהודה.** לקמן בפירקין: **כשתימצי לומר.** כשתדקדק בדבריהם תמצא כן: **חצירות רשות לעצמן.** ומטלטלין מחצר של רבים לחצר של רבים בלא עירוב וכן של יחיד דכי היכי דאמר ר' מאיר גגות רשות אחת הן שמעינן מינה דחצירות נמי רשות אחת שהרי אין תשמישן מיוחד כבתים ודמו לגגין אבל מגג לחצר לא כדקתני ובלבד שלא יהא גג גבוה מחבירו י' וכל שכן מגג לחצר: **מאי ראו.** הא דקאמרינן חצירות רשות לעצמן דשרי לטלטולי דרך כותל ולא גזר משום תל אלמא גג גבוה ונמוך טעמא אחרינא הוא וקרפף[ה] אם יש יותר מבית סאתים (הן) מטלטלין מזה לזה תוך ד' ואי של בית סאתים מטלטלין טלטול גמור אבל מהן לחצירות לא דלא דמו לחצירות דחצירות רשות שותפות וקרפף דה"י: **רב אמר אין מטלטלין.** לרבנן בגג הסמוך לחבירו: **אלא בד' אמות.** דכיון דלרבנן כל אחד רשות לעצמו והן פרוצין זה לזה אוסרין זה על זה דה"ל רשות פרוצה במלואה למקום האסור לה: **מותר לטלטל בכולו.** שמחילות המבדילות למטה [ו] מן הדיורין אמרינן גוד אסקינהו למעלה ויפרידו ביניהן: **במחילות הניכרות.** שאין הבתים מחוברין ויש אויר ביניהם ומחילות הבתים נראין לעומדין על הגג כשמסתכלין תחת רגליהם: **כוי עלמא לא פליגי.** דאמרינן בהו גוד אסיק דדמו לעמוד ברשות הרבים דהוי רשות היחיד משום גוד אסיק משון והעלה: **כי פליגי בשאין המחילות ניכרות.** שהגגין המחוברין יחד ומכסין הממחילות שבין הדיורין: **לא אמרינן גוד אסיק.** בכי האי גוונא:

לא שנו אלא שלא עירבו. ופ"ת אי דלא עירבו תרוייהו ליתסרו וי"ל דאינם שופכין ממש בתוך העוקה שבחצר אלא שופכין על הדיוטא והן יורדין על העוקה הסמוכה לה ואע"ג דהוי חצר שאינה מעורבת מ"מ לא אסרו חכמים [ב] כאן אלא בכרמלית כעין שפירשנו לעיל אבל בחצר שאינה מעורבת לא אסרו כלל וכן פסק רבינו שמואל דמותר לשפוך מים אע"פ שהולכין לרשות אחרת שאינה מעורבת דמרשות לרשות לא בעי קמירה ואותם שלא עשו עוקה אסורים כדאמר דילמא אתו לאפוקי מיא ממאני דבתים להכא שירדו מן הדיוטא בכלים מלאים מים לשפת העוקה שרחוקה מהן דאין רוחן שיפלו המים למטה ויקלקל החצר:

הדרן עלך כיצד משתתפין

כל גגות. גזרה משום תל ברה"ר. אף על גב דקיימא לן כר' מאיר בגזירותיו אפילו במקום רבים כדאמרינן בפ' אע"פ (כתובות מז.) גבי משהה אדם את אשתו שתים ושלש שנים בלא כתובה הכא אומר ר"י דאין הלכה כרבי מאיר דפסקינן לקמן [ו] הלכה כר"ש דאמר כולן רשות אחת הן וכותל שבין שתי חצירות דאסרינן הכא לר' מאיר שרי ר' יוחנן לעיל בריש חלון (דף עז.) [ג] ולקמן בפירקין [דף נב.]:

מאי לאו דשרי לטלטולי דרך כותל. המ"ל כשאין הכותל רחב ארבעה: **רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד'.** אף על גב דבד ושמואל פסקי לקמן כר"ש הכא אליבא דרבנן פליגי ולא סברי להו א"נ פלוגתייהו נפקא מינה נמי לר"ש לכלים ששבתו בבית ואף על גב דגבי כלים ששבתו בתוכו הוי נפרץ במילואו למקום המותר לו מ"מ חשיב שפיר נפרץ במילואו למקום האסור לכלים ששבתו בתוך הבית כעין שפירש רש"י [ד] בריש מי שהוציאוהו (לעיל דף מב.) [ה] דנפרץ במילואו למקום האסור לטלטל מגואי לברא ומבראי לגואי הוי מקום המותר לו א"נ נפקא מינה כשהגגין יחד יתירים מבית סאתים דאי לא אמר גוד אסיק אסור כדאמרינן לקמן [ו]:

במחיצות שאינן ניכרות. כשהבתים מחוברין דאין מחילות הבתים ניכרות כדפירש בקונטרס ונראה דהוא הדין אם הגג בולט חוץ למחילות הבית דחשיב נמי מחילות שאינן ניכרות ואור"י דגגין שלנו שבולטין רשאיהן לרה"ר ועבידי כי ארזילא לפירוש רש"י דמפרש [ו] כי ארזילא בשיפוע כגגין שלנו הוי כרמלית אלא מינכרא מחילתא וליכא למימר גוד אסיק ופי' תקרה נמי לא אמרינן כיון דעבידי כי ארזילא וגוד אחית נמי לא אמרינן [ו] לרבנן דרבי יוסי בר יהודה גבי טרסקל משום בקיעת גדייס דאפילו רבי יוסי בר יהודה לא אמר אלא בטרסקל דהדרן מחילתא כדאמר

בפ'

א לא שנו אלא שלא עירבו אבל עירבו מותרין וכי לא עירבו מאי טעמא לא אמר רב אשי גזירה דילמא אתי לאפוקי ממאני דבתים להתם:

הדרן עלך כיצד משתתפין

כל גגות העיר רשות אחת ובלבד שלא יהא גג גבוה י' או נמוך י' דברי ר"מ וחכ"א כל אחד ואחד רשות בפני עצמו [א] רבי שמעון אומר [ב] אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו לתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית: **גמ'** יתיב אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין ויתיב אביי גבייהו ויתבי וקאמרי בשלמא רבנן סברי כשם שדיורין חלוקין למטה כך דיורין חלוקין למעלה אלא רבי מאיר מאי קסבר אי קסבר כשם שדיורין חלוקין למטה כך דיורין חלוקין למעלה אמאי רשות אחת הן ואי קסבר אין חלוקין דכל למעלה מי' רשות אחת היא אפילו גג גבוה עשרה ונמוך י' נמי אמר להו אביי לא שמיע לכו הא [ג] דאמר רב יצחק בר אבדימי אומר היה רבי מאיר כל מקום שאתה מוצא שתי רשויות והן רשות אחת כגון עמוד ברה"י גבוה עשרה ורחב ד' אסור לכתף עליו גזירה משום תל ברה"ר ה"נ גזירה משום תל ברה"ר סבור מינה אפילו מכתשת ואפילו גיגית אמר להו אביי הכי אמר מר לא אמר ר"מ אלא עמוד ואמת הריחים הואיל ואדם קובע להן מקום והרי כותל שבין ב' חצירות דקבוע [ד] ואמר רב יהודה כשתימצי לומר לדברי ר"מ גגין רשות לעצמן חצירות רשות לעצמן קרפיפות רשות לעצמן מאי לאו דשרי לטלטולי דרך כותל אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת לא להכנים ולהוציא דרך פתחים: וחכ"א כל אחד ואחד רשות בפני עצמו: איתמר [ה] רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד' אמות ושמואל אמר מותר לטלטל בכולו במחיצות הניכרות דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי במחיצות שאינן ניכרות רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד' אמו' לא אמר גוד אסיק מחיצתא ושמואל אמר מותר לטלטל בכולו דאמר גוד אסיק מחיצתא תנן וחכמים אומרים כל אחד ואחד

מא א מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה כ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שמז:

א ב מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה יח סמג עשין ח טור ש"ע ח"מ סי' שעב סעיף ח:

רבינו חננאל

לא שנו אלא שלא עירבו, אבל עירבו הללו שתי דיוטאות שופכין בעוקה אחת. אבל שלא עירבו גזרינן (דילמ') [דלא] לישפוך מדוכתיה. דילמא אתי למשקל במנא ושדי בעוקה.

הדרן עלך כיצד

כל גגות העיר רשות אחת ובלבד שלא יהא גבוה י' **טפחים** או נמוך י', **דברי** ר' מאיר. מאי טעמא דר' מאיר אי קסבר כשם שדיורין למטה חלוקין כך חלוקין למעלה, אמאי קתני כל גגות העיר רשות אחת. ואי אין חלוקין, כולי עלמא רשות אחרת היא, [גבוה] י' או נמוך י', למה לי. **ואוקמה** רב יצחק, אומר היה ר' מאיר כל מקום שאתה מוצא שתי רשויות והן רשות אחת, כגון עמוד ברשות היחיד גבוה י' ורחב ד' אסור לכתף עליו, [גזירה] משום תל ברשות הרבים. סבור מינה [אפילו] מכתשת אפילו גיגית אסור לכתף עליו. אמר אביי הכי קאמר מר, והוא רבה בר נחמני, לא אסרו אלא בעמוד ואמת הריחים, הואיל ואדם קובע להם מקום, דגזרינן בהו אטו תל ברשות הרבים. **ואקשינן** והא כותל שבין שתי חצירות דקביע, ואמר רב יהודה כשתמצא לומר לדברי ר' מאיר גגין וחצירות רשות לעצמן, מאי לאו דשרי לטלטולי דרך כותל, ולא קא גזר משום תל ברשות הרבים. ופרקינן לא להכניס ולהוציא מהן דרך פתחים, אבל מזה לזה לא. **וחכמים אומרים כל גג רשות בפני עצמו הוא.** איתמר רב אמר אין מטלטלין בכל גג, אלא בארבע אמות. דלא אמרינן גוד אסיק מחיצתא. ושמואל אמר אמרי' גוד אסיק מחיצתא, וכאילו מחיצות כל חצר עולות ומקיפות הגג. לפיכך מותר לטלטל בכל הגג, כי כמו החצר הוא. **ואקשינן** עליה דרב, והתנן וחכמים אומרים כל אחד ואחד רשות לעצמו.

הגהות הב"ח

(**א**) תוס' ד"ה לא שנו וכו' לא אסרו אכסמים כהו אלא בכרמלית כעין שפי' לעיל. נ"ב בדף פח. ד"ה הני: (**ב**) רש"י ד"ה מותר לטלטל וכו' למעט בין הדיורין אמרינן בהו גוד אסקינהו: (**ג**) תוס' ד"ה כל גגות וכו' בריש חלון. נ"ב עיין בתוס' בד"ה וכ' יוחנן ראש דף עז: (**ד**) ד"ה רב אמר וכו' כעין שפי' רש"י בריש מי שהוציאוהו. נ"ב בדף מב וע"ש בתוס' בד"ה לא על ידי משיכה: (**ה**) בא"ד כדאמרינן לקמן. נ"ב דף נ סוף ע"א:

מוסף רש"י

וחכ"א כל אחד ואחד רשות בפני עצמו. ופע"ג דליכא דיורין בהו דליסרו אהדדי אין מטלטלין מזה לזה (לעיל כד.). **ואחד קרפיפות.** אם של בית סאתים הוא מטלטל בכולו ואם יותר ולא הוקף לדירה קרי ליה רשות אחת לגבי חברו או לגבי חצר לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה, להוציא ולהכניס מזה לזה (שבת קל:). **רשות אחת הן.** לטלטל כלים ששבתו בגג זה לגג חברו, ולא אמרינן כשם שדיורין חלוקין למטה כך חלוקין למעלה וכלים ששבתו בחצר מוציאין לחבירתה וכן לקרפף וכן לחצר ולקרפף מן הגגין, הואיל וכולן רשות שאינן דירה היא, ואין צריך לערב מחצר לחצר אלא בשביל כלים ששבתו בבית של חצר זו להוציאם לחצר אחרת (לעיל עד.). **לכלים ששבתו לתוכן.** אפילו הן של בעלים הרבה (לעיל נג:) שבשקדם היום היו בתוכו ולא בתוך הבית, דאילו שבתו כלים בבית, לא מיבעיא היכי דלא עירבו בני בתי חצרות, דאפילו מבית לחצר לא יוציאו כלי הבית, אלא אפילו עירבו ומטלטל מבית לחצר לא יוציאו כלי הבית ממחצר זו לחבירתה שלא עירבו עמה (שבת קל:). **ולא לכלים ששבתו בתוך הבית.** והוציאן לחצר אסור להוציאן ממחצר לקרפף או לגג, דבית וקרפף שתי רשויות הן ואפילו דחד גברא (לעיל כג:). **והן רשות אחת.** דשניהן רה"י אלא שזה נמוך חב גבוה (שבת ט.). **משום תל ברה"ר.** גבוה י' ורחב ד' דהוי רשות היחיד דאיכא מיזבא דאורייתא מרשות הרבים לכתף עליו (שם). **כשתימצי לומר.** כשתעמוד על סוף דעתן זהו גמר דבריהן (לקמן צ:).

עין משפט
נר מצוה

מא א מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה כ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שעז:

א ב מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה יח סמג עשין ח טור ש"ע ח"מ סי' שעב סעיף ח:

גגין רשות לעצמן. ומטלטלין מגגו של ראובן לגגו של שמעון, חצירות רשות לעצמן. ומטלטלין מחצירו של ראובן לחצירו של שמעון כלים ששבתו בחצר וכן מחצר של רבים לחצר של רבים, קרפיפות רשות לעצמן. ואפילו הן של ב' אנשים מטלטלין מזה לזה (שם).

ופרקינן רב הכי קתני, כל אחד ואחד רשות לעצמו, שלא יטלטל שתי אמות בגג זה ושתי אמות בגג אחר. אמר רב יוסף בהא דתנן גג גדול סמוך לגג קטן, גדול מותר וקטן אסור, אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא שיש מחיצה הראויה לדירה על הגדול, ומחיצה הראויה על הקטן דגדול מישתרי בגיפופי. פי' גיפופי כמו כתלים קטנים שנשארו מכותלי [הגדולה], הגדולה ניתרת בהן, שהן כמו פסין. אבל הקטן שנפרץ במלואו ואין לו מחיצה כלל בזה (חצר א' חייב) [אמרינן דגג הקטן אסור] אבל יש מחיצה (ה)ראויה על הגדול, ואין הראויה לדירה על הקטן. קטן נמי משתרי לגבי גדול, דכיון דעביד מחיצה בנפשייהו סלוקי סליקו נפשייהו מהכא. וכי הא דאמר רב נחמן אחד שנעשה סולם קבוע לגגו מותרין בכל הגגות, דהאי סליק נפשיה מהכא. אמר אביי בנה עלייה על גבי ביתו ועשה לפניה דקה, כמו איצטבה רחבה ד' טפחים, מותרין בני הגגות בגגותיהן. דהאי סליק נפשייהו מהכא ולא קאסר. אמר רבא ואי עבדא להאי דקה בהדיה ביתיה אסיר. דלא אמרינן סלוקי סליק נפשיה,

בפ' בכל מערבין (לעיל דף לג:) והואיל וכן כל הגג אסור כי כל הגג נפרץ במילואו לכרמלית לאותה בליטה הבולטת לרה"ר ואע"ג דלא שלטי ביה רבים שהרי גבוה י' נעשה כרמלית דלא מצינו מקום פטור רוחב ד' דהא בית שאין תוכו י' וקרויו משלימין ליו"ד הוי תוכו כרמלית ואין מטלטלין בו אלא בארבע אמות אע"ג דלא שלטי ביה רבים שהרי סתום הוא מכל צד והא דאמר בפ"ק דשבת (דף ז.) דאין כרמלית למעלה מי' היינו שמכח קרקע הכרמלית אין נעשה האויר כרמלית למעלה מי' כדאמר התם דאקילו ביה רבנן (ג) קולי רה"ר שהאויר למעלה מי' מקום פטור וגזזוטרא דלא הוא כרמלית אלא רשות היחיד היינו משום דגוד אחית דבקיעת דגיס לא הוא בקיעה כדפיר' לעיל או בפתוח ד) לרה"ר דהוי כי חורי רשות היחיד וכן זיז היוצא לרשות הרבים רחב ד' דהוי רשות היחיד היינו סמוך לחצון תוך י' דהוי כי חורי רשות היחיד ומנעול דחשיב ליה בהמוצא תפילין (לקמן דף קא:) רה"י היינו משום דליכא בקיעת גדיש שהאיסקופה גבוה שלשה אי נמי שיש במנעול עצמו גבוה י' דהוי רשות היחיד אפילו איכא רה"ר גמורה תחתיו כמו עגלות דהוו רה"י ותחתיהן רה"ר בהזורק (שבת דף צט.) ורש"י פירש נמי לקמן (ג) אמתניתין דגג גדול הסמוך לקטן גבי מה חצר דמינכרא מחיצות שלא יהא גג בולט חוצה להן דאי לא מינכרא לא אמר גוד אסיק וגדול נמי אסור שאין לו שום מחיצה וכל שאין לו מחיצה אינו רשות היחיד וכן בשמעתין גבי גגין השוין לר"מ כו' דפריך קשיא דרב אדרב פי' בקונטרס דלית ליה גוד אסיק ה"נ בגגין השוין לרבי מאיר נהי דלא אסור כל חד אחבריה דחדא רשותא משוי להו מיהו בני רה"ר העוברים לפניהם ולאחריהם ולגידי החיצונה אמאי לא אסרי עלייהו הא ליכא מחיצה לגגין כו' מיהו בירושלמי משמע דלא חשיב כרמלית והכי איתא (ד) אמר ר' יוחנן זיזין וכתלים שהיו גבוהים י' ורחבין ד' מותרין כאן וכאן ובגבד שלא יחליף משמע דחשיב להו מקום פטור מדשרי לבני רשות הרבים ורשות היחיד וכתלים דקאמר התם גרמה דהיינו אבנים הבולטין מן הכותל דאילו כותל גבוה י' ורחב ד' הוי ודאי רה"י והא דנקט רחב ד' לרבותא דאפ"ה הוי מקום פטור וכל שכן אם אינם רחבים ד' ולא קשיא הא דבית שאין תוכו י' דהוי כרמלית אע"ג דלא מצי רבים לאשתמושי דהכא כיון שהוא למעלה מי' יש לו ליחשב מקום פטור אע"ג דרחב ד' כיון דלא הוי לא רה"ר ולא רה"י והא דפריך קשיא דרב אדרב לאו משום דרה"ר אוסרת כדפי' בקונטרס דלעולם אין רה"ר אוסרת למעלה מי' אלא משום דידע דאייר ביתר מבית סאתים כדמסיק ומ"מ פריך לשמואל משום דאין נראה לו לומר דהני מחיצות למעלה לא עבידן ולא הוי מוקף לדירה והא דקאמרינן נמי לקמן אף גג דמינכרא מחיצה דאי לא מינכרא גדול נמי אסור משום דקטן אוסר עליו אבל כי מינכרא אין הקטן אוסר עליו משום גוד אסיק אפילו לשויה פתחא דלא כרב יוסף דבסמוך דאמר אם אין מחיצה לא על זה ולא על זה שיהא אסורין דלא אמר גוד אסיק לשויה פתחא משום דפתחא כי האי גוונא לא עבדי אינשי:

וקטן נפרץ במילואו. כגון שהגג קטן נכנס לתוך הגדול כדאוקימנא פרק קמא (דף ט:) דמתניתין דאחר קטנה שנפרצה לגדולה בנכנסין כותלי קטנה לגדולה שלא יהא נראה מבחוץ ושוה מבפנים:

ועשה לפניה דקה ד' הותר בכל הגגין. לפי מה שמפרש בכילד מעברין (לעיל דף עט: ושם סא.) דדקה היא מחיצה מפרש ר"י הכא דכשבנה עלייה ועשה מחיצה כל סביב גגו ופתחה לגד הגגין ועשה לפני הפתח דקה ד' אז הוי תשמיש קבוע אבל בלא דקה יהא להשתמש שם תשמיש קבוע מפני בני גגין אחרים וקשה דבלא דקה נמי אמר לעיל דאם יש מחיצה דאויה לדירה על הגדול ולא על הקטן דאפילו קטן נמי שרי לבני גדול ור"ח גרס התרו כל הגגין פירוש אם עירבו שאר הגגין וזה לא עירב עמהם אינו אוסר עליהם דכיון דעשה דקה סילק עצמו מהם ולריך לומר לפירושו דלגד הגגין הוא פרוץ במילואו או עלייה אינה אלא בחצי הגג שאם היה כל הגג מוקף מחיצה בלא דקה נמי לא היה אוסר ולשון פעמים שהדקה לאיסור לריך לישב דהדקה אינה עושה לא איסור ולא היתר:

רשות לעצמו. קא סלקא דעתך כל אחד יטלטל בגגו משמע: **והני דני שמואל סנו.** אית מתניתא בידייהו דמותבי מינה תיובתא לדבי רב דקתני אין להן לכל אחד אלא גגו דמשמע דלא יטלטלו אלא בגגו הא בגגו יטלטלו: **לא שמיע לי הא שמעתא.** דשמואל דיימא גוד אסיק במחיצות כי הני שאין מיכרות: **גג גדול סמוך לקטן.** גדול עולף עליו לכאן ולכאן: **הגדול מותר.** לטלטל בו דיורין שבו ואפילו לרב דהא מחיצות של מטה שישנן בעודפו לכאן ולכאן מחיצות המיכרות הן וגוד אסקינהו ואית להו גפופי והך פירלה שבגגד הקטן פתחא הוי לגדול ואין קטן אוסר עליו דהוי כשתי חצירות ופתח ביניהם: **אבל קטן אסור.** לדלדיה הוי מלואו ולא פתחא הוא ואסרי עליה בני גדול: **שיש דיורין על זה ועל זה.** שעוברין כל שעה מזה לזה הלכך ליכא למימר גוד אסיק במחיצה התחתונה שביניהם מפני שנדרסת היא: **אבל אין כאן דיורים.** אמרינן הא גוד אסיק ומותר אף הקטן. אלמא אף במחיצה שאינה מיכרת אית ליה לשמואל גוד אסיק דאי לאו דמחובברין הן אין דריסה מזה לזה: **שיש מחיצה על זה ועל זה.** כל סביבותיהן חוץ מכנגד חבורן דהשתא מישתרי גדול בגיפופי: **אבל אין מחיצה לא לכאן ולא לכאן שניהן אסורין.** דקטן נמי אסר אגדול דהואיל ולא הוו גיפופי ממש אלא על ידי גוד אסיק לא הוו גיפופי לשוויה פתחא לגביה דפתחא דמינכר בעינן וכה"ג לא עבדי אינשי: **אי אמרי לו דיורין.** אם הזכרתי לכם שום דירה בדבר כך אמרתי לכם. רב יוסף אלה ושכח תלמודו (ג): **לא שנו.** דקטן אסור בין לדיורי קטן בין לדיורי גדול אלא שיש מחיצה ראויה לדירה כלומר מחיצה קבועה וקיימת דתרוייהו גלו דעתייהו דבעו אשתמושי כל חד בדידיה הלכך גדול מותר בשלו דפתחא הוא ולא אסר קטן עלייהו וקטן אסור לשניהם (ה) משום דנפרץ במלואו לגדול ואסרי עליה בני גדול ולדידהו נמי לא מישתרי דכיון דעבד ליה מריה מחיצה קבועה לא סליק נפשיה מיניה ולא אחלי לגבייהו: **סלוקי סליקו נפשייהו.** בני קטן מגגו ואחליה לבני גדול: **הוסר בכל הגגין.** ואפילו לרבנן דכיון דאיתהו לא עבדיל סולם סליקו נפשייהו ואחליהו לגביה: **בנה עלייה.** והקיף כל גגו מחיצות לעלייה: **דקה.** פתח קטן פתוח לגד הגגין: **הוסר בכולן.** דגלי דעתיה דקא מחזיק בהו והם לא הקפידו לעשות כן אחליהו לגביה: **פעמים שהדקה לאיסור.** ואפילו לרבי מאיר דמשוי כל הגגות רשות אחת אסור בהן: **דעבדה להדי הרבילה.** שפתח לגד גינתו ומחיצה של גד הגגין הניח סתומה:

רשות לעצמו בשלמא לשמואל ניחא אלא לרב קשיא אמרי בי רב משמיה דרב שלא יטלטל ב' אמות בגג זה וב' אמות בגג זה והא א"ר אלעזר כי הוינן בבבל הוה אמרינן בי רב משמיה דרב אמרו אין מטלטלין בו אלא בד' אמות והני דבי שמואל תנו אין להן אלא גגן מאי אין להן אלא גגן לאו דשרו למטלטולי בכוליה ° ומי אלימא ממתני' דאוקימנא שלא יטלטל שתי אמות בגג זה ושתי אמות בגג זה ה"נ ב' אמות בגג זה וב' אמות בגג זה (ו) אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא א"ל אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת ניהלן גג גדול הסמוך לקטן הגדול מותר והקטן אסור ואמרת לן עלה אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא שיש דיורין על זה ודיורין על זה דהויא לה הא דקטן מחיצה נדרסת אבל אין דיורין על זה ועל זה שניהן מותרין א"ל אנא הכי אמרי לכו ל"ש אלא שיש מחיצה על זה ומחיצה על זה דגדול מישתרי בגיפופי וקטן נפרץ במלואו אבל אין מחיצה לא על זה ולא על זה שניהן אסורין והא דיורין אמרת לן אי אמרי לכו דיורין הכי אמרי לכו ל"ש אלא שיש מחיצה ראויה לדירה על זה ומחיצה ראויה לדירה על זה דגדול מישתרי בגיפופי וקטן נפרץ במלואו אבל יש מחיצה ראויה לדירה על הגדול ואין ראויה לדירה על הקטן אפילו קטן שרי לבני גדול מאי טעמא כיון דלא עבוד מחיצה סלוקי סליקו נפשייהו מהכא כהא דאמר רב נחמן עשה סולם קבוע לגגו הותר בכל הגגין כולן אמר אבי בנה עלייה על גבי ביתו ועשה לפניה דקה (ז) ארבע הותר בכל הגגין כולן אמר רבא פעמים שהדקה לאיסור היכי דמי דעבידא להדי תרבילא דביתיה דאמר

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא שנו וכו' דמשום דנפרץ: (ב) תוס' ד"ה בממחיצות וכו' דאקילו ביה רבנן מקולי רה"ר: (ג) בא"ד ורש"י פי' נמי לקמן. נ"כ דף נב סוף ע"א: (ד) בא"ד והכי איתא התם ת"ר יוחנן:

גליון הש"ם

גמ' ומי אלימא ממתניתין. שבת דף יב ע"א ודף פג ע"ב:

מוסף רש"י

לא שמיע לי הא שמעתא. דרב יוסף תלמידו דרב יהודה שהוא תלמיד של רב ושמואל, ואלה רב יוסף ועקר תלמודו וכשהיה שומע מימרא דרב ושמואל ואינו מכר לאותה שמועה מתמיה ולא תלמידו של רב יהודה אני ולא אמר לי שמועה זו, ואביי תלמידו מזכירו (נדה לט. ע"פ נדרים מא.).

מסורת הש"ם

א) [לעיל י. וש"נ], ב) [בסמ"ג: מרבעה], ג) [נדרים מא.], ד) ל"ל לרה"י,

לנטורי תרביצא הוא דעבידא בעי רמי בר חמא שתי אמות בגג ושתי אמות בעמוד מהו אמר רבה מאי קא מיבעיא ליה כרמלית ורה"י קא מיבעיא ליה ורמי בר חמא (א) אגב חורפיה לא עיין בה אלא הכי קמיבעיא ליה ב' אמות בגג וב' אמות באכסדרה מהו מי אמרינן כיון דלא האי חזי לדירה ולא האי חזי לדירה חדא רשותא היא או דילמא כיון דמגג לגג אסיר מגג לאכסדרה נמי אסיר בעי רב ביבי בר אביי ב' אמות בגג וב' אמות בחורבה מהו אמר רב כהנא לאו היינו דרמי בר חמא אמר רב ביבי בר אביי וכי מאחר אתאי ונצאי אכסדרה לא חזיא לדירה וחורבה חזיא לדירה וכי מאחר דחזיא לדירה מאי קמיבעיא ליה אם תימצי לומר קאמר אם תימצי לומר אכסדרה לא חזיא לדירה חורבה חזיא לדירה או דילמא השתא מיהא לית בה דיורין תיקו גגין השוין לר"מ וגג יחידי לרבנן רב אמר מותר לטלטל בכולו ושמואל אמר אין מטלטלין בו אלא בד' רב אמר מותר לטלטל בכולו קשיא דרב אדרב התם לא מינברא מחיצתא הכא מינברא מחיצתא ושמואל אמר אין מטלטלין בו אלא בד' אמות קשיא דשמואל אדשמואל התם לא הוי יותר מבית סאתים הכא הוי יותר מבית סאתים והני מחיצות למטה עבידן למעלה לא עבידן והוה כקרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה וכל א קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד' איתמר ספינה רב אמר מותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בד' רב אמר מותר לטלטל בכולה דהא

לנטורי תרביצא. וסילק עצמו מן הגגין: ב' אמות בגג וכו'. כרב סבירא ליה דאמר גג שבין הגגין אין מטלטלין בו אלא בד' דאסרי אהדדי: מהו. לטלטל מאחת מהן לעמוד העומד ברה"ר סמוך לו גבוה י' ורחב ד': כרמלית ורה"י קא מיבעיא ליה. בתמיה. כלומר פשיטא דאסיר דהא גג כרמלית הוא כדאמר' אין מטלטלין בו אלא בד' ועמוד רה"י: ורמי בר חמא אגב חורפיה לא. הש"ס קאמר ורמי בר חמא נמי ודאי לא איבעי ליה למיבעי הכי אלא אגב חורפיה מיהר בשאילתו ולא עיין בה יפה: והכי הוא דמיבעיא ליה ב' אמות בגג. שבין הגגין: וב' אמות באכסדרה. של בעלים אחרים ע"ג תקרה של אכסדרה יותר מבית סאתים ואין(ג) לה מחילה ואין לה פי תקרה דעימא יורד וסותם דעבידא כי אורזילא בשפוע כגגין שלנו וכדאמרן בעושין פסין (לעיל דף כה:) דהשתא הויא לה נמי כרמלית מהו לטלטל מזה לזה: הדא רשותא הוא. ואף ע"פ שאינן של איש אחד אין בהם חלוק רשותא ואפי' לרבנן דלא דמו לשני גגין דהתם איכא דיורין למטה בשניהם וי"ל כשם שיש חלוק רשות למטה בבתים כך יש חלוק למעלה דחלוק למטה סליק ואזיל לעיל אבל באכסדרה ליכא למימר הכי: אי דילמא כיון דמגג לגג אסיר. טעמייהו דרבנן משום דקפדי אשינוי בעלים הוא ומגג לאכסדרה נמי: בחורבה. של אחרים ופרוצה לרה"ר דהויא נמי כרמלית כגג בין הגגין: נאו היינו דרמי. מה בין חורבה לאכסדרה: וכי מאחר אתאי ונצאי. מפי אחר באתי וחלקתי בשאלה ששאלה אחר באתי לקנתר בתמיה: מאי קא מיבעיא ליה. הא לא דמי לגג ואסיר: אם תימצי לומר קאמר. כלומר לא פשיטא לרב ביבי דתיהוי חורבה חזיא לדירה ולא פשיטא ליה נמי דתיהוי כי אכסדרה דהא עדיפא מינה פורתא ובא להוסיף על שאילתו של רמי בר חמא על ידי את"ל והכי קאמר אם פשיטא(ד) לרמי בר חמא דשרי הכא מאי התם הוא דאכסדרה לא חזיא מידי לדירה אבל חורבה חזיא לדירה בתיקון מועט או דילמא כו': גגין השוין. שאין בהן גג גבוה מחבירו עשרה ויש הרבה סמוכין יחד: לר"מ. דמשוי להו כולהו חדא רשותא ולא אסרי אהדדי: וגג יחידי לרבנן. שאינו סמוך לאחרים דאפילו לרבנן ליכא לאיסר עליה: ושמואל אמר אין מטלטלין בו אלא בד'. והא דקאמר ר' מאיר רשות אחת הן לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה. וטעמייהו דרב ושמואל מפרשא ואזלא: קשיא דרב אדרב. דא"ר לעיל (פט.) בגגין השוין לרבנן דאסרי אהדדי אלמא לא אמר גוד אסיק מחילות שביניהם להיות מובדלת ה"נ בגגין השוין לר"מ נהי נמי דהאי לא אסר אחבריה דחדא רשותא משוי להו מיהו בני רה"ר העוברת לפניהם ולאחריהם ולידי החיצונות אמאי לא אסרי עלייהו הא ליכא מחילות לגגין ומחילות תחתונות אמר רב דלא מהני להו וכן בגג יחידי לרבנן ליתסרו עליה בני רה"ר וחצירות שבסביבותיו: ומשני הכא. בין גג לגג לא אמרינן גוד אסיק דלא מינכרן מחילתא שהן מכוסות בגגין הלכך כיון דאמרו רבנן יש חלוק רשויות למעלה וגוד אסיק נמי בכי הני לא אמרי הרי הן פרוצים כל אחד לרשות האסורה לו לפיכך אסור לטלטל בו: אבל הכא מחילות מינכרן וקאמרינן בהו גוד אסיק הלכך לר' מאיר דמשוי להו חדא רשותא ליכא לאיסר דהא מחילות חיצונות אית להו והוו כולהו כחד גג מוקף מחילות וכן גג יחידי לרבנן: ה"ג הכא לא מינכרא מחילתא הכא מינכרא מחילתא: הכא ליכא יותר מבית סאתים. כיון דאית ליה לשמואל גוד אסיק אף במחילות שבינתיים ואע"פ שאינן ניכרים ופלוגתייהו קמייתא אליבא דרבנן היא דמשוו לכל חד רשותא באנפי נפשיה הוי כל גג וגג מוקף בפני עצמו ובכל חדא ליכא יותר מבית סאתים אבל הכא (ה) דפלגינן אליבא דר' מאיר דמשוי לכולהו כחד וכולן ניתרין במחילות חיצונות יש כאן יותר מבית סאתים והיקף זה דגוד אסיק אינו היקף לדירה דהנך מחילות של מטה אף על פי שנעשו לדירה למטה עבידן לדור בחללן למטה ולא לדירת גג הלכך כי מסקינן להו הוי מוקף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה וגג יחידי לרבנן נמי בדאיכא טפי מבית סאתים דומיא דגגין השוין לרבי מאיר: מותר לטלטל בכולה. ואפילו יש בה יותר מבית סאתים דהוקף לדירה הוא: להבריח

ברמלית ורה"י קמבעיא ליה. וכגון שהעמוד מופלג מן הגג ד' דאי בסמוך לו לא הוי עמוד רה"י דנפרץ במילואו לגג וכגג דמי אבל כשהוא מופלג אסור אע"ג דדרך למעלה מעשרה משתמש דהוי מקוס פטור מ"מ אסור להחליף ואפילו מאן דשרי לעיל הכא מודה כיון דאין נח במקוס פטור:

אלא ב' אמות בגג ושתי אמות באכסדרה מהו. פירש בקונטרס ע"ג תקרה של אכסדרה של בעלים אחרים יותר מבית סאתים דהשתא הוי ליה כרמלית אבל תוך אכסדרה לא רצה לפרש דכיון דמקורה לא הוי כרמלית במה שהוא יותר מבית סאתים כדמוכח בפרק עושין פסין (לעיל דף כה.) דאמר קרפף יותר מבית סאתים וקירה בו בית סאה כו' ומיבעיא ליה באכסדרה דלא שייך בה כל כך כשם שדיורין חלוקין למטה דלית בה דיורין כל כך כדפי' בקונטרס ובתר הכי בעי בחורבה דחזי' לדירה טפי ובעי נמי בגג דחורבה כמו באכסדרה ומלשון הקונטרס משמע דבחורבה לא בעי בגג (ב) אלא בקרקע החורבה ור"ת פי' ב' אמות בגג דהוי רה"י וד' אמות בעמוד שהוא כרמלית שאינו גבוה י' והוא רחב ד' וחשיבא לגג כרה"י משום דמהני ביה עירוב לטלטל בכולו ולא הוי כשאר כרמלית: **או דילמא** כיון דמגג לגג אסיר. פי' בקונטרס דרבנן משום דקפדי אשינוי בעלים קלת קשה לדקמן (פא.) אמרינן גג וחצר ומרפסת רשות אחת לרבנן משמע דע"פ שהן של בעלים הרבה: **ושמואל אמר אין מטלטלין בו אלא בד'.** פי' בקונטרס והא דקאמר ר"מ רשות אחת היינו לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה אע"ג דלפי המסקנא דמוקי שמואל ביתר מבית סאתים אתי שפיר דאיכא לאוקומי מתני' דלא הוי יותר מבית סאתים מ"מ הולך לפרש הקונטרס למאי דסלקא דעתיה השתא: **קשיא** דרב אדרב. דס"ד דבלא מינכר ממילה איירי דאי מינכר מחילתא לא היה שמואל אומר אין מטלטלין בו אלא באחרנא: **הכא** דהוי יותר מבית סאתים. ולא אמרינן גוד אסיק לר' מאיר בגגין הרבה אלא במחילות החילונות כיון דכולן רשות אחת הן אע"ג דלענין כלים שבתו בבית אינו רשות אחת ואמרינן גוד אסיק לשמואל ואם תאמר כיון דשמואל חשיב גג כקרפף לאסור ביתר מבית סאתים אם כן בבית סאתים או בפחות נמי יחשב כקרפף בית סאתים שלא הוקף לדירה ויאסר לטלטל מגג לחצר לרבנן כמו מקרפף לחצר ולקמן (פא.) אמרי' לרבנן גג וחצר רשות אחת וקרפיפות רשות אחת וי"ל דדירת גג הויא טפי דירה מבקרפף לענין כשאינו יותר מבית סאתים: **איתמר ספינה.** ביתירה מבית סאתים אייר כדפי' בקונטרס ופליגי אי חשיבי מחילה דספינה כמוקפת לדירה אי לא אבל בפחות מבית סאתים לכולי עלמא הויא מחילה ומטלטל בה דהא נעשה כולה כד"א דספקי רב ושמואל כרבן גמליאל בספינה בפ' מי שהוליאוהו (לעיל דף מב:) ואי אפילו בפחות מבית סאתים אין מטלטלין בה אלא בד' לא היתה נחשבת כד"א כמו בשבת (ג) בתל ונקע דדוקא מד' אמות ועד בית סאתים אבל יותר מבית סאתים לא: דהא

מינכר ממילה איירי דאי מינכר מחילתא לא היה שמואל אומר אין מטלטלין בו אלא באחרנא: **הכא** דהוי יותר מבית סאתים. ולא אמרינן גוד אסיק לר' מאיר בגגין הרבה אלא במחילות החילונות כיון דכולן רשות אחת הן אע"ג דלענין כלים שבתו בבית אינו רשות אחת ואמרינן גוד אסיק לשמואל ואם תאמר כיון דשמואל חשיב גג כקרפף לאסור ביתר מבית סאתים אם כן בבית סאתים או בפחות נמי יחשב כקרפף בית סאתים שלא הוקף לדירה ויאסר לטלטל מגג לחצר לרבנן כמו מקרפף לחצר ולקמן (פא.) אמרי' לרבנן גג וחצר רשות אחת וקרפיפות רשות אחת וי"ל דדירת גג הויא טפי דירה מבקרפף לענין כשאינו יותר מבית סאתים: **איתמר ספינה.** ביתירה מבית סאתים אייר כדפי' בקונטרס ופליגי אי חשיבי מחילה דספינה כמוקפת לדירה אי לא אבל בפחות מבית סאתים לכולי עלמא הויא מחילה ומטלטל בה דהא נעשה כולה כד"א דספקי רב ושמואל כרבן גמליאל בספינה בפ' מי שהוליאוהו (לעיל דף מב:) ואי אפילו בפחות מבית סאתים אין מטלטלין בה אלא בד' לא היתה נחשבת כד"א כמו בשבת (ג) בתל ונקע דדוקא מד' אמות ועד בית סאתים אבל יותר מבית סאתים לא: דהא

מסורת הש"ס

א) [נ"מ לו: ב"ב קטז: נדה לג:], ב) בפ"א ליתא "וכו'", ג) [אלא שאין רש"ס], ד) בפ"א: פשטא,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה התם ליכא וכו' אבל הכא דפליגי אליבא: (ב) תוס' ד"ה אלא וכו' לא בעי בגג החורבה אלא בקרקע החורב' ורבינו חננאל פירש וכו' וחשיב לגג: (ג) ד"ה איתמר וכו' כמו בשבת. נ"ב פ"ק דף טו:

עין משפט נר מצוה

א [טוש"ע או"ח סי' שעב סעיף ב]:

רבינו חננאל

אלא לנטורי ביתיה הוא דעבד. שתי (בימות) [אמות] בגג שהוא רשות היחיד ושתי אמות בעמוד שהוא כרמלית כו'. בעי רמי בר חמא שתי אמות בגג ושתי אמות באכסדרא, כיון דמגג לגג אסיר, מגג לאכסדרה נמי אסיר כו'. ועלתה בתיקו. בעי רב ביבי בר אביי שתי אמות בגג ושתי אמות בחורבה מהו. אמר רב כהנא לאו היינו בעיא דרמי בר חמא ועלתה בתיקו. איקפד רב ביבי בר אביי, רב כהנא מאחר אתי נצי, כלומר הנה הוא בא ומריב, אכסדרא לא חזיא לדירה כו'. ועלתה גם זו בתיקו. גגין השוין לר' מאיר, דתני כל גגות העיר רשות אחת. וגג יחידי לרבנן, דתנן כל אחד רשות לעצמו. רב אמר מותר לטלטל בכולו. דהכא מינכרא מילתא (מיחזקן) [ומתחזי] מחיצתא, ואמרי' גוד אסיק מחיצתא. ולא דמי לגג בין הגגין, (מ)[ד]התם לא מינכרן ולא (מתחזק) [מתחזי] מחיצתא דכל גג וגג. לפיכך אמר רב התם אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות. ושמואל אמר הכא בגגין השוין לר' מאיר, ובגג יחידי לרבנן, אין מטלטלין בהן אלא בארבע, מאי [טעמא] משום דהני גגין הוויין להו יתר מבית סאתים, והני מחיצות למטה עבדין, למעלה לא עבדין. והווין כקרפיף שלא הוקף לדירה. וכל קרפיף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד'. וכי קאמינא בגג בין הגגין מותר לטלטל בכולו, בגג שיש בו בית סאתים, אבל ביתר מבית סאתים לא. וכן חלקו בספינה רב אמר מותר לטלטל בכל הספינה,

דהא איבא מחיצתא. ואפילו לר' זירא דאמר ברים מי שהוליאוהו (לעיל דף מג.) מחיצות להבריח מים עשויות היינו דוקא לענין יוצא חוץ לתחום דלא שרי להלך את כולה: **ורב אליבא דר"מ ליטלטל מגג לחצר.** לשמואל אליבא דר' מאיר לא מצי למיפרך כדפי' בקונטרס דלשמואל גגין השוין לר"מ הוי כרמלית לפיכך אין מטלטלין מהן לחצר ופחות מבית סאתים נמי אע"ג דלא הוי כרמלית מ"מ כיון דחשיב ליה אין לשמואל אין מוקף לדירה ליכא למיפרך דליטלטל מגג לחצר אע"ג דלרבנן בגג יתר מבית סאתים אסור לטלטל ממנו לחצר לשמואל בפחות מבית סאתים שרי מ"מ יאמר שמואל דלר"מ יש לגג תורת קרפף בין ביתר מבית סאתים בין בפחות: **ליטלטל** מגג לחצר. אע"ג דידע טעמא דר"מ (ג) דגג גבוה ונמוך דהוי משוס דרב יצחק בר אבדימי מגג לחצר לחצר עייניסס חלוקים ס"ד דלא דמו לתל ברה"ר: **לשמואל אליבא דרבנן לטלטל מגג לקרפף.** פירש בקונטרס (ד) בגג יתר מבית סאתים לקרפף יתר מבית סאתים כיון דחשיב ליה אין מוקף לדירה והוו תרווייהו כרמלית וא"ת ומנא ליה דאסור דלי משום דאמרי רבנן לקמן דגגין וחצירות רשות אחת וקרפיפות רשות אחת התם ע"כ באין יתירים מבית סאתים כדפירש בסמוך בקונטרס דביתיריס לא יאמר ר"ש דחצר וקרפף רשות אחת דבהדיא מוכח בפ' עושין פסין (לעיל דף כג:) גבי מזרע רובו דקרפף יתר מבית סאתים לר"ש הוי כרמלית ונראה לר"י דבגג דלא הוי יתר מבית סאתים פריך דליטלטל לקרפף שאינו יתר מבית סאתים לרבנן אע"ג דדירת גג חשיב טפי משל קרפף שמותר לטלטל מגג לחצר ומקרפף לחצר אסור מ"מ הוי לן למישרי מגג לקרפף דטפי דמי לקרפף מלחצר דכשהוא יתר מבית סאתים הוי כרמלית כמו קרפף וחצר אפילו בית עשרה כורים שריא ומשני גזירה שמא יפתח פי' שמא יפתח הגג באמצעיתו ויסתמשו בני הבית על הגג דרך הפתח ואז הוי הגג חשוב מוקף לדירה ואסור לטלטל ממנו לקרפף כמו (ה) מחצר אע"ג דהוי מוקף ולבסוף פתח דלא חשיב מוקף לדירה דדוקא בקרפף שלא הוקף לדירה לא מהני הוקף ולבסוף פתח אבל בגג דבלאו הכי חשיב קצת מוקף לדירה דהא מותר לטלטל ממנו לחצר מהני ליה הפתח לשוויה מוקף לדירה לגמרי כחצר ופריך ל"ה מקרפף בית סאתים לקרפף בית סאתים נמי לא ליטלטל שמא יפתח פירוש יפרוץ האחד יתר מעשר במילואו לרה"ר או לבקעה ומשוס דנקט לשון פתח גבי גג נקט נמי האי לישנא גבי פירצת קרפף ומשני התם אי (ו) פתוח מינכר אבל הכא גג לא מינכרא מילתא לעומד בקרפף ולעומד על הגג נמי לא מינכרא שיהא אסור לטלטל ממנו לקרפף מחמת פתח זה: **לדברי ר"מ** גגין רשות אחת הן בו'. גגין הוא בפירוש במתני' וה"ה חצירות או קרפיפות הואיל ותשמישן שוה כמו גגין אבל בתים לא דתשמישן תדיר ועוד דכי היכי דלרבנן הוי קרפיפות או חצירות רשות אחת דהא אפילו גג וחצר הוי רשות אחת כ"ש חצר וחצר ה"ל לר"מ דר"מ לא פליג ארבנן אלא בגג וחצר משוס דרב יצחק בר אבדימי אמר דהא איבא מחיצתא ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות מחיצות להבריח מים עשויות אמר ליה רב חייא בר יוסף לשמואל הילכתא כוותך או הילכתא כרב אמר ליה [א] הילכתא כרב אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף [ב] ומודה רב שאם כפאה על פיה שאין מטלטלין בה אלא בארבע אמות כפאה למאי אילימא לדור תחתיה מאי שנא מגג יחידי אלא שכפאה לזופתה רב אשי מתני לה אספינה ורב אחא בריה דרבא מתני לה אאכסדרא [ג] דאיתמר אכסדרה בבקעה רב אמר [ד] מותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע רב אמר מותר לטלטל בכולה אמרינן פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם ורב אליבא דר"מ ליטלטלי מגג לחצר גזירה משום [ה] דרב יצחק בר אבדימי ושמואל אליבא דרבנן ניטלטל מגג לקרפף אמר [ו] רבא בר עולא גזירה שמא יפחת הגג א"ה מקרפף לקרפף נמי לא יטלטל דילמא מיפחית ואתי לטלטולי התם אי מיפחית מינכרא ליה מילתא הכא אי מיפחית לא מינכרא מילתא [ז] אמר רב יהודה כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר גגין רשות לעצמן חצירות רשות לעצמן

קרפיפות

להבריח מים. ולא לדירה: **ומודה רב שאם כפאה על פיה.** וגובהה יותר מעשרה אין מטלטלין בה אלא בארבע: **מאי שנא מגג יחידי.** דאמר רב אפילו לרבנן מותר לטלטל בכולו ואפילו יותר מבית סאתים דכיון דמחיצות לדירה נעשו אע"פ שלא לדירת מעלה עשאום כי אמרינן בהו גוד אסיק הוי כהיקף לדירה ה"נ כיון דכפאה לדור כפייתה זו היא עשיית מחיצתה לדירת מטן כי אמרת בהו גוד אסיק הוי היקף לדירה: **שכפאה לזופה.** שבטל מחיצותיה ממורת דירה דאינן עומדות כל זמן כפייתה לא לדירת מעלן ולא לדירת מטן והוו כעמוד בעלמא וכי אמרת בהו גוד אסיק הוי היקף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה וכרמלית היא: **מאני לה.** להא דרב חייא בר יוסף דאכסדרה: **אכסדרה בבקעה.** הבקעה כרמלית כדאמרינן ביציאות השבת (שבת ו:) ואכסדרה זו פרוצה מד' רוחותיה ועומד קירויה על ד' יתידות ונותנין ד' קורות מיתד ליתד ועליהן מסדרין הנסרין ואותן הקורות קרי פי תקרה. והאי דנקט בקעה משוס דבעיר סתם אכסדראות סמוכות להקיף בית או חצר ואיכא מחילה אחת או שתים ומודה שמואל התם דמטלטלין כדאמרינן לקמן [לד:]: **ורב אליבא דר"מ.** כיון דאמרי' בגגין השוין מטלטלין בכולן אלמא לאו כרמלית ניהו ליטלטל מגג לחצר אלמא אמרינן לקמן לדברי ר"מ גגין רשות לעצמן חצירות רשות לעצמן דאין מטלטלין מגג לחצר. ואליבא דרבנן בגג יחידי ליכא למיפרך ליה לרב ליטלטל מייניה לחצר דלרבנן הכי נמי שרי דאמרי' לקמן (לא.) לדברי חכמים גגין וחצירות רשות אחת ומטלטלין מגג יחידי לחצר של רבים שיש לו רשות בה. ולשמואל לא מצי למיפרך אליבא דר' מאיר ליטלטל מגג לחצר דהא שמואל גגין השוין לר' מאיר כרמלית משום דהו לפיכך אין מטלטלין מהן לחצר של רבים דהויא רשות היחיד דאפילו לא עירבה קי"ל במס' שבת בפ' אם לא הביא כלי (קל:) [ו] דמטלטלין בכולה. והא דאמר לקמן [לא.] לדברי חכמים גגין וחצירות רשות אחת שמואל מוקי לה בגג בין הגגין דלשמואל דאית ליה גוד אסיק במחיצות שביניהן ליכא לכל אחד יותר מבית סאתים א"כ בגג יחידי ליכא יותר מבית סאתים ואשמעינן אע"ג דגג לרבנן רשות מיוחדת וחצר הוא רשות שותפות מטלטלין דלא גזור רבנן מרה"ר לרשות שותפין אלא בבתים כגון מבית לחצר: **משום דרב יצחק.** בריש פירקין גזירה משום תל ברה"ר: **ושמואל אליבא דרבנן.** בגג יחידי יותר מבית סאתים כיון דאמר דהאי גוד אסיק לא הוי היקף לדירה וכרמלית היא ליטלטל מייניה לקרפף יותר מבית סאתים שתי אמות בזה וב' אמות בזה אלמא אמרי' לקמן לדברי חכמים גגין וחצירות רשות אחת וקרפיפות רשות אחת דאין מטלטלין מהן לקרפף. ואליבא דר"מ ליכא למיפרך ליטלטל מגג לקרפף דהא תרוייהו כרמלית ניהו דהא [ח] גג יחידי יותר מבית סאתים אוקימנא גזירה משום תל ברה"ר. ולרב נמי אליבא דרבנן ליכא למיפרך דהא רב גג יחידי יותר מבית סאתים רה"י משוי ליה. ובגגין השוין לרב אליבא דרבי מאיר דמותר לטלטל בכולן ליכא למיפרך ליטלטל מייניה לקרפף [ט] פחות מסאתים גזירה משוס תל. ולרבנן מגג יחידי אליבא דרב דמשוי ליה רה"י נמי לא פריכנן ליטלטל מייניה לקרפף פחות מבית סאתים וכן מחצר לקרפף חלוק מחצר לקרפף מוקף לתשמיש שאינו תדיר אבל חצר וגגין שוה תשמישן. ולרב לא פריכנן בגגין השוין לרבנן דמשוי להו רב אליבייהו כרמלית ליטלטל מייניהו לקרפף יותר מבית סאתים דאע"ג דמשוי להו רב כרמלית מפני שפרוצין זה לזה הנ"מ להחמיר לאסור טלטול של כל אחד ואחד ביותר מד' אבל לא משוי ליה כרמלית גמורה להקל לטלטל מתוכן לכרמלית גמורה דאמרן לעיל [ע"א] לגבי גג בין הגגין לרב דאסור לטלטל ממנו לחורבה ולאכסדרה ואע"ג דשניהן אסורין לטלטל בתוכן אלא בד' אמות מ"מ הואיל ואין רשותייהו דומות [י] דגג חזי לדירה טפי [יא] מחצר ואכסדרה לטלטלי [יב] ממנו לחורבה ולאכסדרה וכ"ש הכא דגג חזי לדירה טפי מקרפף. אבל לשמואל דמשוי גג יחידי כרמלית גמור דיותר מבית סאתים הוא פריכנן: **גזירה שמא יפחת הגג.** ויחסר מבית סאתים ויקלרו גם את הבית למדת הגג מלמטה ויתנו המחילה כנגד שפת הגג דהשתא ליכא יותר מבית סאתים והוי רה"י ואתי לטלטולי מייניה לקרפף כמעיקרא: **א"ה מקרפף.** יותר מבית סאתים לקרפף יותר מבית סאתים נמי לא ליטלטל אפילו בתוך ד' דילמא מפחית חד מייניהו והוי רה"י מעליתא ואתי לטלטולי כמעיקרא מייניה לחורבה [יג] והוי כרמלית: **אי מיפחית לא מינכרא מילתא.** כיון דליכא מחילות על הגג לא מינכרא מילתא ולא מיחזי כפחות מבית סאתים. דבר אחר אין לו מחילות לא סליק ליה אומדנא שפיר וסברי אכתי טפי מבית סאתים הוא: **כשתמצא לומר.** כשתעמוד על סוף דעתן זהו גמר דבריהן: **לדברי ר"מ גגין רשות לעצמן.** ומטלטלין מגגו של ראובן לגגו של שמעון: **וחצירות רשות לעצמן.** ומטלטלין מחצירו של ראובן לחצירו של שמעון כלים ששבתו בחצר וכן מחצר של רבים לחצר של רבים:

קרפיפות

ב א ב מיי' פי"ד מהל' שבת הלכה ב טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף ד:
ג ג מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה לה:

רב ניסים גאון

ולרב אליבא דר' מאיר ליטלטל מגג לחצר, גזירה משום דרב יצחק בר אבדימי. והוא שאמר בתחילת הפרק אומר היה ר' מאיר כל מקום שאתה מוצא ב' רשויות והן רשות אחת כולל.

רבינו חננאל

דהא איבא מחיצותא. ושמואל אמר הני מחיצתא להבריח מים עשויות ולא לדירה, הילכך אין מטלטלין בה אלא בד' אמות. ומודה רב היכא דאפכה לספינה על פיה כדי לזופתה שאין מטלטלין בה אלא בד' אמות. והני מילי לזופתה, אבל לדור תחתיה, הרי הוא כבית. וכן **אכסדרה בבקעה, רב אמר מותר לטלטל בכולה, ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בד' אמות.** והילכתא בכל הני שמעתא כוותיה דרב. [ואקשינן] לרב אליבא דר' מאיר דאמר מותר לטלטל בכולן הגגין השוין כי הרשות היחיד הן. לטלטל [נמי] מן הגג לחצר, דתרוייהו [רשות] היחיד נינהו. ודחינן אמאי אין מטלטלין מגג לחצר, משום דרב יצחק בר אבדימי דאמר אומר היה ר' מאיר כל מקום שאתה מוצא שתי רשויות והן רשות אחת, כגון עמוד ברשות היחיד גבוה י' ורחב ד' אסור לכתף עליו, משום תל ברשות הרבים. לשמואל דאמר אין מטלטלין כגון ברשות היחיד גבוה י' ורחב ד', אסור לכתף בגגין השוין, ובגג יחידי לרבנן אלא בארבע, משום מחיצתא למטה עבידן לחצירות, דהווין להו הני גגין כקרפיף יתר מבית סאתים. נטלטל מגג לקרפיף (יטלטל דילמא מיפחית) דהא כי קרפיף וקרפיף הוא. אמר רבה בר עולא גזירה שמא יהוי [מיפחתי] הגגין דיהוי [רשות הרבים]. אי הכי מקרפיף לקרפיף לא יטלטל, דילמא מיפחית חד מן הקרפיפות והוי ליה כרשות הרבים. ופרקינן התם גבי קרפיפות אי מיפחית מחיצתא מינכרא מילתא, ומימנע ולא מיטלטל. אמר רב יהודה כשתימצי לומר לדברי ר' מאיר גגין וחצירות רשות לעצמן

(א) רש"י ד"ה דשמואל וכו' תרוייהו כרמלית ניהו דהא בגגים יותר כל"ל ותיבת יחידי נמחק: (ב) בא"ד דגג חזי לדירה טפי מחורבה ואכסדרה: (ג) תוס' ד"ה לטלטל וכו' דר"מ בגג וכו' דענינים חלוקים: (ד) ד"ה לשמואל וכו' פי' בקונטרס מגגא יתר: (ה) בא"ד ואסור לטלטל ממנו לקרפף כמו מקרפף לחצר ואע"ג דמה: (ו) בא"ד ופריך אי הכי מקרפף וכו' ומשני התם אי מפחית:

מוסף רש"י

אכסדרה בבקעה. מקורה בגג חלק כעליות שלנו ואינו משופע והיא קירוי שבכל הס"ס (לעיל כה.) להכי נקט בבקעה דמתוך שאינה סמוכה לבית אין לה דפנות, שאין עושין דפנות לשם אכסדרה (סוכה יח:). כשתמצא לומר. כשתדקדק בדבריהם ממצא כן (לעיל פט.). חצירות רשות לעצמן. ומטלטלין מחצר של רבים לחצר של רבים בלא עירוב וכן של יחיד, דכי היכי דאמר ר' מאיר גגות רשות אחת הן, שמעינן מינה דחצירות נמי רשות אחת, שהרי אין תשמישן מיוחד כבתים ודמו לגגין, אבל מגג לחצר לא, כדקתני ובלבד שלא יהא גג גבוה מחבירו עשרה וכל שכן מגג לחצר (שם).

(ה) לעיל כה. ולקמן לד: [סוכה יח:], (ו) [שבת ט. לעיל פט.], (ז) בקד"ר רבה, (ד) [שם], (ח) [ע"ח], (ט) דמטלטלין בכולהו וכן בגג יחידי לרבנן אליבא דשמואל והא דאמר כו' כל"ל מהרש"א, (י) וכן לטלטל מייניהו לקרפף פחות מבתים כל"ל מהרש"א, (יא) ס"א דחד חזי לדירה טפי מחבריה. רש"ל, (יב) נס"א: ואסור לטלטל, (יג) נס"א: לחבריה,

וקרפיפות רשות לעצמן. ואפילו הן של ב' אנשים מטלטלין מזה לזה דהאמר ר"מ כל גגות העיר רשות אחת שמע מינה דס"ל דאין רשות מתחלקת מחמת שינוי בעלים אלא בתים לחודייהו מפני שהם תדירות לדירה דמה לי גגין ומה לי חצירות ומה לי קרפיפות אבל מגג לחצר ומגג לקרפף לר"מ לא ואפילו של איש אחד כדאמרינן[ה] גזירה משום תל ברה"ר וכ"ש כשהן של שנים ומחצר לקרפף נמי לא דשמעינן להו לרבנן לקמן בברייתא דאסור לטלטל מחצר לקרפף ור"מ לא שמעינן ליה דפליג עלייהו להקל אלא בחלוק רשויות דגגין הואיל ושמן שוה אבל ברשויות החלוקות בשמן לא שמעינן ליה דמיקל דדוקא קאמר ר"מ גגות דתשמישתן שוה וכן חצירות וכן קרפיפות ואפילו הן של שנים דבשינוי בעלים לא מיתסרי אלא בתים לר"מ וגגין לרבנן אבל בחלוק תשמיש ושינוי שם הרשות קפיד הלכך מחצר לקרפף אסור ואפילו הוא שלו ואינו יותר מבית סאתים דעל כרחך הנך קרפיפות בשאין יתירים על בית סאתים קאמר דאי ביתירים בהא לימא רבי שמעון מטלטלין הא כרמלית היא וליכא מאן דפליג דמחצר המשכן גמרי[ו] ועוד בהדיא אמרינן בשלהי עושין פסין[ז] דפלוגתא דר"ש ורבנן בקרפף בית סאתים היא ואפילו חצר וקרפף של איש אחד אסרי רבנן דקאמרי התם קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה נזרע רובו הרי הוא כגנה כו' ואמר רב הונא בריה דרב יהושע כו' וכי דייקת בה שמעינן מינה דלא שרי ר"ש אלא בקרפף בית סאתים ורבנן אסרי אע"ג דלחד גברא הוא: **לדברי חכמים.** דלא גזרו משום תל גגין וחצירות רשות אחת הן לא שיטלטל מגג לגג אם חלוקין בעליהן משום דגגין לרבנן כבתים משוי להו על ידי חלוק שלמטה אבל מחצר של רבים לחצר של רבים מטלטלין ומגג לחצר דרבים מטלטלין ואע"ג דגג רשותא לידיה וחצר דשותפות כדמיא בברייתא לקמן [ע"ב] הואיל וגג תשמיש שאינו תדיר הוא לא הוי ממש כבית ומטלטל ממנו לחצר: **קרפיפות רשות אחת.** הן של שנים דכל רשות ששמו שוה מותר לו חוץ מן הגגין אבל מחצר לקרפף אפילו לחד גברא אסיר ולא דמי לגג וחצר דתשמישתיה דגג שוה לחצר הוא. והכי שמיע ליה לרב יהודה וממתניתין דייק לה מדקאמר ר"ש כולן רשות אחת מכלל דרבנן לאו חדא רשותא משוי להו לכולהו וברייתא מסייעא ליה לקמן [שם] דקתני גג וחצר ואכסדרה ומרפסת כולן רשות אחת הן וחצר ומרפסת כב' חצירות דמו ומדוקיא דידה דלא תנא בה קרפף ומבוי מוקמינן לה כרבנן דאי ר"ש אפילו קרפף נמי מישתרי בהדי חצר ואי ר"מ גג וחצר לא מישתרו דהא בהדיא אסר במתני' מנמוך לגבוה: **לדברי ר"ש כולן רשות אחת.** דלא תימא האי דע"ר שמעון אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות כל חדא וחדא רשותא באנפי נפשיה משוי לה גגין לעצמן וחצירות לעצמן וקרפיפות לעצמן דהא סברא לר"מ אית ליה אבל ר"ש כולהו חדא רשותא משוי להו. הכי שמיע ליה לרב יהודה וברייתא מסייעא ליה דתניא כוותיה לקמן היינו מעלין שמן ואלונטית מגג לגג ומגג לחצר ומחצר לחצר ומחצר לקרפף: **תניא כוותיה דרב.** דאמר לעיל (פט.) בגגין השוין לרבנן דאין מטלטלין בו אלא בד' דאסרי אהדדי ולא אמרינן גוד אסיק במחיצות שאין ניכרות: **רשות אחת. ואסור להעלות ולהוריד.** ר"מ לטעמיה דגזר משום תל: **מותר לטלטלן בחצר.** אע"פ שלא עירבה וה"ה לשאר חצירות: **רשות לעצמו.** ואין מטלטלין מזה לזה אפילו בתוך ד': **ואין מטלטלין בו.** אפילו בגג עצמו: **תניא כוותיה דרב יהודה.** מליבא דר"ש: **שמן.** לסוף בו: **אלונטית.** להסתפג בה: **מגג לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף ומקרפף לקרפף** כולהו גרסינן: **והוא שלא עירבו.** בני החצירות כל אחת לעצמה דהשתא לא שכיחי כלי הבתים בחצר וליכא למיגזר אי שרית להוליא כלים ששבתו בזו להכניסן לחבירתה אתי לאפוקי נמי לה כלי הבית: **אבל עירבו.** כל חצר לעצמה ולא עירבו ב' החצירות יחד אסור לטלטל מזו לזו אפילו כלי החצר דכיון דשכיחי מאני דבתים בחצר גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים שבחצר זו לחצר זו ור"ש מודה בהו דקתני אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית: **מי נחשך** לא גרסינן: **היינו דמשלחת לה מאני דבתים בחצר.** דלילטוריך למיתני אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית: [ז] **בכומתא ופודרא.** ששבתו בתוך הבית והוליאן לחצר דרך מלבוש:

אנשי

אמר רב הלכה כר"ש והוא שלא עירבו. אין לפרש דר"ש אין מחלק בין עירבו ולא עירבו ורב בלא עירבו סבר ליה כוותיה דא"כ בסמוך דפריך רב חסדא לשמואל ור' יוחנן יאמרו ב' כלים בחצר אחת זה אסור וזה מותר לרב נמי תיקשי אליבא דר"ש ורב ששת נמי דפריך לרב אלא אי אמרת בשלא עירבו היכי משכחת מאני דבתים בחצר הא רב נמי מודה דר"ש אפילו בעירבו קאמר ולכך נראה לרב סבר דר"ש גופיה לא אמר אלא כשלא עירבו והשתא [ח] סברת שמואל איפכא מדרב דשמואל לא גזר הכא דאמר בין עירבו בין לא עירבו וגבי שלא חצירות גזר דסבר כרבנן דאמרי שלשתן אסורות לשיטת ר"ת דמי שהוליאוהו (לעיל מח: ד"ה רשות) ורב הכא גזר והתם לא גזר דפסיק התם כר"ש ועוד דמשני הכא שמואל דר"ש לטעמיה דלא גזר משמע דסבר כוותיה בהיא דג' חצירות ולשיטת ר"ת סבר כרבנן:

ושמואל אומר בין עירבו בין **לא עירבו.** והא דאמר

[ט] שמואל בגיטין בהזורק (דף עט:) לא יעמוד אדם בגג זה ויקלוט מי גשמים בגגו של חבירו אומר ר"י דהתם לקלוט [כ] ולהוליך לביתו קאמר דכמו שאסור לטלטל כלים ששבתו בבית לחצר ולגג שלא עירבו אפילו לר"ש כן אסור מגג וחצר לבית ודווקא מגגו של חבירו אבל מגג של עצמו יכול לקלוט ולהוליך לביתו ואין גג של חבירו אוסר עליו דשמואל לטעמיה דאמר לעיל גוד אסיק מחיצתא וא"ת מאי קמ"ל שמואל דפשיטא דאסור להוליך לביתו וי"ל דאשמעינן דאע"פ שקולט מן האויר ועדיין לא נגעו מי גשמים בגג: **מי** לחשך. רש"י לא גרס ליה

ואור"י דאיתא בתורת כהנים בכמה מקומות ור"ת נמי גרס ליה ומפרש מי השמיעך הלכה כר"ש בין עירבו ובין לא עירבו ורבינו שמואל פירש דקאי אדב כלומר מי הגיד לך שאתה מחלק ביניהם אינו כן אלא בין עירבו ובין לא עירבו ואית דגרסי מלחשך בתיבה אחת ומפרשי שנולד

מלחש: [כדאיתא ביומא פב:]

גג

קרפיפות רשות לעצמן לדברי חכמים גגין וחצירות רשות אחת קרפיפות רשות אחת הן לדברי רבי שמעון כולן רשות אחת הן תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דרב יהודה תניא כוותיה דרב כל גגות העיר רשות אחת הן ואסור להעלות ולהוריד מן הגגין לחצר ומן החצר לגגין וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בחצר בגגין מותר לטלטלן בגגין ובלבד שלא יהא גג גבוה י' או נמוך י' דברי ר"מ וחכ"א כל אחד ואחד רשות לעצמו ואין מטלטלין בו אלא בד' תניא כוותיה דרב יהודה [ח] אמר רבי כשהיינו לומדים תורה אצל ר"ש בתקוע היינו מעלין שמן ואלונטית מגג לגג ומגג לחצר ומחצר לחצר ומחצר לקרפף ומקרפף לקרפף אחר עד שהיינו מגיעין אצל המעיין שהיינו רוחצין בו אמר רבי יהודה מעשה בשעת הסכנה והיינו מעלין ס"ת מחצר לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף לקרות בו [ט] אמרו לו אין שעת הסכנה ראיה: ר"ש אומר אחד גגין וכו': [כ] אמר רב הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו לא דגזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר ושמואל אמר א בין עירבו בין שלא עירבו וכן אמר ר' יוחנן מי לחשך בין עירבו ובין שלא עירבו מתקיף לה רב חסדא לשמואל ולרבי יוחנן יאמרו שני כלים בחצר אחת זה מותר וזה אסור ר"ש לטעמיה דלא גזר [ג] דתנן א"ר שמעון למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרה"ר ועירבו שתי החיצונות עם האמצעית היא מותרת עמהן והן מותרות עמה וב' החיצונות אסורין זו עם זו ולא גזר דילמא אתי לאפוקי מאני דהא חצר להא חצר ה"נ לא גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר מתיב רב ששת [ד] ר"ש אומר אחד גגות אחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית אי אמרת בשלמא דעירבו היינו דמשכחת לה מאני דבתים בחצר אלא אי אמרת בשלא עירבו היכי משכחת לה מאני דבתים בחצר הוא מותיב לה והוא מפרק לה בכומתא וסודרא

ת"ש

ד א מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה יח [והל' יט כ] סמג עשין דרבנן ג טור ש"ע א"ח סי' שנב סעיף ג [וסי' שפח סעי' ג]:

גליון הש"ם

גמ' אמרו לו אין שעת הסכנה ראיה. עי' מג"א סי' שז ס"ק ח:

רבינו חננאל

וקרפיפות רשות לעצמן. לדברי חכמים גגין רשות לעצמן וחצירות רשות לעצמן וקרפיפות רשות לעצמן, לדברי ר' שמעון כולן רשות אחד הן. תניא כוותיה דרב, כל גגות העיר רשות אחת הן, ואסור להעלות ולהוריד מגג לחצר ומחצר לגג. וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלם בכל החצר. וכלים ששבתו בגגין מותר לטלטלם בכל הגגין. ובלבד שלא יהא גג גבוה י' טפחים או נמוך י' טפחים [דברי ר' מאיר]. וחכמים אומרים כל אחד ואחד רשות לעצמו, ואין מטלטלין בו אלא בד' אמות. תניא כרב יהודה אמר רבי כשהיינו למדין תורה אצל ר' שמעון בתקוע היינו מעלין לו שמן ואלונטית מחצר לגג ומגג לקרפיף, ודברים פשוטין הן. פיסקא, ר' שמעון אומר אחד גגות וכו'. אמר רב (יהודי) הלכה כר' שמעון והוא שלא עירבו, בחצירות. אבל עירבו בחצירות, חיישינן דילמא אתי לאפוקי מני דשבתו בבתים לחצר. ואתי לטלטולי מן החצר לגגין ולקרפיפות. ושמואל ור' יוחנן תרוייהו שרין, ובין עירבו ובי לא עירבו הילכתא כר' שמעון. ואקשינן עליהו, אי בשעירבו ואפיקו מני דבתים לחצר, יאמרו שני כלים בחצר אחת, והני מני דקנו שביתה בחצר שרו, והני מני דקנו שביתה בבתים אסירי. ופרקינן אין ר' שמעון לטעמ' דלא גזר, (ותנן) [דתנן] א"ר שמעון למה הדבר דומה לג' חצירות שפתוחות זו לזו כו', עד הכא נמי לא גזר דילמא אתי לאפוקי מני דבתים לחצר. **מתיב רב ששת, ר' שמעון אומר אחד גגות כו'**, ואי אמות בשלא עירבו, אי לא עירבו מני דבתים לחצר היכי משכחת להו. ופריק רב ששת אליבא דרב לעולם בשלא עירבו, והני מני דקנו שביתה בבתים דמשתכחי בחצר היכי משכחת לה. כגון כונתא וסודרא דאינון כלי מלבוש, ולבשם בבית ויצא בחצר. ונזדמן לו ופשט אותם מעליו ונשארו בחצר, וכהני וכיוצא בהן תנן ולא לכלין ששבתו בתוך הבית.

עין משפט נר מצוה

הגהות הב"ח

(ח) תוס' ד"ה אמר וכו' והשתא ניחא סברת שמואל: (ט) ד"ה ושמואל וכו' אומ' ר"י דהתם לקלוט. נ"ב ע"ל דף עמ בד"ה לא יעמוד:

מוסף רש"י

ומגג לחצר. ר"ש לטעמיה דאמר (לעיל עד.) אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות כולן רשות אחת הן לטלטל מזה לזה ואפילו של בעלים הרבה (שבת קמז:). לשלש חצירות. זו אצל זו (לעיל מה:). ופתוחות לרה"ר. דכל אחת רשות לעצמה ואין להן דריסת הרגל זו על זו, דאי הוי להו לרבנן לפנים מזו אסרה פנימית אחיצונה ואפילו בפני עצמה אסורה כל אחת להשתמש (שם). ואחד קרפיפות. שאינן יותר מבית סאתים (לעיל פט.) אם של בית סאתים הוא מטלטל בכולו ואם יותר ולא הוקף לדירה קרי ליה רשות אחת לגבי חברו או לגבי חצר לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה, להוציא ולהכניס מזה לזה (שבת קל:). רשות אחת הן. לטלטל כלים ששבתו בגג זה לגג חברו ולא אמרינן כשם שדיורין חלוקין למטה כך חלוקין למעלה וכלים ששבתו בחצר מוציאין לחבירתה וכן לקרפף וכן לחצר ולקרפף מן הגגין, הואיל וכולן רשות שאינה דירה היא ואין צריך לערב מחצר לחצר אלא בשביל כלים ששבתו בבית של חצר זו להוציאם לחצר אחרת (לעיל עד.). לכלים ששבתו בתוכן. כלים ששבתו באחד מהן מוציאין אותן מזה לזה (לעיל פט.). אפילו הן של בעלים הרבה (לעיל כג.). ולא לכלים ששבתו בתוך הבית. והביאום לחצירן על ידי שעירבו בני החצר, אסור להוציאן מחצירו לחצר אחרת, אם לא עירבו ב' החצירות יחד (לעיל פט.). אסור להוציאן מחצר לקרפף או לגג, דבית וקרפף שתי רשויות הן ואפילו לחד גברא (לעיל כג:).

א [מיי' פ"ד מהל' עירובין הל' טו טוש"ע א"ח סי' שפמ]:

רבינו חננאל

ת"ש אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כל שגבוה י' טפחים למרפסת פחות מיכן לחצר, במה דברים אמורים בזמן שהיו של רבים ועירבו אילו לעצמן ואילו לעצמן, או שהיו של יחידים שאין צריכין לערב. אבל אם היו של רבים ששכחו ולא עירבו [גג] וחצר ואכסדרה ומרפסת רשות אחת. טעמא דלא עירבו הוא דהין רשות אחת, אבל עירבו לא. קשיא דשמואל ולר' יוחנן. ופרקינן הא ברייתא [רבנן] היא. כי קאמרינן בין עירבו בין לא עירבו לר' שמעון קאמרינן. ואמרינן דיקא נמי מדלא קתני מבוי [וקרפף] בהדייהו. ש"מ לרבנן היא ולא לר' שמעון. דהא שמעינן ליה לר' שמעון דמבוי כקרפף וכגג וכמרפסת חשיב, כדבעינן למימר לקמן. ת"ש [חמש] חצירות פתוחות זו לזו, ופתוחות למבוי [ושכחו כולם ולא עירבו] אסור להכניס ולהוציא מחצר למבוי [וכו' ור"ש מתיר שהיה ר"ש אומר כל זמן שהן של רבים ושכחו ולא עירבו גג וחצר ואכסדרה ומרפסת וקרפיף ומבוי כולן רשות אחת הן. טעמא דלא עירבו הא עירבו לא. ופרקינן מאי לא עירבו חצירות בהדי הדדי הא חצר ובתים עירבו. ודחינן והא לא עירבו קתני, ולא קרינן עירוב אלא בחצר עם בתים, אבל בחצר דרך בתים עם מבוי שיתוף נקרא. ואם לא עירבו חצירות בהדדי קאמר כמו שאמרת, לא נשתתפו הוה ליה למיתני ופרקינן תני בברייתא לא נשתתפן. ז) ושנינן משנה יתירא איצטריכא ליה. מהו דתימא כי פליג ר' שמעון לרבנן בשלא עירבו אבל בשעירבו מודה להו דאסיר, קמ"ל דמשנה יתירא דאפילו בשעירבו פליג עלייהו. אמר ליה רבינא לרב אשי

ז) מד' רבינו אינו נראה דגי' אחרת היה לו בסוגיא וגרס משנה יתירא לר"ש איצטריך וצ"ע.

גג וחצר ואכסדרה ומרפסת כולן רשות אחת הן. לרב דאוקי מתני' בכילד משתתפין (לעיל דף פד. ג) לאותם הדרים במרפסת אמי הכא שפיר דכשעירבו בני מרפסת לעצמן ובני חצר לעצמן דבתים בחצר ומאני דעליות במרפסת כשהסלע גבוה י' הוי למרפסת שהסלע שוה להן ולבני חצר אסור להשתמש על הסלע אפילו כלים ששבתו בחצר אטו כלים ששבתו בבית ופחות מכאן אסורין לשניהם וכשלא עירבו דלא שכיחי מאני דבתים ודעליות שם הוי מרפסת וחצר רשות אחת ואין אוסרין זה על זה אבל לשמואל דקרי מרפסת לבני עליות ומיירי כשהסלע כנגד חלונות ומשתמשין שם בני עליות דרך חלונות כשלא עירבו ותימה היאך משתמשין בפחות מי' בני עליות על הסלע כלים ששבתו בעליות דרך חלונותיהן והלא אין חצר ומרפסת רשות אחת אלא לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית ועליות וי"ל לשמואל דוקא אריש קאי דמיירי בגבוה עשרה הוא דמפליג בין עירבו בין לא עירבו כדפרשינן לעיל אליבא דשמואל אבל סיפא דקתני פחות מיכן לחצר דהוי דוקא לחצר לשמואל מיירי ודאי בין עירבו בני עלייה לעצמן ובני חצר לעצמן בין לא עירבו ובין הכי ובין הכי בני חצר מותרין ובני עלייה אסורין לשלשל מחלונותיהם: **וכלים** ששבתו **בחצר מותר לטלטל בחצר.** פי' בכל חצירות דאי בחותו חצר ותו לא אפילו שבתו בבית נמי ומיירי לרב כשלא עירבו חצירות עם הבתים וקשיא דא"כ היכי מייתי סייעתא בסמוך לרב דאמר מבוי שלא נשתתפו בו אין מטלטלין בו אלא בד' הא רב גופיה לא אסר אלא כשעירבו בתים עם החצירות אבל כשלא עירבו לא אסר כדמוכח בפרק אם לא הביא (שבת דף קנ:) ואדרבה קשיא מינה לרב דבכה"ג לא אסר רב ועוד דרב פסק כר"ש והכא קאמר דר"ש מתיר וי"ל דמייתי דכמו שעירבו לרב אליבא דר"ש אין מטלטלין בו אלא בד' וטעמא כדמפרש שם רש"י משום דכשעירבו אסור לטלטל מחצר למבוי אפילו כלים ששבתו בתוכה אטו כלים ששבתו בבית ואין במבוי שום תשמיש ודמיא לכרמלית כיון דאין בו אלא ג' מחיצות ולכך אין מטלטלין בו אלא בד' ה"נ לרבנן אפילו בלא עירבו אין מטלטלין בו אלא בד' דאסרי לטלטל מאני דחצר למבוי דחצר ומבוי לדידהו לאו רשות אחת הן: **מהו** דתימא כי פליגי רבנן עליה דר"ש היכא דעירבו. ואסור לטלטל מחצר למבוי משום דשכיחי מאני דבתים בחצר ומיהו מחצר לחצר לא אסרי אע"ג דעירבו דאין תשמיש דחצר זה רגילין בחצר אחרת אבל רגילות הוא להוציא מחצר למבוי ואע"ג דרבנן דשלא חצירות (לעיל מה:) גזרו וגם בברייתא דגג וחצר וכאכסדרה ומרפסת אמרינן דוקא לא עירבו הא עירבו גזרינן שמא רבנן דהכא אינם רבנן דהתם ובלאו הכי צ"ל כן בפרק מי שהוציאוהו (לעיל דף מו:) אמר דתנא דפליג אדרבי שמעון היינו ר' יהודה ובברייתא המסייעה לרב יהודה אית ליה לרבי יהודה דגג וקרפף רשות אחת ולרבנן דהכא לית להו ד' קמשמע לן דבלא עירבו פליגי וטעמא דאסור מחצר למבוי דהוי מבוי כמו קרפף דלא הוי רשות אחת עם החצר: והא ליה אסור להכניס ולהוציא מן החצר למבוי: **מהו דתימא.** הא דתנא רישא אסור בעירבו לעצמן קאסרי רבנן ומשום כלי בתים והאי דקתני לא עירבו לא נשתתפו הוא: **אבל לא עירבו לעצמן אימא מודו.** אשמעינן משנה יתירה דעל כרחך חדא לעירבו וחדא לא עירבו ואפילו הכי אסור:

ומי

ת"ש [א] אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כל שגבוה י' טפחים למרפסת פחות מכאן לחצר בד"א שהיו אלו של רבים ואלו של רבים ועירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן או של יחידים שאין צריכין לערב אבל היו של רבים ושכחו ולא עירבו גג וחצר ואכסדרה ומרפסת כולן רשות אחת הן טעמא דלא עירבו הא עירבו לא הא מני רבנן היא דיקא נמי דלא קתני קרפף ומבוי ש"מ ת"ש [ב] חמש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי ושכחו כולם ולא עירבו אסור להכנים ולהוציא מחצר למבוי ומן המבוי לחצר וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בחצר ובמבוי אסור ור"ש מתיר שהיה ר' שמעון אומר כל זמן שהן של רבים ושכחו ולא עירבו גג וחצר ואכסדרה ומרפסת וקרפף ומבוי כולן רשות אחת הן טעמא דלא עירבו הא עירבו לא מאי לא עירבו לא עירבו חצירות בהדי הדדי הא חצר ובתים עירבו והא לא עירבו קתני מאי לא עירבו לא נשתתפו ואבע"א ר"ש לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי לא שנא עירבו ולא שנא לא עירבו אלא לדידכו אודו לי מיהת דהיכא דלא עירבו רשות אחת היא ואמרו ליה רבנן לא שתי רשויות הן אמר מר ובמבוי אסור לימא מסייע ליה לרבי זירא אמר רב [ג] דאמר רבי זירא אמר רב מבוי שלא נשתתפו בו אין מטלטלין אלא בד"א אימא ולמבוי אסור היינו רישא משנה יתירא איצטריכא ליה מהו דתימא כי פליגי רבנן עליה דרבי שמעון הני מילי היכא דעירבו אבל היכא דלא עירבו מודו ליה קמ"ל אמר ליה רבינא לרב אשי

מי

אנשי מרפסת. דיורי עליות הרבה פתוחין לה: **ולא עירבו.** בני חצר עם בני מרפסת אבל עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן ובני מרפסת אין אוסרים על בני חצר אע"פ שיורדין לה בסולם ודריסת רגלם עליה לרה"ר דאמרינן לעיל בפ' כילד מעברין (דף עו:) סולם תורת פתח עליו ותורת מחילה עליו והכל להקל והכא אמרינן תורת מחילה עליו: **כל שגבוה י' טפחים.** כגון עמוד או תל: **למרפסת.** מותר להשתמש בו ולחצר אסור דה"ל לזה בפתח ולזה בזריקה ובסמוכה למרפסת בתוך ד' עסקינן וכדמוקמא לה בפירקין לעיל (דף פד.): **פחות מכאן לחצר.** כלומר אף לחצר ושניהן אסורים בו והכי אוקמינן התם: **בד"א.** דמחלקין רשות חצר ומרפסת דלא מישתרו בהדי הדדי: **בזמן שהיו אלו של רבים וכו'.** שדיורין הרבה בחצר ודיורין הרבה במרפסת: **ועירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן.** דהשתא מפקי בני חצר מאני דבתים לחצירן ובני עליות מאני דעלייה למרפסת ואי שרית ליה כלים ששבתו בחצר לטלטל במרפסת אתי לטלטל בה נמי כלי הבית: **או שהיו של יחידים.** שאין בחצר אלא בית אחד ואין במרפסת אלא עלייה אחת: **שאינן צריכין לערב.** לעצמן והשתא שכיחי מאני דבית בחצר ומאני דעלייה במרפסת דליכא דאיסר עלייהו הלכך גזרו בהו רבנן דלא ליתסרו בהדי הדדי גזרה משום מאני דבתים: **ושכחו ולא עירבו.** לעצמן דלא שכיחי מאני דבתים בחצר ומאני דעלייה במרפסת: **כולן רשות אחת הן.** לכלים ששבתו בתוכם. מאן שמעת ליה האי סברא ר"ש וקאמר עירבו לא: **רבנן היא.** דמודו בגגין וחצירות דרשות אחת הן ואינהו דאי לא שרו היכא דעירבו דגזרי כדאמרינן בפרק מי שהוציאוהו (לעיל מט.) גבי ג' חצרות הפתוחות זו לזו דפליגי אדר"ש ואמרו שלשתן אסורין דגזרי דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים דחיצונה שבאמצעית לחיצונה חברתה אבל ר"ש לא גזר: **דלא קתני.** גג וחצר ואכסדרה ומרפסת וקרפף ומבוי דאי ר"ש כולהו חדא רשותא נינהו: **אסור להוציא מן החצר למבוי.** כרבנן דאסרי במבוי כקרפף: **במבוי אסור.** ולקמן מפרש. קס"ד השתא דאפילו כלים ששבתו בתוכו אסור לטלטולי ביה דכרמלית משוי ליה כל זמן שלא נשתתפו בו: **ור"ש מתיר.** אף להוציא כלי חצר למבוי: **כל זמן שהן של רבים.** קס"ד דה"ק הואיל ובכולן יש דיורין הרבה ושכחו ולא עירבו לעצמן כיון דהשתא לא שכיחי כלי הבתים בחצירות כולן מותרים זה עם זה: **לא עירבו חצירות בהדדי.** וכל חצר עירבה לעצמה והאי כל זמן שהן של רבים דאמר לאו טעמא להיתרא הוא אלא רבותא הוא ואע"ג דלא עירבו חצירות בהדדי וכל חצר עירבה לעצמה וכל חדא אית בה דיורין טובא ומפקי מאני דבתים לחצר ואיכא למיגזר דאיידי דאוושי דיורין לא מיזדהרי שפיר ומפקי מאני דבתים לחצר האחרת אפ"ה לא גזר: **והא לא עירבו.** לגמרי משמע: **מאי לא עירבו.** דמשמע לגמרי אשיתוף דמבוי קאי ובעירוב דחצירות לא איירי מידי דלא איכפת ליה בהו בין עירבה כל אחת לעצמה בין לא עירבו קאמר דמותרים במבוי בלא שיתוף: **ואמרי ליה רבנן לא.** בגג וחצר ואכסדרה ומרפסת מודינן לך אבל בקרפף ובמבוי לא: הא דר' זירא בפ' ר"א דמילה (שבת קל:): **אימא ולמבוי אסור.** להוציא כלי החצר: **היינו רישא.** הא תנא ליה אסור להכניס ולהוציא מן החצר למבוי: **מהו דתימא.** הא דתנא רישא אסור בעירבו לעצמן קאסרי רבנן ומשום כלי בתים והאי דקתני לא עירבו לא נשתתפו הוא: **אבל לא עירבו לעצמן אימא מודו.** אשמעינן משנה יתירה דעל כרחך חדא לעירבו וחדא לא עירבו ואפילו הכי אסור:

מוסף רש"י

ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו. אלו עם אלו, אבל עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן. מרפסת אמוכה היא והרבה פתחי עליות פתוחין לה וכולן יוצאין בסולם אחד לחצר וממנה לרה"ר ואע"פ אין אוסרין הואיל וגבוה מרפסת י', שלא הלכו בסולם אלא להקל ומאמרינן תורת מחילה עליו ואינן אוסרין דכאמרינן לעיל (עו:) סולם תורת פתח עליו ותורת מחילה עליו והכל להקל, ומ"מ שני רשויות הן ואין מוליאין מזו לזו (לעיל פג:). **כל שגבוה י' טפחים למרפסת.** אם יש בחצר תל או עמוד גבוה י' סמוך למרפסת, רשות המרפסת שולטת בו ומשתמשין הן בו אבל לא בני חצר (שם). מבוי שלא נשתתפו בו. עירוב דחצירות במבוי קרי שיתוף (שבת קל:).

ח) לעיל פג:, ט) שבת קל:, ג) [וכש"ש אינה רב הונא], ד) הס"ד ואח"כ מה"ד קמ"ל כל"ל רש"ל.

ומי אמר ר' יוחנן הכי. הלכה כר' שמעון (ה) ואפילו עירבו לחצירות רשות אחת: **וכלבד שלא יורידו למטה.** אלמא אסור להוציא מחצר לחבירתה אי אמרת בשלמא בעירבו אסור אוקימנא להא בעירבו אבל השתא במאי תוקמת: **שלא יהא זה עומד במקומו.** בקרקעית החצר. ל"א שיהא זה עומד במקומו גרסינן ועל ראש הכותל קאמר: **וכי רבי לא שנאה.** למשנה זו במשנתינו: **רבי חייא.** שסידר וסתם את הברייתא ותלמידו היה: **מניין לו.** זה הפירוש ולעולם למטה לתתם רבי מתני' בבתים קאמר שלא יוריד מראש הכותל ויוליך לביתו: **וחורבה אחת ביניהם.** לא שנא שלהם ולא שנא של אחריהם דהא אוקמא כר"ש שאין חילוק רשות אלא בבתים וכגון שאינה פרוצה לרשות הרבים: **אחת עירבה.** לעצמה ושכיחי מאני דבתים בגווה: **אמר רב הונא נותנין החורבה לזו שלא עירבה.** להוציא לה כלים ששבתו בחצר דהא לא שכיחי בה מאני דבתים הוציא ולא עירבה אבל בעל עירבו אבל תלמידו דרב הוה דאמר הלכה כר"ש בשלא עירבו אבל עירבו לא: **וחייא בר רב אמר אף לשעירבה.** אני שמעתי מאבא אף לשעירבה נותנין אותה ומדעתי אני מפרש דהאי דאמר אבא אף לשעירבה לאסור את שתיהן קאמר דגזר לא עירבה אטו עירבה דאי מפקי הני לגווה הני נמי אתו ומפקי: **וא"ת.** במה ששמעתי אף לשעירבה להתיר קאמר אבא דשתיהן מותרות ולא גזר אבא בעירבה משום מאני דבתים קשיא לי במילתא דאבא דאמר לעיל [לא.] הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו לא מפני מה אין נותנים חצר שלא עירבה לחצר שעירבה תכנים כליה לתוך חבירתה ותוליאם הא לא גזר רב בחורבה כלומר הני נמי דתשני לי דהא דאמר רב לעיל אבל עירבה לא מודה הוא דאותה שלא עירבה מכנסת ומוליאה כליה לתוך שעירבה דהא לא שכיחי בה בשלא עירבה מאני דבתים ואע"ג דבהא שכיחי לא חיישינן דסתמא כי משתמש אינש במאני דידיה משתמש ולא בחבריה. מיהו קשיא לי אמאי אסר אבא כשעירבה להכניס לשלא עירבה הא לא גזר לגבי לגבי חורבה: **הכא כיון דמינטר.** כלומר אף לשעירבה דקאמר רב להיתר קאמר וגבי חצירות אמאי גזר משום דכיון דמינטרי כלים בחצר שכיחי לאפוקי מאני דבתים במאני דחצר ומפקי לחצירתה שהרי נשמרים גם בתוכה אבל חורבה לא עבידי בה אינשי לאפוקי מאני טובא: **אילא דאמרי חייא בר רב אמר אף לשעירבה ושכיחן מוכרות ואם תאמר שכיחן אסורות.** וטעמא משום דשמעינן ליה לאבא דקאמר אבל עירבו לא אלמא על כרחך אפילו דחקת למילתיה דאבא לאוקומא להאי דאסר בשעירבה הוא דאסר לטלטל כליה לשלא עירבה אבל שלא עירבה מותרת לתוך שעירבה שמעינן מיהא דאין נותנין שלא עירבה לשעירבה אלמא גזר בעירבה משום מאני דבתים ובחורבה נמי על כרחך שעירבה אסורה בה וכי אמר אבא דיהבי לה לתרוייהו לאיסורא קאמר לא דמי: **הכא.** גבי חצירות כיון דמינטרי מאני בחצר חבירו כבחצירו עבידי לאפוקי לה מאני טובא וחיישינן דלא ליפוק לה מאני דבתים אבל חורבה לא: **מתני' הגדול מוסר.** להכניס לו כלי הבית שלמטה ואין בני קטן אוסרין עליו לגבי גדול הך פרלה פתח הוא דשרי בגיפופי וכגון דאין הפרלה יותר מעשר אבל קטן אסור לו להוציא כלי הבית דבני גדול אסרי עליה דנפרץ לו במלואו. ודבריו הכל היא דאפילו ר' מאיר לא אמר גגין רשות אחת אלא לכלים ששבתו בתוכן אבל לכלים ששבתו בבתים לא דומיא דאחר קטנה שנפרלה לגדולה לכולי עלמא חצירות רשות אחת הן ולענין כלי הבתים אסרה גדולה לקטנה: **גדולה מוסרת.** להוציא כלי הבתים שבה אם עירבה לעצמה ולא אסרי עלה בני קטנה: **גמ' תרסי.** חלר וגג: **מה חלר דמינכרא מחילסא.** שהרי יש לה מחילות: **אף גג.** נהי נמי דשרינן ליה במחילות תחתונות משום גוד אסיק מיהו מחילות ניכרות בעינן שלא יהא גג בולט חוצה להם דאי לא מינכרא לא אמרינן גוד אסיק וגדול נמי אסור דאין לו שום מחילה וכל שאין לו מחילות אינו רשות היחיד. כל גגין שלהן חלקין היו ולא משופעין: **ונשמוראל.** דאמר [פט.] אפילו לא מינכרא אמרינן גוד אסיק להכי תנהי גבי הדדי דמה חלר דדרסי לה רגים אף גג אמאי דקתני קטן אסור משום דדרסי רגים מזה לזה דהוי לה מחילה תחתונה שביניהם מחילה נדרסת ולא מלית למיגד ואסוקה אבל אי לא דרסי בהן אף קטן שרי דאמרינן גוד אסיק ותפסיק הממילה ביניהם ואע"ג דמנכרא ולא מינכרא: **דיורי גדולה.** מושלין בקטנה ומושכין אותה אצלן: **ואין דיורי קטנה.** מושלין בגדולה למושכה אצלן: **אסור לזרוע את הקטנה.** דכמאן דהויא קטנה כולה בתוך גדולה דמי ואפילו מרחיק ארבע אמות מן הגפנים שאפילו בתוך הגדולה מותר להרחיק ולזרוע הכא אסור דקתני מתני' מפני שהיא כפתחה של גדולה אלמא כולה כחד פתח משוה לה: [1] **גפנים מוסרין.** דהא אין דיורי קטנה מושלין בגדולה: גפנים

מי אמר ר' יוחנן הכי [ה] והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן [2] כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה ורוחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלים ואלו עולין מכאן ואוכלים ובלבד שלא יורידו למטה מאי למטה למטה לבתים והא תני רבי חייא ובלבד שלא יהא זה עומד במקומו ואוכל וזה עומד במקומו ואוכל אמר ליה [3] וכי רבי לא שנאה ר' חייא מנין לו אתמר שתי חצירות וחורבה אחת ביניהם אחת עירבה ואחת לא עירבה אמר רב הונא נותנין אותה לזו שלא עירבה אבל לשעירבה לא דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה וחייא בר רב אמר אף לשעירבה ושתיהן אסורות וא"ת שתיהן מותרות מפני מה אין נותנין חצר שלא עירבה לחצר שעירבה התם כיון דמנטרי מאני דבתים בחצר אתי לאפוקי הכא בחורבה כיון דלא מנטרי מאני דחצר בחורבה לא אתי לאפוקי איכא דאמרי חייא בר רב אמר אף לשעירבה ושתיהן מותרות ואם תאמר שתיהן אסורות לפי שאין נותנים חצר שלא עירבה לחצר שעירבה התם כיון דמנטרי מאני דבתים בחצר לא שרו בהו רבנן דאתי לאפוקי אבל בחורבה לא מנטרי: **מתני'** [4] גג גדול סמוך לקטן הגדול מותר והקטן אסור [5] [6] חצר [7] גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת וקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה: **גמ'** למה לי' למיתני תרתי לרב קתני גג דומיא דחצר מה חצר מנכרא מחיצתא אף [8] גג נמי מנכרא מחיצתא ולשמואל גג דומיא דחצר מה חצר דקא דרסי לה רגים אף גג נמי דקא דרסי ליה רגים יתיב רבה ורבי זירא ורבה בר רב חנן ויתיב אביי גבייהו ויתבי וקאמרי שמע מינה ממתניתין דיורי גדולה בקטנה ואין דיורי קטנה בגדולה כיצד [9] גפנים בגדולה אסור לזרוע את הקטנה ואם זרע זרעין אסורין גפנים

והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה. וקשה דסתם ומ"כ מחלוקת הוא ומאמר בהמוכן (יבמות דף מב:) דאין הלכה כסתם ומע"ג דלכל הפחות משיב סתם כרבים כלפי היחיד הכא אין נפקא מינה דבלאו הכי פליגי רבנן עליה ותירץ הרר"א כהן דעיקר קושיא לר"י אינה אלא דלא גזר ובזה הדבר הוי מחלוקת ומ"כ סתם מחלוקת בשלא חצירות במי שהוליאוהו (לעיל דף מה:) וסתם בפרק חלון (לעיל דף עו:) אבל הכא לא פליגי בגזירה: **מפני** מה אין נותנין חצר שלא עירבה לחצר שעירבה. משום דאיירי באחת עירבה ואחת לא עירבה נקט האי לישנא והוא הדין דהוה מצי למימר מפני מה אין נותנין חצר שעירבה לשעירבה ובקונטרס פירש שפיר:

איכא דאמרי אף לשעירבה ושתיהם מותרות. לפי האיכא דאמרי קשיא הא דאמר בפרק הדר (לעיל דף עד.) ר' יוחנן אמר [10] אף לחורבה ורבי יוחנן לטעמיה דלא גזר דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר והכא נמי לא גזר דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה ומאי לטעמיה הוא דהא אפילו רב דגזר הכא גבי חורבה לא גזר:

אף גג דקא דרסי לה רבים. היינו כלישנא קמא דרב יוסף דלעיל [11] [12]: **גפנים** בגדולה אסור לזרוע את הקטנה. למ"ד (לעיל דף ט:) גרלה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי ופתח מיירי בנכנסין כותלי קטנה לגדולה: גפנים

ה א טור ש"ע ס"ח סי' שעד סעיף ד:
ו ב מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה כד סמג לאוין סה ועשין ג טור ש"ע ס"ח סי סעיף ג:
ז ג טוש"ע שם סעיף ד וסי' שמה סעיף טז:
ח ד מיי' פ"ז מהלכות כלאים הלכה יט טוש"ע י"ד סי' רלו סעיף ממ:

רבינו חננאל

ומי א"ר יוחנן הלכה כר' שמעון, דתני בין גג בין חצר רשות אחת הן, והא איהו דאמר הלכה כסתם משנה, ותנן בכותל שבין שתי חצירות דהיא סתמא, היו בראשו פירות אילו עולין מיכן ואוכלין, ואילו עולין מיכן ואוכלין, ובלבד שלא יורידו למטה. ואי רשות אחת הן אמאי לא יורידו למטה. ופרקינן, מאי לא יורידו למטה דקתני למטה דבתים. כלומר שיכנס בבתים אבל בחצר שרי. אינו והא תני ר' חייא ובלבד שלא יעמד זה בחצירו ויאכל וזה בחצירו ויאכל, הנה אפילו בחצר אסור. ודחי כי רבי לא שנאה ר' חייא מניין לו, כלומר דבר שלא שנאו [רבי] במשנתינו ר' חייא תלמיד ר' מניין [ה] בידו משנה שלא שנאה רבי, מכלל זו שאינה שנויה במשנתינו לאו דסמכא היא. **איתמר שתי חצירות וחורבה אחת ביניהן.** חצר אחת עירבה עם הבתים והאחרת לא עירבה, אמר רב [הונא] נותנין חורבה לזו, לאותה שלא עירבה. אבל [אין] נותנין אותה לאותה שעירבה. גזירה שמא יוציא מני דקנו שביתה בבתים מן הבתים לחצר ומן החצר לחורבה. חייא בר רב כו'. איכא דאמרי חייא בר רב אמר אף נותנין זו החורבה גם לחצר שעירבה ושניהן מותרות הן בחורבה, וא"ת מפני מה אין נותנין חצר שלא עירבה לחצר שעירבה, ונאמר כי כל החצירות רשות אחת הן. התם בחצירות כיון דמינטרי מני דבתים לחצר אתו לאפוקינהו בחצר שלא עירבה, אבל בחורבה לא מינטרי, הילכך לא (אתי) גז'[רינן] גזירה דילמא אתי לאפוקי מני דבתים לחורבה. **מתני' גג גדול סמוך לגג קטן כו'.** למה לי למיתנא גג ולמה לי למיתנין חצר. לרב קתני גג דומיא דחצר מה חצר דמינכרת מחיצתא אף גג [דמותר] לטלטל. אבל גג כיון הגגין דלא מינכרא מחיצתא, אין מטלטלין בו אלא ד' אמות. לשמואל קתני גג דומיא דחצר מה חצר דקא דרסי לה רבים, אף גג

אע"פ דדרסי ליה רבים שרי. חצר גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת והקטנה אסורה. כשתמצי לומר דיורי גדולה בקטנה, כלומר כל הדר בגדולה כאילו בקטנה הוא דר, שהקטנה מכללה של גדולה היא, ואין דיורי קטנה חשובין מכלל דירה הגדולה. עכשיו אם יהיו בגדולה שריגי גפנים, אסור לזרוע בקטנה שחשובין הגפנים שבגדולה כאילו גם בקטנה הן נטועים, ואם זרע בקטנה נאסרו אותן הזרעים.

ה) [שבת מו. וש"נ], ו) לעיל עו: פז:, ז) [יבמות מג. גדה סב: ועי' תוס' שם ד"ה ר"מ], ד) לעיל ח. ע"ש ט: ע"ש וש"נ, ט) [בהרא"ש אית מאר קטנה שנפלה לגדולה וכן הוא משנה דהכא לעיל ח. ט: וכ"מ מלשון רש"י דהכא ד"ה הגדול וכו' דומיא דחלר קטנה שנפלה לגדולה וכו' אבל ברב אלפס יש בגירס' הספרים וכן הוא בסוגיין בע"ב והא תנן חלר גדולה וכו' וכן עוד לקמן דף נב:], ו) שיך לע"ב, ז) [נ"ל אפילו חורבה], ח) וע"י בריטב"א,

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ומי אמר ר' יוחנן הכי הלכ' כר' שמעון דחצירות רשות אחת ואפילו עירבו הס"ד: (ב) תוס' ד"ה אף וכו' לעניל. נ"ב דף פ"ט:

מוסף רש"י

הלכה כסתם משנה. רבי סידר המשנה וכשלאה דברי חכם ושכרו בעיניו שנאן סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן כדי שלא יהו שניה מפי יחיד ונראין כאילו נשנו מפי המרובים ועשו כמותן (ביצה ב:). **ורוחב ארבעה.** משום סיפא נקט ליה דבעי למיתני היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה דחשיב רשותא באנפי נפשיה ולא מיעטל לא לגבי האי ולא לגבי האי, אבל לענין מיהוי מחיצה בכל דהוא פותיא הוי סתימה ואין מערבין אחד (לעיל עו:). **וכי רבי לא שנאה.** רבי שסידר את המשנה לא שנאה שתהא משנה, שלא רצה לסותמה, ר' חייא. תלמידו, מנין לו. שהלכה כמותו שסתמה בברייתא (יבמות מג.). **גדולה מוזתרת.** ולא אסרי בני קטנה עליה, דלגבי גדולה פתח הוא דיש לה שיור מכאן ומכאן והוו כשתי חצירות ופתח אחד ביניהן דלא אסרן אהדדי, ולקמן מוקי לה בשאין קטנה רחבה יותר מעשר דאי יותר מעשר לא הוי פתח לגבי גדולה (לעיל ח.). **וקטנה אסורה.** דלדידה לאו פתח הוא אלא פירצה ונעשית רשותן של בני גדולה שהרי נתערבה עמהן (שם). **דיורי גדולה בקטנה.** כלומר אוסרים בקטנה, דדילהו הוא דבטלה לגבה, ואין דיורי קטנה בגדולה. דלגבי גדולה פתח הוא ושתי חצירות שיש ביניהן פתח לא אסרן אהדדי כדאמרינן בפרק חלון (לעיל עו:) נפרץ הכותל עד עשר אמות, אם יש לו מערבין שנים ואם לו מערבין אחד, מפני שהוא כפתח ושניהם מותרים זה בזה (לעיל ז:).

ה) כ"ה בכת"י.

גפנים בקטנה מותר לזרוע את הגדולה. פי' בקונטרס וכשיגדלו הזרעים אע"ג דדיורי גדולה בקטנה אין אוסרין את הגפנים כדאמרינן במנחות בפ' שני (דף טו.) מעשה בא' שזרע כרמו של חבירו ובא מעשה לפני חכמים ואסרו הזרעים והתירו הגפנים מ"ט קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים דרבנן הך דעביד איסורא לא קנסו הך דלא עביד איסורא לא קנסו וה"ל הואיל וכשזרע את הגדולה בהיתר זרעה אפילו שתיהן שלו ליכא למיקנסיה ולפירושו מיירי הכא בשאר זרעים ותימה דהיכי שרי להניח הזרעים כשיגדלו כיון דדיורי גדולה בקטנה דאפילו עלו מאליהן תנן במסכת כלאים (פ"ה משנה ו) היה עובר בכרם ורואה ירק בתוך כרמו ואמר לכשאחזור אלקטנו אם הוסיף מאתים אסור כיון שמתייאש מלנוקטו וע"כ היא דמנחות איירי שלא ידע בעל הכרם שהזרעים בכרמו לכך נראה לר"י לפרש טעמא דשמעתין משום דשם גדולה על הקטנה ואין שם קטנה על הגדולה ולהכי גפנים בגדולה הוי שם כרם על הקטנה ואע"ג דאין גפנים בקטנה אסור לזורעה דרחמנא קפיד על שם כרם דכתיב לא תזרע כרמך כלאים אבל גפנים בקטנה מותר לזרוע בגדולה אע"ג דלכשיזרענה יהיה שם שדה על הקטנה אין לחוש דרחמנא לא קפיד אשם שדה דהא לא כתיב שדך לא תטע כרם דהוה משמע דקפיד אשם שדה: **אשה בגדולה וגט בקטנה.** פי' בקונטרס ושתיהן שלה דאיכא למאן דאמר בגיטין (דף עז:) הא דתנן הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצירה הרי זו מגורשת דדוקא דעומדת בתוכה בשותה שעה אבל אינה עומדת בתוכה לא אע"ג דשלה היא וכיון דומר הא דקאמרינן התם בגמרא והוא שעמדה בצד ביתה לאו אצל ביתה קאמר אלא בתוך ביתה ממש קאמר כדתני התם במתני' בתוך ביתה דהא הכא אמרינן אשה בקטנה וגט בגדולה אינה מגורשת אע"פ שעומדת אצל הגדולה ולר"י נראה דהכא מיירי בשאשאילו להאשה חצר אחת וקאמרינן דכשהשאילו לה גדולה הוי שמה גם על הקטנה אשה בקטנה שהשאילו לה הקטנה לא הוי בהכי שמה על גדולה:

תשעה בגדולה ויחיד בקטנה מצטרפין. דוקא ביחיד בקטנה אבל חמשה בקטנה וחמשה בגדולה אין מצטרפין וסיפא דנקט תשעה בקטנה ה"ה חמשה בקטנה אלא אגב ריש"א נקט המי לישנא והא דתנן בפרק כילד צולין (פסחים דף פח:) מן האגף ולפנים כלפנים ומן האגף ולחוץ כלחוץ וקאמר התם רב בגמרא וכן לתפלה וריב"ל אמר אפילו מחילה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים לכאורה נראה דלענין צירוף פליגי דלענין לאתת מודה רב דיוצא אפילו חוץ לבית הכנסת כדתנן בפרק ראוהו ב"ד (ר"ה דף מז:) היה עובר אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר וקול מגילה אם כוון לבו יצא וקשיא דאם כן סוגיא דהכא כרב ובפ' אלו נאמרין (סוטה דף לח:) משמע דקי"ל כריב"ל גבי עם שאחורי הכהנים ומייתי סתמא דהש"ס ממילתא דריב"ל ונראה לפרש דלצירוף מודה ריב"ל דאין מצטרפין כדאמרינן הכא ופליגי לענין לענות קדושה או ברכו דקי"ל במגילה (דף כג:) דאין דבר שבקדושה פחות מעשרה וקסבר רב מן האגף ולחוץ אינו יכול לענות אלא הוי בכלל צבור שבפנים וריב"ל סבר דאפילו מחילה של ברזל אינה מפסקת והוי בכלל צבור לעניית ברכת כהנים ולענות דבר שבקדושה:

שאילמלי אין מחיצה מרחיק ארבע אמות וזורע. מגיפופי גדולה פריך דכפי' בקונטרס דאי לא הוה גיפופי לגד הקטנה אלא השוה גיפופי ורחויות בכך ליחלק יותר זו מזו מגרע גרע ואסור לזרוע בקטנה ואפילו היא מאה אמה כדמשמע לישנא מפני שהיא כפתחה של גדולה דהוי כאילו היא תוך הפתח ודוקא מכותל הגדולה פריך אבל מקטנה אינו רואה להקשות שאם אין כלל מחילות של קטנה אין צריך להרחיק אלא זורע סמוך לגדולה דהפתח הוי כמחילה ועכשיו נאסר ע"י מחילות הקטנות דאין זה תימה דכשאין מחילות הקטנות נראה הגיפוף וע"י מחילות הקטנות אין ניכרין גיפופי גדולה והוי סילוק מחילות ואומר ר"י דלכאורה היה נראה מתוך הסברא דאין להחמיר בקטנה שנפרצה לגדולה יותר מאילו היא תוך מחילת גדולה שמרחיק ד' אמות וזורע כדין (ה) מחול הכרם ושיש בין הכרם ולכותל י"ב אמות והא דמשוינן לה כפתחה של גדולה היינו לעשות הקטנה כאילו היא תוך מחילות הגדולה שלא להניח זרע לשם אא"כ ירחיק ד' אמות אבל להחמיר יותר ממה שהיתה תוך מחילות הגדולה אינה סברא לכאורה והיה נראה דה"פ מצינו מחילה לאיסור אשה אין מחילה כלל לגדולה מרחיק ד' אמות בקטנה וזורע אפילו אין י"ב אמות מהכרם שבחוץ לגד הכותל שבחוץ של קטנה ולא דמי למחול הכרם דהתם גם הכרם מוקף מחילות להכי צריך י"ב אמות אבל הכא דסביב הכרם אין מחילה ולא שייך כותל קטנה לכרם אין צריך י"ב אמה ועכשיו שיש מחילות לגדולה צריך י"ב אמה כדין מחול הכרם אבל אומר ר"י דא"א לפרש כן דא"כ למה מקשה בסמוך ממחול הכרם דהא אמחול הכרם קיימא השתא שאם אין מחילה לא יהא שם דין מחול הכרם ואם יש מחילות יהא שם דין מחול הכרם ונראה לי פירוש רש"י עיקר: **אמר** ליה **רבא לאביי.** ר"ת הגיה רבה שהרי רבה ור' זירא ורבה בר רב חנן הוו יתבי ומדקדקו שלשתן ממתני' ש"מ דיורין כו' ואביי הקשה על דקדוק שלהן וכל אחד ואחד בא לקיים דבריו דמצינו מחילה לאיסור אע"ג דקלת נראה דרבא היה לו לגרוס מדקאמר בתר הכי לדידי כשירה ולדידך הוי סילוק מחילות ורבא ואביי פליגי בהא בסוכה בפ"ק (דף יח.) שמזכירו אחר אביי ולקמן נמי מייתי לה מ"מ נראה טפי כמו שהגיה ר"ת:

סיכך

גפנים מותרין גפנים בקטנה מותר לזרוע את הגדולה [ה] א אשה בגדולה וגט בקטנה מתגרשת אשה בקטנה וגט בגדולה אינה מתגרשת ב צבור בגדולה ושליח צבור בקטנה יוצאין ידי חובתן ציבור בקטנה ושליח צבור בגדולה אין יוצאין ידי חובתן ג תשעה בגדולה ויחיד בקטנה מצטרפין תשעה בקטנה ואחד בגדולה אין מצטרפין ד צואה בגדולה אסור לקרות קריאת שמע בקטנה צואה בקטנה מותר לקרות קריאת שמע בגדולה אמר להו אביי א"כ מצינו מחיצה לאיסור שאילמלי אין מחיצה [א] מרחיק ד"א וזורע ואילו השתא אסורה א"ל רבי זירא לאביי ולא מצינו מחיצה לאיסור והא תנן חצר גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת וקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה ואילו השוה את גיפופיה גדולה נמי אסורה א"ל התם סילוק מחיצות הוא אמר ליה רבא לאביי ולא מצינו מחיצה לאיסור והא אתמר

סיכך

גפנים בקטנה מותר לזרוע את הגדולה. לכתחלה דלגבי גדולה פיתחא וכל פתח כמחיצה הוא ואפילו סמוך לגפנים מותר לזרוע את הגדולה לכתחלה כדתנן (ב"ב דף כו.) היה גדר בתחיים זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן. וכשיגדלו הזרעים אע"ג דדיורי גדולה בקטנה אין אוסרים את הגפנים דאמר במנחות פ"ב (דף טו.) מעשה באחד שזרע את כרם של חבירו ובא מעשה לפני חכמים ואסרו את הזרעים והתירו את הגפנים ואמר מאי טעמא קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים מדרבנן אסירי הך (ה) דלא עבד איסורא לא קנסו רבנן הכא נמי הואיל וכשזרע את הגדולה בהיתר זרעה אפילו שתיהם שלו ליכא למיקנסיה וכ"ש אם קטנה של אחרים וגפנים שלה קדמו: **אשה.** עומדת בגדולה וחרק לה בעלה גט לתוך קטנה ושתיהן שלה ואיכא למאן דאמר במס' גיטין (עז:) הא דתנן [שם] הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצירה הרי זו מגורשת דוקא עומדת לתוכה באותה שעה אבל אם אינה עומדת לתוכה באותה שעה לא ואע"ג דשלה היא: **מתגרשת** (ג) **היא.** שהרי היא כעומדת בקטנה דכולה קטנה בתר גדולה שייכא: **אינה מתגרשת.** דגדולה לאו בתר קטנה אזלא וגט לא קני לאשה בדיעבד נשדי אשה בתר גט דאשה לא בעיא (ו) למקני גיטא: **יוצאין.** דשליח צבור דקאי בקטנה הכא שייך: **אין יוצאין.** דהשתא לא שייך בתרייהו וצבור דקיימי בקטנה לא מצינן למימר דשייכי בתריה דרובה בתר חד לא משתדו: **מוסר לזרוע קריאת שמע בגדולה.** דגבי גדולה כמחילה היא ולא מצי קטנה מקלקלא (ז) בשום מידי: **שאילמלי אין מחילה.** אי לאו הכי גיפופי שעודפין בגדולה היו הגדולה והקטנה שוות הוו להו כחצר אחת ומותר לזרוע אם עם הגפנים ומרחיק ד' אמות השתא משום הכי גיפופי שדינן לכולה קטנה בתר גדולה ומיתסרא כולה מצינו מחילה שאוסרת: **ואילו השוה את גיפופיה.** שבנה מחילות בתוך הגדולה מכאן ומכאן עד שיקלרנה כמדת הקטנה וסילק את הגיפופין על ידי מחילות הללו אף גדולה אסורה (ד) ועכשיו שתיהן שוות נמצאו מחילות הללו באות לאיסור: **סילוק מחילות.** האחרונות סילקו את הראשונות אבל גבי זריעה אסר עודף הגיפופין על הקטנה משום יתור מחילה:

סיכך

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ה מהלכות גירושין סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' קלט סעיף ט

ו [לא נמצא בהרמב"ם ולא בטוש"ע ופלא על העין משפט להעיר על מה לציתא]

י ב מיי' פ"ח מהלכות תפלה הלכה ז סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' נה סעיף י:

יא ג מיי' שם וטוש"ע שם סעיף טז:

יב ד מיי' פ"ח מהלכות תפלה הלכה ח טוש"ע א"ח סי' עט סעיף ג:

רבינו חננאל

אבל הגפנים שבגדולה מותרין. וכן אם היו הגפנים בקטנה מותר לזרוע בגדולה, שהקטנה בכלל הגדולה ולא הגדולה בכלל הקטנה. אשה בגדולה וזרק לה בעלה גיטה בקטנה, כיון שכל מה שבקטנה חשוב כאילו בגדולה הוה נמצא גט זה כאילו עמה הוא והגיע ברשותה, והנה נתגרשה. אבל אם האשה בקטנה וזרק לה בעלה בגדולה לא נתגרשה שהרי לא הגיע ברשותה. וכן אם היו הצבור בגדולה כו'. אמר אביי אם כן מצינו מחיצה לאסור(ו). שאילו אין שם מחיצה מרחיק ד' אמות וזורע, והשתא איתסרו להו זרעים שבקטנה. אמר ליה ר' זירא ולא מצינו מחיצה לאסור, והתניא בית שחציו מקורה וחציו אינו מקורה גפנים כאן מותר לזרוע כאן, ואילו השווה את הקירויו אסור, לזרוע בכולו. אמר ליה אביי התם כיון דזרעיה סלוקי סלקינהו למחיצות. אמר ליה רבא לאביי והא

מסורת הש"ס

ה) [נמצא עט.], ו) בס"ה: לאשה בעיא,

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה גפנים וכו' מדרבנן אסירי הך דעביד איסורא קנסו רבנן הך דלא עבד: (ג) ד"ה מתגרשת שהרי כל"ל ומיבא היא ממקו: (ג) ד"ה מותר וכו' מקלקלא לה בשוש: (ד) ד"ה ואלו וכו' אסור' דעבשיו: (ה) תוס' ד"ה שאילמלי וכו' כדין מחול הכרם כשיש:

גליון הש"ם

בעין משפט אות א' מיי' פ"ה. לא נמצא שם לא בהרמב"ם ולא בש"ע ועי' בתשובת זכרון יוסף מאה"ע סי' יב:

הגהות הגר"א

[א] גמ' שאילמלי אין מחילה זורע ואילו וכו'. כל"ל [וחס דלא כתו' ד"ה שאילמלי שכתבו אבל מקטנה אינה יולא כו' ואומר ר"י דלכאורה כו' ולפי גילסת רבינו בחמת הקושיא רק מקטנה].

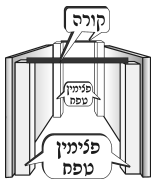

סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פלימין. שתי דפנות יש לה כהלכתה לאורכה ועשויה כמדוי ובדופן שלישית ורביעית קבועין עמודים לקרני הזויות ויש להם טפח: **לשירה.** דתנן (סוכה ו:) שתיס כהלכתן ושלישית אפילו טפח: **ואילו השוה את פלימיה.** שבנה ב' מחילות בתוכה אצל מחילות הראשונות ונמצאו פלימיה עומדין בין שתי המחילות מכאן ובין שתי מחילות מכאן ובתוך האכסדרה אינן נראין: **פסולה.** דאין לה אלא ב' מחילות: **לדידי לשירה.** דפליגינן עלך בהא מילתא לקמן בפירקין[ד] דאפילו אין לה שום מחילה אמרינן פי תקרה יורד וסותם דסתם אכסדרה תחוין קורות למעלה מעמוד לעמוד שעליהן נותנים את התקרה והנך קורות יש להם פה דהיינו חודה שאינה עגולה אלא מרובעת: **לדידך.** נמי דאמרת פסולה אין כאן מחילה לאיסור דהכא היינו טעמא שסילק מכאן את הפלימין ואת מחילות הראשונות ע"י מחילות הללו והעמידה על אלו לבדן: **חציו מקורה.** מכוסה בגג חלק כעין תקרת עלייה: **גפנים לאן.** תחת הקירוי: **מוסר לזרוע לאן.** חוץ לקירוי מיד ואין צריך להרחיק לפי תקרה יורד וסותם והוי מחילה מבדלת ביניהם: **השוה את קרויו.** שקירה כל הבית אסור אל"כ הרחיק: **סילוק מחילות.** שהשלמה זו סילק פי תקרה ואין כאן מבדיל: **ביד רב שמעיה.** ליהו להשיב לאביי תשובה זו: **להקל ולהחמיר.** פעמים שהמחילה מתרת לענין כלאים ופעמים שהיא אוסרת: **עד עיקר המחילה.** כלומר עד יסוד מחילה סמוך ודבוק למחילה: **היא משוך.** כרס רחוק מן הגדר אחת עשרה אמה וכ"ש פחות: **לא יציא זרע.** בין כרס לגדר וטעמא מפרש לקמן: **אוכמן ממסני.** דאלימא לאקשויי טפי [ג] מבריתא: **קרפף כרס.** לקמן מפרש: **עשרים וארבע אמות.** צריך שיהא בה להתירה להרחיק ארבע אמות ולזרוע ואם פחות אסור לזרוע בה אפילו טפח: **מחול.** סביב כעין מחולות: **אין שם שם עשרה אמה בו'.** לפי שיש כרס מכאן ומכאן וצריך להרחיק ויתן ארבע אמות לכרס לכל צד לעבודתו כמלא בקר וכליו שהיו חורשין בשוורין ואם נשארו ח' אמות באמצע שאם בא לחלקו לכאן ולכאן יש ד' אמות לכל חלק חשיבי ולא בטילי ולא אתי כרס דהאי גיסא ומבטל פלגא וכרס מהאי גיסא ומבטל פלגא: **כדי עבודתו.** ארבע אמות לכל צד: **י"ב אמות.** לקמן מפרש טעמא: **לאו היינו טעמא.** דתיהוי מחילה משויא ליה להאי מחול כי כרס: הכי גרסינן **ארבע אמות דלהדי כרס עבודת הכרס.** וכיון דצריך לו הוי כרס עצמו: **כיון דלא מודרען.** משום דמקלקל ליה לכותל אבנים שהמחרישה מעלה עפר תיחוח והכותל נופל כשאין תחתיו קרקע חזקה והכי תנן בבבא בתרא (דף יט.) מרחיקין את הזרע כו': **אפקורי מפקר להו.** לגבי גדר ולא חלק חשיבי ולא בטילי ולא אתי כרס דהאי גיסא ומבטל פלגא וכרס מהאי גיסא ומבטל פלגא: **כדי עבודתו.** ארבע אמות לכל צד: **י"ב אמות.** לקמן מפרש טעמא: **לאו היינו טעמא.** דתיהוי מחילה משויא ליה להאי מחול כי כרס: הכי גרסינן **ארבע אמות דלהדי כרס עבודת הכרס.** וכיון דצריך לו הוי כרס עצמו: **כיון דלא מודרען.** משום דמקלקל ליה לכותל אבנים שהמחרישה מעלה עפר תיחוח והכותל נופל כשאין תחתיו קרקע חזקה והכי תנן בבבא בתרא (דף יט.) מרחיקין את הזרע כו': **אפקורי מפקר להו.** לגבי גדר ולא בטלי כרס: **ג' קרפיפות זה בצד זה.** כגון[ה] שהיו מהלכין בדרך והקיפו ג' קרפיפות לדירה בתחילה של שתי כגון של קנים או של ערב כגון חבלים שלא התירו בו ליחיד אלא בית סאתים כדמפרש בפ"ק (דף טז:) דשיירא מותרת להקיף כל צרכן בקנים ובחבלים לדירה אבל יחיד יותר מבית סאתים לא אל"כ עשה שתי וערב מחילה קיימת: **ושנים החילונים מגופפין וכו'.** שהחילונים רחבים מן האמצעי והוא פרוץ לשניהם במלואו וגיפופיהן עודפין עליו: **ויחיד בזה ויחיד בזה [ויחיד בזה] נעשו שיירא נוטנין להן כל צורכן.** דאמרינן דיורי גדולים בקטן ונמצאו שלשתן באמצעי ואמצעי מצרפן ומותר אמצעי זה כל שהוא (ד) גדול היקף במחילה של שתי או של ערב וכגון שעירבו: **אמצעי מגופף וחילונים אין מגופפין.** שהוא רחב מהן והן פתוחין לו במלואו ולדידיה לא הוי מילואו[ו]: **אין נוטנין להם אלא.** בית סאתים לכל קרפף שהרי אין שלשה דיורין באחד דדיורי אמצעי בחילונים וזיל להכי תרי הוא דאיכא ובאמצעי ליכא אלא חד ואם אחד מהן יותר מבית סאתים הוא אסור ואם אמצעי יותר מבית סאתים כולן אסורין שהרי הן פרוצין לרשות האסורה: **שנים הוו כיחיד עד דהוי שיירא דהיינו שלשה: איבעיא להו.** אמצעי מגופף ואם חילונים ושני אנשים באמצעי ויחיד בזה ויחיד בזה מאי: **אי להכא נפקי בו.** והנך דאמצעי הואיל ושניהם שוטין לכאן ולכאן שדי תרוייהו להכא ותרוייהו להכא ולישתרו שני קרפיפות החילונים היקף בכל צרכן: **או דילמא.** כולי האי לא מקילינן דישדינהו להכא ולהכא. וה"נ לא אמרינן דצירמינהו תרוייהו לחד ולמישדי מיהא חד מן החילונים בכל צורכו דמסתמא הכי ניחא ליה טפי דליהוי חד להכא וחד להכא דלא ניהוי אלא תרי בכל חד דרווח להו לתשמישתייהו מלמהוי תלתא בחד ובאינך לא ניהוי אלא חד: (ה) **וא' באמצעי.** והוא שליט על החילונים: **וכל היכא דנפיק בגאפא הוו.** ושדיא להכא ולהכא או שדיא מיהא לחד מייהו ונישתרי חד מן החילונים (ו) בכל צרכי היקף: **או דילמא אימר להכא או להכא.** ולא ידעינן להי מייהו הלכך אפילו חד נמי לא יהבינן ליה כל צרכו: **והלכתא בעיין לקולא.** שאלותינו אלו להקל:

גידוד

סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין. לגון חלר המוקפת אכסדרה וסיכך באויר של חלר וסגר הסכך על שפת קירוי של אכסדרה ואין מחילות פנימיות מושלות לסוכה, דיש בתקרת האכסדרה יותר מתרבע אמות, אבל לגד הסוכה יש לאכסדרה פצימין, עמודין כמין חלונות וביניהם פחות פחות משלשה, כשרה. דאמרינן בהו לגוד (סוכה יח.). **קרחת הכרם** ב"ש אומרים כ"ד אמות. אם קרחתה כ"ד אמות מותר לזרוע שם ואם פחות מכ"ד ולקמן מפרש מאי קרחת ומאי מחול (לעיל ג:). **כרם שחרב** אמצעיתו. שהרי יש שם גפנים סביב הקרחה י"ז אמה על י"ז אמה, וכן אם הלכה הקרחה על פני כל רוחב הכרם, שאין שם גפנים אלא מב' לידי הקרחה בעינן י"ו רוחב הקרחה (שם). **אם אין שם** ט"ז אמה **לא יביא** זרע **לשם.** אפילו באמה האמצעית, דד' אמות שבצד הכרם מה וד' אמות שבצד זה אלא הכרם הוו עבודת הכרם דתנן (כלאים פ"ו מ"ח) כמה עבודת הכרם (מלא) ד' אמות כמלא בקר וכלים שהיו בוקרים אותה בשוורים ובעגלות ובעת החרישה חורשים אותה בשוורים, הלכך הכרם דמו, ואם נשארו ח' אמות בינתים לבד אותן ד' לכל צד, דכי שדית פלגא להכא ופלגא להכא איכא ד' אמות מקום חשוב לכל חד, לא בטלי לגבי כרם ומותר לזורען, וצריך מח' אמות שדי פלגא להכא ופלגא להכא איכא ד' אמות מקום חשוב ובטיל לגבי כרם, וגפנים שמאי לא חשיב שדה בפחות מח' אמות הלכך כ"ד אמות בעינן, ד' לעבודת הכרם מכאן וכנגדן מכאן, פשו י"ו, שדי ח' להכא וח' להכא, איכא שדה ולא בטלי, אי נמי סגיאה להו לגפנים שמאי עבודת הכרם ח' אמות (לעיל שם). **מחול הכרם בין הכרם לגדר.** דהיינו סביב כמו מחולות (שם). **שאם אין שם י"ב אמה לא יביא זרע לשם.** דד' אמות דלהדי כרם עבודת הכרם, וד' אמות דלהדי כותל כיון דלא מיזדרעי משום דושא דכותל אפקורי מפקר להו, אמצעיות אי איכא ד' אמות משויא, ואי לא בטיל לגבי כרם, והכא לא בעינן י"ו אמה, שאין האיסור אלא מגד אחד (שם). **היו שם י"ב אמה.** לגבי הלג, נותן ד' אמות לעבודת הכרם וזורע השאר (שם).

ויחיד באמצע מהו, מי אמרינן אי הכין נפיק הא הוו להו ג' ונעשו כשיירא, ואי מהכא נפיק הוו להו נמי ג' ואינון שיירא. או דילמא אימא מהכא אימא מהכא לא אמרינן. שנים באמצע ואחד בזה וכו'. והילכתא דבעיין לקולא. כלומר אמרינן אי מהכא נפיק הוו להו ג' וכן מאידך גיסא ונעשו שיירא, ונותנין להן כל צרכן. אמר רב חיסדא

ה) סוכה יח. לקמן לה., ו) כלאים פ"ד מ"ח לעיל ג:, ז) ל"ל בזה ויחיד בזה, ד) [דף לה.], ה) בפ"ק: כגון שלשה, ו) בפ"ק: מילואן, ז) [עי' תוס' סוכה יח: ד"ה אכסדרה וכו' דפיאות מותר לכלאים וכו' כדאיתא בעירובין לעיל יח.].

הגהות הב"ח

(א) גמ' לאו היינו טעמא אלא דכל אחרנא: (ב) שם כל צורכן (ודאי) תז"מ וג"כ ס"ק אין זה: (ג) רש"י ד"ה אותבן וכו' טפי מבריתא. נ"ל ר"ל מן הבריתא: (ד) ד"ה ויחיד בזה וכו' כל שהוא היקף גדול בממילה: (ה) ד"ה ואחד וא"ס וכל היכא הל"ק: (ו) בא"ד מן המילוים בהיקף כל צרכו הס"ד:

מוסף רש"י

סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין. לגון חלר המוקפת אכסדרה וסיכך באויר של חלר וסגר הסכך על שפת קירוי של אכסדרה ואין מחילות פנימיות מושלות לסוכה, דיש בתקרת האכסדרה יותר מתרבע אמות, אבל לגד הסוכה יש לאכסדרה פצימין, עמודין כמין חלונות וביניהם פחות פחות משלשה, כשרה. דאמרינן בהו לגוד (סוכה יח.). **קרחת הכרם** ב"ש אומרים כ"ד אמות. אם קרחתה כ"ד אמות מותר לזרוע שם ואם פחות מכ"ד אמות אסור לזרוע שם, ולקמן מפרש מאי קרחת ומאי מחול (לעיל ג:). **כרם שחרב** אמצעיתו. שהרי יש שם גפנים סביב הקרחה י"ז אמה על י"ז אמה, וכן אם הלכה הקרחה על פני כל רוחב הכרם, שאין שם גפנים אלא מב' לידי הקרחה בעינן י"ו רוחב הקרחה (שם). **אם אין שם** ט"ז אמה **לא יביא** זרע **לשם.** אפילו באמה האמצעית, דד' אמות שבצד הכרם מה וד' אמות שבצד זה אלא הכרם הוו עבודת הכרם דתנן (כלאים פ"ו מ"ח) כמה עבודת הכרם (מלא) ד' אמות כמלא בקר וכלים שהיו בוקרים אותה בשוורים ובעגלות ובעת החרישה חורשים אותה בשוורים, הלכך הכרם דמו, ואם נשארו ח' אמות בינתים לבד אותן ד' לכל צד, דכי שדית פלגא להכא ופלגא להכא איכא ד' אמות מקום חשוב לכל חד, לא בטלי לגבי כרם ומותר לזורען, וצריך מח' אמות שדי פלגא להכא ופלגא להכא איכא ד' אמות מקום חשוב ובטיל לגבי כרם, וגפנים שמאי לא חשיב שדה בפחות מח' אמות הלכך כ"ד אמות בעינן, ד' לעבודת הכרם מכאן וכנגדן מכאן, פשו י"ו, שדי ח' להכא וח' להכא, איכא שדה ולא בטלי, אי נמי סגיאה להו לגפנים שמאי עבודת הכרם ח' אמות (לעיל שם).

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה ח סמג עשין מג טוש"ע ח"מ סי' תלג סעיף מ:

יד ב מיי' פ"ז מהלכות כלאים יח:

טו ג מיי' שם הלכה יא [יב] יג ופ"ג שם הלכה [יג] טו [טז] טוש"ע י"ד סי' רלז סעיף כב:

טז ד מיי' פ"ז שם הלכה יא

יח ו וטוש"ע שם סי' רלז סעיף מב:

יז ה מיי' שם הלכה יב טור ש"ע שם סעיף ג:

רב ניסים גאון

אמר רב יהודה ג' קרפיפות זה בצד זה כולן, נעשו כשיירה ונותנין להן כל צורכן. איתיה לפירושיה בסוף פרק א' דהא מסכתא, יחיד נותנין לו בית סאתים שנים נותנין להם בית סאתים שלשה נעשו שיירא נותנין להן כל צורכן.

רבינו חננאל

סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין כשירה, ואילו השוה פצימיה פסולה. א"ל לדידי כשירה היא, לדידך סלוקי סלקינהו למחיצה. והתנן חצר גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת וקטנה אסורה, ואילו השוו גיפופיה גדולה נמי אסורה. ודחינן התם נמי סלוקי סלוקינן למחיצתא. **והתניא** יש במחיצות להקל ולהחמיר. להקל כיצד, כרם הנטוע עד עיקר מחיצה [זורע מעיקר מחיצה ואילך] (וימלך) שאילו אין שם מחיצה מרחיק ד' אמות וזורע, ווו היא מחיצת הכרם להקל. להחמיר כיצד, היה משוך מן הכותל י"א אמה לא יבו[יא] זרע לשם, שאילו אין שם מחיצה מרחיק ד' אמות ומחיצת הכרם להחמיר. הנה מצאנו מחיצה לאיסור. **אמר** ליה אדמותבת מברייתא אוהיב ממתני', דתנן איזהו מחול הכרם בין הכרם לגדר, אם אין שם י"ב אמה [לא] יביא זרע לשם. היו שם י"ב אמה נותנין לו כדי עבודתו, וזורע את המותר. הנה יש מחיצה לאיסור. אלא סברא הוא כל ארבע אמות וכו'. **אמר רב יהודה** ג' קרפיפות כו'. עד ויחיד בכל קרפיף נעשו שיירא, וכאילו באחד כולן שרויין, ונותנין להן כל צרכן. אבל אם האמצעית מגופף וב' החיצונות אינן מגופפות, ויחיד בכל קרפיף אין נותנין להם אלא בית שש בלבד. סאתים לכל אחד מהן שאינן שרויין ביחוד וכיחידים הן חשובין. **איבעיא** להו ב' בזה הקרפיף וב' בזה הקרפיף

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פט"ז מהלכי' שבת הלכה טו טור ש"ע א"ח סי' שסב סעיף ג וסי' שעב סעיף ו:

רבינו חננאל

גידוד ה' טפחים. פי' כמו סלע גבוה ה' טפחים ובנה מחיצה עליה ה' טפחים, אין מצטרפין לעשרה. דבעינן אי כולו בגידור אי כולו במחיצה. מיתיבי ב' חצירות זו למעלה מזו כו', הנה גידור ה' ומחיצה ה' מצטרפו. ופריק רבה מודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה, כלומר הואיל ויש למעלה ממנה עשרה טפחים. ואקשינן אי הכי תחתונה תיערב לעצמה דהא סלקו ממנה מחיצות, אבל העליונה לא תיערב אפילו לעצמה דהא לית ליה מחיצתא והנה התחתונה אוסרת עליה, וזהו פי' לא תערב לא אחד ולא שנים, כלומר לא תיערב לא לעצמה ולא עם התחתונה. ופירק רבא בר עולא כגון שהיתה העליונה מגופפת, פי' סתומה והולכת עד עשר אמות. לפיכך העליונה ערבה לעצמה והתחתונה לעצמה. אי הכי שהעליונה מגופפת עד עשר אמות, אימא סיפא פחות מיכן מערבין אחד ואין מערבין שנים, אמאי איבעיא העליונה תערב חד, דהא ליכא ביניהן מחיצה עשרה טפחים, ואיבעיא תערב שנים, כלומר תערב לעצמה דהא מגופפת עשרה. ודחי רבה, כגון שנפרצה תחתונה במלואה לעליונה. אי הכי תחתונה תערב עם העליונה דהא אית לה מחיצתא, והנה רואה פני עשרה ונעשית עכשיו העליונה והתחתונה כאחת, אבל עליונה לא חד תערב ולא תרי תערב, דהא נפרצה עליה התחתונה ו). חד נמי לא תערב דהא [אית] לה מחיצה. ופריקנן אין הכי נמי וכו'. ואסיקנא הילכתא גידור ה' ומחיצתא ה' מצטרפין. בעי רב הושעיא דיורין שבאו בשבת מהו שיאסרו. ופשטנא מיהא דתנן חצר גדולה וכו'. ואוקימנא בשנפרצה מבעוד יום. אבל נפרצה בשבת מותרת אפילו הקטנה. דאיבעיא לן עירב דרך חלון ונסתם החלון מהו, לטלטל מזה לזה דרך פתח וכיוצא בו, וכן מי שעירב מחצר לחצר דרך הפתח ונסתם הפתח בשבת מהו לטלטל מחצר זו לחצר זו דרך חלון אחר שנסתם הפתח. ואיפשיט שבת שהותרה למקצתה הותרה כולה. ש"מ דיורין הבאין בשבת אין אוסרין ולא נאסרין. איתמר כותל שבין [שתי] חצירות שנפל רב אמר אין מטלטלין באותה חצר אלא בד' אמות וכו'.

צג: כל גגות פרק תשיעי עירובין

גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין. בפרק שני דגיטין (דף טו:) פי' בקונטרס כגון [ב] בית עמוק חמשה ויש לו מחיצות חמשה אין מצטרפין להיות תוכו רה"י וקשיא לר"ת דהא אמר בפרק בתרא (דף לט:) דבור וחוליתה מצטרפין ובשמעתא נמי אמר דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני י' אלא יש לפרש גידוד חמשה גבוה חמשה ונפקא מינה בשתי חצירות זו למעלה מזו ועליונה כדאמר הכא וא"ע לענין שבת אם יש [ד] [ג] (לפרש כשיש) תל ברה"ר גבוה חמשה ורחב ארבעה ועל גביו עשו מחילה חמשה שהזורק מרה"ר לתוכו חייב ומתוכו לרה"ר פטור: **וכי קתני פחות מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים אתחתונה.** וא"ת לעיל כדפריך עליונה לא תערב לא חד ולא תרי אמאי לא משני הא דקתני מערבין שנים ואין מערבין אחד אתחתונה ויש לומר משום דמשמע ליה מערבין שנים אתרוייהו:

לא תימא אימר אלא ודאי מבעוד יום נפרצה. קשה דהכא אמר אביי דרבה סבר כשמואל דאמר שבת הואיל והותרה הותרה וא"כ תיקשי לאביי גופיה אמר (שבת דף כב.) כל מילי דמר עביד כחומרי דרב בר מהני תלת דעביד כשמואל מתירין מבגד לבגד כו' ואין לומר דמש"ה לא חשיב [ה] הא דהכא משום דרב הונא ורב יהודה נמי סברי כשמואל דהא בגרירה איכא דסברי כשמואל דהא בפרק המוליא (שבת פא.) משמע דסבר רבי יוחנן כסתם משנה דנזיר חופף ומספסף ומיהו י"ל דהכי פריך בהמוליא ומי מצי ר' יוחנן למימר דבר שאין מתכוין אסור דלא כסתם משנה דנזיר אפילו איכא סתמא אחרינא כדאשכחן בגילה (דף כג:) מאי אולמיה האי סתמא מהאי ואין לרבי יוחנן נמי לפסוק כשום אחת בלא רמייה אי נמי יש לומר הא דעביד כחומרי דרב היינו בעלמא לגד מעירוב ואבל דהלכה כדברי המיקל בהם או שמא כיון דזימנין הן קולא הוא חומרא כגון דנאסר במקצת שבת דמהאי טעמא נאסר לכל השבת לא חשיב ליה מחומרי דרב דלרב לית ליה הואיל והותרה הותרה ולית ליה נמי הואיל ונאסר נאסר: **שבת** ביון שהותרה הותרה. פירשתי בפרק קמא (דף יח. ד"ה עירוב): **אין מטלטלין בה אלא בארבע.** בכליס ששבתו בבית לר"ש: [ו] **חייב** דברי ר"א. בגמ' מוקי לה במקום מחילה הפרוצה וכגון שבשני רשויות לא נשאר כלל משתי מחילות שבגילה שמקום מחילה זו שנפרצה אינו תוך מחילות הנשארות ובלישנא קמא מוקי לה כגון שאבדה להם דרך באותו מקום ובירר להם מקום מחילות להיות שלהן נלכת דרך שם בשביל דרכם שאבדו שם ור"א לטעמיה דאית ליה מה שברו ברו ורבנן סברי דאין להם כח לברור הלכך אף על פי שעוברים שם אינו רה"ר כיון שלא נמסר לרבים ואינו של רבים כדאמרינן בפרק שני (דף כב:) גבי שבילי בית גלגול קאמרת ומתוכה דקאמר ר"א לאו דוקא מתוכה אלא משום דנקטו רבנן מתוכה קאמר איהו נמי מתוכה כדקאמר בגמרא והכי קמהדרי ליה רבנן אי אתה מודה שאם הוליא מתוכה לרה"ר שהוא פטור אבל אסור אאין לרבים כח שם ולכך אינה נעשית רה"ר אפילו נפלו כל המחילות סביב והוי כרמלית הכא נמי מקום מחילה תודה שיהיה כרמלית שאין להם כח בבירורתן והא דשבקי רבנן רה"י כדנקט ר"א ונקטי רה"ר משום דר"א דיבר על מקום מחילה שיהא רה"ר וקאמר שאם הוליא מתוך החצר שהיא רה"י למקום מחילה חייב אבל רבנן דמיירי במוליא ומכניס לתוכו ממש ואפילו כשנפלו כל מחילותיה נקטי רה"ר שאלה המזכר במשנה ולא רצו למינקט שאם הוליא מתוכה לחצר שאלה משום דלא נזכר במשנתנו שהיה חצר אלא אי נמי להכי נקטי רה"ר להוכיח שתוכה חלוק הרבה מרה"ר שאם לא היה חלוק הרבה היה מותר להכניס מרה"ר לתוכה אבל במה שפטור המוליא מרה"י לתוכה אין להוכיח שחלוק הרבה דאפילו אין חלוק אלא מעט מרה"ר פטור המוליא מרה"י לתוכה כיון שאין רה"ר ממש: ואיבעית

גידוד חמשה. חצר שקרקעיתה גבוה חמשה טפחים והוסיפו על אותו גובה מחילה ה': **מודה רב חסדא בפחתונה.** דלגבה הויא מחילה אבל לגבי עליונה לאו מחילה היא שאינה רואה את פני עשרה למחילתה ואי הוי כוליה בגידוד שפיר טפי משום דמשתמשא להדיא עד סוף הגידוד ורואה גובהה יותר על חברתה עשרה ומינכרא מחילתה: **פחתונה פרי תערב.** כלומר לעצמה תיערב דיוריה ולא עם עליונה שהרי מחילה ביניהם אבל עליונה אפילו לעצמה אסורה שהתחתונה אוסרתה שאין כאן מחילה ולא חד נמי תערב עם תחתונה שהרי אין כאן פתח לגבי תחתונה הכל פתוח: **במגופפת.** מחילה עשרה על הגידוד עד עשר אמות אמצעיות שהניחוה כעין פתח ולא הניחו שם המחילה עשרה אלא מחילה חמשה והגידוד חמשה הלכך שתיהן מערבות לעצמן ואין זו אוסרת על זו לגבי תחתונה כולה סתומה היא ולגבי עליונה [ממילה] ופתחא היא ומיהו כי הדדי לא מצו מערבי משום לגבי תחתונה הכל פתוח: **אימא סיפא כו'.** ועל כרחך המי פחות מכאן אמחילת חמשה שבעשר האמות קאי דהא בכל ההיקף מחילה עשרה איכא: **אי בעי חד תערב.** דהא פתח גמור הוא אצל שתיהן: **במלואה.** שאין ברחבה אלא עשר אמות הלכך אסרה עליונה עליה (ג) ולא מערבה בהדה כדתנן גדולה מותרת וקטנה אסורה: **אי הכי פחתונה חד תיערב.** עם העליונה: **פרי לא תערב.** בפני עצמה דעליונה אוסרת אא"כ עירבה עמה: **דיורין הבאין בשבת.** כגון כותל שבין שתי חצירות שנפל בשבת דהיינו דיורייהו השתא כי הדדי: **מהו שיאסרו.** זה על זה: **וקטנה אסורה.** [וס"ד] שנפרצה בשבת: **אלא ודאי.** על כורחיך הכי תוקמא דהא את אמרת דיורין הבאין בשבת אין אוסרין: **דאמרת בעאי מיניה מרב הונא עירב דרך הפתח.** שתי חצירות שעירבו יחד על ידי פתח שביניהם: **ונסתם.** בשבת שנפלה מפולת כנגדו: **מהו.** לטלטל מזו לזו דרך גובה הכותל וחורין וסדקין מי אמרינן הואיל והותר למקצת שבת הותר לכולה או לא: **כותל שבין שתי חצירות.** שלא היה פתח ביניהם ולא עירבו בו יחד ונפל: **רב אמר אין מטלטלין בו אלא בארבע.** לית ליה הואיל והותרה הותרה וכחד חצר לא משוינן ליה דקי"ל [ו] חצר עירבה דברי הכל מטלטלין כליס ששבתו באוירא דההיא כולה חדא רשותא היא אבל הכא ב' רשויות האסורות זו עם זו היו ונמצאת כל אחת פרוצה במלואה למקום האסור לה אע"ג דקי"ל [ז] דחצירות רשות אחת הן הכא בשעירבה כל אחת לעצמה עסקינן ורב לטעמיה דאמר [ח] הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו שתי רשויות הן: זה

[ה] גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין עד שיהא או כולו בגידוד או כולו במחיצה מיתיבי שתי חצירות זו למעלה מזו ועליונה גבוהה מן התחתונה עשרה טפחים או שיש בה גידוד חמשה ומחיצה חמשה מערבין שנים ואין מערבין אחד פחות מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים אמר [ב] (רב) מודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה אי הכי תחתונה תערב שנים ולא תערב אחד עליונה לא תערב לא אחד ולא שנים אמר רבה בר עולא כגון שהיתה עליונה מגופפת עד עשר אמות אי הכי אימא סיפא פחות מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים אי בעיא חד תערב אי בעיא תרי תערב אמר רבה בריה דרבא כגון שנפרצה התחתונה במלואה לעליונה אי הכי תחתונה חד תערב תרי לא תערב עליונה אי בעיא תרי תערב אי בעיא חד תערב אין הכי נמי וכי קתני פחות מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים אתחתונה [ג] דרש מרימר גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין אשכחיה רבינא לרב אחא בריה דרבא [ד] אמר ליה תני מר מידי במחיצה אמר ליה לא [א] והלכתא גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין בעי רב הושעיא דיורין הבאין בשבת מהו שיאסרו אמר רב [ב] חסדא תא שמע [ד] חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת והקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה אמר רבה אימר מבעוד יום נפרצה אמר ליה אביי לא תימא מר אימר אלא ודאי מבעוד יום נפרצה דהא מר הוא דאמר [ה] בעי מיניה מרב הונא ובעי מיניה מרב יהודה עירב דרך הפתח ונסתם הפתח עירב דרך חלון ונסתם החלון מהו ואמר לי שבת כיון שהותרה הותרה אתמר כותל שבין שתי חצירות שנפל רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד"א ושמואל אמר

[ה] מסמע דרבינו גרס דעליונה לא חד תערב ולא תרי תערב ותמוה דא"כ היכי תחתונה יכולה לערב עם העליונה וא"ע.

[ו] גיטין טו.; [ז] [ל"ל רבא], [ג] [גיטין טו:], [ד] [לעיל לב.], [ה] לעיל יח., [ו] [לעיל פט.], [ז] [סוס], [ח] [לעיל לא.], [ט] [התם איתא מרבן], [י] רש"ל מ"ז, [כ] שיך לדף לד ע"א במתניתין,

הגהות הב"ח

(א) גמ' משכחיה רבינא לרב אחא בריה דרבא (אמר ליה ורו' לא) תא"מ וז"ל ס"א אמר ליה אמר אמימר מידי בגידוד חמשה ובמחיצה חמשה אמר ליה לא: (ב) שם מהו שיאסרו אמר רב חיננא ת"ש חלר: (ג) רש"י ד"ה במלואה וכו' עליונה עלה אי לא ערבה: (ד) תוס' ד"ה גידוד וכו' לענין שבת אם יש תל כל"ל ומיבת לפרש כשיש ממתק: (ה) ד"ה לא תימא וכו' לא חשיב להא דהכא וכו' בפרק המוליא יין משמע וכו' פריך בהמוליא יין ומי:

גליון הש"ם

גמ' גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין. עי' לעיל דף עז ע"א תוס' ד"ה כותל:

מוסף רש"י

גידוד חמשה ומחיצה חמשה. לענין שבת דבעינן מחילה גבוהה עשרה לר"מ, ואם היה מרין עמוק חמשה והיקיפו מחילה חמשה, אין מצטרפין. להיות בתוכו רה"י (גיטין טו:). הגדולה מותרת. להוליא כלי הבאים שבת אם עירבה לעצמה ולא אסרי עלה בני קטנה (לעיל צב.). **עירב דרך הפתח ונסתם הפתח.** אם היו ב' חלונות ופתח ביניהם דעירבו דרך הפתח ונסתם בשבת, שנפלה כנגדו מפולת, מהו. מי שרי לאשמעינן דרך אחר שאין רשויות לעירוב כדאמרינן בפרק חלון (לעיל יז).

זה מטלטל עד עיקר מחיצה. כדמעיקרא דאמרינן הואיל והותרה הותרה. ובכלי הבית קאמר שמואל דאי בשבתו בחצר אפילו מחצר לחצר נמי דהא שמואל הוא דאמר[ג] הלכה כר"ש ואפי' עירבה כל אחת לעצמה לא[ד] גזר משום מאני דבתים ואע"ג דהשתא הוו להו חצר אחת כשנפל לא אסרי להו בתים דהא שרי לאפוקי מבתים לחצר הואיל והותר למקצת שבת: **שקולו גלימא נגידו.** קחו טלית ופרסו אותה שם להיות מחיצה: **אהדרינהו רב לאפיה.** דקסבר אסור לטלטל הסדין שבתוכה: **שקולו המייניה וקטרו בה.** קחו אבנטו וקשרו בו את הטלית למחיצה: **מתני' חצר שנפרצה לרה"ר.** במלואה או יותר מעשר: **חייב.** דרה"ר הוא ובגמרא קא בעי לה: **פטור.** אבל מותר לכתחלה לא אפי' תוך ארבע אמות דלאו רה"ר היא אלא כרמלית היא והוא הדין נמי מתוכה לרה"ר: **גמ' שברו דרך לעצמן.** בשדה אחת: **מה שברו ברו.** ואינו רשאי לגודרה אלמא קנו לה: **שאבדה להן דרך באותו שדה.** שהיה להן דרך בו ואינו ידוע אי בצפונו אי בדרומו וברו להן אחת מן הרוחות: **וי אימא הכא נמי כשאבדה להן דרך באותה חצר.** שאין מקום הממחיצה ניכר ובני רה"ר מרחיבין רה"ר לתוכה במקצת ואמרו שעד כאן היה רשותן וכי אמר ר"א רה"ר היא באותו מקום מחיצה קאמר שאלו עוברין עליו: **והאמר רבי חנינא עד מקום מחיצות מחלוקת.** דמשמע כל החצר כולה עד מקום הממחיצה היו חכמים עושין אותה כרמלית אבל במקום מחיצה מודו מכלל דר"א משוי ליה לבוליה[ה] רה"ר: **ואיבעית אימא.** לעולם בשמקומות מחיצות ניכרות ואפילו הכי משוי ליה ר"א למקום מחיצה רה"ר דקא סבר לידי רה"ר כרה"ר דמו: **הני מילי היכא דאיכא חיפופי.** סתם לידי רה"ר איכא חיפופי. נועצין יתידות ואבנים גדולות סמוך לכותל שלא יזיקוהו קרונות והוהוא אויר שביניהם לכותל קרי לידי רשות הרבים ובהוהוא הוה אמינא הוא דפליגי רבנן ואמרו לאו רשות הרבים הוא ואסור לטלטל מתוכו לרשות הרבים משום דאיכא הפסק ולא עיילי בהא רבים להדיא אבל הכא אימא מודו ליה: **והא מסובב.** לרשות היחיד קאמר ר"א חייב אלמא כולה חצר רה"ר משוי ליה: **אידי דאמרי רבנן מסובב הוא.** ואנן פרכינן לרבנן אמאי נקטי מתוכה הא רבי אליעזר בתוכה מודה דכרמלית היא דמקום מחיצה הוא דקא משוי רה"ר: **מתני' חצר שנפרצה.** בשבת לרשות הרבים: **מוסרין לאוסף שבת.** הואיל והותר למקצתה: **שניטלה קורתו או לחייו[ו] גרסינן: נעתיד נבא.** לשבת הבאה: **אם מוסרין הוא.** בגמרא [לה.] מפרש דרבי יוסי מחמיר והכי קאמר כשם שאסורין לעתיד נבא כך אסורין היום: **גמ' במאי עסקינן.** דאלטריך ליה למנקט משתי רוחותיו: **אילימא בעשר.** ומשום הכי מרוח אחת לא דאמרינן פתחא הוא: **משתי רוחותיו** (ג) **אימא נמי פתחא הוא.** דקא סלקא דעתיה משתי רוחות זו כנגד זו קאמר כגון מזרח ומערב: כגון

ואיבעית אימא בצידי רה"ר פליגי. ולא מיירי בחצר בשבת לרבי: **וליפלגו בצידי רה"ר דעלמא.** ואם תאמר דילמא דוקא הכא פליגי משום דמקום מחיצה שלו ואור"י דסתם לידי רשות הרבים הם שלו שרגיל אדם להיות כונס תוך שלו ובוזה: **אבל היכא דליכא חיפופי מודו ליה קא משמע לן.** משמע דר"א אייתי בדאיכא חיפופי והקשה ריב"א דבפרק קמא דשבת (דף ו.) אמרינן מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא אימר דשמעת ליה לר"א היכא דליכא חיפופי היכא דאיכא חיפופי מי שמעת ליה וי"ל דסוגיא דהכא כרב פפא דהתם:

מאי שנא מרוח אחת דאמר פתחא הוא. ואם תאמר מרוח אחת אע"ג דפרוץ מרובה אמרינן בפ"ק (דף י:) דניתרת בפס ד' או בשני משהויין לכאן ולכאן אבל בשתי רוחות לא משתרי בהכי דג' מחיצות דאוריי[ז] [כמו סתם מבוי דהוי בלחי וקורה] וי"ל דהכא פריך לר' יהודה דאית ליה לקמן (לה.) שתי מחיצו' דאורייתא ועוד אור"י דסתם חצר אין לה אלא ג' מחיצות ובדביעית פס ד' או ג' משהויין ואיירי[ח] שנפרצו ב' רוחות מאותן ג' מחיצות ואף על גב דהשתא כשנפרצה הוי מפולש ואמרינן בפ"ק (דף יא.) דבעי לכל הפחות צורת הפתח היינו דוקא כשנפרצה לרה"ר או לבקעה אבל הכא איירי כשנפרצה למבוי או לחצר אחרת דהא לא קתני שנפרצה לרה"ר:

ט) מאי שנא מרוח אחת דאמרי' פי תקרה כו'. השתא לא קאמר פתחא הוא דאפילו נפרץ במילואו או ביתר מעשר רוצה להתיר בבית מטעם פי תקרה:

י) בשתי רוחות נמי נימא פי תקרה יורד וסותם. רש"י מפרש דרב ושמואל דפליגי בפי תקרה היינו דווקא בהכסדרה [ט] בבקעה שאין לה כלל מחיצות אבל בית לה אפי' מחיצה אחת מודה שמואל דבשלש מחיצות אמרינן פי תקרה יורד וסותם ואתי שפיר הא דנקט אכסדרה בבקעה לפי שבבקעה דווקא פליגי שאין שם מחיצה וגרס בתר הכי כי לית ליה בד' אבל בג' אית ליה ולפי זה פירוש כל הסוגיא ואין נראה דאפילו לרב בשתי מחיצות זו כנגד זו לא אמר פי תקרה יורד וסותם דהוי מפולש כדאמר בפרק קמא דסוכה (דף יח:) לכך נראה לר"י דסתם אכסדרה יש לה ג' מחיצות כדאמר בלא יחפור (ב"ב דף כה:) העולם לאכסדרה הוא דומה דרוח צפונית אינה מסובבת ולית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם אלא אם כן יש שם ארבע מחיצות ומיהו לרב אפי' פרוץ משתי רוחות

א זה מטלטל עד עיקר מחיצה וזה מטלטל עד עיקר מחיצה והא דרב [ב] לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר דרב ושמואל הוו יתבי בההוא חצר נפל גודא דביני ביני אמר להו שמואל שקולו גלימא נגידו בה אהדרינהו רב לאפיה אמר להו שמואל אי קפיד [ג] אבא שקולו [ד] (הימניה) וקטרו בה [ה] ולשמואל למה לי הא הא אמר [ו] זה מטלטל עד עיקר מחיצה וזה מטלטל עד עיקר מחיצה שמואל עביד לצניעותא בעלמא ורב אי סבירא ליה דאסיר לימא ליה [ז] אתריה דשמואל הוה אי הכי מאי טעמא אהדרינהו לאפיה דלא נימרו כשמואל סבירא ליה [ח] (והדר ביה משמעתיה): **מתני'** חצר שנפרצה לרשות הרבים המכנים מתוכה לרה"י או מרה"י לתוכה חייב דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים מתוכה לרשות הרבים או מרשות הרבים לתוכה [ט] פטור מפני שהיא ככרמלית: **גמ'** ורבי אליעזר משום דנפרצה לרשות הרבים הויא לה רשות הרבים אין רבי אליעזר לטעמיה דתניא [י] רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר רבים שבררו דרך לעצמן מה שבררו בררו איני והאמר [יא] רב גידל אמר רב והוא שאבדה להן דרך באותו שדה וכי תימא הכא נמי כגון שאבדה לה דרך באותה חצר והאמר רבי חנינא עד מקום מחיצה מחלוקת אימא על מקום מחיצה מחלוקת ואיבעית אימא בצידי רשות הרבים קמיפלגי [יב] דרבי אליעזר סבר צידי רשות הרבים כרשות הרבים דמו ורבנן סברי צידי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דמו וליפלוג בצידי רשות הרבים [יג] בעלמא אי איפליגו בצידי רשות הרבים בעלמא הוה אמרינן כי פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר הני מילי היכא דאיכא חיפופי אבל היכא דליכא חיפופי אימא מודו ליה קא משמע לן והא מתוכה קאמר איידי דאמור רבנן מתוכה אמר איהו נמי מתוכה ורבנן אמר רבי אליעזר צידי רשות הרבים ומהדרו ליה אינהו מתוכה הכי קאמרי ליה רבנן לרבי אליעזר מי לא קא מודית לן היכא דטילטל מתוכה לרשות הרבים ומרשות הרבים לתוכה דפטור מפני שהיא כרמלית צידי נמי לא שנא ורבי אליעזר התם לא קא דרסי לה רבים הכא קא דרסי לה רבים: **מתני'** [יד] חצר שנפרצה [טו] לרה"ר משתי רוחותיה וכן בית שנפר"ץ משתי רוחותיו וכן מבוי שנטלו קורותיו או לחייו מותרים באותו שבת ואסורים לעתיד לבא דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אם מותרין לאותו שבת מותרין לעתיד לבא ואם אסורין לעתיד לבא אסורין לאותו שבת: **גמ'** במאי עסקינן אילימא בעשר מאי שנא מרוח אחת דאמר פיתחא הוא משתי רוחות נמי פיתחא הוא אלא ביתר מעשר א"ה אפילו מרוח אחת נמי אמר רב לעולם בעשר וכגון

כ א מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה כה סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' שעד סעיף ג:

כא ב טור ש"ע שם וסי' שסא סעיף ג:

רבינו חננאל

והא דרב לא איתמר בפירוש אלא מכללא. דרב ושמואל הוו יתבי בחצר נפל גודא דביני ביני, אמר שמואל אייתו גלימא נגודו ביה משום צניעותא דשרי לטלטולי בכולה עד מקום גודא. אהדרינהו רב לאפיה. דלא לימרו הדר ביה רב משמעתיה דהוה אסר. ולא אמר להו ולא מידי, דאתר דשמואל הוה. ואמר שמואל אי קפיד אבא (שיקלו) [שקילו] הימייניה קטרו ביה האי גלימא. מתני', חצר שנפרצה לרשות הרבים המכניס מתוכה לרשות הרבים וכו'. ואקשינן וכי [ס"ל] לר' אליעזר משום דנפרצה לרשות הרבים הויא לה רשות הרבים. ופרקינן אין ר' אליעזר לטעמיה דכיון שעוברין ושבין רבים בתוכה הויא כרה"ר, דתניא ר' יהודה אומר משום ר' אליעזר רבים שבירורו דרך לעצמן מה שבירורו בירורו, ואוקמה כשאבדה להן דרך באותה חצר, ועל מקום מחיצה מחלוקת. איבעית אימא בצידי רה"ר פליגי. ר' אליעזר סבר צידי רשות הרבים כרשות הרבים דמו. והאי חצר כיון שנפרצה לרשות הרבים ורבים דרסי לה כצידי רשות הרבים הוא, ורבנן אמרי לאו כר"ה דמי]. ואמאי לא פליגי בצידי רשות דעלמא. [ד]לא תימא כי פליגי רבנן עליה דר' אליעזר ואמרי לאו כרשות [הרבים] דמי אלא היכא דאיכא גיפופי, פי' גיפופי שנראין כפסין וכתלים קטנים שעושין שלא (יתחברו) [יתחככו] בכתלים, אבל היכא דליכא גיפופי לא, קא משמע לן חצר זו שנפרצה דלית לה גיפופי. ואקשינן והא מתוכה לרשות הרבים קתני, מכלל דאית לה גיפופי, דאי לית לה גיפופי מאין לה תוך. ופרקינן לעולם לית לה גיפופי ולית לה תוך, ואיידי דאמרו רבנן מתוכה אמר ר' אליעזר נמי מתוכה. ואקשינן והיכי מהדרי ליה רבנן מתוכה והוא לא אמר מתוכה. ופרקינן הכי קאמרו ליה רבנן מי לא מודי דהיכא דטילטל מתוכה לרשות הרבים דפטור מפני שהיא כברמלית צידי רשות הרבים לא שנא. ור' אליעזר התם בחצר [ו] דרסי לה רבים, הכא בצידי רשות הרבים דאית ליה גיפופי לא דרסי לה רבים. מתני', חצר שנפרצה משתי רוחותיה וכן בית כו'. ואוקמה רב בשנפרצה מב' רוחותיה בי' אמות

ו) לשון רבינו תמוה לגמורה וי"ל דל"ל התם בחצר לא דרסי לה רבים הכא בצידי ר"ה אע"ג דאית ליה גיפופי מ"מ דרסי לה רבים.

הגהות הב"ח

(א) גמ' וליפלוג בצידי רה"ר דעלמא וכו' דעלמא הוס אמינא: (ב) רש"י ד"ה והאמר וכו' לכולה חצר רה"ר הס"ד: (ג) ד"ה משתי רוחותיו נמי נימא פתחא: (ד) תוס' ד"ה מאי שנא וכו' ואייתי נמי שנפלו:

גליון הש"ס

גמ' זה מטלטל עד עיקר בה. דמעיקרא בלא גג לאו אהל הוא ומחיצה הוו מותר לעשות (סוכה טז:). אתריה דשמואל הוי. ולאו אורח ארעא לאוריי קמיה בחתיה (חולין נג:). רבים שבררו דרך לעצמן. דרך שדה אחר, מה שבררו בררו. אע"פ שלא נטלו רשות מבעל שדה (רשב"ם ב"ב ק:). שאבדה להן דרך באותו שדה. דמ"מ אורחא אית להו בגיה ויפה כח רבים מכח יחיד, שהיחיד שאבדה לו דרך בשדה חבירו לא יכול מעצמו אלא או בכית דין או ברצונו של בעל השדה, אבל רבים בכית דין דמו דמאן מייייהו מזמין לבאי לבי דינא (שם). צידי רשות הרבים. סמוך לבתים, שמתנים להגן מן הבתים אבנים ומכשולין להרמיץ מיכוך העגלות, ומאותן חיפופי ולפנים קרי לידי לה"ר (כתובות לג:). שנטלו קורותיו או לחייו. בשבת, מותרים באותו שבת. דאמרינן הואיל והותרה הותרה (לעיל יז.).

מוסף רש"י

שקולו גלימא נגידו בה. דמעיקרא בלא גג לאו אהל הוא ומחיצה הוו מותר לעשות (סוכה טז:). אתריה דשמואל הוי. ולאו אורח ארעא לאוריי קמיה בחתיה (חולין נג:). רבים שבררו דרך לעצמן. דרך שדה אחר, מה שבררו בררו. אע"פ שלא נטלו רשות מבעל שדה (רשב"ם ב"ב ק:). שאבדה להן דרך באותו שדה. דמ"מ אורחא אית להו בגיה ויפה כח רבים מכח יחיד, שהיחיד שאבדה לו דרך בשדה חבירו לא יכול מעצמו אלא או בכית דין או ברצונו של בעל השדה, אבל רבים בכית דין דמו דמאן מייייהו מזמין לבאי לבי דינא (שם). צידי רשות הרבים. סמוך לבתים, שמתנים להגן מן הבתים אבנים ומכשולין להרמיץ מיכוך העגלות, ומאותן חיפופי ולפנים קרי לידי לה"ר (כתובות לג:). שנטלו קורותיו או לחייו. בשבת, מותרים באותו שבת. דאמרינן הואיל והותרה הותרה (לעיל יז.).

כב א ב מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה לה סמג עשין ל טוש"ע א"ח סי' שסא סעיף ג:

רב נישים גאון

אלא כדאמרי בי רב משמיה דרב. איתה בסוף פרק ראשון דסנהדרין אמרי בי רב [רב] הונא. **סליק כל גגות**

רבינו חננאל

בקרן זוית. ומפני מה אין אומרים פתחא הוא ולישתרי, משום דפתחא בקרן זוית, [ב]שני כתלים זהו משתי רוחותיה, [ולא עבדי אינשי] ואע"פ שאין שם פילוש אסורה. וכן בית שנפרץ מב' רוחותיו. ואקשינן מאי שנא מרוח אחת דאמרי' פי תיקרה יורד וסותם, מב' רוחותיו נמי נימא הכי. ואמרינן מתני' כגון שנפרץ בקרן זוית דכל קרן זוית הוה ליה קירויו באלכסון, וכי האי גוונא לא אמרי' פי תיקרה יורד וסותם. ושמואל אמר מתני' בשנפרצה החצר ביתר מעשר, ובדין הוא דאפי' מרוח אחת אסורה. אלא משום דבעי למיתנא נפרץ בית מב' רוחותיו תנא נמי בפרצות חצר משתי רוחותיה. ואקשינ' (וכי) [ובית] גופיה למה ליה למיתנא משתי רוחותיה, דמרוח א' אפי' יתר מי' אמרינ' פי תיקרה יורד וסותם. לפיכך מותיב מב' רוחות נמי נימא פי תיקרה יורד וסותם. ועוד לשמואל ליית ליה פי תיקרה יורד וסותם, דאיתמר אכסדרה בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה, פי תקרה יורד וסותם, ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בד' אמות ככרמלית, דלא אמרינ' פי תיקרה יורד וסותם והויא לה רשות היחיד. ופרקינן לא קשיא כי ליית ליה לשמואל פי תיקרה יורד וסותם היכא דאיכא ג' מחיצות והרביעית כולה פתוחה, אבל היכא דאיכא ד' מחיצות ונפרץ מקצת מאחת מהן כגון מחיצות בית זה, ונשארה מן המחיצה הרביעית אית ליה פי תיקרה יורד וסותם. מכל מקום קשיא. כלומר אי אית ליה לשמואל פי תיקרה יורד וסותם מרוח אחת הוא הדין אפי' מב' רוחות. ופרקינן כגון שנפרץ האי בית בקרן זוית וקירויי רחוק ממנו ד' טפחים, דהוא מקום פתוח לדברי הכל. ואפילו לרבן שמעון בן גמל' דאית ליה פחות מד' כלבוד, אבל ד' דברי הכל לא. ומשום הכי לא אמרינ' פי תיקרה יורד

רוחות אית ליה פי תקרה ובלבד שלא יהא מפולש ומשום הכי נקט בבקעה דבאחר סתם אכסדרה יש לה ג' מחילות דסתמא מושכת בכל האחר באורך או ברוחב אלא שהיא עד אמצע האחר ופרולה לפנים במילואו להכי נקט בקעה דאפילו אין לה אלא שתי מחילות ופרולה משני לדדין אית ליה לרב פי תקרה ובסמוך גרס כי ליית ליה בשלש אבל בארבע אית ליה וכן גרסי רבינו חננאל ורבינו תם [1] והכי פי' בשלש שיש שלש מחילות והרביעית פרולה במלואה אבל בארבע שיש ברביעית אחי או פס דאיכא שם מחילה אע"פ שפרולה מרובה או שפרולה יתר מעשר אמרי' פי תקרה ופריך מ"מ קשיא דימא פי תקרה אפי' בשתי רוחות כיון דאין פרוליס במילואן ויש בכל רוח שם מחילה דבין לרב ובין לשמואל אין חילוק בין מרוח אחת לשתים ואי נפרץ במילואו אפילו מרוח אחת לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם ומשני שנפרץ בקרן זוית וקירויו בארבע שנפרץ ונפל גם מן הקרוי עד שמופלג מן הכותל ארבע מכל רוח ורוח דאף ע"פ דיש כאן ד' מחילות שלא נפרץ במילואו לא חשיבי הכי מחילות לסייע לקירויו ולימא פי תקרה כיון דמופלג מהן ארבע וה"ה דאפילו ברוח אחת בכי האי גוונא לא אמרי' יורד וסותם ולא נקט קרן זוית אלא משום דאורחא דמילתא דכשנפרץ שם רגיל להיות נופל מן הקירוי עמו אי נמי דוקא בקרן זוית משום דאיכא תרתי לריעותא דטעמא דפי תקרה משום דדמי לפתח כדמפליג בסמוך בין עשר ליתר מעשר ובקרן זוית לא דמי לפתח משום דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי וא"ת מאי פריך משתי רוחות נמי נימא פי תקרה נוקי שתי רוחות דמתניתין שנפרץ זה כנגד זה דהוי מפולש ולא אמרינן פי תקרה וי"ל דימא ליה לאוקומא בכל ענין ועוד דומיא דאחר דלא הוי מפולש דהא וכן בית קתני:

וקירויו באלכסון. פי' בקונטרס בשיפוע כעין גגין שלנו דליכא פה היינו כי ארזילא כדאמרי' בעושין פסין (לעיל כה:)

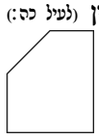

ותימה דהוה ליה למינקט כי ארזילא כדנקט התם ואור"י דמיירי שנפרץ הקירוי באלכסון עם המחיצות בקרן זוית וכי האי גוונא לא אמרינן פי תקרה:

ושמואל אמר אפי' ביתר מעשר. ואיירי בין בין ביותר מעשר ונקט שתי רוחות משום בית דמרוח אחת מהני פי תקרה אפילו ביתר מעשר כיון דאיכא שם ארבע מחילות ולא מצי למימר דנקט שתי רוחות משום דאיירי נמי בעשר דלא הוה ליה משום הכי למינקט שתי רוחות כי אם נפרלה סתם דהוי מרוח אחת והוי משמע כסתם פרלה שהיא יתר מי' ולא רלה רב להעמיד אף ביתר מעשר ומשום בית כמו שמואל דקסבר רב דאי הוה מיירי ביתר מעשר לא לתני שתי רוחות כלל אלא הוה ליה למיתני דווקא ביתר מעשר מרוח אחת ולא הוה ליה למינקט שתי רוחות משום בית אי נמי סבר רב דביתר מי' לא יתיר רבי יהודה אף לאותה שבת כמו שמיקל בעשר בקרן זוית אע"פ שזו וזו נחשב לו כפרלה ולא פתח:

וקירויו בארבע. רש"י פירש שנפרץ הכותל חמש מכאן וחמש לכאן ולא דק דאם כן לא הויא פרלה יתר מעשר אלא אלכסון של חמש על חמש דהיינו שבע אמות ולא חש לדקדק בזה:

שמואל לא אמר כרב דלא קתני אלכסון. אע"ג דלא קתני נמי שנפרץ הקירוי ברוחב ארבע מ"מ חשיב כמאן דתני ליה בהדיא כיון דקתני שנפרלה משתי רוחות שאז רגיל הקירוי ליפול אבל אין דרכו לפרוץ באלכסון:

רב לא אמר כשמואל דא"כ הוי ליה אכסדרה. כלומר אפי' נפרלה רביעית ושליש במילואו אמר פי תקרה כמו באכסדרה:

בעשר כולי עלמא לא פליגי. פירש בקונטרס דבלאו סתימת פי תקרה נמי פתחים הם וקשה לפירושו דלאיכא דאמרי דמוקי פלוגתייהו בעשר ולית ליה לשמואל פי תקרה ולא אמרינן פתחא הוא אלא נראה דמכח פי תקרה חשבינן ליה פתח לגישנא קמא בי' אע"פ שהוא במילואו דפי תקרה הוי מטעם פתח כדפרישית לעיל:

שמואל

א וכגון שנפרצה בקרן זוית [6] דפיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי: וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו: מאי שנא מרוח אחת דאמרינן פי תקרה יורד וסותם משתי רוחות נמי לימא פי תקרה יורד וסותם אמרי דבי רב משמיה דרב [2] כגון שנפרץ בקרן זוית וקירויו באלכסון דליכא למימר פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אפילו ביתר מעשר אי הכי מרוח אחת נמי משום בית ובית גופיה תקשי מאי שנא מרוח אחת דאמרי' פי תקרה יורד וסותם מב' רוחות נמי נימא פי תקרה יורד וסותם ותו מי אית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם והא אתמר [3] אכסדרה בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בד' אמות אמר מ"מ קשיא כדאמרי בי רב משמיה דרב כגון שנפרץ בקרן זוית וקירויו באלכסון הכא נמי כגון שנפרץ בקרן זוית וקירויו בארבע [4] שמואל לא אמר כרב אלכסון לא קתני ורב לא אמר כשמואל אם כן הויא ליה אכסדרה ורב לטעמיה דאמר אכסדרה מותר לטלטל בכולה [5] דאיתמר אכסדרה בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות רב אמר מותר לטלטל בכולה אמרינן פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם בעשר כולי עלמא לא פליגי כי פליגי ביתר מעשר ואיכא דאמרי ביתר כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בעשר והא [6] דאמר רב יהודה

קורה

ד' לכאן וד' לכאן ונריך לסתום פי תקרה ארבע בשפת מקצוע פרלת הקירוי המזרחי בדרומה משפת המזרחי ולכותל וכן ארבע בשפת מקצוע פרלת הצפונית. לשון קצר שנפרץ [a] בקרן זוית וקירויו נפרץ בארבע ברוחב לפנים למזרח וכן לצפון ואורך פרלת הקירוי חמש אמות לכאן וחמש אמות ועוד לכאן כמדת פרלת הכותל שיש כאן ארבע פיות תקרה אחת למזרח חמש אמות ארכה ואחת אורך ארבע סמוך לה בדרום ועוד אחת לנגד פרלת כותל הצפוני חמש אמות ארכה ואחת סמוך לה ארכה (ארבע) במקצוע מזרחית [b] ובארבע ית

לשמואל פי תקרה יורד וסותם: ה"ג **שמואל לא אמר כרב אלכסון לא קתני.** להכי לא אוקמא שמואל בעשר ובקירוי שלם כרב דבית קתני סתמא וכל הבתים קירוין חלקין ולא באלכסון הלכך נהי נמי דפתחא לא הוי בקרן זוית נסתמה פי תקרה בשתי רוחות אבל פרלת הקירוי איכא למימר דקתני בית שנפרץ בית וקירויו עמו קאמר ובשתי רוחות כגון קרן זוית אצטריכא ליה דאי ברוח אחת אפילו נפתח הקירוי בד' רוחב כנגד כל הפרלה דהיינו אורך יותר מעשר אין כאן אלא שלש פי תקרה אחת ארוך ושניים קצרים ובשלש אית ליה יורד וסותם: **ורב לא אמר כשמואל.** דא"כ דנפרץ הקירוי עמהן ויש כאן ארבע פיות אפילו הכי איכא למימר בכולהו יורד וסותם דהכי סבירא ליה באכסדרה בבקעה: **בעשר כולי עלמא לא פליגי.** דבלאו סתימת פי תקרה נמי פתחים הם: [c] **קורה ארבעה מזיר בחובבה.** חוברה הפרולה ברשות הרבים ונאסרה בטלטול ויש בה קורה רחבה נתונים על שני יתידות מותר לטלטל תחתיה דארבע פיותיה יורדין וסותמין ב' בצלה וב' בראשיה: שיש

כגון שנפרצה. בה פרלה אחת שתופסת בשתי רוחותיה דהיינו בקרן זוית: **דפיתחא בקרן זוית לא עבדי.** דלאו אורחיה הוא: **משתי רוחות נמי וכו'.** אכתי סלקא דעתיה שתי רוחות ממש: **אמרי בי רב.** הא נמי בקרן זוית אע"ג דבעשר אוקימנא לא אמרינן פתחא הוא דפתחא בקרן זוית לא עבדי: ומשום פי תקרה נמי לא כגון שקירויו באלכסון בשפוע כגון גגין שלנו דליכא פה דהיינו כעין ארזילא דאמרינן בעושין פסין (לעיל דף כה:): **ושמואל אמר.** מתניתין אפילו ביתר מעשר ולא מיתנא ליה אלא בשתי רוחות כדמפרש ואזיל ואחאר קא מהדר שמואל: **משום בית.** דלא אפשר ברוח אחת משום פי תקרה יורד וסותם: **והו מי אית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם.** דמוקמינן לה מתני' ביותר מעשר וקאמר דבית לא מתסר והאמר שמואל בריש פרקין[1] באכסדרה בבקעה דאין מטלטלין בה אלא בארבע אמות: **כי ליית ליה בארבע.** במקום שצריך לעשות ארבע מחילות בסתימת פי תקרה יורד וסותם כגון אכסדרה: **אבל בשלש.** דאי היתה בה מחילה כהלכתה ופי תקרה לשלש מחילות מכשיר: **מ"מ קשיא.** שתי רוחות אמאי לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם ושמואל לא מצי מוקי בקירוי אלכסון דא"כ ברוח אחת נמי תסתר הואיל דיותר מעשר: (א) **דאמרי בי רב.** דהאי שתי רוחות קרן זוית קאמר: **וקירויו.** נמי אף ע"ג דלא אייריב בה מתניתין מבעי ליה לאוקומי שאינו כשאר תקרות אלא משופע. לדידי נמי האי שתי רוחות חדא קרן זוית הוא וכגון שנפרץ זה הכותל מן הקירוי על פני כל הפרלה סמוך לה במזרח ובצפון חמש אמות לכאן ברוחב ד' (ב) אמות וחמש אמות ועוד לכאן ברוחב ארבע[2] נמצאו כאן ארבע פיות שצריך לסתום פי תקרה בחמש אמות למזרח וחמש ועוד לצפון הרי שתי סתימות ועכשיו נמצאו סתימות הללו נמשכות לפנים בחלל הבית מרוחקות ממקום המחילה כגון שנפרלה. בה פרלה אחת שתופסת בשתי רוחותיה דהיינו בקרן זוית: **דפיתחא בקרן זוית לא עבדי.** דלאו אורחיה הוא: **משתי רוחות נמי וכו'.** אכתי סלקא דעתיה שתי רוחות ממש: **אמרי בי רב.** הא נמי בקרן זוית אע"ג דבעשר אוקימנא לא אמרינן פתחא הוא דפתחא בקרן זוית לא עבדי: ומשום פי תקרה נמי לא כגון שקירויו באלכסון בשפוע כגון גגין שלנו דליכא פה דהיינו כעין ארזילא דאמרינן בעושין פסין (לעיל דף כה:): **ושמואל אמר.** מתניתין אפילו ביתר מעשר ולא מיתנא ליה אלא בשתי רוחות כדמפרש ואזיל ואחאר קא מהדר שמואל: **משום בית.** דלא אפשר ברוח אחת משום פי תקרה יורד וסותם: **והו מי אית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם.** דמוקמינן לה מתני' ביותר מעשר וקאמר דבית לא מתסר והאמר שמואל בריש פרקין[1] באכסדרה בבקעה דאין מטלטלין בה אלא בארבע אמות: **כי ליית ליה בארבע.** במקום שצריך לעשות ארבע מחילות בסתימת פי תקרה יורד וסותם כגון אכסדרה: **אבל בשלש.** דאי היתה בה מחילה כהלכתה ופי תקרה לשלש מחילות מכשיר: **מ"מ קשיא.** שתי רוחות אמאי לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם ושמואל לא מצי מוקי בקירוי אלכסון דא"כ ברוח אחת נמי תסתר הואיל דיותר מעשר: (ג) **דאמרי בי רב.** דהאי שתי שתי רוחות חדא קרן זוית הוא וכגון שנפרץ זה הכותל מן הקירוי על פני כל הפרלה סמוך לה במזרח ובצפון חמש אמות לכאן ברוחב ד' (ד) אמות וחמש אמות ועוד לכאן ברוחב ארבע[2] נמצאו כאן ארבע פיות שצריך לסתום פי תקרה בחמש אמות למזרח וחמש ועוד לצפון הרי שתי סתימות ועכשיו נמצאו סתימות הללו נמשכות לפנים בחלל הבית מרוחקות ממקום המחילה הוא דפתחא בקרן זוית לא עבדי: ומשום פי תקרה נמי לא כגון שקירויו באלכסון בשפוע כגון גגין שלנו דליכא פה דהיינו כעין ארזילא דאמרינן בעושין פסין (לעיל דף כה:): **ושמואל אמר.** מתניתין אפילו ביתר מעשר ולא מיתנא ליה אלא בשתי רוחות כדמפרש ואזיל ואחאר קא מהדר שמואל: **משום בית.** דלא אפשר ברוח אחת משום פי תקרה יורד וסותם: **והו מי אית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם.** דמוקמינן לה מתני' ביותר מעשר וקאמר דבית לא מתסר והאמר שמואל בריש פרקין[1] באכסדרה בבקעה דאין מטלטלין בה אלא בארבע אמות: **כי ליית ליה בארבע.** במקום שצריך לעשות ארבע מחילות בסתימת פי תקרה יורד וסותם כגון אכסדרה: **אבל בשלש.** דאי היתה בה מחילה כהלכתה ופי תקרה לשלש מחילות מכשיר: **מ"מ קשיא.** שתי רוחות אמאי לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם ושמואל לא מצי מוקי בקירוי אלכסון דא"כ ברוח אחת נמי תסתר הואיל דיותר מעשר: (ה) **דאמרי בי רב.** דהאי שתי שתי רוחות חדא קרן זוית הוא וכגון שנפרץ זה הכותל מן הקירוי על פני כל הפרלה סמוך לה במזרח ובצפון חמש אמות לכאן ברוחב ד' (ו) אמות וחמש אמות ועוד לכאן ברוחב ארבע[2] נמצאו כאן ארבע פיות שצריך לסתום פי תקרה בחמש אמות למזרח וחמש ועוד לצפון הרי שתי סתימות ועכשיו נמצאו סתימות הללו נמשכות לפנים בחלל הבית מרוחקות ממקום המחילה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כדאמרי הד"א עם ד"ה וקירוי נמי וכו' קרן זוית הוא שנפרץ זה הכותל ועל פני כל הפרלה נפרץ הקירוי סמוך לה במזרח כל"ל ותיבת וכגון ותיבת מן הקירוי נמחק: (ב) **בא"ד** ברוחב ארבע וחמש אמות נמחק: (ג) **בא"ד** בקרן זוית וקירוי **גם הוא** נפרץ בארבע וכו' ממדת פרלת הכותל נמצא שיש כאן וכו' ליית ליה לשמואל:

מוסף רש"י

אכסדרה בבקעה. אכסדרה מקוקה בגג חלק כעליות שלנו ואינו משופע, והיא קירוי שכבל הש"ס (לעיל כה.) הבקעה כרמלית כדאמרינן ביצלות בשבת (שבת ו:) ואכסדרה זו פרולה מד' רוחותיה ושומר קירויה על ד' יתדות ונותנין ד' קורות מיתד ליתד ועליהן מסדרין הגסרין, ואותן הקורות קרי פי תקרה, והאי דנקט בבקעה משום דבעיר סתם בכאכסדראות סמוכות להקיף בית או חצר, ואיכא מחילה אחת או שתים ומודה שמואל התם דמטלטלין (לעיל צ:) לכי נקט בבקעה דמתוך שאינה סמוכה לבית אין לה דפנות, שאין עושין דפנות לשם אכסדרה (סוכה יח:).

רבינו חננאל (המשך)

וסותם. מרוח אחת אמרינן פתח הוא [6] מב' רוחות הוה ליה בקרן זוית כדאמרן. ובשלש מחיצות לא אמר שמואל פי תקרה יורד וסותם אלא במחיצה רביעית בלבד. ואם [3] תאמר פתח הוא פיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי, משום הכי תני שני רוחות. שמואל לא תני כרב דלא קתני מתני' באלכסון. רב לא אמר כשמואל דאם פירצה זו הויא לה יתר מעשר הויא לה אכסדרה, כפי תיקרה יורד וסותם, ומותר לטלטל בכולה. והוא הדין לבית [3] אמות. בפירצה ר' כולי עלמא לא פליגי דכפתחא הוא ושרי. כי פליגי ביתר מי'. איכא דאמר [ביותר מי'] כולי עלמא לא פליגי דאסיר, כי פליגי בי'. ורב לטעמיה ושמואל לטעמיה. [והלכתא כליישנא קמא]. אלא הא דאמר רב יהודה

---

[1] מוקי ר"ל דע"י הפי תקרה נעשה כפתח וכמ"ש התוס' ח"ג דווקא בקרן זוית.

[2] נראה דר"ל דאם הפרלה אינו אלא ד' אמות וכמ"ש התוס' בד"ה ושמואל דאיירי כין בעשר כין ביותר מעשר ולו"ק.

[3] נראה של"ל וה"ה לבית שנפרץ ביותר מי' אמות.

[4] [לעיל ו.], [5] [לעיל כה. וש"נ], [6] [בלרבעה רש"ש], [7] לעיל כה.ל.; [8] לעיל פו., [1] [לעיל ל:]; [2] בס"ת: ארבעה, [3] כן הוא גירסת מהרש"ל וגי' מהרש"ל לפומיה, [4] שייך לדף לה., [5] [וע' תוס' ב"ב יא: ד"ה הכא אפסדר],

שיש לה פליטין. עמודין קבועין במחילותיה פחות מג׳: אליבא דשמואל כ"ע לא פליגי. כלומר ודאי כדקאמרת אדיי כרב ולא כשמואל דמודה אדיי לשמואל פסולה דכיון דבאכסדרה דהנך פיות תקרה לאכסדרה נעשו ואפ"ה אסר בטלטול שבת כ"ש דלא מהני לענין סוכה דלא לסוכה עבידי: **כי פליגי אליבא דרב.** כלומר הא דאמרי[1] רבא כשמואל ולא כרב לא היא דרבא נמי כרב אמרה למילתיה ואמר לך ע"כ לא קא שרי רב לענין שבת: **אלא דהני מחיצות.** פי׳ אותן הקורות הנתונים על ארבעה עמודים דאינהו פי תקרה לאכסדרה עבידי: **ואו לסוכה.** נשם סוכה אע"ג דלא בעי מחיצות לשמן כולי האי מיהא לא מקילינן: **כמה דברים אמורים.** לגרוע לרוח שכנגדה: **ופרלה לגרמיה.** שרי כר׳ יהודה דאי נמי אתי לאפוקי לגבר לאו איסורא דאורייתא איכא: **מתני׳ על גבי שני בתים.** והם בשני לידי רה"ר מטלטלין תחת העלייה דפי תקרה מכאן ומכאן יורד וסותם: **וכן גשרים המפולשים.** שיש להם מחיצות מלמטה בשני הלדדים: **מערבין למבוי המפולש.** הואיל ואיכא שתי מחיצות: **גמ׳ דאורייתא.** הלכה למשה מסיני כדאמרינן בפ"ק (דף ד.) שיעורין חלילין ומחיצות הלכה למשה מסיני. והרי יש כאן ב׳ מחיצות משני הבתים דאי לאו משום פי תקרה לא הוה שרי: **יתר על כן וכו׳.** ריש דברייתא אחד חלון שבין שני בתים ואחד חלון שבין שתי חצירות וגשרים ונפשות ורה"ר המקורה מטלטלין תחתיהן בשבת דברי ר׳ יהודה יתר על כן אמר רבי יהודה דאפילו רה"ר גמורה ואין שם תקרה למימר יורד וסותם שרי בשתי מחיצות של שני לידי רה"ר: **מהיכא אין.** מנין למשמע דשתי מחיצות דאורייתא אבל ממתני׳ לא שמעינן לה דטעמא משום סתימת פי תקרה הוא: **מתני׳ נמי דייקא.** דאית ליה לרבי יהודה שתי מחיצות דאורייתא: **אי אמרת בשלמא.** טעמייה דר׳ יהודה (ג) דקמייתא משום דשתי מחיצות דאורייתא היינו דקתני ועוד זו דמשמע ועוד זו אע"ג דליכא פי תקרה מתיר ר׳ יהודה משום האי טעמא אלא אי אמרת טעמייה דקמייתא משום פי תקרה מאי ועוד הא במבוי ליכא פי תקרה. לשון אחר מתני׳ נמי דייקא כרבה דטעמא דקמייתא משום פי תקרה הוא וה"ג אע"ב דטעמא דר"י דקמייתא משום דקסבר פי תקרה יורד וסותם ובתרייתא משום שתי מחיצות היינו דקתני ועוד זו מתיר רבי יהודה ואע"ג דליכא פי תקרה משום שתי מחיצות אלא אי אמרת קמייתא נמי משום שתי מחיצות מאי ועוד היא ופשיטא דמערבין. לאשון שמעתי ואית דגרסי כלישנא בתרא ומסתברא כוותייהו:

הדרן עלך כל גגות

המוצא תפילין. בשבת, בשוק או בדרך, מכניסן. לעיר דרך מלכות, זוג זוג. כדרך שהוא לובש בחול, אחד בראש ואחד בזרוע ומהולגן ומחר ומניח זוג אחר ומכניסן וכן מולן (שבת סב. וכעי"ז ביצה טו.). תפילין של ראש ושל זרוע קרי זוג זוג (ביצה שם).

רבינו חננאל

קורה [ד׳] מתיר ברחבה. פי׳ כשמניחה על גבי פסין, ומותר לטלטל ברוחבה הסמוכה לו לביתו. ורב נחמן אמר קורה ד׳, ואם תלויה או עומדת, מתיר במים. כלומר באילו חלוקות המים כמחיצה בתוך המים, לפיכך מותר לו למלאות מים ולהכניסו לביתו. כמאן אמרה לשמעתייהו. ופרשינן לההוא לישנא דאמרי׳ ב׳ פליגי הני כרב דאמ׳ בעשר אמרינן פי תיקרה יורד וסותם. קורה חזינן לה כאילו פי[ה] במקום פי תקרה זו אינה מתרת. אבל לשמואל דלית ליה פי תיקרה יורד וסותם גם קורה זו אינה מתרת דמחיצה מעליא בעי. ולההוא לישנא דא׳ ביתר מ׳ פליגי, אבל ב׳ דברי הכל אית להו פי תקרה יורד וסותם, האי תקרה כפי תקרה דמי, ולדברי הכל שרי. נימא אביי ורבא בפלוגתא דרב ושמואל פליגי. דאיתמר סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין. כגון אבני ביניין היוצאות מן הכותל אחת למעלה מחבירתה, ובינייהן

ושמואל אמר הלכה כרבי יהודה. נסמוך מוקי לה בנפרלה לכרמלית ונרלה דהלכתא כרב בתיסורי ואפי׳ בנפרלה לכרמלית הלכה כרבי יוסי דמחמיר והיכא דאיתנהו למחיצות אפילו ר׳ יוסי מודה דאמר שבת הואיל והותרה הותרה כדאמרי׳ (ג) פ׳ קמא (דף יח.): **איתיביה יתר על כן.** פריך מברייתא משום דממתניתין דקתני ועוד ג"כ יהודה מערבין במבוי המפולש לא שמעינן ברשות הרבים גמורה:

הדרן עלך כל גגות

המוצא תפילין. הך פירקא במסכת שבת ס"ל למתני׳ גבי הוצאות אלא משום דקתני סיפא רבי יהודה אומר נותן אדם לחבירו וחבירו לחבירו ואפילו חוץ לתחום ועוד משום דקתני בסוף פרקין רבי שמעון אומר כל מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך ומפרש בגמ׳ דקאי אסוף מי שהוליאוהו: **מכניסן** זוג זוג. בספ"ק דביצה (דף טו.) מוכח דאייר׳ דלא מינטרי מחמת כלבי אבל מינטרי מחמת גנבי לא: **אבל** בחדשות פטור. איסור נמי איכא דלקמן (לז.) תניא אוסר בחדשות: לימא

שמואל אמר הלכה כרבי יהודה. נסמוך מוקי לה בנפרלה לכרמלית ונרלה דהלכתא כרב בתיסורי ואפי׳ בנפרלה לכרמלית הלכה כרבי יוסי דמחמיר והיכא דאיתנהו למחיצות אפילו ר׳ יוסי מודה דאמר שבת הואיל והותרה הותרה כדאמרי׳ (ג) פ׳ קמא (דף יח.): **איתיביה יתר על כן.** פריך מברייתא משום דממתניתין דקתני ועוד ג"כ יהודה מערבין במבוי המפולש לא שמעינן ברשות הרבים גמורה:

הדרן עלך כל גגות

המוצא תפילין. הך פירקא במסכת שבת ס"ל למתני׳ גבי הוצאות אלא משום דקתני סיפא רבי יהודה אומר נותן אדם לחבירו וחבירו לחבירו ואפילו חוץ לתחום ועוד משום דקתני בסוף פרקין רבי שמעון אומר כל מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך ומפרש בגמ׳ דקאי אסוף מי שהוליאוהו: **מכניסן** זוג זוג. בספ"ק דביצה (דף טו.) מוכח דאייר׳ דלא מינטרי מחמת כלבי אבל מינטרי מחמת גנבי לא: **אבל** בחדשות פטור. איסור נמי איכא דלקמן (לז.) תניא אוסר בחדשות: לימא

מוסף רש"י

סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין. שתי דפנות יש לה בהלכתה לאורכה ועשויה כמגרי, ובזופן שליטת והיצעית קבועין עמודים לקרני חזיות ויש לסם טפח (לעיל צג.) לו: כגון חצר המוקפת אכסדרה וסיכך באחורים של חצר וסתך הסכך על שפת קירוי של אכסדרה ואין מחיצות פעמיות מועילות לסוכה, דיש בתקרת האכסדרה יותר מארבע אמות, אבל לגד הסוכה יש לאכסדרה פצימין, עמודין כמין חלונות, וכיוסס פחות פחות משלשה, כשרה. דאמרינן הכא לגוד (סוכה יח.). **במה דברים** אמורים. דאין מערבין לו לאדם אלא לדעתו שנתרצה, **בעירובי תחומין.** דשמא חוב הוא לו להפקיד אצלים לומרה על מנת להשתכר באלפים למערב (לעיל מו:) שנתפקד לגד האחר ושמא אין נוח לו (לעיל פא:). **אבל בעירובי חצירות.** אין שם הפסד אלא ריוח (לעיל מו:). **ואין חבין לאדם שלא בפניו.** אין אדם יכול לעשות שלומו שלא מדעתו לדבר שהוא חובה לו הפסד (קדושין כג.) ואין אדם נעשה שליח לחבירו שלא מדעתו להפקידו, אבל להרויחו אנו סהדי דניחא ליה לפיכך זכין ואין חבין (חולין פג.). **אפילו במבוי שניטל קורתו.** בשבת, דמיקל בה ר׳ יהודה ואמר מותרין לאותו שבת (לעיל פא:). **בעירובין אמרתי לך.** כל היכא דאיירי בהלכות קביעת עירוב (שם). **יתר על כן אמר ר׳ יהודה.** לעיל מייתי לייר בגוזה עליה מבית לבית שבשני לידי רה"ר וכן גשרים המפולשין לרה"ר, דשרי ר׳ יהודה לטלטולי מותיה משום פי תקרה יורד וסותם, וקתמר בברייתא יתר על כן אפילו היכא דליכא פי תקרה, הואיל ואיכא שתי מחיצות מעליתא, מחיצת הבית מכאן ומחיצת בית השני מכאן, קני בתקנתא פורתא (לעיל ד.).

הדרן עלך כל גגות

המוצא תפילין. בשבת, בשוק או בדרך, מכניסן. לעיר דרך מלכות, זוג זוג. כדרך שהוא לובש בחול, אחד בראש ואחד בזרוע ומהולגן ומחר ומניח זוג אחר ומכניסן וכן מולן (שבת סב. וכעי"ז ביצה טו.). תפילין של ראש ושל זרוע קרי זוג זוג (ביצה שם).

הגהות הב"ח

(א) גמ׳ איתמר רב חייא בר אשי אמר רב הלכה כר׳ יוסי: (ב) רש"י ד"ה אי אמרת בשלמא וכו׳ בקמייתא משום וכו׳ דקתני ועוד דמשמע כל"ל ותיבת זו נמחק: (ג) תוס׳ ד"ה ושמואל וכו׳ כדאמרינן סוף פרק קמא:

גליון הש"ס

גמ׳ איתיביה אביי יתר על כן. עיין לעיל דף פו ע"א תוס׳ ד"ה קורה קורעבה: שם א"ל מההיא אין. כתוספות דף נח ע"ב שבועות דף לא ע"ב:

רבינו חננאל (המשך)

חלל לקבל אחרת כשרה. שאילו הפצימין כמו מחיצה הן. אין לה פצימין, אביי אמר פי תקרה יורד וסותם כרב, רבא אמר פסולה כשמואל. ודחינן אליבא דשמואל כולי עלמ׳ לא פליגי, דלא חד מינייהו אמר כוותיה דהא לית הילכתא כוותיה. כי פליגי אליבא דרב, אביי כרב. רבא אמר עד כאן לא אמר רב התם אלא משום דהני תלת מחיצתא וקירויה כולהו לאכסדרה עבידין, אבל הכא גבי סוכה דמחיצתא לבתין עבידי ולאו להאי סוכה עבידי אפילו רב מודה דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם. איבעיא להו ר׳ יוסי לאסור או להתיר קא בעי. ואסיקנא רב ששת ור׳ יוחנן אמרי לאסור. תניא נמי הכי ר׳ יוסי אומר הואיל ואסורין לעתיד אסורין נמי לאותה שבת. **רב אמר הלכה כר׳ יוסי, ושמואל אמר הלכה כר׳ יהוד׳.** ומי אמר שמואל הלכה כר׳ יהוד׳ בהא, והאמר רב יהוד׳ אמר שמואל כל מקום ששנה ר׳ יהוד׳ בעירובין הלכה כמותו, ואוקימנא להא דתנן א"ר יהוד׳ במה דברים אמורים בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות מערבין לאדם לדעתו ושלא לדעתו, שזכין לו לאדם שלא לפניו, ואין חבין לו [אלא בפניו]. וא"ל רב (האנא) [חנא] בגדתא לרב, אמר שמואל הלכה כר׳ יהוד׳ אפילו במבוי שנטלה קורתו או לחייו. ואמר ליה בעירובין א׳

שיש לה פליטין. עמודין קבועין במחילותיה פחות מג׳: אליבא דשמואל כ"ע לא פליגי. כלומר ודאי כדקאמרת אדיי כרב ולא כשמואל דמודה אדיי לשמואל פסולה דכיון דבאכסדרה דהנך פיות תקרה לאכסדרה נעשו ואפ"ה אסר בטלטול שבת כ"ש דלא מהני לענין סוכה דלא לסוכה עבידי: **כי פליגי אליבא דרב.** כלומר הא דאמרי[1] רבא כשמואל ולא כרב לא היא דרבא נמי כרב אמרה למילתיה ואמר לך ע"כ לא קא שרי רב לענין שבת: **אלא דהני מחיצות.** פי׳ אותן הקורות הנתונים על ארבעה עמודים דאינהו פי תקרה לאכסדרה עבידי: **ואו לסוכה.** נשם סוכה אע"ג דלא בעי מחיצות לשמן כולי האי מיהא לא מקילינן: **כמה דברים אמורים.** לגרוע לרוח שכנגדה: **ופרלה לגרמיה.** שרי כר׳ יהודה דאי נמי אתי לאפוקי לגבר לאו איסורא דאורייתא איכא: **מתני׳ על גבי שני בתים.** והם בשני לידי רה"ר מטלטלין תחת העלייה דפי תקרה מכאן ומכאן יורד וסותם: **וכן גשרים המפולשים.** שיש להם מחיצות מלמטה בשני הלדדים: **מערבין למבוי המפולש.** הואיל ואיכא שתי מחיצות: **גמ׳ דאורייתא.** הלכה למשה מסיני כדאמרינן בפ"ק (דף ד.) שיעורין חלילין ומחיצות הלכה למשה מסיני. והרי יש כאן ב׳ מחיצות משני הבתים דאי לאו משום פי תקרה לא הוה שרי: **יתר על כן וכו׳.** ריש דברייתא אחד חלון שבין שני בתים ואחד חלון שבין שתי חצירות וגשרים ונפשות ורה"ר המקורה מטלטלין תחתיהן בשבת דברי ר׳ יהודה יתר על כן אמר רבי יהודה דאפילו רה"ר גמורה ואין שם תקרה למימר יורד וסותם שרי בשתי מחיצות של שני לידי רה"ר: **מהיכא אין.** מנין למשמע דשתי מחיצות דאורייתא אבל ממתני׳ לא שמעינן לה דטעמא משום סתימת פי תקרה הוא: **מתני׳ נמי דייקא.** דאית ליה לרבי יהודה שתי מחיצות דאורייתא: **אי אמרת בשלמא.** טעמייה דר׳ יהודה (ג) דקמייתא משום דשתי מחיצות דאורייתא היינו דקתני ועוד זו דמשמע ועוד זו אע"ג דליכא פי תקרה מתיר ר׳ יהודה משום האי טעמא אלא אי אמרת טעמייה דקמייתא משום פי תקרה מאי ועוד הא במבוי ליכא פי תקרה. לשון אחר מתני׳ נמי דייקא כרבה דטעמא דקמייתא משום פי תקרה הוא וה"ג אע"ב דטעמא דר"י דקמייתא משום דקסבר פי תקרה יורד וסותם ובתרייתא משום שתי מחיצות היינו דקתני ועוד זו מתיר רבי יהודה ואע"ג דליכא פי תקרה משום שתי מחיצות אלא אי אמרת קמייתא נמי משום שתי מחיצות מאי ועוד היא היא ופשיטא דמערבין. לאשון שמעתי ואית דגרסי כלישנא בתרא ומסתברא כוותייהו:

הדרן עלך כל גגות

המוצא תפילין. בשבת במקום שנאבדין: **מכניסן.** לעיר ולבית: **זוג זוג.** אחד בראש ואחד בזרוע והיינו זוג כדרך שלובשן בחול וחוזר ומכניסן זוג אחר זוג על שיכלו: **שנים שנים.** זוג בראש וזוג בזרוע וכגמרא [ע"ב] בעי טעמא מאי הינהו: **בישנות.** שיכר הקשר הנעשה כמין שדי דודאי תפילין הן ויש בהן קדושה ואסור להניחן בבזיון: **אבל בחדשות פטור.** מלהכניסן דילמא קמיע הן בעלמא ואין בהן קדושה אלא בנעשים בהלכתן והיינו לשמן הלכך לא מחלגינן שבתא עלייהו: **לבתים.** קשרים קשרים הרבה תפילין בכל קשר. וכגמ׳ [לז.] מפרש מאי לבתים ומאי כריכות: **מחשיך עליהן.** ימתין עד שתחשך ויש בו ישמרם ולכשתחשך יטלם יחד וכגמ׳ [שם] פריך וליעיילינהו זוג זוג:

ובסכנה

ולא במחיצות. ופרקינן בשנפרץ לכרמלית הילכתא כוותיה, אבל בשנפרץ לרשות הרבים אפילו שמואל לא אמר הילכתא כוותיה. וקיימא לן כרב דאמר הילכתא כר׳ יוסי. **הבונה עליה על גבי שתי בתים** וכו׳. דייקא מתני׳ דטעמא דר׳ יהוד׳ משום דפי תיקרה יורד וסותם, ולא משום דב׳ מחיצות דאורייתא הם, ור׳ יהוד׳ תרתי אית ליה, אית ליה פי תיקרה יורד וסותם מיהא, ואית ליה ב׳ מחיצות דאורייתא, מיהא דתניא יתר על כן אמר ר׳ יהוד׳ מי שיש ב׳ בתים בב׳ כו׳. אמר **רב אשי מתני׳** נמי דייקא. דקתני ועוד אמר ר׳ יהוד׳ מערבין במבוי המפולש. אמרינן, בשלמא רישא פי תיקרה יורד וסותם, וסיפא שתי מחיצות, היינו דקתני ועוד. [אלא] אי אמרת אידי ואידי שתי מחיצות, ניערבינהו וניתנינהו או ניתי חדא ש"מ. **הדרן עלך כל גגות העיר**

המוציא תפילין מכניסן זוג זוג כו׳.

כג א ב מיי׳ פי"ז מהל׳ שבת הלכה לד סמג עשין ג טור ש"ע ס"א סי׳ שסא ס"ב וסי׳ שסה סעיף ז:

כד ג מיי׳ פי"ז מהל׳ שבת הלכה יח סמג שם טוש"ע ס"א סי׳ שסד סעיף ג:

א ד מיי׳ פי"ע מהל׳ שבת הלכה כג סמג לאוין סה טור ש"ע ס"א סי׳ שא סעיף מב:

לימא תנן סתמא דלא כרבי מאיר. אבייתא דלקמן [ח] דקתני בהדיא רבי מאיר אומר מכניסן זוג זוג הוי מני למפרך דר"מ אדר' מאיר אלא דניחא ליה טפי לאקשויי אמתניתין ומכח דקתני עלה בברייתא ר' מאיר אומר מכניסן זוג זוג לא היה יכול להוכיח דמתני' רבי מאיר כדמוכח בסמוך אההיא דשבת ולאקשויי דר"מ אדרבי מאיר דאדרבה לקמן מוכח דמתניתין דלא כר"מ דמתני' קתני במה דברים אמורים בישנות וברייתא קתני רבי מאיר אומר אחד חדשות ואחד ישנות: **אי** קסבר שבת זמן **תפילין.** פירש בקונטרס משום הכי שרי אבל לאלולי טפי מן המצוה לא וקשה דאם מכח זה בא לדקדק דזוג אין טפי לא אם כן בסמוך דקאמר לעולם לאו זמן תפילין הוא ה"נ דמאי למימר לעולם זמן תפילין הוא אלא י"ל דאי זמן תפילין הוא איכא בל תוסיף אע"ג דלא מיכוון כדמסיק רבא בפרק ראוהו בית דין (ר"ה דף כח:) ולהכי זוג אחד אין טפי לא: **וכי** שרו רבנן לענין הצלה דרך מלבוש במקום תפילין. פירש בקונטרס דשלא במקום תפילין הן בולטין יותר מדאי ורגילה משאוי ולכך אסור ואין זו סברא אלא נראה דהטעם משום דלא מיקרי מלבוש אלא במקום שרגיל להניחו בחול: **מקום** יש בראש שראוי להניח בו ב' תפילין. מסופק היה ר"י איזה שיעור יש ברוחב תפילין דיש עושין גדולים מחבריהם ויש שעושין אותם קטנים ביותר ומדקאמר מקום יש בראש להניח ב' תפילין משמע דשיעור רחבו שתמלא מקום השנים ואור"י דמלא במדרש דשיעורן כב' אצבעות וסמך לדבר [ד] דאין רוחבו ב' אצבעות כדאמר בפ' קמא דסוכה (דף ה.) ואמרי' בפ"ק דערכין (דף ג:) שערו היה נראה בין עין למצחת ששם מניח תפילין ודומה דאין היה במקום הראוי להניח תפילין אע"ג דגבי עין כתיב (שמות כח) מלאו ומתרגמינן בין עיניהי גבי תפילין נמי כתיב (דברים יא) בין עייניכם ודרשינן בגובה שבראש [ה]: **ידך** זו קיבורת. הוא קבולת בשר שבזרוע שבין המרפק שקורין קולא [ה] בלע"ז ובין הכתף וקיבורת כמו קיבורת דאהיני [ו] ולא כמו שמפרש קיבורית הוא קבילת בשר שבין פיסת היד למרפק סמוך למרפק דבכל מקום משמע דתפילין הן בזרוע ובמסכת אהלות (פ"א משנה ח) משמע דזרוע הוא בין המרפק ולכתף דקאמר שלשים בפיסת יד [ז] כו' שנים בקנה ושנים במרפק אחד בזרוע ואחד בכתף ובהקומץ רבה (מנחות ד' לז:) נמי אמרי' דבעינן שתהא שימה כנגד הלב: ימיס

ובסכנה. שאינו יכול להמתין שם ומתיירא מפני הליסטים: **נותנן לחבירו וחבירו לחבירו.** דכל אחד ואחד לא ממטי להו אלא מרבע אמות: **לחלר החיצונה.** של עיר שהוא מקום המשתמר לראשון: **וכן בנו.** שילדתו אמו שם בשדה בשבת: **לא יהלך זו יותר מדגלי בעליה.** אינן יכולין להרחיקה מתחום שביתת בעליה הכל לפי מה שעירבו הבעליה: **גמ' לובש כל מה שיכול ללבוש.** לענין הצלת דליקה תנן בכל כתבי הקודש (שבת קכ.): **ונשם הוא מוליא.** לחלר שסמוכה לדליקה: **הפס.** דקאי בשאר מלבושין דכמה דבעי לביש במחוג: **זוג אחד אין.** דקסבר שבת זמן תפילין הוא ומשום הכי שרי (ב) ובלאו הצלה נמי אם בא להניח תפילין מניח ומשום הצלה לא שרינן ליה טפי: **מאי קסבר.** דקא שרי שנים שנים אבל טפי לא: **אי קסבר שבת זמן תפילין הוא.** משום הכי שרי אבל לאלולי טפי מן המצוה לא: **נאו זמן תפילין הוא.** ושרו ליה רבנן דרך מלבוש משום דתכשיט הוא לגביה ולא משאוי ואע"ג דלאו אורחיה הכא משום הצלה שרי: **במקום תפילין.** הראוי להניח בו תפילין שאין כל הראש כשר להניח תפילין אלא קדקד לבד וחריץ יש שם שהתפילין יושבים בו ואינן בולטין כל כך כדלקמן ובשבת נמי באתרא דלא חזו ליה לאו תכשיט הוא שבולטין יותר מדאי והוי כמשאוי: **דיד** (ג). אין כל הזרוע כשר לתפילין אלא קיבורת כדלקמן: **מנהג בזיון.** להניח תבילה עליהן שרי ליה למנטרינהו התם: **ראוי מי אמר.** דגבי שבת לימא דתכשיט הוא: **קיבורת.** אבר אמצעי שבזרוע ובלע"ז רבדי"ן: **רופף.** רך. ובלע"ז פונטיי"ן: **תנא קמא סבר שבת זמן תפילין הוא.** ומשום הצלה לא מישרו ביה טפי מן המצוה דלאו תכשיט הוא וכל שכן דכיון דזמן תפילין הוא ואיכא בל תוסיף אתי איסור בל תוסיף ומשוי להו עליה כמשאוי: **ר"ג סבר נאו זמן תפילין הוא.** והיינו טעמא דשרו ליה רבנן להצלה משום דתכשיט הוא הלכך כל כמה דהוי תכשיט שרי ומשום בל תוסיף ליכא הכא דאין כאן מצות תפילין כלל אלא כשאר מלבוש בעלמא: **איבעיא אימא דר"ע שבת זמן תפילין הוא.** ודכולי עלמא אינו תכשיט ובמצות צריכות כוונה קא מיפלגי: **ת"ק סבר מצות צריכות כוונה.** שהעושה מצוה צריך שיכוין בה הלכך זוג אחד אין טפי לא דאי מכוין למצוה איכא בל תוסיף בחד ואי לא מכוין למצוה תרוייהו משאוי נינהו ואין כאן מצוה: **ורבן גמליאל סבר מצות אין צריכות כוונה.** הלכך מצוה איכא בל תוסיף ליכא דאין עובר על בל תוסיף אא"כ נתכוון למצוה וזה לא נתכוון ובכל חד אמרי האי למצוה. ולבי מגמגם לומר דכיון דלאו תכשיט

ובסכנה מכסן והולך לו [ט] רבי שמעון אומר נותנן לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה [י] וכן בנו נותנו לחבירו וחבירו לחבירו אפילו מאה רבי יהודה אומר [א] נותן אדם חבית לחבירו וחבירו לחבירו אפילו חוץ לתחום אמרו לו לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה: **גמ'** זוג אחד אין טפי לא לימא תנן סתמא דלא כרבי מאיר דאי כרבי מאיר האמר לובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף [ג] דתנן [ב] ולשם מוציא כל כלי תשמישו ולובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף וההיא סתמא ממאי דרבי מאיר היא דקתני עלה לובש ומוציא ופושט ולובש ומוציא ופושט אפילו כל היום כולו דברי ר"מ אמר רבא אפילו תימא רבי מאיר התם דרך מלבושו כחול שוויה רבנן והכא דרך מלבושו כחול שוויה רבנן התם דבחול כמה דבעי לביש לענין הצלה נמי שרו ליה רבנן הכא דבחול נמי זוג אחד אין טפי לא לענין הצלה נמי זוג אחד אין טפי לא: רבן גמליאל אומר שנים שנים: מאי קסבר אי קסבר שבת זמן תפילין הוא זוג אחד אין טפי לא ואי קסבר שבת לאו זמן תפילין הוא ומשום הצלה דרך מלבוש שרו ליה רבנן אפילו טפי נמי לעולם קסבר שבת לאו זמן תפילין הוא וכי שרו רבנן לענין הצלה דרך מלבוש במקום תפילין אי הכי זוג אחד [פ] נמי אין טפי לא [ד] אמר רב שמואל בר רב יצחק מקום יש בראש להניח בו שתי תפילין הניחא דראש דיד מאי איכא למימר כדרב הונא דאמר רב הונא פעמים שאדם בא מן השדה וחבילתו על ראשו ומסלקן מראשו וקושרן בזרועו אימר דאמר רב הונא שלא ינהג בהן דרך בזיון ראוי מי אמר אלא כדאמר רב שמואל בר רב יצחק מקום יש בראש שראוי להניח בו שתי תפילין הכא נמי מקום יש ביד שראוי להניח בו שתי תפילין [ה] תנא דבי מנשה [1] על ידך [ג] זו קיבורת בין עיניך זו קדקד היכא אמרי דבי רבי ינאי [ד] מקום שמוחו של תינוק רופס. לימא בדרב שמואל בר רב יצחק קמיפלגי דת"ק לית ליה דרב שמואל בר רב יצחק ורבן גמליאל אית ליה דרב שמואל בר רב יצחק לא דכולי עלמא אית להו דרב שמואל בר רב יצחק והכא [ו] בשבת זמן תפילין קמיפלגי דת"ק סבר שבת זמן תפילין הוא ורבן גמליאל סבר שבת לאו זמן תפילין הוא ואיבעית אימא דכ"ע שבת זמן תפילין הוא והכא [ז] במצות צריכות כוונה קמיפלגי ת"ק סבר לצאת בעי כוונה ורבן גמליאל סבר לא בעי כוונה ואיבעית

נינהו נהי דבל תוסיף ליכא איסור שבת מיהא לא פקע והא ליכא למימר דלכולי עלמא תכשיט הם דאם כן לתנא קמא אמאי אסור לא ליכוין ולא ליתסר וליכא למימר נמי דלתנא קמא לא הוו תכשיט ורבן גמליאל הוו תכשיט דאם כן לוקי פלוגתייהו בהכי ועוד הייגו פלוגתא דלעיל דזמן ולאו זמן. ונראה לי דהכי גרסינן תנא קמא סבר מצות אין צריכות כוונה ולכולי עלמא תכשיט הן הלכך כיון דלענין מיפקר ידי חובתיה נפיק בלא כוונה לענין בל תוסיף נמי אף על גב דלא מכוין להו למצוה איכא בל תוסיף כיון דזמן תפילין הוא ור"ג סבר צריכות כוונה לאתא ידי חובתו הלכך בבל תוסיף נמי לא עבר עד דמיכוין למצוה:

ואיבעית

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה יז סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שמט סעיף ג:

ב [מיי' פכ"ג מהל' שבת הל' כ טוש"ע א"ח סי' שא סעי' מד]:

ג ג מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכה ב סמג עשין כב טור ש"ע א"ח סי' מ סעיף א:

ד ד מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף ט:

רבינו חננאל

זוג אחד אין טפי לא, לימא תנן סתם דלא כר' מאיר, דאי ר' מאיר האמר כל מאן דבעי מציל, דתנן ולשם הוא מוציא כל כלי תשמישו ולובש כו'. אמר רבא אפילו תימא ר' מאיר (בדרך) [כדרך] מלבושו בחול התירו לו להוציא בשבת, התם דבחול כמה דבעי לביש, אצולי נמי כמה דבעי מציל, הכא דבחול כו'. **רבן גמליאל [אומר]** ב' ב' כו'. אוקימנא דרבן גמליאל סבר שבת לאו זמן תפילין היא, ומשום ביזיון כתבי קודש שרו ליה רבנן, וכי שרו ליה רבנן לא שריין ליה אלא דרך מלבוש במקום תפילין. וסבר לה כר' שמואל בר רב יצחק דאמר [מקום] כו'. וגם בזרוע נמי יש בו מקום להניח [בו שתי] תפילין. פי' קיבורת, הזרוע שכנגד בית השיחי. והיא בצ"עת א' דרע ויש או' טהר אל' כף. פי' צבתין, מעוכין אלו על אלו, לשון וגם שול תשולו לה מן הצבתים. ולישנא דרבנן שנים מדובקין זה על זה נקראין צבותין, מלשון צבת בצבת עשויה. והו א' כלבתין והני צבותין מתקיימה. לימא, תנן סתמא ורבן גמליאל, בהא דר' שמואל בר רב יצחק פליגי. ודחינן לא דכולי עלמא אית להו דרב שמואל בר רב יצחק, ובשבת זמן תפילין פליגי. דתנא קמא סבר שבת זמן תפילין היא, ולא שרי אלא זוג אחד בלבד. ורבן גמליאל סבר שבת לאו זמן תפילין היא, ומשום כתבי הקודש שרו ליה רבנן דרך מלבוש כדרך שראוי לו ללבוש. וכיון שיש לו מקום ללבוש בו שני תפילין התירו לו שנים. איכא דאמרי כולי עלמא שבת זמן תפילין היא, ובלצאת בעי כוונה פליגי. תנא קמא [סבר] לצאת לא בעי כוונה ורבן גמליאל סבר לצאת נמי בעי כוונה.

תורה אור השלם

1. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: דברים ו ח

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי סבי זוג אחד אין כל"ל ותיבת נמי נמחק: (ב) רש"י ד"ה זוג אחד וכו' דבלאו הצלה: (ג) ד"ה דיד מאי איכא למימר אין כל: (ד) תוס' ד"ה מקום וכו' ומסך לדבר ציין דרוחבו: (ה) ד"ה ידך וכו' שקורין קוד"ל. נ"ב ע' בתוס' פ' המצניע דף ל"ב בד"ה במרפיקו: (ו) בא"ד אבייס בפיסת יד אצבע שנים בקנה:

לעזי רש"י

רבדי"ן [ברדי"ן]. החלק הבשרני של הזרוע. פונטיינ"א. מרפס.

מוסף רש"י

כל כלי תשמישו. שנמיכין לו לאותו היום, כגון כוסות וקיתוניות (שבת קכ.). **מקום יש בראש להניח בו שתי תפילין.** שכוחב המרין (שבגמטו למעלה מן הפרחת מקום שמוחו של תינוק רופס) מקום כרך שני לזעות (ע"ז מד.). **ידך** זו קבורת. בגד"ן בלע"ז בגוהה הזרוע לחוק מן האליל מעגן (ערבין יט:). **היכא.** אקדקוד קאי (מנחות לז.). **רופס.** רך כשהוא קטן בן שנה (שם). **במצות צריכות כוונה.** שיהא מתכוין לשם מצות (ברכות יג.).

מסורת הש"ס

(ח) [ע' תוס' לקמן לז: ד"ה ר"ש], (ט) [ע' תוס' שם ד"ה ר"ג], (י) [ע' תוס' שם ד"ה מה., (א) שבת קכ., (ב) ע"ז מד., (ג) מנחות לז., [ערכין יט:], (ד) [שבת פא. וש"נ], (ה) [ברכות יג. פסחים קיד:], (ו) [דף לז:], (ז) [ועי' תוס' סוכה ה: ד"ה אל יוכיח], (ח) [ב"ב ה. סנהדרין כו:],

ואיבעיא אימא. לענין לצאת כולי עלמא לא פליגי דידי חובתיה נפיק אע"ג דלא איכוון ולענין בל תוסיף פליגי לת"ק כי היכי דלענין מפיק נפיק לענין בל תוסיף נמי עבר ולרבן גמליאל אי לא מכוונין למצוה לא עבר: **ואיבעיא אימא אי סבירא ליה.** (ב) דלכ"ע שבת זמן תפילין לא לעבור ולא לצאת בעי כוונה ואיכא בל תוסיף בל תוסיף הוא ובהא פליגי דת"ק סבר אלא בזמנו נמי אפי' בלא כוונה מצוה היא ותוספת עמה ולרבן גמליאל אלא בזמנו ואינו מתכוין אין כאן רמז מצוה ואין כאן תוספת: **זוג א' נמי לא.** דיש כאן תוספת שמוסיף שבת על החול למצות תפילין: **ועוד הישן בשמיני בסוכה יצקה.** דמוסיף שמיני על השביעי ואמן מיתב יתבינן בשמיני בספק שביעי לכתחלה אלא אלא בזמנו בלא כוונה לאו תוספת הוא ולהכי שרינן דאי שמיני הוא לא מכוונין למצות סוכה: **מחוורתא כדשנינן מעיקרא.** בשבת זמן ולאו זמן תפילין הוא (ג) קא מיפלגי: **ומאן.** תנא דשמעת ליה דאמר שבת זמן תפילין דמוקיס מתני' אליביה: **ושמרת את החוקה.** בפרשת קדש לי כתיב והיא אחת מד' פרשיות של תפילין: **אלא לענין פסח.** דליירי בה לעיל מינה והאי מימיס ימימה משנה לשנה דמתרגמינן מזמן לזמן. אלמא מדלא דריש ר' עקיבא האי קרא בתפילין ס"מ דס"ל לילה ושבת זמן תפילין דלא קא ממעט להו קרא: **והא דתנן.** בפ"ק דכריתות [דף ב.]: הפסח והמילה. אע"פ שיש בהן כרת הואיל ואין בהן לאו אלא מצות עשה הן אין מביאין על שגגתן חטאת שאין חטאת באה אלא על לאו דכרת דכתיב (ויקרא ד) אשר לא תעשינה וגו': **לאו נמי איכא.** דהא כתיב ושמרת וכל שמירה אזהרת לאו היא כדר' אבין: **השמר דלאו לאו והשמר דעשה עשה.** פי' השמר שלא תעשה כן כגון השמר לך פן תכרות ברית וגו' (שמות לד) השמר לך פן תנקש וגו' (דברים יב) השמר בנגע הצרעת (שם כד) שלא יקוץ בהרתו. השמר דעשה כי האי דושמרת את החוקה: **מי שריכין אות.** ימים שישראל צריכין להעמיד אות על עצמן להכיר שהם מחזיקים בתורתו של הקב"ה יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות בין הקב"ה לישראל דכתיב (שמות לא) כי אות היא ביני وביניכם: **הגיעור גלילה.** שאין לו לחוש שמא יפיח בתפילין: **רבה מגיה.** ואינו כמוסיף על המצוה דלילה זמן תפילין הוא ורבנן הוא דגזור שמא יפיח כשהוא ישן: **מדלילה נמ"ק זמן תפילין.** אלמא לא דריש מימיס ימימה למעוטי לילות דמוקיס לקרא בספק: **שבת נמי זמן תפילין הוא.** (ד) מההוא קרא גופיה ממעט שבת: **ודילמא סבירא ליה לילה זמן תפילין.** דלא דריש מימיס ימימה לענין תפילין אבל שבת לאו זמן תפילין הוא ונפקא ליה מוהיה לך לאות כדנפקא ליה לר"ע לעיל דמוקי מימיס ימימה לספק דלא ממעט לילה מימיס וקא ממעט שבת מוהיה לך לאות: **בא רבי כוש.** בא שאול כדכתיב (תהלים ז) על דברי כוש בן ימיני דהיינו שאול כדאמרי' בגלו מגלחין (מו"ק דף טז.): **ונא מיהו בה חכמים.** דהוי כתוספת על דברי תורה שפטרה נשים ממצות עשה שהזמן גרמא: **שלא הזמן גרמא.** אלמא מצות תפילין כל שעה גם בלילה גם בשבת דלי מפקת חד הוי להו זמן קבוע: דל'

ימים וכו' **פרט לשבתות וי"ט.** נראה דאדרש' דלאות על ידך בנסמוך קא סמיך ולכאורה אין להניח תפילין בחוה"מ שא"ל אות דאסור במלאכה בדבר שאינו אבד ועוד דחייב בסוכה בחג ובפסח אסור באכילת חמץ וכן פסקו בהלכות גדולות אבל בירושלמי (פרק אלו מגלחין הלכה ד) משמע דצריך להניח דגרס ההוא גברא דאבד תפילין אתא לקמיה דרב חנגאל שדייה לקמיה דרבה בר בר חנה אמר ליה לספרא זיל הב ליה תפילך ואת כתוב לך דתנא כותב אדם תפילין לעצמו אתא לקמיה דרב א"ל זיל כתוב ליה להדיא מתני' פליגי עליה דרב כותב אדם תפילין לעצמו אבל לאחרים לא רב פתר להניח פירוש מעמיד המשנה שלא להניח לאחר המועד אבל לצורך המועד יכול לכתוב אף לאחרים וכן עמא דבר עוד מבילין ראיה מספ"ק דבילה (דף טו.). גבי משלחין תפילין:

ושמרת את החוקה הזאת. מכאן אור"ת דאפי' בני מערבא [מ] דהוו מברכין כשהיו חולצין תפילין לשמור חוקיו היינו דוקא כשחולץ סמוך לאכילה משום דלילה לאו זמן תפילין הוא דאהא כתיב חוקה מיהו לא קי"ל הכי ואין צריך לברך אפי' חולצן משום לילה דקי"ל כר' עקיבא דאמר לא נאמרה חוקה זו אלא לענין פסח בלבד ודהקומץ רבה (מנחות דף לו.) פסקינן דלילה זמן תפילין עד שעת שינה ורב אשי ורבינא מסקי התם הלכה ואין מורין כן אלא כל הלילה זמן תפילין כרבי עקיבא דשמעתין:

השמר דעשה עשה. ואפי' ר' יוחנן דאמר בהקומץ רבה (מנחות דף לו.) השמר דעשה נמי לאו הוא ולהכי הממיה תפילין אחר שקיעת החמה עובר בלאו מודה הוא שאם לא הניח ביום שאינו לוקה דלענין הנחת היום השמר דעשה עשה הוא כמו לענין עשיית פסח דאמר הכא דהוי עשה ומשום דהוי קום עשה ודוקא לענין הנחת תפילין בלילה קאמר ר' יוחנן דלאו הוא דהוי כמו השמר בנגע הצרעת דחשיב ליה לאו בפ' אם לא הביא (שבת דף קלב.) אע"ג דכתיב לשמור ולעשות משום דפירושו לאו הוא השמר שלא תקון:

מיכל בת כושי היתה מנחת תפילין. בפסיקתא [רבתי פכ"ג מ] דר' חזקיה בשם ר' אבהו אמרו אשתו של יונה הושבה מיכל בת כושי מיתו בה חכמים מה שפי' בקונטרס דאי מצות עשה שהזמן גרמא הוא היו מוחזין בידה שנראה כמוסיפה אין נראה לר"י דהא ר' יהודה ליה ליה נשים סומכות רשות ושמעינן ליה בפ"ק דסוכה (דף ג:) דאמר הילני המלכה היתה יושבת בסוכה ח' בניה ומיהו יש לישב דמשום בניה היתה יושבת ולא מיחזי כבל תוסיף אי נמי משום דשמעינן ליה לרבא בפרק ראוהו ב"ד (ר"ה דף כח.) דלעבור שלא בזמנו בעי כוונה ולגבי אשה דלא מיחייבא הוי כשלא בזמנו [מ] דכיון דלא מיכווני לה לא עבדה אך נראה דוחק ונראה לפרש דטעמא למ"ד [נ] דלא הוי רשות משום דתפילין צריכין גוף נקי ונשים אין זריזות ליזהר ועלייה לרגל משום דמיחזי כמדיאה חוצין לעזרה או משום דאיית פנים בעזרה שלא לצורך ותקיעת שופר וסמיכה נמי דמעכבין למאן דליתיה ליה רשות לאו משום דמיחזי מוסיף אלא משום דתקיעה מצוה דרבנן היא כדאמר בפ' כיסוי הדם (חולין דף פד.) דאין וודאה דומה שבת וסמיכה אפי' בהקפת יד מיחזי כעבודה בקדשים:

דילמא סבר לה בר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות. מכאן אר"ת דמומר לנשים לגרוע על כל מצות עשה שהזמן גרמא אע"ג דפטורות כמו מיכל בת שאול שהיתה מסתמא גם מברכת אע"ג דר"מ ור' יהודה פליגי עליה כדאמר בסמוך קיימא לן כר' יוסי לגבי תרוייהו ואע"ג דסתם מתני' דאין מעכבין את התינוקות מלתקוע [נ] דלא כר' יוסי דמשמע הא נשים מעכבין כדאמר בסמוך אפ"ה מעשה רב דמיכל בת שאול ואשתו של יונה ועובדא דפרק אין דורשין (חגיגה דף טז.) דהביאתוהו לעזרת נשים כדי לעשות להם נחת רוח ועוד הביא ראיה מהא דאמר רב יוסף בפרק החובל (ב"ק דף פז.) מעיקרא מאן דאמר לי הלכה כרבי יהודה עבידנא יומא טבא לרבנן דלא מפקדנא ועבידנא כו' ואם במקום שפטור ועושה אסור לברך אם כן אמאי קאמר דהוה

עביד

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה י סמג עשין כב טוש"ע ס"מ סי' ל סעיף ב:

ו ב מיי' וסמג שם טור ש"ע ס"מ סי' לא סעיף ח:

ז ג מיי' פ"ח מהל' קרבן פסח הלכה ז סמג עשין רכג:

ח ד מיי' פ"ח מהלכות מילה הלכה ז סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רס:

ט ה טוש"ע ס"מ סי' לא סעיף ג בהג"ה:

רבינו חננאל

איכא דאמרי כולי עלמא [לצאת] לא בעי כוונה ובלעבור משום בל תוסיף פליגי. תנא קמא סבר לעבור משום בל תוסיף לא בעי כוונה, ורבן גמליאל סבר אינו עובר עד שיתכוון לעבור. ואיבעית אימא אי סבירא לן דשבת (לאו זמן תפילין ספר אחר) זמן תפילין היא [דכו"ע] לא לצאת ולא לעבור ולא בעי כוונה, והכא בלעבור שלא בזמנה פליגי. אי הכי לר' מאיר דאמר שבת לאו זמן תפילין היא, לא לצאת ולא לעבור ולא בעי כוונה, אלא אע"פ שאינו מתכוין לא לצאת ולא לעבור חייב, אפי' זוג אחד אסיר. וכן הישן בשמיני בסוכה יקלה שעובר על בסוכות תשבו שבעת ימים, והוא ישב ח', הוסיף על ז' ימים שבתורה. ואע"פ שלא נתכוון לעבור. אלא מחוורתא כדשנינן[ן] מעיקרא, ומתני' דלא כר' מאיר. מאן תנא הוא דסבר שבת זמן תפילין היא ר' עקיבא היא, דתניא ושמרת כו', עד אלא לפסח בלבד, אבל תפילין אפילו בשבתות וימים טובים. ואקשינן אלא הא דתנן בכריתות פרק א' הפסח והמילה מצות עשה הן, דלא כתיב בהו לאו, כיון דאוקמה לפרשה זו בפסח דכתיב בה ושמרת, שמירה זו לאו היא, כר' אבין א"ר אלעאי. הנה גם פסח יש בו לאו. ופרקינן ר' עקיבא סבר שמירה דלאו הוא לאו. והאי שמירה דעשה הוא. וסבר ר' עקיבא שבת זמן תפילין, והתניא כו'. ונתברר כי ר' עקיב' סבר שבת לאו זמן תפילין היא, דשבת גופה אות היא. אבל לילה זמן תפילין היא, מדקאמר פרשה זו כולה בפסח נאמרה. ואתיגן למפשט דר' נתן הוא דסבר שבת זמן תפילין היא. מדקתני היה (נזיר) [נ"ע] בלילה רצה חולץ רצה מניח. ש"מ דלילה זמן תפילין היא סבירא ליה. ודחינן להא דוקיא. אלא האי תנא הוא דתניא מיכל בת שאול היתה מנחת תפילין (בלילה) ולא מיחו בה חכמים. לאו משום דסברי תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא היא. כלומר דמנם בכל יום ואפי' בשבתות וימים טובים, לפיכך לא מיחו בה חכמים, ש"מ דשבת זמן תפילין סבירא להו. ודחינן, ודילמא חכמים סבירא להו

תורה אור השלם

1. וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ מִיָּמִים יָמִימָה: שמות יג י
2. וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדֶךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְיָ בְּפִיךָ כִּי בְיָד חֲזָקָה הוֹצִאֲךָ יְיָ מִמִּצְרָיִם: שמות יג ט

הגהות הב"ח

(א) גמ' ודילמא סבירא ליה לילה: (ב) רש"י ד"ה ואיבעיא אימא אי סבירא לן אי שמעינן דלמלי עלמא: (ג) ד"ה מחוורתא וכו' דקא מיפלגי: (ד) ד"ה שבת נמי וכו' דמהההוא קרא: (ה) תוס' ד"ה מיכל וכו' וכיון דלא מיכוונה וכו': (ו) בא"ד דטעמא למ"ד דלית ליה רשות משום:

מוסף רש"י

הישן בשמיני בסוכה. שלא לשוס מצוה, יצקה. שהרי מוסיף על מצוה ועובר משום בל תוסיף (ר"ה כח:). אלא לענין פסח בלבד. והכי קאמר עשה פסח משנה לשנה (מנחות לו:). דתנן הפסח והמילה מצות עשה. בפ"ק דכריתות דקתניא ל"ו כריתות להתחייב עליהם חטאת, וקתני הפסח והמילה כרת שלהם על מצות עשה היא באה ואין חייבין חטאת על שגגתה, דחטאת אינה באה אלא על לאו וכתיב בדכתיב (ויקרא ד) אשר לא תעשינה (שבועות לו:). השמר דלאו לאו. השמר דכתיב במילתא דמוסר רחמנא לא תעשה, הוי לאו גמור ולקות, כגון (דברים כד) השמר בנגע הצרעת, דמשמע שלא יקוץ בהרתו, וכן (שמות לד) השמר לך פן תכרות ברית וגו', אבל השמר דעשה כגון האי דמשמע שמור לעשות תפילין, עשה הוא (מנחות לו:).

צו: המוצא תפילין פרק עשירי עירובין

עביד יומא טבא והלא מפסיד כל הברכות של כל המצות וק' ברכות בכל יום ולא חשיב ברכה לבטלה כיון שמברך על המצוה שעושה אע"פ שפטור ומיהו אין ראיה מסומא לאשה דסומא מיחייב מדרבנן ומ"מ היה שמח רב יוסף משום דמדאורייתא לא מיפקד ועביד כדמוכח קלת בערבי פסחים (דף קטז:) דקאמר סומא פטור מלומר אגדתא ופריך מרב יוסף ומרב ששת שהיו אומרים הגדה ומוליאין בני ביתם ומשני דקסבר מלה בזמן הזה דרבנן משמע דמיחייבי מדרבנן ולכך היו יכולים להוליא אחרים ומיהו יש לדחות דאפי' רשות יכול להוליא בר חיובא דרבנן כמו קטן דמברך לאביו בפרק מי שמתו (ברכות דף כ:) ועולה למנין ז' [ב] ומוליא אחרים מידי מגילה לר' יהודה דאמר במסכת מגילה (דף יט:) אבל יש לדקדק בפרק הקורא מעומד (מגילה דף כד.) ר' יהודה אומר כל שלא יראה מאורות מימיו לא יפרוס על שמע משמע הא יראה אע"ג דהשתא נסתמא פורס על שמע אע"ג דלר' יהודה סומא פטור מכל המצות אלא ודאי מיחייב מדרבנן ויכול לומר קדשנו במצותיו וצונו כיון דמחייב מדרבנן דלחמרי' בפ' במה מדליקין (שבת דף כג.) היכן צונו מצא תסור אבל אשה דאינה מיחויבת אפי' מדרבנן במצות עשה שהזמן גרמא כדמוכח בהדיא בפרק מי שמתו (ברכות דף כ:) גבי נשים חייבות בקדוש היום דבר תורה ובריש סוכה (דף ב:) גבי הילני המלכה היכי מלי למימר וצונו ואין לתמוה דסומא חייב מדרבנן ואשה פטרו לגמרי דהחמירו חכמים בסומא משום דהוי ממין בר חיובא ועוד שלא יראה כעו"ג אם היה פטור מכל המצות אבל לאשה כי פטורה נמי לגמרי ממצות עשה שהזמן גרמא אכתי מחויבת בכל שאר מצות וממה שהאשה עולה למנין ז' ומברכת קריאת התורה אע"ג דפטורה מתלמוד תורה כדאמר בפ"ק דקדושין (דף כט.) ובריש בכל מערבין (לעיל דף מ.) אור"ת דאין זו ראיה דברכת קריאת התורה לאו משום מצות תלמוד תורה שאפי' בירך ברכת הערב נא או נפטר באהבה רבה חוזר ומברך תדע דבמקום שאין לוי כהן קורא במקום לוי ומברך אע"פ שכבר בירך בקריאה ראשונה ומקטן דמברך ברכת המזון אע"פ שהוא פטור אין ראיה לאשה דקטן אתי לכלל חיוב וחייב לחנכו ואינו מוזהר על לא תעשה [ה]: **אבל באשה לא פליגי.** וא"ת דילמא משום דהוי מלבוש לאיש כדאמר בפרק במה אשה (שבת דף סא.) דתפילין דרך מלבוש עביד וי"ל דהיינו דוקא לאיש משום דרגיל לבושכן בחול אבל לאשה לא כדאמרי' התם וחלופיהן באיש דמידי דחזי לאיש לא חזי לאשה ומידי דחזי לאשה לא חזי לאיש: **לא** ס"ד **לא ר"מ ס"ל כר' יוסי בו'.** משמע דר"מ ור' יהודה תרוייהו אית להו דנשים חייבות בתפילין דלאו זמן גרמא הוא ותימה דבפרק מי שמתו (ברכות דף כ:) תנן נשים ועבדים וקטנים פטורין מן התפילין ופריך עלה בגמרא פשיטא ומשני דאיצטריך משום דאיתקש תפילין למזוזה והשתא הא איצטריך לאפוקי מדר"מ ור' יהודה וי"ל דלמאן דחשיב תפילין זמן גרמא הוי פשיטא דנשים פטורות ומשום הכי איצטריך לשנויי טעמא דאיתקש הקשה ה"ר יוסף טוב מווין היכי דייק בסמוך דר"מ לא סבר לה כר' יוסי מכח היא סתמא דאין מעכבין את התינוקות מלתקוע מלתקוע ומתוך כך אנן גריכין לומר דהיא דפרק מי שמתו דלא כר"מ אדרבה נימא דההוא סתמא כר"מ דקסבר נשים פטורות והא דקתני הכא ר"מ אחד האיש ואחד האשה משום דסבר לה כר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות וא"ת דקתני בו ר"י דמה נפשך סתמא דברכות דלא כר"מ דקא סבר הוא מתני' דנשים סומכות לאו רשות דקתני התם נשים ועבדים וקטנים פטורים מק"ש ותפילין וחייבין בתפלה ובבהמ"ז ובמזוזה והנהו קטנים על כרחין בלא הגיעו לחינוך אייר דבהגיעו לחינוך נמי חייבין דאמר בסוף לולב הגזול (סוכה דף מב.) קטן הידע לשמור תפילין אביו חייב ליקח לו תפילין אלא בלא הגיעו לחינוך אייר ולא קאי וחייבין אקטנים אלא אנשים ועבדים ולא נקט קטנים אלא לענין פטור והא נמי אינו שום חידוש דפטירי בלא הגיע לחינוך ולא תני להו אלא לאשמועינן דנשים ועבדים כקטנים לענין תפילין דאי בעי לאנוחי לא שבקינן להו משום בזיון תפילין היכא דלא הגיעו לחינוך ועוד י"ל דיתא ליה טפי למימר דההיא דברכות דלא כר"מ משום דלא מיתרצא מילתיה דר"מ דאמר זוג אין טפי לא אא"כ סבר שבת זמן תפילין הוא כדאסיקנא לעיל אם לא נאמר דליית ליה דרב שמואל בר רב יצחק דאמר מקום יש בראש להניח בו ד' תפילין: **וסתם סיפרא ר' יהודה.** בפ' במה דר"ה (דף לג.) אית דגרסי בה דברי ר' יהודה והכא מוכח דלא גרסי' ליה: **המוצא** תבלת בשוק וכו' חוטין בשרין. כדמסיק בשזורין ומופסקין דכולי האי לא לא טרח ואע"ג דלגילית נעשה אמאי כשירה הא אמר בפ' התכלת (מנחות דף מב:) דאין תכלת ניקחת אלא מן המומחה שיודע שטעימה פסולה אבל ממי שאינו מומחה לא דאיכא למיחש לטעימה וי"ל דכשמצאן שזורין ומופסקין שאנו יודעים שלגורך גילית נפסקו יש לתלות דמן המומחה נפלו דכשאינו מומחה אינו רגיל להתעסק בדבר שיודע שלא יקנו ממנו ואפי' לעצמו אינו רגיל לעשות כיון שיודע בעצמו שאינו בקי בהלכות גניבה [ו] **וכי אדם טורח לעשות קמיע במין תפילין.** השתא לא מסיק אדעתיה טעמא דמקושרות ואין מקושרין בכסמוך וס"ד דתרוייהו אין מקושרות אלא שבשנות ניכר רושם הקשר שבהם ובחדשות אינו ניכר וחיישינן בחדשות שמא קמיע היה אבל בישנות אין לחוש לקמיע דאם היה קמיע לא היה עושה קשר דכולי האי ודאי לא הוה עביד ביה כעין תפילין ואם תאמר כיון דאין מקושרות היאך מכניסן דבשבת אסור לקשור וי"ל דס"ד דבלא קשירה נמי הוי דרך מלבוש אי נמי עונגן אפי' לר' יהודה דס"ד דמסתמא דעתו להתיר העניבה ולעשות קשירה גמורה ולא הוי של קיימא: אמר

כרבי יוסי דאמר נשים סומכות רשות דאי לא תימא הכי אשתו של יונה היתה עולה לרגל ולא מיחו בה מי איכא למ"ד רגל לאו מצות עשה שהזמן גרמא הוא אלא קסבר רשות הכא נמי רשות אלא האי תנא היא דתניא [ז] המוצא תפילין מכניסן זוג זוג אחד האיש ואחד האשה אחד חדשות ואחד ישנות דברי ר"מ ר' יהודה אוסר בחדשות ומתיר בישנות ע"כ לא פליגי אלא בחדשות וישנות אבל באשה לא פליגי שמע מינה מצות עשה שלא הזמן גרמא הוא וכל מצות עשה שאין הזמן גרמא נשים חייבות ודילמא סבר לה כר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות לא ס"ד דלא רבי מאיר סבר לה כרבי יוסי ולא רבי יהודה סבר לה כרבי יוסי לא רבי מאיר סבר לה כרבי יוסי [ח] דתנן [א] אין מעכבין את התינוקות מלתקוע הא נשים מעכבין [ט] וסתם מתני' רבי מאיר ולא ר' יהודה סבר לה כר' יוסי [ד] דתניא [ו] דבר אל בני ישראל וסמך [ט] בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות רבי יוסי ור"ש אומרים נשים סומכות רשות [י] וסתם סיפרא מני [יא] ר' יהודה א"ר אלעזר [ג] המוצא תכלת בשוק לשונות פסולות חוטין כשרין מאי שנא לשונות דאמר אדעתא דגלימא צבעינהו חוטין נמי נימא אדעתא דגלימא טוינהו [ד] בשזורים שזורים נמי נימא אדעתא דשיפתא דגלימא עייפינהו במופסקין דכולי האי ודאי לא טרחי אינשי אמר רבא וכי אדם טורח לעשות קמיע במין תפילין דתנן במה דברים אמורים בישנות אבל בחדשות פטור א"ר זירא לאהבה בריה פוק תני להו המוצא תכלת בשוק לשונות פסולין חוטין מופסקין כשירין לפי שאין אדם טורח אמר רבא ומשום דתני לה אהבה בריה דרבי זירא [יב] כיפי תלא לה והתנן במה דברים אמורים בישנות אבל בחדשות פטור אלא אמר רבא טרח ולא טרח תנאי היא דתניא המוצא תפילין מכניסן זוג זוג אחד האיש ואחד אחד

דר' יוסי לקמן: **נשים סומכות רשות.** ואע"ג דכתיב (ויקרא ז) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם וסמיך ליה וסמך ידו בני ישראל סומכים ולא בנות ישראל סומכות [יג]: **אוסר בחדשות.** לחלל עליהן שבת דילמא קמיע בעלמא היינהו: **נשים סומכות רשות.** דאין כאן בל תוסיף ומשום איסורא נמי ליכא דקסבר תכשיט היינהו: **אין מעכבין.** אין ב"ד מוזהרין למוענן מלתקוע ביום טוב של ר"ה דבעו לאחוכינהו במצות: **הא נשים מעכבין.** אע"ג דלא חלול י"ט הוא כדתנא דבי שמואל (ר"ה דף כט:) יאלה תקיעת שופר ורליית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה מיהו נראות כמוסיפות: **ספס סיפרא.** תורת כהנים: **לשונות.** למר סרוק ולבוש: **פסולות.** שמא לא יבא לשם לילית ואינן עשיה לשמן בעינן: **דגלימא [ב] טוואתיה.** לארוג מהן טלית ולא לעשות מהן לילית: **שזורים.** טוואם: **בשזורים.** שאין דרך לארגם: **דשיפתא דגלימא.** שכן דרך להסך [ג] שזורים בשפתו שהוא גדיל ונקרא בלע"ז לימוש"י והחוטים נקראים אורי"ל: **במופסקין דכולי האי לא טרח.** לחזור ולקשרם ולהסך אותן: **וכי אדם טורח לעשות קמיע בעין תפילין.** ואפ"ה מיישינן לה במתני' דקתני חדשות פטור דילמא קמיע מינהו ולא מחללין שבת עלייהו: **פוק תני להו.** להיך רבנן דבי מדרשא דקאי להו בדר' אלעזר לא ושנה להם שיש בידי בריתא דמסייע ליה ומפרשת טעמא בהדיא לפי שאין אדם טורח: [ד] **כיפי.** מרגליות. ל"א זמיס וכן עיקר: אחד

[א] הדבר ל"ע דהא מסקנא בהכא אלקא דר"מ ור"י ס"ל ע"כ דשבת זמן תפילין ואמאי לא איתברר אולי דע"ס ול"ל ואיתברר לן דנהי תנאי סברי דשבת זמן תפילין הוא.

[ב] [תוספ' פ"ח ה"י ע"ש שבת סב.], [ג] ר"ה לג. [ערכין ב:], [ד] [סנהדרין פו. גיטין ד.], [ה] ר"ה לג. מגיגה טז: חולין פה., [ו] [שבת קלז: יומא מא. קידושין נג. סנהדרין פו. שבועות יג. בכורות פא. כריתות כב.], [ז] [כתובות פא:], [ח] [תו"כ ויקרא פרשה כז], [ט] בס"ת: להטיל, [י] עי' רש"י ב"ג נב. ד"ה כיפי, [יא] [מגילה דף כד.], [יב] [וע"ע תוספות מגיגה טז: ד"ה לעשות ותוס' ר"ה לג. ד"ה הא ותוס' קידושין לא. ד"ה הא ותוס' ב"ק מז. ד"ה וכן],

[א] [תוספ' פ"ח ה"י ע"ש שבת סב.], [ב] ר"ה לג. [ערכין ב:], [ג] [סנהדרין פו. גיטין ד.], [ד] ר"ה לג. מגיגה טז: חולין פה., [ה] שם וקידושין לו., [ו] [שבת קלז: יומא מא. קידושין נג. סנהדרין פו. שבועות יג. בכורות פא. כריתות כב.], [ז] [כתובות פא:], [ח] [תו"כ ויקרא פרשה כז], [ט] בס"ת: להטיל, [י] עי' רש"י ב"ג נב. ד"ה כיפי, [יא] [מגילה דף כד.], [יב] [וע"ע תוספות מגיגה טז: ד"ה לעשות ותוס' ר"ה לג. ד"ה הא ותוס' קידושין לא. ד"ה הא ותוס' ב"ק מז. ד"ה וכן],

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם: ויקרא א ב
וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו: ויקרא א ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' וסתם ספרא מני. נ"ב וע"ע מן מקבת נדה דף מו: (ב) רש"י ד"ה דגלימא שזורינהו טוואם לאריג וכו' לילית הס"ד ואח"כ מ"ש בשזורים:

לעזי רש"י

צימורש"י [צימול"ש]. שפת הבגד. אורי"ל [אוריל"ש]. מללים (שפות אריגים).

מוסף רש"י

אחד האיש ואחד האשה. ואע"ג דלאו תכשיט דאשה הוא, מגו דהוי תכשיט לאיש שרי אף לאשה (שבת סב.). **הא נשים מעכבין.** דפטורות לגמרי ממצות עשה שהזמן גרמא הוא וכי תקני איכא על מוסיף (ר"ה לג.). **דבר אל בני ישראל וסמך.** דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם וגו', וכתיב בההוא ענין וסמך ידו וגו' (ר"ה לג. וחגיגה טז:). **נשים סומכות רשות.** ואע"ג דלא מיחייבא, ולא אמרינן עבודה עובדת כהנים (חולין פה.). **וסתם סיפרא.** והא סתם סיפרא הוא דתנאי כהנים מניא לה (שבת קלז). **כיפי תלא לה.** זמיס, כלומר במה ייפה והגאה את דבריו ומה טעם נתן בה (כתובות פא:).

אחד חדשות. שאין אדם טורח: **והשתא דאני אתוה דשמואל.** דהאי חדשות כשיש בהן רצועות ואינן מקושרות כעין קשר של תפילין העשוי כמין אותיות וכן הוא קבוע תמיד אצלמא טעמא משום קשר הוא דקשירה אב מלאכה ואסור לקשור בשבת קשר של קיימא: **דל"ע לא טרח.** דטעמא דחדשות לאו משום ספק קמיעא הוא [א]: **ר' יהודה לטעמיה.** בפרק אלו קשרים (שבת דף קיג.) חבל דלי שנפסק כורך עליו פונדא או פסיקיא ובלבד שלא יענבנו אלמא טעמא משום דקשירה הוא ואיידין עליה משום אב מלאכה: **הא לאו הכי עניב.** בתמיה: **הלכה למשה מסיני.** היאך הוא עשוי שדומה לדל"ת ובתפירתן עשוי כמין שי"ן ורצועה קטנה קבועה בהן ורלשה כפוף ודומה ליו"ד הרי שדי: **ונוייהן.** אותו היכר האותיות: **נבר.** לאוץ שאינם כלפי התפילין בין הבתים אלא כנגד מרלית העין לפי שנאמר בהן[ב] ורלו וגו' ותניא[ג] ר"א הגדול אומר אלו תפילין של ראש: **הלוקח תפילין.** הרבה יחד ולחזור למוכרן ולוקחן ממי שאינו מומחה: **בודק שתים של יד ואחת של ראש.** וכיון דהוחזק בשלא הוה מומחה ולוקח השאר בלא בדיקה: **מה נפשך.** מאי דעתך אי קים לך דגברא דמזבן תפילין טובא מחד גברא זבין להו והאי מוכר נמי מחד גברא קנינהו: **נבדוק שלש בשל יד או שלש בשל ראש.** ותסגי ליה בהכי להתחזק בכולהו: **כל חד וחד נמי.** כל תפילין ותפילין דשמא מי שמכר לו את אלו לא מכר את אלו: **רבי היא.** במסכת יבמות (דף סד:) הוא דאמר בתרי זימני הויא חזקה נשאת לראשון ומת נשאת לשני ומת נשלישי לא תנשא: **וכן בצבת השני.** אם יהיו לו צבתים הרבה ובכל צבת תפילין הרבה. קא סלקא דעתיה דהכי קאמר בדק בצבת הראשון שני תפילין הוחזק כל אותו צבת וכן בשני הוחזק גם הוא וכן בשלישי וכיון דהוחזק בשלשה צבתים כשרין הוחזקו כל הצבתים ואין צריך עוד לבדוק כלום: **מודה רבי בצבתים.** דאין אחד מוחזק בשל חבירו שדרך ליקח צבת אחד מאיש זה וצבת אחד מאיש אחר. לשון צבת כמו שול תשולו לה מן הצבתים (רות ג): **לאפוקי מחזקיה.** לאשמועינן דאע"ג דבעלמא תרי הוו חזקה בצבתים לית ליה לרבי חזקה מדתני שלישי וגלי» ביה והוא הדין לכולם: **זווי זווי.** של ראש ושל יד קשורין יחד וכן הרבה קשרי זוג בצבת אחת: **דכריכן עוכא.** כי הדדי ואין ב' ב' קשורים: **ואי לאו.** שאינם כלות קולס שקיעת החמה דהואיל והוא צריך לטרוח ולחזור משתחשך מחשיך עכשיו עליהם ויטלם יחד: **מוליכן כולם פחות פחות מד' אמות.** קולס שיגיע לארבע אמות יעמוד לפוש וחוזר והולך פחות פחות מארבע אמות וכן תמיד דהשתא כל זמנא הוא עקירה והנחה ואין כאן העברה ארבע אמות יחד: **בסכנה עובדי גוזלים.** דמבזו להו לתפילין מוליכן: **בסכנה ליסטים.** ישראל דקטלי ליה משום ממונו ולתפילין לא מבזו להו מכסן: הכי

אחד חדשות ואחד ישנות דברי רבי מאיר רבי יהודה אוסר בחדשות ומתיר בישנות אלמא מר סבר טרח אינש ומר סבר לא טרח אינש: (שיצ"י עצב"י סימן): והשתא דתני אבוה דשמואל בר רב יצחק [א] אלו הן ישנות כל שיש בהן רצועות ומקושרות חדשות יש בהן רצועות ולא מקושרות דכולי עלמא לא טרח אינש וליענבינהו מיענב אמר רב חסדא זאת אומרת עניבה פסולה בתפילין אביי אמר [ב] רבי יהודה לטעמיה דאמר עניבה קשירה מעלייתא היא טעמא דעניבה קשירה מעלייתא היא הא לאו הכי עניב להו [ג] והאמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב קשר של תפילין הלכה למשה מסיני הוא ואמר רב נחמן ונוייהן לבר דעניב להו כעין קשירה דידהו אמר רב חסדא אמר רב [ד] הלוקח תפילין ממי שאינו מומחה בודק שתים של יד ואחת של ראש או שתים של ראש ואחת של יד מה נפשך אי מחד גברא קא זבין לבדוק או שלש של יד או שלש של ראש אי מתרי תלתא גברי זבין כל חד וחד ליבעי בדיקה לעולם מחד גברא זבין ובעינן דמיתמחי בשל יד ובשל ראש איני והא תני רבה בר שמואל בתפילין בודק שלש של יד ושל ראש מאי לאו או שלש של יד או שלש של ראש לא שלש מהן של יד מהן של ראש והתני רב כהנא בתפילין בודק שתים של יד ושל ראש הא מני רבי היא דאמר [ה] בתרי זימני הוי חזקה אי רבי אימא סיפא וכן בצבת השני וכן בצבת השלישי ואי רבי שלישי מי אית ליה מודה רבי בצבתים דמתרי תלתא גברי זבין אי הכי אפילו רביעי נמי ואפילו חמישי נמי אין הכי נמי והאי דקתני שלישי לאפוקי מחזקיה ולעולם אפילו רביעי וחמישי נמי: מצאן צבתים או כריכות וכו': מאי צבתים ומאי כריכות אמר רב יהודה אמר רב הן הן צבתים הן הן כריכות צבתים [ו] זווי זווי כריכות דכריכן טובא: מחשיך עליהן ומביאן: ואמאי לעיילינהו זוג זוג אמר רב יצחק בריה דרב יהודה לדידי מיפרשא ליה מיניה דאבא [ז] כל שאילו מכניסן זוג זוג וכלות קודם שקיעת החמה מכניסן זוג זוג ואי לא מחשיך עליהן ומביאן: ובסכנה מכסן והולך: והתניא [ח] ובסכנה מוליכן פחות פחות מארבע אמות אמר רב לא קשיא הא בסכנת נכרי הא בסכנת לסטים

אמר רב חסדא זאת אומרת עניבה פסולה בתפילין. תימה וכי לא ידע רב חסדא דלר"י עניבה קשירה מעלייתא היא כדקאמר אביי וי"ל דניחא ליה לאוקמי מתני' דאוסרת בחדשות כרבנן דר"י דאמרי לאו קשירה הוא אי נמי דקסבר אפילו לר"י שריא עניבה דסתמא דעתיה להתיר ולעשות קשר גמור בחול כדפירשתי לעיל: **אביי אמר ר"י לטעמיה כו'.** ורבי מאיר דשרי בחדשות קסבר דלאו קשירה היא ותימה דבעיא היא בריש אלו קשרים [ט] אם עניבה לר"מ קשירה היא אם לאו וקאי בתיקו ואומר ר"י דהתם בדמיהדק והכא בלא מיהדק וקלא נראה דהלכה כר"י דעניבה קשירה היא מדמסיק אביי דרבי יהודה לטעמיה ופתם מתניתין אתיא כרבי יהודה מיהו מדפריך סתמא דהש"ס בפשיטות וליענביה מיענב משמע דאין הלכה כר' יהודה ומכאן אר"ת דאין צריך בכל יום להתיר קשר תפילין ולחזור ולקשור בשעה שמניחן [י] כגון שהיה אומר רבינו אליהו דא"כ חדשות אמאי אסר הכא משום קשירה הא לא הוי קשר של קיימא ומה שהביא רבינו אליהו ראיה מדאמר בסוף הקומץ רבה (מנחות דף לה:) תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחה עד שעת קשירה לאו היינו קשירה ממש אלא קשירה דהתם היינו הידוק כמו שליא קשורה בוולד (נדה דף כו:) וכן קשורה בו ככלב (ע"ג דף ה.):

קשר של תפילין הל"מ. פי' בקונטרס הל"מ היאך הוא עשוי שדומה לדל"ת ובתפירתו עשוי כמין שי"ן ורצועה קבועה בהם ורלשה כפוף ודומה ליו"ד הרי שדי ואין נראה לר"י דאין הל"מ אלא השי"ן בלבד כדמשמע בפרק במה מדליקין (שבת דף כח:) דקאמר אלא הא דתני רב יוסף לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד [כ] מלמען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך למאי הלכתא וקאמר לשי"ן והאמר אביי שי"ן של תפילין הל"מ ומשני אלא לרצועותיהן ולא פריך מד' ויו"ד משמע דאין קדושה אלא בשי"ן בלבד והיא דווקא הלכה ולא מצינו בשום מקום שיהא הקשר קרוי ד' [כא]: **ונוייהן לבר.** פי' ר"י דאקשר קאי כמו שפי' בערוך נוי הקשר יפנה לצד חוץ אותו צד שנראה כעין ד' ולהכי מייתי לה הכא [כב]: **הלוקח תפילין ממי שאינו מומחה וכו'.** תימה דבפרק התכלת (מנחות דף מב:) תניא תפילין יש להן בדיקה ואין ניקחין אלא מן המומחה ואין לומר דבלא בדיקה קאמר דאין ניקחין אלא מן המומחה דהא קתני סיפא ספרים ומזוזות יש להן בדיקה וניקחין מכל אדם ואור"י דהתם לכתחלה קאמר דאין ניקחין אלא מן המומחה שלא יצטרך לקרוע כל התפר ולבודקן ואיכא בזיון תפילין ואיכא נמי למיחש שמא יתעצל לטרוח לבודקן ויסמוך להניחן בלא בדיקה לצורך שעה והכא איירי בדיעבד שכבר לקח או כגון שאינו מועלת מומחה לקנות ממנו: [כג] **מצאן צבתים או כריכות מחשיך עליהן.** תימה בחדשות נמי דאי אפשר לקשור אמאי לא יצטרך להחשיך עליהן משום בזיון תפילין ויש לומר דבישנות דווקא דאזי זוג זוג עשו תקנה אפילו כשהן מרובין ואין כלות קולס שקיעת החמה:

רבי

אחד חדשות. שאין אדם טורח: **והשתא דאני אתוה דשמואל.** דהאי חדשות כשיש בהן רצועות ואינן מקושרות כעין קשר של תפילין העשוי כמין אותיות וכן הוא קבוע תמיד אצלמא טעמא משום קשר הוא דקשירה אב מלאכה ואסור לקשור בשבת קשר של קיימא: **דל"ע לא טרח.** דטעמא דחדשות לאו משום ספק קמיעא הוא [א]: **ר' יהודה לטעמיה.** בפרק אלו קשרים (שבת דף קיג.) חבל דלי שנפסק כורך עליו פונדא או פסיקיא ובלבד שלא יענבנו אלמא טעמא משום דקשירה הוא ואיידין עליה משום אב מלאכה: **הא לאו הכי עניב.** בתמיה: **הלכה למשה מסיני.** היאך הוא עשוי שדומה לדל"ת ובתפירתן עשוי כמין שי"ן ורצועה קטנה קבועה בהן ורלשה כפוף ודומה ליו"ד הרי שדי: **ונוייהן.** אותו היכר האותיות: **נבר.** לאוץ שאינם כלפי התפילין בין הבתים אלא כנגד מרלית העין לפי שנאמר בהן[ב] ורלו וגו' ותניא[ג] ר"א הגדול אומר אלו תפילין של ראש: **הלוקח תפילין.** הרבה יחד ולחזור למוכרן ולוקחן ממי שאינו מומחה: **בודק שתים של יד ואחת של ראש.** וכיון דהוחזק בשלא הוה מומחה ולוקח השאר בלא בדיקה: **מה נפשך.** מאי דעתך אי קים לך דגברא דמזבן תפילין טובא מחד גברא זבין להו והאי מוכר נמי מחד גברא קנינהו: **נבדוק שלש בשל יד או שלש בשל ראש.** ותסגי ליה בהכי להתחזק בכולהו: **כל חד וחד נמי.** כל תפילין ותפילין דשמא מי שמכר לו את אלו לא מכר את אלו: **רבי היא.** במסכת יבמות (דף סד:) הוא דאמר בתרי זימני הויא חזקה נשאת לראשון ומת נשאת לשני ומת נשלישי לא תנשא: **וכן בצבת השני.** אם יהיו לו צבתים הרבה ובכל צבת תפילין הרבה. קא סלקא דעתיה דהכי קאמר בדק בצבת הראשון שני תפילין הוחזק כל אותו צבת וכן בשני הוחזק גם הוא וכן בשלישי וכיון דהוחזק בשלשה צבתים כשרין הוחזקו כל הצבתים ואין צריך עוד לבדוק כלום: **מודה רבי בצבתים.** דאין אחד מוחזק בשל חבירו שדרך ליקח צבת אחד מאיש זה וצבת אחד מאיש אחר. לשון צבת כמו שול תשולו לה מן הצבתים (רות ג): **לאפוקי מחזקיה.** לאשמועינן דאע"ג דבעלמא תרי הוו חזקה בצבתים לית ליה לרבי חזקה מדתני שלישי וגלי» ביה והוא הדין לכולם: **זווי זווי.** של ראש ושל יד קשורין יחד וכן הרבה קשרי זוג בצבת אחת: **דכריכן עוכא.** כי הדדי ואין ב' ב' קשורים: **ואי לאו.** שאינם כלות קולס שקיעת החמה דהואיל והוא צריך לטרוח ולחזור משתחשך מחשיך עכשיו עליהם ויטלם יחד: **מוליכן כולם פחות פחות מד' אמות.** קולס שיגיע לארבע אמות יעמוד לפוש וחוזר והולך פחות פחות מארבע אמות וכן תמיד דהשתא כל זמנא הוא עקירה והנחה ואין כאן העברה ארבע אמות יחד: **בסכנה עובדי גוזלים.** דמבזו להו לתפילין מוליכן: **בסכנה ליסטים.** ישראל דקטלי ליה משום ממונו ולתפילין לא מבזו להו מכסן: הכי

אמר רב חסדא זאת אומרת עניבה פסולה בתפילין. תימה וכי לא ידע רב חסדא דלר"י עניבה קשירה מעלייתא היא כדקאמר אביי וי"ל דניחא ליה לאוקמי מתני' דאוסרת בחדשות כרבנן דר"י דאמרי לאו קשירה הוא אי נמי דקסבר דאפילו לר"י שריא עניבה דסתמא דעתיה להתיר ולעשות קשר גמור בחול כדפירשתי לעיל: **אביי אמר ר"י לטעמיה כו'.** ורבי מאיר דשרי בחדשות קסבר דלאו קשירה היא ותימה דבעיא היא בריש אלו קשרים [ט] אם עניבה לר"מ קשירה היא אם לאו וקאי בתיקו ואומר ר"י דהתם בדמיהדק והכא בלא מיהדק וקלא נראה דהלכה כר"י דעניבה קשירה היא מדמסיק אביי דרבי יהודה לטעמיה ופתם מתניתין אתיא כרבי יהודה מיהו מדפריך סתמא דהש"ס בפשיטות וליענביה מיענב משמע דאין הלכה כר' יהודה ומכאן אר"ת דאין צריך בכל יום להתיר קשר תפילין ולחזור ולקשור בשבת שמניחן [י] כגון שהיה אומר רבינו אליהו דא"כ חדשות אמאי אסר הכא משום קשירה הא לא הוי קשר של קיימא ומה שהביא רבינו אליהו ראיה מדאמר בסוף הקומץ רבה (מנחות דף לה:) תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחה עד שעת קשירה לאו היינו קשירה ממש אלא קשירה דהתם היינו הידוק כמו שליא קשורה בוולד (נדה דף כו:) וכן קשורה בו ככלב (ע"ג דף ה.):

קשר של תפילין הל"מ. פי' בקונטרס הל"מ היאך הוא עשוי שדומה לדל"ת ובתפירתו עשוי כמין שי"ן ורצועה קבועה בהם ורלשה כפוף ודומה ליו"ד הרי שדי ואין נראה לר"י דאין הל"מ אלא השי"ן בלבד כדמשמע בפרק במה מדליקין (שבת דף כח:) דקאמר אלא הא דתני רב יוסף לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד [כ] מלמען תהיה תורת ה' בפיך למאי הלכתא וקאמר לשי"ן והאמר אביי שי"ן של תפילין הל"מ ומשני אלא לרצועותיהן ולא פריך מד' ויו"ד משמע דאין קדושה אלא בשי"ן בלבד והיא דווקא הלכה ולא מצינו בשום מקום שיהא הקשר קרוי ד' [כא]: **ונוייהן לבר.** פי' ר"י דאקשר קאי כמו שפי' בערוך נוי הקשר יפנה לצד חוץ אותו צד שנראה כעין ד' ולהכי מייתי לה הכא [כב]: **הלוקח תפילין ממי שאינו מומחה וכו'.** תימה דבפרק התכלת (מנחות דף מב:) תניא תפילין יש להן בדיקה ואין ניקחין אלא מן המומחה ואין לומר דבלא בדיקה קאמר דאין ניקחין אלא מן המומחה דהא קתני סיפא ספרים ומזוזות יש להן בדיקה וניקחין מכל אדם ואור"י דהתם לכתחלה קאמר דאין ניקחין אלא מן המומחה שלא יצטרך לקרוע כל התפר ולבודקן ואיכא בזיון תפילין ואיכא נמי למיחש שמא יתעצל לטרוח לבודקן ויסמוך להניחן בלא בדיקה לצורך שעה והכא איירי בדיעבד שכבר לקח או כגון שאינו מועלת מומחה לקנות ממנו: [כג] **מצאן צבתים או כריכות מחשיך עליהן.** תימה בחדשות נמי דאי אפשר לקשור אמאי לא יצטרך להחשיך עליהן משום בזיון תפילין ויש לומר דבישנות דווקא דאזי זוג זוג עשו תקנה אפילו כשהן מרובין ואין כלות קולס שקיעת החמה:

רבי

מסורת הש"ס

[א] [סוכה לג: וש"נ], [ב] מנחות לה:, [ג] [יבמות כו. סד: כתובות מג: ב"מ קו: סנהדרין פא:], [ד] [בכא"ק מיתא זחי זחין], [ה] [דברים כח], [ו] [ברכות י.], [ז] כס"מ: מדתני שלשה דגלי, [ח] [שבת דף קיא:], [ט] [וע"ע תוס' ברכות ו. ד"ה אלו וכו'], [י] [וע' תוס' מנחות לה: ד"ה ונוייהן וע' בפי' רש"י הכהכ ולהתסן], [כ] [שייך במשנה לעיל לה.],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אביי וכו' בשעה שמניחין כמו שהיה אומר: (ב) ד"ה קשר וכו' אלא עור בהמה טהורה בלבד למאי הלכתא לתפילין [תפילין] בהדיא כתיב בה למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך וקאמר אלא לעורן ופריך והאמר אביי ש"ן:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] רש"י ד"ה דכולי עלמא וכו' דטעמא דחדשות לאו משום ספק קמיעא הוא. אלא טעמא דחדשות מפני שאין מקושרות ואסור לקושרן בשבת ואם מניחן בלא קשר אין זה דרך מלבוש בחול והוי ליה משאוי וכ"מ דשרי בחדשות משום דס"ל דמותר לקושרן בשבת קשר שאינו של קיימא בקשר מרופה עכ"ל הריטב"א וע' בדף הקודם בתוס' ד"ה וכי אדם טורח וכו' ודו"ק:

מוסף רש"י

קשר של תפילין. שיהיה הלצועות על לאשו בענין שיהא דל"ת כדי שיהא שדי נראה עליהן, דשי"ן נראה בקמט בית מיעוטה שכפל הקלף כעין שי"ן, ולל"ת נראה בקצר ויו"ד נראה באותו של יד כעין רצועה קטנה ולשה כפוף מעט כעין יו"ד (מנחות לה:). ונוייהן לבר. הסם יפה נראה מבחוץ. לשון אחר נוייהן של רצועות, שהן מלוקות מצד אחד וצבועות שחורות והוא נוייהן, לבר (מנחות לה: עיי"ש).

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פי"ט מהלכות שבת הל' כד סמג לאוין סה טוש"ע ס"ח סי' שא סעיף מב:

יד ב מיי' פי"ב מהלכות תפילין הלכה י סמג עשין כב טוש"ע ס"ח סי' לט סעיף ט:

טו ג ד מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה כג כד סמג לאוין סה טוש"ע ס"ח סי' שא סעיף מב:

רב ניסים גאון

אביי אמר רבי יהודה לטעמיה דאמר עניבה קשירה מעליתא היא. איתה הא דר' יהודה במסכת שבת בפרק אלו קשרין חבל דלי שנפסק לא היה קושרו אלא עונבו. ר' יהודה אומר כורך עליו פונדא או פסקיא ובלבד שלא יענבנו, ואמרי קסבר ר' יהודה עניבה כולה קשירה היא. ואיתה נמי בפרק אור לארבעה עשר. הא מני רבי היא דאמר בתרי זימני הוייא חזקה. עיקר דברי רבי (במסכת) [בתוספתא] שבת בפרק ט"ז נישאת לראשון ומת, לשיני ומת, לשלישי לא תינשא דברי רבי. ואיתה בגמ' דיבמות בפרק הבא על יבמתו, ובמסכת נידה בפרק האשה שהיא עושה צרכיה.

רבינו חננאל

ר"ן] סבר בישנות מותר דכולי האי לא טרח אלא בחדשות טרח, ר' מאיר סבר אפילו בחדשות לא טרח. והשתא דתני אבוה דשמואל בר רב יצחק אלו הן ישנות כל שיש בהן רצועות ומקושרות, חדשות שיש בהן רצועות ואינן מקושרות. אמר משמיה דרב קשר של תפילין הלכה למשה מסיני. אמר רב נחמן ונוייהו לבר. (ואי) איכא למימר דעניב להו כעין קשירה דידהו. אמר רב חסדא זאת אומרת עניבה פסולה בתפילין. אמר רב חסדא הלוקח תפילין כו', ואוקימנא בדרבין מחד גברא, ובעינן עד (דמנחי) [דמתמחי] בשל יד ובשל ראש. והא דתני רב כהנא בתפילין בודק שתים בשל ראש, אוקימנא לר' דאמר בתרי זימני הוי חזקה. ומודה ר' בצבתין דמתרי תלתא זבין, הילכך צריך לבדוק בכל צבת שתים, כדקתני סיפא וכן צבת שני וכן צבת שלישי ואפי' רביעי ואפילו חמישי דינם שוין, והאי דקתני שלישי לאפוקי מר' חזקי', ואפילו רביעי ואפילו חמישי הכי דינייהו. מצאן צבתין או כריכות. אמר רב יהוד' כו' מחשיך עליהן ומביאן. כולן כאחת, ובסכנה מכסן והולך לו. אוקימנא במה דברים אמורים בסכנת גויים כגון שמד, אבל בסכנת לסטים, מוליכן פחות פחות מארבע אמות,

צז: המוצא תפילין פרק עשירי עירובין

א [מיי' פ"ה מהל' יו"ט הל' ט טוש"ע ס"ח סי' שלז סעי' ג]:

מז ב טוש"ע ס"ח סי' שנב סעיף ח]:

רב ניסים גאון

מאן אמרו לו ר' יוחנן בן נורי הוא דאמר חפצי הפקר קונין שביתה. איתה בפרק מי שהוציאוהו גוים. וכבר כתבנוה בפרק בכל מערבין.

רבינו חננאל

ר' שמעון אמר בשעת סכנת לסטים [אינו] מוליכן פחות פחות מד' אמות, זמנין דמשתלי ואתי לאתויינהו ד' אמות ברשות הרבים. ותנן לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה. הא עדיפא דהא דאמר פחות פחות מד' אמות זמנין דמישתלי ואייתן לאייתנהו ד' אמות ברשות הרבים. ותנא קמא סבר הא עדיפא, דהא כר' שמעון אוושא מלתא ומתיידע לכל. וכן בנו נותנו לחבירו וחבירו לחבירו. מאי בעי התם, תנא דבי שמואל בשילדתו אמו בשדה. ואע"ג דקשה ליה לתינוק (השלמתו) [השלחתו] מיד ליד, הא עדיפא ליה מלהוליכו פחות פחות מד' אמות. ר' יהודה אומר וכו'. אתינן לאוקומי לאו חבית ממש, אלא מי החבית, ובמערה מחבית לחבית [וההחבית] קני שביתא ואסור. אבל מיא לית בהו ממש. ור' יהודה לטעמיה דתנן ר' יהודה פוטר במים מפני שאין בהן ממש. ודתינן אימור דשמעת ליה לר' יהודה במיא דלית בהו ממש במיא דבליעי בעיסה, במיא בינייהו מי שמעת ליה, והא איהו דאמר מים ומלח אין בטילין בקדירה מפני שהיא רוטבא. ואוקמה רבא בחבית שקנתה שביתה ונתמלאת בשבת ממעיין נובע כיוצא בהן דלא קנו שביתה דבטלה לה חבית לגבי מים, ומטלטלת אגב מימיה. כדתנן את החי במטה כו'. ואוקמה רב יוסף למתני' בשיירא כדתניא ר' יהודה אומר בשיירא נותן אדם חבית לחבירו וחבירו לחבירו. ואתא רב אשי ואוקמה בחבית דהפקר ומים דהפקר, ומאן אמרו לו רבי יוחנן בן נורי, דאמר חפצי הפקר קונין להן שביתה. והכי קאמר ליה לר' יהודה לא תהלך זה יותר מן הכלים שיש להן בעלים. וקיימא לן כרב יוסף דתניא בהדיה וקמה עוברת רשות היחיד וקמה עוברת רשות הרבים. ולא גזר דילמא נפיל לרשות הרבים ואתי לאיתויי.

הגהות הב"ח

(א) גמ' במשנה אלא כמלא החוט גולנו [וכן הוא גירסת הירושלמי וסרי"ף]: (ב) רש"י ד"ה הכי גרסינן וכו' גריעא מת"ק דאיכא וכו' דמקילי כולי האי: (ג) ד"ה לעשיה וכו' וכולה מפרש בגמ': (ד) ד"ה וקמה וכו' גולנו אצלו ברשות היחיד: (ה) ד"ה ולא גזרינן דילמא נפיק כוליה מיליה ואתי לאתויי דאיכא חיוב חטאת הס"ד: (ו) תוס' ד"ה הכא וכו' דלא קני שביתה לא זה ולא זה ואפילו: (ז) בא"ד דיכול להוציאן חוץ לתחומו של הזוכה כהן תמילה:

מוסף רש"י

כרגלי הבעלים. אין לדם יכול להוליכה ביו"ט אלא במקום שבעליה יכולין לילך, ואם לא ערב יש לה אלפים לכל רוח העיר, ואם ערב לאפון גם היא תלך לאפון ולא לדרום (ביצה לז.). מפני שאין בהן ממש. אין ניכרות לא בקדירה ולא בעיסה, הלכך אין מעכבות הוולכתן, וגמ' מוקי לה בחבביא עבה שאין המים ניכרים בו (שם). מפני רוטבה. המיכל לעיסה (שם לט.). המוציא החי במטה. ומי לא מיחייב על הוצאתו, דהוא מקיל עצמו ומוציא עצמו (שבת צג.). חפצי הפקר. המצאתם (ביצה לח:) כלים שאין להם בעלים ומשיכה להן במקום אחד, אע"ג שלא נתכוין להן לדם להקנותן שביתה (לעיל מה:) קונין שביתה. והמוצאן מוליכן ממקום מצאתן אלפים לכל רוח ואינו מוליכן למקום שערב שם, דיש להם שביתה לעצמן (ביצה שם). במקומן ואין אדם יכול לטלטלן משם יותר מאלפים לכל רוח ואפילו עירב לגד אחר (לעיל שם). היה קורא בספר. כל ספרים שלהם עשויים כמגילה (שבת ה:). ונתגלגל הספר מידו. ולאשה אחד בידו (שם) גוללו אצלו. כדיון דאיגבו בידו, אע"ג דאיכא שבות דילמא נפיל כוליה בריה"ר ואתי לאיתויי (לקמן קג.) וגמ' מוקים לה באיסקופת כרמלית כגון גבוה ג' וכוחבו ד' ורשות הרבים עוברת לפניו דאי נפל כוליה מיליה ומהדרי ליה מריה"ר לאיסקופה לאו מיהב חטאת איכא, הלכך הסתם דלאשו אחד בידו ואין כאן עקירה, אפילו משום שבות גמי לא גזור (שבת ה:). היה קורא בראש הגג. שהוא רשות היחיד, ונתגלגל הספר מידו. ולאשו אחד בידו, עד שלא הגיע. לאשם התחתון, לעשרה שהתחתונים שהם טפחים. התחתונים שהם גרסינן במאי אוקימתא למתני' בסכנת ליסטים אימא סיפא וכו'. כיון דליסטים לא מבזו להו אמאי קא מזלזל ר"ש באיסורא דשבתא כולי האי כל שכן דהא דר"ש גריעא (ג) (כולי האי) מתנא קמא ואיכא זילזול שבת טפי דאוושא מילתא דהכך גברי דמקילינן כולי האי בשבת וכסוי דת"ק עדיף. (ד) לשון אחר ועיקר ולא לשבש הספרים מתני' בסכנת עו"ג שגזרו גזירה? שלא יניחו תפילין והאי ובסכנה מכסן והולך לו אכולה מתניתין קאי והכי קאמר ובסכנה שאם ימצאו בידו או ישמע למלכות יהרג אין מעבר אין לבתים מכסן בטליתו שלא יוטלו כ"כ בבזיון ומניחם שם והולך ולא יזיק משם אמר ירגיזו בו ויתחייב למלכות ובריתא בליסטים עו"ג ואסיפא קאי דקתני מחשיך עליהן ומביאן ובסכנת ליסטים שהוא ירא להחשיך שם מוליכן פחות פחות מד' אמות וכו' ולא יניחם שם שלא יזלזלו הליסטים בהם וינהגו בהם מנהג בזיון ובמאי אוקימנא למתניתין בסכנת עו"ג שלא יתחייב למלכות אימא סיפא וכו' וכ"ש דאושא מלתא וישמע למלכות יותר משאם מכניסן זוג זוג או מחשיך עליהם לכולם וזה עיקר מדלא גרסינן בריש כל שכן דאוושא מלתא דשבת כדגרסינן בסיפא מכלל דהאי אוושא דמילתא לאו אזלזולא דשבת קפיד אלא אסכנת נפשות קפיד: **אע"ג דקשיא ליה.** שמטלטלין אותו מיד ליד: **הא עדיפא.** בשבתא ולא יטלטלו הוא לבדו פחות פחות מד' אמות: **כרגלי הבעלים.** שהשואל או לוקח בהמה או כלים מחבירו ביום טוב אינו יכול להוליכם אלא למקום שהבעלים הראשונים מותרין לילך שם ואם עירבו לאפון לא יוליכנו זה לדרום: **מחבית לחבית.** והשניה שלו וכן עושה תמיד. ולקמיה מפרש מאי לא תהלך זו: **אין בהם ממש.** לקנות שביתה אלא בעליהם הראשונים וכל אדם מותר להוליכן כרגליו: **פוטר במים.** פלוגתייהו בפרק בתרא דביצה [לז.] האשה שאלה מחבירתה תבלין לקדירה ומים ומלח לעיסתה הרי הן כרגלי שתיהן אין העיסה הולכת אלא למקום ששתיהן מותרות לילך שם ואם עירבה זו לאפון וזו לדרום אין עיסה זזה ממקומה לפי שאין לזו של אפון אפילו אמה אחת בדרום וה"מ כשנתנו עירובן לסוף אלפים ר' יהודה פוטר במים שאין בעלת המים אוסרת על בעלת הקמח כלום: **ומאי לא תהלך זו.** הא רבי יהודה נמי בחבית לא קאמר דיכולה חבית להלך יותר מרגלי הבעלים דהא אוקמינן מתני' במערן מחבית לחבית: **מפני רוטבה.** שניכר ואם השאילה מים לקדירתה הרי היא כרגלי שתיהן: **מים שלא קנו שביתה.** שנתמלאו היום ממעין הנובע או מן הנהר דתניא (לעיל דף מו.) נהרות המושכין ומעיינות הנובעים הרי הן כרגלי כל אדם: **דבטלה חבית לגבייהו.** מפני שהיא טופלה להן ורבנן פליגי למימר דלא תהלך זו דלא בטלה לגבייהו: **פטור אף על המטה.** הואיל ופטור על המי דקיימא לן [קג.] מי נוסף את עצמו: **משיירא.** שחנתה בבקעה שאנוסין הן שאין להם מים שרי להו רבנן דמיבטיל: **רבי יוחנן בן נורי.** בפרק מי שהוציאוהו [לעיל מה:]: **מתני' היה קורא בספר.** כל ספרים העשויים בימי הראשונים עשוין בגליון (ה) כספר תורה שלנו: **גוללו אצלו.** הואיל ולאשו אחד בידו ובגמרא [לח.] מפרש לה: **לעשרה טפחים.** לעשרה התחתונים שברשות הרבים (ו) וכולן מפרש בגמרא [שם]: **הופכו על הכתב.** האותיות כלפי הכותל שלא יהא מוטל כל כך בבזיון ומניחו עד שתחשך: **משום שבות.** כגון זו שלא נפל מידו שהרי אחז בראשו אחד ואין כאן אלא משום גזירה דילמא נפיל כוליה מידיה ואתי לאתויי. כל איסור דרבנן הוי שבות: **גמ' אי נימא איסקופה רשות היחיד.** גבוהה עשרה ורחבה ארבעה: **וקמה רשות הרבים.** ולפניה רשות הרבים וקאמר מתני' אע"ג דמונח לאשו ברשות הרבים גוללו (ז) ברשות היחיד: **ולא גזרינן דלמא** (ח) **נפל.** כוליה מידיה דאיכא חיוב חטאת ואתי לאיתויי: מני

(א) [מיי' פ"ה מהל' יו"ט הל' ט טוש"ע ס"ח סי' שלז סעי' ג]: (ב) [לקמן קג:], (ג) [גי' ירושלמי וכי"ף כמלא חוט], (ד) [מחק לע"ל], (ה) בס"ת: שמד, (ו) [ל"ל בגלילה], (ז) [שיך לעיל לה: במתניתא], (ח) [ג"ז שיך שם], (ט) [וע"ע תוס' שבת לד. ד"ה שהמין],

(א) גיליה לז., (ב) שם, (ג) שם לט., (ד) [גי' הרמ"ש רבה], (ה) שבת לג: קמא:, (ו) לעיל מה: מז: גיליה לח:, (ז) שבת ה: [לקמן קג:], (ח) [גי' ירושלמי וכי"ף כמלא חוט], (ט) [מחק לע"ל], (י) בס"ת: שמד, (כ) [ל"ל בגלילה], (ל) [שיך לעיל לה: במתניתא], (מ) [ג"ז שיך שם], (נ) [וע"ע תוס' שבת לד. ד"ה שהמין],

---

א"ל אביי במאי אוקימתא למתניתין בסכנת עו"ג אימא סיפא ר' שמעון אומר נותנן לחבירו וחבירו לחבירו כל שכן דאוושא מילתא חסורי מיחסרא והכי קתני במה דברים אמורים בסכנת עו"ג אבל בסכנת ליסטים מוליכן פחות פחות מד' אמות: רבי שמעון אומר נותנן לחבירו וכו': במאי קמיפלגי מר סבר פחות מארבע אמות עדיף דאי אמרת נותנן לחבירו וחבירו לחבירו אוושא מלתא דשבת ומר סבר נותנן לחבירו עדיף דאי אמרת מוליכן פחות מארבע אמות זימנין דלאו אדעתיה ואתי לאתויינהו ארבע אמות ברה"ר: וכן בנו: בנו מאי בעי התם דבי מנשה תנא בשילדתו אמו בשדה ומאי אפילו הן מאה דאע"ג דקשיא ליה ידא אפילו הכי הא עדיפא: רבי יהודה אומר נותן אדם חבית: ולית ליה לרבי יהודה הא (ו) דתנן א הבהמה והכלים כרגלי הבעלים אמר ריש לקיש משום לוי סבא הכא במאי עסקינן במערן מחבית לחבית ורבי יהודה לטעמיה דאמר מים אין בהם ממש (ב) דתנן רבי יהודה פוטר במים מפני שאין בהן ממש ומאי לא תהלך זו לא יהלך מה שבזו יותר מרגלי הבעלים אימר דשמעת ליה לר' יהודה היכא דבליען בעיסה היכא דאיתנהו בעינייהו מי שמעת ליה השתא בקדירה אמר רבי יהודה לא בטלי בעינייהו בטלי (ג) דתניא רבי יהודה אומר מים ומלח בטלין בעיסה ואין בטלין בקדירה מפני רוטבה אלא אמר רבא (ד) הכא בחבית שקנתה שביתה ומים שלא קנו שביתה עסקינן דבטלה חבית לגבי מים (ה) כדתנן המוציא החי במטה פטור אף על המטה מפני שהמטה טפילה לו המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי מפני שהכלי טפל לו מתיב רב יוסף ר' יהודה אומר בשיירא נותן אדם חבית לחבירו וחבירו לחבירו בשיירא אין שלא בשיירא לא אלא אמר רב יוסף כי תנן נמי במתניתין בשיירא תנן אביי אמר בשיירא אפי' חבית שקנתה שביתה ומים שקנו שביתה שלא בשיירא חבית שקנתה שביתה ומים שלא קנו שביתה רב אשי אמר הכא בחבית דהפקר עסקינן ומים דהפקר עסקינן ומאן אמרו לו רבי יוחנן בן נורי היא (ו) דאמר חפצי הפקר קונין שביתה ומאי לא תהלך זו יותר מרגלי הבעלים לא יהלכו אלו יותר מכלים שיש להם בעלים: **מתני'** (ז) ב היה קורא בספר על האיסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו עד שלא הגיע לעשרה טפחים גוללו אצלו משהגיע לעשרה טפחים הופכו על הכתב רבי יהודה אומר אפילו אין מסולק מן הארץ אלא כמלא (ח) (ט) מחט גוללו אצלו ר' שמעון אומר אפילו בארץ עצמו גוללו אצלו שאין לך דבר משום שבות עומד בפני כתבי הקודש: **גמ'** האי איסקופה ה"ד אילימא איסקופה רשות היחיד וקמה רשות הרבים ולא גזרינן דילמא נפיל ואתי לאתויי מני

(ג) [לעיל דף מו.], (ד) [לקמן קג.], (ה) [לקמן לח.], (ו) [לקמן לח.], (ז) [לקמן לח.], (ח) [לקמן לח.], (ט) [לקמן לח.], (י) [לקמן לח.], (כ) [לקמן לח.], (ל) [לקמן לח.], (מ) [לקמן לח.], (נ) [לקמן לח.], (ס) [לקמן לח.], (ע) [לקמן לח.], (פ) [לקמן לח.], (צ) [לקמן לח.], (ק) [לקמן לח.], (ר) [לקמן לח.], (ש) [לקמן לח.], (ת) [לקמן לח.], (א) [לקמן לח.], (ב) [לקמן לח.], (ג) [לקמן לח.], (ד) [לקמן לח

מני. מתני' דלא גזר: ר"ש היא דאמר. לא גזרו שבות בכתבי הקדש דאי ר' יהודה הא אמר אם מסולק מן הארץ מלא החוט דלא נח הוא דגוללו אצלו דליכא למגזר מידי דלא דמי לנפילה כלל אבל הונח כל דהו אסור דגזרינן מיגודו בידו אטו היכא דנפל כוליה: הנדרסת. לעולם איסקופה רה"י היא אבל נדרסת דרגל הרבים עוברת דרך לה ובמקום דדריסת רגלי בני אדם עומדין איכא בזיון כתבי הקדש ולהכי שריוה לגוללו אצלו דלא דמיא לקורא בגג דהתם ליכא בזיון כולי האי משום הכי היכא דנח גזר רבי יהודה אבל בהא מודה דכיון דאוגדו בידו ושבות בעלמא הוא לא גזרינן: **עוד ארבע אמות.** אקורה על האסקופה קאי ולא ידענא היכא הוא. תוך ארבע אמות שלא נתגלגל הספר עד ארבע אמות בקרקע: **מה לי תוך לארבע.** הא כולה שבות היא דאוגדו בידו ומה לי מעביר ד' אמות ברשות הרבים מה לי מכניס מרשות הרבים לאיסקופה רשות היחיד (ג) דהא קסברת לה משום דאוגדו בידו ויש כאן משום בזיון וכי היכי דשרית להכניס מרשות הרבים לאיסקופה הכי נמי אית לן למישרי להעביר ד' אמות ברה"ר: **איסקופה רמלית.** רחבה ארבעה ואין גובהה עשרה ואולה לה רשות הרבים ולפנים הימנה רשות היחיד: **ומייתי ליה.** מרה"ר לאיסקופה אין כאן חיוב חטאת ואפילו אין אוגדו בידו דהא מרשות הרבים לכרמלית מעייל הכא דאוגדו בידו שרי ליה לכתחלה: **חייב חטאת.** שמעביר ארבע אמות ברה"ר הכא דאוגדו בידו לא שרו ליה לכתחלה: **נמי נגזר.** לרבי יהודה דגזר שבות אף בכתבי הקדש נגזר דילמא נפל כוליה מידו ואזיל ושקיל ליה ברשות הרבים ומייתי ליה ברגליו בתוך הבית דרך האיסקופה וקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד: **וכי תימא וכו' דרך עליו.** למעלה מראשו שעקרו מרשות הרבים והוליכו דרך למעלה מראשו והניחו לסוף ארבע חייב ואע"ג דאוירא מקום פטור דגבוה (ד) ואין בו מקום רוחב ארבעה אלמא כיון דלא נח במקום פטור לא מהני הכא נמי לא מהני כיון דלא נח באיסקופה אע"ג דדרים עלה לאו הנחת גופו הוא אלא מ"כ עמד לפוס: **באיסקופה ארוכה.** שיש לה משך גדול ברחבה מרשות הרבים עד תוך הבית דאי נמי נפיל כוליה מידו לא אתי לידי חיוב חטאת דאדהכי זכר ועומד לפוס על האיסקופה והדר מעייל ליה: **סתם כתבי הקדש עיוני מעייני בהו.** כי מטי באסקופה והרי עומד בכרמלית: **ודילמא.** נפיל כוליה לרה"ר ושקיל ליה ומעיין ביה התם ומעייל להו להדיא לבית ולא קאי באיסקופה מידי: **מהלך כעומד דמי.** הלכך ליכא למיגזר מידי דאי נפיל כוליה ומעייל ליה כיון דדרים על האיסקופה הרי הוא כעומד בכרמלית ואין כאן חיוב חטאת: **דא"ר יוחנן.** בפ"ק דשבת (דף ו.) דזורק לאו כעומד דמי: **לפוך.** יריעת קלף על פניה להגין עליה שלא יעלה אבק על האותיות: **לא אפשר.** שאין לו בגד לפרוס: **והא לא נח.** ואפי' שבות ליכא: **כהולא משופע.** דכיון דבולטו למטה נח על בליטתו: למטה

ואי אמרת באיסקופה הנדרסת מה לי תוך ארבע אמות מה לי חוץ לארבע אמות. משום דקאי עליה דרבה מקשי לרבה והוא הדין דהאי פירכא נמי הויא לרב יהודה דאוקי ריש"ג כר"ש: **אלא** אמר אביי הכא באיסקופת כרמלית עסקינן. וא"ת והא לא מפליג אביי בין כרמלית לרה"ר לקמן (פט.) גבי לא יעמוד אדם ברה"ר ויטתה ברה"ר ואיבעיא להו כרמלית מאי ואמר אביי היא היא ואין לומר דדוקא בכתבי הקדש שרי הכא משום בזיון אבל בשאר מילי אסור דלקמן (דף קג.) משמע דליכא שבות כלל באיסקופה כרמלית גבי דמותכין יבלת דקאמר ולאו מי אוקימנא באיסקופה כרמלית ורה"ר לפניה וכיון דאוגדו בידו אפילו שבות נמי ליכא משמע דאי הוי שבות לא הוה שרינן גבי כתבי הקדש משום דשבות דמקדש במדינה לא התירו ואורי"י דגבי שתיה שייך למיגזר טפי שמא יביא אלגו וכן מחט שתחובה לו בבגדו דאסרינן לצאת בה מבעוד יום שמא יצא משחשיכה דמייתי לה אההיא דלקמן בפ"ק דשבת (דף יא:) בהנהו שייך למגזר טפי גזירה מההיא דהכא וא"ת כיון (ה) דפרישית דספר דהכא לאו דוקא מאי אירייא דנקט ספר משאר מילי ולפי ההוא ליטנא דמסקינן דסתם כתבי הקדש עיוני מעיין בהו ניחא דספר הוי דווקא וי"ל דנקט ספר לאשמועינן דבראש הגג לא יגלול אצלו לאפוקי מדרבי שמעון דאמר שאין לך דבר משוס שבות עומד בפני כתבי הקדש: **והאמר רבא המעביר חפץ מתחלת ארבע לסוף ארבע והעבירו דרך עליו חייב.** פירש בקונטרס דרך עליו למעלה מיו"ד שהוא מקום פטור ותימה לר"י דאדמייתי מדרבא הוה ליה לאיתויי מת"ק דבן עזאי דאמר בפ"ק דשבת (דף ה:) המוליא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב דהיינו דרך מקום פטור וע"כ שמיע ליה ההיא ברייתא דבסמוך מייתי מילתא דבן עזאי וכן קשה לקמן (פט.) גבי עומד אדם ברה"ר ומטלטל ברה"ר ובלבד שלא יוציא חוץ לד' אמות וקאמר בגמרא הא הוליא חייב חטאת ליימא מסייע לרבא דאמר המעביר חפץ כו' ופירש שם הקונטרס דמתני' נמי מיירי בעומד על הגג שלמעלה מי' דהוי כעין ההיא דרבא דאיירי במעביר דרך עליו וקשה לפירושו דגג מאן דכר שמיה דרשות היחיד קתני במתני' ולא גג וע"ק דבפ"ק דשבת (דף מ:) גבי עומד אדם על האיסקופה כו' בכולל

מני ר"ש היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות אינו עומד בפני כתבי הקודש אימא סיפא רבי יהודה אומר אפילו אין מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו רבי שמעון אומר אפילו בארץ עצמה גוללו אצלו רישא וסיפא רבי שמעון מציעתא רבי יהודה אמר רב יהודה אין רישא וסיפא ר"ש מציעתא רבי יהודה רבה אמר הכא באיסקופה הנדרסת עסקינן ומשום בזיון כתבי הקדש שרו רבנן איתיביה אביי תוך ד' אמות גוללו אצלו חוץ לד' הופכו על הכתב ואי אמרת באיסקופה (ו) נדרסת עסקינן מה לי תוך ד' אמות מה לי חוץ לארבע אמות אלא אמר אביי הכא א באיסקופה כרמלית עסקינן ורשות הרבים עוברת לפניה תוך ד' אמות דאי נפיל ומייתי ליה לא אתי לידי חיוב חטאת שרו ליה רבנן חוץ לארבע אמות דאי מייתי ליה אתי לידי חיוב חטאת לא שרו ליה רבנן אי הכי תוך ד' אמות נמי נגזר דילמא מעייל מרה"ר לרה"י וכי תימא כיון דמפסקת כרמלית לית לן בה (ז) והאמר רבא ב המעביר חפץ מתחלת ארבע לסוף ארבע והעבירו דרך עליו חייב הכא במאי עסקינן באיסקופה ארוכה (ח) אדהכי והכי מידכר ואיבעית אימא לעולם באסקופה שאינה ארוכה וסתם כתבי הקדש עיוני מעיין בהו ומנח להו וליחוש דילמא מעיין בהו ברה"ר ועייל להו בהדיא לרה"י א"ה מני ג בן עזאי היא דאמר מהלך כעומד דמי ודילמא זריק להו מזרק (ג) דאמר רבי יוחנן מודה בן עזאי בזורק אמר רב (ד) אחא בר אהבה זאת אומרת (ה) ג אין מזרקין כתבי הקודש: היה קורא בראש הגג וכו': ומי שרי והתניא (ו) ד כותבי ספרים תפילין ומזוזות לא התירו להן להפך יריעה על פניה אלא פורס עליה את הבגד התם אפשר הכא לא אפשר ואי לא אפיך איכא בזיון כתבי הקודש טפי: הופכו על הכתב (ז) והא לא נח [אמר רבא] בכותל משופע [אמר ליה אביי] במאי אוקימתא למתניתין בכותל משופע אימא סיפא רבי יהודה אומר אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו והא נח ליה חסורי מיחסרא והכי קתני במה דברים אמורים בכותל משופע אבל בכותל

מסיק ובלבד שלא יטול מבעל הבית ויתן לעני ומעני ויתן לבעל הבית ואם נטל ונתן שלשתן פטורין וקאמר ליהוי תיובתא דרבא דאמר רבא המעביר חפץ כו' ומאי קושיא ה"ל למימר דרבא סבר כרבנן דבן עזאי לכך נראה לר"י לפרש דרך עליו כפי' ר"ח שפירש בפ"ק דשבת (ט) דרך עליו היינו מימינו לשמאלו דהוה סלקא דעתך דמעביר מצד ימינו לשמאלו דרך גופו דהוי חשובה כמונחת אפ"ה חייב דחשובה כמהלכת דהא מהלכת היא והשתא אתי שפיר דההיא (י) עומד אדם על האיסקופה דהכא ודלקמן אירי שעומד במקום אחד ואינו זז ממקומו ומעביר מכאן לכאן דרך גופו ואיירי (לקמן) כגון שמשליך ארבע על ידי זריקה ולהכי לא מייתי אלא מדרבא אע"ג דידע לברייתא דבן עזאי: **הכא לא אפשר.** פי' בקונט' משום דאין לו בגד מזומן ובאנס פי' כן דאפי' יש לו מאותו טעם דאסור לגוללו אצלו אסור לפרוס שום בגד: **והא לא נח.** הוה מצי לאוקמא כר"ע דאית ליה (י) קלוטה כמי שהונחה דמיא אלא ניחא ליה לאוקמא אפי' כרבנן ואע"ג דאם הויא ידו מליאה פירות לאוץ אמר ברים מסכת שבת (דף ג:) דאסור להחזירה לא דמי להכא דהתם גזרינן גופו דברה"י וידו ברה"ר אטו גופו וידו ברה"ר דאז איכא איסורא דאורייתא אי הדר מעייל לה דהרי נח אבל הכא אפי' הוה כוליה ספר התם אכתי לא נח: נימא

מוז א מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה כא סמג לאוין סה טוש"ע מ"ח סי' שנב סעיף ח:

יז ב מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה יד:

יח ג מיי' פ"א מהלכות ס"ת הלכה ה סמג עשין כה טוש"ע י"ד סי' רפב סעיף ה:

יט ד מיי' פ"א מהל' תפילין הלכה ז טוש"ע י"ד סי' רעז [ובכ"מ אנפס הלכות ס"ת דף סח.]:

רב ניסים גאון

הא מני בן עזאי היא דאמר מהלך כעומד דמי. עיקר דבריו בפרק יציאות השבת. תנו רבנן המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב ובן עזאי פוטר. ואמרי' בשלמא בן עזאי קסבר מהלך כעומד דמי.

רבינו חננאל (המשך)

עסקינן, דאהכי והכי מדכר דשבת היא ולא אייתי לאיתויי מרשות הרבים לרשות היחיד, ואע"פ שהוא דרך כרמלית אלא על ידי גלילא. איבעית אימא באיסקופה שאינו אריך וסתם כתבי קודש עיוני מעייני בהו, ועל ידי גלילה הוא העיון. לפיכך לא חיישינן דילמא מעייל להו בידיים. וניחוש דילמא מעיין בהו ברשות הרבים והשלים מלעיוני, ומעייל להו בידיה לרשות היחיד. ודחינן כיון שלא נתכוון לעקור כדי להניח אלא כדי לעיין, אע"פ שנמלך והכניסן לא מיחייב. אי נמי כבן עזאי דאמר מהלך כעומד דמי. ואפילו (ב) עמד (כ)[ב]כרמלית (והניח) [והביא] מרשות הרבים לכרמלית, ומכרמלית עקר והניח ברשות היחיד, דכי האי גוונא לא מיחייב. ואקשינן וניחוש דילמא זריק להו מרשות הרבים לרשות היחיד שאין שם עמידה, דהאמר ר' יוחנן מודה בן עזאי בזורק שחייב. ופרקינן דאת אומרת אין מזרקין כתבי קודש. היה קורא בראש הגג כו'. ואוקימנא מתני' כולה ר' יהודה היא, והכי קתני, במה דברים אמורים בכותל משופע דהא נח, לפיכך הופכו על הכתב ומניחו. ואע"ג דלא התירו חכמים לכותבי ספרים להפוך יריעה על פניה, אלא אם פורס עליה בגד. הכא משום [בזיון] כתבי הקודש התירו להפוך הספר על פניו. והני מילי בכותל משופע דנח הספר עליו

ו) לפנינו בגמ' ליתא לאלי מיהו לא לך דכיון דהיה גורם כן ועי' בנעכמ"ל בכאן ודו"ק.

ז) תי' אפילו אינו מונן דאדרבה דבעומד בכרמלית והניח בכרמלית בוודאי פטור גם לרבינו ותוס' ל"ל דהוי כעומד וכו' וצ"ע.

מוסף רש"י

והעבירו דרך עליו. שהגביהו למעלה מעשרה, דלא שליט ביה אויר רה"ר ויהי מקום פטור, חייב. כי הדר אמתיה ואע"ג דדרך מקום פטור אזל (שבת ט:). **והא לא נח.** ואמאי אקור לגוללו אצלו (שבת ה:). **בכותל משופע.** בולט מלמטה ומצר מלמעלה, דנח ליה על אותו שיפוע (שם).

רבינו חננאל

ומתני' ר' שמעון היא דאמר אין דבר משום שבות בכגון זה דגולל, עומד בפני כתבי הקדש. ורישא וסיפא ר' שמעון, ומציעתא ר' יהודה. ורבה אוקמה באיסקופה נדרסת, ומשום דלא נידרסי כתבי הקדש שרו רבנן. ונדחו דברי רבה. ואוקמה (כ)אביי באיסקופה כרמלית, ורשות הרבים עוברת לפניה. תוך ד' אמות ברשות הרבים, דאי נפיל ומייתו לה לא אתי לידי חיוב חטאת לא גזור רבנן לגוללו אצלו (ככרמלית) [בכרמלית]. חוץ לד' אמות ברשות הרבים דאי מייתי ליה נמצא מעביר ד' אמות ברשות הרבים וחייב חטאת, גזור רבנן לגוללו אצלו (ככרמלית) [בכרמלית]. ואקשינן תוך ד' אמות (כ)[ב]רשות הרבים נמי ניגזור דילמא מעייל ליה (ו)[מ]רשות הרבים לרשות היחיד. וכי תימא כיון דמפסקא ליה כרמלית בין רשות הרבים לרשות היחיד, אי מעייל ליה דרך כרמלית לא מחייב. והא אמר רבא המעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' והעבירו דרך עליו חייב. וה(ו)א המעביר דרך עליו כאילו מעביר למעלה מעשרה (כ)[ב]רשות הרבים הוא שהוא חשוב (ב)מקום פטור, ואפילו הכי חייב. ופריק באיסקופה אריך

נימא כתנאי אמרה לשמעתיה. אע"ג דלא ניחא הכא לאוקמי מילתא דרבא בפלוגתא דתנאי דמתני' מ"מ ע"כ אשכחן ברייתא דפליגא עליה במסכת שבת בפ' הזורק (דף נ"ז.) גבי הזורק מרה"י לרה"י ורה"ר בתמצע דקתני בברייתא תוך ג' ד"ה חייב אי נמי יש לחלק דהכא שבא החפץ מלמעלה מג' למטה לתוך ג' הוא דבעי רבא הנחה על גבי משהו אבל התם איירי שהיה החפץ תוך ג' משילתא מתחת ידו לכהי חשיב כמונח דהא מודה רבא דהמעביר בתוך שלשה דכמונח בקרקע דמי כדמוכח בפרק המוציא יין (שם דף פ.) והא דלא חשבינן מתגלגל כמונח בסוף הזורק (שם דף ק.) התם איירי כשהיתה תחילת זריקה למעלה מג':

אלא כולה רבי יהודה היא. תימה דבשבת בפרק הזורק (דף נ"ז:) בעי למימר דסבר ר' יהודה קלוטה כמו שהונחה גבי הזורק מרה"י לרה"ר ועבר ד' אמות ברה"ר ולמסקנא דהתם ניחא דמוקי לה כגון דאמר כדנפקא לרה"ר תנוח דמסתבר טפי למימר התם קלוטה כמו שהונחה כיון שהיה דעתו ורצונו שתנוח שם אבל הכא דאין רצונו שיפול שם הספר אין לנו לומר שיהא כמונח אבל למאי דס"ד התם מעיקרא דמיחייב שתים ובאומר כל מקום שתרצה שם תנוח קשה ויש לחלק דהתם אינו מקפיד על החפץ אנה שינוח אבל הכא מקפיד ומרצונו היה חפץ שלא היה שם מונח אבל לרבא קשיא דאפי' באומר כל מקום שתרצה תנוח בעי רבא הנחה על גבי משהו דמקפיד אפילו נח על גבי משהו לא מיחייב דלא נעשית מחשבתו וצריך לומר דלמאי דס"ד התם מעיקרא לית ליה דרבא ועוד יש לומר כדפרישית לעיל דהתם כשתחילת זריקתו תוך שלשה: **ניחוש דילמא נפיל ואתי לאיתויי.** ואי דמפיק לכרמלית או לחצר שאינה מעורבת לרבא דלית ליה לקמן (לט.) גזירה לגזירה פשיטא דשרי דלא איצטריך למיתני ולאביי דגזר אסור כמו במפיק לרה"ר ועוד נראה מדמשני אביי לעולם דמפיק לרה"ר משמע דבמפיק לכרמלית או לחצר שאינה מעורבת שרי אפילו כלים שאינן נשברים ואע"ג דלקמן גזר אביי גזירה לגזירה יש לחלק כמו שפירשתי לעיל ובפרק כילד משתתפין (לעיל דף פד.) גבי אנשי חצר ואנשי עליה ששכחו ולא עירבו דקתני זיז היוצא מן הכותל בעשרה לעלייה הוי לעלייה אפילו הניח שם כלים שאינם נשברים: **ומשתמש** בכל הכותל עד עשרה **תחתונים.** פי' בקונטרס אם הזיז מוטל לחרכו על פני כל הכותל משתמש בכל הזיז וקשה לר"י דהיינו סיפא דקתני אם יש זיז למטה הימנו משתמש בו ומפרש ר"י דבחורין שבכותל קאמר דמשתמש ולשון משתמש בכל הכותל משמע נמי כן:

אי דלית (ג) ליה ארבע אפי' בנגד חלונו נמי לא ישתמש. משמע מפירוש הקונטר' דברחב ד' משתמש בכלים הנשברים אבל שאין רחב לא ישתמש אפי' כלים הנשברים דהוי כאילו שדי להו להדיא וקשה לר"י דכיון דאפילו ברחב ד' לא ישתמש בכלים שאין נשברין א"כ אפילו רחב מאה אמה נמי דלענין שבת חשיב רחב ד' כרחב אלף ונראה לר"י דברחב ד' שרי ליתן אפילו כלים שאינן נשברים ומתני' ברחב כל שהוא והא דלא מוקי לה ברחב ד' ובכל כלים משום דסתם זיז אינו רחב ד' וכי פריך הש"ס אי דלית ביה ארבעה אפילו כנגד חלונו לא ישתמש ה"מ למיפרך אפי' בשלמטה הימנו לא ישתמש והא דלא משני ליה דבכלים הנשברים איירי היינו משום דלא מיתוקמא בהכי ע"כ מדלא שרי בשאר הכותל אלא כנגד חלונו בלבד: **תחתון** דאית ביה ד'. ק"ק דמעליון שמעינן ליה דשרינן כנגד חלונו משום דחלון משלימתו לד' ויש לומר דאיצטריך לאשמועינן בתחתון אף על גב דלא ניחא תשמישתא דהא איכא עליון דמפסיק: הוא

בכותל שאינו משופע למעלה משלשה גוללו אצלו למטה משלשה הופכו על הכתב: (ו) רבי יהודה אומר אפילו אינו מסולק מן הארץ וכו': דבעינן הנחה על גבי משהו ואלא הא (ז) דאמר רבא א תוך שלשה לרבנן צריך הנחה לימא כתנאי אמרה לשמעתיה אלא ב כולה רבי יהודה היא וחסורי מיחסרא והכי קתני במה דברים אמורים בכותל משופע אבל בכותל שאינו משופע אפילו פחות משלשה טפחים גוללו אצלו שרבי יהודה אומר אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו מאי טעמא דבעינן הנחה על גבי משהו: **מתני'** ג זיז שלפני חלון נותנין עליו ונוטלין ממנו בשבת: **גמ'** האי זיז דמפיק להיכא אילימא דמפיק לרשות הרבים ד ליחוש דילמא נפיל ואתי לאיתויי אלא דמפיק לרשות היחיד פשיטא אמר אביי לעולם דמפיק לרשות הרבים ומאי נותנין עליו דקתני ה כלים הנשברים נמי הכי זיז שלפני החלון היוצא לרשות הרבים נותנין עליו קערות וכוסות קיתוניות וצלוחיות ומשתמש בכל הכותל עד עשרה התחתונים ואם יש זיז אחד למטה ממנו משתמש בו ובעליון אין משתמש בו אלא כנגד חלונו האי זיז היכי דמי [א] אי דלית ביה ארבעה מקום פטור הוא ואפילו כנגד חלונו נמי לא ישתמש ואי אית ביה ארבעה בכולי הכותל לישתמש אמר אביי ה תחתון דאית ביה ארבעה ועליון לית ביה ארבעה וחלון משלימתו לד' כנגד חלון משתמש דחורי חלון הוא דהאי גיסא ודהאי גיסא אסור: **מתני'** ו עומד אדם ברשות היחיד ומטלטל ברשות הרבים ברשות הרבים ומטלטל ברה"י ובלבד שלא יוציא חוץ מארבע אמות: ז לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתין ברה"ר ברה"ר וישתין ברה"י וכן לא ירוק רבי יהודה אומר ח אף משנתלש רוקו בפיו לא יהלך ארבע אמות עד שירוק: **גמ'** מתני ליה רב חיננא בר שלמיא לחייא בר רב קמיה דרב לא יעמוד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר אמר ליה שבקת רבנן ועבדת כר"מ

הוא

למטה משלשה. הגיע לאם הספר לשלשה סמוך לקרקע ארבעה סמיכתא הוא והרי הוא כמונח: **אלא הא דאמר רבא.** בפ' הזורק במס' שבת (דף ק.): **תוך שלשה לרבנן.** דפליגי עליה דר"ע בקלוטה כמי שהונחה (ט) ואמרי להזורק מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים למטה מעשרה לא אמרינן הואיל ונקלוטה ביו"ד תחתונים שהן רה"ר הרי היא כמי שהונחה לחייבו אפי' זרק למטה משלשה לא מיחייב אם עד שלא הגיע לארץ נשרף או בלעו כלב אלא אם כן נח על גבי משהו ואפילו לא הוי מקום ארבעה הויא הנחה ולמעלה משלשה אם נח פטור ואפי' לר"ע דאי מקום ארבעה הוא כרמלית הוא ואי לית ביה ארבעה מקום פטור הוא: **נימא כתנאי אמרה לשמעתיה.** דהא תנא קמא אפילו כי לא נח נמי גזר למטה מג' משום דילמא זמנין דאין אגדו בידו ולרבא כי אין אגדו בידו נמי כי האי גוונא דלא נח לא מיחייב אם קלטו והחזירו קודם שנח: **מתני' זיז שלפני החלון.** בולט מן הכותל גבוה י' ורחב ד': **נותנין עליו.** בני עלייה דרה"י הוא: **גמ' דמפיק להיכן.** להיכן בולט: **דמפיק לרה"י.** לחלר: **כלים הנשברים.** כלי חרס וזכוכית שאם נפלו ישברו דליכא למימר[ט] דילמא אזיל ומייתי להו: **קערות וכוסות וקיתוניות.** כולם כלים הנשברים הם דסתמייהו דחרס: **משתמש בכל הכותל.** אם הזיז מוטל לאורכו אצל הכותל על פני כולו משתמש בכל הזיז: **עד עשרה התחתונים.** כלומר כל מקום שהוא בין סמוך לחלון מיד בין מופלג הימנו הרבה ובלבד שלא יהא בתוך עשרה תחתונים שברשות הרבים: **למטה הימנו.** בתחתון ע"פ כל הכותל אם מונח לאורכו אצל הכותל: **אי דלית ביה ארבעה מקום פטור הוא ואפילו כנגד חלונו לא ישתמש.** נהי דמקום פטור הוא ומותר לכתף עליו כדקי"ל [פז.] מקום שאין בו ארבעה מותר לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו מיהו תשמיש תדיר לא משתרי ביה דלא חזי לתשמישתא ושכיחי כלים למיפל לרה"ר ואע"ג דאוקמינן בכלים הנשברים הני מילי בדלית ביה ד' דלא שכיחי למיפל כולי האי אבל הכא דרובא נפלי מחזי כמאן דשדי להדיא לרשות הרבים: **חורי חלון הוא.** כלומר זיית החלון והרחבתו הוא. ולשון חורי דנקט משום דגבי שבת שייך למימר חורי רשות הרבים כרשות הרבים וכן חורי רה"י כרה"י דמי כגון כותל הסמוכה לרה"ר ויש בה חורין פתוחין לרה"ר למטה מיו"ד הוי רה"ר: **מתני' עומד אדם ברה"י. ובלבד שלא יוציאנו מארבע אמותיו.** ממקום שהיה מונח בו ואשמועי' מתניתין דלא גזרינן שמא יכניסנו אצלו: **וישתין ברה"ר.** דמפיק מרה"י לרה"ר: **משנתלש רוקו בפיו.** משנתעגל ונאסף לצאת: **לא יהלך ארבע אמות עד שירוק.** דכיון דלמשדייא קאי משאוי הוא: **גמ' מתני ליה רב רב זו.** גזירה שמא יכניסנו אצלו: **ועבדת כר"מ.** דאיהו הוא דגזר שמא יביא אצלו כדלקמן בפירקין [דף קא.] לא יעמוד ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים שיטול מפתח ברשות הרבים ויפתח בו פתח הסמוך לרשות הרבים שמא יכניס[ז] אצלו במקום שהוא:

מדסיפא

כ א מיי' פי"ג מהל' שבת הלכה טז:

כא ב מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה כא סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנב סעיף ב:

כב ג מיי' שם הל' ז וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שנב סעיף ב:

כג ד מיי' שם וטור ש"ע שם סעיף ג:

כד ה מיי' שם הל' ו וטוש"ע שם סעיף ב:

כה ו מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה ח סמג שם טוש"ע א"ח סי' שנ סעיף ח:

כו ז טוש"ע שם סעיף ב:

כז ח טוש"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל

אבל בכותל שאינו משופע אפילו למטה מג' טפחים גוללו אצלו דברי ר' יהודה שר' יהודה אומר אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלוא החוט גוללו אצלו דבעינן הנחה על גבי משהו. וכן אמר רבא תוך ג' לרבנן צריך הנחה על גבי משהו. **מתני' זיז שלפני החלון** כו'. אוקימנא בזיז היוצא לרשות הרבים ונוטלין ממנו. דהא למעלה מי' הוא וכרשות היחיד דמי. ירושלמי א"ר יוחנן זיזין וכתלין שגבוהין י' ורחבין ד' מותרין לכאן ולכאן ובלבד שלא יחליף. ומאי **נותנין עליו דקתני כלים שבורין.** דאי נפלו לרשות הרבים לא חיישינן דילמא מעייל להו לרשות היחיד. **תניא** נמי הכי זיז היוצא וכו', ועד אין בין זיז לזיז י' אין משתמש בזיז אלא כנגד חלונו. ופרשה אביי כגון דאית ביה בזיז ד' טפחים שנעשה רשות (הרבים) [היחיד]. ועליון דלית ביה ד' טפחים וחלונו משלמתו לד', כנגד החלון שרי ליה לאישתמושי (דחורו) [דחורו] של חלון ניהו. אבל יתרון רחב הזיז דנפיק למעדיף על רוחב החלון, (שכנגד החלון בלבד מותר אבל המעדיף) בהאי גיסא ובהאי גיסא אסירי. **הא דתנן עומד אדם ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד, עומד אדם ברשות היחיד ומטלטל ברשות הרבים.** אוקימנא לרבנן ודלא כר' מאיר, דתנן לא יעמוד אדם ברשות הרבים וכו'.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תוך ג' וכו' כמי שהונחה דמיא ואמרי וכו' למטה מג' נמי לא: (ב) תוס' ד"ה אי דלית ביה ד' וכו' אפילו בכלים:

גליון הש"ם

גמ' ליחוש דלמא נפיל. ב"ב דף נט ע"ב תוס' ד"ה ואפילו:

הגהות הגר"א

[א] אי דלית בי' ארבעה אפילו כנגד חלונו כו' [ותיבות שבנתים מוקפות].

מוסף רש"י

תוך שלשה לרבנן צריך הנחה. לרבנן דפליגי עליה דר"ע בזורק מרה"י לרה"י ורה"ר בתמצע דלית להו קלוטה כמי שהונחה, לא מיתמא בתוך ג' מודו, אלא אפילו תוך ג' נמי צריך שינוח, ואם עבר רה"ר כולה פטור, ופקא מינה נמי לזורק ד' אמות וכשבא לנוח והגיע לתוך ג' מכר שגנבו עד שלא נח פטור, כדאמרינן בתמני' (שבת קב.) עד שתהא תחילתו וסופו שגנבה, ולא אמרינן עד שלא מכר הוי ליה מונח (שם ק.) ולא מיחייב עד שתנוח על גבי משהו מקום כל שהוא, ולא בעינן מקום ד' הואיל ובתוך ג' הוא, מ"מ הונחה כל הוא בעינן (שם פ.).

(ו) [מתוך הפוגיא נראה שאין כאן פפקא], (ז) [ל"ל למיתמא], (ח) בפ"א נוסף: מפתח,

(ט) תוס' ד"ה אי דלית ביה ד' וכו' אפילו בכלים:

(י) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(כ) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ל) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(מ) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(נ) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ס) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ע) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(פ) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(צ) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ק) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ר) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ש) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ת) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(א) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ב) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ג) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ד) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ה) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ו) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ז) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ח) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ט) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(י) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(כ) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ל) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(מ) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(נ) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ס) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ע) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(פ) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(צ) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ק) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ר) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ש) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

(ת) [ל"ל דאיכא מאי דלית ביה ד' אמות ד"ה אי אלא מלוא החוט].

מדסיפא ר"מ. הא דלא יפתח[ט] דלמירי ר"מ בהו: **הא דלית.** המפץ מד' אמות חייב. אע"ג דהוא עומד בגבוה והגביהו למעלה מי' והעבירו לא אמרי' העברת דרך מקום פטור הוא אלמא בתר הנחה ועקירה אזלינן והרי נטלו מתחילת ארבע והניחו לסוף ארבע: **פטור אבל אסור.** מדרבנן דילמא אתי לעבורי דרך למטה מעשרה: **מתשבתו.** שהוא צריך לכך משוויא לה הוצאה משובה: **זרק.** מתחילת ד' לסוף ד': **בפי הכבשן.** שקלטה שלהבת ונשרפה: **בתר עקירה.** מן הגוף אזלינן והן נעקרין מן החלל של גוף וחייב דמוציא מן הגוף שהוא רה"י לרה"ר: **או בתר יציאה.** שיוצא מן הגוף ממנו והרי פי אמה ברה"ר ואין כאן עקירה מרה"י: **ואע"ג דלא היפך.** בתמיה. דמשום תגיסה לחודיה אמר ר' יהודה דאסור דלמיפק קאי ואפי' דלא היפך בה בתוך פיו: **היה אוכל דבילה.** של תרומה: **בידים מסואבות.** סתם ידים שלא נטלו הוו שניות ופוסלות את התרומה: **ר"מ מטמא.** שהרי הוכשרה התרומה ברוק שבפיו: **ר' יוסי מטהר.** דקסבר כל זמן שהרוק בתוך פיו לאו משקה הוא והרי הוא כגופו של אדם ואינו מכשיר: **היפך.** ברוק להוציאו לחוץ טמא דלמשדייה קאי ומכשיר: **מוחלפת השיטה.** החליף ר' יהודה שיטתו ויש אומרים: **לא החליף.** לא תימא מוחלפת היא דמתני' דקאמר אע"ג דלא היפך קאי למשדייה בכיחו עסקינן ליחה שנתלשה מן הגוף ע"י חולי שקורין טו"ש: **ליחו ונתלש.** לא יהלך ד' אמות עד שירוק: **מאי לאו.** תרתי קתני כיחו וכן רוקו: **דדשנינן מעיקרא.** מוחלפת השיטה: **חייב מיפה.** בידי שמים: **כל משנאי אחבו מות.** תורה אמרה להאי קרא בפרשת ה' קנני: **אלא למשניאי.** למשניאים[ט] דעתו בתמיעות: **והא מינם אינם.** שעל כרחו הוא ע"י חולי או הצינה: **ליח ורק קאמרינן.** שרקק אותו בפני רבו והיה לו להסתלק משם או להבליעו בבסותו: **מתני' וישתה ברה"ר.** ויושיט לאחרו לרה"ר וישתה גזירה שמא יכנים הכלי אצלו: **וכן בגת.** מפרש בגמ' [ע"ב] לענין מעשר: **גמ' רישא רבנן.** לעיל[כ] אוקימנא להא דקתני [לא:] עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר כרבנן דפליגי עליה דר"מ במתני' גבי מפתח ולא גזרינן שמא יכנים והכא גזר שמא יכנים כר"מ והא ליכא למימר דשתיית המים תהוי הכנסה כמשתין ורוק ולא דמי דהתם קא עקר מרשות זו וקא עבד הנחה לרשות זו אבל שותה עביד עקירה והנחה בחדא רשותא דהא ברשות שהוא שותה בה פיו עומד ובפיו הן נחין מיד: **בחפילין הלריכין לו.** אפי' רבנן מודו דגזר בהו דמתוך שהוא צריך להם יכניסם אצלו הלכך משקין הללו צריכין לו וגזרינן: **כרמלית מאי.** מהו שיעמוד בכרמלית וישתה ברה"י או ברה"ר: **היא היא.** כי היכי דלא יעמוד ברה"ר וישתה ברה"י כך לא יעמוד בכרמלית וישתה ברה"י: **היא גופה גזירה.** אי דעייל לגזיה כלי ליכא אסורא לאוריתא אלא גזירה דרבנן דלא ליתי לאפוקי מרה"י לרה"ר ואתן ניקום וניגזר שתיה אטו הכנסת כלי: **וכן בגת.** לענין מעשר פירוש צריך שיכנים ראשו ורובו על הגת ועל ידי כן מותר לשתות בכל עניו והיינו כרבי מאיר: קולט

הוא סבר מדסיפא ר"מ כו'. פי' בקונטר' סיפא ההיא דלא יפתח דלמיירי בה ר"מ וק"ק דהיא רחוקה יותר מדאי ונראה לר"י דסיפא דלא יפתון ולא ירוק דפליג עליה ר' יהודה ופתח בר פלוגתא דר' יהודה ר"מ ומיהו קשה דא"כ הוה ליה למיפרך נמי בגמרא ר"מ אדר"מ למאי דגרסי' ברוב ספרים ר' מאיר מטמא וכן גרס ר"ח ולמאי דמסיק מוחלפת השיטה נמי ניחא דלא מיקשי דר"מ אדר"מ ושמא מש"ה הניח מלהקשות דר"מ אדר"מ משום דאיכא דמהפכי דרבי מאיר לדברי רבי יוסי:

זרק ונח ברה"ר **בפי כלב כו'.** אור"י דלא גרסי' ונח דומה משמע דלא נתכוון לכך כדמוכח בפ"ק דשבת (דף ה.) גבי הא דא"ר יוחנן זרק חפץ והלך ונח בתוך ידו של חבירו חייב הכא איירי במתכוין לכך ומיהו ר"מ גרים ונח דמלי למימר דונח משמע שפיר מתכוין דסתם זרק נח החפץ במקום שמתכוין אבל הלך ונח משמע שהלך בלא כוונת האדם ועוד י"ל דבפ"ק דשבת מיתורא דמימרא דייק דאיירי בלא מתכוין[ג]: **מחשבתו משוי'** ליה מקום. דוקא בכי האי גוונא דנהנה באותו מקום טפי מבמקום אחר כגון בפי כלב שיאכלנה ובפי הכבשן שתשרף שם וכן השתין ורק אבל זרק על המקלות או על שוס דבר אפי' במתכוין לא אמרו מחשבתו משויא ליה מקום: **היה אוכל דבילה בידים מסואבות.** פי' בקונטרס דבילה של תרומה ור"י אומר דאפי' בשל חולין ניחא דידים הפוסלות תרומה מטמאין את הרוק שהוא משקה להיות תחילה וחוזר וטמא את הדבילה וגם מכשירה להוו להו חולין טמאים דפוסלין את הגוייה דמשקין כל שהוא מטמאין כדאמרינן בברכות פרק אלו דברים (דף נב.) שמא יצאו מים אחורי הכוס ויחזרו ויטמאו את הידים וסתמא דמאחורי הכוס ליכא רביעית דבכל נטילתו ליכא אלא רביעית ובפ"ק דפסחים (דף יד:) נמי משמע שהבשר מטמא מחמת המשקין שעליו וסתמא ליכא בהו רביעית והא דקאמר בכמה דוכתי לטמא טומאת משקין ברביעית מ) גבי יין נסך ובנזיר [לח:] גבי עשר רביעי' היינו לפסול את הגוייה כדתנן במעילה (דף יח:) כל המשקין מצטרפין לפסול את הגוייה ברביעית אבל ליטמא ולטמא אוכלים בכל שהוא [משקין] טימאו ומטמו ורוק חשיב משקה לקבל טומאה כמו שחשוב משקה להכשיר הדבילה והשתא ההיא דחגיגה (דף כ:) ניחא נפסקה לי וקשרתיה בפה לפי מה שפירשתי ניחא אפי' ברוק של טהור וכן פי' הר"ר י"ט ניחא נפסקה לי וקשרתיה בפה ובשעה שנתרג בה כדי לקבל טומאה עדיין היה רוק לא עליה שיטמא ממחת הידים וטימא את המפה שהמשקה מטמא בכל שהוא כדפרישית ולא כמו שמפרש ר"ת דאיירי ברוק של נדה כמו שפירש שם בקונטרס לפי שלא היה נראה לו להעמיד ברוק של טהור משום דלא חשיב רוק משקה לקבל טומאה דחשיב שפיר משקה כדפרישית:

רבי מאיר מטמא. אית ספרים דגרסי רבי מאיר מטהר: **וכן בגת.** לענין מעשר פירוש צריך שיכנים ראשו ורובו על הגת ועל ידי כן מותר לשתות בכל עניו והיינו כרבי מאיר: קולט

הוא סבר מדסיפא ר"מ כו'. פי' בקונטר' סיפא ההיא דלא יפתח דלמיירי בה ר"מ וק"ק דהיא רחוקה יותר מדאי ונראה לר"י דסיפא דלא יפתון ולא ירוק דפליג עליה ר' יהודה ופתח בר פלוגתא דר' יהודה ר"מ ומיהו קשה דא"כ הוה ליה למיפרך נמי בגמרא ר"מ אדר"מ למאי דגרסי' ברוב ספרים ר' מאיר מטמא וכן גרס ר"ח ולמאי דמסיק מוחלפת השיטה נמי ניחא דלא מיקשי דר"מ אדר"מ ושמא מש"ה הניח מלהקשות דר"מ אדר"מ משום דאיכא דמהפכי דרבי מאיר לדברי רבי יוסי:

זרק ונח ברה"ר **בפי כלב כו'.** אור"י דלא גרסי' ונח דומה משמע דלא נתכוון לכך כדמוכח בפ"ק דשבת (דף ה.) גבי הא דא"ר יוחנן זרק חפץ והלך ונח בתוך ידו של חבירו חייב הכא איירי במתכוין לכך ומיהו ר"מ גרים ונח דמלי למימר דונח משמע שפיר מתכוין דסתם זרק נח החפץ במקום שמתכוין אבל הלך ונח משמע שהלך בלא כוונת האדם ועוד י"ל דבפ"ק דשבת מיתורא דמימרא דייק דאיירי בלא מתכוין[ג]: **מחשבתו משוי'** ליה מקום. דוקא בכי האי גוונא דנהנה באותו מקום טפי מבמקום אחר כגון בפי כלב שיאכלנה ובפי הכבשן שתשרף שם וכן השתין ורק אבל זרק על המקלות או על שוס דבר אפי' במתכוין לא אמרו מחשבתו משוי' ליה מקום: **היה אוכל דבילה בידים מסואבות.** פי' בקונטרס דבילה של תרומה ור"י אומר דאפי' בשל חולין ניחא דידים הפוסלות תרומה מטמאין את הרוק שהוא משקה להיות תחילה וחוזר וטמא את הדבילה וגם מכשירה להוו להו חולין טמאים דפוסלין את הגוייה דמשקין כל שהוא מטמאין כדאמרינן בברכות פרק אלו דברים (דף נב.) שמא יצאו מים אחורי הכוס ויחזרו ויטמאו את הידים וסתמא דמאחורי הכוס ליכא רביעית דבכל נטילתו ליכא אלא רביעית ובפ"ק דפסחים (דף יד:) נמי משמע שהבשר מטמא מחמת המשקין שעליו וסתמא ליכא בהו רביעית והא דקאמר בכמה דוכתי לטמא טומאת משקין ברביעית מ) גבי יין נסך ובנזיר [לח:] גבי עשר רביעי' היינו לפסול את הגוייה כדתנן במעילה (דף יח:) כל המשקין מצטרפין לפסול את הגוייה ברביעית אבל ליטמא ולטמא אוכלים בכל שהוא [משקין] טימאו ומטמו ורוק חשיב משקה לקבל טומאה כמו שחשוב משקה להכשיר הדבילה והשתא ההיא דחגיגה (דף כ:) ניחא נפסקה לי וקשרתיה בפה לפי מה שפירשתי ניחא אפי' ברוק של טהור וכן פי' הר"ר י"ט ניחא נפסקה לי וקשרתיה בפה ובשעה שנתרג בה כדי לקבל טומאה עדיין היה רוק לא עליה שיטמא ממחת הידים וטימא את המפה שהמשקה מטמא בכל שהוא כדפרישית ולא כמו שמפרש ר"ת דאיירי ברוק של נדה כמו שפירש שם בקונטרס לפי שלא היה נראה לו להעמיד ברוק של טהור משום דלא חשיב רוק משקה לקבל טומאה דחשיב שפיר משקה כדפרישית:

רבי מאיר מטמא. אית ספרים דגרסי רבי מאיר מטהר: **וכן בגת.** לענין מעשר פירוש צריך שיכנים ראשו ורובו על הגת ועל ידי כן מותר לשתות בכל עניו והיינו כרבי מאיר: קולט

כח א מיי' פי"ג מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה:
כט ב מיי' שם הלכה יג סמג שם:
ל ג מיי' שם הלכה ג וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שג סעיף ג:
לא ד מיי' פט"ו מהל' טומאת אוכלין הל' ז:
לב ה טור ש"ע י"ד סי' רמב סעיף כט:
לג ו ז מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה ב סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שג סעיף א:

תורה אור השלם

1. וְחִטֶּאי חֹמֵס נַפְשׁוֹ כָּל מְשַׂנְאָי אֲהֵבוּ מָוֶת:
משלי ח לו

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' יהודה אומר כיחו וכן רוקו כל"ל ותיבת שנתלש נמחק:

לעזי רש"י

טו"ש. שיעול (הגורם להפרשת כיח, להבדיל מסתם רוק).

מוסף רש"י

והעבירו דרך עליו. למעלה מרגלאו, שעקרו מרה"ר והוליכו לרך למעלה מרגלאו והניחו לסוף ארבע. חייב. ופע"ג דאורלא מקום פטור, דנגזור עברה ואין בו מקום רוחב ארבעה (לעיל צח.). מוחלפת השיטה. סתנא שסידרן טעה באחת מהן והחליף שיטתו (פסחים נח.). **וישתה ברה"ר.** ויושיט פיו ויאכל ברה"ר לאחוז כלי ולשתות, גזירה שמא יוציא הכלי אליו ומגלא מתחייב חטאת (שבת יא.). **אלא אם כן הכניס ראשו ורובו.** דמיישינן שמא ימשך גופו למקום רגליו ויוציא הכלי עמו (לעיל כ.). **כרמלית מאי.** כגון בקעה, דמדרבנן הוא דאסור להכניס ולהוציא מהו לעמוד ברה"י או ברה"ר ויושיט ראשו לכתחילה לתוכו וישתה (שבת יא:). **היא היא.** כשם שאסרנו זו במשנתנו כך זו אסורה (שם). **היא גופא גזירה.** אפילו יוציא הכלי מתוכה לרה"י או מתוכה לרה"ר מדרבנן בעלמא הוא, **ואנן ניקום ונגזור.** דוחקת ראשו אצל הוצאת כלי (שם). גזירה לגזירה. הא דאמרינן בכולי הש"ס אין גוזרין גזירה לגזירה, מהאי קרא נפקא ושמרתם את משמרתי (ויקרא יח) עשו משמרת, כלומר גזירה, לשמרתי, לאורתי, ולא משמרת למשמרת, אלא יעשו גזירה לגזירה (ביצה ב:).

רבינו חננאל

ובלבד שלא יוציא חוץ לד' אמות. דייקינן מינה לרישא בתרא הא הוציא פטור אבל אסור, נימא תיהוי תיובתיה דרבא, דאמר המעביר חפץ מתחלת ארבע לסוף ארבע אם העבירו דרך עליו חייב. ודחי רבא מי קתני בהדיא אם הוציא פטור אבל אסור, אבל לעולם אימא לך אם הוציא חייב חטאת. לא יעמוד ברשות היחיד וישתין כו', וכן לא ירוק מרשות לרשות. אמר רב יוסף השתין או רקק בשוגג חייב חטאת. ואע"ג דלא עקר מעל גבי מקום ד', דהא פיו ופי אמה שלו אין בהן ד' טפחים.

רבינו חננאל (המשך)

מחשבתו שחשב כדי לעקור מהן להנאתו, משויא להו כמו שיש בו ד' טפחים, וכדרבא דאמר רבא זרק ונח בפי הכלב או בפי הכבשן חייב, דמחשבתו שויא לפי הכלב ולפי הכבשן [כמקום ד']. הכא נמי פיו ופי אמתו מחשבתו משויא להו כאילו מקום ד' הן. **בעי רבא** הוא ברשות הרבים ופי אמתו ברשות היחיד, או [הוא] ברשות היחיד ופי אמתו ברשות הרבים מהו. בתר עקירה אזלינן ומרשות לרשות הוא. או דילמא בתר יציאה אזלינן ורשות אחת היא. ועלתה בתיקו. וקיימא לן כל תיקו דאיסורא לחומרא. ר' יהודה [אומר] אע"פ שנתלש רוקו בפיו כו'. ואע"ג דלא אפיך ברוק נתלש נקרא. [ה]והתניא האוכל דבילה בידים מסואבות והכניס ידו לתוך פיו ליטול צרור ר' מאיר מטמא שכבר נכשרה ברוקו ונגע בה וידיו מסואבות. ור' יוסי מטהר שאין זה הכשר. ר' יהודה אמר היפך ברוקו הנה נתלש והכשיר לא היפך בו טהור. פי' לא נתלש עדיין ואינו משקה להכשיר, דתנן במכשירין פ"ו ואילו מטמאין ומכשירין זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו ורביעית מן המת דם נדה. ר' אלעזר אומר שכבת זרע אינה מכשרת. א"ר יוחנן מוחלפת השיטה. פי' חלוף ואומר במשנה ר' מאיר אומר היפך בו טמא. ר' יהודה אומר אע"פ שלא היפך טמא. ובא ריש לקיש ואמר לעולם לא תיפוך והא דתניא בברייתא רוקו, ומשנתינו כיחו. פי' כיחו ליחה עבה שהיא כמו חתיכה. ואקשינן עליה והתניא כיחו וכן רוק שנתלש עמו אם הלך בו ד' אמות חייב, אלא מחוורתא כר' יוחנן. א' ריש לקיש הכוהה ורק כו'. לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתה **ברשות הרבים** כו'. ואמרינן ריש דקתני (רישא) עומד ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד כו' רבנן. סיפא דקתני לא יעמוד אדם כו', ר' מאיר. ופריק רב יוסף בחפצין שצריכין לו לגופו. ואפילו רבנן מודו דכי האי גוונא לא שרי ליה אלא מכנים ראשו ורובו

למקום שהחפצין נתונים בו. איבעיא להו כגון שצריכין לו דהן בכרמלית, מהו שיעמוד ברשות הרבים או ברשות היחיד. אמר אביי היא היא. כלומר אסור. רבא אמר היא גופה משום רשות הרבים לרשות היחיד גזירה היא שמא יוציא מרשות לרשות, דהיא איסורא דאורייתא, ניקו ונגזור נמי כרמלית אטו רשות הרבים, גזירה לגזירה לא גזרינן. ודייק אביי מדתנן

מ) משמע מלשונו דברייתא היא וכן לקמן בסמוך אמר והא דתניא בברייתא וע"ע דהא משנה היא בכלים פ"ח.

צט: המוצא תפילין פרק עשירי עירובין

קולט אדם מן המזחילה למטה מי'. כן גריס בקונטרס פי' מאויר אבל לא ילרף פיו או כלי למזחילה לפי שהמזחילה בפחות מג' סמוך לגג ואע"פ שהיא למטה מי' מ"מ ה"ל כמוליא מן הגג לרה"ר כיון דמוך ג' לגג היא: **מן** הצינור מבל מקום שותה. פירוש אפי' בלירוף כיון שהוא למטה מי' ולחוק שלשה טפחים מן הגג לליבא לבוד ובגמרא מוקי לה דלית ביה ארבעה דאי הוי ביה ארבעה היה אסור לגרף דמבמרמלית לרה"ר קא מפיק וכפירוש הקונטרס מוכח בתוספתא דמתיר לירוף בלינור למטה מי' לבך נראה בגרסת הקונטר' דגרים גבי מזחילה למטה מי' דאי הוי גרסי' למעלה מי' הוה משמע (ה) ליור אפילו למעלה שרי ולמטה אפי' מזחילה שרי ובתוספתא לא שרי אלא הליור למטה אבל ליור למעלה מי' או מזחילה אפילו למטה אסור ואית דגרס ומן הליור ומ"מ מותר ובקונטרס הקשה על זאת הגיר' בגמרא: **לא יעמוד אדם ברה"ר ויגביה ידו למטה מי'.** כן גי' ר"מ אבל בקונטרס גרס לא יעמוד אדם ברה"י והכי פירושא לא יעמוד על גגו וילרף מגג חבירו שגבוה ממנו עשרה טפחים ולא עירבו ואתיא אפי' (ו) כר"מ דאמר גגות רשות אחת הן דבגג גבוה י' מודה ואפילו לר"ש מלי אתיא דמלי לפרושי דלרף אסור ולהביאם לבית קאמר וקולט מותר אפילו להביאם וכגון שלא שבתו בגג חבירו דאי שבתו פשיטא דאסור להביאם לבית ומ"מ אע"ג דלא שבתו אסור לגרף ולהביאם לבית דדמי ממש דמגג לבית קא מייתי אבל לישנא דברייתא לא משתמע כר"ש דקאמר אבל קולט הוא ושותה משמע במקומו מכלל דלירוף אפילו במקומו אסור והא דאמר בגיטין בהזורק (דף עט:) א"ר יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם בגגו ויקלוט מי גשמים מגגו של חבירו היינו להביאם לבית כדפרישית לעיל (ז) צריך לומר דאיירי כשבתו בגג דבשלא שבתו אי כדאמ' הכא ומהר"י אומר דהתם אייר בקולט מאויר גג חבירו והכא בקולט מאויר גג שלו בסמוך לגג חבירו: וכן

וכן בגת ורבא אמר לענין מעשר וכן אמר רב ששת וכן בגת לענין מעשר (ח) **דתנן שותין על הגת בין בחמין ובין בצונן ופטור דברי רבי מאיר רבי אליעזר בר צדוק מחייב והב"א** א **על החמין חייב ועל הצונן פטור מפני שמחזיר את המותר: מתני'** ב **קולט אדם מן המזחילה למטה מי' טפחים ומן הצינור מ"מ שותה: גמ'** קולט אין אבל מצרף לא מ"ט אמר רב נחמן הכא במזחילה פחות מג' סמוך לגג עסקינן דכל פחות מג' סמוך לגג כגג דמי תניא נמי הכי ג עומד אדם ברה"י ומגביה ידו למעלה מעשרה טפחים לפחות משלשה סמוך לגג וקולט ובלבד שלא יצרף תניא אידך לא יעמוד אדם ברה"י ויגביה ידו למעלה מעשרה טפחים לפחות מג' סמוך לגג ויצרף אבל קולט הוא ושותה: מן הצינור מ"מ שותה: תנא ד אם יש בצינור ד' על ד' אסור מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות: **מתני'** ה בור ברה"ר וחולייתו גבוה י' טפחים חלון שעל גביו ממלאין הימנו בשבת (ט) אשפה ברה"ר גבוה י' טפחים חלון שעל גביו שופכין לתוכה מים בשבת: **גמ'** במאי עסקינן אילימא בסמוכה למה לי חוליא י' אמר רב הונא ו הכא במאי עסקינן במופלגת מן הכותל ארבעה וטעמא דאיכא חוליא עשרה הא ליכא חוליא עשרה קא מטלטל מרה"י לרה"י דרך רה"ר ורבי יוחנן אמר אפילו תימא בסמוכה הא קמ"ל (י) דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה: ז אשפה ברה"ר וכו': ולא חיישינן שמא תנטל אשפה והא (יא) רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק מעשה במבוי אחד שצידו אחד כלה לים וצידו אחד כלה לאשפה ובא מעשה לפני רבי ולא אמר בו לא איסור ולא היתר היתר לא אמר בו דחיישינן שמא תנטל אשפה ויעלה הים שירטון איסור לא אמר בו דהא קיימין מחיצות לא קשיא ח הא דיחיד הא דרבים: **מתני'** (ט) ט אילן שהיה מיסך על הארץ אם אין גופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים מטלטלים תחתיו שרשיו גבוהים מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן: **גמ'** (ו) א"ר הונא בריה דרב יהושע י אין מטלטלין בו יתר מבית סאתים מ"ט

משום

וכן בגת. והאי גת מאי היא אי רה"י וקאמר דלא יעמוד ברה"ר ויושיט לוארו בגת ויטול כלי ושתה הא תנא ליה רישא אלא לאו בגת כרמלית כגון שאינה גבוהה י': **שותין על הגת.** עומד על הגת ושותה דכל זמן שלא הוליאו לחוץ לאו אתיא קבע היא ופטור מן המעשר בין שמזגו בחמין בין שמזגו בצונן: **מחייב.** במזיגה שמוזגו במים משויא ליה קבע: **על החמין חייב.** דאין ראוי לחזור המותר שמקלקל היין הלכך כי מזג ליה בחמין אדעתא למשתייה כוליה מזג ליה ומשויא ליה מזיגת קבע אבל מזיגת צונן לא משויי ליה קבע דילמא שתי פורתא ומהדר הלכך כל כמה דשתי הוי ערלאי ומתני' דקתני וכן בגת ר"מ היא וקתני לא יעמוד ע"ג קרקע ושתה בגת בלא הפרשת מעשר אלא"כ הכניס ראשו ורובו לגת: **מתני' קולט אדם מן המזחילה למטה מי' טפחים.** גרגין שלהן חלקים היו וטחים בטיט ומרזבין קטנים הרבה היו לגג להוליא המים ונותנין למטה מהם דף כנגד אורך הכותל בשיפוע וכל המרזבין שופכין עליו והוא מביא כל המים למקום אחד שלא יזיקו את הכותל ועומד אדם ברה"ר וקולט בכלי למטה מי' טפחים מן המים היורדין מן המזחילה. וקולט דוקא כדמפרש בגמ' אבל לא ילרף פיו או כלי למזחילה שהוא בפחות משלשה סמוך לגג ואף על פי שהוא למטה מי' מ"מ דהואיל ומוטלת לאורך הכותל ובתוך ג' לגג דמיא לגג והוי כמוליא מן הגג שהוא רה"י לרה"ר: **ומן הליור מ"מ.** כלומר בין קולט בין מלרף משום דליור לעולם לאוך ויולא לרה"ר ולליבא למימר לבוד וכיון דלמטה מעשרה הוא (א) ליבא איסורא. ובגמרא מוקים לה כשאין בפיו ארבעה ולא גזרינן אטו היכא דאית ביה ארבעה דאי נמי אית ביה ד' כרמלית הוא דלא גבוה עשרה ומש"ה נקט מתני' גבי מזחילה (ב) למטה מי' משום דבעי למתני ומן הליור מ"מ ואי למעלה מי' לא משתרי לירוף הליור גזירה אטו ליור שבפיו ארבע' דקא מפיק מרה"י לרה"ר לבל קליטה אפי' למעלה מי' נמי משתרי דאורח הוא מקום פטור: **גמ'** (ג) **מלרף.** פיו או חבית למזחילה והוי כשואב ממנה: **תניא נמי הכי.** דפחות מג' סמוך לגג כגג דמי והמלרף משם כמלרף בגג: **עומד אדם ברה"י. וקולט.** מן האויר מים שיורדים מגגו של חבירו אבל לא ילרף. ובמתניתין נמי שמעתי דהכי גרסינן מן הליור ומ"מ ולא גרסינן מכל מקום בלא וי"ו למשרי לירוף אלא ומ"מ כלומר מ"מ המקלה קולט ומלאתי בתוספתא [פ"ו הי"ד] דלירוף מותר בליור למטה מי' ועוד הא דקאמר תנא אם יש בליור ארבעה אסור להיכא דאי אקליטה מאי מרשות לרשות איכא ואי אלירוף מתני' נמי אסר אפי' כשאין בו ארבעה ואני שמעתי דאתירוצא דמתני' נמי קאי דאוקימנא בפחות מג' לגג הא לאו הכי מצרפין ואין דרך לשון הש"ס כן לומר תנא אתירוץ אמורלים שלא הוזכר במשנה אלא ה"ג ומן הליור מ"מ וכו' ומתני' היא ואלמטה מעשרה קאי ולא סיפא דברייתא היא: **תנא אם יש בליור ארבעה אסור.** לגרף ואע"ג דלמטה מי' הואי ולבוד נמי ליבא אפ"ה כרמלית מיהא הוי ומפיק מכרמלית לרשות הרבים: **גמ' אי נימא בסמוכה.** שהבור סמוכה לכותל בתוך ארבעה טפחים: **למה לי חוליא עשרה.** בור גופיה רה"י ועמוקה עשרה והרי אין רשות הרבים מפסקת בינתים: **ונעמא דאיכא חוליא עשרה.** דלא מטי דלי לרה"ר: **הא קמ"ל דו.** ומתניתין לאו כדס"ד דתיהוי חוליא עשרה לבד מבור אלא ה"ק בור ברה"ר וחולייתו סביביו ר' מקרקעית הבור רה"י וממלאין ממנה לאלון: **שופכין לאותה.** דאשפה רה"י היא: **ולא חיישינן שמא תנטל אשפה.** ותעמוד על פחות מי' ואתי למשרי ביה נמי כמעיקרא: **נמבוי.** דלאשו אחד פתוח לרה"ר ולאשו אחד סתום ושני לדליו אחד יש וגילדוניו גבוהים י' ואחד אשפה ובתים וחצירות פתוחין לו בדופן אמלעי: **שירטון.** לימו"ן בלע"ז. שמעלה טיט לשפתיו ומתיבש ונעשה קרקע עולם: **דרבים.** מתני' באשפה דרבים: **מתני' המיסך.** שנופו נוטה למטה מכל לדליו סביב: **מטלטלין אחתיו.** דאמרי' לבוד והריא (ד) יש כאן מחילה עשרה (ג) **ברשו גבוהים.** שאין הענפים נמוכין אלא בראשן הולכין (ה) ומגביהין לגד חיבורן: **לא ישב עליהן.** דכיון דגבוהין שלשה כאילן חשיבי ואין משתמשין באילן: **גמ' אלא בבית סאתים.** אם היה היקיפו יותר על בית סאתים אין מטלטלין בו אלא בארבע (ד) ואפילו נטעו מתחילה לכך דהוי מוקף לדירה: **מ"ט.** הא כל היקף לדירה אפילו עשרה כורים מותר:

משוס

ויש שפתו גבוה עשרה (לעיל ח.). **ויעלה הים שירטון.** של חול ואבנים אלא שפתו כי כן דרכו ומתקלר ורוחב הים ונעשה קרקע כגוחבה פרקה לו יותר (שם). אילן שהיה מיסך על הארץ. טופו גדול מאד ורואדי הגוף כפופין הבבים על האדמה (סוכה בד:) טופו טוטה סמוך לארץ, ראם הגוף בפחות מג' לקרקע ועיקרו במקום שמחוכר לאילן גבוה עשרה (לעיל טו.). **מטלטלים תחתיו.** דאמרינן לבוד ומחילה זו גבוהה עשרה מבפנים שהגוף תרוך הוא ובגובהה האילן הוא (סוכה בד:). **אין מטלטלין בו יתר מבית סאתים.** אין מטלטלין בו בלל אלא אם אינו הוה אלא כשיעור בית סאתים בתור המשכן, שעשוה זה נתנו תכמים לכל היקף שאינו לדירה ואם גדול הוא מכאן הוי כרמלית ואין מטלטלין בו אלא בתוך ארבע אמותיו של אדם (שם וכעי"ז לעיל טו.).

עין משפט
נר מצוה

לד א מיי' פ"ה מהל' מעשר הלכה טו:
לה ב ג ד מיי' פט"ו מהל' שבת הל' ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנח:
לו ה ו מיי' שם הל' ט וסמג שם טור ש"ע א"ח סי' שנד סעיף ה:
לז ז ח מיי' שם הל' י וטוש"ע שם סעיף ב:
לח ט י מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה כד טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף ה:

רבינו חננאל

וכן בגת, והגת ככרמלית היא. ודחי רבא ואמר וכן בגת לא קתני לענין שבת, דלענין שבת מן הגת שרי, ואע"ג דלא מעייל רישיה ורובו התם. כי קתני וכן בגת לענין מעשר דפטור, כר' מאיר דתנן שותין על הגת בין בחמין ובין בצונן ופטור דברי ר' מאיר, ר' אלעזר בר צדוק מחייב. וחכמים אומרים על החמין חייב לעשר שאינו זה עראי אלא קבוע, על הצונן פטור כי עראי הוא, מפני שמחזיר המותר לו בכוס, מה שאין כן בחמין. וקולט מן מזחילה למעלה מי' טפחים ומן הצנור מכל מקום ושותה. פי' קולט, מקבל ותופש מן המים היורדין מלמעלה ושותה. אבל מצרף לא. כלומר לערב המים היורדין מלמעלה עם המים שכבר נחו בקרקע. מאי טעמא, אמר רב נחמן הכא במזחילה פחות מג' טפחים סמוך לגג עסקינן, דכל פחות מג' סמוך לגג כגג דמי. ואילו המים שקלט מן הגג קלטם שהוא רשות היחיד, ולפיכך אינו רשאי לצרפם עם התחתונים שהן ברשות הרבים. תניא נמי הכי כו'. ותניא אידך לא יעמוד ברשות הרבים כו'. ירושלמי סילון העומד ברשות (הרחב) [הרבים] גבוה י' ורחב ד' אין שופכין בתוכו מים שמתגלגלין ויורדין. בור ברשות הרבים וחולייתו וכו'. אמרינן אי בסמוכה אפי' פחות מי' טפחים כרמלית הוא ושרי. ואוקימנא בבור המופלג מן הכותל ד' טפחים אם אין (כ)[ב]חולייתו י' טפחים, הרי האויר דבינו ביני עד הכותל רשות הרבים, נמצא מטלטל המים מן הבור שהוא רשות היחיד לבית שהוא רשות היחיד דרך חולייתו על ד' טפחים שהן רשות הרבים. אבל אם חולייתו גבוהה י' טפחים נמצאו המים כשעולין מפי החוליא למעלה מי' טפחים שהוא רשות היחיד לרשות היחיד. ר' יוחנן אמר אפילו תימא בסמוכה לא אמרינן וחולייתו גבוהה י' טפחים אלא ללמד דבור וחולייתו מצטרפין לי'. אשפה ברשות הרבים כו'. ואקשינן וניחוש שמא תנטל אשפה ויעלה המקום רשות הרבים. דהא אמר משמיה דר' יצחק מעשה במבוי כו'.

מסורת הש"ס

(ח) שבת יח: [עמ"ש שם] מעשרות פ"ד מ"ד, (ב) [לעיל ח. ע"ש בתוספות ד"ה זורקין], (ג) [לעיל עח. שבת נט.], (ד) לעיל ח., (ה) לעיל טו. סוכה כד ;., (ו) [סוכה כד: ע"ש], (ז) גי' רש"ל קולט, (ח) עי' בפירש"י ברי"ף, (ט) בס"ל: והולכין, (י) [לעיל פט.], (כ) דף לא. ד"ה ושמואל,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומן הליור וכו' דלמטה מעשרה הוא קולט ליבא איסורא: (ב) ד"ה מלרף פיו וכו' נמחק כל הדבור: (ג) ד"ה מטלטלין וכו' מחילה עשרה שלין הענפים כל"ל ומיבא שרשיו גבוהין נמחק והל"ל: (ד) ד"ה אלא בבית וכו' אלא בארבע אמות ואפילו: (ה) תוס' ד"ה ומן הליור וכו' הוה משמע דביגור אפילו למעלה מעשרה שי ולמטה מי' אפילו מחילה שריא ובתוספתא לא שרי אלא בביגור למטה מעשרה אבל וכו' למטה מעשרה אסור:

לעזי רש"י

לימו"ן. טיט, בוץ (סחף).

מוסף רש"י

לענין מעשר. דאמיה על הגת ממש אלא עקרו מפש לחוליאו חוזה הוא אמיה אלרבי ופטור ממעשר כל זמן שלא ירד לבור שהוא גמר מלאכתו למעשר, אבל לחוליאו מפש הוי קבע שלין בדעתו לחזיר המותר ואע"ג דלא גגמר מלאכתו למעשר אסור (שבת יא:). בחמין. שמזגו בחמין שוב אינו ראוי להחזיר המותר שלא יחמיץ את היין מממת החמין (שם). שופכין לתוכה. ולא מיישינן שמא תתמעט אשפה מעשרה ומגלא אזרקין לרשות הרבים (לעיל ח.). דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה. קרקע שיטלה מחפירת הבור והקיפו בה פי הבור סביב מצטרפת להשלים עשרה לעומק הבור לשוויה רה"י, והוא הדין נמי דאבל הבור ועובי היקף החוליא מצטרפין להשלים ארבעה לרוחבו לאייב הטיטל מעל גב חוליא כלום ואת הטיטל על גבה כדתנן בהזורק (שבת עט.) חוליא הבור והסלגא שהן גבוהין עשרה ומחצין ארבעה הטיטל מהן והגוחן על גבן אייב, ומהביא ליף ר' יוחנן לטעמיה, דאמר מאי אחייא דתני חוליא הבור והסלגא, ליתני הבור והסלגא, אלא הא קמ"ל דהבור וחולייתה מצטרפין לעשרה, וכי היכי דשמעינן מיהה לגובה שמעינן מיהה נמי דמצטרפין לפותיא, דהא קתני ומחצין ארבעה (לעיל עח.). שצידו אחד כלה לים וצידו אחד כלה לאשפה. ולאשו אחד סתום כאלר מבוי ולאשו אחר לרה"ר מתוקן בלמי וקורה. אשפה גבוה עשרה מעשרות פ"ד מ"ד, (ב) [לעיל ח. ע"ש בתוספות ד"ה זורקין], (ג) [לעיל עח. שבת נט.], (ד) לעיל ח., (ה) לעיל טו. סוכה כד ;., (ו) [סוכה כד: ע"ש], (ז) גי' רש"ל קולט, (ח) עי' בפירש"י ברי"ף, (ט) בס"ל: והולכין, (י) [לעיל פט.], (כ) דף לא. ד"ה ושמואל,

משום דהוי דירה שתשמישה לאויר. אינה לדור בה תמיד אלא להסתופף בה שומרי (אויר) השדה: **מלמעלה מג' לתוך ג'.** דלאחר שהגביהו שלשה חזרו וכפפו: **דדמו כי משוניתא.** כשן שלא כהר זה שמשופע לצדדין כך יושלין שרשיו קטנים מתוך הגדולין לצדדין וכפופין לארץ מכאן ומכאן והגדולים הולכין ומגביהין באלכסון יותר מג' כזה*: **דשלקי לעילאי.** הגדילים משהגביהו למעלה מג': **אסורין.** לדברי הכל: **דנחתי לתתאי.** הגדילים לראשו של לד האילן כל שלא גבוה ג' וכן קטנים היושלין מן הגדילים בשיפולו: **שרו.** לדברי הכל דאכתי לאו לגבל איסור אתו: **לצדדין.** השרשים הקטנים היושלים מתוך גובה של גדולים ומטין לארץ לתוך ג'. לרב ששת אסירי דמכח איסורא אתו לרבה שרו: **וכן אניגרא.** אילן היושא מתוך חריץ קלר העשוי להוליך המים לשדות ושני לידי האילן של לד גידולי החריץ נכנסין בגידוליו ואם בא למדוד מלדדין שבתוך הגגר הרי הוא גבוה ג' ויותר ואם בא למדוד מלדדיו השניים שהן מגידולי החריץ ולמעלה אין גבוה ג'. לרבה (ב) דמודד הגידולים שרו דכל פחות מג' לארעא כארעא לרב ששת מעומקו מודד והרי גבוה ג' ומכח איסורא אתו: **וכן קרן זויח.** אילן העולה במקצוע שני כותלים של חצר וג' לדדיו נכנסין בתוך המקצוע שבכותלים ואין נראה אלא לדו שמבחוץ והולך ועולה עד למעלה לכותל פחות מג'. לרבה כל פחות מג' לאו אילן הוא דמעולם לא גבוה[ג] שלשה ולרב ששת מארעא משחינן ומכח איסורא אתו. ודוקא קרן זויח אבל אלא כותל בעלמא מודה רבה דהואיל ושלשת לדדיו גבוהין והרביעי שוה לארץ או לכותל דאסור אפי' לדו דשוה לכותל: **דהוה סליק באיפומא.** בתוך הבית היה עומד ועולה דרך פי ארובה למעלה מן הגג פחות מג': **ושרא ליה.** דאינו נראה מן הגג ג' אפי' באחד מלדדיו: **ברבה שרא לך.** דאמר לא אמרי' מכח איסורא אתי דהא הכא בתוך הבית הוא דאסור שגובהו נראה שם: **דמי.** כארעא סמיכתא היא דהא אמרן לעילא[ד] חלון שבין שני בתים למעלה מי' כמאן דמלי דמי: **דהדרי כיפי[ה].** ואשמעינן דלא יצא על הכפופין דאי על הגבוהין פשיטא אכתי לא אשמעינן אלו הן משוש שבות לא עולין באילן במס' בילה (דף לו:): **דלדו אחד שוה לארץ.** שהקרקע גבוה בלדו האחד מודה רבה היכא דשלשת לדדיו גבוהין מן הארץ דאסורה לד השוה לארץ: **אין ניחנין באילן.** אשטנדליי"ר: **בור ושיח ומערה.** בין שיש בהן מים בין שאין בהם מים: **מטפס.** דנפייי"ר. מטפס ויורד דטעמא לאו משוש דטרחא אלא שלא יתלוש מן המחובר במתכוין: **אם עלה.** באילן אסור לירד בכל דרך יירדתו הוא משתמש במחובר: עלה מבעוד יום וקדש עליו היום לא קנסינן ליה ויורד: **הניחנין במקום אחד וכו'.** כגון דס הבכור שנתערב בדס בכור אחר: **יצאו במקום אחד.** ועולה אותה ממנה לזה ולזה: **מהן ארבע במקן ארבע.** דס חטאת זו נשפך לדס חטאת זו יצאו ד' מתנות ועולה לזו ולזו: **יצאו במקן ארבע.** דקסבר קוס עשה מלוה עדיף אע"ג דבהאי מלוה איכא לד עבירה דעבר אבכור אבל תוסיף אתי עשה דחטאת דכתיב (ויקרא ד) ונתן על קרנות ודמי לבל תוסיף דבכור: **ורבי יהושע אומר נותנו במקום אחד.** דס הבכור אבל אם עלה לכתחילה ולא עברינן אבל תוסיף ואי משוש בל תגרע דחטאת דכתיב: **מוטב שיעקר בל תגרע מאליו שהוא יושב ואינו עוקר הלאו בידים מעבור על בל תוסיף שהוא עוקרו בידים: פ"נ יורד.** דהך ירידה מצוה היא דהא בל זמן שהוא יושב משתמש (ג) והרי זה משמיש הלכך אע"ג דהשתא משתמש תשמיש אחר כשיורד יותר ויותר **עדיף משישב שם: דקא עביד מצוה.** דמקייים עשה: **לא קא עביד מצוה.** פורש מן העבירה הוא ע"י עבירה אבל קיום מצוה אין כאן: דלא

וכן בקרן זוית. פי' בקונטרס שג' לדדיו נכנסין תוך המקצוע ואין נראה מבחוץ אלא לד רביעי ואינטריך למימר תרוייהו קרן זוית להודיעך כחו דרב ששת וגבר דמשני לדדיו להודיעך כחו דרבה דשרי ומיהו מודה רבה בסמוך לכותל שאינו שוה לארץ אלא מלד אחד דאסור והא דנקט ברייתא בסמוך ולדו אחד שוה לארץ לא תקשי לרב ששת דלדדיה לאו דוקא נקט לדו אחד דהוא הדין משני לדדין: **מתן ד' במתן אחת.** פי' עולה שהיא מתן שתים שהן ד' בבכור או בפסח אבל אין לפרש מתן ד' היינו חטאת דאם נתערבה מתן חטאת בפסח או בבכור אין להם תקנה לפי שזה למעלה ממוט הסיקרא וזה למטה ואי"ת וליתי עשה ולידמי לאו דבל תוסיף וי"ל דלא דמי כלל לכלאים בגילית דהכא ע"י פשיעה הוא בא והיה יכול להתקיים בלא דחיית הלאו: **יתנו במתנה אחת.** דקיימא לן כל הניתנין (ד) שנתנו במתנה אחת כפר:

משום דהוי דירה שתשמישה לאויר וכל דירה שתשמישה לאויר אין מטלטלין בה יתר מבית סאתים: א שרשיו גבוהין מן הארץ וכו': איתמר שרשי אילן הבאין מלמעלה משלשה לתוך שלשה רבה אמר ב מותר להשתמש בהן רב ששת אמר אסור להשתמש בהן רבה אמר מותר להשתמש בהן דכל פחות מג' דארעא ארעא היא רב ששת אמר אסור להשתמש בהן דכיון דמכח איסור קאתי אסורין דדמו כמשוניתא ג דסלקין לעילא אסורין דנחתין לתתאי שרו לצדדין פלוגתא דרבה ורב ששת וכן אניגרא וכן בקרן זוית ההוא דיקלא דהוה לאביי והוה סליק באיפומא אתא לקמיה דרב יוסף ושרא ליה אמר רב אחא בר תחליפא דשרא לך כרבה שרא לך פשיטא מהו דתימא אפילו לרב ששת ביתא כמאן דמלי דמי ולישתמש בפחות מג' סמוך לגג קמ"ל תנן שרשיו גבוהין מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהם היכי דמי אי דלא הדרי כיפי ו פשיטא אלא לאו אע"ג דהדרי כיפי לא לעולם דלא הדרי כיפי והא קמ"ל ד אע"ג דצידו אחד שוה לארץ: ת"ר שרשי אילן שגבוהין מן הארץ ג' טפחים או שיש חלל תחתיהן ג' טפחים אע"פ שצידו אחד שוה לארץ ה"ז לא ישב עליהן לפי ה שאין עולין באילן ואין נתלין באילן ואין נשענין באילן ולא יעלה באילן מבעוד יום וישב שם כל היום כולו אחד אילן ואחד כל הבהמה אבל ז בור שיח ומערה וגדר ח מטפס ועולה מטפס ויורד ואפילו הן מאה אמה תני חדא אם עלה מותר לירד ותני חדא אסור לירד לא קשיא כאן מבעוד יום כאן משחשיכה ואיבעית אימא ט הא והא משחשיכה ול"ק כאן בשוגג כאן במזיד ואיבעית אימא הא והא בשוגג והכא י בקנסו שוגג אטו מזיד קמיפלגי מר סבר קנסינן ומר סבר לא קנסינן אמר רב הונא בריה דרב יהושע כתנאי יא הניתנין במתנה אחת שנתערבו בניתנין מתנה אחת ינתנו במתנה אחת מתן ד' במתן ד' ינתנו במתן ד' מתן ארבע במתן אחת ר"א אומר ינתנו במתן ד' ור' יהושע אומר ינתנו במתנה אחת אמר לו ר"א הרי הוא עובר על בל תגרע אמר לו ר' יהושע הרי הוא עובר בבל תוסיף יב א"ר אליעזר לא אמרו אלא כשהוא בעצמו אמר לו ר' יהושע לא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו ועוד א"ר יהושע כשנתת עברת על בל תוסיף ועשית מעשה בידך כשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך לר"א דאמר התם קום עשה עדיף ה"נ ירד לר' יהושע דאמר התם שב ואל תעשה עדיף ה"נ לא ירד דילמא לא היא ע"כ לא קאמר ר"א התם קום עשה עדיף יג אלא דקא עביד מצוה אבל הכא דלא עביד מצוה ה"נ לא ירד ואי נמי ע"כ לא קאמר ר' יהושע התם שב ואל תעשה עדיף יד אלא דלא

לט א ב ג ד מיי' פכ"ח מהל' שבת הל' ח סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף ב:
מ ה ו מיי' שם הלכה (ו) ט טוש"ע שם סעיף א:
ז [מיי' פכ"ד שם הל"ד טוש"ע שם סעי' יג בהגה]:
מא ח מיי' פ"ב מהל' פסולי המוקדשין הלכה יא:

לעזי רש"י

אשטנדליי"ר [אישטנדיליי"ר]. להתמתח, להשתרע.
דנפיי"ר [רנפי"ר]. לזחול.

רב ניסים גאון

משום דהואי דירה שתשמישה לאויר וכל דירה שתשמישה לאויר אין מטלטלין בה יותר מבית סאתים. ואיתה בתוספתא דעירובין בפרק ב'. ואיתה נמי בגמרא דעושין פסין, כלל אמר ר' שמעון כל אויר שתשמישו לדירה כולי', וכל שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדה ובבית סאתים מותר יתר מבית סאתים אסור.

רבינו חננאל

איתמר שרשי האילן הבאין למעלה מג' טפחים חזורין ונכפין לתוך ג', רבה אמר מותר לישב עליהן דכל פחות מג' דארעא כארעא הוא. רב ששת אמר אסור. כיון דמכח איסורא קא אתי אסור. דמו למשוניתא. פי'. ו) **ההוא דיקלא דהוה לבי רב ביבי בר אביי דהוה סליק באיפומא.** פי' היה עולה אותה תמרה עד הגג, ובגג היה לול ויצא מן הלול ועלה באויר הגג והיא עכשיו ענפיה בפחות מג' לגג. אתא לקמי ד(רבא) רב יוסף, שרא ליה לישב עליהן. אמר ליה רב אחא בר תחליפא הני דשרו לך כרבה שרו לך, דאמר כל פחות מג' לארץ ארץ היא, הכא נמי כל פחות מג' לגג גג הוא. ואמרינן פשיטא. מהו דתימא אפילו לרב ששת ביתא כמאן דמלי דמי [קמשמע לן. היכי דמי] אילימא דלא הדרי כיפי צריכא למימר, אלא לאו אע"ג דהדרי כיפי שרו. [ומשני לעולם דלא הדרי כיפי] **והא קמשמע לן דאף** על גב דצידו אחד שוה לארץ אסור, דתניא שרשי אילן שגבוהין מן הארץ ג' טפחים או שיש (ו)חלל כו'. **תני חדא** (אם עלה) אם עלה באילן [מותר] לו לירד. והני מילי מבעוד יום אבל אם עלה משחשיכה אסור. איבעית אימא לעולם בשעלה משחשיכה, ואם בשוגג ירד במזיד לא ירד. אמר **רב הונא בריה דרב יהושע כתנאי**, דתניא בשחיטת

גליון הש"ם

תוס' ד"ה מתן ד' וכו' ולדחי לאו דבל תוס"ף. במהרי"ק שרש קלט כ' ועוד שהרי תוס' כתבו פרק בתרא דעירובין ז"ל וע"ל לאין עשה דומה לג"ת שבמקדש כדאמרינן פרק דם חטאת מיהו יש לדחות דלא דמי דס"ט דל"ת במקדש תמיד ולא מדחי קמי עשה אבל גבי בל תוסיף ל"ש שום חומרא דשייך נמי בעלמא. אך מ"מ י"ל כיון דהוי במקדש לא דחי עכ"ל כיון דהוי תוס':

מוסף רש"י

משום דהוי דירה שתשמישה לאויר. אינה עשויה דירה זו אלא לצורך אויר שמולה לה לשמור בשדות ואינה תשובה דירה להמיר היקף גדול (סוכה כה.) ואין מטלטלין בדירה זו אלא בית סאתים כדתניא בפרק שני (לעיל כב.) כלל אמר ר"ש בן אלעזר כל אויר שתשמישו לדירה כגון דיר וסהר ומוקלה ואגר ואפילו י' מורים מותר וכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית סאתים מותר יותר מבית סאתים אסור, דלאו דירה הוא דעל כרחו הוא דר שם (לעניל טו.). **בקנסו שוגג** אטו מזיד. ואע"ג דמזיד גופיה קנסא הוא (גיטין נג:). **הניתנין במתנה אחת.** כגון דס בכור שנתערב בדס מעשר, אין בטלול בין בכוסות (זבחים פ.). **יצאו במתנה אחת.** והרי יש בה משיכון ועולה לשמיין (ר"ה בח:) קא סלקא דעתין השתא לתמרין יש בילה וממרין עליה שיש במתנה זו משמיש, ואם בכוסות יתן מתנה מזה ומתנה מזה (זבחים פ.). **מתן ארבע במתן ארבע.** שלמיס ואשם ועולה ותודה (ר"ה בח:) כגון דס עולה בדס אשם ששמיה טעונין שני מתנות שהן ארבע ושיאסם תמחוים (זבחים פ.). **מתן ארבע במתן אחת.** כגון דס עולה בבכור ששמיה תמחוים (שם). **יצאו במתן ארבע.** ותודה אני את המתנות היתירות הנתנות מדם הבכור כלילו הן מיס, ואין זה בל תוסיף (שם). **ור' יהושע אומר יצאו במתנה אחת.** משום בל תוסיף, וילי עולה יצא, דכל הניתנין על מזבח החיצון שנתנו במתנה אחת כיפר (שם). **ולא עשית מעשה בידך.** ואינו דומה עושה מעשה ליושב ואינו עושה ואיסור בא מאליו (שם).

ו) נפס"ל: כייפי, וכן להלן], ז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], ג) [שבת ג: וש"נ], ד) ר"ש כח: [זבחים פ.], ה) ל"ל אמר לו ר"ש], ו) דכי יהיב עביד מלוה כ"ה בס"ל], ז) בס"ל: גבה, ח) [דף עו:], ט) בס"ל: כייפי, י) [זבחים לו:],

הגהות הב"ח

(א) גמ' שב ואל תעשה עדיף דאי לא: (ב) רש"י ד"ה וכן אניגרא וכו' לרבה מודדד מהגידודים ושרי בכל פחות: (ג) ד"ה ה"נ יוכל וכו' שהוא יושב משמש (והרי זה משמיש) תמ"מ וי"ב כנ"ל להגיה והדדר משתמש: (ד) תוס' ד"ה יצאו וכו' כל הניתנין על מזבח החיצון שניתנו במתנה:

ח) [בס"ל: דמיס, ט) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], י) [שבת ג: וש"נ], יא) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], יב) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], יג) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], יד) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], טו) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], טז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], יז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], יח) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], יט) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], כ) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], כא) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], כב) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], כג) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], כד) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], כה) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], כו) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], כז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], כח) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], כט) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], ל) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], לא) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], לב) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], לג) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], לד) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], לה) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], לו) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], לז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], לח) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], לט) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], מ) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], מא) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], מב) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], מג) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], מד) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], מה) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], מו) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], מז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], מח) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], מט) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], נ) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], נא) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], נב) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], נג) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], נד) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], נה) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], נו) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], נז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], נח) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], נט) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], ס) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], סא) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], סב) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], סג) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], סד) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], סה) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], סו) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], סז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], סח) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], סט) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], ע) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], עא) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], עב) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], עג) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], עד) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], עה) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], עו) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], עז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], עח) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], עט) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], פ) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], פא) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], פב) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], פג) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], פד) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], פה) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], פו) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], פז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], פח) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], פט) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], צ) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], צא) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], צב) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], צג) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], צד) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], צה) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], צו) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], צז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], צח) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], צט) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], ק) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קא) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קב) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קג) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קד) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קה) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קו) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קח) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קט) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קי) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קיא) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קיב) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קיג) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קיד) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קטו) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קטז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קיז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קיח) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קיט) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קכ) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קכא) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קכב) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קכג) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קכד) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קכה) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קכו) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קכז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קכח) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קכט) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קל) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קלא) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קלב) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קלג) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קלד) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קלה) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קלו) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קלז) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קלח) [ע' לעיל כח. מ"ש על לידון], קל

**דלא קא עביד איסורא. כשהוא יושב ואינו נותן הלאו דבל תגרע והעשה דונתן על קרנות נעקרין מעליהן אבל זה ישיבתו תשמיש הוא שהוא משתמש באילן: יבש. שאין בו לחלוח ולאו מחובר הוא: בימות החמה. יבש מותר דליכא אפי' משום מרלאית העין שהרי ניכר לכל שהוא יבש שאינו מוציא עלין והא דקתני אסור בימות הגשמים שאין ניכר בין לח בין יבש ואיכא משום מרלאית העין: קא נתרי פירי. שנשארו בו משנה שעברה ואתי למשרי (ג) ביה תלישה דלח נהי דעליה דיבש אטו עליה דלח לא גזרי' דהיא גופא גזירה מיהו תלישה אטו תלישה נגזר: נגדודא. יחור שנשרו ענפיו כולם: בקעה מצא. כלומר אינן בני תורה שידעו להזהר בבקעה זו שאין לה שומר והכל פרוץ: ואין ברגלים חוטא. אלמא הלוך נמי חטא קרי ליה והכא איכא חטא שתוקת עשבים: לחים. אסור דהוי תולש. יבשים (ד) כתלושין דמי: סייס מסאני. פרי: לא סייס מסאני. אסור שעשבים נדבקין בקשרי אצבעותיו ונתלשין: עוקלא. אספי"א (ד) כפול מתחתיו והעשבים נדבקים שם ותולשן: ערכא. פתילה ארוכה שהעשב ארוך אסור: (ה) בימות החמה. זרע יש בגבעולין ומשירין: כר"ש. דאמר דבר שאין מתכוין מותר: לדבר מצוה. תשמיש: ברגלים. לשון תשמיש דכתיב (שופטים ה) בין רגליה כרע נפל שכב: גם בלא דעת. ריישא דהאי קרא אין ברגלים הוא: נפש לא טוב. לא טובים הבנים הנעשים בלא דעת האשה שהיה בעלה אין ברגלים: הבועל ושונה. שמטרייחה: לדעת. האשה: יבעול וישנה. שמחמת ביאה ראשונה נתאוה האשה והולבשה תאוה וכשבא ביאה שניה היא מזרעת תחילה והיכא דהיא מזרעת תחילה יולדת זכר: לדבר מצוה. תשמיש: גבוים. מגביים דבר מתוך דבר: ישאבר. לאה תבעה את יעקב לדבר מצוה ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתיך וגו': לער עבור. עובדות חולות הן: כמשמעו. לער הלידה: משתוקקת. מתאוה לתשמיש: והוא ימשל בך. שהוא מושל לומר בפה תאות לבו והאשה בלב ובושה להוליא בפה: דמרלייא ארלויי קמיה. מראה לפניו עניני חיבה: עטופה לאבל. בושה לאדם בראשה פרוע: מנודה לבל אדם. לקמיה מפרש שאסורה לכל אדם חוץ מבעלה והאיש נושא נשים הרבה: וחבושה בבית האסורים. כל כבודה בת מלך פנימה (ע): בגיגים. שד: בבהמה. שבורעת כשהיא משתנת ודרך פרידה לעשות כן: כר לבעלה. שהוא למעלה בשעת תשמיש: שבח הוא לה. יושבת ומשתנת בגניעות ואינה חסרה כלום בדבר ועשיית כר לבעלה אין לה טורח כל כך טורחו מרובה משלה: מלפנו. מלמדנו: מבהמות ארץ. שנתן בהם חכמה להורות לנו (פ): שמפיים. הולך ופושט כנפיו והוא פיום כדאמר לקמן שאומר לה לקנות מלבוש שמגיע לארץ: לגיעות מחסור. שאינו מטיל רעי בפני אדם ומכסה עותתו: וגזל מגמלה. כלומר אינן בני תורה שידעו להזהר בבקעה זו שאין לה שומר והכל פרוץ: ואין ברגלים חוטא. אלמא הלוך נמי חטא קרי ליה והכא איכא חטא שתוקת עשבים: לחים. אסור דהוי תולש. יבשים (ד) כתלושין דמי: סייס מסאני. פרי: לא סייס מסאני. אסור שעשבים נדבקין בקשרי אצבעותיו ונתלשין: עוקלא. אספי"א (ד) כפול מתחתיו והעשבים נדבקים שם ותולשן: ערכא. פתילה ארוכה שהעשב ארוך אסור: (ה) בימות החמה. זרע יש בגבעולין ומשירין: כר"ש. דאמר דבר שאין מתכוין מותר: לדבר מצוה. תשמיש: ברגלים. לשון תשמיש דכתיב (שופטים ה) בין רגליה כרע נפל שכב: גם בלא דעת. ריישא דהאי קרא אין ברגלים הוא: נפש לא טוב. לא טובים הבנים הנעשים בלא דעת האשה שהיה בעלה אין ברגלים: הבועל ושונה. שמטרייחה: לדעת. האשה: יבעול וישנה. שמחמת ביאה ראשונה נתאוה האשה והולבשה תאוה וכשבא ביאה שניה היא מזרעת תחילה והיכא דהיא מזרעת תחילה יולדת זכר: לדבר מצוה. תשמיש: גבוים. מגביים דבר מתוך דבר: ישאבר. לאה תבעה את יעקב לדבר מצוה ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתיך וגו': לער עבור. עובדות חולות הן: כמשמעו. לער הלידה: משתוקקת. מתאוה לתשמיש: והוא ימשל בך. שהוא מושל לומר בפה תאות לבו והאשה בלב ובושה להוליא בפה: דמרלייא ארלויי קמיה. מראה לפניו עניני חיבה: עטופה לאבל. בושה לאדם בראשה פרוע: מנודה לבל אדם. לקמיה מפרש שאסורה לכל אדם חוץ מבעלה והאיש נושא נשים הרבה: וחבושה בבית האסורים. כל כבודה בת מלך פנימה (ע): בגיגים. שד: בבהמה. שבורעת כשהיא משתנת ודרך פרידה לעשות כן: כר לבעלה. שהוא למעלה בשעת תשמיש: שבח הוא לה. יושבת ומשתנת בגניעות ואינה חסרה כלום בדבר ועשיית כר לבעלה אין לה טורח כל כך טורחו מרובה משלה: מלפנו. מלמדנו: מבהמות ארץ. שנתן בהם חכמה להורות לנו (פ): שמפיים. הולך ופושט כנפיו והוא פיום כדאמר לקמן שאומר לה לקנות מלבוש שמגיע לארץ: לגיעות מחסור. שאינו מטיל רעי בפני אדם ומכסה עותתו: וגזל מגמלה. (משלי ו) (ו) מגרה בקין לחמה ואין אחת גוזלת מאכל חברתה: ועריות מיונה. שאינו נזקק אלא לבת זוגו: וגגו. מלבוש שקורין קוט"ה: לבסר הכי. לאחר בעילה שמנענע וכופף ראשו לה לארץ: אי איתי ליה. במה ליקח:

מתני'

לא קשיא הא בלחים הא ביבשים. ואי"ת והא לעיל אסרינן ביבש דפריך והא נתרי קינסי כו' וי"ל דבאילן שהוא גבוה שייך למגזר טפי משום דמיגבר ביה נתרי קינסי: **והאידנא** דקי"ל כר"ש כולהו שרי. פי' ר"ח דהאי היתר לא קאי אלא אעשבים דשרי בכל ענין אבל באילן אין להוציא אם אוסר היתר אפילו יבש דשייך למיגזר טפי משום דמנכרא מילתא:

מתיתיי

דלא קא עביד איסורא אבל הכא דקא עביד איסורא הכי נמי דירד תני חדא (א) אחד אילן לח ואחד אילן יבש ותניא אידך בד"א בלח אבל ביבש מותר אמר רב יהודה ל"ק כאן בשגזעו מחליף כאן בשאין גזעו מחליף גזעו מחליף יבש קרית ליה אלא לא קשיא כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים בימות החמה (ב) הא נתרי פירי בדליכא פירי והא קא נתרי קינסי (ג) בגדודא איני והא רב איקלע לאפסטיא ואסר בגדודא (ד) רב בקעה מצא וגדר בה גדר: אמר רמי בר (ה) אבא אמר רב אסי אסור לאדם שיהלך על גבי עשבים בשבת משום שנאמר [1] ואץ ברגלים חוטא תני חדא מותר לילך ע"ג עשבים בשבת ותניא אידך אסור ל"ק הא בלחים הא ביבשים ואי בעית אימא הא והא בלחים ולא קשיא כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים ואיבעית אימא (ו) הא והא בימות החמה ול"ק הא דסיים מסאניה הא דלא סיים מסאניה (ז) ואיבעית אימא הא והא דסיים מסאניה ול"ק הא דאית ליה עוקצי הא דלית ליה עוקצי ואיבעית אימא הא והא דאית ליה עוקצי הא דאית ליה (ח) שרכא הא דלית ליה שרכא (ט) והאידנא דקיימא לן כר"ש (י) כולהו שרי: ואמר רמי בר חמא אמר רב אסי (יא) אסור לאדם שיכוף אשתו לדבר מצוה שנאמר ואץ ברגלים חוטא וא"ר יהושע בן לוי כל הכופה אשתו לדבר מצוה הויין לו בנים שאינן מהוגנין אמר רב איקא בר חיננא מאי קראה [1] גם בלא דעת נפש לא טוב תניא נמי הכי גם בלא דעת נפש לא טוב זה הכופה אשתו לדבר מצוה ואץ ברגלים חוטא זה הבועל ושונה איני (יב) והאמר רבא הרוצה לעשות כל בניו זכרים יבעול וישנה ל"ק כאן לדעת כאן שלא לדעת: (יג) א"ר שמואל בר נחמני א"ר (יד) יוחנן כל אשה שתובעת בעלה לדבר מצוה הויין לה בנים שאפילו בדורו של משה לא היו כמותן דאילו בדורו של משה כתיב [2] הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם וכתיב [3] ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים ואילו נבונים לא אשכח ואילו גבי לאה כתיב [4] ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתיך וכתיב [5] ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ראשיהם מאתים וכל אחיהם על פיהם איני והאמר רב יצחק בר אבדימי (טו) עשר קללות נתקללה חוה דכתיב [6] אל האשה אמר הרבה ארבה אלו שני טפי דמים אחת דם נדה ואחת דם בתולים עצבונך זה צער גידול בנים והרונך זה צער העיבור בעצב תלדי בנים כמשמעו (יז) ואל אישך תשוקתך מלמד שהאשה משתוקקת (יח) על בעלה בשעה שיוצא לדרך והוא ימשל בך מלמד שהאשה תובעת בלב והאיש תובע בפה זו היא מדה טובה בנשים [7] כי קאמרינן דמרציא ארצויי קמיה הני שבע הויין כי אתא רב דימי אמר עטופה כאבל ומנודה מכל אדם וחבושה בבית האסורין מאי מנודה מכל אדם אילימא משום (יט) דאסיר לה ייחוד איהו נמי אסיר ליה ייחוד אלא דאסירא לבי תרי במתניתא תנא מגדלת שער כלילית ויושבת ומשתנת מים כבהמה ונעשית כר לבעלה ואידך הני שבח הוא לה דא"ר חייא מאי דכתיב [7] מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו מלפנו מבהמות זו פרידה שכורעת ומשתנת מים ומעוף השמים יחכמנו זה תרנגול שמפיים ואחר כך בועל אמר רבי יוחנן (כ) אילמלא לא ניתנה תורה היינו למידין צניעות מחתול וגזל (כא) מנמלה ועריות מיונה דרך ארץ מתרנגול שמפיים ואחר כך בועל ומאי מפיים לה אמר רב יהודה אמר רב הכי קאמר לה (כב) זביננא ליך זיגא דמטו ליך עד כרעיך לבתר הכי אמר לה לישמטתיה לכרבלתיה דההוא תרנגולא אי אית ליה ולא זביננא ליך:

מתני'

(א) [עי' תוס' שבת קנ: ד"ה כמתוכן], (ב) [בבריך גרים בגבלתן], (ג) [לעיל ו. תולין קי:], (ד) עי' בהגהות רש"ש. וכד"ש ושוד הגי' גם לקמן ואמר רמי בר אבא, (ה) [בעריון ערך אדך ג' גרס אדכי], (ו) שבת לה., (ז) נדה לא.; (ח) נדרים כ:, (ט) [ע"ל יומתן], (י) [אבות דר"נ פרק ל ע"ש], (יא) יבמות סב.; (יב) גיטין ע"א דאסיקא לימודי בהדי גברא דלאו לימודי דיקה מיהו נמי אסור לימודי בהדי אימתא דלאו דיקה, (יג) עי' תוס' מגילה כא. [ד"ה אלמלא], (יד) תוליו מז.; (טו) בס"א: אבל יבשין, (טז) [הבלים מהר], (יז) בס"א נוסף: דרך ארץ, (יח) ע"ל תמיין,

(יט) [עי' תוס' שבת קנ: ד"ה כמתוכן], (כ) [בבריך גרים בגבלתן], (כא) [בעיל ו. תוליו קי:], (כב) עי' תוס' שבת קנ: ד"ה כמתוכן, (כג) [בבריך גרים בגבלתן], (כד) [בעיל ו. תוליו קי:], (כה) עי' בהגהות רש"ש. וכד"ש ושוד הגי' גם לקמן ואמר רמי בר אבא, (כו) [בעריון ערך אדך ג' גרס אדכי], (כז) שבת לה., (כח) נדה לא.; (כט) נדרים כ:, (ל) [ע"ל יומתן], (לא) [אבות דר"נ פרק ל ע"ש], (לב) יבמות סב.; (לג) גיטין ע"א דאסיקא לימודי בהדי גברא דלאו לימודי דיקה מיהו נמי אסור לימודי בהדי אימתא דלאו דיקה, (לד) עי' תוס' מגילה כא. [ד"ה אלמלא], (לה) תוליו מז.; (לו) בס"א: אבל יבשין, (לז) [הבלים מהר], (לח) בס"א נוסף: דרך ארץ, (לט) ע"ל תמיין,

הגהות הב"ח

(א) גמ' משתוקקת אל בעלה: (ב) שם הכי קאמר לה זביננא ליך זיגא וכו' שונרא לישמטיה לכרבלתיה וכו' ולא זביננא ליך: (ג) רש"י ד"ה קא נתרי וכו' ואתי למשרי מגיסה בלחה כל"ל ותיבת ביה נמחק: (ד) ד"ה עוקלי אספי"א כפוף מתחתיו: (ה) ד"ה בימות החמה ל"ל קודש ד"ש סייס:

גליון הש"ם

גמ' הא והא בימות החמה. מרי"ף ולא"ש הגי' הא והא בימות הגשמים: שם ואי בעית אימא הא והא דסיים מסאניה. מרי"ף כאן שמיט ג' אוקימתות דעוקלי ודשרכא אבל בשבת פרק ואלו קטרים הביאן ובהיפוך בתחילת אוקימתא הא דאית ליה שרכא ואמ"כ אוקימתא דסיים מסאניה ואמ"כ אוקימתא דעוקלי. ושם איתא ועוקלי דהייגו כמו עוקלי. ע' בערוך ערך עוקום:

מוסף רש"י

בקעה מצא וגדר בה גדר. עמי הארלים היו ומזלזלים בגלות, והחמיר עליהן לעשות סייג להרחיקן מן העבירה, כלומר הגודל בקעה פרוצה לשומרה (לעיל ו.). יבעול וישנה. שמתוך תאות בעילה רלאשונה הבא מזרעת, ואינו נמי דתזריע תחריו, תקדום הזרעתה בבעילה שניה (נדה לא:). דמרציא ארצויי קמיה. איזה תופעת בפה אלא דמרליא קמיה, מראה לו תמוך דבריה כגון לאה, דמחיה דנפקי בני מעליא (נדרים כ:).

רבינו חננאל (המשך)

ואסקינא. והשתא דקיימא לן כר' שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר, כולהו שרו בין בימות החמה בין בימות הגשמים. בין אית להו שראני בין לית להו. בין מסיים מסאני בין לא סיים, בין אית להו עקוסא בין לית להו, בין בהיזמי והיגי בין בשאר ציבי, בכלהו שרי. **אסור לאדם לכוף אשתו לדבר מצוה, שנאמר ואץ ברגלים חוטא.** וכל הכופה הוויין לו בנים שאינן מהוגנין, דכתיב גם בלא דעת נפש לא טוב, נפש היוצאה מביניהן לא טובה. **כל אשה שתובעת בעלה,** כגון לאה שכתוב בה ותצא לאה לקראתו וגו' ונפק מיניה יששכר דכתיב ביה ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל. ובדורו של משה כתיב ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים ואילו נבונים לא אשכח. והא דאמרן שתובעת בעלה, לאו תובעת ממש תביעה בפה, אלא דמרציא ארצויי קמיה בלבישת [בגדים] נאים ותקונם של גוף, ודברים בניחותא שמרגילין את האדם לדבר מצוה. **י' קללות נתקללה חוה.** הרבה ארבה וכו'. ומנודה מכל אדם, דאשה אחת אסורה להינשא לשני אנשים כאחד. א"ר יוחנן אלמלא לא נתנה תורה לישראל למדנו צניעות מחתול. שאינו בועל אלא במקום סתר. גזל מנמלה, שמכינה בקיץ לחמה. עריות מיונה, שאינה מקבלת עליה זכר אלא זכר המיוחד לה. דרך ארץ מתרנגול, שמפייס ומראה לתרנגולת בכנפו דזוגא דכיפי עבידנא ליכי דמטו מאוניך עד דמטו מאוניך עד לארעא. ונשבע לה אם תשיג ידו ולא יעשה לה, יהי לרצון דנישמטיה שונרא לרישיה דההוא תרנגולא.

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף ח:

מג ב מיי' פ"ח שם הל' ה סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

מד ג מיי' פ"ה מהל' דעות הלכה ד ופכ"ח מהלכות איסורי ביאה הל' יב סמג לאוין קכו טור ש"ע א"ח סי' רמ סעיף י וטוש"ע א"ח סי' כה סעיף ב:

מה ד טוש"ע א"ח סי' רמ סעיף ח:

תורה אור השלם

1. גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב וְאָץ בְּרַגְלַיִם חוֹטֵא:
משלי יט ב

2. הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וּנְבֹנִים וִידֻעִים לְשִׁבְטֵיכֶם וְאֲשִׂימֵם בְּרָאשֵׁיכֶם: דברים א יג

3. וְאֶקַּח אֶת רָאשֵׁי שִׁבְטֵיכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וִידֻעִים וָאֶתֵּן אֹתָם רָאשִׁים עֲלֵיכֶם שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֲשָׂרֹת וְשֹׁטְרִים לְשִׁבְטֵיכֶם:
דברים א טו

4. וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִן הַשָּׁדֶה בָּעֶרֶב וַתֵּצֵא לְאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךָ בְּדוּדָאֵי בְּנִי וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא:
בראשית ל טז

5. וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים לָדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁיהֶם מָאתַיִם וְכָל אֲחֵיהֶם עַל פִּיהֶם:
דברי הימים א יב לג

6. אֶל הָאִשָּׁה אָמַר הַרְבָּה אַרְבֶּה עִצְּבוֹנֵךְ וְהֵרֹנֵךְ בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים וְאֶל אִישֵׁךְ תְּשוּקָתֵךְ וְהוּא יִמְשָׁל בָּךְ:
בראשית ג טז

7. מִלָּפְנוּ מִבְּהֵמוֹת אָרֶץ וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם יְחָכְּמָנוּ:
איוב לה יא

לעזי רש"י

אישפיא"ה. מסמר (שמתחת לנעל). קוט"א. מעיל.

רב ניסים גאון

והשתא דקיימא לן כר' שמעון כולהו שרי. היינו דאמר ר' שמעון גורר אדם מיטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ דקא סבר דבר שאינו מתכוין מותר, ואיתה בפרק במה מדליקין, וכבר פירשנוהו בפרק כירה. ואמרינן נמי דעיקר דברי ר' יהודה דבר שאין מתכוין אסור במשנת יום טוב ובמשנת בכורות איתנהו.

רבינו חננאל

דלא עביד אסורא]. אבל הכא דיתיב באילן עביד איסורא הכי נמי דירד. תני חדא אחד אילן לח ואחד אילן יבש, אסור להשתמש בו. ותניא אידך במה דברים אמורים בלח אבל ביבש, דלא משיר (ו)עליו, מותר. ופריק רב יהודה הא דתני (ב) אסור בשאין גזעו מחליף, והא דתני יבש מותר בשגזעו מחליף. [ופריך גזעו מחליף יבש קרי ליה אלא] (ו)הא דתני אסור בימות הגשמים, דאיכא (ג)עלין ומשירין. והא דתני יבש מותר, בימות החמה. **ואקשינן** בימות החמה הא קא משיר פירי. ודחינן באילן דלית ביה פירי. והא איכא קינסי. פי' עצים יבשים דקין שנפרכין ברגל או ביד כשעולין מן האילן. ודחינן באילן גרדא, פירוש אילן קרח שאין לו עלין, לא עלין ולא אמירין. אלא הוא יבש כדגרסינן במרובד [קטן] ואין משקין שדה גריר במורד. איני והא רב אסר באילן גרדא בשבת. ופריקי רב בקעה מצא וגדר בה גדר, כלומר מקום שלא היתה בו תורה כמו בקעה ואסר להן אפי' דבר המותר. פ"א קיסני פירוש עלי האילן. **תני חדא** אסור להלך על גבי עשבים בשבת. שנאמר ואץ ברגלים חוטא. ותניא אידך מותר. ופרקינן הא דתני אסור ר' יהודה, דאמר דבר שאין מתכוין אסור. והא דתני מותר ר' שמעון, **ואמרינן** אי בעית אימא הא והא ר' יהודה ולא קשיא הא בימות החמה והא בימות הגשמים. [ובראית להו] שראני עשבים יבשים והן כגון פרוע מתלעתה. או דסים מסאני. (ג) דאית בהו עקוסא בהיזמי והיגי.

(ו) לכאורה צ"ל לפיכך הא דתני אסור בשגזעו מחליף והא דתני יבש מותר בשאין גזעו מחליף וצ"ע. (ב) רבינו גרס הא דאית ליה עקוסה וכ"ה בעשבים וכ"ה בערוך ערך עקוס.

מתני' הדלת שבמוקצה. רמבה שאמורי הבמים. ומשום הכי נקט לה למשום שאין משתמשין בה תדיר ואין בעל הבית חושש לה לעשות לה דלת תליה כראוי וקבועה אלא זקופה כנגד הפתח וכשהוא פותח מעמילה לארבע ויש שתלויות אבל נגררות לארבע: **אין נועלין בה.**

מתני' א הדלת שבמוקצה וחדקים שבפרצה ומחצלות אין נועלין בהן אלא אם כן גבוהים מן הארץ: **גמ'** ורמינהו דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת ואין צריך לומר ביום טוב אמר אביי בשיש להם ציר רבא אמר בשהיה להן ציר מיתיבי דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלויין וגבוהים מן הארץ אפילו מלא נימא נועלין בהן ואם לאו אין נועלין בהן אביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה או שיש להן ציר או שגבוהין מן הארץ רבא מתרץ לטעמיה

ב בשהיה להן ציר או שגבוהין מן הארץ ת"ר סוכי קוצים וחבילין שהתקינן לפירצה שבחצר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת וא"צ לומר ביו"ט תני ר' חייא ג דלת אלמנה הנגררת אין נועלין בה היכי דמי דלת אלמנה איכא דאמרי דחד שיפא ואיכא דאמרי דלית ליה גשמה ד) אמר רב יהודה ד האי מדורתא ממעלה למטה שרי ממטה למעלה אסיר ה וכן ביעתא וכן קידרא וכן פוריא וכן חביתא א"ל ההוא צדוקי ו) לרבי יהושע בן חנניה חדקאה דכתיב בכו ז טובם כחדק אמר ליה שטיא שפיל לסיפיה דקרא דכתיב ישר ממסוכה ואלא מאי טובם כחדק כשם שחדקים הללו מגינין על הפירצה כך טובים שבנו מגינים עלינו דבר אחר טובם כחדק שמהדקין את הרשעים ח לגיהנם שנאמר ב קומי ודושי בת ציון כי קרנך אשים ברזל ופרסותיך אשים נחושה והדיקות עמים רבים וגו': **מתני'** לא יעמוד אדם ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים ברשות הרבים ויפתח ברשות היחיד אא"כ עשה מחיצה גבוה עשרה טפחים דברי ר' מאיר אמרו לו מעשה בשוק של ט) פטמים שהיה בירושלים י שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח רבי יוסי אומר שוק של צמרים הוה: **גמ'** ורבנן אמר רבי מאיר רשות הרבים ומהדרו אינהו כרמלית כ) דאמר רבה בר ו) בר חנה אמר רבי יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה נגעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים אמר רב ז) פפא כאן קודם שנפרצו בה פרצות כאן לאחר שנפרצו בה פרצות רבא אמר סיפא אתאן לשערי גינה והכי קאמר וכן לא יעמוד ברשות היחיד ויפתח בכרמלית בכרמלית ויפתח ברשות היחיד אלא

מיתיבי דלת הנגררת. בלאו הכי הוה מצי לאקשויי ריש לסיפא דקרי לה נגררת וקרי לה גבוהין מן הארץ והוה מצי למימר וליטעמיך: **דלת אלמנה הנגררת אין נועלין בה.** פי' ר"י דאייתי כשים להן ציר דאי אין להן ציר מאי איריא דלת אלמנה אפי' דלת אחרינא נמי:

וכן ביעתא. פי' בקונטר שמסדר ביצים על כלי ברזל שקורין גרדי"ל בלע"ז ואין נראה לר"י (ד) דרך בנין בכך שהרי כל המחיצות עשויות כבר ולא דמו לחבית ופוריא דמסדר זו אצל זו ותדע שהרי היתר פשוט הוא להניח קדירה על גבי טרפידא (ה) ונראה לר"י לפרש שמסדר עצים או ביצים ומניח בילה על גביהן ומה שאנו מסדרין ככר מכאן וככר מכאן וככר על גביהם או בספר ליכא איסורא אלא כשצריך לאויר שתחתיהם אי נמי לא דמי לבנין אלא כשעושה על גבי הקרקע ולא על השלחן: מציא

ת"ר סוכי קוצים וחבילין שהתקינן לפירצה שבחצר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת וא"צ לומר ביו"ט תני ר' חייא ג דלת אלמנה הנגררת אין נועלין בה היכי דמי דלת אלמנה איכא דאמרי דחד שיפא ואיכא דאמרי דלית ליה גשמה ד) אמר רב יהודה ד האי מדורתא ממעלה למטה שרי ממטה למעלה אסיר ה וכן ביעתא וכן קידרא וכן פוריא וכן חביתא א"ל ההוא צדוקי ו) לרבי יהושע בן חנניה חדקאה דכתיב בכו ז טובם כחדק אמר ליה שטיא שפיל לסיפיה דקרא דכתיב ישר ממסוכה ואלא מאי טובם כחדק כשם שחדקים הללו מגינין על הפירצה כך טובים שבנו מגינים עלינו דבר אחר טובם כחדק שמהדקין את הרשעים ח לגיהנם שנאמר ב קומי ודושי בת ציון כי קרנך אשים ברזל ופרסותיך אשים נחושה והדיקות עמים רבים וגו': **מתני'** לא יעמוד אדם ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים ברשות הרבים ויפתח ברשות היחיד אא"כ עשה מחיצה גבוה עשרה טפחים דברי ר' מאיר אמרו לו מעשה בשוק של ט) פטמים שהיה בירושלים י שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח רבי יוסי אומר שוק של צמרים הוה: **גמ'** ורבנן אמר רבי מאיר רשות הרבים ומהדרו אינהו כרמלית כ) דאמר רבה בר ו) בר חנה אמר רבי יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה נגעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים אמר רב ז) פפא כאן קודם שנפרצו בה פרצות כאן לאחר שנפרצו בה פרצות רבא אמר סיפא אתאן לשערי גינה והכי קאמר וכן לא יעמוד ברשות היחיד ויפתח בכרמלית בכרמלית ויפתח ברשות היחיד אלא

וכן ביצים שצריך לצלותן. אם אוחז העליונה בידו ונותן אחרות התחתיה שרי, ואם זו על זו אסור. **וכן חבית.** כשיבקש להטותה ולסנן יינה מן השמרים, אם אוחזה תליה ומניח אבנים תחתיה, נמצאת שלא כדרך בניין ישרי. ואם החבית נותן על האבנים אסור. **וכן פוריא.** מפורקת לא יחבר העצים התחתונים תחילה, אלא אוחז העליונים ומניח התחתונים תחת העליונים ומותר. ואם נותן התחתונים ואח"כ נותן העליונים הרי אילו דרך בניין ואסור. **טובם כחדק.** פי' טובם שבישראל מחדקין את אומות העולם בגיהנם. שנאמר קומי ודושי בת ציון כי קרנך אשים ברזל ופרסותיך אשים נחושה והדיקות עמים רבים וגו'. **מתני'**, **לא יעמוד ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים כו'.** ומקשינן תני ר' מאיר רשות הרבים, ומהדרי ליה רבנן שוק של פטמין שהיה בירושלים שהיא כרמלית. דא"ר יוחנן אילמלא דלתותיה נינעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים. ופריק רב פפא לא אהדרו ליה ירושלים אלא לאחר שנפרצו בה פרצות יתר מעשר שהיא רשות הרבים. **וכן שערי גינה לא יעמוד בכרמלית ויפתח ברשות הרבים** [או] היחיד, או [ברשות] היחיד ויפתח בכרמלית

מתני' א הדלת שבמוקצה וחדקים שבפרצה ומחצלות אין נועלין בהן אלא אם כן גבוהים מן הארץ: **גמ'** ורמינהו דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת ואין צריך לומר ביום טוב אמר אביי בשיש להם ציר רבא אמר בשהיה להן ציר מיתיבי דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלויין וגבוהים מן הארץ אפילו מלא נימא נועלין בהן ואם לאו אין נועלין בהן אביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה או שיש להן ציר או שגבוהין מן הארץ רבא מתרץ לטעמיה

ב בשהיה להן ציר או שגבוהין מן הארץ ת"ר סוכי קוצים וחבילין שהתקינן לפירצה שבחצר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת וא"צ לומר ביו"ט תני ר' חייא ג דלת אלמנה הנגררת אין נועלין בה היכי דמי דלת אלמנה איכא דאמרי דחד שיפא ואיכא דאמרי דלית ליה גשמה ד) אמר רב יהודה ד האי מדורתא ממעלה למטה שרי ממטה למעלה אסיר ה וכן ביעתא וכן קידרא וכן פוריא וכן חביתא א"ל ההוא צדוקי ו) לרבי יהושע בן חנניה חדקאה דכתיב בכו ז טובם כחדק אמר ליה שטיא שפיל לסיפיה דקרא דכתיב ישר ממסוכה ואלא מאי טובם כחדק כשם שחדקים הללו מגינין על הפירצה כך טובים שבנו מגינים עלינו דבר אחר טובם כחדק שמהדקין את הרשעים ח לגיהנם שנאמר ב קומי ודושי בת ציון כי קרנך אשים ברזל ופרסותיך אשים נחושה והדיקות עמים רבים וגו': **מתני'** לא יעמוד אדם ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים ברשות הרבים ויפתח ברשות היחיד אא"כ עשה מחיצה גבוה עשרה טפחים דברי ר' מאיר אמרו לו מעשה בשוק של ט) פטמים שהיה בירושלים י שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח רבי יוסי אומר שוק של צמרים הוה: **גמ'** ורבנן אמר רבי מאיר רשות הרבים ומהדרו אינהו כרמלית כ) דאמר רבה בר ו) בר חנה אמר רבי יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה נגעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים אמר רב ז) פפא כאן קודם שנפרצו בה פרצות כאן לאחר שנפרצו בה פרצות רבא אמר סיפא אתאן לשערי גינה והכי קאמר וכן לא יעמוד ברשות היחיד ויפתח בכרמלית בכרמלית ויפתח ברשות היחיד אלא

וכן ביצים שצריך לצלותן. אם אוחז העליונה בידו ונותן אחרות התחתיה שרי, ואם זו על זו אסור. **וכן חבית.** כשיבקש להטותה ולסנן יינה מן השמרים, אם אוחזה תליה ומניח אבנים תחתיה, נמצאת שלא כדרך בניין ישרי. ואם החבית נותן על האבנים אסור. **וכן פוריא.** מפורקת לא יחבר העצים התחתונים תחילה, אלא אוחז העליונים ומניח התחתונים תחת העליונים ומותר. ואם נותן התחתונים ואח"כ נותן העליונים הרי אילו דרך בניין ואסור. **טובם כחדק.** פי' טובם שבישראל מחדקין את אומות העולם בגיהנם. שנאמר קומי ודושי בת ציון כי קרנך אשים ברזל ופרסותיך אשים נחושה והדיקות עמים רבים וגו'. **מתני'**, **לא יעמוד ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים כו'.** ומקשינן תני ר' מאיר רשות הרבים, ומהדרי ליה רבנן שוק של פטמין שהיה בירושלים שהיא כרמלית. דא"ר יוחנן אילמלא דלתותיה נינעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים. ופריק רב פפא לא אהדרו ליה ירושלים אלא לאחר שנפרצו בה פרצות יתר מעשר שהיא רשות הרבים. **וכן שערי גינה לא יעמוד בכרמלית ויפתח ברשות הרבים** [או] היחיד, או [ברשות] היחיד ויפתח בכרמלית

מסורת הש"ס

א) ביצה לב:, ב) [נכס"ל: מינלן], ג) [נכס"ל: אומות העולם], ד) [נעיון פירש מוכרי עופות וכ"כ הרב אלפס וע' רש"י ביצה כט: ד"ה פטום], ה) לעיל י: כב, ו) [גי' הכל"ס רב הונא], ז) ס"ל רבה, ח) נכס"ל: אהל וגג ואסור, ט) [ולרשות גבוה רש"ש],

תורה אור השלם

1. טוֹבֻם בְּחֹדֶק יָשָׁר מִמְّסוּכָה יוֹם מְצַפֵּיךְ פְּקֻדָּתֵךְ בָּאָה עַתָּה תִּהְיֶה מְבוּכָתָם: מיכה ד ד
2. קוּמִי וְדוֹשִׁי בַּת צִיּוֹן כִּי קַרְנֵךְ אָשִׂים בַּרְזֶל וּפַרְסֹתַיִךְ אָשִׂים נְחוּשָׁה וְהַדְּקוֹת עַמִּים רַבִּים וְהֲחֲרַמְתִּי לַיְיָ בִּצְעָם וְחֵילָם לַאֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ: מיכה ד יג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא יעמוד אדם כרשות היחיד וכו' פתח החנות שברשות הרבים ואע"פ שאין ממקום המפתח עד פתח הרבים גבוהים וכו' למעלה לרשות הרבים וכו' כגון שהיה מפתח החנות מונח על גגה ויטול שם המפתח ויפתח בה פתח החנות: (ב) ד"ה חייבין וכו' לכרמלית היא לית לן וכו' דילמא מייתי לה דאי: (ג) ד"ה סיפא וכו' ויטול מפתח ויפתח המנעול: (ד) תוס' ד"ה וכן וכו' ואין נראה לר"י דדרך. נ"ב כלומר שיהא דרך בנין בכך: (ה) בא"ד בגי טרפי"דא. נ"ב עיין בפ' מולין דף קלח בתוס' ד"ה כל הנהו:

לעזי רש"י

גליד"א [קלייד"א]. רשת-נצרים, מחצלת. דילו"ש [ריילי"ש]. מוטות ברזל, בריחים (המחברים את קרשי הדלת). גרדי"ל. אסכלה.

רבינו חננאל

הדלת שבמוקצה וחדקין שבפרצה כו'. מקום מוקצה שאינו שוה לכרמלית וגבוה ממנה, שנעשה מוקצה מן הכרמלית. והיא כמין דיר וסהר ועשה לאותו מקום דלת. חדקין שבפרצה, כדכתיב טובם כחדק, והן הקוצין שסותמין בהן הפירצה שלא ליכנס בדיר גנב או חיה רעה. והמחצלאות, כמשמען, אין נועלין בהן אלא אם כן גבוהין מן הארץ. ורמינהי דלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת ואין צריך לומר ביום טוב. הנה אע"פ שאין גבוהין נועלין בהן. ופריק אביי בשיש להן ציר. כדכתיב הדלת תיסוב על צירה והיא עקב א' ברוב. רבא אמר כשהיה להם ציר. כלומר כיון שהיה להן ציר אין סוגרין להן בדוחק. לפיכך אין חוצרין חריץ בעת שסותמין לפיכך מותר. ומותבינן עלייהו דלת הנגררת וקנקן הנגרר, בזמן שיש להן ציר וגבוהין מן הארץ אפי' כמלא נימא נועלין בהן ואם לאו אין נועלין בהן. אביי מתרץ לטעמיה בשיש להן ציר או גבוהין מן הארץ. רבא מתרץ לטעמיה כשהיה להן ציר או כשהיו גבוהין מן הארץ. ת"ר סוכי קוצים וחבילי עצים שהתקינן לפירצה שבחצר, [בזמן] שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת. היכי דמי דלת אלמנה אמרי לה דחד שיפא. פי' לוח אחד כדכתיב וכפיס מעץ יעננה. ומתרגמינן שיפא. ואמרי לה דלית לה כשימי. [ריש] שגורסין שיכא. פי' שיבא שאינה נצמדת משתי צדדיה, והוא מלשון צמידים דמתרגמינן שבכין. פי' גשמא בית קבול של ציר שהוא כמלבן אלא יורדת ומשתקעת בארץ. אמר **רב יהודה האי מדורתא כו'.** שמועה זו עיקרה ביום טוב, וכבר פירשנוה שם בעניין אין מקיפין שני חביות לשפות עליה את הקדירה, ואין סומכין את הקדירה בבקעת. וכן (הדלת) [בדלת] כל זה שאיסורו משום תולדות בניין. וכיון שהזכיר בזה המקום סמיכת הדלת, מושכת גם אילו שהן אסורין משום בניין בשבת. ואמר רב יהודה אם שינה מדרך בניין האי מדורתא ביום טוב, ונתן

עין משפט נר מצוה

מז א ב מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה מ סמג לאוין מה טוש"ע ת"ש סי' שיג סעיף ג:
מז ג מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ד:
מח ד ה מיי' פ"ד מהל' יו"ט הל' יד [טו] סמג לאוין עה טור ש"ע ת"ס סי' תקב סעיף ח [וסי' שטו סעי' ג ו]:
מט ו מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה ז סמג לאוין סה טוש"ע ת"ס סי' שנ סעיף ח:

מוסף רש"י

מדורתא. היסק גדול שעושין לפני שריס כדרך בנין, עושין לו כתלים מד' רוחות וסודרין עצים למעלה ודומה לאהל, ממעלה למטה שרי. להתחיל תחלה מן הגג ואחר כך יסדרו תחתיו עני הכתלים, שרי, ממטה למעלה אסיר. לסדר העצים של כתלים תחלה לעשות עליהם הגג, אסורין שדרך בנין הוא (ביצה לב:). **וכן ביעתא.** ביצים נפות הנטוות ע"פ כלי תולו כעין טרפי"ד או על האסכלא, אין מוציאין את הכלי תחלה ואחר כך יסדר עליו, אלא יאחזנו בידו ויוציא הביצה עליו ואח"כ יוציא הכלי על הגחלים, אלא יעשנו כסדר בנין (ביצה לג.). **וכן קידרא.** אמוציאין על ג' חביות, לא יקיפם תחלה ואח"כ יוציא הקדרה עליהם, אלא העליונה יתלה בחוט ויאחזנה בידו ויסדרו התחיות תחתיה סביב (שם). **וכן פוריא.** מטות הסריס שפוקרין אותן ומחזירין, לא יקוף הכרעים תחלה ואח"כ יפרוס הטוט למעלה שנוכרין עליו, אלא פורס הטוט תחלה ואחזיר בני אדם בידיהם ואח"כ יניחו התחתונות ואח"כ יניחו העליונות ויקשרו אל עור בהן ואח"כ יקפו הכרעים ויתנו התחתונות לתוכן (שם). **וכן חביתא.** חביות שמסדרין בחולר ומושיבין אחת על גבי שתים (שם). **ירושלים.** רשות הרבים שלה מכוון משער לשער ומפולש ויש בה דיפתא שאיש ריצוף ומכה שם עשרה אמה, ואילמלא שנועלין דלתותיה בכל לילה מיתין עליה בשבת משום רשות הרבים, אבל שם נעילת דלתות משוא לה כתלר של רבים ומעברבין את כולה וכל זמן שלא עיכבו הויא כרמלית ולא מיחייבי עלה (לעיל ו:).

רבינו חננאל (המשך)

העצים שעליה ממעלה למטה, כגון שנתן עץ אחד תלוי בידו למעלה [מן] הכירה, ונתן תחתיו עץ אחד עד שהגיע לכירה, הרי אילו העצים ניתנו בכירה שלא כדרך בניין ומותר. אבל אם נתן עץ אחד על חבירו ממטה ועלה למעלה, הרי זה דרך בניין ואסור. **וכן קדירה.** אם אוחזה בידו ומניחה אבנים תחתיה שרי, ואם נותן אבנים ושופת הקדרה עליה אסור. **וכן ביצים.** שצריך לצלותן, אם אוחז העליונה בידו ונותן אחרות התחתיה שרי, ואם זו על זו אסור. **וכן חבית.** כשיבקש להטותה ולסנן יינה מן השמרים, אם אוחזה תליה ומניח אבנים תחתיה, נמצאת שלא כדרך בניין ישרי. ואם החבית נותן על האבנים אסור. **וכן פוריא.** מפורקת לא יחבר העצים התחתונים תחילה, אלא אוחז העליונים ומניח התחתונים תחת העליונים ומותר. ואם נותן התחתונים ואח"כ נותן העליונים הרי אילו דרך בניין ואסור. **טובם כחדק.** פי' טובם שבישראל מחדקין את אומות העולם בגיהנם. שנאמר קומי ודושי בת ציון כי קרנך אשים ברזל ופרסותיך אשים נחושה והדיקות עמים רבים וגו'. **מתני'**, **לא יעמוד ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים כו'.** ומקשינן תני ר' מאיר רשות הרבים, ומהדרי ליה רבנן שוק של פטמין שהיה בירושלים שהיא כרמלית. דא"ר יוחנן אילמלא דלתותיה נינעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים. ופריק רב פפא לא אהדרו ליה ירושלים אלא לאחר שנפרצו בה פרצות יתר מעשר שהיא רשות הרבים. **וכן שערי גינה לא יעמוד בכרמלית ויפתח ברשות הרבים** [או] היחיד, או [ברשות] היחיד ויפתח בכרמלית

מביא מפתח ומניח באיסקופה. פירש בקונטרס דמהא מדקדק דהדר ביה ר' מאיר משערי גינה ולא גזר לעומד ברשות הרבים שלא יטלטל בכרמלית דהא איסקופה כרמלית היא כדאמרינן לקמן ואין נראה לר"י דמכאן אין להוכיח דאיכא לאוקמא למחר פותח ונועל כגון שעומד על האיסקופה וכן צריך לפרש דאי ברשות הרבים קאי מאי וכן דמשמע דומיא דההוא דשערי גינה ונראה לר"י כמו שהגיה בקונטרס בפירושיו דמסיפא מוכח דהדר בה רבי מאיר משערי גינה דקתני למעלה מי' מניחו במנעול ולמחר פותח ונועל דכי קאי נמי על האיסקופה הוה ליה מכרמלית לרשות היחיד דע"כ איסקופה כרמלית היא דאי מקום פטור אמאי צריך להניח המפתח במנעול יניחו באיסקופה: **מדקאמר** וכן חנויות מבלל דבאיסקופ' כרמלית.

דוכן משמע דומיא דשערי גינה ואי הוא איסקופת רשות היחיד אם כן היה מטלטל מרשות היחיד לכרמלית וכן אם היתה רה"ר היה מטלטל מרשות הרבים לכרמלית ולא הוי דומיא דשערי גינה דאסרי בכי האי גוונא: **אין** חוקקין. והוי מקום פטור והא דקאמר ומניחו באיסקופה הוא הדין ברשות הרבים אלא דסתמא לא מיגטר בקרקע משום הכי לא נקיט לה: **רבי** יוסי אומר איסור נהגו בו והתירו להם. ואם תאמר והא אמרינן בנדרים בפרק ואלו נדרים (דף פא.) ובפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא.) דבריס המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם ויש לומר דהיינו כשיודעים שמותר ומחמירין על עצמן שלא ירגילו בני אדם אם מחמירין ויבאו להתיר איסור אבל אם מחמירין מחמת טעות מותר להתיר בפניהם [1]: **כי** פליגי בשאין ניטל באיגודו.

ר"י מפרש דדוקא הכא שרי משום דבראשו גלוסטרא אבל באין בראשו גלוסטרא אסור דהא אפי' קשור בחלת וסבירא ליה כרבנן דרבי יהודה בנגר הנגרר אי נמי סבירא [2] ליה כר' יהודה דשרי בנגרר והכא איירי בקשור בעיבורא דדשא דמודה רבי יהודה בשאינו ניטל באיגודו כדמוכח בסמוך ומשום הכי בעי במתניתין שיהא בראשו גלוסטרא

אלא אם כן עשה מחיצה גבוהה עשרה טפחים דברי רבי מאיר אמרו לו מעשה בשוק של פטמים שהיה בירושלים שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח רבי יוסי אומר שוק של צמרים היה: תנו רבנן פתחי שערי גינה בזמן שיש להן בית שער מבפנים פותח ונועל מבפנים מבחוץ פותח ונועל מבחוץ מכאן ומכאן פותח ונועל כאן וכאן אין להן לא לכאן ולא לכאן אסורין כאן וכאן וכן חנויות הפתוחות לרה"ר בזמן שהמנעול למטה מעשרה מביא מפתח מערב שבת ומניחו באיסקופה למחר פותח ונועל ומחזירו לאיסקופה ובזמן שהמנעול למעלה מעשרה מביא מפתח מערב שבת ומניחו במנעול למחר פותח ונועל ומחזירו למקומו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אף בזמן שהמנעול למעלה מעשרה טפחים מביא מפתח מערב שבת ומניחו באיסקופה למחר פותח ונועל ומחזירו למקומו או בחלון שעל גבי הפתח אם יש בחלון ארבעה על ארבעה אסור מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות מדקאמר וכן חנויות מבלל דבאיסקופת כרמלית עסקינן האי מנעול היכי דמי אי דלית ביה ארבעה מקום פטור הוא ואי אית ביה ארבעה בהא לימא רבנן אף בזמן שהמנעול למעלה מי' מביא מפתח מע"ש ומניחו באיסקופה למחר פותח ונועל בו ומחזירו לאיסקופה או לחלון שעל גבי הפתח והא קא מטלטל מכרמלית לרה"י אמר אביי לעולם דאין בו ארבעה ויש בו לחוק ולהשלימו לד' ובהא פליגי [3] דר"מ סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים אמר רב ביבי בר אביי ש"מ מהא מתניתא תלת ש"מ חוקקין להשלים וש"מ הדר ביה ר"מ משערי גינה ושמעת מינה מדרבנן איתא לדרב דימי [4] דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו: **מתני'** נגר שיש בראשו גלוסטרא רבי אליעזר אוסר ורבי יוסי א מתיר אמר רבי אליעזר מעשה בכנסת שבטבריא שהיו נוהגין בו היתר עד שבא רבן גמליאל והזקנים ואסרו להן ר' יוסי אומר איסור נהגו בו ובא רבן גמליאל והזקנים והתירו להן: **גמ'** בניטל באגדו כ"ע לא פליגי כי פליגי בשאינו

ויש בו לחוק. בתוך הדלת אצל ראש המנעול בעוביו של דלת ולהשלים ראש המנעול לארבעה: **חוקקין להשלים.** רואין אותו כאילו מחוק: **אין חוקקין.** הלכך מקום פטור בעלמא הוא: **הדר ביה רבי מאיר משערי גינה.** מדקא שרי לעמוד [5] (ברשות הרבים ליטול מפתח מאיסקופת כרמלית ולהוליכו דרך אוירא למנעול שלמטה מעשרה ולא גזר שמא יביאנו אצלו לרשות הרבים וש"מ סיפא נמי מדקא שרי לעמוד) על האיסקופה כרמלית וליטול מפתח במנעול למעלה מעשרה באיסקופת כרמלית ולהוליכו דרך אוירא למנעול ולא גזר שמא יביאנו אצלו לאיסקופה שהיא כרמלית: **וש"מ מדרבנן.** [6] דאמרי אם יש ארבעה על ארבעה אסור ליטול מפתח מאיסקופה ולנעול במנעול שהוא מקום פטור וליטלו משם ולהניחו בחלון שהוא רשות היחיד משום דקא מחליף מאיסקופת כרמלית לחלון שהוא רשות היחיד על ידי הנחת מקום פטור: **איפא לדרב דימי.** דאמר ובלבד שלא יחליפו: **מתני'** נגר. קבילי"א שתוחבין אותו בחור שבאיסקופה לנעול הדלת: **שיש בראשו גלוסטרא.** שראשו עבה ורחוי לבוכנא לכתוש ולשחוק בו פלפלין ואפילו הכי דתורת כלי עליו ר"א אוסר אלא אם כן קשור ותלוי בדלת כדמפרש בגמרא: **ורבי יוסי מתיר.** דתורת כלי עליו משום גלוסטרא ולא מיחזי כבוגה: **גמ' בניטל באגדו.** כשהוא קשור ותלוי בחבל של קיימא ורחוי לטלטלו על ידי אותו חבל ואינו נפסק בידיה: **כולי עלמא לא פליגי.** דשרי דכיון דקשור ותלוי יפה מוכחא מלתא דלנעול קאי ולא מיחזי כבוגה: כשאין

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שיג סעיף ח:

רבינו חננאל

דברי ר' מאיר. אמרו לו מעשה בשוק של פטמין וכו'. ת"ר פיתחי גינה בזמן שיש לה שער מבפנים כו'. [אין להם לא מכאן ולא מכאן, וכן חנויות הפתוחות לרשות"ר בזמן שהמנעול כו']. האי מנעול היכי דמי אי דלית ביה ד' מקום פטור הוא. אי דאית ביה ד' בהא נימרו רבנן למעלה מעשרה ולמחר פותח ונועל בו ומחזירו לאיסקופה, הא קא מטלטל מכרמלית לרשות היחיד. ופריק אביי לעולם דלית ביה ד' ויש בה לחוק ולהשלימו לד', ר' מאיר סבר חוקקין להשלים. ורבנן סברי אין חוקקין להשלים ובמקום פטור הוא. אמר בר ביבי בר אביי ש"מ מהא מתני' תלת כו'. מתני' נגר שיש בראשו גלוסטרא רבי אליעזר אוסר, ורבי יוסי מתיר. בנגר הניטל באיגודו. פירש הניטל באיגודו אם קשור בדלת(יה) בדבר שיכול להעמידו דברי הכל מותר. כי פליגי

---

[1] [נעיל יא: לג: שבת ז: ק. יומא יא:], [2] שבת ח: נעיל ט. עז. פה: [פז.], [3] נ"ל בגינה. רש"ש, [4] בס"א מינו, [5] רש"ל מ"ז, [6] [וע"ש תוס' פסחים דף נא. ד"ה אי אתה].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פותח ונועל מבפנים וכו' כהוא מבחוץ הס"ד: (ב) ד"ה למחר פותח ונועל וכו' עומד ברשות הרבים ומטלטל כל"ל ומיכא ועל האיסקופה ממקן: (ג) ד"ה ומניחו במנעול וכו' למנעול קא מפיק: (ד) ד"ה וש"מ מדרבנן דאמרי אם יש בחלון ארבעה: (ה) תוס' ד"ה מ' פליגי וכו' אי נמי סבירא להו כר' יהודה:

לעזי רש"י

שרדור"א [שירדור"א]. מנעול. קבילי"א [קיבל"א]. יתד (לסגירת הדלת).

מוסף רש"י

חוקקין להשלים. דבר שאין בו שיעור ויש שם עודי ורחב לחקוק ולהשלים לכשיעור, אמריגן כמאן דחקוק דמי (שבת ז:). מקום שאין בו ד' על ד'. טפחים רוחב ועומד בין הר"י לרה"ר ויש לו היכר כגון גבוה מן הארץ ג' ואילו היה רוחב ד' היה נקרא רשות לעצמו והוי כרמלית ואסור לכתף ולכתף, אבל עכשיו נקרא מקום פטור ומותר לכתף ולכתף לכתף עליו משא שלהן (לעיל עז.) הואיל ולכתף מקום אשוב לאו רשות בתפי נפשיה הוא ובטיל להכא ולהכא (לעיל ט.). **ובלבד שלא יחליפו.** דלא לימרו דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד ואתי למיפרי הוצאה בשבת (שם) ודרבנן היא, דאילו חיובא ליכא דבעינן עקירה מרשות זו והנחה לרשות זו, והכא עקירה מרה"י גמורה והנחה למקום פטור, ועקירה ממקום פטור והנחה לרה"ר גמורה (לעיל עז.).

כשאין ניטל באיגודו. שהחבל דק ואם היה רולה ליטלו משם לטלטלו ע"י אותו חבל מיד נפסק. ר"א סבר כיון דאינו ניטל באיגודו דהוה כמי שאינו קשור ותנן לקמן גבי המונח שאינו קשור בדלת אין נועלין בו והאי נמי מונח הוא ומשום גלוסטרא לא שרי ליה ורבין יוסי סבר גלוסטרא מהניא ליה דכיון דכלי הוא לא הוי כבנין: **מתני' נגר הנגרר.** שקשור בדלת אבל אינו תלוי שהחבל ארוך ומתוך שנגרר אינו נראה כקשור וכשאין בראשו גלוסטרא קאמר: **נועלין בו במקדש.** דשבות בעלמא הוא דאינו בונה ממש הואיל וקשור לכך אלא הואיל ונגרר מיחזי כבונה ואין שבות דרבנן במקדש אלא גזרו שם[ה]: **והמונח.** שאינו קשור כלל הוי בנין ממש ור' יהודה סבר לאו בנין ממש הוא אלא דומה לבנין ובמקדש לא גזרו שבות: **גמ' זה אף' במדינה מותר.** הואיל וקשור אף על פי שאינו תלוי: **הלכה כר' יהודה בנגרר.** דמותר אפילו במדינה אבל לא במונח דשרי ליה רבי יהודה במקדש לית הלכתא כוותיה דכיון שאינו קשור שם בנין גמור הוא כשאר נגרים שנועלים בכותלים והבונה כל שהוא חייב ומלאכה דאורייתא לא הותרה במקדש חוץ מהקרבת תמידין ומוספין וקרבנות לצורך שדוחין את השבת מגזירת הכתוב: **והוא שקשור בדלת.** עצמה דמוכח שפיר ולא שקשור במזוזה: **ניטל באיגודו.** כלומר קשור היה בחבל חזק: **דין לא נטרוק.** זה לא יגעול שאינו קשור דכמאן דליתיה לגבי דמי: **נקמז מהו.** שנכנס הנגר בתוך האסקופה ונפחת אותו החור ויולא הנגר לגד הקרקע ונועץ בקרקע. ועד השתא איירי כשהאסקופה גבוהה ואין החור ניקב עד לארץ: **נשמט.** שנפסק החבל שהוא קשור בו והרי הוא מונח בקרן זוית כשפותח אותו: **עשה לו ביס יד.** לגבר שאינו קשור כלל ותחב בית יד באמצעיתו ודומה לאבנא דהשתא ודאי מוכח מילתא הוא דכלי הוא מהו לנעול בו: **בוכנא קאמרת.** הא ודאי שרי. בוכנא מקבת וכותשין בו חטין ותבלין: **שריפה.** קורה כמו בגל קורתי (בראשית יט) (ג) בטלל שרותי: **בי עשרה.** כלומר משאוי עשרה בני אדם היה בה ואפילו הכי לא אסר עליהן: **ושדו ליה אדשא.** לסומכה בגילה: **פורס לו.** שראויה לישב עליה: **אסיפה.** מורטי"ר: **אדרינא.** לתך חטין ט"ו סאין חצי כור: **ביפי דארבא.** אולמות שעושין בספינה שנועלין כעין מעגלין שקורין ארק"ל ראשו אחד בדופן זה של ספינה וראשו שני בדופן זה והוא כפוף כמו אולם ועומד כמו כיפה ומרחיק כחצי אמה ונועץ אחר וכן על פני כולה ופורסין בגדים ומחצלות של גמי להגין מפני הגשמים: **שיש בהם טפח.** שרוחב של מעגל טפח דבציר מטפח לא הוי אהל אבל כשרוחב טפח מקרי אהל נמצא שם אהל עליו מבעוד יום וכשהוא פורס עליו הבגד למחר אינו אלא מוסיף: **אי נמי אין ברוחבו טפח ואין בין זה לזה שלשה טפחים.** דביממא בעו טולה. מפני השרב: **ובלילה בעו אוירא.** הנאת הקור מפני הבל הקיץ ובימות החול היו פורסין עליהן מחצלות ביום ונוטלין בלילה: **אתא לקמיה דרב.** מה נעביד להו בשבתא: **ברוך בודיא.** כשתסלק המחצלת מעליהן לפנות ערב שבת אל תסלקנה כולה משם אלא הוי גולל אותה וכורך מעל הגג ושייר בה טפח פרוסה דלהוי עליה שם אהל: **ולמחר פשטיה.** דהוי תוספת ושרי: **וילון.** כנגד הפתח לגניעות: **מותר לנטותו.** דלאו אהל הוא דלא קביעא התם אלא כן דרכו ליתן ולהסתלק כדלא בעלמא: **כילת חתנים.** לאו אהל הוא מפני שאין לה גג למעלה רוחב טפח מפני שהיא נתונה בשיפוע ופורסין סביב למטה משלשה לגגה אין בו רוחב טפח דהוי כולה **לגג טפח.** שנתונה באלכסון קצר שכשאתה מודד רחבה למטה משלשה לגגה אין בו רוחב טפח דהוי כולה דופן ואין כאן אהל כלל אבל הרחיבה עד טפח בתוך שלשה לגגה כאילו גגה טפח דמי ואסור לנטותה: בשיפועה

גלוסטרא ומתניתין דלעיל דדלת שבמוקצה והדקין שבפירצה דבעי שיהו גבוהים מן הארץ נראה לפרש אע"ג דיכול לעמוד ע"י אותו חבל מ"מ אינו ניטל באיגודו שאם היו רוצים לטלטלו ממקום למקום ע"י אותו חבל היה נפסק משום הכי צריך שיהיו גבוהים מן הארץ ואתיא נמי כר' יהודה דכוותיה פסקינן דאי הוה ניטל באיגודו אפילו נגרר ובלא גלוסטרא ואפילו קטיר בעיברא דדשא מתיר רבי יהודה כדמוכח הכא:

הלכה כר"י בנגרר. פירש בקונטרס דנועלין בו במדינה אבל במאי דשרי מונח במקדש לית הלכתא כוותיה: **נקמז** מהו. פירוש עד השתא הוה אייתי כשהאסקופה גבוהה ואין החור נוקב עד לארץ והשתא בעי אם החור הולך על שנכנס ונועץ בקרקע ודמי טפי לבוהה: **ההוא** שריתא דהוו מדלו לה בי עשרה. ואם תאמר דאמרינן סוף במה מדליקין (שבת דף לה.) גבי חלמא אמר אביי בעי מיניה דמר אפילו בת תרי כורי ולא שרי לי ויש לומר דלא דמי דחלמא אין רגילות לטלטלה בחול כלל אבל האי שריתא דרכה לטלטלה תמיד בחול לנעול הדלת משום הכי שרי ה): **לא אמרן אלא שאין בשיפועה טפח.** פירש בקונטרס שיש כילות קטנות סמוכות זו לזו ואין בכל אחת טפח ותימה דליימא לבוד מכילה זו לכילה זו ונמצא שיש בשיפועה טפח ויש לומר דהא דתניא ליה אהל לעיל על ידי לבוד דהייני לענין שיוכל להוסיף למחר בשבת אבל לא מסתבר שיתשב בכי האי גוונא עשיית אהל לאסור עליו לעשות בשבת דאמטו יהיה אסור לנטות בשבת שני חוטין תוך שלשה משום עשיית אהל:

הא

בשאינו ניטל באיגודו דמר סבר כיון דיש בראשו גלוסטרא תורת כלי עליו ומר סבר כיון דאינו ניטל באיגודו לא: **מתני'** ו) נגר הנגרר נועלין בו במקדש אבל לא במדינה והמונח כאן וכאן אסור ר' יהודה אומר המונח מותר במקדש והנגרר במדינה: **גמ'** ז) תנו רבנן איזהו נגר הנגרר שנועלין במקדש אבל לא במדינה כל שקשור ותלוי וראשו אחד מגיע לארץ רבי יהודה אומר (ח) זה אף במדינה מותר אלא איזהו נגר שנועלין במקדש אבל לא במדינה כל שאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו ומניחו בקרן זוית אמר רב יהודה אמר שמואל א הלכה כרבי יהודה בנגרר אמר רבא ב והוא שקשור בדלת איני והא רבי טבלא איקלע למחוזא וחזא לההוא דהוה תלי בעיברא דדשא ולא אמר להו ולא מידי ג ההוא ניטל באיגודו הוה רב אויא איקלע לנהרדעא חזייה לההוא גברא דהוה קא קטיר בגמי אמר דין לא נטרוק בעי רבי זירא נקמז מהו אמר רב יוסף מאי תיבעי ליה לא שמיע ליה הא דתניא ד) נשמט אסור נקמז מותר ורבי יהודה אמר נקמז אף על פי שאינו נשמט אסור ואמר רב יהודה אמר שמואל ה הלכה כרבי יהודה בנקמז וטעמא מאי אמר אביי משום דמיחזי כבונה בעא מיניה רב נחומי בר זכריה מאביי עשה לו בית יד מהו אמר ליה בוכנא קאמרת איתמר אמר רב נחומי בר אדא עשה לו בית יד מותר ההוא ו שריתא דהוה בי רבי פדת דהוה מדלו לה בי עשרה ושדו לה אדשא ולא אמר להו ולא מידי אמר תורת כלי עליה ההיא אסיתא דהות בי מר שמואל דהוה מחזקת ז) אדריבא שרא מר שמואל למישדייה אדשא אמר תורת כלי עליה: שלח ליה רמי בר יחזקאל לרב עמרם נימא לן מר מהלין מילי מעלייתא דאמרת לן משמיה דרב אסי בכיפי דארבא שלח ליה הכי אמר רב אסי ח הני כיפי דארבא בזמן שיש בהן טפח אי נמי אין בהן טפח ואין בין זה לזה שלשה למחר מביא מחצלת ופורס עליהן מאי טעמא מוסיף על אהל עראי הוא ושפיר דמי הנהו דכרי דהוו ליה לרב הונא דביממא בעו טולא ובלילא בעו אוירא אתא לקמיה דרב א"ל ט זיל כרוך בודייא ושייר בה טפח למחר פשטה ומוסיף על אהל עראי הוא ושפיר דמי י) אמר רב משום רבי חייא יא וילון מותר לנטותו ומותר לפורקו בשבת ז) יב כילת חתנים מותר לפורקה ולנטותה בשבת אמר רב ששת בריה דרב אידי י לא אמרן אלא שאין בגגה טפח אבל יש בגגה טפח אסור וכי אין בגגה טפח יג) לא אמרן אלא שאין בפחות משלשה סמוך לגג טפח אבל יש בפחות משלשה סמוך לגג טפח אסור וכי אין בפחות משלשה סמוך לגג טפח נמי לא אמרן אלא שאין בשיפועה

מחצלת ופורס עליהם, דמוסיף על אהלי עראי הוא ושרי. הנך דכרי. פי' אלים. דהונו לרב הונא דביממא בעי טולא, ובלילה בעו אוירא, ואתא לקמיה דרב וא"ל זיל כרוך בודייא ושייר בה טפח פרוס, ושדייה (לדיר) [לבודייא] על גבי עצים מערב שבת, וליהוי הבודייא כרוכה על גבי עצים לילי שבת כדי שיהא האויר נכנס על הצאן ומחר בשעת החמה פרוס גם שאר הבודייא וכסה בה העצין להיות להן צל. דכיון דהוה בה מאיתמול פריסה מקצת הבודייא טפח, נעשה אותו טפח מאיתמול אהל, עכשיו מוסיף על אהל עראי אתה ושרי לך. וילון, פי' פרוכת. **אמר שמואל משום ר' חייא כילת חתנים מותר לנטותה וכו'.** אבל יש בגגה טפח, או פחות משלש סמוך לגג רחב טפח, או נחתא מפוריא טפח, או אית

מסורת הש"ס

ה) שבת קכו., ו) שם, ז) [מוספתא פ"ח ה"ח ע"ש], ח) [גיר' הערוך מרדכי פי' מרדכי תלי נתן], ט) שבת קלח., י) שם: מה: ע"ש, יא) [פסחים סה.], יב) [וע"ע תוספות שבת לה. ד"ה ואפילו],

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבי יהודה אומר (זה לקמן) תא"מ וג"ב ס"ל אף זה: (ב) שם וכי אין בגגה טפח נמי לא אמרן: (ג) רש"י ד"ה שריתא וכו' קורתי מתרגמינן בטלל:

לעזי רש"י

מורטיי"ר. מכתש. צרק"ל [צירקליי"ש]. חישוק.

מוסף רש"י

נגר. יתד שתוקעין בתור שבמפתן וגועלין בו את הדלת, הנגרר. כדמפרש שקשור בדלת אלא שראשו נגרר לארץ, נועלין בו במקדש. דכיון דקשור בו מיומד ועומד הוא לכך וכבר נבנה בנין זה מבעוד יום ואין בו אלא גזירת שבות מדבריהם ואין שבות במקדש (שבת קכו.). והמונח. שאינו קשור כלל אלא כשהוא שומטו מן החור מניחו ע"ג קרקע, הלכך כשמוקצו בשבת כותב הוא, ואיסורא דאורייתא הוא אף במקדש (שם). המונח מותר במקדש. דכיון דמתוקן מאתמול לתכי לאו בונה הוא (שם). כל שקשור ותלוי. ראשו העליון אחד דאשו התחתון מגיע לארץ (שם). וילון. מסך שכנגד הפתח, מותר לנטותו. שאין אהל אלא מי שעשוי כעין גג (שם קלח). כילת חתנים. לא דמיא לשאר כילות, שאלו כילות פרוסות על גבי קינוף שהיא לו' רגלים ויש לה גג דהוי אהל ושל חתנים על גבי נקליטין שאינם אלא שמים בחמעמעת המטה וקנה נתון עליהם והבגד נתון עליו ונופל לכאן ולכאן ואין לה גג טפח הלכך לאו אהל הוא (שם קלח: וכעי"ז שם מז). ואין בו לא בנין ולא סתירה (שם מז.). בפחות משלשה. שהיא הולכת ומתפשטת למטה (שם קלח:). שאין בשיפועה טפח. שאין כל לד ולד נפשט למטה להתרחק טפח מכנגד חמעמעתו, הכיינו שאין בתחנו למטה טפחים, וכילת חתנים היתה עשויה ליתן תחתיה (שם).

רבינו חננאל

בשאינו ניטל באיגודו, כגון שהיה קשור בגמי ר' [יוסי] סבר כיון דיש בראשו גלוסטרא. פי' רומנא והיא כמין אחיזת מנא, תורת כלי עליו ומותר לטלטלו. ור' אליעזר סבר כיון דאינו ניטל באיגודו לא מטלטלינן ליה. ומפורש בתלמוד ארץ ישראל אמר רב יוסי מי שמתיר עושה הנגר טפל לגלוסטרא, והאוסר עושה גלוסטרא טפילה לנגר. איזהו נגר א"ר יוחנן קשור אע"פ שאינו תלוי, ודברי הכל כי הגלוסטרא כלי הוא. נגר הנגרר נועלין בו במקדש אבל לא במדינה. **והמונח כאן וכאן אסור.** ר' יהודה אומר המונח במקדש שמותר כו'. ת"ר איזהו נגר הנגרר שנועלין בו במקדש כו'. אמר רב יהודי' אמר שמואל הלכה כרבי יהודה. אמר רב יהודה והוא שקשור ותלוי בדלת. ואם ניטל באיגודו אפי' תלוי אלא בבריח של דלת מותר כו' טבלא. **רב הונא איקלע לנהרדעא חזייה לנגר דהוה קטיר בגמי.** אמר דין, אינו ניטל באיגודו

ו) נדל"ל נעטרוק. ב) עיין בירושלמי בפיקרקין הלכה י' וע"ע ותולי דרבינו הים לו גי' אחרת בירושלמי.

עין משפט נר מצוה

נא א ב ג מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה י [טוש"ע ס"ח סי' שיג סעיף ח]:
נב ד [טוש"ע שם סעיף ב]:
נג ה מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה ו סמג לאוין סה טוש"ע ס"ח סימן שח סעיף ב [וכרב אלפס שבת פרק י"ז דף נד.]:
נד ו ז מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה [כז] טו סמג שם טוש"ע ס"ח סי' שטו סעיף ב:
נה ח מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ח בהג"ה:
נו ט י מיי' שם הלכה ל טוש"ע שם סעיף יח:

רב נים גאון

מאי טעמא מוסיף על אהל עראי הוא ושפיר דמי. עיקר דיליה בפר' כל הכלים ניטלין בשבת, דתנן פיקק החלון ר' אליעזר אומר בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו. ובגמ' גרסי אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן הכל מודין שאין עושין אהלי עראי בתחילה ביום טוב ואין צריך לומר בשבת, לא נחלקו אלא להוסיף, שר' אליעזר אומר אין מוסיפין ביו"ט ואין צריך לומר בשבת. וחכמים אומרים מוסיפין בשבת ואין צריך לומר ביום טוב. ואיתה נמי בפרק תולין את המשמרת.

רבינו חננאל (המשך)

שאינו קשור בדבר שיכול להעמידו. וכיון דאינו ניטל באיגודו, לא ניקטורא). כלומר אין סוגרין כדגרסינן טרוקו גלי סגרו הפתחים. פי' ניקמן. אמר רב יהוד' אמר שמואל הלכה כר' יהוד' דאוסר בניקמן משום דמיחזי כבונה. דמפורש בירושלמי, ר' יעקב בר אחא בשם רבנן, מדדו והו הנקמן בראשי אצבעותיו) וכיון דמדדהו נראה כי בונה. אמר שמואל **ואם עשה לו בית יד נעשה כבוכנא ושרי. ההיא שריתא.** פי' דהוה שקלי לה עשרה ושדו לה אדשא, והוה חזי להו ר' פדת ולא אמר להן ולא מידי, אמר זו תורת כלי עליה, והוא הדין לאסיתא שהיא מכתשת גדולה מחזקת אדרב ואמר מר שמואל תורת כלי עליה ושרי לטלטולה. פי' הני כיפי דארבא. כמין קרשים כפופין על גבי הספינה ויש טבעות קבועות, וכשתהיה החמה קושרין באותן טבעות מחצלאות ופורסין אותה על גבי הספינה מפני החמה. (עכשיו) ואי הני כיפי דארבא בהן טפח הנה הן חשובין כאהלים, דקיימא לן אוהלי טומאה טפח. ואם אין בכל אחד מהן רחב טפח ואין בין זה הקרש לזה הקרש שלשה טפחים, כיון דקיימא לן דכל פחות משלשה כלבוד דמי, נעשו כל הקרשים כולן כאילו לבודין והנה הם אהל. למחר בשבת מביא

הא דמיהדק **הא דלא** מיהדק. פירש בקונטרס דטעמא לאו משום דאהל הוא ולפי זה מותרין אותן כובעין של לבד אע"פ שמאהיל טפח ובלבד שיהיה קשור תחת גרונו שלא יפול ואתי לאיתויי ד' אמות ברה"ר אבל ר"ח מפרש דמיהדק אסור כשהטפח היולא מן הכובע חזק שאינו נכפף וגלאה אהל ולפי זה כובעים אסורין:

והעליון כאן וכאן אסור. פי' בקונטרס דקסבר יש בגין וסתירה בכלים דעל שידה תיבה ומגדל קאמר לה בגמרא ותימה אטו מתני' כב"ש דלב"ה אין בגין וסתירה בכלים בפ"ב דביצה (דף כב.) ועוד קשה דבגמרא גבי והעליון כאן וכאן אסור שמא יתקע דחק לפרש דשמא יתקע קאי על תחתון דאי אעליון לא היה אסור במקדש דאין שבות במקדש ודוחק גדול הוא ונראה לר"י דאפילו ליר העליון הוא דרבנן דשבות גדולה כזה לא התירו במקדש (ג) כגון סידור הקיסים ונטילתן דאינו דוחה את השבת (ד):

מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה. פי' בקונט' גזירה שמא ימרח אבל לשחיקת סממנין ליכא למיחש כיון דמתמול הוה עילויה ושקה דבפרק במה אשה (שבת דף סד:) אמר אשה יולאה בפילפל ובגרגיר מלח ואם נפל לא תחזיר ואמאי כיון דכבר הוי עילויה ויש לומר דהתם טעמא לפי שנראית כמו שמתכוון להוליא לחוץ ואתי למשרי הולאה והר"ר יוסף פירש לשם הטעם משום שחיקת סממנים וכן יש לפרש בשמעתין ונקט רטיה לרבותא אף על גב דאיכא למיחש לשחיקת סממנין ולמירוח אפי' הכי מחזירין במקדש:

רטיה שפירשה מחזירין אותה. וא"ת ומ"ש דאמר גבי פילפל ובגרגיר מלח נפל לא תחזיר וי"ל דהך דפילפל איירי שנפל על גבי קרקע והכא שנפל על גבי כלי כדקאמר רב חסדא בסמוך ורב אשי דקאמר בסמוך לא שמיע לי לא קאי אדרב חסדא כדפירש בקונטרס אלא קאי אהלכה כר' יהודה אבל אמילתא דרב חסדא לא פליג ומודה אלא שרו רבנן אלא בכלי ועוד י"ל הכיא דגרגיר מלח אתי כרבי יהודה דאסר דאסר הכא:

אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דרבא. ר"ח גרס קמיה דאבא וכן גרסה דל"ג קמיה דרבא (מ) דיוס שמת רבא נולד רב אשי:

קושרין נימא כו' ואם לכתחילה כאן וכאן אסור. פירש בקונטרס אלא היתה שם מתמול ור"י מפרש לכתחילה אפילו נפסקה היום ורצה לשלשלה ולעשותה בגלא קשר זהו לכתחילה:

בשיפועה. מכנגד אמצעית גגה עד מקום שטפת יריעה כלה שם לא הרחיב טפח דהוי כולה כדופן ואין כאן אהל כלל אבל הרחיבה כל דופן ודופן באלכסונה טפח הוי ההוא אלכסון אע"פ שהוא משופע קרוי אהל כדבנן דפליגי אדרבי אליעזר במסכת סוכה (דף יט.): כך שמעתי. וקשיא לי איזו מטה שאין ברחבה שני טפחים או ג' חסר משהו שיהיה בגגה פחות מטפח ושני שיפועים כל אחד פחות מטפח וי"ל שהמטה רחבה כמשפטה ונקליטין הרבה יוצאין הימנה לשני רוחותיה ועולין למעלה סדורין אחד נמוך ואחד גבוה וקנים נתונים עליהם מנקליטין שברוחה לנקליטין שברגליה ופורס על המטה שתים ושלש כילות קטנות בגגה ויריעה גדולה פרוסה סביב המטה לדפנות: **סיינא שרי.** כובע של לבד שקורין פלטר"י מותר לצאת בו בשבת: **הא דאית ביה טפח.** שיולא טפח רוחב שפתו להלן מראשו אסיר דהוי אהל: **ברביב בגלימיה.** האריך בטליתו להלן מראשו והוליאה טפח הכי נמי דאסור: **אלא הא דמיהדק הא דלא מיהדק.** וטעמא לא משום אהל הוא אלא דילמא נפיל מרישיה ואתי לאתויי הלכך כי מיהדק וקשור ברלועה תחת לוארו שרי ואי לא אסור: **מתני' מחזירין ציר התחתון.** של דלת חלון שידה תיבה ומגדל שפתחיהם מלליהן לציר התחתון כל זמן שלא יצא העליון נוח להחזירו ואין כאן בגין: **אבל לא במדינה.** גזירה שמא יתקע בגרזן או במקבות דהויא מלאכה: **והעליון כאן וכאן אסור.** דכיון שיצא העליון כולו נופל והוי כבוצה וקא סבר יש בגין בכלים (ה) ומלאכה לא הותרה אפילו במקדש: **גמ' במקדש מחזירין.** כגון שלריכין לו לדבר קרבן כגון שהיה שם מלח או לבונה או קטורת ואין שבות במקדש (ו): **ובמדינה דוחקין.** אם לא יצא כולו מחור האסקופה אלא התחיל לשמט דוחקין לחור. בלע"ז אנפיינדר"א: **והעליון כאן וכאן אסור להחזיר.** דהוי בונה ממש: **שמא יתקע.** שמא יחזיקנו במקבות ובגרזן והויא מלאכה. ואתתחתונה במדינה קאי אאי אעליון קאי ובמקדש הוה ליה שבות דהך חזירה גזירה משום שמא יתקע ואמאי מיתסר במקדש דאמר והעליון כאן וכאן אסור והא שבות במקדש לא גזרו: **של בור ושל דות.** דהוי בגין המחובר לקרקע חשיב בגין בכל דהו: בור בחפירה דות בבנין (ז) בתוך הקרקע אינקדיינ"א: **מתני' מחזירין רעיה.** כהן שלקה בידו ונתן עליה רטיה מבעוד יום והולרך לעבוד עבודה בשבת או ביו"ט ונטל רטיה מעל ידו שלא תהא חוללת בינו ובין (ח) ידו לעבודה דחליצה פוסלת בה [קנ:] דבעינן ולקח הכהן (ט) וכיון דחייץ לא הוי לקיחה בכהן מחזירה במקדש אאי שרית ליה להחזירה לא שקיל ליה מידיה וממנע ולא עביד עבודה וזה אחד משלשה דברים האמורים במסכת בילה (י) שהותרו סופן משום תחלתן: **אבל לא במדינה.** גזירה שמא ימרח הרטיה ומירוח היינו (א) מוחק האמור באבות מלאכות של שבת [שבת עב.]: **אם נתחלה.** שלא היתה קשורה מבעוד יום וכהן זה לא שלקה לצורך עבודה: **כאן וכאן אסור.** והכא ליכא למימר אין שבות במקדש דהא ודאי אאי שבות לאו לצורך גבוה הוא אלא לצורך עצמו: **גמ' רעיה שפרשה.** שנפלה. ובמדינה קא מייתי ולהכי נקט פרשה שהרי לא נטלה מדעת: **מחזירין.** דמילתא דלא שכיחא הוא ולא גזור בה רבנן: **רבי יהודה אומר.** אם נפלה אין מחזירין אבל אם הוחלקה דוחקה (כ) [ומחליקה למכה]: **שהוא ממרח.** מחליק גומות שברטיה. מירוח חייב משום ממחק: **לא שנו.** דתנא קמא שרי להחזירה: **אלא שפרשה ע"ג ולי.** על הכר או על הכסת: **ע"ג קרקע.** כלכתחילה דמי: **אבי סדיה.** נפלה לו על הכר שבמראשותיו כמו שמתרגם [בראשית כח] מראשותיו איסדויי: **לא סבר לה מר להא דרב חסדא.** דמוקי לפליגתייהו בשנפלה על הכלי ואפילו הכי אסר רבי יהודה ואמר שמואל הלכה כרבי יהודה: **לא שמיע לי.** הא דרב חסדא דאמרה לי דכי פליג ר' יהודה בנפלה על גבי קרקע אבל בנפלה על גבי כלי מודה דהוה כהוחלקה בעלמא: **מתני' קושרין נימא.** נימת כנור של שיר הלויים לקרבן אם נפסקה בשבת. ובגמרא מפרש טעמא דקסבר מכשירי מלוה שלא היה יכול לעשותן מאתמול דהא היום נפסקה דוחה את השבת ואף על גב דקשר אב מלאכה הוא במסכת שבת (דף עג.): **ואם נתחילה.** שלא היתה שם מעולם דיכול לעשות מאתמול אסור: **גמ' פליגתא** דר"א ורבנן גבי מילה (שבת דף קנ.) שר"א מתיר לחטוב עצים ולעשות פחמין בשבת לעשות איזמל למול בו: קרבן לבור הוי מלוה הדוחה את השבת ושיר הוי מכשירין דידה: **אפי' לכתחילה נמי.** דאפי' לעשות פחמין שהוא מכשיר שרי: לר' יהודה דאמר עגיבה אב מלאכה במסכת שבת (דף קיג.) אין חילוק בין עגיבה לקשירה וקושר דקסבר מכשירי מלוה דוחין והא דתניא עוגבה רבנן דאמרי לאו מלאכה היא וכיון דאפשר בעגיבה לא מחללינן שבת: **ורבי יהודה.** דמוקמינן מתני' אליבא דר' יהודה היא אליבא דמאן: אי

עין משפט נר מצוה

נו א ב מיי' פכ"ג מהלכות שבת הלכה לא סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שא סעיף מא:
ג [שו"ע שם סעיף מז]:
נז ד מיי' פכ"ג שם הל' כה סמג שם טוש"ע א"ח סי' שיג סעיף ה:
ה [מיי' פ"י מהל' שבת הל' יד]:
נח ו מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה מז סמג שם טוש"ע א"ח סימן שכח סעיף כה:
נט ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף כו:
ס ח מיי' פ"י מהל' שבת הלכה ו:

רבינו חננאל

בשיפועא טפח. אי אית חד מהנך אסיר. ושיפועי אהלים כאהלים דמו. **סייאנא.** פי' הכובע שעל ראש האדם שיש לו כנפיים יוצאות. כגון שפתיים פשוטות נוטות על הפנים מפני השמש. אם מהדק אפי' יש בו טפח(ו) שרי ואי לא אסיר. מתני' מחזירין ציר התחתון במקדש. ת"ר ציר דלת של שידה ושל תיבה ושל מגדל כו'. פי' שמא יתקע בה מסמר. [ת"ר רטיה שפרשה מעל גבי מכה מחזירין בשבת ר'] יהודה אומר פרשה אין מחזירין אותה כלל. אלא הוחלקה במכה למטה דוחקה למעלה על גבי מכה. וכן אם הוחלקה למעלה דוחקה למטה ומגלה מקצת רטיה ומקנח פי המכה וחוזר ומגלה מקצת רטיה ומקנח פי המכה כו'. אמר רב חסדא לא שנו אלא שפרשה על גבי כלי. דתנא קמא מתיר להחזירה, ור' יהודה אוסר. אבל פירשה על גבי קרקע דברי הכל אסור להחזירה. אמר מר בר רב אשי הוינא קאים קמיה אבא כו'. וקיימא לן כרב אשי דהוה בתרא. ואם בתחילה רטיה במקדש אסור כל שכן במדינה. קושרין נימא במקדש כו'. ורמינהו נימת כנור שנפסקה לא היה קושרה אלא עונבה. ופרקינן לא קשיא מתני' ר' אליעזר ברייתא ר' עקיבא, דפליגי במכשירי מילה ובמכשירי פסח, ר' אליעזר סבר מכשירי מצוה דוחין את השבת כו'. ונדחה.

ו) עיין בתוס' כאן ד"ה הא ובשבת קל"ח ובכל"מ שם לדמתני על שם רבינו להיפך. וגם בדברי רבינו שם בהגיה הגי' בהיפך ע"ש דאם מותרת אסור וכו' וצ"ע.

מסורת הש"ס

ה) [שבת קלח:]. ו) [פסחים מג. מו"ק יב: כתובות פג: לז. ב"מ יג: קפה. סנהדרין כח: חולין נג: סב.], ז) [סוכה לג: וש"נ], ח) [שבת קכב:], ט) [פסחים סה:], י) [נזיר. רש"ג], כ) בפ"ת: מוללת בין, ל) [ויקרא ד], מ) [דף יח:], נ) רש"ל, ס) [שבת קכב: ומנחות לז. ועי' תוס' שם ד"ה לא פילל], ע) [קדושין עב:].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל לא וכו' ומילוח היינו ממחק האמור: (ב) תוס' ד"ה והעליון וכו' דלא המיר במקדש. נ"ב עיין בתוספות פרק המצניע דף ל"ה בד"ה שרא ובפרק כל הכלים דף קכג בסופו:

גליון הש"ם

מתני' קושרין נימא. עיין סוכה דף נ ע"ב ד"ה ורבנן:

לעזי רש"י

פלטר"י [פילטרי"ן]. כובע לבד. אנפיינדר"א. לנערן. אישקדיינ"א [אישקריינ"א]. מרתף

מוסף רש"י

שרביב בגלימיה טפח. הגיה טליתו על ראשו כדרך שהוא מתעטף והרמיקה להלן מראשו טפח (שבת קלח:). **הא דמיהדק.** טעמא לא משום אהל הוא אלא משום שלא יגביהנו הרוח מראשו ואתי לאתויי אחרנא אמות, הלכך מיהדק בראשו שפיר שרי, לא מיהדק אסור (שם).

רב נימים גאון

מחזירין רטיה במקדש **אבל לא במדינה.** במסכת יום טוב בפרק א' גרסי מאי טעמא התירו חזרת רטייה במקדש. ואוקמוה בכהן שעובד עבודה. והיינו דאמר עולא ג' דברים התירו סופן משום תחילתן ואלו הן, עור לפני הדריסה, ותריסי חנויות, והזרת רטיה במקדש, קא משמע לן הותרו סופן משום תחילתן. כהן דבר עבודה אין דלאו בר עבודה לא. **רבי אליעזר** אומר מכשירי מצוה דוחה את השבת. עיקר דבריו במס' שבת בפר' ר' אליעזר אומר אם לא הביא כלי מערב שבת, דתנן ועוד אמר ר' אליעזר כורתין עצים לעשות פחמים ולעשות ברזל, ותניא מילה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי ר' אליעזר. ורבנן דפליגי עליה סברי כו' עקיבה דאמר מילה עצמה דאי איפשר לעשותה מערב שבת דוחה את השבת, אבל מכשיריה דאיפשר לעשותן מערב שבת אין דוחין את השבת.

אי אליבא דר"א קאמר. כלומר כמאן ס"ל במכשירין על כרחך כר"א ס"ל וכיון דכר"א ס"ל אמאי הוי לכתחילה אסור: **אלא הא ר' שמעון והא רבנן.** מתני' רבנן דפליגי עליה דר"ש ואמרי קושרה דסבירא להו כר"א בחדא דמכשירי מצוה דוחין וכו' וכגון בשאי אפשר לעשות מאתמול כדקתני שנפסקה לו וימא בכנורו ופליגי עליה בשאפשר לעשות מבעוד יום הלכך בתחילה אסור. ומעיקרא כי הוה מוקמינן לה כר' יהודה מ"ט לא שנינן הכי משום דלא שמעינן בהדיא דאית ליה האי סברא למפלג בין אפשר לאי אפשר וכל כמה דלא אשכח תנא דאמר הכי בהדיא מיבעיא לן מתמא דמתניתין מני: **אף היא.** אם היה עונבה או קושרה אינה משמעת את הקול והואיל וקשירה נמי אב מלאכה היא הא עדיפא שתשמיע את הקול וטוב לו לחלל את השבת בשלשולו לקייס השמעת קול שיר של ליס מלחלל שבת בקשירה שהיא אב מלאכה ולא נקייס בה שום מלוה ולא מצי (ס) השמע קול: **משלשל מלמטה וכורך מלמעלה.** שהרי יש יתדות מלמעלה ומלמטה שראשי הגימין כרוכין בהן וכשהוא רולה מגלגל היתד והגימה נארכת כעין שעושין למיני כלי זמר ארפ"ש דמאריך עד שיגיע ליתד שלמעלה וכורכה בו והרי היא כבתחלה ומגלגלין היתד עד שמתפשטת בהלכתה ומשמעת קולה ולרבנן עדיפא למשרי קשירה דהא משלשל נמי אב מלאכה הוא דמתקן כלי בהלכתו וכיון (דדמי) [דשרי] לכתחלה מחליף ואתי נמי להתיר יימין בכנור חדש לכתחלה הלכך קשירה עדיפא: **הא והא רבנן.** דמכשירין שא"א מבעוד יום דוחין והא דקתני מתניתין קושרה כשנפסקה באמצעית שאילמלי עונבה לא תשמע קולה והא דקתני עונבה כשנפסקה בראשיה שאין לריכה שם חיזוק כל כך וסגי ליה בעניבה: **ולי נעים אימא הא והא באומנא.** הא ר"ש והא רבנן ובריתא דקתני לא היה קושרה מדאורייתא שרי דס"ל לר"ש מכשירין דמצוה דוחין היכא דלא אפשר לה מאתמול ומשום גזירה הוא דגזר אומנא אטו מן הלד אבל בעלמא דליכא למיגזר מידי דחי: **מתני' יבלת.** ורוא"ה. והוא מוס לתמיד שדוחה את השבת דכתיב (ויקרא כב) או חרוך או (ו) יבלת. יבלת דקרא קרינן יבלת שאין שם דבר אלא כמו חיגרת דומיא דשבור ולא כתיב שבר ועורת נמי לא כתיב עיורון אבל יבלת דמתני' הוא שם דבר של המוס: **חוסכין יבלת.** ביד קאמר: **אם בכלי לאו ולאו אסור.** ואע"ג דכי עביד נמי ביד מתקן הוא והוה ליה חותך מבעלי חיים והוי מולדה דגוזז את האמר אפ"ה כיון דבלאחר יד קא עביד שאין כן דרך לחותכה אלא בסכין אין כאן אלא שבות: **ואם בכלי לאו ולאו אסור.** דאב מלאכה הוי הואיל ואינו משנה מכמות שעושין בחול: **גמ'** (ו) **הרכיבו בשבת קאמר הרכיבו על כתיפו ברה"ר או להביאו ממוץ לתחום: וחפיכה יבלתו אין דוחין.** קשיא סתמא אסתמא: **הא.** דאסקיס בכלי וה"ג קאמר תנא דמתני' ור"א אפילו בכלי שרי דס"ל מכשירי מצוה דוחין שבת כגון (ו) מלאכה שאפשר לעשותה מבעוד יום כגון בקור המוס מכשירי קרבן הוא והקרבן דוחה השבת ובמכשירין פליגי: **מאני ביבשה.** ואפ"ה בכלי אסור משום דמתקן לה ועניין מלאכה קא עביד ודאסקיס בלחה ותרוייהו ביד: **אמר לך בכלי.** למה לי לאשמועינן בפסקיס דאסור הא כבר שמעינן (ו) לה הכא ולמה ליה לתנא לסתמיה בתרי דוכתי: **ואידך.** להכי הדר תניא התם משום פלוגתא דרבי אליעזר דאשמועינן דאפילו בכלי שרי: **ואידך.** להכי לא מוקמינן לההיא דפסקיס בלחה ובכלי דאסר כן הוה ליה אב מלאכה והתם הא דשבות הוא דאייר: **דומיא דהרכיבו.** דלא מיתסר אלא מדרבנן דחי נושא עצמו ותחומין נמי דרבנן ואפ"ה הואיל ואפשר מאתמול לא דחי: **ואידך הרכיבו.** והבאתו גופה מלאכה גמורה היא דלא ס"ל להאי תנא בפסקיס כר' נתן דאמר בשבת בפ' המניעה (דף לד.) מי נושא את עצמו ובתחומין סבר לה כרבי עקיבא דאמר בשם סוטה בפ' כשם שהמים בודקין (דף מז:) תחומין דאורייתא: **א"ר אליעזר ק"ו.** התם גבי פלוגתייהו תנינן לה בפ' אלו דברים (פסחים סה:): **אלו שמשום שבות.** אלמא ת"ק משום שבות קא אסר להו וש"מ דלאו בכלי מתוקמא: **אלא אמר רב יוסף הא והא ביד.** ומיהו מתני' ביבשה לא מוקמינן לה דאם כן אפילו בכלי שרי אלא בלחה וביד דשבות הוא ומתקה שתמידין וקרבנות לבור במקדש הם מבקרין אותן ובפסקיס היינו טעמא דאסור דאע"ג דשבות הוא ולורך מקדש הוא אפ"ה כיון דכל אחד ואחד מבקר פסקו ומתקנו בציבו ואפ"כ מביאו למקדש לא התירו לעבור על השבות במדינה: **הא שמעתא.** דרב יוסף: **גוללו אצלו.** דכיון דאיגדו בידו אע"ג דאיכא שבות דילמא נפיל כוליה לרה"ר ואתי לאיתויי. ספר נמי שבות דמקדש קרי ליה שהרי קדש הוא אלמא שבות לבור מקדש הותר אף במדינה: **הא אוקימנא.** ברים פירקין [לח.] באסקופה כרמלית וכו' דאפילו שבות ליכא למגזר דא"ג נפיל כוליה כי ממטי ליה לתוך הבית דרך האסקופה אין כאן חיוב חטאת: **משלשלין וכו'.** לגלותו והוא יגלה מעצמו. ובשבר דעלמא אמרינן אין גוללין בשבר בגל ובילה אלא כדי שיגולו מבעוד יום גזירה שמא יחתה בגחלים בפ"ק דשבת (יט:): **והא הכא.** דכל אחד גולה פסקו בציבו וקשרי ליה נמי במדינה: **בני חבורה.** הנמנין על הפסח זריזין הן דכל העוסקין בקדשים זריזין וחכמים הלכך לא מחתי: **ואביי.** דאשתיק סבר כהנים זריזין הן אמרינן בכמה דוכתי דכיון שנכנס לעבודה בידוע שלמדוהו הלכות קדש אבל בני חבורה זריזין הן לא אמרינן שאין לך אדם שאינו עושה פסח: **רבא אמר.** הא והא ביד כדאמר דבכלי ליכא לאוקמי לפסקיס משום מלאכה והא בלחה דאי ביבשה לא מיתסר בכלי אלא מתני' דקתני שבות והא דקתני במתני' מכשירי מצוה ר"א היא דפליג נמי עלה דההוא דפסקיס ואמר דוחין דאפילו אב מלאכה מידחי מקמייהו וכ"ש שבות והא דקתני במתני' דבכלי אסור מודה ר"א דכמה דאפשר לשנויי משנינן ליה ולא מחלליגן שבתא והיכא דלא אפשר כגון גבי איזמל דחין אפילו אב מלאכה: מאי

א"ר אליעזר קאמר. [אלא אמר ר' יוסף הא והא ביד], מיהו שבות דמקדש במקדש התירו אבל האי דפסח שבות דמקדש [במדינה לא התירון]. [איתיביה רב ספרא לאביי היה קורא בספר] על האיסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו. והא הכא דשבות דכתבי הקדש במדינה הוא, ולא גזרינן דילמא נפיל ואתי לאיתויי. אמר ליה ולאו מי אוקימנא לההוא בריסקופה כרמלית ורשות הרבים עוברת לפניה, דכיון דאיגדוה בידו שבות נמי ליכא. איתיביה משלשלין הפסח לתנור עם חשיכה. והא הכא דשבות דמקדש במדינה היא ולא גזרינן שמא יחתה בגחלים. ופריק רב יוסף בני חבורה זריזין הן לפיכך לא גזרו. ואביי כהנים זריזין הן אמרי', בני חבורה זריזין הם לא אמרינן. **רבא** אמר, ר' אליעזר לטעמיה דאמר מכשירי מצוה דוחין את השבת, ומודה ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינן,

מסורת הש"ס

(א) פסחים סה: וסמ"ג. (ב) [פסחים סח.: רוב הסוגיא ע"ש], (ג) [ל"ל בר"], (ד) שבת לד., (ה) [טוטיב מ: וש"נ], (ו) [פסחים סה:], (ז) לעיל נז: [שבת ח:], (ח) שבת יט:. (ט) [פסחים פה.], (י) [שבת כ. קיד: פסחים נט: סה. ביצה יח. ב"מ ל. חולין קכג: זבחים לה.], (כ) ל"ל אפילו מלאכה. דבש תמר, (ל) בס"א: סתמינן,

הגהות הב"ח

(א) גמרא וממילא הרכבתו והבאתו וכו' ולא קשיא הא ביד הא בכלי: (ב) שם דומיא דהרכבתו והבאתו וכו' ולידך הרכבתו לגלח: (ג) שם ושבות דמקדש במקדש: (ד) שם במדינה הוא ולא גזרינן: (ה) רש"י ד"ה אף היא וכו' לגלח מני משמעת קול: (ו) ד"ה יבלת וכו' חרוך או יַבֶּלֶת יבלת דקרא קרינן יַבֶּלֶת שאינה שם דבר אלא כמו חִיגֶּרֶת דומיא דשבור ולא כתיב שֶׁבֶר וְעִוֶּרֶת נמי לא כתיב עיורון אבל יַבֶּלֶת דמתניתין: (ז) ד"ה הרכבתו בפסח הבא בשבת קאמר הרכבתו להרכיבו על כתיפו:

לעזי רש"י

ארפ"א [הרפ"א]. נבל. וירוא"ה. יבלת.

מוסף רש"י

חותכין יבלת במקדש. דלא גזרו על השבות במקדש (פסחים סח:). **הרכיבו והבאתו** מחוץ לתחום. הרכבתו על כתף האדם להביאו לעזרה דרך רשות הרבים, אע"פ שאינו אלא איסור שבות דרבנן, דקי"ל מי שעשה את עצמו, אין דוחה, דהוה ליה למיעבד מאתמול, וכן הבאתו ממוץ למחוס (פסחים סח:). **וחתיכת יבלתו.** ורוא"ה בלע"ז ומוסכה בלפרניו או בשיניו, אינה אלא שבות, דמלאכה בלאחר יד היא (שם). כאן בכלי. דהוי מלאכה גמורה (פסחים סח:). **הא והא ביד.** שמוסכה בידו ולא בסכין, ואין כה אלא משום שבות, ואפילו הכי אסור בלחה, הואיל ומיד למיעבד מאתמול (שם). **הא ביבישה.** דאפילו שבות ליכא, וכ' אליעזר לא מצי לאוקמא ונימא ר' אליעזר היא דאמר דוחין, משום דקתני וא"ס בכלי דהוי מלאכה גמורה כאן וכאן אסור, ואי ר' אליעזר היא הא אמר מכשירי מצוה דוחין את השבת אפילו בכלי שרי: **ואידך.** להכי לא מוקמינן לההיא דפסחים בלחה ובכלי דאסר כן הוה ליה אב מלאכה והתם הא דשבות הוא דאייר: **דומיא דהרכיבו.** דלא מיתסר אלא מדרבנן דחי נושא עצמו ותחומין נמי דרבנן ואפ"ה הואיל ואפשר מאתמול לא דחי: **ואידך הרכיבו.** דאע"ג דאיכא שבות דילמא נפיל כוליה לרה"ר, אפילו הכי אסור דמתקן כלי בהלכתו (שבת כ.) אלו דברים שמשום שבות אין דוחין את השבת (שבת ח:). **הרכיבו** בשבת קאמר הרכיבו על כתיפו ברה"ר או להביאו ממוץ לתחום: **וחפיכה יבלתו אין דוחין.** קשיא סתמא אסתמא: **הא.** דאסקיס בכלי וה"ג קאמר תנא דמתני' ור"א אפילו בכלי שרי דס"ל מכשירי מצוה דוחין שבת כגון (ו) מלאכה שאפשר לעשותה מבעוד יום כגון בקור המוס מכשירי קרבן הוא והקרבן דוחה השבת ובמכשירין פליגי: **מאני ביבשה.** ואפ"ה בכלי אסור משום דמתקן לה ועניין מלאכה קא עביד ודאסקיס בלחה ותרוייהו ביד: **אמר לך בכלי.** למה לי לאשמועינן בפסקיס דאסור הא כבר שמעינן (ו) לה הכא ולמה ליה לתנא לסתמיה בתרי דוכתי: **ואידך.** להכי הדר תניא התם משום פלוגתא דרבי אליעזר דאשמועינן דאפילו בכלי שרי: **ואידך.** להכי לא מוקמינן לההיא דפסחים בלחה ובכלי דאסר כן הוה ליה אב מלאכה והתם הא דשבות הוא דאייר: **דומיא דהרכיבו.** דלא מיתסר אלא מדרבנן דחי נושא עצמו ותחומין נמי דרבנן ואפ"ה הואיל ואפשר מאתמול לא דחי: **ואידך הרכיבו.** והבאתו גופה מלאכה גמורה היא דלא ס"ל להאי תנא בפסקיס כר' נתן דאמר בשבת בפ' המניעה (דף לד.) מי נושא את עצמו ובתחומין סבר לה כרבי עקיבא דאמר בשם סוטה בפ' כשם שהמים בודקין (דף מז:) תחומין דאורייתא: **א"ר אליעזר ק"ו.** התם גבי פלוגתייהו תנינן לה בפ' אלו דברים (פסחים סה:): **אלו שמשום שבות.** אלמא ת"ק משום שבות קא אסר להו וש"מ דלאו בכלי מתוקמא: **אלא אמר רב יוסף הא והא ביד.** ומיהו מתני' ביבשה לא מוקמינן לה דאם כן אפילו בכלי שרי אלא בלחה וביד דשבות הוא ומתקה שתמידין וקרבנות לבור במקדש הם מבקרין אותן ובפסקיס היינו טעמא דאסור דאע"ג דשבות הוא ולורך מקדש הוא אפ"ה כיון דכל אחד ואחד מבקר פסקו ומתקנו בציבו ואפ"כ מביאו למקדש לא התירו לעבור על השבות במדינה: **הא שמעתא.** דרב יוסף: **גוללו אצלו.** דכיון דאיגדו בידו אע"ג דאיכא שבות דילמא נפיל כוליה לרה"ר ואתי לאיתויי. ספר נמי שבות דמקדש קרי ליה שהרי קדש הוא אלמא שבות לבור מקדש הותר אף במדינה: **הא אוקימנא.** ברים פירקין [לח.] באסקופה כרמלית וכו' דאפילו שבות ליכא למגזר דא"ג נפיל כוליה כי ממטי ליה לתוך הבית דרך האסקופה אין כאן חיוב חטאת: **משלשלין וכו'.** לגלותו והוא יגלה מעצמו. ובשבר דעלמא אמרינן אין גוללין בשבר בגל ובילה אלא כדי שיגולו מבעוד יום גזירה שמא יחתה בגחלים בפ"ק דשבת (יט:): **והא הכא.** דכל אחד גולה פסקו בציבו וקשרי ליה נמי במדינה: **בני חבורה.** הנמנין על הפסח זריזין הן דכל העוסקין בקדשים זריזין וחכמים הלכך לא מחתי: **ואביי.** דאשתיק סבר כהנים זריזין הן אמרינן בכמה דוכתי דכיון שנכנס לעבודה בידוע שלמדוהו הלכות קדש אבל בני חבורה זריזין הן לא אמרינן שאין לך אדם שאינו עושה פסח: **רבא אמר.** הא והא ביד כדאמר דבכלי ליכא לאוקמי לפסקיס משום מלאכה והא בלחה דאי ביבשה לא מיתסר בכלי אלא מתני' דקתני שבות והא דקתני במתני' מכשירי מצוה ר"א היא דפליג נמי עלה דההוא דפסקיס ואמר דוחין דאפילו אב מלאכה מידחי מקמייהו וכ"ש שבות והא דקתני במתני' דבכלי אסור מודה ר"א דכמה דאפשר לשנויי משנינן ליה ולא מחלליגן שבתא והיכא דלא אפשר כגון גבי איזמל דחין אפילו אב מלאכה: מאי

אי אליבא דר"א קאמר. כלומר כמאן ס"ל במכשירין על כרחך כר"א ס"ל וכיון דכר"א ס"ל אמאי הוי לכתחילה אסור: **אלא הא ר' שמעון והא רבנן.** מתני' רבנן דפליגי עליה דר"ש ואמרי קושרה דסבירא להו כר"א בחדא דמכשירי מצוה דוחין וכו' וכגון בשאי אפשר לעשות מאתמול כדקתני שנפסקה לו וימא בכנורו ופליגי עליה בשאפשר לעשות מבעוד יום הלכך בתחילה אסור. ומעיקרא כי הוה מוקמינן לה כר' יהודה מ"ט לא שנינן הכי משום דלא שמעינן בהדיא דאית ליה האי סברא למפלג בין אפשר לאי אפשר וכל כמה דלא אשכח תנא דאמר הכי בהדיא מיבעיא לן מתמא דמתניתין מני: **אף היא.** אם היה עונבה או קושרה אינה משמעת את הקול והואיל וקשירה נמי אב מלאכה היא הא עדיפא שתשמיע את הקול וטוב לו לחלל את השבת בשלשולו לקייס השמעת קול שיר של ליס מלחלל שבת בקשירה שהיא אב מלאכה ולא נקייס בה שום מלוה ולא מצי (ס) השמע קול: **משלשל מלמטה וכורך מלמעלה.** שהרי יש יתדות מלמעלה ומלמטה שראשי הגימין כרוכין בהן וכשהוא רולה מגלגל היתד והגימה נארכת כעין שעושין למיני כלי זמר ארפ"ש דמאריך עד שיגיע ליתד שלמעלה וכורכה בו והרי היא כבתחלה ומגלגלין היתד עד שמתפשטת בהלכתה ומשמעת קולה ולרבנן עדיפא למשרי קשירה דהא משלשל נמי אב מלאכה הוא דמתקן כלי בהלכתו וכיון (דדמי) [דשרי] לכתחלה מחליף ואתי נמי להתיר יימין בכנור חדש לכתחלה הלכך קשירה עדיפא: **הא והא רבנן.** דמכשירין שא"א מבעוד יום דוחין והא דקתני מתניתין קושרה כשנפסקה באמצעית שאילמלי עונבה לא תשמע קולה והא דקתני עונבה כשנפסקה בראשיה שאין לריכה שם חיזוק כל כך וסגי ליה בעניבה: **ולי נעים אימא הא והא באומנא.** הא ר"ש והא רבנן ובריתא דקתני לא היה קושרה מדאורייתא שרי דס"ל לר"ש מכשירין דמצוה דוחין היכא דלא אפשר לה מאתמול ומשום גזירה הוא דגזר אומנא אטו מן הלד אבל בעלמא דליכא למיגזר מידי דחי: **מתני' יבלת.** ורוא"ה. והוא מוס לתמיד שדוחה את השבת דכתיב (ויקרא כב) או חרוך או (ו) יבלת. יבלת דקרא קרינן יבלת שאין שם דבר אלא כמו חיגרת דומיא דשבור ולא כתיב שבר ועורת נמי לא כתיב עיורון אבל יבלת דמתני' הוא שם דבר של המוס: **חוסכין יבלת.** ביד קאמר: **אם בכלי לאו ולאו אסור.** ואע"ג דכי עביד נמי ביד מתקן הוא והוה ליה חותך מבעלי חיים והוי מולדה דגוזז את האמר אפ"ה כיון דבלאחר יד קא עביד שאין כן דרך לחותכה אלא בסכין אין כאן אלא שבות: **ואם בכלי לאו ולאו אסור.** דאב מלאכה הוי הואיל ואינו משנה מכמות שעושין בחול: **גמ'** (ו) **הרכיבו בשבת קאמר הרכיבו על כתיפו ברה"ר או להביאו ממוץ לתחום: וחפיכה יבלתו אין דוחין.** קשיא סתמא אסתמא: **הא.** דאסקיס בכלי וה"ג קאמר תנא דמתני' ור"א אפילו בכלי שרי דס"ל מכשירי מצוה דוחין שבת כגון (ו) מלאכה שאפשר לעשותה מבעוד יום כגון בקור המוס מכשירי קרבן הוא והקרבן דוחה השבת ובמכשירין פליגי: **מאני ביבשה.** ואפ"ה בכלי אסור משום דמתקן לה ועניין מלאכה קא עביד ודאסקיס בלחה ותרוייהו ביד: **אמר לך בכלי.** למה לי לאשמועינן בפסקיס דאסור הא כבר שמעינן (ו) לה הכא ולמה ליה לתנא לסתמיה בתרי דוכתי: **ואידך.** להכי הדר תניא התם משום פלוגתא דרבי אליעזר דאשמועינן דאפילו בכלי שרי: **ואידך.** להכי לא מוקמינן לההיא דפסחים בלחה ובכלי דאסר כן הוה ליה אב מלאכה והתם הא דשבות הוא דאייר: **דומיא דהרכיבו.** דלא מיתסר אלא מדרבנן דחי נושא עצמו ותחומין נמי דרבנן ואפ"ה הואיל ואפשר מאתמול לא דחי: **ואידך הרכיבו.** והבאתו גופה מלאכה גמורה היא דלא ס"ל להאי תנא בפסקיס כר' נתן דאמר בשבת בפ' המניעה (דף לד.) מי נושא את עצמו ובתחומין סבר לה כרבי עקיבא דאמר בשם סוטה בפ' כשם שהמים בודקין (דף מז:) תחומין דאורייתא: **א"ר אליעזר ק"ו.** התם גבי פלוגתייהו תנינן לה בפ' אלו דברים (פסחים סה:): **אלו שמשום שבות.** אלמא ת"ק משום שבות קא אסר להו וש"מ דלאו בכלי מתוקמא: **אלא אמר רב יוסף הא והא ביד.** ומיהו מתני' ביבשה לא מוקמינן לה דאם כן אפילו בכלי שרי אלא בלחה וביד דשבות הוא ומתקה שתמידין וקרבנות לבור במקדש הם מבקרין אותן ובפסקיס היינו טעמא דאסור דאע"ג דשבות הוא ולורך מקדש הוא אפ"ה כיון דכל אחד ואחד מבקר פסקו ומתקנו בציבו ואפ"כ מביאו למקדש לא התירו לעבור על השבות במדינה: **הא שמעתא.** דרב יוסף: **גוללו אצלו.** דכיון דאיגדו בידו אע"ג דאיכא שבות דילמא נפיל כוליה לרה"ר ואתי לאיתויי. ספר נמי שבות דמקדש קרי ליה שהרי קדש הוא אלמא שבות לבור מקדש הותר אף במדינה: **הא אוקימנא.** ברים פירקין [לח.] באסקופה כרמלית וכו' דאפילו שבות ליכא למגזר דא"ג נפיל כוליה כי ממטי ליה לתוך הבית דרך האסקופה אין כאן חיוב חטאת: **משלשלין וכו'.** לגלותו והוא יגלה מעצמו. ובשבר דעלמא אמרינן אין גוללין בשבר בגל ובילה אלא כדי שיגולו מבעוד יום גזירה שמא יחתה בגחלים בפ"ק דשבת (יט:): **והא הכא.** דכל אחד גולה פסקו בציבו וקשרי ליה נמי במדינה: **בני חבורה.** הנמנין על הפסח זריזין הן דכל העוסקין בקדשים זריזין וחכמים הלכך לא מחתי: **ואביי.** דאשתיק סבר כהנים זריזין הן אמרינן בכמה דוכתי דכיון שנכנס לעבודה בידוע שלמדוהו הלכות קדש אבל בני חבורה זריזין הן לא אמרינן שאין לך אדם שאינו עושה פסח: **רבא אמר.** הא והא ביד כדאמר דבכלי ליכא לאוקמי לפסקיס משום מלאכה והא בלחה דאי ביבשה לא מיתסר בכלי אלא מתני' דקתני שבות והא דקתני במתני' מכשירי מצוה ר"א היא דפליג נמי עלה דההוא דפסקיס ואמר דוחין דאפילו אב מלאכה מידחי מקמייהו וכ"ש שבות והא דקתני במתני' דבכלי אסור מודה ר"א דכמה דאפשר לשנויי משנינן ליה ולא מחלליגן שבתא והיכא דלא אפשר כגון גבי איזמל דחין אפילו אב מלאכה: מאי

הא בלחה הא ביבישה. [מתניתין ביבישה] ואפילו הכי אסרינן בכלי דשבות גדול הוא: **יבישה אפילו בכלי שרי.** מסתבר להמיר עליו כיון דאפרוכי מפרין: **ולאו אוקימנא באסקופה כרמלית.** תימה דאמר לעיל (דף לז.) גבי מלאן לבתים לו כריכות מביאן פחות פחות מד' אמות אלמא שבות דמקדש במדינה התירו וי"ל דשבות כי האי גוונא ולאי שמוטלין בזיון התירו: מה

מה א מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה ח סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שמ סעיף ב:

סב ב ג מיי' פ"ח מהל' קרבן פסח הלכה יח סמג עשין רכג:

סג ד מיי' פ"ג מהל' שבת הלכה טו:

רב ניסים גאון

פלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע אתא לאשמועינן. הינו מתני' דבפר' אלו דברים בפסח דוחין את השבת, ותנן ר' אליעזר אומר דוחין. אמר ר' אליעזר ומה אם שחיטה שהיא כולי, אמר לו ר' יהושע יום טוב יוכיח כו'. הרכיבו דלא כר' נתן דאמר חמי נושא את עצמו. הבאתו מחוץ לתחום כו' עקיבה דאמר תחומין דאורייתא. ועיקר דברי ר' נתן בפרק המצניע, ר' נתן אומר על השחוטין חייב על חיים פטור, שהחי נושא את עצמו. ועיקר דברי ר' עקיבה במשנת סוטה בפרק כשם שהמים בודקין אותה וכבר פירשנוה. ולא קא גזרינן שמא יחתה בגחלים. איתה בסוף פרק יציאות השבת, לא תמלא אשה קדירה עסיסות כו', ואמרינן אפי' תימא בית הלל בהא מיסר אסרי גזירה שמא יחתה בגחלים.

רבינו חננאל

ואסיקנא אלא לא קשיא הא ר' שמעון הא רבנן. דתניא בן לוי שנפסקה לו נימא בכנורו קושרה קשר של קיימא כו'. איבעית אימא הא והא ר' שמעון, ולא קשיא מתניתין באמצע ברייתא מן הצד. איבעית אימא הא והא באמצע, ותנא קמא סבר לא גזרינן באמצע אטו מן הצד ותנא בראש סבר גזרינן. מתני' חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה ואם בכלי כאן וכאן אסור. והתנן בפסח חתיכת יבלת אינה דוחה את השבת. ופרקינן מתני' ביבישה ומתני' דפסח בלחה. ואיבעית אימא לעולם בלחה ומתני' ביד, ומתני' דפסח בכלי. מאן דאמר הא ביד הא בכלי מאי טעמא לא אמר הא בלחה הא ביבישה. יבישה מיפרך פריכה אין צריך חתיכה. ומאן דאמר הא בלחה הא ביבשה מאי טעמא לא אמר הא ביד הא בכלי. אמר לך בכלי אינו צריך למיתנייה התם, דקתני במתני' ואם בכלי כאן [וכאן] אסור, בין במקדש בין במדינה אסור. ואידך אמר לך הא דקתני התם משום דבעי איפלוג ר' אליעזר ור' יהושע. ואקשינן והא חתיכת יבלתו דומיה דהרכבתו והבאתו מבחוץ לתחום קתני, מה הללו משום שבות אף חתיכת יבלת משום שבות, ואי בכלי איסור מלאכה הוא. ופרקינן הרכיבו דלא כר' נתן דאמר החי נושא את עצמו. והא דר' נתן מפורש בשבת פרק [המצניע]. הבאתו מחוץ לתחומים כר' עקיבא דאמר תחומין דאורייתא, ומפורש (בסוטה) [בסוטה] פרק [כשם שהמים] ואילו הני איסור מלאכה נינהו. ומותבינן איני דהני איסור מלאכה נינהו, והתנן א"ר אליעזר ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה שבת, אילו שמשום

מה לי הוא ומה לי חבירו. וא"ת וכו' אליעזר מי ניחא והא לא שרי הכא אלא בשיניו ובמתני' שרי ביד מדקתני אם בכלי כאן וכאן אסור משמע הא ביד שרי וי"ל דגבי בהמה דליכא מיאוס לאתוך בשיניו לא הוצרכו לאתוך בשיניו אלא ביד וא"ת והיכי מצינו למימר אליבא דר"א דהיכא דאפשר לשנויי משניגן והא קאמר בפרק אם לא הביא (שבת דף קל.) דמביא סכין למול אפי' לרך רס"ל אע"ג דאפשר לשנויי ולהביאו לרך גגות וקרפיפות וחצירות וי"ל דהתם מקלר דרכו לילך לרך רס"ר אבל הכא דיכול לאותקו ביד כמו בכלי מודה ר' אליעזר דמשניגן.

שעלתה לו נשיכה בגבו. תימה דלשמעינן רבותא טפי כגון שעלתה במקום שיכול הוא בעצמו ליטול ואפ"ה שרי הוא בעצמו ליטול אף על גב דלא הוי כלאחר יד ויש לומר דאי לא אשמעינן בחבירו הוי סלקא דעתך דלא שרינן לחבריה ליטול כדי שיעבוד חבירו.

(ו) **הכי** גרסינן **ואי רבנן נשקליה ביד ותפשוט דר' אליעזר.** פירוש דשמעינן מינה תרתי חדא דמכשירי מצוה לא דחו אב מלאכה ועוד דשמעינן דבכלי מודו דחייב חטאת אבל השתא לא מצינו למיפשטיה ולמידק דבכלי לא משום דהא מלאכה היא דהא ביד נמי שבות הוא ולא קשרו: **אא"ב** ר' אליעזר. פי' כי היכי דמשניגן מאב מלאכה לשבות משניגן נמי משבות חמור לשבות הקל אלא אי אמרת רבנן למה להו לאהדורי (אלא) משבות כל דהו והקשה הסר מקולי דאמאי ניחא ליה למיעבד הרחקה לר"א טפי מלרבנן והיה נראה להפך דהא ר"א מיקל טפי ותירץ דהיא הנותנת אליבא דרבנן יש להתיר כל שבות אלא נפיק מינה חוכרא כיון דאית להו דמשום הכשר לא דחינן שבת אבל ר' אליעזר דאית ליה דמכשירי דוחה ומיהו באפשר לשנויי משניגן יש לנו לחזר אחר שבות הקל שלא יבא להתיר בלא שיעוי באפשר לשנויי: לישמעינן מאי היא. מנא תימרא דמודי ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משניגן דתניא כהן שעלתה בו יבלת חבירו חותכה לו בשיניו אין בכלי לא חבירו אין איהו לא מני אילימא רבנן ובמקדש כיון דאמרי רבנן בעלמא משום שבות הכא מה לי הוא מה לי חבירו אלא לאו ר"א דאמר בעלמא חייב חטאת והכא אע"ג דמכשירי מצוה דוחין את השבת כמה דאפשר לשנויי משניגן לא לעולם רבנן ואי עלתה בכריסו הכי נמי הכא במאי עסקינן כגון שעלתה לו נשיכה בגבו ובאצילי ידיו דאיהו לא מצי שקיל לה ואי רבנן נשקליה ניהליה ביד ותפשוט דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר מחלוקת ביד אבל בכלי דברי הכל חייב וליטעמיך לרבי אליעזר נמי לישקליה ניהליה ביד האי מאי אי אמרת בשלמא רבי אליעזר היינו דגזר יד אטו כלי אלא אי אמרת רבנן היא נשקליה ניהליה ביד (ח) ותו לא מידי: **מתני'** (ט) א כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש (ב) אבל לא במדינה (ח) (ג) אם להוציא דם כאן וכאן אסור: **גמ'** (ג) אמר רב יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן הוי יתור בגדים ורבי יוחנן אמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים ותיפוק ליה משום חציצה בשמאל אי נמי בימין ושלא במקום עבודה ופליגא דרבא דאמר רבא אמר רב חסדא (ד) במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת (ה) שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות פחות משלש אינן חוצצות ודאי פליגא אדרב יהודה בריה דרבי יוחנן ודאי פליגא אדרב יהודה בריה דרבי חייא מי נימא פליגא (ו) שאני צלצול קטן דחשיב לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב יהודה ברי' דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן חוצץ ורבי יוחנן אמר לא אמרו חציצה בפחות משלש על שלש אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים שלש הוא כדר"א דאמר התם בפרק המניח (שבת דף לד:) מחלוקת ביד אבל בכלי מודו רבנן דחייב חטאת דחשבינן ליה תולדה דגוזז את הצמר שהוא חותך מן המחובר לבעלי חיים אבל השתא לא מצינו למיפשטיה מינה ולמידק דהא (ט) בכלי לא משום דאב מלאכה הוא דהא ביד נמי שבות הוא ולא קשרי ליה: **ונטעמיך לר"א נמי.** נהי דטעמא משום שנוי הוה נשקליה ניהליה ביד דהא איכא שנוי דמודה ר"א בנוטל לחבירו שאינו אלא שבות: **אי אמרת בשלמא ר"א.** לגבי מכשירי מצוה שבות ואיסור דאורייתא היתר משום דהו וטעמא משום דאפשר לשנויי משניגן כי היכי דמשניגן מאב מלאכה לשבות משניגן נמי משבות החמורה לשבות הקלה אלכך יד חמורה משייגים לאורחיה בהכי ודומה לכלי ואיכא למגזר בה טפי יד אטו כלי: **אלא אי רבנן.** וטעמייהו משום דאב מלאכה לא מידחי למה להו להאהדורי (אלא) משבות כל דהו: **ופו.** ליכא לאקשויי מידי: **מתני' כורך עליה גמי.** ואע"פ שהגמי מרפא את המכה הואיל והשתא מיהא צורך עבודה היא דלאו אורח ארעא שתראה מכתו עם העבודה מכסה אותה בגמי: **אבל לא במדינה.** שמרפא בשבת ורפואה בשבת שבות היא ואסור: **ואם להוציא דם.** שמהדקה בגמי כדי להוציא דמה: **כאן וכאן אסור.** שאין זה צורך עבודה ועוד דהוה ליה חובל ואב מלאכה לא משתרי לגבייהו: **גמ' צלצול קטן.** אזור קטן נאה כמו היא חגרה בצלצול (קטן)(ד) דסוטה (דף ט:) ובלע"ז בנדי"ל: **הוי יתור בגדים.** ותניא בשחיטת קדשים בפרק שני (זבחים דף יח.) לבש שני מכנסים שני אבנטים הכהנים(ה) בהכונס כלומר בבגדי הדיוט הזקוקין להם (ד) כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד עבודתו פסולה דהיינו יתור בגדים: **לא אמרו.** באותה משנה יתור בגדים אלא במקום בגדים כגון באצבע לא הוי יתור בגדים: **ויפוק ליה.** בין גמי בין צלצול משום דחייץ בין ידיו לעבודה ואגן (ולקח בעינן) ולקח הכהן(ו) וזרק הכהן(ו) בעינן דמשמע בעצמו על ידו ולא ע"י אחריס(ה): **בשמאל.** שאין עבודה כשרה בה כדאמר בשחיטת חולין(ה) כל מקום שנאמר אצבע או (בהן) [כהן] אינו אלא ימין: **אי נמי בימין שלא במקום עבודה.** כגון על גב האצבע: **ופליגא.** הא דר' יוחנן דאמר שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים ואפי' בגד ג' על ג' משמע דלא פסיל: **אדרבא** (ה) **דאמר במקום בגדים אפי' נימא אחת חוצצת.** ואע"ג דמשום יתור בגדים ליכא למימר דהא לאו בגד הוא חציצה מיהא הוא דכתיב (ויקרא ו) ומכנסי בד ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ: **ג' על ג' חוצצות.** דכיון דבגד מקרי הוי יתור בגדים. והאי דנקט בלשון חציצה משום דרישא אייר בנימא אחת במקום בגדים דלא מצי למתנייה יתור בגדים דלאו בגד הוא: **פחות מג' אין חוצצות.** דאיידי דלא חשיב בגד יתור בגדים אין כאן דלאו בגד הוא וחציצה נמי אין כאן דשלא במקום בגדים הוא ושלא במקום עבודה: **אדר' יוחנן ודאי פליגא.** הא דרבא כדאמרן שלא במקום בגדים ר' יוחנן לא חשיב יתור כלל אפי' בבגד גדול: **אדרב יהודה בריה דר' חייא מי נימא פליגא.** הא דרבא דאמר שלא במקום בגדים פחות מג' אין חוצצות ואיהו אמר בצלצול קטן חייץ ואף על גב דלא הוי שלש על שלש: **צלצול קטן חוצץ.** משום יתור בגדים והיינו נמי כלישנא קמא ואין בה חילוק אלא במילתיה דר"י. והאי דנקטי לה במילתיה דרב יהודה בלשון חציצה משום דך פלוגתא דר' יוחנן דלא מצי למתנייה משום יתור בגדים דקאמר פחות משלש על שלש חוצץ במקום בגדים ופחות מג' לא מצי למימר יתור בגדים אלא משום חציצה להכי נקט לה לכולה בלשון חציצה: שלש

סד א מיי' פ"י מהלכות כלי המקדש הלכה ט סמג עשין קעב:

סה ב מיי' פכ"א מהל' שבת הל' כה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף כד בהג"ה:

ג [מיי' שם שו"ע שם סעיף ממ]:

סו ד מיי' פ"י מהלכות כלי המקדש הלכה ו סמג עשין סה:

סז ה ו מיי' שם הל' ח:

רב ניסים גאון

כיון דאמרי רבנן בעלמא משום שבות הכא מה לי הוא מה לי חבירו, אלא לאו רבי אליעזר היא דאמר בעלמא חייב חטאת. עיקרה במס' שבת בפרק המצניע דתנן הנוטל ציפורניו כו', ר' אליעזר מחייב חטאת וחכמים אר' משום שבות. ודקתני כורך עליה גמי. איתה בטהרות בתוספתא מסכת כלים פ' ו', ר' יוסי מטמא בגמי מפני שהרופא נותנו על המכה שמוצץ הלחה. לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן הוי יתור בגדים. טעמא דמילתא שהכהן אינו רשאי לשמש במקדש ולעשות עבודה אלא בבגדים האמורים בתורה, דילמא מוסיף עליהם ותהיה עבודתו פסולה אם הוסיף עליהן. ואיתה בשחיטת קדשים בפרק כל הזבחים שקבל דמן זר אונן, לבש ב' מכנסים ב' אבנטים ב' כותנות כולי' פסולה עבודתו. ותיפוק לי משום חציצה, בשמאל. טעמא דמילתא כי הכהן אינו רשאי לקשור על ידו דבר שיהא חוצץ בין ידו ובין כלי שרת. וכן לא יהא דבר חוצץ בין ידו ובין הדם כמפורש לשם מה כלי שרת אין דבר חוצץ בין כלי שרת ובינו כו'. וכן היגו פירוקא דפרקינן בשמאל, לפי שהעבודה לא הותרה אלא בידו הימנית אבל בשמאלו לא, כדתנינן התם קיבל בשמאל פסול.

רבינו חננאל

מנא תימא, דתניא כהן שעלתה לו יבלת חבירו חותכה לו בשיניו. חבירו אין איהו לא, בשיניו אין בכלי לא מני הא, אילימא רבנן כיון דאמרי משום שבות מה לי הוא ומה לי חבירו. אלא לאו ר' אליעזר היא דאמר בעלמא חייב חטאת כו'. מתני' כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש אבל לא במדינה. א"ר יהודה בריה דר' חייא לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן חוצץ. ור' יוחנן אמר לא אמרו חציצה בפחות משלש אצבעות אלא במקום בגדים, אבל אצבע וכל כיוצא בה שאינה מקום לבישת בגדים עליה, שלש על שלש חוצצות פחות משלש על שלש אינן חוצצות. והיינו דרבא אמר רב חסדא במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת, שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות פחות מיכן אינן חוצצות. נימא הא דרבא אמר רב חסדא פליגא אדר' יהודה בריה דר' חייא דאמר באצבע אפילו צילצול קטן חוצץ. ודתינן כגון ו) שלקה בשמאל. אי נמי שלא במקום עבודה

ו) גי' אחרת היה לו לרבינו ז"ל בכאן דר"י בר' דר"א מייבי שלקה בימין במקום עבודה אמנם תמוה דא"כ גמי נמי וצ"ע.

מסורת הש"ס

א) [סוכה לו: וש"נ], ב) זבחים יט:, ג) שם. [וש"ס אית' רבי יהודה וכ"ג כאן הגאון יעב"ץ ז"ל] [עד סוף הענין], ד) [ליתא שם], ה) [ויקרא ג], ו) [ויקרא ד], ז) [שם יח], ח) בש"ל: דבר אחר, ט) [דף כב ע"א],

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואם להוציא: (ב) רש"י ד"ה הכי גרסינן וכו' להא דבכלי לא: (ג) ד"ה הוי יתור וכו' רטיה על מכת בשרו תחת בגדו ועבד עבודתו כל"ל ותיבת עבודה נמחק: (ד) בא"ד הזקוקין להן הא כהן: (ה) ד"ה ופליגא הא וכו' דלא פסיל אדרבא הכ"ל ואח"כ מ"ה דאמר רבא במקום: (ו) תו' ד"ה הכי וד"ה אלא"כ ר' אליעזר הל"ל:

לעזי רש"י

בינדי"ל. אגד, חגורה.

מוסף רש"י

ותו לא מידי. אין לדון אחר דבר זה (סוכה לו:) אין להשיב על כך (ביבמות לט. וקדושין כא:) אין להקשות על דבר זה (ע"ז כג. שד.) ליכא לשנויי מידי (שנהדרין סב.) אין עוד להקניט בדבר זה (שם סו:). כורך עליה גמי. בשבת עבודה, שגנאי הוא שתיראה שם מכתו, ואע"ג דגמי מסי מכה וכל דבר שיש בו משום רפואה אסור משום שבות, גזירה שמא ישחוק שמנים, הני מילי במדינה, אבל במקדש לא גזרו משום שבות (זבחים יט.). **ואם להוציא דם.** שמתמיין לכך, כאן וכאן אסור. דאבוהב הוא ואיסור דאורייתא (שם). צלצול. קשר של מסי (ע"ז עג.). ותיפוק ליה משום חציצה. בין ידו לעבודה ואסור דבעינן ולקח הכהן שתהא קבלה בעצמו של כהן, והיכי שרי לר' יוחנן (זבחים יט.). אדר' יוחנן ודאי פליגא. דהא אמר שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים, ואפילו שלש על שלש בשמאל (שם). מי נימא פליגא. דאיהו אמר צילצול קטן חוצץ, ורבא אמר פחות משלש לא חוצץ (שם). שאני צלצול קטן דחשיב. לפי שעשוי לגוי והוי בגד (שם). לישנא אחרינא אמרי לה כו'. בדר' יהודה ב"ר חייא לא פליגי לישני, דחוצץ ממי דקאמר משום יתור בגדים הוא, ולא שייכא למימר מילתא שלא במקום בגדים ושלא במקום עבודה, דאי במקום עבודה אפילו נימא מייאלא, ובדר' יוחנן הוא דפליגי לישני (שם).

שנים על שנים חוללות. ומשום יתור בגדיס: **לימא פליגא.** הא דרבא אדרב יהודה בריה דרבי חייא דמשיב גללות קטן יתור בגדיס: **שאני גללות דחשיב.** ואיכא למימר דמודה בה רבא אבל רבי יוחנן פליג עליה דהא עלה קאי ופליג: **ורבי יוחנן.** דאמר גללות נמי שרי: **לישמעינן.** תנא דמתניתין גללות קטן דלא חייץ וכ"ש גמי: **דגמי מסי.** משום שבת אילטריך למתני גמי דלפ"ע על גב דמסי שרי במקדש: **מתני' בוזקין מלח.** מפזרין ומכתתין על הכבש מפני שחלק הוא וכשהגשמים נופלין עליו הוא מחליק. בוזקין לשון כיתות כדאמר בפרק ב' דיומא (דף כב:) ממאי דהאי ויפקדם בזזק [ש"מ יש] מידי דמיבזק הוא ועוד במרלה הבזק [ויחזקאל א] מפרש במגיגה (יג:) כאור היולא בין החרסים שלורפין בהן זהב והם נקובים וסדוקים ולהב היולא בנקב יש בו כמרלה ירקרק או אדמדם: **וממלאין מכור הגדול כו'.** כך שמן ושמיסם בלשכת העזרה: **בגלגל** טור"ן בלע"ז. אבל במדינה לא טעמא מפרש בגמרא משום שמא ימלא לגינתו ולחורבתו: **ומנאר הקר** פי"ע. ולא בשבת ובגמרא [ע"ב] מפרש מאי ניהו: **גמ' מפשרוניא.** מקום: **ומרדה בה.** שוטח בה: **דלא מבטל ליה.** וליכא משום לאשויי גומות דמלאכה הוא בשבת דהוי כבנין דמידי דחזי למאכל בהמה או לטיט החומות לא מבטיל ליה התם אבל מלח משגלדם ברגל לא חזי ומשמתא מבטיל ליה ובמדינה אסור: **קא מוסיף אבנין.** ואפילו בחול אסור להוסיף על המזבח דכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל שהבנין נמסר לדוד על ידי הנביאים שלא להוסיף ושלא לגרוע. ואית דנקטי ליה משום שבת ולא היא דהא בכסוי הדם בשחיטת חולין (חולין פב:) דאיירי בחול הכי נמי פרכינן: **הא קא חוי חלילה.** בין רגליהם לכבש ומליגה כי האי גוונא פסולה דתנן בשחיטת קדשים (זבחים טו:) כל הזבחים שקבל דמן זר וחונן וערל יושב ועומד על גבי כלי על גבי רגל בהמה וע"ג רגל חבירו פסול והתם ליף טעמא: **בהולכה אבריס לכבש דלאו עבודה היא.** לעולה לא מבטל ליה אלא לאחר דריסה מולחין ממנו עורות קדשים ודקשיא לך הא הוי חלילה לא תקשה דהא דקתני בוזקין מלח בהולכת אבריס לכבש קאמר דלאו עבודה דקא ס"ד השתא דכיון דכל הכפרה תלויה בדם אע"ג דהקטר חלבים הוה עבודה הולכה דילהו מיהא לא משיב: **והקריב אם הכל.** ריש דקרא והקרב והכרעים ירחץ במים אלמא באברים קמשמעי קרא ומדבעי כהונה שמע מינה עבודה היא: **ומרדה בה.** לדרוס עליה: **לא בסל ולא בקופה.** כדרך חול: **שולי הקופה.** שנשתברה ונשארו השוליים: **ערף אבבא.** הקיש על הדלת באגרופו והשמיע קול: **דקא מחיל שבת.** דקסבר כל אולודי קלא אסיר: **בקול של שיר.** הנשמע בעין שיר בנעימה ובנחת: **מעלין בדיופי.** מעלין יין מתבית לתבית ע"י שני קיסים המתוכים באלכסון ומניח לשתין המשופעים זה כנגד זה ונותן אחד מן הקיסים בתבית ומוצץ בפיו בראש הקנה האחר מעט מן היין אליו ומסלק משם והיין יולא כולו מאליו. **דיופי שתי פיות**[ט]: **ומטיפין מיאחרן לחולה.** [י] כלי הוא ופיו לר ושל מתכת הוא ומנוקב בתחתיתו נקבים נקבים דקין וממלא מים וסותם פיו העליון וכל זמן שפיו סתום אין המים יולאין בנקבים טיף אחר טיף ונותן כלי מתכת וכופהו תחתיו וקולן נשמע לחולה: **וקא בעי לאתעורי.** ע"י קול זה ומתירלאין להקילו בידים שמא יבעית וכיון דלהקיץ הוא לא בנעימה ובנחת נשמע שהרי קול נעים מרדימו והולך אפ"ה לבריא לא: **ומזומי.** לינב"ש: **לא יטפח.** ידיו על לבו: **יספוק.** כף אל כף: **ירקד.** ברגל להשמיע קול להבעית העופות: **שמא יטול צרור.** וזרוק לרה"ר להבריח העופות: **משחקות באגוזים.** לגלגלן דרך דף ומכות זו את זו כדרך שמשחקות הנשים: **נאשוויי גומות.** להכין דרך לגלגל האגוז: **בתפוחים.** נמי כה"ג: **אולודי קלא.** שהגלגל משמיע קול: **גזירה שמא ימלא לגינתו.** מתוך שממלאין בו בלא טורח אתי להשקות בו בגינתו וחורבתו בשבת: **לישמעינן צלצול קטן.** אי גללות אסור במדינה פריך שפיר לישמעינן גללות דבמקדש מותר ובמדינה אסור אבל גרמה לר"י דגללות שרי במדינה וקשיא דאם כן מאי פריך ומפרש ר"י דפריך הכי דליתני במתניתין כהן שלקח בגלבע כורך לו גללות בין במקדש בין במדינה ואם להוליא דם כאן וכאן אסור: **דרש רבא חצר שנתקלקלה.** הלכתא כדמסיק דלא ירדה לא בסל ולא בקופה שנתבררה ונשארו בשולי קופה שנתבררה ונשארו בה השוליים כדפירש בקונטרס אי נמי הופך הקופה ונותנה על שוליה דהיינו על ידי שינוי אבל ביד נראה לר"י דאסור:

הבי גרים בקונטרס **אלא** הא דאמר רב נשים המשחקות באגוזים כו' **לא משום אשוויי גומות דאי לא תימא הבי כו'** ותימה תרתי דרב למה לי ומיהו י"ל דחדא מכלל תברתא אימתר ור"ח גרס הכי אלא דאמר רב יהודה נשים המשחקות באגוזים כו' לא דאסמע קלא כי זמומי פירוש שזורק אחד ומקבל אחד בהשמעת קול דאסור והדר קאמר ואלא הא דאמר רב יהודה נשים המשחקות בתפוחים כו' ומשני לא משום אשוויי גומות ומיהו אין למחות בנשים ותיובתא דמוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין פר"ח דהלכתא כעולא דאפילו קול שאינו של שיר אסור אף על גב דשני רבה כל הני תיובתא דאקשי ליה אעולא לא סמכינן ורב אלפס והר"ר יהודה בר ברזילי פסקו כרבה דרב אחא בר יעקב מתרץ אליבא דקא אימר נמי כוותיה דשרא למימלא בגילגולא במחוזא: **גזרה שמא ימלא** לגינתו ולחורבתו. מפרש רבינו תם דדוקא בגלגלים גדולים שממלאין הרבה מים ביחד שייך למיגזר אבל שלנו קטנים הם ולא גזרינן: ילא

שלש על שלש חוצצות פחות משלש אין חוצצות והיינו דרבא אמר רב חסדא לימא פליגא דרב יהודה בריה דרבי חייא שאני צלצול קטן דחשיב ולרבי יוחנן אדאשמעינן גמי לישמעינן צלצול קטן [ז] מילתא אגב אורחיה קמ"ל דגמי מסי: **מתני'** [א] בוזקין מלח על גבי כבש בשביל שלא יחליקו וממלאין [ב] מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת ומבאר הקר ביום טוב: **גמ'** רמי ליה רב איקא מפשרוניא לרבא תנן בוזקין מלח על גבי הכבש בשביל שלא יחליקו במקדש אין במדינה לא ורמינהי חצר שנתקלקלה במימי גשמים מביא תבן ומרדה בה שאני תבן דלא מבטיל ליה א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי האי מלח ה"ד [ג] אי דמבטליה קא מוסיף אבנין [ד] (וכתיב [1] הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל) ואי דלא קא מבטליה קא חויא חציצה בהולכת אברים לכבש דלאו עבודה היא ולא והא כתיב [2] והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה [ה] ואמר מר זו הולכת אברים לכבש אלא אימא [ב] בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא דרש רבא [ג] חצר שנתקלקלה במימי גשמים מביא תבן ומרדה בה אמר ליה רב פפא לרבא והתניא [ד] כשהוא מרדה אינו מרדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה הדר אוקים רבא אמורא עליה ודרש [ה] דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי ברם כך אמרו משום רבי [1] אליעזר וכשהוא מרדה אינו מרדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה: ממלאין מבור הגולה: עולא איקלע לבי רב מנשה אתא ההוא גברא טרף אבבא אמר מאן [1] האי ליתחל גופיה דקא מחיל ליה לשבתא א"ל [2] רבה [ה] לא אסרו אלא קול של שיר איתיביה אביי [3] מעלין בדיופי ומטיפין [4] מיארק לחולה בשבת לחולה אין לבריא לא ה"ד לאו דנים וקא בעי דליתער ש"מ אולודי קלא אסיר לא דתיר וקא בעי דלינים דמשתמע כי קלא דזמזומי איתיביה [1] המשמר פירותיו מפני העופות ודלעיו מפני החיה משמר כדרכו בשבת ובלבד שלא יספק ולא יטפח ולא ירקד כדרך [2] שהן עושין בחול מאי טעמא לאו דקמוליד קלא וכל אולודי קלא אסיר אמר רב אחא בר יעקב גזירה שמא יטול צרור ואלא הא דאמר רב יהודה אמר רב [1] נשים המשחקות באגוזים אסור מאי טעמא לאו דקא מוליד קלא וכל אולודי קלא אסיר לא דלמא אתי לאשוויי גומות דאי לא תימא הכי הא דאמר רב יהודה נשים משחקות בתפוחים אסור התם מאי אולודי קלא איכא אלא דילמא אתי לאשוויי גומות תנן ממלאין מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת במקדש אין במדינה לא מאי טעמא לאו משום דאולודי קלא ואסיר [ה] לא גזירה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו [ו] אמימר שרא למימלא בגילגלא במחוזא אמר מאי טעמא גזרו רבנן שמא ימלא לגינתו ולחורבתו הכא לא גינה איכא ולא חורבה איכא כיון דקא חזא דקא

תרו

נקול של שיר. הנשמע בעין שיר בנעימה ובנחת: **מעלין בדיופי.** מעלין יין מתבית לתבית ע"י שני קיסים המתוכים באלכסון ומניח לשתין המשופעים זה כנגד זה ונותן אחד מן הקיסים בתבית ומוצץ בפיו בראש הקנה האחר מעט מן היין אליו ומסלק משם והיין יולא כולו מאליו. **דיופי שתי פיות**[ט]: **ומטיפין מיאחרן לחולה.** [י] כלי הוא ופיו לר ושל מתכת הוא ומנוקב בתחתיתו נקבים נקבים דקין וממלא מים וסותם פיו העליון וכל זמן שפיו סתום אין המים יולאין בנקבים טיף אחר טיף ונותן כלי מתכת וכופהו תחתיו וקולן נשמע לחולה: **וקא בעי לאתעורי.** ע"י קול זה ומתירלאין להקילו בידים שמא יבעית וכיון דלהקיץ הוא לא בנעימה ובנחת נשמע שהרי קול נעים מרדימו והולך אפ"ה לבריא לא: **ומזומי.** לינב"ש: **לא יטפח.** ידיו על לבו: **יספוק.** כף אל כף: **ירקד.** ברגל להשמיע קול להבעית העופות: **שמא יטול צרור.** וזרוק לרה"ר להבריח העופות: **משחקות באגוזים.** לגלגלן דרך דף ומכות זו את זו כדרך שמשחקות הנשים: **נאשוויי גומות.** להכין דרך לגלגל האגוז: **בתפוחים.** נמי כה"ג: **אולודי קלא.** שהגלגל משמיע קול: **גזרה שמא ימלא לגינתו.** מתוך שממלאין בו בלא טורח אתי להשקות בו בגינתו וחורבתו בשבת:

משום אולודי קלא, אלא גזירה שמא יטול צרור וזרוק עליהן. **ואלא הא** דאמר רב יהודה משמיה דרב נשים משחקות באגוזים אסיר לאו דאולודי קלא אסיר. ופריק לא (2) אלא משום דמשתמע קלא דאגוזים כי זמזומי. ואלא הא דאמר רב יהודה אמר שמואל נשים משחקות בתפוחים אסיר, התם מאי אולודי קלא איכא. ופריק התם משום דילמא אתי לאשוויי גומות, וכיון שמשחקות ומוכשות התפוחין בארץ גזירה שמא כשהן מושכות התפוחין אצלן יש נקב בקרקע ומתמלא. ת"ש **ממלאין מים מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת.** במקדש אין במדינה לא. מאי טעמא לאו משום דאולודי קלא בשבת אסיר. ופריק לא גזירה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו. ואע"ג דשני רבה כל הני תיובתא דמקשי עליה, אשינויי לא סמכינן ולא דחינן לשמועה דעולא. **אמימר שרא למימלא בגילגלא במחוזא.** אמר טעמא מאי אסרו במדינה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו, הכא לא גינה ולא חורבה איכא, כיון דחזא דקא

ט) מדבריו רכינו אלו נראה ל"ג בגמ' במקקש אין במדינה לא רק גרס תבן אין מלח לא. ב) ע' בערוך ערך דיופי. ג) ע' בתוס' מש"כ בשם רבינו.

שם א ב מיי' פ"ו מהל' תמידין ומוסרין הלכה ג:

סמ ג ד מיי' פכ"ח מהלכות שבת הל' ד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שיג סעיף י:

ע ה מיי' פכ"ג שם הל"ד סמג שם טוש"ע א"ח סימן שלח סעי' ח:

עא ו [מיי' פכ"ד מהל' שבת הל' ט] סמג שם טוש"ע שם סעיף ד:

עב ז מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ג סמג שם טוש"ע שם סעי' ה:

עג ח ט מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ו:

רב נימס גאון

בוזקין מלח. מפזרין על הכבש שלמזבח. והתם במס' יומא אמרו מאאי דהאי בוזק מידי דמיבדרי הוא.

רבינו חננאל (המשך)

הגולה והגלגל נותן עליו [ז]משם מספפין מים לכל העזרה. והגלגל הזה כשממלאין בו מוצא קול גדול. כדתנן מידיחו היו שומעין קול שעשה בן קטין מוכני לכיור, וזה לא התירו אלא במקדש. לפיכך כשראה עולא לאותו האיש שהקיש והיכה הדלת בשבת והשמיע קול בהקשתו אמר ליתחיל גופיה דההוא גברא דקא מחליל שבתא. וא"ל רבא לא אסרו השמעת קול עץ כי האי גוונא אלא למקיש ומשמיע קול של שיר בלבד. איתיביה אביי מעלין בדייפי ומטיפין מודק לחולה בשבת. פי' להודיע שמותר לעלות יין מחבית בדייפי. ופי' דייפי, כגון מניקות שיש לה שני פיות ומכניס פיו האחד בחבית ושואב בכד ומעלה היין בכחו. ויש פה אחר למעלה מזה פתח הדייפי הנתון בפיו כמין דד, שהיין בהנעתו לדד מקלח ויוצא ומקבלו בכלי אחר, עד שמריק כל היין שבחבית. פי' מטיפין מי אדק, שמענו כי הוא כלי העשוי ולועא כמין כוז נקוב בקרקעיתו[ח] נקבין דקין דקין ופיו צר. ממלאין אותו מים וסותמין פיו, כל זמן שפיו סתום אין המים שבתוכו שותתין מן הנקבים, שכח הרוח מונע את המים, וכשפותחין פיו וריכנס האויר דוחה את המשקה שבתוכו ומטיף טיפה אחר טיפה טיפות דקות, ונותנין תחתיו כלי נחושת כגון ספל וכיוצא בו. וכשנופלת טיפה על הכלי משמעת את הקול טיפה אחרי טיפה כמין קול משורר. ואמרינן מאי לאו להני מי אדק שהתירו חכמים לחולה, לאו בחולה הישן ומבקשין להקיש, ועושין לפניו זה הקול כדי שיקיץ. והנה לחולה בלבד התירו משום סכנה, אבל לבריא כי האי גוונא אסיר שמוליד קול בשבת. וקשיא לדבה דאמר לא אסרו אלא בקול של שיר בלבד. ופריק לא לעולם בחולה ניעור ורוצה שישן דמשתמע הללו טיפי דמטיפין מאדק כי זמומי ב).

מיתיבי המשמר זרעים מפני העופות. שלא ירדו ויפסידום, מקשאין ומדלעין מפני החיות. הרי זה משמר כדרכו והולך, ובלבד שלא יספק ולא יטפח ולא (יוקד) ירקד כדרך שעושה בחול. אמאי קאסר לאו משום דאולודי קלא אסיר. ופריק רב אחא בר יעקב אליבא דרבה לא אסרו

רבינו חננאל

בשלמא ליהוד' בריה דר' חייא, היינו דקתני במתני' גמי מכלל דתחתיכת בגד חוצצת, אלא לרבי יוחנן ניתני צילצול קטן וכיוצא בו. ופרקינן הא קא משמע לן דגמי מסי. **פיסקא בוזקין מלח על גבי כבש בשביל שלא יחליקו.** ורמינהי חצר שנתקלקלה בימי הגשמים מביא תבן ומרדה בה ג), תבן אין מלח לא. ופרקינן אמאי לא בזיק תבן על גבי הכבש משום דתבן לא מבטיל ליה וכיון דלא מבטיל ליה חוצץ, ואישתכח דלא מסגי בכבש. ואמרינן האי מלח היכי דמי, אי דמבטיל ליה אישתכח דמוסיף על בניין. ואי לא מבטיל ליה הוי חציצה. ופרקינן אין בוזקין המלח על הכבש, אלא בהולכת אברים לכבש דלאו עבודה היא, והא מתניתא והקריב הכהן את הכל המזבחה, זו הולכת אברים לכבש. ואוקימנא בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא. **דרש רבא חצר שנתקלקלה מביא תבן ומרדה.** וכשהוא מרדה אינו מרדה לא בסל ולא בקופה. מתני' ,ממלין מים מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת. תנן בסוף מידות לשכת

המוצא תפילין

(א) [סוף מסכת מדות], ב) [מולין פג:], ג) רש"ל מ"ז, ד) פסחים סה: מגיגה יח. יומא כז. זבחים יד: כד: מנחות י.], ה) [שבת סג: וש"נ], ו) בד"ר אלעזר, ז) [מו"ק י. ע"ש פירש"י], ח) הרי"ף והרא"ש גרסו רבא, ט) [תוספתא שבת פ"ג ה"ז], י) [בי' הערוך מלאך וכן העתיק הר"ש במ"ו פ"ב דכלים ובתוס' אימא מן המלאך], כ) בד"ר שהוא עושה, ל) עי' רש"י שבת פ: ד"ה אלודיפי.

תורה אור השלם

1. הכל בכתב מיד יי עלי השכיל כל מלאכות התבנית:

דברי הימים א כח יט

2. והקרב והכרעים ירחץ במים והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה עלה הוא אשה ריח ניחוח ליי:

ויקרא א יג

הגהות הב"ח

(א) גמרא לישמעינן גללות קטן אגב כל"ל ותיבת מילתא נמחק וע"ב ל' רש"י בפרק ב' דזבחים דף יט דכולא מסכתא באיסור שבת אייר ועיקר משום שבות נקט לה הלכך ל"ג מלתא אלא ה"ג [והשאר חסר ולא נודע כוונתו]:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ומטיפין וכו' בלי הוא. עי' מתני' פ"ב מ"ו דכלים:

לעזי רש"י

טור"ן. ציר. ציגבי"ש. צלצלים פעמונים.

מוסף רש"י

לימא פליגא. דרבא אדרב יהודה, דאילו ר' יוחנן פשיטא לן דפליג עליה ואפילו גללות קטן מכשר דהא עלה קאמר דאפילו, אלא דרבא דאיתמר לה בגללא מי לימא פליג אדר' יהודה דימא דרבא אפילו גללות קטן מכשר אלא מקום בגדים (זבחים יט.). ולר' יוחנן. דקאמר אפילו גללות לא חייץ, מאי אירא דקתני תנא דמתני' גמי, לשמועינן גללות לא הוי יתור וכל שכן גמי (שם). דגמי מסי. מרפא המכה ואפ"ה מותר לחלן שבת במקדש, דכולא מסכתא באיסור שבת אייר ועיקר משום שבות נקט לה (שם). קא מוסיף אבנין. להגביהו, והרי כל אוכף ורוחב ורוס הבנין נמסר לדוד על פי נביאים, דכתיב בדברי הימים דקאמר ליה דוד לשלמה הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכת התבנית, עלי השכיל אותי לימד (חולין פג:). **והקריב הכהן את הכל.** גבי אברים כתיב והקרב והכרעים ירחץ במים והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה (חגיגה יא.). **זו הולכת אברים לכבש.** דגבייהו כתיב אלא קרא דהקרב והכרעים וגו' (פסחים סה:). **ליתחיל גופיה.** יתחלל גופו (מו"ק ו.).

רבינו חננאל

משחקות באגוזים. לגלגלן דרך דף ומכות זו את זו כדרך שמשחקות הנשים: **נאשוויי גומות.** להכין דרך לגלגל האגוז: **בתפוחים.** נמי כה"ג: **אולודי קלא.** שהגלגל משמיע קול: **גזרה שמא ימלא לגינתו.** אמר טעמא מאי אסרו במדינה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו, הכא לא גינה ולא חורבה איכא, כיון דחזא דקא

עד א ב מיי׳ פ״ג מהל׳ טומאת מקדש הלכה כ:
עה ג מיי׳ פ״ח מהל׳ מקוואות הלכה ג:
עו ד מיי׳ פ״ה מהל׳ טומאת מת הל׳ ו:
עז ה מיי׳ פ״ג מהל׳ טומאת מקדש הל׳ טז:

יצא כלי חרס שאין נעשה אב הטומאה. פירש בקונטרס דלמדרס לא חזי וגבי טומאת מת כתיב (במדבר יט) וחטאו ביום השביעי וכלי חרס לאו בר חיטוי הוא דכתיב (ויקרא יח) ואותו תשבורו: **לא דכולי עלמא חייב.** ושמואל דאמר פטור אית ליה דתנאי היא וסבירא ליה כמ״ד פטור ור״מ גרס דכולי עלמא פטור וקשיא לפי׳ דמאי טעמא דמאן דאמר בהמיינו הא בהמיינו איכא איסורא דאוריית להשהותו במקדש דהא אית ליה טהרה במקוה ובשרץ ליכא איסורא דאוריית דלית ליה טהרה במקוה לכך גרסת הקונטרס עיקר: אמר

רב נים גאון

ר׳ עקיב׳ אומר ממקום שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת משם מוציאין אותו. בתחילת משנת שהרות שנינו עזרת ישראל מקודשת ממנה שאין מחוסר כפורים נכנס לשם וחייבין עליה חטאת. ובתוספתא כל הטמאין שנכנסו משערי נקנור ולפנים אפי׳ מחוסרי כפרה חייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת. ואין צריך לומר טבולי יום ושאר כל הטמאים. ותניא משערי ניקנור ולפנים מחנה שכינה והן הן קלעים שבמדבר. **יצא כלי חרס שאין נעשה אב** הטומאה. עיקרה מדכתיב וכל כלי חרס אשר יפול מהם מכל האוכל. הרי נתברר מאלו המקראות שכלי חרס אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין בלבד. מכלל שאינו נעשה אב הטומאה. לפי שאב הטומאה מטמא אדם וכלים, ולא מצינו כלי חרס שמטמא לא אדם ולא כלים. מיכן ראיה שאינו נעשה אב הטומאה כלל. והמעלה שלו אינה אלא כמעלת ולד הטומאה שאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין בלבד כדאמרינן בתחילת נזיקין. ותניא בתורת כהנים יכול אף הכלים יהיו מטמאין מאויר כלי חרס, ת״ל אוכל, אוכלין מטמאין באויר כלי חרס ואין הכלים מטמאין באויר כלי חרס. ובפרק אור לארבעה עשר אמרי׳ תני תנא קמיה דרב ששת שרץ מטמא את המשקין ומשקין מטמאין את הכלי וכלי מטמא את האוכלין ואוכלין את המשקין. למדנו ג׳ טמאות בשרץ. אמ׳ ליה הני ד׳ הוין. אמר [גוז] משקין דרישא. נתברר מכל אלו הדברים כי השרץ מטמא הכלי והכלי את האוכלין והאוכלין את המשקין. הדא מדרבנן משקין נמי מטמאין כלי חרס כדאיתא בתו״כ. וכבר פירשנוה בפרק אלו דברים דברכות. ואמרינן עלה אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא וליחזי האי תנורא כמאן דמלי טומאה ותיהוי פת ראשונה. אמר ליה לא אמרינן כמאן דמלי טומאה דתניא יכול כולי. והאי ברייתא שכבר הזכרנוה זהו עיקר דאין כלי חרס נעשה אב הטומאה. ואיתה בתורת כהנים, נפש אשר תגע בכל דבר טמא, ר׳ עקיבה אומר יכול אפילו באוכלין ומשקין ובכלי חרס יהא חייב ת״ל בבהמה, מה בהמה מיוחדת שהיא אב הטומאה יצאו אלו שאינן אב הטומאה לטמאה. ובגמרא דאור לארבעה עשר דבני מערבא גרסי הוא טמא אינו נעשה לטמא. ועיקר הדבר הוא מה שהזכרנוהו.

מסורת הש״ס

(א) ס״א הס התירו אלא, (ב) תמיד לג:, (ג) [נר״ מ הערוך פסקטר ומביא ראיה מן התרגום ע״ש], (ד) [ער״ תוס׳ סוטה כ: ד״ה לא ותוספות מנחות לה: ד״ה אין ותוס׳ נדה כח: ד״ה פרט], (ה) [נדה כח: ע״ש], (ו) [שבת פד.], (ז) רש״ל מ״ז, (ח) [מולין כה.], (ט) עיין פרש״י שבת פד ד״ה לאפוקי, (י) [ל״ל השביעי, וכ״ה בפסוק],

תורה אור השלם

1. בְּהַקִּיר בִּיר מַיְמֵיהָ כֵּן הִקְרָה רָעָתָהּ חָמְסָ וְשֹׁד יִשָּׁמַע בָּהּ עַל פָּנַי תָּמִיד חֳלִי וּמַכָּה: ירמיהו ו ז
2. מִזְּכֹר עֹד נִקְבָה תְּשֻׁלַּחוּ אֶל מְחוֹץ לַמַּחֲנֶה תְּשֻׁלְּחוּם וְלֹא יִטַּמְּאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם:
במדבר ה ג

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה שקרו וכו׳ לשון קריאה שהביאו לאותם כל״ל ותיבת על ידי מקרא ותיבת בה נמחק: (ב) ד״ה הכן וכו׳ יכול אם היו כלים בתוכו: (ג) ד״ה שהיי טומאה עדיף:

גליון הש״ס

רש״י ד״ה חייב חטאת בשונג. עיין מי״ט רפ״ד דנדה ד״ס ואין מיינין:

הגהות הגר״א

[א] רש״י ד״ה חייב חטאת בשונג כו׳. נ״ב הוא ט״ס דבהדיא אמרי׳ בתורת כהנים (פ׳ ח״מ) דאינו אלא [חייב מלקות] באלדעים והביאו לש״י בעצמו (סס יח טו) וכ״כ הרלב״ד (בפ״ג מהלכות טומאת המקדש) וכ״ה בירושל׳ [מיר פרק כ״ג]:

מוסף רש״י

פרט לכלי חרש. טמא שאין טעון שלוח מן העזרה (נדה כח:). **דלית ליה טהרה במקוה.** דכתיב יטבל, אין לו טהרה אלא שבילתו (שבת פד.).

רבינו חננאל

תרו כיתנאי. פי׳ ממלאין מים ושורין טיט לעשות ממנו כנדי [אסר להון]. וממלאין מים מבור חקר ביום טוב. מאי בור חקר. אמר רב יהודה אמר שמואל בור שחקרו עליה נביאים והתירוה. ונידחו דבריו. ופירש רב נחמן בור מים חיים, דכתיב בהקיר ביר מימיה כן הקרה רעתם. גופא לא כל בורות חקירות היתירו אלא זו בלבד, וכשעלו בני הגולה חנו עליה והתירוה. ולא נביאים שביניהם התירוה להן,

תרו בה כיתנא אסר להו: ומבאר הקר: מאי באר הקר אמר שמואל בור שהקרו עליה דברים והתירוה מיתיבי לא כל הבורות הקרות התירו אלא זו בלבד ואי אמרת שהקרו דברים עליה מאי זו בלבד אלא אמר רב נחמן בר יצחק באר מים חיים שנאמר [1] כהקיר ביר מימיה וגו׳ גופא לא כל הבורות הקרות התירו אלא זו בלבד וכשעלו בני הגולה חנו עליה ונביאים שביניהן התירו להן ולא [ז] נביאים שביניהן אלא מנהג אבותם בידיהם: **מתני׳** שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו בהמיינו שלא לשהות את הטומאה דברי רבי יוחנן בן ברוקה רבי יהודה אומר [א] בצבת של עץ שלא לרבות את הטומאה מהיכן מוציאין אותו מן ההיכל ומן האולם ומבין האולם ולמזבח דברי ר״ש בן גנס רבי עקיבא אומר [ב] כל מקום שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת משם מוציאין אותו [ג] ושאר כל המקומות כופין עליו [ד] פסכתר רבי שמעון אומר מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך שלא התירו לך אלא משום שבות: **גמ׳** אמר רב טבי בר קיסנא אמר שמואל המכנים טמא שרץ למקדש חייב [ה] שרץ עצמו פטור מאי טעמא אמר קרא [2] מזכר ועד נקבה תשלחו מי שיש לו טהרה במקוה יצא שרץ שאין לו טהרה לימא מסייע ליה מזכר עד נקבה תשלחו [ו] [ח] פרט לכלי חרש דברי רבי יוסי הגלילי מאי טעמא לאו משום [ט] [ג] דלית ליה טהרה במקוה לא מי שנעשה אב הטומאה יצא [ד] כלי חרס שאינו נעשה אב הטומאה לימא כתנאי שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו בהמיינו שלא לשהות את הטומאה דברי רבי יוחנן בן ברוקה רבי יהודה אומר בצבת של עץ מוציאו שלא לרבות את הטומאה מאי לאו בהא קא מיפלגי דמאן דאמר שלא לשהות קסבר המכנים שרץ למקדש חייב ומ״ד שלא לרבות קסבר המכנים שרץ למקדש פטור לא [ה] דכולי עלמא חייב והכא בהא קא מיפלגי מר סבר שהויי טומאה עדיף ומר סבר אפושי טומאה עדיף אלא כהני תנאי דתנן מהיכן מוציאין אותו כו׳ מאי לאו בהא קא מיפלגי דמאן דאמר מעזרה לא קסבר המכנים שרץ למקדש פטור ומאן דאמר מכולה עזרה קסבר חייב אמר

אלא מנהג אבותיהם בידיהם. ירושלמי, לא כל בורות חקירות התירוהו שיהו ממלאין מהן בגלגל אלא אותה הבאר שחנו עליה בלבד. מתני׳ שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו בהמיינו שלא לשהות את הטומאה דברי ר׳ יוחנן בן ברוקה, ר׳ יהודה אומר בצבת של עץ שלא לרבות הטומאה כו׳. אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל המכניס טמא שרץ במקדש חייב, שרץ עצמו פטור, שנאמר מזכר ועד נקבה תשלחו, פרט לכלי חרס דברי ר׳ יוסי הגלילי. מאי טעמא פטר לאו משום דלית טהרה לכלי חרס במקוה. ודחינן לא טעמא דר׳ יוסי הגלילי מי שנעשה אב הטומאה, יצא כלי חרס שאינו (עושה) [נעשה] אב הטומאה, אבל השרץ הנה הוא אב הטומאה. [מי שיש לו טהרה במקוה יצא שרץ שאין לו טהרה. לימא מסייע ליה מזכר עד נקבה תשלחו] נימא שמואל אמרה לשמעתיה כתנאי, דתנן שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו בהמיינו כו׳. מאי לאו בהא קמיפלגי, ר׳ יוחנן בן ברוקה דחייש לשהייה קסבר המכניס שרץ במקדש חייב. ור׳ יהודה דחייש לטומאת המיינו ואומר שלא לרבות את הטומאה קסבר המכניס שרץ במקדש פטור. ודחינן לא כולי עלמא כשמואל דאמר פטור והכא בהא קמיפליגי כו׳. ואלא לימא דשמואל כי הני תנאי דתנן מהיכן מוציאין אותו מן ההיכל כו׳. מאי לאו בהא קמיפלגי דר׳ שמעון דאמר מכל העזרה מוציאין אותו וכו׳. ועמדה כתנאי.

סרו בה כיתנא. שורין בו פשתן בחול. ואית דגרסי בוותא כוסמין: **סרו.** שורין: **שהקרו עליה דברים.** כשעלו מן הגולה הולרכו לה כדלקמן ונימנו והתירוה ובטלו תקנת השבות ממנה למלאות הימנה בגלגל ולא התירו אלא אותה לבדה. הקרו לשון קריאה (ע״י מקרה) [ו] שהביאו [ח] בה ראיות לדבריהם שיש בהן כח לעקור שבות מפני דוחקן: **מאי זו בלבד.** היאך יקראו לשאר בורות בור הקר הרי לא הוקרו דבריס אלא על זו ומדקתני בור הקר פשיטא דההוא לחודיה קשרי: **אלא אמר רב נחמן בר יצחק.** ע״י שמים חיים היתה קרי ליה בור הקר לשון מקור כמו כהקיר ביר מימיה כמו שמעין מקור (מימיה) המובע מתחדש והולך ומוסיף תמיד כך הקרה רעתה: **ביר.** כמו באר: **נביאים שביניהם.** חגי זכריה ומלאכי: **מנהג אבותיהם.** באותו הבור: **מתני׳ הכן מוציאו בהמיינו.** בשבת ולא חיים לטלטול דאין שבות במקדש. בהמיינו באבנטו. ואף על גב דמטמי ליה לאבנטו שהוא קדוש הכי עדיף אלא לשהות את הטומאה בעזרה ולחזר אחר צבת של עץ שהיא פשוטי כלי עץ שאינה מקבלת טומאה ובידיו לא נגע בה דלא נימטי כהן גופיה הלכך בהמיינו אוחזו דלא נגע ביה ושרץ אינו מטמא במשא והאבנט שמיטמא בשרץ אינו מטמא הכהן האוחזו דהוה ליה אבנט ראשון לטומאה והלכה רווחת היא בכל הש״ס שאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה בלבד וגם במקרא לא מצינו טומאה לכלים ולאדם אלא מן השרץ והנבלה וכיוצא בהן שהוא אב הטומאה אבל ראשון לטומאה מטמא אוכלין ומשקין כדכתיב (ויקרא יח) וכל כלי חרש אשר יפול מהם וגו׳ דהוה ליה כלי חרס ראשון לטומאה מכיון שנתלה שרץ באוירו ואף על פי שלא נגע והכלי חוזר ומטמא מה שבתוכו יכול אם [ג] כלים היו בתוכו יטמאו מחמת כלי ראשון תלמוד לומר כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכלין ומשקין מקבלין טומאה מחמת הכלי ואין כלי אחר מיטמא מחמתו בשלהי הכל שוחטין [ד]: **בצבת של עץ.** שהיא פשוטי כלי עץ: **שלא לרבות את הטומאה.** לטמא האבנט ונוח לו להשהותו שם ולחזר אחרי הצבת מלרבות הטומאה: **מהיכן מוציאין אותו.** בשבת: **מן ההיכל ומן האולם.** אבל בעזרה אם נמצא שם מכסהו בסיר ומניחו עד שתחשך: **כל מקום שחייבין על זדונו כרת.** אם יכנס לו בטומאה דהיינו כולה עזרה: **ושאר כל המקומות.** למר דלאית ליה ולמר דלאית ליה לבן גנס כולה עזרה לרבי עקיבא לשכות: **כופין עליו פסכתר.** סיר של נחשת לכסותו עד שתחשך למול״ש. סירותיו מתרגמינן פסכתרוותיה (שמות כז): **ר״ש אומר.** מפרש בגמרא [קה.] אהיכא קאי: **משלך נתנו לך.** כדמפרש בגמרא [שם]: **גמ׳ המכנים טמא שרץ.** כלי שנטמא בשרץ: [ה] **חייב.** חטאת בשוגג [א] וכרת על זדונו משום כי את מקדש ה׳ טמא (במדבר יט): **מזכר ועד נקבה תשלחו.** במקדש קאי דכתיב בסיפיה ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם דומיא דזכר ונקבה אדם שיש לו טהרה בטבילה: **פרט לכלי חרס.** טמא שאם הכניסו למקדש פטור: **דאין לו טהרה.** [ו] דכתיב (ויקרא יח) ואותו תשבורו שאין לו טהרה אלא בשבירתו: **נא.** לעולם אימא לך המכניס שרץ חייב וטעמא דכלי חרס משום שאינו ראוי למדרס ולהיות אב הטומאה (מי שנעשה אב הטומאה) דבעינן דומיא דזכר ונקבה פעמים שהוא אב הטומאה כגון זב וזבה וטמא מת וכן הכלים נמי הואיל וראוין ליעשות אב הטומאה כגון זכר ונקבה כגון כלי שהוא ראוי למדרס ולמושב הזב הוי אב הטומאה ע״י מדרס של זב ומטמאין אדם וכלים כדכתיב (ויקרא טו) והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא המכניסן למקדש אפילו כשהן ראשונים כגון שנטמאו במגע הזב לו נגעו במדרס הזב לו בשאר אבות הטומאה חייב יצא כלי חרס שאינו נעשה אב הטומאה שאין לך כלי נעשה אב הטומאה לטמא אדם לו כלי אלא מדרס הזב כדפרישית לעיל לו מגע המת דמת אבי אבות הטומאה כדכתיב בזאת תקח [במדבר יט] בכלי לו באדם שנגע במת וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת תטמא עד הערב פי׳ נפש הנוגעת בו בטמא זה שנטמא במת תטמא עד הערב והא לא מצית למימר דהאי והנפש הנוגעת בנוגע במת עצמו קאמר דא״כ טומאת שבעה איכא אלמא טמא מת אב הטומאה משוי ליה קרא לטמא אדם הלכך כלי חרס אינו נעשה אב הטומאה כלל דלמדרס לא חזי משום דנסבר ותניא בהדיא בפרק רבי עקיבא במסכת שבת (דף פד.) מדרס כלי חרס טהור וע״י מגע נמי לא הוי אב הטומאה דכתיב לעיל מההוא קרא וחטאו ביום השלישי [ז] וגו׳ וכל אשר יגע בו הטמא וגו׳ כל היכא דקרינן ביה וחטאו ביום לו טהרה בטבילה קרינן ביה והנפש הנוגעת תטמא וכל היכא דלא קרינן ביה וחטאו לא קרינן ביה והנפש הנוגעת: **מאן דאמר שלא לשהות קסבר.** שרץ טעון שילוח מדאוריית הלכך לא מידחי מקמי רבוי הטומאה דאבנט: **המכניס שרץ גרסינן: שהויי** [ג] **עדיף.** מאפושי טומאה דהא אבנט נמי מידי דקדש הוא: **מאי לאו בהא קא מיפלגי דמאן דאמר מעזרה לא.** מפקינן ליה בשבת: **קסבר המכניס שרץ למקדש פטור.** דלא בעינן שילוח מדאוריית הלכך לא מדחיא שבות מקמיה ומהיכל ומאולם הוא דמפקינן ליה דמשום כבוד שכינה לא העמידו חכמים דבריהם: אמר

מסורת הש״ס

(ה) ס״א הס התירו אלא, (ו) תמיד לג:, (ז) [נר״ מ הערוך פסקטר ומביא ראיה מן התרגום ע״ש], (ח) [שבת פד.], (ט) רש״ל מ״ז, (י) [מולין כה.], (כ) עיין פרש״י שבת פד ד״ה לאפוקי, (ל) [ל״ל השביעי, וכ״ה בפסוק],

הגהות הב״ח

(ד) רש״י ד״ה שקרו וכו׳ לשון קריאה שהביאו לאותם כל״ל ותיבת על ידי מקרא ותיבת בה נמחק: (ג) ד״ה הכן וכו׳ יכול אם היו כלים בתוכו: (ג) ד״ה שהיי טומאה עדיף:

גליון הש״ס

רש״י ד״ה חייב חטאת בשונג. עיין מי״ט רפ״ד דנדה ד״ס ואין מיינין:

הגהות הגר״א

[א] רש״י ד״ה חייב חטאת בשונג כו׳. נ״ב הוא ט״ס דבהדיא אמרי׳ בתורת כהנים (פ׳ ח״מ) דאינו אלא [חייב מלקות] באלדעים והביאו לש״י בעצמו (סס יח טו) וכ״כ הרלב״ד (בפ״ג מהלכות טומאת המקדש) וכ״ה בירושל׳ [מיר פרק כ״ג]:

אמר רבי יוחנן. לענין עיולי כולי עלמא המכנים שרץ חייב ולענין להוציא הנמצא בעזרה בשבת בהמי קרא פליגי: **ויבאו הכהנים** (ה) **פנימי בית ה' בהיכל ויוציאו הטומאה.** ע"ז ותקרובותיה שהן מטומאין באהל[1]: **לנחל הלוים להוציא משם** לנחל קדרון. אבל כהנים אחרים לא מיטומאין אע"פ שהיו צריכים לנשיס הרבה אלו מוציאין מן ההיכל לעזרה ואילו משם ולחוץ ליס הוא דמיטומאין ולא כהנים. בן גנס סבר מדאשתני טומאת עזרה מכהנים לגויס שמע מינה היכא דאיתא בעזרה לא מפקינן ליה בעבירה אלא מהדרינן אהתירא ובשבת נמי לא דחינן שבות: **טומאה בעזרה ליתא.** כלומר היכא דאיתא התם לא חמירא כולי האי: **דלא אפשר.** בהיכל לא עיילי ליס דאפי' כהנים אסירי למיעל אלא לעבודה כדכתיב (ויקרא טז) ואל יבא בכל עת אל הקדש זה היכל מבית לפרוכת זה לפני ולפנים: **הו לא מטמאינן לכהנים.** שהרי אפשר בליס אבל לשהויי עד אורתא לא: **מסייע להני.** דאמר לקמן כהנים טמאין עדיפי מטהורי ישראלים: **אך אל הפרוכת וגו'.** בבעלי מומין כתיב: **רקוענ.** טסין של זהב שמחפין בהן בית קדשי הקדשים מתוכו: **אך חלק.** כלומר[2] אכין ורקין מיעוטין כל אתין וגמין רבויין. חלק מיעט דלמלאכה שרי לעיולי: **טמא ובעל מום.** אי אפשר אלא באחד מהן איזה מהן מכנסין: (ג) **דהא אישתרי בעבודה לבור.** דכתיב (במדבר כח) במועדו ואפילו בטומאה[3] אבל בעל מום לא הותר דתניא בתורת כהנים[4] מום בו את לחם אלהיו לא יגש להקריב[5] אין לי אלא תמידין שהן קרויין לחם כענין שנאמר[6] את קרבני לחמי לאשי שאר קרבנות לבור מנין ת"ל שור לחם קרא אחרינא כתיב בתריה לחם אלהיו מקדשי הקדשים וסמיך ליה אקרא קמא דנשתמע הכי לא יגש להקריב לחם אלהיו: **דהא אישתרי באכילת קדשים.** מהאי קרא לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל: **המשוחות.** (ג) מודדין התחומין ומליגין סימן כשהן מודדין מדתן: **מפני טועי המדה.** שמא יטעו בה הלכך מקצרין אותה נמצא שעדיין התחום לא הגיע ומי שהחשיך לו חוץ לתחום כבר נכנס בתוך אלפים ט"ו אמות כדפרישית במי שהוליאוהו (לעיל דף נב.). ל"א מפני הטועין ששוכחין ויולאין וחוזרין ונכנסין לפיכך מקצרין המודדין את התחום הסימן ומליגין[7] בתוך התחום שאם יצא לא עביד איסורא: **יכנס.** דמשלך נתנו לך שכבר הוא בתוך תחומו והכא אתא ר' שמעון למיתב טעמא למיליתיה דלא תימא מיקל אני באיסור שבת אלא משלו נתתי לו והכא נקט לה משום פלוגתא דיימת כנור כדמפרש וחזיל: **קושרה.** בנימת כנור שנפסקה ופליג רבי שמעון ואמר בבריתא עונבה ואמר הכא טעמא למילתא ופליג אתנא דליעל ואמר לא הותרו במקדש אלא שבות ובתרתי מיפלגא מילתא דרבי שמעון ריש במחשיך חוץ לתחום וסיפא בנימת כנור והכי קאמר רבי שמעון לתנא קמא אע"פ שהקלתי במחשיך חוץ לתחום מחמיר אני בנימת כנור דהתם משלך נתנו לך אבל כאן לא התירו אלא שבות: **קשירה דאתיא לידי חיוב חטאת.** במדינה (ד) גזרה שמא יקשור קשר של קיימא:

אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו שבת לתרץ דכולי עלמא מכנים שרץ חייב ולענין הוצאת טומאה פליגי ותימה דלכאורה אין חילוק דמי מכנים שרץ חייב הוא הדין דמוזהר להוציא מושלחו מן המחנה דכל היכא דקרינן לא יטמאו את משכני קרינן וישלחו וא"כ מאי טעמא דמאן דאמר מעזרה לא וגרסה דמילתא באפי נפשה היא ולא קאי לדחויי הא דקאמר לעיל כתנאי (ה) ופליג בין במכנים בין במוציא דאין חילוק כדפירשנו אלא בא לאסמוכי קרא למאן דאמר חייב ולמאן דאמר פטור:

אמר ר' שמעון יכנס. והכי קאמר ליה רבי שמעון לתנא קמא אע"פ שמיקל אני במחשיך חוץ לתחום מחמיר אני בנימת הכנור דהתם לאו קולא הוא אלא משלך נתנו לך וגם כאן לא נתנו לך אלא משלך דהיינו עגיבה דהוה דבר המותר והא דנטר עד הכא משום דבעי לאסוקי מילי דבמקדש אבל לא במדינה:

הדרן עלך המוצא תפילין וסליקא לה מסכת עירובין

[1] ויבאו הכהנים לפנימה בית ה' לטהר בית ה' ויקבלו הלוים להוציא לנחל קדרון חוצה מר סבר מדאשתני בעזרה בלוים טומאה בעזרה ליכא ומר סבר עד היכא דלא אפשר בלוים מפקי כהנים השתא דאפשר בלוים תו לא מטמאי כהנים [6] תנו רבנן [א] הכל נכנסין בהיכל לבנות לתקן ולהוציא את הטומאה ומצוה בכהנים אם אין שם כהנים נכנסין לוים אין שם לוים נכנסין ישראלים ואידי ואידי טהורין אין טמאין לא אמר רב הונא [ב] רב כהנא מסייע כהני דתני רב כהנא מתוך שנאמר [2] אך אל הפרוכת לא יבא יכול לא יהו כהנים בעלי מומין נכנסין בין האולם ולמזבח לעשות ריקועי פחים תלמוד לומר [ג] אך חלק [ב] מצוה בתמימים אין שם תמימים נכנסין בעלי מומין מצוה בטהורין אין שם טהורין נכנסין טמאין אידי ואידי כהנים אין ישראלים לא איבעיא להו טמא ובעל מום איזו מהן נכנס רב חייא בר אשי אמר רב טמא נכנס דהא אישתרי בעבודת ציבור ר' אלעזר אומר [ג] בעל מום נכנס דהא אישתרי באכילת קדשים: רבי שמעון אומר וכו': רבי שמעון היכא קאי התם קאי דתנן [ד] מי שהחשיך חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס ר' שמעון אומר אפי' חמש עשרה אמה יכנס לפי שאין המשוחות [ה] ממצעין את המדות מפני הטועים דקאמר תנא קמא לא יכנס ואמר ליה רבי שמעון יכנס: שלא התירו לך אלא משום שבות: היכא קאי התם קאי דקאמר תנא קמא [1] קושרה ואמר ליה רבי שמעון עונבה עגיבה דלא אתי לידי חיוב חטאת שרו ליה רבנן קשירה דאתי לידי חיוב חטאת לא שרו ליה רבנן:

הדרן עלך המוצא תפילין וסליקא לה מסכת עירובין

ת"ל שור לחם קרא אחרינא כתיב בתריה לחם אלהיו מקדשי הקדשים וסמיך ליה אקרא קמא דנשתמע הכי לא יגש להקריב לחם אלהיו: **דהא אישתרי באכילת קדשים.** מהאי קרא לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל: **המשוחות.** (ג) מודדין התחומין ומליגין סימן כשהן מודדין מדתן: **מפני טועי המדה.** שמא יטעו בה הלכך מקצרין אותה נמצא שעדיין התחום לא הגיע ומי שהחשיך לו חוץ לתחום כבר נכנס בתוך אלפים ט"ו אמות כדפרישית במי שהוליאוהו (לעיל דף נב.). ל"א מפני הטועין ששוכחין ויולאין וחוזרין ונכנסין לפיכך מקצרין המודדין את התחום הסימן ומליגין[7] בתוך התחום שאם יצא לא עביד איסורא: **יכנס.** דמשלך נתנו לך שכבר הוא בתוך תחומו והכא אתא ר' שמעון למיתב טעמא למיליתיה דלא תימא מיקל אני באיסור שבת אלא משלו נתתי לו והכא נקט לה משום פלוגתא דיימת כנור כדמפרש וחזיל: **קושרה.** בנימת כנור שנפסקה ופליג רבי שמעון ואמר בבריתא עונבה ואמר הכא טעמא למילתא ופליג אתנא דליעל ואמר לא הותרו במקדש אלא שבות ובתרתי מיפלגא מילתא דרבי שמעון ריש במחשיך חוץ לתחום וסיפא בנימת כנור והכי קאמר רבי שמעון לתנא קמא אע"פ שהקלתי במחשיך חוץ לתחום מחמיר אני בנימת כנור דהתם משלך נתנו לך אבל כאן לא התירו אלא שבות: **קשירה דאתיא לידי חיוב חטאת.** במדינה (ד) גזרה שמא יקשור קשר של קיימא:

הדרן עלך המוצא תפילין וסליקא לה מסכת עירובין

לפסח שיני אלא עושין בטומאה, וציבור נמי דעביד בטומאה בטמא נפש אבל בשאר טמאות לא. ובפר' כיצד צולין שנינו נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאין והקהל טהור יעשה בטומאה. **בעל מום נכנס דהא אישתרי באכילת קדשים.** זהו מן התורה, דכתיב כל איש אשר בו מום מזרע אהרן הכהן. לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל. **סליקא לה מסכתא דעירובין בסיעתא דשמיא.** ברוך נותן ליעף כח

משלך נתנו לך. ר' שמעון אומר התם קאי בהא דתנן מי שהחשיך חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס. רבי שמעון אומר אפי' חמש עשרה אמה יכנס, שאין המשוחות ממצעין את המידות מפני הטועין. כלומר הניחו מקום שלא הכניסוהו במקום אלפים אמה [3] אותם שמדדו התחום יתר מזה, וכאילו מכלל תחומך הן ולפיכך התירו לך. **שלא התירו לך אלא משום שבות.** גם דבריו הללו במשנה זו משיב [על] שאמר תנא קמא קושרין. א"ל קשורה דאתיא לידי חיוב חטאת גזרו בה רבנן, עגיבה דלא קשירה היא ולא אתיא לידי חיוב חטאת, אלא משום שבות לא גזרו בה רבנן. דכל מקום דהיתירו לא היתירו שם אלא מקום שהוא מותר והם שגזרו עליו משום שבות הוא, אבל במקום איסורא דאורייתא לא.

הדרן עלך המוצא סליקא לה מסכת עירובין

(ה) מופסקת דכלים ב"ר פ"ח ה"ט, ג) [חולין מט.], ג) [פסחים ס. וש"נ], ד) לעיל נב:, ה) ל"ל מעלין, ו) [לעיל קג:], ז) [ע"ז לב:], ח) כס"ח: כל, ט) [פסחים עז.], י) [תמור פרשה ג], כ) [ויקרא כח], ל) [במדבר כח], מ) כס"ח: התמוס ומליגין את הסימנים,

עה א ב ג מיי' פ"ז מהל' בית הבחירה הלכה כג:

מוסף רש"י

מי שהחשיך חוץ לתחום. שהוא בא בדרך והשכה לו חוץ לתחום (לעיל נב:). אפילו חמש עשרה אמה. לאו דוקא ט"ו אמה (שם). שאין המשוחות. מודדי התחומין לעיולות ועושין סימן לחוץ התחום, ממצין את המדות. להליב הסימן כפוף אלפים, אלא כוסין אוחן לחוץ אלפים, מפני הטועים. מפני טועי המדה שאין מכיריס את הסימן ופעמים הולכין לאלן ממנו וחוחרין ולאו אדעתייהו. ל"א ולא שמעתיו דדוקא ט"ו אמה נקט, וטועי המדה הן המשוחות הקוצעין התחומין ואמרינן בכילד מעברין (לעיל מז:) אין מודדין אלא בחבל של ממשים אמה, ארבעים חבלים יש לאלפים וכל חבל וחבל מחמעע שני אחיזות, שזה חופס מכאן חה חופס מכאן והאחיזה טפח וחלי אלבע הרי פ' טפחים ומ' אלבעות הטולין ליו"ד טפחים, הרי תשעים טפחים שהן חמש עשרה אמות (לעיל נב:).

הדרן עלך מסכת עירובין

רבינו חננאל

א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו ויבאו הכהנים פנימה בית ה' לטהר ויוציאו את כל הטומאה אשר מצאו בהיכל ה' לחצר בית ה' ויקבלו הלוים להוציא אל נחל קדרון חוצה. ג) ר' עקיבא סבר מדאפיקו הכהנים מן ההיכל עד לחצר בית ה', מכלל דעזרה לא מקבלה טומאה. ור' שמעון בן נגס סבר בהיכל דלא איפשר ללוים למיעל מטמינן להו לכהנים, אבל בחוצה דאיפשר בלוים תו לא מטמינן להו לכהנים. ת"ר הכל נכנסין לתקן ולבנות ולהוציא את הטומאה כהנים לוים וישראלים, מצוה בכהנים. אם אין שם כהנים נכנסין לוים. מצוה בלוים. אם אין שם לוים נכנסין ישראלים. אמר רב הונא רב כהנא דכהנא הוא ומסייע כהני. דתני רב כהנא אך אל הפרוכת לא יבא ואל המזבח כו'. יכול [לא] יהו כהנים בעלי מומין נכנסין לבין האולם ולמזבח לעשות ריקועין למזבח ת"ל אך חלק. מצוה בתמימין. אין שם תמימין נכנסין בעלי מומין. מצוה בטהורין. אין שם טהורין נכנסין טמאין, ואילו אלו כהנים אבל ישראלין לא. איבעיא להו טמא ובעל מום איזה מהן נכנס. רב חייא בר אשי אמר רב טמא נכנס דהא אישתרי ליה עבודת ציבור. ר' אליעזר אמר בעל מום נכנס דהא אישתרי באכילת קדשים. מתני' ר' שמעון אומר **כל שהיתירו לך חכמים** אלפים אמה [3] אותם שמדדו התחום יתר מזה, וכאילו מכלל תחומך הן ולפיכך התירו לך. **שלא התירו לך אלא משום שבות.** גם דבריו הללו במשנה זו משיב [על] שאמר תנא קמא קושרין. א"ל קשורה דאתיא לידי חיוב חטאת גזרו בה רבנן, עגיבה דלא קשירה היא ולא אתיא לידי חיוב חטאת, אלא משום שבות לא גזרו בה רבנן. דכל מקום דהיתירו לא היתירו שם אלא מקום שהוא מותר והם שגזרו עליו משום שבות הוא, אבל במקום איסורא דאורייתא לא.

הדרן עלך המוציא סליקא לה מסכת עירובין

ח) נראה מזה דרבינו גרסם במשנה להיפך דר"ע סבר דמוליאין אותו מן ההיכל וכו' ור"ש בן גנס סבר דכל מקום שמייגין וכו' ול"ע. ב) אולי ל"ל מפני אותם שמדדו וכו' והוא פ' על מפני הטועין.